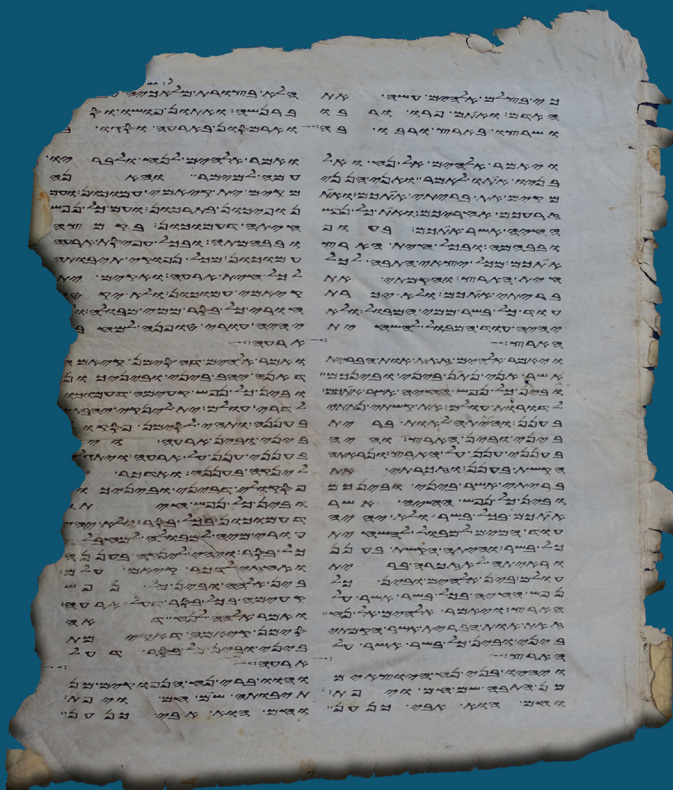

The Samaritan Pentateuch

An English Translation with a Parallel Annotated Hebrew Text

MOSHE FLORENTIN AND ABRAHAM TAL

UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE

Faculty of Asian and Middle
Eastern Studies

Cambridge Semitic Languages and Cultures

General Editor: Geoffrey Khan

This is the first Open Access book series in the field; it combines the high peer-review and editorial standards with the fair Open Access model offered by OBP. The series includes philological and linguistic studies of Semitic languages, editions of Semitic texts, and studies of Semitic cultures. Titles cover all periods, traditions and methodological approaches to the field. The editorial board comprises Geoffrey Khan, Aaron Hornkohl, Esther-Miriam Wagner, Anne Burberry, and Benjamin Kantor.

You can access the full series catalogue here:
<https://www.openbookpublishers.com/series/2632-6914>

If you would like to join our community and interact with authors of the books, sign up to be contacted about events relating to the series and receive publication updates and news here:
<https://forms.gle/RWymsw3hdsUjZTXv5>

THE SAMARITAN PENTATEUCH

The Samaritan Pentateuch

An English Translation with a Parallel
Annotated Hebrew Text

Moshe Florentin and Abraham Tal

<https://www.openbookpublishers.com>

©2024 Moshe Florentin and Abraham Tal

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). This license allows you to share, copy, distribute, and transmit the text; to adapt the text for non-commercial purposes of the text providing attribution is made to the authors (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work). Attribution should include the following information:

Moshe Florentin and Abraham Tal, *The Samaritan Pentateuch: An English Translation with a Parallel Annotated Hebrew Text*. Cambridge, UK: Open Book Publishers, 2024, <https://doi.org/10.11647/OBP.0415>

Further details about CC BY-NC licenses are available at
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

All external links were active at the time of publication unless otherwise stated and have been archived via the Internet Archive Wayback Machine at <https://archive.org/web>

Any digital material and resources associated with this volume will be available at
<https://doi.org/10.11647/OBP.0415#resources>

Semitic Languages and Cultures 30

ISSN (print): 2632-6906

ISSN (digital): 2632-6914

ISBN Paperback: 978-1-80511-353-9

ISBN Hardback: 978-1-80511-354-6

ISBN Digital (PDF): 978-1-80511-355-3

DOI: 10.11647/OBP.0415

Cover image: Garrett Collection (Princeton University library) Samaritan 48, p.1. Right column: Gen. 9:6b – 18. Left column: Aramaic Targum of these verses.

Cover design: Jeevanjot Kaur Nagpal

The fonts used in this volume are Charis SIL, SBL Hebrew, SBL Greek and Scheherazade New.

To our beloved wives, Zehava and Riki,
“Therefore a man shall leave his father and his mother and shall cleave to his
wife, and of both of them shall become one flesh” (SP Gen. 2.24)

*This book was published with the support of
the Israel Science Foundation
and
the Société d'Études Samaritaines*

CONTENTS

Preface.....	xiii
Introduction: The Pentateuch according to the Samaritan Tradition and Its English Translation.....	1
1.0. The History of the Study of the Samaritan Tradition.....	1
1.1. Two Distinct Pentateuchal Traditions	1
1.2. Ancient Recognition of Differences	1
1.3. The Middle Ages: Jewish Opinions.....	3
1.4. The Samaritan Perspective	5
1.5. Early Christian Views	5
1.6. Later Christian Scholarship	6
1.7. Wilhelm Gesenius and Modern Research	10
2.0. The Character of the Samaritan Pentateuch.....	14
2.1. Variants between the Samaritan and Tiberian Pentateuchs: Estimated Number and Classification.....	14
2.2. Types of Variants between the Samaritan and Masoretic Pentateuchs	16
3.0. The Question of the Samaritan Pentateuch's Unity.....	33
3.1. Manuscript Similarity	33
3.2. Direct Evidence of Variants	33
3.3. Indirect Evidence of Variants	34
3.4. The Extant Manuscripts.....	38

4.0. The Edition before Us: The Hebrew Original and Its English Translation	39
4.1. The Hebrew Original	39
4.2. The Translation	56
4.3. Methods Used to Represent Differences between SP and MT in the Hebrew Text, the Translation, and the Notes	61
References.....	71
Symbols and Abbreviations.....	81
Text and Translation.....	85
Genesis	87
Exodus.....	283
Leviticus	457
Numbers.....	577
Deuteronomy.....	749
Endnotes	897
Genesis	899
Exodus.....	951
Leviticus	977
Numbers.....	991
Deuteronomy.....	1011
Indices.....	1033

Contents

1.0. Index of Proper Names	1033
1.1. Transcription Order.....	1033
1.2. Hebrew Order	1057
2.0. Index of Editorial Corrections.....	1084
3.0. Index of Differences between MS Nablus 6 and the Samaritan Reading Tradition.....	1090
4.0. Index of Additions in the Samaritan Pentateuch	1098
5.0. Index of Peculiar Readings in MS 6 Nablus	1099
6.0. Index of Special ‘Amidot Pauses in the Samaritan Pentateuch	1102
7.0. Index of Differences in Meaning	1103

PREFACE

This new English translation seeks to introduce the reader to the character of the Samaritan version of the Pentateuch, while emphasising the fundamental differences between it and the Masoretic version. The systematic comparison to the Masoretic version rather than to other ancient versions, such as the Septuagint, does not mean that we favour the Masoretic over other versions. Our reasons for choosing the Masoretic are twofold: it is the most familiar Hebrew version, and, like the Samaritan, it is complete.

We have presented the Samaritan Hebrew Pentateuch on one page, facing its English translation. Differences between the Samaritan and Masoretic versions are presented in red. We have chosen this format because the Samaritan version is less familiar, and because we thought that highlighting the differences in the Hebrew source as well as in the translation would greatly facilitate the reader's understanding of the text.

As in our Hebrew edition of the Samaritan Pentateuch (Tal and Florentin 2010), we present MS Nablus 6 (C), copied in 1204 CE, as the representative of the Samaritan version.

We have not limited ourselves to translating the Hebrew text and highlighting the differences between it and the Masoretic text; in addition, we explain each difference in a brief note in an apparatus at the bottom of the page. We have sometimes found it appropriate to expand the comment, elaborating on the difficulties that the text raises and clarifying our translation. However, in order to avoid a cumbersome and unwieldy apparatus, whenever necessary, we refer the reader to extended notes at the end of the edition.

The grammatical and orthographic differences that emerge from MS Nablus 6 (C) as well as other Samaritan manuscripts are many. These differences do not affect the content of the text and therefore do not affect its translation. As in our Hebrew edition, in which we considered these differences non-essential, here, too, we have chosen not to emphasise them, although we do take advantage of the apparatus to explain them. We hope that the typographic measures adopted in the apparatus will help readers distinguish essential from non-essential differences.

Mr Elon Gilad assisted us in editing the translation of the text, and translated the introduction in its entirety. The introduction and parts of the manuscript were read by our learned friend and colleague Prof. Steve Fassberg, whose comments cleared up numerous oversights. We consulted liberally with many friends, first and foremost among them Prof. Noam Mizrahi. These and others greatly improved our work. Ms Ruth Libbey from Boston provided kind help with editing and proofreading. We are most grateful for the crucial financial support received from the Israel Science Foundation and the Société d'Études Samaritaines for the publication of the edition. Finally, deepest thanks go to Prof. Geoffrey Khan, who accepted the book for publication in the Cambridge Semitic Languages and Cultures series that he oversees, and to Prof. Aaron Hornkohl, who not only painstakingly arranged the text, but also, thanks to his linguistic knowledge, improved it.

INTRODUCTION: THE PENTATEUCH ACCORDING TO THE SAMARITAN TRADITION AND ITS ENGLISH TRANSLATION

1.0. The History of the Study of the Samaritan Tradition

1.1. Two Distinct Pentateuchal Traditions

In ancient times, the followers of the Law of Moses separated into two camps. Though both clung zealously to the same Pentateuch, the lines of its transmission also diverged, resulting in two versions, one venerated by Jews and one by Samaritans, differing from one another in thousands of details.¹ A few of these differences concern the traditions and beliefs of the two religious communities; some have to do with the development of different literary sensibilities or the grammar and syntax of the Hebrew language; but most of them, by far, stem from the different transmission traditions that had also developed with the passing of the generations. At the end of this process, Jews and Samaritans ended up with two different versions of the same Pentateuch.

1.2. Ancient Recognition of Differences

Already in antiquity, Jews and Christians knew that the Samaritan Pentateuch (SP) differed from the Jewish Pentateuchal tradition. The rabbis of antiquity criticise it in their writings, occasionally ironically. The Sifre to Deuteronomy (§56) quotes the 3rd-century Rabbi Eliezer ben Jose's scornful criticism of the Samaritans for adding the words 'opposite Shechem' to Deut. 11.30, since Mount Gerizim's proximity to Shechem is already established elsewhere in the Pentateuch:

¹ For a discussion of the number of these variants, see below §2.1.

I told the scribes of the Cutheans (Samaritans), “You falsified the Torah while not improving it at all in writing ‘by the Oaks of Moreh [opposite] Shechem’.” We already learn that it is Mount Gerizim and Mount Ebal, which are among the Cutheans, since it is written “Are they not beyond the Jordan... beside the Oaks of Moreh?”

Rabbi Eliezer goes on to quote Gen. 12.6: “Abram passed through the land to the place at Shechem, to the Oak of Moreh,” and then he adds: “What is said below concerning the Oak of Moreh [which is opposite] Shechem, is true also here with regard to the Oak of Moreh [which is opposite] Shechem.”

The Jerusalem Talmud (Sota 7.3; Venice ed. 21c) puts nearly the same words in the mouth of the 2nd-century Eleazar ben Simeon:

I told the scribes of the Cutheans, “You falsified your Torah, but (in doing so) did yourself no good, when writing in your Torah ‘by the Oaks of Moreh [opposite] Shechem’. For it is known that it is Shechem. But you do not expound according to analogy (גזירה שוה), while we do expound according to analogy. It says here ‘the Oaks of Moreh’ and it says below ‘the Oaks of Moreh’. What is said below concerning ‘the Oaks of Moreh’ [which is opposite] Shechem, is true also here concerning ‘the Oaks of Moreh’.”

Elsewhere in the Jerusalem Talmud (Yevamot 1.4; Venice ed. 3a), Rabbi Simeon ben Eleazar is quoted as criticising the Samaritans for misunderstanding the directional *he* suffix and erroneously interpreting the החוצה in Deut. 25.5 as an adjective החיצונה ‘external’ and not as an adverb ‘outside’.²

² Indeed, the Samaritan Targum (ST) in most manuscripts translates the word as בראיתה ‘external’, but the ancient Ms. J aligns with MT, translating instead ברא ‘outside’. Rabbi Simon ben Eleazar’s accusation seems to be only partially warranted according to the manuscript before us. In many places the directional *he* is absent, e.g., השמים ‘to heaven’ (Gen. 15.5; 28.12), בית בתואל ‘house of Aftuwwel’ (Gen. 28.2), and ארץ בני קדם ‘land of the children of the east’ (Gen. 29.1). But in many other places in SP it is used, as in ההרה ‘to the mountain’ (Gen. 14.10), חרנה ‘to Arran’ (Gen. 27.43), ימה וקדמה וצפונה ונגבה ‘to the west, and to the east, and to the north, and to the south’ (Gen. 28.14), ביתה ‘into the house’ (Exod. 8.20), and הביתה ‘home’ (Exod. 9.19). It is true that some of these cases are proper names and, therefore, may be instances of the adverbial marker being absorbed into the name, as is the case in יתבתה Yetibta (Num. 33.33, 34), etc. It should also be noted that SP also includes a directional *he* in 13 words where it is absent in MT, such as in בית/ביתה ‘to the house’

1.3. The Middle Ages: Jewish Opinions

The 12th-century Rabbi Abraham ibn Ezra, who travelled widely, also knew something of the SP. In the introduction to his commentary on Esther, he wrote with regard to the absence of the divine name in the book: “And they (the Persians) were idolaters and would write, instead of the honourable and terrible name, the name of their abomination, as the Cutheans had done when replacing ‘In the beginning God created’ with ‘*Ašima* created’.”³

This passage shows that Ibn Ezra knew that the Samaritans avoided pronouncing the Tetragrammaton in their reading of the Pentateuch and instead read *šēmā*, the Aramaic equivalent to the Hebrew השם ‘the name’ used by Jews. Both communities used ‘the name’ as a substitute for uttering the ineffable divine name (Ben-Hayyim 1954, 147–54). Ibn Ezra tied this Samaritan practice to the verses: ‘But every nation still made gods of its own and put them in the shrines of the high places that the Samaritans had made, every nation in the cities in which they lived. The men of Babylon made Succoth-benoth, the men of Cuth made Nergal, the men of Hamath made Ashima’ (2 Kgs 17.29–30).

Other medieval Jews also mentioned the Samaritans, but not their version of the Pentateuch, e.g., Benjamin of Tudela, the 12th-century author of *The Travels of Benjamin*; Ishtori Haparchi, the 14th-century author of *Kaftor va-Ferach*; and Obadiah of Bertinoro (Bartenora) in the 15th century. Especially interesting is the statement made by Nachmanides in the 13th century in one of his letters:

(Gen. 43.18), and צפון/צפונה ‘the north’ (Exod. 38.11). A footnote has been provided in every instance in which the Masoretic Text (MT) and SP vary from one another in the use of the directional *he*.

³ Of course, Ibn Ezra was mistaken in his statement, since the Samaritans in fact read the first verse of Genesis exactly as it is read by Jews, pronouncing *ēluwām* ‘God’, equivalent to MT אֱלֹהִים.

God has blessed me up to now that I have been granted the right to see Acre, and have found there in the hands of the elders of the land a silver coin engraved like the engravings of a signet. On one side there is a sort of almond branch and on the other a kind of phial and on both sides around clear writing is engraved. And the writing was shown to the Cutheans, who read it immediately, because it was written in the Hebrew script that remained current among the Cutheans, as related in Tractate Sanhedrin.⁴

The matter of the Samaritan script was discussed by Azariah dei Rossi, author of *Me'or 'Enayim* (first printed in Mantua, 1575). In this book, the author deals with many aspects of Judaism and Jewish studies, among these the Samaritan script. This book was the first in Hebrew printed with Samaritan letters. Dei Rossi even compared SP with the LXX, writing in the third section (*Imre Bina*) of the book, ch. 56:

We will begin by learning the shape of the letters, and not in our script, but in that which our sages called in the third chapter of Tractate Megillah (8b) and in the 2nd chapter of Tractate Sanhedrin (21b) 'Hebrew script', that is that of the people of 'Across the River', which was designated Libona'a script, and Rashi expounded as meaning "large letters like those used to write amulets and *mezuzas*, which is current among the Cutheans, who are the Samaritans." Maimonides, of blessed memory, too in his commentary on the 4th chapter of Tractate Yadayim wrote about it that it is used by the people called *Al-Samirah*, that is Shomron. And here is what I saw in the booklet *Beliefs from the Beautiful Land*, which he wrote in his own hand to Pethahiya Yada of Spoleto, teaching him also the Arabic language, and Rabbi Moses the Doctor, his son, showed it to me in the city of Ferrara and also according to what was shown to me later in the city of Mantua by the scholar Rabbi Samuel of Arley in the itinerary of the travels of the exalted Rabbi Moses of Bassola, of blessed memory, to the Holy Land and the innovations he saw written in the hand of the abovementioned exalted rabbi and before that what was shown me there in Mantua by the scholar Rabbi Reuben of Perugia in a text handed to him by a Christian scholar in the city of Bologna as he had discovered in an ancient and reliable book of theirs: the Samaritan alphabet, this is its shape... (dei Rossi, 1866, 449)

⁴ This section appears in most manuscripts and early printed editions as an addendum that Nachmanides added to his commentary on the Pentateuch after arriving in Palestine; see Kahana (1969). For further information on the subject, see Kirchheim (1851, 33ff).

1.4. The Samaritan Perspective

Conversely, Samaritan scholars accused Jews of possessing a false Torah. A medieval Samaritan composition written in Arabic entitled *The Book of Joshua* describes a debate held before Nebuchadnezzar, pitting Sanballat, representative of the Samaritans, and Zerubbabel, representative of the Jews, against one another. According to the narrative, Sanballat convinced the king that the Jews falsified their Torah in order to obscure the sanctity of Mount Gerizim (Juynboll 1848, ch. 45; the Latin translation appears on pp. 181–84).⁵

The Samaritans were very interested in comparing and contrasting the two versions of the Pentateuch and dealt with these matters frequently in their writings. They did not shy away from placing their version of the Pentateuch alongside the Jewish version, presented side by side,⁶ and even composed essays dealing with the differences between them and lists of changes as they understood them (Ben-Ḥayyim 1957, 57–64).

1.5. Early Christian Views

The Christian scholars of antiquity also knew the Samaritan Pentateuch and it is mentioned in Patristic literature. In the 2nd century, Origen mentions in the Hexapla the Samaritan additions to the Pentateuch (Num. 13.33; 21.11), designating them τὸ τῶν Σαμαρειτῶν Ἑβραϊκόν.⁷ In the 3rd to 4th centuries, Eusebius of Caesarea mentions the script in which the Samaritan version is written in his commentary (1 Chron. 16.7–11), lavishing it with praise for its great antiquity. He also mentions the difference between the Jewish and Samaritan versions of the Pentateuch with regard to the number of years that elapsed

⁵ Flavius Josephus provides the reverse story, in which he describes a disputation between Jews and Samaritans on the location of the holy place held before Ptolemy VI Philometor. According to Josephus, the disputation ended with a Jewish victory (*Antiquities of the Jews* 13.74–79).

⁶ An example of a comparison of this kind is provided by Gaster (1925, 136–37). It is a page copied for him from an ancient manuscript in Nablus, whose exact date is unknown. A number of pages of a similar manuscript are held in the Garrett Collection of the Princeton University Library.

⁷ As opposed to their Greek translation, which he terms τὸ Σαμαρειτῶν; see Pummer (1998, 358–69). In these places, as in many others, SP copies sections according to their order from Deut. 1.2 and 2.18 and adds them to the text in Numbers in order to complete the narrative as the editor saw fit (see below).

after Adam and Eve were expelled from the Garden of Eden and notes that SP is close to the *Vorlage* of the LXX.⁸ Jerome in the 4th century mentions the uniqueness of the script used to write SP.⁹ In the 4th to 5th centuries, Procopius of Gaza relates in his commentary to Deuteronomy that the Samaritans copied biblical passages and inserted them elsewhere in the Pentateuch.¹⁰

1.6. Later Christian Scholarship

Over time, SP was forgotten by Christian scholarship. It remained unmentioned in Christian writings until the 16th century, when it was rediscovered (de Robert 1988). During his short stay in the Ottoman capital, Guillaume Postel, an emissary of the French Embassy in Istanbul in 1536–1537, met a number of local Samaritans who showed him a manuscript of their Torah. They even sold him a grammatical work written in Arabic and a Samaritan translation of the Pentateuch into Arabic. He returned with these to Paris, where he published a book on the Samaritan script comparing it with the square script used by Jews. He also described the Samaritan sect, contrasting it with Rabbinic and Karaite Judaism. Postel wrote that the Samaritans venerated the Pentateuch alone and that their version had no vowels, which led them to read it “in an utterly corrupt manner” (Postel 1538, 20–24). In a letter he wrote to a friend while visiting Nablus in 1549, he mentioned a Torah scroll that he had seen there in a Samaritan synagogue. When he returned to Paris, he met with the famous orientalist Joseph Scaliger and discussed with

⁸ See citations in Pummer (2002, 19–98).

⁹ From the preface to his translation of the book of Kings: *Samaritani etiam Pentateuchum Moysis totidem literis scriptitant figuris tamen et apicibus discrepantes* ‘The Samaritans do indeed write the Pentateuch in the same number of letters, yet they differ in their shape and serifs’.

¹⁰ Such as the section concerning Mount Gerizim in Deut. 27.2–7 (MT: Mount Ebal), which was inserted in Exod. 20.14 in order to associate the mountain with the Ten Commandments and the giving of the Torah. See below and Migne (1865, 894–85).

him Samaritan religion. During this conversation, Scaliger (1583, 208) mentioned his intention to purchase a copy of SP and research it, but the plan never came to fruition.¹¹

Scaliger, however, did manage to interest his friend Achille de Harlay de Sancy, the French ambassador to Istanbul, in purchasing a copy of a Samaritan Torah. De Harlay de Sancy entrusted the Italian traveller Pietro della Valle with the task, and he purchased a manuscript in Damascus in 1616. Della Valle (1664, III:175–77) also purchased an Aramaic translation of the Pentateuch, which he kept for himself. When de Harlay de Sancy returned to Paris, he joined the Oratoire de Paris and donated the manuscript he had purchased to the scholarly institution. It was there that Jean Morin, a Protestant-raised Catholic convert from Blois, became acquainted with SP. Morin had been entrusted with typesetting a new edition of the LXX. In the introduction to this edition, which was published in 1628, he claimed that the LXX was superior to the MT (Morin 1628), and supported his claim with reference to SP, which, he wrote, was similar to it in many details. Later he was asked to prepare SP for publication as part of the Paris Polyglot Bible (1629–1645). He also borrowed Della Valle’s Samaritan Aramaic translation of the Pentateuch and published it in 1632 in the Paris Polyglot.¹² While Morin was working on the publication of SP, he published articles with examples from it, in which he attacked MT, claiming SP was superior to it. Just as Morin had used the similarity between the LXX and SP to prove that the LXX was superior to MT, he now claimed that SP was superior to MT on the basis of its similarity to the LXX and SP’s clarity and fluent style.¹³ Morin went so far as to accuse Jews of corrupting the Pentateuch and adding vowel signs that fixed a particular reading of the text, while in fact, he claimed, it was God’s will that the text be

¹¹ In Scaliger’s second edition (Leiden, 1598) he published a calendar he had received from Samaritans in Cairo and quoted Benjamin of Tudela’s description of the traditions of the Samaritans he had met in Nablus. Scaliger criticised Benjamin’s statement concerning the Samaritans’ inability to pronounce gutturals, calling it *calomnie juive* ‘Jewish slander’ (621).

¹² Published by G. M. Le Jay. Both texts were later republished in the London Polyglot Bible, the *Biblia Sacra Polyglotta* edited by Brian Walton, which appeared several years later (1655–1657).

¹³ In *Exercitationes ecclesiasticae in utrumque Samaritanorum Pentateuchum* (1631), and more vigorously in the posthumous *Exercitationes biblicae de hebraei graecique textus sinceritat* (1660). The latter he gave the Hebrew title מסורת הברית.

plain, so that the public would adhere to the Church's pronouncements regarding the correct reading and, therefore, interpretation of the text.

What began as an innocent academic discussion on the virtue of the two versions became a bludgeon in the religious war raging in Europe at the time. The supporters of the Reformation advocated that only Scripture, not human authority, should decide matters of faith: *sola scriptura* 'by scripture alone' was their motto. They encouraged the study of the Bible in its original Hebrew in order to reach a full understanding of God's latent word in the text, rejecting papal exegesis, which constituted the exclusive authority for Catholics. The discovery of a new version of the Pentateuch served the supporters of Catholicism as a counterargument. If there was no single version of the Pentateuch on which all could agree, how could matters of faith be derived from Scripture alone? Clearly, they argued, what was required was authoritative interpretation of Scripture.

Morin's claims touting the superiority of SP over MT were immediately met with strong opposition among scholars of the day. Siméon de Muis, a professor at the Collège du Roi (later the Collège de France), came out with a strong attack against his claims.¹⁴ Other scholars followed in his wake, with the most widely circulated of these attacks levied by the Protestant scholar J. H. Hottinger (1644).

Particularly attractive was Morin's claim that the similarity of the Samaritan script to the ancient Canaanite script proved that SP was of greater antiquity. Among the similarities pointed out by Morin was the use of dots to separate words, which was reminiscent of the ancient Canaanite (Phoenician) inscriptions uncovered in Byblos, Tyre, and Sidon. Another aspect that the Samaritan script had in common with the script used in these ancient inscriptions was the lack of special final forms of letters, as opposed to the script used by Jews, in which the letters *kaf*, *mem*, *nun*, *pe*, and *ṣadi* all assumed a different form when placed at the end of a word. Not much was known during the 16th century about the distribution of these two scripts in the final centuries before the rise of Christianity. An interesting story on the change in script is recounted in the Babylonian Talmud:

¹⁴ *Assertio veritatis hebraicae*, which even received the Hebrew title אמרי אמת. The work enjoyed two editions, both in Paris, the first in 1631 and the second three years later.

Rav Chisda said Mar Ukva said “At first the Torah was given to Israel in Hebrew script (another version: tongue) and holy tongue. When the exiles returned in the days of Ezra it was given to them in Assyrian script and Aramaic tongue. Israel chose the Assyrian script and the holy tongue and left for the simple folk the Hebrew script and the Aramaic tongue.” Who are the simple folk? Rav Chisda said “the Cutheans.” What is Hebrew script? Rav Chisda said “Libona’a (i.e., Old Hebrew) script” (Sanhedrin 21b).

The Talmud declares that the so-called square ‘Assyrian’ script was chosen for the transmission of the Torah by a group that saw itself as superior to an inferior group, the Samaritans, who continued to use the ‘Hebrew’ script. This is a late legend, but it contains a kernel of truth—the Jews did in fact switch from the Palaeo-Hebrew script to the ‘square’ Hebrew script (more precisely, Jewish Aramaic script) used to this day. Modern research has found that this did not take place at any one point in history, but was rather a gradual process that extended over centuries, as the two scripts competed with one another. Joseph Naveh (1982, 112–24) has shown, based on inscriptions from the Persian and Hellenistic periods, that as time went by the Jewish Aramaic script won the upper hand, though the Palaeo-Hebrew script continued to be used even during Hasmonean times. It is possible that the Hasmonean kings preferred the latter in order to tie their rule to pre-exilic times and so lend it an air of antiquity and legitimacy. A similar process may be observed also among the Samaritans, though for different reasons. Yitzhak Magen’s excavations at Mount Gerizim have uncovered a plethora of inscriptions and ostraca from the Persian and Hellenistic periods, some of which were written using the Palaeo-Hebrew script, others the Jewish Aramaic script (Magen and Naveh 1997, 37–56; Magen, Tsfania, and Misgav 2001, 125–32; 2004). Since Jews frequently expressed their distaste for the Mount Gerizim cult, it is unlikely that the inscriptions discovered at the site written in the Jewish Aramaic script were left by them. Eventually the Samaritans settled on the Palaeo-Hebrew script, possibly to set themselves apart from the Jews. Thus, it should be said that the Samaritan use of Palaeo-Hebrew script is no proof of the greater antiquity of SP vs MT.

1.7. Wilhelm Gesenius and Modern Research

It was the German scholar Wilhelm Gesenius who put an end to the debate over the nature of SP and its relative antiquity vis-à-vis MT. In his *De Pentateuchi samaritani origine, indole et auctoritate, commentatio philologico-critica* (Halle: Rengerianae, 1815), Gesenius analysed the differences between the two and sorted them into eight categories (ibid., 46). This analysis led him to the conclusion that SP is based on a popular version of the Pentateuch, which was embellished and adapted to meet the needs and beliefs of the Samaritans.¹⁵ According to his assessment, the result of this activity was a text in which difficult words and phrases were removed, grammatical mistakes corrected, and special concerns of the community inserted. Gesenius's work put the study of SP on unbiased, critical, philological grounds despite errors that resulted from the limited knowledge of SP in the early 19th century and complete unawareness of the biblical texts from Qumran, which would not be discovered until the mid-20th century.

Though Gesenius's contribution to the study of SP is universally acknowledged, there have nonetheless been a few critics who have challenged his findings, i.e., that SP was secondary to MT. One of the most prominent of these was Abraham Geiger. Geiger accepted a great deal of Gesenius's findings and admitted that many changes were made to the text, but rejected Gesenius's conclusion regarding the historical status of SP. Based on similarities shared by SP and the LXX as well as a number of comments found in Talmudic literature, Geiger concluded that SP was of great antiquity and in some cases older than MT. He also claimed that it was for a time in general circulation.¹⁶

About a century after Gesenius published his study, Paul Kahle returned to the subject and quickly came to the conclusion that the extant versions, MT and SP, developed out of two versions of the Pentateuch, both of which had circulated in antiquity. One of

¹⁵ This version was in his opinion also the *Vorlage* of the LXX, which he termed the *recensio alexandrino-samaritana*. In this he was preceded by many scholars who had noted the similarity between SP and LXX, e.g., Johann M. Hassencamp (1765), who presented some two thousand examples of similarities between SP and the LXX as compared to MT. See also the end of n. 17 below.

¹⁶ The theory was presented and justified in a chapter devoted to the matter in a posthumous collection of his essays in Geiger (1876, III:255–67); see also Geiger (1857, 99–100).

these, MT, learned in character, was polished and carefully edited, and preserved a great number of archaisms and obscure forms. The other was the version of the Pentateuch adopted by the Samaritans. This second version preserved some ancient textual versions similar to the *Vorlage* of the LXX, the book of Jubilees, the book of Enoch, and the biblical quotes found in the New Testament, though at the same time it was simpler than the version that gave rise to MT. Yet, it is clearer than MT because of intentional changes and additions. These, Kahle asserted, made SP a *Vulgärtext*, a popular edition. Besides the ideological changes made to it by the Samaritans, the text seems to be a popular simplification of an ancient religious text. This is especially apparent in its “less complex” grammar and its vocabulary, both of which exhibit a distancing from infrequent and rare phenomena (Kahle 1915, 339–439; reprinted in Kahle 1956, 3–37). This theory aroused considerable opposition, but did manage to convince many (known as the ‘Kahle school’).

The discovery of sections from the Pentateuch among the Dead Sea Scrolls led scholars to re-examine SP. Frank M. Cross came to the conclusion that three “local” versions of the Pentateuch circulated contemporaneously: (1) the LXX, which represented a type that developed in Egypt; (2) the Samaritan version, which represented the Palestinian Pentateuchal tradition; and (3) MT, which developed in Babylonia.¹⁷ Bruce K. Waltke also tended towards identifying three types of Pentateuchal texts, like Cross before him, but tried to be more precise: “The Samaritan version underwent modernization of the text, replacing archaic Hebrew forms and constructions with the forms and constructions of a

¹⁷ In a number of publications, such as Cross (1964). To date, no solid evidence confirming the notion that MT is derived from a ‘Babylonian version’ has been put forth. Kyung-Rae Kim (1994, 2–12) has criticised the methods scholars have used in comparing SP and the LXX. He shows that the number of supposed similarities between the two versions, numbering some two thousand throughout the Pentateuch, is highly exaggerated and includes details that have nothing to do with the versions themselves, but rather reflect similar interpretations stemming from beliefs and opinions that were common in later periods. According to Kim’s count, there are fewer than a thousand similarities between SP and the LXX as compared with MT. Of these, only half actually reflect a different version of the Pentateuch. Most result from harmonisation that does not necessarily indicate a common *Urtext*, but could rather have come about separately as a result of the work of different editors in each tradition.

later period” (Waltke 1970, 212–39; see further below). The theory of modernisation explained why the Samaritans did not compose Aramaic translations of the Pentateuch in the first centuries of the Common Era, as had Jews. The Samaritans did not require a translation, since their version of the Pentateuch was adapted to the language of their time and they could thus understand it without the aid of translation. The Jews, on the other hand, continued to use the same ancient version of the Pentateuch handed down to them from bygone generations with its elevated language, archaisms, and antiquated grammar, which was no longer in use during the Second Temple period. Since updating the text was out of the question due to its sanctity, Aramaic translations were made to bridge the gap between the ancient language and the language of the period in which they lived (Tal 2001).

Indeed, a number of biblical fragments discovered at Qumran bear similarities to the text of SP. One of them, a fragment containing Exod. 32, was even written in the Palaeo-Hebrew script and drew much attention. P. W. Skehan, the first to publish the fragment, went so far as to call it “Exodus in the Samaritan Recension,” despite admitting that it had no obvious Samaritan features (Skehan 1955). This fragment, like others, is textually similar to SP, containing a text that is absent in MT. Most striking is the appearance of insertions from other sections of the Pentateuch that serve to clarify, complement, or harmonise the text—insertions of the kind that are common in SP. The scribe of this fragment inserted after Exod. 32.10 a section from Deut. 9.20. In MT we find “and I may consume them, in order that I may make a great nation of you” (ESV), while SP reads “and I may consume them, and I will make of you a great nation. And Shema was very angry with Ārron wanting to destroy him, and Mushi prayed for Ārron.” The pericope from Qumran reads: “[and I may consume them, and will make] of y[ou] a great nation. [And YH]WH [was] very [angry with Aaron] wanting to destroy him, and Moses [p]rayed for Aa[ron].”

While the similarity of this Qumranic pericope to SP cannot be denied, it does not—and neither do any other biblical sections found in Qumran—contain any signs of Samaritan religious precepts as exemplified in SP. For this reason, researchers of the Dead Sea Scrolls have generally avoided calling the texts ‘Samaritan’, preferring the more neutral term ‘pre-Samaritan’, i.e., “texts with striking similarity with the Samaritan version. The ancient texts are not Samaritan, since they are devoid of Samaritan markers” (Tov 1991, 144).¹⁸ Some researchers have opted to designate them “texts that underwent harmonistic

¹⁸ Tov opposes Baillet’s (1971) radical theory that the fragments do in fact contain a Samaritan version. A subsequent monograph published on the subject was Sanderson (1986). For literature, see Tov (1991). Z. Ben-Ḥayyim (1992a) rejected the attribution of these fragments to the Samaritan tradition. Esther and Hanan Eshel (2002) raised the subject of the harmonising character of certain biblical pericopes found at Qumran and saw in them the beginning of the process by which SP developed. They believed that a text of this kind was adopted by the Samaritans and underwent editing in their temple at Mount Gerizim before it was destroyed by the Hasmonean John Hyrcanus I in the 2nd century BCE (see the following note). Despite the fact that the epigraphic evidence that they present is very weak, since it is based on their own restoration of the text, it is not out of the question to suppose that the development of a Samaritan Pentateuch began during this period. On the other hand, the manuscript evidence shows that the process ended at a much later period. It is unlikely that SP with all its salient features crystallised before the Middle Ages. The matter is discussed in §3.0 below.

A salient phenomenon common to the SP and the ‘Proto-Samaritan’ versions is the spelling of Mount Gerizim as a single word. Thus, for example, *hargriz[im]* in a fragment discovered at Masada (Talmon 1997). The spelling of the mountain’s name as a single word is apparently a very ancient practice among Samaritans, as attested by the 2nd- or 3rd-century CE writings discovered in the (Samaritan?) synagogue on the island of Delos (Bruneau 1982). These inscriptions were set up in the synagogue by “The Israelites who give offerings to the Temple at Argarizin.” It should be noted also that the spelling בהרגריזים is reflected in one of the manuscripts of the LXX, which renders the mountain’s name as a single word: ἀργαριζιμ; however, scholars doubt whether it reflects the LXX or the Samaritan Greek translation of the Pentateuch, known as the Samareitikon, which, as mentioned above, Origen quoted from in the Hexapla, calling it τὸ Σαμαρειτικόν (see fn. 7 above). The same spelling as a single word may also be found in one manuscript of the Vetus Latina, which is based on the LXX. The matter was discussed in McCarthy (2007, 122*–23*). On the character of these sources, see Schenker (2008). A name with a similar spelling is found in the New Testament:

editing” that are the precursor of the text that the Samaritans adopted for their Pentateuch (Eshel and Eshel 2002; Talshir 2009, 122–26).

2.0. The Character of the Samaritan Pentateuch

2.1. Variants between the Samaritan and Tiberian Pentateuchs:

Estimated Number and Classification

Scholars have studied the differences between SP and MT, but have differed in their presentation of the variants. The most recent study by Emanuel Tov claims 7,000 variants (Tov 2012, 79, fn. 126). This number, however, includes many spelling variations which vary in the different manuscripts of SP. Furthermore, they are usually presented without describing their nature. After examining every word in the text (and, when required, comparing multiple SP manuscripts) and analysing their pronunciation according to the Samaritan oral tradition and their translations in Aramaic and Arabic, we have come up with 4,200 variants vis-à-vis MT that we consider to be ‘substantial’, i.e., differences in the text that affect its content and structure, and not merely orthographic and grammatical variations that have little or no effect on the meaning of the text (on the distinction between these two types of differences, see §2.2 below). We counted 1,300 instances of the latter, the ‘non-substantial’ differences. All of the variants, substantial and non-substantial, are analysed in footnotes (see §§4.3.2.2–3). To these two numbers must be added

Ἀρμαγεδών (Rev. 16.16). In the manuscript that we have used as the basis for the Hebrew text of SP, we find two instances of the unusual spelling of Mount Gerizim as two separate words with a dot between them: (1) in Exod. 20.14 at the end of the Ten Commandments, a pericope copied from Deut. 27.4—yet in Deuteronomy the word is spelled as usual as a single word; and (2) in Deut. 11.29 the name of the holy site is also spelled as two words separated by a dot: “you shall set the blessing on Ar garizem (על הר גריזים).” However, when the same blessing is mentioned a second time, the mountain’s name is spelled as a single word: “These shall stand to bless the people on [Mount] Ārgarizem (הרגריזים)” (Deut. 27.12). Most SP manuscripts spell the name the same in all its occurrences, with most of them presenting it as a single word and only a minority of them separating it into two words, as in MT.

several hundreds of spelling variations, most of which result from *plene* spelling, i.e., the use of *waw* and *yod* to represent vowels.

The number of substantial differences is not dependent on any particular manuscript of SP. By contrast, the number of differences related to orthography and grammar does depend on the particular manuscript of SP used as the basis for comparison. It is also noteworthy that the number of substantial variations mentioned above does not account for the kinds of differences counted, so that, e.g., the transfer of a complete block of text from one section of the Pentateuch to another (a large harmonisation, see §2.2.1.2 and fns 23–24; there are 35 instances of these) is counted as a single difference, just like a replacement of a conjunctive *waw* ‘and’ by the conjunction ו ‘or’ (§4.2.1.1).

As noted above, Gesenius divided the differences into eight categories. Later, Raphael Kirchheim (1851, 32–33) came up with thirteen categories, and he was followed by Samuel Kohn (1865, 9), who limited the variants to three categories. Ze’ev Ben-Hayyim (*GSH* §0.4) preferred just two: intentional and unintentional. Whatever the reasoning underlying the systems of classification, the number of categories is of only secondary importance. The main issue is the character of the variants and their effect on the shaping of the Pentateuch in each of the two religious communities. While it is clear that the text venerated by the Samaritans is in part the product of editing,¹⁹ the *Vorlage* of which can

¹⁹ This applies to the linguistic and literary aspects of the text. Indeed, there is nothing in the text of either version of the Pentateuch to determine which text is the original and which was changed due to religious concerns of the community, i.e., whether it was the Jews who changed Mount Gerizim into Mount Ebal in Deut. 27.4 or the Samaritans who changed Mount Ebal into Mount Gerizim, or whether the multiple references to the place of worship were originally read “the place which... God **has chosen** (בחר)” as in SP or “the place which... God **will choose** (יבחר)” as in MT (in Deut. 12.5, 11 etc.). There are those who contend, based on extra-biblical evidence, that the original was in fact the Samaritan version (see Schenker 2008; Kartveit 2009, 300; Tov 2012, fn. 140; Schorch 2013, 105). It is surprising, and even lamentable, that religious beliefs and views have permeated scientific discourse in recent years; they ignore the salient signs of redaction evident in the Samaritan text and texts similar to it. Therefore, it is important that scholarly investigations like that of Tov do not eschew such clear statements as: “In the current state of knowledge (2015), the MT group may be considered as reflecting the oldest tradition of the Torah text, or the

at times be found in MT (which also underwent editing), we do not usually attempt to determine which of the two versions is the original and which is secondary. Our intention is to present SP as it is. As said in the preface, the comparison with MT and other textual witnesses says nothing of the relative importance of the versions. Our synchronic study of SP prevents us from dealing with the question of what sections of the biblical text found in SP were inherited from previous generations.²⁰

2.2. Types of Variants between the Samaritan and Masoretic Pentateuchs

The differences between SP and MT may be divided into two categories: those related to content and those related to grammar and orthography that do not influence the meaning of the text.

2.2.1. Content Variants

2.2.1.1. The ‘Logical’ Arrangement of the Text

In many places the narrative order of MT is ostensibly illogical, whereas the SP narrative seems ‘logical’ and thus more correct. The best-known case of this is MT’s fragmentary verse ‘And Cain said to Abel his brother. And when they were in the field’ (Gen. 4.8), which necessitated additions in both Jewish and non-Jewish translation. SP reads ‘And Qen said to Ebel his brother: “Let us go out to the field (נִלְכָּה הַשָּׂדֶה)”. Another example of this kind of ‘corrected’ text may be found in Gen. 36.6, where MT reads ‘And Esau took his wives, his sons... and all his property that he had acquired in the land of Canaan. And he went to a land away from his brother Jacob’. The phrase ‘he went to a land (אֶל אֶרֶץ)’

‘trunk’, from which the other textual groups branched off... the proto-Masoretic texts hold a central place in the development of the Torah text, while the great majority of the other texts represent later developments” (Tov 2017, 17) and “The SP group forms a popularizing offshoot of MT or a similar text” (Tov 2016, 17).

²⁰ The variations distinguishing MT from SP have been described in many overviews of the subject. A detailed and even-handed treatment is provided in Tov (2012, 70–86).

is puzzling. We would have expected the name of the place. SP smooths out the reading: ‘and went from the land of Ka'nān (מֵאֶרֶץ כְּנָעַן) away from his brother Jacob’.

In Gen. 29.3 MT reads ‘And there all the flocks (הַעֲדָרִים) were gathered. And they rolled the stone from the well’s mouth’. SP knows that the flocks could not have ‘rolled the stones from the well’s mouth’, and so ‘the flocks’ is replaced by ‘shepherds (הַרְעִים)’. In Gen. 47.21, according to MT, we are told that Joseph purchased the Egyptians’ land with bread, adding ‘And he removed the people to the cities (הָעִירִים)’. SP connects this sentence to an earlier verse, in which the Egyptians tell Joseph ‘we and our lands will be servants to Faru’ (v. 19), and so it reads: ‘And he enslaved (הָעֲבִיד) the people with him as slaves (אֶתָּו לְעֲבָדִים)’.

In Exod. 20.14 MT describes the terror felt by Israel when confronted with the sounds and sights that accompanied the theophany at Sinai: ‘And all the people saw (רָאוּ) the thunderings, and the flashes of lightning, and the voice of the trumpet and the mountain smoking’. SP rearranges the description according to the normal functions of the senses: ‘And all the people heard (שָׁמְעוּ) the thunderings, and the voice of the trumpet, and perceived (וִירְאוּ) the lightnings, and the mountain smoking.’²¹ According to MT, the children of Israel respond to Moses’ reading of the Book of the Covenant by saying ‘We will do and hear (נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע)’ (Exod. 24.7). The seemingly illogical order of the verbs attracted extensive attention already in antiquity. The Babylonian Talmud (Shabbat 88a) discussed at length the fact that “Israel moved ‘we shall do’ to before ‘we shall hear’.” This discussion shows that the order was perceived as a matter for debate. Onqelos, LXX, and the Vulgate all sidestep the difficulty by translating ‘will hear’ as ‘will obey.’²² SP dealt with the problem differently, simply switching the verbs to their more logical order: ‘We will hear and do (נִשְׁמָע וְנַעֲשֶׂה)’, a strategy adopted also by the Peshitta, which translated נִשְׁמָע וְנַעֲבִיד.

²¹ This provides some evidence that the original version is that preserved in MT: the first verb, “heard,” is singular corresponding to “the people”, which is morphologically singular. On the other hand, the second verb, “see,” is plural.

²² As in Gen. 22.18; 34.28; Exod. 7.13; etc.

2.2.1.2. Harmonisation of the Text

Many of the differences between MT and SP are due to SP harmonisation. In places where MT contradicts itself, presents the same idea using different words, or is in some way deficient, SP harmonises the text, adds any missing information, and smooths out any contradictions or variations. For example, when God rebukes the woman following the incident with the Tree of Knowledge, he says, according to MT ‘I will greatly multiply your pain (עצבונך) and your childbearing, in sadness (בעצב) you shall bring forth children’ (Gen. 3.16). SP harmonises the two nouns, reading instead ‘in pain (בעצבון) you shall bring forth children’. In Gen. 7.2, according to MT, the pairs of animals boarding Noah’s ark are said to be ‘man and wife’ (איש ואשתו). SP, on the other hand, reserves this designation for human pairs only (as in Gen. 2.24) and instead calls them ‘male and female’ (זכר ונקבה) also in Gen. 6.19; 7.3). In Gen. 18.29, 30 MT deviates from the normal verb it uses to describe God’s actions against Sodom and Gomorrah, ‘destroy’ (השחית), and instead employs the verb ‘I will (not) do’ (לא אעשה). SP follows vv. 31–32 and reads ‘I will not destroy’ (לא אשחית) in both verses.

Another example of this kind of harmonisation can be found in Gen. 31.33, where MT refers to Zilpah and Bilhah as ‘maid-servants’ (אמהות), while elsewhere they are called ‘handmaids’ (שפחות). SP also reads ‘handmaids’ in this verse. In Gen. 15.10, according to MT, we read ‘but the bird (הצפור) he did not divide’. Here SP has ‘the birds’ (הצפורים), a plural, harmonising the verse with the one preceding it, in which it is stated that there were two birds, ‘a turtledove and a young pigeon’. In Gen. 38.25, according to MT, Tamar presents Judah with ‘the cords’ (הפתילים) he gave her as collateral. This contrasts with v. 18, in which it is said that she only asked for a single cord (פתילך). SP eliminates the contradiction by replacing the plural ‘cords’ with a singular ‘cord’ (הפתיל). In Exod. 4.18, according to MT, Moses’s father-in-law is named Jether and not Jethro as elsewhere (Exod. 3.1; 18.1, 2; etc.). SP harmonises this verse and calls him Jethro (Yitru in SP). The commandment ‘Observe the Sabbath day’ should also be noted. It differs in the two MT versions of the Ten Commandments: ‘Remember (זכור) the Sabbath day’ (Exod. 20.8) and ‘Observe (שמור) the Sabbath day’ (Deut. 5.12). SP reads ‘observe’ in both. In the Tenth Commandment, too (according to MT, see §2.2.1.4), SP commands in both Deut. 5.17 and

Exod. 20.17 ‘do not covet (לֹא תַחְמֹד) your neighbour’s wife,’ whereas MT reads ‘do not covet’ only in Exod. 20.17, but ‘do not desire’ (לֹא תַתְאָוֶה) in Deut. 5.17.

In Gen. 41.8, according to MT, we are told ‘And Pharaoh told them his dream’, though earlier we learned that Pharaoh had two dreams. SP smooths out this apparent contradiction, turning the singular ‘dream’ (חֲלֹמִי) into the plural ‘dreams’ (חֲלֹמִי). To the end of Gen. 12.20 SP adds the words ‘And Lot with him’ (וְלוֹט עִמּוֹ) in order to harmonise the verse with Gen. 12.14. In Gen. 39.8, according to MT, Joseph explains his refusal to lie with his master’s wife, saying ‘my master does not know what (מָה) is with me in his house’. SP overcomes the unusual language, changing it to ‘my master knows nothing (מֵאוֹמֶה) that is with me in his house’, which harmonises with v. 6 ‘he did not know anything (מֵאוֹמֶה) that was with him’. Exod. 3.22, according to MT, is short: ‘every woman asked her neighbour’. SP expands this, harmonising the verse with Exod. 11.2, so that the verse according to SP reads: ‘every man shall ask the other, and every woman the other, her neighbour and she that sojourns in her house’.

At times, SP harmonises verses with much more distant verses, such as in Exod. 6.20, which according to MT, says of Jochebed ‘she bore him Aaron, and Moses’. SP adds ‘and Maryam their sister’ in accordance with Num. 26.59.

Occasionally, when SP harmonises the text by adding information present elsewhere in the Pentateuch, it does so in a more detailed way, as in Gen. 11.8, where SP adds ‘and the tower (וְאַתְּ הַמִּגְדֵּל)’ to the end of the verse in accordance with the statement made in v. 4: ‘let us build us a city and a tower (וּמִגְדֵּל)’. Similarly, in Gen. 31.33, SP adds the verb ‘and searched’ (וַיַּחְפֹּשׂ) to the sentence that appears in MT as ‘And Laban went in Jacob’s tent’, harmonising the sentence with v. 35. There are numerous examples of these kinds of small harmonising additions throughout the Pentateuch.

In addition, there are a number of large additions that are several verses long, transferred from another part of the Pentateuch.²³ The additions are usually motivated by matters of faith, though they may also be apologetic or an attempt to fill details perceived as

²³ A complete list of these additions is provided in the appendix ‘§4.0. Index of Additions in the Samaritan Pentateuch.’

missing from the narrative. Especially salient is the copying of complete sections in Deuteronomy and their insertion into Exodus and Numbers, such as Moses's speech in Deut. 1–3, which serves to harmonise the two narratives and emphasise Deuteronomy's role as the concluding book of the Pentateuch.²⁴

In Gen. 15.13 both MT and SP state that the number of years Abraham's offspring spent as 'a sojourner in a land that is not theirs' was 'four hundred years'. This statement contradicts what appears in Exod. 12.40, according to MT: 'Now the time that the children of Israel dwelt in Egypt was four hundred and thirty years'. In order to square the two contradictory statements, SP accounts for the additional thirty years in Exodus by expanding the time frame there with additions: 'Now the time that the children of Ishra'el and their fathers (ואבותם) dwelt in the land of Ka'nan and in the land of (בארץ כנען ובארץ) Mišrem was four hundred and thirty years'.

A noteworthy variant is found in Gen. 2.2, which according to MT reads: 'And God finished on the seventh day (ביום השביעי) his work that he had done, and he rested on the seventh day from all his work that he had done' (Gen. 2.2). This verse has caused considerable consternation, since it seems to contradict Exod. 20.11, which states that the world was created in six days with the seventh being devoted wholly to rest. The matter has engendered a great deal of commentary (e.g., Genesis Rabba 10.5). SP solved the problem completely by replacing the first 'seventh day' in the verse with the 'sixth day' (ביום השישי; see below, §3.3).

²⁴ See Kartveit (2005; 2009, 265ff.). On harmonisation in other versions, see fn. 18 above.

2.2.1.3. Apologetic Variants

In many instances there is an underlying tendency to obscure problematic statements that may be subject to unfavourable interpretation. An example of this is the story of the twelve spies. In Num. 13.1–2 God commands Moses ‘Send men to spy out the land of Canaan’. To SP it is unimaginable that the omnipotent and omniscient God would require spies to learn about the conditions in the Promised Land. For that reason, SP inserts a section from Deut. 1.20–23 just before the current pericope, which creates the impression that it was the people who requested the spies be sent: ‘And they came near to Mushi, and said, “Let us send men before us”’ (Num. 12.16c).

God’s status is emphasised by SP in Gen. 9.2. The verse according to MT reads ‘all the fish of the sea, into your hand they have been delivered (נִתְּנוּ)’, which is ambiguous with regard to the question of who delivered the fish of the sea into their hand. SP makes this explicit: ‘into your hand I have delivered it (נִתַּחֲתִי)’. In Gen. 34, according to MT, Jacob accuses Shechem son of Hamor that ‘he had defiled (טָמָא)’ Dinah (v. 13 is similar to v. 27 in both versions) and Simeon and Levi accuse that ‘as a whore he treated (יַעֲשֶׂה) our sister’ (v. 31). In order to justify the massacre of the entire male population of Shechem for this crime, SP changes the verbs in these sentences into plurals, i.e., טָמְאוּ instead of טָמָא יַעֲשֶׂה instead of יַעֲשֶׂה and places the blame on all the men of the city rather than just on Shechem. The same underlying tendency is at work in Gen. 49.7, where SP turns the curse Jacob placed on Simeon and Levi into a blessing: ‘Exalted (אֲדִיר) be their anger’ as opposed to ‘Cursed (אָרוּר) be their anger’, as found in MT. In MT Num. 25.4, God’s punishment of all the leaders of the children of Israel for the sin of Baal-Peor seems cruel and unjust: ‘Take all the chiefs of the people and hang them in the sun before the LORD’. This is softened in SP by removing the public condemnation and limiting the punishment only to those who sinned: ‘Command, and the people who joined themselves to Bāl-Fūr (הָאֲנָשִׁים הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר) shall be killed’. Furthermore, according to SP it is not Moses who carries out the executions, but the judges of Israel (v. 5) who do so, according to his command.

In places where MT seems to imply the existence of other gods by using a plural predicate with the subject אֱלֹהִים, which can mean both ‘God’ and ‘gods’, SP consistently changes the predicate into a singular, such as in ‘And when gods caused me to wander

(התעו) from my father's house' in MT as opposed to 'God caused (התעה) in SP (Gen. 20.13); 'The gods of Abraham... judge (ישפטו) between us' in MT as against 'The God of Ab'ram... judges (ישפט) between us' in SP (Gen. 31.53); 'there the gods were revealed (נגלו) to him' in MT vs 'God was revealed (נגלה) in SP (Gen. 35.7); and 'gods shall condemn (ירשעו) in MT but 'God shall condemn him (ירשיענו) in SP (Exod. 22.8).²⁵ Following this principle, the Samaritans pronounce אלהיך as *ēluwwāk* 'your God' rather than *ēluwwāk* 'your gods' (see below, §4.1.3.1).

Though rare, there are examples in which anthropomorphic descriptions of God in MT are removed from SP. The most salient of these is the replacement of 'The LORD is a man (איש) of war' in MT by 'Shema is mighty (גיבור) in war' in SP (Exod. 15.3). Another example of this seems to occur in Num. 22.20, where MT reads 'And God came to Balaam at night', and SP reads 'And the angel of (מלאך) God came to Ba'lam at night'. This is uncharacteristic of SP, as can be seen in other verses in which similar anthropomorphic descriptions of God are left unchanged: 'But God came to Abimelek in a dream of the night' (Gen. 20.3) and 'And God came to Laban the Aramean in a dream of the night' (Gen. 31.24). It seems then that the insertion of an angel in Num. 22.20 may not in fact have been motivated by a wish to remove the anthropomorphism, but rather for purposes of harmonisation with v. 23, in which an angel of God blocked Balaam's way in order to reproach him.²⁶

In Exod. 29.42 God says of the Tent of Meeting 'where I will meet with you, to speak there to you'. In MT the first 'you' is plural (לכם) while the second is singular (אליך). SP changes the first 'you' to the singular. It was not the strange syntax that led to the change in SP, but rather the dignity of Moses that was of concern. The change clarifies that it is

²⁵ SP disregards the ancient interpretation of the verse that understands אלהים as 'judges', e.g., Onqelos דיניא, Peshitta דינא.

²⁶ One detects religious overtones in the Samaritan interpretation of this passage. The word שדי in v. 4 מחזה שדי יחזה is read by Samaritans as *šiddi*, indicating that they read the word as referring to God, as do the Jews with שדי. Conversely, the Samaritan Aramaic translation contradicts this reading by rendering the word ברה 'field'. This is intended to show that Balaam was not permitted to see God, a prerogative afforded not even to Moses, and that God's statement "man shall not see me and live" (Exod. 33.20) was not contradicted.

only with Moses that God meets and speaks, as in Exod. 25.22: ‘And there I will meet with you, and I will speak with you from above the ark-cover’. Similarly, in Exod. 29.43, which in MT reads ‘And there I will meet (וַיִּקְרָא) with the children of Israel’, we find in SP ‘And there I will be ready to be sought (וְנִדְרַשְׁתִּי) by the children of Israel’. SP does not consider the people seeking God to be problematic. SP has Rebekah going to ‘seek (לִדְרֹשׁ) after Shema’ (Gen. 25.22), the children of Israel coming to Moses ‘to seek (לִדְרֹשׁ) after God’ (Exod. 18.15), and they are even commanded to ‘seek (תִּדְרֹשׁוּ) after him with all your heart and with all your soul’ (Deut. 4.29).

Where MT reads ‘Mine is vengeance and recompense’ (לִי נֶקֶם וְשָׁלֵם, Deut. 32.35), SP has ‘To the day of vengeance and recompense’ (לְיוֹם נֶקֶם וְשָׁלֵם).²⁷ This verse plays a central role in Samaritan theology, which identifies the ‘Day of Vengeance’ as the eschatological end of days. Late Samaritan sources build upon this idea, describing the day as the moment in which Moses will rise from the dead and rebuke the sinners, who will be punished for their sins (Tibat Marqe 3.50). Among these are those who made the Golden Calf and were killed (Exod. 32.27–35), but whose sin awaits punishment on the Day of Vengeance (Tibat Marqe 6.7). It is also the day in which the righteous will be rewarded. God will on that day stand and raise his ‘friends’, the righteous men of history and first among them Abraham and Moses (ibid. 4.20). The idea of the ‘Day of Vengeance’ has greatly evolved over time, playing a significant role in Samaritan theology and liturgy. It all stems from this single verse.²⁸

²⁷ This is similar to the reading of the LXX ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω ‘on the day of vengeance I will repay’. But the other ancient translations, such as Onqelos, the Peshitta, and the Vulgate, translate a *Vorlage* containing לִי, as in MT.

²⁸ The matter has been discussed extensively. An important summary may be found in Dexinger (1989, 285–87; see also Lehnardt 2010, 175–92).

2.2.1.4. Variants Motivated by Religious and Ideological Concerns

The main point of contention between Jews and Samaritans is the location of the designated place of worship—according to Jews, Jerusalem, according to Samaritans, Mount Gerizim. The election of Mount Gerizim is the cornerstone of Samaritan religion, a matter that is stressed time and again throughout Samaritan literature. This includes several Samaritan variants in the Pentateuch, the best known of which are the 23 instances in which SP refers to the site of the temple as ‘the place which Shema your God has chosen (בַּחֵר)’ rather than ‘the place which the LORD your God will choose (יִבְחֵר)’ as in MT (Deut. 12.5, 11, etc.). This is meant to show that the place of worship, obviously Mount Gerizim, the mountain of blessings according to Deut. 11.29 and 27.12, and where the memorial stones will be placed (Deut. 27.4 according to SP), had been preordained even before the Jordan crossing. These passages are intended to counter the Jewish belief that it was Jerusalem, not Mount Gerizim, that had been chosen as the site of worship.²⁹

MT plainly expresses the belief that God is everywhere and thus he says in Exod. 20.20 that sacrifices may be presented to him ‘in every place where I cause my name to be remembered’. For MT this flexibility is possible because Jerusalem had yet to be chosen as the only site of worship, but not so in SP, which is committed to the belief that Mount Gerizim had already been selected as the only site of sacrifice. For this reason SP reads here ‘in the place where I recorded (אִזְכַּרְתִּי³⁰) my name’.

A prominent expression of this concern is found in the Ten Commandments (Exod. 20). This section of the Pentateuch was emended by SP so that what is considered the first commandment in MT ‘I am the LORD your God’ serves as a sort of title in SP. This allowed

²⁹ Since Jerusalem is not mentioned in the Pentateuch, Samaritans claim that the Jews changed the tense in these verses from past to future to show that during their wandering the place of worship had not yet been selected. See fn. 19 above.

³⁰ On the unconventional form אִזְכַּרְתִּי (pronounced as the past tense of *hif'il ēzākārti*), see Tal (2005, 103–4).

for an additional tenth commandment to be added at the end of the remaining nine commandments.³¹ The Samaritan tenth commandment is a composite of a number of verses imported from Deuteronomy (11.29–30; 27.2–3). In this way Mount Gerizim was included in what has been considered by Samaritans throughout the generations to be the heart of the entire Torah.³²

The concern for the supreme sanctity of Mount Gerizim also includes the city of Shechem at the foot of the mountain. Jews interpreted the statement in Gen. 48.22 ‘I have given to you one shoulder (שכם אחד) above your brothers’ as a metaphor denoting the preference for Joseph over his brothers. Thus, Onqelos translates חולק חד יתיר and the Peshitta מתנא חדא יתירתא. Jerome also understood the phrase in this way, translating it in his Vulgate *partem una extra*. Not so in SP. The word that is understood to mean ‘shoulder’ in this verse is pronounced by Samaritans as *aškām*, revealing that it was taken to be a place name; ‘shoulder’ would have been pronounced *šēkāṁ* (e.g., Gen. 9.23). For this reason, ‘one’ in this verse is feminine (אחת) in many manuscripts of SP and not masculine (אחד) as in MT.

The unique nature of Mount Gerizim is also stressed by SP in ways that can only be discerned in the traditional reading of the Torah. For example, in Jacob’s blessing of Joseph (Gen. 49.26), which in MT reads ‘the blessings of your father are mighty beyond the blessings of my parents’, the word for ‘my parents’ (הרי) is pronounced by Samaritans as *āri*, i.e., ‘my mountain’. This is unquestionably a reference to Mount Gerizim, which is located in Joseph’s territory. The reading is also reflected in ST, which translates the word as טורי.³³ Similarly, SP reads in Deut. 33.19 ‘peoples shall be summoned to my mountain

³¹ Other SP manuscripts have the letters *’alef* through *yod* before each of the Ten Commandments. Samaritans fix stone slabs engraved with the Ten Commandments on the walls of their homes and synagogues similar to the mezuzahs hung in the entrances to Jewish homes.

³² On the character of this ‘tenth’ commandment, see Ben-Ḥayyim (1995, 487–92).

³³ It is interesting to note that ancient manuscripts of ST translate the word as בטורי, similar to the MT interpretation.

(הרי)', a reference to God's mountain, Mount Gerizim,³⁴ while in MT only 'a mountain' (הר) is mentioned.

Just as SP goes out of its way to stress the importance of Mount Gerizim, it also removes any hint of Jerusalem. In Gen. 33.18 'and Yāqob came in peace (שלווה) to the city of Ashkem', the spelling of 'in peace' is altered in such a way as to dispel any possible hint of Jerusalem (שלם; cf. Gen. 14.18: 'Malki-šedeq king of Salem'). In a similar manner, SP elevates Joseph, from whom Samaritans believe they are descended, while denigrating Judah, the eponymous ancestor of the Jews. Joseph's supreme status is hinted at in the phrase 'to the head of Joseph' (Gen. 49.26), which the Samaritans pronounce as *larrēʔoš*, a definite noun, which puts the word in apposition to the following Joseph, meaning that Joseph is the head, i.e., leader (see note *ad loc.*). At the same time there is an allusion to Judah's shame when it is stated (v. 12) that his teeth are white with 'fat' (*miyyēlab*) and not 'whiter than milk' (מִחֶלֶב), as in MT (see note *ad loc.*).

2.2.2. Variants due to Differences in Language

2.2.2.1. Removal of Irregular Forms and Structures

SP removed most of the archaic forms found in the Pentateuch and replaced them with more standard equivalents, much like what occurred in Rabbinic Hebrew. Examples of this are the rare forms 'the beast of the earth', which in MT appears in the archaic form וְחַיֵּיתוֹ-אֶרֶץ, while SP has the common phrase וחית הארץ (Gen. 1.24). Similarly, SP replaced MT סוּתוֹ (*ketiv*)/סוּתוֹ (*qere*) 'his vesture' with כְּסוּתוֹ (Gen. 49.11), תִּהְיֶה (when) you will have dominion' with תִּהְיֶה (when) you become powerful' (Gen. 27.40), מֵרִדָּה with מֵרִדָּה 'from going down' (Gen. 46.3), לְדַעַת with לְדַעַת 'to know' (Exod. 2.4), גְּנוּבָתִי with גְּנוּבָתִי 'stolen' (Gen. 31.39), אִימָתָהּ with אִימָה 'terror' (Exod. 15.16), עָלֵיהֶם with עָלֵיהֶם 'upon them' (Deut. 32.23), שֹׁכֵן with שֹׁכֵן 'he who dwells' (Deut. 33.16). Needless to say, the MT *ketiv* of the 3FSG pronoun הִיא 'she' never appears in SP, where one always finds היא. Similarly, the irregular form נַעֲרָה 'young woman' (e.g., Gen. 24.14, 16, 28) always appears in SP as נערה. The noun מִתָּנָה 'gift' was viewed as archaic and replaced in SP by מתנה (Gen. 34.12),

³⁴ ST reads עַמִּים לְטוֹרִי יִזְדַּעְקוּן 'peoples will be called to my mountain'.

as was הָרָה by הָרָה 'towards the mountain' (Gen. 14.10). The rare 1PL pronoun נַחֲנוּ 'we' was replaced in SP by the common אֲנַחְנוּ (Gen. 42.11; Exod. 16.7, 8; Num. 32.12). The rare MT verb וַתִּעַר 'and she emptied' appears in SP as וַתוֹרִיד 'and she let down' (Gen. 24.20, which is also harmonised with v. 18), and in like manner הִצִּי 'contend, struggle (against)' was replaced with הוֹעֵדוּ 'meet, gather (against)' (Num. 26.9). The *hapax legomenon* דְּבִצְאָךָ 'your strength' in MT (Deut. 33.25) is unknown in SP. The SP reading רַבִּיךָ is understood to mean 'abundance, greatness' and is translated in ST as סִגִּיךָ. It is possible that this was a deliberate change intended to replace a rare word with one that is common, or, alternatively, this may be an interpretive rereading, as is common in the ancient translations.³⁵ On the other hand, it may simply be an inadvertent change from a *resh* to a *dalet*, which is also found elsewhere in SP.³⁶

SP is more sensitive to gender and number concord between subjects and predicates. In Gen. 13.6 'the land could not bear them' MT has the masculine verb נָשָׂא 'bear' and the feminine הָאָרֶץ 'the land'. SP corrects this and reads a feminine verb נִשְׂאָה. Likewise, in Gen. 31.9, when Jacob addresses his wives, one finds in MT the 2MPL pronominal suffix in אֲבִיכֶם 'your father', while SP corrects it to the 2FPL suffix in אֲבִיכֵן. In Gen. 49.15 'he saw a resting place (מְנוּחָה) that it was good', MT reads the masculine טוֹב 'good', but SP corrects this to correspond to the feminine מְנוּחָה 'resting place' and thus one finds טוֹבָה. In v. 20, MT has שֶׁמֶן לֶחֶמֶךָ 'his bread shall be fat', where the noun is masculine while its adjective is feminine. SP solves this incongruity by reading a masculine noun שֶׁמֶן 'oil'. In Gen. 38.24 the ungrammatical כְּמִשְׁלֵשׁ חֳדָשִׁים 'about three months' in MT has been corrected in SP to כְּמִשְׁלֵשָׁה יָרֵחִים.

³⁵ The LXX translates ἰσχύς 'strength, power'.

³⁶ Such as רִדְנִים 'Rudanem' for MT דֹּדָנִים 'Dodanim' (Gen. 10.4), as well as changes that significantly change the meaning of the verse, e.g., "from among his troops (דְּגָלָיו)" where MT reads "from between his feet (רַגְלָיו)" (Gen. 49.10), and חֲמוֹר 'donkey' where MT reads חֲמוּד 'desire' (Num. 16.15).

In much the same way, SP corrects any incongruity in number found in MT. In MT Gen. 15.16 ‘the fourth generation shall come back’, the verb is the plural יָשׁוּבוּ, apparently having the members of the generation in mind. In SP the singular verb יָשׁוּב appears, agreeing with the singular subject of the sentence, דֹּר ‘generation’. Similarly, MT Gen. 31.2 reads ‘Jacob saw Laban’s countenance, and, behold, it is not toward him’, MT has אֵינֶנּוּ ‘it is not’ in the singular, apparently having Laban in mind. This is corrected by SP to the plural אֵינִים, since פָּנִים ‘countenance’ is a *plurale tantum*. In many cases SP abandons the archaic use of a singular predicate before a compound subject, opting for a congruent plural predicate instead. For example, in Gen. 24.55 ‘and her brother and her mother said’ SP has the plural וַיֹּאמְרוּ ‘said’, while MT has the singular וַיֹּאמֶר.

On occasion, when MT does not seem to conform to the grammar of Biblical Hebrew, SP corrects it. For example, in Gen. 49.4, which in MT reads ‘Unstable as water, you shall not have pre-eminence’, the noun translated as ‘unstable’ (פָּחָזִי) in reference to Reuben does not agree with the second part of the verse ‘you shall not have pre-eminence’, which is a 2MSG negative command אַל-תִּתְּיָר. Whatever the actual meaning of this strange phrase, SP replaces it with a verb corresponding to the following negative imperative construction, reading ‘you have been flowing as water’ (פָּחֹזֶת כַּמֵּיִם) and creating a causal clause: ‘Since you acted rashly like water (in the matter of Bilhah), you will not be superior to your brothers (as is usually accorded to the firstborn)’. Another example of this type of correction is found in Gen. 38.14: ‘And she took off her widow’s garments, and covered herself with her veil, and wrapped herself’. MT has the *pi*‘*el* verb וַתִּכְסֵּם ‘covered herself’, but for SP this derived stem is transitive and so is replaced with the reflexive *hitpa*‘*el* וַתַּחַבֵּס, which agrees with the next verb וַתַּעֲלֵף ‘wrapped herself’.

MT Gen. 49.10 reads ‘and to him shall be the obedience of the peoples’ with יְקָהָת understood as a noun ‘obedience’; SP analyses this word as the verb ‘gather’ and corrects it to the plural יְקָהָתוּ: ‘and to him the peoples shall gather’.³⁷

In MT Gen. 43.18 the intransitive verb הָשֵׁב ‘that returns’ is a kind of personification of money: ‘because of the money that returned (הָשֵׁב)’. SP instead uses the passive verbal form הֻשַׁב ‘that was returned’, hinting that the money was put there by an unknown person. In Deut. 33.11 the phrase מִחֵץ מְתַנְּגִים קַמִּי ‘crush the loins, his foes’ is grammatically difficult in MT because one expects a construct form מְתַנְּגִי ‘the loins of’, as noted already by medieval commentators. SP simplifies the grammar by converting ‘the loins’ into the construct state ‘the loins of’ (מִתְנִי). Likewise, in the uncommon phrase אִם־יֵשׁ אֶת־נִפְשְׁכֶם ‘if it pleases you’ (Gen. 23.8; see also 2 Kgs 9.15) the existential particle יֵשׁ seems to be treated as a transitive verb. Furthermore, the *nota accusativi* אֶת, which usually precedes the direct object of a verb, appears here before the subject, נִפְשְׁכֶם.³⁸ SP resolves these difficulties by merging the two particles into a single word (יֵשׁ־אֶת), a past tense verb *yāšāt* ‘to please’, which functions as the predicate of the sentence.

2.2.2.2. Variants that Reflect the Grammar and Orthography of Samaritan Hebrew

Most of the variants in SP belong to this category. Since SP underwent a process by which its language was adapted to conform to the language current at a later date in the Samaritan community, it is not surprising that it bears a certain resemblance to the Hebrew of the Second Temple period as preserved in rabbinic literature and to that which can be gleaned from the Dead Sea Scrolls (*GSH* §8; see also Ben-Ḥayyim 1958; Kutscher 1974).

³⁷ MT sees here a construct state of two nouns, as also reflected in the LXX *προσδοκία* and Vulgate *expectatio*, both meaning ‘expectation’.

³⁸ On the matter of the use of the *nota accusativi* אֶת before the sentence’s apparent subject see Blau (1954); Bekins (2014).

For this reason many of the variants of SP have no bearing whatsoever on the interpretation of the text.³⁹ Following are some examples:

The tense system of Biblical Hebrew is profoundly different from that of post-biblical Hebrew, which includes Samaritan Hebrew. Shortened imperfect verbs such as the jussive יִרְבּ 'may it multiply' are usually replaced with the regular imperfect in SP, as in ירבה (e.g., Gen. 1.22). Likewise, the standard long imperfect forms come in place of their short counterparts in the converted imperfect, e.g., ואשתה 'and I drank' for MT וַאֲשָׁתָה (Gen. 24.46), and in negative commands, e.g., ואל תעשה 'and do not do' for MT וְאַל-תַּעֲשֶׂה (Gen. 22.12). Note that many of the SP imperfect verbs with short spellings are pronounced as regular long imperfect forms, i.e., ויעל *wyālli* 'and he went up', equivalent to MT וַיַּעֲלֶה. This is another characteristic of SP that is not apparent from the written text and that may be learned only from the traditional oral reading of SP.

When possible (in verbs whose first radical is a *yod*), the traditional reading of SP tends to avoid converted imperfections found in MT, preferring *wqatal*. For example, in Gen. 11.5, where MT has the *waw*-consecutive for וַיֵּרֶד 'and (the LORD) descended', the Samaritans read it as *wyārād*, equivalent to MT וַיֵּרֶד. This reduction in the use of *waw*-consecutive forms is not limited to imperfect forms alone.⁴⁰ The same is true also for perfect forms. For example, in Lev. 25.33 MT וַיֵּצֵא 'and he will go out', which according to context refers to the future, is pronounced in SP *wyiṣṣā*, a regular imperfect preceded by a conjunctive *waw*, equivalent to MT וַיֵּצֵא.⁴¹

In addition, the SP incidence of lengthened imperfections differs from that in MT. Occasionally, where a lengthened imperfect is present in MT, the equivalent verb in SP is a regular imperfect. For example, וַאֲבָרֶכְהָ 'and I would bless' is replaced with ואברך (Gen. 12.3), אַמְלִטָּה 'let me flee' with אמלט (Gen. 19.20), and וְנִשְׁאַלָּה 'that we may ask' with ונשאל

³⁹ We comment on all these differences in the notes, even though they do not affect the syntax or structure of the sentence. We did not highlight these differences in the Hebrew text and our translation disregards them. On the methods used to highlight variants in this edition, both in the Hebrew original and in the translation, see below §4.1.3.

⁴⁰ Instances of short. impf. verb forms in SP are detailed in *GSH* §5.2.9.6.

⁴¹ The subject is treated at length in *GSH* §§5.2.9.1–9.

(Gen. 24.57). However, the lengthened imperfect form was not eliminated from SP. Instead of functioning as a 1st-person modal form, as in Classical Biblical Hebrew, it became a narrative perfect tense similar to that found in the late biblical books. Moreover, the lengthened imperfect is common in SP and it occurs in many passages where MT has a regular imperfect form (*GSH* §§5.2.9.10–11). Similarly, the lengthened imperative הִשְׁבַּעַה ‘swear!’ in MT (Gen. 21.23; see also Gen. 25.33; 47.31) was replaced in SP with the regular imperative השבע.

The use of the infinitive absolute, which is common in MT, is limited in SP, and it is often replaced by other grammatical forms. For example, הִלְוֹךְ וְשׁוּב ‘(And the waters receded...) continually’ (Gen. 8.3) was replaced with perfect וּשְׁבוּ וְהִלְוֹךְ ‘(And the waters decreased) continually’ (v. 5) with perfect וְחָסְרוּ, and יָצָא וְשׁוּב ‘(It went) to and fro’ with perfect יָצָא וְשָׁב (v. 7). See also זָכֹר, which was replaced with the MPL imperative זָכְרוּ ‘remember’ (Exod. 13.3), and גְּאָה גְּאָה, which was replaced with גִּי גֵּאָה ‘a powerful nation’ (Exod. 15.1).

Another SH development more broadly reflecting the Hebrew of the period is the limited use of internal passive forms. SP often has an active or reflexive form where MT reads a passive verb. For example, וַיִּכְלּוּ ‘and they were completed’ (Gen. 2.1), a MT passive *pu*^{al}, is pronounced in SP *wyikkallu*, a *nif*^{al} with a geminated second radical. Similarly, MT תִּבְשַׁל is realised in SP as *tibbaššāl* (Lev. 6.21). Sometimes the tendency to replace passive forms goes hand in hand with the editor’s desire to correct irregular syntax in the text. For example, הוּחַל ‘was begun’ (Gen. 4.26) was replaced with החל, pronounced *āḥal*, akin to MT הִחַל ‘he began’. This change not only eliminates the passive form, but also replaces the unidentified subject with Seth, who, according to SP, is the one who began to call on the name of God (see note *ad loc.*). In Gen. 7.19 according to MT, ‘high mountains’ are the subject of the *pu*^{al} verb וַיִּכְסּוּ ‘and (all the mountains) were covered’. Not so according to SP, in which the verb is pronounced *wyēkassu*, a *pi*^{el}, which makes ‘the waters’ the subject (see note *ad loc.*). As opposed to MT כִּי־גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם ‘because they were thrust out from Egypt’ (Exod. 12.39), SP has כִּי גֵרְשׁוּ מִצְרַיִם ‘because the Egyptians thrust them out’. The tendency to replace internal passive verbal forms, like the other tendencies referred to above, is also found in post-biblical Jewish literature (Segal 1927, 62–63; Kutscher 1974, 276–77).

In a similar vein, in a limited number of MT forms intransitive verbs are marked by a *šere* in the 3MSG perfect and MSG participle, and a *pataḥ* in the imperfect. The morphological distinction between transitive and intransitive verbs gradually eroded due to morpho-phonological changes, and some intransitive verbs took a *pataḥ* as their perfect vowel, e.g., לָמַד 'he learnt', and a *ḥolam* in the participle, לֹמֵד 'learning'. By contrast, in SP one often finds reflexive verbs, which are marked externally, instead of MT intransitives. For example, the verb in MT Gen. 7.18 וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם 'and the waters prevailed' is pronounced in SP *wyiggābbāru*, which is a *nif'al* form reminiscent of *niṭpa''el* in Rabbinic Hebrew (Florentin 1992). Likewise, וַיִּשְׁכַּר 'and he became drunk' in Gen. 9.21, is pronounced *wyiššākār*, i.e., as a *nif'al* (see also MT וַיִּשְׁכְּרוּ 'and they got drunk' vs SP וישכרו *wyiššākāru* in Gen. 43.34).

In conclusion, these variants are but a few reflections of the linguistic changes that took place in the early stages of the transmission of SP.

In their surveys of SP, many scholars have pointed out its preference for *plene* spelling.⁴² Already in the 17th century, Edmund Castellus stated that SP made far more use of *plene* spelling than MT (Castellus 1657, IV:§4; Gesenius 1815). The mere comparison of spellings may, however, be misleading. What sometimes seems at first blush to be a merely orthographic variant may in fact represent a different pronunciation and grammatical form. Such is the case in Deut. 4.43, where SP reads בּוֹצֵר while MT reads בְּצֵר 'Bezer'. The spelling בּוֹצֵר is not an instance of *plene* spelling, but rather represents the pronunciation *būṣār*, a proper noun quite different from that found in MT. Another example is וְתוֹרִיד as opposed to וְתוֹרֵד (Gen. 24.46). At first glance this may seem like a difference between *plene* and defective spellings, but the variant spellings actually represent different verb forms, the short imperfect in MT and the standard imperfect in SP, which, as discussed above, is a common difference between the two versions (see also §4.1.3.1 below). These are not spelling variations, but authentic linguistic phenomena representative of SH, which differs from the Hebrew of MT. Thus, *plene* spellings need to be studied as part of a larger and careful examination of the Samaritan reading tradition (Tal 2000).

⁴² Macuch (1982; §2) devotes a whole chapter to the subject, as does Cohen (1976). The claim has also been put forward by many other scholars.

3.0. The Question of the Samaritan Pentateuch's Unity

3.1. Manuscript Similarity

When comparing the many manuscripts of SP, one is immediately struck by how similar they are. The critical editions produced by August Freiherrn von Gall and Stefan Schorch (see fn. 50) provide few variants, most of which involve *plene* and defective spellings; the rest concern punctuation (see below, §4.1.1.1), several scribal marks (see below, §4.1.2.6) and occasional fluctuations in gutturals. Otherwise, the manuscripts do not differ much from one another.

3.2. Direct Evidence of Variants

Samaritan scholars were aware of different versions of SP and even went so far as to compose variant lists (*LOT* II:405–23). One of these lists has survived, albeit in a very fragmentary state, and bears witness to what they believed was a very ancient manuscript. Examples of variants reported in this list include ‘and in the fourteenth (year)’ / ‘ובארבע עשר’ (Gen. 14.5); ‘in Ham’ (MT בְּחָם) / בחום (ibid.); ‘and he turned them back’ / ‘וישוב’ (Gen. 15.11); ‘will return (3MPL) here’ / ‘ישוב הנה’ (the former similar to MT Gen. 15.16); ‘angel’ / מַלְאֲכִי (Gen. 16.7); ‘and let us go back’ / ‘ונשוב’ (the former identical to MT Num. 14.4); ‘and (the earth) closed (over them)’ / ותכסה (Num. 16.33); ‘(lest) it swallow us’ / תבלענו (Num. 16.34); ‘and there you (MPL) shall come’ / ובאתם שם (Deut. 12.5). As noted, some variants are reminiscent of MT. They must not lead us to conclude too hastily, however, that SP and MT were closer in the past, nor that SP developed from MT, since the evidence from this list is limited and fragmentary. From the portion that did survive, the variants that are identical to those found in MT appear to be random.

3.3. Indirect Evidence of Variants

In addition to the direct evidence, there is also indirect evidence for the existence of now lost versions of SP. They show that for much of the history of SP, different versions circulated in manuscripts that differed from one another in their sources, interpretations, laws, and language, and only at the end of an extended process did these crystallise into the current form of SP, which is still not entirely homogenous. The variants were expunged from the manuscripts of SP and only unimportant spelling variants remained.

The Aramaic evidence from ST shows that in the past—possibly the very distant past—the Samaritans preserved versions of SP that were eventually rejected and forgotten, leaving their mark only in these translations.⁴³ They deviate from the mainstream Samaritan tradition, i.e., the version of SP venerated by the community today, and its accepted interpretation, exhibiting a literary stratum that is no longer preserved by the Samaritan community. Here follow some examples. The verb יִשַׁת *yāšāt* ‘pleases’ as in ‘if it pleases your mind’ (Gen. 23.8) is a 3FSG perfect of a root whose first radical is a *yod*. As such, it is usually translated in ST אֶת־רִיחַת. However, MS C (Nabluš 6), the manuscript presented in our edition, reads אִית ית, which corresponds to the version of this verse found in MT (with יִשַׁת), but not to the Hebrew column found in the manuscript.

⁴³ In manuscripts that have an Aramaic translation in a column next to the Hebrew original, the two texts do not always correspond. That is, the Aramaic translation is not a translation of the text presented beside it, but rather was copied from another book, which was translated from a different Hebrew original.

In Gen. 30.2, which in MT reads as ‘withheld from you (מִמֶּךָ) the fruit of the womb’, we find in SP ‘withheld from your bowels (ממעִיד) the fruit of the womb’, which is translated in some manuscripts of ST as מן חקריִך (חקר = עקר ‘belly’). On the other hand, there are other manuscripts (MSS J, E, and C) that translate as מניִך, corresponding to the text found in MT.⁴⁴ In Gen. 34.1, according to MT, we read ‘to see the daughters of the land’. The verb ‘to see’ (לִרְאוֹת) is active, but in SP it is passive and pronounced *lěrrāot* (a *nif‘al* infinitive), which accords with the context: ‘to meet with (or ‘to be seen by’) the daughters of the land’. It is translated accordingly in most manuscripts of ST, i.e., למתחזא. But two manuscripts of ST (MSS A and C) translate instead למחזי, which evidently represents the *qal* form equivalent to MT—this despite the fact that the Hebrew columns of both these manuscripts present the same Hebrew verb found in the rest of the manuscripts of SP (see our comments *ad loc.*).

Samaritan pronunciation of the word שם distinguishes between two meanings: ‘name’ is pronounced *šam*, while ‘reputation’ is realised as *šem*. For example, in Gen. 41.45, one finds *šam*: ‘Faru called Yusef’s name’, while in Gen. 11.4, *šem* occurs: ‘let us make for ourselves a reputation’. The form מִשֵּׁם in MT Gen 49.24 ‘From there is the shepherd, the stone of Israel’ is realised in SP as *miššām* ‘from the name’.⁴⁵ This is also borne out by ST, which usually translates the passage שם מן or משם. Three manuscripts of ST (MSS M, J, and B), however, read מתמן, an adverb corresponding to the text found in MT (one cannot learn from their spelling how the word was pronounced at the time). In SP the equivalent adverb is always pronounced *šamma* (see above), so that it is clear that the *Vorlage* of the translation מתמן was not the same as what we find in SP today.

⁴⁴ Indeed, the Hebrew column of MS J reads ממִיך, while that of MS Nablus 6 (C) reads ממעִיד. MS E has no Hebrew column.

⁴⁵ The split of שם into two different lexical forms is representative of a much broader phenomenon that is one of the defining characteristics of Samaritan Hebrew. Examples can be found in Florentin (1995; 1996). A list of such words is presented in the ‘Index of Differentiations in Meaning’.

In Exod. 3.10, where MT has the imperative *וְהוֹצֵא* ‘bring forth (my people)’, SP has a converted imperfect *וְהוֹצֵאת* ‘that you may bring forth (my people)’. Most manuscripts of ST translate the verb with the corresponding imperfect *וְהִפֵּק*, but one (MS E) translates it with the imperative *וְהִפֵּק*, corresponding to MT (MS E has no Hebrew column). A similar case is found in Num. 20.26, where MT has an imperative *וְהִפֵּשֶׁט* ‘and strip!’, while SP has a converted perfect *וְהִפֵּשֶׁטת* ‘and you will strip’. Most manuscripts of ST translate the verb with the imperfect *וְהִשְׁלַח*, but one (MS J) has the imperative *וְהִשְׁלַח*, as in MT.⁴⁶

In Exod. 16.4 ‘whether (the people) will walk in my laws’, MT has a 3MSG verb *וְהִלְכָה*, while SP has the 3CPL verb *וְהִלְכוּ*. A number of manuscripts of ST translate the verb with 3CPL verbs *וְהִיאָכוּ*, *וְהִיָּהוּ*, *וְהִיָּלוּ*, but others (MSS C, J, and V) have the 3MSG *וְהִיָּה*, as in MT, despite the fact that their Hebrew columns have the same 3CPL verb found in the rest of the manuscripts of SP. Lev. 4.14, according to SP, reads ‘the assembly shall offer a young bull without blemish for a sin offering’, while in MT the word *תָּמִים* ‘without blemish’ is absent. This word is translated as *שָׁלֵם* in all manuscripts of ST, except one (MS J), from which it is absent, just as in MT.

An especially glaring case is the variant in Gen. 2.2 discussed above (§2.2.1.2). SP reads ‘And God finished on the sixth day his work that he had done, and he rested on the seventh day from all his work that he had done’, while MT reads ‘seventh day’ instead of ‘sixth day.’ Though most manuscripts of ST follow SP in translating ‘sixth day,’ one manuscript (MS C [Nablu 6]) translates the verse *וְהָסֵל [אלהי]ם בְּיוֹמָה [שב] יַעֲזֶא עֲבִידָתָהּ [דַּעֲבָד]* *וְהָסֵל [אלהי]ם בְּיוֹמָה [שב] יַעֲזֶא עֲבִידָתָהּ [דַּעֲבָד]*. While the manuscript is fragmentary in this place, the final letters of the word in question can be made out clearly and correspond to the text as found in MT.

⁴⁶ Or perhaps this is a scribal error, since *’alef* and *tav* are graphically similar in the Samaritan script.

Not all the deviations from the ‘mainstream’ of SP found in ST, however, reveal a *Vorlage* akin to MT. For example, in Exod. 23.7 ‘I will not acquit the wicked’, the verb ‘acquit’, which in MT is spelled אַצְדִּיק, appears in many manuscripts of SP as הַצְדִּיק. Ostensibly, the appearance of an *’alef* in place of a *he* is not surprising in the context of a community among whom gutturals are not pronounced. Indeed, the pronunciation of the imperfect form of the *hif’il* is *ašdaq* and many manuscripts of ST translate the phrase accordingly as לֹא אֶזְכֵּי חַיִּב. There are manuscripts of ST, however, whose translators knew of a different pronunciation, i.e., *aššādaq*, a noun with the definite article *he*, equivalent to MT הַצְדִּיק ‘the righteous’. They translated the phrase לֹא זִכָּה חַיִּב.

In Lev. 15.18 ‘And the woman with whom a man lies with seed of copulation, they shall both bathe themselves in water, and be unclean until the evening’, the word for ‘man’ appears as אִישָׁה *īša* ‘her husband’ in SP, as opposed to MT אִישׁ ‘a man’. The change represents the addition of a 3FSG pronoun, so that it translates as ‘with whom her man lies’. This clarifies that the verse refers only to married couples, and thus that the sin of adultery may not be removed by just washing. Lev. 20.10 had already prescribed the death penalty for both parties who commit adultery. ST translates Lev. 15.18 in accordance with SP, i.e., with a 3FSG pronoun: וְאִתָּהּ דִּישְׁכַּב גְּבֵרָה עִמָּה ‘and a woman with whom her husband lies’. One of the oldest manuscripts of ST (MS M), however, reads גֵּבֶר ‘a man’, without the pronoun. The same also occurs in v. 24, where the issue is sexual intercourse with a menstruating woman.⁴⁷

It is not only through ST that one may see materially different versions and variant pronunciations. An illuminating example can be found in Num. 23.10 ‘the dust of Jacob’, which in SP is spelled מַעְפֵּר יַעֲקֹב (MT יַעֲקֹב). The appearance of erasures and reworkings in the manuscripts and the explicit oral testimony that variant pronunciations existed in the synagogues are evidence for the existence of competing versions (see our comment *ad loc.*).

⁴⁷ Note that MT’s *nota accusativi* אִתָּהּ that follows the verb יִשְׁכַּב ‘lies’ is pronounced *itta* in SH, identical in pronunciation to אִתָּהּ ‘with her’. The same can be found in SP in Gen. 26.10; 34.7; and Num. 5.13, 19 in order to harmonise the text with other places in which both versions reflect שְׁכַב עִמָּה.

3.4. The Extant Manuscripts

These examples are ample evidence that there was not always only one version of SP. Thus, a question arises regarding the antiquity of the version of SP that we know today. Unfortunately, no manuscript of SP predating the 11th century has survived and so a definite answer to this question cannot be given. The Samaritan chronicles describe a number of periods in which the community was led by charismatic leaders who exerted great influence on the spiritual life of the community. We know, for example, of the activities of Baba Rabba in the 4th century CE,⁴⁸ who was spiritually and materially influential. His deeds are well known to the community, because they were documented. Yet no one knows if it was he or one of his contemporaries who codified the version of SP that is current today. The sources that have come down to us describing his actions were written centuries after he had died and do not speak of canonisation during this period.

Another time in which the canonisation of SP may have taken place was during the leadership of the High Priest Phineas in the 14th century CE. This was a period of major cultural and prolific literary activity in the community. It was then that important liturgical writings were composed, some in eloquent Hebrew, others in good Aramaic. It is thus probable that the rituals and readings practised to this day in Samaritan synagogues were, to a great extent, established then. Is it not then reasonable to assume that this was also the period in which the text of the Pentateuch read in the synagogue was codified,⁴⁹ i.e., that an authoritative version for study and synagogue ritual was produced?

⁴⁸ Some say the 3rd century CE. For a discussion of this personality see Stenhouse (1993, 37–38). His deeds are described in the Samaritan chronicle entitled *Tulida*; see Florentin (1992, 88–89, 199). These were also described at length in the chronicle of Abu 'l-Fath; see Stenhouse (1985, 175–205).

⁴⁹ There are also many indications of such 'deviations' in the 11th-century Arabic translation of أبو الحسن الصوري (Abu l-Ḥasan aṣ-Ṣūri). But this translation was influenced, as many have claimed, by Saadia Gaon's *Tafsir*, so that there is no certainty that these stem from a different version of SP available to him. The matter requires further study.

At any rate, one of the reasons we chose to present the reader with MS no. 6 (C) is the occasional uniqueness in some of its readings., which is manifest in many of its readings. Still, it must be stressed that it is generally no different from any other manuscript found in Samaritan communities and in libraries around the world, either in its religious-ideological spirit, its linguistic forms, or even its editorial tendencies. Thus, despite its idiosyncrasies—which are sometimes shared with other manuscripts of SP—it is well suited to represent the Samaritan tradition.

4.0. The Edition before Us: The Hebrew Original and Its English Translation

4.1. The Hebrew Original

4.1.1. Method of Presentation of the Hebrew Text

4.1.1.1. The Absence of an Authoritative Written Samaritan *Textus Receptus* and the Centrality of Oral Tradition

In order to present properly the translation of the Pentateuch venerated by the Samaritan community, we decided to put it alongside the Hebrew original, the same original we presented in our Hebrew edition, which compared SP and MT (Tal and Florentin 2010). It must be stressed, however, that there is no single authoritative written Samaritan *textus receptus* used by the community. Perhaps it was the loving and reverent attention the community gave to the meticulous oral transmission of the Pentateuch from generation to generation, a tradition that persists to our very day, that led to the view that the physical copying of SP was of secondary importance. Thus, Samaritan scribes felt themselves free from strict writing conventions, which may even never have been formulated. They were free to add or remove letters, especially *matres lectionis* (see below, §4.1.1.4). The community had always been focused on the accurate *oral* reading of the text and not its *graphic* representation. As we have seen above, there is no single immutable text of SP

that is found in all manuscripts. On the contrary, there are many variants preserved in manuscripts from bygone generations.⁵⁰

4.1.1.2. Script and Ambiguity of Vocalisation

The Hebrew original of SP printed in this edition alongside our translation does not pretend to reflect the entirety of the community's SP reading traditions. It is limited to the consonantal text and printed in the Jewish Aramaic script, which, though equivalent to the script used by the Samaritans, is, nonetheless, a transliteration. The Samaritans use a script directly descended from the Palaeo-Hebrew script found in ancient Canaanite and Hebrew inscriptions from the First Temple Period, which was also used in the days of the Hasmonean renaissance. Since the reading public is not familiar with the Palaeo-Hebrew script and since the Palaeo-Hebrew script differs from the Jewish Aramaic script only in its external appearance, we thought it preferable to present SP in the commonly used Jewish Aramaic script, as has been the custom in all previous editions of SP.⁵¹

A great deal of the Pentateuchal pronunciation is left obscure by the consonantal text of SP, since it only partially and ambiguously reflects vocalisation. We could not add vowels to SP, since the Samaritans, as opposed to Jews, were late to adopt diacritics to

⁵⁰ This is evident from von Gall's (1918) critical edition, which provides quite a detailed variation apparatus. This edition has been rendered obsolete by developments in our understanding of the text and its value as a witness. For this reason, a new critical edition is in preparation by a team under the supervision of Stefan Schorch at Halle University, Germany. To date, they have published a critical edition of Leviticus (Schorch 2018) and Genesis (Schorch 2021).

⁵¹ See Tsedaka and Tsedaka (1961–1965); Shoulson (2008). Critical editions of SP were published by von Gall and Schorch (see previous footnote). An edition of SP was also published by Tal (1994) for internal use by Tel Aviv University students. All these were printed in the Jewish Aramaic script. Editions printed in an artificial Palaeo-Hebrew alphabet, reminiscent of the script used by Samaritans, were published in the 17th century. The Samaritans have from time to time published editions of SP in their own script. In 1982, Ratson Tsedaka published an edition entitled *Torah Temimah*. In 1998, Israel Ben Gamliel Tsedaka published an edition in a computer-designed Samaritan font, to which he added a full system of vocalisation based on diacritics found in ancient manuscripts.

aid in the reading of the Pentateuch.⁵² As noted above, the oral tradition has always held a more authoritative place in the community than the written tradition and Samaritans feared neither that the proper reading of the text would be forgotten nor that local variations in far-flung diasporas would be created. The Samaritan diaspora was small⁵³ and it was the centre at Mount Gerizim (and, for a time, in Damascus) that was preeminent. All manuscripts of SP containing vocalisation differ widely from one another, indicating that it did not crystallise into one universally adopted system. On the other hand, the reading tradition is quite stable. Grammars written by Samaritan scholars as early as the 12th century represent rules for pronunciation not very different from those heard in Samaritan synagogues today.⁵⁴ Yet, even this faithful reading tradition reveals variants here and there (§3.3).

4.1.1.3. Types of Differences

Some editions that have presented SP and MT side by side, verse by verse, highlight the differences between the two texts in bold to aid the reader in identifying where they differ.⁵⁵ However, before one highlights differences between the two versions, it is necessary to define what constitutes a substantial difference and to distinguish those variants involving language, religion, ideology, or interpretation from those that reflect minor variations in orthography and grammar, which are visible at a glance in a consonantal text that is replete with homographs.

⁵² For a detailed description of the inconsistent use of vocalisation in SP, see *GSH* §§5.0.6–9.

⁵³ For a survey of the Samaritan diaspora, see Crown (1989).

⁵⁴ Furthermore, a string of unusual spellings in manuscripts, including the manuscripts in question, align nicely with the current Samaritan pronunciation, proving that most of the reading tradition was already in existence at the time of their copying. For example, the unique spelling וימיה ‘he blotted out’ as opposed to MT וַיִּמַּח (Gen. 7.23) reflects *wyim'mī*, and the orthography והבדבר, as opposed to MT וַיְבַדֵּב (Deut. 1.32), represents *wābaddēbār* ‘and in spite of this thing’.

⁵⁵ See fn. 54 above.

4.1.1.4. Insignificant Variants Registered in Past Editions

Indeed, the highlighted letters in previous editions may mislead the reader. In many cases, they create the impression that the two versions differ from one another where in fact no important difference actually exists, e.g., the liberal use of *matres lectionis* by Samaritan scribes. Conversely, the highlighted forms deal only with those differences that are apparent in the written text, ignoring variants in the Samaritan pronunciation of the text. For example, the orthographic variation in Gen. 49.31, which is highlighted in previous editions, points out that the adverb ‘there’ has a directional *he* in MT שָׁמָּה, but not in SP שם. The reader may be misled into thinking that SP uses the shorter adverbial form (= MT שם), which is common elsewhere in MT; this, however, is not the case. Though the word is spelled שם in some manuscripts of SP, it is always pronounced *šamma*, with a final vowel, whether or not it is spelled with final *he*. The apparent variant highlighted by these editions thus turns out to be illusory, just another case of defective orthography. Cases where MT and SP share the same text, but differ in their written representations number in the hundreds.

4.1.1.5. Significant Variants Missed in Past Editions

The opposite situation—the existence of substantial variations between the two versions that nonetheless are represented identically in the written text—also number in the hundreds. For example, the text of both versions at Gen. 48.1 is identical וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲבִיךָ חָלָה, so that the mere comparison of the two written texts reveals no difference whatsoever. It is only by comparing the pronunciation of the text in the two communities that one discovers that, in fact, the two are at odds. MT וַיֹּאמֶר ‘and he said’ is in the *qal* and has no explicit subject. This led Ibn Ezra to add הַאֹמֵר ‘the one saying’ to the sentence and Rashi to comment that the verse was abbreviated. SP resolves the difficulty: the same verb is pronounced in SP as the passive *nifʿal* *wiyyāmar* ‘and it was said’, equivalent to MT וַיֹּאמֶר. This change corrects the syntax of the text, but is undetectable on the basis of the written text alone. Such is also the case in Gen. 49.12, where both MT and SP read וּלְבָן שְׁנַיִם מִחֶלֶב and are thus on the surface identical. The pronunciation of the word חלב, however, differs in a meaningful way: while the vocalised text of MT מִחֶלֶב reveals that the word refers to ‘milk’, the Samaritan pronunciation of the word, *miyyēlab*,

indicates that the Samaritans take it as ‘fat’ (cf. MT חֶלֶב), a symbol of plenty. Indeed, this reading is also confirmed by ST, where most manuscripts translate תרב. The difference between the two texts would go unnoticed if one compared only the written texts. Such, too, is the case in Deut. 3.6, where both versions read החרם כל עיר מתם הנשים והטף. MT מִתָּם refers to ‘people’, as in the phrase מִתֵּי מִסְפָּר ‘few people’ in Deut. 4.27. Though the Samaritans spell the word identically, they pronounce it *mittām*, revealing that for them the word means ‘in full’, equivalent to MT מִן חֵם. This interpretation of the text is also confirmed by ST, which translates משלם. This verse as read by the two communities is quite different, but because the consonantal texts are identical, the differences between the two went unmarked in previous editions. Hundreds of differences such as these set the two apart, and they are all marked off in red in the Hebrew text of our edition and in red italics in the translation (see below §4.1.3).

4.1.2. The Manuscript

4.1.2.1. Location and Date

The Hebrew source of SP presented in this edition is based on one of the most important manuscripts held by the Samaritan community today, MS no. 6 (C), which is housed in the Nablus synagogue. From the *tashqil*⁵⁶ embedded in the Song of the Sea in Exodus we learn that it is one of the most ancient manuscripts found in any Samaritan synagogue today. It reads:

⁵⁶ This refers to the marking of letters in the text by separating them from the rest of the line, so that they appear between the two columns of the manuscript. In this way the separated letters create a line of vertical text containing a message, usually the scribe’s name and the date the manuscript was copied (see Tašqīl, in Girón-Blanc 1993, 228–29).

אנה פינס (!) בן אלעזר בן נתנאל בן אלעזר הכהן הגדול בשנת אחת ושש מאות למלכות הישמעאלי
כתבתי זאת התורה הקדושה לזקן החכם הנבון יוסף בן אבי סעדה אלהנו ימננה

I, Phineas son of Eleazar son of Nathaniel son of Eleazar, the high priest in the year 601 [AH = 1204 CE] wrote this holy Torah for the wise elder Joseph son of Abi Saada, may our God protect him.⁵⁷

4.1.2.2. Character of the Manuscript

We did not choose MS no. 6 (C) as the basis of our edition because of its great antiquity, as there are manuscripts in the Nablus synagogue that are older by decades or more, such as MS no. 2, which the renowned scholar Abi Barakatah copied in 1178 CE, and MS no. 10, which was copied in 1198/9 CE. The synagogue holds an even older manuscript, MS no. 21, copied in 1066 CE, but it is extremely fragmentary. Outside Nablus there are also manuscripts older than the one used here, such as that of the Sassoon Library, which dates from 1167 CE, and the manuscript held in the library at Cambridge University (Add. 1846), which is estimated to be from the mid-12th century. These are all described in lists and catalogues published by scholars in various journals. Antiquity is not the only consideration, however, in choosing to present a complete manuscript. Manuscripts vary greatly from one another, mostly in their use of *plene* and defective orthography and scholars have been unable to discern a systematic pattern (§4.1.1.1 above). At any rate, the preference for one manuscript over another does not mean that the chosen manuscript is necessarily superior. We have chosen the manuscript presented in this edition because it contains most of the text of the Pentateuch, more so than other manuscripts. Though the manuscript itself is missing substantial sections at its beginning and end, it does include Gen. 12.4b–Deut. 31.41a and Deut. 32.30–33.1a, and it is written on parchment. The missing sections have been filled in, written on paper, and the colophon for these additions reads:

⁵⁷ The unusual expression of well wishes translated above as ‘protect him’ seems to be derived from the verb ימני meaning ‘command him’, but perhaps this is a scribal error and the verb is in fact יאמנה ‘strengthen him’.

הוה הכלול מן מכתב המגרע מן זאת התורה הקדושה ביום השני מן חדש אלקעדה והו החמישי שנת ג
אלף זה וב למושב בני ישראל אשר היא שנת אחד אלף וש וד שנה ישמעאליה על יד עבדה מסכינה...
יעקב בן אהרן בן שלמה בן טביה בן יצחק בן שלמה הכהן הלוי...

It is thus clear that the High Priest Jacob son of Aaron, who served 1874–1917, completed the missing sections in the year 3502 since the entrance of the people of Israel (to Canaan), which is 1304 to the Hijri era, i.e., 1887 CE.

Pages of the manuscript had been torn off and dispersed, and long ago scholars discovered that they are housed in different overseas libraries. P. 178 can be found in the St Petersburg Library: it contains Gen. 1.24–2.18, but is badly damaged and only with great effort can some of it be deciphered. The largest missing section is located in the Bodleian Library in Oxford, Sam c2 (pp. 3–9), and contains Gen. 4.1–12.4a. This section ends where the manuscript held in Nablus begins. A page containing Deut. 31.14b–30 is held in the Kahle Library (now in Turin, Italy). P. 26 of the manuscript is housed in the British Library, Or 5036. It includes Deut. 32.1–29. A large portion of the manuscript was recently discovered in the Garrett Collection at the Princeton University Library. It contains the final part of SP—Deut. 33.1b–34.12. We were thus able to reconstruct this ancient source with its missing pages. The text from the manuscript still held in Nablus has been reunited with the sections found in the above-mentioned libraries.

The beginning of the Pentateuch (Gen. 1.1–11) was taken from P. 177, held in the St Petersburg Library. P. 178, held at the same library, clearly belongs, as already stated above, to MS Nablus 6 (C), but it is very badly damaged and it is difficult to make out any continuous text. For this reason, we took the text of this section and the text up to the end of Gen. 3 from an ancient manuscript held in the Cambridge University Library, Add 714. We used the same manuscript to fill in small lacunae in MS Nablus 6 (C), be it a single word or a few words. This manuscript is also of excellent quality. It was copied in 616 AH (= 1219 CE), by Abi Barakatah. MS 714 was copied only fifteen years after MS Nablus 6 (C). We used it to fill in the few missing sections at the end of Deuteronomy—it ends at Deut. 31.11. To fill in the missing section from there to the end of the Deuteronomy, we used the Abisha Codex according to the edition and photographs of Pérez Castro (1959). Since these missing sections are so small and few in number, we decided not to mark them in the text.

The manuscript consists of three columns: SP on the right, ST in the middle, and the Samaritan Arabic Version (SAV) on the left. The version of ST contained in the manuscript was produced during the *floruit* of literary activity that gave us *Tibat Marqe* and the liturgical poetry of Amram Dare and Marqe (§4.3). The version of SAV in the left column is an early translation attributed to Abu al-Ḥasan aṣ-Ṣūri (Ab Isda of Tyre). It is therefore an ancient manuscript of good pedigree, venerated by Samaritans, who affectionately call it *fīnāsiyye* after its scribe Phinehas (*Fī'nās*).⁵⁸ There were also historic-philological considerations that led us to select this manuscript, as explained in the paragraph below.

4.1.2.3. Differences between the Manuscript and the Extant Samaritan Reading Tradition

We found in this manuscript quite a few sections where its text did not completely align with the community's reading tradition. Some of these variants are closer to MT than to the version of SP current among Samaritans today. It is noteworthy that there are other ancient manuscripts in which these variants are also found and it is possible that they are evidence for the evolution of the text (Tal 1999).

We compared the entirety of the manuscript with today's reading tradition, as documented by Ze'ev Ben-Ḥayyim in the fourth volume of his *The Literary and Oral Tradition of Hebrew and Aramaic amongst the Samaritans*. Yisrael Ben Gamliel Tzedakah's expert knowledge helped us elucidate the reading tradition. We have commented in the notes on all differences between the text of the manuscript and the reading tradition, and also listed them in the Appendix 'Differences between Ms. Nablus 6 and the Samaritan Reading Tradition.' For the most part, these concern the addition or omission of a conjunctive *waw* or the definite article *he*, interchange of plural and singular nouns (such as ידיו 'his hands' / יד 'his hand' in Gen. 27.16), and the like. We disregarded unimportant, minor variations, such as those concerning *plene* and defective spelling. They are noted only when they reflect a difference in pronunciation.

⁵⁸ Eventually, the name of the manuscript and its scribe would become a general name for any manuscript of similar structure: three columns, one for each language.

4.1.2.4. Presentation of the Manuscript

The Hebrew text of the manuscript is presented diplomatically, i.e., we cite the text as it appears in the manuscript. Only in a few cases, when there was a blatant scribal error, have we corrected the text. We have not shied away from keeping spellings that are foreign to those who are accustomed to the MT text, e.g., לשחית ‘to destroy’ (Gen. 6.17; MT לַשְׁחִית), הכלילו ‘turbid’ (Gen. 49.12; MT חִלְלִי), רקים ‘empty-handed’ (Exod. 3.21; MT רִיקָם).

4.1.2.5. Peculiar Readings in the Manuscript

It is true that strange orthography often makes the decipherment of a word difficult, e.g., אנה ‘delivered’ (Exod. 21.13). MT אָנָה presented in a footnote helps the reader decipher the Samaritan word.⁵⁹ Dozens of such unorthodox spellings are found in the manuscript. We do not view these as scribal errors, but rather as true reflections of the reading tradition known to the scribe. They are listed together in the Appendix ‘Peculiar Readings in MS Nablus 6’. We decided not to note superscripts and subscripts in the manuscript, since most of them are related to attempts to deal with issues of line length or are scribal notations. These are phenomena common to all manuscripts. We have listed them in the Appendix ‘Corrections in the Manuscript’.

Apart from these few exceptions, we were careful not to change a thing for fear that a misunderstanding on our part might obscure a genuine variant. See, e.g., in Gen. 42.19, where instead of MT רַעֲבֹן, the manuscript reads רַעֲבוֹת, an abstract noun which differs from רַעֲבֹן of other SP manuscripts and MT. It turns out that the word differs in meaning from that found in other manuscripts: רַעֲבוֹת denotes ‘hunger’, whereas רַעֲבֹן denotes ‘food of the hungry’ (v. 33). We know that the word was in use in ancient Hebrew, since it is also found—with the same meaning—in the Dead Sea Scrolls (1Q42 f6.1). Our manuscript is the only one to record this variant (Tal 2009).

⁵⁹ From the fact that אנה is not marked in red, the reader may conclude that the difference between it and its MT parallel אָנָה is merely orthographic (or grammatical; see §4.1.3.2).

4.1.2.6. Special Scribal Marks in the Manuscript

The scribe who copied the manuscript added two kinds of markings to the text: the first is a horizontal line, which may hint at the pronunciation of the word and the meaning that arises from this pronunciation. When placed over a *waw*, it sometimes signifies that it is to be pronounced like a *bet*. The meaning of these markings has yet to be fully explained. They have all been charted in a previous publication of our manuscript (Tal 1994). The second kind of marking is the ‘reading markers’ (סדרי מקרתה), a system of signs consisting of lines and points, which serve mainly to regulate the reading of the text, as indicated by their name. Some of them serve a prosodic function, which is also made clear by their names, e.g., פסק ‘interval’. This function may be compared with the Masoretic trope symbols (טעמים) in Jewish cantillation.

In this publication, whose main function is to provide a translation of SP in its entirety, we did not feel the need to provide the readers with these markings. Samaritan manuscripts vary widely from one another in their use. Some disregard them entirely, while others place them, and other markings, in altogether different places in the text.

4.1.2.7. Section and Verse Division in the Manuscript

The traditional Jewish division of the Pentateuch into open (פתוחות) and closed (סתומות) portions and verses is unlike that used by Samaritans. We have kept the Samaritan division as it appears in the selected manuscript, marking section ends with the *qışsa* sign, i.e., :>— —. Moreover, for the convenience of the reader, we have also divided the text into the commonly accepted system of verses and provided the verse number before each verse. The division into verses adopted by Samaritans does not always agree with that used by Jews. At times a Samaritan ‘verse’ ends in a different place. Where needed, we have placed a full stop to inform the reader of an *amida* ‘stop, cessation’ in the Samaritan tradition.⁶⁰ A list of these cessations is provided in the ‘Index of Special ‘Amidot Pauses in the Samaritan Pentateuch’.

⁶⁰ We wish to stress that the full stops that we have placed in the text are not at all related to the dots that separate words in SP manuscripts. We do not mark in our edition such dots found in the manuscript.

4.1.2.8. Division of the Ten Commandments

In addition to marking the verses, we also decided to mark each of the Ten Commandments with the letters *ʾalef* through *yod* in both Exod. 20 and in Deut. 5. The Samaritan division differs from that of Jews both at the beginning and end of the Commandments. While it is true that our manuscript does not number the Ten Commandments, numbers do appear in many other manuscripts and it is customary to number them in the Samaritan tradition. The tradition of the beginnings and endings of the Ten Commandments is confirmed by the works of several Samaritan poets, including that of the High Priest Phineas, who wrote:

ומללו בעשרה דברים / דברים רביאנים יקירים / ראשם לא יהיה לך אלהים אחרים / ואחרם תבנה מזבח
בקדש ההרים

‘and He told him the Ten Commandments, great and precious commandments, the first of which being “you shall have no other gods,” and the last being “you shall build an altar on the most holy mountain.”’ (Cowley 368)⁶¹

4.1.3. The Marking of Differences between SP and MT

In order to aid readers in understanding the Samaritan Hebrew original and its unique forms, as well as to draw attention to all differences between SP and MT, a note is provided for each difference, be it of content (§2.2.1) or a variant due merely to differences in orthography and grammar (§2.2.2.2). We have not provided notes when the difference between SP and MT is only a matter of *plene* or defective spelling (see §4.1.1.1), nor when the difference in grammatical form is not discernible in the written text, e.g., the MT verb שָׁלַח ‘he sent’ (e.g., Gen. 42.4) is in the *qal*, but SP שָׁלַח *šalla* is *piʿel*. To provide footnotes for these would have required us to incorporate into our apparatus the entire contents of *GSH*. This would have created a sea of irrelevant details that have no bearing on the biblical text. Readers interested in these details should turn to *GSH*.

In marking the differences between SP and MT we distinguish two types of differences.

⁶¹ For the structure of the literary segment, see Ben-Ḥayyim (1995, 487–92).

4.1.3.1. Differences between the Two Versions Concerning Words or Meanings

These variants may be termed substantive or intentional. We have marked them in red in the Hebrew text so that they stand out.⁶² These variants may also be noted in another two places on the page: (1) the English translation, where the words representing the variants are marked in red and printed in italics (for details, see §4.3.1); and (2) in the notes, where the word or words in question are marked in red and are followed by a closing square bracket] to represent a difference from MT. For practical reasons, we have not rigorously adhered to this principle, and a number of differences that we might have pointed out and commented on have not been noted, among them:

- The word אלהיך ‘your God’, which appears 277 times in SP. It is pronounced by the Samaritans *ēluwwāk*, with the 2MSG possessive pronoun affixed to the singular noun. It is not realised as *ēluwwāk*, which would be equivalent to the MT plural of majesty אלהיך ‘your gods’. Clearly, this is an intentional variant reading intended to prevent the understanding that there is more than one God (see §2.2.1.3). Note that אלוהים ‘God’, which is morphologically plural, is pronounced *ēluwwām*, since no singular form was available. According to the principles of our edition, the difference between אלהיך and *ēluwwāk* is substantial and we should therefore have marked it in both the Hebrew original and the translation, as well as with a note. We did not want, however, to burden the reader with needless repetition of this difference. We hope that by mentioning it here we have fulfilled our obligation.

⁶² The section appearing in SP after Exod. 26.35 (marked as vv. 35a–j) is equivalent to MT Exod. 30.1–10. This section is printed in its entirety in red, since it does not have an equivalent in MT Exod. 26. The words that differ from their equivalent in MT Exod. 30 are annotated.

- The pronoun **היא** appears over 200 times in SP and in most cases occurs where MT has **הוא**. This variant is due to SP's tendency to extirpate rare and archaic forms and replace them with common ones (§2.2.2.1). As such, this variant is substantial and should be marked in the text in both the Hebrew original and the English translation. We decided not to do this, however, because of the frequency of the phenomenon. Nonetheless, we did mention the variant in a note whenever it occurs. This variant, of course, has no effect on the English translation.
- As explained in §2.2.2.2, the appearance and absence of a *yod* in the converted imperfect and shortened imperfect forms—such as in SP **ותוציא** as opposed to MT **וַתּוֹצֵא** (Gen. 1.12)—is not simply a case of *plene* and defective spelling, but rather a reflection of the grammar of SH, which does not usually distinguish between regular and shortened imperfect forms. In this case, too, we could have pointed out the differences between the versions, as we did with all the other textual grammatical differences. Nonetheless, we decided to disregard these differences for the following reasons: (1) they are extremely frequent and would have greatly enlarged the apparatus of notes; (2) the scribe of the manuscript himself usually wrote these verbs with a *yod*, such as **ויוֹלִיד**, but at times wrote a form without a *yod*, e.g., **ויוֹלֵד** (Gen. 11.22); (3) Samaritan scribes are not consistent in this matter—sometimes they spell a verb with *yod*, while at other times they do not. In other words, this is merely a matter of *plene* and defective spelling within the Samaritan tradition. In Genesis alone we have counted forty verbs with a *yod*, e.g., **ויצמיח** ‘and it sprouted’ (Gen. 2.9; MT **וַיִּצְמַח**), **אל תותיר** ‘you shall not have preeminence’ (Gen. 49.4; MT **אַל־תִּתְּוֹתֵר**), and conversely, fifteen verbs without, e.g., **ויוֹלֵד** ‘and he changed’ (Gen. 41.14 *hif'il* [!]; MT **וַיַּחֲלֵף**).⁶³

⁶³ The converted imperfect and shortened imperfect forms in Genesis, which appear with a *yod* are: **ותוציא** (1.12); **ויצמיח** (2.9); **ויוֹלִיד** (5.3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 26, 28, 30, 32; 6.10; 11.10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26; 44.20); **לא תשיב** (24.8); **ותוריד**

4.1.3.2. Non-substantive Orthographical and Grammatical Variants

We do not highlight in the Hebrew text variants of orthography or grammar unrelated to the interpretation of the biblical text and thus irrelevant to the translation (*GSH* §2.0.10). We do comment on these variants, however, in the notes. They are distinguished from the substantive variants in the notes in two ways: (1) they are not marked in red; (2) they are followed by a double tilde ≈, indicating that the versions are approximately equivalent in meaning and differ from one another only in spelling or grammatical form.

Consider the following examples of grammatical variants.

4.1.3.2.1. Differences in Verbal Root

For example, MT הִקְלֹו (Gen. 8.8) is derived from קל"ל, whereas SP *āqālu* is derived from קו"ל. Similarly, MT וַיִּשֶׁת (Gen. 30.40) is derived from שי"ת, but SP *wyīššāt* is derived from שת"ת. Yet another example is MT אֶחָטְנָה (Gen. 31.39), derived from חט"א, while SP *‘ā’itinnā* is derived from חו"ט.

(24.46); ויריח (27.27); הסיר (30.32); ונגיד (44.24); תחוס (45.20); אל תותיר (49.4). And without a *yod*: ויולד (11.22); ותבט (19.26); וישקף (19.28); יסף (30.24); ויסר (30.35); ויחלף (31.7); ותחלף (31.41); ויצב (31.14, 20); ויכר (38.26; 42.8); וישב (40.21); ויושב (47.11); ויחלף (41.14); ויסר (41.42).

4.1.3.2.2. Differences in Verbal Stem

For example, MT נָצְבָּרִים (Gen. 18.2) is inflected in the *nifʿal*, whereas SP *nēšibām* is inflected in the *qal*. Another example is MT לֹא תַעֲבֹט (Deut. 15.6) in the *qal*, but SP *tiyyābāt* in the *nifʿal*.⁶⁴

4.1.3.2.3. Differences in Verbal Tense

All differences of tense that were described above in the section about differences in language and grammar (§2.2.2.2) reflect the character of SH and have no bearing on the Pentateuchal text. We do not highlight in the text the many variants in which regular verbal forms appear in place of the shortened, lengthened, and converted forms, though these differences are mentioned in the notes when discernible in the written text. When the infinitive absolute is replaced by a finite verb, the syntax of the sentence is affected; therefore, changes of this kind are always highlighted.

4.1.3.2.4. Differences in Nominal Pattern

We neither highlight the text nor provide notes when nouns in the two versions are realised in different noun classes. For example, in Exod. 26.36, we indicate no difference between the versions despite the fact that the SP noun *rāqqām* רָקֶם is equivalent to MT *רָקֶם** and not to the extant MT *רָקֶם*. Another example is SP *šālu* שָׁלוּ (Gen. 32.32), which is equivalent to *שָׁלוּ**, whereas MT reads *שָׁלַח*. In yet another example, SP *mēkassi* מְכַסֶּה (Gen. 8.13), a *piʿel* participle, is equivalent to Tiberian *מְכַסֶּה** as opposed to extant MT *מְכַסֶּה*. When differences of this kind are apparent in the written text, we supply a note, but do not highlight the difference in the text. Differences of this kind are not reflected in the translation.

⁶⁴ An example of a consistent variation in stem is the verb יָלַד in reference to a male subject, which in MT can occur in the *qal* (usually the *hifʿil* is used), but in SP is realised as *piʿel yallad*. The use of *piʿel* morphology emphasises the difference between giving birth and having children when the subject is male (Gen. 4.18 [3x]; 10.13, 15, 24, 26; 25.3). In two instances, SP uses the *hifʿil* parallel to a MT *qal* (Gen. 10.8; 22.23), but in Deut. 32.18 SP maintains the use of the *qal*, apparently due to the metaphoric nature of the text.

4.1.3.2.5. Differences in Definiteness

A very common type of variant is a definite noun in one version as opposed to an indefinite one in the other. In some cases, such differences are visible in the written text, e.g., MT וְאֵת כֶּלֶב (Gen. 20.16) as against SP וְאֵת הַכֶּלֶב. Elsewhere, the text of the two versions may appear to be identical and it is only by examining the Samaritan pronunciation of the word that a difference may be discerned. For example, MT לְמֹלֵךְ ‘to the Molech’ (Lev. 20.2) is definite; the same word shows up as לְמֹלֵךְ in SP, which at first glance seems to be identical, though the pronunciation *almēlak* shows that it is indefinite and equivalent to לְמֹלֵךְ ‘to Molech’.

Usually, variants of this kind have no effect on the text or its interpretation and, as such, are not marked in the text. Only when the variant is discernible in the written text do we mark it. These variants provide us with information on the different languages in the two traditions.⁶⁵ SP tends to use definite nouns when the noun in question is readily identifiable or was previously introduced in the text. MT, conversely, very often uses indefinite nouns to mark categories. For example, in MT בַּמִּקְנֵה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב ‘in cattle, in silver, and in gold’ (Gen. 13.2), ‘cattle’, ‘silver’, and ‘gold’ are all definite, while SP *bāmaqni afkāsaf waf’zāb* are indefinite. Conversely, MT לְמַבּוּל ‘(become) a flood’ (Gen. 9.15) is indefinite, whereas SP *lammabbol* is definite. MT בְּמִסְפָּר ‘by number’ (Deut. 25.2) is indefinite, while SP *bammasfār* is definite. Sometimes gemination in SP, where absent in MT, is not an indication of definiteness, but rather of ‘qualitative metathesis’, i.e., replacement of a long vowel with a simple consonant by a short vowel and a geminated consonant. The phenomenon of replacing the long vowel of a clitic preposition with gemination of the following consonant is common in SH (GSH §5.7.1).

In the light of this, there are only a few cases where one may suspect that a definite noun in SP vis-à-vis an indefinite noun in MT is an editorial strategy to stress a particular meaning, smooth out inconsistencies in the text, or make the text conform to another

⁶⁵ Stefan Schorch has studied the differences in determination between MT and SP. He has classified the variants according to semantic categories and hypothesised their relative chronology (see Schorch 2003). According to his count, there are approximately four hundred variations of this kind, but only a few contribute to the textual basis or its understanding.

verse. For this reason, we add a note to לראש in Gen. 49.26, which in SP is pronounced *larre'oš*, a definite noun, as opposed to the MT לְרִאשׁ, which is indefinite, since we suspect that it was edited intentionally. We do so because we cannot rule out the possibility that the definite article in SP is intended to stress Joseph's superior position vis-à-vis his brothers, a major concern in Samaritan historiography. SP אַפֶּס הַכֶּסֶף 'the money is gone' (Gen. 47.15) is an example where it is likely that the definite article *he* was added in order to align the text with what preceded it, וַיִּתֵּם הַכֶּסֶף 'And when the money was all spent'; on the other hand, in MT we find the surprising אֶפֶס כֶּסֶף.⁶⁶ The definite article was probably added in SP since the 'money' (כֶּסֶף) in question had been mentioned earlier in the text.⁶⁷

4.1.3.2.6. Differences Involving Directional *he*

The appearance of a directional *he* attached to a noun in one of the two versions, but not the other, is very common and does not affect the interpretation of the text. Sometimes the directional *he* is found in SP, but is absent from MT, while at times the reverse is true (see examples of this in fn. 2 above).

⁶⁶ The determination of the word במשמר, which is inconsistent in both versions, is interesting. In MT the word is indefinite, as expected, when a part of a definite construct: בְּמִשְׁמֶר (Gen. 40.3, 4; 41.1). It is definite בְּמִשְׁמֶר in Lev. 24.12 and Num. 15.34, but indefinite בְּמִשְׁמֶר in Gen. 40.4. In SP, on the other hand, it is always definite: *bammašmār*.

⁶⁷ The SP use of determination for consistency requires further study. היבשה (Gen. 1.10) is definite in both versions. In the next verse, MT continues to use the definite article reading וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבְשָׁה 'And God called the dry land' as expected, but in SP the word is unexpectedly indefinite: *alyābbāša* (= לַיַּבְשָׁה).

4.2. The Translation

4.2.1. Questions of Translation Arising from SP

As we have tried to show above, in many cases, the form in SP, both in the written text and in the oral tradition, is not completely clear. At times, ST and SAV, which predate the late transmission of the Samaritan reading tradition, aid us in elucidating the ancient form of SP and we have followed them, rather than the written or oral traditions of SP in interpreting the text. We further clarify the matter here.

4.2.1.1. Textual Variation Reflected in the Samaritan Manuscripts

We do not refer here to the many variations concerning *plene* and defective spelling and other matters of orthography (§4.1.1.1). Even if some consider these to be textual variants, they are but differences in the graphic representation of the same linguistic entity and have no effect on the content of the text or its translation. Instead, we discuss substantive variants, even if usually relatively minor, such as the appearance of the conjunction וְ 'and' in place of אוּ 'or' or vice versa, as in Lev. 1.10. The manuscript used in our edition reads וּמִן 'and from (the goats)', while a second hand added a superscript *'alef* to correct the text to אוּ מִן 'or from (the goats)', corresponding to the traditional synagogue reading *ū man*, which is also found in several manuscripts. In cases such as these, we followed the text present in the manuscript before us, noting the existence of another tradition. We mention as an aside that this variant is due to the phonetic similarity between the conjunction וְ, pronounced *w* (or *u*), and the conjunction אוּ, pronounced *ū*, and to the fact that the two may overlap in meaning.

4.2.1.2. Differences between the Written Text and the Oral Tradition

We have already provided select examples of such variants (§4.1.2.3; see also §4.3.2.10), but we would like to present a few more. In Lev. 7.36 our manuscript, as well as the manuscripts compared in the critical editions of von Gall (1918) and Schorch (2018), read חֶק עֶלֶם. In the synagogue, however, Samaritans pronounce the first word *āqqāt*, equivalent to the word חֶקֶת found in MT. Here we followed the text of the manuscripts, rather than

the oral tradition, on the basis of ST, which reads חלק עלם (in both of the two main manuscripts used in Tal's edition). ST consistently translates חק עלם with חלק עלם and חקת עלם with גזירת עלם. The pronunciation is included in the notes.

4.2.1.3. Differences between ST / SAV and the Oral Tradition

MT Gen. 20.9 חָטָאתִי is pronounced *ēṭātti* in SP. This can be analysed as either a verb, as in MT, or as the noun חָטָאָה with a 1CSG possessive pronoun. ST translates the word אתחייבת, taking it as a verb, while SAV understands it as the noun خطيئتي. We favour the latter and have translated it 'And what is my sin'. Variants are provided in a note.

We often found ourselves torn between two interpretations. In such cases we have tried to present the complexity of the issue in the footnotes.

In places where we were unable to interpret a given word or verse based on the text alone, we follow the Samaritan interpretive tradition as revealed in their translations of SP. For example, in Exod. 1.11 we translate ערי מסכנות 'dwelling-cities', following ST שבונן and SAV مسكونه. Similarly, in Num. 23.3 (see comment *ad loc.*), both MT and SP read וילך שפי. The second of these words is pronounced *ašfi* by Samaritans. Its meaning is unclear and so is its grammatical form, i.e., is it a noun, as in MT, or a *qal* passive participle? We have translated the phrase 'went hidden', following both manuscripts of ST—מתשגב and מכמן—and SAV متخفيا, all of which mean 'hiding' and hint at the passive form.

On the other hand, when the written text and the Samaritan reading tradition agree with one another, we follow them in our translation, even when ST and SAV point to a different interpretation or even to a different *Vorlage*. For example, in Gen. 3.9 we translated איכה, pronounced *ika* in SP (MT אֵיכָה), 'How [are you]?' We did so despite the fact that MS J of ST translates the word איכה and SAV (according to AH) translates it اين انت, both translations agreeing with MT (see comment *ad loc.*).

4.2.1.4. Words Given to Multiple Analyses

Sometimes several SP witnesses agree with one another, yet the form in question could be analysed in more than one way, yielding different interpretations. Uncertainty regarding the grammatical category of particular words in SP presents difficulties. This is due to the merging of different forms in SH, similar to the way the Hebrew verb נָתַן can be analysed both as a 3MSG *nif'al* perfect and as a 1CPL *qal* imperfect. Of course, context usually provides the answer, but not always. The problem is especially acute in SH, not only because SP is itself full of difficult readings, but because of the many mergers of grammatical forms in SH, which far outnumber those in MT.⁶⁸

At times we have chosen to identify the word as equivalent to that found in MT and do not note the difference between the two versions. We do this where the would-be variant was minor and did not create a substantive difference between the two, or when the word appeared many times in the text and we wanted to avoid burdening the reader. For example, the participle נָתַן 'gives' appears some forty times in MT Deuteronomy, while in SP we find the perfect form *nāṭān* 'gave'. It is possible that in some of the occurrences (e.g., Deut. 1.20, 25) the use of the perfect form in SP is intended to convey that the land had already been given to the children of Israel, as stated in Gen. 15.18 and 17.8, though this is not certain, especially since the SH form may represent a participle as in MT and not a perfect verb.

On occasion, it seems that MT and SP differ with respect to number. For example, in SP the word סְבִיבוֹת when appearing as the *nomen regens* is always pronounced with the vowel *ā* in its final syllable, indicating that it is singular: סְבִיבַת הַיָּאֵר (Exod. 7.24); סְבִיבַת הָאֵהָל (Num. 11.24, 31, 32); and סְבִיבַת הַחֹלֶל (Deut. 21.2). On the other hand, before a pronominal suffix, the vowel *u* shows that it is a plural form: *sābībūtīnu* (Deut. 17.14; Num. 16.34; 22.4; Deut. 6.14; 13.8); likewise, חוֹת יָאִיר (Num. 32.41; Deut. 3.14), which is plural according to context, and in SP is pronounced *uwwāt* (which can be morphologically singular or plural). See also עֲרַבַת מוֹאָב, in which the first word is pronounced 'ārābāt

⁶⁸ This is due to phonetic changes that took place in SH (see *GSH* §0.16).

in all its occurrences (e.g., Num. 31.12), or תולדת (e.g., Gen. 2.4), etc. We have not commented on these, since they may be analysed as plurals and agree with the forms found in MT.⁶⁹ At times we were concerned that our silence might obscure a possible variant arising from the Samaritan oral tradition. In such cases, we have provided a note, e.g., the note to לענות (Exod. 10.3). Perusal of the notes will reveal when we were less than certain about interpretation.

Conversely, we have translated the phrase מרכבת פרעה (Exod. 15.4) as singular, as opposed to MT, where it is plural, even though the pronunciation *markābāt* is ambiguous with respect to number. We have done this, if with some hesitation, based on the contrast between the MT plural מִרְכָּבוֹתַי and the SP singular מרכבתו *markābtu* (Exod. 14.25).

Based on the orthography, SP עלי תאנה (Gen 3.7) is seemingly a plural construction, as against the singular construction found in the MT orthography עֲלֵה תֶאֱנָה. Accordingly, we translated the phrase ‘fig leaves’. It is worth mentioning, however, that the orthography עלי might alternatively reflect the singular (e.g., Gen. 8.11), following the pronunciation ‘*ālī*, which in SH is used for both the singular ‘leaf’ and the plural construct state form ‘leaves of’. Our decision is based on conjecture, but buttressed by the fact that we found no unambiguously singular spelling of the word עלי in this verse in any manuscript.

4.2.2. The English Translation

4.2.2.1. Language and Style

We debated long and hard over the language of the translation. When comparing the many English translations of the Pentateuch, as well as translations in other languages, we were struck by the many idiosyncrasies of each translation. In English, one distinguishes two broad categories: the classic translations based on KJV, and later adaptations, such as RSV and those following it. The first group has two main characteristics: (1) it employs archaic language (e.g., *thou* and *thee*), antiquated verbal inflection, and words that have fallen into disuse. Cf., e.g., KJV Gen. 2.17 and its modern adaptation NKJV (appearing in brackets): ‘But of the tree of the knowledge of good and evil, thou shalt

⁶⁹ For a discussion and other forms using the plural suffix *-at*, see *GSH* §1.5.2.5, l.

(you shall) not eat of it: (,) for in the day that thou eatest thereof thou shalt (you eat of it you shall) surely die'; (2) it follows more literally the Hebrew source text, e.g., the use of 'of it' representing Hebrew מִמֶּנּוּ in the translation just presented. Yet, the eloquence of the archaic-classic translation has not faded with time and we found its slavish adherence to the Hebrew original advantageous, since our translation is also intended to highlight the differences between SP and MT.

In the end, however, we tend towards using modern language, though we do not avoid the use of literary words and expressions. We want readers to understand with ease and clarity the Samaritan text. Our translation is not an interpretation that expands on the Hebrew original. When not in violation of the rules of English grammar, we attempt to follow the Hebrew original as closely as possible.

For this reason, we found the ASV (published in 1901) a quite useful and comfortable starting point. We have edited the text both by removing archaic forms and by making many other changes in content and form according to the numerous peculiarities of SP.

Support for our decision to use a modern translation is the fact that SP also, in form and character, tends towards contemporisation of the biblical text, adapting it to the language of its day. In this way, the character of our translation follows that of the Hebrew original.

Where the translation forced us to add English words which did not have an equivalent in the Hebrew original, we marked them with square brackets [...]. Round brackets (...) are used in the translation for parenthetical remarks that appear in the Hebrew original.

4.2.2.2. Proper Names in the Translation

All proper names in the Pentateuch, be they names of persons or places, appear in the translation according to their Samaritan pronunciation. To avoid burdening readers unacquainted with complicated phonetic notation, we have adopted a simplified version of the transliteration method used in Samaritan studies and in the notes of our edition. See the discussion in §4.3.2.9.

We do not remark on those proper names whose forms are identical in SP and MT or that differ only phonetically. When the two versions diverge in their spelling, however, we provide a note, e.g., ואשרואל 'and Ishruwwal' vs MT ואשריאל 'and Asriel' (Num. 26.31). These names and those that are identical to their MT equivalents are not highlighted in the body of the text. Even those names that differ from MT in their vowels or from the traditional reading in the Samaritan synagogue in their consonants (e.g., אדן as opposed to ארן) or in writing (e.g., פכיל as opposed to כל), and even those that have as their basis forms different from those that underlie their equivalent in MT, are not highlighted in the Hebrew original or in the English translation. These variants in proper names, however, appear in notes that contrast the Samaritan and MT forms. Since the Samaritan form of the name is already transliterated in the text itself, it is represented in the note spelled out in the original Hebrew.

Only those names that are completely different from their MT counterparts are highlighted in italicised red in the Hebrew text and the translation, such as מחלת *Ma'elat*. The Samaritan form is also highlighted in the note and separated from its MT equivalent by two slashes, i.e., //, e.g., Gen. 36.3 מחלת // MT בשמת. These are meant to signify the uniqueness of the proper names compared with other types of variants, which are marked in the footnotes with a closing square bracket, i.e.,], when the difference between the versions is substantial and by a double tilde, i.e., ≈, when it is not (§4.3.2.1).

4.3. Methods Used to Represent Differences between SP and MT in the Hebrew Text, the Translation, and the Notes

4.3.1. The Body of the Edition and the Markings Therein

The right column of the body of our edition contains the Hebrew text of SP according to the principles laid down in §§4.1.2.2–8. We highlight only those words that differ 'substantially' from their MT equivalents. The left column presents the English translation of SP. The translation of every word highlighted in red in the Hebrew original appears in red italics in the translation. For example, the difference between MT לֹא כֵן 'not thus' (Exod. 10.11) and SP לכן is represented in the translation as *Therefore*.

The italicised words in the English translation often include source text shared by both the MT and SP originals in which disparity between the two involves only one or a few specific words. In these cases, only the word or words representing the difference are highlighted in red. For example, in Gen. 1.26 the difference between MT כְּדִמוֹתֵנוּ and SP וּכְדִמוֹתֵנוּ is represented in the translation as ‘*and after our likeness*’. However, when in the English translation a word or words separate those parts in which the two versions differ, the second part is not italicised. For example, the difference between MT עֵץ פְּרִי and SP וְעֵץ פֵּרִי is represented in the translation as ‘*and* fruit trees’ and not ‘*and* fruit trees’.

It was not always possible to represent the difference between the two versions in English translation. In such cases we left the variant unmarked in translation. For example, in Gen. 4.17, the appearance of the *nota accusativi* אֶת in SP and its absence in MT is not represented in the translation ‘and called the name of the city after the name of his son Inok’. This difference may be seen in the Hebrew original, where the word appears in red and is explicitly presented in the note, which in this case reads: אֶת 3°] MT *minus* (on the characters and methods used in the notes, see below).

At times, the absence of a word in SP goes unrepresented in the translation. For example, in Gen. 5.32, where the second occurrence of נֹחַ (Noah) is missing as compared with MT וַיְהִי-נֹחַ בֶּן-חָמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֻּלְּד נֹחַ אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יֶפֶת the translation is as follows: ‘Na was five hundred years old, and begot Shem, Ām, and Yefet’. On the other hand, the reader is informed of the missing word in the Hebrew text by a pair of double angle quotation marks, i.e., « »: « » אֶת שֵׁם אֶת חָם וְאֶת יֶפֶת: »]. The missing word in SP may be learned from the note, which in this case reads: « »] MT נֹחַ.

On the use of square and round parentheses in the translation, see the end of §4.2.2.1.

4.3.2. The Apparatus

4.3.2.1. Notes and Typographic Marks

The notes on each page refer to the Hebrew text and describe all the differences (substantive and minor) between SP and MT. Exceptions are variants of *plene* and defective

spelling, in which the manuscripts of SP themselves are inconsistent. For example, no note is provided in the case of MT לְעֹלָם (Gen. 6.3) vs SP לְעוֹלָם.

Four different typographic markings are used to represent the relationship between the text in SP and its variant in MT and they are printed between the two in the footnote. They are: (1) the closing square bracket, i.e.,], which signals that the difference between the variants is substantive; (2) the double tilde, i.e., ≈, which indicates that the difference is not substantive, yet in our eyes deserving of comment; (3) the equals sign, i.e., =, which represents cases in which the two versions are the same, yet, in our eyes, still worthy of comment; and (4) the double slash, i.e., //, which draws attention to the differences between a proper name in SP and MT (see above, §4.2.2.2). Examples are given below.

4.3.2.2. Non-substantive Variants

As already mentioned, we have also decided to supply footnotes relating to those differences we deem non-substantive to help readers understand grammatical issues apparent in the written text as well as cases of uncommon orthography (those unique to the particular manuscript as well as those shared by other SP manuscripts). Non-substantive variants are printed in the footnotes in plain font with the equivalent words of the two versions separated by a double tilde, i.e., ≈, signifying that the two are almost equal. For example, the footnote to Gen. 7.3 reads להחיות *liyyot* חי"י *hif*] MT לַחַיִּים *pi*. This footnote means that the difference between the two versions is purely grammatical: MT expresses with the *pi*^{el} what SP expresses by using the *hif*^{il}, but the meanings of the two are one and the same.

4.3.2.3. Substantive Variants

Notes concerning substantive differences between the two versions are signified by two markers: SP words are printed in red (as they are in the body of the text) and are separated by a closing square bracket, i.e.,]. For example, the note to Gen. 6.9 reads אֱלֹהִים]יהוה MT אֱלֹהִים ‘God’.

We provide an English translation in the notes only if MT differs semantically from SP.

4.3.2.4. Comments on Identical Forms

At times we have felt the need to comment on forms found in SP despite the fact that they are identical to their MT counterparts. In these cases, we have noted the semantic equivalence by separating the SP and MT versions with an equals sign, i.e., =. For example, the note to Gen. 10.5 begins: אַיִי *ayyi* = MT אֵיִי.

4.3.2.5. Further Information in the Notes

We do not simply present two variant forms side-by-side, but usually add a grammatical description, e.g., in the notes to Exod. 1.10: נתחכם IMPF \approx MT נִתְחַכְמָה LENG IMPF, and to Exod. 25.28: וְנִשָּׂא *wnāšāʾu qal* PF 3MPL] MT וְנִשָּׂא *nif* IMPF 3MSG ‘shall be carried’.

In the notes, we often direct the reader to relevant bibliography, especially *GSH*. For example, the note to Exod. 38.21 reads פְּקֻדֵי *fēqādi qētal* (*GSH* §§4.1.3.7–9) \approx MT פְּקֻדֵי *qatūl*. Here we have directed the reader to Ben-Ḥayyim’s grammar for a more detailed study of the Samaritan form, even though the body of the note presents a morphological analysis of the differences in the nominal patterns, which will no doubt suffice for many readers.

We have also often directed the reader in the notes to the introduction of our volume. For example, the note to Lev. 2.15 reads הִיא \approx MT הָיָא (ORTH; see §2.2.2.1).

For the sake of brevity, we decided at times to refrain from providing a grammatical description of the difference between the versions, settling instead for designating the variants ORTH, PHON, or MORPH, in order to convey to the reader that the text in SP differs from its equivalent in MT in terms of orthography, phonology, or morphology, respectively.

An example of a note that conveys a morphological variant may be found in Deut. 34.4: הראתך *arrāttək* רא"י *hif* ≈ MT הִרְאִיתִיךָ (MORPH). This note informs readers that the defective spelling of the word, which follows its pronunciation, is due to the different inflection of the *hif'il* in roots whose third radical is a *yod*. Thus, the variant form found in SP is due to morphology. Another example of a morphological variant presented in the footnotes can be found at Deut. 30.9: לשש *alsāš* ש"ש *qal* INF ≈ MT לָשַׁשׁ (MORPH). Here the reader is told that the spelling found in SP is not merely defective but follows the pronunciation, which itself reflects the different inflection of the *qal* in SH, so that here, too, the difference between the two versions is morphological.

An example of a phonological difference between the two versions may be found in the note to Exod. 18.26, which reads ישפטו *yišfātu* ≈ MT יִשְׁפֹּטוּ (PHON). This note relays that the different spelling found in SP is due to phonetic considerations: the expected *shewa* in SH is pronounced here *a*. A similar example can be found in the note to Exod. 23.24: תשתחוי *tištābbi* ≈ MT תִּשְׁתַּחֲוֶה (PHON). From this note the reader learns that the difference between the *segol* *he* found in MT and the *yod* found in SP is not due to morphology, but rather the regular SP equivalent to a *segol* at the end of the word in MT is the vowel *i*.

Often the texts of the two versions differ from one another even when their lexicon, morphology, and phonology are the same. We have commented on these differences when they are not just differences of *plene* or defective spellings. For example, the note to Exod. 21.28 reads נקיא ≈ MT נָקִי (ORTH), and that to Exod. 23.7 reads הצדיק *ašdaq hif* IMPF 1CSG ≈ MT אֲצַדִּיק (ORTH).

At times we have decided to help the reader make sense of the phonetic transcription of the Samaritan pronunciation by following it with its theoretical MT counterpart marked with an asterisk *. An example of this may be found in the note to Num. 17.25: תלונותם *tillānūtimmā* תִּלְוָנָה* ≈ MT תִּלְוִנָתָם, and the note to Num. 21.29: [שְׂבִי *afšēbi* בְּשָׁבִי] MT בְּשִׁבִּית.

4.3.2.6. Cross-references to the Endnotes

The downward arrow, i.e., ↓, is placed in a note to direct readers to more extensive discussion of the subject in the endnotes. For example, the footnote to Lev. 5.7 reads:

תשיג] MT תגיע ↓

The endnote reads as follows:

תשיג] MT תגיע. The sequence of the *hif'il* השיג 'reach, obtain' and the noun יד 'hand' is the regular way of expressing possession of the wealth necessary for a person to offer an animal as sacrifice (Lev. 5.11; 14.22, 30–31; 25.26, 47, 49; 27.8; Num. 6.21). It is MT that deviates in the present case, using the synonymous verb הגיע 'reach, arrive'.

When the downward arrow precedes a reference to a verse, the reader is directed to the endnote. For example, in the note to Gen. 12.15, we read בִּיתָּה *bīta* ≈ MT בֵּיתָּה – DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2). Here a reader who wishes to learn more about the difference in use of the directional *he* in SP and its absence in MT is directed to an expanded discussion on the subject in the endnote to Gen. 15.5 and to fn. 2 in this introduction.

4.3.2.7. Differences Expressed by Plus (+) and Minus (–) Signs

In order to assist the reader and in order to facilitate searching in a digital edition of this book, we use an abbreviated shorthand to mark obvious differences, such as the addition or subtraction of a conjunctive *waw* (expressed respectively with a + ו or – ו), a determinate *he* (expressed respectively with a + DEF or –DEF [in the case that the difference is of purely grammatical nature; DEF vs INDEF is used when the difference is substantial]), or directional *he* (expressed respectively with a + DIREC or –DIREC).

4.3.2.8. Transliteration Method Used in the Footnotes

The transliteration we have provided in the notes is identical to that found in books 4 and 5 of *LOT*, since this is the transcription method commonly used in Samaritan studies today, and since we relied on these volumes for the oral reading tradition in the Samaritan synagogue. The following letters are used in this transliteration with their Hebrew equivalents:

Consonants: א ' , ב *b*, ג *g*, ד *d*, ו *w*, ז *z*, ט *t*, י *y*, כ *k*, ל *l*, מ *m*, נ *n*, ס *s*, ע ' , פ *f*, צ *ʕ*, ק *q*, ר *r*, ש *š*, ת *t*.

Consonants used in MT and not used in SH are: *b̄*, *ḡ*, *d̄*, *h*, *h̄*, *k*, *p*, *ś*, *ṭ*.

Vowels: *i*, *e*, *a*, *ā*, *u*, *o*. The symbol *ə* represents *i* and *e* in closed post-tonal syllables, and has nothing to do with the Tiberian *shewa*. A macron, i.e., *¯*, above a vowel represents a long vowel, e.g., *ā*, a long *a*-vowel. A vowel with a macron followed by a colon represents a vowel with double lengthening, e.g., *ā:*.

Stress: We do not usually mark stress in the transliteration, since stress in SH is nearly always penultimate, e.g., ירבה *yirbi*. In those rare cases in which the transliterated word has ultimate stress, it is marked using the stress mark ('), e.g., זריע *zā'ri*.

4.3.2.9. Transliteration Method Used for Proper Names in the Translation

As already mentioned in §4.2.2.2, in order to aid those readers who are not well-versed in the intricacies of Samaritan grammar and transliteration, the proper names in the translation are presented using a simplified Samaritan transcription. These are the few differences between this simplified method and the full transcription described in the previous section:

- Instead of representing *shin* by *š*, we use the digraph *sh*.
- We avoid representing regular vowel length, since in the Samaritan pronunciation, vowels in closed syllables are automatically short and vowels in open syllables are long. For example, the name אדום, which is transcribed *ēdom* according to the regular Samaritan transcription method, in our volume is transcribed *Edom*. A reader interested in the pronunciation of the word should remember that the *e* vowel is long, since it appears in an open syllable, and the *o* vowel is short since it appears in a closed syllable.
- We represent the double lengthening of a vowel by using a macron, *¯*. We do this only when the lengthening does not automatically stem from the syllable structure, e.g., the name אֵלִיָּאב, which we transcribe as *Ālyab*. We do not mark the double lengthening of the vowel when it is a function of the type of syllable, e.g., the name אֲדָבָא, which according to the regular transliteration

system is transliterated as *Ad'bīl*, but in the simplified transliteration method we use is transliterated *Ad'bīl*.

- Instead of using the symbol *a*, which in the regular transliteration system is used to represent the pronunciation of the vowels *i* and *e* in closed post-tonal syllables, we use the letter *e*. For example, the name אֶבֶל מִצְרַם is transliterated according to the normal transliteration method as *ēbal miṣrām*, but in the simplified transliteration method used for proper names in the text it is transliterated as *Ebel-miṣrem*.
- We have decided not to distinguish between the front vowel *a* and the back vowel *ā*, since in most cases the appearance of the front vowel is determined by its phonetic environment (in an open syllable, especially after a historic *‘ayin* or *het*), and since in only one case does the use of one vowel rather than the other result in a minimal pair: אֶרֶן *ārrān* / אֵרֶן *arrān*.

While we do not think the use of this simplified transliteration method distorts the form of the proper names, at the end of the book we, nonetheless, provide an appendix in which all proper names in SP are listed. In this appendix, which appears twice—once according to Hebrew alphabetical order and once according to English alphabetical order—one may find each name in its Samaritan Hebrew form, its MT form, its full transliteration, and its simplified transliteration.

4.3.2.10. Differences between the Text of the Manuscript Used for This Edition and the Samaritan Oral Pronunciation Tradition

Differences between the manuscript used for this edition and the extant Samaritan pronunciation tradition are marked using a caret sign, i.e., [^]. For example, in the note to Lev. 7.36: אֶקֶט[^] *āqqāt* (= MT אֶקֶט). In this case the manuscript reads אֶק, which differs from both the form pronounced according to the Samaritan oral tradition and its counterpart in MT.

When the reading in the manuscript is the same as in MT, but differs from the Samaritan oral tradition, it is marked as in the note to Lev. 24.2: נר^ (= MT נֶר] *nor* (נור*). The form נור* in the brackets is the written form expected were the text in the manuscript to conform with the traditional pronunciation.

A form marked with an asterisk, but not appearing within brackets following a transcription of the Samaritan pronunciation represents the expected, morphologically equivalent MT form corresponding to that pronunciation. For example, in the note to Deut. 34.12 we read: *ammāri* המראה נרא"י [*מראה Nרא"י MT המורא יר"א מורא Nיר"א 'deeds of terror' (↓ Deut. 4.34).

REFERENCES

- AH = The 11th-century SAV version of Ab Hisda
AS = The 13th-century SAV version of Abu Sa'īd
Asatir = Ben-Hayyim, Z. 1943–1944. 'The Book of Asatir'. *Tarbiz* 14: 104–25, 174–90; 15: 71–87, 128. [Hebrew]
Baillet, M. 1971. 'Le texte samaritain de l'Exode dans les manuscrits de Qumran'. In *Hommages à André Dupont-Sommer*, edited by A. Caquot and M. Philonenko, 363–81. Paris: Librairie d'Amérique et d'Orient, A. Maisonneuve.
Bar-Asher, M. 2004. 'The Language of Qumran: Between Biblical and Mishnaic Hebrew (A Study in Morphology)'. *Meghillot: Studies in the Dead Sea Scrolls* 2: 137–49. [Hebrew]
Barthélemy, A. 1935. *Dictionnaire arabe-français: Dialectes de Syrie—Alep, Damas, Liban, Jérusalem*. Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner.
BDB = Brown, F., S. R. Driver, and Ch. A. Briggs. 1906. *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*. Oxford: Clarendon.
Bekins, P. 2014. *Transitivity and Object Marking in Biblical Hebrew*. Harvard Semitic Studies 64. Winona Lake, IN: Eisenbrauns.
Ben-Hayyim, Z. 1939. 'Samaritan Poems for Joyous Occasions'. *Tarbiz* 10/2: 190–200, 10/3–4: 333–74. [Hebrew]
———. 1954. 'Do the Samaritans Pronounce the Name Literally?' *Eretz Israel* 3: 147–54. [Hebrew]
———. 1957. *The Literary and Oral Tradition of Hebrew and Aramaic amongst the Samaritans*, vol. I. Jerusalem: Bialik Institute. [Hebrew]
———. 1958. 'The Samaritan Tradition and Its Relationship to the Tradition of the Dead Sea Scrolls and to Mishnaic Hebrew'. *Lešonenu* 22: 223–45. [Hebrew]
———. 1967. 'Observations on the Hebrew and Aramaic Lexicon from the Samaritan Tradition'. In *Hebräische Wortforschung: Festschrift zum 80 Geburtstag von Walter Baumgartner*, 12–24. Leiden: Brill.

- . 1968. 'The Contribution of the Samaritan Inheritance to Research into the History of Hebrew'. In *Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities*, vol. III, no. 6, 162–74. Jerusalem: Israel Academy of Sciences and Humanities. [Hebrew]
- . 1973–1974. 'Erkhe Millim Bet'. In *Henoch Yalon Memorial Volume*, edited by E. Y. Kutscher, S. Liebermann, and M. Z. Kaddari, 46–58. Jerusalem: Kiryat Sepher. [Hebrew]
- . 1977. 'Le-ʿInyan "Ze" be-Mashmaʿut "Or"'. *Lešonenu* 41: 71–72. [Hebrew]
- . 1992a. 'Comments on the Use of the Term "Proto-Samaritan"'. *Language Studies* 5–6: 13–23. [Hebrew]
- . 1992b. *The Struggle for a Language*. Jerusalem: The Academy of the Hebrew Language.
- . 1993. 'Olelot Ephraim'. In *Hebrew and Arabic Studies in Honor of Joshua Blau*. Tel Aviv: Tel Aviv University Press. [Hebrew]
- . 1995. 'The Tenth Commandment in the Samaritan Pentateuch'. In *Essays in Honour of G. D. Sixdenier: New Samaritan Studies of the Société d'Études Samaritaines*, vols 3–4, edited by Alan D. Crown and Lucy Davey, 487–92. Sydney: University of Sydney, Mandelbaum Publishing.
- Bergsträsser, G. 1918–1919. *Hebräische Grammatik*. Leipzig: F. C. W. Vogel.
- Benoit, P., J. T. Milik, and R. de Vaux. 1961. *Les Grottes de Murabbaʿât*. Discoveries in the Judean Desert 2. Oxford: Clarendon.
- Blau, J. 1954. 'Zum Angeblichen Gebrauch von נא vor dem Nominativ'. *Vetus Testamentum* 4: 7–19.
- . 1976. *A Grammar of Biblical Hebrew*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- . 2006. *A Dictionary of Mediaeval Judaeo-Arabic Texts*. Jerusalem: The Academy of the Hebrew Language and the Israel Academy of Sciences and Humanities.
- Bruneau, Ph. 1982. 'Les Israélites de Délos, etc'. *Bulletin de correspondance hellénique* 106: 466–504.
- Castellus, E. 1657. 'Animadversiones Samariticae in Pentateuchum'. *Biblia Sacra Polyglotta*, edited by B. Walton, VI:1–19. London.

- Cohen, M. 1976. 'The Orthography of the Samaritan Pentateuch, Its Place in the History of Orthography and Its Relation with the MT Orthography'. *Beth Mikra* 64: 54–70, 361–91. [Hebrew]
- Cowley, A. E. 1909. *The Samaritan Liturgy*. Oxford: Clarendon.
- Cross, F. M. 1964. 'The History of the Biblical Text in the Light of the Discoveries in the Judaean Desert'. *Harvard Theological Review* 57: 281–99.
- Crown, A. D. 1989. 'The Samaritan Diaspora'. In *The Samaritans*, edited by A. D. Crown, 195–217. Tübingen: J. C. B. Mohr.
- Della Valle, P. 1664. *Les fameux voyages de Pietro della Valle, gentilhomme romain*, vol. III. Paris: Gervais Clouzier.
- de Muis, S. 1631. *Assertio veritatis hebraicae*. Paris: J. Libert.
- . 1634. *Assertio veritatis hebraicae*. 2nd edition. Paris: J. Libert.
- de Robert, P. 1988. 'La Naissance des études samaritaines en Europe aux XVIe et XVIIe siècles'. In *Études samaritaines Pentateuque et Targum, exégèse et philologie, chroniques*, edited by J. P. Rothschild and G. D. Sixdenier, 15–26. Paris: Peeters.
- dei Rossi, Azariah. 1866. *Me'or Enayim*. Edited by D. Cassel. Vilnius: Yosef Re'uven bar Menahem Man.
- Dexinger, F. 1989. 'Samaritan Eschatology'. In *The Samaritans*, edited by A. D. Crown, 285–87. Tübingen: J. C. B. Mohr.
- DSA = Tal, A. *A Dictionary of Samaritan Aramaic*. Leiden: Brill.
- Eshel, E., and H. Eshel. 2002. 'The Date of the Samaritan Pentateuch in the Light of the Biblical Scrolls from Qumran'. In *The Samaritans*, edited by E. Stern and H. Eshel, 129–52. Jerusalem: Yad Ben-Zvi. [Hebrew]
- Florentin, M. 1992. 'The Disappearance of the Internal Passive and the Status of Niphal and Nitpael in the Samaritan Tradition and Mishnaic Hebrew'. *Lešonenu* 56: 201–11. [Hebrew]
- . 1995. 'Distinctions between Various Meanings and their Phonological Notation in Samaritan Hebrew'. In *Studies in Hebrew Language in Memory of Eliezer Rubinstein*, edited by A. Dotan and A. Tal, 107–16, Te'uda 9. Tel Aviv: Tel Aviv University Press. [Hebrew]

- . 1996. ‘Studies in the Morphology of Samaritan Hebrew’. *Lešonenu* 59: 217–41. [Hebrew]
- . 1999. *The Tulida: A Samaritan Chronicle—Text, Translation and Commentary*. Jerusalem: Yad Ben-Zvi. [Hebrew]
- . 2000–2001. ‘כלי חמס מכרתיהם’ as Reflected in the Samaritan Pentateuch’. *Lešonenu* 63: 189–202. [Hebrew]
- . 2005. *Late Samaritan Hebrew: A Linguistic Analysis of Its Different Texts*. Leiden and Boston: Brill.
- . 2018. ‘On the Head of Joseph, and on the Leader, the Consecrated among His Brothers (Genesis 49:26; Deuteronomy 33:16): A Study of Two Words with Geminated Consonants in the Samaritan Pentateuch’. In *The Samaritans in Historical, Cultural and Linguistic Perspectives*, edited by Jan Dušek, 301–13. Berlin and Boston: De Gruyter.
- . 2022. ‘Is the Root שב"ח Attested in the Samaritan Pentateuch?’. *Lešonenu* 84: 37–49. [Hebrew]
- . 2023. ‘On the Meaning of זבח שכה and the Samaritan Addition to Exod 23:19a’. *Lešonenu* 85: 1–10. [Hebrew]
- Gaster, M. 1925. *The Samaritans: Their History, Doctrine and Literature*. London: Oxford University Press.
- Geiger, A. 1857. *Urschrift und übersetzungen der Bibel in ihrer Abhängigkeit von der innern Entwicklung des Judentums*. Breslau: J. Hainauer.
- . 1858. ‘Zur Theologie und Schriftenerklärung der Samaritaner’. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 12: 132–42.
- . 1876. *Nachgelassene Schriften*. Edited by L. Geiger, III: 255–67. Berlin: L. Gerschel.
- Gesenius, W. 1815. *De Pentateuchi samaritani origine, indole et auctoritate, commentatio philologico-critica*. Halle: Rengerianae.
- Girón-Blanc, L. F. ‘Tašqīl’. In *A Companion to Samaritan Studies*, edited by A. D. Crown, R. Pummer, and A. Tal, 228–29. Tübingen: J. C. B. Mohr.
- GKC = Kautzsch, E. (ed.). 1910. *Gesenius’ Hebrew Grammar*. Translated by A. Cowley. Oxford: Clarendon.

- GSH = Ben-Ḥayyim, Z. 2000. *A Grammar of Samaritan Hebrew*. Jerusalem: The Hebrew University Magnes Press and Winona Lake, IN: Eisenbrauns.
- Halkin A. S. 1968. 'From the Samaritan Exgesesis'. *Lešonenu* 32: 208–46. [Hebrew]
- HALOT = Baumgartner, Walter, J. J. Stamm, et al. 1994–2000. *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Translated and edited by M. E. J. Richardson. Leiden: Brill.
- Hammeliş = Ben-Ḥayyim, Z. 1957. *The Literary and Oral Tradition of Hebrew and Aramaic amongst the Samaritans*, II:439–666. Jerusalem: Bialik Institute. [Hebrew]
- Hassencamp, J. M. 1765. *Commentatio philologico critica de Pentateucho LXX interpretum graeco, non ex hebraeo, sed samaritano textu converso*. Marburg: Exod. officina Mülterian.
- Hottinger, J. H. 1644. *Exercitationes anti-morinianae de Pentateucho samaritano*. Zurich: J. J. Bodmeri.
- Joüon-Muraoka 1996 = Joüon, P. 1996. *A Grammar of Biblical Hebrew*. Translated and revised by T. Muraoka. Rome: Pontifical Biblical Institute.
- Juynboll, T. W. J. 1848. *Chronicon Samaritanum Arabice conscriptum, cui titulus est liber Josuae*. Leiden: S. & J. Luchtmans.
- Kahana, K. 1969. 'Nahmanides's Additions to his Commentary on the Pentateuch'. *HaMa'ayan* 9/1: 25–47. [Hebrew]
- Kahle, P. 1915. 'Untersuchungen zur Geschichte des Pentateuchstextes'. *Theologische Studien und Kritiken* 88: 339–439.
- . 1956. *Opera Minora*. Leiden: Brill.
- Kartveit, M. 2005. 'The Major Expansions in the Samaritan Pentateuch: The Evidence from Qumran 4'. *Proceedings of the Fifth International Congress of the Société d'Études Samaritaines (Helsinki, August 1–4, 2000)*, 114–24. Paris: Geuthner.
- . 2009. *The Origin of the Samaritans*. Leiden: Brill.
- Kazimirski, 1860. *Dictionnaire arabe-français*. Paris: Maisonneuve et Cie.
- Kim, K. R. 1994. 'Studies in the Relationship Between the Samaritan Pentateuch and the Septuagint'. PhD dissertation, The Hebrew University of Jerusalem.
- Kirchheim, R. 1851. *Karmeï Shomron*. Frankfurt am Main: Kaufmanni Bibliopolae. [Hebrew]

- Kohn, S. 1865. *De Pentateucho Samaritano ejusque cum versionibus antiquis nexu*. Leipzig: G. Kreysing.
- Kutscher, E. Y. 1974. *The Language and Linguistic Background of the Isaiah Scroll*. Leiden: Brill.
- Lehnardt, A. 2010. 'Masekhet Kutim and the Resurrection of the Dead', in *Samaritans: Past and Present—Current Studies*, edited by M. Mor and F. V. Reiterer, 175–92. Berlin and New York: De Gruyter.
- Lane, E. W. 1863–1893. *Arabic-English Lexicon*. London: Williams and Norgate.
- LOT = Ben-Hayyim, Z. 1957–1977. *The Literary and Oral Tradition amongst the Samaritans*. Jerusalem: The Academy of the Hebrew Language. [Hebrew]
- Macuch, R. 1982. *Grammatik des samaritanischen Hebräisch*. Berlin: De Gruyter.
- Magen, Y., and J. Naveh. 1997. 'Aramaic and Hebrew Inscriptions of the Second-Century BCE at Mount Gerizim'. *Atiqot* 32: 37–56.
- Magen, Y., L. Tsfania, and H. Misgav. 2001. 'The Hebrew and Aramaic Inscriptions from Mt. Gerizim'. *Qadmoniot* 33: 125–32. [Hebrew]
- . 2004. *Mount Gerizim Excavations, Vol. 1: The Aramaic, Hebrew and Samaritan Inscriptions*. Jerusalem: Israel Antiquities Authority.
- McCarthy, C. (ed.). 2007. *Biblia Hebraica Quinta editione cum apparatu critico novis curis elaborato, Deuteronomy*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.
- Migne, J.-P. 1865. *Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca Prior*, vol. 87, pars prima, Procopius Gazaeus. Paris: J.-P. Migne.
- Morin, J. 1628. *Biblia graeca sive Vetus Testamentum secundum Septuaginta*. Paris: Antonivs Vitré.
- . 1631. *Exercitationes ecclesiasticae in utrumque Samaritanorum Pentateuchum*. Paris: Antonivs Vitré.
- . 1660. *Exercitationes biblicae de hebraei graecique textus sinceritate*. Paris: Antonivs Vitré.
- Naveh, J. 1987. *Early History of the Alphabet: An Introduction to West Semitic Epigraphy and Palaeography*. Jerusalem: Magnes Press. [Hebrew]
- Pérez Castro, F. 1959. *El Séfer Abiša: Edición del fragmento antiguo del rollo sacrado del Pentateuco Hebreo Samaritano de Nablus—Estudio, Transcripción, Aparato Crítico y*

References

- Facsimiles*. Textos y Estudios del Seminario Filologico Cardenal Cisneros. Madrid: C.S.I.C.
- Postel, G. 1538. *Linguarum duodecim characteribus differentium alphabetum introductio ac legendi modus*. Paris: Prostant apud Dionysium Lescuier.
- Pummer, R. 1998. 'The Greek Bible and the Samaritans'. *Revue des Études Juives* 157: 358–69.
- . 2002. *Early Christian Authors on Samaritans and Samaritanism: Texts, Translations, and Commentary*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Sanderson, J. E. 1986. *An Exodus Scroll from Qumran: 4QpaleoExod^m and the Samaritan Tradition*. Atlanta: Scholars Press.
- SAV = Samaritan Arabic Version
- Scaliger, J. 1583. *De emendatione temporum*. Paris: Apud Sebastinum Niuellium..., Lutetiae.
- . 1610. *De emendatione temporum*. 2nd edition. Leiden: Ex officina Plantiniana Francisci.
- Schenker, A. 2008. 'Le Seigneur choisira-t-il le lieu de son nom ou l'a-t-il choisi? L'apport de la Bible grecque ancienne à l'histoire du texte samaritain et massoretique'. In *Scripture and Tradition: Essays on Septuagint Hebrew Bible and Dead Sea Scrolls in Honour of Rajja Sollamo*, edited by A. Voitila and J. Jokiranta, 341–54. Leiden: Brill.
- Schorch, S. 1997. 'Die hebräische Wurzel QHT'. *Zeitschrift für Althebraistik* 10/1: 76–84.
- . 2003. 'Determination and the Use of the Definite Article in the Samaritan and the Masoretic Text of the Torah'. *Journal of Semitic Studies* 48: 287–320.
- . 2004. *Die Vokale des Gesetzes: Die samaritanische Lesetradition als Textzeugin der Tora*. Berlin: De Gruyter.
- . 2013. 'A Critical Editio Maior of the Samaritan Pentateuch: State of Research, Principles, and Problems'. *Hebrew Bible and Ancient Israel* 2/1: 100–20.
- . 2018. *The Samaritan Pentateuch: A Critical Editio Maior, Vol. 3: Leviticus*. Berlin: De Gruyter.
- . 2021. *The Samaritan Pentateuch: A Critical Editio Maior, Vol. 1: Genesis*. Berlin: De Gruyter.
- Segal, M. H. 1927. *A Grammar of Mishnaic Hebrew*. Oxford: Clarendon.

- Shehadeh, H. 1989–2002. *The Arabic Translation of the Samaritan Pentateuch*. Jerusalem: Israel Academy of Arts and Sciences. [Hebrew]
- Shoulson, M. 2008. *The Torah: Jewish and Samaritan Versions Compared*. 2nd edition. Cathair na Mart, Ireland: Evertime.
- Skehan, P. W. 1955. 'Exodus in the Samaritan Recension from Qumran'. *Journal of Biblical Literature* 74: 182–87.
- Stadel, Ch. 2012. 'A Septuagint Translation Tradition and the Samaritan Targum to Gen 41:43'. *Journal of Biblical Literature* 131: 705–13.
- Sokoloff, M. A. 2009. *Syriac Lexicon: A Translation from the Latin, Correction, Expansion, and Update of C. Brockelmann's Lexicon Syriacum*. Winona Lake, IN: Eisenbrauns.
- Stenhouse, P. 1985. *The Kitāb al-Tārīkh of Abu 'l-Faḥr*. Sydney: Mandelbaum.
- . 1993. 'Baba Rabba'. In *A Companion to Samaritan Studies*, edited by A. D. Crown, R. Pummer, and A. Tal, 37–38. Tübingen: J. C. B. Mohr.
- Tal, A. 1980–1983. *The Samaritan Targum of the Pentateuch: A Critical Edition*. Tel Aviv: The Chaim Rosenberg School for Jewish Studies.
- . 1984. 'The Contribution of Samaritan Aramaic to the Elucidation of Hebrew Liturgy of the Classical Period'. *Te'uda* 3: 167–79. Tel Aviv: The Chaim Rosenberg School for Jewish Studies. [Hebrew]
- . (ed.). 1994. *The Samaritan Pentateuch, Edited According to MS 6 (C) of the Shechem Synagogue*. Tel Aviv: The Chaim Rosenberg School for Jewish Studies.
- . 1999. 'Divergent Traditions of the Samaritan Pentateuch as Reflected by Its Aramaic Targum'. *Journal of the Aramaic Bible* 1: 297–314.
- . 2000. 'Observations on the Orthography of the Samaritan Pentateuch'. In *Samaritan Researches, vol. V: Proceedings of the Congress of the SES (Milan July 8–12, 1996) and of the special section of the ICANAS Congress (Budapest July 7–11 1997)*, edited by V. Morabito, A. D. Crown, and L. Davey, 26–35. Sydney: Mandelbaum Publishing.
- . 2001. 'Is There a Raison d'Être for an Aramaic Targum in a Hebrew-Speaking Society?' *Revue des Études Juives* 160: 357–78.

References

- . 2005. 'Le Pentateuque samaritain'. In *L'enfance de la Bible hébraïque: Histoire du texte de l'Ancien Testament*, edited by A. Schenker and Ph. Hugo, 77–104. Le Monde de la Bible 52. Geneva: Labor et Fides.
- . 2009. 'From Qumran to Shekhem on Hidden Paths'. *Meghillot: Studies in the Dead Sea Scrolls* 7: 227–35. [Hebrew]
- . 2013. *Samaritan Aramaic*. Münster: Ugarit-Verlag.
- Tal, A., and M. Florentin. 2010. *The Pentateuch: The Samaritan Version and the Masoretic Version*. Tel Aviv: The Haim Rubin Tel Aviv University Press.
- Talmon, S. 1997. 'A Masada Fragment of Samaritan Origin'. *Israel Exploration Journal* 47: 220–32.
- Talshir, Z. 2009. 'Biblical Texts from the Judaean Desert'. In *The Qumran Scrolls and Their World*, edited by M. Kister, 109–41. Jerusalem: Yad Ben-Zvi. [Hebrew]
- Tibat Marque = TM = Tal, A. 2019. *Tibât Mârqe: Edition, Translation, Commentary*. Berlin and Boston: De Gruyter.
- Tov, E. 1991. 'The Samaritan Pentateuch and the So-Called "Proto-Samaritan Texts"'. In *Studies on Hebrew and Other Semitic Languages Presented to Professor Chaim Rabin on the Occasion of his Seventy-Fifth Birthday*, edited by M. Goshen-Gottstein, S. Morag, and S. Kogut, 133–46. Jerusalem: Academon. [Hebrew]
- . 2012. *Textual Criticism of the Hebrew Bible*. 3rd edition. Minneapolis: Fortress Press.
- . 2016. 'The Development of the Text of the Torah in Two Major Text Blocks'. *Textus* 26: 1–27.
- . 2017. 'Textual History of the Pentateuch'. In *Textual History of the Bible*, vol. 1b, edited by A. Lange and E. Tov, 13–25. Leiden: Brill.
- Tsedaka, A., and R. Tsedaka (eds). 1961–1965. *Jewish and Samaritan Versions of the Pentateuch: With Particular Stress on the Difference between Both Texts*. Holon: Samaritan Press. [Hebrew]
- von Gall, A. F. 1918. *Der hebräische Pentateuch der Samaritaner*. Giessen: A. Töpelmann.
- Wagner, M. 1966. *Die lexikalischen und grammatikalischen Aramaismen im alttestamentlichen Hebräisch*. Berlin and Boston: A. Töpelmann.

Waltke, B. K. 1970. 'The Samaritan Pentateuch and the Text of the OT'. In *New Perspectives on the Old Testament*, edited by J. B. Payne, 212–39. Waco, TX: Word.

SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

Symbols

Red font in the Hebrew text, in the translation, and in the footnotes – marks substantive variants

Italics in the translation – marks the English translation of the red Hebrew text, e.g., SP **ישחטו** vs MT יִשְׁחָט (Lev. 4.24) is presented in the translation as *they kill*; SP **כְּדִבְרֶיךָ** (PL; Gen. 47.30) vs. MT כְּדִבְרֶיךָ (SG) is presented as *your words*.

— — < : :	marks the end of a <i>qiṣṣa</i> (a Samaritan section)
]	marks a substantive variant (printed in red)
≈	marks a non-substantive variant (printed in plain font)
//	placed between two proper nouns (SP vs MT)
=	represents cases in which SP and MT are the same, yet are still worthy of comment
^	marks a difference between the reading of MS Nablus 6 (C) and the Samaritan oral tradition (for a detailed explanation, see §4.3.2.10)
	separates verses of the same chapter in the apparatus
↓	directs to an endnote
– ִ / + ִ	marks minus or plus of copulative ִ in MT vs SP
– DEF / + DEF	marks minus or plus of the definite article in MT vs SP in the case that the difference is of a purely grammatical nature
DEF VS INDEF	marks minus or plus of the definite article in MT vs SP in the case that the difference is substantive
1°, 2°, 3°	indicates the order of appearance of a word found more than once in a verse
« »	denotes minus in SP vs MT

Abbreviations

ABS	absolute state
ABST	abstract
ACT	active
ADJ	adjective, adjectival
ADV	adverb, adverbial
AH	the 11th-century SAV version of Ab Hisda
ARCH	archaic
AS	the 13th-century SAV version of Abu Sa'id
C	common (gender)
COND	conditional
CONJ	conjunction
CONV IMPF	converted imperfect
CONV PF	converted perfect
CSTR	construct state
DEF	definite (article)
DENOM	denominative
DIREC <i>he</i>	directional <i>he</i>
Deut.	Deuteronomy
EMPH	emphatic
Exod.	Exodus
EXCLAM	exclamatory
EXCLAM <i>he</i>	exclamatory <i>he</i>
F	feminine
fn.	footnote
GENT	gentilic
Gen.	Genesis
<i>hif</i>	<i>hif'il</i>
<i>hitp</i>	<i>hitpa'el</i>
<i>hit B</i>	<i>hitpa'el B</i> (GSH §2.1.5.3)

<i>hof</i>	<i>hof^{al}</i>
<i>hot</i>	<i>hotpa^{al}el</i>
IMPF	imperfect
IMV	imperative
INDEF	indefinite (article)
INDEP	independent
INF	infinitive
INF ABS	infinitive absolute
INTERJ	interjection
INTERROG	interrogative
INTERROG <i>he</i>	interrogative <i>he</i>
LENG IMPF	lengthened imperfect
LENG IMV	lengthened imperative
Lev.	Leviticus
lit.	literally
M	masculine
MH	Mishnaic Hebrew
MORPH	morphology
MS	manuscript
MSS	manuscripts
MT	Masoretic Text
N	noun
NEG	negative
<i>nif</i>	<i>nif^{al}</i>
<i>nif B</i>	<i>nif^{al} B (GSH §2.1.4.6)</i>
NOTA ACC	<i>nota accusativi</i>
NUM	numeral
Num.	Numbers
ORTH	orthography

PARAG <i>nun</i>	paragogic <i>nun</i>
PARTIC	particle
PASS	passive
PERS	personal
PF	perfect
PHON	phonetic
<i>pi</i>	<i>pi^ˈel</i>
<i>pi B</i>	<i>pi^ˈel B</i> (GSH §2.1.3.5)
PL	plural
PREP	preposition
PRON	pronoun, pronounominal suffix
PROP N	proper noun
PT	participle
<i>pu</i>	<i>pu^ˈal</i>
<i>qal</i>	<i>qal</i>
REL	relative
SG	singular
SAV	Samaritan Arabic Version
SHORT IMPF	shortened imperfect
SHORT IMV	shortened imperative
SH	Samaritan Hebrew
SP	Samaritan Pentateuch
ST	Samaritan Targum
SUFF	suffix
TOP	toponym
v.	verse
var.	variant
VB	verb

TEXT AND TRANSLATION

GENESIS

1

¹In the beginning God created the heavens and the earth. ²And the earth was waste and void, and darkness was upon the face of the deep, and the spirit of God hovered over the face of the waters. ³And God said: "Let there be light," and there was light. ⁴And God saw the light that it was good, and God separated the light from the darkness. ⁵And God called the light Day, and the darkness he called Night. And there was evening and there was morning, one day. :>— —

⁶And God said: "Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it separate the waters from the waters." ⁷And God made the firmament and separated the waters that were under the firmament from the waters that were above the firmament. And it was so. ⁸And God called the firmament Heaven. And there was evening and there was morning, a second day. :>— —

⁹And God said: "Let the waters under the heavens be gathered into one place, and let the dry land appear."

בראשית

א

¹בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ²והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים ³ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ⁴וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך ⁵ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: <— —

⁶ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים ⁷ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן ⁸ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי ערב ויהי בקר יום שני: <— —

⁹ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה

And it was so. ¹⁰ And God called the dry land Earth, and the gathering of the waters he called Seas. And God saw that it was good. ¹¹ And God said: "Let the earth put forth vegetation, plants yielding seed, *and* fruit trees bearing fruit in which is their seed, each according to its kind, upon the earth." And it was so. ¹² And the earth brought forth vegetation, plants yielding seed after their kind, and trees bearing fruit in which is their seed, each according to its kind. And God saw that it was good. ¹³ And there was evening and there was morning, a third day. :>— —

¹⁴ And God said: "Let there be lights in the firmament of the heavens *to give light upon the earth and to separate* the day from the night, and let them be for signs and for seasons and for days and years, ¹⁵ and let them be for lights in the firmament of the heavens to give light upon the earth." And it was so. ¹⁶ And God made the two great lights, the greater light to rule the day and the lesser light to rule the night, and the stars. ¹⁷ And God set them in the firmament of the heavens to give light upon the earth, ¹⁸ and to rule over the day and over the night, and to separate

ויהי כן ¹⁰ ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים וירא אלהים כי טוב ¹¹ ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע *ועץ* פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן ¹² ותוציא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלהים כי טוב ¹³ ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי: <— —

¹⁴ ויאמר אלהים יהי מאורות ברקיע השמים *להאיר על הארץ ולהבדיל* בין היום ובין הלילה והיו לאתות ולמועדים ולימים ושנים ¹⁵ והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן ¹⁶ ויעש אלהים את שני המאורות הגדלים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים ¹⁷ ויתן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ ¹⁸ ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל

¶ להבדיל MT [להאיר על הארץ ולהבדיל 14 | ו- MT [ועץ 1.11

the light from the darkness. And God saw that it was good. ¹⁹ And there was evening and there was morning, a fourth day. :>— —

²⁰ And God said: "Let the waters swarm with swarms of living creatures and let fowl fly above the earth across the firmament of the heavens." ²¹ And God created the great sea monsters and every living creature that creeps, with which the waters swarmed, after their kinds, and every winged fowl after its kind. And God saw that it was good. ²² And God blessed them, saying: "Be fruitful and multiply and fill the waters in the seas, and let fowl multiply on the earth." ²³ And there was evening and there was morning, a fifth day. :>— —

²⁴ And God said: "Let the earth bring forth living creatures after their kind, cattle and creeping things *and the beast of the earth* after their kind." And it was so. ²⁵ And God made the beast of the earth after their kind and the cattle after their kind, and every creeping thing upon the ground after its kind. And God saw that it was good.

בין האור ובין החשך וירא אלהים כי טוב
¹⁹ ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי: <— —

²⁰ ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ
נפש חיה ועוף יעפף על הארץ על פני
רקיע השמים ²¹ ויברא אלהים את
התנינים הגדלים ואת כל נפש החיה
הרמשת אשר שרצו המים למיניהם
ואת כל עוף כנף למינהו וירא אלהים כי
טוב ²² ויברך אתם אלהים לאמר פרו
ורבו ומלאו את המים בימים והעוף
ירבה בארץ ²³ ויהי ערב ויהי בקר יום
חמישי: <— —

²⁴ ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש
חיה למינה בהמה ורמש **וחית הארץ**
למינה ויהי כן ²⁵ ויעש אלהים את חית
הארץ למינה ואת הבהמה למינה ואת כל
רמש האדמה למינהו וירא אלהים כי טוב

²⁰ *yāffaf* עפף *pi* עפ"ף (GSH §2.7.7, n. 85) ≈ MT עו"ף יעופף ²² *yirbi* ירב ≈ MT ירב SHORT IMPF | ²⁴ **וחית הארץ** MT וְחִית־הָאָרֶץ ARCH (see §2.2.2.1; cf. v. 25) (see §2.2.2.2)

²⁶ And God said: “Let us make man in our image, *and after our likeness*, and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the heavens, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creeps upon the earth.” ²⁷ And God created man in his image, in the image of God he created him; male and female he created them. ²⁸ And God blessed them, and God said to them: “Be fruitful and multiply, and fill the earth and subdue it, and have dominion over the fish of the sea and over the fowl of the heavens and over every *living thing* that creeps upon the earth.” ²⁹ And God said: “Behold, I have given you every plant *seeded with* seed, which is upon the face of all the earth, and every tree in which there is fruit *seeded with* seed; you shall have them for food. ³⁰ And to every beast of the earth, and to every fowl of the heavens, and to every *creeping creature* upon the earth, in which there is a living soul, [I have given] every green plant for food.” And it was so. ³¹ And God saw everything that he had made, and behold, it was very good. And there was evening and there was morning, the sixth day. :> — —

²⁶ ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו *וכדמותנו* וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש על הארץ ²⁷ ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם ²⁸ ויברך אתם אלהים ויהם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשו ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל *החיה* הרמשת על הארץ ²⁹ ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב *זריע* זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל עץ אשר בו פרי עץ *זריע* זרע לכם יהיה לאכלה ³⁰ ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל *הרמש* על הארץ אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב לאכלה ויהי כן ³¹ וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי: < — —

26 *וכדמותנו* MT | 1- כְּדִמוּתֵנוּ | 28 *החיה* DEF] MT חִיָּה INDEF ↓ | 29 *זריע* *zā'ri* (twice) *qal* PT PASS] MT זָרַע *qal* PT ↓ | 30 *הרמש* *arrēmāš* N רִמָּשׁ MT | רִמָּשׁ *qal* PT ↓ | MT הָעֵץ + DEF (see §4.1.3.2.5) | עץ 'tree' ≈ MT ↓ | '(everything that) creeps' ↓

2

¹ And the heavens and the earth were finished, and all the host of them. ² And God finished on *the sixth* day his work that he had done, and he rested on the seventh day from all his work that he had done. ³ And God blessed the seventh day and hallowed it, because on it he rested from all his work that God had done in creation. :> — —

⁴ These are the generations of the heavens and of the earth when they were created, in the day that Shema God made *heaven and earth*. ⁵ And no bush of the field was yet on the earth, and no plant of the field had yet sprung up, for Shema God had not caused it to rain upon the earth, and there was not a man to till the ground, ⁶ but there went up a mist from the earth, and watered the whole face of the ground. ⁷ Then Shema God *formed* man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life, and *Adam* became a living soul. :> — —

⁸ And Shema God planted a garden in Eden, in the east, and there he put the man whom he had formed.

ב

¹ ויכלו השמים והארץ וכל צבאם ² ויכל אלהים ביום **הששי** מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה ³ ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: < — —

⁴ אלה תולדת השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהוה אלהים **שמים וארץ** ⁵ וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה ⁶ ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה ⁷ **ויצר** יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי **אדם** לנפש חיה: < — —

⁸ ויטע יהוה אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר

2.2 **הששי** MT **הַשְּׁבִיעִי** 'the seventh' (see §4.1.3.2.5) | 4 **tūldāt** ≈ MT תולדות (PHON; see §4.2.1.4) | **שמים וארץ** MT **אֶרֶץ וְשָׁמַיִם** 'earth and heaven' ↓ | **ויצר** 7 **wyāṣār** PF MT **וַיֵּצֵר** CONV IMPF (see §2.2.2.2) | **אדם** PROP N] MT **הָאָדָם** 'the man' ↓

⁹And out of the ground Shema God made to grow every tree that is pleasant to the sight and good for food . And also in the midst of the garden were the tree of life and the tree of the knowledge of good and evil. ¹⁰And a river went out of Eden to water the garden, and there it parted and became four heads. ¹¹The name of the first is Fishon. It is the one which flows around the whole land of Ābbila, where the gold is, ¹²and the gold of that land is *very* good; the bdellium and the onyx stone are there. ¹³And the name of the second river is Giyyon. It is the one which flows around the whole land of Kosh. ¹⁴And the name of the third river is Addeqel. It is the one which flows east of Ashor. And the fourth river is Farat. :>— —

¹⁵And Shema God took the man and put him into the garden of Eden to till it and to keep it. ¹⁶And Shema God commanded the man, saying: “Of every tree of the garden you may freely eat, ¹⁷but of the tree of the knowledge of good and evil you shall not eat, for on the day that you eat of it you shall surely die.” :>— —

¹⁸And Shema God said: “It is not good that the man should be alone. I will make a helper fit for him.”

⁹ויצמיח יהוה אלהים מן האדמה **את** כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע ¹⁰ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ¹¹שם האחד פישון הוא הסובב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב ¹²וזהב הארץ ההיא טוב **מאד** שם הבדלח ואבן השהם ¹³ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש ¹⁴ושם הנהר השלישי הדקל הוא ההלך קדמת אשור והנהר הרביעי הוא פרת: <— —

¹⁵ויקח יהוה אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ¹⁶ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ¹⁷ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות: <— —

¹⁸ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו

// הדקל ¹⁴ | MT minus [מאד] | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | הָהִיא ≈ ¹² | MT minus [את] ⁹ | אֲשֹׁר // MT | אֲשֹׁר | MT תִּזְקֵל

¹⁹ And Shema God formed *again* out of the ground every beast of the field, and every fowl of the heavens, and brought them to the man to see what he would call them, and whatever the man would call every living creature, that was to be its name. ²⁰ And the man gave names to all the cattle, and to the fowl of the heavens, and to every beast of the field. But for Adam there was not found a helper fit for him. :>— —

²¹ And Shema God caused a deep sleep to fall upon the man, and he slept, and he took one of his ribs and closed up the flesh *in its place*. ²² And the rib, which Shema God had taken from the man, he made a woman, and brought her to the man. ²³ And the man said: “This is now bone of my bones and flesh of my flesh. She shall be called Woman, because she was taken *out of her man*.” ²⁴ Therefore a man shall leave his father and his mother and shall cleave to his wife, *and of both of them shall become* one flesh. ²⁵ And they were both naked, *Adam* and his wife, and were not ashamed. :>— —

¹⁹ ויצר יהוה אלהים עוד מן האדמה את כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו ²⁰ ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר כנגדו: <— —

²¹ ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתיה ²² ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם ²³ ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאישה לקחה זאת ²⁴ על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיה משניהם לבשר אחד ²⁵ ויהיו שניהם ערמים אדם ואשתו ולא יתבששו: <— —

19 [עוד] MT minus | [את] MT minus | 21 [תחתיה] MT תַּחְתֶּיהָ | 23 מאיש *mīšā* + PRON 3FSG MT עֲרֹמִים MT עֲרֹמִים | 24 [והיה משניהם] MT וְהָיוּ ‘and they shall become’ | 25 ערמים *ārēmam* ≈ MT עֲרֹמִים | [אדם] MT הָאָדָם ‘the man’ (see v. 7 above) (MORPH) ↓

3

¹And the serpent was more cunning than any beast of the field that Shema God had made. And he said to the woman: “Did God really say ‘You shall not eat of any tree of the garden?’”
²And the woman said to the serpent: “Of the fruit of the trees of the garden we may eat, ³but of the fruit of *this* tree that is in the midst of the garden, God said ‘You shall not eat of it, neither shall you touch it, lest you die.’”
⁴And the serpent said to the woman: “You shall not surely die, ⁵for God knows that in the day you eat of it, your eyes shall be opened, and you shall be as God, knowing good and evil.”
⁶When the woman saw that the tree was good for food, and that it was a delight to the eyes, and that the tree was to be desired to make one wise, she took of *its fruits*, and ate, and she also gave to her husband, who was with her, *and they ate*.
⁷And the eyes of both were opened, and they knew that they were naked.

ג

¹והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלהים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן ²ותאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל ³ומפרי העץ הזה אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון ⁴ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתון ⁵כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע ⁶ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח *מפריו* ותאכל ותתן גם לאישה עמה *ויאכלו* ⁷ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערמים הם

3.3 [הזה] MT minus | 6 [מפריו] miffīro PL | MT מפְּרִיָּן SG ‘of its fruit’ | [ויאכלו] PL | MT וַיֹּאכֶל SG ‘and he ate’ | 7
 ערמים *‘ārēmām* ≈ MT עִרְמָם (MORPH; ↓ Gen. 2.25)

And they sewed fig *leaves* together and made themselves aprons. ⁸And they heard the sound of Shema God walking in the garden *during* the day. And *Adam* and his wife hid themselves from the presence of Shema God among the trees of the garden. :>— —

⁹And Shema God called to the man and said to him: “*How [are you]?*” ¹⁰And he said: “I heard your voice in the garden, and I was afraid, because I was naked, and I hid myself.” ¹¹And he said: “Who told you that you were naked? Have you eaten of the tree of which I commanded you not to eat?” ¹²And the man said: “The woman whom you gave to be with me, she gave me of the tree, and I ate.” ¹³And Shema God said to the woman: “What is this that you have done?” And the woman said: “The serpent beguiled me, and I ate.” :>— —

¹⁴And Shema God said to the serpent: “Because you have done this, cursed are you above all cattle and above all beasts of the field; upon your belly you shall go, and dust you shall eat

ויתפרו עלי תאנה ויעשו להם חגרות ⁸ וישמעו את קול יהוה אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא אדם ואשתו מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן: <— —

⁹ ויקרא יהוה אלהים אל האדם ויאמר לו איכה ¹⁰ ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא כי ערום אנכי ואחבא ¹¹ ויאמר מי הגיד לך כי ערום אתה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת ¹² ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל ¹³ ויאמר יהוה אלהים לאשה מה זאת עשיתי ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל: <— —

¹⁴ ויאמר יהוה אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחונך תלך ועפר תאכל

עלי *ālī* PL] MT עֲלֶיָּה SG ↓ | 8 לרוח *alrēba* N לְרוּחַ* MT ‘at the breeze (of the day)’ ↓ | אדם PROP N] MT | 10, האָדָם ‘the man’ | איכה *ika* INTERROG] MT אִיכָּה INTERROG OF PLACE + PRON 2MSG ‘where are you’ ↓ | 9 איכה *ika* INTERROG] MT | 11 ערום *ārom* ≈ MT עִרֹם (MORPH; ↓ Gen. 2.25) | 12 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 13 עשיתי *aššiti* PF 2FSG (GSH §2.0.13) ≈ MT עָשִׂית (MORPH) ↓

17 And to Adam he said: “Because you have listened to the voice of your wife, and have eaten of the tree of which I commanded you, saying: ‘You shall not eat of it,’ cursed is the ground for your sake; in toil you shall eat of it all the days of your life. 18 Thorns also and thistles it shall bring forth for you, and you shall eat the plants of the field. 19 By the sweat of your face you shall eat bread, until you return to the ground, for out of it you were taken; for dust you are, and to *your dust* you shall return.” 20 And the man called his wife’s name Abba, because she was the mother of all those who are alive. 21 And Shema God made for Adam and for his wife garments of skin, and clothed them. :>— —

17 ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתוך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך 18 וקוץ ודדרר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה 19 בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפרך תשוב 20 ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי 21 ויעש יהוה אלהים לאדם ולאשתו כיתנת עור וילבישם: < — —

96

²²And Shema God said: “Behold, the man has become as one of us, to know good and evil, and now, lest he put out his hand and take also of the tree of life and eat, and live forever.”
²³Therefore Shema God sent him out from the garden of Eden to till the ground from which he was taken. ²⁴He drove out the man, and he placed at the east of the garden of Eden the cherubim and the flame of the whirling sword, to guard the way to the tree of life. :> — —

4

¹And the man knew Abba his wife, and she conceived and bore Qen, and said: “I have gotten a man from Shema.” ²And again, she bore his brother Ebel. Now Ebel was a keeper of sheep, and Qen was a tiller of the ground. ³Now in the course of time Qen brought of the fruit of the ground an offering to Shema, ⁴and Ebel too brought of the firstlings of his flock and of the fattest of them. And Shema had regard for Ebel and for his offering, ⁵but to Qen and to his offering he had no regard. And Qen was very angry, and his face fell. ⁶And Shema said to Qen: “Why are you angry,

²²ויאמר יהוה אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם ²³וישלחהו יהוה אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם ²⁴ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים: < — —

ד

¹והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את יהוה ²ותסף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רעי צאן וקין היה עבד אדמה ³ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליהוה ⁴והבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלביהן וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו ⁵ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו ⁶ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך

4.1 at PREP ‘with, from’ = MT אֶת 3° | 2 rāʿi SG CSTR ≈ MT רָעָה (PHON) ↓

and why has your face fallen? ⁷ *Behold*, if you do well, you will be forgiven, and if you do not do well, *at the door of sin crouch!* And to you is *its return*, but you can rule over it.” ⁸ And Qen said to Ebel his brother: “*Let us go out to the field.*” And when they were in the field, Qen set upon his brother Ebel and killed him. :>— —

⁹ And Shema said to Qen: “*Where* is Ebel your brother?” And he said: “I do not know. Am I my brother’s keeper?” ¹⁰ And he said: “What have you done? The voice of your brother’s *blood is crying* to me from the ground. ¹¹ And now you are cursed more than the ground, which has opened its mouth to receive your brother’s *blood* from your hand. ¹² When you till the ground, it shall no longer yield to you its strength. A fugitive and a wanderer you shall be on the earth.” ¹³ And Qen said to Shema: “My punishment is too great to bear. ¹⁴ Behold, you have driven me out this day from the face of the ground, and from your face I shall be hidden, and I shall be a fugitive and a wanderer

ולמה נפלו פניך ⁷ *הלוא* אם תטיב שאת ואם לא תטיב *לפתח* חטאת *רבץ* ואליך *תשוקתו* ואתה תמשל בו ⁸ ויאמר קין אל הבל אחיו *נלכה השדה* ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו: <— —

⁹ ויאמר יהוה אל קין *איה* הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי ¹⁰ ויאמר מה עשית קול *דם* אחיך *צעק* אלי מן האדמה ¹¹ ועתה ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את *דם* אחיך מידך ¹² כי תעבד את האדמה לא תוסף תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ ¹³ ויאמר קין אל יהוה גדול עוני מנשא ¹⁴ הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתיר והייתי נע ונד

⁷ *הלוא* *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12) | MT *הֲלוֹא* INTERROG *he* + NEG PARTIC | *לפתח* *alfēta* INDEF | MT *לִפְתָּח* DEF
 ↓ | *רבץ* *rēbāṣ* IMV | MT *רִבֵּץ* PT ↓ | *תשוקתו* *tēšūqāttu* | MT *תְּשׁוּקָתוֹ* ‘his desire’ (↓ Gen. 3.16) | ⁸ *נלכה השדה*
 MT *minus* (see §2.2.1.1) | ⁹ *איה* *ayye* | MT *אֵי* ↓ | ¹⁰ *דם* SG | MT *דָּמִי* PL | *צעק* SG | MT *צָעָקִים* PL | ¹¹ *דם* SG |
 MT *דָּמִי* PL | ¹⁴ *אסתיר* *issātār nif* ≈ MT *אֶסְתִּיר* (PHON) ↓

on the earth, and whoever finds me will kill me.”¹⁵ And Shema said to him: “Therefore whoever kills Qen, vengeance shall be taken on him sevenfold.” And Shema set a sign on Qen, lest anyone who finds him should kill him.¹⁶ And Qen went away from the presence of Shema, and dwelt in *the land, wandering* east of Eden. :> — —

¹⁷ And Qen knew his wife, and she conceived, and bore Inok. And he built a city, and called the name of the city after the name of his son Inok. ¹⁸ And to Inok was born Irad, and Irad begot Miyya’el, and Miyya’el begot Metusha’el, and Metusha’el begot Lemek. ¹⁹ And Lemek took to himself two wives. The name of the one was ‘Ada, and the name of the other Šala. ²⁰ And ‘Ada bore Yabal. He was the father of those who dwell in tents and [have] cattle. ²¹ And his brother’s name was Yubal. He was the father of all those who play the lyre and pipe. ²² And Šala, she also bore Tubal-qen, the forger of all instruments of bronze and iron. And the sister of Tubal-qen was Nēmma. ²³ And Lemek said to his wives:

בארץ והיה כל מצאי יהרגני¹⁵ ויאמר לו יהוה לכן כל הרג קין שבעתים יקם וישם יהוה לקין אות לבלתי הכות אתו כל מצאו¹⁶ ויצא קין מלפני יהוה וישב בארץ נד קדמת עדן :< — —

¹⁷ וידע קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך ויהי בנה עיר ויקרא את שם העיר כשם בנו חנוך¹⁸ ויולד לחנוך את עירד ועירד ילד את מחיאל ומחיאל ילד את מתושאל ומתושאל ילד את למך¹⁹ ויקח לו למך שתי נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה²⁰ ותלד עדה את יבל הוא היה אבי ישב אהל ומקנה²¹ ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תפש כנר ועגב²² וצלה גם היא ילדה את תובל קין לטש כל חרש נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה²³ ויאמר למך לנשיו

נד | — DEF — בארץ MT [bārāš — DEF?] 16 בארץ | שבעתים MT = šibbuwwātāʾam (Florentin 2022) 15 שבעתים
nad | qal PT] נד MT | — DEF — 17 את | MT minus 3° | 19 צלה // MT | 21 קנר kinnār N qittal ≈
MT | qittal N קנר MT | — DEF — 22 וצלה // MT | וצלה MT ≈ qatal N וצלה MT | 23 נעמה
see §§2.2.2.1; 4.1.3)

“Ada and Šala, hear my voice; you wives of Lemek, listen to my speech. I have killed a man for my wound, and a young man for my bruising. ²⁴ If Qen is avenged sevenfold, then Lemek seventy-seven-fold.” :>— —

²⁵ And Adam knew his wife again, and she bore a son, and *he* called his name Shat, for [he said]: “God has appointed for me another offspring instead of Ebel, for Qen killed him.”

²⁶ And as to Shat, he also *begot* a son, and he called his name Enosh. At that time *he began* to invoke the name of Shema. :>— —

5

¹ This is the book of the generations of Adam. In the day God *created* man, he made him in the likeness of God. ² Male and female he created them, and he blessed them and named them Man when they were created. :>— —

³ And Adam lived one hundred and thirty years, and begot [a son] in his own likeness, after his image, and called his name Shat. ⁴ The days of Adam after he begot Shat were eight hundred years, and he begot sons and daughters.

23 וְצִלָּהּ // MT וְצִלָּהּ | וְצִלָּהּ הָאִיזִינָה | *hif* IMV FPL ≈ MT הָאִיזִינָה (PHON) | 24 שבעתים (Florentin 2022) = MT שְׁבַעֲתִים | שְׁבַעֲתִים (= MT וְשִׁבְעָה) M] *wšāba* (ושבע) F | 25 ויקרא M] MT וַתִּקְרָא F ‘she called’ ↓ | 26 ילד MT yālād qal ACT/PASS (GSH §2.10.6, n. 126)] MT יָלַד ‘was born’ | החל *āʿal hif* MT הוֹחֵל *hof* ↓ 5.1 ברא *bārā* PF] MT בָּרָא INF ↓ | 3 וּבְצִלָּמוֹ (= MT וּבְצִלָּמוֹ) *wkāšālāmu* (ובצלמו) + ו

עדה וצלה שמען קולי נשי למך האזינה
אמרתי כי איש הרגתי לפצעי וילד
לחברתי ²⁴ כי שבעתים יקם קין ולמך
שבעים ושבעה: <— —

²⁵ וידע אדם עוד את אשתו ותלד בן
ויקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע
אחר תחת הבל כי הרגו קין ²⁶ ולשת גם
הוא ילד בן ויקרא את שמו אנוש אז החל
לקרא בשם יהוה: <— —

ה

¹ זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים
אדם בדמות אלהים עשה אתו ² זכר
ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם
אדם ביום הבראם: <— —

³ ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויוליד
בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת
⁴ ויהיו ימי אדם אחרי הולידו את שת
שמנה מאות שנה ויוליד בנים ובנות

⁵ All the days that Adam lived were nine hundred and thirty years, and he died. :>— —

⁶ And Shat lived one hundred and five years, and begot Enosh. ⁷ Shat lived after he begot Enosh eight hundred and seven years, and begot sons and daughters. ⁸ All the days of Shat were nine hundred and twelve years, and he died. :>— —

⁹ And Enosh lived ninety years, and begot Qinan. ¹⁰ Enosh lived after he begot Qinan eight hundred and fifteen years, and begot sons and daughters. ¹¹ All the days of Enosh were nine hundred and five years, and he died. :>— —

¹² And Qinan lived seventy years, and begot Mällelel. ¹³ Qinan lived after he begot Mällelel eight hundred and forty years, and begot sons and daughters. ¹⁴ All the days of Qinan were nine hundred and ten years, and he died :>— —

¹⁵ And Mällelel lived sixty-five years, and begot Yarad. ¹⁶ Mällelel lived after he begot Yarad eight hundred and thirty years, and begot sons and daughters. ¹⁷ All the days of Mällelel were eight hundred and ninety-five years, and he died. :>— —

⁵ ויהיו כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה ושלשים שנה וימת: <— —

⁶ ויחי שת חמש שנים ומאת שנה ויוליד את אנוש ⁷ ויחי שת אחרי הולידו את אנוש שבע שנים ושמנה מאות שנה ויוליד בנים ובנות ⁸ ויהיו כל ימי שת שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה וימת: <— —

⁹ ויחי אנוש תשעים שנה ויוליד את קין ¹⁰ ויחי אנוש אחרי הולידו את קין חמש עשרה שנה ושמנה מאות שנה ויוליד בנים ובנות ¹¹ ויהיו כל ימי אנוש חמש שנים ותשע מאות שנה וימת: <— —

¹² ויחי קין שבעים שנה ויוליד את מהללאל ¹³ ויחי קין אחרי הולידו את מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות שנה ויוליד בנים ובנות ¹⁴ ויהיו כל ימי קין עשר שנים ותשע מאות שנה וימת: <— —

¹⁵ ויחי מהללאל חמש שנים וששים שנה ויוליד את ירד ¹⁶ ויחי מהללאל אחרי הולידו את ירד שלשים שנה ושמנה מאות שנה ויוליד בנים ובנות ¹⁷ ויהיו כל ימי מהללאל חמש ותשעים שנה ושמנה מאות שנה וימת: <— —

¹⁸ And Yarad lived sixty-two years, and begot Inok. ¹⁹ Yarad lived after he begot Inok *seven hundred and eighty-five* years, and begot sons and daughters. ²⁰ All the days of Yarad were *eight hundred and forty-seven* years, and he died. :> — —

²¹ And Inok lived sixty-five years, and begot Metushala. ²² Inok walked with God after he begot Metushala three hundred years, and begot sons and daughters. ²³ All the days of Inok *were* three hundred and sixty-five years. ²⁴ Inok walked with God, and he was not, for God took him. :> — —

²⁵ And Metushala had lived *sixty-seven* years, and begot Lemek. ²⁶ Metushala lived after he begot Lemek *six hundred and fifty-three* years, and begot sons and daughters. ²⁷ All the days of Metushala were *seven hundred and twenty* years, and he died. :> — —

¹⁸ ויחי ירד שנים וששים שנה
» « ויוליד את חנוך ¹⁹ ויחי ירד אחרי
הולידו את חנוך חמש ושמנים שנה ושבע
מאות שנה ויוליד בנים ובנות ²⁰ ויהיו כל
ימי ירד שבע וארבעים שנה ושמנה מאות
שנה וימת: :< — —

²¹ ויחי חנוך חמש וששים שנה ויוליד
את מתושלח ²² ויתהלך חנוך את האלהים
אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות
שנה ויוליד בנים ובנות ²³ ויהיו כל ימי
חנוך חמש וששים שנה ושלש מאות שנה
²⁴ ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי
לקח אתו אלהים: :< — —

²⁵ ויחי מתושלח שבע וששים שנה
» « ויולד את למך ²⁶ ויחי מתושלח
אחרי הולידו את למך שלש וחמשים שנה
ושש מאות שנה ויוליד בנים ובנות ²⁷ ויהיו
כל ימי מתושלח עשרים שנה ושבע מאות
שנה וימת: :< — —

שבע וארבעים ²⁰ | 'eight hundred' שְׁמֹנֶה מֵאוֹת MT | [חמש ושמנים שנה ושבע מאות ¹⁹ | ומֵאֶת שָׁנָה MT] » « ¹⁸
| SG וַיְהִי MT | PL ויהיו ²³ | 'nine hundred and sixty-two' שְׁתַּיִם וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וְתִשְׁעַת מֵאוֹת MT | [שנה ושמנה מאות
שלש וחמשים ²⁶ | 'a hundred and eighty-seven years' שָׁבַע וְשִׁמְנִים שָׁנָה וּמֵאֶת שָׁנָה MT | [שבע וששים שנה ²⁵ » «
[עשרים שנה ושבע מאות ²⁷ | 'seven hundred and eighty-two' שְׁתַּיִם וְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת מֵאוֹת MT | [שנה ושש מאות
MT] 'nine hundred and sixty-nine' תִּשְׁעַת וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וְתִשְׁעַת מֵאוֹת MT

²⁸ And Lemek lived *fifty-three* years, and begot a son, ²⁹ and called his name Na, saying: “Out of the ground which Shema has cursed this one shall comfort us *from our deeds* and from the toil of our hands.” ³⁰ Lemek lived after the birth of Na *six hundred* years, and begot sons and daughters. ³¹ All the days of Lemek *were six hundred and fifty-three* years, and he died. :>— —

³² Na was five hundred years old, and begot Shem, Ām, and Yefet.

6

¹ And when men began to multiply on the face of the ground, and daughters were born to them, ² the sons of God saw that the daughters of men were fair. And they took them for wives, of all that they chose. :>— —

³ And Shema said: “My spirit shall not strive with man forever, *because* he is also flesh. Yet his days shall be one hundred and twenty years.” ⁴ *And the Nefilem* were in the earth in those days, and also after that, when the sons of God came

²⁸ ויחי למך *שלש וחמשים* שנה » «

ויוליד בן ²⁹ ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו *ממעשינו* ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה ³⁰ ויחי למך אחרי הולידו את נח *שש מאות* שנה ויוליד בנים ובנות ³¹ ויהיו כל ימי למך *שלש וחמשים* שנה *ושש מאות שנה* וימת: <— —

³² ויהי נח בן חמש מאות שנה ויוליד

» « את שם את חם ואת יפת

ו

¹ ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם ² ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו: <— —

³ ויאמר יהוה לא ידון רוחי באדם

לעולם *בשגם* הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה ⁴ *והנפילים* היו בארץ בימים ההם וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים

MT | 29 *ממעשינו* PL | ‘one hundred and eighty-two’ שְׁתַּיִם וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמֵאֶת שָׁנָה MT [שלש וחמשים שנה » « 28
MT | 31 *ויהיו* PL | ‘five hundred and ninety-five’ חֲמֵשׁ וְתֵשְׁעִים שָׁנָה וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת MT [שש מאות 30
SG ↓ | *ממעשינו* MT | 32 *והנפילים* PL | ‘seven hundred and seventy-seven’ שֶׁבַע וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְשֶׁבַע מֵאוֹת MT [שלש וחמשים שנה ושש מאות
SG (cf. v. 23 above) | 32 *והנפילים* PL | ‘one hundred and twenty years’ יָלְדוּ yēlēdu PASS/ACT ≈ MT יָלְדוּ
6.1 + ו (ואת) wit (= MT אֶת) | 32 *והנפילים* PL | qal = MT יָלְדוּ יָדוֹן 3 PASS ↓ | *בשגם* afšāgām PREP + ב- + REL PRON ש- + CONJ גַּם | 4 *והנפילים* MT
— ו- הַנְּפִלִים MT [והנפילים 4
GSH §6.3.18, n.) MT | 603; PASS ↓ | qal = MT יָלְדוּ יָדוֹן 3

into the daughters of men, *and they begot* children with them. These were the mighty men that were of old, the men of renown. ⁵And Shema saw that the wickedness of man was great in the earth, and that every imagination of the thoughts of his heart was only evil all the time. ⁶And Shema regretted that he had made the man on the earth, and it grieved him in his heart. :>— —

⁷And Shema said: “I will blot out the man, whom I have created, from the face of the ground, from man to beast, to creeping thing, *to* fowl of the heavens, for I regret that I have made them.” ⁸But Na found favour in the eyes of Shema. ⁹These are the generations of Na. Na was a righteous man *and perfect* in his generations. Na walked with God. ¹⁰And Na begot three sons: Shem, Ām and Yefet. ¹¹And the earth was corrupt before God, and the earth was filled with violence. ¹²And God saw the earth, and, behold, it was corrupt, for all flesh had corrupted their way upon the earth. :>— —

¹³And God said to Na: “The end of all flesh has come before me, for the earth is filled with violence through them. And, behold, I will

אל בנות האדם **ויולידו** להם הם הגבורים אשר מעולם אנשי השם ⁵וירא יהוה כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום ⁶וינחם יהוה כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו: <— —

⁷ויאמר יהוה אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש **עד** עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם ⁸ונח מצא חן בעיני יהוה ⁹אלה תולדת נח נח איש צדיק **ותמים** היה בדרתיו את האלהים התהלך נח ¹⁰ויוליד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת ¹¹ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס ¹²וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ: <— —

¹³ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני

— ו- תָּמִים MT [ותמים] 9 | + וְעַד MT [עד] 7 | — הָיָה MT [imma ≈ הם] | — וְיָלִידוּ MT [hif] ויולידו | — אֵל נֹחַ MT [al nā] (= לְנֹחַ MT) 13 | + וְאֵת MT [wīt] (= אֵת MT) 2° אֵת 10

destroy them from the earth. ¹⁴Make yourself an ark of gopher wood; you shall make rooms in the ark, and shall pitch it within and without with pitch. ¹⁵And this is how you shall make it: The length of the ark three hundred cubits, **and fifty** cubits its breadth, and thirty cubits its height. ¹⁶A light you shall make to the ark, and to a cubit you shall finish it upward. And the door of the ark you shall set in its side; with lower, second, and third [decks] *you shall make [it]*. :>— —

¹⁷And I, behold, I do bring the flood, waters upon the earth, to destroy all flesh in which is the breath of life from under heaven; everything that is in the earth shall perish. ¹⁸And I will establish my covenant with you, and you shall come into the ark, you and your sons, and your wife, and your sons' wives with you. ¹⁹And of every **beast and of all** the flesh, two of every [kind] you shall bring into the ark, to keep them alive with you, male and female. **And it will be** ^[20] **of the fowl** after their kind, and of the cattle after their kind, **and of everything that creeps on** the ground **after their kinds**,

משחיתם את הארץ ¹⁴ עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר ¹⁵ וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך התבה **וחמשים** אמה רחבה ושלישים אמה קומתה ¹⁶ צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלישים **תעשה:** — —<

¹⁷ ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחית כל בשר אשר בו רוח חיים מתחת השמים כל אשר בארץ יגוע ¹⁸ והקמתי את בריתי אתך ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך ¹⁹ ומכל **החיה ומכל** הבשר שנים מכל תביא אל התבה להחיות אתך זכר ונקבה. **והיה** ^[20] **מן העוף** למינהו ומן הבהמה למינה ומכל אשר רמש על האדמה **למיניהם**

at PREP 'with, from' = MT אֶת ↓ | 15 **וחמשים** MT חֲמִשִּׁים | 16 **תעשה** *tēšši* IMPF MT תַּעֲשֶׂה IMPF + PRON 3FPL 'you shall make it' | 17 לשחית (= להשחית) *lāšūt hif* ≈ MT לִשְׁחִית *pi* ↓ | 19 **החיה** F MT חַיָּה M 'living thing' | **ומכל** MT מִכָּל | 1-ו- הבשר ≈ MT בֶּשָׂר - DEF (see §4.1.3.2.5) | **והיה** CONV PF MT יְהִי IMPF | **מן העוף** ^[20] MT מִהָעוֹף | **ומכל אשר** MT מִכָּל אֲשֶׁר | **רמש** *rēmaš* PT MT רָמַשׁ N ↓ | **על** MT *minus* ↓

two of every [kind] shall come in to you, to keep them alive. ²¹And you, take with you of all food that is eaten, and gather it to you, and it shall be for you and for them as food.” ²²And Na did according to all that God commanded him; so he did. :>— —

7

¹ And *God* said *to* Na: “Come you and all your household, into the ark, for you [alone] I have seen righteous before me in this generation. ² Of every clean beast you shall take to you seven and seven, *male and female*, and of the beasts that are not clean two *and two, male and female*. ³ *And* also of the fowl of the heavens, *the clean ones*, seven and seven, male and female, to keep offspring alive upon the face of all the earth. ⁴ For in seven days, I will cause it to rain upon the earth forty days and forty nights, and I will blot out every living thing that I have made from the face of the earth.” ⁵ And Na did according to all that Shema commanded him. :> — —

⁶And Na was six hundred years old when the flood was, waters upon the earth. ⁷And Na and his sons, and his wife,

שנים מכל יבאו אליך להחיות ²¹ ואתה
קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת
אליך והיה לך ולהם לאכלה ²² ויעש
נח ככל אשר צוה אתו אלהים כן
עשה: — —

١

1 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל נָח בֹּא אֵתָהּ וְכָל בֵּיתְךָ
 אֶל הַתְּבָה כִּי אֶתְךָ רִאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְדֹר
 הַזֶּה 2 מְכַל הַבְּהֵמָה הַטְּהֵרָה תִּקַּח לָךְ
 שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּה וּמִן הַבְּהֵמָה
 אֲשֶׁר לֹא טְהֵרָה הִיא שְׁנַיִם שְׁנַיִם זָכָר
 וְנִקְבָּה 3 וְגַם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם הַטְּהֹרִים שִׁבְעָה
 שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּה לַחַיִּוֹת זָרַע עַל פְּנֵי כָל
 הָאָרֶץ 4 כִּי לַיִּמִּים עוֹד שִׁבְעָה אֲנֹכִי מִמָּטִיר
 עַל הָאָרֶץ אַרְבַּעַיִם יוֹם וָאַרְבַּעַיִם לַיְלָה
 וּמַחִיתִי אֶת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי מֵעַל
 פְּנֵי הָאָדָמָה 5 וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּהוּ
 יְהוָה: —

⁶ ונח בן שש מאות שנה והמבול היה
מים על הארץ ⁷ ויבא נח ובניו ואשתו

attā'ēra ≈ הטהרה 2 | ↓ לְנֶחַךְ MT [אל נח] | ↓ יְהוָה MT [אלהים 7.1] + PRON SG לְמַנְיָהּ MT + PRON PL לַמַּנְיָהּ MT ≈ הִיָּא MT ≈ היא | lit. 'husband and his wife' אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ MT [זכר ונקבה] (twice) | ↓ הַטְּהוֹרָה (MORPH) MT (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | MT minus הַטְּהוֹר | MT minus גַּם | MT minus 3 | MT minus 2° שנים | MT minus לחיות ≈ hif ≈ pi לחיות MT

and his sons' wives, went in with him, into the ark, because of the waters of the flood. ⁸ Of the clean beasts, and of the beasts that are not clean, and of the fowl, *and of all* that creeps upon the ground, ⁹ two and two came to Na into the ark, male and female, as *Shema* commanded Na. :>— —

¹⁰ And after the seven days, the waters of the flood were upon the earth, ¹¹ in the six hundredth year of Na's life, in the second month, on the seventeenth day of the month, on the same day all the fountains of the great deep were broken up, and the windows of the heavens were opened. ¹² And the rain was upon the earth forty days and forty nights. ¹³ On the very same day Na, *Shem, Ām, and Yefet*, the sons of Na, and Na's wife, and the three wives of his sons with them, entered the ark. ¹⁴ They, and every beast after its kind, and all the cattle after their kind, and every creeping thing that creeps upon the earth after its kind, and every fowl after its kind, every bird, every winged thing. ¹⁵ And they came to Na into the ark, two and two of all flesh in which is the

ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול ⁸ מן הבהמה הטהרה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף **ומכל** אשר רמש על האדמה ⁹ שנים שנים באו אל נח אל התבה זכר ונקבה כאשר צוה **יהוה** את נח: <— —

¹⁰ ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ ¹¹ בשנת השש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבות השמים נפתחו ¹² ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ¹³ בעצם היום הזה בא נח **שם חם** ויפת בני נח ואשת נח ושלושת נשי בניו אתם אל התבה ¹⁴ הם וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף ¹⁵ ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל בשר אשר בו

וְכָל MT [ומכל] | $\ddot{a}^{\prime}era$ טְהֵרָה ≈ MT טְהוֹרָה (|| v. 2 above) | $att\ddot{a}^{\prime}era$ הַטְהוֹרָה ≈ MT הַטְהוֹרָה (|| v. 2 above) | 'and everything' | שֵׁם MT [שם] 13 | שֵׁשׁ MT ≈ שֵׁשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | אֵלֶיהֶם MT [יהוה] 9 | וַיָּבֹאוּ MT [חם] 15 | בָּשָׂר MT ≈ בָּשָׂר DEF (see §4.1.3.2.5) | $imma$ הֵמָּה ≈ MT הֵמָּה (ORTH || Gen. 6.4) | וַיָּבֹאוּ MT [חם] 15 | וַיָּבֹאוּ MT [חם] 15

breath of life. ¹⁶ And they that entered, male and female, *male and female* of all flesh went in, as God commanded him, and Shema shut him in. :>— —

¹⁷ And the flood was forty days upon the earth, and the waters increased, and bore up the ark, and it was lifted up above the earth. ¹⁸ And the waters prevailed, and increased greatly upon the earth, and the ark went upon the face of the waters. ¹⁹ And the waters prevailed exceedingly upon the earth, and *they covered* all the high mountains under the whole heavens. ²⁰ Fifteen cubits upward did the waters prevail, and *they covered* the mountains. ²¹ And all flesh that moved upon the earth perished, both fowl, and cattle, and beast, and every swarming thing that swarms upon the earth, and every man. ²² All in whose nostrils was the breath of the spirit of life, of all that was on the dry land, died. ²³ And every living thing which was upon the face of the ground *was blotted out*, from man to cattle, to creeping thing, *to* fowl of the heavens, and they were blotted out from the earth. And Na only was left, and those that were with him in the ark. ²⁴ And the waters prevailed upon the earth one hundred and fifty days. :>— —

רוח חיים ¹⁶ והבאים זכר ונקבה **זכר ונקבה** מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלהים ויסגר יהוה בעדו: <— —

¹⁷ ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וירבו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ ¹⁸ ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים ¹⁹ והמים גברו מאד מאד על הארץ **ויכסו** כל ההרים הגבהים אשר תחת כל השמים ²⁰ חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים **ויכסו** ההרים ²¹ ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם ²² כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו ²³ **וימיה** את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש **עד** עוף השמים וימיתו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה ²⁴ ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום: <— —

16 זכר ונקבה 2°] MT minus | 19, 20 **ויכסו** wyēkassu pī] MT וַיִּכְסּוּ pu 'were covered' ↓ | 23 **וימיה** wyim'mī | MT וַיִּמְיֶהוּ nif (see וימיה in this verse) | 1+ וַיִּמְיֶהוּ MT 3°] **עד** | ↓ qal וַיִּמְחַּה hitp B] MT

8

¹And God remembered Na, and every living thing, and all the cattle that were with him in the ark. And God made a wind to pass over the earth, and the waters subsided. ²And the fountains of the deep and the windows of the heavens were stopped, and [God] *ceased* the rain from the heavens. ³And the waters receded from off the earth *continually*. And the waters decreased *at the end* of one hundred and fifty days. ⁴And the ark rested in the seventh month, on the seventeenth day of the month, upon the mountains of Ararat. ⁵And the waters *decreased continually* until the tenth month. In the tenth month, on the first day of the month, the tops of the mountains were seen. :>— —

⁶And at the end of forty days, Na opened the window of the ark which he had made. ⁷And he sent out a raven, and it went *to and fro*, until the waters were dried up from off the earth. ⁸And he sent out a dove from him to see if the waters were abated from the face of the ground.

ח

¹ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישבו המים ²ויסכרו מעינות תהום וארבות השמים **ויכל** הגשם מן השמים ³וישבו המים מעל הארץ **הלכו וישבו** ויחסרו המים **מקץ** חמשים ומאת יום ⁴ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי הררט ⁵והמים היו **הלכו וחסרו** עד חדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים: <— —

⁶ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה ⁷וישלח את הערב ויצא **יצא ושב** עד יבשת המים מעל הארץ ⁸וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים מעל פני האדמה

8.2 **ויכל** *wyēkalla pī* MT | *nif* וַיִּכְלֶא | **הלכו וישבו** 3 *ālāku wšābu* PF 3CPL MT | הָלֹךְ וְשׁוֹב INF ABS (see §2.2.2.2) | **מקץ** MT | *מִקְצָה* MT | הררט 4 // MT | אַרְרֶט (PHON; see §3.2) | **הלכו וחסרו** 5 *ālāku wšāru* PF 3CPL MT | **יצא ושב** 7 *yāšā wšab* PF 3MSG MT | **חדש** MT | *ādaš* (= התחדש) MT | הָלֹךְ וְחֹסֵר INF ABS (see §2.2.2.2) | **יצא ושוב** MT | *yāšā wšab* PF 3MSG MT | *nif* וַיִּכְלֶא INF ABS (see §2.2.2.2)

⁹ But the dove found no rest for the sole of her foot, and she returned to him, to the ark, for the waters were on the face of the whole earth. So he put out his hand, and took her, and brought her in to him into the ark. ¹⁰ And he waited another seven days, and again he sent out the dove out of the ark. ¹¹ And the dove came in to him in the evening, and lo, a *plucked* olive leaf was in her mouth. So Na knew that the waters were abated from the earth. ¹² And he waited another seven days, and sent out the dove. And she did not again return to him any more. ¹³ And in the six hundred and first year, in the first [month], on the first [day] of the month, the waters had dried up from the earth. And Na removed the covering of the ark, and looked, and behold, the face of the ground was dried. ¹⁴ And in the second month, on the twenty-seventh day of the month, the earth was dry. :>— —

¹⁵ And God spoke to Na, saying:
¹⁶ “Go out from the ark, you, and your wife, and your sons, and your sons’ wives with you. ¹⁷ *And* every living thing that is with you of all flesh, both fowl,

⁹ ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה ותשב אליו אל התבה כי מים על פני כל הארץ וישלח *את* ידו ויקחה ויבא אתה אליו אל התבה ¹⁰ ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח את היונה מן התבה ¹¹ ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלי זית *טרף* בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ ¹² ויחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה ולא יספה שובה אליו עוד ¹³ ויהי באחת ושש מאות שנה בראישון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ ויסר נח את מכסה התבה וירא והנה חרבו פני האדמה ¹⁴ ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש יבשה הארץ: <— —

¹⁵ וידבר אלהים אל נח לאמר ¹⁶ צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך ¹⁷ *וכל* החיה אשר אתך מכל בשר בעוף

9 *את* MT minus | 10 *wyāʿal* חל"ל/חי"ל ויחל MT = *hif* חל"ל/חי"ל ויחל MT | 11 *ali* SG עלי MT ≈ *hif* (PHON; ↓ v. Gen. 4.2) רעי/רעה | *tārāf* PT PASS *טרף* MT | 12 *wyāʿal* חל"ל/חי"ל ויחל MT ≈ *nif* יח"ל ויחל MT | 13 *bārāʾišon* בראישון MT ≈ *šūba* N = INF F ≈ MT שוב INF M ↓ | 17 *וכל* MT — כל

and cattle, and every creeping thing that creeps upon the earth bring out with you, that they may swarm on the earth, and be fruitful, and multiply upon the earth.”¹⁸ And Na went out, and his sons, and his wife, and his sons’ wives with him,¹⁹ *and every beast, and every fowl and every creeping thing that creeps* upon the earth, after their families, went out of the ark.²⁰ And Na built an altar to Shema, and took of every clean beast, and of every clean fowl, and offered burned offerings on the altar.²¹ And Shema smelled the sweet savour. :>— —

And Shema said in his heart: “I will never *again curse* the ground any more for man’s sake, for the inner thoughts of man’s heart are evil from his youth, neither will I ever again destroy every living thing, as I have done.”²² *As long as* the earth endures, seedtime and harvest, *cold* and heat, *summer* and winter, *by day* and night shall not cease.”

9

¹And God blessed Na and his sons, and said to them: “Be fruitful and multiply, and fill the earth.

ובבהמה ובכל הרמש הרמש על הארץ הוציא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ¹⁸ ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו¹⁹ *ובכל החיה וכל העוף וכל הרמש הרמש* על הארץ למשפחתיהם יצאו מן התבה²⁰ ויבן נח מזבח ליהוה ויקח מכל הבהמה הטהרה ומכל העוף הטהור ויעל עלות במזבח²¹ ויריח יהוה את ריח הניחח: <— —

ויאמר יהוה אל לבו לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי²² עד כל ימי הארץ זרע וקציר קור וחם קיץ וחרף יומם ולילה לא ישבתו

ט

¹ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ

כַּל־הָרֶמֶשׁ MT [וכל העוף וכל הרמש הרמש] | 1- כל MT [וכל 19] | (qere) הִצֵּא, (ketiv) הוצא MT ≈ הוציא
[קיץ] | +1 וְקָרַר MT [קור] | ADV עַד MT [ad PREP] עד 22 | ↓ לְקַלֵּל עוֹד MT [עוד לקלל 21] | וְכַל־הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ
↓ N וְיִיחַם וְלִיְלָה MT [ADV יומם ולילה] | +1 וְקִיץ MT

²And the fear of you *and the dread* of you shall be upon every beast of the earth, and upon every fowl of the heavens, *and upon everything* with which the ground teems, and upon all the fish of the sea, into your hand *I have delivered it*. ³Every creeping thing that lives shall be food for you; as the green plants I have given you all. ⁴But flesh with its life, [which is] its blood, you shall not eat. ⁵And your blood of your lives I will require; at the hand of every *living [thing]* I will require it; *at the hand of the man*, at the hand of man *and his brother*, I will require the life of man. ⁶Whoever sheds man's blood, by man his blood shall be shed, for in the image of God he made the man. ⁷And you, be fruitful, and multiply *and swarm* upon the earth, and multiply upon it.” :>— —

⁸And God said to Na and to his sons with him, saying: ⁹“And I, behold, I establish my covenant with you, and with your offspring after you, ¹⁰and with every living creature that is with you, the fowl *and the cattle*, and every beast of the earth with you, of all that go out of the ark, every

²ומראכם וחתתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים ובכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתתיו ³כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את הכל ⁴אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו ⁵ואת דמכם לנפשותיכם אדרש מיד כל חי אדרשנו מיד האדם מיד איש ואחיו אדרש את נפש האדם ⁶שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם ⁷ואתם פרו ורבו ושרצו בארץ ורבו בה: <— —

⁸ויאמר אלהים אל נח ואל בניו אתו לאמר ⁹ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם ¹⁰ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף ובבהמה ובכל חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל

*חת N וחתתכם MT [חתת wātākimmā וחתתכם] | מורא N ומוראכם MT | מורא N mā'rā ≈ wmarākkimma ומראכם 9.2
 הכל 3 | nif (see §2.2.1.3) נתנו MT [qal נתתיו] | qal תרקש MT ≈ tarmāš hif תרמש | 1- בכל MT [ובכל] |
 | 1- אחיו MT [ואחיו] | 1+ ומיד MT [מיד] | 'beast' תיה MT [חי] | יאד את MT [ואת 5] | DEF — כל MT ≈
 1- בבהמה MT [ובבהמה 10] | 1- שרצו MT [ושרצו 7]

beast of the earth. ¹¹ And I will establish my covenant with you, that *never again shall all flesh* be cut off by the waters of the flood, neither shall there any more be a flood to destroy the earth.” :> — —

¹² And God said: “This is the sign of the covenant which I make between me and you and every *living* creature that is with you, for perpetual generations: ¹³ I set my bow in the cloud, and it shall be a sign of the covenant between me and the earth. ¹⁴ And when I bring clouds over the earth, and the bow is seen in the clouds, ¹⁵ I will remember my covenant, which is between me and you and every *living* creature *that is with you* of all flesh, and the waters shall no more become a flood to destroy all flesh. ¹⁶ And the bow shall be in the cloud, *and you will see [it], as a reminder* of an everlasting covenant between God and every *living* creature of all flesh that is upon the earth.” ¹⁷ And God said to Na: “This is the sign of the covenant which I have established between me and all flesh that is upon the earth.” :> — —

חית הארץ ¹¹ והקמתי את בריתי אתכם ולא יכרת עוד כל בשר ממי המבול ולא יהיה עוד המבול להשחית הארץ: < — —

¹² ויאמר אלהים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני ובינכם ובין כל נפש החיה אשר אתכם לדרות עולם ¹³ את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ ¹⁴ והיה בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן ¹⁵ וזכרתי את בריתי אשר ביני ובינכם ובין כל נפש החיה אשר אתכם בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול להשחית כל בשר ¹⁶ והיתה הקשת בענן וראיתה לאזכרה ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש החיה בכל בשר אשר על הארץ ¹⁷ ויאמר אלהים אל נח זאת אות הברית אשר הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ: < — —

11 [עוד כל בשר] MT קל־בֶּשֶׂר עוֹד ≈ MT מִבּוֹל — DEF (see §4.1.3.2.5) | לְשַׁחַת *lā šīt hif* ≈ MT לְשַׁחַת *pi* (|| Gen. 6.17) | 12 *wbinkimma* ≈ MT וְבִינְכֶם (|| Gen. 26.28) | החיה DEF] MT תִּהְיֶה INDEF || | [אשר אתכם] MT וְרָאִיתָה *wrā'itā* PF 2MSG] MT וְרָאִיתָה *wrā'itā* PF 1SG (see v. 12) | החיה DEF] MT תִּהְיֶה INDEF (|| Gen. 26.28) | *wbinkimma* ≈ MT וְבִינְכֶם (|| Gen. 26.28) | 15 *lā šīt hif* ≈ MT לְשַׁחַת *pi* (|| Gen. 6.17) | 16 וְרָאִיתָה *wrā'itā* PF 2MSG] MT וְרָאִיתָה *wrā'itā* PF 1SG + PRON 3FSG ‘and I shall see it’ || | לאזכרה *lēzākārā* ABST N] MT לִזְכֹּר INF || | החיה DEF] MT תִּהְיֶה INDEF (|| v. 12)

¹⁸ And the sons of Na that went out from the ark, were Shem, *Ām*, and Yefet. And *Ām* is the father of Ka'nan. ¹⁹ These three were the sons of Na, [*and*] of these the whole earth was overspread. ²⁰ And Na the tiller of the soil began to plant a vineyard. ²¹ And he drank of the wine and got drunk, and he uncovered himself in his tent. ²² And *Ām*, the father of Ka'nan, saw the nakedness of his father, and told his two brothers outside. ²³ And Shem and Yefet took the garment, and laid it upon both their shoulders, and went backward, and covered the nakedness of their father, and their faces were turned backward, and they did not see their father's nakedness. ²⁴ And Na awoke from his wine, and knew what his youngest son had done to him. ²⁵ And he said: "Cursed be Ka'nan, a servant of servants he shall be to his brothers." ²⁶ And he said: "Blessed be Shema, the God of Shem, and let Ka'nan be their servant. ²⁷ May God *embellish* Yefet, and he shall dwell in the tents of Shem, and let Ka'nan be their servant." ²⁸ And Na lived *after* the flood three hundred and fifty years. ²⁹ And all the

¹⁸ ויהיו בני נח היוצאים מן התבה שם **חם** ויפת וחס הוא אבי כנען ¹⁹ שלשה אלה בני נח **מאלה** נפצה כל הארץ ²⁰ ויחל נח איש האדמה ויטע כרם ²¹ וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלו ²² וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ ²³ ויקח שם ויפת את השמלה וישמו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו ²⁴ ויקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן ²⁵ ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו ²⁶ ויאמר ברוך יהוה אלהי שם ויהי כנען עבד למו ²⁷ **יפת** אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו ²⁸ ויחי נח **אחרי** המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה ²⁹ ויהיו כל

18 **חם** MT וְחָם | 19 **מאלה** MT וּמֵאֵלֶּה | 20 ^{adāmā} (אדמה) – DEF | 21 ^{qal} (GSH §2.6.15) ≈ MT וַיִּשְׁמֹךְ ^{wyāšāmu} וישמו | 22 ^{qal} IMPF (GSH §2.4.11, n.) ≈ MT וַיִּקֶּץ ויקץ | 23 ^{qal} IMPF (GSH §2.4.11, n.) ≈ MT וַיִּקֶּץ ויקץ | 24 ^{qal} IMPF (GSH §2.4.11, n.) ≈ MT וַיִּקֶּץ ויקץ | 25 ^{qal} IMPF (GSH §2.4.11, n.) ≈ MT וַיִּקֶּץ ויקץ | 26 ^{qal} IMPF (GSH §2.4.11, n.) ≈ MT וַיִּקֶּץ ויקץ | 27 ^{qal} IMPF (GSH §2.4.11, n.) ≈ MT וַיִּקֶּץ ויקץ | 28 **אחרי** MT אַחֲרַי | 29 ^{qal} IMPF (GSH §2.4.11, n.) ≈ MT וַיִּקֶּץ ויקץ

days of Na were nine hundred and fifty years, and he died. :>— —

10

¹Now these are the generations of the sons of Na: Shem, Ām and Yefet. And *they begot* sons *after* the flood. ²The sons of Yefet: Gamar, and Magog, *Madi*, and Yaban, *Tubal*, and Mushak, and Tiras. ³And the sons of Gamar: Ashkenaz, *Rifat*, and Tagrema. ⁴And the sons of Yaban: Illesh, and Tarshesh, Kitem, and Rudanem. ⁵Of these were the foundations of the nations separated in their lands, everyone after his tongue, after their families, in their nations. :>— —

⁶And the sons of Ām: Kosh, and Mišrem, *Fot*, and Ka'nan. ⁷And the sons of Kosh: Saba, and Ābbila, *Sabta*, and Rēm̄ma, and Sabbitka. And the sons of Rēm̄ma: Shaba and Dadan. ⁸And Kosh *begot* Nimrod; he began to be a mighty one on the earth. ⁹He was a mighty hunter before Shema; therefore it is said: “Like Nimrod a mighty hunter before Shema.” ¹⁰And the beginning of his kingdom was Babel, and Arek,

ימי נח תשע מאות שנה וחמשים שנה
וימת: <— —

י

¹ ואלה תולדת בני נח שם חם ויפת ויולידו
להם בנים אחרי המבול ² בני יפת גמר
ומגוג מדי ויון תובל ומושך ותירס ³ ובני
גמר אשכנז ריפת ותגרמה ⁴ ובני יון אליש
ותרשיש כתים ורודנים ⁵ מאלה נפרדו אי
הגוים בארצותם איש ללשונו למשפחותם
בגויהם: <— —

⁶ ובני חם כוש ומצרים פוט וכנען
⁷ ובני כוש סבא וחווילה סבתה ורעמה
וסבתכה ובני רעמה שבא ודדן ⁸ וכוש
הוליד את נמרוד הוא החל להיות גיבור
בארץ ⁹ הוא היה גיבור ציד לפני יהוה
על כן יאמר כנמרוד גיבור ציד לפני
יהוה ¹⁰ ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך

10.1 *wyūlidu hif*] MT ויולידו *nif* (|| Gen. 6.4) | [אחרי] MT אחר (|| Gen. 9.28) | 2 [מדי] MT ומדי | 1 + ויפת | 3 [ריפת] MT וריפת | 4 [תובל] MT ותבל | 5 [אליש] MT ואליש | 6 [פוט] MT ופוט | 7 [סבתה] MT וסבתכה | 8 [הוליד] *ūlad hif*] MT ילד *qal* || 9 *kannimrod* PROP N + DEF = כנמרוד | 10 [בבל] MT ובבל | 11 [ארכ] MT וארך | 12 [ראשית] MT ראשית | 13 [ממלכתו] MT ממלכתו | 14 [בבל] MT ובבל | 15 [וארך] MT וארך | 16 [יהוה] MT יהוה | 17 [לפני] MT לפני | 18 [גיבור] MT גיבור | 19 [ציד] MT ציד | 20 [לפני] MT לפני | 21 [יהוה] MT יהוה | 22 [הוא] MT הוא | 23 [החל] MT החל | 24 [לפני] MT לפני | 25 [יהוה] MT יהוה | 26 [הוא] MT הוא | 27 [היה] MT היה | 28 [גיבור] MT גיבור | 29 [ציד] MT ציד | 30 [לפני] MT לפני | 31 [יהוה] MT יהוה | 32 [על] MT על | 33 [כן] MT כן | 34 [יאמר] MT יאמר | 35 [כנמרוד] MT כנמרוד | 36 [גיבור] MT גיבור | 37 [ציד] MT ציד | 38 [לפני] MT לפני | 39 [יהוה] MT יהוה | 40 [ותהי] MT ותהי | 41 [ראשית] MT ראשית | 42 [ממלכתו] MT ממלכתו | 43 [בבל] MT ובבל | 44 [וארך] MT וארך

and Ikkad, *and all of them* were in the land of Shinniyyar. ¹¹ Out of that land he went to Ashor, and built Ninabe and Rabot-ir, and Kalla, ¹² and Rissan between Ninabe and Kalla, that is the great city. :>— —

¹³ And Mišrem begot Lāddem, and Inamem, and Lābbem, and Nafta'em, ¹⁴ and Fitrasem, and Kasla'em—from whence came the Philistines—and Kaftarrem. ¹⁵ And Ka'nan begot Šidon his first-born and At, ¹⁶ and the Yebusite, and the Emarite, and the Girgeshite, ¹⁷ and the Ibbite, and the 'Aroqite, and the Senite, ¹⁸ and the Arbaddite, and the Šamrite, and the Ametite, and afterward *the family* of the Ka'nanite *was spread abroad*. ¹⁹ And the territory of the Ka'nanite was *from the river of Mišrem to the great river, the river Farat, and to the western sea*. ²⁰ These are the sons of Ām, after their families, after their tongues, in their lands, *after their nations*. :>— —

ואכד. *וכלנה* בארץ שנער ¹¹ מן הארץ
היא יצא אשור ויבן את נינוה ואת
רחבות עיר ואת כלח ¹² ואת רסן בין נינוה
ובין כלח היא העיר הגדלה: <— —

¹³ ומצרים ילד את לדים ואת עינמים
ואת להבים ואת נפתחים ¹⁴ ואת פתרסים
ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים
ואת כפתרים ¹⁵ וכנען ילד את צידון בכורו
ואת חת ¹⁶ ואת היבוסי ואת האמרי ואת
הגרגשי ¹⁷ ואת החוי ואת הערוקי ואת
הסיני ¹⁸ ואת הארודי ואת הצמרי ואת
החמתי ואחר *נפצה משפחת* הכנעני
¹⁹ ויהי גבול הכנעני *מנהר מצרים עד*
הנהר הגדול נהר פרת ועד הים האחרון
²⁰ אלה בני חם למשפחותם ללשנותם
בארצותם *לגויהם*: <— —

10 *וכלנה* *wkallinna* כל + PRON 3FPL MT וְכָל־נָחָה PROP N ↓ | שנער // MT שְׁנַעַר 11 ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | אשור // MT אֲשׁוּר | כלח // MT כָּלַח 12 | רסן // MT רִסְסָן | כלח // MT כָּלַח 13 ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | לדים // MT לִדִּים | עינמים // MT עִנְמִים 14 // MT כַּפְתָּרִים | כפתרים 15 // MT חַת (= MT חַת) ↓ | הערוקי // MT הָעֲרוּקִי 17 | *נפצה* *nāfāṣā* נפ"ץ qal PF SG] *מְצִידִן בְּאַכָּה גְרָרָה עַד־עֶזְרָה* MT [מנהר... האחרון 19 | *משפחת* *mašfēt* SG] MT מִשְׁפָּחוֹת PL | *nif* PF PL | פו"ץ נפצו MT מְצִידִן בְּאַכָּה גְרָרָה עַד־עֶזְרָה 'from Sidon in the direction of Gerar as far as Gaza, and in the direction of Sodom, Gomorrah, Admah, and Zeboiim, as far as Lasha' ↓ | 20 *לגויהם* *afguwwiyyimma* (= MT בְּגוֹיָהֶם) ↓

21 And as to Shem—the father of all the children of Ebar, the elder brother of Yefet—he also *begot*. 22 The sons of Shem: Ilam, and Ashor, and Arfakshad, and Led, and Aram. 23 And the sons of Aram: Ūṣ, and Ābbel, *Gatar*, and Masha. 24 And Arfakshad begot Shala, and Shala begot Ebar. 25 And to Ebar *were born* two sons. The name of the one was Falag, for in his days was the earth divided, and his brother's name was Yiḡṭan. 26 And Yiḡṭan begot Ilmudad, and Shalef, and Iṣrimot, and Yara, 27 and Eduram, and Izal, and Daqle, 28 and Ibal, and Abima'el, and Shaba, 29 and Afar, and Ābbila, and Yubab. All these were the sons of Yiḡṭan. 30 And their dwelling was from Masha, as you go toward Sifra, to the mountain of the east. 31 These are the sons of Shem, after their families, after their tongues, in their lands, after their nations. 32 These are the families of the sons of Na, after their generations, in their nations. *Of these* were divided *the foundations* of the nations in the earth *after* the flood. :>— —

21 ולשם **ילד** גם הוא אבי כל בני עבר
אחי יפת הגדול 22 בני שם עילם ואשור
וארפכשד ולד וארם 23 ובני ארם עוז
וחויל **גתר** ומשא 24 וארפכשד ילד את
שלח ושלח ילד את עבר 25 ולעבר **ילדו**
שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה
הארץ ושם אחיו יקטן 26 ויקטן ילד את
אלמודד ואת שלף ואת חצרימות ואת ירח
27 ואת אדורם ואת איזל ואת דקלה
28 ואת עיבל ואת אבימאל ואת שבא
29 ואת אפר ואת חוילה ואת יובב כל
אלה בני יקטן 30 ויהי מושבם ממשא
באכה ספרה הר הקדם 31 אלה בני שם
למשפחותם ללשנותם בארצותם לגויהם
32 אלה משפחות בני נח לתולדתם בגויהם
מאלה נפרדו **איי** הגוים בארץ **אחרי**
המבול: < — —

| וְחֹל׃ MT // וחיל 23 | וְלֹד׃ MT // ולד | וְאֶשׂוּר׃ MT // ואשור 22 | qal PASS יָלַד׃ MT yalləd pi ילד 21
 MT // חצרימות 26 | qal PASS סָג יָלַד׃ MT yēlīdu qal PASS PL ילדו 25 | וְקָשׁ׃ MT // ומשא | וּ+ וְגִתָּר׃ MT [גִּתָּר
 אפר 29 | עֹבֵל׃ MT // עיבל 28 | דָּקְלָה׃ MT // דקלה | אֹזֶל׃ MT // איזל | הָדוּרָם׃ MT // אדורם 27 | חֲצֵרָמוֹת׃
 MT minus [אִי׃ | וּ+ וּמְאֵלָה׃ MT [מְאֵלָה 32 | סִפְרָה׃ MT // ספרה | מִמְשָׁא׃ MT // ממשא 30 | אֹפֶר׃ MT //
 (v. 5) | אַחֲרֵי׃ MT אחר (Gen. 9.28)

४१

¹ And the whole earth was of one language and of one speech. ² And as they journeyed from the east, they found a plain in the land of Shinniyyar and they dwelt there. ³ And they said one to another: “Come, let us make bricks, and burn them thoroughly.” And they had the brick for stone, and the bitumen they had for mortar. ⁴ And they said: “Come, let us build us a city and a tower, with its top in heavens, and let us make for ourselves a reputation, lest we be scattered abroad upon the face of the whole earth.” ⁵ And Shema came down to see the city and the tower, which the children of men had built. ⁶ And Shema said: “Behold, they are one people, and they have all one language, and this is what they have begun to do; and now nothing will be withheld from them, which they *will purpose* to do. ⁷ Come, let us go down, *and spoil lips* there, that no man *may understand* another’s speech.” ⁸ And Shema scattered them abroad from there upon the face of all the earth, and they left off building the city *and the tower*. ⁹ Therefore its name was called Babel, because there

1 ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים 2 ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם 3 ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחימר היה להם להחמר 4 ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוז על פני כל הארץ 5 וירד יהוה לראות את העיר והמגדל אשר בנו בני האדם 6 ויאמר יהוה הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמנו לעשות 7 הבה נרדה ונבלה שם שפתים אשר לא ישמע איש את שפת רעהו 8 ויפץ יהוה אתם משם על פני כל הארץ ויחדלו לבנות את העיר ואת המגדל 9 על כן קרא שמה בבל כי שם

11.3 *wā'imār* ≈ MT וְתִמְאָר (PHON) | *limār* ≈ MT לְחַמָּר ↓ | 6 *yēzāmēnu* זִמְנָן *pi* B IMPF] MT וְזָמְנָן *qal* PF ↓ | 7 *wnēballi* וְנִבְּלָה *pi* IMPF] MT וְנִבְּלָה *qal* LENG IMPF (irregular for וְנִבְּלָה) 'let us confuse' ↓ | *ašfātəm* אֲשַׁפְּתֵם PL שְׁפָתִים*] MT שְׁפָתֵם SG + PRON 3MPL 'their language' ↓ | *šmē* שְׁמֵ SG] MT וְשְׁמֵ PL | *āt* אֵת MT minus | 8 *āt* אֵת MT minus | *uāt hmgdl* וְאֵת הַמְגִדֹּל MT minus ↓

Shema did confound the language of all the earth; and from there did Shema scatter them upon the face of all the earth. :>— —

¹⁰ These are the generations of Shem. Shem was one hundred years old, and begot Arfakshad two years *after* the flood. ¹¹ And Shem lived after he begot Arfakshad five hundred years, and begot sons and daughters. *And all the days of Shem were six hundred years, and he died.* :>— —

¹² And Arfakshad lived *one hundred* and thirty-five years, and begot Shala. ¹³ And Arfakshad lived after he begot Shala *three* hundred and three years, and begot sons and daughters. *And all the days of Arfakshad were four hundred and thirty-eight years, and he died.* :> — —

¹⁴ *And Shala lived one hundred and*
thirty years, and begot Ebar. ¹⁵ *And*
Shala lived after he begot Ebar *three*
hundred and three years, and begot sons
and daughters. *And all the days of Shala*
were four hundred and thirty-three years,
and he died. ∴ — —

בלל יהוה את שפת כל הארץ ומשם
הפיצם יהוה על פני כל הארץ: < — —

10 אלה תולדת שם שם בן מאת שנה ויוליד את ארפכשד שנתים **אחרי** המבול 11 ויחי שם אחרי הולידו את ארפכשד חמש מאות שנה ויוליד בנים ובנות ויהיו כל ימי שם שש מאות שנה **וימת:** < — —

12 וארפכשד חי חמש ושלישים ומאת שנה ויוליד את שלח 13 ויחי ארפכשד אחרי הולידו את שלח שלש שנים ושלוש מאות שנה ויוליד בנים ובנות ויהיו כל ימי ארפכשד שמנה ושלישים שנה וארבע מאות שנה וימת: — —

14 ויחי שלח שלשים שנה ומאת שנה
ויוליד את עבר 15 ויחי שלח אחרי הולידו
את עבר שלש שנים ושלוש מאות שנה
ויוליד בנים ובנות ויהיו כל ימי שלח
שלש ושלשים שנה וארבע מאות שנה
וימת: — —

9 MT minus | 10 אַתָּר MT אחרי (↓ Gen. 9.28) | 11 ויהיו... וימת MT minus | 12 ומאת MT minus | 13 ושלש MT וארבע 'and four' | 14 ויחי שלח MT ויחיה... וימת MT minus | 15 ושלש MT וארבע 'and four' | 16 ויהיו... וימת MT minus

16 And Ebar lived *one hundred* and thirty-four years, and begot Falag.
17 And Ebar lived after he begot Falag *two hundred* and *seventy* years, and begot sons and daughters. *And all the days of Ebar were four hundred and four years, and he died.* :> — —

18 And Falag lived *one hundred and* thirty years, and begot Re'u. 19 And Falag lived after he begot Re'u *one hundred* and nine years, and begot sons and daughters. *And all the days of Falag were two hundred and thirty-nine years, and he died.* :> — —

²⁰ And Re'u lived *one hundred* and thirty-two years, and begot Sharog.
²¹ And Re'u lived after he begot Sharog *one hundred* and seven years, and begot sons and daughters. *And all the days of Re'u were two hundred and thirty-nine years, and he died.* :> — —

22 And Sharog lived *one hundred and* thirty years, and begot Na'or. 23 And Sharog lived after he begot Na'or *one hundred* years, and begot sons and daughters. *And all the days of Sharog were two hundred and thirty years, and he died.* :>— —

16 ויחי עבר ארבע ושלשים ומאת שנה ויוליד את פלג 17 ויחי עבר אחרי הולידו את פלג שבעים שנה ומאתים שנה ויוליד בנים ובנות ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת: — —

18 ויחי פלג שלשים שנה ומאת שנה
ויוליד את רעו 19 ויחי פלג אחרי הולידו
את רעו תשע שנים ומאת שנה ויוליד
בנים ובנות ויהיו כל ימי פלג תשע
ושלשים ומאתים שנה וימת: — —

²⁰ ויחי רעו שתים ושלשים ומאת שנה ויוליד את שרוג ²¹ ויחי רעו אחרי הולידו את שרוג שבע שנים ומאת שנה ויוליד בנים ובנות ויהיו כל ימי רעו תשע ושלשים ומאתים שנה וימת: — —

22 ויחי שרוג שלשים שנה ומאת שנה
ויוֹלֵד את נחור 23 ויחי שרוג אחרי הולידו
את נחור מאת שנה ויוֹלֵד בנים ובנות
ויהיו כל ימי שרוג שלשים שנה ומאתים
שנה וימת: — —

[illegible]

24 And Na'or lived *seventy-nine* years, and begot Tara. 25 And Na'or lived after he begot Tara *sixty-nine* years, and begot sons and daughters. *And all the days of Na'or were one hundred and forty-eight years, and he died.* :>— —

26 And Tara lived seventy years, and begot Abram, Na'or, and Arran. 27 *These* are the generations of Tara. Tara begot Abram, Na'or, and Arran; and Arran begot Lot. 28 And Arran died in the presence of his father Tara in the land of his birth, in Or-kishdem. 29 And Abram and Na'or took for themselves wives; the name of Abram's wife was Sharri, and the name of Na'or's wife, Milka, the daughter of Arran, the father of Milka, and the father of Yiska. 30 And Sharri was barren; she had no *child*. 31 And Tara took Abram his son and Lot the son of Arran, his son's son, and Sharri *and Milka his two daughters-in-law*, his son Abram's wife *and Na'or, his sons, and he brought them* from Or-kishdem to go into the land of Ka'nan; and they came to Arran and dwelt there. 32 And the days of Tara were

24 ויחי נחור תשע **ושבעים** שנה ויוליד
את תרח 25 ויחי נחור אחרי הולידו את
תרח **תשע שנים וששים** שנה ויוליד בנים
ובנות ויהיו כל ימי נחור שמנה וארבעים
שנה ומאת שנה וימת: — —

26 ויחי תרח שבעים שנה ויוליד את
אברם את נחור ואת הרן 27 אלה תולדת
תרח תרח הוליד את אברם את נחור ואת
הרן והרן הוליד את לוט 28 וימת הרן על
פני תרח אביו בארץ מולדתו באור
כשדים 29 ויקח אברם ונחור להם נשים
שם אשת אברם שרי ושם אשת נחור
מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה
30 ותהי שרי עקרה אין לה ילד 31 ויקח
תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן
בן בנו ואת שרי ואת מלכה כלותו
אשת אברם ונחור בניו ויוצא אתם
מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו
עד הרן וישבו שם 32 ויהיו ימי תרח

24 MT [and twenty' וְעֶשְׂרִים] **יִשְׁבְּעִים** | MT [hundred and תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאָת] **שנים וששים 25** | MT [and nineteen' וְיֵהְיוּ... יוֹמָת] **יומת** | MT [and wit (+ וְאֵת] **אלה 27** | MT [and kallūtu DUAL] **כלותו** | MT [and wit (+ וְאֵת] **ילד 30** | MT [and wit (+ וְאֵת] **מלכה 31** | MT [and wit (+ וְאֵת] **yālād** | MT [and wit (+ וְאֵת] **בניו** | MT [and wit (+ וְאֵת] **ונוחור בניו** | MT [and wit (+ וְאֵת] **qal PL 'and they went'** | MT [and wit (+ וְאֵת] **utimma** | MT [and wit (+ וְאֵת] **אתם** | MT [and wit (+ וְאֵת] **2°** | MT [and wit (+ וְאֵת] **הרן**

one hundred and forty-five years; and
Tara died in Arran. :>— —

12

¹And Shema said to Abram: “Go forth from your country and from your kindred and from your father’s house to the land that I will show you. ²And I will make of you a great nation, and I will bless you, and make your name great, and you shall be a blessing. ³And I will bless those who bless you, and *those* who curse you, them I will curse; and by you all the families of the earth shall be blessed.” ⁴And Abram went, as Shema had told him; and Loṭ went with him; and Abram was seventy-five years old when he departed from Arran. ⁵And Abram took Sharri his wife, and Loṭ his brother’s son, and all their possessions that they had gathered, and the souls that they had gotten in Arran; and they went forth to go into the land of Ka’nan; and they came to the land of Ka’nan. ⁶And Abram passed through the land to the place of Ashkem, to Alon-mura. And the Ka’nanite was then in the land. :>— —

חמש שנים וארבעים ומאת שנה וימת
תרח בהרן: <— —

יב

¹ויאמר יהוה אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך ²ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והוי ברכה ³ואברך מברכך ומקללך אהר ונברכו בך כל משפחות האדמה ⁴וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן ⁵ויקה אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען ⁶ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורא והכנעני אז בארץ: <— —

הי"י וְהָיָה MT ≈ הו"י והוי 12.2 (PHON) MT בְּחָרָן // בהרן | 'and two hundred' ומאתים MT [וארבעים ומאת 32
// בחרן 5 | מְחָרָן MT // מחרן 4 | אָאָר MT ≈ qal אר"ר e'ār אהר | SG ומקללך MT [ומקללך 3 | וְהָיָה MT
// אלון מורא 6 | בְּחָרָן MT

⁷ And Shema appeared to Abram, and said *to him*: “To your offspring I will give this land.” And he built there an altar to Shema, who had appeared to him. ⁸ And he moved from there to the mountain on the east of Bit-el, and pitched his tent, having Bit-el on the west and A^bi on the east, and he built there an altar to Shema and invoked the name of Shema. ⁹ And Abram journeyed, *still going* toward the south. :>— —

¹⁰ And there was famine in the land, and Abram went down to Mišrem to sojourn there, for the famine was severe in the land. ¹¹ And when he was about to enter Mišrem, he said to Sharri his wife: “Behold, I know that you are a fair woman to look upon. ¹² And when the Egyptians see you, they will say ‘This is his wife,’ and they will kill me, but you they will keep alive. ¹³ Say, I pray you, you are my sister, that it may go well with me for your sake, and that my soul may live because of you.” ¹⁴ And when Abram came into Mišrem, the Egyptians saw the woman that she was very fair. ¹⁵ And the princes of Faru saw her, and praised her to Faru. And the woman was taken into Faru’s house.

⁷ וירא יהוה אל אברם ויאמר לו
לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן שם
מזבח ליהוה הנראה אליו ⁸ ויעתק משם
ההרה מקדם לבית אל ויט אהליו בית אל
מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ליהוה
ויקרא בשם יהוה ⁹ ויסע אברם הלך ונסע
הנגבה: <— —

¹⁰ ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה
לגור שם כי כבד הרעב בארץ ¹¹ ויהי כאשר
הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו
הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה אתי
¹² והיה כי יראו אתיך המצרים ואמרו אשתו
זאת והרגו אתי ואתיך יחיו ¹³ אמרי נא
אחתי אתי למען ייטב לי בעבורך וחיתה
נפשי בגללך ¹⁴ ויהי כבוא אברם מצרימה
ויראו המצרים את האשה כי יפה היא
מאד ¹⁵ ויראו אתה שרי פרעה ויהללו
אתה אל פרעה ותקח האשה ביתה פרעה

7 לו] MT minus | 8 אהליו ≈ MT אֶהְיֶה (ORTH; see §2.2.2.1) | 9 הלך ונסע PF] MT הֵלֵךְ וְנָסַע | 11 אתי atti (GSH §3.1.3) ≈ MT אֶתְּ (MORPH) | 12 אתיך ūtāk ≈ MT אֶתְּךָ (MORPH) | 13 אתי atti (GSH §3.1.3) ≈ MT אֶתְּךָ (MORPH) | 14 היא ≈ MT הִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 15 ביתה bīta ≈ MT בֵּיתָה – DIREC he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2)

¹⁶And Abram *was well treated* for her sake; and he had sheep, and oxen, *a lot of cattle, men-servants, and maid-servants, asses*, and she-asses, and camels. ¹⁷And Shema plagued Faru and his house with great plagues because of Sharri, Abram's wife. :>— —

18 And Faru called Abram, and said: "What is this that you have done to me? Why did you not tell me that she was your wife? 19 *And why* did you say 'She is my sister' so that I took her to be my wife? Now then, here is your wife, take her, and be gone." 20 And Faru gave men orders concerning him; and they sent him away, with his wife and all that he had, *and Lot with him.*

13

¹ And Abram went up out of Miṣrem, he and his wife, and all that he had, and Loṭ with him, into the south. ² And Abram was very rich in cattle, in silver, and in gold. ³ And he went on his journeys from the south as far as Bit-el, to the place where his tent had been at first, between Bit-el and A'bi,

16 ולאברם הייטב בעבורה ויהי לו צאן
ובקר מקנה כבד מאד עבדים ושפחות
חמורים ואתנות וגמלים 17 וינגע יהוה את
פרעה נגעים גדלים ואת ביתו על דבר שרי
אשת אברם; <: —

18 ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה
זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך
היא 19 ולמה אמרת אחתי היא ואקח
אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך
20 ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו
ואת אשתו ואת כל אשר לו ולוט עמו

27

¹ ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה ² ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב ³ וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלו בתחלה בין בית אל ובין העי

MT [מקנה כבד מאוד] MT minus | [ומקנה] *wmaqni* [מקנה] | *hif* הִיטִיב MT [הִיטֵב *ā'itāb hif* PASS] MT minus | [וחמורים] *wēmūrām* [חמורים] | [ועבדים ושפחות חמורים] MT minus | [ולמה] MT 19 | [הוא] MT ≈ היא 18 (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | [אָהֵלָה] (*qere*) (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | [אָהֵלָה] (*ketiv*) MT ≈ אהלו 13.3 | [ולוט עמו] MT minus ↓ (ORTH; see §§2.2.2.1)

⁴to the place of the altar, which he had made there at the first; and Abram called there on the name of Shema. :>— —

⁵And Loṭ, who went with Abram, also had flocks and herds and tents. ⁶And the land could not *bear* them, that they might dwell together, for their possessions were great, so that they could not dwell together. ⁷And there was strife between the herdsmen of Abram's cattle and the herdsmen of Loṭ's cattle. And the Ka'nanite and the Ferizite *dwelt* then in the land. ⁸And Abram said to Loṭ: "Let there be no strife, I pray you, between me and you, and between my herdsmen and your herdsmen; for we are kinsmen. ⁹*Behold*, the whole land is before you! Separate yourself, I pray you, from me. If *you [take] the left hand, [I will go] to the right*; or if *you [take] the right hand, [I will go] to the left*." ¹⁰And Loṭ lifted up his eyes and saw all the plain of the Yarden, that *all of it* was well watered, before Shema destroyed Sodem and Emirra, like the garden of Shema, like the land of

⁴אל מקום המזבח אשר עשה שם
בראשונה ויקרא שם אברם בשם
יהוה: <— —

⁵וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן
ובקר ואהלים ⁶ולא *נשאה* אתם הארץ
לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו
לשבת יחדו ⁷ויהי ריב בין רעה מקנה
אברם ובין רעה מקנה לוט והכנעני והפרזי
אז *ישבים* בארץ ⁸ויאמר אברם אל לוט
אל נא תהיה מריבה ביני ובינך ובין רעי
ובין רעיד כי אנשים אחים אנחנו ⁹*הלוא*
כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם
השמאלה והימינה ואם *הימינה והשמאלה*
¹⁰וישא לוט את עיניו וירא את כל כבר
הירדן כי *כלו* משקה לפני שחת יהוה
את סדם ואת עמרה כגן יהוה כארץ

6 *nā'šā* F] MT נָשָׂא M (see §2.2.2.1) | 7 *rā'i* (twice) PL CSTR ≈ MT רָעִי (ORTH; cf. ↓ Gen. 4.2) |
8 *lū* INTERJ (GSH §6.3.12)] MT הֲלֹא INTERROG *he* + NEG PARTIC | 9 *lū* INTERJ (GSH §6.3.12)] MT אִם-הַשְׂמָאלָה ואם *הימינה והשמאלה* | 10 *kullu* + PRON M] MT כָּלָה + PRON F

Miṣrem, as you go to Ṣār. ¹¹ And Loṭ chose for himself all the plain of the Yarden, and Loṭ journeyed from the east, and they separated themselves the one from the other. ¹² Abram dwelt in the land of Ka'nan, and Loṭ dwelt in the cities of the plain, and pitched tent as far as Sadem. ¹³ And the men of Sadem were wicked and sinners against Shema exceedingly. :>— —

¹⁴ And Shema said to Abram, after Loṭ had separated from him: “Lift up now your eyes, and look from the place where you are, northward and southward and eastward and westward; ¹⁵ for all the land which you see I will give to you and to your offspring forever. ¹⁶ And I will make your offspring as the dust of the earth; so that if a man can count the dust of the earth, then your offspring shall also be counted. ¹⁷ Arise, walk through the land, in the length of it and in the breadth of it, for I will give it to you.” ¹⁸ And Abram *began* [his journey], and came and dwelt by Aluni-mamri, which is in Ibron, and built there an altar to Shema. :>— —

מצרים באכה צערה ¹¹ ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו ¹² אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדם ¹³ ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה מאד: <— —

¹⁴ ויהוה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה ¹⁵ כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד עולם ¹⁶ ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה ¹⁷ קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ¹⁸ ויאל אברם ויבא וישב באלוני ממרא אשר בחברון ויבן שם מזבח ליהוה: <— —

צערה // MT צַעַר — DIREC *he* (‖ Gen. 15.5 and fn. 2) | 12 *qal* IMPF ≈ *qal* IMPF of אה"ל *ā'ol* DENOM of ויאהל 12 | MT *qal* IMPF ≈ *qal* IMPF of אה"ל ויֵאֱהֵל | 18 *hif* IMPF ≈ *hif* IMPF of ויאל 18 | MT *qal* IMPF ≈ *qal* IMPF of אה"ל ויֵאֱהֵל | MT *qal* IMPF ≈ *qal* IMPF of אה"ל ויֵאֱהֵל (‖ Gen. 12.6)

¹And in the days of Amrafel king of Shinniyyar, *and* Aryabok king of Alasar, Kadar-lamar king of Ilam, and Te'dal king of Guwwem, ²they made war with Bara king of Sadem, and with Birsha king of Emirra, *and* Sha'nab king of Idma, and Sham'abbad king of Šabuw-wem, and the king of Bala—*that is*, Šār. ³All these joined together in the Valley of Shiddem—that is, the Salt Sea. ⁴Twelve years they served Kadar-lamar, *and in the thirteenth* year they rebelled. ⁵And in the fourteenth year came Kadar-lamar and the kings that were with him, and defeated *the* Refa'em in Ishtarot-qarnem, and the Zuza'em in Ām, and the Imem in Shebi-qaryatem, ⁶and the Arrites *in the Mountains* of Sha'er, as far as Il-farran, which is by the wilderness. ⁷And they turned back, and came to In-mashfaṭ—that is, Qadesh—and defeated all the country of the 'Amaleqites, and also the Emarites, that dwelt in Aṣaṣon-tamar. :> —

¹ויהי בימי אמרפל מלך שנער ואריין מלך אלסר כדר לעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים ²עשו מלחמה את ברע מלך סדם ואת ברשע מלך עמרה ושנאב מלך אדמה ושמאבד מלך צבואים ומלך בלע הוא צער ³כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח ⁴שתים עשרה שנה עבדו את כדר לעמר ובשלש עשרה שנה מרדו ⁵ובארבע עשרה שנה בא כדר לעמר והמלכים אשר אתו ויכו את הרפאים בעשתרות קרנים ואת הזוזאים בחם ואת האימים בשבי קריתים ⁶ואת החרי בהררי שעיר עד איל פראן אשר על המדבר ⁷וישבו ויבאו אל עין משפט היא קדש ויכו את כל שדה העמלקי וגם את האמרי הישב בחצצון תמר: < —

14.1 | ו-1 שְׁנָאָב MT [ושנאב 2 | כְּדָרְלֶעֶמֶר MT // כדר לעמר | אֶלְסָר MT // אלסר | ו-1 אֶרִיין MT [ואריין 14.1 | כדר 4 | 'joined' חֲבְרוּ MT ≈ חב"ר/רעב"ר 'ābāru' חברו 3 | (= MT היא [^]הוא | וְשִׁמְאָבֶר MT // ושמאבד | MT DEF הרפאים | כְּדָרְלֶעֶמֶר MT // כדר לעמר 5 | וְשִׁלְש־עֶשְׂרֶה MT [ובשלש עשרה | כְּדָרְלֶעֶמֶר MT // לעמר | MT בשבי 6 | בָּהֶם MT // בחם | הַזּוּזִים MT // הזוזאים | (see §4.1.3.2.5) INDEF רְפָאִים (PHON) | MT היא 7 | בָּהֶרֶם MT [בהררי 6 | (PHON) (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3)

⁸ And there went out the king of Sadem, and the king of Emirra, and the king of Idma, and the king of Şabuwem, and the king of Bala—that is, Şār—and they set battle against them in the Valley of Shiddem ⁹ against Kadar-lamar king of Ilam, and Te'dal king of Guwwem, *Amrafel* king of Shinniyyar, and Aryabok king of Alasar, four kings against the five. ¹⁰ And the Valley of Shiddem was full of bitumen pits; and the king of Sadem *and the king of Emirra* fled, and they fell there, and those that remained fled *to the mountain*. ¹¹ And they took all the goods of Sadem and Emirra, and all their provisions, and went their way. ¹² And they took Lot, the son of Abram's brother, and *all* his goods, *and he departed*, and he was dwelling in Sadem. :> — —

¹³And there came one that had escaped, and told Abram the Hebrew, who was dwelling by Aluni-mamri the Emarite, brother of Ishkol and brother of Inniram; and these were the allies of Abram. ¹⁴And Abram heard that his brother was taken captive,

ויצא מלך סדם ומלך עמרה ומלך
 אדמה ומלך צבואים ומלך בלע היא צער
 ויערכו אתם מלחמה בעמק השדים ⁹ את
 כדר לעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים
אמרפל מלך שנער ואריוך מלך אלסר
 ארבעה מלכים את החמשה ¹⁰ ועמק
 השדים בארות בארות חימר וינסו מלך
 סדם **ומלך עמרה** ויפלו שם והנשואים
ההרה נסו ¹¹ ויקחו את כל רכוש סדם
 ועמרה ואת כל אכלם וילכו ¹² ויקחו את
 לוט ואת **כל** רכושו בן אחי אברם **וילך**
 והוא ישב בסדם: < — —

13 ויבא הפליט ויגד לאברם העברי
והוא שכן באלוני ממרא האמרי אחי
אשכול ואחי ענרם והם בעלי ברית
אברם 14 וישמע אברם כי נשבא אחיו

MT // וארייך | + וּמִקְרָפֶל MT [אמרפל] | קִדְרְלֵמֶר MT // כדר לעמר 9 | (הוא) \bar{u} (= MT והוא) 8 | MT // וילכו PL | ילכו SG MT [וילך] minus MT [כל] 12 | INDEF קרה MT $\bar{a}:r\bar{a}$ DEF [ההרה] (ORTH) שמה MT // באלוני 13 | PL ילכו SG MT [וילך] minus MT [כל] 12 | INDEF קרה MT $\bar{a}:r\bar{a}$ DEF [ההרה] (ORTH) שמה MT // ענר ענר MT // ענרם (Gen. 12.6) באלוי MT //

and he *equipped* his trained men, born in his house, three hundred and eighteen, and went in pursuit as far as Dan. ¹⁵ And *he divided* [his forces] against them by night, he and his servants, and defeated them, and pursued them to Uba, which is north of Damsheq. ¹⁶ And he brought back all the goods, and also brought back his brother Lot, and his goods, and the women also, and the people. ¹⁷ And the king of Sadem went out to meet him, after his return from the defeat of Kadar-lamar and the kings that were with him, at the Valley of Shebi—that is, the King's Valley. :>— —

¹⁸ And Malki-şedeq king of Shalem brought out bread and wine; and he was priest of God Most High. ¹⁹ *And he blessed Abram,* and said: “Blessed be Abram by God Most High, possessor of heaven and earth; ²⁰ and blessed be God Most High, who has delivered your enemies into your hand.” And he gave him a tenth of everything. ²¹ And the king of Sadem said to Abram: “Give me the persons, and take the goods for yourself.” ²² And Abram said to the king of Sadem: “I have lifted up my hand to *God,* God Most High, possessor of

וידק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר
ושלש מאות וירדף עד דן ¹⁵ **ויחלק** עליהם
לילה הוא ועבדיו ויכם וירדפם עד חובה
אשר משמאל לדמשק ¹⁶ וישב את כל
הרכוש וגם את לוט אחיו ורכושו השיב
וגם את הנשים ואת העם ¹⁷ ויצא מלך
סדם לקראתו אחרי שובו מהכות את כדר
לעמר ואת המלכים אשר אתו אל עמק
השוי הוא עמק המלך: < — —

18 ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון 19 **ויברך את אברם** ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ 20 וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך ויתן לו מעשר מכל 21 ויאמר מלך סדם אל אברם תנה לי הנפש והרכוש קח לך 22 ויאמר אברם אל מלך סדם הרמתי **את ידי אל האלהים** אל עליון קנה

MT // לדמשק | nif וַיִּחַלֵּק MT [wyəllāq qal] **ויחלק 15** | \Downarrow 'he led forth' ר"י וַיֵּצֵא MT [דק] **wyiddāq וידק** | \Downarrow 'and he blessed' וַיְבָרְכֵהוּ MT [**ויברך את אברם 19**] | שְׁנֵה MT // השוי | \Downarrow כְּדִרְלֵעֵמָר MT // כדר לעמר **17** | לְדִמְשֵׁק him' \Downarrow | \approx MT pi PF 'who has delivered' מַג' מִגָּן MT \approx מַג' hif PF/N מַג' $amgən$ מַג' **20** | \Downarrow תנה **21** | \approx MT $minus$ [**את 22**] | יהוה MT [**האלהים**] | IMV תן MT (see §2.2.2.1)

heaven and earth, ²³ [that I will not take] a thread nor a sandal-*thong* nor will I take anything that is yours, lest you should say ‘*I* have made Abram rich.’ ²⁴ *Save* only that which the young men have eaten, and the portion of the men which went with me: Inniram, *and* Ishkol, and Mamri; let them take their portion.” :> — —

15

¹After these things the word of Shema came to Abram in a vision, saying: “Do not fear, Abram, I am your shield, *and* your reward *I shall increase* greatly.”

²And Abram said: “O Lord Shema, what will you give me, and I walk childless, and he that is in charge with my house is Eliyyazar of Damsheq?” ³And Abram said: “Behold, you have given me no offspring, and, lo, one born in my house *will be* my heir.” ⁴And, behold, Shema *spoke* to him, saying: “This one shall not be your heir, but he that shall come forth

שמים וארץ ²³ אם מחוט ועד שרוג נעל
אם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אנכי
אעשרתי את אברם ²⁴ בלעדי רק אשר
אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו
אתי ענרם ואשכול וממרא הם יקחו
חלקם: < — —

טו

¹אחר הדברים האלה היה דבר יהוה אל
אברם במחזה לאמר אל תירא אברם
אנכי מגן לך ושכרך ארבה ²מאד ויאמר
אברם אדני יהוה מה תתן לי ואנכי הלך
עררי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר
³ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה
בן ביתי יירש אתי ⁴והנה דבר יהוה אליו
לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא

hif עש"ר ašširti אעשרתי | אַנְי MT [אנכי] | ו + וַאם MT [2° אם] | שְׁרוֹג MT [šārog (GSH §1.1.5) שרוג 23] ≈
// ענרם | בְּלֵעָדִי PREP + PRON 1SG ‘without me’ ↓ | בָּלְעָדִי MT [בלעדי 24] | הֶעֱשֵׂרְתִּי (PHON) MT [אעשרתי]
hif INF הִרְבֵּה MT [ארבה] | וְשִׁכְרְךָ MT [ושכרך 15.1] | וְאֶשְׁכֹּל MT [ואשכול] | עָנִי MT [אנכי] | דְּמִשְׁק // דְּמִשְׁק MT [דמשק]
qal PT qātāl (GSH §2.12.4) ≈ MT הוֹלִיד PT qotel | אֱלֹהִים הָלַךְ 2 | יִרְשָׁהּ qal PT MSG ↓ | דָּבָר 4 | יִרְשָׁהּ qal IMPF 3MSG MT [יירש 3] | דְּמִשְׁק // דְּמִשְׁק MT [דמשק]
↓ ‘the word (of the LORD)’ N CSTR דָּבָר

out of your own bowels shall be your heir.” ⁵And he brought him out, and said: “Look toward the heavens, and count the stars, if you are able to count them.” And he said to him: “So shall your offspring be.” ⁶And he believed in Shema, and he reckoned it to him for righteousness. ⁷And he said to him: “I am Shema that brought you out of Or-kishdem, to give you this land to inherit it.” ⁸And he said: “O my Lord Shema, how shall I know that I shall inherit it?” ⁹And he said to him: “Bring me a heifer three years old, and a female goat three years old, and a ram three years old, and a turtledove, and a young pigeon.” ¹⁰And he brought him all these, and *surely* divided them, and laid each half over against the other; but *the birds* he did not divide. ¹¹And the birds of prey came down upon the carcasses, and Abram *turned* them *back*. :> — —

¹²And as the sun was going down, a deep sleep fell upon Abram; and lo, a dread, a great darkness, fell upon him. ¹³And *it was said* to Abram: “Know for certain that

ממעיד הוא יירשך ⁵ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמים וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך ⁶והאמן ביהוה ויחשבה לו צדקה ⁷ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה ⁸ויאמר אדני יהוה במה אדע כי אירשנה ⁹ויאמר אליו קח לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגזול ¹⁰ויקח לו את כל אלה ויבחר אתם בתור ויתן איש את בתרו לקראת רעהו ואת הצפורים לא בחר ¹¹וירד העיט על הפגרים וישב אתם אברם: < — —

¹²ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו ¹³ויאמר לאברם ידע תדע כי

בת"ר *bittor* בתור 10 | (see §2.2.2.2) MT *qāḥ* קח 9 | MT *he* הֵשִׁימָה + DIREC *he* הֵשִׁימָה ≈ השמים 5
 MT *minus* 2' את | MT *qittul* (GSH §2.14.12) MT *qittul* בְּתֵיךְ + N בְּ- PREP בְּתֵיךְ | MT *qittul* (GSH §2.14.12) MT *qittul* בְּתֵיךְ + N בְּ- PREP בְּתֵיךְ
 MT *qal* וַיֹּאמֶר *qal* וַיֹּאמֶר 13 | MT *wiyyāmar nif* וַיֹּאמֶר 13 | MT *hif* 'drove away' *hif* וַיִּשָּׁב נש"ב MT *hif* וַיִּשָּׁב נש"ב *wyīšab* וישב 11 | SG *hif* וַיִּשָּׁב
 ↓

your offspring shall be a sojourner in a land that is not theirs, and shall serve them, and they shall afflict them four hundred years; ¹⁴and also the nation, that *will enslave them*, I will judge; and afterward they shall come out with great possessions. ¹⁵And you shall go to your fathers in peace; you shall be buried in a good old age. ¹⁶And the fourth generation *shall come back* here; for the iniquity of the Emarite is not yet full.” :>— —

¹⁷And the sun went down and there was thick darkness, and behold, a smoking furnace and a flaming torch passed between these pieces. ¹⁸On that day Shema made a covenant with Abram, saying: “To your offspring I have given this land, from the river of Mišrem to the great river, the river Farat, ¹⁹the Qenite, and the Qenazite, and the Qadamonite, ²⁰and the Atite, and the Ferizzite, and the Refa'em, ²¹and the Emarite, and the Ka'nanite, and the Girgeshite, *and the Ibbite*, and the Yebusite.” :>— —

גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה ¹⁴ וגם את הגוי אשר *יעבדו* דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול ¹⁵ ואתה תבוא אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה ¹⁶ ודור הרביעי *ישוב* הנה כי לא שלם עון האמרי עד הנה: <— —

¹⁷ ויהי השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה ¹⁸ ביום ההוא כרת יהוה את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת ¹⁹ את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני ²⁰ ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים ²¹ ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרגשי *ואת החוי* ואת היבوسی: <— —

14 *yābbīdu hif*] MT יַעֲבִדוּ *qal* '(the nation that) they serve' ↓ | 16 הרביעי ≈ MT רְבִיעִי DEF (see §4.1.3.2.5) | *yābbīdu hif*] MT יַעֲבִדוּ PL | *yābbīdu hif*] MT יַעֲבִדוּ PL | 20 הרפאים (= MT הַרְפָּאִים) *arrēfā'i* (הרפאי) | 21 *wa'et ha'chay*] MT *wa'et ha'chay* minus

16

¹ And Sharri, Abram's wife, bore him no children. And she had a handmaid, an Egyptian, whose name was Agar. ² And Sharri said to Abram: "Behold now, Shema has restrained me from bearing children; go in, I pray you, to my handmaid; it may be that I shall obtain children through her." And Abram heeded the voice of Sharri. ³ And Sharri, Abram's wife, took Agar the Egyptian, her handmaid, after Abram had dwelt ten years in the land of Ka'nan, and gave her to Abram her husband to be his wife. ⁴ And he went in to Agar, and she conceived; and when she saw that she had conceived, her mistress was despised in her eyes. ⁵ And Sharri said to Abram: "My wrong be upon you. I gave my handmaid to your embrace, and when she saw that she had conceived, I was despised in her eyes. May Shema judge between me and you." ⁶ But Abram said to Sharri: "Behold, your maid is in your hand. Do to her that which is good in your eyes." And Sharri dealt harshly with her, and she fled from her. :> — —

⁷ And the angel of Shema found her by a fountain of water in the wilderness, by the fountain on the way to Shor.

טז

¹ ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר ² ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני יהוה מלדת בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי ³ ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ⁴ ויבא אל הגר ותהר ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ⁵ ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה ישפט יהוה ביני ובינך ⁶ ויאמר אברם אל שרי הנה שפחתיך בידך עשה לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח מפניה: < — —

⁷ וימצאה מלאך יהוה על עין המים במדבר על העין בדרך שור

16.2 *ibbanni nif B* ≈ MT *nif* אִבְּנִי | 6 שפחתך ≈ MT שִׁפְחָתְךָ (PHON) | בידך ≈ MT בְּיָדְךָ (PHON) | עשה *ēši qal* IMV FSG ≈ MT עָשִׂי (ORTH)

⁸ And he said: “Agar, Sharri’s hand-maid, **Woe!** Where have you come from and where are you going?” And she said: “I flee from my mistress Sharri.” ⁹ And the angel of Shema said to her: “Return to your mistress, and submit yourself under *her hand*.” ¹⁰ And the angel of Shema said to her: “I will greatly multiply your offspring, that it shall not be numbered for multitude.” ¹¹ And the angel of Shema said to her: “Behold, you are with child, and shall bear a son; and you shall call his name Yishma’el, because Shema has heard your affliction.” ¹² And he shall be a **prolific** man, his hand shall be against every man, and every man’s hand against him; and he shall dwell over against all his kinsmen.” ¹³ And she called the name of Shema that spoke to her “You are a God **who sees**,” for she said: “Here **too** I have seen [God] after seeing [him]!” ¹⁴ Therefore **she** called the well Bir-la’i-ra’i; behold, it is between Qadesh and Barad. ¹⁵ And Agar bore Abram a son; and Abram called the name of his son, whom Agar bore, Yishma’el. ¹⁶ And Abram was eighty-six years old, when Agar bore Yishma’el to Abram. :> — —

⁸ ויאמר הגר שפחת שרי **אוי** מזה באתי ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת ⁹ ויאמר לה מלאך יהוה שובי אל גברתיך והתעני תחת **ידה** ¹⁰ ויאמר לה מלאך יהוה הרבה ארבה את זרעך ולא יספר מרב ¹¹ ויאמר לה מלאך יהוה הנך הרה וילדת בן וקראת **את** שמו ישמעאל כי שמע יהוה אל ענייך ¹² והוא יהיה **פרה** אדם ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו ישכן ¹³ ותקרא שם יהוה הדבר אליה אתה אל **ראה** כי אמרה **הגם** הלם ראיתי אחרי ראה ¹⁴ על כן **קראה** לבאר באר לחי ראי הנה בין קדש ובין ברד ¹⁵ ותלד הגר לאברם בן ויקרא אברם **את** שם בנו אשר ילדה הגר ישמעאל ¹⁶ ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם: < — —

⁸ **אוי** *uwwi* INTERJ/INTERROG] MT אַי INTERROG ↓ | באתי PF 2FSG (GSH §2.0.13) ≈ MT בָּאת (MORPH) | ⁹ גברתיך ≈ MT גְּבִרְתְּךָ (PHON) | **ידה** *yēda* SG] MT יְדִיהָ PL ‘her hands’ | ¹⁰ זרעך ≈ MT זֶרְעֶךָ (PHON) | **הגם** ¹¹ **את** MT *minus* | ¹² **פרה** *fāri* פר' ‘prolific’] MT פָּרָא ‘wild’ ↓ | ¹³ **ראה** ^{1°} *rā'i* PT] MT רָאִי N ↓ | ¹⁴ **ראה** ^{2°} *rā'i* ≈ MT רָאִי (ORTH) | ¹⁵ **קראה** *qārā* PF 3F] MT קָרָא PF 3M | ¹⁶ **את** MT *minus*

17

¹ And Abram was ninety-nine years old, and Shema appeared to Abram, and said to him: "I am God Almighty; walk before me, and be perfect. ² And I will make my covenant between me and you, and will multiply you exceedingly." ³ And Abram fell on his face; and God talked with him, saying: ⁴ "*And as for me*, behold, my covenant is with you, and you shall be the father of a multitude of nations. ⁵ No longer shall your name be called Abram any more, but your name shall be Ab'ram, for I have made you the father of a multitude of nations. ⁶ And I will make you exceedingly fruitful, and I will make nations of you, and kings shall come out of you. ⁷ And I will establish my covenant between me and you and your offspring after you throughout their generations for an everlasting covenant, to be a God to you and to your offspring after you. ⁸ And I will give to you, and to your offspring after you, the land of your sojourning, all the land of Ka'nan, for an everlasting possession; and I will be their God." :>—

⁹ And God said to Ab'ram: "And as for you, you shall keep my covenant, you and your offspring after you

יז

¹ ויהי אברם בן תשעים » « ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והוי תמים ² ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אתך במאד מאד ³ ויפל אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר ⁴ ואני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים ⁵ ולא יקרא עוד » « שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך ⁶ והפריתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו ⁷ והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריו לדרותם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו ⁸ ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים: <— —

⁹ ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריו

¶ את MT » « 5 | ו- אֲנִי MT [ואני 4 | (¶ Gen. 12.2) הִי"י וְהָיָה MT ≈ הו"י והוי | שָׁנָה MT » « 17.1

throughout their generations. ¹⁰ This is my covenant, which you shall keep, between me and you and your offspring after you. *Behold, circumcise* every male among you. ¹¹ *And you shall circumcise* the flesh of your foreskin, *and it shall* be a sign of a covenant between me and you. ¹² And he that is eight days old *shall be circumcised* among you, every male throughout your generations, he that is born in the house, or bought with money of any foreigner, that is not of your offspring. ¹³ *Behold, one circumcised shall circumcise those born* in your house, and those bought with your money, and my covenant shall be in your flesh for an everlasting covenant. ¹⁴ And any uncircumcised male who *will* not *circumcise* the flesh of his foreskin *on the eighth day*, that soul shall be cut off from his people; he has broken my covenant.” :> — —

¹⁵ And God said to Ab'ram: “As for Sharri your wife, you shall not call her name Sharri, but Sharra shall be her name. ¹⁶ And I will bless her, and moreover I will give you a son by her;

לדרותם ¹⁰ זאת בריתי אשר תשמרו ביני ובינכם ובין זרעך אחריד **המול** לכם כל זכר ¹¹ ונמלתם את בשר ערלתכם והיתה לאות ברית ביני ובינכם ¹² ובן שמנת ימים **ימול** לכם כל זכר לדרותיכם יליד בית ומקנת כסף מכל בן נכר אשר לא מזרעך הוא ¹³ **המול ימול ילידי** ביתך ומקנות כספך והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם ¹⁴ וערל זכר אשר לא **ימול** את בשר ערלתו **ביום השמיני** ונכרתה הנפש ההיא מעמיה את בריתי הפר: < — —

¹⁵ ויאמר אלהים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה ¹⁶ וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן

10 *wbinkimma* ≈ MT וְבִינְיָכֶם (↓ Gen. 26.28) | **המול** *āmol* EXCLAM *ā* + *qal* IMV/INF] MT *nif* INF וְבִינְיָכֶם | **ונמלתם** *wnāmāltimma nif*] MT וְנִמְלְתֶם ‘you shall be circumcised’ | 11 **והיתה** F] MT וְהָיָה M | **ימול** *āmol yāmol*] MT יִמּוֹל *nif* ↓ | 12 **ימול** *yāmol qal*] MT יִמּוֹל ↓ | 13 **ימול ילידי** PL] MT יְלִידֵי SG | **ומקנות** *wmaqnāt* (= MT וּמִקְנֹתָ SG] MT יִמּוֹל | **ימול** *yāmol*] MT יִמּוֹל (see v. 12 above) ↓ | 14 **ביום השמיני** MT *minus* ↓ | ההיא ≈ MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3)

and will bless **him**, and she shall be [a mother of] nations; **and** kings of peoples shall come from her.”¹⁷ Then Ab'ram fell on his face, and laughed, and said in his heart: “At the age of **one hundred** years **shall I beget?** Or Sharra, at ninety years, shall she bear?”¹⁸ And Ab'ram said to God: “**Oh that** Yishma'el might live before You!”¹⁹ And God said: “But **behold**, Sharra your wife shall bear you a son, and you shall call his name Ye'ṣaq; and I will establish my covenant with him for an everlasting covenant **and** for his offspring after him.”²⁰ And as for Yishma'el, I have heard you. Behold, I will bless him, and will make him fruitful, and will multiply him exceedingly; twelve princes shall he beget, and I will make him a great nation.”²¹ And my covenant I will establish with Ye'ṣaq, whom Sharra shall bear to you at this set time in the next year.”²² And he finished talking with him. :>— —

And God went up from Ab'ram,²³ and Ab'ram took Yishma'el his son, and all that were born in

וברכתיו והיתה לגוים **ומלכי** עמים ממנה יהיו¹⁷ ויפל אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן **מאת שנה** **אוליד** ואם שרה הבת תשעים שנה תלד¹⁸ ויאמר אברהם אל האלהים **לוי** ישמעאל יחיה לפניך¹⁹ ויאמר אלהים אבל **הנה** שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את שמו יצחק והקמתי את בריתי אתו לברית עולם ולזרעיו אחריו²⁰ ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אתו והפריתי אתו והרביתי אתו במאד מאד שנים עשר נשיאים יוליד ונתתיו לגוי גדול²¹ ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה למועד הזה בשנה האחרת²² ויכל לדבר אתו: <— —

ויעל אלהים מעל אברהם²³ ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילדי

16 **וברכתיו** + PRON 3MSG] MT וּבִרְכָתִיָּהּ + PRON 3FSG 'I will bless her' | **ומלכי**] MT מְלָכִי | 17 **מאת** CSTR] MT לֵבִי | 18 **לוי** | **אוליד** *ūlād hif IMPF 1SG*] MT יִלְדַּד *nif IMPF 3MSG* 'shall (a child) be born?' ↓ | 19 **הנה** *inna*] MT *minus* | **ולזרעיו** PL?/SG] *walzērā'u SG* | **ולזרעו**] MT לְזֶרְעוֹ - 1 SG

his house, and all that were bought with his money, every male among the men of Ab'ram's house, and circumcised the flesh of their foreskin on that very day, as God had said to him. ²⁴ And Ab'ram was ninety-nine *years* old, *at the circumcision* of the flesh of his foreskin. ²⁵ And Yishma'el his son was thirteen years old, *at the circumcision* of the flesh of his foreskin. ²⁶ On that very day Ab'ram and Yishma'el his son were circumcised. ²⁷ And all the men of his house, those born in the house, and those bought with money of a foreigner, were circumcised with him. :>— —

18

1 And Shema appeared to him by Aluni-mamri, as he sat at the tent door in the heat of the day. 2 And he lifted up his eyes and looked, and, lo, three *men* stood in front of him. And when he saw them, he ran from the tent door to meet them, and bowed down to the earth, 3 and said: "My lord, if now I have found favour *in your sight*, do not *pass* by

ביתו ואת כל מקנות כספו כל זכר באנשי
בית אברהם וימל את בשר ערלתם בעצם
היום הזה כאשר דבר אתו אלהים
²⁴ ואברהם בן תשעים ותשע **שנים בהמלו**
את בשר ערלתו ²⁵ וישמעאל בנו בן שלש
עשרה שנה **בהמלו** את בשר ערלתו
²⁶ בעצם היום הזה נמל אברהם וישמעאל
בנו ²⁷ וכל אנשי ביתו ויליד ביתו ומקנות
כסף מאת בן נכר נמלו אותו: — —

יה

¹ וירא אליו יהוה באלוני ממרא והוא
ישב פתח האהל כחם היום ² וישא עיניו
וירא והנה שלשה **אנושים** נצבים עליו
וירא וירץ לקראתם מפתח האהל
וישתחוי ארצה ³ ויאמר אדני אם נא
מצאתי חן **בעיניכם** אל נא **תעברו** מעל

[illegible]

your servant. ⁴Let now a little water be fetched, and wash your feet, and recline yourselves under the tree. ⁵And I will fetch a morsel of bread, and strengthen *your heart*. *And after that* you shall pass on, since you have come to your servant.” And they said: “Do as you have said.” ⁶And Ab'ram hurried into the tent to Sharra, and said: “Quickly knead three measures of fine meal, and make cakes.” ⁷And Ab'ram ran to the herd, and fetched a calf tender and good, and gave it to the servant, and he hurried to *dress it*. ⁸And he took butter, and milk, and the calf which he had dressed, and set it before them. And he stood by them under the tree, and they ate. ⁹And they said to him: “Where is Sharra your wife?” And he said: “Behold, in the tent.” ¹⁰And he said: “I will surely return to you according to the time of life, and, lo, Sharra your wife shall have a son.” And Sharra was listening at the tent door, *and she* was behind him. ¹¹Now Ab'ram and Sharra were old, advanced in age. It had ceased to be with Sharra after the manner of women. ¹²And Sharra wondered within herself.

עבדכם ⁴ יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשעינו תחת העץ ⁵ ואקח פת לחם וסעדו **לבבכם ואחר** תעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת ⁶ וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סים קמח סלת לושי ועשי עגות ⁷ ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר **לעשותו** ⁸ ויקח חמאה והחלב **ואת בן** הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו ⁹ ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל ¹⁰ ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל **והיא** אחריו ¹¹ ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח כנשים ¹² ותצחק שרה בקרבה

והשעינו | יקח yiqqa ACT? ≈ MT יִקַּח PASS ↓ | עבדך + PRON PL] MT עֲבָדְךָ + PRON SG ‘your servant’ | **עבדכם**
לבבכם | וְאֶתְכֶם LENG IMPF MT ≈ וְהִשְׁעֵנִי IMV PL ≈ **wiššā'inu nif** (PHON) | **ואת** MT ≈ אֶתְךָ IMPF MT ≈ **5 ואכה** | **לעשותו** 7 MT | סאים sim ≈ סימ 6 MT – ו- | **ואחר** MT | לֹבֵב ***leḇābikimma** N **8 לעשות אתו** = ותצחק 12 MT | והוא MT [והיא 10 MT | ובן MT **9 ואת בן**] – DEF (= **wālāb** ^והחלב **8**) | **לעשות אתו** = ותצחק (see v. 13)

saying: “After I have withered, shall I have pleasure, my lord being old?” :>— —

¹³ And Shema said to Ab'ram: “Why did Sharra wonder, saying: ‘Shall I indeed bear a child, and I am old?’ ¹⁴ Is anything too hard for Shema? At the set time I will return to you, according to the time of life, and Sharra shall have a son.” ¹⁵ Then Sharra denied, saying: “I did not wonder,” for she was afraid. And he said *to her*: “But you did wonder.”

¹⁶ And *the men* rose from there, and looked toward Sadem. And Ab'ram went with them to set them on the way.

¹⁷ And Shema said: “Shall I hide from Ab'ram what I am about to do, ¹⁸ seeing that Ab'ram shall surely become a great and mighty nation, and all the nations of the earth shall be blessed in him?

¹⁹ For *I have known* that *Ab'ram* may command his children and his household after him, that they may keep the way of Shema, to do righteousness and justice, so that Shema may bring upon Ab'ram that which he has spoken of him.” :>— —

לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן: <— —

¹³ ויאמר יהוה אל אברהם למה זה צעקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי ¹⁴ היפלא מיהוה דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן ¹⁵ ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר **לה** כי צחקתי ¹⁶ ויקמו משם **האנושים** וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם ¹⁷ ויהוה אמר המכסה אני מאברהם **את** אשר אני עשה ¹⁸ ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גוי הארץ ¹⁹ כי **ידעתי** למען אשר יצוה **אברהם** את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יהוה לעשות צדקה ומשפט למען הביא יהוה על אברהם את אשר דבר עליו: <— —

13 ל **לה** *lā* PREP | 1° צחקתי MT = 1° צחקתי (see v. 13) | צחקה (PHON) 'laughed' | 13 צעקה *ṣā'ēqa* ≈ MT לא 'no' | 2° צחקתי PF 2FSG (GSH §2.0.13) ≈ MT צחקת (MORPH; ↓ 3.13) | 16 **האנושים** MT minus | 17 **את** MT minus | 18 *guwwi* PL CSTR ≈ MT גוי (PHON) | 19 **ידעתי** PF MT + PRON 3MSG 'I have known him' | **אברהם** MT minus

²⁰ And Shema said: “[Because] the *outcry* of Sadem and Emirra is great, and because their sin is very grievous, ²¹ I will go down now, and see whether they have done altogether *according to the outcry of it*, that has come to me. And if not, I will know.” ²² And *the men* turned from there, and went toward Sadem, but Ab'ram stood still before Shema. ²³ And Ab'ram drew near, and said: “Will you consume the righteous with the wicked? ²⁴ Perhaps there are fifty righteous within the city; will you consume and not spare the place for the fifty righteous that are there? ²⁵ Far be it from you to do such a thing, to slay the righteous with the wicked, so that the righteous should be as the wicked. Far be it from you. *Behold! The Judge* of all the earth shall not do right!” :>— —

²⁶ And Shema said: “If I find in Sadem fifty righteous within the city, then I will spare the whole place for their sake.” ²⁷ And Ab'ram answered and said: “Behold now, I have taken upon myself to speak to the Lord, I who am but dust and ashes. ²⁸ Perhaps there are five of the fifty righteous lacking. Will you destroy the whole city for lack of five?”

²⁰ ויאמר יהוה **צעקת** סדם ועמרה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד ²¹ ארדה נא ואראה **הך צעקתה** הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה ²² ויפנו משם **האנושים** וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני יהוה ²³ ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע ²⁴ אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה ²⁵ חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חלילה לך **השפט** כל הארץ לא יעשה משפט: <— —

²⁶ ויאמר יהוה אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם ²⁷ ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר ²⁸ אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר

20 [צעקת MT זַעֲקַת (↓ Exod. 2.23) | 21 **הך צעקתה** *ik šā'iqta* INTERROG he + N] MT הַצִּעֲקָתָה INTERROG he + N | 22 **האנושים** MT הָאֲנָשִׁים (↓ v. 2) | 23 סדמה // MT סְדֹמָה | 25 **השפט** *āšūfāt* EXCLAM he?] MT הַשֹּׁפֵט INTERROG he ↓

And he said: “I will not destroy it, if I find there forty-five.” ²⁹ And he yet again spoke to him, and said *to him*: “Perhaps there are forty there.” And he said: “I will not *destroy* it for the sake of forty.” ³⁰ And he said: “Oh let not the Lord be angry, and I will speak. Perhaps there are thirty there.” And he said: “I will not *destroy* it, if I find thirty there.” ³¹ And he said: “Behold now, I have taken upon myself to speak to the Lord. Perhaps there are twenty there.” And he said: “I will not destroy it for the sake of twenty.” ³² And he said: “Oh let not the Lord be angry, and I will speak yet but this once. Perhaps there are ten there.” And he said: “I will not destroy it for the sake of ten.” ³³ And Shema went his way, as soon as he had finished talking with Ab'ram, and Ab'ram returned to his place. :>—

19

¹ And the two angels came to Sadem in the evening, and Loṭ was sitting in the gate of Sadem. When Loṭ saw them, he rose to meet them, and he bowed himself with his face to the earth. ² And he said: “Behold now, my lords, turn aside, I pray you, into your servant’s house, and spend the night, and wash

ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה ²⁹ ויסף עוד לדבר אליו ויאמר *אליו* אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא *אשחית* בעבור הארבעים ³⁰ ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא *אשחית* אם אמצא שם שלשים ³¹ ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים ³² ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה ³³ וילך יהוה כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו: <—

יט

¹ ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא לוט ויקם לקראתם וישתחוי אפים ארצה ² ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו

וישתחוי 19.1 MT אֶעֱשֶׂה [אשחית 30] | אֶעֱשֶׂה [אשחית] MT | MT minus [אליו 29] | *wyistābbi* ≈ MT וישתחוי (↓ Gen. 18.2)

your feet, and you shall rise up early, and go on your way.” And they said: “No, we will spend the night in the square.” ³ And he urged them strongly. And they turned in to him, and entered his house. And he made them a feast, and baked unleavened bread, and they ate. ⁴ Before they lay down, the men of the city, the men of Sadem, both young and old, all the people from every quarter, surrounded the house. ⁵ And they called to Loṭ, and said *to him*: “Where are *the men* who came to you tonight? Bring them out to us, that we may know them.” ⁶ And Loṭ went out to them to the door, and *they shut* the door after him. ⁷ And he said: “I pray you, my brothers, do not act so wickedly. ⁸ Behold now, I have two daughters that have not known man. Let me, I pray you, bring them out to you, and do to them as is good in your eyes. Only to *these* men do nothing, for they came under the shadow of my roof.” ⁹ And they said: “Stand back.” And they said: “This one came in to sojourn, and he will *also* act as judge. Now we will deal worse with you, than with them.”

רגליכם והשכמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחב נלין ³ ויפצר בם מאד ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו ⁴ טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה ⁵ ויקראו אל לוט ויאמרו **אליו** איה **האנשים** אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדע אתם ⁶ ויצא אליהם לוט הפתח והדלת **סגרו** אחריו ⁷ ויאמר אל נא אחי תריעו ⁸ הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציא נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים **האלה** אל תעשו דבר כי על כן באו בצל קורתי ⁹ ויאמרו גשה הלאה ויאמרו האחד בא לגור וישפט **גם** שפט עתה נריע לך מהם

MT IMPF ונדע | ↓ הַנָּשִׁים MT ^{ā'enūšəm} ^ **האנשים** | לֹו MT ^{לו} **אליו** 5 | (PHON) בָּרַחֲב MT ^{bar'rāb} ≈ ברחב 2
 MT PL **סגרו** | (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) הִפְתִּיחָהּ + DIREC *he* ≈ הפתח 6 | (see §2.2.2.2) לֵנְגִימִפִּי IMPF וַיִּנְדְּעָה
 MT SG סָגַר | (PHON) תָּרִיעוּ MT ^{tarriyyu} ≈ רע"ע *hif* ≈ תריעו 7 | (see §2.2.2.2) לֵנְגִימִפִּי IMPF אֻצִּיָּאָה MT ≈ אוציא 8 | (see §2.2.2.2) לֵנְגִימִי IMPF גִּשָּׂה MT ^{gāša} ≈ גשה 9 | (see §2.2.2.2) לֵנְגִימִי IMPF אֶחָד (= MT
 MT ^{ād} (אחד) – DEF **גם** | MT ^{minus} *minus* ≈ שפט ^{šūfāt} INF/PT שפט (GSH §2.14.9) ≈ שָׁפֹט MT INF ABS נריע |
 MT (PHON; see v. 7 above) נָרַע ≈ רע"ע *narri*

And they pressed hard upon the man Loṭ, and drew near to break the door. ¹⁰ But *the men* put out their hand, and brought Loṭ into the house to them, and shut the door. ¹¹ And they struck the men that were at the door of the house with blindness, both small and great, so that they wearied themselves to find the door. :>— —

¹² And *the angels* said to Lot: “Have you anyone else here? Son-in-law, *your sons*, and your daughters, and anyone you have in the city, bring them out of *this* place. ¹³ For we will destroy this place, because their outcry has become great before Shema, and Shema has sent us to destroy it.” ¹⁴ And Lot went out, and spoke to his sons-in-law, who married his daughters, and said: “Up, get out of this place, for Shema will destroy the city.” But to his sons-in-law he seemed to be joking. ¹⁵ And when the morning dawned, the angels hastened Lot, saying: “Rise, take your wife, and your *two daughters* that are here, lest you be consumed in the iniquity of the city,” ^[16] and he lingered. And *the men* laid hold upon his hand, and upon the hand of his wife, and upon the hand of his two daughters,

ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר
הדלת¹⁰ וישלחו **האנשים** את ידם ויביאו
את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו
ו**את האנשים אשר פתח הבית הכו**¹¹
בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למצא
הפתח: — —

¹² ויאמרו **המלאכים** אל לוט עוד מי
לך פה חתן **בניד** ובנתיך וכל אשר לך
בעיר הוציא מן המקום **הזה** ¹³ כי
משחיתים אנחנו את המקום הזה כי גדלה
צעקתם את פני יהוה וישלחנו יהוה
להשחיתה ¹⁴ ויצא לוט וידבר אל חתניו
לקחי בנתיו ויאמר קומו צאו מן המקום
הזה כי משחית יהוה את העיר ויהי
כמצחק בעיני חתניו ¹⁵ וכמו השחר עלה
ויאיצו המלאכים בלוט לאמר קום את
אשתך ואת שתי **בנותך** הנמצאות פן
תספה בעון העיר ^[16] ויתמהמה. ויחזקו
האנושים בידו וביד אשתו וביד שתי בנתיו

10 האנשים $\hat{a}^{\prime}en\ddot{u}\ddot{s}am$] MT האנשים (see v. 5 above) | 12 המלאכים MT האנשים 'the men' | בניך MT בנך + ו | הזה MT minus | 13 להשחיתה $l\ddot{s}itta\ hif \approx$ MT לשחתה pi (¶ Gen. 6.17) | 15 בנותך $b\ddot{a}n\ddot{u}t\ddot{a}k$ DUAL MT בנותך PL ¶ | 16 ויחזקו $wy\ddot{a}zz\ddot{e}qu\ pi \approx$ MT ויחזקו hif 'laid hold' | האנושים $\hat{a}^{\prime}en\ddot{u}\ddot{s}am$] MT האנשים (¶ Gen. 18.1)

in Shema's mercy on him, and they brought him out, and set him outside the city. ¹⁷ And when they had brought them out outside, one said: "Escape for your life. Do not look behind you, nor stay in all the plain. Escape to the mountain, lest you be consumed." :>— —

18 And Loṭ said to them: “Oh, no, my lord. 19 Behold now, your servant has found favour in your sight, and you have magnified your kindness, which you have showed to me in saving my life. But I cannot escape to the mountains, lest evil overtake me, and I die. 20 Behold now, this city is near to flee to, and it is *small*. Oh let me escape there *for* it is *small*, and my soul shall live.” 21 And he said to him: “Behold, I have granted you this request also, that I will not overthrow the city of which you have spoken. 22 Hurry! Escape there, for I cannot do anything until you come there.” Therefore the name of the city was called Şār. 23 The sun had risen upon the earth when Loṭ came to Şār. :>— —

24 Then Shema caused it to rain
upon Sadem and upon Emirra brimstone
and fire from Shema out of heaven.

בחמלת יהוה עליו ויוצאהו וינחהו מחוץ
לעיר ¹⁷ ויהי כהוצאם אתם החוצה ויאמר
המלט על נפשך אל תביט אחריד ואל
תעמד בכל הככר ההרה המלט פן
תספה: <— —

18 וַיֹּאמֶר לוֹט אֵלֵיהֶם אֵל נָא אֲדֹנֵי
19 הִנֵּה נָא מִצָּא עֲבָדְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וְתִגְדַּל
חֲסֶדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לַחַיִּית אֶת נַפְשִׁי
וְאֲנֹכִי לֹא אוֹכַל לְהַמְלֹט הַהִרָה פֶּן תִּדְבַקְנִי
הָרָעָה וּמִתִּי 20 הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרוּבָה
לְנוֹס שְׂמָה וְהִיא **מִצְעָר** אֲמַלֵּט נָא שְׂמָה
הַלּוֹא מִצְעָר הִיא וְתַחֲיָה נַפְשִׁי 21 וַיֹּאמֶר
אֵלָיו הִנֵּה נִשְׂאָתִי פָנֶיךָ גַּם לְדַבֵּר הַזֶּה
לְבַלְתִּי הַפְכִי אֶת הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ 22 מֵהָר
הַמְּלֹט שְׂמָה כִּי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר עַד
בֹּאֵךְ שְׂמָה עַל כֵּן קֵרָא שֵׁם הָעִיר **צָעַר**
23 הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא
צָעָרָה: :— —

24 ויהוה המטיר על סדם ועל עמרה
גפרית ואש מאת יהוה מן השמים

מצער | 19 *liyyot hif* INF ≈ MT לִיּוֹת (PHON) | 20 והיא ≈ MT וְהִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | (twice) *miš'sār* PREP מ- + N מַעְצֵר MT נ ↓ | אַמְלֵט IMPF ≈ MT אִמְלֵטָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | הָלוּ INTERJ (*GSH* §6.3.12) MT הֲלֵא INTERROG *he* + NEG PARTIC | היא ≈ MT הִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | וַתְּחִי IMPF ≈ MT וַתְּחִי SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | 22 צוער // MT צוּעֵר

²⁵ And he overthrew *those* cities, and all the plain, and all the inhabitants of the cities, and the vegetation of the ground. ²⁶ And his wife looked back from behind him, and she became a pillar of salt. ²⁷ And Ab'ram went early in the morning to the place where he had stood before Shema. ²⁸ And he looked toward Sadem and Emirra, and toward *the face of all* the land of the plain, and beheld, and, lo, the smoke of the land rose like the smoke of a furnace. ²⁹ So it was that, when God destroyed the cities of the plain, God remembered Ab'ram, and sent Loṭ out of the midst of the overthrow, *when he overthrew* the cities in which Loṭ dwelt. :> — —

³⁰ And Loṭ went up from Šār and dwelt in the mountains with his two daughters, for he feared to dwell in Šār. And he dwelt in a cave, he and his two daughters *with him*. ³¹ And the first-born said to the younger: "Our father is old, and there is not a man in the earth to come in to us after the manner of all the earth. ³² *Come*, let us make our father drink wine, and we will lie with him,

²⁵ ויהפך את הערים האלה ואת כל הככר ואת כל ישבי הערים וצמח האדמה ²⁶ ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח ²⁷ וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני יהוה ²⁸ וישקף על פני סדם ועמרה ועל פני כל ארץ הככר וירא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן ²⁹ ויהי בהשחית אלהים את ערי הככר ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך האפכה בהפכו את הערים אשר ישב בהן לוט: < — —

³⁰ ויעל לוט מצער וישב בהר ושתי בנתיו עמו כי ירא לשבת בצער וישב במערה הוא ושתי בנתיו עמו ³¹ ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא עלינו כדרך כל הארץ ³² לכי נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו

25 [האלה] MT האל (|| Gen. 19.8) | [פני כל 28] MT כל-פני | 29 *hif* ≈ MT בִּשְׁחַת *pi* (|| Gen. 6.17) | 30 מצער // MT מצוער | מצוער // MT בצער | [עמו] MT *minus* || 32 [לכי F] MT לָכֵּה M ||

that we may preserve offspring from our father.”³³ And they made their father drink wine *that* night. And the first-born went in, and lay with her father. And he did not know when she lay down, nor when she rose.³⁴ And on the next day the first-born said to the younger: “*Behold*, I lay last night with my father. Let us make him drink wine tonight also; then you go in, and lie with him, that we may preserve offspring from our father.”³⁵ And they made their father drink wine that night also. And the younger rose, and lay with him. And he did not know when she lay down, nor when she rose.³⁶ Thus both the daughters of Lot became pregnant by their father.³⁷ And the first-born bore a son, and called his name Muwwab; he is the father of the Muwwabites to this day.³⁸ And the younger, she also bore a son, and called his name Ban-‘ammi; he is the father of the children of ‘Ammon to this day. :> — —

20

¹And Ab'ram journeyed from there toward the land of the south, and dwelt between Qadesh and Shor. And he sojourned in Gerar. ²And Ab'ram said

ונחיה מאבינו זרע³³ ותשקינה את אביהן
יין בלילה **ההוא** ותבא הבכירה ותשכב
את אביה ולא ידע בשכבה ובקומה³⁴ ויהי
ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה **הנה**
שכבתי אמש את אבי נשקיני יין גם
הלילה ובאי שכבי עמו ונחיה מאבינו זרע
³⁵ ותשקינה גם בלילה ההוא את אביהן יין
ותקם הצעירה ותשכב עמו ולא ידע
בשכבה ובקומה³⁶ ותהרנה שתי בנות
לוט מאביהן³⁷ ותלד הבכירה בן ותקרא
את שמו מואב הוא אבי מואב עד היום
³⁸ והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא **את**
שמו בן עמי הוא אבי בני עמון עד
היום: < — —

כ

¹ויסע משם אברהם ארץ הנגב וישב בין
קדש ובין שור ויגר בגרר² ויאמר אברהם

33 **ההוא** DEF] MT הָוָא INDEF ↓ | 34 **הנה** *inna*] MT הֵן | 37 **את** MT *minus* | 38 **היא** ≈ MT הָוָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | **את** MT *minus* 20.1 ארץ ≈ MT אֶרֶץ + DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2)

of Sharra his wife: “She is my sister.” And Abimelek king of Gerar sent, and took Sharra. ³But God came to Abimelek in a dream of the night, and said to him: “Behold, you are about to die, *on account of* the woman whom you have taken, for she is a man’s wife.” ⁴So Abimelek had not come near her. And he said: “Lord, will you slay even a righteous nation? ⁵*Behold*, he himself said to me ‘She is my sister’! And she even said ‘He is my brother.’ In the integrity of my heart and the innocence of my hands I have done this.” ⁶And God said to him in the dream: “Yes, I know that in the integrity of your heart you have done this, and I also withheld you from sin against me. Therefore, I did not let you touch her. ⁷And now restore the man’s wife, for he is a prophet, and he shall pray for you, and you shall live. But if you don’t restore [her], know that you shall surely die, you and all that are yours.” :>— —

⁸And Abimelek rose early in the morning, and called all his servants, and told all these things in their hearing. And *all* the men were very much afraid. ⁹And Abimelek called Ab'ram, and said

אל שרה אשתו אחותי היא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה ³ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על *אדות* האשה אשר לקחת והיא בעילת בעל ⁴ואבימלך לא קרב אליה ויאמר אדני הגוי גם צדיק תהרג ⁵*הלוא* הוא אמר לי אחותי היא והיא גם » « אמרה אחי הוא בתם לבבי ובנקיון כפי עשיתי זאת ⁶ויאמר אליו האלהים בחלום גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אתך מחטאה לי על כן לא נתתיך לנגע אליה ⁷ועתה השיב *את* אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחייה ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך: <— —

⁸וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה באזניהם וייראו *כל* האנשים מאד ⁹ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר

2 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 3 *אדות* MT minus | והיא ≈ MT וְהָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | *bilāt* PT PASS *qatīl* ≈ MT בְּעִלְתָּ PT PASS *qatīl* | 5 *הלוא* *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12) | MT הָיָא INTERROG *he* + NEG PARTIC | היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | » « MT הָיָא | 6 מחטאה *miyyē'tā qal* INF F (GSH §2.14.8, n.) ≈ MT מִחְטֵי *qal* INF חָטָא (see v. 9 below) | 7 *את* MT minus | 8 *כל* MT minus

to him: “What have you done to us? And what is *my sin* against you, that you have brought on me and on my kingdom a great sin? You have done deeds to me that ought not to be done.” ¹⁰ And Abimelek said to Ab'ram: “What were you thinking that you have done this thing?” ¹¹ And Ab'ram said: “*Because I was afraid*, because I thought ‘Surely the fear of God is not in this place, and they will kill me because of my wife.’” ¹² And *indeed she is* my sister, *the daughter of my father*, but not the daughter of my mother. And she became my wife. ¹³ And when God *caused* me to wander from my father's house, *and from the land of my birth*, I said to her “This is your kindness which you shall do to me. At every place to which we come, say of me ‘He is my brother.’” :>— —

¹⁴ And Abimelek took *one thousand pieces of silver, and sheep*, and oxen, and men-servants, and maid-servants, and gave them to Ab'ram, and restored Sharra his wife to him. ¹⁵ And Abimelek said: “Behold, my land is before you. Dwell where it pleases you.” ¹⁶ And to Sharra he said: “Behold, I have given your brother one thousand pieces of silver. Behold, it is

לו מה עשית לנו ומה **חטאתי** לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא יעשון עשית עמדי ¹⁰ ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה ¹¹ ויאמר אברהם **כי יראתי** כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי ¹² וגם **אמנם** אחתי היא **בת אבי** אך לא בת אמי ותהי לי לאשה ¹³ ויהי כאשר **התעה** אתי אלהים מבית אבי **ומארץ מולדתי** ואמר לה זה חסדיך אשר תעשין עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הוא: <— —

¹⁴ ויקח אבימלך **אלף כסף וצאן** ובקר ועבדים ושפחות ויתן לאברהם וישב לו את שרה אשתו ¹⁵ ויאמר אבימלך הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב ¹⁶ ולשרה אמר הנה נתתי אלף כסף לאחידך הנה הוא

9 **חטאתי** *ḥṭāṭti* N F *חֲטָאָתַי* + PRON 1SG/VB *qal* PF 1SG] MT *חֲטָאָתַי* VB *qal* PF 1SG ↓ | יַעֲשֹׂן MT ≈ יַעֲשֹׂן — PARAG
 11 **כי יראתי** *ki yirāṭi* MT minus | 12 **אמנם** *āmēnūmma* MT אֲמֵנָה ↓ | **היא בת אבי** *hī'ā bēṭ ābī* MT | **ומארץ מולדתי** *ummar'at mōlādēti* MT minus ↓ | **אלף כסף וצאן** *al'p kṣp w. ṣān* MT | **חטאתי** *ḥṭāṭti* N F *חֲטָאָתַי* + PRON 1SG/VB *qal* PF 1SG] MT *חֲטָאָתַי* VB *qal* PF 1SG ↓ | יַעֲשֹׂן MT ≈ יַעֲשֹׂן — PARAG
 13 **התעה** *hith'ē* MT | **כי יראתי** *ki yirāṭi* MT minus | 12 **אמנם** *āmēnūmma* MT אֲמֵנָה ↓ | **היא בת אבי** *hī'ā bēṭ ābī* MT | **ומארץ מולדתי** *ummar'at mōlādēti* MT minus ↓ | **אלף כסף וצאן** *al'p kṣp w. ṣān* MT | **חטאתי** *ḥṭāṭti* N F *חֲטָאָתַי* + PRON 1SG/VB *qal* PF 1SG] MT *חֲטָאָתַי* VB *qal* PF 1SG ↓ | יַעֲשֹׂן MT ≈ יַעֲשֹׂן — PARAG
 14 **אלף כסף וצאן** *al'p kṣp w. ṣān* MT | **חטאתי** *ḥṭāṭti* N F *חֲטָאָתַי* + PRON 1SG/VB *qal* PF 1SG] MT *חֲטָאָתַי* VB *qal* PF 1SG ↓ | יַעֲשֹׂן MT ≈ יַעֲשֹׂן — PARAG
 15 **אשתו** *āšēṭu* MT | **כי יראתי** *ki yirāṭi* MT minus | 12 **אמנם** *āmēnūmma* MT אֲמֵנָה ↓ | **היא בת אבי** *hī'ā bēṭ ābī* MT | **ומארץ מולדתי** *ummar'at mōlādēti* MT minus ↓ | **אלף כסף וצאן** *al'p kṣp w. ṣān* MT | **חטאתי** *ḥṭāṭti* N F *חֲטָאָתַי* + PRON 1SG/VB *qal* PF 1SG] MT *חֲטָאָתַי* VB *qal* PF 1SG ↓ | יַעֲשֹׂן MT ≈ יַעֲשֹׂן — PARAG
 16 **ולשרה** *w. šarrah* MT | **כי יראתי** *ki yirāṭi* MT minus | 12 **אמנם** *āmēnūmma* MT אֲמֵנָה ↓ | **היא בת אבי** *hī'ā bēṭ ābī* MT | **ומארץ מולדתי** *ummar'at mōlādēti* MT minus ↓ | **אלף כסף וצאן** *al'p kṣp w. ṣān* MT | **חטאתי** *ḥṭāṭti* N F *חֲטָאָתַי* + PRON 1SG/VB *qal* PF 1SG] MT *חֲטָאָתַי* VB *qal* PF 1SG ↓ | יַעֲשֹׂן MT ≈ יַעֲשֹׂן — PARAG

for you a vindication *and* to all that are with you. And in respect of all you are justified.” ¹⁷ And Ab'ram prayed to God. And God healed Abimelek, and his wife, and his maid-servants, so that they bore children. ¹⁸ For *God had fast closed up* all the wombs of the house of Abimelek, because of Sharra, Ab'ram's wife. :>— —

ליך כסות עינים **ולכל** אשר אתיך ואת
הכל ונוכחת ¹⁷ ויתפלל אברהם אל
האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת
אשתו ואמתיו וילדו ¹⁸ כי **עצר** **עצר** **אלהים**
בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה
אשת אברהם: < — —

21

¹ And Shema visited Sharra as he had said, and Shema did to Sharra as he had spoken. ² And Sharra conceived, and bore Ab'ram a son in his old age, at the set time of which God had spoken *to him*. ³ And Ab'ram called the name of his son that was born to him, whom Sharra bore to him, Ye'şaq. ⁴ And Ab'ram circumcised his son Ye'şaq when he was eight days old, as God had commanded him. ⁵ And Ab'ram was one hundred years old, when his son Ye'şaq was born to him. ⁶ And Sharra said: "God has made *laughter* for me. Everyone who hears will laugh with me." ⁷ And she said: "Who would have said

כא

¹ ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש
 יהוה לשרה כאשר דבר ² ותהר ותלד
 שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר
אתו אלהים ³ ויקרא אברהם את שם בנו
 הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק ⁴ וימל
 אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים
 כאשר צוה אתו אלהים ⁵ ואברהם בן
 מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו
⁶ ותאמר שרה **צחקה** עשה לי אלהים
 כל השמע יצחק לי ⁷ ותאמר מי מלל

16 לֵד *lek* ≈ MT לֶדְ (MORPH) | וְ- לָלֵל *ittak* ≈ MT אִתְּךָ (MORPH) | הֵבֵל ≈ MT בֵּל - DEF (see §4.1.3.2.5) | 17 וּמַמְתִּי *wāmā'ūto* ≈ MT וְאַמְהִתִּי (ORTH) | 18 עֶצֶר עֶצֶר *āṣār āṣār* VB and INF MT עֶצֶר עֶצֶר INF and VB | אֱלֹהִים MT יְהוָה ↓ 21.2 אִתּוֹ *ittu* PREP 'with' MT אִתּוֹ NOTA ACC ↓ | 6 שָׁעָה *šā'ēqa* N F] MT צֶהָק N M

to Ab'ram, that, **behold**, Sharra would **suckle** children? Yet I have borne **to him** a son in his old age.” ⁸ And the child grew, and was weaned. And Ab'ram made a great feast on the day that Ye'saq **his son** was weaned. ⁹ And Sharra saw the son of Agar the Egyptian, whom she had borne to Ab'ram, mocking. ¹⁰ And she said to Ab'ram: “Cast out this handmaid and her son. For the son of this handmaid shall not be heir with my son, with Ye'saq.” ¹¹ And the thing was very grievous in Ab'ram's sight on account of his son. :> — —

¹² And God said to Ab'ram: “Let it not be grievous in your sight because of the lad and because of your handmaid. In all that Sharra said to you, listen to her voice. For in Ye'saq shall your offspring be called. ¹³ And also of the son of **this** handmaid will I make a **great** nation, because he is your offspring.” ¹⁴ And Ab'ram rose early in the morning, and took bread and a skin of water, and gave it to Agar, putting it on her shoulder, along with the child, and sent her away. And she departed, and wandered in the wilderness of Bir-shaba. ¹⁵ And the water in the skin was spent, and she cast the child

לאברהם **הינקה** בנים שרה כי ילדתי **לו** בן לזקניו ⁸ ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק **בנו** ⁹ ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק ¹⁰ ותאמר לאברהם גרש **את** האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק ¹¹ וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אדות בנו: < — —

¹² ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע ¹³ וגם את בן האמה **הזאת** לגוי **גדול** אשימנו כי זרעך הוא ¹⁴ וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע ¹⁵ ויכלו המים מן החמת ותשלך את הילד

7 **הינקה** *āyānāqā* EXCLAM *ā* + *qal* PF (GSH §2.4.4; 6.3.2) MT *hif* PF | **לו** MT minus ↓ | **8 בנו** MT minus ↓ | **10 את** MT minus | **13 הזאת** MT minus ↓ | **גדול** MT minus ↓

under one of the shrubs. ¹⁶ And she went, and sat down over against [him]; *she got far* about the distance of a bowshot, for she said: “Let me not look upon the death of the child.” And she sat over against [him], and lifted up her voice, and wept. ¹⁷ And God heard the voice of the lad. :>— —

And the angel of God called to Agar from heaven, and said to her: “*What troubles you*, Agar? Do not fear, for God has heard the voice of the lad where he is. ¹⁸ Rise, lift up the lad, and hold him in your hand, for I will make him a great nation.” ¹⁹ And God opened her eyes, and she saw a well of water. And she went, and filled the skin with water, and gave the lad drink. ²⁰ And God was with the lad, and he grew. And he dwelt in the wilderness, and became an *archer lad*. ²¹ And he dwelt in the wilderness of Farran. And his mother took him a wife from the land of Mišrem. :>— —

תחת אחד השחים ¹⁶ ותלך ותשב לה
מנגד *הרחיקה* כמטוי קשת כי אמרה אל
אראה במות הילד ותשב מנגד ותשא את
קולה ותבך ¹⁷ וישמע אלהים את קול
הנער: <: — —

ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן
השמים ויאמר לה *מלכי* הגר אל תיראי כי
שמע אלהים *את* קול הנער באשר הוא
שם ¹⁸ קומי שאי את הנער וחזיקי את
ידיך בו כי לגוי גדול אשימנו ¹⁹ ויפקח
אלהים את עיניה ותרא באר מים ותלך
ותמלא את החמת מים ותשק את הנער
²⁰ ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב
במדבר ויהי *רבי קשת* ²¹ וישב במדבר
פראן ותקח לו אמו אשה מארץ
מצרים: <: — —

15 *aššuwwam* N שוֹח * ≈ MT שִׁיחַ N הַשִּׁיחִים | 16 *hif* PF 3FSG] MT הִרְחִיקָה | 17 *ma liki* (מה לִּכִּי) MT מֵהִלֵּךְ | *kāmṭuwwi* ≈ MT כְּמִטְוִי (PHON) | 18 *wazzīqi hif/pi* IMV FSG (LOT IV, p. 307) ≈ MT וַחֲזִיקִי | 19 *yēḏak* SG יָדָה (PHON) | 20 *rābi qāṣat*] MT רַבֵּה קֶשֶׁת | 21 *rābi qāṣat*] MT רַבֵּה קֶשֶׁת |

²²And at that time Abimelek and Fi-kal the captain of his host said to Ab'ram, saying: "God is with you in all that you do. ²³Now therefore swear to me here by God that you will not deal falsely with me, nor with my offspring, nor with him *who is in front of me. But according to the kindness* that I have done to you, you shall do to me, and to the land within which you have sojourned." ²⁴And Ab'ram said: "I will swear." ²⁵And Ab'ram complained to Abimelek about the well of water, which Abimelek's servants had seized. ²⁶And Abimelek said: "I do not know who has done this thing; neither did you tell me, neither had I heard of it until today." :> — —

²⁷And Ab'ram took sheep and oxen, and gave them to Abimelek, and the two of them made a covenant. ²⁸And Ab'ram set seven ewe lambs *of flock* by themselves. ²⁹And Abimelek said to Ab'ram: "What is the meaning of these seven *ewe lambs* which you have set by themselves?" ³⁰And *Ab'ram* said: "Indeed, *the* seven *ewe lambs* you shall take of my hand, that it may be a witness to me that I have dug this well." ³¹Therefore

²²ויהי בעת ההיא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה ²³ועתה השבע לי באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולננדי **וכחסד** אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרת בה ²⁴ויאמר אברהם אנכי אשבע ²⁵והוכיח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך ²⁶ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום: < — —

²⁷ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית ²⁸ויעב אברהם » » « שבע כבשות **צאן** לבדהן ²⁹ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע **הכבשות** האלה אשר הצבת לבדהן ³⁰ויאמר **אברהם** כי את שבע **הכבשות** תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת ³¹על כן

22 (Gen. 26.26) (¶ ופי כל) wfi kal (= ופיכל MT) | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) הָיָא MT ≈ ההיא 22
 23 » — ו- פְּחָסֵד MT (וכחסד) | וְלִנְנֵדִי MT (ולננדי) | (see §2.2.2.2) הַשְּׁבָעָה MT ≈ השבע IMV 23
 28 » » « שבע כבשות **צאן** לבדהן 29 | (see §4.1.3.2.5) כְּבִשָּׁה MT [DEF] **הכבשות** 29 | (see §4.1.3.2.5) אֶת MT [INDEF] **צאן** | אֶת MT [INDEF] 28
 29 ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע **הכבשות** האלה אשר הצבת לבדהן ³⁰ויאמר **אברהם** כי את שבע **הכבשות** תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת ³¹על כן
 30 ויאמר **אברהם** כי את שבע **הכבשות** תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת ³¹על כן
 31 Therefore

he called that place Bir-shaba, because there they swore both of them. ³² So they made a covenant at Bir-shaba. And Abimelek rose, and Fi-kal the captain of his host, and they returned to the land of the Philistines. ³³ And **Ab'ram** planted a tamarisk tree in Bir-shaba, and invoked there the name of Shema, the Everlasting God. ³⁴ And Ab'ram sojourned in the land of the Philistines many days. :> — —

22

¹ And after these things God tested Ab'ram, and said to him: “Ab'ram.” And he said: “Here I am.” ² And he said: “Take now your son, your only son, whom you love, Ye'saq, and go to the land of Muriyya, and offer him there *as a burned offering* upon one of the mountains which I will tell you.” ³ And Ab'ram rose early in the morning, and saddled his ass, and took two of his young men with him, and Ye'saq his son. And he cut the wood for *the burned offering*, and arose, and went to the place of which God had told him ^[4] on the third day. And Ab'ram lifted up his eyes, and saw

קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם ³² ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים ³³ ויטע **אברהם** אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יהוה אל עולם ³⁴ ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים: < — —

כב

¹ ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני ² ויאמר קח נא את בנך את יחידאך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המורה והעלהו שם **עלה** על אחד ההרים אשר אמר אליך ³ וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי **העלה** ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים ^[4] ביום השלישי. וישא אברהם את עיניו וירא את

32 ^ופיכל (= MT ^ופיכל) | wfi kal (ופי כל) (|| Gen. 26.26) | 33 **אברהם** MT minus 22.2 yā'idāk ≈ יחידאך | MT ^המורה (MORPH) || | amnūriyya (= MT ^המורה) || | **עלה** MT לעלה | 3 **העלה** DEF MT עלה | INDEF (see §4.1.3.2.5) ||

the place from afar. ⁵ And Ab'ram said to his young men: “Stay here with the ass, and I and the lad will go over there and we will worship, and come back to you.” ⁶ And Ab'ram took the wood of the burned offering, and laid it on Ye'saq his son. And he took in his hand the fire and the knife. And they went both of them together. :>— —

⁷ And Ye'saq spoke to Ab'ram his father, and said: “My father.” And he said: “Here I am, my son.” And he said: “Behold, the fire and the wood. But where is the lamb for a burned offering?” ⁸ And Ab'ram said: “God will provide the lamb for a burned offering himself, my son.” And they went both of them together. ⁹ And they came to the place of which God had told him. And Ab'ram built the altar there, and laid the wood in order, and bound Ye'saq his son, and laid him on the altar, upon the wood. ¹⁰ And Ab'ram stretched out his hand, and took the knife to slay his son. :>— —

¹¹ And the angel of Shema called to him from heaven, and said: “Ab'ram, Ab'ram.” And he said: “Here I am.”

המקום מרחק ⁵ ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוי ונשוב אליכם ⁶ ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו: <— —

⁷ ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעלה ⁸ ויאמר אברהם אלהים יראה לו שה לעלה בני וילכו שניהם יחדו ⁹ ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח ויערך את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים ¹⁰ וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו: <— —

¹¹ ויקרא אליו מלאך יהוה מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני

$wništābbi \approx$ MT וְנִשְׁתַּחֲוּהוּ (PHON) | IMPF ונשוב \approx MT וְנִשְׁוֹבָה (LENG IMPF (see §2.2.2.2) | \approx ש 8 | MT הָשָׂה + DEF (see §4.1.3.2.5)

¹² And he said: “Do not lay your hand *upon* the lad or do anything to him, for now I know that you fear God, seeing you have not withheld your son, your only son, from me.” ¹³ And Ab'ram lifted up his eyes, and looked, and behold, there was *one* ram caught in the thicket by his horns. And Ab'ram went and took the ram, and offered him up *[as]* a *burned offering* instead of his son. ¹⁴ And Ab'ram called the name of that place Shema-yērē'i. As it is said to this day: “On *the mountain* Shema shall be seen.” >— —

¹⁵ And the angel of Shema called to Ab'ram a second time from heaven, ¹⁶ and said: “By myself I have sworn, says Shema, because you have done this thing, and have not withheld your son, your only son, *from me*, ¹⁷ I will surely bless you, and I will greatly multiply your offspring as the stars of the heavens and as the sand that is upon the sea-shore. And your offspring shall possess the cities of his enemies. ¹⁸ And in your offspring all the nations of the earth will be blessed, because you have obeyed my voice.” ¹⁹ And Ab'ram returned to

¹² ויאמר אל תשלח ידך על הנער ואל תעשה לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יאחידך ממני ¹³ וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחד נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו עלה תחת בנו ¹⁴ ויקרא אברהם את שם המקום ההוא יהוה יראה אשר יאמר היום **בהר** יהוה יראה: <— —

¹⁵ ויקרא מלאך יהוה אל אברהם שנית מן השמים ¹⁶ ויאמר בי נשבעתי נאם יהוה כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יאחידך ממני ¹⁷ כי ברוך אברכך וארבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים ויירש זרעך את שער איביו ¹⁸ והתברכו בזרעך כל גוי הארץ עקב אשר שמעת בקולי ¹⁹ וישב אברהם אל

12 על MT אֶל | IMPF תעשה ≈ MT תַּעֲשֶׂה SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | יאחידך ≈ MT יַחֲיִידֶךָ (↓ v. 2 above) | 13 אחד [ād NUM] MT אַחֶר PREP ‘behind (him)’ ↓ | עלה MT לַעֲלֶה | 14 את MT minus | בהר bār DEF] MT | 16 יאחידך ≈ MT יַחֲיִידֶךָ (MORPH; ↓ v. 2 above) | 17 ממני MT minus ↓ | 17 ברוך birrok N qittūl ≈ MT בִּרְךָ pi INF ABS qattel (cf. Gen. 15.10) | 18 גוי guwwi PL CSTR ≈ MT גוֹיִי (PHON) ↓

his young men, and they rose and went together to Bir-shaba. And Ab'ram dwelt in Bir-shaba. :>— —

²⁰ And *after* these things it was told to Ab'ram, saying: “Behold, Milka, she also has borne children to your brother Na'or. ²¹ Oṣ his first-born, and Boz his brother, and Qamuwwel the father of Aram, ²² and Kashad, and Ezu, and Fildash, and Yidlaf, and Aftuwwel.” ²³ And Aftuwwel *begot* Rubqa. These eight did Milka bear to Na'or, Ab'ram's brother. ²⁴ And his concubine, whose name was Ruma, she also bore Ṭaba, and Gām, and Tāsh, and Mākke. :>— —

23

¹ And the life of Sharra was *one hundred* and twenty-seven years. [These were] the years of the life of Sharra. ² And Sharra died in Qaryat-a'arba *at the vale*—that is, Ibron, in the land of Ka'nan, and Ab'ram came to lament for Sharra, and to mourn for her. ³ And Ab'ram rose up from before *his dead woman*, and spoke to the children of At, saying: ⁴ “I am a stranger and a sojourner with you. Give

נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע
וישב אברהם בבאר שבע: :>— —

²⁰ ויהי *אחר* הדברים האלה ויגד
לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם היא
בנים לנחור אחיך ²¹ את עוץ בכורו ואת
בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם ²² ואת
כשד ואת חזו ואת פילדש ואת ידלף
ואת בתואל ²³ ובתואל *הוליד* את רבקה
שמנה אלה ילדה מלכה לנחור אחי
אברהם ²⁴ ופילגשו ושמה רומה ותלד גם
היא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת
מעכה: :>— —

כג

¹ ויהיו חיי שרה *מאת* שנה ועשרים שנה
ושבע שנים שני חיי שרה ² ותמת שרה
בקריית הארבע *אל עמק* היא חברון בארץ
כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכותה
³ ויקם אברהם מעל פני *מיתו* וידבר אל
בני חת לאמר ⁴ גר ותושב אנכי עמכם תנו

20 *אחר* MT אַחֲרַי | היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 23 *הוליד* hif] MT יִלְד qal (¶ Gen. 10.8 and fn. 64) | 24 *רומה* // MT רְאוּמָה | היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) 23.1 *מאת* CSTR] MT ABS | בקריית הארבע 2 // MT בְּקִרְיַת אֶרְבַּע | *אל עמק* MT minus | היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 3 *מיתו* mittu qal PT F + PRON] MT מִתּוֹ qal PT M + PRON ¶

me a possession of a burying place with you, that I may bury *my dead woman* out of my sight.”⁵ And the children of At answered Ab'ram, saying: “*Not so*.^[6] *Hear us*, my lord. You are a prince of God among us. In the choicest of our sepulchers bury *your dead woman*. None of us shall withhold his sepulcher from you, *from burying your dead woman*.”⁷ And Ab'ram rose, and bowed down to the people of the land, the children of At.⁸ And he spoke with them, saying: “If *it pleases* your mind that I should bury *my dead woman* out of my sight, hear me, and entreat for me Ifron the son of Šār *the Atite*,⁹ that he may give me the cave of Makfela, which he has, which is at the end of his field. For the full price let him give it to me in the midst of you for a possession of a burial place.”¹⁰ Now Ifron was sitting in the midst of the children of At. :>—

And Ifron the Atite answered Ab'ram in the hearing of the children of At, all that went in at the gate of his city, saying:¹¹ “No, my lord, hear me. The field I give you, and the cave

לי אחזת קבר עמכם ואקברה **את מיתי** מלפני⁵ ויענו בני חת את אברהם לאמר **לא**^[6] **שמענו** אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר את **מיתך** איש ממנו את קברו לא יכלה ממך **מקבר מיתך**⁷ ויקם אברהם וישתחוי לעם הארץ לבני חת⁸ וידבר אתם לאמר אם **ישת** נפשכם לקבר את **מיתי** מלפני שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צהר **החתי**⁹ ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאחזת קבר¹⁰ ועפרון ישב בתוך בני חת: <—

ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמר¹¹ לא אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה

4 **את** MT minus | **מיתי** mitti F] MT מְתִי M (|| v. 3) | 5 **לא** NEG PARTIC] MT לוֹ PREP -ל + PRON 3MSG ‘to him’
 || | 6 **שמענו** šāmānnu IMV 2MSG + PRON 1PL/PF 1PL] MT שְׁמַעְנוּ IMV 2MSG + PRON 1PL ‘Hear us’ || |
מיתך וישתחוי 7 | **מקבר** maqbār N [מְקַבֵּר] MT מְקַבֵּר PREP -מ + qal INF || | 7 **מיתך** וישתחוי 7
 (twice) mittāk] MT מִתְּךָ (|| v. 3) | 8 **ישת** yāšāt qal PF 3FSG] MT יָשָׁת || | 8 **ישת** yāšāt qal PF 3FSG] MT יָשָׁת || |
 wyištābbi ≈ MT וַיִּשְׁתָּחוּ (|| Gen. 18.2) | 9 **החתי** MT minus | 9 **החתי** MT minus

that is in it I give it to you. In the presence of the children of my people I give it to you. Bury *your dead woman*.”
¹²And Ab'ram bowed down before the people of the land. ¹³And he spoke to Ifron in the hearing of the people of the land, saying: “But if you *are with me*, hear me. I will give the price of the field. Take it of me, and I will bury *my dead woman* there.” ¹⁴And Ifron answered Ab'ram, saying: “*No*, ^[15] my lord, listen to me. A piece of land [worth] four hundred shekels of silver, what *is* that between me and you? Bury therefore *your dead woman*.” ¹⁶And Ab'ram listened to Ifron. And Ab'ram weighed out for Ifron the silver which he had named in the hearing of the children of At, four hundred shekels of silver, current among the merchants. ¹⁷So the field of Ifron, which was in Makfela, which was before Mamri, the field and the cave which was in it, and all the trees that were in the field, that were throughout its whole area, were made over ¹⁸to Ab'ram for a possession in the presence of the children of At, before all that went in at the gate of his city. ¹⁹And after this, Ab'ram buried Sharra his wife in the cave of the field of

אשר בו לך נתתיה לעיני בני עמי נתתיה
לך קבר **מיתך** ¹² וישתחוי אברהם לפני
עם הארץ ¹³ וידבר אל עפרון באזני עם
הארץ לאמר אך אם אתה **לי** שמעני נתתי
כסף השדה קח ממני ואקברה את **מיתי**
שם ¹⁴ ויען עפרון את אברהם לאמר. **לא**
^[15] אדני שמעני ארץ ארבע מאות שקל
כסף ביני ובינך מה **הוא** ואת **מיתך** קבר
¹⁶ וישמע אברהם אל עפרון וישקל
אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר
באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר
לסחר ¹⁷ ויקם שדה עפרון אשר במכפלה
אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו
וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבולו
סביב ¹⁸ לאברהם למקנה לעיני בני חת
בכל באי שער עירו ¹⁹ ואחרי כן קבר
אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה

11 MT [ל-] PREP **לי** 13 | MT וַיִּשְׁתַּחֲוֶי וישתחוי 12 | MT מִיתְּךָ [mittāk] **מיתך** 11 | MT מִיְּתִי [mitti] **מיתי** | MT לְּ 'please, O that!' | MT שָׁמָּה [šamma] ≈ שם | MT שְׁמָה [ORTH] **לא** 14 | MT מִיְּתִי [mittāk] **מיתך** | MT הָוָא [F] **הוא** 15 | MT לְּ + PRON 3MSG 'to him' (v. 6) | MT עַל פְּנֵי [al fāni] (= MT לְּפָנַי) 17

Makfela before Mamri—that is, Ibron—in the land of Ka'nan. ²⁰ And the field, and the cave that is in it, were made over to Ab'ram for a possession of a burying place by the children of At. :> — —

24

¹ And Ab'ram was old, and well advanced in age. And Shema had blessed Ab'ram in all things. ² And Ab'ram said to his servant, the elder of his house, that ruled over all that he had: “Put, I pray you, your hand under my thigh, ³ and I will make you swear by Shema, the God of heaven and the God of the earth, that you will not take a wife for my son of the daughters of the Ka'nanites, among whom I dwell. ⁴ *But* you shall go to my country and to my kindred, and take a wife for my son Ye'saq.” ⁵ And the servant said to him: “Perhaps the woman will not be willing to follow me to this land. Must I then bring your son back to the land from which you came?” ⁶ And Ab'ram said to him: “Beware not to bring my son back there. ⁷ Shema, the God of heaven, who took me from my father's house, and from the land of my birth, and who spoke to me,

המכפלה על פני ממרא היא חברון בארץ כנען ²⁰ ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחזת קבר מאת בני חת: < — —

כד

¹ ואברהם זקן בא בימים ויהוה ברך את אברהם בכל ² ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי ³ ואשביעך ביהוה אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בקרבו ⁴ כי **אם** אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק ⁵ ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת ההשב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם ⁶ ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה ⁷ יהוה אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי

19 ≈ MT קוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) 24.4 **אם** MT minus

and who swore to me, saying: 'To your offspring I will give this land,' he will send his angel before you, and you shall take a wife for my son from there. ⁸ And if the woman is not willing to follow you, *then you shall be clear* from this oath of mine. Only you shall not bring my son back there." ⁹ And the servant put his hand under the thigh of Ab'ram his master, and swore to him concerning this matter. :> — —

¹⁰ And the servant took ten camels, from his master's camels, and departed, having all his master's goodly things in his hand. And he rose, and went to Aram-naram, to the city of Na'or. ¹¹ And he made the camels kneel down outside the city *by* the well of water at the time of evening, the time that women go out to draw water. ¹² And he said: "O Shema, the God of my master Ab'ram, I pray you, grant me success today, and show kindness to my master Ab'ram. ¹³ Behold, I am standing by the fountain of water, and the daughters of the men of the city are coming out to draw water. ¹⁴ And let the maiden to whom I shall say 'Let down your jug, I pray you, that I may drink.' And she shall say

ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם ⁸ ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך **ונקית** משבועתי זאת רק את בני לא תשיב שמה ⁹ וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על הדבר הזה: — —

10 ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי
אדניו וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם וילך
אל ארם נהרים אל עיר נחור 11 ויברך
הגמלים מחוץ לעיר על באר המים לעת
ערב לעת צאת השאבות 12 ויאמר יהוה
אלהי אדני אברהם הקרא נא לפני היום
ועשה חסד עם אדני אברהם 13 הנה אנכי
נצב על עין המים ובנות אנשי העיר יצאות
לשאב מים 14 והיה הנערה אשר אמר
אליה הטי נא כדיך ואשתה ואמרה

8 **ונקית** *wnēquṭṭā* PT PASS *nēqu* *נָקֻי + INDEP PRON 2 *attā* (*GSH* §1.5.3.4)] MT וְנִקִּיתָ *nif* PF 2MSG ↓ | **על 11**
 MT אֶל | **12** *iqra* הקרא *hif* קר"א IMV ≈ MT הִקְרָה *hif* קר"י IMV (↓ Num. 11.23) | **14** ≈ הִנְעֵרָה MT הִנְעֵרָה
 (ORTH) | כִּדֵּךְ ≈ כִּדֵּךְ MT (PHON)

‘Drink, and I will give your camels drink also’—let her be the same that you have appointed for your servant Ye'šaq. And thereby I shall know that you have shown kindness to my master *Ab'ram*.” :>— —

¹⁵And before he had finished speaking *in his heart*, behold, Rubqa who was born to Aftuwwel the son of Milka, the wife of Na'or, Ab'ram's brother, came out with her jug upon her shoulder. ¹⁶And the maiden was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her. And she went down to the fountain, and filled her jug, and came up. ¹⁷And the servant ran to meet her, and said: “Let me drink, I pray you, a little water from your jug.” ¹⁸And she said: “Drink, my lord.” And she quickly let down her jug upon her hand, and gave him drink. ¹⁹And when she had done giving him drink, she said: “I will draw for your camels also, until they have done drinking.” ²⁰And she hurried, and *she let down* her jug *to* the trough, and ran again to the well to draw, and drew for all his camels.

שתה וגם גמליך אשקה אתה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני **אברהם**: <— —

¹⁵ויהי הוא טרם כלה לדבר **אל לבו** והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה ¹⁶והנערה טובת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העין ותמלא כדה ותעל ¹⁷וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמיני נא מעט מים מכדיך ¹⁸ותאמר שתה אדני ותמהר ותוריד כדה על ידה ותשקהו ¹⁹ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות ²⁰ותמהר **ותוריד כדה על** השקות ותרוץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו

הַעֲיִנָּה MT ≈ העין | הַנְּעֵרָה (ORTH) MT ≈ והנערה ¹⁶ | **אל לבו** ¹⁵ MT minus ↓ | MT minus ↓ [אברהם] MT minus ↓ + DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | ¹⁷ ≈ מכדיך | הַגְּמִינִי (MORPH) MT ≈ גמ"א *agmiyyāni* הגמיני ¹⁷ | ¹⁸ ≈ ותאמר | אֶל MT [על] | *pi* (see §2.2.2.1) וְהָעֵרָ ער"י MT *hif* יר"ד *wtūrad* **ותוריד** ²⁰ | MT מִכְדִּיךְ (PHON) | *āšqot* השקות | אֶל MT [על] | *al* (= MT אֶל) | *qotel* הַשְׁקֵת MT ≈ *qətol* (GSH §4.1.3.11) N DEF

²¹ And the man *gazed* at her *and held his peace*, to know whether Shema had made his journey a success or not. :> — —

22 And as the camels had done drinking, the man took a golden ring of half a shekel weight *and put it upon her nose*, and two bracelets for her hands of ten shekels weight of gold, ²³ and said: “Whose daughter are you? Tell me, I pray you, is there room *in* your father’s house for us to lodge?” ²⁴ And she said to him: “I am the daughter of Aftuwwel, the son of Milka, whom she bore to Na’or.” ²⁵ And she said to him: “We also have enough straw and fodder, *and also* room to lodge.” ²⁶ And the man bowed down, and worshipped before Shema. ²⁷ And he said: “Blessed be Shema, the God of my master Ab’ram, who has not forsaken his lovingkindness and his truth toward my master *Ab’ram*. As for me, Shema has led me in the way to the house of my master’s *kinsman*.” :> — —

²⁸ And the maiden ran, and told her mother's house about these things. ²⁹ And Rubqa had a brother, and his name was Laban; and Laban ran out to the man, to the fountain. ³⁰ And it was

21 והאיש משתה לה ומחריש לדעת
הצליח יהיה דרכו אם לא: — —

22 ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות
ויקה האיש נזם זהב בקע משקלו **וישם**
על אפה ושני צמידים על ידיה עשרה זהב
משקלם ²³ ויאמר בת מי אתי הגידי נא לי
היש **בבית** אביך מקום לנו ללין ²⁴ ותאמר
אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה
לנחור ²⁵ ותאמר אליו גם תבן גם מספה
רב עמנו **וגם** מקום ללין ²⁶ ויקד האיש
וישתחוי ליהוה ²⁷ ויאמר ברוך יהוה אלהי
אדני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו
מעם אדני **אברהם** אנכי בדרך נחני יהוה
בית **אחי** אדני: < — —

²⁸ ותרץ הנערה ותגיד לבית אמה
כדברים האלה ²⁹ ולרבקה אח ושמו לבן
וירץ לבן אל האיש החוצה אל העץ ³⁰ ויהי

^אהצליח | ו- מחזיר MT [ומחריש] | ↓ | hitp PT שא"י משתאה MT [hif PT שת"י mašti משה²¹] | אֲס'לִי (= MT ההצליח) | 22 [וישמ על אפה MT minus] ↓ | 23 אתי (GSH §3.1.3) ≈ MT אָת (MORPH) | בבית²² | MT ≈ וישתחו²⁶ | ↓ לָלוּן MT ≈ ללץ | ו- גַם MT [וגם] | masfa ≈ מספוא (PHON) MT 25 | בית MT | MT ≈ הנערה²⁸ | ↓ אָתֵי PL MT [אחי²⁷ 2° אברהם MT minus] (↓ v. 14) | וישתחו (↓ Gen. 18.2) | הנער²⁹ (ORTH)

when *he* saw the ring, and the bracelets upon his sister's arms, and when he heard the words of Rubqa his sister, saying: "Thus the man spoke to me," he came to the man. And, behold, he was standing by the camels at the fountain. ³¹ And he said: "Come in, O blessed of Shema. Why do you stand outside? For I have prepared the house, and room for the camels." ³² And the man came into the house, and he ungirded the camels, and gave straw and fodder for the camels, and water to wash his feet and the feet of the men that were with him.

³³ And there was set food before him to eat, but he said: "I will not eat, until I have told my errand. And *they* said: "Speak on." :>— —

³⁴ And he said: "I am Ab'ram's servant. ³⁵ And Shema has blessed my master greatly, and he has become great, and he has given him flocks and herds, *silver* and gold, *men-servants* and maid-servants, and camels and asses. ³⁶ And Sharra my master's wife bore a son to my master when *he* was old, and he has given him all that he has. ³⁷ Now my master made me swear, saying: 'you shall not take a wife for my son of the daughters of the Ka'nanites,

כראותו את הנזם ואת הצמידים על ידי אחותו וכשמעו את דברי רבקה אחותו לאמר כה דבר אלי האיש ויבא אל האיש והנה עמד על הגמלים על העין ³¹ ויאמר בא ברוך יהוה למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים ³² ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספה לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו ³³ ויושם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי **ויאמרו** דבר: <— —

³⁴ ויאמר עבד אברהם אנכי ³⁵ ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו צאן ובקר **כסף** וזהב **עבדים** ושפחות וגמלים וחמורים ³⁶ ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי **זקנתו** ויתן לו את כל אשר לו ³⁷ וישביעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני

30 **כראותו** INF + PRON 3MSG] MT כְּרָאָתָּה INF | 31 בא *bā* IMV ≈ MT בָּזָא (PHON) | 32 *wmasfa* ≈ MT ומספה (PHON) | 33 **ויאמרו** PL] MT וַיֹּאמְרוּ SG | 34 **כסף** MT וְכֶסֶף | 35 **עבדים** MT וְעֲבָדָם | 36 **זקנתו** + PRON M] MT זְקִנְתָּהּ + PRON F '(when) she was old'

in whose land I dwell. ³⁸ **But** you shall go to my father's house, and to my kindred, and take a wife for my son.' ³⁹ And I said to my master 'Perhaps the woman will not follow me.' ⁴⁰ And he said to me 'Shema, before whom I walk, will send his angel with you, and make your journey a success, and you shall take a wife for my son of my kindred, and of my father's house. ⁴¹ Then you shall be clear from my oath, when you come to my kindred. And if they will not give her to you, you shall be clear from my oath.' :>— —

⁴² And I came to the fountain today, and said 'O Shema, the God of my master Ab'ram, if only you make the journey on which **I** go successful. ⁴³ Behold, I am standing by the fountain of water, and let the maiden that comes out to draw, to whom I shall say 'Give me, I pray you, a little water from your jug to drink,' ⁴⁴ and who shall say to me 'Drink, and I will also draw for your camels,' let her be the woman whom Shema has appointed for my master's son.' ⁴⁵ And before I had done speaking in my heart, behold, Rubqa came out

אשר אנכי ישב בארצו ³⁸ **כי אם** אל בית אבי תלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני ³⁹ ואמר אל אדני אולי לא תלך האשה אחרי ⁴⁰ ויאמר אלי יהוה אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי ⁴¹ אז תנקיא מאלתי כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקיא מאלתי: <— —

⁴² ואבוא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם אם ישך נא מצליח דרכי אשר **אני** הלך עליה ⁴³ הנה אנכי נצב על עין המים והיה העלמה היוצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדיך ⁴⁴ ואמרתי אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב היא האשה אשר הוכיח יהוה לבן אדני ⁴⁵ אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת

מכדיך ⁴³ | אֲנֹכִי MT [אני ⁴² | *nif* תִּנְקָה MT ≈ *tinnaqqi nif* תנקיא ⁴¹ | אִם-לֹא MT [כי אם ³⁸ MT ≈ היא ⁴⁴ | מִכְּדִיךָ (PHON) MT (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3)

with her jug on her shoulder, and she went down to the fountain, and drew. And I said to her 'Let me drink, I pray you, *a little water from your jug.*' ⁴⁶ And she hurried, and let down her jug from her shoulder, and said 'Drink, and I will give your camels drink also.' So I drank, and she made the camels drink also. ⁴⁷ And I asked her, and said 'Whose daughter are you?' And she said 'The daughter of Aftuwel, Na'or's son, whom Milka bore to him.' And I put the ring upon her nose, and the bracelets upon her arms. ⁴⁸ And I bowed down, and worshipped before Shema, and blessed Shema, the God of my master Ab'ram, who had led me in the right way to take the daughter of my master's brother for his son. ⁴⁹ And now if you will deal kindly and truly with my master, tell me. And if not, tell me, that I may turn to the right hand or to the left." ⁵⁰ Then Laban and Aftuwel answered and said: "The thing proceeds from Shema. We cannot speak to you bad *and* good. ⁵¹ Behold, Rubqa is before you; take her, and go, and let her be the wife of your master's son, as Shema has spoken." :>— —

וכדה על שכמה ותרד העין ותשאב ואמר אליה השקיני נא מעט מים מכדיך ⁴⁶ ותמהר ותוריד כדה מעליה ותאמר שתה וגם גמליך אשקה ואשתה וגם הגמלים השקתה ⁴⁷ ואשאל אתה ואמר בת מי אתי ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה ואשים הנזם על אפה והצמידים על ידיה ⁴⁸ ואקד ואשתחוי ליהוה ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו ⁴⁹ ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי ואם לא הגידו לי ואפנה על הימין או על השמאל ⁵⁰ ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע וטוב ⁵¹ הנה רבקה לפניך קח ולך ותהיה אשה לבן אדניך כאשר דבר יהוה: <— —

45 העין ≈ MT הַעֲיִנָּה + DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | [מעט מים מכדיך] MT *minus* || 46 IMPF ≈ וַאֲשֶׁתָּה MT | 47 אתי (GSH §3.1.3) ≈ MT אֶתְּ (MORPH) | 48 וַאֲשֶׁתְּחֹוִי ≈ *wištābbi* (see §2.2.2.2) | 49 הימין ≈ MT יָמִין - DEF (see §4.1.3.2.5) | השמאל ≈ MT שְׁמָאל - DEF (see §4.1.3.2.5) | 50 [וטוב] MT אוֹ-טוֹב 'or good' | 51 IMPF ≈ ותהי MT וְתִהְיֶי SHORT IMPF (see §2.2.2.2)

⁵² And when Ab'ram's servant heard their words, he bowed himself to the earth to Shema. ⁵³ And the servant brought out jewelry of silver, and jewelry of gold, and garments, and gave them to Rubqa. He also gave precious things to her brothers and to her mother. ⁵⁴ And they ate and drank, he and the men that were with him, and tarried all night. When they rose in the morning, he said: "Send me away to my master." ⁵⁵ And her brothers and her mother said: "Let the maiden stay with us for a few days, or *a month*. And after that she shall go." ⁵⁶ And he said to them: "Do not hinder me, now that Shema has made my journey a success. Send me away that I may go *to my master*." ⁵⁷ And they said: "We will call the maiden, and inquire at her mouth." ⁵⁸ And they called Rubqa, and said *to her*: "Will you go with this man?" And she said: "I will go." ⁵⁹ So they sent away Rubqa their sister, and her nurse, and Ab'ram's servant, and his men.

⁵² ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם וישתחוי ארצה ליהוה ⁵³ ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנות נתן *לאחיה* ולאמה ⁵⁴ ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקמו בבקר ויאמר שלחוני לאדני ⁵⁵ ויאמרו *אחיה* ואמה תשב הנערה אתנו ימים או *חדש ואחר* תלך ⁵⁶ ויאמר אליהם אל תאחרו אתי ויהוה הצליח *את* דרכי שלחוני ואלכה *אל אדני* ⁵⁷ ויאמרו נקרא לנערה ונשאל את פיה ⁵⁸ ויקראו לרבקה ויאמרו *לה* התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך ⁵⁹ וישלחו את רבקה אחותם ואת מינקתה ואת עבד אברהם ואת אנשיו

52 ≈ MT וישתחוי (↓ Gen. 18.2) | 53 *לאחיה* [lāyyā PL] MT לאחיה SG | 54 wyāqāmu ≈ MT ויקמו (MORPH) | 55 ויאמרו [PL] MT ויאמר SG | *אחיה* [āyyā PL] MT אחיה SG | הנערה ≈ MT הנערה (ORTH) | 57 ≈ MT לנערה | לאדני [MT] אל אדני | 56 [את] MT minus | ו- אחר [MT] ואחר | [חדש] MT עשור 'ten' | ונשאל ≈ MT ונשאלה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | 58 [לה] MT אליה | 59 miniqta מינקתה | hif PT ≈ MT מינקתה (PHON)

⁶⁰ And they blessed Rubqa, and said to her: “Our sister, may you become the mother of thousands of ten thousands, and may your offspring possess the gate of *his enemies*.” ⁶¹ And Rubqa and her maidens rose, and they rode on the camels, and followed the man. Thus the servant took Rubqa, and went on his way. :>— —

⁶² And Ye'ṣaq came *in the desert* of Bir-la'i-ra'i, for he dwelt in the land of the south. ⁶³ And Ye'ṣaq went out to meditate in the field in the evening. And he lifted up his eyes, and saw, and, behold, *the camels* were coming. ⁶⁴ And Rubqa lifted up her eyes, and when she saw Ye'ṣaq, she dismounted from the camel. ⁶⁵ And she said to the servant: “What man is *this* that walks in the field to meet us?” And the servant said: “It is my master.” And she took her veil, and covered herself. ⁶⁶ And the servant told Ye'ṣaq all the things that he had done. ⁶⁷ And Ye'ṣaq brought her into the tent of Sharra his mother, and took Rubqa, and she became his wife, and he loved her. And Ye'ṣaq was comforted after his mother's [death]. :>— —

⁶⁰ ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחותנו אתי הוי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער **איביו** ⁶¹ ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך: <— —

⁶² ויצחק בא **במדבר** באר לחי ראה והוא ישב בארץ הנגב ⁶³ ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה **הגמלים** באים ⁶⁴ ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל ⁶⁵ ותאמר אל העבד מי האיש **הלז** ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני ותקח הצעיף ותתכס ⁶⁶ ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה ⁶⁷ ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו: <— —

זרעך MT ≈ זרעך | (Gen. 12.2) || ה"י ה"י MT ≈ ה"י הוי | (MORPH) אַתְּ MT ≈ (GSH §3.1.3) אתי **60** | *qal* INF + מ- PREP מְבֹאָה MT [במדבר **62**] | שְׂנְאָיו MT [איביו] (PHON) | רָאָה MT [הלז] **65** | גְּמָלִים MT [הגמלים] **63** | רָאָה MT ≈ (ORTH) | (see §4.1.3.2.5) INDEF גְּמָלִים MT [הגמלים] **63** |

25

¹ And Ab'ram took another wife, and her name was Qittura. ² And she bore him Zimron, and Yiqshan, and Maddan, and Madyan, and Yishbaq, and Shu. ³ And Yiqshan begot Shaba, and Dadan. And the sons of Dadan were Ashurem, and Lattashem, and Lāmmem. ⁴ And the sons of Madyan were Ifa, and Afar, *Inok*, and Abida, and Il'da. All these were the children of Qittura. ⁵ And Ab'ram gave all that he had to Ye'saq *his son*. ⁶ But to the sons of the concubines that Ab'ram had, Ab'ram gave gifts, and he sent them away from Ye'saq his son, while he was still living, eastward, to the east country. :>— —

⁷ And these are the days of the years of Ab'ram's life which he lived, one hundred and seventy-five years. ⁸ And Ab'ram expired, and died in a good old age, an old man, and full *of days*, and was gathered to *his people*. ⁹ And Ye'saq and Yishma'el his sons buried him in the cave of Makfela, in the field of Ifron the son of Šār the Atite, which is before Mamri, ¹⁰ the field which Ab'ram purchased

כה

¹ ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה ² ותלד לו את זמרון ואת יקשן ואת מִדָּן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח ³ ויקשן ילד את שבא ואת דדן ובני דדן היו אשורים ולטשים ולאמים ⁴ ובני מדין עיפה ואפר **חנוך** ואבידע ואלדעה כל אלה בני קטורה ⁵ ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק **בנו** ⁶ ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדמה: <— —

⁷ ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים ⁸ ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע **ימים** ויאסף אל **עמו** ⁹ ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל מערת המכפלה אל שדה עפרון בן צהר החתי אשר על פני ממרא ¹⁰ השדה אשר קנה אברהם

25.1 MT קטורה // קטורה MT // 2 זמרון MT // זמרון MT // 3 מִדָּן MT // מִדָּן MT // 4 ואפר MT // ואפר MT // **חנוך** winok (= MT DSA, 81) = MT אשורים ולטשים ולאמים PROP NOUNS (?) ↓ | **בנו** MT minus 5 | קטורה MT // קטורה MT // 6 קדמה ≈ MT קֶדֶם – DIREC he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | **ימים** MT minus ↓ | **עמו** SG] MT עֲמִי PL ↓ | 9 צהר MT // צהר (PHON)

from the children of At. There Ab'ram *is buried*, and Sharra his wife. ¹¹ And after the death of Ab'ram, God blessed Ye'saq his son. And Ye'saq dwelt by Bir-la'i-ra'i. :> — —

¹² Now these are the generations of Yishma'el, Ab'ram's son, whom Agar the Egyptian, Sharra's handmaid, bore to Ab'ram. ¹³ And these are the names of the sons of Yishma'el, by their names, according to their generations: The first-born of Yishma'el Naba'ot, and Qadad, and Ad'bil, and Mabasham, ¹⁴ and Mashma, and Duma, and Masha, ¹⁵ Adad, and Tima, Yeṭor, *and Nefesh*, and Qadama. ¹⁶ These are the sons of Yishma'el, and these are their names, by *their villages*, and by their encampments, twelve princes according to their nations. ¹⁷ And these are the years of the life of Yishma'el: one hundred and thirty-seven years. And he expired and died, and was gathered to *his people*. ¹⁸ And they dwelt from Ābbila to Shor, that is before Miṣrem, as you go toward Ashor. He settled over against all his brothers. :> — —

מאת בני חת שם **קבור** אברהם ושרה
אשתו ¹¹ ויהי אחרי מות אברהם ויברך
אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר
לחי ראה: — —

12 ואלה תולדת ישמעאל בן אברהם
 אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה
 לאברהם 13 ואלה שמות בני ישמעאל
 בשמותם לתולדתם בכור ישמעאל נבאות
 וקדד ואדבאל ומבשם 14 ומשמע ודומה
 ומשא 15 הדד ותימה יטור ונפיש וקדמה
 16 אלה הם בני ישמעאל ואלה שמותם
 בחצרותם ובטירתם שנים עשר נשיאים
 לאמתם 17 ואלה שני חיי ישמעאל מאת
 שנה ושלשים שנה ושבע שנים ויגוע וימת
 ויאסף אל עמו 18 וישכנו מחוילה עד שור
 אשר על פני מצרים באכה אשורה על פני
 כל אחיו נפל: — —

10 *šamma* ≈ MT שָׁמָּה (ORTH) | *qābor qal* PT PASS] MT קָבַר *qal* PF PASS | 11 *rāʾi* ≈ MT רָאִי
 (ORTH) | 13 נבאות // MT נְבִיִּית | וקדד // MT וְקָדַר | 14 ומשא // MT וּמִשָּׂא | 15 תַּדַּד // MT תִּדְדָה
 // MT וְתִימָא (ORTH) | *nēfəš* (= MT נֶפֶשׁ) ו- | וקדמה // MT וְקִדְמָה | 16 בתצרותם PL F] MT
 בחצריהם PL M | 17 עמו SG] MT עִמּוֹ PL (|| v. 8 above) | 18 אשורה // MT אֲשֻׁרָה

¹⁹ And these are the generations of Ye'ṣaq, Ab'ram's son. Ab'ram begot Ye'ṣaq. ²⁰ And Ye'ṣaq was forty years old when he took Rubqa, the daughter of Aftuwwel the Aramean of Faddan-aram, the sister of Laban the Aramean, to be his wife. ²¹ And Ye'ṣaq entreated *Shema* for his wife, because she was barren. And *Shema* was entreated by him, and Rubqa his wife conceived. ²² And the children struggled together within her, and she said: "If so, why do I [live]?" And she went to seek after *Shema*. ²³ And *Shema* said to her: "Two nations are in your womb, and two peoples shall be separated from your bowels. And the one people shall be stronger than the other people, and the elder shall serve the younger." ²⁴ And when her days to be delivered were fulfilled, behold, there were twins in her womb. ²⁵ And the first came out red all over like a hairy garment, and they called his name *Ishab*. ²⁶ And after that came out his brother, and his hand held on to *Ishab's* heel, so *they* called his name *Yāqob*. And Ye'ṣaq was sixty years old when she bore them. ²⁷ And the boys grew. And *Ishab* was a skillful hunter, a man of the field,

¹⁹ ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק ²⁰ ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה ²¹ ויעתר יצחק אל יהוה לנכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו יהוה ותהר רבקה אשתו ²² ויתרצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את יהוה ²³ ויאמר יהוה לה שני גוים בבטניך ושני לאמים ממעיד יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר ²⁴ וימלאו ימיה ללדת והנה תאמים בבטנה ²⁵ ויצא הראישון אדמני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו ²⁶ ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקראו שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם ²⁷ ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה

21 [אל יהוה] MT לִיהוֹה | היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 23 בבטניך ≈ MT בְּבִטְנֶךָ (PHON) |
 24 תאמים ≈ MT תִּאֲמִים | תאום ≈ MT תִּאֲמִים | 25 הראישון ≈ MT הָרֵאשֹׁן (PHON) | 26 ויקראו PL |
 MT וַיִּקְרָא SG ↓

while Yāqob was a quiet man, dwelling in tents. ²⁸Now Ye'ṣaq loved Ishab, because he ate of *his game*, but Rubqa loved Yāqob. :>— —

²⁹And Yāqob boiled stew. And Ishab came in from the field, and he was faint. ³⁰And Ishab said to Yāqob: “Feed me, I pray you, with that same red stew, for I am faint.” Therefore was his name called Edom. ³¹And Yāqob said: “Sell me first your birthright.” ³²And Ishab said: “Behold, I am about to die, so of what use is a birthright to me?” ³³And Yāqob said: “Swear to me first.” And he swore to him, and sold his birthright to Yāqob. ³⁴And Yāqob gave Ishab bread and stew *until satiation*, and he ate and drank, and rose, and went on his way. So Ishab despised the birthright. :>— —

26

¹And there was a famine in the land, besides the first famine that was in the days of Ab'ram. And Ye'ṣaq went to Abimelek king of the Philistines, to Gerar. ²And Shema appeared to him, and said: “Don't go down to Miṣrem.

ויעקב איש תם ישב אהלים ²⁸ויהאב יצחק את עשו כי *צידו* בפיו ורבקה אהבת את יעקב: <— —

²⁹ויזיד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף ³⁰ויאמר עשו אל יעקב הלעטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי על כן קרא שמו אדום ³¹ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי ³²ויאמר עשו הנה אנכי הלך למות ולמה זה לי בכורה ³³ויאמר יעקב השבע לי כיום וישבע לו וימכר את בכורתו ליעקב ³⁴ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד *עד שים* ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה: <— —

כו

¹ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראישון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה ²ויראה אליו יהוה ויאמר אל תרד מצרימה

28 *צידו* N + PRON 3MSG] MT צִיד N | 33 השבע IMV ≈ MT הִשְׁבַּעֲהָ LENG IMV (see §2.2.2.2) | 34 *עד שים* 'ad šem] MT עַד־שִׁים ↓ 26.1 הראישון *ārā'išōn* ≈ MT הָרֵאשִׁי (PHON) | 2 ויראה IMPF ≈ MT וַיֵּרָא SHORT IMPF (see §2.2.2.2)

Dwell in the land of which I shall tell you. ³ Sojourn in this land, and I will be with you, and will bless you, for to you, and to your offspring, I will give all *these* lands, and I will establish the oath which I swore to Ab'ram your father. ⁴ And I will multiply your offspring as the stars of heaven, and will give to your offspring all *these* lands. And in your offspring shall all the nations of the earth be blessed. ⁵ Because Ab'ram, *your father*, obeyed my voice, and kept my charge, my commandments, my statutes, and my laws.” :>— —

⁶ And Ye'saq dwelt in Gerar. ⁷ And the men of the place asked [him] *about his wife*. And he said: “She is my sister,” for he feared to say “*She is* my wife.” “Lest,” [said he], “the men of the place should kill me for Rubqa, because she was fair to look upon.” ⁸ And *when* he had been there a long time, Abimelek king of the Philistines looked out of a window, and saw, and, behold, Ye'saq was fondling Rubqa his wife. ⁹ And Abimelek called Ye'saq, and said: “Behold, she is your wife; how then could you say ‘She is my sister?’” And Ye'saq said to him: “Because I said ‘Lest I die

שכן בארץ אשר אמר אליך ³ גר בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות **האלה** והקמתי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך ⁴ והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות **האלה** והתברכו בזרעך כל גוי הארץ ⁵ עקב אשר שמע אברהם **אביך** בקולי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורת: <: — —

⁶ וישב יצחק בגרר ⁷ וישאלו אנשי המקום **על אשתו** ויאמר אחותי כי ירא לאמר אשתי **היא** פן יהרגוני אנשי המקום על רבקה כי טובת מראה היא ⁸ ויהי **כאשר** ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו ⁹ ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר אך הנה אשתך היא ואיך אמרת אחותי היא ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פן אמות

גוי | MT הָאֱלֹהִים [האלה] 4 | MT הָאֱלֹהִים (|| Gen. 19.8) | גִּיּוֹר (ORTH) MT | gor qal IMV ≈ גר 3
הוא MT ≈ 1°, 3° היא | לְאִשְׁתּוֹ MT [על אשתו] 7 | MT minus ↓ [אביך] 5 | גִּוּוּי (PHON) MT ≈ guwwi PL CSTR
(ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | MT minus [2° היא] | MT כִּי [כאשר] 8 | MT (twice) היא 9 ≈ (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3)

because of her.”¹⁰ And Abimelek said: “What is this you have done to us? One of the people might easily have lain with your wife, and you would have brought guilt upon us.”¹¹ And Abimelek charged all *his people*, saying: “He who touches this man or his wife will surely be put to death.” :>— —

¹²And Ye'ṣaq sowed in that land, and reaped in the same year a hundred-fold. And Shema blessed him. ¹³And the man became great, and grew *more and more* until he became very great. ¹⁴And he had possessions of flocks, and possessions of herds, and a great household. And the Philistines envied him. ¹⁵Now all the wells which his father's servants had dug in the days of Ab'ram his father, the Philistines had stopped up, and filled with earth. ¹⁶And Abimelek said to Ye'ṣaq: “Go from us, for you are much mightier than we.” ¹⁷And Ye'ṣaq departed from there, and encamped in the valley of Gerar, and dwelt there. ¹⁸And Ye'ṣaq dug again the wells of water, which *the servants* of Ab'ram his father had dug, for the Philistines had stopped them up after the death of Ab'ram. And he called their names after the names by which

עליה¹⁰ ויאמר אבימלך מה זאת עשית לנו כמעט שכב אחד העם את אשתך והבאת עלינו אשם¹¹ ויצו אבימלך את כל עמו לאמר הנגע באיש הזה ובאשתו מות יומת: <— —

¹²ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו יהוה¹³ ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאד¹⁴ ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים¹⁵ וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר¹⁶ ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד¹⁷ וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם¹⁸ וישב יצחק ויחפר את בארות המים אשר חפרו עבדי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמות אשר

11 עמו N + PRON 3MSG] MT הָעָם N DEF ‘the people’ | 12 ההיא (twice) ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 13 הלך *ālāk* PF] MT הָלֹךְ INF ABS (see §2.2.2.2) | 18 עבדי] MT בְּיָמֵי ‘in the days of’

his father had called them.¹⁹ And Ye'šaq's servants dug in the valley, and found there a well of spring water.²⁰ And the herdsmen of Gerar quarreled with Ye'šaq's herdsmen, saying: "The water is ours." And he called the name of the well 'Ashaq, because they *oppressed his people*.²¹ And they dug another well, and they quarreled for that also, so he called the name of it Shiṭna.²² And he removed from there, and *they* dug another well, and they did not quarrel over it, so he called the name of it Rabot, and he said: "For now Shema has made room for us, and we shall be fruitful in the land."²³ And he went up from there to Bir-shaba. :> — —

²⁴ And Shema appeared to him that same night, and said: "I am the God of Ab'ram your father. Do not fear, for I am with you, and will bless you, and multiply your offspring for my servant Ab'ram's sake."²⁵ And he built an altar there, and invoked the name of Shema, and pitched his tent there. And there Ye'šaq's servants dug a well.

קרא להן אביו¹⁹ ויחפרו עבדי יצחק בנחל
וימצאו שם באר מים חיים²⁰ ויריבו רעי
גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא
שם הבאר עשק כי **התעשקו עמו**
²¹ ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה
ויקרא שמה שטנה²² ויעתק משם **ויחפרו**
באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה
רחבות ויאמר כי עתה הרחיב יהוה
לנו ופרינו בארץ²³ ויעל משם באר
שבע: < — —

²⁴ ויראה אליו יהוה בלילה ההוא
ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל
תירא כי אתך אנכי וברכתיך והרביתי
את זרעך בעבור אברהם עבדי²⁵ ויבן
שם מזבח ויקרא בשם יהוה ויט שם
אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר

MT [עש"ק *ētaššāqu* **התעשקו**] | MT 'Esek' עֵשֶׁק // MT **āšāq* עֶשֶׁק 20 | MT [עש"ק *ammu* **עמו**] | MT עִמּוֹ PREP 'with him' 22 | MT ויחפרו 24 | MT ויחפרו SG | MT ויראה 24 | MT וירא SHORT IMPF (see §2.2.2.2) ≈

²⁶ Then Abimelek went to him from Gerar, and A'ezat his friend, and Fi-kal the captain of his host. ²⁷ And Ye'saq said to them: "Why have you come to me, seeing that you hate me, and have sent me away from you?" ²⁸ And they said: "We saw plainly that Shema was with you, so we said 'Let there be an oath between us, between you and us, and let us make a covenant with you, ²⁹ that you will do us no *evil*, as we have not touched you, and as we have done to you nothing but good, and have sent you away in peace. *Now you* are the blessed of Shema.'" ³⁰ And he made them a feast, and they ate and drank. ³¹ And they arose in the morning, and swore one to *another*. And Ye'saq sent them away, and they departed from him in peace. ³² And the same day Ye'saq's servants came, and told him about the well they had dug, and said to him: "We have found water." ³³ And he called it *She'ba*; therefore the name of the city is Bir-shaba to this day. ³⁴ And when Ishab was forty years old, he took for a wife Ya'udet, the daughter of Ba'eri the Atite, and Bashamat, the daughter of

²⁶ ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו ופי כל שר צבאו ²⁷ ויאמר אליהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם ²⁸ ויאמרו ראו ראינו כי היה יהוה עמך ונאמר תהיה נא אלה בינתנו ביננו ובינך ונכרתה ברית עמך ²⁹ אם תעשה עמנו *רע* כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום *עתה אתה* ברוך יהוה ³⁰ ויעש להם משתה ויאכלו וישתו ³¹ וישכמו בבקר וישבעו איש *לרעהו* וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום ³² ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים ³³ ויקרא אתה *שבעה* על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה ³⁴ ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בת

26 | וַאֲחִזַּת // MT וַאֲחִזַּת | וְפִי־כָל // MT וְפִי־כָל | 28 | IMPF תהיה MT ≈ SHORT IMPF תְּהִי (see §2.2.2.2) | 29 | [^]רע MT | *binānu* ≈ MT בִּינָנו (↓ the previous comment) | *binātānu* ≈ MT בִּינֹתָינוּ (PHON) | *rā*: (= MT רָעָה) | *עתה אתה* MT | *אתה עתה* MT | *you are now* 'אתה עתה' MT | *wyīškāmu qal* ≈ MT וַיִּשְׁכְּמוּ *hif* | *שבעה* MT | *šē'ba* PROP N שב"ע (DSA, 561–62; Florentin 2022) | 33 | *לרעהו* MT | *לְאֶחָיו* (lit. 'brother') | 34 | PROP N שב"ע

Ayyalon the *Hiwite*.³⁵ And they were a source of grief to Ye'šaq and to Rubqa. :>— —

אילון החוי³⁵ ותהיינה מרת רוח ליצחק ולרבקה: <— —

27

¹ And when Ye'šaq was old, and his eyes were dim, so that he could not see, he called Ishab his elder son, and said to him: “My son.” And he said to him: “Here I am.” ² And he said: “Behold now, I am old, I don’t know the day of my death. ³ Now therefore, take, I pray, your weapons, your *quiver* and your bow, and go out to the field, and hunt game for me. ⁴ And make me savoury food, such as I love, and you *shall* bring [it] to me, that I may eat, that my soul may bless you before I die.” ⁵ And Rubqa heard Ye'šaq’s *speech* to Ishab his son. And Ishab went to the field to hunt game, [and] to bring [it]. ⁶ And Rubqa spoke to Yāqob her son, saying: “Behold, I heard your father speak to Ishab your brother, saying: ⁷ ‘Bring me game, and make me savoury food that I may eat, and bless you before Shema, before my death.’ ⁸ Now therefore, my son, obey my voice according to that which I

כז

¹ ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות ויקרא את עשו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני ² ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי ³ ועתה שא נא כליך **תליִתך** וקשתך וצא השדה וצוד לי ציד ⁴ ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי **והבאת** לי ואכל בעבור תברכך נפשי בטרם אמות ⁵ ורבקה שמעת **בדבר** יצחק אל עשו בנו וילך עשו השדה לצוד ציד להביא ⁶ ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר ⁷ הבא לי ציד ועשה לי מטעמים ואכלה ואברכך לפני יהוה לפני מותי ⁸ ועתה בני שמע בקולי לאשר אני

34 אילון // MT אֵילֹן | אֵילֹן [החוי] MT הַחִיטִי ‘the Hittite’ 27.3 **תליִתך** *tālītāk* N F תְּלִית * (GSH §4.5.4) MT תְּלִיִךְ N M | תְּלִי | תְּלִי IMV ≈ MT וְצֹדָה LENG IMV (see §2.2.2.2) | **והבאת** 4 *wibāttā* CONV PF] MT וְהִבִּיֵּאתָ LENG IMV (see §2.2.2.2) | ואכל IMPF ≈ MT וְאָכַלָּה LENG IMPF (see §2.2.2.2) ↓ | **בדבר** 5 *afdeḇār* N] MT בְּדִבְרֵי *pi* INF | **הבא** 7 IMV ≈ MT הִבִּיֵּאתָ LENG IMV (see §2.2.2.2)

command you. ⁹ Go now to the flock, and fetch me from there two good kids of goats, and I will make of them savoury food for your father, such as he loves. ¹⁰ And you shall bring it to your father, that he may eat, so that he may bless you before his death.” :>— —

¹¹ And Yāqob said to Rubqa his mother: “*Behold*, Ishab my brother is a hairy man, and I am a smooth man. ¹² Perhaps my father will feel me, and I shall seem to him as a deceiver, and *you shall bring* a curse upon me, and not a blessing.” ¹³ And his mother said to him: “Upon me be your curse, my son. Only obey my voice, and go bring them to me.” ¹⁴ And he went, and fetched, and brought them to his mother. And his mother made savoury food, such as his father loved. ¹⁵ And Rubqa took the goodly garments of Ishab her elder son, which were with her in the house, and put them on Yāqob her younger son. ¹⁶ And she put the skins of the kids of the goats upon his hands, and upon the smooth of *his neck*. ¹⁷ And she gave the savoury food and the bread, which she had prepared, into the hand of

מצויה אתך ⁹ לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב ¹⁰ והבאת לאביך ואכל בעבור אשר יברכך לפני מותו: <— —

¹¹ ויאמר יעקב אל רבקה אמו **הנה** עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק ¹² אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע **והבאת** עלי קללה ולא ברכה ¹³ ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקולי ולך קח לי ¹⁴ וילך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים כאשר אהב אביו ¹⁵ ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמידות אשר אתה בבית ותלביש את יעקב בנה הקטן ¹⁶ ואת עורת גדיי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת **צוארו** ¹⁷ ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד

8 מצויה *amṣābiyya pi* B (GSH §§2.1.3.5–7; 2.12.16) ≈ MT *מְצוּה* *pi* | 11 **הנה** *inna* INTERJ MT *הֵן* INTERJ
‘Behold’ | 12 **והבאת** *wibātti* 2FSG (GSH §2.0.13)/1CSG MT *וְהִבֵּאתִי* 1CSG ‘and I shall bring’ ↓ |
15 החמידות *āmīdot* N F *חֲמִידָה* ≈ MT *חֲמִידָה* N F *חֲמִידָה* | 16 **צוארו** *yēdu* (ידו) SG | **צוארו** *suwwāru* SG MT *צִוְאָרָיו* PL

her son Yāqob. ¹⁸ And he came to his father, and said: “My father.” And he said: “Here I am. Who are you, my son?” ¹⁹ And Yāqob said to his father: “I am Ishab your first-born. I have done as you told me. Rise, I pray you, sit and eat of my game, that your soul may bless me.” ²⁰ And Ye'šaq said to his son: “How is it that you have found it so quickly, my son?” And he said: “Because Shema your God granted me success.” :>— —

²¹ And Ye'šaq said to Yāqob: “Come near, I pray you, that I may feel you, my son, [so I may know] whether you are really my son Ishab or not.” ²² And Yāqob went close to Ye'šaq his father, who felt him and said: “The voice is Yāqob's voice, but the hands are the hands of Ishab.” ²³ And he did not recognise him, because his hands were hairy, as his brother Ishab's hands. So he blessed him. ²⁴ And he said: “*Are* you my very son Ishab?” And he said: “I am.” ²⁵ And he said: “Bring [it] near to me, and I will eat of my son's game, that my soul may bless you.” And he brought it near to him, and he ate. And he brought him wine, and he drank. ²⁶ And his father Ye'šaq said to him: “Come near now and kiss me, my son.”

יעקב בנה ¹⁸ ויבא אל אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני ¹⁹ ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכורך עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידו בעבור תברכני נפשך ²⁰ ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרא יהוה אלהיך לפני: <— —

²¹ ויאמר יצחק אל יעקב גשה נא ואמושך בני האתה זה בני עשו אם לא ²² ויגש יעקב אל יצחק אביו וימושהו ויאמר הקול קול יעקב והידיים ידי עשו ²³ ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות ויברכהו ²⁴ ויאמר **האתה** זה בני עשו ויאמר אני ²⁵ ויאמר הגישה לי ואכל מציד בני למען תברכך נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת ²⁶ ויאמר אליו יצחק אביו גשה נא ושקה לי בני

20 *aqra* הקרא *hif* PF ≈ MT הִקְרָה (ORTH) | 24 *ā'attā* **האתה** INTERROG *he* + PERS PRON] MT אַתָּה PERS PRON ↓ | 25 *uakal* ואכל IMPF ≈ MT וְאָכַל Leng IMPF (see §2.2.2.2)

²⁷ And he came near and kissed him. And he smelled the smell of his clothes, and blessed him, and said: “*See*, the smell of my son is as the smell of the *full* field which Shema has blessed. ²⁸ And God shall give you of the dew of heaven, and *of the fatness* of the earth, and plenty of grain, and new wine. ²⁹ Let peoples serve you, and nations bow down to you. Be lord over your brothers, and let your mother’s sons bow down to you. Cursed be everyone that curses you, and blessed be everyone that blesses you.” :>— —

³⁰ And as soon as Ye'ṣaq had finished blessing Yāqob, and Yāqob had scarcely left the presence of Ye'ṣaq his father, Ishab his brother came in from his hunt. ³¹ And he also made savoury food, and brought it to his father. And he said to his father: “Let my father rise, and eat of his son’s game, that your soul may bless me.” ³² And Ye'ṣaq his father said *to him*: “Who are you?” And he said: “I am your son, your first-born, Ishab.” ³³ And Ye'ṣaq trembled exceedingly, and said: “Who then hunted game, and brought it to me, and I ate it all before you came, and have blessed him? *And indeed* he shall be blessed.” :>— —

²⁷ ויגש וישק לו ויריח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר **ראו** ריח בני כריח השדה **מלא** אשר ברכהו יהוה ²⁸ ויתן לך האלהים מטל השמים **ומשמני** הארץ ורב דגן ותירש ²⁹ יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים הוי גביר לאחיד וישתחוו לך בני אמך ארריך ארור ומברכך ברוך: <— —

³⁰ ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו ³¹ ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקום אבי ויאכל מציד בנו בעבור תברכני נפשך ³² ויאמר **אליו** יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנך בכורך עשו ³³ ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד ויאמר מי אפוא **» «** הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו **וגם** ברוך יהיה: <— —

ברכהו | MT minus [מלא] | DEF (see §4.1.3.2.5) - שָׁדָה MT ≈ השדה | IMV SG רָאָה MT | IMV PL ראו ²⁷ *barrēkē'u* ≈ MT בִּרְכּוּ (MORPH) ↓ | יִתָּן (= MT יִתֵּן) ²⁸ | ו- (יתן) *yittān* | מ- + N *wmiššāmāni* **ומשמני** | MT [אליו] ³² | לֹא MT | **» «** ³³ | הָיָה MT ≈ *qal* IMV הו"י *ēbi* ²⁹ | *משמן N ומשמני MT [שמן] | הוּא | MT [וגם] גַּם - 1

³⁴ *And it came to pass*, when Ishab heard the words of his father, that he cried with an exceedingly great and bitter cry, and said to his father: “Bless me, me also, O my father.” ³⁵ And he said: “Your brother came with guile, and has taken away your blessing.” ³⁶ And he said: “*Rightly* his name is called Yāqob, for he has supplanted me these two times. He took away my birthright, and, behold, now he has taken away my blessing.” And he said: “Have you not *reserved* a blessing for me?” ³⁷ And Ye'šaq answered and said to Ishab: “Behold, I have made him your lord, and all his brothers I have given to him for servants, and with grain and new wine I have sustained him. And what then shall I do for you, my son?” ³⁸ And Ishab said to his father: “Have you but one blessing, my father? Bless me, even me also, O my father.” And Ishab lifted up his voice, and wept. ³⁹ And Ye'šaq his father answered and said to him: “*Behold, of the fatness* of the earth shall your dwelling be, and of the dew of heaven *from above*. ⁴⁰ And by your sword you shall live, and you shall serve your brother, but when

³⁴ **ויהי** כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי ³⁵ ויאמר בא אחיך במרמה ויקח **את** ברכתך ³⁶ ויאמר **הכו** קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא **הצלת** לי ברכה ³⁷ ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכתיו ולך אפוא מה אעשה בני ³⁸ ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת היא לך אבי ברכני גם אני אבי וישא עשו קולו ויבך ³⁹ ויען יצחק אביו ויאמר אליו **הן משמני** הארץ יהיה מושבך ומטל השמים **ממעל** ⁴⁰ ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר

נצ"ל *āṣṣiltā* **הצלת** | *akku* **הכו** ³⁶ MT | *qal* 'reserved' (cf. ↓ Num. 11.17) | *hif*] MT **את** ³⁵ MT minus | *an* INTERJ **הן** ³⁹ MT | *miššāmāni* **משמני** MT (↓ v. 28) | *mittāl* **ממעל** (= MT ⁴⁰ MT minus) | *mittāl* (מטל) – ו | *mittāl* (מטל) – ו | *mittāl* (מטל) – ו

you shall *become powerful*, you shall shake his yoke from off your neck.”

⁴¹ And Ishab hated Yāqob because of the blessing with which his father had blessed him. :> — —

And Ishab said in his heart: “The days of mourning for my father are at hand; then I will kill my brother Yāqob.”

⁴² And the words of Ishab her elder son were told to Rubqa. So she sent and called Yāqob her younger son, and said to him: “Behold, your brother Ishab, comforts himself by planning to kill you. ⁴³ Now therefore, my son, obey my voice, and rise, flee to Laban my brother, to Arran, ⁴⁴ and stay with him a few days, until your brother’s fury turns away, ⁴⁵ until your brother’s anger turns away from you, and he forgets what you have done to him. Then I will send for you, and fetch you from there. Why should I be bereaved of you both in one day?” ⁴⁶ And Rubqa said to Ye’saq: “I am weary of my life because of the daughters of At. If Yāqob takes a wife of the daughters of At, such as these, of the daughters of the land, what good will life be to me?” :> — —

תהדר ופרקת עולו מעל צוארך ⁴¹ וישטם
עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו
אביו: < — —

ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי
ואהרגה את יעקב אחי ⁴² ויגד לרבקה את
דברי עשו בנה הגדול ותשלח ותקרא
ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו
אחיד מתנחם לך להרגך ⁴³ ועתה בני
שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן
אחי חרנה ⁴⁴ וישבת עמו ימים אחדים עד
אשר תשוב חמת אחיד ⁴⁵ עד שב אף
אחיד ממך ושכח את אשר עשית לו
ושלחתי ולקחתיך משם למה אשכל גם
שניכם יום אחד ⁴⁶ ותאמר רבקה אל
יצחק קצתי בחיי מפני בנות חת אם
לקח יעקב אשה מבנות חת כאלה
מבנות הארץ למה לי חיים: < — —

40 **תהדר** *tāḏār* [אד"ר *qal*] MT *hif* תִּיִּיד רי"ד | 43 *arrāna* חרנה | MT תִּרְנָה | 45 *šob* [שב] INF (= MT שוב)

28

¹And Ye'šaq called Yāqob, and blessed him, and charged him, and said to him: “You shall not take a wife of the daughters of Ka'nān. ²Rise, go to Faddan-aram, to the house of Aftuwwel your mother's father, and take a wife from there of the daughters of Laban your mother's brother. ³And may God Almighty bless you, and make you fruitful, and multiply you, that you may be a company of peoples, ⁴and give you the blessing of Ab'ram *your father*, to you, and to your offspring with you, *to inherit* the land of your sojourning, which *Shema* gave to Ab'ram.” ⁵And Ye'šaq sent away Yāqob. And he went to Faddan-aram to Laban, son of Aftuwwel the Aramean, the brother of Rubqa, Yāqob's and Ishab's mother. ⁶Now Ishab saw that Ye'šaq had blessed Yāqob and sent him away to Faddan-aram, to take him a wife from there, [and that] as he blessed him *they* charged him, saying: “You shall not take a wife of the daughters of Ka'nān.” ⁷And Yāqob had obeyed his father and his mother, and gone to Faddan-aram. ⁸And Ishab saw that the daughters of Ka'nān did not please Ye'šaq his father. ⁹So Ishab went and took Ma'elat the daughter of

כח

¹ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען ²קום לך פדנה ארם בית בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך ³ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים ⁴ויתן לך את ברכת אברהם **אביך** לך ולזרעך אתך **לרשת** את ארץ מגריך אשר נתן **יהוה** לאברהם ⁵וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו ⁶וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ושלח אתו פדנה ארם לקחת לו משם אשה בברכו אתו **ויצו** עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען ⁷וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם ⁸וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו ⁹וילך עשו **» «** ויקח את מחלת בת

28.2 בית ≈ MT בֵּיתָה + DIREC he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | 4 **אביך** MT minus | **לרשת** INF MT לְרִשְׁתָּךְ INF + PRON 2MSG ‘that you may inherit’ | **יהוה** MT אֱלֹהִים | 6 **בברכו** (= MT בְּבִרְכּוֹ) *bābirrūku* (בברוכו) | **ויצו** PL MT וַיִּצֹּא SG | 9 **» «** MT אֶל־יִשְׁמָעֵאל

Yishma'el, Ab'ram's son, the sister of Naba'ot, to be his wife, besides the wives that he had. :>— —

¹⁰ And Yāqob went out from Bir-shaba, *to go* toward Arran. ¹¹ And he came upon a certain place, and tarried there all night, because the sun had set. And he took one of the stones of the place, and put it *under his head*, and lay down to sleep in that place. ¹² And he dreamed, and behold, a ladder set up on the earth, and the top of it reached to heaven. And behold, the angels of God were ascending and descending on it. ¹³ And behold, Shema stood above it, and said: "I am Shema, the God of Ab'ram your father, and the God of Ye'saq. The land on which you lie, I will give to you and to your offspring. ¹⁴ And your offspring shall be as the dust of the earth, and you shall spread abroad to the west, and to the east, and to the north, and to the south, and in you and in your offspring shall all the families of the earth be blessed. ¹⁵ Behold, I am with you, and will keep you wherever you go, and will bring you again to this land. For I will not leave you, until I have done what I have told you." :>— —

ישמעאל בן אברהם אחות נבאות על
נשיו לו לאשה: <: — —

¹⁰ ויצא יעקב מבאר שבע *ללכת*
חרנה ¹¹ ויפגע במקום וילן שם כי בא
השמש ויקח מאבני המקום וישם
מראשיתו וישכב במקום ההוא ¹² ויחלם
והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע
השמים והנה מלאכי אלהים עלים
וירדים בו ¹³ והנה יהוה נצב עליו ויאמר
אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק
הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה
ולזרעך ¹⁴ והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת
ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל
משפחות האדמה ובזרעך ¹⁵ והנה אנכי
עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשבתיך
אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר
אם עשיתי את אשר דברתי לך: <: — —

נבאות // MT נְבִאוֹת | *ללכת* 10 INF] MT נִלְךָ IMPF | חרנה // MT חֲרָנָה | *מראשיתו* 11 *mārāšītu* sg] MT
מְרָאשִׁיתוּ PL | השמים 12 ≈ MT הַשָּׁמַיִם + DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2)

¹⁶ And Yāqob awoke from his sleep, and said: “Surely Shema is in this place, and I did not know it,” ^[17] and he was afraid. And he said: “How dreadful is this place! This is none other than the house of God, and this is the gate of heaven.” ¹⁸ And Yāqob rose early in the morning, and took the stone that he had put *under his head*, and set it up for a pillar, and poured oil upon the top of it. ¹⁹ And he called the name of that place Bit-el, but the name of the city was Luza at the first. ²⁰ And Yāqob vowed a vow, saying: “If God will be with me, and will protect me on this journey that *I* go, and will give me bread to eat, and clothes to put on, ²¹ so that I come again to my father’s house in peace, then Shema will be my God, ²² and this stone, which I have set up for a pillar, shall be God’s house, and of all that you shall give me I will surely give a tenth to you.” :>— —

29

¹ Then Yāqob went on his journey, and came to the land of the children of the east. ² And he looked, and behold, there was a well in the field, and, lo, three

¹⁶ ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהוה במקום הזה ואנכי לא ידעתי ^[17] ויירא. ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים ¹⁸ וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם **מראשיתו** וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה ¹⁹ ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לזוה שם העיר לראישונה ²⁰ וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר **אני** הלך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש ²¹ ושבתי בשלום אל בית אבי והיה יהוה לי לאלהים ²² והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך: <— —

כט

¹ וישא יעקב רגליו וילך ארץ בני קדם ² וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה

16 *wyāqāṣ* יקץ MT *qal* IMPF ≈ MT יקץ ויִקָּץ *qal* IMPF | 18 **מראשיתו** *mārāšītu* SG] MT מִרְאֲשֵׁיתוֹ PL | 19 *luza* לזוה MT // לזוה MT | 20 **אני** MT אֲנִי 29.1 ארץ ≈ MT אֶרֶץ + DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2)

flocks of sheep were lying by it, for out of that well they watered the flocks. And **a** great stone was upon the well's mouth. ³And there all *the shepherds* were gathered, and they rolled the stone from the well's mouth, and watered the sheep, and put the stone again upon the well's mouth in its place. ⁴And Yāqob said to them: "My brothers, where are you from?" And they said: "We are from Arran." ⁵And he said to them: "Do you know Laban the son of Na'or?" And they said: "We know him." ⁶And he said to them: "Is it well with him?" And they said: "It is well. And, behold, Ra'el his daughter comes with the sheep." ⁷And he said *to them*: "Lo, it is yet high day; it is not time for the cattle to be gathered together. Water the sheep, and go and feed them." ⁸And they said: "We cannot, until all *the shepherds* are gathered together, and they roll the stone from the well's mouth. Then we water the sheep." ⁹While he was still speaking with them, Ra'el came with her father's sheep, for she was a shepherdess. :>— —

¹⁰And when Yāqob saw Ra'el the daughter of Laban, his mother's brother, and the sheep of Laban,

עדרי צאן רביצים עליה כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים **ואבן** גדלה על פי הבאר ³ונאספו שם כל **הרעים** וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה ⁴ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו ⁵ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו ⁶ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן ⁷ויאמר **להם** הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו ⁸ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל **הרעים** וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקנו הצאן ⁹עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן אשר לאביה כי רעה היא: — —

¹⁰ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן

2 *rēbiṣam* PT PASS ≈ MT רבִּיצִים PT ACT | ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | **ואבן** INDEF] MT וְהָאֲבֶן DEF | 3 שם *šamma* ≈ MT שָׁמָּה (ORTH) | **הרעים** MT הָעֵדְרִים 'the flocks' (see §2.2.1.1) | 4 מחרן // MT מִחְרָן | 7 **להם** MT *minus* | **הרעים** MT הָעֵדְרִים 'the flocks' (cf. v. 3) | 9 היא ≈ MT הִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3)

his mother's brother, Yāqob went up, and *rolled* the stone from the well's mouth, and watered the flock of Laban his mother's brother. ¹¹ And Yāqob kissed Ra'el, and lifted up his voice, and wept. ¹² And Yāqob told Ra'el that he was her father's brother, and that he was Rubqa's son, and she ran and told her father. ¹³ And when Laban heard the news about Yāqob his sister's son, he ran to meet him, and embraced him, and kissed him, and brought him to his house. And he told Laban all these things. ¹⁴ And Laban said to him: "Surely you are my bone and my flesh." And he dwelt with him a month's time. ¹⁵ And Laban said to Yāqob: "Because you are my brother, should you therefore serve me for nothing? Tell me, what shall your wages be?" :>— —

¹⁶ And Laban had two daughters. The name of the elder was Liyya, and the name of the younger was Ra'el. ¹⁷ And Liyya's eyes were tender, but Ra'el was of beautiful form and fair to look upon. ¹⁸ And Yāqob loved Ra'el. And he said: "I will serve you seven years for Ra'el your younger daughter." ¹⁹ And Laban said: "It is better that I give

אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו ¹¹ וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך ¹² ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא ותרץ ותגד לאביה ¹³ ויהי כשמע לבן את שמע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה ¹⁴ ויאמר לו לבן אך עצמי ובשרי אתה וישב עמו חדש ימים ¹⁵ ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך: <— —

¹⁶ וללבן שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל ¹⁷ ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה ¹⁸ ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה ¹⁹ ויאמר לבן טוב תתי

10 ויגל wyēgalli גל"י pi IMPF] MT גל"י qal IMPF 'rolled' ↓

her to you, than that I should give her to another man. Dwell with me.”²⁰ And Yāqob served seven years for Ra’el, and they seemed to him but a few days, for the love he had for her.²¹ And Yāqob said to Laban: “*Bring* me my wife, for my days are fulfilled, that I may go in to her.”²² And Laban gathered together all the men of the place, and made a feast.²³ And in the evening he took Liyya his daughter, and brought her to him. And *Yāqob* went in to her.²⁴ And Laban gave Zilfa his handmaid to his daughter Liyya *for a handmaid*.²⁵ And in the morning, behold, it was Liyya. And he said to Laban: “What is this you have done to me? *Behold*, I have served with you for Ra’el! Why then have you beguiled me?”²⁶ And Laban said: “It is not so done in our place, to give the younger before the first-born.²⁷ Fulfill the week of this one, and *I will* give you the other also in return for serving me another seven years.”²⁸ And Yāqob did so, and fulfilled her week. And he gave him Ra’el his daughter for a wife.²⁹ And Laban gave to Ra’el his daughter Ba’la his handmaid to be her handmaid.

אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שב
עמדי²⁰ ויעבד יעקב ברחל שבע שנים
ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה
²¹ ויאמר יעקב אל לבן **הבה** את אשתי כי
מלאו ימי ואבוא אליה²² ויאסף לבן את
כל אנשי המקום ויעש משתה²³ ויהי
בערב ויקח את לאה בתו ויבא אתה אליו
ויבא אליה **יעקב**²⁴ ויתן לבן » « את
זלפה שפחתו ללאה בתו **לשפחה**²⁵ ויהי
בבקר והנה היא לאה ויאמר אל לבן מה
זאת עשית לי **הלוא** ברחל עבדתי עמך
ולמה רמיתני²⁶ ויאמר לבן לא יעשה כן
במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה
²⁷ מלא שבוע זאת **ואתן** לך גם את זאת
בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים
אחרות²⁸ ויעש יעקב כן וימלא שבוע זאת
ויתן לו את רחל בתו לו לאשה²⁹ ויתן לבן
לרחל בתו את בלהה שפחתו לה לשפחה

19 שׁב IMV ≈ MT שָׁבָה LENG IMV (see §2.2.2.2) | 21 **הבה** ^{hi} ibi hif IMV] MT הִבָּה gal LENG IMV (see §2.2.2.2) | 23 **יעקב** MT minus | 24 « » MT לָהּ לָהּ (lit. ‘to her’) | **לשפחה** MT שִׁפְחָה | 25 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | **הלוא** ^ālū INTERJ (GSH §6.3.12)] MT הֲלֹא INTERROG *he* + NEG PARTIC | 27 **ואתן** IMPF 1SG] MT וַתִּתֵּן LENG IMPF 1PL ‘and we will give’

³⁰ And he went in also to Ra'el, and he loved also Ra'el more than Liyya, and served with him another seven years. :>— —

³¹ And Shema saw that Liyya was hated, and he opened her womb, but Ra'el was barren. ³² And Liyya conceived, and bore a son, and she called his name Re'uben, for she said: "Because Shema has looked upon my affliction, for now my husband will love me." ³³ And she conceived again, and bore a son, and said: "Because Shema has heard that I am hated, he has given me this son also." And she called his name She'mun. ³⁴ And she conceived again, and bore a son, and said: "Now this time my husband will be joined to me, because I have borne him three sons." Therefore *she* called his name Libi. ³⁵ And she conceived again, and bore a son, and said: "This time I will praise Shema." Therefore she called his name Ye'uda. Then she ceased bearing. :>— —

30

¹ And when Ra'el saw that she bore Yāqob no children, Ra'el envied her sister. And she said to Yāqob: "Give me

³⁰ ויבא גם אל רחל ויאהב גם את רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות: <— —

³¹ וירא יהוה כי שנאה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה ³² ותהר לאה ותלד בן ותקרא **את** שמו ראובן כי אמרה כי ראה יהוה בעניי כי עתה יאהבני אישי ³³ ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי שנאה אנכי ויתן לי גם את זה ותקרא **את** שמו שמעון ³⁴ ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוח אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים על כן **קראה** שמו לוי ³⁵ ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את יהוה על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת: <— —

ל

¹ ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי

↓ M קרא MT F] **קראה** 34 | MT minus] **את** 33 | MT minus] **את** 32

children, or else I shall die.” ² And Yāqob’s anger was kindled against Ra’el, and he said: “Am I in the place of God, who has withheld *from your bowels* the fruit of the womb?” ³ And she said: “Behold my maid-servant Ba’la, go in to her, that she may bear upon my *blessing*, and I also may obtain children by her.” ⁴ And she gave him Ba’la her handmaid for a wife, and Yāqob went in to her. ⁵ And Ba’la conceived, and bore Yāqob a son. ⁶ And Ra’el said: “God has judged me, and has also heard my voice, and has given me a son.” Therefore she called his name Dan. ⁷ And Ba’la Ra’el’s handmaid conceived again, and bore Yāqob a second son. ⁸ And Ra’el said: “With mighty wrestlings have I wrestled with my sister, *and even* have prevailed.” So she called his name Niftali. : > — —

⁹ When Liyya saw that she had ceased bearing, she took Zilfa her handmaid, and gave her to Yāqob for a wife. ¹⁰ And Zilfa Liyya’s handmaid bore Yāqob a son. ¹¹ And Liyya said: “*By tidings!*” So she called his name Gad. ¹² And Zilfa Liyya’s handmaid bore Yāqob a second son.

בנים ואם אין מתה אנכי ² ויחר אף יעקב
ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר
מנע ממעיך פרי בטן ³ ותאמר הנה אמתי
בלהה בא אליה ותלד על ברכי ואבנה גם
אנכי ממנה ⁴ ותתן לו את בלהה שפחתה
לאשה ויבא אליה יעקב ⁵ ותהר בלהה
ותלד ליעקב בן ⁶ ותאמר רחל דגני אלהים
וגם שמע בקולי ויתן לי בן על כן קראה
שמו דן ⁷ ותהר עוד ותלד בלהה שפחת
רחל בן שני ליעקב ⁸ ותאמר רחל נפתלי
אלהים נפתלתי עם אחותי וגם יכלתי
ותקרא את שמו נפתלי: < — —

⁹ ותרא לאה כי עמדה מלדת ותקח
את זלפה שפחתה ותתן אתה ליעקב
לאשה ¹⁰ ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב
בן ¹¹ ותאמר לאה בגד ותקרא את שמו גד
¹² ותלד זלפה שפחת לאה בן שני ליעקב

30.2 ממעיך PREP מ- + N מעי* PL + PRON 2FSG] MT מְעִיךָ PREP מ- + PRON 2FSG ‘from you’ | 3 ברכי^ birrūki N
SG qittūl] MT בְּרָכִי N DUAL בְּרָךְ ‘my knees’ ↓ | wibbanni nif B ≈ MT וַאֲבָנָה nif (see Gen. 16.2) |
8 נפתלי niftālī N PL נִפְתָּלִים (MORPH) ≈ MT נִפְתָּלִי | וגם MT גַּם ו- | את] MT minus | 11 בגד
afgad] MT בגד (ketiv), בָּאָגָד (qere) ‘fortune has come’ ↓

¹³ And Liyya said: “Happy am I! For the daughters will call me happy.” So she called his name Asher. :>— —

¹⁴ And Reʿuben went out during the days of wheat harvest, and found mandrakes in the field, and brought them to his mother Liyya. Then Raʿel said to Liyya: “Give me, I pray you, of your son’s mandrakes.” ¹⁵ And she said to her: “Is it a small matter that you have taken away my husband? And would you take away my son’s mandrakes also?” And Raʿel said: “Therefore he shall lie with you tonight for your son’s mandrakes.” ¹⁶ And Yāqob came from the field in the evening, and Liyya went out to meet him, and said: “You must come in to me *tonight*, for I have surely hired you with my son’s mandrakes.” And he lay with her *that* night. ¹⁷ And God listened to Liyya, and she conceived, and bore Yāqob a fifth son. ¹⁸ And Liyya said: “God has given me my hire, because I gave my handmaid to my husband.” So she called his name Yashishakar. ¹⁹ And Liyya conceived again, and bore a sixth son to Yāqob. ²⁰ And Liyya said: “God has endowed me with a good dowry;

¹³ ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות ותקרא את שמו אשר: <— —

¹⁴ וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודי בניך ¹⁵ ותאמר לה המעט קחתיד את אישי ולקחתי גם את דודי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודי בניך ¹⁶ ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא *הלילה* כי שכר שכרתיך בדודי בני וישכב עמה בלילה *ההוא* ¹⁷ וישמע אלהים אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי ¹⁸ ותאמר לאה נתן אלהים שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא *את* שמו יששכר ¹⁹ ותהר עוד לאה ותלד בן ששי ליעקב ²⁰ ותאמר לאה זבדני אלהים אתי זבד טוב

14 בְּנֶךְ *bēnak* SG ≈ MT מְדוּדָאִי (PHON) | *middū'di* ≈ MT מְדוּדָאִי (PHON) | 15 קָחְתִּיד ≈ MT קָחְתִּיד (PHON) | דוּדִי *dū'di* ≈ MT דוּדָאִי (PHON; ↓ v. 14 above) | עֶמֶךְ ≈ MT עֶמֶךְ (MORPH) | בְּנֶךְ *bēnak* SG ≈ MT בְּנֶךְ (PHON) | 16 הַלִּילָה MT *minus* | בְּדוּדִי *afdu'di* ≈ MT בְּדוּדָאִי (PHON; ↓ v. 14 above) | הַהוּא MT DEF | 18 אֶת MT *minus* | יִשְׁשַׁכָּר // MT יִשְׁשַׁכָּר (↓ Gen. 19.33)

now my husband will dwell with me, because I have borne him six sons.” So she called his name Zebulan. ²¹ And afterward she bore a daughter, and called her name Dina. :> — —

²² And God remembered Ra’el, and God listened to her, and opened her womb. ²³ And she conceived, and bore a son, and said: “God has taken away my reproach.” ²⁴ So she called his name Yusef, saying: “May Shema add to me another son.” ²⁵ And when Ra’el had borne Yusef, Yāqob said to Laban: “Send me away, that I may go to my own place, *and to my country*. ²⁶ Give me my wives and my children for whom I have served *with* you, and let me go, for you know my service which I have served you.” ²⁷ And Laban said to him: “If now I have found favour in your eyes, I have divined that Shema has blessed me because of you.” ²⁸ And he said: “Name your wages, and I will give it.” ²⁹ And he said to him: “You know how I have served you, and how your cattle have been with me. ³⁰ For it was little which you had before I came, and it has increased to a multitude;

הפעם יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא את שמו זבולן ²¹ ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה: < — —

²² ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה ²³ ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את חרפתי ²⁴ ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף יהוה לי בן אחר ²⁵ ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי **ואל ארצי** ²⁶ תנה את נשי ואת ילידי אשר עבדתי **אתך** בהן ואלכה כי אתה ידעת את עבדתי אשר עבדתיך ²⁷ ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני יהוה בגללך ²⁸ ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ²⁹ ויאמר אליו אתה ידעת את אשר עבדתיך ואת אשר היה מקניך אתי ³⁰ כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב

20 זבולן MT // זבולן MT | 24 יסף yāsaf סו"ף hif ≈ MT יסף hif (MORPH) ↓ | 25 **ואל ארצי** MT וְלֶאֱרָצִי MT | 26 ילידי yālidi ≈ MT יְלִידֵי (MORPH) | **אתך** ittāk PREP ‘with’ MT אִתְּךָ NOTA ACC | 29 מקניך maqnək SG ≈ MT מְקַנֶּךָ (PHON)

and Shema has blessed you because of me, and now when shall I provide for my own house also?" ³¹ And he said: "What shall I give you?" :>— —

And Yāqob said: “You shall not give me anything. If you will do this thing for me, I will again shepherd your flock and keep it. ³²I will pass through all your flock today, removing from it every speckled and spotted one, and every black one among the sheep, and the spotted and speckled among the goats. And [such] shall be my hire. ³³So shall my righteousness answer for me hereafter, when *it shall come* concerning my hire that is before you. Everyone that is not speckled and spotted among the goats, and black among the sheep, that if found with me, shall be counted stolen.” ³⁴And Laban said: “*And if not*, let it be *according to your words*.” ³⁵And he removed that day the male goats that were striped and spotted, and all the male goats that were speckled and spotted, everyone that had white in it, and all the black ones among the sheep, and gave them into the hand of his sons, ³⁶and he set three days’ journey between *them* and Yāqob, and Yāqob fed *the rest* of Laban’s flocks. :>— —

וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶתְךָ לְרִגְלֶיךָ וְעֵתָה מְתִי אַעֲשֶׂה
גַּם אֲנִכִּי לְבֵיתִי ³¹ וַיֹּאמֶר מֶה אֵתָּן
לְךָ: — —

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֵּן לִי מְאוֹמָה אִם
תַּעֲשֶׂה לִּי **אֵת** הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה
צֹאנְךָ אֲשֶׁמֶר ³² אֶעֱבֹר בְּכָל צֹאנְךָ הַיּוֹם
הַסִּיר מִשָּׁם כָּל שֶׁהַ נֶקֶד וּטְלוֹא וְכָל שֶׁהַ
חוֹם בְּכַשְׁבִּים וּטְלוֹא וְנֶקֶד בְּעֵזִים וְהִיָּה
שְׂכָרִי ³³ וְעִנְתָּה בִּי צְדִיקְתִּי בְּיוֹם מַחֲר כִּי
יְבוֹא עָלַי שְׂכָרִי לִפְנֵיךָ כָּל אֲשֶׁר אֵינְנוּ
נֶקֶד וּטְלוֹא בְּעֵזִים וְחוֹם בְּכַשְׁבִּים גָּנוּב
הוּא אֲתִי ³⁴ וַיֹּאמֶר לָבֵן **וְהֵן לֹא** יִהְיֶה
כְּדַבְרֶיךָ ³⁵ וְיֹסֵר בְּיוֹם הַהוּא אֶת הַתִּישִׁים
הַעֲקוּדִים וְהַטְלוֹאִים וְאֵת כָּל הָעֵזִים
הַנֶּקֶדוֹת וְהַטְלוֹאוֹת כָּל אֲשֶׁר לָבֵן בּוֹ וְכָל
חוֹם בְּכַשְׁבִּים וְיִתֵּן בְּיַד בְּנָיו ³⁶ וְיִשֶּׁם דֶּרֶךְ
שְׁלֹשֶׁת יָמִים **בֵּינָם** וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רָעִי
אֵת צֹאן לָבֵן **הַנּוֹתֵרֶת** : < — —

והן לא 34 | MT תבוא F M[יבוא] *צדקה N צדקתי MT ≈ *צדיקה N ṣādiqātī צדיקת 33 | MT minus [את 31] *wan lā* COND PARTIC + NEG PARTIC ‘and if not’ MT הֲלוּ PRESENT PARTIC + ASSEVERATIVE ‘behold, oh that!’ יהיה IMPF ≈ MT יְהִי SHORT IMPF | MT כְּדַבֵּר SG PL kādēbārək כדברך | MT בינם 36 + PRON 3MPL MT בִּינוּ + PRON 3MSG רעי rāʿī SG ≈ MT רעה (PHON; ↓ Gen. 4.2) | MT הנותרת annūtārət הנותרת SG ↓ PL

^{36a} And the angel of God said to Yāqob in the dream, and he said: “Yāqob.” And [Yāqob] said: “Here I am.” ^{36b} And he said: “Lift up now your eyes, and see, all the male goats which leap upon the flock are striped, speckled, and grizzled, for I have seen all that Laban had done to you. ^{36c} I am the God of Bit-el, where you anointed a pillar, and where you vowed a vow to me. And now rise, go out from this land, and return to the land of your father and I will do you good.” :>— —

³⁷ And Yāqob took rods of fresh poplar, and of the almond and of the plane-tree, and peeled white streaks *in them*, exposing the white which was in the rods. ³⁸ And he set the rods which he had peeled before the flocks in the gutters, at the watering *troughs*, where the flocks came to drink; and they bred when they came to drink. ³⁹ And the flocks *bred before* the rods, and the flocks brought forth striped, speckled, and spotted. ⁴⁰ And Yāqob separated the lambs, and set before the flocks a striped *ram* and all the dark ones in Laban's flock. And he put his own droves apart, and did not put them with

³⁶[א] ויאמר מלאך אלהים אל יעקב בחלום ויאמר יעקב ויאמר הנני ³⁶[ב] ויאמר שא נא עיניך וראה את כל העתודים העלים על הצאן עקודים נקודים וברודים כי ראיתי את כל אשר לבן עשה לך ³⁶[ג] אנכי האל בית אל אשר משחת שם מצבה ואשר נדרת לי שם נדר ועתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ אביך ואיטיב עמך: <— —

³⁷ ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולזרוע ויערמון ויפצל בהם פצלות לבנות מחשף הלבן אשר על המקלות ³⁸ ויצג את המקלות אשר פצל ברחטים בהשקות המים אשר תבאהן הצאן לשתות לנכח הצאן ויחמנה בבאהן לשתות ³⁹ ויחמנה הצאן על המקלות ותלדנה הצאן עקודים נקודים וטלואים ⁴⁰ והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן איל עקוד וכל חום בצאן לבן וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על

ברחטים 38 | MT בָּהֶן + PRON F | MT בהם 37 | MT minus (Gen. 31.11–13) [ויאמר... עמך ג-א 36] *barrāṭṭam* ≈ MT בָּרָהִטִים (PHON) | *bāšqot* SG [בהשקות] MT | MT בָּשָׁקוֹתוֹת PL ↓ | MT ויחמנה 39 | MT ויחמנו M | MT על | MT איל 40 | MT אֵיל N | MT אָל prep 'toward' ↓

Laban's flock. ⁴¹And it *came* to pass, whenever the stronger of the flock were breeding, that Yāqob *laid* the rods before the eyes of the flock in the gutters, that they might breed among the rods, ⁴²but when the flock were feeble, he did not put them in, so that the feebler *were* Laban's and the stronger Yāqob's. ⁴³And the man increased exceedingly, and had large flocks, and maid-servants and men-servants, and camels and asses.

31

¹And he heard the words of Laban's sons, saying: "Yāqob has taken away all that was our father's, and of that which was our father's he has gotten all this glory." ²And Yāqob saw Laban's countenance, and, behold, *it is* not toward him as before. :>— —

³And Shema said to Yāqob: "Return to the land of your fathers, and to your kindred, and I will be with you." ⁴And Yāqob sent and called Ra'el and Liyya to the field to his flock, ⁵and said to them: "I see your father's countenance, that *it is* not toward me as before, but the God of

צאן לבן ⁴¹ויהי בכל יום הצאן המקשרות ישים יעקב את המקלות לעיני הצאן ברחטים ליחמנה במקלות ⁴²ובהעטיף הצאן לא ישים והיו העטופים ללבן והקשורים ליעקב ⁴³ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים

לא

¹וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה ²וירא יעקב את פני לבן והנה אינם עמו כתמול שלשום: <— —

³ויאמר יהוה אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך ⁴וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו ⁵ויאמר להן ראה אנכי את פני אביכן כי אינם אלי כתמול שלשום ואלהי

41 ויהי SHORT IMPF] MT וְהָיָה CONV PF ↓ | ישים IMPF] MT וְשָׂם CONV PF | barrāṭṭām ≈ MT בְּרָחִטִּים (PHON) | 42 והיו PL] MT וְהָיָה SG | 43 (וְעֶבְדִּים (= MT עֲבָדִים) [ābādām (עבדים) 31.2, 5 אינם + PRON PL] MT אֵינָם + PRON SG

my father has been with me. ⁶ And you know that with all my power I have served your father. ⁷ And your father has deceived me, and *changed* my wages ten times, but *Shema* did not permit him to hurt me. ⁸ If he said ‘The speckled shall be your wages’, then all the flock bore speckled, and if he said ‘The striped shall be your wages’, then all the flock bore striped. ⁹ Thus *Shema* has taken away the cattle of *your father*, and give them to me. ¹⁰ And at the breeding time of the flock, I lifted up my eyes, and saw in a dream, and, behold, the male goats which leaped upon the flock were striped, speckled, and grizzled. :>— —

¹¹ And the angel of God said to me in the dream, ‘Yāqob,’ and I said, ‘Here I am.’ ¹² And he said, ‘Lift up now your eyes, and see, all the male goats which leap upon the flock are striped, speckled, and grizzled, for I have seen all that Laban has done to you. ¹³ I am the God of Bit-el, where you anointed a pillar, and where you vowed a vow to me. And now rise, go out from this land, and return to the land of your birth.’” ¹⁴ And Ra’el and Liyya answered

אבי היה עמדי ⁶ ואתין ידעתין כי בכל כחי
עבדתי את אביכן ⁷ ואביכן התל בי ויחלף
את משכרתי עשרת מנים ולא נתנו יהוה
להריע עמדי ⁸ אם כה יאמר נקודים יהיה
שכרך וילדו כל הצאן נקודים ואם כה
יאמר עקודים יהיה שכרך וילדו כל הצאן
עקודים ⁹ ויצל יהוה את מקנה אביכן ויתן
לי ¹⁰ ויהי בעת יחס הצאן ואשא עיני
ואראה בחלום והנה העתודים העלים על
הצאן עקודים נקודים וברודים: <— —

¹¹ ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום
יעקב ואמר הנני ¹² ויאמר שא נא עיניך
וראה את כל העתודים העלים על הצאן
עקודים נקודים וברודים כי ראיתי את כל
אשר לבן עשה לך ¹³ אנכי האל בית אל
אשר משחת שם מצבה ואשר נדרת לי
שם נדר ועתה קום צא מן הארץ הזאת
ושוב אל ארץ מולדתך ¹⁴ ותען רחל ולאה

והחלף MT [יחלף] CONV IMPF 7 | ידעתין yādāttan ≈ MT (PHON) | ואתנה wattan ≈ MT (MORPH) ואתין 6
MT [יהוה] 9 | להריע hif ≈ MT רע"ע lā'ri להריע | אלהים MT [יהוה] CONV PF
| אביכם MT [אביכן + PRON F] | ואתה MT [ועתה] 1 - | אשך MT [ואשר] 13 | minus MT [את] 12
| ואתה MT [ועתה] 1 - | אשך MT [ואשר] 13 | minus MT [את] 12

and said to him: “Is there left for us any portion or inheritance in our father’s house? ¹⁵ *Behold*, we are accounted by him *as strangers*! For he has sold us, and has also *quite* devoured our money. ¹⁶ For all the riches which *Shema* has taken away from our father, that is ours and our children’s. Now then, whatever *God* has said *to you*, do.” :>— —

¹⁷ Then Yāqob rose, and set *his wives* and *his sons* on the camels. ¹⁸ And he drove away all his cattle, and all his substance which he had gathered, the cattle of his getting, which he had gathered in Faddan-aram, to go to Ye’saq his father to the land of Ka’nan. ¹⁹ Now Laban had gone to shear his sheep, and Ra’el stole the household gods that were her father’s. ²⁰ And Yāqob outwitted Laban the Aramean, *in not* telling him that he was fleeing. ²¹ So he fled with all that he had, and he arose, and passed over the river, and set his face toward the mountain of Ga’lad. ²² And Laban was told on the third day that Yāqob had fled. ²³ And he took his brothers with him, and pursued him for seven days, and he overtook him in the mountain of Ga’lad. :>— —

ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו ¹⁵ **הלוא כנכריות** נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם **אכל** את כספנו ¹⁶ כי כל העשר אשר הציל **יהוה** מאבינו לנו הוא ולבנינו ועתה כל אשר אמר **אלֹהִים עשה**: <— —

¹⁷ ויקם יעקב וישא את **נשיו** ואת **בניו** על הגמלים ¹⁸ וינהג את כל מקנהו ואת כל רכושו אשר רכש מקנה קנינו אשר רכש בפדן ארם לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען ¹⁹ ולבן הלך לגזוז את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה ²⁰ ויגנב יעקב את לב לבן הארמי **עד בלתי** הגיד לו כי ברח הוא ²¹ ויברח הוא וכל אשר לו ויקם ויעבר את הנהר וישם את פניו הר הגלעד ²² ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב ²³ ויקח את אחיו עמו וירדף אחריו דרך שבעת ימים וידבק אתו בהר הגלעד: <— —

15 **הלוא** *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12) | MT **הֲלוֹא** INTERROG *he* + NEG PARTIC | **כנכריות** MT **נִכְרִיּוֹת** | **אכל** *ākāl* MT **אֵת נִשְׁיוֹ וְאֵת בְּנָיו** | **יהוה** *hwh* MT **יְהוָה** | **אלֹהִים** MT **אֱלֹהִים** | **אלֹהִים** MT **אֱלֹהִים** | **עד בלתי** MT **עַד בְּלִי** | **20** **עד בלתי** MT **עַד בְּלִי** | **21** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **22** **הגלעד** MT **הַגִּלְעָד** | **23** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **24** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **25** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **26** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **27** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **28** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **29** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **30** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **31** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **32** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **33** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **34** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **35** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **36** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **37** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **38** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **39** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **40** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **41** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **42** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **43** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **44** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **45** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **46** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **47** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **48** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **49** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **50** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **51** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **52** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **53** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **54** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **55** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **56** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **57** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **58** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **59** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **60** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **61** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **62** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **63** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **64** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **65** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **66** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **67** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **68** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **69** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **70** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **71** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **72** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **73** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **74** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **75** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **76** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **77** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **78** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **79** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **80** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **81** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **82** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **83** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **84** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **85** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **86** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **87** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **88** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **89** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **90** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **91** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **92** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **93** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **94** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **95** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **96** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **97** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **98** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **99** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **100** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **101** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **102** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **103** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **104** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **105** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **106** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **107** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **108** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **109** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **110** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **111** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **112** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **113** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **114** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **115** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **116** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **117** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **118** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **119** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **120** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **121** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **122** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **123** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **124** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **125** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **126** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **127** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **128** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **129** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **130** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **131** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **132** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **133** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **134** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **135** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **136** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **137** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **138** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **139** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **140** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **141** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **142** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **143** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **144** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **145** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **146** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **147** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **148** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **149** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **150** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **151** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **152** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **153** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **154** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **155** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **156** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **157** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **158** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **159** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **160** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **161** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **162** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **163** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **164** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **165** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **166** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **167** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **168** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **169** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **170** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **171** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **172** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **173** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **174** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **175** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **176** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **177** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **178** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **179** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **180** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **181** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **182** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **183** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **184** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **185** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **186** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **187** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **188** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **189** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **190** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **191** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **192** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **193** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **194** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **195** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **196** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **197** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **198** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **199** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **200** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **201** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **202** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **203** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **204** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **205** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **206** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **207** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **208** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **209** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **210** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **211** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **212** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **213** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **214** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **215** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **216** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **217** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **218** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **219** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **220** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **221** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **222** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **223** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **224** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **225** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **226** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **227** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **228** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **229** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **230** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **231** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **232** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **233** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **234** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **235** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **236** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **237** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **238** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **239** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **240** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **241** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **242** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **243** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **244** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **245** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **246** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **247** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **248** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **249** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **250** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **251** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **252** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **253** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **254** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **255** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **256** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **257** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **258** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **259** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **260** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **261** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **262** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **263** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **264** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **265** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **266** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **267** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **268** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **269** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **270** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **271** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **272** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **273** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **274** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **275** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **276** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **277** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **278** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **279** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **280** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **281** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **282** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **283** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **284** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **285** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **286** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **287** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **288** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **289** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **290** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **291** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **292** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **293** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **294** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **295** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **296** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **297** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **298** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **299** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **300** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **301** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **302** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **303** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **304** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **305** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **306** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **307** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **308** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **309** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **310** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **311** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **312** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **313** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **314** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **315** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **316** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **317** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **318** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **319** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **320** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **321** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **322** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **323** **ויקח** MT **וַיִּקַּח** | **324** **ויברח** MT **וַיִּבְרַח** | **325** **ויק**

²⁴ And God came to Laban the Aramean in a dream of the night, and said to him: "Take heed not to speak to Yāqob either good or bad." ²⁵ And Laban came up to Yāqob. Now Yāqob had pitched his tent in the mountain, and Laban with his brothers encamped in the mountain of Ga'lad. ²⁶ And Laban said to Yāqob: "What have you done that you have outwitted me, and carried away *my two daughters* as captives of the sword? ²⁷ Why did you flee secretly, and steal away from me, and did not tell me, that I might have sent you away with mirth, *with singers*, with tambourine and with harp; ²⁸ and did not permit me to kiss my sons *and my two daughters*? Now you have done foolishly. ²⁹ It is in the power of my hand to do *you* harm, but the God of *your father* spoke to me last night, saying: 'Take heed *not to speak* to Yāqob either good or bad.' ³⁰ And now, you have surely gone, because you longed greatly after your father's house, [but] why have you stolen my gods?" :> — —

24 ויבא אלהים אל לבן הארמי
 בחלום הלילה ויאמר לו השמר לך פן
 תדבר עם יעקב מטוב עד רע 25 וישג לבן
 את יעקב ויעקב תקע את אהלו בהר ולבן
 תקע את אחיו בהר הגלעד 26 ויאמר לבן
 ליעקב מה עשית ותגנב את לבבי ותנהג
 את **בנותי** כשביות חרב 27 למה נחבת
 לברח ותגנב אתי ולא הגדת לי ואשלחך
 בשמחה **בשרים** בתף ובכנור 28 ולא
 נטשתני לנשק לבני **ולבנותי** עתה הסכלת
 עשות 29 יש לאל ידי לעשות **עמך** רע
 ואלהי **אביך** אמש אמר אלי לאמר השמר
 לך **מדבר** עם יעקב מטוב עד רע 30 ועתה
 הלך הלכת כי נכסף נכספת לבית אביך
 למה גנבת את אלהי: — —

[illegible]

³¹ And Yāqob answered and said to Laban: “Because I was afraid, for I said ‘Lest you would take your *two* daughters from me by force.’ ³² With whomever you find your gods, he shall not live. Before our brothers discern what of yours is with me, and take it to you.” For Yāqob did not know that Ra’el had stolen them. ³³ And Laban went in *and searched* Yāqob’s tent, and into Liyya’s tent, and into the tent of the two *hand-maids*, but he did not find them. And he went out of Liyya’s tent, and entered into Ra’el’s tent. ³⁴ Now Ra’el had taken the household gods, and put them in the camel’s saddle, and sat upon them. And Laban felt about all the tent, but did not find them. ³⁵ And she said to her father: “Let not my lord be angry that I cannot rise up before you, for the manner of women is upon me.” And he searched, but did not find the household gods. :> — —

³¹ ויען יעקב ויאמר ללבן כי יראתי כי אמרתי פן תגזול את *בנתיך* מעמי ³² עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה נגד אחינו הכר לך מה עמדי וקח לך ולא ידע יעקב כי רחל גנבתם ³³ ויבא לבן *ויחפש* באהל יעקב ובאהל לאה ובאהל שתי *השפחות* ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל ³⁴ ורחל לקחה את התרפים ותשימם בכר הגמל ותשב עליהם וימשש לבן את כל האהל ולא מצא ³⁵ ותאמר אל אביה אל יחר בעיני אדני כי לא אוכל לקום מפניך כי דרך הנשים לי ויחפש ולא מצא את התרפים: < — —

³¹ *bānūtāk* ^{בנתיך} MT [DUAL] | MT ^{בְּנֻתֶיךָ} PL (|| Gen. 19.15) | ³³ *ויחפש* MT minus | ^{השפחות} MT ^{הַשְּׁפָחוֹת} | ³⁵ ^{הנשים} MT ≈ ^{נָשִׁים} DEF (see §4.1.3.2.5) | ³¹ ^{‘maid-servants’} (see §2.2.1.2)

³⁶And Yāqob was angry, and berated Laban, and Yāqob answered and said to Laban: “What is my crime **and** what is my sin, that you have pursued me? ³⁷**And** whereas you have felt about all my stuff, what have you found of all your household stuff? Set [it] here before my brothers and your brothers, that they may judge between us two. :>— —

³⁸It is twenty years that I have been with you; your ewes and your male goats have not cast their young, *the rams* of your flocks I have not eaten. ³⁹That which was torn of beasts I did not bring to you. I bore the loss of it of my hand, [whether] **stolen** by day or **stolen** by night. ⁴⁰[Thus] I was, in the day **cold** consumed me, and frost by night, and my sleep fled from my eyes. :>— —

⁴¹It is twenty years that I have been in your house. I served you fourteen years for *your two daughters*, and six years for your flock, and you have changed my wages ten times. ⁴²**If** the God of my father, the God of Ab'ram, and the Fear of Ye'saq, had **not** been with me, surely now you would have sent me away empty-handed,

³⁶וַיַּחַר לַיַּעֲקֹב וַיִּרְבּוּ בָלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב
וַיֹּאמֶר לָבָן מַה פִּשְׁעִי וּמָה חַטָּאתִי כִּי
דָלַקְתָּ אַחֲרַי ³⁷וְכִי מִשְׁשַׁת אֶת כָּל כְּלִי מִה
מִצָּאת מְכַל כְּלִי בֵיתְךָ שִׁים כֹּה נֹגֵד אֲחִי
וְאֶחָד וַיּוֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: <— —

³⁸זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנִכִּי עִמָּךְ רָחֵלְךָ
וְעִזֶּיךָ לֹא שָׁכְלוּ אֵילִי צֹאנְךָ לֹא אֲכָלְתִּי
³⁹טֶרֶפָה לֹא הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנִכִּי אֲחַטְנָה
מִיָּדִי » « גְּנוּבָת יוֹם וּגְנוּבָת לַיְלָה
⁴⁰הָיִיתִי בַּיּוֹם אֲכָלְנִי חֶרֶף וּקְרָח בַּלַּיְלָה
וְתִדְד שְׁנֵתִי מֵעֵינַי: <— —

⁴¹זֶה לִי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ
אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְּנִתֶיךָ וְשֵׁשׁ
שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וְתַחֲלֹף אֶת מִשְׁכַּרְתִּי עֲשֵׂרֶת
מִנִּים ⁴²לֹא אֱלֹהִי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
וַיַּחַד יִצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי

גְּנוּבָתִי MT [גְּנוּבָת] | תִּבְקַשְׁנָה MT [» « 39] | וְאֵילִי MT [אֵילִי 38] | וְכִי MT [וְכִי 37] | וְיָמָה MT [וּמָה 36]
(see §2.2.2.1) | וְנִקְרָח (= MT וְקָרַח) [וְקָרַח 40] | חֶרֶף MT [חֶרֶף 40] | וּגְנוּבָתִי MT [וּגְנוּבָת] (see §2.2.2.1) |
(LOT IV, p. 309; GSH §4.1.2.14, n.) | אַרְבַּעַת MT [אַרְבַּעַת 41] | בְּנִתֶיךָ MT [בְּנִתֶיךָ] |
לֹא לֹאִי MT [לֹא לֹא 42] | (Gen. 19.15) PL (|| בְּנִתֶיךָ

with my affliction and with the labour of my hands. God saw and rebuked [you] last night.” :> — —

⁴³ And Laban answered and said to Yāqob: “The daughters are my *two daughters*, and the children are my children, and the flocks are my flocks, and all that you see is mine. But what can I do this day to these my *two daughters*, or to *their children* who *were born* to them? ⁴⁴ And now come, let us make a covenant, you and I, and let it be for a witness between you and me.” ⁴⁵ And Yāqob took a stone, and set it up for a pillar. ⁴⁶ And Yāqob said to his brothers: “Gather stones.” And they took stones, and made a heap, and they ate there by the heap. ⁴⁷ And Laban called it Yagar-sha’eduta, but Yāqob called it Gal-ed. ⁴⁸ And Laban said: “This heap is witness between me and you this day.” Therefore its name was called Gal-ed. ⁴⁹ And the *pillar*, for he said: “Shema watch between you and me,

את עניי ואת יגע כפי ראה אלהים והוכיח
אמש: :< — —

⁴³ ויען לבן ויאמר אל יעקב הבנות
בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר
אתה ראה לי הוא ולבנותי מה אעשה
לאלה היום או לבניהם אשר ילדו ⁴⁴ ועתה
לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד
ביני ובינך ⁴⁵ ויקח יעקב אבן וירמה מצבה
⁴⁶ ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו
אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל
⁴⁷ ויקרא לו לבן יגר שהדותה ויעקב קרא
לו גל עד ⁴⁸ ויאמר לבן הגל הזה עד ביני
ובינך היום על כן קרא שמו גל עד
⁴⁹ והמצבה אשר אמר יצף יהוה ביני ובינך

PF] והוכיח | יגיע MT ≈ *yāga N יגע | (Gen. 4.1) (||) אַת... וְאֵת MT at... wat PREP ‘with, from’ | את... ואת
MT] ולבנותי wlābānūti DUAL | בנותי bānūti DUAL] MT] 43 | ויזכח CONV IMPF | MT] ילדו yēlidu qal PF PASS | לבניהם + PRON M] MT] ולבנותי PL (see v. 26 above) | MT] ילדו qal PF ACT | 45 | וירמה wyārēma + PRON F] MT] 47 | גל עד MT // גל עד MT] 48 | גל עד MT] 49 | והמצבה N] MT] והמצבה PROP N ‘and Mizpah’

when we are absent one from another.

⁵⁰ If you afflict my **two** daughters, and if you take wives besides my **two** daughters, no **seeing** man is with us. God is witness between you and me.” :>— —

⁵¹ And Laban said to Yāqob: “Behold this heap, and behold the pillar, which **you** have cast between you and me. ⁵² This heap be witness, and the pillar be witness, that I will not pass over this heap to you, and that you will not pass over this heap and this pillar to me to do harm. ⁵³ The God of Ab'ram, and the God of Na'or judges between us, the God of **Ab'ram**.” And Yāqob swore by the Fear of his father Ye'ṣaq. ⁵⁴ And Yāqob offered a sacrifice in the mountain, and called his brothers to eat bread, and they did eat bread, and tarried all night in the mountain.

32

¹ And Laban rose early in the morning, and kissed his sons and his daughters, and blessed them. And Laban departed and returned to his place. ² And Yāqob went on his way, and the angels of God met him. ³ And Yāqob said when

כי נסתר איש מרעהו ⁵⁰ אם תענה את **בנותי** ואם תקח נשים על **בנותי** אין איש עמנו **ראה** אלהים עד ביני ובינך: <— —

⁵¹ ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר **יראת** ביני ובינך ⁵² עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה ⁵³ אלהי אברהם ואלהי נחור **ישפט** ביננו אלהי **אברהם** וישבע יעקב בפחד אביו יצחק ⁵⁴ ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר

לב

¹ וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתם וילך וישב לבן למקומו ² ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים ³ ויאמר יעקב כאשר

50 *bānūti* (twice) DUAL] MT בָּנֹתִי PL (see v. 26 above) | **ראה** *rā'i* PT] MT רָאָה IMV | **51** *yārītā* **יראת** | **53** *yəṣṣūt* **ישפט** SG] MT יִשְׁפֹּט PL (see §2.2.1.3) | **אברהם**] MT אַבְרָהָם ‘their father’ **32.1** *ūtīmma* אתם ≈ MT אֲתֵהֶם ↓

he saw them: “This is God’s host.” And he called the name of that place Manem. :>— —

⁴ And Yāqob sent messengers before him to Ishab his brother to the land of Sha’er, the field of Edom. ⁵ And he commanded them, saying: “Thus you shall say to my lord Ishab, ‘Thus says your servant Yāqob, ‘I have sojourned with Laban, and stayed until now, ⁶ and I have oxen, and asses, *and* flocks, and men-servants, and maid-servants, and I have sent to tell my lord, that I may find favour in your sight.’” ⁷ And the messengers returned to Yāqob, saying: “We came to your brother Ishab, and moreover he is coming to meet you, and four hundred men are with him.” ⁸ Then Yāqob was greatly afraid and was distressed. And he divided the people that were with him, and the flocks, and the herds, and the camels, into two companies, ⁹ and he said: “If Ishab comes to *the one* company, and smites it, then the company which is left will escape.” :>— —

¹⁰ And Yāqob said: “O God of my father Ab’ram, and God of my father Ye’šaq, O Shema, who said to me

ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם המקום
ההוא מחנים: <— —

⁴ וישלח יעקב מלאכים לפניו אל
עשו אחיו ארץ שעיר שדה אדום ⁵ ויצו
אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה
אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר
עד עתה ⁶ ויהי לי שור וחמור *וצאן*
ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני
למצא חן בעיניך ⁷ וישבו המלאכים אל
יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם
הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו
⁸ וירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם
אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים
לשני מחנות ⁹ ויאמר אם יבוא עשו אל
המחנה *האחד* והכהו והיה המחנה
הנשאר לפלטה: <— —

¹⁰ ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם
ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי

4 ארץ ≈ MT ארצה + DIREC he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 6 *וצאן* MT צאן 1 - | 9 *האחד* M] MT האחת F

‘Return *to* your country, and to your kindred, and I will do you good,’¹¹ I am not worthy of the least of all the loving kindnesses, and of all the truth, which you have shown to your servant, for with my staff I passed over this Yarden, and now I have become two companies.

¹² Deliver me, I pray you, from the hand of my brother, from the hand of Ishab, for I fear *him*, lest he come and strike me down, the mother with the children.

¹³ And you have said ‘I will surely do you good, and make your offspring as the sand of the sea, which cannot be numbered for multitude.’”¹⁴ And he lodged there that night. :>— —

And he took from what was at hand a present for Ishab his brother:
¹⁵ Two hundred female goats and twenty male goats, two hundred ewes and twenty rams, ¹⁶ thirty milking camels and their calves, forty cows and ten bulls, twenty she-asses, and ten he-asses. ¹⁷ And he delivered them into the hand of his servants, every drove by itself, and said to his servants: “Pass over before me, and put a space between drove and drove.” ¹⁸ And he commanded the foremost, saying:

שוב **אל ארצך** ולמולדתך ואיטיב עמך¹¹
 קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר
 עשית את עבדך כי במקלי עברתי את
 הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות¹²
 הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא
 אנכי **אתו** פן יבוא והכני האם על הבנים¹³
 ואתה אמרת היטב איטב עמך ושמת
 את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב¹⁴
 וילן שם בלילה ההוא: <— —

ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו¹⁵
 עזים מאתים ותישים עשרים רחלים¹⁵
 מאתים ואילים עשרים¹⁶ גמלים מינקות
 ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים
 עשרה אתנות עשרים ועירים עשרה¹⁷
 ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר
 אל עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין
 עדר ובין עדר¹⁸ ויצו את הראישון לאמר

MT IMPF ואיטיב | (ואל מולדתך) *wal mülēdētāk* (= MT ^ ולמולדתך | לארצך MT **אל ארצך** 10
 אֵם MT ≈ האם | MT אֵתוּ NOTA ACC ↓ | **אתו** 12 *ittu* PREP ‘with, from’ | MT אֵתוּ NOTA ACC ↓ |
 מינקות MT ≈ *hif* י"ק *mīnqot* מינקות 16 | MT בָּנִים ≈ הבנים | (see §4.1.3.2.5) — DEF (see §4.1.3.2.5) — DEF
 הראשון MT ≈ *ārā'īšon* הראישון 18 | (PHON) | (PHON)

“When Ishab my brother meets you, and asks you, saying: ‘Whose are you?’ and ‘Where are you going?’ and ‘Whose are these before you?’ ¹⁹ you shall say, ‘They are your servant Yāqob’s. It is a present sent to my lord Ishab, and behold, he is also behind us.’” ²⁰ And he commanded also the second, *and also* the third, *and also* all that followed the droves, saying: “On this manner you shall speak to Ishab, when you find him, ²¹ and you shall say, ‘Moreover, behold, your servant Yāqob is *coming* behind us. For he said, ‘I will appease him with the present that goes before me, and afterward I will see his face; perhaps he will accept me.’” ²² So the present passed over before him, and he himself lodged that night in the camp. :> — —

²³ And he rose *that* night, and took his two wives, and his two handmaids, and his eleven children, and passed over the ford of the Yibbaq. ²⁴ And he took them, and sent them over the stream, and sent over *all* that he had.

כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך ¹⁹ ואמרת לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הוא אחרינו ²⁰ ויצו גם את השני וגם את השלישי וגם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר כדבר הזה תדברון אל עשו במצאכם אתו ²¹ ואמרתם גם הנה עבדך יעקב בא אחרינו כי אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני ²² ותעבר המנחה על פניו והוא לן בלילה ההוא במחנה: < — —

²³ ויקם בלילה ההוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר היבק ²⁴ ויקחם ויעברם את הנחל ויעבר את כל אשר לו

19 היא ≈ MT הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 20 וגם (twice) MT גַּם ו- | 21 בא MT minus | 23 ההוא DEF MT הוּא INDEF (↓ Gen. 19.33) | ילדיו yēlīdo ≈ MT יְלָדָיו (MORPH) | יבק MT // יבק DEF — | 24 כל MT minus (see §4.1.3.2.5)

²⁵ And Yāqob was left alone. And there a man wrestled with him until the breaking of the day. ²⁶ And when he saw that he did not prevail against him, he touched the hollow of his thigh. And the hollow of Yāqob's thigh was strained, as he wrestled with him. ²⁷ And he said: "Let me go, for the day breaks." And he said: "I will not let you go, unless you bless me." ²⁸ And he said to him: "What is your name?" And he said: "Yāqob." ²⁹ And he said: "Your name shall no longer be called Yāqob, but Yishra'el, for you have striven with God and with men, and have prevailed." ³⁰ And Yāqob asked him, and said: "Tell me, I pray you, your name." And he said: "Why is it that you ask my name?" And he blessed him there. ³¹ And Yāqob called the name of the place Fanuwwel: "for I have seen God face to face, and my life is preserved." ³² And the sun rose upon him as he passed over Fanuwwel, and he was limping upon his thigh. ³³ Therefore the children of Yishra'el do not eat the sinew of the hip which is upon the hollow of the thigh, to this day, because he touched the hollow of Yāqob's thigh in the sinew of the hip. :> — —

²⁵ ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו
עד עלות השחר ²⁶ וירא כי לא יכל לו ויגע
בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו
עמו ²⁷ ויאמר שלחני כי עלה השחר
ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני
²⁸ ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב
²⁹ ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם
ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים
ותוכל ³⁰ וישאל יעקב ויאמר הגידה נא
שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך
אתו שם ³¹ ויקרא יעקב שם המקום
פנואל כי ראיתי אלהים פנים אל פנים
ותנצל נפשי ³² ויזרח לו השמש כאשר
עבר את פנואל והוא צלוע על ירכו
³³ על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד
הנשיא אשר על כף הירך עד היום הזה כי
נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשיא: < — —

פְּנוּאֵל MT // פְּנוּאֵל 31 | צָלַע PT ≈ *ṣālu* PT PASS | צָלַע MT | הנִּשִּׂיא (twice) *annēšī* MT (PHON) 33

𠂇

33

¹ And Yāqob lifted up his eyes, and looked, and behold, Ishab was coming, and with him four hundred men. So he divided the children among Liyya, and Raʼel, and the two handmaids. ² And he put the handmaids and their children in front, and Liyya and her children behind, and Raʼel and Yusef last. ³ And he himself passed over before them, and bowed himself to the ground seven times, until he came near to his brother. ⁴ And Ishab ran to meet him and embraced him, and fell on *his neck*, and kissed him, and they wept. ⁵ And he lifted up his eyes, and saw the women and the children, and said: “Who are these with you?” And he said: “The children whom God has graciously given your servant.” ⁶ Then the handmaids came near, they and their children, and bowed down. ⁷ And Liyya also and her children came near and bowed down. And afterward Yusef and Raʼel came near, and they bowed down. ⁸ And he said: “What do you mean by all

1 וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא
ועמו ארבע מאות איש ויחץ את הילידים
על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות
2 וישם את השפחות ואת ילידיהן
ראשונה ואת לאה וילידיה אחרנים ואת
רחל ואת יוסף אחרנים 3 והוא עבר
לפניהם וישתחוי ארצה שבע פעמים עד
גשתו עד אחיו 4 וירץ עשו לקראתו
ויחבקו ויפל על צוארו וישקו ויבכו
5 וישא » « עיניו וירא את הנשים ואת
הילידים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילידים
אשר חנן אלהים את עבדך 6 ותגשנה
השפחות הנה וילידיהן ותשתחויהן
7 ותגש גם לאה וילידיה וישתחוון ואחר
נגש יוסף ורחל וישתחוון 8 ויאמר מי לך כל

33.1 וילדיה | ילדיהּ (MORPH) $yāliḏiyyina \approx$ MT ילדיהּ 2 | (MORPH) הילדים $ayyālīdām \approx$ MT הילדים | וילדיהּ (MORPH) $wyālīdiyya \approx$ MT וילדיהּ | וישתחוי 3 | (MORPH) וישתחו (↓ Gen. 18.2) | צאָוּר $suwwāru$ SG] MT צאָוּר | וילדיהּ (MORPH) $wyālīdiyyina \approx$ MT וילדיהּ 6 | (MORPH) הילדים (twice) $ayyālīdām \approx$ MT הילדים | אַת 5 « » MT אַת | וילדיהּ (MORPH) | וישתחוינן $wtištābbiyyinna \approx$ MT וישתחוינן | וילדיהּ (MORPH) $wyālīdiyya \approx$ MT וילדיהּ 7 | (MORPH) וישתחוינן

this company which I met?" And he said: "To find favour in the sight of my lord." ⁹ And Ishab said: "I have enough, my brother, *and let* what you have be yours." ¹⁰ And Yāqob said: "No, I pray you, if now I have found favour in your sight, then receive my present at my hand, since as I have seen your face, *as though I have seen* the face of God, and you were pleased with me. ¹¹ Take, I pray you, my gift that *I brought* to you, because God has dealt graciously with me, and because I have enough." And he urged him, and he took it. :>— —

¹² And he said: “Let us take our journey, and let us go, and I will go before you.” ¹³ And he said to him: “My lord knows that the children are tender, and that the flocks and herds with me have their young, *and if I overdrive* them one day, all the flocks will die. ¹⁴ Let my lord, I pray you, pass over before his servant, and I will lead on *slowly*, according to the pace of *the walking* [cattle] that is before me, and according to the pace of the children, until I come to my lord to Sha’er.” ¹⁵ And Ishab said:

המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא חן
בעיני אדני ⁹ ויאמר עשו יש לי רב אחי
ויהי לך אשר לך ¹⁰ ויאמר יעקב אל נא
אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי
מידי כי על כן ראיתי פניך **כראותי** פני
אלהים ותרציני ¹¹ קח נא את ברכתי אשר
הבאתי לך כי חנני אלהים וכי יש לי כל
ויפצר בו ויקח: — —

¹² ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך
¹³ ויאמר אליו אדני ידע כי הילידים רבים
והצאן והבקר עאלת עלי **ודפקתם** יום
אחד ומתו כל הצאן ¹⁴ יעבר נא אדני
לפני עבדו ואני אתנחלה **לאטי** לרגל
המלאכה אשר לפני ולרגל הילידים עד
אשר אבוא אל אדני שעירה ¹⁵ ויאמר עשו

9 | *qal* | MT וְתַרְצִי *wtāršini hif* ≈ MT תַּרְצִית *prāš* INF | *prāš* INF + PRON 1SG] MT כִּרְאֹתִי **10** | ו- יְהִי MT [וְהִי **9**
 עֲלֵת | (MORPH) הִלְיָדִים MT ≈ *ayyālīdēm* הילידיים **13** | *hof* 3FSG 'is brought' הַבָּאָה MT *hif* PF 1SG] MT הַבָּאָה **11**
 3MPL + PRON] MT וּדְפָקוּם *wdāfāqtimma* 1CSG + PRON] MT וּדְפָקוּם | PT PASS FPL ≈ *uwṯāllāt* עו"ל PT PASS FPL ≈ MT
 'and if they overwork them' | *itnāla hitp* ≈ MT אֶתְנַהֵּל *hitp* | אֶתְנַהֵּל לְאִטִּי MT [אתנחלה **לאטי** **14** | אֶתְנַהֵּל לְאִטִּי MT
 N] MT הַמְּלָאכָה *ammāllēka* **המלאכה** | (PHON) *lētṭā* (= MT לְאִטִּי) **לאטי** | (PHON) *ayyālīdēm* ≈ MT הִלְיָדִים (MORPH)

“Let me now leave with you some of the folk that are with me.” And he said: “What need is there? let me find favour in the sight of my lord.” ¹⁶ So Ishab returned that day on his way to Sha’er. ¹⁷ And Yāqob journeyed to Sakkot, and built himself a house, and made booths for his cattle. Therefore the name of the place is called Sakkot. :>— —

¹⁸ And Yāqob came *in peace* to the city of Ashkem, which is in the land of Ka'nan, when he came from Faddan-aram, and encamped before the city. ¹⁹ And he bought the parcel of ground, where he had pitched his tent, from the children of Emor, Ashkem’s father, for one hundred pieces of money. ²⁰ And he erected there an altar, and called it El-eluwwi-Yishra’el. :>— —

34

¹ And Dina the daughter of Liyya, whom she bore to Yāqob, went out to *meet with* the daughters of the land. ² And Ashkem the son of Emor the Ibbite, the prince of the land, saw her, and he took her,

אציגה נא עמך מן העם אשר אתי ויאמר
למה זה אמצא חן בעיני אדני ¹⁶ וישב
ביום ההוא עשו לדרכו שעירה ¹⁷ ויעקב
נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה
סכות על כן קרא שם המקום
סכות: <: — —

¹⁸ ויבא יעקב **שלום** עיר שכם אשר
בארץ כנען בבאו מפדן ארם ויחן את פני
העיר ¹⁹ ויקן את חלקת השדה אשר נטה
שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה
קשיטה ²⁰ ויצב שם מזבח ויקרא לו אל
אלהי ישראל: <: — —

לד

¹ ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב
להראות בבנות הארץ ² וירא אתה שכם
בן חמור החוי נשיא הארץ ויקח אתה

18 **שלום** N] MT שָׁלֵם PROP N (see §2.2.1.4) 34.1 **להראות** *lerrā'ot nif* INF] MT לְרְאוֹת *qal* INF ↓

and lay **with her**, and humbled her. ³ And his soul cleaved to Dina the daughter of Yāqob, and he loved the maiden, and spoke kindly **to** the maiden. ⁴ And Ashkem spoke to his father saying: “Get me this maiden for a wife.” ⁵ Now Yāqob heard that he had defiled Dina his daughter. And his sons were with his cattle in the field, so Yāqob held his peace until they came. ⁶ And Emor the father of Ashkem went out to Yāqob to speak with him. ⁷ And the sons of Yāqob came in from the field when they heard of it, and the men were grieved, and they were very angry, because he had done an outrageous thing in Yishra’el by lying with Yāqob’s daughter, for such a thing ought not to be done. :>— —

⁸ And Emor spoke with them, saying: “The soul of my son Ashkem longs for your daughter. I pray you, give her to him for a wife. ⁹ And make marriages with us. Give your daughters to us, and take our daughters for yourselves. ¹⁰ So you shall dwell with us, and the land shall be before you. Dwell in it, **[and]** trade in it, and gain possessions in it.” ¹¹ And Ashkem said to her father and to her brothers:

וישכב **אתה** ויענה ³ ותדבק נפשו בדינה בת יעקב ויאהב את הנערה וידבר **אל** לב הנערה ⁴ ויאמר שכס אל » « אביו לאמר קח לי את הילדה הזאת לאשה ⁵ ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו ובניו היו את מקנהו בשדה וחריש יעקב עד באם ⁶ ויצא חמור אבי שכס אל יעקב לדבר אתו ⁷ ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה: <— —

⁸ וידבר חמור אתם לאמר שכס בני חשקה נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה ⁹ והתחתנו אתנו בנתיכם תתנו לנו ואת בנתינו תקחו לכם ¹⁰ ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו **סחרוה** ואחזו בה ¹¹ ויאמר שכס אל אביה ואל אחיה

2 **אתה** itta PREP ‘with’] MT אִתָּה NOTA ACC ↓ | 3 הנערה (twice) ≈ MT הַנְּעִיָּה (ORTH) | **אל**] MT על (cf. Gen. 50.21) | 4 « »] MT תִּמְוֹר | 5 וחריש wārāš hif PF 3MSG ≈ MT וַיַּחַרֶּשׁ (PHON) | 10 **סחרוה**] MT וַיִּסְחָרוּהָ + ו | wā’ēzu pi B IMV PL ≈ MT וַיִּסְחָרוּהָ nif IMV PL

“Let me find favour in your eyes, and what you shall say to me I will give.¹² Ask me *so much dowry and gift*, and I will give according as you say to me, but give me the maiden for a wife.” :> — —

¹³ And the sons of Yāqob answered Ashkem and Emor his father, and spoke with guile, because *they had defiled* Dina their sister, ¹⁴ and said to them: “We cannot do this thing, to give our sister to one that is uncircumcised, for that would be a reproach to us. ¹⁵ Only by this will we consent to you, if you will be as we are, *and circumcise* every male among you, ¹⁶ then we will give our daughters to you, and we will take your daughters for ourselves, and we will dwell with you, and we will be *like* one people. ¹⁷ But if you will not listen to us, *and circumcise*, then we will take our daughter, and we will be gone.” ¹⁸ And their words pleased Emor and Ashkem *his son*. ¹⁹ And the young man did not delay to do the thing, because he delighted in Yāqob’s daughter. And he was honoured above all the household of his father. :> — —

אמצא חן בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן¹² הרבו עלי **מהר מאד ומתנה** ואתן כאשר תאמרו אלי ותנו לי את הנערה לאשה: < — —

¹³ ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו אשר **טמאו** את דינה אחותם¹⁴ ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות **את** הדבר הזה לתת את אחותנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה היא לנו¹⁵ אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמונו **להמול** לכם כל זכר¹⁶ ונתנו את בנותינו לכם ואת בנותיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו **כעם** אחד¹⁷ ואם לא תשמעו אלינו **להמול** ולקחנו את בתנו והלכנו¹⁸ וייטבו דבריהם בעיני חמור ובעיני שכם **בנו**¹⁹ ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב והוא נכבד מכל בית אביו: < — —

12 [מהר מאד] MT מֵאֵד מְהֵרָה | [ומתנה] MT וּמִתְנָה (see §2.2.2.1) | IMPF ואתן ≈ MT וְאֶתְנָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | הנערה ≈ MT הַנַּעֲרָה (ORTH) | 13 [טמאו] PL] MT טָמְאוּ SG | 14 [את] MT minus | הוא ≈ MT הִוא | 15 [להמול] MT לְהַמּוֹל nif INF (↓ Gen. 17.10) | 16 [כעם] MT לְעַם (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 17 [להמול] MT לְהַמּוֹל (see v. 15 above) | 18 [בנו] MT בֶּן־חָמוֹר ‘Hamor’s son’ ↓

²⁰ And Emor and Ashkem his son came to the gate of their city, and spoke with the men of their city, saying: ²¹ “These men are at peace with us. *Let them dwell* in the land and trade in it, for, behold, the land is *large* enough for them. Let us take their daughters for ourselves for wives, and let us give them our daughters. ²² Only on this condition will the men consent to dwell with us, to become one people, by *circumcising* every male among us, as they are circumcised. ²³ *Behold*, their cattle and their substance and all their beasts shall be ours! Only let us consent to them, and they will dwell with us.” ²⁴ And to Emor and to Ashkem his son all that went out of the gate of his city listened, and *they circumcised* every male, all that went out of the gate of his city. :>— —

²⁵ And on the third day, when they were sore, two of the sons of Yāqob, She'mun and Libi, Dina's brothers, took each man his sword, and came upon the city safely, and killed all the males. ²⁶ And they killed Emor and Ashkem his son with the edge of the sword, and took Dina out of Ashkem's house, and left.

²⁰ ויבא חמור ושכם בנו אל שער עירם וידברו אל אנשי עירם לאמר ²¹ האנשים האלה שלמים הם אתנו *ישבו* בארץ ויסחרו אתה והארץ הנה *רחבות* ידים לפניהם את בנותם נקח לנו לנשים ואת בנותינו נתן להם ²² אך בזאת יאותו לנו האנשים לשבת אתנו להיות לעם אחד *בהמול* לנו כל זכר כאשר הם נמלים ²³ מקניהם וקנינם וכל בהמתם *הלוא* לנו הם אך נאות להם וישבו אתנו ²⁴ וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יצאי שער עירו *וימלו* כל זכר כל יצאי שער עירו: <— —

²⁵ ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר ²⁶ ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו

MT [בַּהֲמוֹל *bāmōl* 22] | רָחֶבָה ADJ CSTR רָחֶבֶת MT [*רַחְבוֹת *rābot* ABST N CSTR רחבות] | וַיֵּשְׁבוּ MT [ישבו 21] | נָאוֹת | he INTERROG *hē* + NEG PARTIC *lō* [הֲלֹא MT [GSH §6.3.12] *ā' lū* INTERJ הלוא 23] | (see v. 15 above) בְּהִמּוֹל IMPF ≈ MT נִימְלוּ *nyāmlū qal* IMPF [וימלו 24] | (see §2.2.2.2) נִימְלוּהָ MT IMPF

²⁷ *And* the sons of Yāqob came upon the slain, and plundered the city, because they had defiled their sister. ²⁸ *And* they took their flocks, and their herds, and their asses, and that which was in the city, and that which was in the field, ²⁹ and all their wealth, and their little ones and their wives, they took captive and plundered all that was in the house. ³⁰ And Yāqob said to She'mun and Libi: "You have troubled me, making me odious to the inhabitants of the land, among the Ka'nanites and the Ferizzites. And I am few in number. They will gather themselves together against me and attack me, and I shall be destroyed, I and my house." ³¹ And they said: "*As a* *whore* *they* *treated* our sister!" :> — —

35

¹ And God said to Yāqob: "Arise, go up to Bit-el, and dwell there, and make there an altar to God, who appeared to you when you fled from Ishab your brother." ² Then Yāqob said to his household and to all that were with him: "Put away the foreign gods that are among you, and purify yourselves, and change your garments." ³ And let us rise,

²⁷ *ובני* יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אחותם ²⁸ *ואת* צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו ²⁹ ואת כל חילם ואת « טפם ואת נשיהם שבו ויבזו *את* כל אשר בבית ³⁰ ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבישני ביושב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי ³¹ ויאמרו *הך זונה יעשו* את אחותנו: < — —

לה

¹ ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך ² ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו וחליפו שמלתיכם ³ ונקומה

בא"ש libišāni להבישני 30 | + ואת MT [את] | כל MT [כל] » 29 | - ואת MT [ואת] 28 | - בני MT [ובני] 27
 יעשו | + N - כ- + he INTERROG הַזֹּנָה MT [אֵיךְ ik zūna *הך זונה* 31] | (PHON) לְהַבְאִישְנִי MT ≈ hif
 (PHON) וְהִתְלִיפוּ MT ≈ wāllifu וחליפו 35.2 | SG יַעֲשֶׂה MT ≈ yēššu PL

and go up to Bit-el, and I will make there an altar to God, who answered me in the day of my distress, and was with me in the way which I went.”⁴ And they gave Yāqob all the foreign gods which were in their hand, and the rings which were in their ears, and Yāqob hid them under the oak which was by Ashkem,^[5] and they journeyed. And a terror of God was upon the cities that were around them, and they did not pursue after the sons of Yāqob. :>— —

⁶ So Yāqob came to Luza, which is in the land of Ka'nan—*that is*, Bit-el—he and all the people that were with him.⁷ And he built there an altar, and called the place El-bit-el, because there God *was revealed* to him, when he fled from his brother.⁸ And Dibbura Rubqa's nurse died, and she was buried below Bit-el under the oak. And its name was called Alon-beket. :>— —

⁹ And God appeared to Yāqob again, when he came from Faddan-aram, and *God* blessed him.¹⁰ And God said to him: “Your name is Yāqob. *Your name* shall not be called Yāqob *any more*, but Yishra'el shall be your name.” And he called his name Yishra'el.¹¹ And God said to him: “I am God

ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל
הענה אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך
אשר הלכתי⁴ ויתנו אל יעקב את כל
אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר
באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האילה
אשר עם שכם^[5] ויסעו. ויהי חתת אלהים
על הערים אשר סביבתיהם ולא רדפו
אחרי בני יעקב: <— —

⁶ ויבא יעקב לוזא אשר בארץ כנען
הוא בית אל הוא וכל העם אשר עמו
⁷ ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל
כי שם *נגלה* אליו האלהים בברחו מפני
אחיו⁸ ותמת דבורה מינקת רבקה ותקבר
מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו
אלון בכית: <— —

⁹ ויראה אלהים אל יעקב עוד בבאו
מפדן ארם ויברך אתו *אלהים*¹⁰ ויאמר לו
אלהים שמך יעקב לא יקרא *עוד שמך*
יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את
שמו ישראל¹¹ ויאמר לו אלהים אני אל

4 האילה *ā'ila* ≈ MT האֵלָה (PHON) | 6 *הוא* M] MT הוא F | 7 *נגלה* *niggālā* SG] MT נִגְלִי PL (see §2.2.1.3) | 8 דבורה // MT דְּבִרָה | בכית (GSH §4.1.5.4) // MT בְּכוֹת | 9 ויראה IMPF ≈ MT וַיֵּרָא SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | *אלהים* MT minus | 10 *עוד שמך* MT שְׁמְךָ עוֹד

Almighty: be fruitful and multiply. A nation and a company of nations shall come from you, and kings shall come out of your loins. ¹² And the land which I gave to Ab'ram and Ye'saq, to you I will give it, and to your offspring after you I will give the land.” ¹³ And God went up from him in the place where he spoke with him. ¹⁴ And Yāqob set up a pillar in the place where he spoke with him, a pillar of stone. And he poured out a drink offering on it, and poured oil on it. ¹⁵ And Yāqob called the name of the place where God spoke with him, Bit-el. ¹⁶ And they journeyed from Bit-el. And when there was still some distance to come to Ifrata, Ra'el travailed, and she had hard labour. ¹⁷ And when she was in hard labour the midwife said to her: “Do not fear, for now you shall have another son.” ¹⁸ And as her soul was departing—for she was dying—she called his name Ban-uni, but his father called him Binyamem. ¹⁹ And Ra'el died, and was buried on the way to Ifrata—that is, Bit-lēm. ²⁰ And Yāqob set up a pillar upon her grave. That is the Pillar of Ra'el's grave to this day. :>— —

שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציך יצאו ¹² ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריו אתן את הארץ ¹³ ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו ¹⁴ ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן ¹⁵ ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית אל ¹⁶ ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקשה בלדתה ¹⁷ ויהי בהקשותה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה ליד בן ¹⁸ ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא **את** שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימים ¹⁹ ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה היא בית לחם ²⁰ ויצב יעקב מצבה על קברתה היא מצבת קברת רחל עד היום: <— —

16 *wtiqqašši nif B* ≈ MT ותקש *pi* SHORT IMPF | 17 ליד *lek* ≈ MT לָדָה (MORPH) | 18 **את** MT minus | בנימים // MT בְּנִימִין | 19 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 20 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3)

²¹ And Yishra'el journeyed, and pitched his tent beyond Magdal-^{adar}. ²² And while Yishra'el dwelt in that land, Re'uben went and lay with Ba'la his father's concubine. And Yishra'el heard of it. Now the sons of Yāqob were twelve. ²³ The sons of Liyya: Re'uben, Yāqob's first-born, and She'mun, and Libi, and Ye'uda, and Yashishakar, and Zebulan. ²⁴ *And the sons of Ra'el: Yusef and Binyamem.* ²⁵ And the sons of Ba'la, Ra'el's handmaid: Dan and Niftali. ²⁶ And the sons of Zilfa, Liyya's handmaid: Gad and Asher. These are the sons of Yāqob, that *were born* to him in Faddan-aram. ²⁷ And Yāqob came to Ye'saq his father to Mamri, to Qaryat-a'arba—that is, Ibron—where Ab'ram and Ye'saq sojourned. ²⁸ And the days of Ye'saq were one hundred and eighty years. ²⁹ And Ye'saq expired, and died, and was gathered to his people, old and full of days. And Ishab and Yāqob his sons buried him. :>— —

²¹ ויסע ישראל ויט אהלו מהלאה
למגדל עדר ²² ויהי בשכן ישראל בארץ
ההיא וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש
אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים
עשר ²³ בני לאה בכור יעקב ראובן
ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולן ²⁴ ובני
רחל יוסף ובנימין ²⁵ ובני בלהה שפחת
רחל דן ונפתלי ²⁶ ובני זלפה שפחת לאה
גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילדו לו
בפדן ארם ²⁷ ויבא יעקב אל יצחק אביו
ממרא קרית הארבע היא חברון אשר גר
שם אברהם ויצחק ²⁸ ויהיו ימי יצחק מאת
שנה ושמנים שנה ²⁹ ויגוע יצחק וימת
ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו
אתו עשו ויעקב בניו: <— —

21 אהלו ≈ MT אֶהְלֵה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 22 ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) |
23 ויששכר // MT וְיִשְׁשַׁכָּר | וזבולן // MT וְזַבְלֹן | 24 ובני MT בְּנֵי | ו-בנימין // MT וּבְנִימִין | 26 ילדו yēlīdu
qal PASS PL] MT יָלַד qal PASS SG | 27 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 29 עמיו PL (= MT
עַמּוֹ) [ammu (עמו) SG (|| Gen. 25.8)

36

¹And these are the generations of Ishab—that is, Edom. ²Ishab took his wives of the daughters of Ka'nan: 'Ada the daughter of Ayyalon the Atite, and Elibama the daughter of 'Ane, the *son* of Ṣa'bun the Ibbite, ³and *Ma'elat* Yishma'el's daughter, sister of Naba'ot. ⁴And 'Ada bore to Ishab Elifaz; and *Ma'elat* bore Rāwwel; ⁵and Elibama bore Yewwash, and Yēllam, and Qara. These are the sons of Ishab, that were born to him in the land of Ka'nan. ⁶And Ishab took his wives, and his sons, and his daughters, and all the members of his household, and his cattle, and all his beasts, and all his property, which he had gathered in the land of Ka'nan; and went *from the land of Ka'nan* away from his brother Yāqob. ⁷For their substance was too great for them to dwell together; and the land of their sojournings could not bear them because of their cattle. ⁸And Ishab dwelt in Mount Sha'er; Ishab—that is, Edom. :>— —

⁹And these are the generations of Ishab the father of the Edomites in Mount Sha'er. ¹⁰*And these* are the names of Ishab's sons: Elifaz the son of 'Ada the wife of Ishab, Rāwwel the son

לו

¹ואלה תולדת עשו הוא אדום ²עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת אהליבמה בת ענה **בן** צבעון החוי ³ואת **מחלת** בת ישמעאל אחות נבאות ⁴ותלד עדה לעשו את אליפז **ומחלת** ילדה את רעואל ⁵ואהליבמה ילדה את יעוש ואת יעלם ואת קרח אלה בני עשו אשר ילדו לו בארץ כנען ⁶ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קניניו אשר רכש בארץ כנען וילך **מארץ כנען** מפני יעקב אחיו ⁷כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגריהם לשאת אתם מפני מקניהם ⁸וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום: <— —

⁹ואלה תולדת עשו אבי אדום בהר שעיר ¹⁰**ואלה** שמות בני עשו אליפז בן עדה אשת עשו רעואל בן

36.2 אילון // MT אֵילֹן | **בן** MT בַּת 'daughter' | **מחלת** 3 | בְּשֵׁמֶת MT // נבאות | נְבִיֹּת MT // נבאות | **ומחלת** 4 | קִינָיו PL qinyānu SG (= MT קִינָיו) | **מארץ כנען** | יַעֲוֹשׁ MT // יעוש 5 | יַעֲוֹשׁ MT // יעוש 5 | יַעֲוֹשׁ MT // יעוש 5 | **ואלה** 10 | אֶל-אֶרֶץ MT 'into a land' |

of **Ma'elat** the wife of Ishab.¹¹ And the sons of Elifaz were Timan, **and Amar**, Şafu, and Gëttam, and Qenaz.¹² And Tamne was concubine to Elifaz Ishab's son; and she bore to Elifaz 'Amaleq. These are the sons of 'Ada, Ishab's wife.¹³ And these are the sons of Rāwwel: Nāt, and Zara, Shama, and Mizze. These were the sons of **Ma'elat**, Ishab's wife.¹⁴ And these were the sons of Elibama the daughter of 'Ane, the **son** of Şa'bun, Ishab's wife: And she bore to Ishab Yewwash, and Yëllam, and Qara.¹⁵ These are the chiefs of the sons of Ishab. The sons of Elifaz the first-born of Ishab: chief of Timan, chief of Amar, chief of Şafu, chief of Qenaz,¹⁶ chief of Gëttam, chief of 'Amaleq; these are the chiefs that came of Elifaz in the land of Edom; these are the sons of 'Ada.¹⁷ And these are the sons of Rāwwel, Ishab's son: chief of Nāt, chief of Zara, chief of Shama, chief of Mizze; these are the chiefs that came of Rāwwel in the land of Edom; these are the sons of **Ma'elat**, Ishab's wife.¹⁸ And these are the sons of Elibama, Ishab's wife: chief of Yewwash, chief of Yëllam, chief of Qara.

מחלת אשת עשו¹¹ ויהיו בני אליפז תימן **ואמר** צפו וגעתם וקנו¹² ותמנע היתה פילגש לאליפז בן עשו ותלד לאליפז את עמלק אלה בני עדה אשת עשו¹³ ואלה בני רעואל נחת וזרח שמח ומזה אלה היו בני **מחלת** אשת עשו¹⁴ ואלה היו בני אהליבמה בת ענה **בן** צבעון אשת עשו ותלד לעשו את יעוש ואת יעלם ואת קרח¹⁵ אלה אלופי בני עשו בני אליפז בכור עשו אלוף תימן אלוף אמר אלוף צפו אלוף קנו¹⁶ » « אלוף געתם אלוף עמלק אלה אלופי אליפז בארץ אדום אלה בני עדה¹⁷ ואלה בני רעואל בן עשו אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמח אלוף מזה אלה אלופי רעואל בארץ אדום אלה בני **מחלת** אשת עשו¹⁸ ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף קרח

MT // ותמנע 12 | + (וצפו) wśāfu (= MT צפו) | 1 - אוֹמֵר MT // **ואמר** 11 | בְּשִׁמַּת MT // **מחלת** | יְעוֹשׁ MT // יעוש | MT בַּת [בן] 14 | בְּשִׁמַּת MT // **מחלת** | שְׁמָה MT // שמח 13 | וְתִמְנַע | בְּשִׁמַּת MT // **מחלת** | שְׁמָה MT // שמח 17 | » « 16 | אוֹמֵר MT // אמר 15 | (qere), יְעוֹשׁ MT // יעוש 18

These are the chiefs that came of Elibama the daughter of 'Ane, Ishab's wife. ¹⁹ These are the sons of Ishab, and these are their chiefs: *Ishab* is Edom. :>— —

²⁰ *And* these are the sons of Sha'er the Arrite, the inhabitants of the land: Luṭan, and Shubal, and Ṣa'bun, and 'Ane, ²¹ and Dishon, and Aṣar, and Dishan. These are the chiefs that came of the Arrites, the children of Sha'er in the land of Edom. ²² And the children of Luṭan were Arri and Imam. And Luṭan's sister was Tamne. ²³ And these are the children of Shubal: Ilwan, and Ma'nat, and Ibal, Shabbu, and Unam. ²⁴ And these are the children of Ṣa'bun: Ayye, and 'Ane; this is 'Ane who found the Imem in the wilderness, as he fed the asses of Ṣa'bun his father. ²⁵ And these are the children of 'Ane: Dishon and Elibama the daughter of 'Ane. ²⁶ And these are the children of Dishon: Imdan, and Ishban, *Yitran*, and Kirran. ²⁷ *And* these are the children of Aṣar: Ab'lan, and Zuwwan, and Aqan.

אלה אלופי אהליבמה בת ענה אשת עשו
¹⁹ אלה בני עשו ואלה אלופיהם **עשו** הוא
אדום: <— —

²⁰ **ואלה** בני שעיר החרי ישבי הארץ
לוטן ושובל וצבעון וענה ²¹ ודישון ואצר
ודישן אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ
אדום ²² ויהיו בני לוטן חרי והימם ואחות
לוטן תמנע ²³ ואלה בני שובל עלון ומנחת
ועיבל שפו ואונם ²⁴ ואלה בני צבעון **איה**
וענה הוא ענה אשר מצא את האימים
במדבר ברעתו את החמורים לצבעון אביו
²⁵ ואלה בני ענה דישון ואהליבמה בת
ענה ²⁶ ואלה בני דישון חמדן ואשבן **יתרן**
וכרן ²⁷ **ואלה** בני אצר בלהן וזוען ועקן

MT // עלון 23 | תמנע MT // תמנע | חרי MT // חרי 22 | ו- אלה MT [ואלה 20] | MT minus [עשו 19] |
MT // וכרן | ו+ ויתרן MT [יתרן 26] | הימם MT // האימים | ו+ ואיה MT [איה 24] | שפו MT // שפו | עלון
ויעון MT // זוען | בלהן MT // בלהן | ו- אלה MT [ואלה 27] | וכרן

²⁸ **And** *these* are the children of Dishan: Ūṣ and Iddan. ²⁹ These are the chiefs that came of the Arrites: chief of Luṭan, chief of Shubal, chief of Ṣa'bun, chief of ʿAne, ³⁰ chief of Dishon, chief of Aṣar, chief of Dishan. These are the chiefs that came of the Arrites, according to their chiefs in the land of Sha'er. :>— —

³¹ And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Yishra'el. ³² And Bala the son of Būr reigned in Edom; and the name of his city was Dinabe. ³³ And Bala died, and Yubab the son of Zara of Baṣra reigned in his stead. ³⁴ And Yubab died, and Asham of the land of the Timanites reigned in his stead. ³⁵ And Asham died, and Adad the son of Badad, who defeated *the Madyanite* in the field of Muwwab, reigned in his stead. And the name of his city was ʿAwwet. ³⁶ And Adad died, and Shamlā of Mashreqa reigned in his stead. ³⁷ And Shamlā died, and Sha'ol of Rabot-an'nar reigned in his stead. ³⁸ And Sha'ol died, and Bāl-ʿanan

²⁸ **ואלה** בני דישן עוץ ואדן ²⁹ אלה אלופי החרי אלוף לוטן אלוף שובל אלוף צבעון אלוף ענה ³⁰ אלוף דישון אלוף אצר אלוף דישן אלה אלופי החרי לאלופיהם בארץ שעיר: <— —

³¹ **ואלה** המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל ³² וימלך באדום בלע בן בעור ושם עירו דינבה ³³ וימת בלע וימלך תחתיו יובב בן זרח מבצרה ³⁴ וימת יובב וימלך תחתיו חשם מארץ התימני ³⁵ וימת חשם וימלך תחתיו הדד בן בדד המכה את **המדיני** בשדה מואב ושם עירו עוית ³⁶ וימת הדד וימלך תחתיו שמלה ממשרקה ³⁷ וימת שמלה וימלך תחתיו שאול מרחבות הנהר ³⁸ וימת שאול וימלך תחתיו בעל חנן

28 **ואלה** MT אֵלֶּה — ו | וְאֵדָן // MT וְאֵדָן | 32 דִּינָבָה MT // דִּינָבָה | 35 **המדיני** GENT SUFF N] MT מְדִינִי PROP N

the son of 'Akabor reigned in his stead.
³⁹ And Bāl-ʿanan died, and Adad reigned
 in his stead. And the name of his city
 was Fū, and his wife's name was
 Miṭabel, the daughter of Maṭrad, the
 daughter of Mi-zāb. ⁴⁰ And these are the
 names of the chiefs that came of Ishab,
 according to their families, after their
 places, by their names: chief of Tamne,
 chief of Alwe, chief of Yatāt, ⁴¹ chief of
 Elibama, chief of Ale, chief of Finan,
⁴² chief of Qenaz, chief of Timan, chief
 of Mabaṣer, ⁴³ chief of Mag'dil, chief of
 Iram. These are the chiefs of Edom,
 according to their *families* in the land of
 their possession. This is Ishab, the father
 of the Edomites. :>— —

37

¹ And Yāqob dwelt in the land of his
 father's sojournings, in the land of
 Ka'nan. ² These are the generations of
 Yāqob. Yusef, being seventeen years
 old, was feeding the flock with his
 brothers. And he was a lad with the sons
 of Ba'la, and with the sons of Zilfa,

בן עכבור ³⁹ וימת בעל חנן » « וימלך
 תחתיו הדד ושם עירו פעו ושם אשתו
 מחיטבאל בת מטרד בת מי זהב ⁴⁰ ואלה
 שמות אלופי עשו למשפחותם למקומותם
 בשמותם אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף
 יתת ⁴¹ אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף
 פינן ⁴² אלוף קנז אלוף תימן אלוף מבצר
⁴³ אלוף מגדאל אלוף עירם אלה אלופי
 אדום למשפחותם בארץ אחזתם הוא עשו
 אבי אדום: <— —

לו

¹ וישב יעקב בארץ מגרי אביו בארץ
 כנען ² אלה תולדת יעקב יוסף בן שבע
 עשרה שנה היה רעי את אחיו בצאן והוא
 נער את בני בלהה ואת בני זלפה

MT // עלוה ⁴⁰ | מְטָרַד MT // מטרד | מְחִיטְבָּאֵל MT // מחיטבאל | הָדַד MT // הדד | בֶּן-עֶכְבּוֹר MT [» « ³⁹ MT
 [למשפחותם ⁴³ | מְבַצֵּר MT // מבצר ⁴² | אֱלֹהֵי MT // אלה ⁴¹ | יִתֵּת MT // יתת | תִּמְנַע MT // תמנע | עֲלֹהֵי
 רעי ² | מְגוּרִים N מְגוּרֵי MT ≈ *מְגָרִים N *mēgarri* מגרי ^{37.1} 'according to their dwelling places' לְמִשְׁבְּתָם MT
 rā'ī sg ≈ MT רָעָה (PHON) (|| Gen. 4.2)

his father's wives. And Yusef brought a bad report of them to their father. ³ And Yishra'el loved Yusef more than any other of his sons, because he was the son of his old age. *And he made* him a coat of many colours. ⁴ But when his brothers saw that their father loved him more than all *his sons*, they hated him, and could not *speak* peacefully to him. :>— —

⁵ And Yusef dreamed a dream, and he told it to his brothers, and they hated him even more. ⁶ And he said to them: "Hear, I pray you, this dream which I have dreamed. ⁷ For, behold, we were binding sheaves in the field, and, lo, my sheaf rose, and also stood upright. And, behold, your sheaves gathered around about, and bowed down to my sheaf." ⁸ And his brothers said to him: "Shall you indeed reign over us? Or shall you indeed have dominion over us?" And they hated him even more for his dreams, and for his words. :>— —

⁹ And he dreamed yet another dream, and told it to his brothers, and said: "Behold, I have dreamed another dream. And, behold,

נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם ³ וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו *ויעש* לו כיתנת פסים ⁴ ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל *בניו* וישנאו אתו ולא יכלו *דברו* לשלום: <— —

⁵ ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנא אתו ⁶ ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי ⁷ והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבנה אלמתיכם ותשתחוונה לאלמתי ⁸ ויאמרו לו אחיו המלוך תמלך עלינו אם משל תמשל בנו ויוסיפו עוד שנא אתו על חלמיו ועל דבריו: <— —

⁹ ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה

3 *ויעש* CONV IMPF] MT וַעֲשֶׂה PF | *kittānat* N *qittālāt* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT כִּתְּנָת N *qtolet* | 4 *בניו* MT אֶחָיו 'his brothers' | *dēbāro* N *dēbār* PL + PRON 3MSG דִּבְרָיו */*qal* INF + PRON 3MSG (GSH §2.14.8, fn. 184)] MT דִּבְרָיו *pi* INF + PRON 3MSG | 8 חלמיו *ēlāmo* PL חֲלֻמָּים* ≈ MT חֲלֻמֹתָיו PL חֲלֻמֹת

the sun, and the moon, and eleven stars bowed down to me.”¹⁰ And he told it *to his father* and *to his brothers*. And his father rebuked him, and said to him: “What is this dream that you have dreamed? Shall I, and your mother, and your brothers indeed come to bow down to the earth before you?”¹¹ And his brothers envied him, but his father kept the saying in mind.¹² And his brothers went to feed their father’s flock in Ashkem. :> — —

¹³And Yishra’el said to Yusef: “*Behold*, your brothers are feeding the flock in Ashkem. Come, and I will send you to them.” And he said to him: “Here I am.”¹⁴ And he said to him: “Go now, *and* see whether it is well with your brothers, and well with the flock, and bring me word back.” So he sent him out of the vale of Ibron, and he came to Ashkem.¹⁵ And *the man* found him, and, behold, he was wandering in the field. And the man asked him, saying: “What are you seeking?”¹⁶ And he said: “*I* am seeking my brothers. Tell me, I pray you, where they are feeding the flock.”¹⁷ And the man said: “They have gone

השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי¹⁰ ויספר לאביו ולאחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבא נבוא אני ואמך ואחיד להשתחוות לך ארצה¹¹ ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר¹² וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם: < — —

¹³ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיד רעים בשכם לך ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני¹⁴ ויאמר לו לך נא וראה את שלום אחיד ואת שלום הצאן והשיבני דבר וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה¹⁵ וימצאהו האיש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש¹⁶ ויאמר את אחי אני מבקש הגידה נא לי איפה הם רעים¹⁷ ויאמר האיש נסעו

10 [לאביו] MT אֶל-אָבִיו | [ולאחיו] MT וְאֶל-אֶחָיו | הבא *āba* INTERROG *he* + *qal* INF ≈ MT הָבֹוא (PHON) | 13 [הלוא] *ālū* INTERJ (GSH §6.3.12) | MT הֲלֹוא INTERROG *he* + NEG PARTIC | לך IMV ≈ MT לָכָה LENG IMV (see §2.2.2.2) | 14 [וראה] MT וְ-רָאָה | 15 [האיש] *āʾi* DEF | MT אִישׁ INDEF ‘a man’ (see §4.1.3.2.5) | 16 [אני] MT אֲנִי

²³And when Yusef came to his brothers, they stripped Yusef of his coat, the coat of many colours that was on him. ²⁴*And they took [the coat]*, and cast him

ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו ויפשיטו את יוסף את כיתנתו את כיתנת הפסים אשר עליו ²⁴ ויקחו וישליכו אתו

17 [אחרי] MT דְּתִינָה // דוּתִינָה | MT שָׁמַעְתִּי PF 1CSG + PRON 3MPL *šāmāttima* PF 1CSG + PRON 3MSG 'שמעתם' (Gen. 9.28) | MT אָחָר (Gen. 24.65) | MT הָלֹא *wāmārinnu* PF 20 [ואמרנו] (Gen. 27.27) | MT אָכַלְתִּי *ākalittu* PF 21 [אכלו] (Gen. 27.27) | MT וַיִּצְלָהוּ (MORPH; Gen. 27.27) | MT וַיִּהְיוּ *qittāntu* N 23 [כיתנתו] (Gen. 4.1.5.9) | MT בָּתְנָתוּ *qtolet* (Gen. 4.1.5.9) | MT וַיִּקְחֵהוּ *kittānət* IMPF 3MPL + PRON 3MSG 'they took him' (Gen. 4.1.5.9) | MT וַיִּקְחֵהוּ *kittānət* IMPF 3MPL + PRON 3MSG 'they took him' (Gen. 4.1.5.9)

into the pit. And the pit was empty, there was no water in it. ²⁵ And they sat down to eat bread. And they lifted up their eyes and looked, and, behold, a caravan of Yishma'elites was coming from Ga'lad, with their camels bearing gum and balm and myrrh, *that were going* to carry [their wares] down to Mišrem. ²⁶ And Ye'uda said to his brothers: "What profit is it if we kill our brother and conceal his blood? ²⁷ Come, and let us sell him to the Yishma'elites, and let not our hand be upon him, for he is our brother, *and our flesh*." And his brothers listened [to him]. ²⁸ And Madyanite traders passed by, and they drew and lifted Yusef out of the pit, and sold Yusef to the Yishma'elites for twenty pieces of silver. And they brought Yusef to Mišrem. : > — —

²⁹ And Re'uben returned to the pit, and behold, Yusef was not in the pit. And he tore his clothes. ³⁰ And he returned to his brothers, and said: "The child is not there, and I, where shall I go?" ³¹ And they took Yusef's coat, and killed a goat, and dipped the coat in the blood. ³² And they sent

הבור והבור רק אין בו מים ²⁵ וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולוט **ההלכים** להוריד מצרימה ²⁶ ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו ²⁷ לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהיה בו כי אחינו **ובשרנו** הוא וישמעו אחיו ²⁸ ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף וביאו את יוסף מצרימה: < — —

²⁹ וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו ³⁰ וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני הנה אני בא ³¹ ויקחו את כיתנת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכיתנת בדם ³² וישלחו

הבור ≈ MT הַבְּרָה + DIREC *he* (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) | 25 [^]הלכים] *ālēkam* (הלכים) (= MT הוֹלְכִים) ¶ |
 27 ^ונמכרנו (= MT נִמְכְּרֵנוּ) *nēmākērinnu* (נמכרנו) | IMPF ≈ MT תָּהִי SHORT IMPF (see §2.2.2.2) |
 30 הנה *āna* ≈ MT אָנָּה (ORTH) | 31 כיתנת *kittānət* N *qittālət* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT |
 32 כיתנת *akkittānət* N הכיתנת MT *qtolet* |

the coat of many colours, and they brought it to their father, and said: “This we have found. Recognise, we pray, whether it is your son’s coat or not?”^[33] And he recognised it. And he said: “*It is* my son’s coat. An evil beast has devoured him. Yusef is surely torn to pieces.”³⁴ And Yāqob tore his garments, and put sackcloth upon his loins, and mourned for his son for many days.³⁵ And all his sons and all his daughters rose up to comfort him, but he refused to be comforted. And he said: “For I will go down to Sheol *to* my son mourning.” And his father wept for him.³⁶ And the Madyanites sold *Yusef in Mişrem* to Fuṭifar, an officer of Faru, the captain of the guard. :> — —

38

¹And at that time Ye’uda went down from his brothers, and turned to a certain ‘Adillamite, whose name was ‘Ayyare. ²And Ye’uda saw there a daughter of a certain Ka’nanite whose name was Shu. And he took her,

את כיתנת הפסים וביאו אל אביהם ויאמרו זאת מצאנו הכר נא הכיתנת בנך היא אם לא^[33] ויכרה. ויאמר כיתנת בני היא חיה רעה אכלתו טרף טרף יוסף³⁴ ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים³⁵ ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד על בני אביל שאולה ויבך אתו אביו³⁶ והמדינים מכרו את יוסף מצרימה לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים: < — —

לח

¹ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי ושמו חירה² וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקחה

32 *kittānət* N *qittālāt* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT *qtolet* N כְּתֹלֶת | wyībiyyuw'wā (= MT וַיְבִיאוּ) | 'and they brought' (ויביאוה) | *akkittānət* ≈ MT הַכִּתְנָת | היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 33 *kittānət* N *qittālāt* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT *qtolet* N כְּתֹלֶת | היא MT minus | אכלתו | *ākālittu* ≈ MT אֶכְלֶתָּהּ (PHON) | על 35 MT אֶל | *ēbəl qal* PT (GSH §2.12.4) ≈ MT אָבִיל | אביל 36 MT אֶתּוֹ 'him' | מצרימה PROP N + DIREC *he* MT אֶל־מִצְרַיִם | 38.1 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | חירה // MT חִירָה

and went in to her. ³ And she conceived, and bore a son. *And she* called his name Ar. ⁴ And she conceived again, and bore a son. And she called his name Unan. ⁵ And she yet again bore a son. And called his name Shila. *And it was* in Kaziba that she bore him. ⁶ And Ye'uda took a wife for Ar his first-born, and her name was Tamar. ⁷ And Ar, Ye'uda's first-born, was wicked in the sight of Shema. And Shema killed him. ⁸ And Ye'uda said to Unan: "Go in to your brother's wife, and perform the duty of a husband's brother to her, and raise up offspring for your brother." ⁹ And Unan knew that the offspring would not be his, and when he went into his brother's wife he spilled it on the ground, lest he should give offspring to his brother. ¹⁰ And what he did was evil in the sight of Shema, and he killed him also. :> — —

¹¹ Then Ye'uda said to Tamar his daughter-in-law: "Remain a widow in your father's house, until Shila my son grows up," for he said: "Lest he also die, like his brothers." And Tamar went

ויבא אליה ³ ותהר ותלד בן ותקרא את שמו ער ⁴ ותהר עוד ותלד בן ותקרא את שמו אונן ⁵ ותסף עוד ותלד בן ותקרא את שמו שלה *ויהי* בכזבה בלדתה אתו ⁶ ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר ⁷ ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהודה וימתהו יהודה ⁸ ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבס אתה והקים זרע לאחיך ⁹ וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו ¹⁰ וירע בעיני יהודה *את* אשר עשה וימת גם אתו: < — —

¹¹ ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו ותלך תמר

בְּזִיב MT // *בְּזִיבָה PROP N בכזבה | PF וְהָיָה MT [CONV IMPF] *ויהי* 5 | M וַיִּקְרָא MT [F] ותקרא 3
 ↓ בְּזִיב PROP N | MT minus [את] 10

and dwelt in her father's house. ¹² And over the course of time Shu's daughter, the wife of Ye'uda, died. And Ye'uda was comforted, and went up to his sheep-shearers to Timna, he and his friend 'Ayyare the 'Adillamite. ¹³ And Tamar *his daughter-in-law* was told, saying: "Behold, your father-in-law goes up to Timna to shear his sheep." ¹⁴ And she took off her widow's garments, *and covered herself* with her veil, and wrapped herself, and sat in the gate of Inem, which is by the way to Timna, for she saw that Shila was grown up, and she was not given to him for a wife. ¹⁵ When Ye'uda saw her, he thought she was a whore, for she had covered her face. ¹⁶ And he turned to her by the way, and said: "Come, I pray you, *and let me come* in to you," for he did not know that she was his daughter-in-law. And she said: "What will you give me, that you may come in to me?" ¹⁷ And he said: "I will send you a kid of the goats from the flock." And she said: "Will you give me a pledge, until you send it?" ¹⁸ And he said: "What pledge shall I give you?" And she said: "Your signet and your cord, and your staff that is in your hand." And he gave [them] to her,

ותשב בית אביה ¹² וירבו הימים ותמת בת שוע אשת יהודה וינחם יהודה ויעל על גזי צאנו הוא וחירה רעהו העדלמי תמנתה ¹³ ויגד לתמר **כלתו** לאמר הנה חמך עלה תמנתה לגז צאנו ¹⁴ ותסר בגדי אלמנותה מעליה **ותתכס** בצעיף ותתעלף ותשב בפתע עינים אשר על דרך תמנתה כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה ¹⁵ ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה ¹⁶ ויט אליה אל הדרך ויאמר הבא נא **ואבוא** אליך כי לא ידע כי כלתו היא ותאמר מה תתן לי כי תבוא אלי ¹⁷ ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך ¹⁸ ויאמר מה הערבון אשר אתן לך ותאמר חתימך ופתילך ומטך אשר בידך ויתן לה

12 על^א (= MT על) al (אֵל) | וְחִירָה // MT וְחִירָה | 13 [כַּלְתּוּ] MT minus | 14 [wtitkassi hitp] MT וּתְתַכֵּס | 15 [bāfēta] MT וְהִיא ≈ MT וְהִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 16 [ābū] MT וְהִיא ≈ MT וְהִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | 17 [lek] MT לֶךְ (MORPH) | 18 [ātimāk] MT חֹתֵם * (MORPH)

and came in to her, and she conceived by him. ¹⁹ And she rose, and went away, and took off her veil from her, and put on her widow's garments. :> — —

²⁰ And Ye'uda sent the kid of the goats by the hand of his friend the 'Adillamite, to receive the pledge from the woman's hand, but he could not find her. ²¹ Then he asked the men of *the place*, saying: "Where is *that* prostitute, that was at Inem by the wayside?" And they said: "There has been no prostitute here." ²² And he returned to Ye'uda, and said: "I have not found her. And also the men of the place said, 'There has been no prostitute here.'" ²³ And Ye'uda said: "Let her take it, lest we be put to shame. Behold, I sent this kid, and you have not found her." :> — —

²⁴ And *about three* months later Ye'uda was told, saying: "Tamar your daughter-in-law has played the whore, and moreover, behold, she is with child by *whoredom*." And Ye'uda said: "Bring her out, and let her be burned." ²⁵ When she was brought out, she sent to her father-in-law, saying: "By the man, whose these are, I am with child."

ויבא אליה ותהר לו ¹⁹ ותקם ותלך
ותסר צעיפה מעליה ותלבש בגדי
אלמנותה: < — —

²⁰ וישלח יהודה את גדי העזים ביד
רעהו העדלמי לקחת הערבון מיד האשה
ולא מצאה ²¹ וישאל את אנשי **המקום**
לאמר איה הקדשה **ההיא** בעינים על
הדרך ויאמרו לא היתה בזה קדשה
²² וישב אל יהודה ויאמר לא מצאתיה וגם
אנשי המקום אמרו לא היתה בזה קדשה
²³ ויאמר יהודה תקח לה פן נהיה לבז
הנה שלחתי **את** הגדי הזה ואתה לא
מצאתה: < — —

²⁴ ויהי **כמשלשת** חדשים ויגד
ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה
הרה **לזנים** ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף
²⁵ היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה
לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה

21 המקום DEF] MT מְקוֹמָהּ N + PRON 3FSG 'her place' | **ההיא** DEF] MT הָיָה INDEF (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | **23** **את** MT minus | **24** **כמשלשת** *kāmiššēlāšāt* NUM שלשה* (GSH §5.1.3, n. 4)] MT כְּמִשְׁלֵשׁ N
מְשֻׁלֵּשׁ | **לזנים** *alzānām*] MT לְזָנוּיִם | **25** היא ≈ MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3)

And she said: “Recognise, I pray you, whose these are, *the signet, and the cord, and the staff.*” ²⁶ And Yeʿuda recognised them, and said: “She is more *righteous* than I, since I did not give her to Shila my son.” And he did not know her again. ²⁷ And when the time of her labour came, behold, twins were in her womb. ²⁸ And when she was in labour, one of them put out a hand. And the midwife took it and bound upon his hand a scarlet thread, saying: “This one came out *first.*” ²⁹ And as he drew back his hand, behold, his brother came out. And she said: “What a breach you breached *over us.*” Therefore *she* called his name Faraṣ. ³⁰ And *afterward* came out his brother, with the scarlet thread upon his hand. And *she* called his name Zara. :> — —

39

¹ And Yusef was brought down to Miṣrem. And Fuṭifar, an officer of Faru, the captain of the guard, an Egyptian, bought him from the Yishmaʿelites, that had brought him down there.

ותאמר הכר נא למי החתים והפתיל והמטה האלה ²⁶ ויכר יהודה ויאמר *צדקה* ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה ²⁷ ויהי בעת לדתה והנה תאמים בבטנה ²⁸ ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא *ראשון* ²⁹ ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת *עלינו* פרץ ותקרא את שמו פרץ ³⁰ ואחרי כן יצא אחיו אשר על ידו השני ותקרא שמו זרח: < — —

לט

¹ ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורידהו שם

[החתים *āʿātām*] MT הַחֲתָמִים | [והפתיל SG] MT וְהַפְתִּילִים PL | [צדקה *ṣādiqa* N F] MT צִדְקָה *qal* PF 3FSG | [ראשונה *tiyyāmām* N תִּיָּאָם ≈ MT תִּיָּאָם N תִּיָּאָם] | [ראשון *attribute of*] MT רִאשֹׁנָה, ADV modifying [ותקרא F] MT וַיִּקְרָא M (↓ Gen. 29.34) | [עלינו *+ PRON 1PL*] MT עָלֵינוּ + PRON 2MSG ‘for yourself’ | [ואחרי כן *+ PRON 1PL*] MT וְאַחֲרַי כֵּן | [את MT minus] | [ואחרי כן *+ PRON 1PL*] MT וְאַחֲרַי כֵּן | [ותקרא F] MT וַיִּקְרָא M (↓ Gen. 29.34)

² And Shema was with Yusef, and he was a prosperous man, and he was *in the house* of his master the Egyptian. ³ And his master saw that Shema was with him, and that Shema caused all that he did to prosper in his hand. ⁴ And Yusef found favour *in his master's sight*, and he attended him, and he made him overseer over his house, and all *that* he had he put in his hand. ⁵ And from the time that he made him overseer in his house, and over all that he had, Shema blessed the Egyptian's house for Yusef's sake. And the blessing of Shema was upon all that he had, in the house and in the field. ⁶ And he left all that he had in Yusef's hand, and he did not know anything that was with him, except the bread which he ate. And Yusef was of beautiful form and fair to look upon. :>— —

⁷ And after these things his master's wife cast her eyes upon Yusef, and she said: "Lie with me," ^[8] but he refused. And he said to his master's wife: "Behold, my master knows *nothing* that is with me *in his house*, and he has put all that he has into my hand. ⁹ He is not greater in this house than I, neither has he kept back anything from me

² ויהי יהוה את יוסף ויהי איש מצליח ויהי **בית** אדניו המצרי ³ וירא אדניו כי יהוה אתו וכל אשר הוא עשה יהוה מצליח בידו ⁴ וימצא יוסף חן **בעיני אדניו** וישרת אתו ויפקדו על ביתו וכל אשר יש לו נתן בידו ⁵ ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו ויברך יהוה את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת יהוה בכל אשר יש לו בבית ובשדה ⁶ ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה: <— —

⁷ ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי ^[8] וימאן. ויאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי **מאומה בביתו** וכל אשר יש לו נתן בידי ⁹ איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה

39.1 MT **אשר** | 'in his sight' MT **בעיני אדניו** 4 | בְּבֵית MT **בית** 2 | שָׁמָּה (ORTH) MT \approx *šamma* שם 39.1 minus | 'in the house' MT **בביתו** | 'what is' MT **מאומה** 8 |

but you, because you are his wife. How then can I do this great wickedness, and sin against God?” :> — —

¹⁰ And as she spoke to Yusef day *by* day, he did not listen to her, to lie by her, to be with her. ¹¹ But one such day, when *Yusef* went into the house to do his work *in the house*, and none of the men of the house were there in it, ¹² she caught him *by his garments*, saying: “Lie with me.” And he left *his garments* in her hand, and fled, and got out. ¹³ And when she saw that he had left *his garments* in her hand, and fled *and got out*, ¹⁴ she called to the men of her house, and spoke to them, saying: “See, he has brought in a Hebrew to us to mock us. He came in to me to lie with me, and I cried with a loud voice. ¹⁵ And when he heard that *I lifted up* my voice and cried, he left *his garments in my hand*, and fled, and got out.” ¹⁶ And she laid up *his garments* by her, until his master came home. ¹⁷ And she spoke to him according to these words,

כי אם אתיך באשר אתי אשתו ואיך
אעשה הרעה הגדלה הזאת וחטאתי
לאלהים: < — —

¹⁰ ויהי כדברה אל יוסף יום ויום ולא
שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה
¹¹ ויהי כיום הזה ויבא יוסף הביתה לעשות
מלאכתו בבית ואין איש מאנשי הבית שם
בבית ¹² ותתפששו בבגדיו לאמר שכבה
עמי ויעזב בגדיו בידה וינס ויצא החוצה
¹³ ויהי כראותה כי עזב בגדיו בידה וינס
ויצא החוצה ¹⁴ ותקרא לאנשי ביתה
ותאמר להם לאמר ראו הביא לנו איש
עברי לצחק בנו בא אלי לשכב עמי
ואקרא בקול גדול ¹⁵ ויהי כשמעו כי הרמי
קולי ואקרא ויעזב בגדיו בידי וינס ויצא
החוצה ¹⁶ ותנח בגדיו אצלה עד בא אדניו
אל ביתו ¹⁷ ותדבר אליו כדברים האלה

9 *ūtāk* MT אֲתִיךָ (MORPH) | אֲתִי (GSH §3.1.3) ≈ MT אֲתִי | 10 יום MT יוֹם | 11 *kayyom* כיום MT יוֹם | 12 *bābēgādo* PL MT בְּבִגְדוֹ SG | 13 *bēgādo* PL MT בְּגָדוֹ SG | 14 *hif* PF 1SG MT הִרְיִמְתִּי | 15 *ārēmi* INF הרמי | 16 *bēgādo* PL MT בְּגָדוֹ SG | 17 *hif* PF 1SG MT הִרְיִמְתִּי | 18 *bēgādo* PL MT בְּגָדוֹ SG

saying: “The Hebrew servant, whom you have brought to us, came in to me to mock me. ¹⁸ And as I lifted up my voice and cried, he left *his garments* by me, and fled out.” :>— —

¹⁹ And when his master heard the words of his wife, which she spoke to him, saying: “After this manner your servant did to me,” his anger was kindled. ²⁰ And Yusef’s master took him, and put him in the prison, the place where the king’s prisoners were confined. And he was there in the prison. ²¹ But Shema was with Yusef, and showed kindness to him, and gave him favour in the sight of the keeper of the prison. ²² And the keeper of the prison committed to Yusef’s hand all the prisoners that were in the prison. And whatever they did there, he was the one who did it. ²³ The keeper of the prison did not look to anything that was under his hand, because Shema was with him. *And all that* he did, Shema made prosper. :>— —

40

¹ And after these things the butler of the king of Miṣrem and his baker offended their lord the king of Miṣrem.

18 *kārēmi hif* INF + PRON 1SG ≈ MT כְּהֶרְמִי (PHON) | *bēgādo* PL] MT בְּגָדָיו SG | 20 *āsūri* אסורי | *qatūl* ≈ MT אסורי (ketiv), אֲסִירִי (qere) *qatīl* ↓ | 22 *āsūrēm qatūl* ≈ MT הָאֲסִירִים *qatīl* | 23 *qatīl* ≈ MT וְאֲשֶׁר

לאמר בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו לצחק בי ¹⁸ ויהי כהרמי קולי ואקרא ויעזב בגדיו אצלי וינס החוצה: <— —

¹⁹ ויהי כשמע אדניו את דברי אשתו אשר דברה אליו לאמר כדברים האלה עשה לי עבדך ויחר אפו ²⁰ ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסורי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר ²¹ ויהי יהוה את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסהר ²² ויתן שר בית הסהר ביד יוסף את כל האסורים אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה ²³ אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר יהוה אתו וכל אשר הוא עשה יהוה מצליח: <— —

מ

¹ ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים

²And Faru was angry with his two officers, with the chief of the butlers, and with the chief of the bakers. ³And he put them in custody in the house of the captain of the guard, in the prison, the place where Yusef was confined. ⁴And the captain of the guard charged Yusef with them, and he ministered to them. And they remained for some time in custody. ⁵And they dreamed a dream both of them, each man his dream, in one night, each man according to the interpretation of his dream, the butler and the baker of the king of Miṣrem, who were confined in the prison. ⁶And Yusef came in to them in the morning, and saw them, and, behold, they were troubled. ⁷And he asked Faru's officers that were with him in custody in his master's house, saying: "Why do you look so sad today?" ⁸And they said to him: "We have dreamt a dream, and there is none that can interpret it." And Yusef said to them: "*Behold*, interpretations belong to God. Tell them to me, I pray you." :>— —

⁹And the chief butler told his dream to Yusef, and said to him: "In my dream, behold, a vine was before me.

²וּקְצַף פֶּרְעָה עַל שְׁנֵי סְרִיסָיו עַל שֶׁר
הַמְשָׁקִים וְעַל שֶׁר הָאֲפִים ³וַיִּתֵּן אֹתָם
בְּמִשְׁמַר בֵּית שֶׁר הַטְּבָחִים אֶל בֵּית הַסֹּהֵר
מִקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אֲסוּר שָׁם ⁴וַיִּפְקֵד שֶׁר
הַטְּבָחִים אֶת יוֹסֵף אֹתָם וַיִּשְׁרֹת אֹתָם וַיְהִיו
יָמִים בְּמִשְׁמַר ⁵וַיַּחְלְמוּ חִלּוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ
חֲלָמוֹ בַּלַּיְלָה אֶחָד אִישׁ כִּפְתָּרוֹן חֲלָמוֹ
הַמְשָׁקָה וְהָאֵפָה אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר
אֲסוּרִים בְּבֵית הַסֹּהֵר ⁶וַיָּבֹא אֵלֵיהֶם יוֹסֵף
בְּבֹקֶר וַיִּרְא אֹתָם וְהֵנָּם זֹעֲפִים ⁷וַיִּשְׁאַל אֹת
סְרִיסֵי פֶרְעָה אֲשֶׁר אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית
אֲדֹנָיו לֵאמֹר מִדּוּעַ פְּנִיכֶם רָעִים הַיּוֹם
⁸וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חִלּוֹם חֲלָמְנוּ וּפְתָר אֵין אֹתוֹ
וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פְּתָרְנִים
סִפְרוּ נָא לִי: <— —

⁹וַיִּסְפֹּר שֶׁר הַמְשָׁקִים אֶת חֲלָמוֹ
לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחֲלָמִי וְהִנֵּה גֶפֶן לִפְנֵי

40.2 האֲפִים *āfēm qal* PT ≈ MT הָאֲפִים (MORPH) | 8 הֲלוֹא *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12) MT הֲלוֹא INTERROG *he*
+ NEG PARTIC | 9 בְּחֲלָמִי *bēlmi* N **qitl* [חֲלָם] MT בְּחֲלָמִי *qatol* N

¹⁰ And on the vine there were three branches. And it was as a *bud*, its blossoms shot forth, and its clusters ripened into grapes. ¹¹ And Faru's cup was in my hand, and I took the grapes and pressed them *into* Faru's cup, and gave the cup into Faru's hand." ¹² And Yusef said to him: "This is the interpretation of it: The three branches are three days. ¹³ Within three days Faru shall lift up your head and restore you to your office. And you shall give Faru's cup into his hand, in the manner you had formerly done when you were his butler. ¹⁴ Only remember me, when it is well with you, and show me kindness, I pray you, and mention me to Faru, and bring me out of this house. ¹⁵ For indeed I was stolen away out of the land of the Hebrews, and here also I have done nothing that they should put me into the dungeon." :>— —

¹⁶ When the chief baker saw that he had interpreted favourably, he said to Yusef: "I also was in my dream,

¹⁰ ובגפן שלשה שרונים והיא **כאפרחת** עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים ¹¹ וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אתם **על** כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה ¹² ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרונים שלשת ימים הם ¹³ בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשו והשיבך על כנך ונתתה כוס פרעה בידו כמשפט הראישון אשר היית משקהו ¹⁴ כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה ¹⁵ כי גנוב נגנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור: <— —

¹⁶ וירא שר האפים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלמי

[על 11 | qal PT F ↓ | MT כפרחת $kāfrāt$ N FSG כפרחת * $qattīl$ שריגים MT $šīrrūgām qittūl$ ≈ שרונים 10 | אף MT | (PHON) הראשון MT $ārā'ison$ הראישון 13 | $*qattīl$ השריגים MT $aššīrrūgām qittūl$ ≈ שרונים 12 | אל MT | (לפרעה) $alfārū$ (אלפרעה = MT) אל פרעה 14 | $gānōb qal$ INF (GSH §2.10.3) ≈ MT גנב qal PASS | $niggānābti nif$ (GSH §2.10.4) ≈ MT גנבתי qal PASS | INF ABS]

and behold, three baskets of white bread were on my head. ¹⁷ And in the uppermost basket there was all manner of baked food for Faru, but the birds did eat them *upon* the basket upon my head.” ¹⁸ And Yusef answered and said: “This is its interpretation: The three baskets are three days. ¹⁹ Within three days Faru shall lift up your head from you, and shall hang you on the tree. And the birds shall eat your flesh from you.” ²⁰ And on the third day, which was Faru’s birthday, he made a feast for all his servants, and lifted up the head of the chief butler and the head of the chief baker among his servants. ²¹ And he restored the chief butler to his butlership again, and he gave the cup into Faru’s hand. ²² And he hanged the chief baker, as Yusef had interpreted to them. ²³ Yet the chief butler did not remember Yusef, but forgot him. :> — —

41

¹ And at the end of two full years Faru dreamed. And, behold, he stood by the river, ² and, behold, there came up out of the river seven cows, fair and fat-fleshed. and they fed

והנה שלשה סלי חרי על ראשי ¹⁷ ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אפה והעוף אכל אתם *מעל* הסל מעל ראשי ¹⁸ ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם ¹⁹ בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלא אתך על העץ ואכל העוף את בשרך מעליך ²⁰ ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו וישא את ראש שר המשקים ואת ראש שר האפים בתוך עבדיו ²¹ וישב את שר המשקים על משקהו ויתן *את* הכוס על כף פרעה ²² ואת שר האפים תלא כאשר פתר להם יוסף ²³ ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו: < — —

מא

¹ ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר ² והנה מן היאר עלות שבע פרות יפות מראה ובריות בשר ותריענה

16 *bēlmi* N **qitl* ≈ MT בְּחִלְמֵי *qətol* | 17 *מעל* MT מן ‘from’ | 19 *wtālā* ≈ MT וְתָלָה (ORTH) | העץ ≈ MT עֵץ – DEF (see §4.1.3.2.5) | 21 *את* MT minus | 22 *tālā* ≈ MT תָּלָה (ORTH) | 41.2 *wbaryot* ובריות (GSH §1.5.3.4, 4) ≈ MT וּבְרִיאוֹת

in the reed-grass. ³And, behold, seven other cows came up after them out of the river, ugly and *lean*-fleshed, and stood by the other cows on the bank of the river. ⁴And the ugly and *lean*-fleshed cows ate up the seven fair and fat cows. And Faru awoke, ^[5] and he slept and dreamed a second time. And, behold, seven ears of grain came up upon one stalk, fat and good. ⁶And, behold, seven ears, thin and blasted by the east wind, sprung up after them. ⁷And the thin ears swallowed up the seven fat and full ears. And Faru awoke, and behold, it was a dream. ⁸And in the morning his spirit was troubled, and he sent and called for all the magicians of Mišrem and all its wise men. And Faru told them *his dreams*, but there was none that could interpret them to Faru. :> —

⁹Then the chief butler spoke *to* Faru, saying: "I remember my offenses today. ¹⁰Faru was angry with his servants, and put me in custody in the house of the captain of the guard, me and the chief baker. ¹¹And we dreamed

באחו ³והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה *ורקות* בשר ותעמדנה אצל הפרות על שפת היאר ⁴ותאכלנה הפרות רעות המראה *ורקות* הבשר את שבע הפרות יפות המראה והבריות. ויקץ פרעה ^[5]ויישן ויחלם שנית והנה שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטובות ⁶והנה שבע שבלים דקות ושדיפת קדים צמחות אחריהן ⁷ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמליאת ויקץ פרעה והנה חלום ⁸ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם את *חלמיו* ואין פתר אתם לפרעה: < — —

⁹וידבר שר המשקים *אל* פרעה לאמר את חטאי אני מזכיר היום ¹⁰פרעה קצף על עבדיו ויתן אתי במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים ¹¹ונחלם

(see v. 4) MT [ורקות] 4 | 'thin' וְדָקוֹת MT [ורקות] 3 | (PHON) וְתִרְעִינָה MT $qal \approx$ רע"י $wtārīyyinna$ ותריענה (3) | qal IMPF יק"ץ וְיִיקֶץ MT \approx qal IMPF קו"ץ $wyāqāṣ$ ויקץ | (see v. 2) וְהִבְרִיאת MT \approx $wabbaryot$ והבריות | (GSH §2.13.2) $wšādīfot$ ושדיפת 6 MT \approx $wammalyot$ והמליאת 7 | $qatūl$ PT PASS וְשָׁדוּפָת MT \approx $qatūl$ PT PASS וְשָׁדוּפָת MT \approx וְיִיקֶץ (see v. 4) MT \approx ויקץ | (cf. v. 2) וְהִמְלִאת 8 MT [חלמיו] 8 | $qatūl$ SG תִּלְמוֹ MT [חלמיו] 8 | $qatūl$ PL וְיִיקֶץ (see v. 4) MT \approx ויקץ | (cf. v. 2) וְהִמְלִאת 9 MT [אל] 9 | $qatūl$ SG תִּלְמוֹ MT [חלמיו] 8 | $qatūl$ PL וְיִיקֶץ (see v. 4) MT \approx ויקץ | (cf. v. 2) וְהִמְלִאת

a dream on the same night, I and he, we dreamed each man according to the interpretation of his dream. ¹² And there was with us there a young Hebrew, a servant to the captain of the guard, and we told him [our dreams], and he interpreted to us our dreams; to each man according to his dream he interpreted. ¹³ And as he interpreted to us, so it was: me he restored to my office, and him he changed.” ¹⁴ Then Faru sent and called Yusef, and they brought him hastily out of the dungeon. And he shaved himself, and changed his clothes, and came in to Faru. ¹⁵ And Faru said to Yusef: “I have dreamed a dream, and there is none that can interpret it. And I have heard it said of you, that *lo*, you *hear* a dream and you interpret it.” ¹⁶ And Yusef answered Faru, saying: “*Without* God Faru’s peace will *not* be answered.” :> — —

17 And Faru spoke *with* Yusef: “In my dream, *and behold*, I stood upon the bank of the river. 18 And behold, there came up out of the river seven cows, fat-fleshed and fair, and they fed in the reed-grass. 19 And, behold, seven other cows came up after them, poor

חלום בלילה אחד אני והוא איש כפתרון
חלמו חלמנו ¹² ושם אתנו נער עברי עבד
לשר הטבחים ונספר לו ויפתר לנו את
חלמתינו איש כחלמו פתר ¹³ ויהי כאשר
פתר לנו כן היה אתי השיב על בני ואתו
תלא ¹⁴ וישלח פרעה ויקרא את יוסף
ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו
ויבא אל פרעה ¹⁵ ויאמר פרעה אל
יוסף חלום פתתי ופתר אין אתו ואני
שמעתי עליך לאמר **התשמע** חלום
לפתר אתו ¹⁶ ויען יוסף את פרעה
לאמר **בלעדי** אלהים **לא** יענה את שלום
פרעה: — —

17 וידבר פרעה **את** יוסף בחלמי **והנני** עמד על שפת היאר 18 והנה מן היאר עלות שבע פרות בריות בשר ויפות תאר ותריענה באחו 19 והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן דלות

[illegible]

and very ugly and lean-fleshed, such as I had never seen as foul in all the land of Mišrem.²⁰ And the lean and ugly cows ate the seven first *and fat* cows.²¹ And when they had eaten them up, it could not be known that they had eaten them, but they were still ugly as at the beginning. So I awoke,^[22] and I saw in my dream, and, behold, seven ears came up upon one stalk, full and good.²³ And, behold, seven ears withered, thin, *and blasted* with the east wind, sprung up *after them*.²⁴ And the thin ears swallowed up the seven good ears. And I told it to the magicians, but there was none that could explain it to me.” :>— —

²⁵ And Yusef said to Faru: “The dream of Faru is one. What God is about to do *I shall explain* to Faru: ²⁶ The seven good cows are seven years, and the seven good ears are seven years; the dream is one. ²⁷ And the seven lean and ugly cows that came up after them

ורעות תאר מאד ורקות בשר לא ראיתי כהן בכל ארץ מצרים לרע²⁰ ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראישונות **והבריות**²¹ ותבאהן אל קרבהן ולא נודע כי באו אל קרבהן ומראהן רע כאשר בתחלה ואקץ^[22] ואראה בחלמי. והנה שבע שבליים עלות בקנה אחד מליות וטובות²³ והנה שבע שבליים צנימות דקות **ושדיפת** קדים צמחות **אחריהן**²⁴ ותבלענה השבליים הדקות את שבע השבליים הטובות ואמר אל החרטמים ואין מגיד לי: <— —

²⁵ ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים עשה **אגיד** לפרעה²⁶ שבע הפרות הטובות שבע שנים הנה ושבע השבליים הטובות שבע שנים הנה חלום אחד הוא²⁷ ושבע הפרות הרקות והרעות העלות אחריהן

ותבאהן 21 | (see v. 2) ו- הַבְּרִיָּאֹת MT [wabbaryot **והבריות** 20 | (ORTH) כְּהֵנָּה MT ≈ kā'inna כהן 19 | (PHON) וַתִּבְאֶנָּה MT ≈ qal IMPF בֹּ"א wtābā'inna | (ORTH) קִרְבִּינָה MT ≈ qirbinna (twice) קרבהן | (cf. v. 2) מְלֵאָת MT ≈ malyot מליות | (see §2.2.2.2) וַאֲרָא MT ≈ IMPF ואראה | (GSH §4.1.4.4) qatūl צִנְמוֹת MT ≈ šinnimot qatīl | (GSH §2.13.2) qatīl PT PASS **ושדיפת** wšādīfot | (PRON F) + אַחֲרֵיהֶן MT ≈ qatīl PT PASS | (PRON M) + אַחֲרֵיהֶם MT ≈ qatīl PT PASS | (DEF) פָּרַת MT ≈ הפרות 26 | (see §4.1.3.2.5) פָּרַת MT ≈ 26 | 3MSG ↓

are seven years, and also the seven *thin* ears *and* *blasted* with the east wind shall be seven years of famine. ²⁸ That is the thing which I spoke to Faru. What God is about to do *I shall show* to Faru. ²⁹ Behold, there will come seven years of great plenty throughout all the land of Mişrem, ³⁰ and there shall arise after them seven years of famine, and all the plenty shall be forgotten in the land of Mişrem, and the famine shall consume the land. ³¹ And the plenty shall not be known in the land by reason of that famine *and afterward*, for it shall be very grievous. ³² And the dream *was repeated* for Faru, twice, because the thing is established by God, and God will shortly bring it about. :>— —

³³ Now therefore let Faru select a discerning and wise man, and set him over the land of Mişrem. ³⁴ *And* let Faru do [this], and let him appoint overseers over the land, *and take up the fifth part* of the land of Mişrem in the seven plenteous years. ³⁵ *And let him gather all the food of the seven* good years that are coming, and lay up grain under the

שבע שנים הנה ושבע השבילים **הדקות**
ושדיפת הקדים יהיו שבע שני רעב ²⁸ הוא
הדבר אשר דברתי אל פרעה **את** אשר
האלהים עשה **הראה** את פרעה ²⁹ הנה
שבע שנים באות שבע גדול בכל ארץ
מצרים ³⁰ וקמו שבע שני רעב אחריהן
ונשכח כל השבע בארץ מצרים וכלה
הרעב את הארץ ³¹ ולא יודע השבע
בארץ מפני הרעב ההוא **ואחרי** כן כי כבד
הוא מאד ³² **ועלה שנית** החלום אל פרעה
פעמים כי נכון הדבר מעם האלהים
וממהר האלהים לעשותו: < — —

33 ועתה יראה לו פרעה איש נבון
וחכום וישתהו על ארץ מצרים 34 ויעש
פרעה ויפקד פקדים על הארץ ויחמש
את ארץ מצרים בשבע שני השבע
35 ויקבץ את כל האכל שבע השנים
הטובות הבאות האלה ויצברו בר תחת

27 [הדקות MT הִרְלוּת (see v. 3) | וַשָּׁדֵפוֹת wšādīfot] MT ושדיפת | MT minus [את^o 28] (see v. 23) – ו אֶחָרִי MT ואחרי **31** | הארה āri IMPF 1SG] MT הִרְאָה PF 3MSG ‘(God) has shown’ ↓ | שנית^s 32] MT [ועלה שניט | ואל פרעה (= MT אֱל־פֿרעָה) alfā‘rū (לפרעה) | השננות ‘and for that (the dream) was doubled’ | ירא IMPF ≈ MT יֵרָא SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | לוֹ] MT minus | וחכום wākōm NOM AG qatol ≈ MT **33** | וחכם ↓ | שינתו wyiššātē‘u שת“t qal ≈ MT וישיתרו qal | ועש SHORT IMPF] MT יַעֲשֶׂה IMPF | יוחם] MT יַעֲמֹךְ IMPF | ומקשת pi CONV PF] MT wyāmāś hif | ובן SG] MT ויקבצו PL ↓ | ^האכל DEF akāl (= MT אֳכַל] INDEF cf. v. 48) || | שבץ MT minus]

hand of Faru for food in the cities, *and let them **keep** [it]*. ³⁶ And the food shall be a reserve for the land against the seven years of famine, which shall be in the land of Mišrem, so that the land shall not perish through the famine.” ³⁷ And the thing was good in the eyes of Faru, and in the eyes of all his servants. ³⁸ And Faru said to his servants: “Can we find such as this, a man in whom the spirit of God is?” :>— —

³⁹ And Faru said to Yusef: “Since God has shown you all of this, there is none so discerning and wise as you. ⁴⁰ You shall be over my house, and according to your word shall all my people be ruled; only in the throne will I be greater than you.” ⁴¹ And Faru said to Yusef: “See, I have set you over all the land of Mišrem.” ⁴² And Faru took off his signet ring from his hand, and put it upon Yusef’s hand, and arrayed him in garments of fine linen, and put a gold chain around his neck. ⁴³ And he made him ride in the second chariot which he had; *and **appointed a herald** before him. And **he** set him over all the land of Mišrem.* ⁴⁴ And Faru said to Yusef: “I am Faru, and without you no man shall lift

יד פרעה אכל בערים **וישמרו** ³⁶ והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיינה בארץ מצרים ולא תכרת הארץ ברעב ³⁷ וייטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו ³⁸ ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו: <— —

³⁹ ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אתך את כל זאת אין נבון וחכום כמוד ⁴⁰ אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי רק הכסא אגדל ממך ⁴¹ ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך על כל ארץ מצרים ⁴² ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אתה על יד יוסף וילביש אותו בגדי שש וישם רביד זהב על צוארו ⁴³ וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו **ויקרא** לפניו **אברך ונתן** אתו על כל ארץ מצרים ⁴⁴ ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את

הַזֶּהָב MT ≈ זהב 42 | (33 v. ↓) וְחָכָם MT [qatōl] AG NOM wākom וחכום 39 | PF CONV וְשָׁמְרוּ MT [IMPF] **וישמרו** | 43 **ויקרא** SG MT [PL] וְיִקְרָאֵי MT | אֲבָרְךָ MT [abrák] **אברך** | 44 **ונתן** PF 3MSG MT [wnātān] | MT [INF] וְנָתַן MT

up his hand or his foot in all the land of Miṣrem.” ⁴⁵ And Faru called Yusef’s name “*he revealed my secrets*,” and he gave him for a wife Esenet, the daughter of Fuṭifara priest of An. :>— —

And Yusef went out over the land of Miṣrem. ⁴⁶ And Yusef was thirty years old when he stood before Faru king of Miṣrem. And Yusef went out from the presence of Faru, and went throughout all the land of Miṣrem. ⁴⁷ And in the seven plenteous years the earth brought forth by handfuls. ⁴⁸ And he gathered up all *the food* [during] the seven years in which *there was plenty* in the land of Miṣrem, and laid up the food in the cities. The food of the field, which was around every city, he laid up in it. ⁴⁹ And Yusef laid up grain as the sand of the sea, very plentifully, until he left off numbering; for it was without number. :>— —

⁵⁰ And to Yusef *were born* two sons before the year of famine came, whom Esenet, the daughter of Fuṭifara priest of An, bore to him. ⁵¹ And Yusef called the name of the first-born Manashi, “For,” [he said:] “God has made me forget

ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים ⁴⁵ ויקרא פרעה שם יוסף *צפיתני פענה* ויתן לו את אסנת בת פוטיפרע כהנאן לאשה: <: — —

ויצא יוסף על ארץ מצרים ⁴⁶ ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים ⁴⁷ ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים ⁴⁸ ויקבץ את כל *האכל* שבע השנים אשר *היה השבע* בארץ מצרים ויתן אכל בערים אכל שדה העיר אשר סביבתיה נתן בתוכה ⁴⁹ ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין מספר: <: — —

⁵⁰ וליוסף *ילדו* שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב אשר ילדה לו אסנת בת פוטיפרע כהנאן ⁵¹ ויקרא יוסף « » שם הבכור מנשה כי נשאתי אלהים את « »

|| בָּהֶן אֵן MT // כהנאן | פּוֹטִי פֶרַע MT // פוטיפרע | אֶסְנַת MT // אסנת | צִפִּיתְנִי פִּעְנָה MT // ⁴⁵ *צפיתני פענה* ⁴⁸ *היה השבע* MT | DEF (see §4.1.3.2.5) – שָׁנִים MT ≈ השנים | אֶכָּל MT [DEF] *ākāl* ⁴⁸ *האכל* | הֵיוּ כהנאן | פּוֹטִי פֶרַע MT // פוטיפרע | אֶסְנַת MT // אסנת | יָלַד MT [PASS SG] *qal* יָלַד MT [PASS PL] *yēlīdu qal* ⁵⁰ *ילדו* | הֵיוּ // MT (see v. 45 above) | אֵת MT « » ⁵¹ | נִשְׁשָׁנִי *niššāni* נש"י pi PF + PRON 1CSG (GSH §2.8.13) ≈ MT נִשְׁשָׁנִי (ORTH) | « » MT כָּל

my toil, and all my father's house.”⁵² And the name of the second he called Ifrem, “For God has made me fruitful in the land of my affliction.”⁵³ And the seven years of plenty that *were* in the land of Mişrem came to an end.⁵⁴ And the seven years of the famine began to come, according to that which Yusef had said. And there was *the famine* in all the lands, but in all the land of Mişrem there was bread.⁵⁵ And when all the land of Mişrem was famished, the people cried to Faru for bread. And Faru said to all the Egyptians: “Go to Yusef, *and what he says to you, you shall do.*”⁵⁶ And the famine was over *the face of all* the earth, and Yusef opened all the *store-houses*, and sold grain to the Egyptians. And the famine was severe in the land of Mişrem.⁵⁷ And all [the inhabitants of] *the lands* came to Mişrem to Yusef to buy grain, because the famine was severe in all the earth. :>— —

42

¹ And Yāqob saw that there was grain in Miṣrem, and Yāqob said *to his sons*: “Why *are you afraid*?” ² And he said:

עמלי ואת כל בית אבי ⁵² ואת שם השני
קרא אפרים כי הפריני אלהים בארץ עניי
⁵³ ותכלנה שבע שני השבע אשר היו
בארץ מצרים ⁵⁴ ותחלנה שבע שני הרעב
לבוא כאשר אמר יוסף ויהי **הרעב** בכל
הארצות ובכל ארץ מצרים היה לחם
⁵⁵ ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל
פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו
אל יוסף **ואשר** יאמר לכם תעשון
⁵⁶ והרעב היה על **פני כל** הארץ ויפתח
יוסף את כל אשר בהם **בר** וישביר
למצרים ויחזק הרעב בארץ מצרים ⁵⁷ וכל
הארצות באו מצרימה לשבר אל יוסף כי
חזק הרעב בכל הארץ: — —

מב

¹ וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר
יעקב אל בניו למה תתיראו ² ויאמר

52 *ifrāni* ^{אֶפְרַיִם} (הפרני) *hif* (= MT ^{הִפְּנִי}) PL | 53 *hiz* ^{הִזָּה} SG | 54 *harab* ^{הָרַעַב} DEF | MT ^{רָעַב} INDEF |
55 *uasher* ^{וְאֶשֶׁר} MT | ^{וְ} - | MT ^{תַּעֲשֶׂוּ} ≈ *nun* - PARAG | 56 *kal* ^{כָּל} MT | ^{כָּל־פְּנִי} MT | 57 *haravot* ^{הָאֲרָצוֹת} PL | MT ^{הָאֲרָץ} SG | 42.1 *al bnei* ^{אֶל בְּנֵי} MT | *tittirā'u* ^{תִּתִּירֶאוּ} |
wyašbər hif ≈ MT ^{וַיִּשְׁבֵּר} *qal* | *hitp* IMPF 2MPL MT | *hitp* IMPF 2MPL ^{רֹא} "תתראו" MT | *hitp* IMPF 2MPL

“Behold, I have heard that there is grain in Miṣrem. Go down to that place, and buy for us from there, that we may live and not die.” ³ And Yusef’s ten brothers went down to buy grain from Miṣrem. ⁴ But Binyamem, Yusef’s brother, Yāqob did not send with his brothers, for he said: “Lest harm befall him.” ⁵ And the sons of Yishra’el came to buy among those that came, for the famine was in the land of Ka’nan. ⁶ And Yusef was the governor over the land, *and he* was the one who sold to all the people of the land. :>— —

And Yusef’s brothers came, and bowed down to him with their faces to the earth. ⁷ And Yusef saw his brothers, and he knew them, but made himself strange to them, and spoke roughly with them. And he said to them: “Where do you come from?” And they said: “From the land of Ka’nan to buy food.” ⁸ And Yusef knew his brothers, but they did not know him. ⁹ And Yusef remembered the dreams which he had dreamed about them, and said to them: “You are spies. You have come to see the nakedness of the land.” ¹⁰ And they said to him: “No, my lord, but your servants have come to buy food.

הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שם ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות ³ וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר ממצרים ⁴ ואת בנימין אחי יוסף לא שלח יעקב את אחיו כי אמר פן יקראנו אסון ⁵ ויבאו בני ישראל לשבר בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען ⁶ ויוסף הוא השליט על הארץ **והוא** המשביר לכל עם הארץ: <— —

ויבאו אחי יוסף וישתחוּ לו אפים ארצה ⁷ וירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות ויאמר אליהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר אכל ⁸ ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירו ⁹ ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם ¹⁰ ויאמרו אליו לא אדני ועבדיך באו לשבר אכל

1 — הוא MT [והוא 6 | בְּנִימִין MT // בנימין 4 | שְׁמָהּ (ORTH) MT ≈ šamma שם 2

¹¹ **We** are all one man's sons. We are honest. Your servants are not spies."

¹² And he said to them: "No, but you have come to see the nakedness of the land." ¹³ And they said: "We your servants are twelve brothers, the sons of one man in the land of Ka'nan. And behold, the youngest is this day with our father, and one is no more." :>— —

¹⁴ And Yusef said to them: "It is as I spoke to you, saying, You are spies. ¹⁵ By this you shall be tested. By the life of Faru, you shall not go from this place, unless your youngest brother comes here. ¹⁶ Send one of you, and let him fetch your brother, and you shall be confined, that your words may be tested, whether there is truth in you, or else, by the life of Faru surely you are spies." *And they said: "The lad cannot leave his father, for if he should leave his father, his father would die."* ¹⁷ And he put them all together into custody for three days. :>— —

¹⁸ And Yusef said to them on the third day: "Do this and live, [for] I fear God. ¹⁹ If you are honest men, let **the** one of your brothers be confined in your prison-house, and you go, **and** carry

¹¹ כלנו בני איש אחד **אנחנו** כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים ¹² ויאמר אליהם לא כי ערות הארץ באתם לראות ¹³ ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו בני איש אחד בארץ כנען והנה הקטן את אבינו היום והאחד איננו: <— —

¹⁴ ויאמר אליהם יוסף הוא אשר דברתי אליכם לאמר מרגלים אתם ¹⁵ בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבוא אחיכם הקטן הנה ¹⁶ שלחו מכם אחד ויקח את אחיכם ואתם האסרו ויבחנו דבריכם האמת אתכם ואם לא חי פרעה כי מרגלים אתם **ויאמרו לא יוכל הנער לעזב את אביו ועזב את אביו ומת** ¹⁷ ויאסף אתם אל משמר שלשת ימים: <— —

¹⁸ ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו **את** האלהים אני ירא ¹⁹ אם כנים אתם אחיכם **האחד** יאסר בבית משמרכם ואתם לכו **והביאו את**

¹¹ **אנחנו** 1° ≈ MT נַחְנו (see §2.2.2.1) | ¹⁶ **ויאמרו... ומת** MT minus (= Gen. 44.22) | ¹⁸ **את** at PREP 'with, from'] MT אַתּ NOTA ACC (↓ Gen. 32.12) | ¹⁹ **האחד** DEF] MT אֶחָד INDEF (see §4.1.3.2.5) | **והביאו** MT **את**] MT minus | ו- הָבִיאוּ

grain for the *famine* of your houses,
²⁰ and bring your youngest brother to
 me, so your words will be verified, and
 you shall not die.” And they did so.
²¹ And they said one to another: “In
 truth we are guilty concerning our
 brother since we saw *the distress* of his
 soul when he begged us, and we would
 not hear. Therefore *all this distress* came
upon us.” ²² And Re’uben answered
 them, saying: “*Behold, I spoke* to you,
 saying: ‘Do not sin against the child!’
 But you would not listen. Therefore
 now comes a reckoning for his blood
here.” ²³ And they did not know that
 Yusef understood them, for there
 was an interpreter between them.
²⁴ And he turned himself away from
 them, and wept. And he returned to
 them, and spoke to them, and took
 She’mun from among them, and bound
 him before their eyes. :>— —

²⁵ Then Yusef commanded to fill
 their vessels with grain, and to re-
 store every man’s money *into* his sack,
 and to give them provisions for the
 way. And thus was done to them.
²⁶ And they loaded their asses with
 their grain, and departed from there.

שבר *רעבות* בתיכם ²⁰ ואת אחיכם הקטן
 תביאון אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותון
 ויעשו כן ²¹ ויאמרו איש אל אחיו אבל
 אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו
בצרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו
 על כן באה *עלינו כל הצרה* הזאת ²² ויען
 ראובן אתם לאמר *הלא דברתי* אליכם
 לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם
 וגם דמו *הנה* נדרש ²³ והם לא ידעו
 כי שמע יוסף כי המליץ בינתם
²⁴ ויסב מעליהם ויבך וישב אליהם וידבר
 אליהם ויקח מאתם את שמעון ויאסר
 אתו לעיניהם: <— —

²⁵ ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר
 ולהשיב *את* כספיהם איש *על* שקו ולתת
 להם צדה לדרך ויעש להם כן ²⁶ וישאו
 את שברם על חמוריהם וילכו משם

תָּמוֹתוֹ MT ≈ תָּמוֹתוֹן | PARAG nun - תָּבִיאוּ MT ≈ תָּבִיאוֹן 20 | (see §4.1.2.5) [רָעֲבוֹן] *rāḇon* (= MT *רָעֲבוֹן*)
 — PARAG nun | 21 [בְּצָרָה] *afṣārāt* PREP - ב + N | MT צָרָה N | [עָלֵינוּ] MT אֶלֵּינוּ | [כָּל] MT minus | [הַצָּרָה] MT
 ‘אֶמְרָתִי MT [דְּבַרְתִּי] | MT *he* + NEG PARTIC INTERROG [הֲלֹא] MT [הַצָּרָה] 22 | [הַצָּרָה] MT
 [אֲנִי] MT [הֵנָּה] MT *and* ADV | 23 [אֲנִי] MT [הֵנָּה] MT *and* ADV | 24 [אֲנִי] MT [הֵנָּה] MT *and* ADV | 25 [אֲנִי] MT [הֵנָּה] MT *and* ADV | 26 [אֲנִי] MT [הֵנָּה] MT *and* ADV

27 And as one of them opened his sack to give his ass fodder in the lodging place, he saw his money, and behold, it was in the mouth of his sack. 28 And he said to his brothers: “My money is restored, and lo, *it is* even in my sack.” And their heart failed them, and they turned trembling one *to* another, saying: “What is this that God has done to us?” :> — —

²⁹ And they came to Yāqob their father in the land of Ka'nān, and told him all that had happened to them, saying: ³⁰ “The man, the lord of the land, spoke roughly with us, and took us for spies of the country. ³¹ And we said to him, ‘We are honest men, and we are not spies. ³² Twelve *brothers are we*, sons of our father; *and one* is no more, and the youngest is this day with our father in the land of Ka'nān.’ ³³ And the man, the lord of the land, said to us, ‘By this I shall know that you are honest men: Leave one of your brothers with me, and take grain for the famine of your houses, and go your way. ³⁴ And bring your youngest brother to me; then I shall know that you are not spies but honest men, and I will deliver to you your brother, and you shall trade in the land.’”

27 ויפתח האחד את שקו לתת מספה לחמורו במלון וירא את כספו והנה הוא בפי אמתחתו 28 ויאמר אל אחיו הושב כספי וגם הנה הוא באמתחתי ויצא לבס ויחרדו איש על אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו: — —

29 ויבאו אל יעקב אביהם ארצה כנען
ויגדו לו את כל הקרות אתם לאמר ³⁰ דבר
האיש אדני הארץ אתנו קשות ויתן אתנו
כמרגלים את הארץ ³¹ ונאמר אליו כנים
אנחנו לא היינו מרגלים ³² שנים עשר
אחים אנחנו בני אבינו והאחד אינו
והקטן היום את אבינו בארץ כנען
³³ ויאמר אלינו האיש אדני הארץ בזאת
אדע כי כנים אתם אחיכם האחד הניחו
אתי ואת רעבון בתיכם קחו ולכו
³⁴ והביאו את אחיכם הקטן אלי ואדעה
כי לא מרגלים אתם כי כנים אתם את
אחיכם אתן לכם ואת הארץ תסחרו

על | MT minus **[הוא 28]** | $\text{masfa} \approx$ מספּאָ (PHON) | DEF – אחד (\bar{ad}) (= MT האחד²⁷) | אחדים אַחִים MT | אנחנו אַנְחוּנוּ **32** | אל^{MT}

³⁵ And *they were* emptying their sacks, and behold, every man's bundle of money was in his sack. And when they and their father saw their bundles of money, they were afraid. :>— —

³⁶ And Yāqob their father said to them: "You have bereaved me of my children: Yusef is no more, and She'mun is no more, and you will take Binyamem away. All these things are against me."

³⁷ And Re'uben spoke to his father, saying: "Kill my two sons, if I do not bring him to you. Deliver him into my hand, and I will bring him back to you."

³⁸ And he said: "My son shall not go down with you, for his brother is dead, and he alone is left. If harm should befall him by the way in which you go, then you will bring down my gray hairs with sorrow to Sheol."

43

¹ And the famine was severe in the land.

² And when they had finished eating the grain, which they had brought out of Miṣrem, their father said to them: "Go again, *and* buy us a little food." ³ And Ye'uda spoke to him, saying: "The man did indeed warn us, saying: 'You shall not see my face, unless your brother is with you.' ⁴ If you will send our brother

³⁵ ויהיו הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו ויראו את צררות כספיהם הם ואביהם ויראו: <— —

³⁶ ויאמר אליהם יעקב אביהם אתי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כלנה ³⁷ ויאמר ראובן אל אביו לאמר את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך תנה אתו על ידי ואני אשיבנו אליך ³⁸ ויאמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראהו אסון בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי ביגון שאולה

מג

¹ והרעב כבד בארץ ² ויהי כאשר כלו לאכל את השבר אשר הביא ממצרים ויאמר אליהם אביהם שובו *ושברו* לנו מעט אכל ³ ויאמר אליו יהודה לאמר העד העד בנו האיש לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם ⁴ אם ישך משלח את אחינו

[ושברו 43.2 MT בנִימָן // בנימים 36 | imma ≈ MT הָמָה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | SG וַיְהִי MT PL] ³⁵ ויהיו
1 - שָׁבְרוּ MT

with us, we will go down and buy you food, ⁵ but if you will not send [him], we will not go down, for the man said to us, 'You shall not see my face, unless your brother is with you.'” :>— —

⁶ And Yishra'el said: “Why did you treat me so badly, as to tell the man that you had another brother?” ⁷ And they said: “The man indeed asked concerning ourselves, and concerning our kindred, saying: ‘Is your father still alive? Have you another brother?’ And we told him according to these words. Could we in any way know that he would say, ‘Bring your brother down?’” ⁸ And Ye'uda said to Yishra'el his father: “Send the lad with me, and we will rise and go, so we may live and not die, both we and you, and also our little ones. ⁹ I will be a guarantee for him. Of my hand you shall require him. If I do not bring him to you, and set him before you, then let me bear the blame forever. ¹⁰ For *if* we *had not* delayed, surely we had now returned a second time.” :>— —

¹¹ And their father Yishra'el said to them: “If it is so now, do this: Take of the choice fruits of the land

אתנו נרדה ונשברה לך אכל ⁵ ואם אינך משלח לא נרד כי האיש אמר אלינו לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם: <— —

⁶ ויאמר ישראל למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אח ⁷ ויאמרו שאל שאל האיש לנו ולמולדתנו לאמר העוד אביכם חי היש לכם אח ונגיד לו על פי הדברים האלה היודע נדע כי יאמר הורידו את אחיכם ⁸ ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלח הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו ⁹ אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הבאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים ¹⁰ כי **לו לא** התמאמנו כי עתה שבנו זה פעמים: <— —

¹¹ ויאמר אליהם ישראל אביהם אם כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ

שלח 8 | MT הַיָּדוּעַ INF ABS ≈ GSH §2.14.8, 3) *āyūda* INF הַיָּדוּעַ | MT שְׁאֵל INF ABS ≈ *šā'āl* 1° שאל 7 | MT הִיפּוּ הַבְּאִיָּתוּ ≈ GSH §2.6.7) *hif* בו"א *ibātīyyu* הַבְּאִיָּתוּ 9 | MT שְׁלַחָה IMV ≈ GSH §2.2.2.2) *šlḥ* | MT **לו לא** 10 (MORPH) | MT הִתְמַאֲמָנו ≈ *itmāmanu* הַתְמַאֲמָנו (PHON) | Gen. 31.42) לִיָּלָא (| MT **לו לא** 10 (MORPH)

in your vessels, and carry down the man a present, a little balm, and a little honey, gum, and myrrh, pistachio nuts, and almonds. ¹²And take double the money in your hand; and the money that was returned in the mouth of your sacks carry again *in your hands*; perhaps *it* was an *oversight*. ¹³Take also your brother, and rise, *and* go again to the man. ¹⁴And may God Almighty give you mercy before the man, that he may release to you your *one* brother and Binyamem. And if I am bereaved of my children, I am bereaved.” :>— —

¹⁵And the men took that present, and they took double the money in their hand, and Binyamem, and rose, and went down to Mišrem, and stood before Yusef. ¹⁶And Yusef saw *them and* Binyamem, and he said to the steward of his house: “Bring the men into the house, and slaughter, and make ready, for the men shall dine with me at noon.” ¹⁷And the man did as Yusef told him, and the man brought the men to Yusef’s house.

בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולוט בטנים ושקידים ¹²וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתים תשיבו **בידיכם** **אולי משנה היא** ¹³ואת אחיכם קחו וקומו **ושבו** אל האיש ¹⁴ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם **האחד** ואת בנימים ואני כאשר שכלתי שכלתי: <— —

¹⁵ויקחו האנשים את המנחה הזאת ומשנה כסף לקחו בידם ואת בנימים ויקמו וירדו מצרימה ויעמדו לפני יוסף ¹⁶וירא יוסף **אתם ואת** בנימים ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים ¹⁷ויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף

11 *wašqīdām* ≈ MT ושקידים (PHON) | 12 *abyēdkimma* PL] MT בִּידְכֶם SG | *māšāga* N F] **משנה** MT // בנימים | **האחד** 14 MT אֶחָד ‘other’ | ו— שובו MT **ושבו** 13 MT הוא MT **היא** MT משנה N M | **אתם** 16 MT אֲתֶם — DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) — מצִיִּים MT ≈ מצרימה | בְּנִימָן MT // בנימים 15 | בְּנִימָן *ūtīmma* NOTA ACC] MT אֲתֶם PREP ‘with them’ | **ואת** MT אֶת ו— בנימים MT // בנימים

¹⁸ And the men were afraid, because they were brought to the house of Yusef. And they said: “Because of the money *that was returned* in our sacks the first time, we are brought in so that he may seek occasion against us, and fall upon us *to take* us for slaves, and our asses.” :>— —

¹⁹ And they came near to the steward of Yusef's house, and they spoke to him at the door of the house, ²⁰ and said: “Oh, my lord, we came indeed down the first time to buy food. ²¹ And when we came to the lodging place we opened our sacks, and behold, every man's money was in the mouth of his sack, our money in full weight, and we have brought it again in our hand.” ²² And other money *have we taken* in our hand to buy food. We do not know who put our money in our sacks.” ²³ And he said: “Peace be to you, do not fear. Your God, and the God of *your fathers*, has given you treasure in your sacks. I had your money.” And he brought She'mun out to them. ²⁴ And the man brought the men into Yusef's house, and gave them water, and they washed their feet. And he gave their asses fodder.

¹⁸ וייראו האנשים כי הובאו ביתה יוסף ויאמרו על דבר הכסף **המושב** באמתחתינו בתחלה אנחנו מובאים להתגלל עלינו ולהתנפל עלינו **לקחת** אתנו לעבדים ואת חמורינו: <— —

¹⁹ ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף וידברו אליו פתח הבית ²⁰ ויאמרו בי אדני ירד ירדנו בתחלה לשבר אכל ²¹ ויהי כי באנו אל המלון ונפתח את אמתחתינו והנה כסף איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונשיב אתו בידנו ²² וכסף אחר **לקחנו** בידנו לשבר אכל לא ידענו מי שם כספנו באמתחתינו ²³ ויאמר שלום לכם אל תיראו אלהיכם ואלהי **אבותיכם** נתן לכם מטמון באמתחתיכם כספכם בא אלי ויוציא אליהם את שמעון ²⁴ ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף ויתן מים וירחצו רגליהם ויתן מספה לחמוריהם

18 ביתה ≈ MT בֵּית he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) ↓ | **המושב** hof] MT הֵשֵׁב qal | **לקחת** MT וְלָקַחְתָּ | 21 ונפתח IMPF ≈ MT וְנִפְתָּחָהּ LENG IMPF (see §2.2.2.2) | **לקחנו** 22 MT הוֹרְדֵנוּ 'we brought down' | 23 **אבותיכם** PL] MT אֲבֹתֵיכֶם SG 'your father' | 24 מספה masfa ≈ MT מִסְפָּא (PHON)

²⁵ And they prepared the present for Yusef's coming at noon, for they heard that they should eat bread there. :>— —

²⁶ And when Yusef came home, they brought him the present, which was in their hand, into the house, and bowed down to him to the earth. ²⁷ And he inquired about their welfare, and said: "Is your father well, the old man of whom you said 'he is still alive'?" ²⁸ And they said: "Your servant our father is well; he is still alive." *And he said "Blessed be that man to God."* And they bowed down, and prostrated themselves. ²⁹ And he lifted up his eyes, and saw Binyamem his brother, his mother's son, and said: "Is this your youngest brother, of whom you spoke to me?" And he said: "God be gracious to you, my son." ³⁰ And Yusef hurried, for his heart yearned *over* his brother. And he sought [a place] to weep. And he entered his chamber, and wept there. ³¹ And he washed his face, and came out, and he restrained himself, and said: "Serve the bread." ³² And they served him by himself, and them by themselves, and the Egyptians, who did eat with him, by themselves,

²⁵ ויכינו את המנחה עד בא יוסף בצהרים
כי שמעו כי שם יאכלו לחם: <— —

²⁶ ויבא יוסף הביתה ויביאו לו את
המנחה אשר בידם הביתה וישתחוּ לו
ארצה ²⁷ וישאל להם לשלום ויאמר
השלום אביכם הזקן אשר אמרתם *עודנו*
חי ²⁸ ויאמרו שלום לעבדך לאבינו עודנו
חי *ויאמר ברוך האיש ההוא לאלהים*
ויקדו וישתחוּ ²⁹ וישא עיניו וירא את
בנימים אחיו בן אמו ויאמר הזה אחיכם
הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר אלהים
יחנך בני ³⁰ וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו
על אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה
ויבך שם ³¹ וירחץ פניו ויצא ויתאפק
ויאמר שימו לחם ³² וישמו לו לבדו ולהם
לבדם ולמצרים האכלים אתו לבדם

MT [ויאמר... לאלהים 28] | 'Is (he still alive)?' העִידֶנּוּ MT [עודנו 27] | בָּזָא (PHON) MT ≈ *bā qal* בא 25 | שָׁמָּה (ORTH) MT ≈ *šamma* שם | אֶל MT [על 30] | בְּנִימִין MT // בנימים 29 | *minus*

because the Egyptians might not eat bread with the Hebrews, for that is an abomination to the Egyptians. ³³ And they sat before him, the *first-born* according to his *birthright*, and the youngest according to his youth. And the men marveled one *with* another. ³⁴ And he took and served portions to them from before him. But Binyamem's portion was five times as much as any of theirs. And they drank, and were merry with him. :>— —

44

¹ And he commanded the steward of his house, saying: "Fill the men's sacks with food, as much as they can carry, and put every man's money in his sack's mouth. ² And put my cup, the silver cup, in the mouth of the sack of the youngest, and his grain money." And he did according to the word that Yusef had spoken. ³ As soon as the morning was light, the men were sent away, they and their asses. ⁴ And when they had gone *out of the* city, and were not yet far off, Yusef said to his steward: "Up, follow after the men, and when you do overtake them, say to them

כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים ³³ וישבו לפניו **הבכיר כבכירתו** והצעיר כצעירתו ויתמהו האנשים איש **על** רעהו ³⁴ וישא משאת מאת פניו אליהם ותרב משאת בנימים ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו: <— —

מד

¹ ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את אמתחת האנשים אכל כאשר יוכלון שאת ושים כסף איש בפי אמתחתו ² ואת גביעי גביע הכסף תשים בפי אמתחת הקטן ואת כסף שברו ויעש כדבר יוסף אשר דבר ³ הבקר אור והאנשים שלחו הם וחמריהם ⁴ הם יצאו **את** העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשגתם ואמרת אליהם

32 MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) | **הבכיר** *abbākār* MT [בכיר] | **כבכירתו** *kābākīrātu* MT [כבכיר] | **על** MT [על] | **בנימים** MT // **בנימים** MT [בנימים] | **את** *at* PREP 'with, from' MT [את] (cf. Exod. 9.29, 33; ↓ Gen. 4.1)

‘Why have you rewarded evil for good?’ ⁵ *Behold*, this is what my lord drinks in, and by which he indeed divines! You have done evil in so doing.” ⁶ And he overtook them, and he spoke to them these words. ⁷ And they said: “Why does my lord speak such words as these? Far be it from your servants that they should do such a thing. ⁸ Behold, the money, which we found in our sacks’ mouths, we brought back to you out of the land of Ka’nan; how then should we steal out of your lord’s house silver or gold? ⁹ With whomever of your servants it is found, *let him be put to death*, and we also will be my lord’s slaves.” ¹⁰ And he said: “Now also let it be according to your words. He with whom it is found shall be my slave, and you shall be blameless.” ¹¹ Then they quickly let down every man his sack to the ground, and opened every man his sack. ¹² And he searched, and began with the eldest, and ended with the youngest. *And he found* the cup in Binyamem’s sack. ¹³ Then they tore their clothes, *and they loaded*, every man his ass, and returned to the city. : > — —

למה שלמתם רעה תחת טובה ⁵ הלא זה
אשר ישתה אדני בו והוא נחש ינחש בו
הרעתם אשר עשיתם ⁶ וישגם וידבר
אליהם את הדברים האלה ⁷ ויאמרו » «
למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה
לעבדיך מעשות כדבר הזה ⁸ הן הכסף
אשר מצאנו בפי אמתחתינו הושבנו אליך
מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך כסף
או זהב ⁹ אשר ימצא אתו מעבדיך יומת
וגם אנחנו נהיה לאדני לעבדים ¹⁰ ויאמר
גם עתה כדברייכם כן הוא אשר ימצא
אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקואים
¹¹ וימהרו ויורידו איש » « אמתחתו
ארצה ויפתחו איש אמתחתו ¹² ויחפש
בגדול החל ובקטן כלה וימצא הגביע
באמתחת בנימים ¹³ ויקרעו שמלתם
ויעמסו איש על חמורו וישבו
העירה: <—

5 **הָלוּא** *ḥālū* INTERJ (GSH §6.3.12)] MT **הָלוּא** INTERROG *he* + NEG PARTIC | 7 « » MT **אֵלֵי** | 8 **הַכֶּסֶף** ≈ MT **הַכֶּסֶף** – DEF (see §4.1.3.2.5) | **הוֹשְׁבֵנוּ** *ūšabnu* 'יש"ב ≈ MT **שׁוֹב** | 9 **יֹמֶת** *hof* IMPF] MT **וָמֶת** *qal* CONV PF | 10 **נִקְוִימ** *nēquwwm* PT PASS PL (GSH §2.1.3.6, c) ≈ MT **נִקְוִימ** ADJ | 11 « » MT **אֵת** | 12 **וַיִּמְצָא** *wyimsā qal*] MT **וַיִּמְצָא** *nif* 'was found (the cup)' | **בְּנִימָן** // MT **בְּנִימָן** | 13 **וַיַּעֲמֵס** PL] MT **וַיַּעֲמֵס** SG

¹⁴And Yeʿuda and his brothers came to Yusef's house, and he was still there. And they fell before him on the ground. ¹⁵And Yusef said to them: "What deed is this that you have done? *Behold*, you know that a man such as I can indeed divine!" ¹⁶And Yeʿuda said: "What shall we say to my lord? *And what* shall we speak? Or how shall we clear ourselves? *And God* has found out the iniquity of your servants. Behold, we are my lord's slaves, both we, and he also in whose hand the cup is found." ¹⁷And he said: "Far be it from me that I should do so. The man in whose hand the cup is found, he shall be my slave, but as for you, go in peace to your father." :>— —

¹⁸Then Yeʿuda came near to him, and said: "Oh, my lord, let your servant, I pray you, speak a word in my lord's hearing, and do not let your anger be kindled against your servant, for you are as Faru himself. ¹⁹My lord asked his servants, saying: 'Do you have a father or a brother?' ²⁰And we said to my lord 'We have an old father, *and he begot at his old age* a little one, and his brother is dead, and he alone is left of his mother, and his father loves him.' ²¹And you said to

¹⁴ויבא יהודה ואחיו בית יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה ¹⁵ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם **הלוא** ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמוני ¹⁶ויאמר יהודה מה נאמר לאדני **ומה** נדבר ומה נצטדק **והאלהים** מצא את עון עבדיך הננו עבדים לאדני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו ¹⁷ויאמר חלילה לי מעשות זאת האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם: <— —

¹⁸ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוד כפרעה ¹⁹אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח ²⁰ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן **ויוליד זקנים** קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו ²¹ותאמר אל

14 [בית [^] bīta (= MT בֵּיתָה) | 15 **הלוא** ^ālū INTERJ (GSH §6.3.12)] MT הֲלֹוא INTERROG *he* + NEG PARTIC | 16 [ומה] MT מה -ו | 17 **והאלהים** MT הָאֱלֹהִים -ו | 20 **ויוליד** *wyūlad hif IMPF* MT יוֹלִיד N ↓ | **זקנים** *zāqīnām* ADV MT זָקִינִים N | (אחיו) ^{ʾā}o (= MT וְאָחִיו) -ו

your servants, 'Bring him down to me, that I may set my eyes upon him.'²² And we said to my lord, 'The lad cannot leave his father, for if he should leave his father, his father would die.'²³ And you said to your servants, 'Unless your youngest brother comes down with you, you shall see my face no more.'²⁴ And when we came up to your servant *our father*, we told him the words of my lord.²⁵ And our father said, 'Go again, *and* buy us a little food.'²⁶ And we said, 'We cannot go down. If our youngest brother is with us, then we will go down, for we may not see the man's face, unless our youngest brother is with us.' :> — —

²⁷ And your servant my father said to us, 'You know that my wife bore me two sons,²⁸ and the one went out from me,' *and it has been said* 'Surely he is torn in pieces,' and I have not seen him since.²⁹ And if you take this one also from me, and harm befalls him, you will bring down my gray hairs with sorrow to Sheol.'³⁰ Now therefore when I come to your servant my father, and the lad is not *with me*, seeing that his life is bound

עבדיך הורידהו אלי ואשימה עיני עליו
²² ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזב את
 אביו ועזב את אביו ומת ²³ ותאמר אל
 עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם
 לא תוסיפון לראות פני ²⁴ ויהי כי עלינו אל
 עבדך **אבינו** ונגיד לו את דברי אדני
²⁵ ויאמר אבינו שובו **ושברו** לנו מעט אכל
²⁶ ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו
 הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות
את פני האיש ואחינו הקטן איננו
 אתנו: < — —

²⁷ ויאמר עבדך אבי אלינו אתם
 ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי ²⁸ ויצא
 האחד מאתי **ואמר אך** טרף טרף ולא
 ראיתיו עד הנה ²⁹ ולקחתם גם את זה
 מעם פני וקראהו אסון והורדתם את
 שיבתי ברעה שאולה ³⁰ ועתה כבאי אל
 עבדך אבי והנער איננו **אתי** ונפשו קשורה

24 **אבינו** + PRON PL] MT אֲבִי + PRON SG 'my father' | 25 **ושברו**] MT שִׁבְרוּ | 26 **את**] MT minus |
 28 **ואמר** *wēmār qal* PF PASS 3MSG] MT וְאָמַר *qal* CONV IMPF 'and I said' ↓ | **אך** *ik* EMPH PARTIC/INTERROG
 PARTIC] MT אֵךְ EMPH PARTIC 'surely' ↓ | 29 **וקראהו** *wqārē'u* קר"י *qal* ≈ MT וְקָרְאוּ (MORPH; cf. Gen. 27.20; ↓
 Num. 11.23) | 30 **אתי** + PRON SG] MT אִתִּי + PRON PL 'with us'

up in the lad's life, ³¹ and when he sees that the lad is not *with us*, he will die. And your servants will bring down the gray hairs of your servant our father with sorrow to Sheol. ³² For your servant became a guarantee for the lad to *his father*, saying: 'If I do not bring him to you, then I shall bear the blame to my father forever.' ³³ Now therefore, let your servant, I pray you, abide instead of the lad as slave to my lord; and let the lad go up with his brothers. ³⁴ For how shall I go up to my father, if the lad is not with me? I fear to see *the evil* that shall come to my father." :>— —

45

¹ Then Yusef could not restrain himself before all those who stood before him, and he cried. *And they took out* everyone from before *him*, so there stood no man with him, while Yusef made himself known to his brothers. ² And he wept aloud, and the Egyptians heard, *and made [it] heard* to the house of Faru. ³ And Yusef said to his brothers: "I am

בנפשו ³¹ והיה כראותו כי אין הנער **אתנו** ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה ³² כי עבדך ערב את הנער מעם **אביו** לאמר אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים ³³ ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעלה עם אחיו ³⁴ כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה **ברעה** אשר ימצא את אבי: <— —

מה

¹ ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא **והוציאו** כל איש **מעליו** ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו ² ויתן את קולו בבכי וישמעו מצרים **וישמעו** בית פרעה ³ ויאמר יוסף אל אחיו אני

31 MT minus [אתנו] | 32 אביו + PRON 3MSG] MT אָבִי + PRON 1CSG 'my father' | 33 יעל IMPF ≈ MT יעל (תמצא) timšā [יִמְצָא (= MT יִמְצָא)] | בָּרַע MT [רָעָה ab'rā **ברעה** 34] | מַעְלִי + PRON 3MSG] MT מַעְלִי | 45.1 **והוציאו** PF 3MPL] MT הוֹצִיאוּ IMV MPL 'make (everyone) go out' | **מעליו** + PRON 3MSG] MT מַעְלִי + PRON 1CSG 'from me' | 2 **וישמעו** 2° wyēšammā'u pi IMPF 3MPL] MT וַיִּשְׁמְעוּ qal IMPF 3MSG 'heard'

Yusef. Is my father still alive?” And his brothers could not answer him, for they were troubled at his presence. ⁴ And Yusef said to his brothers: “Come near to me, I pray you.” And they came near. And he said: “I am Yusef your brother, whom you sold into Miṣrem. ⁵ And now do not be grieved, nor angry with yourselves, that you sold me here, for God did send me before you to preserve life. ⁶ For the famine has been in the land these two years, and there are yet five years in which there shall be neither plowing nor harvest. ⁷ And God sent me before you to preserve for you a remnant in the earth, and to save you alive by a great *deliverance*. ⁸ So now it was not you that sent me here, but God, and he has made me a father to Faru, and lord of all his house, and ruler over all the land of Miṣrem. :>— —

⁹ Hurry, and go up to my father, and say to him, “Thus says your son Yusef, ‘God has made me lord of all Miṣrem. Come down to me, *and do not tarry*, ¹⁰ and you shall dwell in the land of Gashen, and you shall be near me, you and your children, and your children’s children, *your flocks*, and your herds, and all that you have,

יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו ⁴ ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי מצרימה ⁵ ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם ⁶ כי זה שנתים רעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר ⁷ וישלחני אלהים לפניכם לשים לכם שארות בארץ ולהחיות לכם פליטה גדלה ⁸ ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים וישמני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים: <— —

⁹ מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי ואל תעמד ¹⁰ וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך צאנך ובקרך וכל אשר לך

שְׁאֲרֵית MT [שְׁאֲרוֹת šārot שארות] | לְשׁוֹם MT ≈ לְשִׁים 7 | DEF + הֶרֶעַב MT ≈ רֶעֶב 6 | וְצֹאנְךָ MT [צֹאנֶךָ 10] | וְ־ (אל MT =) al [וְ־^ 9] | לְפִלְטָה MT [פְּלִיטָה] |

¹¹ and there I will provide for you, for there are yet five years of famine, lest you come to poverty, you and your household, and all that you have.”

¹² And, behold, your eyes and the eyes of my brother Binyamem see that it is my mouth that speaks to you. ¹³ And you shall tell my father of all my glory in Mişrem, and of all that you have seen. And you shall hurry and bring down my father here.” ¹⁴ And he fell upon his brother Binyamem’s *neck*, and wept. And Binyamem wept upon *his neck*. ¹⁵ And he kissed all his brothers, and wept upon them. And after that his brothers talked with him. ¹⁶ And the rumour was heard in Faru’s house, saying: “Yusef’s brothers have come.” And it pleased Faru well, and his servants. :> — —

17 And Faru said to Yusef: “Say to your brothers, ‘Do this: load your beasts, and go, *and get* to the land of Ka'nan, 18 and take your father and your households, and come to me. And I will give you the best of the land of Mişrem, and you shall eat the fat of the land. 19 *And that is what I commanded*, Do this: Take out of the land of Misrem

11 וכלכלתי אתך שם כי עוד חמש שנים
רעב פן תורש אתה וביתך וכל אשר לך
12 והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימים כי
פי המדבר אליכם 13 והגדתם לאבי את כל
כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם
ומהרתם והורדתם את אבי הנה 14 ויפל
על צוֹאֵר בנימים אחיו ויבך ובנימים בכה
על צוֹאֲרו 15 וינשק לכל אחיו ויבך עליהם
ואחרי כן דברו אחיו אתו 16 והקול נשמע
בית פרעה לאמר באו אחי יוסף וייטב
בעיני פרעה ובעיני עבדיו: — —

17 ויאמר פרעה אל יוסף אמר אל
אחיך זאת עשו טענו את בעירכם ולכו
ובאו ארצה כנען 18 וקחו את אביכם ואת
בתיכם ובאו אלי ואתן לכם את טוב ארץ
מצרים ואכלו את חלב הארץ 19 **ואתה**
צויתי זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים

[illegible]

wagons for your little ones, and for your wives, and carry your father, and come.²⁰ Also do not *regard* your stuff, for the best of all the land of Mišrem is yours.”²¹ And the sons of Yishra'el did so, and Yusef gave them wagons, according to the command of Faru, and gave them provision for the way.²² To all of them he gave each man changes of clothes, but to Binyamem he gave three hundred pieces of silver, and five changes of clothes.²³ And to his father he sent after this manner: ten asses laden with the good things of *the land of* Mišrem, and ten she-asses laden with grain, and bread, and provision for his father by the way.²⁴ So he sent his brothers away, and they departed. And he said to them: “See that you do not quarrel on the way.” :>— —

²⁵ And they went up out of Mišrem, and came into the land of Ka'nān to Yāqob their father.²⁶ And they told him, saying: “Yusef is still alive, and he is ruler over all the land of Mišrem.” And his heart fainted, for he did not believe them.²⁷ And they told him all the words of Yusef, which he had said to them. And when he saw the wagons which Yusef had sent to carry him,

עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם ²⁰ ועיניכם אל תחוס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא ²¹ ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך ²² לכלם נתן לאיש חליפת שמלות ולבנימים נתן שלש מאות כסף וחמש חליפת שמלות ²³ ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נשאים משוב *ארץ* מצרים ועשר אתונות נשאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך ²⁴ וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תתרגזו בדרך: <— —

²⁵ ויעלו ממצרים ויבאו ארצה כנען אל יעקב אביהם ²⁶ ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמן להם ²⁷ וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו

תתרגזו 24 | MT minus ↓ [ארץ 23 | ולבנימן MT // ולבנימים 22 | MT ועיניכם winikimma PL] ועיניכם 20
titraggāzu hitp ≈ MT תרגזו qal (see §2.2.2.2) | ארצה 25 ≈ MT ארץ —DIREC he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2)

the spirit of Yāqob their father revived.
²⁸ And Yishra'el said: "It is enough.
 Yusef my son is still alive. I will go and
 see him before I die."

46

¹ And Yishra'el took his journey with all
 that he had, and came to Bir-shaba, and
 offered sacrifices to the God of his father
 Ye'saq. : > — —

² And God spoke to Yishra'el in the
 visions of the night, and said: "Yāqob,
 Yāqob." And he said: "Here I am." ³ And
 he said: "I am God, the God of your
 father. Do not fear to *go down* into
 Mišrem, for I will there make of you a
 great nation. ⁴ I will go down with you
 into Mišrem, and I will also surely
 bring you up again, and Yusef shall
 put *his hands* upon your eyes." ⁵ And
 Yāqob arose from Bir-shaba. And the
 sons of Yishra'el carried Yāqob their
 father, and their little ones, and their
 wives, in the wagons which Faru had
 sent to carry him. ⁶ And they took their
 cattle and their goods, which they had
 gotten in the land of Ka'nan, and came
 into Mišrem, Yāqob and all his offspring
 with him: ⁷ his sons, and his sons' sons

ותחי רוח יעקב אביהם ²⁸ ויאמר ישראל
 רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם
 אמות

מו

¹ ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא באר
 שבע ויזבח זבחים לאלהי אביו
 יצחק: < — —

² ויאמר אלהים לישראל במראות
 הלילה ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני
³ ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא
מרדת מצרימה כי לגוי גדול אשימך
 שמה ⁴ אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי
 אעלך גם עלה ויוסף ישית **ידיו** על עיניך
⁵ ויקם יעקב מבאר שבע וישאו בני
 ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת
 נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת
 אתו ⁶ ויקחו את מקניהם ואת רכושם
 אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה
 יעקב וכל זרעו אתו ⁷ בניו ובני בניו

אל (al yīšrā'el [= MT לְיִשְׂרָאֵל]) ^לישראל 2 | MT בְּאֶרֶה + DIREC he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) ≈ באר 46.1
 (ישראל) | MT מְרִידָה (see §2.2.2.1) **מרדת** 3 | MT שָׁם ≈ שמה | MT yēdu SG (= MT **ידיו** 4)
 (יָדוּ)

with him, *his daughter*, and his sons' daughters, and all his offspring he brought with him into Misrem. :> — —

⁸ And these are the names of the children of Yishra'el, who came into Mişrem, Yāqob and his sons: Re'uben, Yāqob's first-born. ⁹ And the sons of Re'uben: Inok, and Fillu, *Işron*, and Karmi. ¹⁰ And the sons of She'mun: Yamuwwel, and Yamen, and Ād, and Yaken, and Şār, and Sha'ol the son of a Ka'nanite woman. ¹¹ And the sons of Libi: Girshon, Qāt, and Merari. ¹² And the sons of Ye'uda: Ar, and Unan, and Shila, and Faraş, and Zara; but Ar and Unan died in the land of Ka'nan. And the sons of Faraş were Işron and Amuwwel. ¹³ And the sons of Yashishakar: Tula, and Fuwwa, *Yēşob* and Shimron. ¹⁴ And the sons of Zebulan: Sarad, and Alon, and Yēlla'el. ¹⁵ These are the sons of Liyya, whom she bore to Yāqob in Faddan-aram, with his daughter Dina: all the souls of his sons and his daughters were thirty-three. ¹⁶ And the sons of Gad: Şa'fun, and Iggi, *and Shuni*, and Is'bun, Iddi, and Arbaddi,

אתו **בנתו** ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו
מצרימה: — —

⁸ ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו בכור יעקב ראובן ⁹ ובני ראובן חנוך ופלאו **חצרון** וכרמי ¹⁰ ובני שמעון ימואל וימין ואחד ויכין וצהר ושאל בן הכנענית ¹¹ ובני לוי גרשון קהת ומררי ¹² ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח וימת ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני פרץ חצרון וחמואל ¹³ ובני יששכר תולע ופואה **ישוב** ושמרון ¹⁴ ובני זבולן סרד ואלון ויחלאל ¹⁵ אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו כל נפש בניו ובנתיו שלשים ושלוש ¹⁶ ובני גד צפון וחגי **ושוני** ואצבעון עדי וארודי

וזהר | אָהַד MT // אחד 10 | + וְחֶזְרוֹן MT [חֲצֵרוֹן 9] | ↓ PL בְּנֵי־וּ SG] wbitnu (ובנתו) ^בְּנָתוּ wbitnu | וְחֶמּוּל MT // וחמואל | (שלה פרץ) šīlā fārās [וְשִׁלָּה וּפָרַץ MT (= ^וּשְׁלָה וּפָרַץ MT // וחמול | אֶלֶן MT // ואלן 14 | + וְזִיב MT // יִשׁוּב | (ORTH) וּפְנָה MT // ופואה | יִשְׁשַׁכַּר MT // יששכר 13 | עֲרִי MT // עדי | וְאַצְבָּן MT // ואצבעון | - שׁוּנִי MT [תְּשׁוּנִי | צִפְיוֹן MT //

and Arballi. ¹⁷ And the sons of Asher: Yamne, and Yashbe, and Yashbi, and Barye, and Shara their sister; and the sons of Barye: Abar, and Mal'kil. ¹⁸ These are the sons of Zilfa, whom Laban gave to Liyya his daughter; and these she bore to Yāqob: sixteen souls. :>— —

¹⁹ The sons of Ra'el Yāqob's wife: Yusef and Binyamem. ²⁰ And to Yusef in the land of Mišrem were born Manashi and Ifrem, whom Esenet, the daughter of Fuṭifara priest of An, bore to him. ²¹ And the sons of Binyamem: Bala, and Bakar, and Ash'bil, Gira, and Nēmman, 'A'em, and Re'osh, Mabbem, and Abbem, and Erad. ²² These are the sons of Ra'el, whom *she bore* to Yāqob: all the souls were *fourteen*. ²³ And the sons of Dan: Ishem. ²⁴ And the sons of Niftali: Yēṣṣa'el, and Guni, Yaṣar, and Shillom. ²⁵ These are the sons of Ba'la, whom Laban gave to Ra'el his daughter, and these she bore to Yāqob: all the souls were *seven*. ²⁶ All the souls that came with Yāqob into Mišrem, that came out of

וארולי ¹⁷ ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחותם ובני בריעה חבר ומלכיאל ¹⁸ אלה בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו ותלד את אלה ליעקב שש עשרה נפש: <— —

¹⁹ בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימים ²⁰ ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטיפרע כהנאן את מנשה ואת אפרים ²¹ ובני בנימים בלע ובכר ואשבאל גרה ונעמן אחים וראש מאפים ואפים וארד ²² אלה בני רחל אשר *ילדה* ליעקב כל נפש ארבעה *עשרה* ²³ ובני דן חשים ²⁴ ובני נפתלי יחצאל וגוני *יצר* ושלום ²⁵ אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש *שבע* ²⁶ כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי

MT // בריעה | ובריעה MT // וישוה | וישוה MT // וארולי | וארולי MT // וארודי MT // פוטיפרע | אסנת MT // אסנת MT // ובנימים | ובנימים MT // ובנימים | 19 ^בני (= MT בנ) | בריעה MT // ואשבאל | ואשבאל MT // בנימים | בנימים MT // כהנאן | כהנאן MT // פוטיפרע MT // אחים | ואפים MT // ואפים MT // מאפים | מאפים MT // יצר MT [yāṣār] יצר 24 | ארבעה עשר MT [arba 'āṣār] ארבעה עשרה 25 | ושלום MT // ושלום MT (see v. 22) M שבעה MT [šāba] שבע 25 | ושלום MT // ושלום MT

his loins, besides Yāqob's sons' wives, all the souls were sixty-six; ²⁷ and the sons of Yusef, who *were born* to him in Mišrem, were two souls. All the souls of the house of Yāqob, that came into Mišrem, were seventy. :>— —

²⁸ And he sent Ye'uda before him to Yusef, to *appear* before him in Gashen. And *he* came into the land of Gashen.

²⁹ And Yusef made ready his chariot, and went up to meet Yishra'el his father in Gashen. And he presented himself to him, and fell on *his neck*, and wept on *his neck* a good while. ³⁰ And Yishra'el said to Yusef: "Now let me die, after *I saw* your face, that you are still alive."

³¹ And Yusef said to his brothers and to his father's house: "I will go up and tell Faru, and will say to him, 'My brothers and my father's house, who were in the land of Ka'nan, have come to me.

³² And the men are shepherds, for they have been keepers of cattle. And they have brought their flocks and their herds, and all that they have.' ³³ And when Faru calls you, and says, 'What is your occupation?' ³⁴ you shall say

ירכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים ושש ²⁷ ובני יוסף אשר ילדו לו במצרים נפש שנים כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים: <— —

²⁸ ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להראות לפניו גשנה ויבא ארץ גשן ²⁹ ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צוארו ויבך על צוארו עוד ³⁰ ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראיתי » « פניך כי עודך חי ³¹ ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמר אליו אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו אלי ³² והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרים וכל אשר להם הביאו ³³ והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם ³⁴ ואמרתם

27 ילדו yēlīdu qal PASS PL] MT ילד qal PASS SG | 28 להראות lērrā'ot ראי nif INF] MT להוֹרֶת יר"י hif INF 'to indicate' | ויבא ויבאו SG] MT ויבאו PL | ארץ ≈ MT אֶרֶץ + DIREC he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | 29 צוארו (twice) SG] MT צוֹאֲרוֹ PL | 30 ראיתי rā'iti qal PF 1CSG/qal INF + PRON 1SG (GSH §2.14.17)] MT רֹאֲתִי qal INF + PRON 1CSG ↓ | « » MT את | 31 ואמר IMPF ≈ MT וְאָמַר Leng IMPF (see §2.2.2.2)

‘Your servants have been keepers of cattle from our youth even until now, both we and our fathers,’ that you may dwell in the land of Gashen, for all *shepherds* are *abominations* to the Egyptians.” :> — —

אנשי מקנה היו עבדיך מנערינו ועד עתה
גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ
גשן כי **תועבת** מצרים כל **רעי**
צאן: < — —

מז

¹ And Yusef went in and told Faru, and said *to him*: “My father and my brothers, and their flocks, and their herds, and all that they have, have come out of the land of Ka'nan; and behold, they are in the land of Gashen.” ² And from among his brothers he took *with him* five men, and presented them to Faru. ³ And Faru said to *Yusef's brothers*: “What is your occupation?” And they said to Faru: “Your servants are *shepherds*, both we, and our fathers.” ⁴ And they said to Faru: “To sojourn in the land we have come, for there is no pasture for your servants' flocks, for the famine is severe in the land of Ka'nan. And now, we pray you, let your servants dwell in the land of Gashen.” ⁵ And Faru spoke to Yusef, saying: “Your father and your brothers have come to you. ⁶ The land of Misrem

1 וַיָּבֹא יוֹסֵף וַיִּגְדַּל לַפְּרָעָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִי
וְאָחִי וְצֹאנָם וּבִקְרָם וְכֹל אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ
מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהֵנָּה בְּאֶרֶץ גִּשְׁן² וּמִקְצֵה אַחִיו
לָקַח עִמּוֹ חֲמֹשֶׁה אַנְשִׁים וַיֵּצֵא לִפְנֵי
פַּרְעֹה³ וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֵל אַחִי יוֹסֵף
מָה מַעֲשִׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל פַּרְעֹה רַעִי צֹאן
עֲבָדֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲבוֹתֵינוּ⁴ וַיֹּאמְרוּ
אֵל פַּרְעֹה לָגֹר בְּאֶרֶץ בָּאנוּ כִּי אֵין
מִרְעִי לְצֹאן אֲשֶׁר לְעֲבָדֶיךָ כִּי כִבֵּד הָרַעֵב
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֲבָדֶיךָ
בְּאֶרֶץ גִּשְׁן⁵ וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֵל יוֹסֵף לֵאמֹר
אֲבִיךָ וְאֲחִיךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ⁶ אֶרֶץ מִצְרַיִם

34 *minnārīnu* ABST N מנְעָרִים* ≈ MT מְנַעֲרִינוּ | *tuwwebot* PL תוּעֵבֶת^ MT תוֹעֵבֶת SG רְעִי *rā'i* PL MT
 רְעִיה SG ↓ 47.1 [אֱלֹו] MT *minus* | 2 [עֲמוּ] MT *minus* | 3 [אֲחֵי יוֹסֵף] MT אֲחֵי 'his brothers' רְעִי *rā'i* PL MT
 רְעִיה SG (↓ Gen. 46.34) | 4 [מַרְעִי] MT *mē'ri* ≈ MT מַרְעִיה (PHON)

is before you. In the best of the land settle your father and your brothers; in the land of Gashen let them dwell. And if you know *whether there are* any able men among them, then make them rulers over my cattle. :>— —

⁷ And Yusef brought in Yāqob his father, and set him before Faru. And Yāqob blessed Faru. ⁸ And Faru said to Yāqob: “How many are the days of the years of your life?” ⁹ And Yāqob said to Faru: “The days of the years of my sojourning are one hundred and thirty years; few and evil have been the days of the years of my life, and they have not attained to the days of the years of the life of my fathers in the days of their sojourning.” ¹⁰ And Yāqob blessed Faru, and went out from the presence of Faru. ¹¹ And Yusef settled his father and his brothers, and gave them a possession in the land of Miṣrem, in the best of the land, in the land of Rāmses, as Faru had commanded. ¹² And Yusef provided for his father, and his brothers, and all his father’s household, with bread, according to their little ones. ¹³ And there was no bread in all the land, for the famine was very severe. :>— —

לפניך היא במיטב הארץ הושב את אביך
ואת אחיך ישבו בארץ גשן ואם ידעת
היש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על
אשר לי: <— —

⁷ ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו
לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה
⁸ ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני
חיך ⁹ ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני
מגרי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו
ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי
אבותי בימי מגריהם ¹⁰ ויברך יעקב את
פרעה ויצא מלפני פרעה ¹¹ ויושב יוסף
את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ
מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס
כאשר צוה פרעה ¹² ויכלכל יוסף את אביו
ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי
הטף ¹³ ולחם אין בכל הארץ כי כבד
הרעב מאד: <— —

≈ *מְגָרִים *mēgarri* N מגרי 9 | וַיֵּשׁ MT INTERROG **היש** | §§2.2.2.1; 4.1.3) (ORTH; see MT הָוָא ≈ היא 6
מְגָרִים N מְגָרִיָּהֶם MT [מְגָרִים **mēgarriyyima* N מגריהם | מְגָרִים N מְגָרִי MT

And the land of Mišrem and the land of Ka'nan languished by reason of the famine.¹⁴ And Yusef gathered up all the money that was found in the land of Mišrem, and in the land of Ka'nan, for the grain which they bought. And Yusef brought the money into Faru's house.¹⁵ And when the money was all spent in the land of Mišrem, and in the land of Ka'nan, all the Egyptians came to Yusef, and said: "Give us bread, for why should we die in your presence? For *the money* is gone."¹⁶ And Yusef said: "Give your cattle, and I will give you *bread* for your cattle, if *the money* is gone."¹⁷ And they brought their cattle to Yusef. And Yusef gave them bread in exchange for the horses, and for the flocks, and for the herds, and for the asses. *And he supplied them* with bread in exchange for all their cattle for that year.¹⁸ And when that year ended, they came to him the second year, and said to him: "We will not hide from my lord that our money is all spent. And the herds of cattle are my lord's. There is nothing left in the sight of my lord, but *our bodies, and our lands*."¹⁹ Why should we die before your eyes,

ותלא ארץ מצרים וארץ כנען מפני הרעב¹⁴ וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה¹⁵ ויתם הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען ויבאו כל מצרים אל יוסף לאמר הבא לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפס הכסף¹⁶ ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתן לכם לחם במקניכם אם אפס הכסף¹⁷ ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמורים וינחלם בלחם בכל מקניהם בשנה ההיא¹⁸ ותתם השנה ההיא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם הכסף ומקנה הבהמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אם גויתנו ואדמתנו¹⁹ למה נמות לעיניך

13 ותלא *wtalla* לה"י *qal* IMPF ≈ MT וַתֵּלֶה (ORTH) | 15 וילקט *qal* IMV ≈ MT הָבֵה (ORTH) | הכסף DEF] MT | הכסף INDEF] MT | 16 ואתן IMPF ≈ MT וְאַתָּנָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | לחם] MT *minus* | הכסף DEF] MT | 17 וינחלם *wyānīlimma* נח"ל *hif'il*] MT וינחלם *pi* נה"ל וינחלם] MT ≈ ההיא (ORTH; §§2.2.2.1; 4.1.3) | 18 והיא MT הָיְוָה (ORTH; §§2.2.2.1; 4.1.3) | גויתנו ואדמתנו *gibyūtīnu wādāmūtīnu* PL] MT גוֹיְתָנוּ וְאֲדָמָתָנוּ SG

both we and *our lands*? Buy us and *our lands* for bread, and we and *our lands* will be servants to Faru. And give us seed that we may live and not die, and that the land may not be desolate.” :> — —

²⁰ So Yusef bought all the land of Miṣrem for Faru, for the Egyptians sold every man his field, because the famine was severe upon them. And the land became Faru’s. ²¹ And *he enslaved* the people *with him as slaves* from one end of the border of Miṣrem *to* its other end. ²² Only the land of the priests he did not buy, for the priests had an allowance from Faru, and ate their allowance which Faru gave them. Therefore they did not sell their land. :> — —

²³ Then Yusef said to the people: “Behold, I have bought you this day and *your lands* for Faru. Lo, here is seed for you, and you shall sow the land. ²⁴ And *at its harvest* you shall give a fifth to Faru, and four parts shall be your own for seed of the field, and for your food, and for them of your households, and for food for your little ones.” ²⁵ And they said:

גם אנחנו גם **אדמתנו** קנה אתנו ואת **אדמתנו** בלחם ונהיה אנחנו **ואדמתנו** עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם: < — —

²⁰ ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה ²¹ ואת העם העביד **אתו לעבדים** מקצה גבול מצרים **עד** קצהו ²² רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם: < — —

²³ ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת **אדמתיכם** לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה ²⁴ והיה **בתבואתה** ונתתם חמישת לפרעה וארבע הידות יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם ²⁵ ויאמרו

19 **אדמתנו** (twice) *ādāmūtīnu* PL] MT אַדְמַתְנוּ SG | **ואדמתנו** *wādāmūtīnu* PL] MT וְאֲדַמְתֵּנוּ SG | 21 **העביד** MT *hēʿebīd* (he removed them) | **לעבדים** MT *lēʿebīdīm* (he removed them) | **אתו** *ittu* PREP ‘with’] MT אִתּוֹ ACC | **אדמתיכם** *ādāmūtīkimma* PL] MT אַדְמַתְכֶּם SG | 24 **בתבואתה** *aftēbuwṡātā* N SG + PRON 3FSG] MT בְּתִבְאוֹתָהּ N PL ‘at ingathering’ | חמישת *ēmišāt* (GSH §5.5.1) ≈ MT חֲמִישִׁית

“You have saved our lives. Let us find favour in the sight of my lord, and we will be Faru’s slaves.” ²⁶ And Yusef made it a statute concerning the land of Miṣrem to this day, that Faru should have the fifth. Only the land of the priests *alone* did not become Faru’s. :>— —

²⁷ And Yishra’el dwelt in the land of Miṣrem, in the land of Gashen; and they gained possessions in it, and were fruitful, and multiplied exceedingly. ²⁸ And Yāqob lived in the land of Miṣrem seventeen years. So the days of Yāqob, the years of his life, *were* one hundred and forty-seven years. ²⁹ And when the time drew near that Yishra’el must die, he called his son Yusef, and said to him: “If now I have found favour in your sight, put, I pray you, your hand under my thigh, and deal, *I pray you*, kindly and truly with me. Do not bury me, I pray you, in Miṣrem, ³⁰ but when I lie with my fathers, you shall carry me out of Miṣrem, and bury me in their burying place.” And he said: “I will do *as your words*.” ³¹ And he said: “Swear to me.” And he swore to him. And Yishra’el bowed himself upon the bed’s head. :>— —

החיתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים
לפרעה ²⁶ וישם אתה יוסף לחק עד היום
הזה על אדמת מצרים לפרעה לחמוש רק
אדמת הכהנים **לבדה** לא היתה
לפרעה: <— —

²⁷ וישב ישראל בארץ מצרים בארץ
גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד ²⁸ ויחי
יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה
ויהיו ימי יעקב שני חייו שבע שנים
וארבעים ומאת שנה ²⁹ ויקרבו ימי ישראל
למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא
מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי
ועשית **נא** עמדי חסד ואמת אל נא
תקברני במצרים ³⁰ ושכבתי עם אבותי
ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם
ויאמר אנכי אעשה **כדברך** ³¹ ויאמר
השבע לי וישבע לו וישתחווי ישראל על
ראש המטה: <— —

26 *lāmoš* (GSH §5.5.4) ≈ MT לְחַמֵּשׁ | **לבדה** + PRON 3FSG] MT לְבָדָהּ + PRON 3MPL ↓ | **ויהיו** 28 PL] MT וַיְהִי SG | **נא** 29 MT minus | **כדברך** 30 *kādēbārāk* PL] MT כְּדִבְרְךָ SG | **השבע** 31 IMV ≈ MT הִשְׁבַּעַה MT *wyīštābbi* ≈ MT וַיִּשְׁתַּחוּ (↓ Gen. 18.2) LENG IMV (see §2.2.2.2)

48

¹And *after* these things *it was said* to Yusef: “Behold, your father is sick.” And he took with him his two sons Manashi and Ifrem. ²And *it was told* to Yāqob, and *it was said*: “Behold, your son Yusef comes to you.” And Yishra’el strengthened himself, and sat upon the bed. :>— —

³And Yāqob said to Yusef: “God Almighty appeared to me at Luza in the land of Ka’nan, and blessed me, ⁴and said to me, ‘Behold, I will make you fruitful, and multiply you, and I will make of you a company of peoples, and will give this land to your offspring after you for an everlasting possession.’ ⁵And now your two sons, who were born to you in the land of Miṣrem before I came to you into Miṣrem, are mine; Ifrem and Manashi, as Re’uben and *as She’mun*, they shall be mine. ⁶And your offspring, that you begot after them, shall be yours; they shall be called after the name of their brothers in their inheritance. ⁷And as for me, when I came from Faddan-

מח

¹ ויהי **אחר** הדברים האלה **ויאמר** ליוסף
הנה אביך חלה ויקח את שני בניו עמו את
מנשה ואת אפרים ² **ויגד** ליעקב **ויאמר**
הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל
וישב על המטה: <— —

³ ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי
נראה אלי בלזה בארץ כנען ויברך אתי
⁴ ויאמר אלי הנני מפריך והרביתך
ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ
הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם ⁵ ועתה
שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד
באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה
כראובן **וכשמעון** יהיו לי ⁶ ומולדתך
אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם
אחיהם יקראו בנחלתם ⁷ ואני בבאי מפדן

48.1 **אחר** MT אַחֲרַי (|| Gen. 22.20) | **ויאמר** *wiyyāmār nif* MT וַיֹּאמֶר *qal* || ² **ויגד** *wyiggād hif* PASS] MT
וַיִּגַּד *hif* ACT (see v. 1 above) | **ויאמר** *wiyyāmār* MT וַיֹּאמֶר (see v. 1 above) | ³ בָּלֹז // MT בָּלֹז |
וכשמעון 5 MT וְשִׁמְעוֹן

aram, Ra'el, *your mother*, died by me in the land of Ka'n'an on the way, when there was still some distance to come to Ifrata. And I buried her there on the way to Ifrata—that is, Bit-lēm.” :> — —

⁸ And Yishra'el saw Yusef's sons, and said: "Who are these *to you*?" ⁹ And Yusef said to his father: "They are my sons, whom God has given me here." And he said: "Bring them, I pray you, to me, and I will bless them." ¹⁰ Now the eyes of Yishra'el *were dim with age*, so that he could not see. And he brought them near to him, and he kissed them, and embraced them. ¹¹ And Yishra'el said to Yusef: "I had not thought to see your face, and lo, God has let me see your offspring also." ¹² And Yusef brought them out from between his knees, *and they bowed themselves* to the earth before him. ¹³ And Yusef took them both, Ifrem in his right hand toward Yishra'el's left hand, and Manashi in his left hand toward Yishra'el's right hand, *and drew near* to him. :>— —

¹⁴ And Yishra'el stretched out his right **hand**, and laid **it** upon Ifrem's head, who was the younger, and his left hand

אֲרָם מֵתָה עָלַי רַחֵל **אִמִּי** בָּאָרֶץ כְּנָעַן
בְּדֶרֶךְ בַּעֲזֹד כְּבֵרֶת הָאָרֶץ לְבֹאֹת אִפְרָתָה
וְאִקְבְּרָהּ שָׁם בְּדֶרֶךְ אִפְרָתָה הִיא בֵּית
לֶחֶם: — —

8 וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי
 אלה **לך** 9 ויאמר יוסף אל אביו בני הם
 אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא
 אלי ואברכם 10 ועיני ישראל **כבדה מזקנה**
 לא יכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם
 ויחבק להם 11 ויאמר ישראל אל יוסף
 ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי
 אלהים גם את זרעך 12 ויוציא יוסף אתם
 מעם ברכיו **וישתחו** לאפיו ארצה 13 ויקח
 יוסף את שניהם את אפרים בימינו
 משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו
 מימין ישראל **ויגש אליו**: — —

14 וישלח ישראל את יד ימינו וישתה
על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו

אֶפְרַת MT // 2° אפרתה | אָרַץ ≈ הארץ | MT minus [אמד] | MT minus [ארם] 7
 MT 3FPL כבדה 10 | MT minus [לך] 8 | ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3) הוא ≈ MT היא |
 wištabbu וישתחוו | (ברוכיו) birrūko (= ברכיו MT) | MT N M מִזְקֵן MT N F מזונה | 3CPL ↓
 hif ‘and he brought’ | MT wiygāš qal יוגש 13 | 3MSG (↓ Gen. 18.2) וישתחוו 3MPL
 qal IMPF ‘and laid (it)’ | שׁי”ת וישת qal IMPF + PRON 3FSG שׂת”ת wiyššātā וישתה

upon Manashi's head, crossing his arms, for Manashi was the first-born. ¹⁵ And he blessed Yusef, and said: "The God before whom my fathers Ab'ram and Ye'saq did walk, the God who has fed me *all my life long* to this day, ¹⁶ *the king* who has redeemed me from all evil, bless *these* lads, and let my name be carried by them, and the name of my fathers Ab'ram and Ye'saq. And let them grow into a multitude in the midst of the earth." :>— —

¹⁷ And when Yusef saw that his father laid his right hand upon the head of Ifrem, it displeased him, and he held up his father's hand, to remove it from Ifrem's head to Manashi's head. ¹⁸ And Yusef said to his father: "Not so, my father, for this is the first-born. Put your right hand upon his head." ¹⁹ And his father refused, and said: "I know it, my son, I know it. He also shall become a people, and he also shall be great, albeit his younger brother shall be greater than he, and his offspring shall become a multitude of nations."

²⁰ And he blessed them that day, saying: "In you Yishra'el will *be blessed*, saying: 'God make you as Ifrem and as Manashi.'" And he set Ifrem before Manashi. :>— —

על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור ¹⁵ ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי *מעודני* עד היום הזה ¹⁶ *המלך* הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים *האלה* ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ: <— —

¹⁷ וירא יוסף כי ישית אביו את יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה ¹⁸ ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו ¹⁹ וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים ²⁰ ויברכם ביום ההוא לאמר בך *יברך* ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה: <— —

יברך 20 | MT minus [את 17] | MT minus [האלה] | 'the angel' [המלאך 16] | MT [מעודני 15] | MT [yibbārrāk nif B] | MT [יִבְרַךְ pi 'will bless' (cf. Gen. 22.18; 26.4)]

²¹ And Yishra'el said to Yusef: “Behold, I die, but God will be with you, and bring you again to the land of your fathers. ²² Moreover I have given to you *one Ashkem* above your brothers, which I took out of the hand of the Emarite with my sword and with my bow.” :> — —

49

¹ And Yāqob called to his sons, and said: “Gather yourselves together that I may tell you that which shall befall you in the latter days. ² Assemble yourselves, and hear, O sons of Yāqob, and listen to Yishra'el your father. ³ Re'uben, you are my first-born, my might, and the beginning of my strength; preeminent in dignity and preeminent in power. ⁴ *You have been flowing* as water; you shall not have preeminence, because you went up to your father's bed; then you defiled it. He went up to my couch! :> — —

⁵ She'mun and Libi are brothers. *They consumed* iniquity *by their covenants*. ⁶ Let my soul not come into their council, *and in their assembly*, let my glory not be *enraged*. For in their anger

²¹ ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם ²² ואני נתתי לך **שכם אחד** על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי: < — —

מט

¹ ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים ² הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם ³ ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז ⁴ **פחזת** כמים אל תותיר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עליה: < — —

⁵ שמעון ולוי אחים **כלו** חמס **מכרתיהם** ⁶ בסודם אל תבוא נפשי **ובקהלם** אל **יחר** כבודי כי באפם

22 *askəm* PROP N] MT שֶׁכֶם N 'shoulder' ↓ | **אחד** (= MT אחד) [āt (אחת) ↓ 49.4 *fā'iztā pi B PF* **פחזת** 2MSG] MT פָּחַז N ↓ | **כלו** 5 *kallu pi PF 3CPL*] MT כָּלִי N PL CSTR 'weapons' ↓ | **מכרתיהם** *makrētiyyimma N* [מִכְרֹתָם*] MT מִכְרֹתָם N [מִכְרֹתָם*] ↓ | **ובקהלם** 6 [בְּקִהְלָם] MT יַחַר *qal IMPF 3MSG*] MT יַחַר *qal IMPF 2MSG* 'be (not) joined'

they killed a man, and in their self-will they hocked an ox. ⁷ *Exalted* be their anger, for it is fierce; and their *company*, for it is severe. I will divide them in Yāqob and scatter them in Yishra'el. :>— —

⁸ Ye'uda, your brothers shall praise you. Your *hands* shall be on the neck of your enemies, *and* your father's sons shall bow down before you. ⁹ Ye'uda is a lion's whelp. From the prey, my son, you have gone up. He stooped down, he crouched as a lion; and as a *lioness*, who shall rouse him up? ¹⁰ The scepter shall not depart from Ye'uda, nor the ruler's staff from among *his troops*, until *Shila* comes, and to him the peoples shall gather. ¹¹ *He is tied up to Gafna, his city, and the son of his might to emptiness*. He has washed his garments in wine, and *his vesture* in the blood of grapes. ¹² His eyes shall be *turbid* because of wine, and his teeth white with *fat*. :>— —

הרגו איש וברצונם עקרו שור ⁷ *אדיר* אפם
כי עז *וחברתם* כי קשתה אחליקם ביעקב
ואפיצם בישראל: <— —

⁸ יהודה אתה יודוך אחיך *ידיך* בערף
איביך *וישתחוּו* לך בני אביך ⁹ גור אריה
יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ באריה
וכלביה מי יקימנו ¹⁰ לא יסור שבט
מיהודה ומחקק מבין *דגליו* עד כי
יבוא *שלה* ולו יקהתו עמים ¹¹ *אסורי לגפן*
עירו ולשריקה בני איתנו כבס ביין לבושו
ובדם ענבים *כסותו* ¹² *הכלילו* עינים מיין
ולבן שנים *מחלב*: <— —

7 *אדיר* *ādar*] MT אָדיר 'cursed be' ↓ | *wābārātīm* MT חב"ר *wābārātīm* 'their wrath' ↓ | *āliqimma hif* ≈ MT אָחליקם *pi* | *ידיך* 8 PL] MT יָדְךָ SG | *וישתחוּו* MT יִשְׁתַּחֲוּוּ | *וכלביה* 9 ו- | *dēgālo* MT דְּגָלוֹ 'his feet' ↓ | *שלה* PROP N?] MT שילה *wkallibya* F *libya* MT *לִבְיָאָה ↓ | *דגליו* 10 MT דְּגָלוֹ 'his feet' ↓ | *אסורי* 11 PT *āsūri* 'obedience'? N יְקָהֵת MT *nif* IMPF 3MPL קה"ת *yiqqātu* *יקהתו* ↓ | *שילו* (*qere*) שילֹו (*ketiv*) ↓ | *אסרי* PT ACT 'binding' ↓ | *לגפן* *algāfān* PROP N] MT לִגְפָן N DEF ↓ | *עירו* *īru* MT עירה (*ketiv*), עִירוֹ (*qere*) ↓ | *בני איתנו* *bēni itānu* MT בְּנֵי אִתָּנוּ ↓ | *ולשריקה* *walšēriqa* MT וְלִשְׂרֵקָה 'to the choice vine' ↓ | *כסותו* *kassūtu* MT סוּתָה (*ketiv*), סוּתֹו (*qere*) (see §2.2.2.1) | *הכלילו* 12 MT *iklilu* 'his donkey's colt' ↓ | *מחלב* *miyyēlab* MT מִחֶלֶב 'milk' ↓ | *חכליל* PF 3CPL/N] MT חֲכָלִילִי ADJ ↓

¹³ Zebulan shall dwell at the haven of the sea, and he shall be for a haven of ships. And his border shall be *as far as* Šidon. ¹⁴ Yashishakar is a *sojourners'* ass, crouching down between *the nations*. ¹⁵ And he saw a resting place that it was *good*, and the land that it was pleasant. And he bowed his shoulder to bear, and became a servant under forced labour. :>— —

¹⁶ Dan shall judge his people. As one of the tribes of Yishra'el ^[17] *he shall be*. Dan, a serpent in the way, *lying* in the path that bites the horse's heels, *and throws* his rider backward. ¹⁸ I wait for your salvation, O Shema. :>— —

¹⁹ Gad *shall bring good tidings* and he *shall foretell the end*. ²⁰ O Asher! his bread shall be as *oil*, and he shall yield royal *dainties*. ²¹ Niftali is a doe let loose that carries words of *redemption*. :>— —

¹³ זבולן לחוף ימים ישכן והוא לחוף
אוניות וירכתו **עד** צידן ¹⁴ יששכר חמור
גרים רבץ בין **המשפחתים** ¹⁵ וירא מנוחה
כי **טובה** ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו
לסבל ויהי למוס עבד: <— —

¹⁶ דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל
^[17] **יהיה**. דן נחש עלי דרך **שפפון** עלי
ארח הנשך עקבי סוס **ויפל** רכבו אחור
¹⁸ לישועתך קויתי יהוה: <— —

¹⁹ גד **גדוד יגידנו** והוא **יגיד עקב**
²⁰ **מאשר שמן** לחמו והוא יתן **מעדני מלך**
²¹ **נפתלי אילה** שלוחה הנתן אמרי
שופר: <— —

¹³ זבולן^ (= MT [אֲנוֹת] anyot | (אניות) MT על 'at, upon' | ¹⁴ יששכר // MT יששכר | **גרים** gīrām N PL גר*] MT גרם N SG 'bone' ↓ | **המשפחתים** ammašfātēm] MT הַמִּשְׁפָּחִים ↓ | ¹⁵ **טובה** F] MT טוב M | למוס almos ≈ MT לָמוֹס ≈ MT לָמוֹס (Gen. 31.19) | ¹⁷ **יהיה** IMPF] MT יְהִי SHORT IMPF | **שפפון** šāfāfon] MT שָׁפִיפֹן | **יגידנו** gādōd] MT גִּדּוּד N 'raider, troop' | ¹⁹ **גדוד** qal INF] MT גִּדּוּד qal 'falls' ↓ | **ויפל** wyabbəl hif] MT וַיִּפֹּל qal ↓ | **יגיד** yaggəd] MT יִגַּד hif] MT גִּידָה/גִּידָה/גִּידָה qal ↓ | **עקב** eqəb] MT עֲקֵב qal 'heel' | ²⁰ **מאשר** māšār INTERROG + PROP N] MT מֵאֲשֶׁר PREP + מִן PROP N ↓ | **שמן** šāmān N M שֶׁמֶן*] MT שֶׁמֶן ADJ F ↓ | ²¹ **שופר** šūfār] MT שֹׁפָר 'goodly, lovely' ↓

²² Yusef is a fruitful bough, a fruitful bough by a fountain; *my young son* [runs] over the wall. ²³ The archers have grieved him *and quarreled with him*, and harassed him. ²⁴ But his bow abode in strength, and the arms of his hands were made strong, by the hands of the Mighty One of Yāqob, *in the name of* the Shepherd, the Stone of Yishra'el. ²⁵ By the God of your father, who shall help you, *and by God* Almighty, who shall bless you, with *blessing* of heaven *above*, *blessing* of the deep that crouches beneath, *blessing* of the breasts, and of the womb. ²⁶ The blessings of your father *and your mother* have prevailed above the blessings of *my mountain* to the utmost bounties of the everlasting *hill*. They shall be *on the head*, Yusef, and on *the leader*, the consecrated among his brothers. ²⁷ Binyamem is a ravenous wolf; in the morning he shall devour the *prey*; and at evening he shall divide the spoil.” ²⁸ All these are the twelve tribes of Yishra'el : > — —

²² בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בני
צעירי עלי שור ²³ וימררהו ויריבהו
וישטמהו בעלי חצים ²⁴ ותשב באיתן
קשתו ויפזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב
משם רעה אבן ישראל ²⁵ מאל אביך
ויעזרך ואל שדי ויברכך ברכת שמים
ממעל ברכת תהום רבצת תחת ברכת
שדים ורחם ²⁶ ברכת אביך ואמך גברו על
ברכת הרי עד תאות גבעת עולם תהיינה
לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו ²⁷ בנימים
זאב יטרף בבקר יאכל עדי ולערב יחלק
שלל ²⁸ כל אלה שבטי ישראל שנים
עשר: < — —

hif ר"ב *wyāribē'u* ויריבהו ²³ | ↓ (his) branches run (over the wall) בְּנוֹת צֶעִיר *bēni šīri* בני צעירי ²² MT
IMPF 3CPL + PRON 3MSG] MT וְרָבוּ *qal* 'they shot at him' ↓ | ↓ חֲצִים *iṣṣam* = MT חֲצִים 'arrows' ↓ |
↓ (אל) *il* ואל ²⁵ | ↓ וְאֵת *il* (אל) MT | ↓ בְּרִכָּת *bārākāt* (thrice) ברכת ²⁴ | ↓ מִשָּׁם *miššam* N] MT משם ²⁴
v. 26)] MT בְּרִכָּת *PL* | ↓ מִמַּעַל *MT* ממעל | ↓ בְּרִכָּת *bārākāt* (twice) ברכת ²⁶ | ↓ מִן *minus* | ↓ אֲרִי *ari* SG] MT הָרִי *PL* 'my parents' ↓ | ↓ גִּבְעַת *gābāt* SG] MT גִּבְעַת עוֹלָם *PL* ↓ | ↓ לָרֹאשׁ *larre'oš* N
ABS DEF] MT לָרֹאשׁ *N* CSTR INDEF ↓ | ↓ וְלִקְדָּקֵד *wlaqqādqāq* N ABS DEF] MT וְלִקְדָּקֵד *N* CSTR INDEF ↓ | בנימים ²⁷ |
עַד *MT* [עדי] | בנימין *MT* //

And this is what their father spoke to them and blessed them; everyone according to his blessing he blessed them. ²⁹ And he commanded them, and said to them: "I am to be gathered to my people. Bury me with my fathers in the cave that is in the field of Ifron the Atite, ³⁰ in the cave that is in the field of Makfela, which is before Mamri, in the land of Ka'nan, which Ab'ram bought with the field from Ifron the Atite for a possession of a burial place. ³¹ There they buried Ab'ram and Sharra his wife, *and there* they buried Ye'saq and Rubqa his wife, and there I buried Liyya. ³² The field and the cave that is in it were purchased from the children of At." :>— —

³³ And when Yāqob finished commanding his sons, he gathered up his feet into the bed, and expired, and was gathered to his people.

וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אתם איש » « כברכתו ברך אתם ²⁹ ויצו אתם ויאמר אליהם אני נאסף אל עמי קברו אתי אל אבותי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי ³⁰ במערה אשר בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרון החתי לאחוזת קבר ³¹ שם קברו את אברהם ואת שרה אשתו **ושם** קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושם קברתי את לאה ³² מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני חת: <— —

³³ ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו

28 « » MT אֶשֶׁר | 31 שם šamma ≈ MT שָׁמָּה (ORTH) | **ושם** wšamma MT שָׁמָּה ו- | wšamma ≈ שם MT שָׁמָּה (ORTH) | 33 (עמיו MT (= PL ^ עמיו MT) ammu (עמו) SG (|| Gen. 25.8)

50

¹ And Yusef fell upon his father's face, and wept upon him, and kissed him.

² And Yusef commanded his servants the physicians to embalm his father. So the physicians embalmed Yishra'el. ³ And forty days were fulfilled for him, for so are fulfilled the days of the *embalmers*. And they wept for him *in Mišrem* seventy days. ⁴ And the days of weeping for him were past. :>— —

And Yusef spoke to the household of Faru, saying: "If now I have found favour in your eyes, speak, I pray you, in the hearing of Faru, saying: ⁵ 'My father made me swear *before his death*, saying: 'Lo, I die. In my grave which *I hewed out* for me in the land of Ka'nan, there you shall bury me.' Now therefore let me go up, I pray you, and bury my father, *as he made me swear*, and I will come back." ⁶ And Faru said: "Go up, and bury your father, as he made you swear." :>— —

נ

¹ ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו
² ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט
את אביו ויחנטו הרפאים את ישראל
³ וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי
החנטים ויבכו אתו *מצרימה* שבעים יום
⁴ ויעברו ימי בכיתו: <— —

וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם
נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני
פרעה לאמר ⁵ אבי השביעני *לפני מותו*
לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר *כרתי* לי
בארץ כנען שם תקברני ועתה אעלה נא
ואקברה את אבי *כאשר השביעני*
ואשובה ⁶ ויאמר פרעה עלה וקבר את
אביך כאשר השביעך: <— —

50.3 החנטים *ānnātēm* *החנטים (GSH §4.1.4.8) MT הַחֲנֻטִּים PT PASS PL 'the embalmed' | *mišrīma* *מצרימה* | MT כְּרִיתִי [כר'ת *kārātti* *כרתי* | MT *minus* | *לפני מותו* 5 | MT מִצְרַיִם — DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) ↓ | שָׁמָּה *šamma* ≈ MT שָׁמָּה (ORTH) | *כר*"י 'I dug' ↓ | *כאשר השביעני* MT *minus* ↓

⁷ And Yusef went up to bury his father. And with him went up all the servants of Faru, the elders of his household, and all the elders of the land of Mišrem, ⁸ and all the house of Yusef, *his brothers*, and his father's household. Only their little ones, and their flocks, and their herds, they left in the land of Gashen. ⁹ And there went up with him both chariots and horsemen, and it was a very great company. ¹⁰ And they came to Garan-ʿaṭad, which is beyond the Yordan. And there they lamented with a very great and sorrowful lamentation. And he made a mourning for his father seven days. :>— —

¹¹ And when the inhabitants of *the land of* the Ka'nanite saw the mourning in Garan-ʿaṭad, they said: "This is a grievous mourning to the Egyptians." Therefore *the name of it* was called Ebel-mišrem, which is beyond the Yordan. ¹² And *his sons* did *for him* as he commanded them, ¹³ for his sons carried him into the land of Ka'nan, and buried him in the cave of the field of Makfela, which Ab'ram bought with the field, for a possession of a burying place, from Ifron the Atite, before Mamri. ¹⁴ And Yusef returned to Mišrem, he

⁷ ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים ⁸ וכל בית יוסף **אחיו** ובית אביו רק טפם וצאנם ובקרים עזבו בארץ גשן ⁹ ויעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המחנה כבד מאד ¹⁰ ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים: <— —

¹¹ וירא יושב **ארץ** הכנעני את האבל בגרן האטד ויאמרו אבל כבד זה למצרים על כן קרא **שמו** אבל מצרים אשר בעבר הירדן ¹² ויעשו **לו בניו** כן כאשר צום ¹³ וישאו אתו בניו ארצה כנען ויקברו אתו במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחוזת קבר מאת עפרון החתי על פני ממרא ¹⁴ וישב יוסף מצרימה הוא

8 [אחיו] MT וְאֶחָיו + ו | 11 [ארץ] MT הָאֶרֶץ 'the inhabitants of the land, the Canaanites' | שמו + PRON M] MT בָּנָיו לוֹ | 12 [לו בניו] MT אֲבֵל מִצְרַיִם // אבל מצרים | שְׁמָהּ + PRON F 'her name'

and his brothers, and all that went up with him to bury his father, after *they had buried* his father. :>— —

¹⁵ And when Yusef's brothers saw that their father was dead, they said: "*Lest* Yusef hate us, [*and*] fully repay us for all the evil which we did him."

¹⁶ And they sent a message *to* Yusef, saying: "Your father commanded before he died, saying: ¹⁷ 'So you shall say to Yusef "Forgive, I pray you, the transgression of your brothers, and their sin, for they did evil to you." And now, we pray you, forgive the transgression of the servants of the God of your father.'" And Yusef wept when they spoke to him. ¹⁸ And his brothers also went and fell down before his face. And they said: "Behold, we are your servants." :>— —

¹⁹ And Yusef said to them: "Do not fear. Am I in the place of God? ²⁰ And as for you, you meant evil against me, *but God* meant it for good, to bring to pass, as it is this day, to keep many people alive. ²¹ Now therefore do not fear. I will provide for you, and your little ones." And he comforted them, and spoke kindly *to* them. :>— —

ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו
אחרי קברו את אביו: <— —

¹⁵ ויראו אחי יוסף כי מת אביהם
ויאמרו לא ישטמנו יוסף השב ישיב לנו
את כל הרעה אשר גמלנו אתו ¹⁶ ויצוו על
יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר
¹⁷ כה תאמרון ליוסף אנה שא נא פשע
אחיד וחטאתם כי רעה גמלוד ועתה שא
נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף
בדברם אליו ¹⁸ וילכו גם אחיו ויפלו לפניו
ויאמרו הננו לך לעבדים: <— —

¹⁹ ויאמר אליהם יוסף אל תיראו
התחת אלהים אני ²⁰ ואתם חשבתם עלי
רעה והאלהים חשבה לטובה למען עשות
כיום הזה להחיות עם רב ²¹ ועתה אל
תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם
וינחם אתם וידבר אל לבם: <— —

14 קברו *qābāru* PF 3MPL] MT קברו INF + 3MSG '(after) his burying (his father)' ↓ | 15 לא PROHIBITIVE NEG] MT לא OPT PARTIC 'it may be' | השב MT והשב | 16 על MT אל | 17 תאמרון ≈ MT תאמרו - PARAG nun | 19 « » MT כי | התחת *ā'tāt* = MT התחת ↓ | 20 ואתם (= MT ואתם) *attimma* | והאלהים MT אלהים | 21 אל MT אל (cf. Gen. 34.3) | עשות ≈ MT עשה (cf. Gen. 31.28; see §2.2.2.1) | ו- אלהים

²² And Yusef dwelt in Miṣrem, he and his father's house. And Yusef lived one hundred and ten years. ²³ And Yusef saw Ifrem's *children* of the third generation. The children also of Maker the son of Manashi were born *in the days of* Yusef. :>— —

²⁴ And Yusef said to his brothers: "I die, *but God* will surely visit you, and bring you up out of this land to the land which he swore to Ab'ram, to Ye'ṣaq, and to Yāqob." :>— —

²⁵ And Yusef took an oath of the children of Yishra'el, saying: "God will surely visit you, and you shall carry up my bones from here *with you*." :>— —

²⁶ So Yusef died, being one hundred and ten years old. And they embalmed him, and he was put in a coffin in Miṣrem. :>— —

²² וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים ²³ וירא יוסף לאפרים **בנים** שלישים גם בני מכיר בן מנשה ילדו **בימי** יוסף: <— —

²⁴ ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת **והאלהים** פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב: <— —

²⁵ וישביע יוסף את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה **אתכם**: <— —

²⁶ וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אתו ויושם בארון במצרים: <— —

23 **בנים** MT בְּנֵי | **בימי** MT על־בְּרַכִּי 'upon (Joseph's) knees' | 24 **והאלהים** DEF MT וְאֱלֹהִים INDEF | 25 **אתכם** MT minus | 26 *wyūwwāšām hif* PASS ≈ MT וַיֵּשֶׁם *qal* PASS

שמות

 \times

¹ ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה
את יעקב. איש וביתו באו ² ראוּבֵן ושמעון
ולוי ויהודה ³ ויששכר וזבולון ובנימין ⁴ דן
ונפתלי גד ואשר ⁵ ויהיו כל נפש יצאי ירך
יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים
⁶ וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא
⁷ ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו
במאד מאד ותמלא הארץ אתם: — —

8 ויקם מלך חדש על מצרים
אשר לא ידע את יוסף 9 ויאמר אל
עמו הן עם בני ישראל רב ועצום ממנו

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב. MT [וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב. MT] 1.1
 זְבוּלָן MT [זְבוּלָן] | ו- יִשְׁשָׁכָר MT [ויששכר 3] | ו- לֵוִי MT [ולוי] | ו- שְׁמֵעוֹן MT [ושמעון 2] || אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ
 אֹתָם MT [אתם] *etimma* PREP ‘with, from’ אִתָּם 7 || SG וַיְהִי MT [PL ויהיו 5] || וּבְנִימִים // ו-
 אֲנִי MT [אני] *an* INTERJ [הן 9] || ACC

¹⁰ Come, let us deal wisely with them, lest they multiply, and if war *befalls us*, they will too join themselves to our enemies, and fight against us, and depart from the land.” ¹¹ And they set taskmasters over them to *afflict them* with their burdens. *And they built* for Faru *dwelling*-cities, Fiton and Rāmses. ¹² But the more they afflicted them, the more *they became fruitful* and the more they spread abroad. And they were in dread of the children of Yishra’el. ¹³ And the Egyptians made the children of Yishra’el serve with rigour. ¹⁴ And they made their lives bitter with hard labour, in mortar and in brick, and in all kinds of labour in the field, all their labour, within which they *were made to serve* with rigour. : > — —

¹⁵ And the king of Miṣrem said to the Hebrew midwives, one of whom was named Shifra and the other Fuwwa, ¹⁶ and he said: “When you serve as midwives to the Hebrew women, and see them upon the birth-stool: if it is a son, then you shall kill him; but if it is a daughter, then she shall live.”

¹⁰ הבה נתחכם לו פן ירבה והיה כי **תקראנו** מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ ¹¹ וישמו עליו שרי מסים למען **ענותם** בסבלותם **ויבנו** ערי **מסכנת** לפרעה את פיתון ואת רעמסס ¹² וכאשר יענו אתו כן **יפרה** וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל ¹³ ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך ¹⁴ וימרו את חייהם בעבדה קשה בחימר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר **עבדו** בהם בפרך: < — —

¹⁵ ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה ¹⁶ ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אותו ואם בת היא וחיתה

10 IMPF ≈ MT נִתְחַכְמָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | **תקראנו** *tigrānnu* IMPF 3FSG + PRON 1PL] MT תקראנה IMPF 3FPL/IMPF 3FSG + PARAG *nun* ‘befall’ ↓ | 11 **ענותם** + PRON PL] MT עֲנוּתוֹ + PRON SG ‘to afflict him’ | **ויבנו** PL] MT וַיִּבְנוּ SG | **מסכנת** *maskēnat* SG] MT מִסְכְּנוֹת PL ↓ | פיתון // MT פִּתּוֹן | 12 **יפרה** ↓ | בְּחִמָּר *bīmār* ≈ MT בחימר 14 **ויקצו** (MORPH) | *qal* ≈ MT קו”ץ *wyāqāṣu* ויקצו | **יִרְבֶּה** MT ‘multiplied’ | **עבדו** *abbēdu pi* PASS (GSH §2.10.9)] MT עֲבָדוּ *qal* ↓ | 16 **וראיתן** *wrā’itēn* (var. וראיתן) ≈ MT וַיִּרְאֶינָה (PHON) | **וחיתה** *wayyātā* ≈ MT וַיְחִיָּה

17 ותיראנה המילדות את האלהים ולא עשו
כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחינה
את הילידים 18 ויקרא פרעה למילדות
ויאמר להן מדוע עשיתן את הדבר הזה
ותחינה את הילידים 19 ותאמרנה
המילדות אל פרעה כי לא כנשים
המצריות העבריות כי חיות הנה בטרם
תבוא אליהן המילדות 20 וייטב
אלהים למילדות וירבו העם ויעצמו מאד
21 ויהי כי יראו המילדות את האלהים
ויעש להם בתים 22 ויצו פרעה לכל עמו
לאמר כל הבן הילד לעברים היאר
תשליכו וכל הבת תחיון: — —

ב

¹ וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי
² ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כי

285

he was a fine child, she hid him three months. ³And when she could no longer *hide him, his mother* took for him an ark of bulrushes, and daubed it with bitumen and with pitch, and she put the child in it, and laid [it] among the reeds by the river's bank. ⁴And his sister stood at a distance, *to know* what would be done to him. ⁵And the daughter of Faru came down to bathe at the river; and her maidens walked along by the river-side. And she saw the ark among the reeds, and sent her handmaid to fetch it. ⁶And she *opened it, and saw* the child, and, behold, the boy was crying. And *Faru's daughter* took pity on him, and said: "This is one of the Hebrews' children." ⁷Then his sister said to Faru's daughter: "Shall I go and call you a *nursing* woman from the Hebrew women, that she may nurse the child for you?" ⁸And Faru's daughter said to her: "Go." And the maiden went and called the child's mother. ⁹And Faru's daughter said to her: "*Behold*, the child *is yours*, and nurse it for me, and I will give you your wages." And the woman took

טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים ³ ולא יכלה עוד *הצפנהו* ותקח לו *אמו* תבת גמא ותחמרה בחימר ובזפת ותשים בה את הילד ותשים בסף על שפת היאר ⁴ ותתיצב אחותו מרחק *לדעת* מה יעשה לו ⁵ ותרד בת פרעה לרחץ על היאר ונערתיה הלכת על יד היאר ותרא את התבה בתוך הסף ותשלח את אמתה ותקחה ⁶ *ותפתחה ותרא* את הילד והנה נער בכה ותחמל עליו *בת פרעה* ותאמר מילידי העברים זה ⁷ ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה *מינקת* מן העבריות ותניק לך את הילד ⁸ ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את אם הילד ⁹ ותאמר לה בת פרעה *הלכי* את הילד הזה והינקהו לי ואני אתן את שכריך ותקח האשה

2.3 *āsfīnē'u*] MT הַצְפִּינֶהוּ | ↓ MT minus [אמו] | ≈ MT בחמר (↓ Exod. 1.14) | bassāf ≈ MT בסף | ↓ MT *assāf* | 5 | ↓ MT *lāḏē'a* [לדעת] | (MORPH) ותתצב ≈ MT *wtittšāb hitp* ותתיצב 4 | (PHON) בִּסְוִי MT | ↓ MT minus [בת פרעה] | (PHON) הַסְוִי | MT *and she opened and saw him* ותפתחה ותראה 6 | (PHON) הַסְוִי | PT *hif* מינקת [מינקת] 7 | (MORPH) מִיִּלְדִּי ≈ MT *miyyāḏidi* מילידי | (MORPH) לֵךְ ≈ MT *lek* לך | (MORPH) לֵךְ ≈ MT *lāli* הלכי 9 | (EXCLAM) *ā* + ל + PRON 2FSG/EXCLAM *ā* + יל"ך ≈ MT *qal* יל"ך | (ORTH) שְׁכָרְךָ ≈ MT *šakrāk* שכריך | (IMV FSG) *hif* יל"ך הִילְכִי MT [IMV FSG]

the child, and nursed it. ¹⁰ And the *lad* grew, and she brought him *to* Faru's daughter, and he became her son. And she named him Mushi, and said: "Because I drew him out of the water." :> — —

¹¹ Now in the course of those days, when Mushi was grown up, he went out to his kinsmen, and looked on their burdens. And he saw an Egyptian striking a Hebrew, one of his kinsmen. ¹² And he looked this way and that, and when he saw that there was no man, he struck the Egyptian, and hid him in the sand. ¹³ And he went out the next day, and, behold, two men of the Hebrews were fighting, and he said to the one that was in the wrong: "Why do you strike your companion?" ¹⁴ And he said: "Who made you a prince *and a judge* over us? Do you mean to kill me, as you killed the Egyptian?" And Mushi was afraid, and said: "Surely the thing is known." ¹⁵ And Faru heard of this matter, and he sought to kill Mushi. But Mushi fled from Faru, and dwelt in the land of Madyan. And he sat down by a well. :> — —

את הילד ותינקו ¹⁰ ויגדל הנער ותביאהו אל בת פרעה ויהי לה לבן ותקרא את שמו משה ותאמר כי מן המים משיתיו: < — —

¹¹ ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ¹² ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול ¹³ ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך ¹⁴ ויאמר מי שמך לאיש שר ולשופט עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר ¹⁵ וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר: < — —

↓ הילד MT [הנער 10] | (PHON) ותינקו MT ≈ *hif* (GSH §2.4.11) ינ"ק *wtiniqē'u* ותינקו MT minus | [את
מְשִׁיתָהוּ MT ≈ *qal* + PRON (GSH §3.2.3.3) מש"י *māšittiyyu* משיתיו MT minus | [את] | לְבַת MT [אל בת
יִשְׁפֹּט MT [ולשופט 14] (MORPH) |

¹⁶ Now the priest of Madyan had seven daughters, and they came and drew water, and filled the troughs to water their father's flock. ¹⁷ And the shepherds came and drove them away, but Mushi stood up and saved them, and watered their flock. ¹⁸ And when they came to Rāwwel their father, he said: "How is it that you have come so soon today?" ¹⁹ And they said: "An Egyptian delivered us out of the hand of the shepherds, and moreover he drew water for us, and watered the flock." ²⁰ And he said to his daughters: "And where is [he]?" Why is it that you have left the man? Call him, that he may eat bread." ²¹ And Mushi *began* to dwell with the man. And he gave Mushi Šibbura his daughter *for a wife*. ²² And she bore a son, and named him Girsham, for he said: "I have been a sojourner in a foreign land." :>— —

²³ Now in the course of those many days the king of Mišrem died, and the children of Yishra'el sighed because of the bondage, and they *cried out*, and their cry came up to God by reason of the bondage.

¹⁶ ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלאנה ותמלאנה את הרחטים להשקות **את** צאן אביהן ¹⁷ ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה ויושיענה וישק את צאנם ¹⁸ ותבאנה אל רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתין בא היום ¹⁹ ותאמרנה איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם דלא דלא לנו וישק את הצאן ²⁰ ויאמר אל בנתיו **ואיה** למה זה עזבתין את האיש קראן לו ויאכל לחם ²¹ **ויאל** משה לשבת את האיש ויתן את צפורה בתו למשה **לאשה** ²² ותלד בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: <— —

²³ ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים וינחו בני ישראל מן העבדה **ויצעקו** ותעל שועתם אל האלהים מן העבדה

[**את**] | (PHON) הֶרֶחֱטִים \approx MT $arrāṭṭam$ הרחטים | (MORPH) וְתִדְלָנָה דל"י MT \approx דל"א $wtidlā'inna$ ותדלאנה **16** | (MORPH) וַיֹּשִׁיעֶנָּה \approx MT $wyūšīyyinna$ ויושיענה **17** | MT minus | (ORTH) מִהֶרְתֵּן MT \approx $mā'irtən\ pi$ מהרתין **18** | (cf. v. 16) דָּלָה דָּלָה MT \approx דלא דלא **19** | (INTERROG) וְאַיִן MT \approx $āzābtən\ qal$ עזבתין | hif IMPF + PRON (GSH §3.2.6.2) \approx MT hif יש"ע $wyā'el$ ויאל **21** | (ORTH) עֲזַבְתִּין MT \approx qal אנ"ח ויאנחו **23** | MT minus | nif | (צע"ק ויצעקו) MT \approx nif |

²⁴ And God heard *their groaning*, and God remembered his covenant with Ab'ram, *and with Ye'ṣaq*, and with Yāqob. ²⁵ And God saw the children of Yishra'el, and God took notice [of them].

3

¹ And Mushi was keeping the flock of Yitru his father-in-law, the priest of Madyan, and he led the flock to the back of the wilderness, and came to the mountain of God, to Ureb. ² And the *angel of Shema* appeared *to him in a flame* of fire out of the midst of a bush, and he looked, and, behold, the bush burned with fire, and the bush was not consumed. ³ And Mushi said: "I will turn aside, and see this great sight, why the bush is not burned." ⁴ And when *God* saw that he turned aside to see, God called to him out of the midst of the bush, and said: "Mushi, Mushi". And he said: "Here I am." ⁵ And he said: "Do not come near, take your shoes off your feet, for the place on which you are standing *is* holy ground." ⁶ And he said: "I am the God of *your fathers*, the God of Ab'ram, *and the God* of Ye'ṣaq,

²⁴ וישמע אלהים את *נקאתם* ויזכר אלהים את בריתו את אברהם *ואת* יצחק ואת יעקב ²⁵ וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים

ג

¹ ומשה היה רעי את צאן יתרו חתנו כהן מדין וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חורבה ² וירא *אליו מלאך יהוה בלהבת* אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל ³ ויאמר משה אסור נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה ⁴ וירא *אלהים* כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה של ויאמר הנני ⁵ ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עמד עליו אדמת קדש *היא* ⁶ ויאמר אנכי אלהי *אבותיך* אלהי אברהם *ואלהי* יצחק

24 MT נא"ק נִאֲקָתָם [נק"א neqāttimma נקאתם 3.1 MT אַת 1° ואת | רעי rā'i SG (↓ Gen. 4.2) ≈ MT אַסְרָה IMPF ≈ MT אסור 3 | בְּלֶבֶת MT [בלַבֶּת ablā'ēbāt בלהבת | מִלְאֲךְ יְהוָה אֵלָיו MT [אליו מלאך יהוה 2 | רֵעָה (PHON) | LENG IMPF (see §2.2.2.2) | אֵלֵהֶם MT [אלהים 4 | יְהוָה MT [יהוה 5 | הִיא F MT [היא 6 | אֲבֹתֶיךָ MT [אבותיך PL] SG ↓ | אֵלֵהֶי MT [ואלהי 1° – אֵלֵהֶי MT [ואלהי

and the God of Yāqob.” And Mushī hid his face, for he was afraid to look upon God. :>— —

⁷ And Shema said: “I have surely seen the affliction of my people that are in Miṣrem, and have heard their cry by reason of their taskmasters; for I know *his sorrow*; ⁸ and I have come down to deliver them out of the hand of the Egyptians, and to bring them up out of that land to a good and broad land, to a land flowing with milk and honey; to the place of the Ka'nanite, *the Atite*, and the Emarite, and the Ferizzite, *and the Girgeshite*, and the Ibbite, and the Yebusite. ⁹ And now, behold, the cry of the children of Yishra'el has come to me, moreover I have seen the oppression with which the Egyptians oppress them.

¹⁰ Come now, and I will send you to Faru, that you may *bring* my people the children of Yishra'el out of Miṣrem.”

¹¹ And Mushī said to God: “Who am I, that I should go to Faru, and that I should bring the children of Yishra'el out of Miṣrem?” ¹² And he said: “I will certainly be with you, and this shall be the sign to you, that I have sent you:

ואלהי יעקב ויסתיר משה פניו כי ירא
מהביט אל האלהים: <— —

⁷ ויאמר יהוה ראו ראיתי את עני עמי
אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני
נגשיו כי ידעתי את **מכאובו** ⁸ וארדה
להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ
ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת
חלב ודבש אל מקום הכנעני **החתי**
והאמרי והפרזי **והגרגשי** והחוי והיבوسی
⁹ ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי
וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים
לחצים אתם ¹⁰ ועתה לך ואשלחך אל
פרעה **והוצאת** את עמי בני ישראל
ממצרים ¹¹ ויאמר משה אל האלהים מי
אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את
בני ישראל ממצרים ¹² ויאמר כי אהיה
עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך

וַאֲדָּ MT ≈ LENG IMPF 8 | וַאֲדָּו MT | מְכַאֲבוּ PL MT | **מכאובו** ma'kā'ūbu SG] (ORTH) רָאָה MT ≈ qal INF 7 | **והגרגשי** | + וְהִתְחַתִּי MT [החתי] | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) הָהוּא MT ≈ ההיא | IMPF (see §2.2.2.2) | **והוצאת** | MT [והוצאת] CONV IMPF | (see §2.2.2.2) לָכָה MT ≈ לך IMV 10 | MT minus

When you have brought the people out of Mişrem, you shall serve God upon this mountain.” ¹³ And Mushi said to God: “Behold, when I come to the children of Yishra’el, and shall say to them, ‘The God of your fathers has sent me to you,’ and they shall say to me, ‘What is his name?’ What shall I say to them?” :>— —

¹⁴ And God said to Mushi: “I AM THAT I AM,” and he said: “Thus you shall say *to the children* of Yishra’el, ‘I AM has sent me to you.’” ¹⁵ And God said moreover to Mushi: “Thus you shall say to the children of Yishra’el, ‘Shema, the God of your fathers, the God of Ab’ram, *and the God* of Ye’šaq, and the God of Yāqob, has sent me to you’. This is my name forever, and this is my memorial *to all generations*. ¹⁶ Go, and gather the elders *of the children* of Yishra’el together, and say to them, ‘Shema, the God of your fathers, the God of Ab’ram, *and of* Ye’šaq, and of Yāqob, has appeared to me, saying, ‘I have surely observed you, and what has been done to you in Mišrem, ¹⁷ and I have said, I will bring you up

בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה ¹³ ויאמר משה אל האלהים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם: —

14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֲהִיָּה אֲשֶׁר
אֲהִיָּה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר **אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**
אֲהִיָּה שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם 15 וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים
אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהם **וְאֱלֹהֵי יִצְחָק**
וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם
זֶה זַכְרִי לְדוֹר וָדוֹר 16 לָךְ וְאֶסְפַּת אֶת זִקְנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבֹרָהם **וְיִצְחָק**
וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פֶּקֶד פִּקְדָתִי אֶתְכֶם וְאֵת
הַעֲשׂוֹי לָכֶם בְּמִצְרַיִם 17 וְאָמַרְתָּ אֲעֵלָה אֶתְכֶם

MT [ויצחק] | MT *minus* [בני 16] | ו- יר [דודר] | ו- אלהי [ואלהי 15] | לְבָנִי [אל בני 14]
 IMPF ואמר MT (see §2.2.2.2) | IMPF ואמרה [17] | יצחק-ו

out of the affliction of Mišrem to the land of the Ka'nanite, *the Atite*, and the Emarite, and the Ferizzite, *and the Girgeshite*, and the Ibbite, and the Yebusite, to a land flowing with milk and honey,' ^[18] and they shall listen to your voice. :>— —

And you shall come, you and the elders of Yishra'el, to the king of Mišrem, and you shall say to him, 'Shema, the God of the Hebrews, *has called* upon us. Let us, we pray you, go a three days' journey into the wilderness, that we may sacrifice to Shema our God.' ¹⁹ And I know that the king of Mišrem will not give you leave to go, *except* by a mighty hand. ²⁰ And I will put forth my hand, and strike Mišrem with all my wonders which I will do in its midst, and after that he will let you go. ²¹ And I will give this people favour in the sight of the Egyptians, so that when you go, you shall not go *empty-handed*. ²² But *every man shall ask the other, and every woman*

מעני מצרים אל ארץ הכנעני **החתי**
והאמרי והפרזי **והגרשי** והחוי והיבוסי
אל ארץ זבת חלב ודבש ^[18] ושמעו
לקולך: :>— —

ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך
מצרים ואמרתם אליו יהוה אלהי העברים
נקרא עלינו » « נלכה נא דרך שלשת
ימים במדבר ונזבחה ליהוה אלהינו ¹⁹ ואני
ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלך
הלוא ביד חזקה ²⁰ ושלחתי את ידי
והכיתי את מצרים בכל נפלאותי אשר
אעשה בקרבם ואחרי כן ישלח אתכם
²¹ ונתתי את חן העם הזה בעיני
מצרים והיה כי תלכון לא תלכון
רקים ²² ושאל איש מאת רעהו ואשה

↓ | 'has met with us' קר"י MT [קר"א niqqāra **נקרא** 18 | MT minus [והגרשי] | + וּתְהַחֲתִי MT [החתי]
[רִיקִים rīqam ADJ PL **רקים** | PARAG nun – תִּלְכוּ MT ≈ תִּלְכוּן 21 | וְלֹא MT [אֵלֹהִים **הלוא** 19 | וְעַתָּה MT [» «
↓ | וְשָׁאַלָה אִשָּׁה MT [וּשְׁאֵל אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ 22 | MT ADV רִיקִים]

the other, her neighbour and she that sojourns in her house, vessels of silver, and vessels of gold, and clothing, and you shall put them upon your sons, and upon your daughters, and you shall despoil the Egyptians.”

4

¹And Mushi answered and said: “But, behold, they will not believe me or listen *to* my voice, for they will say, ‘Shema has not appeared to you.’” :> —

²And Shema said to him: “What is that in your hand?” And he said: “A rod.” ³And he said: “Cast it on the ground.” And he cast it on the ground, and it became a serpent. And Mushi fled from before it. ⁴And Shema said to Mushi: “Put forth your hand, and seize it by the tail.” And he put forth his hand, and took hold of it, and it became a rod in his hand. ⁵“That they may believe that Shema, the God of their fathers, the God of Ab'ram, *and* the God of Ye'saq, and the God of Yāqob, has appeared to you.” :> —

מאת רעותה משכינתה ומגירת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות ושמלתם על בניכם ועל בנתיכם ונצלתם את מצרים

ד

¹ויען משה ויאמר והן לא יאמנו לי ולא ישמעו *לקולי* כי יאמרו לא נראה אליך יהוה: < — —

²ויאמר אליו יהוה מה זה בידך ויאמר מטה ³ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו ⁴ויאמר יהוה אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו ⁵למען יאמנו כי נראה אליך יהוה אלתי אבותם אלתי אברהם *ואלהי* יצחק ואלהי יעקב: < — —

משכינתה *maškinta hif* PT F *מְשַׁכִּינָה* * + PRON (GSH §0.13, c) | MT *מְשַׁכִּינָתָהּ* PREP מ + N F *שְׁכֵנָה* + PRON | *יאמנו* *wmāgīrāt hif* PT F SG CSTR *מְגִירָה* * (GSH §0.13, c) | MT *וּמְגִירָתָהּ* PREP מ- + *qal* PT F SG CSTR 4.1 *yāmēnu hif* (GSH §2.2.1.2.4) ≈ MT *יֹאמְנוּ* (PHON) | *לקולי* | MT *בְּקוֹלִי* | 2 מה זה ≈ MT מזה (*ketiv*), *מֵה־זֶה* | *ואלהי* | MT *וְאֱלֹהֵי* (see v. 1) | *ואלהי* (qere) | 5 יאמנו ≈ MT *יֹאמְנוּ*

⁶And Shema said furthermore to him: “Put now your hand into your bosom.” And he put his hand into his bosom. And when he took it out *of his bosom*, behold, his hand was leprous, as [white as] snow. ⁷And he said: “Put your hand into your bosom again.” And he put his hand into his bosom again, and when he took it out of his bosom, behold, it was restored as [the rest of] his flesh. ⁸“And if they will not believe you, nor listen to the voice of the first sign, they will believe the voice of the latter sign. ⁹And if they will not believe even these two signs, nor listen to your voice, you shall take of the water of the river, and pour it upon the dry land, and the water which you take out of the river *shall become* blood upon the dry land.” ¹⁰And Mushi said to Shema: “Oh, my Lord, I am not eloquent, either heretofore or since you have spoken to your servant, for I am slow of speech, and of a slow tongue.” :>— —

¹¹And Shema said to him: “Who has made man’s mouth? Or who makes [a man] dumb, or deaf, or seeing, or blind? *Behold*, it is I, Shema! ¹²Now

⁶וַיֹּאמֶר יְהוָה לוֹ עוֹד הִבָּא נָא יָדְךָ
בְּחִיקְךָ וַיָּבֹא יָדוֹ בְּחִיקוֹ וַיּוֹצִיָּאָהּ *מְחִיקוֹ*
וְהִנֵּה יָדוֹ מִצְרַעַת כְּשֹׁלֵג ⁷וַיֹּאמֶר הֲשֵׁב יָדְךָ
אֶל חִיקְךָ וַיָּשֵׁב יָדוֹ אֶל חִיקוֹ וַיּוֹצִיָּאָהּ
מִחִיקוֹ וְהִנֵּה שְׁבָה כְּבָשָׂרוֹ ⁸וְהִיָּה אִם לֹא
יֵאֱמְנוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל הָאוֹת
הָרְאִישׁוֹן וְהָאֱמָנוּ לְקוֹל הָאוֹת הָאַחֲרוֹן
⁹וְהִיָּה אִם לֹא יֵאֱמְנוּ גַם לְשֵׁנִי הָאוֹת
הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹלְךָ וּלְקַחַת מִמִּימִי
הַיָּאֵר וּשְׁפַכְתָּ הַיִּבְשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר
תִּקַּח מִן הַיָּאֵר *יְהִי* לְדָם בִּיבְשֶׁת ¹⁰וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל יְהוָה בִּי אֲדֹנִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים
אֲנִכִּי גַם מִתְמוֹל גַּם מִשְׁלָשׁוֹם גַּם מֵאִז
דְּבַרְךָ אֶל עַבְדְּךָ כִּי כְבֹּד פֶּה וְכְבֹּד לְשׁוֹן
אֲנִכִּי: <— —

¹¹וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה
לְאָדָם אוֹ מִי יֵשִׁים אֶלֶם אוֹ חֶרֶשׁ
אוֹ פֶקַח אוֹ עוֹר הֲלֹא אֲנִכִּי יְהוָה ¹²וְעַתָּה

וְהָאֱמָנוּ | הָרְאִישׁוֹן MT $\bar{a}r\bar{a}'i\bar{s}h\bar{o}n$ (PHON) | יֵאֱמְנוּ MT $\bar{y}\bar{a}'m\bar{n}\bar{u}$ (see v. 1) | 8 *מְחִיקוֹ* MT minus | 9 *וְהִיָּה* MT $\bar{w}\bar{a}m\bar{e}n\bar{u}$ (see v. 1) | יִשְׁמְעוּ MT $\bar{y}\bar{s}m\bar{e}'u$ + PARAG *nun* | *יְהִי* IMPF MT $\bar{y}\bar{h}\bar{i}$ CONV PF ↓ | 11 שֵׁם יֵשִׁים MT $\bar{s}h\bar{m}$ | 12 הֲלֹא MT $\bar{h}\bar{l}\bar{a}$ INTERJ (GSH §6.3.12) | וְעַתָּה INTERROG *he* + NEG PARTIC

therefore go, and I will be with your mouth, and teach you what you shall speak.”¹³ And he said: “Oh, my Lord, send, I pray you, by the hand [of him whom] you will send.”¹⁴ And the anger of Shema was kindled against Mushi, and he said: “*Behold*, Ārron your brother the Libite, I know that he can speak well! And also, behold, he comes out to meet you, and when he sees you, he will be glad *in his heart*.”¹⁵ And you shall speak to him, and put the words in his mouth, and I will be with your mouth, and with his mouth, and will teach you what you shall do.”¹⁶ And he shall speak for you to the people; and he shall be to you a mouth, and you shall be to him as God.”¹⁷ And you shall take in your hand this rod, with which you shall do the signs.”¹⁸ And Mushi went and returned to Yitru his father-in-law, and said to him: “Let me go, I pray you, and return to my kinsmen that are in Miṣrem, and see whether they are still alive.” And Yitru said to Mushi: “Go in peace.” :> — —

לך ואנכי אהיה עם פִּיךָ והוריתיך אשר תדבר¹³ ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח¹⁴ ויחר אף יהוה במשה ויאמר **הלוא** אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח **בלבבו**¹⁵ ודברת אליו ושמט את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פִּיךָ ועם פיו והוריתי אתכם את אשר תעשון¹⁶ ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים¹⁷ ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות¹⁸ וילך משה וישב אל יתרו חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים ויאמר יתרו למשה לך לשלום: < — —

≈ פִּי 15 | בְּלִבּוֹ MT [בלבבו] | he + NEG PARTIC INTERROG הֲלֹא MT [הלוא] 14 ^{ā lū} INTERJ (GSH §6.3.12) | MT יֵתֵר // יתרו 18 | (Num. 27.21) פִּיהוּ MT

¹⁹ And Shema said to Mushi in Madyan: “Go, return to Mišrem, for all the men who sought your life are dead.”

²⁰ And Mushi took his wife and his sons, and set them upon an ass, and he returned to the land of Mišrem. And Mushi took the rod of God in his hand. :>— —

²¹ And Shema said to Mushi: “When you go back to Mišrem, see that you do before Faru all the wonders which I have put in your hand, but I will harden his heart and he will not let the people go. ²² And you shall say to Faru, ‘Thus says Shema, ‘Yishra’el is my son, my first-born, ²³ and I have said to you, ‘Let my son go, that he may serve me. And you have refused to let him go. Behold, I will kill your son, your first-born.’”

²⁴ And on the way at the lodging place Shema met him, and sought to kill him.

²⁵ Then Šibbura took a flint, and cut off the foreskin of *her heart*, and cast it at his feet. And she said: “Surely a bridegroom of blood you are to me.” ²⁶ So he left *her* alone. Then she said: “A bridegroom of blood [you are], because of the circumcision.” :>— —

¹⁹ ויאמר יהוה אל משה במדין לך
שוב מצרימה כי מתו כל האנשים
המבקשים את נפשך ²⁰ ויקח משה את
אשתו ואת בניו וירכבם על החמור וישב
ארץ מצרים ויקח משה את מטה האלהים
בידו: <— —

²¹ ויאמר יהוה אל משה בלכתך
לשוב מצרימה ראה **את** כל המופתים
אשר שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה
ואני אחזיק את לבו ולא ישלח את העם
²² ואמרת אל פרעה כה אמר יהוה בני
בכורי ישראל ²³ ואמר אליך שלח את
בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הרג
את בנך בכורך ²⁴ ויהי בדרך במלון
ויפגשו יהוה ויבקש המיתו ²⁵ ותקח
צפורה צר ותכרת את ערלת **בנה**
ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אתה
לי ²⁶ וירף **ממנה** אז אמרה חתן דמים
למלות: <— —

19 מצרימה ≈ MT מִצְרַיִם – DIREC he (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) ¶ | 20 ארץ ≈ MT אֶרֶץ + DIREC he (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) | 21 **את** MT minus | אֲחִיקָא ≈ MT אֲחִיקָא pi/hif ≈ MT אֲחִיקָא pi ¶ | 24 **המיתו** hif INF מו"ת **amitu** ¶ | 25 **בנה** binna N ban] MT בְּנֵה N ben ‘her son’ ¶ | 26 **ממנה** + PRON F] MT מִמֶּנּוּ + PRON M

²⁷ And Shema said to Ārron: “Go into the wilderness to meet Mushi.” And he went, and met him at the mountain of God, and kissed him. ²⁸ And Mushi told Ārron all the words of Shema which *he had sent him*, and all the signs which he had charged him. ²⁹ And Mushi and Ārron *went* and gathered together all the elders of the children of Yishra’el. ³⁰ And Ārron spoke all the words which Shema had spoken to Mushi, and did the signs in the sight of the people. ³¹ And the people *believed*, and *they announced* that Shema had remembered the children of Yishra’el, and that he had seen their affliction, and they bowed down and worshipped. :>— —

5

¹ And afterward Mushi and Ārron came, and said to Faru: “Thus says Shema, the God of Yishra’el, ‘Let my people go, that they may hold a feast to me in the wilderness.’” ² And Faru said: “Who is Shema that I should obey his voice and let Yishra’el go? I do not know Shema, and moreover, I will not let Yishra’el go.” ³ And they said: “The God of the Hebrews has met with us, let us go,

²⁷ ויאמר יהוה אל אהרן לך לקראת משה המדברה וילך ויפגשו בהר האלהים וישק לו ²⁸ ויגד משה לאהרן את כל דברי יהוה אשר *שלחו* ואת כל האותות אשר צוהו ²⁹ וילכו משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל ³⁰ וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר יהוה אל משה ויעש האותות לעיני העם ³¹ ויאמנו העם וישמעו כיפקד יהוה את בני ישראל וכי ראה את ענים ויקדו וישתחוו: <— —

ה

¹ ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר יהוה אלהי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר ² ויאמר פרעה מי יהוה אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל לא ידעתי את יהוה וגם את ישראל לא אשלח ³ ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו נלכה

28 *šallā’ē’u*] MT שלחו | 29 *וילכו* PL] MT וילך SG (see §2.2.2.1) | 31 *ויאמנו* PL] MT ויאמנו SG (see §2.2.2.1) | *wyēšammā’u pi*] MT וישמעו *qal* ‘and they heard’ (cf. Gen. 45.2) | *את* at PREP ‘with, from’] MT אַתּ NOTA ACC

we pray you, *into the wilderness* three days' journey, and sacrifice to Shema our God, lest he fall upon us with pestilence, or with the sword.”⁴ And the king of Miṣrem said to them: “Why do you, Mushi and Ārron, *separate* the people from their works? Get to your burdens.”⁵ And Faru said: “Behold, they are now more numerous *than* the people of the land, and you make them rest from their burdens.” :>— —

⁶And the same day Faru commanded the taskmasters of the people, and their officers, saying: ⁷“You shall no longer give the people straw to make brick, as in the past; let them go *and gather* straw for themselves.”⁸ And the number of the bricks, which they made in the past, you shall lay upon them; you shall not reduce it, for they are idle; therefore they cry, saying, ‘Let us go and sacrifice to our God.’⁹ Let heavier work be laid upon the men, that *they may pay attention* to it; and let them pay *no* attention to lying words.” :>— —

נא *המדברה* דרך שלשת ימים « »
ונזבחה ליהוה אלהינו פן יפגענו בדבר
או בחרב⁴ ויאמר אליהם מלך מצרים
למה משה ואהרן *תפרידו* את העם
ממעשיו לכו לסבלתיכם⁵ ויאמר פרעה הן
רבים עתה *מעם* הארץ והשבתם אתם
מסבלותם: <— —

⁶ויצו פרעה ביום ההוא את הנגשים
בעם ואת שוטריהם לאמר⁷ לא תוסיפון
לתת תבן לעם ללבן לבנים כתמול
שלשום הם ילכו *ויקששו* להם תבן⁸ ואת
מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול
שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו
כי נרפים הם על כן הם צעקים לאמר
נלכה נזבחה לאלהינו⁹ תכבד העבדה על
האנשים *וישעו* בה *ולא* ישעו בדברי
שקר: <— —

3 *המדברה* MT minus | « » MT במדבר 4 *תפרידו* MT תפריעו ‘disturb, take away from’ (see Tal 1984, 167–72) | *מעם* 5 MT עם ‘the people (of the land are now many)’ † | תוסיפון 7 MT תאספון (ORTH) | *ויקששו* IMPF MT וקששו CONVPF | *וישעו* 9 MT ויעשו
‘labour’ | *ולא* MT ואל

¹⁰ And the taskmasters and the officers of the people went out, *and they spoke* to the people, saying: “Thus said Faru, ‘I will not give you straw. ¹¹ Go yourselves, get straw where you can find it, for there shall be no decrease whatsoever in your work.” ¹² So the people scattered throughout all the land of Mišrem to gather stubble for straw. ¹³ And the taskmasters *were pressing the people* saying: “Fulfill your works, your daily task each day, as when there was straw *given to you*.” ¹⁴ And the officers of the children of Yishra’el, whom Faru’s taskmasters had set over them, *were beating [the people]*, asking: “Why have you not fulfilled your task both yesterday and today, in making brick as in the past?” :>— —

¹⁵ Then the officers of the children of Yishra’el came and cried to Faru, saying: “Why do you deal with your servants this way? ¹⁶ There is no straw given to your servants, and they say to us, ‘Make bricks,’ and, behold, your servants *are beating* [the people]; but the fault is *in you*.” ¹⁷ But he said: “You are idle, you are idle; therefore you say, ‘Let us go *and sacrifice* to Shema.’

¹⁰ ויצאו נגשי העם ושוטריו וידברו אל העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן ¹¹ אתם לכו קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע מעבדתכם דבר ¹² ויפץ העם בכל ארץ מצרים לקשש קש לתבן ¹³ והנגשים אצוים בעם לאמר כלו מעשיכם דבר יום ביומו כאשר בהיות התבן נתן לכם ¹⁴ ויכו שוטרי בני ישראל אשר שמו עליהם נגשי פרעה לאמר מדוע לא כליתם חקכם ללבן כתמול שלשום גם תמול גם היום: <— —

¹⁵ ויבאו שוטרי בני ישראל ויצעקו אל פרעה לאמר למה תעשה כה לעבדיך ¹⁶ תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו והנה עבדיך מכים וחטאת עמך ¹⁷ ויאמר נרפים אתם נרפים על כן אתם אמרים נלכה ונזבחה ליהוה

אצ"י *āṣuwām* אצוים ¹³ | +ו (וקחו) *wqā'u* (קחו) MT (= MT קחו) ¹¹ | 'and they said' וַיֹּאמְרוּ MT [וידברו] ¹⁰ *qal* MT אֶזְרִי אֶתְּ אֶתְּ *qal* 'were urgent' ↓ | MT minus [בעם] | *nētən qal* PT PASS [נתן] MT minus | *hif* PT 'are beaten' *hof* PT מְכִים *makkām hif* PT [מכים] ¹⁶ | ↓ *hof* 'were beaten' *hof* מְכִים ¹⁴ | MT minus [ויכו] *wyakku hif* MT [ויכו] ¹⁴ | ↓ *immāk* PREP [עמך] MT [עמך] ¹⁷ | — (נזבחה) *niz'bā* (= MT נִזְבְּחָה) ¹⁷ | ↓

¹⁸ Go therefore now, and work, for no straw shall be given you, yet you shall deliver the number of bricks.” ¹⁹ And the officers of the children of Yishra’el saw that they were in trouble, when it was said: “Nothing *shall be diminished* from your daily quantity of bricks.” ²⁰ And they met Mushi and Ārron, who stood in the way, as they came from *the face of* Faru, ²¹ and they said to them: “Shema shall look upon you, and judge, because you have made our smell abhorrent in the eyes of Faru, and in the eyes of his servants, to put a sword *in his hand* to kill us.” ²² And Mushi returned to Shema, and said: “O Lord, why have you done evil to this people, *and why* did you ever send me? ²³ For since I came to Faru to speak in your name, he has done evil to this people, and you have not delivered your people at all.”

6

¹ And Shema said to Mushi: “*You* shall see what I will do to Faru, for by a strong hand he shall let them go, and by a strong hand he shall drive them out of his land.” :> — —

18 ≈ MT לִבְנִים DEF (see §4.1.3.2.5) | 19 ^ברע (= MT בָּרַע) | ab'rā (ברעה) | MT yiggārā nif] יגרע | 20 פני MT minus ↓ | 21 ירא MT yērē'i IMPF | MT ירא SHORT IMPF see §2.2.2.2) | 22 ולמה MT לְמָה | 6.1 אתה MT עַתָּה 'now' | את | MT minus

¹⁸ ועתה לכו עבדו ותבן לא ינתן לכם ותכן הלבנים תתנו ¹⁹ ויראו שוטרי בני ישראל אתם ברע לאמר לא יגרע מלבניכם דבר יום ביומו ²⁰ ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פני פרעה ²¹ ויאמרו אליהם יראה יהוה עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידו להרגנו ²² וישב משה אל יהוה ויאמר אדני למה הרעת לעם הזה ולמה זה שלחתני ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך

1

¹ ויאמר יהוה אל משה אתה תראה את אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו: < — —

²And *Shema* spoke to Mushi, and said to him: "I am Shema, ³and I appeared to Ab'ram, *and* to Ye'ṣaq, and to Yāqob, as God Almighty, but by my name Shema, I was not known to them. ⁴And I have also established my covenant with them, to give them the land of Ka'nan, the land of their sojournings, within which they sojourned. ⁵And moreover I have heard the *groaning* of the children of Yishra'el, whom the Egyptians keep in bondage, and I have remembered my covenant. ⁶Therefore say *to the children* of Yishra'el, 'I am Shema, and I will bring you out from under the burdens of the Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I will redeem you with an outstretched arm, *and with great judgments*, ⁷and I will take you to me for a people, and I will be to you a God, and you shall know that I am Shema your God, who brought you out from under the burdens of the Egyptians. ⁸And I will bring you into the land which I lifted up my hand to give to Ab'ram, to Ye'ṣaq, and to Yāqob, and I will give it to you for a heritage. I am Shema.'" ⁹And Mushi spoke so to

²וידבר יהוה אל משה ויאמר אליו אני יהוה ³ואראה אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם ⁴וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה ⁵וגם אני שמעתי את נקאת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכרה את בריתי ⁶לכן אמר אל בני ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובמשפטים גדלים ⁷ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם המוצא אתכם מתחת סבלות מצרים ⁸והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני יהוה ⁹וידבר משה כן אל

1 - אַל MT [ואל] | $wirra'i$ IMPF ≈ MT וַאֲרָא SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | 3 | אֱלֹהִים MT [יהוה] 2
 | וַאֲזַכְּרָה MT [ואזכרה] | $ne'qāt$ MT [נקאת] | נא"ק נֶאֱקַת MT [נקאת] 5
 | וּבְמִשְׁפָּטִים MT [ובמשפטים] | לְבִנֵי MT [אל בני] 6

the children of Yishra'el, but they did not listen to Mushi for anguish of spirit, and for cruel bondage.^{9a} *And they said to Mushi: "Let us alone, we pray you, that we may serve the Egyptians! For it would have been better for us to serve the Egyptians than to die in the wilderness."* :>— —

¹⁰ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹¹ "Go in, tell Faru king of Miṣrem to let the children of Yishra'el go out of his land." ¹² And Mushi spoke before Shema, saying: "Behold, the children of Yishra'el have not listened to me, how then shall Faru hear me; for I am of uncircumcised lips?" :>— —

¹³ And Shema spoke to Mushi and to Ārron, and gave them a charge to the children of Yishra'el, and to Faru king of Miṣrem, to bring the children of Yishra'el out of the land of Miṣrem. ¹⁴ *And these* are the heads of their fathers' houses: The sons of Re'uben the first-born of Yishra'el: Inok, and Fillu, Iṣron, and Karmi; these are the families of Re'uben. ¹⁵ And the sons of She'mun: Yamuwwel, and Yamen, and Ād, and Yaken, and Ṣār, and Sha'ol the son of a Ka'nanite woman; these are the families of She'mun. ¹⁶ And these are

בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה ^{9a} [ואמרו אל משה חדל נא ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר: <— —

¹⁰ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹¹ בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו ¹² וידבר משה לפני יהוה לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים: <— —

¹³ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים ¹⁴ ואלה ראשי בית אבותם בני ראובן בכור ישראל חנוך ופלוז חצרון וכרמי אלה משפחות ראובן ¹⁵ ובני שמעון ימואל וימין ואחד ויכין וצהר ושאוול בן הכנענית אלה משפחות שמעון ¹⁶ ואלה

9a MT minus (= Exod. 14.12) | [ואמרו אל... ממותנו במדבר 9a] MT אֱלֹהָהּ | 15 — ו- MT [ואלה 14] | 14 MT // ואחד 15 | 15 MT // וצהר (PHON) | (PHON)

the names of the sons of Libi according to their generations: Girshon, Qāt, and Merari; and the years of the life of Libi were one hundred and thirty-seven years. ¹⁷ *And the sons of Girshon: Libni and Shama'i, according to their families.* ¹⁸ And the sons of Qāt: 'Amram, and Ya'sar, *Ibron*, and 'Az'zil; and the years of the life of Qāt were one hundred and thirty-three years. ¹⁹ And the sons of Merari: Melli and Mushi; these are the families of the Libites according to their generations. :>— —

²⁰ And 'Amram took Yukabed his father's sister for a wife, and she bore him Ārron, and Mushi, *and Maryam their sister*; and the years of the life of 'Amram were one hundred and thirty-*six* years. ²¹ And the sons of Ya'sar: Qara, and Nafag, and Zakri. ²² And the sons of 'Az'zil: Misha'el, and Elişafan, and Satri. ²³ And Ārron took Elishaba, the daughter of 'Amminadab, the sister of Nēshon, for a wife, and she bore him Nadab, and Abiyyu, Elāzar, and Itamar. ²⁴ And the sons of Qara: Asor, and Ilqane, and Abisaf; these are the families of the Qaraites. ²⁵ And Elāzar, Ārron's son,

שמות בני לוי לתולדתם גרשון **קהת** ומררי ושני חיי לוי שבע ושלישים ומאת שנה ¹⁷ **ובני** גרשון לבני ושמעי למשפחותם ¹⁸ ובני קהת עמרם ויצהר **חברון** ועזיאל ושני חיי קהת שלש ושלישים ומאת שנה ¹⁹ ובני מררי מחלי ומושי אלה משפחות הלוי לתולדתם: <— —

²⁰ ויקח עמרם את יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה **ואת מרים אחותם** ושני חיי עמרם **שש** ושלישים ומאת שנה ²¹ ובני יצהר קרח ונפג וזכרי ²² ובני עזיאל מישאל ואליצפן וסתרי ²³ ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר ²⁴ ובני קרח אסור ואלקנא ואביסף אלה משפחות הקרחי ²⁵ ואלעזר בן אהרן

16 MT minus ↓ [ואת מרים אחותם 20] | + וְחִבְרֹן [חברון 18] | - וּבְנֵי [ובני 17] | - וְקָהֶת [קהת 16] | 24 MT // אסור [נְחֹשָׁן MT // Nēshon (= nēššon) נחשון 23] | וְאֶלְצָפָן MT // ואליצפן 22] | MT [שש] | וְאֶבְיָאֶסָף MT // ואביסף | וְאֶלְקָנָה MT // ואלקנא | אֶסִּיר MT

took him one of the daughters of Fu'til for a wife, and she bore him Fi'nas; these are the heads of the fathers' [houses] of *the Libite* according to their families. ²⁶ These are the same Ārron and Mushi, to whom Shema said: "Bring out the children of Yishra'el from the land of Mišrem according to their hosts." ²⁷ It was they who spoke to Faru king of Mišrem, to bring the children of Yishra'el out of *the land of Mišrem*; these are the same Mushi and Ārron. ²⁸ And on the day when Shema spoke to Mushi in the land of Mišrem, :>— —

²⁹ Shema spoke to Mushi, saying: "I am Shema; speak to Faru king of Mišrem all that I speak to you." ³⁰ And Mushi said before Shema: "Behold, I am of uncircumcised lips, and how shall Faru *hear me*?" :>— —

7

¹ And Shema said to Mushi: "See, I have made you as God to Faru, and Ārron your brother shall be your prophet. ² You shall speak all that I command you, and Ārron your brother shall speak to Faru to let the children of Yishra'el go out of his land. ³ And I will harden Faru's heart, and multiply my signs

לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות **הלוי** למשפחותם ²⁶ הוא אהרן ומשה אשר אמר יהוה להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם ²⁷ הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל **מארץ מצרים** הוא משה ואהרן ²⁸ ויהי ביום דבר יהוה אל משה בארץ מצרים: <— —

²⁹ וידבר יהוה אל משה לאמר אני יהוה דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דבר אליך ³⁰ ויאמר משה לפני יהוה הן אני ערל שפתים ואיך **ישמעני** פרעה: <— —

ז

¹ ויאמר יהוה אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך ² אתה תדבר את כל אשר אצוך ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו ³ ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותתי

↓ יִשְׁמַע אֵלַי MT [ישמעני 30] | ↓ מִמִּצְרַיִם MT [מארץ מצרים 27] | PL 'the Levites' הַלְוִיִּם MT [הלוי 25] SG

and my wonders in the land of Miṣrem. ⁴But Faru will not listen to you, and I will lay my hand upon Miṣrem, and bring my hosts, my people the children of Yishra'el, out of the land of Miṣrem by great *judgments*. ⁵And *all* the Egyptians shall know that I am Shema, when I stretch out my hand upon Miṣrem, and bring out *my people* the children of Yishra'el from among them.” ⁶And Mushi and Ārron did as Shema commanded them; so did they. ⁷And Mushi [was] eighty years old, and Ārron eighty three years old, when they spoke to Faru. :>— —

⁸And Shema *spoke* to Mushi and to Ārron, saying: ⁹“When Faru shall speak to you, saying, ‘Show *a sign or* a wonder for you,’ then you shall say to Ārron, ‘Take your rod, and cast it down before Faru *that it become* a serpent.’” ¹⁰And Mushi and Ārron went in *before* Faru, and they did so, as Shema had commanded, and Ārron cast down his rod before Faru and before his servants, and it became a serpent. ¹¹Then Faru also called for the wise men and the sorcerers, and they also, the magicians of

ואת מופתי בארץ מצרים ⁴ ולא ישמע
אלִיכם פרעה ונתתי את ידי במצרים
והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל
מארץ מצרים **במשפטים** גדלים ⁵ וידעו **כל**
מצרים כי אני יהוה בנטתי את ידי על
מצרים והוצאתי את **עמי** בני ישראל
מתוכם ⁶ ויעש משה ואהרן כאשר צוה
יהוה אתם כן עשו ⁷ ומשה בן שמנים שנה
ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל
פרעה: — —

8 **וידבר** יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר ⁹ כי ידבר אליכם פרעה לאמר
תנו לכם **אות או** מופת ואמרת אל
אהרן קח את מטך והשליך לפני פרעה
ויהי לתנין ¹⁰ ויבא משה ואהרן **לפני**
פרעה ויעשו כן כאשר צוה יהוה וישלך
אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו
ויהי לתנין ¹¹ ויקרא גם פרעה לחכמים
ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי

and 'וַיֹּאמֶר MT [וידבר 8 | MT minus [עמי | MT minus ↓ [כל 5 | MT minus ↓ [בְּשִׁפְטִים MT [במשפטים 7.4
אֵל MT [לפני 10 | ו- יהי MT [יהי | MT minus [אות או 9 | said'

Miṣrem, did in like manner with their enchantments. ¹²For they cast down every man his rod, and they became serpents, but Ārron's rod swallowed up their rods. ¹³And Faru's heart was hardened, and he did not listen to them, as Shema had spoken. :> — —

¹⁴And Shema *spoke* to Mushi: "Faru's heart is stubborn; he refuses to let the people go. ¹⁵Go to Faru in the morning; behold, *he* goes out to the water, and you shall stand by the bank of the river to meet him, and the rod which was turned to a serpent you shall take in your hand. ¹⁶And you shall say to him, 'Shema, the God of the Hebrews, has sent me to you, saying, 'Let my people go, *that he may serve me* in the wilderness, and, behold, until now you have not listened. ¹⁷Thus says Shema, 'In this you shall know that I am Shema; behold, I will strike with the rod that is in my hand upon the waters which are in the river, and they shall be turned to blood. ¹⁸And the fish that are in the river shall die, and the river shall become foul, and the Egyptians will loathe drinking water from the river.'" :> — —

מצרים בלהטיהם כן ¹²וישלוכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה אהרן את מטותם ¹³ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה: :> — —

¹⁴וידבר יהוה אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח את העם ¹⁵לך אל פרעה בבקר הנה הוא יצא המים ונצבת לקראתו על שפת היאר והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך ¹⁶ואמרת אליו יהוה אלהי העברים שלחני אליך לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר והנה לא שמעת עד כה ¹⁷כה אמר יהוה בזאת תדע כי אני יהוה הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר ונהפכו לדם ¹⁸והדגה אשר ביאר תמות ובאש היאר ונלאו מצרים לשתות מים מן היאר: :> — —

14 וידבר MT 'and said' | את MT minus | 15 הוא MT minus | המים ≈ MT הַמִּימָה + DIREC he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 16 ויעבדני wyābbādāni SG] MT וַיַּעֲבֹדֵנִי PL 'that they may serve me'

^{18a} And Mushi and Ārron went to Faru and said to him: “Shema, the God of the Hebrews, has sent us to you, saying, ‘Let my people go, that he may serve me in the wilderness, and, behold, until now you have not listened.’ ^{18b} Thus says Shema, ‘In this you shall know that I am Shema; behold, I will strike with the rod that is in my hand upon the waters which are in the river, and they shall be turned to blood. ^{18c} And the fish that are in the river shall die, and the river shall become foul, and the Egyptians will loathe drinking water from the river.’” :>— —

¹⁹ And Shema said to Mushi: “Say to Ārron, ‘Take your rod, and stretch out your hand over the waters of Miṣrem, and over their streams, over their rivers, **and** over their pools, and over all their ponds of water, that they may become blood, **and there shall be** blood throughout all the land of Miṣrem, both in [vessels of] wood and in [vessels of] stone.” ²⁰ And Mushi and Ārron did so, as Shema commanded, and he lifted up **his** rod, and struck the waters that were in the river, in the sight of Faru, and in the sight of his servants; and all the waters that were in the river were turned to blood. ²¹ And the fish that

¹⁸ [א] וילך משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו יהוה אלהי העברים שלחנו אליך לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר והנה לא שמעת עד כה ¹⁸ [ב] כה אמר יהוה בזאת תדע כי אני יהוה הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר ונהפכו לדם ¹⁸ [ג] והדגה אשר ביאר תמות ובאש היאר ונלאו מצרים לשתות מים מן היאר: <— —

¹⁹ ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן קח **את** מטך ונטה **את** ידך על מימי מצרים על נהרותם **ועל** יאריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם **ויהי** הדם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים ²⁰ ויעשו כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה וירם **במטהו** ויך את המים אשר ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם ²¹ והדגה אשר

18a–c מן היאר ... מן היאר MT minus ↓ | 19 את (twice) MT minus | ועל MT על ו- | ויהי SHORT IMPF | MT minus | 20 במטהו N + PRON 3MSG MT במטה N 'the staff' MT וְהָיָה CONV PF |

were in the river died, and the river became foul, and the Egyptians could not drink water from the river, and the blood was throughout all the land of Mišrem. ²² And the magicians of Mišrem did in like manner *with their **enchantments***, and Faru's heart was hardened, and he did not listen to them, as Shema had spoken. ²³ And Faru turned and went into his house, and he did not take even this to heart. ²⁴ And all the Egyptians dug round about the river for water to drink, for they could not drink of the water of the river. ²⁵ And seven days *were fulfilled*, after Shema struck the river. :>— —

²⁶ And Shema said to Mushi: "Go in to Faru, *and **speak*** to him, 'Thus says Shema, 'Let my people go, *that **he** may serve me.* ²⁷ And if you refuse to let [them] go, behold, I will plague all your country with frogs, ²⁸ and the river shall swarm with frogs, which shall go up and come *into your houses*, and *into your bedchambers*, and upon your *beds*, and *into the houses* of your servants, and upon your people, and into your ovens, and into your kneading-troughs,

ביאר מתה ויבאש היאר ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ מצרים ²² ויעשו כן חרטמי מצרים **בלהטיהם** ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה ²³ ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת ²⁴ ויחפרו כל מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאר ²⁵ **וימלאו** שבעת ימים אחרי הכות יהוה את היאר: <— —

²⁶ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה **ודברת** אליו כה אמר יהוה שלח את עמי **ויעבדני** ²⁷ ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים ²⁸ ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו **בביתך ובחדרי משכבך** ועל **מטתך ובבתי עבדיך** ובעמד ובתנוריד ובמשארתיד

22 **בלהטיהם** *ablāṭiyimma*] MT בְּלִטְיָהֶם || | 25 **וימלאו** PL] MT וַיִּמְלֵא SG | 26 **ודברת** MT וְאָמַרְתָּ | 'and say' | **בביתך ובחדרי משכבך ועל מטתך ובבתי עבדיך** *wyābbādāni* SG] MT וַיַּעֲבֹדֵנִי PL 'that they may serve me' | 28 **מטתך ובבתי עבדיך** *SG (COLLEC NS)* | MT בְּבֵיתְךָ וּבְחֲדָרֶיךָ מִשְׁכְּבְּךָ וְעַל־מֹטְתְּךָ וּבְבֵיתֵי עַבְדֶּיךָ

²⁹ and the frogs shall come up both upon you, and upon your people, and upon all your servants.” :> — —

^{29a} And Mushi and Ārron came in to Faru and spoke to him: “Thus says Shema, ‘Let my people go, that he may serve me. ^{29b} And if you refuse to let [them] go, behold, I will plague all your country with frogs, ^{29c} and the river shall swarm with frogs, which shall go up and come into your houses, and into your bedchambers, and upon your beds, and into the houses of your servants, and upon your people, and into your ovens, and into your kneading-troughs, ^{29d} and the frogs shall come up both upon you, and upon your people, and upon all your servants.’” :> — —

8

¹ And Shema said to Mushi: “Say to Ārron, ‘Stretch out your hand with your rod over the streams, *and* over the rivers, and over the pools, and cause frogs to come up upon the land of Miṣrem.” ^{1a} And Mushi said to Ārron: “Stretch out your hand with your rod, so that the frogs will come up upon the land of Miṣrem.” ² And Ārron stretched out his hand over the waters of Miṣrem, and the frogs came up, and covered the land of

²⁹ ובך ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים: < — —

²⁹[א] ויבא משה ואהרן אל פרעה וידברו אליו כה אמר יהוה שלח את עמי ויעבדני ²⁹[ב] ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים ²⁹[ג] ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בבתיך ובחדרי משכביך ועל מטתיך ובבתי עבדיך ובעמך ובתנוריד ובמשארתיד ²⁹[ד] ובך ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים: < — —

ח

¹ ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את ידך במטך על הנהרות ועל היארים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים ¹[א] ויאמר משה אל אהרן נטה את ידך במטך ותעל הצפרדע על ארץ מצרים ² ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ

MT minus [ויאמר משה... ארץ מצרים 1a | ו – על MT] ועל 8.1 ↓ MT minus [ויבא משה... יעלו הצפרדעים 29a–d]

Mişrem. ³ And the *magicians of Mişrem* did the same *with their enchantments*, and the frogs *came up* upon the land of Mişrem. ⁴ Then Faru called for Mushi and Ārron, and said: "Entreat Shema, to take away the frogs from me, and from my people; and I will let the people go, that they may sacrifice to Shema." ⁵ And Mushi said *to Faru*: "Have this glory over me, for what time shall I entreat for you, and for your servants, and for your people, that the frogs be destroyed from you and your houses, *and from your servants, and from your people*, and remain in the river only?" ⁶ And he said: "For tomorrow." And he said: "Be it *according to your words*, that you may know that there is none like Shema our God. ⁷ And the frogs shall depart from you, and from your houses, and from your servants, and from your people. They shall remain in the river only." ⁸ And Mushi and Ārron went out from Faru, and Mushi cried to Shema concerning the frogs which he had brought upon Faru. ⁹ And Shema did according to the word of Mushi, and the frogs died out of the houses, *and out of*

מצרים³ ויעשו כן **חרטמי מצרים**
בלהטיהם ויעלו » « הצפרדעים על ארץ
מצרים⁴ ויקרא פרעה למשה ולאהרן
ויאמר העתירו אל יהוה ויסר הצפרדעים
ממני ומעמי ואשלח את העם ויזבחו
ליהוה⁵ ויאמר משה **אל פרעה**
התפאר עלי למתי העתיר לך ולעבדיך
ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך
ומעבדיך ומעמך רק ביאר תשארנה
⁶ ויאמר למחר ויאמר **כדבריד** למען תדע
כי אין כיהוה אלהינו⁷ וסרו הצפרדעים
ממך ומבתיך ומעבדיך ומעמך רק ביאר
תשארנה⁸ ויצא משה ואהרן מעם פרעה
ויצעק משה אל יהוה על דבר הצפרדעים
אשר שם לפרעה⁹ ויעש יהוה כדבר
משה וימתו הצפרדעים מן הבתים **ומן**

[illegible]

the courts, and out of the fields.¹⁰ And they gathered them together in heaps, and the land stank.¹¹ But when Faru saw that there was respite, *he hardened* his heart, and did not listen to them, as Shema had spoken. :>— —

¹² And Shema said to Mushi: “Say to Ārron, ‘Stretch out *your hand with your rod*, and strike the dust of the earth, *that it may become* lice throughout all the land of Miṣrem.”¹³ And they did so, and Ārron stretched out his hand with his rod, and struck the dust of the earth, and there were *lice* upon man, and upon beast. All the dust of the earth became lice throughout all the land of Miṣrem.¹⁴ And the magicians did so *with their enchantments* to bring forth lice, but they could not. And there were *lice* upon man, and upon beast.¹⁵ Then the magicians said to Faru: “This is the finger of God,” and Faru’s heart was hardened, and he did not listen to them, as Shema had spoken. :>— —

¹⁶ And Shema said to Mushi: “Rise up early in the morning, and stand before Faru, lo, *he will* go out to the water, and say to him, “Thus says

החצרות ומן השדות¹⁰ ויצברו אתם חמרים חמרים ותבאש הארץ¹¹ וירא פרעה כי היתה הרוחה **ויכבד** את לבו ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה: <— —

¹² ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את **ידך במטך** והכה את עפר הארץ **ויהי** לכנים בכל ארץ מצרים¹³ ויעשו כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי **הכנים** באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים¹⁴ ויעשו כן החרטמים **בלהטיהם** להוציא את הכנים ולא יכלו ותהי **הכנים** באדם ובבהמה¹⁵ ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים היא ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה: <— —

¹⁶ ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה הנה **הוא יצא** המים ואמרת אליו כה אמר

11 IMPF] MT וְהִכְבִּד INF (see §2.2.2.2) | 12 IMPF] MT מִטְּךָ ‘[Stretch out] your rod’ | IMV והכה (GSH §2.11.12) ≈ MT וְהִךְ SHORT IMV | IMPF] MT וְהָיָה CONV PF | 13 הכנים PL] MT הַכְּנָם COLLEC N | 14 בלהטיהם *ablāṭiyyimma* ל"ה"ט בְּלִטְיָהֶם MT (Exod. 7.22) | הכנים PL] MT הַכְּנָם COLLEC N | 15 היא ≈ MT הָיָה (ORTH; see fn. 2) | 16 הוא MT minus | יצא *yīṣṣā* IMPF] MT יֵצֵא PT ‘goes out’ | המים ≈ MT הַמַּיִם + DIREC *he* (Exod. 15.5 and fn. 2)

Shema, 'Let my people go, *that he may serve me*.¹⁷ Otherwise, if you will not let my people go, behold, I will send the *raven* upon you, and upon your servants, and upon your people, and into your houses, and the houses of the Egyptians shall be full of *ravens*, and also the ground on which they are.¹⁸ And I will set apart in that day the land of Gashen, in which my people dwell, that no *ravens* shall be there, that you may know that I am Shema in the midst of the earth.¹⁹ And I will put a division between my people and your people. By tomorrow shall this sign be.” :> — —

^{19a} And Mushi and Ārron went in before Faru and spoke to him: “Thus says Shema, ‘Let my people go, that he may serve me.’^{19b} Otherwise, if you will not let my people go, behold, I will send the raven upon you, and upon your servants, and upon your people, and into your houses, and the houses of the Egyptians shall be full of ravens, and also the ground on which they are.^{19c} And I will set apart in that day the land of Gashen, in which my people dwell, that no ravens shall be there, that you may know that I am Shema in the midst of the earth.

יהוה שלח את עמי ויעבדני¹⁷ כי אם אינך משלח את עמי הנני משלח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה¹⁸ והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני יהוה בקרב הארץ ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר¹⁹ יהיה האות הזה: < — —

¹⁹[א] ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר יהוה שלח את עמי ויעבדני¹⁹[ב] כי אם אינך משלח את עמי הנני משלח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה¹⁹[ג] והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני יהוה בקרב הארץ

MT minus | wyābbādāni SG] MT ויעבדני PL ‘that they may serve me’ | 17 2° amšalla pi משלח | MT minus | hif מְשַׁלֵּחַ MT | (twice) הערב | MT | at PREP ‘with’ (Exod. 1.7) | MT | MT minus | 19a–d הזה האות ... ויבא משה | MT | ערב | 18 | MT |

^{19d} And I will put a division between my people and your people. By tomorrow shall this sign be.” ²⁰ And Shema did so. :>— —

And there came *very* grievous *raven* into the house of Faru, and into his servants' houses *in all* the land of Miṣrem. *And* the land was corrupted by reason of the *raven*. ²¹ And Faru called *for* Mushi and for Ārron, and said: “Go sacrifice to your God in the land.” ²² And Mushi said: “It would not be right to do so, for we shall sacrifice the *abominations* of the Egyptians to Shema our God. Behold, shall we sacrifice the *abominations* of the Egyptians before their eyes, and will they not stone us? ²³ We will go three days' journey into the wilderness, and *sacrifice* to Shema our God, as he shall command us.” ²⁴ And Faru said: “I will let you go, that you may sacrifice to Shema your God in the wilderness; only you shall not go very far away. Entreat for me.” ²⁵ And Mushi said: “Behold, I go out from you, and I will entreat Shema, that the *raven* may depart from Faru, *and* from his servants,

^{19d} [ד]ושמתי פדות בין עמי ובין עמך
למחר יהיה האות הזה ²⁰ ויעש יהוה
כן: <— —

ויבא ערב כבד מאד ביתה פרעה
ובית עבדיו בכל ארץ מצרים ותשחת
הארץ מפני הערב ²¹ ויקרא פרעה למשה
ולאהרן ויאמר לכו זבחו לאלהיכם בארץ
²² ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי
תועבת מצרים נזבח ליהוה אלהינו הן
נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא
יסקלנו ²³ דרך שלשת ימים נלכה במדבר
ונזבחה ליהוה אלהינו כאשר יאמר אלינו
²⁴ ויאמר פרעה אנכי אשלח אתכם
וזבחתם ליהוה אלהיכם במדבר רק הרחק
לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי ²⁵ ויאמר
משה הנה אנכי יצא מעמך והעתרתי
אל יהוה וסר הערב מפרעה ומעבדיו

MT [ותשחת] | ו + וּבְכָל MT [בכל] | MT minus [מאד] | MT 'swarms' עָרָב (|| v. 17 above) ערב ²⁰
MT [תועבת] ²² | אֶל־מֹשֶׁה MT [למשה] ²¹ | MT 'the swarms' הָעָרָב (|| v. 17 above) הערב | ו - תִּשְׁחָת
[tuwwēbot PL (twice)] MT תועבת SG | 23 LENG IMPF ≈ MT נִלְכָּה IMPF (§2.2.2.2) | 24 LENG IMPF [ונזבחה]
MT יוֹצֵא qal PT qātal (GSH §2.12.14) ≈ MT יֵצֵא ²⁵ | yāṣā qal PT יצא | MT 'the swarms' הָעָרָב (|| v. 17 above) הערב | qotel
ו - מַעֲבִדָיו MT [ומעבדיו]

and from his people, tomorrow. Only do not let Faru deal deceitfully any more in not letting the people go to sacrifice to Shema.” ²⁶ And Mushi went out from Faru, and entreated Shema. ²⁷ And Shema did according to the word of Mushi, and he removed the *raven* from Faru, *and from his servants*, and from his people; there remained not one. ²⁸ And Faru hardened his heart this time also, and he did not let the people go. :> — —

ומעמו מחר רק אל יסף פרעה התל
לבלתי שלח את העם לזבח ליהוה ²⁶ ויצא
משה מעם פרעה ויעתר אל יהוה ²⁷ ויעש
יהוה כדבר משה ויסר **הערב** מפרעה
ומעבדיו ומעמו לא נשאר אחד ²⁸ ויכבד
פרעה את לבו גם בפעם הזאת ולא שלח
את העם: — —

ט

¹ Then Shema said to Mushi: “Go in to Faru, *and say* to him, ‘Thus says Shema, the God of the Hebrews, ‘Let my people go, that *he may serve me*. ² For if you refuse to let [them] go, and hold them still, ³ behold, the hand of Shema *is* upon your cattle, which are in the field, upon the horses, *and upon the asses, and upon the camels*, upon the herds, and upon the flocks: [there shall be] a very grievous plague. ⁴ And Shema shall make a distinction between the cattle of Yishra’el

¹ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה
ו**אמרת** אליו כה אמר יהוה אלהי העברים
שלח את עמי **ועבדני** ² כי אם מאן אתה
לשלח ועודך מחזיק במ ³ הנה יד יהוה
היה במקניך אשר בשדה בסוסים
ובחמורים ובגמלים בבקר ובצאן דבר
כבד מאד ⁴ והפלא יהוה בין מקנה ישראל

27 *wyisər hif* = MT וַיִּסֶּר *hif/qal* ↓ | הערב ‘*ārəb* (↓ v. 17 above)] MT הָעָרָב ‘the swarms’ | [מעבדיו MT וַיַּעֲבֹדֵהוּ PL ‘that they may serve me’ | 9.1 ואמרת MT וְדַבַּרְתָּ ‘speak’ ↓ | [wyābbādāni SG] MT וַיַּעֲבֹדֵהוּ PL ‘that they may serve me’ | 3 היא *ayya* PF 3MSG] MT הִיא PT (on SP preference for common and clear forms, see §2.2.2.2) | פלא *wāfla* 4 | – בְּחַמְרֵים בְּגִמְלִים MT [ובחמורים ובגמלים] | בְּמִקְנֶה MT *bāmaqnək* SG ≈ במקנך ≈ MT פל”י והפלה ↓

and the cattle of Mišrem, so that nothing shall die of all that belongs to the children of Yishra'el.' ⁵And Shema appointed a set time, saying: 'Tomorrow Shema shall do this thing in the land.' :>— —

^{5a} And Mushî and Ārron went in before Faru and said to him: "Thus says Shema, God of the Hebrews, 'Let my people go, that he may serve me. ^{5b} For if you refuse to let [them] go, and hold them still, ^{5c} behold, the hand of Shema is upon your cattle, which are in the field, upon the horses, and upon the asses, and upon the camels, upon the herds, and upon the flocks: [there shall be] a very grievous plague. ^{5d} And Shema shall make a distinction between the cattle of Yishra'el and the cattle of Mišrem, so that nothing shall die of all that belongs to the children of Yishra'el.' ^[5e] Tomorrow Shema shall do this thing in the land.'" ⁶ And Shema did that thing on the next day, and all the cattle of Mišrem died, but of the cattle of the children of Yishra'el not one died. ⁷ And Faru sent, and behold, not one of the cattle of the *children of* Yishra'el was dead. But the heart of Faru was hardened, and he did not let the people go. :>— —

ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר ⁵ וישם יהוה מועד לאמר מחר יעשה יהוה **את** הדבר הזה בארץ: <— —

⁵[א] ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר יהוה אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני ⁵[ב] כי אם מאן אתה לשלח ועודך מחזיק בם ⁵[ג] הנה יד יהוה היה במקניך אשר בשדה בסוסים ובחמורים ובגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד ⁵[ד] והפלא יהוה בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר ⁵[ה] מחר יעשה יהוה את הדבר הזה בארץ ⁶ ויעש יהוה את הדבר הזה ממחרת וימת כל מקנה מצרים וממקנה בני ישראל לא מת אחד ⁷ וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה בני ישראל עד אחד ויכבד לב פרעה ולא שלח את העם: <— —

5 MT minus | 5a-e ויבא משה... הזה בארץ MT minus ↓ | בני 7 MT minus | את 5

⁸ And Shema said to Mushi and to Ārron: “Take handfuls of soot of the furnace, and let Mushi throw it heavenward in the sight of Faru. ⁹ And it shall become small dust over all the land of Miṣrem, and become boils breaking out in sores on man and beast throughout all the land of Miṣrem.” ¹⁰ And they took soot of the furnace, and stood before Faru. And Mushi threw it up heavenward, and it became a boil breaking out in sores on man and on beast. ¹¹ And the magicians could not stand before Mushi because of the boils, for the boils were on the magicians, and on all the Egyptians. ¹² And Shema hardened the heart of Faru, and he did not listen to them, as Shema had spoken to Mushi. :>— —

¹³ And Shema said to Mushi: “Rise up early in the morning, and stand before Faru, and say to him, ‘Thus says Shema, the God of the Hebrews, ‘Let my people go that *he* may serve me, ¹⁴ for I will this time send all my plagues *on* your heart, and on your servants, and on your people, that you may know that there is none like me in all the earth.

⁸ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן קחו לכם מלוא חופניכם פיח כבשן וזרקו משה השמים לעיני פרעה ⁹ והיה לאבק על כל ארץ מצרים והיה על האדם ועל הבהמה לשחין פרח אבעבעות בכל ארץ מצרים ¹⁰ ויקחו את פיח הכבשן ויעמדו לפני פרעה ויזרקו אתו משה השמים והיה שחין אבעבעות פרח באדם ובבהמה ¹¹ ולא יכלו החרטמים לעמד לפני משה מפני השחין כי היה השחין בחרטמים ובכל מצרים ¹² ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר יהוה אל משה: <— —

¹³ ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני ¹⁴ כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי *על* לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ

8, 10 השמים ≈ MT הַשְׁמַיִם + DIREC *he* (‖ Gen. 15.5 and fn. 2) | 13 ויעבדני *wyābbādāni* SG] MT וַיַּעֲבֹדֵנִי PL ‘that they may serve me’ | 14 *על*] MT אֶל

¹⁵ For now I could have put forth my hand, and struck you and your people with pestilence, and you would have been cut off from the earth. ¹⁶ But for this cause I have raised you up, to *show you* my power, and that my name may be declared throughout all the earth. ¹⁷ You are still exalting yourself against my people and will not let them go. ¹⁸ Behold, tomorrow about this time I will cause it to rain a very grievous hail, such as has not been in Miṣrem *since the day* it was founded until now. ¹⁹ Now therefore send, gather your cattle and all that you have in the field, [for] every man and beast that shall be found in the field, and shall not be brought home, the hail shall come down upon them, and they shall die” :> — —

19a And Mushi and Ārron went in before Faru and said to him: “Thus says Shema, ‘Let my people go that he may serve me, 19b for I will this time send all my plagues on your heart, and on your servants, and on your people that you may know that there is none like me in all the earth. 19c For now I could have put forth my hand, and struck

15 כי עתה שלחתי את ידי ואכה אתך ואת
עמך בדבר ותכחד מן הארץ 16 ואולם
בעבור זאת העמדתיך בעבור **הראתיך**
את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ
17 עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם
18 הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד מאד
אשר לא היה כמהו במצרים **למיום** היסדה
ועד עתה 19 ועתה שלח העז את מקניך
ואת כל אשר לך בשדה כל האדם
והבהמה אשר ימצא בשדה לא יאסף
הביתה וירד עליהם הברד ומתו: < — —

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעִבְרִים
שְׁלַח אֶת עַמִּי וְיַעֲבֹדֵנִי ^[ב]
אֲנִי שְׁלַח אֶת כָּל מִגְפָּתִי עַל לְבָבְךָ וּבְעַבְדֶּיךָ
וּבְעַמְּךָ בַּעֲבוּר תִּדְעֶה כִּי אִין כְּמוֹנִי בְּכָל
הָאָרֶץ ^[ג] כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת יָדִי וְאָכַח

15 IMPF *wakki* ≈ MT וָאָךּ SHORT IMPF (see §§2.2.2.2; 4.1.3.1) | 16 הרִאָתֶךָ *arrättək PF* MT הָרִאָתֶךָ
 INF ↓ | 18 [לְמִיּוֹם] MT לְמִיּוֹם הַיּוֹם | *nif B* INF + PRON (*GSH* §2.14.14, 3) ≈ MT יוֹם
 הַיּוֹם *nif* INF + PRON | 19 מִקְנֶךָ *maqnak SG* ≈ MT מִקְנֶךָ (ORTH) | 19a-g [יִבֵּא מִשָּׁה... הַבֵּר וּמִתּוֹ] MT
minus ↓

you and your people with pestilence, and you would have been cut off from the earth. ^{19d} But for this cause I have raised you up, to show you my power, and that my name may be declared throughout all the earth. ^[19e] You are still exalting yourself against my people and will not let them go. ^{19f} Behold, tomorrow about this time I will cause it to rain a very grievous hail, such as has not been in Mišrem since the day it was founded until now. ^{19g} Now therefore send, gather your cattle and all that you have in the field, [for] every man and beast that shall be found in the field, and shall not be brought home, the hail shall come down upon them, and they shall die.” ²⁰ He that feared *the* word of Shema among the servants of Faru made his servants and his cattle flee into the houses, ²¹ but he that did not regard *the* word of Shema left his servants and his cattle in the field. :>— —

²² And Shema said to Mushi: “Stretch out your hand toward heaven, that there may be hail in all the land of Mišrem, on man, and on beast, and on every plant of the field, throughout the land of Mišrem.” ²³ And Mushi stretched out his rod toward heaven; and Shema sent thunder and hail, and fire ran down

אתך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ ^{19ד} ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתיך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ ^[19ה] עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם ^{19ו} הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד מאד אשר לא היה כמהו במצרים למיום היסדה ועד עתה ^[19ז] ועתה שלח העז את מקניך ואת כל אשר לך בשדה כל האדם והבהמה אשר ימצא בשדה ולא יאסף הביתה וירד עליהם הברד ומתו ²⁰ הירא את דבר יהוה מעבדי פרעה הנס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים ²¹ ואשר לא שם לבו על דבר יהוה ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה: <— —

²² ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על השמים ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הבהמה ועל כל עשב השדה בארץ מצרים ²³ ויט משה את מטהו על השמים ויהוה נתן קולות וברד ותהלך אש

אָל MT [על 21 | אָת MT [at PREP ‘with, from’] MT אַת 20

to the earth, and Shema caused it to hail upon the land of Mišrem.²⁴ So there was hail, and fire flashing up amidst the hail, very grievous, such as had not been in *Mišrem* since it became a nation.²⁵ And the hail struck in the land of Mišrem all that was in the field, *both* man and beast; and the hail struck every plant of the field, and broke every tree of the field.²⁶ Only in the land of Gashen, where the children of Yishra'el [were], was there no hail. :>— —

²⁷ And Faru sent, and called for Mushi and Ārron, and said to them: “I have sinned this time; Shema is righteous, and I and my people are wicked.²⁸ Entreat Shema, and let there be enough of these mighty thunderings and hail, and I will let you go, and you shall stay no longer.”²⁹ And Mushi said to him: “As soon as I have gone *out of* the city, I will spread out my hands to Shema, *and the thunders* shall cease, neither shall there be any more hail, that you may know that the earth is Shema's.³⁰ But as for you and your servants, I know that you will not yet

ארצה וימטר יהוה ברד על ארץ מצרים²⁴ ויהי הברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד אשר לא היה כמהו **במצרים** מאז היתה לגוי²⁵ ויך הברד בארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם עד בהמה ואת כל עשב השדה הכה הברד ואת כל עץ השדה שבר²⁶ רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד: <— —

²⁷ וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אליהם חטאתי הפעם יהוה הצדיק ואני ועמי הרשעים²⁸ העתירו אל יהוה ורב מהיות קולות אלהים וברד ואשלח אתכם ולא תוסיפון לעמד²⁹ ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש » « כפי אל יהוה והקולות יחדלון והברד לא יהיה עוד למען תדע כי ליהוה הארץ³⁰ ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם

[עד] | בְּכָל-אֶרֶץ MT [בארץ 25] | 'in all the land of Egypt' בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם MT [במצרים 24] | MT [at PREP 'with, from'] את 29 | MT וְאֶשְׁלַח־הָאֵשׁ IMPF ≈ MT וְאֶשְׁלַח 28 | MT וְיָדַע 1 | MT וְיָדַע 1 | MT אֶת [» «] | MT אֶת [הקולות] | MT אֶת (cf. v. 33 below; ↓ Gen. 4.1) | MT אֶת

fear *the Lord Shema*.”³¹ And the flax and the barley *were ruined*, for the barley was in the ear, and the flax was in bloom.³² But the wheat and the spelt *were not ruined*, for they ripen late.³³ And Mushi went *out of the* city from Faru, and spread out his hands to Shema, and the thunders and hail ceased, and *the rain* was not poured upon the earth.³⁴ And when Faru saw that *the hail, and the rain*, and the thunders had ceased, he sinned yet more, and hardened his heart, he and his servants.³⁵ And the heart of Faru was hardened, and he did not let the children of Yishra’el go, as Shema had spoken by Mushi. :> — —

10

¹ And Shema said to Mushi: “Go in to Faru, for I have hardened his heart, and the heart of his servants, that I might show these signs of mine in the midst of them,² and that you may tell in the hearing of your son, and of your son’s son, what I have wrought upon Miṣrem, and my signs which I have done among them, that you may know that I am Shema *your God*.^{2a} And say

תיראון מפני *אדני יהוה*³¹ והפשתה והשערה *נכו* כי השערה אביב והפשתה גבעל³² והחטה והכסמת לא *נכו* כי אפלות הנה³³ ויצא משה מעם פרעה *את* העיר ויפרש כפיו אל יהוה ויחדלו הקולות והברד *והמטר* לא נתך ארצה³⁴ וירא פרעה כי חדל *הברד והמטר* והקולות ויסף לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו³⁵ ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר יהוה ביד משה: < — —

,

¹ ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותתי אלה בקרבו² ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותתי אשר שמתי במ וידעתם כי אני יהוה *אלהיכם*^{2a} *ואמרת*

נָכוּ MT [נָכוּ *nāku qal* 3CPL] MT | 32 | נָכוּ MT [נָכוּ *nāku qal* 3CPL] MT | 31 | יְהוָה אֱלֹהִים MT [אֲדֹנֵי יְהוָה] 30
 MT [אֶת] MT | 33 | אֶת at PREP ‘with, from’ (cf. v. 29 above; ↓ Gen. 4.1) | 33 | וְהַמֶּטֶר DEF MT [וְהַמֶּטֶר] MT
 ↓ הַמֶּטֶר וְהַבָּרָד MT [הַבָּרָד וְהַמֶּטֶר] 34 | וְהַמֶּטֶר INDEF | 10.2–2d | אֱלֹהֵיכֶם... הַיּוֹם הַזֶּה MT [אֱלֹהֵיכֶם] MT minus ↓

to Faru, ‘Thus says Shema, the God of the Hebrews, ‘How long will you refuse to humble yourself before me? Let my people go that he may serve me. ^{2b} For if you refuse to let my people go, behold, tomorrow I will bring locust into your country, ^{2c} and they shall cover the face of the earth, that one shall not be able to see the earth. And they shall eat the residue of that which has escaped, which remains to you from the hail, and shall eat every plant of the land, and all the fruit of the trees, which grows for you out of the field. ^{2d} And your houses shall be filled, and the houses of all your servants, and the houses of all the Egyptians, as neither your fathers nor your fathers’ fathers have seen since the day that they were upon the earth to this day.’” :> — —

³ And Mushi and Ārron went in to Faru, and said to him: “Thus says Shema, the God of the Hebrews, ‘How long will you refuse to *humble yourself* before me? Let my people go that *he may serve me*. ⁴For if you refuse to let my people go, behold, tomorrow I will bring locust into your country, ⁵and they shall cover the face of the earth, that one shall not be able to see the earth. And they shall eat

אל פרעה כה אמר יהוה אלהי העברים
עד מתי מאננת לענות מפני שלח את עמי
ויעבדני ^[2] ^[ב] כי אם מאן אתה לשלח את
עמי הנני מביא מחר ארבה בגבולך
^[ג2] וכסה את עין הארץ ולא יכל לראות
את הארץ. ואכל את יתר הפלטה
הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל
עשב הארץ ואת כל פרי העץ הצמח לכם
מן השדה ^[ד] ^[2] ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך
ובתי כל מצרים אשר לא ראו אבותיך
ואבות אבותיך מיום היותם על האדמה
עד היום הזה: — —

³ ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר יהוה אלהי העברים עד מתי מאנת לענות מפני שלח את עמי ויעבדני ⁴ כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבולך ⁵ וכסה את עין הארץ ולא יכל לראות את הארץ ואכל

3 לענות *lānot qal*] MT לעֲנֹת *nif* ↓ | את *MT minus* | ויעבדני *wyābbādāni* SG] MT וַיַּעֲבֹדֵנִי PL ‘that they may serve me’

the residue of that which has escaped, which *remains* to you from the hail, and shall eat every *plant of the land, and all the fruit of* the trees which grows for you out of the field. ⁶ And your houses shall be filled, and the houses of all your servants, and the houses of all the Egyptians, as neither your fathers nor your fathers' fathers have seen since the day that they were upon the earth to this day.” :>— —

And he turned, and went out from Faru. ^[7] And Faru's servants said to him: “How long shall this man be a snare to us? Let the men go, that they may serve Shema their God. Do you not yet know that Mišrem is destroyed?” ⁸ And *he brought* Mushi and Ārron again to Faru, and he said to them: “Go, serve Shema your God. But who are they that shall go?” ⁹ And Mushi said: “We will go with our young and with our old; with our sons and with our daughters, with our flocks and with our herds we will go, for we must hold a feast to Shema.” ¹⁰ And he said to them: “Shema be with you, as I will let you go, and your little ones. Look, evil is before your face. ¹¹ *Therefore*, go now, you [that are] men,

את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ הצמח לכם מן השדה ⁶ ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו אבותיך ואבות אבותיך מיום היותם על האדמה עד היום הזה: <— —

ויפן ויצא מעם פרעה ^[7] ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את יהוה אלהיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים ⁸ וישב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אליהם לכו עבדו את יהוה אלהיכם מי ומי ההלכים ⁹ ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג יהוה לנו ¹⁰ ויאמר אליהם יהיה כן יהוה עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם ¹¹ לכן לכו נא הגברים

5 הנשארת [^] anniššārot PL] MT הנשארת SG | [עשב הארץ ואת כל פרי MT minus ↓ | 8 וישב wyiṣab hif] MT | 10 יהיה yēgyi IMPF ≈ MT יהי SHOT IMPF (see §2.2.2.2) | 11 לכן ADV] MT לא־ NEG clause ‘not so’

and serve Shema, for that is what you desire.” And *they* drove them out from Faru’s presence. :>— —

¹² And Shema said to Mushi: “Stretch out your hand over the land of Miṣrem for the locust that they may come up upon the land of Miṣrem, and eat every plant, *and all the fruit of the trees* that the hail has left.” ¹³ And Mushi stretched out *his hand* over the land of Miṣrem, and Shema brought an east wind upon the land all that day, and all the night, [and] when it was morning, the east wind *brought* the locust. ¹⁴ And the locust went up over all the land of Miṣrem, and rested in the whole country of Miṣrem. [They were] very grievous; before them there were no such locust as they, nor shall be such after them. ¹⁵ For they covered the face of the whole earth, so that the land was darkened, and they ate every plant of the land, and all the fruit of the trees, which the hail had left, so there remained nothing green, *either tree* or herb of the field, through all the land of Miṣrem. ¹⁶ Then Faru called for Mushi and Ārron in haste, and he said: “I have sinned against Shema your God,

וְעַבְדוּ אֶת יְהוָה כִּי אַתֶּם מִבְּקָשִׁים
וְיִגְרְשׁוּ אֶתְכֶם מֵאֶת פְּנֵי פִרְעֹה: — —

¹² ויאמר יהוה אל משה נטה **את ידך**
על ארץ מצרים בארבה ויעל על ארץ
מצרים ויאכל את כל עשב הארץ **ואת כל**
פרי העץ אשר השאיר הברד ¹³ ויט משה
את **ידו** על ארץ מצרים ויהוה נהג רוח
קדים בארץ כל היום ההוא וכל הלילה
הבקר היה ורוח הקדים **נשאה** את
הארבה ¹⁴ ויעל הארבה על כל ארץ
מצרים וינח בכל גבול מצרים כבד מאד
לפניו לא היה כן ארבה כמהו ואחריו לא
יהיה כן ¹⁵ ויכס את עין כל הארץ ותחשך
הארץ ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל
פרי העץ אשר הותיר הברד ולא נותר כל
ירק **בעץ** ובעשב השדה בכל ארץ
מצרים ¹⁶ וימהר פרעה לקרא למשה
ולאהרן ויאמר חטאתי ליהוה אלהיכם

MT [ידו] 13 | MT minus [פרי העץ] ו- MT [ואת] 12 | MT minus [את] 12 | SG [וַיִּגְרֶשׁ] MT [וגרשו] PL | MT minus [בַּעַץ] MT [בַּעַץ] 15 | M [נִשָּׂא] MT [נִשְׂאָה] F | 'his rod' מטהוֹ

and against you. ¹⁷ Now therefore *forgive*, I pray you, my sin only this once, [*and*] *entreat Shema* your God that he may take away from me this death only.” ¹⁸ And he went out from Faru, and entreated Shema. ¹⁹ And Shema turned an exceeding strong west wind, which took up the locust, and drove them into the sea of Sof. There remained not one locust in all the country of Mišrem. ²⁰ But Shema hardened Faru’s heart, and he did not let the children of Yishra’el go. :> — —

²¹ And Shema said to Mushi: “Stretch out your hand toward heaven that there may be darkness over the land of Mišrem, a darkness which may be felt.” ²² And Mushi stretched out his hand toward heaven, and there was a thick darkness in all the land of Mišrem three days. ²³ They did not see one another, neither rose any from his place for three days. But all the children of Yishra’el had light in their dwellings. ²⁴ And Faru called *Mushi and Ārron*, and said: “Go serve Shema; only let your flocks and your herds remain behind. Let your little ones also go with you.” ²⁵ And Mushi said: “You must also give

ולכם ¹⁷ ועתה *שאו* נא חטאתי אך הפעם *העתיירו אל יהוה* אלהיכם ויסר מעלי רק את המות הזה ¹⁸ ויצא מעם פרעה ויעתר אל יהוה ¹⁹ ויהפך יהוה רוח ים חזק מאד וישא את הארבה ויתקעהו ים סוף לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים ²⁰ ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל: < — —

²¹ יאמר יהוה אל משה נטה *את* ידך על השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וימש החשך ²² ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים ²³ לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבתם ²⁴ ויקרא פרעה *למשה ולאהרן* ויאמר לכו עבדו את יהוה רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם ²⁵ ויאמר משה גם אתה תתן

17 *שאו* PL] MT שֹׂא SG | *העתיירו* MT וְהִעֲתִירוּ + ו | *אל יהוה* MT לַיהוָה | 19 ים ≈ MT יָם + DIREC he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 21 *את* MT *minus* | החשך ≈ MT חֹשֶׁךְ — DEF (see §4.1.3.2.5) | 24 *למשה* MT אֶל־מֹשֶׁה | *ולאהרן* MT *minus*

into our hand sacrifices and burned offerings, that we may sacrifice to Shema our God. ²⁶ Our cattle also shall go with us. There shall not be a hoof left behind, for from it we must take to serve Shema our God, and we do not know with what we must serve Shema until we arrive there.” ²⁷ But Shema hardened Faru’s heart, and he would not let them go. ²⁸ And Faru said to him: “Get away from me; take heed to yourself. See my face no more, for in the day you see my face you shall die.” ²⁹ And Mushi said: “You have spoken well. I will see your face again no more.” :>— —

11

¹ And Shema said to Mushi: “Yet one more plague I will bring upon Faru, and upon Mişrem, *and afterward* he will let you go from here. When he shall let you go, he shall surely thrust you out of here altogether. ² *Speak* now in the hearing of the people, and let every man ask of his neighbour, and every woman of her neighbour, vessels of silver, and vessels of gold, *and garments*. ³ *And I will give this* people favour in the sight of

בידנו זבחים ועלות ועשינו ליהוה אלהינו ²⁶ וגם מקנינו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבד את יהוה אלהינו ואנחנו לא נדע מה נעבד את יהוה עד באנו שמה ²⁷ ויחזק יהוה את לב פרעה ולא אבה לשלחם ²⁸ ויאמר לו פרעה לך **לך** מעלי השמר לך אל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות ²⁹ ויאמר משה כן דברת לא אוסף עוד ראות פניך: <— —

יא

¹ ויאמר יהוה אל משה עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים **ואחרי** כן ישלח אתכם מזה כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה ² **דברו** נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב **ושמלות** ³ **ונתתי** » « את חן העם **הזה** בעיני

26 ≈ MT מקנינו (PHON) | 28 **לך** lāk] MT minus 11.1 **ואחרי** MT אַחֲרֵי | 2 IMV PL] MT דִּבֶּר **דברו** | 1 – אַחֲרֵי MT **ואחרי** 11.1 | 3 « את חן העם **הזה** » MT וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־חֶן הָעָם **ונתתי** | IMV SG | **ושמלות** MT minus ↓ | the people favour’

the Egyptians so that they let them have what they asked. And about midnight I will go out into the midst of the land of Miṣrem. And all the first-born in the land of Miṣrem shall die, from the first-born of Faru who sits upon his throne, to the first-born of the maid-servant that is behind the mill, and to the first-born of all cattle. And there shall be a great cry in Miṣrem, such as there has never been, nor shall be again. But against any of the children of Yishra'el, either man or beast, not a dog shall growl, that you may know that Shema makes a distinction between the Egyptians and Yishra'el." And moreover the man Mushi was very great in the land of Miṣrem, in the sight of Faru's servants, and in the sight of the people. :> — —

⁴ And Mushi said to Faru: "Thus says Shema, 'Yishra'el is my son, my first-born, and I have said to you, 'Let my son go, that he may serve me. And you have refused to let him go. Behold, Shema will kill your son, your first-born.'" And Mushi said: "Thus says Shema, 'About midnight I will go out into the midst of the land of Miṣrem. ⁵ And all the first-born in the land of Miṣrem shall die,

מצרים והשאלום. וכחצית הלילה אני יצא בתוך ארץ מצרים. ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו ועד בכור השפחה אשר אחר הרחים ועד בכור כל בהמה. והיתה צעקה גדלה במצרים אשר כמוה לא נהיתה וכמוה לא תוסף. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה. למען תדע אשר יפלא יהוה בין מצרים ובין ישראל. וגם האיש משה גדל מאד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם: < — —

⁴ ויאמר משה אל פרעה כה אמר יהוה בני בכורי ישראל. ואמר אליך שלח את בני ויעבדני. ותמאן לשלחו הנה יהוה הרג את בנך בכורך. ויאמר משה כה אמר יהוה כחצית הלילה אני יצא בתוך ארץ מצרים ⁵ ומת כל בכור בארץ מצרים

השאלום... ישראל] MT minus (vv. 4–7) | [וגם] MT גַּם | — 1 | גדל *gāḏāl qal* PF 3MSG] MT גָּדַל ADJ 'great' | [ארץ] MT אֶרֶץ | כְּחֻצֵּית *kā'ēṣat* כחצית (GSH §5.5.1) ≈ MT כְּחֻצֵּית | [ויאמר... בכורך] MT minus

from the first-born of Faru who sits upon his throne, *to* the first-born of the maid-servant that is behind the mill, *and to* the first-born of *all* cattle. ⁶ And there shall be a great cry *in Mišrem, such as* there has never been, *nor* shall be again. ⁷ But against any of the children of Yishra'el, either man or beast, not a dog shall growl, that *you* may know that Shema makes a distinction between the Egyptians and Yishra'el. ⁸ And all these your servants shall come down to me, *and bow down* to me, saying, 'Get out, you and all the people that follow you,' and after that I will go out." And he went out from Faru in hot anger. :>— —

⁹ And Shema said to Mushi: "Faru will not listen to you so that my wonders may be multiplied in the land of Mišrem." ¹⁰ And Mushi and Ārron did all these wonders before Faru, and Shema hardened Faru's heart, and he did not let the children of Yishra'el go out of his land. :>— —

מבכור פרעה הישב על כסאו ועד בכור השפחה אשר אחר הרחים ועד בכור כל בהמה ⁶ והיתה צעקה גדלה במצרים אשר כמוה לא נהיתה וכמוה לא תוסף ⁷ ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדע אשר יפלא יהוה בין מצרים ובין ישראל ⁸ וירדו כל עבדיך אלה אלי וישתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא מעם פרעה בחרי אף: <— —

⁹ ויאמר יהוה אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים ¹⁰ ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו: <— —

MT [במצרים 6 | 'and all the first-born of cattle' וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה MT [ועד בכור כל בהמה | 1° ועד 5 MT [בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם 'throughout all the land of Egypt' | וכמוה + PRON M MT כְּמֹהוּ + PRON F MT וכמוה | 7 תדע SG MT תִּדְעוּן PL + PARAG nun | יפלא yifla MT qal ≈ פל"א yifla | 8 וישתחוו IMPF MT וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ CONV PF MT | 9.4) Exod. 9.4)

12

¹ And Shema spoke to Mushi and Ārron in the land of Miṣrem, saying: ² “This month [shall be] to you the beginning of months; it shall be the first month of the year to you. ³ Speak *now* to all the congregation *of the children of* Yishra’el, saying, ‘In the tenth day of this month they shall take to them every man a lamb, according to their fathers’ houses, a lamb for a household. ⁴ And if the household is too little for a lamb, then he and his neighbour next to his house shall take one according to the number of persons; according to every man’s eating you shall make your count for the lamb. ⁵ Your lamb shall be without blemish, a male a year old; you shall take it from *the sheep*, or from the goats. ⁶ And you shall keep it until the fourteenth day of the same month, and the whole assembly of the congregation of *the children of* Yishra’el shall kill it at twilight. ⁷ And they shall take of the blood, and put it on the two side-posts and on the lintel, upon the houses within which they shall eat it. ⁸ And they shall eat the flesh that night, roasted on the fire, with unleavened bread and

יב

¹ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר ² החדש הזה לכם ראש החדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה ³ דברו **נא** אל כל עדת **בני** ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית ⁴ ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכינו הקרוב אל ביתו במכסות נפשות איש לפי אכלו תכסו על השה ⁵ שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן **הכשבים** ומן העזים תקחו ⁶ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת **בני** ישראל בין הערבים ⁷ ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם ⁸ ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על

12.2 *rā'iṣon* ראשון ≈ MT | (PHON) ראשון | **נא** 3 | MT minus | **בני** | MT minus | 4 *wšēkinu* ושכינו ≈ MT | **בני** 6 | MT | הקבשים | **הכשבים** 5 | MT | מִכָּסָה N בְּמִכָּסֶת MT ≈ (GSH §4.3.14) מִכָּסוֹת * N במכסות | (PHON) וּשְׁכִנּוּ MT minus

bitter herbs they shall eat it. ⁹ Do not eat of it raw or boiled *at all* with water, but roasted with fire; its head with its legs and with its inner parts. ¹⁰ And you shall let nothing of it remain until the morning, and anything that remains until the morning you shall burn with fire. ¹¹ And thus you shall eat it: with your loins girded, your shoes on your feet, *and your staffs in your hands*; and you shall eat it in haste. It is Shema's Passover. ¹² For I will go through the land of Mišrem in that night, and will strike all the first-born in the land of Mišrem, *both* man and beast. And against all the gods of Mišrem I will execute judgments. I am Shema. :>— —

¹³ And the blood shall be to you for a sign upon the houses where you are; and when I see the blood, I will pass over you, and the plague shall not be upon you to destroy [you], when I strike the land of Mišrem. ¹⁴ And this day shall be to you for a memorial, and you shall keep it a feast to Shema; throughout your generations you shall observe it as a statute forever. ¹⁵ Seven days you shall eat unleavened bread. But on the first day you shall put away leaven out of your houses, for if anyone eats

מרורים יאכלהו ⁹ אל תאכלו ממנו נא **ובשול** מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו ¹⁰ ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו ¹¹ וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם **ומקליכם בידיכם** ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה ¹² ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם עד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהוה: <— —

¹³ והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכותי בארץ מצרים ¹⁴ והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג ליהוה לדורותיכם חקת עולם תחגהו ¹⁵ שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראישון תשביתו שאר מבתיכם כי כל אכל

9 **ובשול** *wbiššol pi* INF] MT וּבִשָּׁל ADJ | 11 **ומקליכם בידיכם** PL] MT וּמִקְלֵיכֶם בְּיָדְכֶם SG | 12 **עד** MT וְעַד | 15 הראישון *ārā'išon* (twice) ≈ MT הָרִאשֹׁן/הָרִאשֹׁן (PHON)

leavened bread from the first day **until** the seventh day, that person shall be cut off from Yishra'el. ¹⁶ And in the first day there shall be to you a holy convocation, and in the seventh day a holy convocation. No manner of work shall be done in them, but that which every man must eat, that only may be done by you. ¹⁷ And you shall observe *the commandment*, for in this very day I have brought your hosts out of the land of Miṣraim. Therefore you shall observe **and do** this day throughout your generations by a statute forever. ¹⁸ In the first [month], on the fourteenth day of the month at evening, you shall eat unleavened bread, until the twenty-first day of the month at evening. ¹⁹ Seven days shall there be no leaven found in your houses, for if anyone eats that which is leavened, that person shall be cut off from the congregation of Yishra'el, whether he is a sojourner or a native of the land. ²⁰ You shall eat nothing leavened; in all your habitations you shall eat unleavened bread.” :> —

חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל
מיום הראשון **ועד** יום השביעי ¹⁶ וביום
הראשון מקרא קדש וביום השביעי
מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא
יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא
לבדו יעשה לכם ¹⁷ ושמרתם את **המצוה**
כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאתיכם
מארץ מצרים ושמרתם **ועשיתם** את היום
הזה לדורתכם חקת עולם ¹⁸ בראשון
בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו
מצות עד יום אחד ועשרים לחדש בערב
¹⁹ שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי
כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההיא
מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ ²⁰ כל
מחמצת לא תאכלו בכל מושבתיכם
תאכלו מצות: < — —

ההיא ≈ MT 'הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | MT **ועד** | 17 **המצוה** MT 'הַמְצוֹת [the feast of the] unleavened bread' | **ועשיתם** MT *minus* | 18 *bārā'ison* בראשון (twice) ≈ MT בְּרִאשׁוֹן (PHON) | אחד
≈ MT הָאֶחָד + DEF (see §4.1.3.2.5) | 19 ההיא ≈ MT 'הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

²¹ Then Mushi called for all the elders of Yishra'el, and said to them: "Draw out, *take* lambs according to your families, and kill the Passover [lamb]. ²² And you shall take a bunch of hyssop, and dip it in the blood that is in the basin, and sprinkle *on* the lintel *and on* the two side-posts from the blood that is in the basin; and none of you shall go out of the door of his house until the morning. ²³ For Shema will pass through to strike the Egyptians, and when he sees the blood on the lintel and on the two side-posts, Shema will pass over the door, and will not allow the destroyer to come in to your houses to strike [you]. ²⁴ And you shall observe this thing for an ordinance to you and to your sons forever. ²⁵ And when you come to the land which Shema will give you, as he has promised, you shall keep this service *in this month*. ²⁶ And when your children shall say to you, 'What do you mean by this service?' ²⁷ you shall say, 'It is the sacrifice of Shema's Passover, who passed over the houses of the children of Yishra'el in Miṣrem, when he struck the Egyptians, and delivered our houses.'" And the people *bowed down*

²¹ ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו **קחו** לכם צאן למשפחתכם ושחטו הפסח ²² ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם **על** המשקוף **ועל** שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם **אל** תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ²³ ועבר יהוה לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח יהוה על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגף ²⁴ ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם ²⁵ והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן יהוה לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת **בחדש הזה** ²⁶ והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם ²⁷ ואמרתם זבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל **ויקדו** העם

21 MT ויקחו | 22 MT על | MT ואל | MT ועל | MT אל | MT לא | MT minus [בחדש הזה 25] (cf. Exod. 13.5) | MT ויקדו 27 PL | MT ויקדו 27 SG

and worshipped. ²⁸ And the children of Yishra'el went and did as Shema had commanded Mushi and Ārron; so did they. :>— —

²⁹ And at midnight Shema struck down all the first-born in the land of Miṣrem, from the first-born of Faru that sat on his throne *to* the first-born of the captive that was in the dungeon, and all the first-born of cattle. ³⁰ And Faru rose up in the night, he and all his servants, and all the Egyptians, and there was a great cry in Miṣrem, for there was not a house where there was not someone dead. ³¹ And he called for Mushi and Ārron by night, and said: "Rise up, go out from among my people, both you and the children of Yishra'el; and go, serve Shema, *according to your words*. ³² Take both your flocks and your herds, as you have said, and be gone; and bless me also." ³³ And the Egyptians were urgent with the people, to send them out of the land in haste; for they said: "We are all dead men." ³⁴ And the people took their dough before it was leavened, their kneading-bowls being bound up in their clothes upon their shoulders. ³⁵ And the children of Yishra'el did

וישתחוו ²⁸ וילכו ויעשו בני ישראל כאשר
צוה יהוה את משה ואת אהרן כן
עשו: <— —

²⁹ ויהי בחצי הלילה ויהוה הכה כל
בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב
על כסאו ועד בכור השבי אשר בבית
הבור וכל בכור בהמה ³⁰ ויקם פרעה לילה
הוא וכל עבדיו וכל מצרים ותהי צעקה
גדלה במצרים כי אין בית אשר אין שם
מת ³¹ ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר
קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני
ישראל ולכו עבדו את יהוה *כדברכם*
³² גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר
דברתם ולכו וברכתם גם אתי ³³ ותחזק
מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ
כי אמרו כלנו מיתים ³⁴ וישא העם את
בצקו טרם יחמץ משארותם צרות
בשמלותם על שכמם ³⁵ ובני ישראל עשו

מיתים 33 | INF 'as you have said' MT כְּדִבְרֵיכֶם N] *כדברכם* 31 | ו – עד MT [ועד 29 | MT וְאֶהְרֹן] *ואת אהרן* 28
mitam ≈ MT מִתִּים (MORPH)

according to the words of Mushi, and they asked the Egyptians for vessels of silver, and vessels of gold, and clothing.³⁶ And Shema gave the people favour in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. Thus they despoiled the Egyptians. :> — —

³⁷ And the children of Yishra'el journeyed from Rāmses to Sakkot, about six hundred thousand on foot that were men, besides children. ³⁸ And *a mixed multitude* went up also with them, and flocks, and herds, very many cattle. ³⁹ And they baked unleavened cakes of the dough, which they brought out of Miṣrem, for it was not leavened, because *the Egyptians thrust them out*, and could not tarry, neither had they prepared for themselves any provisions. ⁴⁰ Now the time that the children of Yishra'el *and their fathers* dwelt in *the land of Ka'nān and in the land of Miṣrem* was four hundred and thirty years. ⁴¹ And at the end of four hundred and thirty years, on that very day, all the hosts of Shema went out from the land of Miṣrem ^[42] *at night*. It is to be much observed to Shema for bringing them out from the land of Miṣrem. This is

כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות ³⁶ ויהיה נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום וינצלו את מצרים: — —

³⁷ ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה כשש מאות אלף רגלאי הגברים לבד מטף ³⁸ וגם **ערברב** עלה אתם וצאן ובקר מקנה כבד מאד ³⁹ ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות כי לא חמץ כי **גרשום מצרים** ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם ⁴⁰ ומושב בני ישראל **ואבותם** אשר ישבו **בארץ כנען ובארץ מצרים** שלשים שנה וארבע מאות שנה ⁴¹ ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות יהוה מארץ מצרים ^[42] **לילה**. שמרים הוא ליהוה להוציאם מארץ מצרים הוא

³⁷ riggālā'i qattāl + GENT SUFF -ay (GSH §4.3.8) ≈ MT qatl + ADJ -i | ³⁸ **ערברב** [^]ārb rāb (= MT ערב רב) | ³⁹ **גרשום מצרים** MT גרשו ממצרים 'they were thrust out of Egypt' | ⁴⁰ **ואבותם** MT minus (see §2.2.1.2) | **בארץ כנען ובארץ מצרים** MT בַּמִּצְרַיִם 'in Egypt' | ⁴¹ **לילה** lila MT לֵיל part of the phrase לֵיל שְׁמַרִים 'a night to be much observed'

that night of Shema, to be much observed of all the children of Yishra'el throughout their generations. :> — —

⁴³ And Shema said to Mushi *and to* Ārron: “This is the ordinance of the Passover: no foreigner shall eat of it; ⁴⁴ but every man’s servant that is bought for *his* money, when you have circumcised him, then he shall eat of it. ⁴⁵ A sojourner and a hired servant shall not eat of it. ⁴⁶ In one house shall it be eaten; *you* shall not take any of the flesh outside of the house; and you shall not break a bone of it. ⁴⁷ All the congregation of Yishra'el shall keep it. ⁴⁸ And when a stranger shall sojourn *with you*, and will keep the Passover to Shema, let all his males be circumcised, and then let him come near and keep it; and he shall be as a native of the land, but no uncircumcised person shall eat of it. ⁴⁹ One law shall be to the native and to the stranger that sojourns among you. ⁵⁰ And all the children of Yishra'el did as Shema commanded Mushi and Ārron; so did they. ⁵¹ And on that very day Shema did bring the children of Yishra'el out of the land of Miṣrem by their hosts. :> — —

הלילה הזה ליהוה שמרים לכל בני ישראל
לדרותם: <: — —

⁴³ ויאמר יהוה אל משה **ואל אהרן**
זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו
⁴⁴ וכל עבד איש מקנת **כספו** ומלת אתו
אז יאכל בו ⁴⁵ תושב ושכיר לא יאכל בו
⁴⁶ בבית אחד יאכל לא **תוציאו** מן הבית
מן הבשר החוצה ועצם לא תשברו בו
⁴⁷ כל עדת ישראל יעשו אתו ⁴⁸ וכי יגור
אתכם גר ועשה פסח ליהוה המול לו כל
זכר ואז יקרב לעשותו והיה כאזרח הארץ
וכל ערל לא יאכל בו ⁴⁹ תורה אחת יהיה
לאזרח ולגר הגר בתוכם ⁵⁰ ויעשו כל בני
ישראל כאשר צוה יהוה את משה ואת
אהרן כן עשו ⁵¹ ויהי בעצם היום הזה
הוציא יהוה את בני ישראל מארץ מצרים
על צבאתם: <: — —

43 **ואל אהרן** MT וְאַהֲרֹן 'and Aaron' | 44 **כספו** N + PRON 3MSG] MT כֶּסֶף N 'money' | 46 **תוציאו** PL] MT
תוציאו SG | 48 **אתכם** + PRON PL] MT אֹתְכֶם + PRON SG

13

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“Sanctify to me all the first-born,
 whatever is the first to open the womb
 among the children of Yishra’el, both of
 man and of beast; it is mine.” ³And
 Mushi said to the people: “*Remember*
 this day, *in* which you came out from *the*
land of Miṣrem, out of the house of bond-
 age, for by a strong hand Shema brought
 you out from this place. No leavened
 bread shall be eaten ^[4] this day. *And* you
 go out in the month of the ears of
 grain. :> — —

⁵And when Shema *your God* shall
 bring you into the land of the Ka'nanite,
 the Atite, and the Emarite, *and the*
Ferizzite, and the Girgeshite, and the
 Ibbite, and the Yebusite, which he swore
 to your fathers to give you, a land flow-
 ing with milk and honey, you shall keep
 this service in this month. ⁶*Six* days you
 shall eat unleavened bread, and on
 the seventh day there shall be a feast
 to Shema; ^[7] unleavened bread shall
 be eaten. Throughout the seven days

יג

¹וידבר יהוה אל משה לאמר ²קדש לי כל
 בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם
 ובבהמה לי הוא ³ויאמר משה אל העם
 זכרו את היום הזה אשר יצאתם בו מארץ
 מצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא
 יהוה אתכם מזה ולא יאכל חמץ ^[4] היום.
 ואתם יוצאים בחדש האביב: < — —

⁵והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל ארץ
 הכנעני החתי והאמרי והפרזי והגרגשי
 והחוי והיבوسی אשר נשבע לאבתך לתת
 לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את
 העבדה הזאת בחדש הזה ⁶ששת ימים
 תאכל מצות וביום השביעי חג ליהוה
^[7]מצות יאכל. את שבעת הימים

ממצרים MT minus | מארץ מצרים MT minus | בו MT minus | (see §§2.2.2.2; 4.1.3.2.3) | זכור IMV MPL] 13.3
 ‘from Egypt’ | no leavened bread shall be eaten. | ולא יאכל חמץ: היום אתם MT | ולא יאכל חמץ היום. ואתם 4 |
 This day you...’ | MT minus | והפרזי והגרגשי | ו + והחתי MT | החתי | MT minus | אלהיך 5 |
 וביום השביעי חג ליהוה: 7 מצות MT | וביום השביעי חג ליהוה. מצות יאכל את שבעת הימים לא יראה לך חמץ 7 | שבעת
 ‘and on the seventh day there shall be a feast to the LORD. | יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ
 Unleavened bread shall be eaten throughout the seven days; and there shall no leavened bread be seen’

there shall **no** leavened bread be seen with you, and no leaven shall be seen with you in all your territory. ⁸ And you shall tell your son on that day, saying, 'It is because of what Shema did for me when I came out of Mišrem.' ⁹ And **they** shall be for a sign to you upon *your hands*, and for a memorial between your eyes, that the law of Shema may be in your mouth, for with a strong hand has Shema brought you out of Mišrem. ¹⁰ You shall therefore keep this ordinance in its season from year to year. :>— —

¹¹ And when Shema **your God** shall bring you into the land of the Ka'nanite, as he swore to you and to your fathers, and shall give it to you, ¹² you shall set apart to Shema all that opens the womb, and every firstling which **you** have that comes of a beast; the males shall be Shema's. ¹³ And every firstling of an ass you shall redeem with a lamb; and if *you will* not **redeem it**, then you shall break its neck; and all the first-born of man among your sons you shall redeem. ¹⁴ And when your son asks you in time to come, saying, 'What is this?' you shall say to him, 'By strength of

לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבולך ⁸ והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים ⁹ **והיו** לך לאות על **ידיך** ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יהוה בפיד כי ביד חזקה הוציאך יהוה ממצרים ¹⁰ ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה: <— —

¹¹ והיה כי יביאך יהוה **אלהיך** אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבתך ונתנה לך ¹² והעברת כל פטר רחם ליהוה וכל פטר שגר בהמה אשר **יהיו** לך הזכרים ליהוה ¹³ וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא **תפדנו** וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה ¹⁴ והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק

9 **והיו** PL] MT וְהָיוּ SG | **ידיך** PL] MT יָדְךָ SG | 11 **אלהיך** MT minus | 12 **יהיו** PL] MT יִהְיוּ SG | 13 **תפדנו** IMPF + PRON 3MSG] MT תִּפְדֶּנּוּ IMPF

hand Shema brought us out from Mišrem, from the house of bondage.¹⁵ And when Faru would hardly let us go, Shema killed all the first-born in the land of Mišrem, both the first-born of man, *and the* first-born of beast; therefore I sacrifice to Shema all that opens the womb, being males, but all the first-born *of man of my sons* I redeem.¹⁶ *And it shall be* for a sign *to you* upon *your hands*, and for frontlets between your eyes, for by strength of hand Shema brought *you* out of Mišrem.” :>— —

¹⁷ And when Faru had let the people go, God led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, “Lest the people repent when they see war, and they return to Mišrem.”¹⁸ But God led the people about, by the way of the *wilderness of the sea of Sof*, and the children of Yishra’el went up armed out of the land of Mišrem.¹⁹ And Mushy took the bones of Yusef with him, for *Yusef* had solemnly sworn the children of Yishra’el, saying, “God will surely visit you and you shall carry up my bones away from here with you.”²⁰ And they took their journey from Sakkot,

יד הוציאנו יהוה ממצרים מבית עבדים¹⁵ ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרג יהוה כל בכור בארץ מצרים מבכור אדם **עד** בכור בהמה על כן אני זבח ליהוה כל פטר רחם הזכרים וכל בכור **אדם בבני** אפדה¹⁶ **והיו לך** לאות על **ידיך** ולטטפות בין עיניך כי בחזק יד **הוציאך** יהוה ממצרים: <— —

¹⁷ ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבּו מצרימה¹⁸ ויסב אלהים את העם דרך **מדבר** ים סוף וחמישים עלו בני ישראל מארץ מצרים¹⁹ ויקח משה את עצמת יוסף עמו כי השבע השביע **יוסף** את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם²⁰ ויסעו מסכות

15 MT וַעַד + ו | [אדם בבני] MT בְּנֵי | 16 MT וְהָיָה לְךָ | PL ידיך | SG ‘your hand’ | MT וְהָיָה לְךָ | DEF הַמְדַבֵּר יִסְיָ MT [מדבר ים סוף] INDEF | 18 MT וַיִּסַּב | PRON 1PL + הוֹצִיאָנוּ MT [הוציאך] + PRON 2MSG | PT PASS qatīl ≈ MT וַיִּחַמְשֵׁם PT PASS qatīl (see §4.2.1.4) | PT PASS qatīl ≈ MT וַיִּסְעוּ (PHON) | 2° יוסף | MT minus

and encamped in Atem, **which is** on the edge of the wilderness. ²¹ And Shema went before them by day in a pillar of cloud, to lead them along the way, and by night in a pillar of fire, to give them light, that they might go by day and by night. ²² The pillar of cloud by day, and the pillar of fire by night did not depart from before the people. :> — —

14

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² “Speak to the children of Yishra’el, that they turn back and encamp before Fi-a’irat, between Magdal and the sea; before Bāl-ṣafon, in front of it you shall encamp by the sea. ³ And Faru will say of the children of Yishra’el, “They are entangled in the land; the wilderness **is shut** on them.’ ⁴ And I will harden Faru’s heart, and he will pursue them, and I will get glory over Faru, and over all his host, and the Egyptians shall know that I am Shema.” And they did so. ⁵ And when the king of Miṣrem was told that the people fled, the **heart** of Faru and of his servants was changed

ויחנו באתם **אשר** בקצה המדבר ²¹ ויהוה הלך לפניהם יומם בעמוד ענן להנחתם דרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה ²² לא ימוש עמוד הענן יומם ועמוד אש לילה לפני העם: < — —

יד

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירת בין מגדל ובין הים לפני בעל צפון נכחו תחנו על הים ³ ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ **סגר** עליהם המדבר ⁴ והחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני יהוה ויעשו כן ⁵ ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך **לב** פרעה ועבדיו

20 באתם // MT באתם | **אשר** MT minus ↓ | 21 linēttimma hif INF ≈ MT לְנַחְתָּם (ORTH) | דרך ≈ MT הַדֶּרֶךְ + DEF (see §4.1.3.2.5) | 22 yēmoš MT יָמֹשׁ | אש ≈ MT הָאֵשׁ + DEF (see §4.1.3.2.5) | 14.3 **סגר** sēgar PT PASS] MT סָגַר PF ‘the [wilderness] has shut [them in]’ ↓ | 4 wāzzīqtī hif ≈ MT וַחֲזַקְתִּי pi (↓ Exod. 4.21) (MORPH) | **לב** 5 MT לֵב

toward the people, and they said: “What is this we have done, that we have let Yishra’el go from serving us?” ⁶ And he made ready his chariot, and took his people with him. ⁷ And he took six hundred chosen chariots, and all the chariots of Mišrem, with officers over all of them. ⁸ And Shema hardened the heart of Faru king of Mišrem, and he pursued the children of Yishra’el, for the children of Yishra’el went out with a high hand. ⁹ And the Egyptians pursued them, all the horses and chariots of Faru, *and his horsemen, and his armies*, and overtook them encamping by the sea, beside Fi-a’irat, before Bāl-šafon. ^[10] And Faru drew near. :>— —

And the children of Yishra’el lifted up their eyes, *and looked*, and, behold, the Egyptians *were marching* after them. So they feared greatly, and the children of Yishra’el cried out to Shema. ¹¹ And they said to Mushi: “Is it because there were no graves in Mišrem that you have taken us away to die in the wilderness? What have you done to us, bringing us out of Mišrem? ¹² *Behold*, this is what

על העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו ⁶ ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו ⁷ ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלישים על כלו ⁸ ויחזק יהוה את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יוצאים ביד רמה ⁹ וירדפו מצרים אחריהם וישגו אתם חנים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו **וחיליו** על פי החירת לפני בעל צפון ^[10] ופרעה הקריב: <— —

וישאו בני ישראל את עיניהם **ויראו** והנה מצרים **נסעים** אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה ¹¹ ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים ¹² **הלא** זה הדבר אשר

לפני בעל צפון ופרעה הקריב: וישאו בני ישראל את 10 | ↓ (וְחִילָיו MT) = wilu PL ^ וְחִילָיו 9 | אֶל MT [על
...[עיניהם] before Baalzephon. And when Pharaoh drew
nigh, the children of Israel lifted up their eyes...’ | **ויראו** MT minus | **נסעים** PL MT נָסַע SG | 12 **הלא**
ā’lū INTERJ (GSH §6.3.12)] MT הֲלֹא INTERROG he + NEG PARTIC

we told to you in Miṣrem, saying, ‘Let us alone, *we pray you*, that we may serve the Egyptians!’ For it would have been better for us to serve the Egyptians than to die in the wilderness.” ¹³ And Mushi said to the people: “Do not fear, stand still, and see the salvation of Shema, which he will work for you today, for *as* you have seen the Egyptians today, you shall never see them. ¹⁴ Shema will fight for you, and you shall hold your peace.” :>— —

¹⁵ And Shema said to Mushi: “Why do you cry to me? Tell the children of Yishra’el to go forward. ¹⁶ And lift up your rod, and stretch out your hand over the sea and divide it. And the children of Yishra’el shall go into the midst of the sea on dry ground. ¹⁷ And I, behold, I will harden the hearts of the Egyptians, and they shall go in after them, and I will get glory over Faru, and over all his host, over his chariots, and over his horsemen. ¹⁸ And *all* the Egyptians shall know that I am Shema, when I have gotten glory over Faru, *and over all his host*, over his chariots, and over his horsemen.” :> — —

דברנו אליך במצרים לאמר חדל **נא** ממנו
ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את
מצרים ממותנו במדבר ¹³ ויאמר משה אל
העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת
יהוה אשר יעשה לכם היום כי **כאשר**
ראיתם את מצרים היום לא תוסיפון
לראותם עוד עד עולם ¹⁴ יהוה ילחם לכם
ואתם תחרישון: — —

15 ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו 16 ואתה הרים את מטך ונטה את ידך על הים ובקעתה ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה 17 ואני הנני מחזיק את לב מצרים ויבאו אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו 18 וידעו כל מצרים כי אני יהוה בהכבדי בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו: < — —

MT minus | 13 [כאשר ראייתם את מצרים] MT 'the Egyptians whom you have seen
today' ≈ MT חֲסִיפּוֹ – PARAG nun | 17 māzzəq hif ≈ MT מִחֹזֶק pi (¶ Exod. 4.21) | 18 [כל
MT minus | MT minus] MT minus ||

¹⁹ And the angel of God, who went before the camp of Yishra'el, removed and went behind them. And the pillar of cloud removed from before them, and stood behind them. ²⁰ And it came between the camp of Mišrem and the camp of Yishra'el; and there was the *dark* cloud, yet it gave light by night; and the one did not come near the other all the night. ²¹ And Mushi stretched out his hand over the sea, and Shema drove the sea back by a strong east wind all night, and made the sea dry land, and the waters were divided. ²² And the children of Yishra'el went into the midst of the sea upon the dry ground, with the waters a wall to them on their right hand and on their left. ²³ And the Egyptians pursued, and went in after them into the midst of the sea, all Faru's horses, his chariots, and his horsemen. ²⁴ And in the morning watch Shema in the pillar of fire and of cloud looked down *upon* the Egyptian host, and threw the Egyptian host into a panic. ²⁵ And he *bound* the *commanders of his chariots*, and he drove them *with glory*. And the Egyptians *said*: "Let us flee from the face of Yishra'el, for Shema is *the one who fights* for them against the Egyptians." :> — —

¹⁹ ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם ²⁰ ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן *החשך* ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה ²¹ ויט משה את ידו על הים ויולך יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ²² ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם ²³ וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים ²⁴ ויהי באשמרת הבקר וישקף יהוה *על* מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויחס את מחנה מצרים ²⁵ ויאסר את *אפן מרכבתו* וינחגהו *בכבודות* ויאמרו מצרים אנוסה מפני ישראל כי יהוה *הנלחם* להם במצרים: < — —

²⁰ *הענן החשך* *ānān āšāk* MT וְהָעֲנָן וְהַחֹשֶׁךְ 'the cloud and the darkness' ↓ | ²⁴ *על* MT אֶל | *wyā'am* ויחס 'And he took off their chariot wheels' ↓ | ²⁵ *אפן מרכבתו* MT וַיֹּסֶר אֶת אַפְּן מִרְכַּבָּתוֹ 'heavily' | *bakkābūdot* *בכבודות* MT וַיֹּאמְרוּ *הנלחם* PL MT וַיֹּאמְרוּ SG | *נלחם* ↓

²⁶ And Shema said to Mushi: “Stretch out your hand over the sea, that the waters may come back upon the Egyptians, upon their chariots, and upon their horsemen.” ²⁷ And Mushi stretched out his hand over the sea, and the sea returned to its strength when the morning appeared. And the Egyptians *set out* against it. And Shema overthrew the Egyptians *to the midst* of the sea. ²⁸ And the waters returned, and covered the chariots, and the horsemen, all the host of Faru that went in after them into the sea; not one of them remained. ²⁹ But the children of Yishra’el walked upon dry land in the midst of the sea, the waters being a wall to them on their right hand, and on their left. ³⁰ Thus Shema saved Yishra’el that day out of the hand of the Egyptians, and Yishra’el saw the Egyptians dead upon the sea-shore. ³¹ And Yishra’el saw the great work that Shema did upon the Egyptians, and the people feared Shema and they believed in Shema, and in his servant Mushi. :> — —

²⁶ ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו ²⁷ ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות הבקר לאיתנו ומצרים **נסעים** לקראתו וינער יהוה את מצרים **תוך** הים ²⁸ וישבו המים וכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד ²⁹ ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חומה מימינם ומשמאלם ³⁰ ויושיע יהוה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים ³¹ וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יהוה במצרים וייראו העם **את** יהוה ויאמנו ביהוה ובמשה עבדו: < — —

²⁷ MT בִּקְלִי ≈ DEF (see §4.1.3.2.5) | [נס"ע נסעים] MT נִסְּסָם נִסְּסָם 'fled' | [תוך] MT בְּתוֹךְ 'in the midst of' | ³¹ **את** at PREP 'with, from'] MT אֶת (↓ Gen. 32.12)

15

¹ Then Mushî and the children of Yishra'el sang this song to Shema, and spoke, saying:

“*Praise* Shema,

for he has thrown into the sea

a powerful *nation*,

its horse and its rider.

² [Shema] is my strength and *glory*,

and he has become my salvation.

This is my God, and I will praise him,

my father's God, and I will exalt him.

³ Shema is *mighty in war*,

Shema is his name.

⁴ Faru's *chariot*

and his *hosts* he cast into the sea,

and his chosen captains

drowned in the sea of Sof.

⁵ The deeps cover them,

they went down into the depths like a stone.

⁶ Your right hand, O Shema,

טו

¹ אז ישר משה ובני ישראל את השירה
הזאת ליהוה ויאמרו לאמר

אשירו ליהוה

כי גוי גאה

סוס ורכבו

רמה בים

² עזי וזמרתיה

ויהי לי לישועה

זה אלי ואנוהו

אלהי אבי וארוממנהו

³ יהוה גיבור במלחמה

יהוה שמו

⁴ מרכבת פרעה

וחיליו ירא בים

ומבחר שלישי

טבעו בים סוף

⁵ תהומות יכסמו

ירדו במצלות כמו אבן

⁶ ימינך יהוה

15.1 ישר *yāšār* ש"ר *qal* ≈ MT יִשֵּׁר (MORPH) | אשירו *āšīru hif* IMV PL] MT אֲשִׁירָה *qal* LENG IMPF 1SG 'I will sing' ↓ | גוי *guwwi* N] MT גָּאָה *qal* INF ABS 'for he (God) has triumphed gloriously' ↓ | גאה *gā: qal* PF = MT גָּאָה ↓ | גוי *guwwi* N] MT 2 וזמרתיה *wzimirāti* N *zimirā* + PRON 1SG] MT וְזִמְרָתִי 'the LORD is my strength and my might' ↓ | 3 גיבור במלחמה MT אִישׁ מִלְחָמָה 'a man of war' (see §2.2.1.3) | 4 מרכבת *markābāt* SG] MT מִרְכַּבָּת PL (see §2.2.1.3) | וחיליו *wīlo* PL] MT וְחִילָיו SG (↓ Exod. 14.9) (see §2.2.1.3) | ירא *yārā* י"י *qal* ≈ MT יִירָה (ORTH) | טבעו *tābā'u qal* ACT] MT טָבְעוּ *pu* 'were sunk' | 5 יכסמו *yēkassiyyāmu* (= MT יִכְסְּמוּ)

is glorious in power,

Your right hand, O Shema,
shatters the enemy.

⁷ And in the greatness of your
excellency

you overthrow your adversaries,
you send forth your wrath,
it consumes them like stubble.

⁸ And with the blast of your *wrath*
the waters were piled up,
the *descending [waters]* stood
upright as a heap,
the deeps were congealed in the heart of
the sea.

⁹ The enemy said,
‘I will pursue, I will overtake,
I will divide the spoil,
my desire *shall be satisfied upon it*,
I will draw my sword,
my hand *shall inherit it*.’

¹⁰ You *blew* with your wind,
the sea covered them,
they sank like lead
in the mighty waters.

¹¹ Who is like you,

נאדרי בכח

ימינך יהוה

תרעץ אויב

⁷ וברב גאוניך

תהרס קמיד

תשלח חרוניך

יאכלמו כקש

⁸ וברוח אפך

נערמו מים

נצבו כמו נד נזלים

קפאו תהומת בלב ים

⁹ אמר אויב

ארדף אשיג

אחלק שלל

תמלאמו נפשי

אריק חרבי

תורישמו ידי

¹⁰ נשבת ברוחך

כסמו ים

צללו כעופרת

במים אדירים

¹¹ מי כמוך

7 ⁷ גאוניך PL] *gā'ūnāk* SG (= MT גאוניך | 8 אפך SG] MT אפך PL | ⁸ נזלים *nāzzēlām* MT נזלים *nif* | ⁹ תמלאמו *timlāmu* + PRON SG (GSH §3.2.6.1)] MT תמלאמו + PRON PL '(my desire) shall have fill of them' | ⁹ תורישמו *tūrišmu* + PRON SG (GSH §3.2.6.1)] MT תורישמו + PRON PL '(my hand) shall destroy them' | ¹⁰ נשבת MT נשבת | ¹¹ מי כמוך

among the gods, O Shema?

Who is like you,

glorious in holiness,

awesome in praises,

doing *wonders*?

¹² You stretched out your right hand,
the earth swallowed them.

¹³ In your lovingkindness you have
led

the people *that* you have redeemed,
you have *assigned* them in your
strength
to your holy abode.

¹⁴ The peoples have heard,
and they tremble,

pangs have seized
the inhabitants of Falshet.

¹⁵ Then the chiefs of Edom
were dismayed,
the mighty men of Muwwab,
trembling seizes them,
all the inhabitants of Ka'nan
are melted away.

¹⁶ *Terror* and dread
fall upon them,
and by the greatness of your arm

באילים יהוה

מי כמוך

נאדרי בקדש

נורא תהלת

עשה פלאה

¹² נטית ימינך

תבלעמו הארץ

¹³ נחית בחסדך

עם זה גאלת

נחלת בעזך

אל נוה קדשך

¹⁴ שמעו עמים

וירגזו

חיל אחז

ישבי פלשת

¹⁵ אז נבהלו

אלופי אדום

אילי מואב

יאחזמו רעד

נמגו כל

ישבי כנען

¹⁶ תפל עליהם

אימה ופחד

ובגדול זרועך

11 [נאדרי] MT נאדר ↓ | *פליאה fāliyyā פלאה | פלא MT | 12 הארץ ≈ MT ארץ – DEF (see §4.1.3.2.5) |
13 [זה] MT זו ↓ | נחלת nā'iltā נח"ל pi B] MT נה"ל נהלת | 14 [וירגזו] MT ירגזון + PARAG nun –ו | פלשת //
ו – בגדל MT wafgādol] ובגדול | ARCH איתתה MT [אימה 16 | פלשת MT

they are as still as a stone,

until your people

pass over, O Shema,

until the people *that* you have

purchased

pass over.

¹⁷ You will bring them in, and plant
them

in the mountain of your inheritance,

a place for you to dwell in.

O Shema, you have made a sanctuary,

O Lord, establish it with your hand.

¹⁸ Shema shall reign *forever and ever*.

¹⁹ For the horses of Faru went in
with his chariots and with his horsemen
into the sea, and Shema brought back
the waters of the sea upon them. But
the children of Yishra'el walked on
dry ground in the midst of the sea."

²⁰ And Maryam the prophetess, the sister
of Ārron, took a timbrel in her hand,
and all the women went out after her

ידמאו כאבן

עד יעבר

עמד יהוה

עד יעבר

עם זה קנית

¹⁷ תביאמו ותטעמו

בהר נחלתך

מכון לשבתך

פעלת יהוה מקדש.

יהוה כוננו ידך

¹⁸ יהוה ימלך עולם ועוד

¹⁹ כי בא סוס פרעה ברכבו

ובפרשיו בים וישב יהוה עליהם את מי

הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים

²⁰ ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את

התף בידה ותצאנה כל הנשים אחריה

תביאמו ותטעמו בהר נחלתך, מכון לשבתך. 17 | (v. 13) MT זך [זה] | (ORTH) ידמו MT $qal \approx$ דמ"ם $yiddāmu$ ידמאו
'You will bring them in and plant them on your own mountain, the place, O LORD, which you have made for
your abode, the sanctuary, O Lord, which your hands have established' | MT [יהוה] | אדני [יהוה] |
 pi כו"ן כוננו | אדני MT [יהוה] | | MT [יהוה] מקדש. יהוה כוננו ידך
IMV 2SG + PRON 3SGM] MT כו"ן כוננו pi PF 3CPL (v. the above note) | $yēddāk$ ידך MT PL (v. the
above note) | MT [עולם] 18 | [ועוד] $wād$ (= MT וְעַד)

with timbrels and with dances. ²¹ And Maryam answered them: “Praise Shema, for *a* powerful *nation*, its horse and its rider he has thrown into the sea.” :>— —

²² And Mushi led Yishra'el onward from the sea of Sof, and *he took him out* into the wilderness of Shor, and they went three days' *journey* in the wilderness, and found no water. ²³ And when they came to Mirra, they could not drink of the waters of Mirra, for they were bitter; therefore the name of it was called Mirra. ²⁴ And the people *mur-mured* against Mushi, saying: “What shall we drink?” ²⁵ And *Mushi* cried to Shema. And Shema *showed him* a tree, and he cast [it] into the waters, and the waters were made sweet. There he made for them a statute and an ordinance, and there he tested them. ²⁶ And he said: “If you will diligently listen to the voice of Shema your God, and will do that which is right in his eyes, and will give ear to his commandments, and keep all his statutes, I will put none of the diseases upon you, which I have put upon the Egyptians, for I am Shema your healer. :>— —

בתפים ובמחלות ²¹ ותען להם מרים שירו ליהוה כי *גוי* גאה סוס ורכבו רמה בים: <— —

²² ויסע משה את ישראל מים סוף ויוציאהו אל מדבר שור וילכו *דרך* שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ²³ ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה ²⁴ וילן העם על משה לאמר מה נשתה ²⁵ ויצעק משה אל יהוה ויראהו יהוה עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו ²⁶ ויאמר אם שמע תשמע לקול יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רפאך: <— —

21 שירו ליהוה... רמה בים MT 'Sing to the LORD, for he has triumphed gloriously; the horse and his rider he has thrown into the sea' (|| v. 1) | *hif* IMPF ויוציאהו 22 | מרתה // MT מרתה 23 | *minus* MT [דרך] || | *qal* IMPF ויצאו MT + PRON 3MPL | מרה // MT מרתה 24 | *SG* MT וילן 25 | *minus* MT [משה] 26 | *inf* MT שמע 26 | יר"י ויורהו MT [רא"י ויראהו] | *minus* MT [משה] 25 | *PL* MT וילנו | *SG* MT וילן 24 | מרה MT ≈ MT שמוע *inf* ABS

²⁷ And they came to Ilem, and *in Ilem* were twelve springs of water, and seventy palm trees, and they encamped there by the waters.

16

¹ And they took their journey from Ilem, and all the congregation of the children of Yishra'el came to the wilderness of Sen, which is between Ilem and Sini, on the fifteenth day of the second month after their departure from the land of Mišrem. ² And the whole congregation of the children of Yishra'el murmured against Mushî and against Ārron in the wilderness. ³ And the children of Yishra'el said to them: “Would that we had died by the hand of Shema in the land of Mišrem, when we sat by the meat pots, when we ate bread to the full, for you have brought us out into this wilderness, to kill this whole assembly with hunger.” :>— —

⁴ Then Shema said to Mushî: “Behold, I will cause it to rain bread from heaven for you; and the people shall go out and gather a day's portion every day, that I may test them, whether *they will walk in my laws* or not. ⁵ And on the sixth day they shall prepare that which

²⁷ ויבאו אילים ובאילים שתים עשרה
עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם על
המים

טז

¹ ויסעו מאילים ויבאו כל עדת בני
ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין
סיני בחמשה עשר יום לחדש השני
לצאתם מארץ מצרים ² וילנו כל עדת בני
ישראל על משה ועל אהרן במדבר
³ ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו
ביד יהוה בארץ מצרים בשבתנו על סיר
הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם
אתנו אל המדבר הזה להמית את כל
הקהל הזה ברעב: <— —

⁴ ויאמר יהוה אל משה הנני ממטיר
לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו
דבר יום ביומו למען אנסנו *הילכו בתורתִי*
אם לא ⁵ והיה ביום הששי והכינו את אשר

וילנו 16.2 MT וְשָׁם [ובאילים] | DIREC he (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) | אֵילִים // MT 27
wyillānu qal ≈ MT וילינו (ketiv) וִילֹנוּ (qere) nif | 4 הִלְכּוּ PL MT הִלְכָּה SG | בתורתִי MT
aftūrūti PL | בתורתִי SG

they bring in, and it shall be twice as much as they gather *daily*.”⁶ And Mushi and Ārron said to all the children of Yishra’el: “At evening, then you shall know that Shema has brought you out from the land of Miṣrem.”⁷ And in the morning, then you shall see the glory of Shema, for he has heard your murmurings against Shema, and what are *we*, that you murmur against us?”⁸ And Mushi said: “When Shema shall give you in the evening meat to eat, and in the morning bread to the full, because Shema heard your murmurings which you murmur against him—what are we? Your murmurings are not against us, but against Shema.”⁹ And Mushi said to Ārron: “Say to all the congregation of the children of Yishra’el, ‘Come near before Shema for he has heard your murmurings.’”¹⁰ And as Ārron spoke to the whole congregation of the children of Yishra’el, they looked toward the wilderness, and, behold, the glory of Shema appeared in the cloud. :>— —

¹¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹² “I have heard the murmurings of the children of Yishra’el. Speak to them, saying ‘At twilight you shall eat

יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום **ויום**
⁶ ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל
 ערב וידעתם כי יהוה הוציא אתכם מארץ
 מצרים ⁷ ובקר וראיתם את כבוד יהוה
 בשמעו את תלנתיכם על יהוה **ואנחנו** מה
 כי תלנו עלינו ⁸ ויאמר משה בתת יהוה
 לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע
 בשמע יהוה את תלנתיכם אשר אתם
 מלנים עליו ואנחנו מה לא עלינו תלנתיכם
 כי על יהוה ⁹ ויאמר משה אל אהרן אמר
 אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני יהוה כי
 שמע את תלנתיכם ¹⁰ ויהי כדבר אהרן אל
 כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה
 כבוד יהוה נראה בענן: <— —

¹¹ וידבר יהוה אל משה לאמר
¹² שמעתי את תלנות בני ישראל דבר
 אליהם לאמר בין הערבים תאכלו

(qere) תְּלִינוּ MT (ketiv) תלנונו \approx tillānu qal תלנו | (see §2.2.2.1) וַיִּקְרָא MT **ואנחנו** 7 | יום | יום MT [יום ויום 5
 hif | מַלְלָנָם MT \approx mallēnām מלנים 8 | תִּלְלָנוּ MT \approx *תִּלְלָנוּ תלנות 12 | (PHON) מְלִינָם MT | (MORPH) תִּלְלָנוּ MT \approx *תִּלְלָנוּ תלנות 12

meat, and in the morning you shall be filled with bread, and you shall know that I am Shema your God.”¹³ And in the evening *quails* came up, and covered the camp and in the morning the dew lay round about the camp.¹⁴ And when the dew that lay has gone up, behold, upon the face of the wilderness a fine, flake-like thing, fine as frost on the ground.¹⁵ And when the children of Yishra’el saw [it], they said one to another: “What is it?” For they did not know what it was. And Mushi said to them: “It is the bread which Shema has given you to eat.”¹⁶ This is the thing which Shema has commanded, ‘Gather of it every man according to his eating, an omer a head, according [to the] number of your persons, shall you take it, every man for those who are in his tent.”¹⁷ And the children of Yishra’el did so, and gathered, some more, some less.¹⁸ And when they measured [it] with an omer, he that gathered much had nothing over, and he that gathered little had no lack; they gathered every man according to his eating.¹⁹ And Mushi said to them: “Let no man leave of it until the morning.”²⁰ But they did not listen to Mushi. Some left of it until the morning, and it bred worms

בשר ובבקר תשבועו לחם וידעתם כי אני יהוה אלהיכם¹³ ויהי בערב ותעל השלוי ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה¹⁴ ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככופר על הארץ¹⁵ ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן יהוה לכם לאכלה¹⁶ זה הדבר אשר צוה יהוה לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשתיכם איש לאשר באהלו תקחו¹⁷ ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והממעט¹⁸ וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו¹⁹ ויאמר משה אליהם איש אל יותיר ממנו עד בקר²⁰ ולא שמעו אל משה ויותירו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים

13 השלוי *aššalwi* (GSH §4.3.2)] MT הַשְּׁלִי | 14 ככופר *kākūfār* ≈ MT כִּכְפָּר ׀

and became foul, and Mushi was angry with them. ²¹ And they gathered it morning by morning, every man *accord-*
ing to his eating, and when the sun *waxed hot*, it melted. :>— —

22 And on the sixth day they gathered twice as much bread, two omers for each one, and all the princes of the congregation came and told Mushi. 23 And he said to them: "This is that which Shema has spoken, 'Tomorrow is a day of complete rest, a holy Sabbath to Shema. Bake that which you will bake, and boil that which you will boil, and all that is left over lay aside to be kept until the morning.'" 24 And they laid it aside until the morning, as Mushi commanded, and it did not become foul, neither was there any worm in it. 25 And Mushi said: "Eat it today, for today is a Sabbath to Shema, today *you will not find [it]* in the field. 26 Six days you shall gather it, but on the seventh day, [which is] the Sabbath, there will be none." 27 And on the seventh day some of the people went out to gather, and they found none. :> — —

²⁸ And Shema said to Mushi: “How long do you refuse to keep my commandments and my laws? ²⁹ See!

ויבאש ויקצף עליהם משה ²¹ וילקטו אתו
בבקר בבקר איש **לפי** אכלו **וחמה** השמש
ונמס: — —

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לִקְטוֹ לֶחֶם מִשְׁנֶה²²
שְׁנֵי הָעֶמֶר לְאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָל נְשִׂאֵי הָעֵדָה
וַיִּגְדּוּ לְמֹשֶׁה²³ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הוּא אֲשֶׁר
דָּבַר יְהוָה שְׁבִתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לַיהוָה מִחֹר
אֶת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ
בִשְׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֶדְף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת
עַד בֹּקֶר²⁴ וַיִּנְיְחוּ אֹתוֹ עַד הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר
צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וּרְמָה לֹא הִיָּתָה בּוֹ
²⁵וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלְהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם
לַיהוָה הַיּוֹם לֹא **תִּמְצְאוּ** בַּשָּׂדֶה²⁶ שֵׁשֶׁת
יָמִים תִּלְקְטֶהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לֹא
יִהְיֶה בּוֹ²⁷ וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן הָעֵם
לִלְקֹט וְלֹא מִצָּאוּ: — —

28 ויאמר יהוה אל משה עד אנה
מאנתם לשמר מצותי ותורתי ²⁹ראו

21 MT [לפי] PF חו"ם *wāma* וחמה | PF 3MSG חמ"ם וְחַם MT | DEF + MT הַבָּקֶר ≈ בקר 23 | IMPF תמצאו MT IMPF [תמצאו] 25 | PRON 3MSG 'you will (not) find it' §4.1.3.2.5 |

For Shema has given you the Sabbath; therefore he gives you on the sixth day the bread of two days. Let every man remain in his place, *and let no man go out of his place on the day of Sabbath.*”

³⁰ So the people *rested* on the seventh day. ³¹ And the house of Yishra'el called its name Manna, and it was like *peeled* seed, white, and the taste of it was like wafers of honey. ³² And Mushi said: “This is the thing which Shema has commanded, ‘*Fill up* an omer of it to be kept throughout your generations, that they may see the bread with which I fed you in the wilderness, when I brought you out from the land of Miṣrem.” ³³ And Mushi said to Ārron: “Take a pot, and put an omerful of manna in it, and lay it up before Shema, to be kept throughout your generations.” ³⁴ As Shema commanded Mushi, so Ārron laid it up before the testimony, to be kept. ³⁵ And the children of Yishra'el did eat the manna forty years, until they came to a land inhabited; they did eat the manna, until they came to the borders of the land of Ka'nan. ³⁶ Now an omer is the tenth part of an ephah. :>— —

כי יהוה נתן לכם **את** השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו **ואל** יצא איש ממקומו **ביום השבת** ³⁰ **וישבת** העם ביום השביעי ³¹ ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כזרע **גד** לבן וטעמו כצפחית בדבש ³² ויאמר משה זה הדבר אשר צוה יהוה **מלאו** העמר ממנו למשמרת לדורותיכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוצאי אתכם מארץ מצרים ³³ ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שם מלוא העמר מן והניח אתו לפני יהוה למשמרת לדורותיכם ³⁴ כאשר צוה יהוה **את** משה וינחהו אהרן לפני העדות למשמרת ³⁵ ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען ³⁶ והעמר עשרית האיפה הוא: <— —

29 MT minus | **ואל** MT אל | ו- | **ביום השבת** MT בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי | ‘on the seventh day’ | 30 **וישבת** SG] MT **וישבת** | בהוצאי | **מלאו** MT מָלְאוּ N CNST | **מלאו** *mēlā'u qal* IMV MPL] | 32 **גד** *gid*] MT גִּד ‘coriander’ (?) | 31 **גד** *gid*] MT גִּד | **וישבתו** PL | **וישבתו** *būṣā'i* INF ≈ MT בְּהוֹצִיאִי INF | 33 שם *šamma* ≈ MT שָׁמָּה (ORTH) | והניח *wānni* נ"ח hif IMPF ≈ MT וְהִנִּיחַ (PHON) | 34 **את** MT אֶת | 36 עשרית (= MT עֶשְׂרִית) *ēšrāt*] (עשרית) |

17

¹And all the congregation of the children of Yishra'el journeyed from the wilderness of Sen, by their journeys, according to [the commandment of] Shema, and encamped in Refidem. And there [was] no water for the people to drink. ²Therefore the people quarreled with Mushi, and said: “*Give* us water that we may drink.” And Mushi said to them: “Why do you quarrel with me *and why* do you test Shema?” ³And the people thirsted there for water, and the people murmured against Mushi, *and they said*: “Why have you brought us up out from Mişrem, to kill us and our children and our cattle with thirst?” ⁴And Mushi cried to Shema, saying: “What shall I do with this people? They are almost ready to stone me.” :>— —

⁵And Shema said to Mushi: “Pass on before the people, and take with you of the elders of Yishra'el, and your rod, with which you struck the river, *you shall take* [it] in your hand, and go. ⁶Behold, I will stand before you there upon the rock in Ureb, and you shall strike the rock, and there *shall come* water out of it, that the people may drink.” And Mushi did so in the sight of the elders of Yishra'el. ⁷And he called

יז

¹ויסעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין למסעיהם על פי יהוה ויחנו ברפידים ואין מים לשתות העם ²וירב העם עם משה ויאמרו **תנה** לנו מים ונשתה ויאמר להם משה מה תריבון עמדי **ומה** תנסו את יהוה ³ויצמא שם העם למים וילן העם על משה ויאמרו **למה** « » העליתנו ממצרים להמית אתי ואת בני ואת מקני בצמא ⁴ויצעק משה אל יהוה לאמר מה אעשה לעם הזה עוד מעט וסקלוני: <— —

⁵ויאמר יהוה אל משה עבר לפני העם וקח אתך מזקני ישראל ומטך אשר הכית בו את היאר **תקח** בידך והלכת ⁶הנני עמד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור **ויצא** ממנו מים ושתה העם ויעש בן משה לעיני זקני ישראל ⁷ויקרא

17.2 **תנה** SG] MT תָּנוּ PL | **ומה** MT מֶה | ו- MT | **ויאמרו** 3 PL] MT וַיֹּאמְרוּ SG | **« »** MT זֶה | **תקח** 5 IMPF] MT **תקח** | **ויצא** 6 SG] MT וַיֵּצֵא PL | קָח IMV

the name of the place Massa-wmariba, because of the quarrelling of the children of Yishra'el, and because they tempted Shema, saying: "Is Shema among us or not?" :>— —

⁸ Then came 'Amaleq, and fought with Yishra'el in Refidem. ⁹ And Mushi said *to* Ye'usha: "Choose for us men, and go out, fight with 'Amaleq. Tomorrow I will stand on the top of the hill with the rod of God in my hand." ¹⁰ So Ye'usha did as Mushi had said to him, and fought with 'Amaleq. And Mushi *and* Ārron, and Ūr went up *to* the top of the hill. ¹¹ And when Mushi held up *his hands*, Yishra'el prevailed, and when he let down *his hands*, 'Amaleq prevailed. ¹² But Mushi's hands were heavy, so they took a stone, and put it under him, and he sat on it. And Ārron and Ūr held up his hands, the one on the one side, and the other on the other side. And his hands *were* steady until the sun *went down*. ¹³ And Ye'usha defeated 'Amaleq and his people *and he struck them* with the edge of the sword. :>— —

¹⁴ And Shema said to Mushi: "Write this for a memorial in *a book*, and recite it in the ears of Ye'usha, that

שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסותם את יהוה לאמר היש יהוה בקרבנו אם אין: <— —

⁸ ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים ⁹ ויאמר משה *ליהושע* בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בדי ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה *ואהרן* וחור עלו *אל* ראש הגבעה ¹¹ והיה כאשר ירים משה *ידיו* וגבר ישראל וכאשר יניח *ידיו* וגבר עמלק ¹² וידי משה כבדים ויקחו אבן וישמו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד *ויהיו* ידיו אמונה עד *בא* השמש ¹³ ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו *ויכם* לפי חרב: <— —

¹⁴ ויאמר יהוה אל משה כתב זאת זכרון *בספר* ושים באזני יהושע כי

ידיו 11 | MT minus | al (על) [אל] | ו- אהרן 10 | MT [ואהרן] | al yē'ūša (= אֶל-יְהוֹשֻׁעַ) 9 *ליהושע* (twice) PL | MT ידֵי SG | 12 *ויהיו* PL | MT וְיָרִי SG | *בא* bā qal INF/PF 3MSG | MT בָּא qal INF ↓ | 13 *ויכם* MT minus | 14 *בספר* basfār INDEF | MT בַּסֵּפֶר DEF ↓

I will utterly blot out the remembrance of ‘Amaleq from under heaven.” ¹⁵ And Mushi built an altar, and called the name of it Shema my banner, ¹⁶ for he said: “A hand upon the *throne*! Shema [will] have war with ‘Amaleq from generation *to* generation. : > — —

18

¹ Now Yitru, the priest of Madyan, Mushi’s father-in-law, heard of all that God had done for Mushi, and for Yishra’el his people, how Shema had brought Yishra’el out of Miṣrem. ² And Yitru, Mushi’s father-in-law, took Şib-bura, Mushi’s wife, after he had sent her away, ³ and her two sons of whom the name of the one [was] Girsham, for he said: “I have been a sojourner in a foreign land,” ⁴ and the name of the other Eliyyazar, for [he said]: “The God of my father was my help, and delivered me from the sword of Faru.” ⁵ And Yitru, Mushi’s father-in-law, came with his sons and his wife to Mushi into the wilderness where he was encamped, at the mountain of God. ⁶ And *it was said to Mushi*: “*Behold*, your father-in-law Yitru, is coming to you,

מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים ¹⁵ ויבן משה מזבח ויקרא שמו יהוה נסי ¹⁶ ויאמר כי יד על *כסא* « » מלחמה ליהוה בעמלק מדור *ודור*: < — —

יח

¹ וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יהוה את ישראל ממצרים ² ויקח יתרו חתן משה את צפורה אשת משה אחר שלחיה ³ ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ⁴ ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה ⁵ ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים ⁶ ויאמר למשה הנה חתנך יתרו בא אליך

ו — דר MT [ודור] | ‘(A hand upon) the throne of Yah!’ MT [כסא] « » 16 | ↓ נָסִי MT = *nāsi* נסי 15
I’ אָנִי MT [inna] הנה | אֶל־מֹשֶׁה MT [למשה] | qal ‘and he said’ וַיֹּאמֶר MT [ויאמר] 18.6

and your wife, and her two sons with her.” ⁷ And Mushi went out to meet his father-in-law, and [Yitru] bowed down *to Mushi*, and kissed him, and they asked each other of their welfare, and *he brought him* into the tent. :>— —

⁸ And Mushi told his father-in-law all that Shema had done to Faru and to the Egyptians for Yishra’el’s sake, all the travail that had come upon them by the way, and [how] Shema delivered them. ⁹ And Yitru rejoiced for all the goodness which Shema had done to Yishra’el, in that he had delivered them out of the hand of the Egyptians. ¹⁰ And Yitru said: “Blessed be Shema, who has delivered you out of the hand of the Egyptians, and out of the hand of Faru, who has delivered the people from under the hand of the Egyptians. ¹¹ Now I know that Shema is greater than all gods, for in the thing within which they dealt proudly, [he was] above them.” ¹² And Yitru, Mushi’s father-in-law, took a burned offering and sacrifices for God, and Ārron came, and *some of the elders* of Yishra’el, to eat bread with Mushi’s father-in-law before God. :>— —

ואשתך ושני בניה עמה ⁷ ויצא משה לקראת חתנו וישתחוי *למשה* וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום *ויביאהו* האהלה: <— —

⁸ ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יהוה לפרעה ולמצרים על אדות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם יהוה ⁹ ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה יהוה לישראל אשר הצילו מיד מצרים ¹⁰ ויאמר יתרו ברוך יהוה אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים ¹¹ עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם ¹² ויקח יתרו חתן משה עלה זבחים לאלהים ויבא אהרן *ומזקני* ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים: <— —

⁷ and your wife and her two sons with her. *wyištābbi* ≈ MT וַיִּשְׁתַּבֵּחַ (¶ Gen. 18.2) | *למשה* MT minus ¶ | *ויביאהו* hif IMPF 3MSG + PRON 3MSG | MT וַיָּבֹאוּ *qal* IMPF 3MPL ‘and they came into’ | ¹² *ומזקני* MT וְכָל | *וְכָל* ‘and all the elders’

¹³ And on the next day, Mushi sat to judge *the* people. And the people stood about Mushi from the morning *until* evening. ¹⁴ And when Mushi's father-in-law saw all that he was doing for the people, he said: "What is this thing that you are doing for the people? Why do you sit alone, and all the people stand about you from morning *until* evening?" ¹⁵ And Mushi said to his father-in-law: "Because the people come to me to seek after God. ¹⁶ When they have a matter, *they* come to me and I judge between a man and his neighbour, *and I make them know* the statutes of God, and his laws." :>— —

¹⁷ And Mushi's father-in-law said to him: "The thing that you are doing is not good. ¹⁸ You will surely wear away, both you, and this people that is with you, for the thing is too heavy for you. You are not able *to perform it* alone. ¹⁹ Listen now to my voice, I will give you counsel, and God be with you. You shall represent the people before God, and bring the causes to God. ²⁰ And you shall teach them the statutes and *the law*, and shall show them the way *in which* they must walk, and the work that

¹³ ויהי ממחרת וישב משה לשפט **את** העם ויעמד העם על משה מן הבקר **ועד** הערב ¹⁴ וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה ישב לבדך וכל העם נצב עליך מן הבקר **ועד** הערב ¹⁵ ויאמר משה לחתנו כי יבוא אלי העם לדרש אלהים ¹⁶ כי יהיה להם דבר **באו** אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו **והודעתיו** את חקי האלהים ואת תורתיו: <— —

¹⁷ ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה ¹⁸ נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל **עשותו** לבדך ¹⁹ עתה שמע בקולי אעיצך ויהי אלהים עמך הוי אתה לעם מול האלהים והבאת אתה את הדברים אל האלהים ²⁰ והזהרת אתם את החקים ואת **התורה** והודעת להם את הדרך **אשר** ילכו בה ואת המעשה אשר

בְּקֹר MT ≈ הבקר 14 | ו- עד MT [ועד] | אֶת at PREP 'with'] MT אֶת 13
וְהוֹדַעְתִּי MT [והודעתיו] PF + PRON 3MSG | בָּא MT [באו] PL 16 | ו- עד MT [ועד] | DEF (see §4.1.3.2.5)
הִי MT ≈ הִי הִי MT [הִי] הִי | qal יע"ץ אֵינִי MT ≈ hif עי"ץ אֵינִי MT [עשותו] 18 PF |
אֶתֶּם MT ≈ אֶתֶּם MT [אתם] 20 | אֶתֶּם MT ≈ אֶתֶּם MT [אתם] 20 | אֶתֶּם MT [אתם] 20 | אֶתֶּם MT [אתם] 20

they must do. ²¹ Moreover you shall provide *for you* out of all the people able men, such as fear God, men of truth, hating unjust gain, and place [such] men over them, [to be] rulers of thousands, *and* rulers of hundreds, rulers of fifties, and rulers of tens. ²² And let them judge *the* people at all seasons, and every great matter they shall bring to you, but every small matter they shall judge themselves, so it will be easier for you, and they shall bear [the burden] with you. ²³ If you do this thing, and God command you so, then you will be able to endure, and all this people also will go *to* their place in peace.” ²⁴ So Mushi listened to the voice of his father-in-law, and did all that he had said. :>—

^{24a} *And Mushi said to the people: “I am not able to bear you alone; ^{24b} Shema your God has multiplied you, and behold, you are today as numerous as the stars of heaven. ^{24c} Shema, the God of your fathers, will make you a thousand times as many as you are, and bless you, as he has promised you! ^{24d} How can I alone bear*

יעשון ²¹ ואתה תחזה *לך* מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע ושמט עליהם שרי אלפים ושרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות ²² ושפטו *את* העם בכל עת והיה כל הדבר הגדול יביאון אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך ²³ אם את הדבר הזה תעשה וצוך אלהים ויכלת עמד וגם כל העם הזה *אל* מקומו יבוא בשלום ²⁴ וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר: <—

²⁴[א] ויאמר משה אל העם לא אוכל אנכי לבדי שאת אתכם ²⁴[ב] יהוה אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב ²⁴[ג] יהוה אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם ²⁴[ד] איכה אשא לבדי

21 *לך* MT minus | *ושרי* MT שָׂרֵי | 22 *את* at PREP MT אֶת NOTA ACC ‘judge the people’ (¶ v. 13) | *יביאון* ≈ MT יְבִיאוּ - PARAG *nun* ¶ | 23 *אל* MT על | 24a-f *ויאמר משה ... חכמים וידעים* MT minus (Deut. 1.9-15)

your encumbrance, your burden, and your strife? ^{24e} Take wise, and understanding, and experienced men, according to your tribes, and I will make them heads over you.” ^{24f} And they answered, and said: “That which you have spoken of doing is good.” And he took the heads of their tribes, wise and experienced men, ²⁵ and he made them heads *over them*, rulers of thousands, *and rulers* of hundreds, rulers of fifties, and rulers of tens, *and officers*, according to their tribes. ^{25a} And he charged their judges, saying: “Hear [the cases] between your brothers, and judge righteously between a man and his brother, and the sojourner that is with him. ^{25b} You shall not be partial in judgment. You shall hear the small and the great alike. You shall not be afraid of the face of man, for the judgment is God’s. And the case that is too hard for you, you shall bring to me, and I will hear it.” ^{25c} And he commanded them all the things which they should do. ²⁶ And they judged the people at all seasons; the *great* matter they brought to Mushi, but every small matter they judged themselves. ²⁷ And Mushi let his father-in-law depart, and he went his way into his own land. :>— —

טרחכם משאכם וריבכם^{[ה]24} הבו לכם
אנשים חכמים ונבונים וידעים לשבטיכם
ואשימם בראשיכם^{[י]24} ויענו ויאמרו טוב
הדבר אשר דברת לעשות^{[יז]24} ויקח את
ראשי שבטיהם אנשים חכמים וידעים²⁵ » « ויתן אתם ראשים עליהם שרי
אלפים ושרי מאות שרי חמשים ושרי
עשרות ושוטרים לשבטיהם^{[א]25} ויצו את
שפטיהם לאמר שמעו בין אחיכם
ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו
^{[ב]25} לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדול
תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט
לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם
תקריבון אלי ושמעתיו^{[ג]25} ויצו אתם את
כל הדברים אשר יעשון²⁶ וישפטו את
העם בכל עת את הדבר הגדול יביאון אל
משה וכל הדבר הקטן ישפטו הם²⁷ וישלח משה את חתנו וילך לו אל
ארצו: — —

MT [ושוטרים לשבטיהם] ו- שְׁרִי MT [עליהם] עליהם MT [ועבר משה אנשי-חיל מכל-ישראל אל « »] MT minus | PF יָשַׁפְטוּ MT IMPF CONV [ישפטו] 26 | MT minus [ויצו את... אשר יעשון] 25a–c | at PREP ‘with’ MT אֶת ACC [judge the people] (↓ v. 13) MT הגדול [hard] הַקָּשָׁה MT ↓ | yišfātu ≈ MT ישפוטו (PHON)

19

יט

¹ In the third month after the children of Yishra'el had gone out of the land of Mišrem, the same day they came into the wilderness of Sini. ² And they departed from Refidem, and came to the wilderness of Sini, and they encamped in the wilderness; and there Yishra'el encamped before the mountain. ³ And Mushi went up to God, and Shema called to him out of the mountain, saying: "Thus you shall say to the house of Yāqob, and tell the children of Yishra'el, ⁴ 'You have seen what I did to the Egyptians, and [how] I bore you on eagles' wings, and brought you to myself. ⁵ Now therefore, if you will indeed obey my voice and keep my covenant, then you shall be my own possession from among all peoples, for all the earth is mine. ⁶ And you shall be to me a kingdom of priests, and a nation of *holiness*.' These are the words which you shall speak to the children of Yishra'el." ⁷ And Mushi came and called for the elders of the people, and set before them all these words which Shema had commanded him. ⁸ And all the people answered together, and said: "All that Shema has spoken we will do." And Mushi reported the words of the people to Shema. ⁹ And Shema said to

¹ בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני ² ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר ³ ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל ⁴ אתם ראיתם **את** אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי ⁵ ועתה אם שמע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ⁶ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי **קדש** אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ⁷ ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו יהוה ⁸ ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה וישב משה את דברי העם אל יהוה ⁹ ויאמר יהוה אל

19.4 **את** MT minus | 6 **קדש** qāḏaš N [קִדְּשׁ* MT קָדוֹשׁ ADJ 'holy'

Mushi: “Behold, I come to you *in the thickness* of the cloud, that the people may hear when I speak with you, and may also believe you forever.” And Mushi told the words of the people to Shema. :>— —

¹⁰ And Shema said to Mushi: “Go to the people, and sanctify them today and tomorrow, and let them wash their garments, ¹¹ and be ready by the third day, for the third day Shema will come down in the sight of all the people *to* Mount Sini. ¹² And you shall set bounds to the *mountain* round about, *and say to the people*, “Take heed to yourselves, that you do not go up into the mountain, or touch the border of it. Whoever touches the mountain shall be surely put to death. ¹³ No hand shall touch him, but he shall surely be stoned or shot; whether beast or man, he shall not live. When the trumpet sounds a long blast, they shall come up to the mountain.” ¹⁴ And Mushi went down from the mountain to the people, and sanctified the people, and they washed their garments. ¹⁵ And he said to the people: “Be ready by the third day; do not go near a woman.” :>— —

משה הנה אנכי בא אליך **בעבי** הענן
בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך
יאמנו לעולם ויגד משה את דברי העם אל
יהוה: <— —

¹⁰ ויאמר יהוה אל משה לך אל העם
וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם
¹¹ והיו נכונים ליום השלישי כי ביום
השלישי ירד יהוה לעיני כל העם **אל** הר
סיני ¹² והגבלת את **ההר** סביב **ואל העם**
תאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע
בקצהו כל הנגע בהר מות יומת ¹³ לא תגע
בו יד כי סקל יסקל או ירא יראה אם
בהמה אם איש לא יחיה במשך היובל הם
יעלו בהר ¹⁴ וירד משה מן ההר אל העם
ויקדש את העם וכבסו שמלתם ¹⁵ ויאמר
אל העם היו נכונים לשלשת הימים אל
תגשו אל אשה: <— —

ואל העם | הָעָם MT [ההר 12] | על MT [אל 11] | יֹאמְרֵי MT ≈ *yāmēnu hif* יאמנו | בְּעָבִי MT [בעבי 9]
| יִרְדֵּה יִרְדֵּה MT ≈ *yārā yārā'i* ירא יראה 13 | לֹאמַר MT [תאמר]
| *imma* ≈ MT הָמָּה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | יְמֵי MT ≈ הימים 15 — DEF (see §4.1.3.2.5)

¹⁶ And on the third day, when it was morning, there were thunders and lightnings, and a thick cloud upon the mountain, and a very loud trumpet blast. And all the people that were in the camp trembled. ¹⁷ And Mushi brought the people out from the camp to meet God. And they stood at the foot of the mountain. ¹⁸ And Mount Sini, all of it, smoked, because *Shema* descended *upon it* in fire. And the smoke from it ascended as the smoke of a furnace, and the whole mountain trembled greatly. ¹⁹ And when the voice of the trumpet grew louder and louder, Mushi spoke, and God answered him by *the* voice. ²⁰ And Shema came down upon Mount Sini, to the top of the mountain. And Shema called *Mushi* to the top of the mountain. And Mushi went up. :> — —

²¹ And Shema said to Mushi: “Go down. Warn the people, lest they break through to Shema to gaze, and many of them perish. ²² And let the priests also, that come near to Shema, sanctify themselves, lest Shema break out *upon them*.” ²³ And Mushi said to Shema: “The people cannot come up to Mount Sini

¹⁶ ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול השופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה ¹⁷ ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויציצבו בתחתית ההר ¹⁸ והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד **יהוה עליו** באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד ¹⁹ ויהי קול השופר הלך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו **בקול** ²⁰ וירד יהוה על הר סיני אל ראש ההר ויקרא יהוה **אל משה** אל ראש ההר ויעל משה: < — —

²¹ ויאמר יהוה אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל יהוה לראות ונפל ממנו רב ²² וגם הכהנים הנגשים אל יהוה יתקדשו פן יפרץ **בם** יהוה ²³ ויאמר משה אל יהוה לא יוכל העם לעלות אל הר סיני

16 השופר ≈ MT שֹׁפָר — DEF (see §4.1.3.2.5) | 18 **יהוה עליו** MT עֲלֵיו יְהוָה | 19 **בקול** *baqqol* DEF MT בְּקוֹל | 20 **אל משה** MT לְמֹשֶׁה | 22 **בם** *bimma* MT בָּהֶם | INDEF ↓

for you did charge us, saying, ‘Set bounds about the mountain, and sanctify it.’” ²⁴ And Shema said to him: “Go, get down and *bring up* you and Ārron with you and the priests. But do not let the people break through to come up to Shema, lest he break out against them.” ²⁵ So Mushi went down *from the mountain* to the people, and spoke to them. :>— —

כי אתה העדת בנו לאמר הגבל את ההר
וקדשתו ²⁴ ויאמר אליו יהוה לך רד
והעלית אתה ואהרן עמך והכהנים. והעם
אל יהרסו לעלות אל יהוה פן יפרץ בם
²⁵ וירד משה **מן ההר** אל העם ויאמר
אליהם: < — —

כ

1 And God spoke all these words, saying:
2 "I am Shema your God, who brought
you out of the land of Miṣrem, out of the
house of bondage. ^A You shall have no
other gods before me. ³ You shall not
make for yourself a graven image, or
any likeness [of anything] that is in
heaven above, or that is in the earth
beneath, or that is in the water un-
der the earth. ⁴ You shall not bow
down to them, nor serve them, for I,
Shema your God, am a jealous God,
visiting the iniquity of the fathers on
the children, on the third and on the
fourth generation of those who hate me,

¹ וידבר אלהים את כל הדברים האלה
לאמר ² אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך
מארץ מצרים מבית עבדים. ³ לא יהיה לך
אלהים אחרים על פני ⁴ לא תעשה לך
פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל
ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת
לארץ ⁵ לא תשתחוי להם ולא תעבדם כי
אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבות
על בנים ועל שלישים ועל רביעים לשנאי

24 והעלית *wāllitā hif*] MT ועליִת *qal* ‘and you shall come up’ | והעם MT והכהנים והעם ‘and the priests and the people’ ↓ | 25 **מן ההר** MT *minus* ↓ 20.4 תשתחוי *tištābbi* ≈ MT תשתחוה (PHON)

⁵and showing lovingkindness to thousands of those who love me and keep my commandments. ^{6B} You shall not take the name of Shema your God in vain, for Shema will not hold him guiltless who takes his name in vain. :>— —

^{7C} *Observe* the Sabbath day, *for it is holy*. ⁸ Six days you shall labour, and do all your work, ⁹ but the seventh day is a Sabbath to Shema your God. *In it* you shall not do any work: you, or your son, or your daughter, your man-servant, or your maid-servant, *[or] your cattle*, or your stranger that is within your cities, ¹⁰ for in six days Shema made heaven and earth, *and* the sea, and all that is in them, and rested on the seventh day. Therefore Shema blessed the Sabbath day, and hallowed it. :>— —

^{11D} Honour your father and your mother, that your days may be long in the land which Shema your God gives you. ^{12E} You shall not kill. ^F You shall not commit adultery. ^G You shall not steal. ^H You shall not bear false witness against your neighbour.

⁵ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי ^{6B} לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא: <— —

^{7A} שמור את יום השבת לקדשהו ⁸ ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ⁹ ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה בו כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך *בהמתך* וגרך אשר בשעריך ¹⁰ כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ *ואת* הים ואת כל אשר במ וינח ביום השביעי על כן ברך יהוה את יום השבת ויקדשהו: <— —

^{11D} כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך ^{12E} לא תרצח ^I לא תנאף ^J לא תגנב ^K לא תענה ברעך עד שקר

7 שמור MT זָכוֹר׃ | || alqādēšē'u לקדשהו | GSH §2.14.12, 5; || Gen. 27.27) MT | זָכוֹר׃ | 7
את MT (את) it ואת ¹⁰ | 1 + ובהמתך MT *בהמתך* | MT minus | 9 בו | 9 | לקדשו

¹³¹ You shall not covet your neighbour's house, *and* you shall not covet your neighbour's wife, *his field*, *his man-servant*, or his maid-servant, [*or*] *his ox*, or his ass, or anything that is your neighbour's. :>— —

^{13a} J *And when Shema your God brings you into the land of the Ka'nanite, which you are entering to take possession of it, ^{13b} you shall set up large stones, and plaster them with plaster. ^{13c} And you shall write upon the stones all the words of this law. ^{13d} And when you have passed over the Yarden, you shall set up these stones, which I command you today, on [Mount] Ārgarizem. ^{13e} And there you shall build an altar to Shema your God, an altar of stones; you shall lift up no iron [tool] upon them. ^{13f} You shall build an altar to Shema your God of unhewn stones, and you shall offer burned offerings on it to Shema your God. ^{13g} And you shall sacrifice peace offerings, and shall eat there, and you shall rejoice before Shema your God. That mountain beyond the Yarden, behind the way of the setting of the sun, in the land of the Ka'nanites who live in the 'Araba, opposite Galgal, beside Alon-mura, opposite Ashkem." :>— —*

¹³ ט לא תחמד בית רעך ולא תחמד אשת רעך שדהו עבדו ואמתו שורו וחמורו וכל אשר לרעך: <— —

¹³[א] 'והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל ארץ הכנעני אשר אתה בא שמה לרשתה ¹³[ב] והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם בשיד ¹³[ג] וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת ¹³[ד] והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר גריזים ¹³[ה] ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל ¹³[ו] אבנים שלמות תבנה את מזבח יהוה אלהיך. והעלית עליו עלות ליהוה אלהיך ¹³[ז] וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך. ההר ההוא בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלון מורא מול שכס: <— —

MT minus [והיה כי... מול שכס 13a-f] | ו + וְשֹׁרָו MT [שורו] | וְעַבְדּוֹ MT [שדהו עבדו] | ו - לֹא MT [ולא 13] MT (Deut. 27.4) [בְּהַר גְּרִיזִים] bārgārizēm ^ בהר גריזים 13d | (Deut. 27.2-7) בְּהַר עֵיבֶל

¹⁴ And all the people *heard* the thund-
derings, and the *voice of the trumpet*, and
perceived the lightnings, and the moun-
tain smoking. And when *all* the people
saw [it], they trembled, and stood far off.
¹⁵ And they said to Mushi: “*Behold,
Shema our God has shown us his glory and
his greatness, and we have heard his voice
out of the midst of the fire. We have seen
this day that God does speak with man,
and he lives. Now therefore why should we
die? For this great fire will consume us. If
we hear the voice of Shema our God any
more, then we shall die. For who is there
of all flesh, that has heard the voice of the
living God speaking out of the midst of fire,
as we have, and has still lived? Go near,
and hear all that Shema our God will say,
and you will speak to us all that Shema
our God will speak to you, and we will
hear and do it.* But let not *the* God speak
with us, lest we die.” ¹⁶ And Mushi said
to the people: “Do not fear, for God has
come to test you, [*and*] *that* his fear may
be before you, that you may not sin.”
¹⁷ And the people stood far off, and
Mushi drew near the thick darkness
where God was. :>— —

14 וכל העם שמע את הקולות ואת
קול השופר וראים את הלפידים ואת ההר
עשן ויראו כל העם וינעו ויעמדו מרחק
15 ויאמרו אל משה הן הראנו יהוה אלהינו
את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו
מתוך האש. היום הזה ראינו כי ידבר
אלהים את האדם וחי. ועתה למה נמות
כי תאכלנו האש הגדלה הזאת. אם יספים
אנחנו לשמע את קול יהוה אלהינו עוד
ומתנו. כי מי כל בשר אשר שמע קול
אלהים חיים מדבר מתוך האש כמונו וחי.
קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר יהוה
אלהינו ואתה תדבר אלינו את כל אשר
ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו.
ואל ידבר עמנו האלהים פן נמות 16 ויאמר
משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות
אתכם בא האלהים בעבור תהיה יראתו
על פניכם לבלתי תחטאו 17 ויעמד העם
מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם
האלהים: — —

ויראו כל | הלִפְיֹדִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר MT [קול השופר וראים את הלפידים] | רָאִים PT SG] MT [שמע *šāma* PT SG] MT 14
 PL] MT וְיָרָא SG | 15 [הן הראנו... ושמענו ועשינו] MT דְּבַר-אֲתָה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה 'Speak thou with us, and we will
 hear' (Deut. 5.21–24) | אֱלֹהִים MT [האלהים] | 16 ^ בעבור *wbēbor* MT (ובעבור) ובעבור

^{17a} And Shema spoke to Mushi, saying: "I have heard the voice of the words of this people, which they have spoken to you. They have well said all that they have spoken. ^{17b} Oh that there were such a heart in them, that they would fear me, and keep my commandments always, that it might be well with them, and with their children forever! ^{17c} I will raise them up a prophet from among their brothers, like you, and I will put my words in his mouth, and he shall speak to them all that I shall command him. ^{17d} And whoever will not listen to his words which he shall speak in my name, I will require [it] of him. ^{17e} But the prophet who presumes to speak a word in my name which I have not commanded him to speak, or who speaks in the name of other gods, that same prophet shall die. ^{17f} And if you say in your heart, 'How may the word which Shema has not spoken be known?' ^{17g} When a prophet speaks in the name of Shema, if the word does not come to pass or come true, that is a word which Shema has not spoken; the prophet has spoken it presumptuously; you need not be afraid of him. ^{17h} Go say to them, 'Return to your tents.' ¹⁷ⁱ But you, stand here by me, and I will speak to you all

¹⁷[א] וידבר יהוה אל משה לאמר שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל אשר דברו ¹⁷[ב] מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעולם ¹⁷[ג] נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצוו ¹⁷[ד] והיה האיש אשר לא ישמע אל דבריו אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו ¹⁷[ה] אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא ¹⁷[ו] וכי תאמר בלבבך איך נודע את הדבר אשר לא דברו יהוה ¹⁷[ז] אשר ידבר הנביא בשם יהוה לא יהיה הדבר ולא יבוא הוא הדבר אשר לא דברו יהוה בזידון דברו הנביא לא תגור ממנו ¹⁷[ח] לך אמר להם שובו לכם לאהליכם ¹⁷[ט] ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל

17 a-i] וידבר יהוה... להם לרשתה MT minus (= Deut. 5.24-25; 18.18-22; 5.26-27)

21

¹ These are the ordinances which you shall set before them: ² If you buy a Hebrew slave, six years *he shall serve you*, and in the seventh he shall go out free, for nothing. ³ If he comes in by *himself*, he shall go out by *himself*; if he is a husband of a wife, then his wife shall go out with him. ⁴ If his master gives him a wife and she bears him sons or daughters, the wife and her children shall be *his master's*, and he shall go out by *himself*. ⁵ If the servant plainly says, 'I love my master, my wife, and my children; I will not go out free,' ⁶ then his master shall bring him to God, and shall bring him to the door, or to the door-post, and his master shall bore his ear through with an awl, and he shall serve him forever. :>— —

⁷ And if a man sells his daughter as a slave, she shall not go out as the male servants do. ⁸ If *she* does not please her master, who has *not designated her*, then he shall let her be redeemed; to sell her to a foreign people he shall have no power, seeing he has dealt deceitfully with her. ⁹ And if

כא

¹ אלה המשפטים אשר תשים לפניהם ² כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבדך ובשבעית יצא לחפשי חנם ³ אם בגפיו יבוא בגפיו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו ⁴ אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניו והוא יצא בגפיו ⁵ אם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי ⁶ והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם: <— —

⁷ וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים ⁸ אם רעה היא בעיני אדניה אשר לא העידה והפדה לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגדו בה ⁹ ואם

21.1 אלה MT ואלה | 1 + ו | 2 [יעבדך] MT יַעֲבֹד 'he shall serve' | 3 בגפיו (twice) PL] MT בְּגָפוֹ SG | 4 לאדניו N PL + PRON 3MSG] MT לְאֲדֹנֶיהָ | 5 אם בגפיו PL] MT בְּגָפוֹ SG | 6 אם MT וְאִם | 7 + ו | 8 היא MT | 9 ואם MT qal 'designated her' (cf. v. 9) | לא (ketiv) MT לא | לא (qere) לו | העידה MT עו"ד hif | עו"ד qal 'designated her' (cf. v. 9) |

18 And if men quarrel, *and they* strike each other, and the man does not die, but keep his bed, 19 if he rises again, and walks abroad upon his staff,

¹⁸ וכי יריבון אנשים **והכו** איש את רעהו » « ולא ימות ונפל למשכב ¹⁹ אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו

וענתה | ו – אַם MT ואם 10 | *qal* ‘designates her’ (cf. v. 8) | *hif* עו"ד יעדנה *yā'idinna* יעידנה 9
wāntā MT וענתה ׀ | *ana* אנה 13 | *qal* ≈ MT אַנ״י אַנ״י *pi* (MORPH; ORTH) | *wmakki* (= MT ^אמכה 15 |
 « » MT באבן או באגרף | SG והבה MT והכו 18 | (ומכה

then he that struck him shall be *clear*; only he shall pay [for] the loss of his time, and shall cause him to be thoroughly healed. ²⁰ And if a man strikes his servant, or his maid, and he dies under his hand, *he shall surely be put to death*. ²¹ Notwithstanding, if he survives a day or two, he shall not be *put to death*, for he is his money. :>— —

²² And if men strive together, and hurt a woman with child, *so that her child comes out*, and [yet] no harm follow, he shall be surely fined, according as the woman's husband shall lay upon him, and he shall pay as [determined] by intercessors. ²³ But if any harm follows, then you shall give life for life, ²⁴ eye for eye, tooth for tooth, hand for hand, foot for foot, ²⁵ *burning* for *burning*, wound for wound, stripe for stripe. ²⁶ And if a man strikes the eye of his slave, male or female, and destroys it, he shall let him go free for his eye's sake. ²⁷ And if he knocks out the tooth of his slave, male or female, he shall let him go free for his tooth's sake. :>— —

ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא ²⁰ וכי יכה איש את עבדו או את אמתו » « ומת תחת ידו **מות יומת** ²¹ אך אם יום או יומים יעמד לא **יומת** כי כספו הוא: <— —

²² וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה **ויצא ולדה** ולא יהיה אסון ענש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים ²³ ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש ²⁴ עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל ²⁵ **מכּוה** תחת **מכּוה** פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה ²⁶ וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו ²⁷ ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו: <— —

19 *wnāqā qal*] MT **ונקה** *nif* | 20 « » MT **בִּשְׁבֶּט** 'with a rod' | **מות יומת**] MT נָקַם יִנְקֶם 'he shall surely be avenged' | 21 **יומת**] MT יָקַם 'avenged' | 22 **ויצא ולדה**] MT וַיֵּצֵא וַיֵּלְדֶיהָ 'so that her children come out' | 23 **מכּוה**] MT *makwa* (twice) | 25 **מכּוה**] MT *bāfēlālām* ≈ *bāfēlālām* (MORPH) ↓

³³ And if a man shall open a pit, or if a man shall dig a pit and not cover it, and an ox or an ass *or any beast* falls into it, ³⁴ the owner of the pit shall pay; he shall return money to its owner, and the dead [beast] shall be his. :>— —

33 וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה
אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסְנוּ וּנְפֹל שָׁם שׂוֹר אוֹ
חֲמוֹר אוֹ כָּל בְּהֵמָה 34 בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם
כֶּסֶף יֵשִׁיב לְבַעֲלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ: — —

372

³⁵ And if one man's ox *or any man's beast* hurts another's ox *or any another's beast* so that it dies, then they shall sell the live one and divide the price of it, and the dead one they shall also divide.

³⁶ Or if it is known that *the beast has been* [accustomed to] *striking* in time past, and its owner has not kept it in, he shall surely pay *beast* for *beast*, and the dead one shall be his own. :>— —

³⁷ *And* if a man steals an ox or a sheep and kills it or sells it, he shall pay five oxen for an ox and four sheep for a sheep.

22

¹ If the thief is found breaking in *and one strikes him* so that he dies, there shall be no *bloodguilt* for him. ² If the sun has risen upon him, there shall be *bloodguilt* for him; he shall surely pay. If he has nothing, then he shall be sold for his theft. ³ If the theft is surely found in his hand alive, whether it is an ox, or an ass, or a sheep, *or any beast, [for] one* he shall pay double. :>— —

³⁵ וכי יגף שור איש או כל בהמתו את שור רעהו או את כל בהמתו ומת ומכרו את « » החי וחצו את כספו וגם את המת יחצון ³⁶ או נודע כי בהמה מכה היא מתמול שלשום ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם בהמה תחת בהמה והמת יהיה לו: <— —

³⁷ וכי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה

כב

¹ אם במחתרת ימצא הגנב והכהו ומת אין לו דם ² אם זרחה השמש עליו דם לו שלם ישלם אם אין לו ונמכר בגנבתו ³ אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה עד כל בהמה חיים אחד שנים ישלם: <— —

שׁוֹר נִגַּח MT [בהמה מכה היא 36] | הַשּׁוֹר MT « » | או את כל בהמתו MT minus | או כל בהמתו 35
| 'the ox' הַשּׁוֹר MT [3° בהמה] | 'ox' שׁוֹר MT [2° בהמה] | (But if) the ox was is accustomed to gore' הוא
דָּמִים MT דֵּם SG | 'smitten' pu PF וְהִכָּה MT + PRON 3MSG] wākkē'u hif PF והכהו 22.1 ו- קִי MT [וכי 37
PL | דֵּם SG] MT [אחד] MT minus | [עד כל בהמה 3] PL | דָּם SG] MT [2

⁴ *And* if a man causes a field or vineyard to be grazed over, and lets his beast loose, and it feeds in another [man's] field, *he shall surely make restitution from his field according to its increase, and if [the beast] grazes the whole field*, of the best of his own field and of the best of his own vineyard he shall make restitution. ⁵ If fire breaks out and catches in thorns so that the stacks of grain, or the standing grain, or the field are consumed, he that kindled the fire shall surely make restitution. :>— —

⁶ *And* if a man delivers to his neighbour money or stuff to keep, and it is stolen out of the man's house, then if the thief is found, *[for] one he shall pay* double. ⁷ *And* if the thief is not found, then the master of the house shall come near to God [to see] whether he has not put his hand to his neighbour's goods. ⁸ For every matter of trespass, [whether it is] for ox, for ass, for sheep, for *clothing*, [or] for any manner of lost thing, of which *it is said* 'This is it,' the case of both parties shall come before *Shema*; he whom *God* shall condemn *him* shall pay double *[for] one* to his neighbour. :>— —

⁴ וכי יבעיר איש שדה או כרם ושלה את בעירו ובער בשדה אחר שלם ישלם משדהו כתבואתה ואם כל השדה יבעי מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ⁵ כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה: <— —

⁶ וכי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר ונגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ושלם אחד שנים ⁷ ואם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ⁸ על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שמלה על כל האבדה אשר יאמר כי הוא זה עד יהוה יבוא דבר שניהם אשר ירשיענו האלהים ישלם אחד שנים לרעהו: <— —

MT [שלם ישלם... יבעי] | (ORTH; see §2.2.2.1) *qere* (בְּעִירוֹ) *ketiv* בעירה MT ≈ בעירו | ו- כי MT [וכי] 4 minus | MT [וכי] 6 | *nif* ונגנב MT ≈ *qal* PASS (see §2.2.2.2) | [ושלם אחד] MT | 'he shall pay double' | MT [ואם] 7 | MT [ואם] 8 | DEF - אַבְדָּה MT ≈ האבדה | MT [שמלה] 8 | ו- אם MT [ואם] 7 | MT [יִרְשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים] + PARAG | MT [הָאֱלֹהִים] יהוה | MT [יִרְשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים] *qal* 'one say' | MT [יאמר] *iyāmār nif* | MT [אחד] minus | MT [אחד] minus | MT [יאמר]

⁹ *And* if a man delivers to his neighbour an ass, or an ox, or a sheep, *or any* beast to keep, and it dies or is hurt or driven away, with no man seeing [it], ¹⁰ the oath of Shema shall be between them both, whether he has not put his hand to his neighbour's goods, and its owner shall accept it, and he shall not make restitution. ¹¹ *If* it is stolen from him, *he shall make restitution* to its owner. ¹² *If* it is torn in pieces, *let him bring* the evidence of what has been torn, *and* he shall not make restitution. ¹³ *And* if a man borrows [anything] of his neighbour, and it is hurt or dies, its owner not being with it, he shall surely make restitution. ¹⁴ *If* its owner is with it, he shall not make restitution; if it is a hired thing, *it came* for its hire. :>— —

¹⁵ *And* if a man seduces a virgin who is not betrothed and lies with her, he shall surely pay a dowry for her [to be] his wife. ¹⁶ *And* if her father utterly refuses to give her to him, he shall pay money according to the dowry of virgins. ¹⁷ A sorceress *shall* not *live*. ¹⁸ Whoever lies with a beast shall surely be put to death. ¹⁹ He that sacrifices to *other* gods shall be devoted to destruction.

⁹ וכי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה או כל בהמה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראה ¹⁰ שבועת יהוה תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם ¹¹ אם גנב יגנב מעמו ושלם לבעליו ¹² אם טרף יטרף יביא עד הטרפה ולא ישלם ¹³ וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם ¹⁴ אם בעליו עמו לא ישלם אם שכיר הוא ובא בשכרו: <— —

¹⁵ וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה ¹⁶ ואם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקל כמהר הבתולת ¹⁷ מכשפה לא תחיה ¹⁸ כל שכב עם בהמה מות יומת ¹⁹ זבח לאלהים אחרים יחרם » «

יביא 12 | IMPF יְשַׁלֵּם MT | wšallam CONV PF ושלם | ו + IMPF יאֵם MT | 11 | וְכָל MT | או כל | ו - IMPF MT | 9 | ואם 16 | ו - IMPF MT | ובא 14 | ו - IMPF MT | ולא | IMPF + PRON 3MSG 'let him bring it' יבִּיאָהוּ MT | IMPF MT | 17 | ו - IMPF MT | אֵם | תחיה 17 | ו - IMPF MT | אחרים 19 | וְלֹא יִחָרֵם MT | אחרים יחרם » « | minus MT | בְּלֹתִי לַיהוָה לְבָדוּ MT | >— —

²⁰ And a sojourner *you shall not wrong*, neither shall *you oppress*, for you were sojourners in the land of Mišrem. ²¹ You shall not afflict any widow or orphan. ²² *For if you do afflict them and they do cry to me, I will surely hear their cry,* ²³ and my anger shall be kindled, and I will kill you with the sword, and your wives shall be widows, and your children orphans. :>— —

²⁴ If you lend money to any of my people, to *the poor of your people*, you shall not be to him as a creditor, and *you shall not lay upon him [the money as]* interest. ²⁵ If ever you take your neighbour's *garment* in pledge, *you shall restore it* to him before the sun goes down, ²⁶ for that is his only covering; it is his garment for his skin. In what [else] shall he sleep? And when he cries to me, I will hear, for *I* am gracious. ²⁷ You shall not revile God, nor curse a ruler of your people. ²⁸ You shall not delay offering from the fullness [of your harvest] and from the outflow [of your presses].

²⁰ וגר לא תונו ולא תלחצו כי גרים הייתם בארץ מצרים ²¹ כל אלמנה ויתום לא תענו ²² כי אם ענה תענו אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו ²³ וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים: <— —

²⁴ אם כסף תלוה את עמי את עני עמי עמך לא תהיה לו כנשיא לא תשימנו עליו נשך ²⁵ אם חבל תחבל את שמלת רעך עד בא השמש תשיבנה לו ²⁶ כי היא כסותו לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אנכי ²⁷ אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר ²⁸ מליךך ודמעך לא תאחר

20 תונו PL] MT תוֹנָה SG | תלחצו 2MPL] MT תִּלְחָצֶנּוּ 2MSG + PRON 3MSG 'you shall (not) oppress him' | 21 תענו ≈ MT תַּעֲנוּן + PARAG nun | 22 כי MT minus | תענו PL] MT תַּעֲנֶה SG ↓ | ^שמע (= MT שָׁמַע)] wšāma (ושמע) + ו | 24 עני עמך anni 'āmmāk] MT הָעֲנִי עִמָּךְ 'the poor who is with you' | כנשיא ≈ MT תַּשִּׁימוּן IMPF + PARAG nun 'you shall (not) lay' | 25 תשימנו tāšiminnu IMPF + 3MSG] MT תַּשִּׁימוּן IMPF + PARAG nun | [את שמלת] MT שְׁלֵמֶת (v. 8) | תשיבנה IMPF + 3MSG] MT תַּשִּׁיבֶנּוּ IMPF + 3MSG | 26 היא (twice) ≈ MT כָּסוּתָה (ketiv) כסותו ≈ MT כָּסוּתָה (qere) (ORTH; see §2.2.2.1; 4.1.3.1) | 27 אנכי ≈ MT אֲנִי (ORTH; see §2.2.2.1) | 28 מליךך mālītāk ≈ MT מְלִיכָתְךָ (PHON) | אַנִּי

The first-born of your sons you shall give to me. ²⁹ Likewise you shall do with your oxen *and with your sheep*. Seven days it shall be with its mother, *and on the eighth day* you shall give it to me. ³⁰ And you shall be men consecrated to me; therefore you shall not eat any flesh that is torn of beasts in the field. You shall *surely* cast it.

23

¹ You shall not take up a false report. Do not join hands with the wicked to be an unrighteous witness. ² You shall not follow a multitude to do evil, neither shall you speak in a case to turn aside after a multitude to wrest [justice], ³ neither shall you favour a poor man in his lawsuit. :> — —

⁴ If you meet your enemy's ox, or his ass, *or any beast of him* going astray, you shall surely bring it back to him. ⁵ If you see the ass of one who hates you lying under his burden, and you would refrain from helping it, you shall surely help him with it.

בכור בניך תתן לי ²⁹ כן תעשה לשורך ולצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתננו לי ³⁰ ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו השליך תשליכו אתו

כג

¹ לא תשא שמע שוא אל תשית ידך עם רשע להיות עד חמס ² לא תהיה אחרי רבים לרעות ולא תענה על ריב לנטות אחרי רבים להטות ³ ודל לא תהדר בריבו: < — —

⁴ כי תפגע שור איבך או חמורו או כל בהמתו תעה השב תשיבנו לו ⁵ כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו

תהיין MT ≈ תהיו 30 | תתנו MT ≈ tittēninnu | ו- ב'ים MT [וביום] | ו- לצאנך MT [ולצאנך 29] או כל 23.4 + PARAG nun | תשליכו MT ≈ תשליכו | 'to the dog(s)' לַכֶּלֶב MT [השליך] + PARAG nun | בהמתו MT minus

¹⁰ And six years you shall sow your land, and shall gather in its increase, ¹¹ but the seventh [year] you shall let it rest and lie fallow, that the poor of your people may eat, and what they leave the beast of the field shall eat. In like manner you shall deal *with your vineyards and with your olive orchards.* ¹² Six days you shall do your work, and on the seventh day you shall rest, that your *man-servant, or your maid-servant, and all your cattle,* and the sojourner may be refreshed *as well as you.* ¹³ And *you shall keep all* that I have said to you, and *make no mention* of the name of

10 וּשְׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֶרֶץ
וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ 11 וְהַשְׁבִּיעִית
תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשֶׁתָּה וְאָכְלוּ אֲבוֹנֵי עֵמֶךָ
וַיִּתְּרֶם תֹּאכַל חֵית הַשָּׂדֶה כֵּן תַּעֲשֶׂה
לְכַרְמְךָ וּלְיִזְבִּיתְךָ 12 שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה
מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ
עַבְדְּךָ וְאֹמְתְּךָ כַּמוֹד וְכֹל בַּהֲמַתְךָ וְהֹגֵר
13 וְכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ וְשִׁם

378

other gods, *nor let **it** be heard* out of your mouth. :>— —

14 Three times you shall keep a feast to me in the year. 15 You shall keep the Feast of Unleavened Bread. Seven days you shall eat unleavened bread, as I commanded you, at the time appointed in the month of the ears of grain for in it you came out from Miṣrem. And none shall appear before me *empty-handed*. 16 And the Feast of Harvest, the first-fruits of your labours, which you sow in the field, and the Feast of Ingathering, at the end of the year, when you gather in your labours out of the field. 17 Three times in the year all your males shall be seen *with* the front of *the ark* of Shema. 18 You shall not offer the blood of my sacrifice with leavened bread, neither shall the fat of my feast remain all night until the morning. 19 The first of the first-fruits of your ground you shall bring into the house of Shema your God. You shall not boil a kid in its mother's milk, *19a for whoever does so is like one who sacrifices while abandoning (God's commandments), and it is a transgression against the God of Yāqob. : > — —*

אלהים אחרים לא **תזכר ולא ישמעו** על
פיד: <: — —
14 שלש רגלים תחג לי בשנה 15 את
חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות
כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו
יצאת ממצרים ולא יראו פני **רקים** 16 וחג
הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה
וחג האסף בצאת השנה באספך את
מעשיך מן השדה 17 שלש פעמים בשנה
יראה כל זכורך **את פני הארון** יהוה 18 לא
תזבח על חמץ דם זבחי ולא יליץ חלב חגי
עד בקר 19 ראשית בכורי אדמתך תביא
ביתה יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב
אמו 19[א] **כי עשה זאת כזבח שכח ועברה**
היא לאלהי יעקב: <: — —

רקיס rīqam] 15 | MT יִשְׁמַע yiššmā'u PL | MT לָא lā | MT וּלָא ulā | MT תִּזְכְּרוּ tēzākār qal SG | MT זוכר zōkār qal SG | MT אֶת at PREP 'with, from'] 17 | MT אֵל al ↓ | MT הָאֱלֹהִים hā'elohim 'the Lord' ↓ | 19 | MT וְעֵבֶר wə'eber | MT שָׂכָה šāka qal INF | MT minus ↓ | MT *עברה/*עברā wābārā N F | MT minus ↓

²⁰ Behold, I send *my* angel before you to guard you on the way and to bring you to the place that I have prepared. ²¹ Take heed before him and obey his voice. Do not *rebel* against him, for he will not pardon your transgression, for my name is in him. ²² But if *you* shall indeed *obey my voice and do* all that I speak, then I will be an enemy to your enemies and an adversary to your adversaries. ²³ For my angel shall go before you and bring you in to *the Ka'nanite, and the Emarite, and the Atite, and the Girgeshite, and the Ferizzite, and the Ibbite, and the Yebusite, and I will cut them off.* ²⁴ You shall not bow down to their gods, nor serve them, nor do after their works, but you shall utterly overthrow them and break in pieces their pillars. ²⁵ And you shall serve Shema your God and he will bless your bread and your water, and I will take sickness away from the midst of you.

²⁰ הנה אנכי שלח מלאכי לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי ²¹ השמר מפניו ושמע בקולו אל תמרי בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו ²² כי אם שמעו תשמעו בקולי ועשיתם את כל אשר אדבר ואיבתי את איביך וצירתי את צרריך ²³ כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל הכנעני והאמרי והחתי והגרשני והפרזי » » והחוי והיבוסי והכחדתיו ²⁴ לא תשתחוי לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תהרסם ושבר תשבר מצבתיהם ²⁵ ועבדתם את יהוה אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרתי מחלה מקרבך

20 מלאכי N + PRON 1SG] MT מלאך N 'an angel' ↓ | 21 תמרי *timri* מר"י *qal* ≈ MT מר"ר תמר *hif* ↓ | 22 [תשמעו בקולי ועשיתם את] MT *minus* | 23 [הכנעני והאמרי והחתי והגרשני והפרזי והחוי] MT האמרי והחתי והפרזי | 'the Amorite, and the Hittite, and the Girgashite, and the Cananite, and the Hivite' | 24 תשתחוי *tištābbi* ≈ MT תשתחוי (PHON)

²⁶ **And** none shall cast her young nor be barren in your land. The number of your days I will fulfill. ²⁷ **And** I will send my terror before you, **and will kill** all the people [against] **whom** you shall come, and I will make all your enemies turn their backs to you. :>— —

²⁸ And I will send the hornet before you, which shall drive out **the Ka'nanite, and the Emarite, and the Atite and the Girgeshite, and the Ferizzite, and the Ibbite, and the Yebusite** from before you. ²⁹ I will not drive them out from before you in one year, lest the land become desolate and the beasts of the field multiply against you. ³⁰ Little by little I will drive them out from before you, until you have increased and inherit the land. ³¹ And I will set your border from the sea of Sof to the Sea of the Philistines, and from the wilderness **to** the river, for I will deliver the inhabitants of the land into your hand, **and I shall drive them out** from before you. ³² You shall make no covenant with them and their gods. ³³ They shall not dwell in your land, lest they make you sin against me, for if you serve their gods, **they will** surely be a snare to you.” :>— —

²⁶ **ולא** תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימך אמלא ²⁷ **ואת** אימתי אשלח לפניך **והמתי** את כל העם אשר תבוא **בהן** ונתתי את כל איביך אליך ערף: <— —

²⁸ ושלחתי את הצרעה לפניך וגרשה את הכנעני ואת האמרי ואת החתי ואת הגרגשי ואת הפרזי ואת החוי ואת היבוסי מלפניך ²⁹ לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה ³⁰ מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את הארץ ³¹ ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר **ועד** הנהר כי אתן בידכם את ישבי הארץ **וגרשתם** מפניך ³² לא תכרת להם ולאליהם ברית ³³ לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי כי תעבד את אליהם כי **יהיו** לך למוקש: <— —

26 **ולא** MT לא | 1- | 27 **ואת** MT אַת | 1- | **והמתי** wāmitti MT hif] מו"ת | qal 'I will confound' MT | **את־הכנעני ואת־האמרי... ואת היבוסי** | הַצְרָעָה MT ≈ הצרעה 28 | מִבְּהֶם MT | **בהן** bēnna F] | **וְאֶת־הַחֲתִי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַחֹי וְאֶת־הַיְּבוּסִי וְאֶת־הַיֵּבֻסִי** | **ועד** MT עד | 1- | **וגרשתם** wgarreštīmma 1SG] MT | **וְאֶת־הַחֲתִי וְאֶת־הַגִּרְגָּשִׁי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַחֹי וְאֶת־הַיֵּבֻסִי** | **יהיו** PL] MT | **יהיה** SG

¹ And *it was said* to Mushi: “Come up to Shema, you and Ārron, Nadab, and Abiyyu, *Elāzar, and Itamar*, and seventy of the elders of Yishra’el and worship from afar. ² And Mushi alone shall come near to Shema, but they shall not come near, neither shall the people *go up* with him.” ³ And Mushi came and told the people all the words of Shema and all the ordinances. And all the people *answered* with one voice and said: “All the words which Shema has spoken we will do.” ⁴ And Mushi wrote all the words of Shema. And he rose early in the morning and built an altar at the foot of the mountain and twelve *stones*, according to the twelve tribes of Yishra’el. ⁵ And he sent young men of the children of Yishra’el, who offered burned offerings and sacrificed peace *offerings* of *young* bulls to Shema. ⁶ And Mushi took half of the blood and put it in basins, and half of the blood he sprinkled on the altar. ⁷ And he took the book of the covenant and read in the hearing of the people. And they said: “All that Shema has spoken *we will hear and do.*”

¹ ואל משה *אמר* עלה אל יהוה אתה ואהרן נדב ואביהוא *אלעזר ואיתמר* ושבעים מזקני ישראל והשתחוויתם מרחק ² ונגש משה לבדו אל יהוה והם לא יגשו והעם לא *יעלה* עמו ³ ויבא משה ויספר לעם את כל דברי יהוה ואת כל המשפטים *ויענו* כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר יהוה נעשה ⁴ ויכתב משה את כל דברי יהוה וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתיים עשרה *אבנים* לשנים עשר שבטי ישראל ⁵ וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלות ויזבחו *זבחי* שלמים ליהוה פרים *בני בקר* ⁶ ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח ⁷ ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה *נשמע ונעשה*

24.1 *אמר* *ēmār qal* PF PASS] MT אָמַר *qal* PF ACT ‘he said’ ↓ | [אלעזר ואיתמר] MT minus | 2 *יעלה* SG] MT יַעֲלוּ PL | 3 *ויענו* PL] MT וַיַּעֲנוּ SG | 4 *אבנים*] MT מַצֵּבָה ‘pillar’ | 5 *זבחי*] *zē’bīm* (= MT זִבְחִים) | פרים *בני בקר*] MT פָּרִים ‘oxen’ | 7 *נשמע ונעשה*] MT נִשְׁמָע וְנַעֲשֶׂה

⁸ And Mushi took the blood *and sprinkled it* on the people, and said: “Behold the blood of the covenant, which Shema has made with you concerning all these words.” ⁹ Then Mushi, and Ārron, Nadab, and Abiyyu, *Elāzar, and Itamar*, and seventy of the elders of Yishra’el went up. ¹⁰ And they saw the God of Yishra’el, and there was under his feet as it were a pavement of sapphire stone, like the very heaven for clearness. ¹¹ And upon the *furthermost* [men] of the children of Yishra’el he did not lay his hand. And they beheld God, and ate and drank. :> — —

¹² And Shema said to Mushi: “Come up to me on the mountain and be there, and I will give you the tablets of *stones*, [*and*] *the law* and the commandment, which I have written for their instruction.” ¹³ And Mushi rose, and Ye’usha his servant, and Mushi went up into the mountain of God. ¹⁴ And he said to the elders: “Wait here for us until we return to you. *Behold*, Ārron and Ūr are with you. Whoever has a lawsuit, let him go to them.” ¹⁵ And Mushi went up on the mountain, and the cloud covered

⁸ ויקח משה את הדם ויזרקהו על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה ⁹ ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר ושבעים מזקני ישראל ¹⁰ ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהור ¹¹ ואל אצלי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: < — —

¹² ויאמר יהוה אל משה עלה אלי ההרה והוי שם ואתן לך את לוחת האבנים התורה והמצוה אשר כתבתי להורתם ¹³ ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלהים ¹⁴ ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם הנה אהרן וחזר עמכם מי בעל דברים יגש אליהם ¹⁵ ויעל משה אל ההר ויכס הענן

8 IMPF + PRON 3MSG] MT ויִזְרֹק IMPF | 9 [אלעזר ואיתמר] MT minus | 10 *laṭṭā'or qatol* לטהור ≈ MT | וְהָיָה (|| Gen. 12.2) ≈ MT IMPF ואתן | 11 אֲצִילִי] MT אצלי 11 | DEF *qotel* – לְטַהֵר | 12 והוי ≈ MT | 13 ויהושע משרתו | 14 [הנה] MT | ו + וְהַתּוֹרָה] MT התורה | 15 [האבנים] PL MT הָאֲבָנִים SG | Leng IMPF (see §2.2.2.2) וְאֶתְנָה | 1

the mountain. ¹⁶ And the glory of Shema dwelt on Mount Sini, and the cloud covered it six days. And on the seventh day he called to Mushi out of the midst of the cloud. ¹⁷ And the appearance of the glory of Shema was like devouring fire on the top of the mountain in the sight of the children of Yishra'el. ¹⁸ And Mushi entered into the midst of the cloud, and went up on the mountain. And Mushi was in the mountain forty days and forty nights. :>— —

25

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² “Speak to the children of Yishra'el, that they take for me an offering. Of every man whose heart moves him you shall take my offering. ³ And this is the offering which you shall take of them: gold, *silver*, and bronze, ⁴ *blue*, and purple, and scarlet, and fine linen, and goats' [hair], ⁵ and rams' skins dyed red, and black skins, and acacia wood, ⁶ *and* oil for the lamps, *and* spices for the anointing oil, and for the sweet incense, ⁷ *and* onyx stones, and stones to be set, for the ephod and for the breastplate.

את ההר ¹⁶ וישכן כבוד יהוה על הר סיני
ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה
ביום השביעי מתוך הענן ¹⁷ ומראה כבוד
יהוה כאש אכלת בראש ההר לעיני בני
ישראל ¹⁸ ויבא משה בתוך הענן ויעל אל
ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים
לילה: <— —

כה

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל
בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש
אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי ³ וזאת
התרומה אשר תקחו מאתם זהב **כסף**
ונחשת ⁴ **תכלת** וארגמן ותולעת שני ושש
ועזים ⁵ ועורת אילים מאדמים ועורות
תחשים ועצי שטים ⁶ **ושמן** למאור
ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים
⁷ **ואבני** שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן

[ובשמים] | ו- שֶׁמֶן MT [ושמן] 6 | ↓ תְּחָשִׁים MT = תחשים 5 | + וּתְכֵלֶת MT [תכלת] 4 | + וְכֶסֶף MT [כסף] 25.3
ו- אֲבָנֵי MT [ואבני] 7 | - בְּשָׂמִים MT

⁸ And **make** me a sanctuary, that I may dwell **among you**. ⁹ According to all that I show you **in the mountain**, the pattern of the tabernacle, and the pattern of all its furniture, so **you shall make** [it]. :>— —

¹⁰ And **you shall make** an ark of acacia wood. Two cubits and a half [shall be] its length, and a cubit and a half its breadth, and a cubit and a half its height. ¹¹ And you shall overlay it with pure gold, inside and outside shall you overlay it, and you shall make **for it** a crown of gold round about [it]. ¹² And you shall cast four rings of gold for it and put them on its four feet, and two rings shall be on the one side of it, and two rings on the other side of it. ¹³ And you shall make staves of acacia wood and overlay them with gold. ¹⁴ And you shall put the staves into the rings on the sides of the ark to bear the ark by them. ¹⁵ The staves shall be in the rings of the ark; they shall not be taken from it. ¹⁶ And you shall put into the ark the testimony that I shall give you. :>— —

⁸ **ועשו** לי מקדש ושכנתי **בתוכם**
⁹ ככל אשר אני מראה אתך **בהר** את
תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן
תעשה: <— —

¹⁰ **ועשית** ארון עצי שטים אמתים
וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי
קומתו ¹¹ וצפית אתו זהב טהור מבית
ומחוץ תצפנו ועשית **לו** זר זהב סביב
¹² ויצקת לו ארבע טבעות זהב ונתתה על
ארבע פעמתי ושתי טבעות על צלעו
האחת ושתי טבעות על צלעו השנית
¹³ ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב
¹⁴ והבאת את הבדים בטבעות על צלעות
הארון לשאת את הארון בהם ¹⁵ בטבעות
הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו
¹⁶ ונתתה אל הארון את העדות אשר אתן
אליו: <— —

⁸ **ועשו** *wēšu* IMV] MT וַעֲשׂוּ PF 'and let them make' | **בתוכם** + PRON 2MPL] MT בְּתוֹכָם + PRON 3MPL 'among them' | ⁹ **בהר** MT *minus* | **תעשה** SG] MT תַּעֲשֶׂה PL | ¹⁰ **ועשית** PF 2MSG] MT וַעֲשִׂית PF 3MPL 'and they shall make' | ¹¹ **לו** MT לָּוּ

שְׁנַיִם MT [שני 18 | רְחֵבָה + PRON F | אֶרְבֶּה + PRON M] MT [ארכו 17 | תַּעֲשֶׂה MT [תעשה 19 | אֶחָד MT [אחד 20 | אֵשׁ אֶל־אֶחָיו MT [אשר אתן אליך > < 21 |

שְׁנִים MT [שני 18 | רְחֹבָה + PRON F | מְרַחֵב + PRON M] רחבו | אֶרְבָּה + PRON F | מְרַבֵּה + PRON M] ארבו 17
 MT [אחד אל אחד 20 | תַּעֲשֶׂה PL תַּעֲשֶׂה MT [תעשה 19 | qal IMV MSG יַעֲשֶׂה MT [ייַעֲשֶׂה *iyyāššu nif* IMPF 3MPL] יעשו
 MT [אשר אתה אליך > < 21 | איש אל-אחיו

²³ And you shall make a table of acacia wood, two cubits shall be its length, and a cubit its breadth, and a cubit and a half its height. ²⁴ And you shall overlay it with pure gold, and make for it a crown of gold round about [it]. ²⁵ And you shall make for it a border of a handbreadth wide round about [it], and you shall make a golden crown for its border round about [it]. ²⁶ And you shall make for it four rings of gold and put the rings in the four corners that are on its four feet. ²⁷ Close by the border the rings shall be, *[for] places* for the staves to bear the table. ²⁸ And you shall make the staves of acacia wood, and overlay them with gold. *And they shall carry* the table with them. ²⁹ And you shall make its dishes, and its spoons, *and its bowls, and its flagons, with which one shall pour libations*; of pure gold you shall make them. ³⁰ And you shall set upon the table showbread before me always. :>— —

³¹ And you shall make a lampstand of pure gold; of hammered work *you shall make* the lampstand, *its bases, its shafts*, its cups, its knops, and its flowers, shall be [of one piece] with it.

²³ ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו ²⁴ וצפית אתו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב ²⁵ ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר זהב למסגרתו סביב ²⁶ ועשית לו ארבע טבעות זהב ונתתה את הטבעות על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו ²⁷ לעמת המסגרת תהיינה הטבעות **בתים** לבדים לשאת את השלחן ²⁸ ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב ונשאו בהם את השלחן ²⁹ ועשית **את** קערתיו וכפתיו ומנקיתיו וקשתיו אשר יסכו בהם זהב טהור תעשה אתם ³⁰ ונתתה על השלחן לחם פנים לפני תמיד: <— —

³¹ ועשית מנורת זהב טהור מקשה תעשה **את** המנורה **ירכיה** קניה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו

בהם | *nif* IMPF 3MSG 'shall be carried' | *wnāšā'u qal* PF 3MPL | **ונשאו** 28 | **בתים** 27 | *bēmma* ≈ MT **בָּם** (|| Exod. 19.22) | *minus* | **את** 29 | *wamnaqiyyūto wqaššūto* ≈ MT **ומנקיתיו וקשתיו** | *yissāku* ACT PL | **יסכו** | *qāl* IMPF 2MSG | **תעשה** 31 | *minus* | **את** | *nif* IMPF 3FSG 'shall it be made' | *qāniyya* PL | **קניה** | *yērēkiyya* PL | *SG* 'its base' | *SG* | **ירכיה**

³² And there shall be six branches going out of its sides; three branches of the lampstand out of the one side of it, and three branches of the lampstand out of the other side of it; ³³ three cups made like almond-blossoms in one branch, a knop and a flower, and three cups made like almond-blossoms in the other branch, a knop and a flower; so **you shall make** for the six branches going out of the lampstand. ³⁴ And in the lampstand four cups made like almond-blossoms, [with] their knops and their flowers; ³⁵ and a knop under two branches [of one piece] with it, and a knop under two branches [of one piece] with it, and a knop under two branches [of one piece] with it, for the six branches going out of the lampstand. ³⁶ Their knops and their branches shall be [of one piece] with it; the whole of it **one** beaten work of pure gold. ³⁷ And you shall make the lamps for it seven. **And you shall light** the lamps, [so that] **they give light over** against it. ³⁸ And its snuffers and its snuffdishes [shall be] of pure gold. ³⁹ Of a talent of pure gold **shall you make** it

³² וְשֵׁשׁ קָנִים יוּצְאִים מִצְדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה קָנִי מִנֹּרָה מִצְדָּה הָאֶחָד וְשֵׁלֶשֶׁה קָנִי מִנֹּרָה מִצְדָּה הַשֵּׁנִי ³³ שְׁלֹשָׁה גְבִיעִים מִשְׁקָדִים בְּקֶנֶה אֶחָד כִּפְתָּר וּפְרָח וְשֵׁלֶשֶׁה גְבִיעִים מִשְׁקָדִים בְּקֶנֶה אֶחָד כִּפְתָּר וּפְרָח כֵּן **תַּעֲשֶׂה** לְשֵׁשׁ הַקָּנִים הַיוֹצְאִים מִן הַמִּנֹּרָה ³⁴ וּבַמִּנֹּרָה אַרְבַּעַה גְבִיעִים מִשְׁקָדִים כִּפְתָּרִיהָ וּפְרָחֶיהָ ³⁵ וְכִפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכִפְתָּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשֵׁשׁ הַקָּנִים הַיוֹצְאִים מִן הַמִּנֹּרָה ³⁶ כִּפְתָּרֵיהֶם וְקִנּוֹתֶם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻלָּה מִקְשֵׁה **אֶחָד** זֶהָב טָהוֹר ³⁷ וְעָשִׂיתָ אֶת נִרְתִּיהָ שִׁבְעָה **וְהָעֲלִיתָ** אֶת נִרְתִּיהָ **וְהָאִירוּ** **אֵל** חֵבֶר פְּנֵיהָ ³⁸ וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתִּיתֶיהָ זֶהָב טָהוֹר ³⁹ כֹּכֶר זֶהָב טָהוֹר **תַּעֲשֶׂה** אֹתָהּ

33 בְּקֶנֶה הָאֶחָד (twice) *afqāni ‘ād* ≈ MT בְּקֶנֶה הָאֶחָד + DEF | **תַּעֲשֶׂה** *tēšši qal* IMPF 2MSG] MT minus | **אֶחָד** *āḥād* F | **37** **וְהָעֲלִיתָ** 2M] MT **וְהָעֲלִיתָ** 3M | **וְהָאִירוּ** PL] MT **וְהָאִירוּ** SG | **אֵל**] MT **עַל** | **חֵבֶר** *ēbār* PREP ≈ MT **עַבֵּר** PREP (PHON) ↓ | **39** **תַּעֲשֶׂה** 2M] MT **יַעֲשֶׂה** 3M

and all these vessels. ⁴⁰ And see that you make [them] after their pattern, which was shown you on the mountain. :>— —

26

¹ Moreover, you shall make the tabernacle [with] ten curtains of fine twined linen, *blue*, and purple, and scarlet; [with] cherubim the work of the skillful workman shall you make them. ² The length of each curtain shall be twenty-eight cubits, and the breadth of each curtain four cubits; all the curtains shall have one measure. ³ **And** five curtains shall be coupled together *one* to *another*, and [the other] five curtains *shall be* coupled *one* to *another*. ⁴ And you shall make loops of blue upon the edge of one curtain, *in the edge of the* [first] *set*, and likewise you shall make in the edge of the outermost curtain in the second set. ⁵ Fifty loops you shall make in the one curtain, and fifty loops you shall make in the edge of the curtain that is in the second set; the loops shall be opposite *one* to *another*. ⁶ And you shall make fifty clasps of gold, and couple the curtains *one* to *another* with the clasps, and the tabernacle shall be one. :>— —

ואת כל הכלים האלה ⁴⁰ וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר: <— —

כו

¹ ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש משזר **תכלת** וארגמן ותולעת שני כרובים מעשה חשב תעשה אתם ² ארך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לכל היריעות ³ **וחמש** היריעות תהיינה חברות **אחת** אל **אחת** וחמש היריעות **תהיינה** חברות **אחת** אל **אחת** ⁴ ועשית ללאות תכלת על שפת היריעה האחת **בקצה במחברת** וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית ⁵ חמשים ללאות תעשה ביריעה האחת וחמשים ללאות תעשה בקצה היריעה אשר במחברת השנית מקבלות הללאות **אחת** אל **אחת** ⁶ ועשית חמשים קרסי זהב וחברת את היריעות **אחת** אל **אחת** בקרסים והיה המשכן אחד: <— —

אחת אל **אחת** | ו- חֲמֵשׁ MT [וחמש 3 | ו+ וּתְכַלֶּת MT [תכלת 26.1 MT אֶת PREP 'with' wit NOTA ACC] **ואת** MT [תהיינה] | DEF (see §4.1.3.2.5) - יָרִיעָה MT ≈ היריעות | אֶשָּׁה אֶל אֲחֻתָּה MT (twice) | minus | אֶשָּׁה אֶל-אֲחֻתָּה MT [אחת אל אחת 5 | בְּחֻבְרֹת MT [במחברת] | מִקְצָה MT [בקצה 4 | 25.20] | אֶשָּׁה אֶל-אֲחֻתָּה MT [אחת אל אחת 6 | 25.20]

⁷ And you shall make curtains of goats' [hair] for a tent over the tabernacle; eleven curtains shall you make them. ⁸ The length of each curtain [shall be] thirty cubits, *and four cubits the breadth* of each curtain; the eleven curtains shall have one measure. ⁹ And you shall couple five curtains by themselves, and six curtains by themselves, and shall double over the sixth curtain at the front of the tent. ¹⁰ And you shall make *fifty loops* upon the edge of the outermost curtain in the first *set*, and fifty loops *you shall make* on the edge of the second joining curtain. ¹¹ And you shall make fifty clasps of bronze, and put the clasps into the loops, and couple the tent together, that it may be one. ¹² And the overhanging part that remains of the curtains of the tent, the half curtain that remains, shall hang *to* the back of the tabernacle. ¹³ And the cubit on the one side, and the cubit on the other side, which remains in the length of the curtains of the tent, shall hang *to* the sides of the tabernacle on this side and on that side, to cover it. ¹⁴ And you shall make a covering for the tent of rams' skins dyed red and a covering of black skins above. :> — —

⁷ ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן עשתה עשרה יריעות תעשה אתם ⁸ ארך היריעה האחת שלשים באמה וארבע אמות רחב היריעה האחת מדה אחת לעשתה עשרה היריעות ⁹ וחברת את חמש היריעות לבד ואת שש היריעות לבד וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל ¹⁰ ועשית ללאות חמשים על שפת היריעה האחת הקיצונה במחברת וחמשים ללאות תעשה על שפת היריעה החברת השנית ¹¹ ועשית קרסי נחשת חמשים והבאת את הקרסים בללאות וחברת את האהל והיה אחד ¹² וסרח העדף ביריעות האהל חצי היריעה העדפת תסרח אל אחרי המשכן ¹³ והאמה מזה והאמה מזה בעדף בארך יריעות האהל יהיה סרוח אל צדי המשכן מזה ומזה לכסותו ¹⁴ ועשית מכסה לאהל עורת אילים מאדמים ומכסה עורות תחשים מלמעלה: < — —

MT [ללאות חמשים 10] | DEF (see §4.1.3.2.5) — יריעת MT [היריעות] | ורחב ארבע באמה MT [וארבע אמות רחב 8] = תחשים 14 | על MT [אל 13] | על MT [אל 12] | MT minus [תעשה] | בחברת MT [במחברת] | חמשים ללאות MT [תחשים] (Exod. 25.5) Û

¹⁵ And you shall make the boards for the tabernacle of acacia wood, upright. ¹⁶ Ten cubits [shall be] the length of *each* board, [*and*] *a cubit* and a half the breadth of each board. ¹⁷ Two tenons [shall] there be in each board, joined *one* to *another*; thus you shall make for all the boards of the tabernacle. ¹⁸ And you shall make the boards for the tabernacle: twenty *boards* for the south side southward. ¹⁹ And you shall make forty sockets of silver under the twenty *boards*; two sockets under one board for *its two pins*, and two sockets under another board for *its two pins*. ²⁰ And for the second side of the tabernacle, on the north side, *you shall make* twenty *boards*, ²¹ and their forty sockets of silver; two sockets under one board, and two sockets under another board. ²² And for the rear of the tabernacle westward you shall make six boards. ²³ And you shall make two boards for the corners of the tabernacle in the rear. ²⁴ And they *shall match* beneath; *alike* they shall *match toward* its top, at the first ring. Thus it shall be for them both; they shall be for the two corners. ²⁵ And there shall be

15 ועשית את הקרשים למשכן
עצי שטים עמדים 16 עשר אמות ארך
הקרש האחד אמה וחצי האמה רחב
הקרש האחד 17 שתי ידות לקרש האחד
משלבות אחת אל אחת כן תעשה לכל
קרשי המשכן 18 ועשית את הקרשים
למשכן עשרים קרשים לפאת נגבה
תימנה 19 וארבעים אדני כסף תעשה תחת
עשרים הקרשים שני אדנים תחת הקרש
האחד לשתי יתדתיו ושני אדנים תחת
הקרש האחד לשתי יתדתיו 20 ולצלע
המשכן השנית לפאת צפונה תעשה
עשרים קרשים 21 וארבעים אדניהם כסף
שני אדנים תחת הקרש האחד ושני
אדנים תחת הקרש האחד 22 ולירכתי
המשכן ימה תעשה ששה קרשים
23 ושני קרשים תעשה למקצעות המשכן
בירכתים 24 והיו תאמים מלמטה יחדו יהיו
תאמים אל ראשו אל הטבעת האחת כן
יהיה לשניהם לשני המקצעות יהיו 25 והיו

16 [האחד] MT *minus* | [אמה] MT וַאֲמַהּ +1 | 17 [אחת אל אחת] MT אִשָּׁה אֶל-אֲחֹתָהּ (↓ Exod. 25.20) |
 18 [קרשים] PL MT קָרְשׁ SG | 19 [הקרשים] PL MT הַקָּרְשׁ SG | [יתדתי] (twice) *yētēdūto* MT יִדְתִּי 'its tenons' |
 20 [צפונה] ≈ MT צָפֹן –DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | [תעשה] MT *minus* | [קרשים] PL MT קָרְשׁ SG |
 24 [והיו] PF MT וַיְהִי IMPF | [תאמים] *tiyyāmām* N PL תֵּאֵם* 'twins' MT תֵּאֵמִים PT PL | [יחדו] MT וַיִּחְדּוּ +1 |
 על [אל] MT תֵּאֵם* 'twins' MT תֵּאֵמִים PT תֵּם 'shall be whole' |

eight boards, and their sockets of silver, sixteen sockets; *two* sockets *for* each board. :>— —

²⁶ And you shall make *bars* of acacia wood, five for the boards of the one side of the tabernacle, ²⁷ and five bars for the boards of the other side of the tabernacle, and five bars for the boards of the side of the tabernacle, for the rear westward. ²⁸ And the middle bar in the midst of the boards shall pass through from end to end. ²⁹ And you shall overlay the boards with gold, and make their rings of gold for places for the bars, and you shall overlay the bars with gold. ³⁰ And you shall raise up the tabernacle according to its fashion which you were shown in the mountain. :>— —

³¹ And you shall make a veil of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen; *they* shall make it with cherubim, the work of a skillful workman. ³² And you shall hang it upon four pillars of acacia overlaid with gold; their hooks shall be of gold, on four sockets of silver. ³³ And you shall hang up the veil under the clasps, and shall bring the ark of the testimony in there within the veil, and the veil shall separate for you between

שמנה קרשים ואדניהם כסף ששה עשר אדנים שני אדנים » » שני אדנים » » לקרש האחד: <— —

²⁶ ועשית בריחי עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחד ²⁷ וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן לירכתים ימה ²⁸ והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה ²⁹ ואת הקרשים תצפה זהב ואת טבעתיהם תעשה זהב בתים לבריחים וצפית את הבריחים זהב ³⁰ והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראת בהר: <— —

³¹ ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב יעשו אתה כרובים ³² ונתתה אתה על ארבעה עמודי שטים מצפים זהב וויהם זהב על ארבעה אדני כסף ³³ ונתתה את הפרכת תחת הקרסים והבאת שם מבית לפרכת את ארון העדות והבדילה הפרכת לכם בין

PL בריחי 26 | שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד MT] » » שְׁנֵי אֲדָנִים » » לקרש האחד 25 CSTR] MT בְּרִיחֵם PL ABS | 30 arrättä hif PASS PF 2MSG ≈ MT הַרְאִיתָ hof | 31 יעשו PL] MT יַעֲשֶׂה MT שָׁמָּה (ORTH) ≈ MT שָׁמָּה 33 SG |

the holy [place] and the most holy. ³⁴ And you shall put the ark-cover upon the ark of the testimony in the most holy place. ³⁵ And you shall set the table outside the veil, and the lampstand opposite the table on the *side* of the tabernacle toward the south. And you shall put *the table* on the north side. :>— —

^{35a} And you shall make an altar to burn incense on; of acacia wood shall you make it. ^{35b} A cubit [shall be] its length, and a cubit its breadth; it shall be square, and two cubits [shall be] its height. Its horns shall be [of one piece] with it. ^{35c} And you shall overlay it with pure gold, its top, and its sides round about [it], and its horns. And you shall make for it a crown of gold round about [it]. ^{35d} And two golden rings you shall make for it under its crown; upon its two ribs, upon the two sides of it shall you make them. And they shall be for places for staves with which to bear it. ^{35e} And you shall make the staves of acacia wood, and overlay them with gold. ^{35f} And you shall put it before the veil that is by the ark of the testimony, where I will meet with you. ^{35g} And Āron shall burn incense of sweet spices on it every morning;

הקדש ובין קדש הקדשים ³⁴ ונתתה את
הכפרת על ארון העדות בקדש הקדשים
³⁵ ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת
המנורה נבח השלחן על **יֶרֶד** המשכן
תימנה **ואת השלחן** תתן על צלע
צפונה: — —

וְעָשִׂיתָ מִזְבַּח מִקְטִיר קֶטֶר עֲצִי^{[א]35}
 שֵׁטִים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ^{[ב]35} אִמָּה אֲרָכּוּ וְאִמָּה
 רַחְבּוֹ רְבֹעַ יִהְיֶה וְאַמְתִּים קוֹמְתּוֹ מִמֶּנּוּ
 קֶרְנָתָיו^{[ג]35} וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֵת גִּגּוֹ
 וְאֵת קִירָתָיו סָבִיב וְאֵת קֶרְנָתָיו וְעָשִׂיתָ לוֹ
 זָר זָהָב סָבִיב^{[ד]35} וְשָׁתִי טַבַּעוֹת זָהָב
 תַּעֲשֶׂה לוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעֹתָיו
 תַּעֲשֶׂה עַל שְׁנֵי צִדָּיו וְהָיוּ לְבָתִּים לְבָדִים
 לְשֹׂאת אֹתוֹ בָּהֶם^{[ה]35} וְעָשִׂיתָ אֵת הַבָּדִים
 עֲצֵי שֵׁטִים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב^{[ו]35} וְנָתַתָּה
 אֹתוֹ לִפְנֵי הַפֶּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת
 » אֲשֶׁר אֹעֵד לְךָ שְׁמָה^{[ז]35} וְהִקְטִיר
 עָלָיו אֶהְרֹן קֶטֶר סָמִים בִּבְקָר בִּבְקָר

35-j | DIREC he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) MT צָפוֹן ≈ צפונה | וְהַשְׁלִיחַן MT [ואת השלחן | צָלַע MT [ירך] **35-a** minus (= MT Exod. 30.1–10) MT [מקטר *māqtār hif* PT] MT (Exod. 30.1) לְפָנֵי הַכְּפֻרֶת אֲשֶׁר] MT (Exod. 30.6) **35f** « » PL] MT (Exod. 30.4) והיה **35d** | *miqṭal* N CSTR מקטר **35-e** ‘before the mercy seat that is over the testimony’ על־הַעֲדוּת

when he dresses the lamps, he shall burn it. ^{35h} And when Ārron lights the lamps at twilight, he shall burn it, a perpetual incense before Shema throughout your generations. ³⁵ⁱ You shall offer no alien incense on it, or burned offering, or meal offering, and you shall pour no drink offering on it. ^{35j} And Ārron shall make atonement on its horns once in the year; with the blood of the sin offering of atonement once in the year he shall make atonement for it throughout your generations. It is most holy to Shema. :> — —

³⁶ And you shall make a screen for the entrance of the tent of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, the work of the embroiderer. ³⁷ And you shall make for the screen five pillars of acacia, and overlay them with **pure** gold; their hooks [shall be] of gold, and you shall cast five sockets of bronze for them. :> — —

27

¹ And you shall make **an** altar of acacia wood, five cubits long, and five cubits broad; the altar shall be square and its height shall be three cubits.

בהטיבו את הנרות יקטירנו ³⁵ [ח] ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדורתכם ³⁵ [ט] לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו ³⁵ [י] וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורתכם קדש קדשים הוא ליהוה: < — —

³⁶ ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושיש משזר מעשה רקם ³⁷ ועשית למסך חמשה עמודי שטים וצפית אתם זהב **טהור** וויהם זהב ויצקת להם חמשה אדני נחשת: < — —

כז

¹ ועשית » « **מזבח** עצי שטים חמש אמות ארך וחמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלוש אמות קומתו

MT [» « מזבח 27.1 MT minus [טהור 37] | PRON 3MSG] MT (Exod. 30.7) יקטירנו 35g
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ

² And you shall make horns for it on its four corners; its horns shall be [of one piece] with it, and you shall overlay it with bronze. ³ And you shall make pots for it to receive its ashes, and its shovels, and its basins, and its flesh-hooks, and its firepans; all its vessels you shall make of bronze. ⁴ And you shall make a grating for it, a network of bronze, and on the net you shall make four bronze rings in its four corners. ⁵ And you shall put *it* under the ledge around the altar, so that the net may reach halfway up the altar. ⁶ And you shall make staves for the altar, staves of acacia wood, and overlay them with bronze. ⁷ And *you shall put the staves* into the rings, and the staves shall be on the two sides of the altar, when bearing it. ⁸ You shall make it hollow with planks as it has been showed you on the mountain, *and* so shall they make it. :>— —

⁹ And you shall make the court of the tabernacle; for the south side southward there shall be hangings for the court of fine twined linen one hundred cubits long for one side. ¹⁰ *Its pillars*

² ועשית קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו תהיינה קרנתיו וצפית אתו נחשת ³ ועשית סירתיו לדשנו ויעיו ומזרקתיו ומזלגתיו ומחתיתו לכל כליו תעשה נחשת ⁴ ועשית לו מכבר מעשה רשת נחשת ועשית על הרשת ארבע טבעות נחשת על ארבע קצתיו ⁵ ונתתה *אתו* תחת כרכב המזבח מלמטה והיתה הרשת עד חצי המזבח ⁶ ועשית בדים למזבח בדי עצי שטים וצפית אתם נחשת ⁷ *והבאת את הבדים* בטבעות והיו הבדים על שתי צלעות המזבח לשאת אתו ⁸ נבוב לוחות תעשה אתו כאשר הראה אתך בהר *וכן* יעשו: <— —

⁹ ועשית את חצר המשכן לפאת נגבה תימנה קלעים לחצר שש משזר מאה באמה ארך לפאה האחת ¹⁰ *עמודיו*

בְּדִי MT [הבדים] | hof PF 3MSG וְהוֹבֵא MT hif PF 2MSG והבאת 7 | אֹתָהּ + PRON F MT | אֹתוֹ 5
'its staves' | MT [וכן] 8 | וְ + 1 | נֶגְבָּה MT ≈ נֶגְבָּה 9 | Gen. 15.5 and fn. 2) (|| DIREC -DIREC he ||) | MT [עמודיו] 10 |
וְעַמֻּדָיו + 1

shall be twenty and their sockets twenty, of bronze; *their hooks* and their bands shall be of silver. ¹¹ And likewise for the north side in length [there shall be] hangings one hundred *cubits*, *their pillars* twenty, and their sockets twenty, of bronze; *their hooks* and their bands, of silver. ¹² And for the breadth of the court on the west side [there shall be] hangings of fifty cubits; their pillars ten and their sockets ten, *of bronze*. ¹³ And the breadth of the court on the east side eastward shall be fifty cubits. ¹⁴ *Fifteen* cubits shall be the hangings for the one side [of the gate]; their pillars three and their sockets three, *of bronze*. ¹⁵ And for the other *side* shall be hangings of fifteen *cubits*; their pillars three and their sockets three, *of bronze*. ¹⁶ And for the gate of the court shall be a screen of twenty cubits, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, the work of the embroiderer; their pillars four and their sockets four, *of bronze*. ¹⁷ All the pillars of the court round about [it] shall be banded with silver; their hooks of silver and their sockets of bronze.

עשרים ואדניהם עשרים נחשת **ווייהם**
 וחשוקיהם כסף ¹¹ וכן לפאת צפונה
 בארך קלעים מאה **באמה עמודיהם**
 עשרים ואדניהם עשרים נחשת **ווייהם**
 וחשוקיהם כסף ¹² ורחב החצר לפאת ימה
 קלעים חמשים אמה עמודיהם עשרה
 ואדניהם עשרה **נחשת** ¹³ ורחב החצר
 לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה
¹⁴ **חמש** עשרה אמה קלעים לכתף
 עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה **נחשת**
¹⁵ **ולפאת** השנית חמש עשרה **אמה**
 קלעים עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה
נחשת ¹⁶ ולשער החצר מסך עשרים אמה
 תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר
 מעשה רקם עמודיהם ארבעה ואדניהם
 ארבעה **נחשת** ¹⁷ כל עמודי החצר סביב
 מחשקים כסף ווייהם כסף ואדניהם נחשת

‘long’ אָרְךְ MT **באמה** | MT Gen. 15.5 and fn. 2) $\text{DIRECT } he \approx$ צפונה **11** | גוֹי הָעַמְּדִים MT **וירחם**
 $\text{DIRECT } he \approx$ ימה **12** | גוֹי הָעַמְּדִים MT **ווירחם** | *qere* וְעַמְּדוֹי (*ketiv*) ועמדו MT **עמודיהם**
 and fn. 2) | וְלִכְתָּי MT **ולפאת 15** | *minus* MT **נחשת** | $1 +$ וְחִמֵּשׁ MT **חמש 14** | *minus* MT **נחשת**
 MT **נחשת** | wammūdīyyinma (עַמְּדֵיהֶם (= MT minus ^) עמודיהם **16** | *minus* MT **נחשת** | *minus*

¹⁸ The length of the court [shall be] one hundred cubits, and the breadth fifty *cu-bits*, and the height five cubits, of fine twined linen, and their sockets of bronze. ¹⁹ *And you shall make all* the instruments of the tabernacle in all its service, *and in all* its pins and all the pins of the court [shall be] of bronze. :>— —

^{19a} *And you shall make garments of blue, and purple, and scarlet to minister with them in the holy [place].* ²⁰ And you shall command the children of Yishra'el to bring you pure beaten olive oil for the light, to cause a *fire* to burn continually. ²¹ In the tent of meeting, outside the veil which is before the testimony, Ārron and his sons shall keep it in order from evening to morning before Shema. [It shall be] a statue forever throughout *your* generations by the children of Yishra'el.

28

¹ Then bring near to you Ārron your brother, and his sons with him, from among the children of Yishra'el, *that he may minister* to me in the priest's office—

¹⁸ ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים באמה וקומה חמש אמות שש משזר ואדניהם נחשת ¹⁹ועשית את כל כלי המשכן בכל עבדתו ובכל יתדתיו וכל יתדות החצר נחשת: <— —

¹⁹[א]ועשית בגדי תכלת וארגמן ותולעת שני לשרת בהם בקדש ²⁰ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד ²¹באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדות יעריך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם לדורותיכם מאת בני ישראל

כח

¹ ואתה הקריב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהן לי

18 באמה MT minus | [ועשית... בקדש 19a] | 1 - בָּבֶל MT [ובכל] | לְכָל MT [ועשית את כל 19] | בְּחֻמָּשִׁים MT [באמה 18] | לְדֹרֹתָם MT [לדורותיכם + PRON 2MPL] | qal יַעֲרִיךְ MT ≈ yārrək hif יַעֲרִיךְ MT [נר 20] | nor [נר 20] | lamp 'נֶר' MT | ↓ | לְכָהֵן INF MT [לכהן 28.1] | + PRON 3MSG

Ārron, Nadab, and Abiyyu, Elāzar, and Itamar, Ārron's sons. ²And you shall make holy garments for Ārron your brother, for glory and for praise. ³And you shall speak to all that are *wise*-hearted, whom I have filled with the spirit of wisdom, that they make Ārron's garments to sanctify him, *that he may minister* to me in the priest's office. ⁴And these are the garments which they shall make: a breastplate, and an ephod, and a robe, [*and*] a coat of checker work, a turban, and a girdle, and they shall make holy garments for Ārron your brother, and his sons, *that he may minister* to me in the priest's office. ⁵And they shall take *from* the gold, and *from* the blue, and *from* the purple, and *from* the *scarlet*, and *from* the fine linen. :>— —

⁶And they shall make the ephod of gold, of blue, and purple, *and scarlet*, and fine twined linen, the work of the skillful workman. ⁷It shall have two joined shoulder pieces; *on* its two ends *may it be joined together*. ⁸And the skillfully woven band, which is on it, shall be made like it and be [of one piece] with it, of gold, of blue,

אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן ²ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ³ואתה תדבר אל כל *חכם* לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו *לכהן* לי ⁴ואלה הבגדים אשר יעשון חשן ואפוד ומעיל *כיתנת* תשבץ מצנפת ואבניט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו *לכהן* לי ⁵והם יקחו *את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת התולעת השני ואת השש*: <— —

⁶ועשו את האפוד זהב תכלת וארגמן *ותולעת שני* ושש משזר מעשה חשב ⁷שתי כתפות חברות יהיה לו *על* שני קצתיו *יחבר* ⁸וחשב אפדתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה זהב תכלת

3 *חכם* SG] MT חֲכָמִי PL CSTR | [*לכהן* INF] MT לְכֹהֲנֵי INF + POSS PRON 3MSG | 4 יַעֲשׂוּ MT יַעֲשׂוּ ≈ MT יַעֲשׂוּ | 5 *את* at PREP 'with, from'] MT אֶת (|| Gen. 4.1) | 6 *ותולעת שני* DEF] MT תּוֹלַעַת INDEF | 7 *על* על MT אֶל | 8 *יחבר* יַחְבֵּר MT יַחְבֵּר || *iyābār nif IMPF* MT יַחְבֵּר || *pu PF* ||

and purple, and scarlet, and fine twined linen. ⁹ And you shall take *the* two onyx stones, and engrave *them* the names of the children of Yishra'el; ¹⁰ six of their names on the one stone, and the names of the six that remain on the other stone, according to their [order of] birth. ¹¹ With the work of an engraver in stone, [like] the engravings of a signet, you shall engrave the two stones, according to the names of the children of Yishra'el; you shall enclose them in settings of gold filigree. ¹² And you shall put the two stones upon the shoulder pieces of the ephod; *they are* stones of remembrance for the children of Yishra'el, and Ārron shall bear their names before Shema upon his two *shoulder pieces* for a memorial. ¹³ And you shall make settings of gold filigree, ¹⁴ and two chains of pure gold; [like] cords you shall make them of wreathen work; and you shall put the wreathen chains on the settings. :>— —

¹⁵ And you shall make a breastplate of judgment, the work of the skillful workman; like the work of the ephod you shall make it; of gold, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, shall you make

וארגמן ותולעת שני ושש משזר ⁹ ולקחת את שתי אבני **השהם** ופתחת **עליהן את** שמות בני ישראל ¹⁰ ששה משמותם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדתם ¹¹ מעשה חרש אבן פתוחי חותם תפתח את שתי האבנים על שמות בני ישראל מוסבות משבצות זהב תעשה אתם ¹² ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד אבני זכרון **הנה** לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יהוה על שתי **כתפתי** לזכרון ¹³ ועשית משבצות זהב ¹⁴ ושתי שרשרות זהב טהור מגבלות תעשה אתם מעשה עבות ונתתה את שרשרות העבתות על המשבצות: <— —

¹⁵ ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה האפוד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר תעשה

MT [הנה 12] | MT minus [את] | MT עליהם + PRON M | עליהן + PRON F | MT [השהם 9] DEF | MT [כתפתי] minus | MT [כתפתי] 'his shoulders' ↓ | MT אפד ≈ האפוד 15 | DEF (see §4.1.3.2.5)

it. ¹⁶ Square it shall be [and] double; a span shall be its length, and a span its breadth. ¹⁷ And you shall set in it settings of stones, four rows [*of stones*]: a row of sardius, topaz, and carbuncle [shall be] the first row; ¹⁸ and the second row an emerald, a sapphire, and a diamond; ¹⁹ and the third row a jacinth, an agate, and an amethyst; ²⁰ and the fourth row a beryl, an onyx, and a jasper; they shall be *enclosed in settings* of gold filigree. ²¹ And the stones shall be according to the names of the children of Yishra'el, twelve, according to their names; [like] the engravings of a signet, everyone according to his name, they shall be *for the twelve* tribes. :>— —

²² And you shall make upon the breastplate *chains* like cords, of wreathen work of pure gold. ²³ And you shall make upon the breastplate two *settings of gold and two* rings of gold, and shall put the rings on the ends of the breastplate. ²⁴ And you shall put the two wreathen chains of gold in the two rings *on* the ends of the breastplate.

אתו ¹⁶ רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו ¹⁷ ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים » « טור אדם פטדה וברקת הטור האחד ¹⁸ והטור השני נפך ספיר ויהלם ¹⁹ והטור השלישי לשם שבו ואהלמה ²⁰ והטור הרביעי תרשיש **שהם** וישפה **מוסבות משבצות** זהב יהיו במלאותם ²¹ והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם פתוחי חותם איש על שמו תהיינה **לשנים** עשר שבט: <— —

²² ועשית על החשן **שרשרות** גבלות מעשה עבות זהב טהור ²³ ועשית על החשן שתי **משבצות זהב ושתי** טבעות זהב ונתתה את » « הטבעות על » « קצות החשן ²⁴ ונתתה את שתי עבתות הזהב על שתי הטבעות **על** קצות החשן

מוסבות | ו + וְשֵׁהֶם MT [שהם] 20 | (PHON) וְאֶחָלְמָה MT ≈ wālēma ואהלמה 19 | MT אֲבֵן 'stone' אֲבֵן | MT » « 17
 MT minus [משבצות זהב ושתי] 23 | שְׂרִשֶׁת MT [שרשרות] 22 | לְשָׁנִי MT [לשנים] 21 | מְשַׁבְּצִים MT [משבצות] » «
 אֶל MT [על] 24 | שָׁנִי MT » « | שְׁתֵּי MT » «

25 ואת שתי הקצות שתי העבתות תתן על שתי המשבצות ונתתה על כתפות האפוד אל מול פניו 26 ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על שני קצות החשן על שפתו אשר על חבר האפוד ביתה 27 ועשית שתי טבעות זהב ונתתה אתם על שתי כתפות האפוד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד 28 וירכסו את החשן מטבעתו אל טבעת האפוד בפתיל תכלת להיות על חשב האפוד ולא יזה החשן מעל האפוד 29 ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני יהוה תמידה 30 ועשית את הארים ואת התמים ונתתה על חשן המשפט את הארים ואת התמים והיו על

25 MT קצוֹת DEF] MT קְצוֹת CSTR | על 26 | אָל MT [חב"ר 'ābār עבר MT | מִטַּבְעָתוֹ mittābbētu SG] ז'ה יזח qal ≈ MT ז'ה יזח yazza PL | טַבְעָתוֹ tǎb'bēt SG] MT (qere) מִטַּבְעָתוֹ (ketiv) מטבעתו MT | ז'ה יזח qal ≈ MT ז'ה יזח yazza PL | טַבְעָתוֹ tǎb'bēt SG] MT (qere) מִטַּבְעָתוֹ (ketiv) מטבעתו MT

אָל MT [ועשית את הארים ואת התמים 30 | תמיד MT [תמידה 29 | nif minus MT [על]

Ārron's heart when he goes in before Shema, and Ārron shall bear the judgment of the children of Yishra'el upon his heart before Shema *continually*. :>— —

³¹ And you shall make the robe of the ephod all of blue. ³² And it shall have a hole for the head in its midst; it shall have a binding of woven work round about its hole, as it were the hole of a garment, so that it may not tear. ³³ And you shall make on its hem pomegranates of blue, and of purple, and of scarlet, *and fine twined linen*, round about its hem, and bells of gold between them round about [it]; ³⁴ a golden bell and a pomegranate, a golden bell and a pomegranate, on the hem of the robe round about [it]. ³⁵ And it shall be on Ārron when he ministers, and its sound shall be heard when he goes in to the holy [place] before Shema, and when he comes out, so that he does not die. :>— —

³⁶ And you shall make a plate of pure gold, and engrave on it, [like] the engravings of a signet "Holy to Shema." ³⁷ And you shall put it on a lace of blue, and it shall be on the turban; on the forefront of the turban it shall be. ³⁸ And it shall be on Ārron's forehead,

לב אהרן בבאו לפני יהוה ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני יהוה
תמידה: :<— —

³¹ ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת ³² והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרה יהיה לו לא יקרע ³³ ועשית על שוליו רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני *ושש משזר* על שוליו סביב ופעמוני זהב בתוכם סביב ³⁴ פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון על שולי המעיל סביב ³⁵ והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני יהוה ובצאתו ולא ימות: :<— —

³⁶ ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש ליהוה ³⁷ ושמת אתו על פתיל תכלת והיה על המצנפת אל מול פני המצנפת יהיה ³⁸ והיה על מצח אהרן

MT *minus* [ושש משזר 33] | תמיד MT [תמידה]

and Ārron shall bear the iniquity of the holy things, which the children of Yishra'el shall hallow in all their holy gifts. And it shall always be on his forehead, so that they may be accepted before Shema. ³⁹ And you shall weave the coat in checker work of fine linen, and you shall make a turban of fine linen, and you shall make a girdle, the work of the embroiderer. ⁴⁰ And for Ārron's sons you shall make coats, and you shall make for them girdles, and you shall make caps for them, for glory and for beauty. ⁴¹ And you shall put them on Ārron your brother, and on his sons with him, and shall anoint them, and consecrate them, and sanctify them, that they may minister to me in the priest's office. ⁴² And you shall make them linen breeches to cover the flesh of [their] nakedness; from the loins to the thighs they shall reach. ⁴³ And they shall be on Ārron, and on his sons, when they go into the tent of meeting, or when they come near to the altar to minister in the holy [place], so that they bear not iniquity and die. It [shall be] a statute forever to him and to his offspring after him. :>— —

ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנות קדשיהם והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני יהוה ³⁹ ושבצת את הכיתנת שש ועשית מצנפת שש ואבניט תעשה מעשה רקם ⁴⁰ ולבני אהרן תעשה כיתנות ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת ⁴¹ והלבשת אתם את אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידם וקדשת אתם וכהנו לי ⁴² ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו ⁴³ והיו על אהרן ועל בניו בבאם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת בקדש ולא ישאו עון ומתו חקת עולם לו ולזרעו אחריו: <— —

³⁹ את MT minus

29

¹ And this is the thing that you shall do to them to hallow them, to minister to me in the priest's office: take one young bull and two rams without blemish, ² and unleavened bread, and unleavened cakes mingled with oil, and wafers unleavened of fine wheat flour shall you make them. ³ And you shall put them in one basket, and bring them in the basket with the bull and the two rams. ⁴ And Ārron and his sons you shall bring to the entrance of the tent of meeting, and wash them with water. ⁵ And you shall take the garments and put the coat on Ārron, *and you shall gird him with a girdle, and put on him the robe, and put on him* the ephod and the breastplate, and gird him with the skillfully woven band of the ephod. ⁶ And you shall set the turban on his head, and put the holy crown on the turban. :> — —

⁷ Then you shall take the anointing oil and pour it on his head and anoint him. ⁸ And you shall bring his sons and put coats on them. ⁹ And you shall gird them with *girdles*, Ārron and his sons, and bind caps on them. And they shall have the priesthood by a statute forever. And you shall consecrate Ārron

כט

¹ וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי לקח פר אחד בן בקר ואילים שנים תמימים ² ולחם מצות וחלות מצות בללות בשמן ורקיקי מצות » « סלת חטים תעשה אתם ³ ונתתה אתם על סל אחד והקרבת אתם בסל ואת הפר ואת שני האילים ⁴ ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים ⁵ ולקחת את הבגדים והלבשת את אהרן את הכיתנת וחגרת אתו אבניט והלבשת אתו את המעיל ונתתה עליו את האפוד ואת החשן ואפדת לו בחשב האפוד ⁶ ושמת המצנפת על ראשו ונתתה את נזר הקדש על המצנפת: < — —

⁷ ולקחת את שמן המשחה ויצקת על ראשו ומשחת אתו ⁸ ואת בניו תקריב והלבשתם כיתנות ⁹ וחגרת אתם אבניטים אהרן ובניו וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהנה לחקת עולם ומלאת יד אהרן

אבניטים 9 | וְאֵת מְעִיל הָאֲפֹד וְאֵת MT [וחגרת אתו... עליו את 5 | מְשָׁחִים בְּשֶׁמֶן MT] » « 29.2
ābānītām PL] MT אֲבָנִיטִּים SG

and his sons. ¹⁰ And you shall bring the bull before *Shema, at the entrance* of the tent of meeting. And Ārron and his sons shall lay their hands on the head of the bull. ¹¹ And you shall kill the bull before Shema at the entrance of the tent of meeting. ¹² And you shall take of the blood of the bull and put [it] on the horns of the altar with your finger, and you shall pour out all the blood at the base of the altar. ¹³ And you shall take all the fat that covers the entrails, and the appendage of the *liver*, and the two kidneys, and the fat that is on them, and burn them on the altar. ¹⁴ But the flesh of the bull and its skin and its dung you shall burn with fire outside the camp; *it is* a sin offering. :>— —

¹⁵ You shall also take one of the rams, and Ārron and his sons *shall* lay their hands on the head of the ram. ¹⁶ And you shall kill the ram, and you shall take its blood and sprinkle it on the altar round about. ¹⁷ And you shall cut the ram into pieces, and wash its entrails and its legs, and put them with its pieces and its head. ¹⁸ And you shall burn the whole ram on the altar; it is a burned offering to Shema; *it is* a sweet savour, an offering made by fire *to Shema*. :>— —

ויד בניו ¹⁰ והקרבת את הפר לפני יהוה
פתח אהל מועד וסמך אהרן ובניו את
ידיהם על ראש הפר ¹¹ ושחטת את הפר
לפני יהוה פתח אהל מועד ¹² ולקחת מדם
הפר ונתתה על קרנות המזבח באצבעך
ואת כל הדם תשפך אל יסוד המזבח
¹³ ולקחת את כל החלב המכסה את
הקרב ואת יותרת » « הכבד ואת שתי
הכליות ואת החלב אשר עליהן והקטרת
המזבחה ¹⁴ ואת בשר הפר ואת עורו ואת
פרשו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת
היא: <— —

¹⁵ ואת האיל האחד תקח וסמך
אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל
¹⁶ ושחטת את האיל ולקחת את דמו
וזרקת על המזבח סביב ¹⁷ ואת האיל
תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו ונתתה
על נתחיו ועל ראשו ¹⁸ והקטרת את כל
האיל המזבחה עלה הוא ליהוה ריח ניחח
אשה הוא ליהוה: <— —

MT SG] וסמך 15 | הוא MT] היא 14 | הִתְקַדְּשׁ עַל־הַקֹּדֶשׁ MT] יותרת » « הכבד 13 | MT minus] יהוה פתח 10
לִיהוָה הָיָה MT] הוא ליהוה 18 | PL] וְסִמְכוּ

²⁶ And you shall take the breast *from* Ārron's ram of consecration, and wave it for a wave offering before Shema, and it shall be your portion. ²⁷ And you shall sanctify the breast of the wave offering and the thigh of the heave offering, which is waved and which is heaved up, of the ram of consecration, of that which is for Ārron, and of that which is for his sons. ²⁸ And it shall be for Ārron and his sons as a due forever from the children of Yishra'el, for it is a heave offering; and it shall be a heave offering from the children of Yishra'el of the sacrifices of their peace offerings, their wave offering to Shema. ^{28a} *And you shall take of the anointing oil and of the blood that is on the altar, and sprinkle it on Ārron, and on his garments, and on his sons, and on the garments of his sons with him. And he shall be hallowed, and his garments, and his sons, and his sons' garments with him. :>— —*

²⁶ ולקחת את החזה מאיל המלאים **מאשר** לאהרן והנפת אתו תנופה לפני יהוה והיה לך למנה ²⁷ וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה אשר הונף ואשר הורם מאיל המלאים מאשר לאהרן ומאשר לבניו ²⁸ והיה לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל כי תרומה הוא ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם תרומתם ליהוה ²⁸ [א] ולקחת משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח והזית על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו וקדשתו ואת בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו: <— —

ולקחת משמן: MT v. 21, with the following difference: ולקחת משמן... בניו אתו 28a | ↓ אֶשֶׁר MT [מאשר 26
וְלִקְחָתָּ מִן־הַדָּם אֶשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁחַן הַמִּשְׁחָה MT [המשחה ומן הדם אשר על המזבח

²⁹ And the holy garments of Āron shall be for his sons after him, to be anointed *in them* and to be consecrated in them. ³⁰ Seven days shall the son that is priest in his stead put them on, when he comes into the tent of meeting to minister in the holy place. ³¹ And you shall take the ram of consecration and boil its flesh in a holy place. ³² And Āron and his sons shall eat the flesh of the ram and the bread that is in the basket. At the entrance of the tent of meeting, ^[33] *they shall eat* those things with which atonement was made, to consecrate *in them* [and] to sanctify them, but an outsider shall not eat of them, because they are holy. ³⁴ And if any of the flesh of the consecration, or of the bread, remain until the morning, then you shall burn the remainder with fire; it shall not be eaten, because it is holy. ³⁵ Thus you shall do to Āron and to his sons, according to all that I have commanded you; seven days you shall consecrate them, ³⁶ and every day you shall offer the bull of sin offering for atonement, and you shall purify the altar when you make atonement for it, and you shall anoint it to sanctify it. ³⁷ Seven days you shall make atonement

²⁹ ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה **בם** ולמלא בם את ידם ³⁰ שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקדש ³¹ ואת איל המלאים תקח ובשלת את בשרו במקום קדוש ³² ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד ^[33] **יאכלו** אתם. אשר כפר בם למלא **בם** את ידם לקדש אתם וזר לא יאכל כי קדש הם ³⁴ ואם יותר מבשר המלאים ומן הלחם עד בקר ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא ³⁵ ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אתך שבעת ימים תמלא **את** ידם ³⁶ ופר חטאת תעשה ליום על הכפורים וחטאת על המזבח בכפרך עליו ומשחת אתו לקדשו ³⁷ שבעת ימים תכפר

29 **את** ³⁵ MT minus | **בם** | MT minus | **יאכלו** IMPF] MT וְאָכְלוּ CONV PF | **33** | **בָּהֶם** (|| Exod. 19.22) | MT ^{1°} bimma **בם** ²⁹ MT minus

for the altar and sanctify it, and the altar shall be most holy; whatever touches the altar shall be holy. :>— —

³⁸ Now this is that which you shall offer on the altar: two lambs a year old day by day continually, *a continual burned offering*. ³⁹ The one lamb you shall offer in the morning, and the other lamb you shall offer at twilight. ⁴⁰ And with the one lamb a tenth part [of an ephah] of fine flour mingled with the *fourth part* of a hin of beaten oil, and the fourth part of a hin of wine for a drink offering. ⁴¹ And the other lamb you shall offer at twilight, according to the meal offering of the morning *and according to its drink offering* you shall do it *for* a sweet savour, an offering made by fire to Shema. ⁴² [It shall be] a continual burned offering throughout your generations at the entrance of the tent of meeting before Shema, where I will meet *with you*, to speak there to you. ⁴³ And there *I will be ready to be sought* by the children of Yishra'el, and [the tabernacle] shall be sanctified by my glory. ⁴⁴ And I will sanctify the tent of meeting and the altar; Ārron also

על המזבח וקדשת אתו והיה המזבח
קדש קדשים כל הנגע במזבח
יקדש: — —

38 וזה אשר תעשה על המזבח
בבשים בני שנה שנים ליום תמיד **עלת**
תמיד 39 את הכבש האחד תעשה בבקר
ואת הכבש השני תעשה בין הערבים
40 ועשרון סלת כלול בשמן כתית **רבעית**
ההין ונסך רבעית ההין יין לכבש האחד
41 ואת הכבש השני תעשה בין הערבים
כמנחת הבקר **וכנסכו** תעשה **לו רית** ניחח
אשה ליהוה 42 עלת תמיד לדורתכם פתח
אהל מועד לפני יהוה אשר אועד **לך** שמה
לדבר אליך שם 43 **ונדרשתי** שם לבני
ישראל ונקדש בכבודי 44 וקדשתי את
אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן

יִבְנֶהָ MT [ובנסכיו] SG *wkānisko* ^ **41** | רִבֵּעַ MT [רבעית] **40** | MT *minus* [עלת תמיד] **38**
 MT [ונדרשתי] **43** | PL לָכֶם MT SG **לך** **42** | MT לְרִיחַ [ריח] + PRON F | MT לָּהּ + PRON M | **לו** + PRON FSG
 ↓ [ונקדשו] *wniqqāddāšū* (= MT ונקדש) ↓ | 'I will meet with' וְנִפְגַּשְׁתִּי

and his sons I will sanctify to minister to me in the priest's office. ⁴⁵ And I will dwell among the children of Yishra'el and will be their God. ⁴⁶ And they shall know that I am Shema their God that brought them forth out of the land of Miṣrem that I might dwell among them; I am Shema their God.” :> — —

30

¹⁻¹⁰ « » ¹¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹² “When you take the census of the children of Yishra'el, according to those that are numbered of them, they shall give every man a ransom for his soul to Shema when you number them, that there will not be a plague among them, when you number them. ¹³ This they shall give, everyone that passes over to those who are numbered: half a shekel after the shekel of the sanctuary (*and the shekel of the sanctuary is* twenty gerahs), a shekel for an offering to Shema. ¹⁴ Everyone that passes over to those who are numbered, from twenty years old and upward, *shall* give the offering of Shema. ¹⁵ The rich shall not give more, and the poor shall not give less than the half shekel, when they give the offering of Shema to make atonement for your souls.

ואת בניו אקדש לכהן לי ⁴⁵ ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים ⁴⁶ וידעו כי אני יהוה אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני יהוה אלהיהם: < — —

ל

¹⁰⁻¹ « » ¹¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹² כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כופר נפשו ליהוה בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם ¹³ זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש *ושקל הקדש* עשרים גרה *הוא* השקל « » תרומה ליהוה ¹⁴ כל העבר על הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה *יתנו את* תרומת יהוה ¹⁵ העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת יהוה לכפר על נפשיכם

מחצית השקל MT « » | MT = SP 26.35a-j | 13 *ושקל הקדש* MT minus | *הוא* MT minus | « » MT מחצית השקל
'half a shekel' | 14 *יתנו* PL MT יתן SG | *את* MT minus

¹⁶And you shall take the atonement money from the children of Yishra'el and shall appoint it *for* the service of the tent of meeting, that it may be a memorial for the children of Yishra'el before Shema, to make atonement for your souls.” :> — —

¹⁷And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁸“You shall also make a basin of bronze with a base of bronze for washing. And you shall put it between the tent of meeting and the altar, and you shall put water in it. ¹⁹And *Ārron and his sons shall wash there* their hands and their feet. ²⁰When they go into the tent of meeting, they shall wash with water, so that they may not die. Or when they come near to the altar to minister, to burn an offering made by fire to Shema, ^[21]*they shall wash* their hands and their feet, so that they may not die, and it shall be a *statute* forever to them, to him and to his offspring throughout their generations.” :> — —

²²Moreover Shema spoke to Mushi, saying: ²³“Also take to you the finest spices: of liquid myrrh five

¹⁶ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל ונתתה אתו **אל** עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני יהוה לכפר על נפשתיכם: <— —

¹⁷וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁸ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתתה אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתתה שם מים ¹⁹ורחץ ממנו אהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם ²⁰בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה ליהוה ^[21]ירחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו והיתה להם **חקת** עולם לו ולזרעו לדרותם: <— —

²²וידבר יהוה אל משה לאמר ²³ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש

16 אל MT | על MT | 18 שם šamma ≈ MT שָׁמָה (ORTH) | 19 ורחץ ממנו אהרן ובניו MT | ורחץ ממנו אהרן ובניו MT | 20 ובניו MT | 21 ירחצו IMPF MT | ירחצו CON V PF MT | 22 וידבר יהוה אל משה לאמר MT | 23 ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש MT | מר־דרור (מרדרור) mardārōr ^מר דרור 23 | חק MT | חקת MT | 21 ירחצו IMPF MT | ירחצו CON V PF MT | 20 ובניו MT | 19 ורחץ ממנו אהרן ובניו MT | 18 שם šamma ≈ MT שָׁמָה (ORTH) | על MT | אל 16

hundred [shekels], and of sweet cinnamon half as much, [that is,] two hundred and fifty, and of aromatic cane two hundred and fifty, ²⁴and of cassia five hundred, according to the shekel of the sanctuary, and a hin of olive oil. ²⁵And you shall make of these a holy anointing oil, a perfume blended after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil. ²⁶And you shall anoint with it the tent of meeting and the ark of the testimony, ²⁷the table and all its vessels, the lampstand and *all* its vessels, the altar of incense, ²⁸and the altar of burned offering with all its vessels, the basin and its base. ²⁹And you shall sanctify them so that they may be most holy; whatever touches them shall be holy. ³⁰And you shall anoint Ārron and his sons, and sanctify them, so that they may minister to me in the priest's office. ³¹And you shall speak to the children of Yishra'el, saying, 'This shall be a holy anointing oil to me throughout your generations. ³²On the flesh of man it shall not be poured, neither shall you make any like it, *according to its composition*; it is holy, *and* it shall be holy

מאות וקנמון בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים ²⁴וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית הין ²⁵ועשית אתו שמן משחת קדש רקח מרקחת מעשה רקח שמן משחת קדש יהיה ²⁶ומשחת בו את אהל מועד ואת ארון העדות ²⁷*את* השלחן ואת כל כליו *את* המנורה ואת כל כליה *את* מזבח הקטרת ²⁸ואת מזבח העלה ואת כל כליו *את* הכיור ואת כנו ²⁹וקדשת אתם והיו קדש קדשים כל הנגע בהם יקדש ³⁰ואת אהרן ואת בניו תמשח וקדשת אתם לכהן לי ³¹ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם ³²על בשר אדם לא יוסך *ובתכנתו* לא תעשו כמהו קדש הוא *וקדש* יהיה

27 *את* (thrice)] MT וְאַתּ + ו | *כל*] MT minus | 28 *את*] MT וְאַתּ + ו | 32 *yuwwāsāk hif* PASS (GSH יוסך) | MT קִדֵּשׁ - ו | *wbatkantu* *ובתכנתו*] MT וּבְמִתְכַּנְתּוֹ | MT יִיָּקֵף *qal* PASS ≈ §2.10.3)

to you. ³³ Whoever compounds any like it, or whoever puts any of it on a outsider, he shall be cut off from his people.” :>— —

³⁴ And Shema *spoke* to Mushi *saying*: “Take to you sweet spices, stacte, and onycha, and galbanum, sweet spices with pure frankincense; of each shall there be an equal part, ³⁵ and you shall make incense *of it*, a perfume after the art of the perfumer, *mixed*, pure [and] holy. ³⁶ And you shall beat some of *it* very fine, and put *of it* before the testimony in the tent of meeting where I will meet with you; it shall be to you most holy. ³⁷ And the incense which you shall make according to its composition, you shall not make for yourselves; it shall be *to you* holy for Shema. ³⁸ Whoever shall make the like of it, to smell of it, he shall be cut off from his people.” :>— —

31

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² “See, I have called by name Afṣa-’lil the son of Uri the son of Ūr, of the tribe of Ye’uda. ³ And I have filled him with the spirit of God

לכם ³³ איש אשר ירקח כמהו ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו: <— —

³⁴ וידבר יהוה אל משה לאמר קח לך סמים נטף ושחלת וחלבניה סמים ולבונה זכה בד בבד יהיה ³⁵ ועשית אתו קטרת רקח מעשה רקח ממלחת טהור קדש ³⁶ ושחקת ממנו הדק ונתתה ממנו לפני העדות באהל מועד אשר אועד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם ³⁷ והקטרת אשר תעשה במתכנתה לא תעשו לכם קדש תהיה לכם ליהוה ³⁸ איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו: <— —

לא

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² ראה קראתי בשם בצלאל בן חורי בן חור למטה יהודה ³ ואמלא אתו רוח אלהים

³⁴ [וידבר MT ויאמר ‘said’ | [לאמר MT minus | *wālbīnīa* וחלבניה ≈ MT וְחִלְבִּינָה | ³⁵ *ūtu* + PRON M] אתו MT | *am’lēt hif* PT PASS] ממלחת MT אֶתָּה + PRON F ↓ | ³⁶ *pu* PT ↓ | *mam’lēt* (twice) + PRON M] ממנו MT | *l’k* SG | ³⁷ לכם PL] MT | *hori* // MT אוֹרִי (PHON) | ³⁸ *ruḥ* + PRON F (↓ the previous verse) | ^{31.2} חורי

with wisdom, in understanding, with knowledge, and all craftsmanship, ⁴ *and* to devise skillful works, to work in gold, and in silver, and in bronze, ⁵ and in cutting of stones for setting, and in carving of wood, to work in all manner of craftsmanship. ⁶ And I, behold, I have appointed with him Ālyab, the son of 'A'isamek, of the tribe of Dan. And in the heart of all that are wise-hearted I have put wisdom, that they may make all that I have commanded you: ⁷ the tent of meeting, and the ark of the testimony, [*and*] the ark-cover that is on it, and all the furnishings of the tent, ⁸ the table and *all* its vessels, [*and*] the pure lampstand with all its vessels, [*and*] the altar of incense, ⁹ and the altar of burned offering with all its vessels, [*and*] the basin and its base, ¹⁰ the finely worked garments, and the holy garments for Ārron the priest, and the garments of his sons, to minister in the priest's office, ¹¹ [*and*] the anointing oil, and the incense of sweet spices for the holy [place]; according to all that I have commanded you they shall do." :> —

בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה ⁴ **ולחשב** מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחשת ⁵ ובחרשת אבן למלאה ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכה ⁶ ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך ⁷ את אהל מועד ואת הארון לעדות **את** הכפרת אשר עליו ואת כל כלי האהל ⁸ **את** השלחן ואת כל כליו **את** המנורה הטהרה ואת כל כליה **את** מזבח הקטרת ⁹ ואת מזבח העלה ואת כל כליו **את** הכיור ואת כנו ¹⁰ **את** בגדי השרד ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן ¹¹ **את** שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש ככל אשר צויתך יעשו: < — —

4 **ולחשב** MT לִחְשֹׁב | 7 **את** MT וְאֵת (ואת) ⁷ **את** | 8 **את** MT (thrice) ⁸ **את** | 1° **כל** MT minus | 9 **את** MT וְאֵת | 10 **את** MT וְאֵת | 11 **את** MT וְאֵת

¹² And Shema *spoke* to Mushi, saying:
¹³ “Speak also to the children of Yishra’el, saying, ‘Above all you shall keep my Sabbaths, for it is a sign between me and you throughout your generations, that [you] may know that I am Shema who sanctifies you. ¹⁴ You shall keep the Sabbath because it is holy to you; everyone that profanes it shall surely be put to death, for whoever does any work on it, that soul shall be cut off from among his people. ¹⁵ Six days shall work be done, but the seventh day is a Sabbath of complete rest, holy to Shema; whoever does any work on the Sabbath day shall surely be put to death. ¹⁶ Therefore the children of Yishra’el shall keep the Sabbath observing the Sabbath throughout their generations for a perpetual covenant. ¹⁷ It is a sign between me and the children of Yishra’el forever, for in six days Shema made heaven and earth, and on the seventh day he rested and was refreshed.” :> — —

¹⁸ And he gave to Mushi, when he finished speaking with him on Mount Sini, the two tablets of the testimony, tablets of *stone*, written with the finger of God.

¹² **וידבר** יהוה אל משה לאמר
¹³ ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך
את שבתתי תשמרו כי אות היא
ביני ובינכם לדורותיכם לדעת כי אני יהוה
מקדשכם ¹⁴ ושמרתם את השבת כי קדש
היא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה
בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב
עמיה ¹⁵ ששת ימים יעשה מלאכה וביום
השביעי שבת שבתון קדש ליהוה כל
העשה מלאכה ביום השבת מות יומת
¹⁶ ושמרו בני ישראל את השבת לעשות
את השבת לדורתם ברית עולם ¹⁷ ביני
ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת
ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ
וביום השביעי שבת וינפש: — —

¹⁸ ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו
בהר סיני **את** שני לוחות העדות לוחות
אבנים כתובים באצבע אלהים

¹² **וידבר** MT וַיֹּאמֶר ‘said’ | ¹³ היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | *wbinkimma* ≈ MT *וְיִבְיִיכֶם* (|| Gen. 26.28) | ¹⁴ היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ¹⁵ היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ¹⁶ היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ¹⁷ היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ¹⁸ **את** MT *minus* | **אבנים** PL | MT *אֲבָנִים* SG (|| Exod. 24.12)

32

לב

¹ And when the people saw that Mushi delayed to come down from the mountain, the people gathered themselves together to Ārron, and said to him: “Up, make us gods, which shall go before us. For [as for] this Mushi, the man that brought us up out of the land of Miṣrem, we do not know what has become of him.” ² And Ārron said to them: “Take off the golden rings which are in the ears of your wives, of your sons, and of your daughters, and bring [them] to me.” ³ And all the people took off the golden rings which were in their ears and brought [them] to Ārron. ⁴ And he received them from their hand and fashioned [them] in a *mold* and made a molten calf, and they said: “These are your gods, O Yishra’el, which brought you up out of the land of Miṣrem.” ⁵ And when Ārron saw [this], he built an altar before it, and Ārron made a proclamation and said: “Tomorrow shall be a feast to Shema.” ⁶ And they rose early the next day and offered burned offerings and brought peace offerings. And the people sat down and ate and *drank* and rose up to play. :>— —

¹ וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו ² ויאמר אליהם אהרן פרקו **את** נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנתיכם והביאו אלי ³ ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם ויביאו אל אהרן ⁴ ויקח מידם ויצר אתו **בחרט** ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים ⁵ וירא אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא אהרן ויאמר חג ליהוה מחר ⁶ וישכמו ממחרת ויעלו עלות ויגשו שלמים וישב העם לאכל **ושתו** ויקמו לצחק: <— —

32.2 **את** MT minus | 4 **בחרט** *bārat* MT בְּחָרַטּ ↓ | 6 *wyīškāmu qal* ≈ MT וַיִּשְׁכְּמוּ *hif* | **ושתו** *wšātu* PF 3CPL MT וְשָׁתוּ INF ABS (see §§2.2.2.2; 4.1.3.2.3)

⁷ And Shema spoke to Mushi, *saying*: “Go down, for your people, whom you brought up out of the land of Miṣrem, have corrupted themselves. ⁸ They have turned aside quickly out of the way which I commanded them. They have made them a molten calf, and have worshipped it, and have sacrificed to it, and said, “These are your gods, O Yishra’el, which brought you up out of the land of Miṣrem.” :> — —

⁹ And Shema said to Mushi: “I have seen this people and, behold, it is a stiff-necked people. ¹⁰ Now therefore let me alone, so that my anger may be kindled against them and I may consume them, and I will make of you a great nation. ^{10a} *And Shema was very angry with Ārron [wanting] to destroy him, and Mushi prayed for Ārron.* ¹¹ And Mushi besought Shema his God, and said: “Shema, why is your anger kindled against your people, whom you have brought out of Miṣrem with great power and *with an outstretched arm?* ¹² Why should the Egyptians speak, saying: ‘with evil intent

⁷ וידבר יהוה אל משה **לאמר** לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים ⁸ סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: < — —

⁹ ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא ¹⁰ ועתה הניחה לי ויחר אפי במ ואכלם ואעשה אתך לגוי גדול ^{10a} **ובאהרן התאנף יהוה מאד להשמידו ויתפלל משה בעד אהרן** ¹¹ ויחל משה את פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחר אפך בעמך אשר הוצאת **ממצרים** בכח גדול **ובזרוע נטויה** ¹² למה יאמרו מצרים לאמר ברעה

7 [לאמר] MT minus | 10 bimma במ 10 | Exod. 19.22) בָּהֶם MT | 10a [ובאהרן... עד אהרן] MT minus | 11 hif חל"ל wyāʾal ויחל | 12 [ממצרים] MT מִמִּצְרַיִם | 'out of the land of Egypt' | 12 [נטויה] MT וּבְיָד חֲזָקָה | 'and with a mighty hand'

he brought them out to kill them in the mountains and to consume them from the face of the earth? Turn from your fierce wrath and relent from this evil against your people. ¹³Remember Ab'ram, Ye'ṣaq, and *Yāqob*, your servants, to whom you swore by your own self, and said to them, 'I will *greatly* multiply your offspring as the stars of heaven, and all this land that I have spoken of I will give to your offspring, *and they shall inherit it* forever.'" ¹⁴And Shema relented from the evil which he said he would do to his people. :>— —

¹⁵And Mushi turned and went down from the mountain with the two tablets of the testimony in his hand, tablets that were written on both their sides; on the one side and on the other they were written. ¹⁶And the tablets were the work of God, and the writing was the writing of God, engraved on the tablets. ¹⁷And when Ye'usha heard the noise of the people *that it was evil*, he said to Mushi: "There is a noise of war in the camp." ¹⁸And he said: "It is not the sound of a *victorious company*, or the sound of a *defeated company*."

הוציאם להרג אתם בהרים ולכלותם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך ¹³זכור לאברהם ליצחק וליעקב עבדיך אשר נשבעת להם בדך ותדבר אליהם הרבה ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלוה לעולם ¹⁴וינחם יהוה על הרעה אשר דבר לעשות לעמו: <— —

¹⁵ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים ¹⁶והלוחות מעשה אלהים הם והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות ¹⁷וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה ¹⁸ויאמר אין קול ענות גברה ואין קול ענות חלושה

13 וליעקב MT [and Israel] וְלִיִּשְׂרָאֵל MT [arbi INF] הרבה MT minus ↓ | [wnālu'wā PF PRON] MT וְנָחְלוּ PF 'and they shall inherit' | 16 הם imma ≈ MT הֵמָּה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | 17 ברעה bar'rā PREP ב- DEF N ענות 18 ענות MT [hif INF + PRON 3MSG 'as they shouted' (lit. 'in its shout')] ↓ | [qal INF] MT עָנִי?/חָנִי? (twice) (ānot) PT PASS] MT חָלוּשָׁה N ABST ↓ | [gēbēra qal PT] MT גְּבוּרָה N ↓ | [ālūša qal PT PASS] MT חָלוּשָׁה N ABST ↓

It is the sound of *sins* that I hear.”¹⁹ And as soon as he came near the camp and saw the calf *and the dancing*, Mushi’s anger was kindled, and he cast the tablets out of his hands and broke them *at the foot of* the mountain.²⁰ And he took the calf which they had made *and burned it* with fire, *and ground it* to powder and scattered it on the water and made the children of Yishra’el drink [it]. :>— —

²¹ And Mushi said to Ārron: “What did this people do to you that you brought a great sin upon them?”²² And Ārron said: “Let not the anger of my lord be kindled. You know the people, that they are *broken loose*.²³ For they said to me, ‘Make us gods which shall go before us, for as for this Mushi, the man that brought us up out of the land of Miṣrem, we do not know what has become of him.’²⁴ And I said to them, ‘Whoever has any gold, let them take it off.’ So they gave it to me, and I cast it into the fire, and there came out this calf.”²⁵ And when Mushi saw that the people were broken loose, for Ārron had let them loose *to detract from them in their rebellion*,²⁶ then Mushi stood in the gate of the camp and said: “Whoever is

קול *עונות* אנכי שמע¹⁹ ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל *ואת המחלות* ויחר אף משה וישלך מידיו את הלוחות וישבר אתם *בתחתית* ההר²⁰ ויקח את העגל אשר עשו *וישרפהו* באש *ויטחנהו* עד אשר דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל: <— —

²¹ ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה²² ויאמר אהרן אל יחר אף אדני אתה ידעת את העם כי *פרוע* הוא²³ ויאמרו לי עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו²⁴ ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשליכהו באש ויצא העגל הזה²⁵ וירא משה את העם כי *פרוע* הוא כי פרעו אהרן *לשמצו* *בקומיהם*²⁶ ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי

תַּחַת MT [בתחתית] | וּמַחֲלֹת MT [ואת המחלות] 19 | עֲנוֹת pi INF ‘songs, sounds’ ↓ | עֲנוֹת *ūnot* N PL] MT | פְּרוֹעַ 22 | וַיִּטְחֶנּוּ IMPF + PRON 3MSG] MT [ויטחנהו] IMPF | וַיִּשְׂרְף IMPF + PRON 3MSG] MT [וישרפהו] IMPF 20 | אֶלְשַׁמְצָה ↓ | לְשַׁמְצוֹ 25 | בְּרָע [set] on evil’ ↓ | בְּקֻמֵּיהֶם MT [בקומיהם] INF *qūm*] MT [בקומיהם] ↓ | אֶלְשַׁמְצָה IMPF + PRON 3MSG] MT [לשמצו] IMPF 25 | בְּרָע [set] on evil’ ↓ | בְּקֻמֵּיהֶם MT [בקומיהם] INF *qūm*] MT [בקומיהם] ↓

for Shema, [let him come] to me.” And all the sons of Libi gathered themselves together to him. ²⁷ And he said to them: “Thus says Shema the God of Yishra’el, ‘Put every man his sword on his thigh *and* go to and fro from gate *to* gate throughout the camp and kill every man his brother, and every man his companion, and every man his neighbour.” ²⁸ And the sons of Libi did according to the word of Mushi, and there fell of the people that day about three *thousand* men. ²⁹ And Mushi said: “*You have consecrated yourselves* today to Shema, every man against his son, and against his brother, that he may bestow on you a blessing this day.” :>— —

³⁰ And on the next day Mushi said to the people: “You have sinned a great sin, and now I will go up to Shema; perhaps I can make atonement for *your sins*.” ³¹ And Mushi returned to Shema, and said: “*Behold*, this people have sinned a great sin and have made them gods of gold. ³² Yet now, if you will forgive their sin—*forgive*!; and if not, blot me out of your book which you have written.” ³³ And Shema said to Mushi: “Whoever has sinned against me,

ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי ²⁷ ויאמר להם כה אמר יהוה אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו *ועברו* ושובו משער *אל* שער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קריבו ²⁸ ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלשת *אלפים* איש ²⁹ ויאמר משה מלאו *ידיכם* היום ליהוה כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה: <— —

³⁰ ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יהוה אולי אכפר בעד *חטאתיכם* ³¹ וישב משה אל יהוה ויאמר *הנה* חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב ³² ועתה אם תשא חטאתם *שא* ואם אין מחני *» «* מספרך אשר כתבת ויאמר יהוה אל משה מי אשר חטא לי ³³

| אֱלִפִּי MT [אלפים 28 | *qatol* קָטַל MT ≈ *qarrību qattil* קריבו | לְשַׁעַר MT [אל שער | 1 - עָבְרוּ MT [ועברו 27 | MT [חטאתיכם PL | (see §2.2.2.2) *אֶכְפֶּרָה* MT ≈ IMPF אכפר 30 | SG יְדִיכֶם MT [ידיכם 29 | SG חֲטֵאתֶכֶם | MT minus [» « | *qal* IMV נש"א *šā* שא 32 | MT [inna הנה 31 | SG חֲטֵאתֶכֶם | MT [please, I pray you' | *innā* please, I pray you'

I will blot him out of my book. ³⁴ And now go, lead the people *to* [the place] of which I have spoken to you, *and behold*, my angel shall go before you; nevertheless in the day when I visit, I will visit their sin on them.” ³⁵ And Shema sent a plague on the people, because they made the calf which Ārron made. :>— —

33

¹ And Shema spoke to Mushi, *saying*: “Depart, go up hence, you and the people that you have brought up out of the land of Mišrem, to the land of which I swore to Ab'ram, to Ye'šaq, and to Yāqob, saying, ‘To your offspring I will give it.’ ² And I will send an angel before you, and I will drive out the Ka'nanite, *and the Emarite*, and the Atite, *and the Girgeshite*, and the Ferizzite, *and the Ibbite*, and the Yebusite, ³ to a land flowing with milk and honey, for I will not go up in the midst of you for you are a stiff-necked people, lest I consume you on the way.” ⁴ And when the people heard these evil tidings, they mourned, and no man put on him his ornaments. :>— —

אמחנו מספרי ³⁴ ועתה לך נחה את העם *על* אשר דברתי לך *והנה* מלאכי ילך לפניך וביום פקודי ופקדתי עליהם חטאתם ³⁵ ויגף יהוה את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן: <— —

לג

¹ וידבר יהוה אל משה *לאמר* לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה ² ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני *והאמרי* והחתי *והגרגשי* והפרזי *והחוי* והיבוסי ³ אל ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך ⁴ וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדין עליו: <— —

[לאמר 33.1] MT פָּקְדִי (MORPH) MT $fēqūdi\ qal$ INF + PRON 1SG ≈ ו- הָגָה MT *והנה* | אָל MT [על 34] MT minus | ו- הָחִי MT *והחוי* | MT minus [והגרגשי] ו- הָאֲמֹרִי MT [והאמרי 2] MT minus

⁵ And Shema said to Mushi: “Say to the children of Yishra’el, ‘You are a stiff-necked people; if I go up into the midst of you for one moment, I shall consume you; therefore now take off your ornaments from you, that I may know what to do to you.’” ⁶ And the children of Yishra’el stripped themselves of their ornaments from Mount Ureb onward. ⁷ Now Mushi used to take the tent and to pitch it outside the camp, far off from the camp, and he called it the tent of meeting. *And it came to pass* that everyone that *sought* Shema *went out* to the tent of meeting, which was outside the camp. ⁸ And when Mushi went out to the tent, all the people rose and stood, every man at his tent door, and watched Mushi until he had gone into the tent. ⁹ And when Mushi entered the tent, the pillar of cloud descended and stood at the entrance of the tent, and [Shema] spoke with Mushi. ¹⁰ And all the people *saw* the pillar of cloud standing at the entrance of the tent, and all the people *rose up* and worshipped, every man at his tent door. ¹¹ And Shema spoke to Mushi face to face,

⁵ ויאמר יהוה אל משה אמר אל בני ישראל אתם עם קשה ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתוך ועתה הוריד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך ⁶ ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר תורב ⁷ ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחיק מן המחנה וקרא לו אהל מועד **והיו כל מבקשי יהוה יצאו** אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה ⁸ והיה כצאת משה אל האהל יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהליו והבטו אחרי משה עד באו האהלה ⁹ והיה כבוא משה האהל ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל ודבר עם משה ¹⁰ **וראו** כל העם את עמוד הענן עמד פתח האהל **וקמו** כל העם והשתחוו איש פתח אהליו ¹¹ ודבר יהוה אל משה פנים אל פנים

7 יצא MT | **יצאו** PL | MT מבקש SG | **מבקשי** PL | MT והיו SG | **והיו** PL | MT הרחק INF ABS ≈ MT הרחק *ā'riq* INF SG | 9 האהל ≈ MT האהלה + DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | **וראו** PL | MT וראו SG | **וקמו** PL | MT וקמו SG

as a man speaks to his friend. And he turned again into the camp, but his minister Ye'usha the son of Non, a young man, did not depart from the tent. :> — —

¹² And Mushi said to Shema: "See, you say to me, 'Bring up this people,' and you have not let me know whom you will send with me. Yet you have said, 'I know you by name, and you have also found favour in my sight.'
¹³ Now therefore, I pray you, if I have found favour in your sight, show me now your ways, that I may know you and that I may find favour in your sight. And consider that this nation is your people."
¹⁴ And he said: "My presence will go [with you], and I will give you rest."
¹⁵ And he said to him: "If it is not your presence *who* goes [with me], do not *carry me* from here."
¹⁶ For how shall it be known that I have found favour in your sight, I and your people? *Behold*, it is in your going with us that we are separated, I and your people, from all the people that are on the face of the earth!" :> — —

כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימוש מתוך האהל: < — —

¹² ויאמר משה אל יהוה ראה אתה אמר אלי העל את העם הזה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתך בשם וגם מצאת חן בעיני ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכיך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה ¹⁴ ויאמר פני ילכו והנחתי לך ¹⁵ ויאמר אליו אם אין פניך **ההלכים** אל **תעלני** מזה ¹⁶ ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך **הלוא** בלכתך עמנו ונפלאנו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה: < — —

11 *yēmoš* ≈ MT יְמוֹשׁ (|| Exod. 13.22) | 15 **ההלכים** DEF] MT הַלְכִים INDEF | **תעלני** + PRON 1SG] MT וְנִפְלָאנוּ + PRON 1PL | 16 **הלוא** *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12)] MT הֲלֹא INTERROG *he* + NEG PARTIC | וְנִפְלָאנוּ ≈ MT פִּלְיָי וְנִפְלָיִנוּ (|| Exod. 9.4)

¹⁷ And Shema said to Mushi: “I will also do this thing that you have spoken, for you have found favour in my sight, and I know you by name.” ¹⁸ And he said: “Show me, I pray you, your glory.” ¹⁹ And he said: “I will make all my goodness pass before you, and will proclaim the name of Shema before you, and I will be gracious to whom I will be gracious, and will show mercy to whom I will show mercy.” ²⁰ And he said: “You can not see my face, for man shall not see me and live.” ²¹ And Shema said: “Behold, there is a place by me, and you shall stand on the rock, ²² and while my glory passes by, I will put you *in the clefts* of the rock, and will cover you with my hand until I have passed by. ²³ And I will take away my hand, and you shall see my back, but my face shall not be seen.” :>— —

34

¹ And Shema said to Mushi: “Cut two tablets of stone like the first, and I will write on the tablets the words that were on the first tablets which you broke. ² And be ready by the morning, and come up in the morning

¹⁷ ויאמר יהוה אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם ¹⁸ ויאמר הראני נא את כבודך ¹⁹ ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יהוה לפניך וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם ²⁰ ויאמר לא תוכל לראות » « פני כי לא יראני האדם וחי ²¹ ויאמר יהוה הנה מקום אתי ונצבת על הצור ²² והיה בעבר כבודי ושמתיך בנקירות הצור ושכתי כפי עליך עד עברי ²³ והסרתי » « כפי וראית את אחרי ופני לא יראו: <— —

לד

¹ ויאמר יהוה אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראישונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ² והוי נכון לבקר ועלית בבקר

כראישונים 34.1 MT אָת » « 23 | SG בְּנִקְרֹת MT [בְּנִקְרֹת *banqīrot בנקירות 22 | אָת MT » « 20
 ≈ הו"י wēbi והוי 2 | (PHON) הָרָאשֹׁנִים MT ≈ āra'īšūnām הראשונים | (PHON) בְּרָאשֹׁנִים MT ≈ kārā'īšūnām
 MT (Gen. 12.2) הו"י וְהָיָה (Gen. 12.2)

on Mount Sini, and present yourself there to me on the top of the mountain.³ And no man shall come up with you, neither let any man be seen throughout all the mountain, *and neither* let the flocks nor herds feed before that mountain.”⁴ And *Mushi* cut two tablets of stone like the first and rose early in the morning, and went up on Mount Sini, as Shema had commanded him, and took in his hand two tablets of stone.⁵ And Shema descended in the cloud and stood with him there, and proclaimed the name of Shema.⁶ And Shema passed by before him, and proclaimed: “Shema, Shema, a God merciful and gracious, slow to anger, and abundant in lovingkindness and truth,⁷ keeping lovingkindness for thousands, forgiving iniquity, and transgression, and sin, *and the innocent* he will clear *him*, visiting the iniquity of the fathers on the children and on the children’s children, to the third and the fourth generation.”⁸ And Mushi hurried

אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר³ ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל יראה בכל ההר וגם צאן ובקר אל ירעו אל מול ההר ההוא⁴ ויפסל משה שני לוחת אבנים כראישונים וישכם » « בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צוה יהוה אתו ויקח בידו שני לוחת אבנים⁵ וירד יהוה בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה⁶ ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה יהוה אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת⁷ נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לו ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלישים ועל רביעים⁸ וימהר משה

3 *yirāʾi* IMPF ≈ MT יָרָא SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | MT minus 4 [משה] MT *minus* | 1-גם MT [וגם] | 3 *kārāʾišūnām* ≈ MT כָּרָאשׁוּנִים (PHON) | MT » « | 7 [ינקה] MT *wnāqā lū yēnaqqi* | MT [ונקה לו ינקה] | 8 and that will by no means clear [the guilty] ↓

and bowed down toward the earth, and worshipped. ⁹And he said: “If now I have found favour in your sight, O Lord, let the Lord, I pray you, go in the midst of us, for it is a stiff-necked people, and pardon *our iniquities and our sins*, and take us for your inheritance.” :> — —

¹⁰ And he said: “Behold, I make a covenant before all. *With you* will I do marvels such as have not been wrought in all the earth or in any nation, and all the people among whom you are shall see the work of Shema, for it is an awesome thing that I do with you. ¹¹ Observe that which I command you this day. Behold, I drive out from before you *the Ka'nanite, and the Emarite*, and the Atite, *and the Girgeshite*, and the Feriz-zite, and the Ibbite, and the Yebusite. ¹² Take heed to yourself lest you make a covenant with the inhabitants of the land *against whom* you go, lest it become a snare in your midst. ¹³ You shall tear down their altars, and dash in pieces their pillars, and you shall cut down *their Asherim*, ¹⁴ for you shall worship no other god, for Shema, whose name is Jealous, is a jealous God,

ויקד ארצה וישתחוי ⁹ ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעונינו ולחטאתנו ונחלתנו: < — —

¹⁰ ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבו את מעשה יהוה כי נורא הוא אשר אני עשה עמך ¹¹ שמור לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את הכנעני והאמרי והחתי והגרגשי והפרזי והחוי והיבוסי ¹² השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליו פן יהיה למוקש בקרבך ¹³ כי את מזבחתיהם תתצון ואת מצבתיים תשברון ואשריהם תכרתון ¹⁴ כי לא תשתחוי לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא

8 *wyīštābbi* ≈ MT וַיִּשְׁתַּחֲוֶה (|| Gen. 18.2) | 9 *lūnīnu* PL] MT לְעֹנֵינוּ SG | *wlēṭṭāūtīn* *ולחטאתנו* | 10 *immāk* PREP *am* [עם] MT עִמָּךְ ‘your people’ || 11 *šēmōr* INF (GSH §2.11.4) ≈ MT שָׁמֹר IMV | *hknēni* MT [הכנעני והאמרי] | *hgrgšī* MT [והגרגשי] | 12 *minus* | *ʿlī* 12 + PRON M] MT עליו | 13 *ʿšrīh* MT [ואשריהם] | 14 *tīštābbi* ≈ MT תִּשְׁתַּחֲוֶה (PHON) | 14 *ʿlī* + PRON F ||

¹⁵lest you make a covenant with the inhabitants of the land, and they play the whore after their gods, and sacrifice to their gods, and one shall call you and you eat of his sacrifice, ¹⁶and you take of his daughters for your sons, and his daughters play the whore after his gods, and make your sons play the whore after their gods. ¹⁷You shall make for yourself no molten gods. :> — —

¹⁸The Feast of Unleavened Bread you shall keep. Seven days you shall eat unleavened bread, *as* I commanded you, at the time appointed in the month of the ears of grain, for *in it* you came out from Mišrem. ¹⁹All that opens the womb is mine, and all your *male cattle you shall [consecrate to Shema]*, the firstborn of cow and sheep. ²⁰And the firstborn of an ass you shall redeem with a lamb, and if you will not *redeem it*, then you shall break its neck. *And all* the firstborn *of man among your sons* you shall redeem. And none shall appear before me *empty-handed*. ²¹Six days you shall work, but on the seventh day you shall rest; in plowing time

¹⁵ פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחו ¹⁶ ולקחת מבנתיו לבניך וזנו בנתיו אחרי אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן ¹⁷ אלהי מסכה לא תעשה לך: — —

¹⁸ את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות *כאשר* צויתך למועד חדש האביב כי *בו* יצאת ממצרים ¹⁹ כל פטר רחם לי וכל מקניך *תזכיר* פטר שור ושה ²⁰ ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדנו וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה ולא יראו פני *ריקם* ²¹ ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת בחריש

18 MT אֲשֶׁר | בו | MT בְּחֹדֶשׁ הָאָזִיב 'in the month of the ears of grain' | 19 maqnək SG ≈ MT | 20 MT תִּפְדֶּנּוּ | וכל | MT תִּפְדֶּה | תפדנו | 21 MT רִיקָם | ריקם | MT רִיקָם | אדם בבניך | MT אֲדָם בְּבָנֶיךָ | 1 - כל MT

and in harvest you shall rest. ²² And you shall observe the Feast of Weeks, the firstfruits of wheat harvest, and the Feast of Ingathering at the year's end. ²³ Three times in the year shall all your males appear at the front of the *ark* of Shema, the God of Yishra'el. ²⁴ For I will cast out *many* nations before you and enlarge your borders, neither shall any man desire your land, when you go up to appear before Shema your God three times in the year. ²⁵ You shall not offer the blood of my sacrifice with leavened bread, neither shall the sacrifice of the Feast of the Passover be left to the morning. ²⁶ The first of the firstfruits of your ground you shall bring to the house of Shema your God. You shall not boil a kid in its mother's milk." :> — —

²⁷ And Shema said to Mushi: "Write these words, for in accordance with these words I have made a covenant with you and with Yishra'el." ²⁸ And he was there *before* Shema forty days and forty nights. He neither ate bread nor drank water. And he wrote on the tablets the words of the covenant, the Ten Commandments. :> — —

ובקציר תשבת ²² וחג שבועות תעשה לך
בכורי קציר חטים וחג האסף תקופת
השנה ²³ שלש פעמים בשנה יראה כל
זכורך את פני הארון יהוה אלהי ישראל
²⁴ כי אוריש גוים רבים מפניך והרחבתי
את גבולך ולא יחמד איש את ארצך
בהעלותך להראות את פני יהוה אלהיך
שלש פעמים בשנה ²⁵ לא תשחט על
חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג
הפסח ²⁶ ראשית בכורי אדמתך תביא
ביתה יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב
אמו: < — —

²⁷ ויאמר יהוה אל משה כתב לך
את הדברים האלה כי על פי הדברים
האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל
²⁸ ויהי שם לפני יהוה ארבעים יום
וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא
שתה ויכתב על הלוחות את דברי הברית
עשרת הדברים: < — —

23 הארון *āron*] MT האֲרֹן 'the Lord' (|| Exod. 23.17) | 24 רבים] MT minus || | *bālūtāk qal/hif* INF בהעלותך | MT *qal* INF בְּעִלְתָּךְ ≈ MT | 26 ביתה *bit* ≈ MT בֵּית — DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 28 לפני] MT עִם 'with'

²⁹ And when Mushi came down from Mount Sini with the two tablets of the testimony *in his hand*, when he came down from the mountain, Mushi did not know that the skin of his face shone by reason of his speaking with him. ³⁰ And when Ārron and all the children of Yishra'el saw Mushi, behold, the skin of his face shone, and they were afraid to come near him. ³¹ And Mushi called to them, and Ārron and all the rulers of the congregation returned to him, and Mushi spoke to them. ³² And afterward all the children of Yishra'el came near *to him*, and he commanded them all that Shema had spoken with him in Mount Sini. ³³ And when Mushi had done *speaking* with them, he put a veil on his face. ³⁴ But when Mushi went in before Shema to speak with him, he took the veil off until he came out, and he came out and spoke to the children of Yishra'el *all* what [Shema] *commanded him*. ³⁵ And the children of Yishra'el saw the face of Mushi, that the skin of Mushi's face shone, and he put the veil on his face again, until he went in to speak with him. :> — —

²⁹ ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לוחת העדות *בידו* ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו ³⁰ וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו ³¹ ויקרא אליהם משה וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ³² ואחרי כן נגשו *אליו* כל בני ישראל ויצום את כל אשר דבר יהוה אתו בהר סיני ³³ ויכל משה *מדבר* אתם ויתן על פניו מסוה ³⁴ ובבא משה לפני יהוה לדבר אתו יסיר את המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל את *כל* אשר *יצוהו* ³⁵ וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה והשיב » « את המסוה על פניו עד באו לדבר אתו: <: — —

29 MT בִּיד־מֹשֶׁה 'in Moses' hand' | 32 MT minus | 33 MT *amdabbər pi* PT] MT מְדַבֵּר PREP מן
+ INF (cf. Gen. 31.29) | 34 MT minus | 35 MT *pu* IMPF 'he was
commanded' | 35 « » MT מֹשֶׁה

35

¹ And Mushi assembled all the congregation of the children of Yishra'el and said to them: "These are the words which Shema has commanded that you should do. ² Six days shall work *be done*, but the seventh day shall be to you a holy day, a Sabbath of complete rest to Shema; whoever does any work on it shall be put to death. ³ You shall kindle no fire throughout your dwellings on the Sabbath day." :> — —

⁴ And Mushi spoke to all the congregation of the children of Yishra'el, saying: "This is the thing which Shema commanded, saying, ⁵ 'Take from among you an offering to Shema; whoever is of a willing heart, *let him bring* Shema's offering: gold, *silver*, and bronze, ⁶ *blue*, and purple, and scarlet, and fine linen, and goats' [hair], ⁷ and rams' skins dyed red, and black skins, and acacia wood, ⁸ and oil for the light, and spices for the anointing oil and for the sweet incense, ⁹ and onyx stones, and stones to be set for the ephod and for the breastplate. ¹⁰ And let every wise-hearted man among you *come*

לה

¹ ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה יהוה לעשות אתם ² ששת ימים *יעשה* מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה כל העשה בו מלאכה יומת ³ לא תבעירו אש בכל מושבתיכם ביום השבת: < — —

⁴ ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר ⁵ קחו מאתכם תרומה ליהוה כל נדיב לבו *יביא* את תרומת יהוה זהב *כסף* ונחשת ⁶ *תכלת* וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ⁷ ועורת אילים מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים ⁸ ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים ⁹ ואבני שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן ¹⁰ וכל חכם לב בכם *יבוא*

35.2 *יעשה* iyyāši M] MT תַּעֲשֶׂה F | 3 *tābiru hif* ≈ MT תִּבְעֲרוּ pi ↓ | 5 *יביא* IMPF] MT יְבִיאָה IMPF + PRON 3FSG 'let him bring it' | *כסף* MT וְכֶסֶף + ו | 6 *תכלת* MT וְתִכְלֵת + ו | 7 תחשים = MT תַּחֲשִׁים (↓ Exod. 25.5) | 10 *יבוא* וְיָבֹאוּ SG] MT יָבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ PL

and make all that Shema has commanded: ¹¹ the tabernacle, *and* its tent, and its covering, *and* its clasps, and its boards, *and* its bars, *and* its pillars, and its sockets; ¹² the ark, and its staves, the ark-cover, and the veil of the screen; ¹³ the table, and its staves, and all its vessels, and the showbread; ¹⁴ the lamp-stand for the light, and *all* its vessels, and the oil for the light; ¹⁵ and the altar of incense, and its staves, and the anointing oil, and the sweet incense, and the screen for the door, at the entrance of the tabernacle; ¹⁶ the altar of burned offering, with its grating of bronze, *and* its staves, and all its vessels, the basin and its base; ¹⁷ the hangings of the court, *and its pillars*, and their sockets, and the screen for the gate of the court; ¹⁸ *and* the pins of the tabernacle, and the pins of the court, and their cords; ¹⁹ finely worked garments for ministering in the holy [place], *and* the holy garments for Āron the priest, and the garments of his sons to minister in the priest's office.” :> — —

ועשה את כל אשר צוה יהוה ¹¹ את המשכן *ואת* אהלו ואת מכסהו *ואת* קרסיו ואת קרשיו *ואת* בריחיו *ואת* עמודיו ואת אדניו ¹² את הארון ואת בדיו את הכפרת ואת פרכת המסך ¹³ את השלחן ואת בדיו ואת כל כליו ואת לחם הפנים ¹⁴ *את* מנורת המאור ואת כל כליה » « ואת שמן המאור ¹⁵ ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך הפתח לפתח המשכן ¹⁶ את מזבח העלה ואת מכבר הנחשת אשר לו *ואת* בדיו ואת כל כליו את הכיור ואת כנו ¹⁷ את קלעי החצר *ואת* עמודיה ואת אדניה ואת מסך שער החצר ¹⁸ *ואת* יתדות המשכן ואת יתדות החצר ואת מיתריהם ¹⁹ את בגדי השרד לשרת בקדש *ואת* בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן: < — —

11 and its lamps' MT וְאֶת־נִרְתָּיהָ | < » | MT minus כל | + וְאֶת MT [את 14 | - וְאֶת MT 2°-5°] ואת 11 | 15 ↓ - אֶת־עַמֻּדָיו MT [ואת עמודיה 17 | - וְאֶת MT 2°] ואת 16 | - וְאֶת MT (twice) (= וְאֶת MT) ואת 15 | 18 - אֶת MT 1°] ואת 19 | (= וְאֶת MT) ואת 18

²⁰ And all the congregation of the children of Yishraʾel departed from the presence of Mushi. ²¹ *And they brought*, everyone whose heart stirred him, and *everyone* whose spirit moved him, brought Shema's offering for the work of the tent of meeting, and for all its service, and for the holy garments. ²² *And they brought*, both men and women, as many as were willing-hearted, *brought* brooches and earrings, *signet-rings*, and armlets, all jewels of gold, every [*man*] that offered an offering of gold to Shema. ²³ And every man with whom was found blue, and purple, and scarlet, and fine linen, and goats' [hair], and rams' skins dyed red, and black skins, brought [them]. ²⁴ *And everyone* that did offer an offering of silver and bronze brought Shema's offering, and every man with whom was found acacia wood *for work* of the service, brought [it]. ²⁵ And every wise-hearted woman *had her spinning in her hand*, and they brought *of her spinning*, the blue, and the purple, *and the scarlet*,

20 ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני
 משה 21 ויביאו כל איש אשר נשאו לבו
 וכל איש אשר נדבה רוחו אתו הביאו את
 תרומת יהוה למלאכת אהל מועד ולכל
 עבדתו ולבגדי הקדש 22 ויביאו האנשים
 על הנשים כל נדיב לב הביא חח ונזם
 טבעת עגיל וכומז כל כלי זהב וכל «
 אשר הניף תנופת זהב ליהוה 23 וכל איש
 אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת
 שני ושש ועזים ועורת אילים מאדמים
 ועורות תחשים הביאו 24 וכל מרים
 תרומת כסף ונחשת הביא את תרומת
 יהוה וכל אשר נמצא אתו עצי שטים
 למלאכת העבדה הביאו 25 וכל אשה
 חכמת לב בידה טווה ויביאו מטווה את
 התכלת ואת הארגמן ואת התולעת השני

21 **ויבאו** *hif* MT וַיָּבֹאוּ *qal* ‘and they came’ | **איש** MT *minus* | 22 **ויבאו** *hif* MT וַיָּבֹאוּ *qal* ‘and they came’ | **הביא** SG] MT הֵבִיאוּ PL | **טבעת עגיל** MT וַיִּטְבַּעַת + ו | **»** MT **אִישׁ** | 23 **תחשים** = MT תַּחֲשִׁים (↓ Exod. 25.5) | 24 **וכל** MT כֹּל – ו | **למלאכת** MT לְקַלְ-מְלָאכָת | 25 **בידה** SG] MT בְּיָדֶיהָ PL | **טוה** *tuwwā* N **tū*: + PRON 3FSG] MT טָוְהָ *qal* PF 3CPL ↓ | **מטוה** *mittuwwā* PREP מִן + N **tū*: + PRON 3FSG] MT מִטְוֶה N ↓ | **ואת התולעת** DEF] MT אֶת־תּוֹלַעַת + ו INDEF

and the fine linen. ²⁶ And all the women whose heart stirred them in wisdom spun the goats' [hair]. ²⁷ And the rulers brought the onyx stones and the stones to be set for the ephod and for the breastplate, ²⁸ and the *spices*, and *the oil for the light*, and for the anointing oil, and for the sweet incense. ²⁹ *And every man and woman, the children of Yishra'el, whose heart made them willing to bring for all the work, which Shema had commanded to be made by Mushi, brought it as their freewill offering to Shema.* :> — —

³⁰ And Mushi said *to the children* of Yishra'el: "See, Shema has called by name Afṣa'lil the son of Uri the son of Ūr of the tribe of Ye'uda. ³¹ And he has filled him with the spirit of God, with wisdom, *and with understanding*, and with knowledge, and with all manner of craftsmanship; ³² and to devise skillful works, to work in gold, and in silver, and in bronze, ³³ and in cutting of stones for setting, and in carving of wood to work in all manner of *skilled* craft. ³⁴ And he has put in his heart that he may teach, both he and Ālyab the son of 'A'isamek of the tribe of Dan.

ואת השש ²⁶ וכל הנשים אשר נשא לבהן אתהן בחכמה טוו את העזים ²⁷ והנשיאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן ²⁸ ואת **הבשמים** ואת **שמן המאור** ולשמן המשחה ולקטרת הסמים ²⁹ **וכל** איש ואשה אשר נדב **אתם לבם** להביא לכל המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה ליהוה: < — —

³⁰ ויאמר משה **לבני** ישראל ראו קרא יהוה בשם בצלאל בן חורי בן חור למטה יהודה ³¹ וימלא אתו רוח אלהים בחכמה **ובתבונה** ובדעת ובכל מלאכה ³² ולחשב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחשת ³³ ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת **מחשבות** ³⁴ ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן

הַבְּשָׁם MT [PL] **הבשמים** 28 | אֶתְנָה MT ≈ *ūtiyyinna* אתהן | לִבָּן MT ≈ *libbinna* לבהן 26
חורי | אֶל־בְּנֵי MT [PL] **לבני** 30 | לִבָּם אֶתְם MT [אתם לבם] | וְ— כָּל MT [וכל 29] | הַשֶּׁמֶן לְמֹאֹר MT [שמן המאור] SG
מְחַשְׁבֹּת MT [PL] **מחשבות** 33 | וְ— בְּתַבּוּנָה MT [ובתבונה 31] | אוֹרֵי MT //

³⁵ He has filled them with wisdom of heart to work *in* all manner of work done by the engraver, and the skillful workman, and the embroiderer, in blue, and in purple, *and in scarlet*, and in fine linen, and the weaver. *They did* any workmanship *and ingenious* works.”

36

¹ And Afṣa'lil and Ālyab shall work, and every wise-hearted man *in whom* Shema has put wisdom and understanding to know how to do all the servile work of the sanctuary according to all that Shema has commanded. :>— —

² And Mushi called Afṣa'lil and Ālyab and every wise-hearted man in whose heart Shema had put wisdom, everyone whose heart stirred him up to come to the work to do it. ³ And they received of Mushi all the offering which the children of Yishra'el had brought for the servile work of the sanctuary. And they brought yet to him freewill offerings every morning. ⁴ And all the wise men who were doing all the work of the sanctuary *brought* every man

³⁵ מלא אתם חכמת לב לעשות בכל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש וארג עשו כל המלאכה וחשבי מחשבות

לו

¹ ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יהוה בהם חכמה ותבונה לדעת לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יהוה: <— —

² ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה בלבם כל אשר נשאו לבם לקרב אל המלאכה לעשות אתה ³ ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש לעשות אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר ⁴ ויביאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש

35 [בכל] MT | קל [בכל] MT | 1- [בתולעת] MT | [עשו] MT | [DEF] המלאכה | [PT PL CSTR] עשי [āšu PF 3CPL] MT | [ו] — [בתולעת] MT | [בכל] MT | [INDEF] מלאכה | [PT PL CSTR] וחשבי [wāšābi N āšāb *] MT | [36.1] [בהם חכמה ותבונה] MT | [PT PL CSTR] וחשבי | [qal INF F] לקרבה [liqrāb qal INF ≈ MT] | [ו] + [וכל] [wkal] (= MT) | [2] | [ו] [תבונה] [qal] | [hif] [ו] [4] MT

from his work which they were doing.
⁵And they *spoke* to Mushi, saying: "The people bring *enough* for the service of the work which Shema commanded to do."
⁶And Mushi gave command, and they caused it to be proclaimed throughout the camp, saying: "Let neither man nor woman *do* any more work for the offering of the sanctuary." So the people *ceased* to bring.
⁷For the stuff they had was *sufficient* to do all the work, and they *left over*. :>—

⁸And all the *wise-hearted men* were engaged *in doing* the work. *They made* the tabernacle with ten curtains of fine twined linen, *blue*, and purple, and scarlet, [with] cherubim; the work of a skillful workman, he made them. ⁹The length of each curtain was twenty-eight cubits, and the breadth of each curtain four cubits; all the curtains had one measure. ¹⁰And he coupled five curtains one to another, and *the* [other] five *curtains* he coupled one to another. ¹¹And he made loops of blue *on the edge* of the outermost curtain in the first set, *and likewise* he made in the edge of the outermost curtain in the second set. ¹²Fifty

ממלאכתו אשר הם עשים ⁵וידברו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר צוה יהוה לעשות אתה ⁶ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשה עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכל העם מהביא ⁷והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותירו: <—

⁸ויעשו כל חכמי לב בעשאי המלאכה את המשכן עשו עשר יריעות שש משזר תכלת וארגמן ותולעת שני כרובים מעשה חשב עשה אתם ⁹ארך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לכל היריעות ¹⁰ויחבר את חמש היריעות אחת אל אחת וחמש היריעות חבר אחת אל אחת ¹¹ויעש ללאות תכלת על שפת היריעה האחת בקצה במחברת וכן עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית ¹²חמשים

MT [עשה] 6 | 'more than enough' מדי MT [די] di + מה) mādī מדי | 'and said' ויאמרו MT [וידברו] 5 מהביא MT [היף] hif INF/PT (GSH §0.16, g) ≈ MT [מביא] mibi בוי"א | nif כל"א ויכלא MT [כל] pi כל"י wyēkalla ויכל PL | עשו MT [עשו] minus | [ותירו] hif INF | [חכמי] 8 PL | [והותירו] IMPF MT | [די] di PL | [דמים] dem ADV | 7 | [עשה] PT PL CSTR MT [עשוי] | [ב-] bāšā'i בעשאי SG | [קטל] qatal (GSH §2.14.9) | [ו] + [ותכלת] MT [תכלת] | [וכן] MT | [בקה] MT | [יריעה] INDEF MT | [היריעות] DEF MT | 10 | [ו] + [ותכלת] MT [תכלת]

loops he made in the one curtain, and fifty loops he made in the edge of the curtain that was in the second set; the loops were opposite one another.¹³ And he made fifty clasps of gold and coupled the curtains one to another with the clasps; so the tabernacle was one. :>— —

¹⁴ And he made curtains of goats' [hair] for a tent over the tabernacle; eleven curtains he made them. ¹⁵ The length of each curtain was thirty cubits and four cubits, the breadth of each curtain; *the* eleven curtains had one measure. ¹⁶ And he coupled five curtains by themselves, and six curtains by themselves. ¹⁷ And he made fifty loops upon the edge of the outermost curtain in *the first* set, and fifty loops he made upon the edge of the second joining curtain. ¹⁸ And he made fifty clasps of bronze to couple the tent together that it might be one. ¹⁹ And he made a covering for the tent of rams' skins dyed red and a covering of black skins above. :>— —

²⁰ And he made the boards for the tabernacle of acacia wood standing up. ²¹ Ten cubits [was] the length of *each* board, a cubit and a half the breadth of

ללאות עשה ביריעה האחת וחמשים ללאות עשה בקצה היריעה אשר במחברת השנית מקבלות הללאות אחת אל אחת ¹³ ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר את היריעות אחת אל אחת בקרסים ויהי המשכן אחד: <— —

¹⁴ ויעש יריעות עזים לאהל על המשכן עשתה עשרה יריעות עשה אתם ¹⁵ ארך היריעה האחת שלשים באמה וארבע אמות רחב היריעה האחת מדה אחת לעשתה עשרה *היריעות* ¹⁶ ויחבר את חמש היריעות לבד ואת שש היריעות לבד ¹⁷ ויעש ללאות חמשים על שפת היריעה *האחת* הקיצונה במחברת וחמשים ללאות עשה על שפת היריעה החברת השנית ¹⁸ ויעש קרסי נחשת חמשים לחבר את האהל להיות אחד ¹⁹ ויעש מכסה לאהל עורת אילים מאדמים ומכסה עורות תחשים מלמעלה: <— —

²⁰ ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים ²¹ עשר אמות ארך הקרש *האחד* *אמה* וחצי האמה רחב

15 היריעות DEF] MT יריעת INDEF | 17 האחת MT minus | 19 תחשים = MT תחשים (Exod. 25.5) | 21 האחד MT minus | אמה MT ואמה + ו

each board. ²² Each board had two tenons joined one to another; thus he made for all the boards of the tabernacle. ²³ And he made the boards for the tabernacle; twenty boards for the south side southward. ²⁴ And he made forty sockets of silver under the twenty boards; two sockets under one board for *its* two **pins**, and two sockets under another board for *its* two **pins**. ²⁵ And for the second side of the tabernacle, on the north side, he made twenty boards, ²⁶ and their forty sockets of silver; two sockets under one board and two sockets under another board. ²⁷ And for the rear of the tabernacle westward he made six boards. ²⁸ And two boards he made for the corners of the tabernacle in the rear. ²⁹ And they were **double** beneath; *alike they were double* toward its top at the first ring; thus he did for them both in the two corners. ³⁰ And there were eight boards, and their sockets of silver, sixteen sockets; under every board two sockets. :>— —

³¹ And **they** made bars of acacia wood, five for the boards of *the one* side of the tabernacle, ³² and five bars for the boards of the other side of the tabernacle,

הקרש האחד ²² שתי ידות לקרש האחד משלבות אחת אל אחת כן עשה לכל קרשי המשכן ²³ ויעש את הקרשים למשכן עשרים קרשים לפאת נגבה תימנה ²⁴ וארבעים אדני כסף עשה תחת עשרים הקרשים שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי **יתדתיו** ושני אדנים תחת הקרש האחד לשתי **יתדתיו** ²⁵ ולצלע המשכן השנית לפאת צפונה עשה עשרים קרשים ²⁶ וארבעים אדניהם כסף שני אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש האחד ²⁷ ולירכתי המשכן ימה עשה ששה קרשים ²⁸ ושני קרשים עשה למקצעות המשכן בירכתים ²⁹ והיו **תאמים** מלמטה **יחדו היו תאמים** אל ראשו אל הטבעת האחת כן עשה לשניהם לשני המקצעות ³⁰ והיו שמנה קרשים ואדניהם כסף ששה עשר אדנים שני אדנים שני אדנים תחת הקרש האחד: <— —

³¹ **ויעשו** בריחי עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן **האחד** ³² וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית

23 ≈ MT נִגְבּ he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 24 yētēdūto (twice)] MT יִדְתָּיו 'tenons' | 25 ≈ MT צָפוֹנָה he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 29 תאמים tiyyāmām N PL תאם MT תואם PT תם PT תמ"ם תמים MT תאם* tiyyāmām N PL תאם | 30 **היו** PF MT יִהְיוּ IMPF | 31 **ויעשו** PL MT וַיַּעַשׂ SG | 32 **האחד** ^א ā'āt (האחת)] MT האחת

and five bars for the boards *of the side* of the tabernacle for the rear westward.³³ And he made the middle bar to pass through in the midst of the boards from the one end to the other.³⁴ And he overlaid the boards with gold, and made their rings of gold [for] places for the bars, and overlaid the bars with gold. :>— —

³⁵ And he made *a veil* of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, with cherubim; the work of the skillful workman, he made it.³⁶ And he made for it four pillars of acacia and overlaid them with gold. Their hooks were of gold, and he cast for them four sockets of silver.³⁷ And he made screen for the entrance of the tent, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, the work of the embroiderer.³⁸ The five pillars of it with their hooks he overlaid their capitals and their bands with gold, and their five sockets [were] of bronze. :>— —

37

¹ And Afṣa'lil made the ark of acacia wood; two cubits and a half was its length, and a cubit and a half its breadth, and a cubit and a half its height.
² And he overlaid it with pure gold

וחמשה בריחים לקרש *צלע* המשכן לירכתים ימה³³ ויעש את הבריה התיכון לברח בתוך הקרשים מן הקצה אל הקצה³⁴ ואת הקרשים צפה זהב ואת טבעתיהם עשה זהב בתים לבריחים ויצף את הבריחים זהב: <— —

³⁵ ויעש *פרכת* תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב עשה אתה כרובים³⁶ ויעש לה ארבעה עמודי שטים ויצפם זהב וויהם זהב ויצק להם ארבעה אדני כסף³⁷ ויעש מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם³⁸ *את* עמודיו חמשה ואת וויהם וצפה ראשיהם וחשקיהם זהב ואדניהם חמשה נחשת: <— —

לז

¹ ויעש בצלאל את הארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו² ויצפּהו זהב טהור

ו + וַאֲת MT [את 38] | אֶת־הַפָּרֶכֶת MT [פרכת 35] | וְטָבַעְתָּם MT ≈ טבעתיהם 34 | MT minus [צלע 32]

inside and outside, and made a crown of gold to it round about. ³ And he cast for it four rings of gold in its four feet: two rings on the one side of it and two rings on its other side. ⁴ And he made staves of acacia wood and overlaid them with gold. ⁵ And he put the staves into the rings on the sides of the ark to bear the ark *with them*. :>— —

⁶ And he made an ark-cover of pure gold; two cubits and a half was *its length*, and a cubit and a half *its breadth*. ⁷ And he made two cherubim of gold; of hammered work he made them at the two ends of the ark-cover; ⁸ one cherub at the one end, and one cherub at the other end; [of one piece] with the ark-cover he made the cherubim at its two ends. ⁹ And the cherubim *had* their wings spread out above, covering the ark-cover with their wings, with their faces *one* to *another*; toward the ark-cover were the faces of the cherubim. :>— —

¹⁰ And he made the table of acacia wood; two cubits was its length, and a cubit its breadth, and a cubit and a half its height; ¹¹ and he overlaid it with pure gold, and made for it a crown of

מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב ³ ויצק לו ארבע טבעות זהב על ארבע פעמתי ושת טבעות על צלעו האחת ושת טבעות על צלעו השנית ⁴ ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב ⁵ ויבא את הבדים בטבעות על צלעות הארון לשאת את הארון **בהם**: :<— —

⁶ ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי **ארכו** ואמה וחצי **רחבו** ⁷ ויעש שני כרובים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת ⁸ כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרובים משני קצתיו ⁹ **והיו** הכרובים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם **אחד** אל **אחד** אל הכפרת היו פני הכרובים: :<— —

¹⁰ ויעש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו ¹¹ ויצף אותו זהב טהור ויעש לו זר

37.3 שתי (= MT וְשֵׁתִי) | 5 **בהם** | MT minus | 6 **ארכו** + PRON M | MT אַרְכָּהּ + PRON F | **רחבו** + PRON M | MT רַחְבָּהּ + PRON F | 9 **והיו** | MT וַיְהִי CONV IMPF | **אחד** אל **אחד** | MT אֶשׁ אֶל-אֶחָיו

gold round about. ¹² And he made it a border of a handbreadth round about, and made a golden crown for its border round about. ¹³ And he cast four rings of gold, and put the rings in the four corners that were on its four feet. ¹⁴ Close by the border were the rings, the places for the staves to bear the table. ¹⁵ And he made the staves of acacia wood, and overlaid them with gold to bear the table. ¹⁶ And he made the vessels which were upon the table, its dishes, and its spoons, and its bowls, and its flagons, *with which* to pour out, of pure gold. :>— —

¹⁷ And he made the lampstand of pure gold; of hammered work he made the lampstand; *its bases* [and] *its shafts*, its cups, its knops, and its flowers [were of one piece] with it. ¹⁸ And there were six branches going out of its sides; three branches of the lampstand out of its one side, and three branches of the lampstand out of its other side; ¹⁹ three cups made like almond blossoms in one branch, a knop and a flower, and three cups made like almond blossoms in the other branch, a knop and a flower; so for the six branches going out of

זהב סביב ¹² ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר זהב למסגרתו סביב ¹³ ויצק » « ארבע טבעות זהב ויתן את הטבעות על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו ¹⁴ לעמדת המסגרת היו הטבעות בתים לבדים לשאת את השלחן ¹⁵ ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן ¹⁶ ויעש את הכלים אשר על השלחן את קערותיו ואת כפתיו ואת מנקיתיו ואת הקשות אשר יוסך בהם זהב טהור: <— —

¹⁷ ויעש את המנורה זהב טהור מקשה עשה את המנורה ירכיה קניה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו ¹⁸ וששה קנים יוצאים מצדיה שלשה קני מנורה מצדה האחד ושלשה קני מנורה מצדה השני ¹⁹ שלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היוצאים מן

13 « »] *lū* (= MT 15) | 16 בהם + PRON M] MT בָּהֶן + PRON F | 17 ירכיה PL] MT יִרְכָּה SG | קניה PL] MT קִנְיָה SG + 1 | 19 אחד 1° ≈ MT הָאֶחָד + DEF (see §4.1.3.2.5)

the lampstand. ²⁰And in the lampstand [were] four cups made like almond blossoms, [with] their knops and flowers; ²¹and a knop under two branches [of one piece] with it, and a knop under two branches [of one piece] with it, and a knop under two branches [of one piece] with it, for the six branches going out of it. ²²Their knops and their branches were [of one piece] with it; the whole of it was **one** hammered work of pure gold. ²³And he made its seven lamps, and its snuffers, and its snuffdishes of pure gold. ²⁴Of a talent of pure gold he made it, and all its vessels. :>— —

²⁵And he made the altar of incense of acacia wood; its length was a cubit, and its breadth a cubit; it was square; and its height [was] two cubits; its horns were [of one piece] with it. ²⁶And he overlaid it with pure gold, its top, and its sides round about, and its horns; and he made for it a crown of gold round about. ²⁷And he made for it two golden rings under its crown, upon its two ribs, upon its two sides, for places for staves with which to bear it. ²⁸And he made the staves of acacia wood, and overlaid them with gold. ²⁹And he made the holy anointing oil and the pure incense of sweet spices after the art of the perfumer. :>— —

המנורה ²⁰ובמנורה ארבעה גביעים משקדים כפתריה ופרחיה ²¹וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים היוצאים ממנה ²²כפתריהם וקנותם ממנה היו כלה מקשה **אחד** זהב טהור ²³ויעש את נרתיה שבעה ומלקחיה ומחתיתיה זהב טהור ²⁴כבר זהב טהור עשה אתה ואת כל כליה: :<— —

²⁵ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קומתו ממנו היו קרנתיו ²⁶ויצף אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ויעש לו זר זהב סביב ²⁷ושתי טבעות זהב עשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת אתו בהם ²⁸ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב ²⁹ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור מעשה רקח: :<— —

מִקְהָתָה N וּמִקְהָתָהּ MT ≈ *מִקְהָתִית *wmāṭiyyūtiyya* N וּמַחְתִּיתָהּ F | MT M] **אחד** 22

38

לח

¹ And he made the altar of burned offering of acacia wood, five cubits was *the length*, and five cubits *the breadth*, and three cubits its height. ² And he made its horns on its four corners; its horns were [of one piece] with it, and he overlaid it with bronze. ³ And he made all the vessels of the altar, the pots, and the shovels, and the basins, *and* the flesh-hooks, and the firepans; all its vessels he made of bronze. ⁴ And he made for the altar a grating of a network of bronze, under the ledge round it beneath, reaching halfway up. ⁵ And he cast four rings for the four ends of the grating of bronze, [to be] places for the staves. ⁶ And he made the staves of acacia wood, and overlaid them with bronze. ⁷ And he put the staves into the rings on the sides of the altar to bear it with them; he made it hollow with planks. ⁸ And he made the basin of bronze and its base of bronze, from the mirrors of the ministering women that ministered at the entrance of the tent of meeting. :>— —

¹ ויעש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארך וחמש אמות רחב » « ושלש אמות קומתו ² ויעש קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נחשת ³ ויעש את כל כלי המזבח את הסירות ואת היעים ואת המזרקות ואת המזלגות ואת המחטות כל כליו עשה נחשת ⁴ ויעש למזבח מכבר מעשה רשת נחשת תחת כרכבו מלמטה עד חציו ⁵ ויצק ארבע טבעות בארבע הקצות למכבר הנחשת בתים לבדים ⁶ ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם נחשת ⁷ ויבא את הבדים בטבעות על צלעות המזבח לשאת אתו בהם נבוב לוחות עשה אתו ⁸ ויעש את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראות הצבאות אשר צבאו פתח אהל מועד: <— —

38.1 ארך MT אָרְכוֹ 'its length' | רחב MT רִחְבּוֹ 'its breadth' | » « MT רִבּוּעַ 3 | 3 ואת MT 3 ואת 3 | 1 — אֶת MT 3 ואת 3 | רִבּוּעַ MT » « | רִחְבּוֹ MT רחב | אָרְכוֹ MT ארך 38.1
 8 הצבאות PT = MT הצבאות אֶת MT אֶת הצבאות 8

⁹And he made the court; for the south side southward the hangings of the court were of fine twined linen, one hundred cubits; ¹⁰*and its pillars* were twenty, and their sockets twenty; the hooks of the pillars and their bands were of silver. ¹¹And for the north side one hundred cubits, their pillars twenty, and their sockets twenty of bronze; the hooks of the pillars and their bands were of silver. ¹²And for the west side were hangings of fifty cubits, their pillars ten, and their sockets ten; the hooks of the pillars and their bands were of silver. ¹³And for the east side eastward fifty cubits. ¹⁴The hangings for the one side [of the gate were] fifteen cubits; their pillars three and their sockets three; ¹⁵and so for the other side; on this hand and that hand by the gate of the court were hangings of fifteen cubits; their pillars three and their sockets three. ¹⁶All the hangings of the court round about were of fine twined linen. ¹⁷And the sockets for the pillars were of bronze; *their hooks* of silver; and the overlaying of their capitals of silver;

⁹ויעש את החצר לפאת נגבה תימנה קלעי החצר שש משזר מאה באמה ¹⁰**ועמודיו** עשרים ואדניהם עשרים » « ווי העמודים וחשוקיהם כסף ¹¹ולפאת צפונה מאה באמה עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים וחשוקיהם כסף ¹²ולפאת ימה קלעים חמשים **אמה** עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה ווי העמודים וחשוקיהם כסף ¹³ולפאת קדמה מזרחה חמשים אמה ¹⁴קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה ¹⁵ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמודיהם שלשה ואדניהם שלשה ¹⁶כל קלעי החצר סביב שש משזר ¹⁷והאדנים לעמודים נחשת **ווייהם** כסף וצפוי ראשיהם כסף

9 נגבה ≈ MT גִּבְבָּהּ – DIREC *he* (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) | 10 **ועמודיו** MT עֲמוּדֵיהֶם ו – 'their pillars' ¶ | « » | 11 צפונה ≈ MT צִפּוֹן – DIREC *he* (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) | 12 ימה ≈ MT יָם – DIREC *he* (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) | **אמה** MT בְּאַמָּה | 17 **ווייהם** MT וְיֵי הָעֲמוּדִים 'the hooks of the pillars'

and they were fastened with silver *to all* the pillars of the court.¹⁸ And the screen for the gate of the court was the work of the embroiderer of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen; and twenty cubits was the length, and the height in the breadth was five cubits, corresponding to the hangings of the court.¹⁹ And their pillars were four and their sockets four of bronze; their hooks of silver, and the overlaying of their capitals and their bands of silver.²⁰ And all the pins of the tabernacle and of the court round about were of bronze. :>— —

²¹ This is the sum of [the things for] the tabernacle, the tabernacle of the testimony, as they were numbered according to the commandment of Mushi, for the service of the Libites, by the hand of Itamar, the son of Ārron the priest.²² And Afṣa'lil the son of Uri, the son of Ūr, of the tribe of Ye'uda, made all that Shema commanded Mushi.²³ And with him was Ālyab the son of 'A'isamek of the tribe of Dan, an engraver and a skillful workman and an embroiderer in blue and in purple and in scarlet

והם מחשקים כסף **לכל** עמודי החצר¹⁸ ומסך שער החצר מעשה רקם תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ועשרים אמה ארך וקומה ברחב חמש אמות לעמת קלעי החצר¹⁹ ועמודיהם ארבעה ואדניהם ארבעה נחשת וויהם כסף וצפוי ראשיהם וחשוקיהם כסף²⁰ וכל יתדות למשכן ולחצר סביב נחשת: <— —

²¹ אלה פקדי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן²² ובצלאל בן חורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה יהוה את משה²³ ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני

[**לכל** MT | כל MT | 20 יתדות ≈ MT הִיתָּת + DEF (see §4.1.3.2.5) | 21 *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9)]
MT אֲוִי (PHON) // חורי 22 | MT *qatūl* פְּקֻדֵי

and in fine linen. ²⁴ All the gold that was used for the work in all the work of the sanctuary, the gold of the offering, was twenty-**nine** talents and seven hundred and thirty shekels, after the shekel of the sanctuary. :>— —

²⁵ And the silver of those who were numbered of the congregation was one hundred talents and one thousand seven hundred and seventy-five shekels, ^[26] a beka a head. Half a shekel—after the shekel of the sanctuary—for everyone who was numbered in the census, from twenty years old and up, for six hundred and three thousand five hundred and fifty [men]. ²⁷ And the hundred talents of silver were for casting the sockets of the sanctuary and the sockets of the veil; one hundred sockets for the hundred talents, a talent for a socket. ²⁸ And of the one thousand seven hundred and seventy-five [shekels] he made hooks for the pillars and overlaid their capitals and made bands for them. :>— —

²⁹ And the bronze of the offering was seventy talents and two thousand four hundred shekels. ³⁰ And with it he made the sockets to the entrance of the tent of meeting and

ובשש ²⁴ כל זהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה **תשעה** ועשרים ככר ושבע מאות ושלושים שקל בשקל הקדש: <— —

²⁵ וכסף פקדי העדה מאת ככר ואלף ושבע מאות **חמשה** ושבעים שקל » « ^[26] בקע לגלגלת. מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים ²⁷ ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת מאת האדנים למאת הככר ככר לאדן ²⁸ ואת האלף ושבע המאות **חמשה** ושבעים עשה וזים לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אתם: <— —

²⁹ ונחשת התנופה שבעים ככר ואלפים וארבע מאות שקל ³⁰ ויעש בה את אדני פתח אהל מועד ואת

וּחִמְשָׁה MT **חמשה** | וּחִמְשָׁה qatūl MT | ²⁵ פְּקֻדֵי fēqādi qētal (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT | תִּשַׁע MT **תשעה** ²⁴ | +ו | » « MT | בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ MT ²⁷ | אֲדָנִים MT ≈ האדנים ²⁸ | DEF – אֲדָנִים MT | **חמשה** ²⁸ | +ו | וּחִמְשָׁה MT ³⁰ | וְאֵת (= MT ³⁰ | –ו | אֵת) it (את) ³⁰

the bronze altar and the bronze grating for *the altar* and all the vessels of the altar, ³¹ and the sockets of the court round about, and the sockets of the gate of the court, and all the pins of the tabernacle, and all the pins of the court round about.

39

¹ And of the blue, and purple, and scarlet, they made finely worked garments for ministering in the holy [place], and made the holy garments for Āron, as Shema commanded Mushi. :> — —

² And *they* made the ephod of gold, blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen. ³ And they beat the gold into thin plates and *cut* it into wires to work [it] in the blue, and in the purple, and in *the scarlet*, and in the fine linen, the work of the skillful workman. ⁴ *He* made shoulder-pieces for it, joined together; at the two ends *he joined* [it] together. ⁵ And the skillfully woven band that was upon it was of the same piece [and] workmanship of gold, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen, as Shema commanded Mushi.

מזבח הנחשת ואת מכבר הנחשת אשר **למזבח** ואת כל כלי המזבח ³¹ ואת אדני החצר סביב ואת אדני שער החצר ואת כל יתדות המשכן ואת כל יתדות החצר סביב

לט

¹ ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד לשרת בקדש ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה יהוה את משה: < — —

² ויעשו את האפוד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ³ וירקעו את פחי הזהב וקצצו פתלים לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך התולעת השני ובתוך השש מעשה חשב ⁴ כתפות עשה לו חברות על שני קצתיו חבר ⁵ וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר כאשר צוה יהוה את משה

MT לֹא 39.2 ויעשו PL] MT וַיַּעַשׂ SG | MT וְקָצַץ 3 PL] MT וְקָצַץ SG | MT תּוֹלַעַת DEF] MT תּוֹלַעַת INDEF | MT עָשָׂה 4 SG] MT עָשׂוּ PL | MT חָבַר אֲבָר qal ACT] MT חָבַר pu

⁶ And they made the onyx stones, enclosed in settings of gold filigree, with the engravings of a signet, according to the names of the children of Yishra'el. ⁷ And **they** put them on the shoulder-pieces of the ephod, [to be] stones of memorial for the children of Yishra'el, as Shema commanded Mushi. :>— —

⁸ And **they** made the breastplate, the work of the skillful workman, like the work of **the** ephod of gold, of blue, and purple, and scarlet, and fine twined linen. ⁹ It was square. **He** made the breastplate double, its length was a span and its breadth a span. ¹⁰ And they set in it four rows of stones. A row of sardius, topaz, and carbuncle was the first row; ¹¹ and the second row, an emerald, a sapphire, and a diamond; ¹² and the third row, a jacinth, an agate, and an amethyst; ¹³ and the fourth row, a beryl, an onyx, and a jasper; they were enclosed in settings of gold filigree. ¹⁴ And the stones were according to the names of the children of Yishra'el, twelve, according to their names; [like] the engravings of a signet, everyone according to his name, for the twelve tribes. :>— —

⁶ ויעשו את אבני השהם מוסבות משבצות זהב מפתחות פתוחי חותם על שמות בני ישראל ⁷ וישמו אתם על כתפות האפוד אבני זכרון לבני ישראל כאשר צוה יהוה את משה: <— —

⁸ ויעשו את החשן מעשה חשב כמעשה האפוד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ⁹ רבוע היה כפול עשה את החשן זרת ארכו וזרת רחבו « » ¹⁰ וימלאו בו ארבעה טורי אבן טור אדם פטדה וברקת הטור האחד ¹¹ והטור השני נפך ספיר ויהלם ¹² והטור השלישי לשם שבו ואהלמה ¹³ והטור הרביעי תרשיש שהם וישפה מוסבות משבצות זהב במלאותם ¹⁴ והאבנים על שמות בני ישראל הנה שתיים עשרה על שמותם פתוחי חותם איש על שמו לשנים עשר שבט: <— —

7 וישמו PL] MT וישם SG | 8 ויעשו PL] MT ויעש SG | האפוד DEF] MT אֶפֶד INDEF | 9 עשה SG] MT עָשָׂו PL | « » MT כָּפּוּל | 12 ואהלמה *wā:lēma* ≈ MT וְאַחֲלָמָה (PHON)

¹⁵ And they made upon the breastplate chains like cords of wreathen work of pure gold. ¹⁶ And they made two settings of gold, and two gold rings, and put the two rings on the two ends of the breastplate. ¹⁷ And they put the two wreathen chains of gold in the two rings at the ends of the breastplate. ¹⁸ And the [other] two ends of the two wreathen chains they put on the two settings, and put them on the shoulder-pieces of the ephod, in its front. ¹⁹ And they made two rings of gold and put [them] on the two ends of the breastplate, on its edge which [was] *on* the *link* of the ephod inward. ²⁰ And they made two rings of gold and put them on the two shoulder-pieces of the ephod, underneath in its front, close by its joining above the skillfully woven band of the ephod. ²¹ And they bound the breastplate *by its ring to the ring* of the ephod with a lace of blue, that it might be upon the skillfully woven band of the ephod, and that the breastplate might not be loosed from the ephod, as Shema commanded Mushi. ^{21a} *And they made the Urim and the Thummim, as Shema commanded Mushi.* :>— —

15 ויעשו על החשן שרשרות גבלות מעשה עבות זהב טהור 16 ויעשו שתי משבצות זהב ושתי טבעות זהב ויתנו את שתי הטבעות על שני קצות החשן 17 ויתנו את שתי עבתות הזהב על שתי הטבעות על קצות החשן 18 ואת שתי הקצות שתי העבתות נתנו על שתי המשבצות ויתנם על כתפות האפוד אל מול פניו 19 ויעשו שתי טבעות זהב וישמו על שני קצות החשן על שפתו אשר על חבר האפוד ביתה 20 ויעשו שתי טבעות זהב ויתנום על שתי כתפות האפוד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד 21 וירכסו את החשן מטבעתו אל טבעת האפוד בפתיל תכלת להיות על חשב האפוד ולא יזה החשן מעל האפוד כאשר צוה יהוה את משה 21א ויעשו את הארים ואת התמים כאשר צוה יהוה את משה: — —

חבר | אֶל MT [על 19] | DEF CSTR (see §4.1.3.2.5) – קִצוֹחַ MT \approx *aqqāššot* הקצות 18 | MT minus [את 17] | MT *ṭāb'bēt* טבעת | PL מִטְבַּעְתִּי MT *miṭṭābbētu* SG מטבעתו 21 | MT *qal* זח"ח יזה \approx *yazza* זיה PL טבעת | MT minus [ויעשו את הארים... את משה 21a] | *nif* זח"ח יזה MT \approx *qal* זח"ח יזה PL טבעת

²² And *they* made the robe of woven work all of blue. ²³ And the opening of the robe in its midst was as the opening of a coat of mail with a binding round about its opening, that it should not be torn. ²⁴ And they made on the skirts of the robe pomegranates of blue, and purple, and scarlet, *and* twined *linen*. ²⁵ And they made bells of pure gold, and put the bells on the skirts of the robe round about, between the pomegranates; ²⁶ a bell *of gold* and a pomegranate, a bell *of gold* and a pomegranate, upon the skirts of the robe round about to minister in, as Shema commanded Mushi. :>— —

²⁷ And they made *the coat* of fine linen of woven work for Āron and for his sons, ²⁸ and the turban of fine linen, and the goodly caps of fine linen, and the linen breeches of fine twined linen, ²⁹ and the girdle of fine twined linen, *blue*, and purple, and scarlet, the work of the embroiderer, as Shema commanded Mushi. :>— —

³⁰ And they made the plate of the holy crown of pure gold, and wrote upon it a writing [like] the engravings of

²² ויעשו את המעיל מעשה ארג כליל תכלת ²³ ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע ²⁴ ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משזר ²⁵ ויעשו פעמוני זהב טהור ויתנו את הפעמונים » « על שולי המעיל סביב בתוך הרמונים ²⁶ פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון על שולי המעיל סביב לשרת כאשר צוה יהוה את משה: <— —

²⁷ ויעשו את הכיתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו ²⁸ ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר ²⁹ ואת האבניט שש משזר *תכלת* וארגמן ותולעת שני מעשה רקם כאשר צוה יהוה את משה: <— —

³⁰ ויעשו את ציץ נזר הקדש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי

22 ויעשו PL] MT ויעש SG | [המעיל] MT מעיל האפד 'the robe of the ephod' | 24 ויש MT minus ↓ | 25 « » MT בְּתוֹךְ הָרָמָנִים | 26 זהב (twice)] MT minus ↓ | 27 הכיתנת akkitānāt SG N qittālāt (GSH §4.1.5.9)] MT הַכִּתְנָת PL N qtolet | 29 תכלת MT וְתִכְלֵת + ו

a signet: “Holy to Shema.” ³¹ And they tied to it a lace of blue to fasten it upon the turban above, as Shema commanded Mushi. :> — —

³² Thus was finished all the work of *the tabernacle*, the tent of meeting, and the children of Yishra'el did *according* to all that Shema commanded Mushi; so they did. ³³ And they brought the tabernacle to Mushi, the tent, and all its furniture, its clasps, its boards, its bars, *its pillars, and their sockets*, ³⁴ and the covering of rams' skins dyed red, and the covering of black skins, and the veil of the screen, ³⁵ the ark of the testimony and its staves, and the ark-cover, ³⁶ the table, *and* all its vessels, and the showbread, ³⁷ the pure lampstand, *and* its lamps, the lamps to be set in order, and all its vessels, and the oil for the light, ³⁸ and the golden altar, and the anointing oil, and the sweet incense, and the screen for the entrance of the tent; ³⁹ *and* the bronze altar, and its grating of bronze, *and* its staves, and all its vessels, the basin and its base, ⁴⁰ the hangings of the court, *and* its pillars, and its sockets,

חותם קדש ליהוה ³¹ ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על המצנפת מלמעלה כאשר צוה יהוה את משה: < — —

³² ותכל כל עבדת המשכן אהל מועד ויעשו בני ישראל כאשר צוה יהוה את משה בן עשו ³³ ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחיו עמודיו ואדניהם ³⁴ ואת מכסה עורת האילים המאדמים ואת מכסה עורות התחשים ואת פרכת המסך ³⁵ את ארון העדות ואת בדיו ואת הכפרת ³⁶ את השלחן ואת כל כליו ואת לחם הפנים ³⁷ את המנורה הטהרה ואת נרתיה נרות המערכה ואת כל כליה ואת שמן המאור ³⁸ ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך פתח האהל ³⁹ ואת מזבח הנחשת ואת מכבר הנחשת אשר לו ואת בדיו ואת כל כליו את הכיור ואת כנו ⁴⁰ את קלעי החצר ואת עמודיה ואת אדניה

MT [עמודיו ואדניהם 33] | 'according to all that' כָּל־אֲשֶׁר MT [כאשר] | CSTR מִשְׁכָּן MT [המשכן 32] | MT [1° ואת 36] | (Exod. 25.5) הַתְּחָשִׁים MT = התחשים 34 | 'and its pillars and its bases' + וּ + וְעַמֻּדָיו וְאֲדָנָיו | MT [1° ואת 37] | 1° ואת 37 | 1° ואת 39 | 3° ואת | (את MT) it (= ואת 39) | 1° ואת 40 | 1° ואת 40

and the screen for the gate of the court, *and its cords, and its pins*, and all the instruments of the work of the tabernacle, for the tent of meeting, ⁴¹ the finely worked garments for ministering in the holy [place], *and* the holy garments for Ārron the priest, and the garments of his sons to minister in the priest's office. ⁴² According to all that Shema commanded Mushi, so the children of Yishra'el did all the work. ⁴³ And Mushi saw all the work, and, behold, they had done it; as Shema had commanded, so they had done [it], and Mushi blessed them. :>— —

40

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “On the first day of the first month you shall erect *the tabernacle*, the tent of meeting. ³ And you shall put in it the ark of the testimony, and you shall screen the ark with *the ark-cover*. ⁴ And you shall bring in the table, and set in order the things to be set in order on it; and you shall bring in the lampstand, and light its lamps. ⁵ And you shall set the golden altar for incense before

ואת המסך לשער החצר **ואת מיתריה**
ואת יתדתייה ואת כל כלי עבדת המשכן
 לאהל מועד ⁴¹ את בגדי השרד לשרת
 בקדש **ואת** בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת
 בגדי בניו לכהן ⁴² ככל אשר צוה יהוה את
 משה כן עשו בני ישראל את כל העבדה
⁴³ וירא משה את כל המלאכה והנה עשו
 אתה כאשר צוה יהוה כן עשו ויברך אתם
 משה: <— —

מ

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² ביום
 החדש הראשון באחד לחדש תקים את
המשכן אהל מועד ³ ושמת שם את ארון
 העדות וסכת על הארון את **הכפרת**
⁴ והבאת את השלחן וערכת את ערכו
 והבאת את המנורה והעלית את נרתיה
⁵ ונתתה את מזבח הזהב לקטרת לפני

ו- אַת MT [1° ואת 41 | ויתדתייה MT [ואת יתדיה | ו- אַת־מִיתְרֵי MT + PRON F] **ואת מיתריה**
 40.2 *ārā'īṣon* ≈ MT הָרָאשׁוֹן (PHON) | **המשכן** DEF] MT מִשְׁכָּן CSTR INDEF (↓ Exod. 39.32) |
 3 *akkibārət*] MT הַפָּרֶכֶת 'the veil' **הכפרת**

the ark of the testimony, and put the screen of the door to the tabernacle. ⁶ And you shall set the altar of burned offering before the door of *the tabernacle*, the tent of meeting. ⁷ And you shall set the basin between the tent of meeting and the altar, and shall put water in it. ⁸ And you shall set up the court round about, and hang up the screen of the gate of the court. :> — —

⁹ And you shall take the anointing oil, and anoint the tabernacle, and all that is in it, and shall consecrate it, and all its furniture, and it shall be holy. ¹⁰ And you shall anoint the altar of burned offering, and all its vessels, and sanctify the altar, and the altar shall be most holy. ¹¹ And you shall anoint the basin and its base, and sanctify it. ¹² And you shall bring Ārron and his sons to the entrance of the tent of meeting, and shall wash them with water. ¹³ And you shall put upon Ārron the holy garments, and you shall anoint him and sanctify him, that he may minister to me in the priest's office. ¹⁴ And you shall bring his sons, *and put coats upon them*; ¹⁵ and you shall anoint them as you anointed their father, that they may minister to me

ארון העדות ושמת את מסך הפתח למשכן ⁶ ונתתה את מזבח העלה לפני פתח המשכן אהל מועד ⁷ ונתתה את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח ונתתה שם מים ⁸ ושמת את החצר סביב ונתתה את מסך שער החצר: < — —

⁹ ולקחת את שמן המשחה ומשחת את המשכן ואת כל אשר בו וקדשת אתו ואת כל כליו והיה קדש ¹⁰ ומשחת את מזבח העלה ואת כל כליו וקדשת את המזבח והיה המזבח קדש קדשים ¹¹ ומשחת את הכיור ואת כנו וקדשת אתו ¹² והקרבת את אהרן ואת בניו אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים ¹³ והלבשת את אהרן את בגדי הקדש ומשחת אתו וקדשת אתו וכהן לי ¹⁴ ואת בניו תקריב והלבשתם כיתנות ¹⁵ ומשחת אתם כאשר משחת את אביהם וכהנו לי

6 המשכן DEF] MT מִשְׁכָּן CSTR INDEF (‖ Exod. 39.32) | 14 והלבשתם wālbeštīm̃a PF + PRON 3MPL] MT והלבשתם PF

in the priest's office, and their anointing shall be to them for an everlasting priesthood throughout their generations.”¹⁶ And Mushi did according to all that Shema commanded him; so he did. :>— —

¹⁷And in the first month in the second year *to their coming out from Mišrem*, on the first day of the month, the tabernacle was set up.¹⁸ And Mushi erected the tabernacle, and laid its sockets, and set up its boards, and put in its bars, and erected its pillars.¹⁹ And he spread the tent over the tabernacle and put the covering of the tent over it, as Shema commanded Mushi. :>— —

²⁰And he took and put the testimony into the ark, and set the staves on the ark, and put the ark-cover above upon the ark;²¹ and he brought the ark into the tabernacle, and set up the veil of the screen, and screened the ark of the testimony, as Shema commanded Mushi. :>— —

²²And he *put* the table in the tent of meeting on the side of the tabernacle northward, outside the veil.²³ And he set the bread in order on it before Shema, as Shema commanded Mushi. :>— —

והיתה להיות להם משחתם לכהנת עולם לדורתם¹⁶ ויעש משה ככל אשר צוה יהוה אתו כן עשה: <— —

¹⁷ויהי בחדש הראשון בשנה השנית **לצאתם ממצרים** באחד לחדש הוקם המשכן¹⁸ ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו¹⁹ ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה יהוה את משה: <— —

²⁰ויקח ויתן את העדות אל הארון וישם את הבדים על הארון ויתן את הכפרת על הארון מלמעלה²¹ ויבא את הארון אל המשכן וישם את פרכת המסך ויסד על ארון העדות כאשר צוה יהוה את משה: <— —

²²**וישם** את השלחן באהל מועד על ירך המשכן צפונה מחוץ לפרכת²³ ויערך עליו ערך לחם לפני יהוה כאשר צוה יהוה את משה: <— —

17 *he put* נת"ן ויתן MT | **וישם** 22 | MT minus | **לצאתם ממצרים** | הָרָאשׁוֹן (PHON) MT ≈ *ārā'išon* הראשון 17

²⁴ And he put the lampstand in the tent of meeting, opposite the table, on the side of the tabernacle southward.
²⁵ And he set up the lamps before Shema, as Shema commanded Mushi. :>— —

²⁶ And he put the golden altar in the tent of meeting before the veil;
²⁷ and he burned on it incense of sweet spices *before Shema*, as Shema commanded Mushi. :>— —

²⁸ And he put in place the screen for the door of the tabernacle. ²⁹ And he set the altar of burned offering *before* the door of *the tabernacle*, the tent of meeting, and offered upon it the burned offering and the meal offering, as Shema commanded Mushi. :>— —

³⁰ And he set the basin between the tent of meeting and the altar, and put water in it for washing. ³¹ And Mushi, *Ārron*, and his sons *washed* their hands and their feet there, ^[32] when they went into the tent of meeting. And when they came near to the altar, they washed, as Shema commanded Mushi. :>— —

²⁴ וישם את המנורה באהל מועד
 נבח השלחן על ירך המשכן נגבה ²⁵ ויעל
 את הנרות לפני יהוה כאשר צוה יהוה את
 משה: <: — —

²⁶ וישם את מזבח הזהב באהל
 מועד לפני הפרכת ²⁷ ויקטר עליו קטרת
 סמים לפני יהוה כאשר צוה יהוה את
 משה: <: — —

²⁸ וישם את מסך הפתח למשכן
²⁹ ואת מזבח העלה שם לפני פתח
 המשכן אהל מועד ויעל עליו את
 העלה ואת המנחה כאשר צוה יהוה
 את משה: <: — —

³⁰ וישם את הכיור בין אהל מועד
 ובין המזבח ויתן שם מים לרחצה ³¹ וירחץ
 ממנו משה אהרן ובניו את ידיהם ואת
 רגליהם ^[32] בבאם אל אהל מועד
 ובקרבתם אל המזבח ירחצו כאשר צוה
 יהוה את משה: <: — —

25 את 1°] MT minus | 27 לפני יהוה] MT minus | 29 לפני] MT minus | המשכן DEF] MT מִשְׁכָּן CSTR (|| Exod. 39.32) | 30 שם šamma ≈ MT שָׁמָּה (ORTH) | 31 וירחץ CONV IMPF SG] MT וַיִּרְחֹצוּ PF PL | אהרן] MT אֶהְרֹן
 +1

³³And he erected the court round about the tabernacle and the altar, and set up the screen of the gate of the court. :>— —

So Mushî finished *all* the work. ³⁴Then the cloud covered the tent of meeting, and the glory of Shema filled the tabernacle. ³⁵And Mushî was not able to enter into the tent of meeting, because the cloud abode upon it, and the glory of Shema filled the tabernacle. ³⁶And when the cloud was taken up from over the tabernacle, the children of Yishra'el went onward, throughout all their journeys; ³⁷but if the cloud was not taken up, *then* they *did not* journey until the day that it was taken up. ³⁸For the cloud of Shema was upon the tabernacle by day, and there was fire *in it by night*, in the sight of all the house of Yishra'el, throughout all their journeys. :>— —

³³ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסך שער החצר: <— —

ויכל משה את *כל* המלאכה ³⁴ויכס הענן את אהל מועד וכבוד יהוה מלא את המשכן ³⁵ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד יהוה מלא את המשכן ³⁶ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם ³⁷ואם לא יעלה הענן *לא* יסעו עד יום העלותו ³⁸כי ענן יהוה על המשכן יומם ואש תהיה *בו לילה* לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם: <— —

הספר השני: <— —
קצים ר: <— —

לִילָה בּוֹ MT [בו לילה 38 | + וּלְאֵל MT [לא 37 | MT minus [כל 33

LEVITICUS

ויקרא

1

א

¹ And Shema called Mushi and spoke to him from the tent of meeting, saying:
² “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When any man of you offers an offering to Shema, you shall offer *your offerings* of the cattle from the herd and from the flock. ³ If his offering is a burned offering from the herd, he shall offer a male without blemish; he shall offer it at the entrance of the tent of meeting, that he may be accepted before Shema. ⁴ And he shall lay his hand upon the head of the burned offering, and it shall be accepted for him to make atonement for him. ⁵ And he shall kill the bull before Shema, and Ārron’s sons, the priests, shall present the blood, and sprinkle the blood round about on the altar that is at the entrance of the tent of meeting. ⁶ And *they* shall flay the burned offering and *they* shall cut it into its parts. ⁷ And the sons of Ārron, the *priests*, shall put fire on the altar, and they shall lay out wood on the fire; ⁸ and Ārron’s sons, the priests, shall lay out the pieces, *and* the head, and the

¹ ויקרא אל משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר ² דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את **קרבניכם** ³ אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני יהוה ⁴ וסמך **את** ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו ⁵ ושחט את בן הבקר לפני יהוה והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד ⁶ **והפשיטו** את העלה **ונתחו** אתה לנתחיה ⁷ ונתנו בני אהרן **הכהנים** אש על המזבח וערכו עצים על האש ⁸ וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים **ואת** הראש ואת

1.2 **קרבניכם** PL] MT קְרִבְנֵיכֶם SG | **את** 4 MT minus | *wnārši* רצ"י ונרצה nif PF/PT (GSH §2.1.4.3) ≈ MT
 הַפְּשִׁיטוּ nif PF | **והפשיטו** 6 PL] MT וְהִפְשִׁיטוּ SG ↓ | **ונתחו** PL] MT וְנִתְּחוּ SG ↓ | **הכהנים** 7 PL] MT הַכֹּהֲנִים SG
 ↓ | **ואת** 8 MT אֶת 1°] MT אֶת 8 ↓

fat on the wood that is on the fire, which is upon the altar; ⁹ and its entrails and its legs *they shall wash* with water. And the priest shall burn the whole on the altar; *it is* a burned offering, an offering made by fire of a sweet savour to Shema. :>— —

¹⁰ And if from the flock *a burned offering* is his gift *to Shema* from the sheep, *and from* the goats, he shall offer a male without blemish; *at the entrance of the tent of meeting he shall offer it.* ¹¹ And he shall kill it on the north side of the altar before Shema, and Ārron's sons, the priests, shall sprinkle its blood on the altar round about. ¹² And *they shall cut* it into pieces; its head and its fat—they *shall* the priest *lay* in order on the wood that is on the fire, which is upon the altar, ¹³ but the entrails and the legs he shall wash with water. And the priest shall offer the whole, and burn it on the altar; it is a burned offering, an offering made by fire of a sweet savour to Shema. :>— —

¹⁴ And if his gift to Shema is a burned offering of birds, then he shall offer his offering from the turtledoves or *from the young pigeons.* ¹⁵ And the priest shall bring it to the altar and wring off

הפדר על העצים אשר על האש אשר על המזבח ⁹ וקרבו וכרעיו *ירחצו* במים והקטיר הכהן « הכל המזבחה עלה *הוא* אשה ריח ניחח ליהוה: <— —

¹⁰ ואם מן הצאן *עלה* קרבנו *ליהוה* מן הכשבים *ומן* העזים « זכר תמים יקריבנו *אל פתח אהל מועד יקריב אתו* ¹¹ ושחט אתו על ירך המזבח צפונה לפני יהוה וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב ¹² *ונתחו* אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו *יעריך* הכהן אתם על העצים אשר על האש אשר על המזבח ¹³ והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחח ליהוה: <— —

¹⁴ ואם מן העוף *עלה* קרבנו *ליהוה* והקריב מן התרים או *מבני* היונה את קרבנו ¹⁵ והקריבו הכהן אל המזבח ומלך

9 *ירחצו* PL] MT יִרְחֹץ SG | אָץ MT | *הוא* MT minus ↓ | *עלה* 10 MT minus | *ליהוה* MT minus | *ומן* MT minus ↓ | *אל פתח אהל מועד יקריב אתו* | לְעֹלָה MT | « » | אֹז מִן MT (= *וּמִן* *וּמִן* SG | *ונתחו* 12 PL] MT | *מבני* 14 MT | *יעריך* yārrāk hif IMPF] MT | qal CONV PF ↓ | וְנִתַּח SG

its head and burn it on the altar. And its blood shall be drained out *to* the side of the altar. ¹⁶ And he shall take away *its gall-bladder* with *its filth* and cast *it* beside the altar on the east side, in the place of the ashes. ¹⁷ And he shall tear it by its wings, *and* shall not divide it. And the priest shall burn it upon the altar, on the wood that is on the fire; it is a burned offering, an offering made by fire of a sweet savour to Shema. :>— —

2

¹ And when anyone offers an offering of meal offering to Shema, his offering shall be of fine flour; and he shall pour oil upon it, and put frankincense on it; *it is a meal offering*. ² And he shall bring it to Ārron's sons, the priests. And he shall take *from it* a handful of its fine flour, and of its oil, with all its frankincense; and the priest shall burn it as its memorial part on the altar, an offering made by fire of a sweet savour to Shema. ³ And the remainder of the meal offering [shall be] for Ārron and his sons; it is a most holy part of the offerings of Shema made by fire. :>— —

15 *wnāmṣi* ונמצא *nif* (GSH §2.1.4.3) ≈ MT וְנִמְצָא (ORTH) | על MT [אל] | 16 *martu n mirra* מרתו *martu* | *atnu* אתו | *bnatnu* בנצתו + PRON F | *bnatnu* בנצתו + PRON M | *bnatnu* בנצתו + PRON M | *bnatnu* בנצתו + PRON F | 17 *la* ולא MT | 2.1 *minus* מנחה היא MT | 2 *minus* מנחה היא MT | *from there* 'from there'

את ראשו והקטיר המזבחה ונמצא דמו אל קיר המזבח ¹⁶ והסיר את מרתו בנצתו והשליך אתו אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן ¹⁷ ושסע אתו בכנפיו ולא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבחה על העצים אשר על האש עלה הוא אשה ריח ניחח ליהוה: <— —

ב

¹ ונפש כי תקריב קרבן מנחה ליהוה סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה מנחה היא ² והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ ממנה מלוא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבונתה והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה ³ והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה: <— —

⁴ And when you offer an offering of a meal offering *of baking* in an oven, [it shall be] unleavened cakes of fine flour mingled with oil, or unleavened wafers anointed with oil. ⁵ And if your offering is a meal offering of a baking-pan, it shall be of fine flour unleavened, mingled with oil. ⁶ *Break* it in pieces, and pour oil on it; it is a meal offering. ⁷ And if *a stewing offering* is your sacrifice, it shall be made of fine flour with oil. ⁸ And you shall bring the meal offering that is made of these things to Shema, and it shall be presented to the priest, and he shall bring it to the altar. ⁹ And the priest shall take up from the meal offering its memorial, and shall burn it on the altar, an offering made by fire of a sweet savour to Shema. ¹⁰ And the remainder of the meal offering shall be for Āron and his sons; it is a most holy part of the offerings of Shema made by fire. ¹¹ No meal offering, which you shall offer to Shema, shall be made with leaven; for *you shall offer* no leaven nor any honey as an offering made by fire to Shema. ¹² As an offering of first fruits

⁴ וכי תקריב קרבן מנחה **מאפה** תנור סלת חלות מצות בללות בשמן ורקיני מצות משחים בשמן ⁵ ואם מנחה על מחבת קרבנד סלת בלולה בשמן מצה תהיה ⁶ **פתת** אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה היא ⁷ ואם **מנחה מרחשת** קרבנד סלת בשמן תעשה ⁸ והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח ⁹ והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה ¹⁰ והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה ¹¹ כל המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא **תקריבו** ממנו אשה ליהוה ¹² קרבן ראשית

4 **מאפה** *miyyāfī* PREP מן + N *āfī* [אֶפִי] MT מֵאֶפֶה ‘pastry, backing’ | 5 מחבת ≈ MT הַמִּחְבֶּת + DEF (see §4.1.3.2.5) | 6 **פתת** *fātāt qal* IMV 2MSG] MT פָּתֹת INF ABS | הוא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 7 **מנחה** ABS] MT מִנְחָת CSTR | **מרחשת** *amrā’ēšāt pi* PT] MT מִרְחֶשֶׁת N ‘stewing-pan’ | 11 **תקריבו** MT תִּקְטִירו ‘burn’

you shall offer them to Shema, but *they* shall not *be offered* for a sweet savour on the altar. ¹³ And every offering of *your meal offerings* you shall season with salt; you shall not leave off the salt of the covenant of your God from *your meal offerings*; with all *your offerings* you shall offer salt. :> — —

¹⁴ And if you offer a meal offering of first-fruits to Shema, grain in the ear, parched grain with fire, crushed grain of the fresh ear you shall offer as the meal offering of your first-fruits. ¹⁵ And you shall put oil upon it, and lay frankincense on it; it is a meal offering. ¹⁶ And the priest shall burn its memorial part of its crushed grain and part of its oil, with all its frankincense, as an offering made by fire to Shema. :> — —

3

¹ And if his offering is a sacrifice of peace offering, if he offers of the herd, whether male or female, he shall offer it without blemish before Shema. ² And he shall lay his hand upon the head of his offering, and kill it at the entrance of the tent of meeting; and Āron's sons, the priests, shall throw the blood upon the

תקריבו אתם ליהוה ואל המזבח לא יעלו
לריח ניחח ¹³ וכל קרבן מנחתיד במלח
תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיד
מעל מנחתיד על כל קרבניד תקריב
מלח: <: —

¹⁴ ואם תקריב מנחת בכורים ליהוה
אביב קלי באש גרש כרמל תקריב את
מנחת בכורך ¹⁵ ונתתה עליה שמן ושמת
עליה לבונה מנחה היא ¹⁶ והקטיר הכהן
את אזכרתה מגרשה ומשמנה על כל
לבונתה אשה ליהוה: — —

2

¹ ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני יהוה ² וסמך **את** ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על

קלי 14 | קרִבְנֶךָ SG MT | קרִבְנֶךָ PL MT | מִנְחָתְךָ SG MT | מִנְחָתְךָ (twice) PL MT | יַעֲלֵי *qal* MT | *iyyālu nif* 12
 אַת 3.2 ≈ MT | הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) ≈ MT | *qatīl* PT PASS ≈ *qatūl* PT PASS | *qālī* PT PASS
 1°] MT *minus*

altar round about. ³ And he shall offer from the sacrifice of peace offering an offering made by fire to Shema, the fat that covers the entrails, and all the fat that is upon the entrails, ⁴ and the two kidneys and the fat that is on them, which is by the loins, and the appendage on the liver, with the kidneys, he shall take away. ⁵ And Ārron's sons shall burn it on the altar with the burned offering, which is upon the wood that is on the fire, *which is on the altar*; it is an offering made by fire of a sweet savour to Shema. :> — —

⁶ And if his offering for a sacrifice of the peace offering to Shema is of the flock, male *and female*, he shall offer it without blemish. ⁷ If he offers a lamb for his offering, then he shall offer it before Shema; ⁸ and he shall lay his hand upon the head of his offering, and kill it before the tent of meeting. And Ārron's sons shall throw *the blood* on the altar round about. ⁹ And he shall offer of the sacrifice of peace offering an offering made by fire to Shema; its fat, the fat tail entire, he shall take away against the backbone; the fat that covers the entrails, and all the fat that is

המזבח סביב ³ והקריב מזבח השלמים
אשה ליהוה את החלב המכסה את הקרב
ואת כל החלב אשר על הקרב ⁴ ואת שתי
הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על
הכסלים ואת היותרת על הכבד על
הכליות יסירנה ⁵ והקטירו אתו בני אהרן
המזבחה על העלה אשר על העצים אשר
על האש **אשר על המזבח** אשה ריח ניחח
ליהוה: < — —

⁶ ואם מן הצאן קרבנו לזבח השלמים
ליהוה זכר **ונקבה** תמים יקריבנו ⁷ אם
כשב הוא מקריב את קרבנו והקריב אתו
לפני יהוה ⁸ וסמך את ידו על ראש קרבנו
ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני
אהרן את **הדם** על המזבח סביב ⁹ והקריב
מזבח השלמים אשה ליהוה חלבו האליה
תמימה לעמת העצה יסירנה **את** החלב
המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר

5 **אשר על המזבח**] MT minus ↓ | 6 השלמים ≈ MT שְׁלָמִים – DEF (see §4.1.3.2.5) | **ונקבה** [^] ū nāqāba (= MT נִקְבָּה | 8 **הדם** N + DEF] MT דָּמּוֹ N + PRON 3MSG 'its blood' | 9 **את** 1°] MT וְאֵת +

upon the entrails, ¹⁰ and the two kidneys, and the fat that is upon them, which is by the loins, and the appendage on the liver, with the kidneys, he shall take away. ¹¹ And the priest shall burn upon the altar the food of the offering made by fire to Shema. :> — —

¹² And if his offering is a goat, then he shall offer it before Shema, ¹³ and he shall lay his hand on its head, and kill it before the tent of meeting; and the sons of Āron, *the priests*, shall throw its blood on the altar round about. ¹⁴ And he shall offer from it his offering, an offering made by fire to Shema, the fat that covers the entrails, and all the fat that is upon the entrails, ¹⁵ and the two kidneys and the fat that is upon them, which is by the loins, and the appendage on the liver, with the kidneys, he shall take away. ¹⁶ And the priest shall burn them on the altar; it is the food of the offering made by fire, for a sweet savour *to Shema*. All the fat is Shema's. ¹⁷ [It shall be] a statute forever throughout your generations, in all your dwellings, that you shall eat neither fat nor blood.' :> — —

על הקרב ¹⁰ ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היותרת על הכבד על הכליות יסירנה ¹¹ והקטיר הכהן המזבחה לחם אשה ליהוה: < — —

¹² ואם עז קרבנו והקריבו לפני יהוה ¹³ וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן *הכהנים* את דמו על המזבח סביב ¹⁴ והקריב ממנו קרבנו אשה ליהוה את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ¹⁵ ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היותרת על הכבד על הכליות יסירנה ¹⁶ והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחח *ליהוה* כל חלב ליהוה ¹⁷ חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו: < — —

11 והקטיר PF] MT והקטיר PF + PRON 3MSG 'shall burn it' | 13 הכהנים MT minus | 16 ליהוה MT 1°] MT minus

4

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“Speak to the children of Yishra’el, saying, ‘If anyone shall sin unwittingly regarding any of the commandments of Shema, which are not to be done, and shall do anyone of them, ³if the anointed priest sins so as to bring guilt on the people, then let him offer for his sin which he has sinned, a young bull without blemish to Shema for a sin offering. ⁴And he shall bring the bull to the entrance of the tent of meeting before Shema; and he shall lay his hand on the head of the bull, and kill the bull before Shema. ⁵And the anointed priest, *who was consecrated*, shall take of the blood of the bull, and bring it to the tent of meeting; ⁶and the priest shall dip his finger in the blood and sprinkle of the blood seven times *with his finger* before Shema against the veil of the sanctuary. ⁷And the priest shall put of the blood on the horns of the altar of sweet incense before Shema, which is in the tent of meeting, and all *the blood* he shall pour out at the base of the altar of burned offering, which is at the entrance of the tent of meeting. ⁸And all the fat of the bull of the sin offering he shall take off

ד

¹וידבר יהוה אל משה לאמר ²דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות יהוה אשר לא תעשיהן ועשה מאחת מהן ³אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים ליהוה לחטאת ⁴והביא את הפר אל פתח אהל מועד לפני יהוה וסמך את ידו על ראש הפר ושחט את הפר לפני יהוה ⁵ולקח הכהן המשיח אשר מלא את ידו מדם הפר והביא אתו אל אהל מועד ⁶וטבל הכהן את אצבעו בדם והזה מן הדם שבע פעמים באצבעו לפני יהוה את פני פרכת הקדש ⁷ונתן הכהן מן הדם על קרנות המזבח קטרת הסמים לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל הדם » « ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד ⁸ואת כל חלב פר החטאת ירים

4.2 *tiyyāšiyinna* ≈ MT תַּעֲשִׂינָה (ORTH) | *miyyinna* ≈ MT מִיָּנָה (ORTH) | 5 [אשר מלא את ידו] MT minus | 6 [באצבעו] MT minus | 7 [המזבח] *mazba* (= MT מִזְבֵּחַ) ↓ | « » [הדם] MT הַדָּם | 8 'the blood of the bull'

from it, the fat that covers the entrails and all the fat that is upon the entrails, ⁹and the two kidneys and the fat that is on them, which is by the loins, and the appendage on the liver, with the kidneys, he shall take away, ¹⁰as it is taken off from the ox of the sacrifice of peace offerings, and the priest shall burn them on the altar of burned offering. ¹¹And the skin of the bull and all its flesh, with its head, and with its legs, and its entrails, and its dung, ¹²the whole bull *they shall carry forth* outside the camp to a clean place, *to* the ash heap, *and they shall burn* it on the wood with fire; on the ash heap it shall be burned. :>— —

¹³And if the whole congregation of Yishra'el err, and the thing is hidden from the eyes of the assembly, and they have done any of the things which Shema has commanded not to be done, and are guilty; ¹⁴when the sin which they have sinned *is known*, then the assembly shall offer a young bull *without blemish* for a sin offering, and bring it before the tent of meeting. ¹⁵And the elders of the congregation shall lay

ממנו את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ⁹ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היותרת על הכבד על הכליות יסירנה ¹⁰כאשר יורם משור זבח השלמים והקטירים הכהן על מזבח העלה ¹¹ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו ¹²והוציאו את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור על שפך הדשן ושרפו אותו על העצים באש על שפך הדשן ישרף: <— —

¹³ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות יהוה אשר לא תעשיהן ואשמו ¹⁴ונודע החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר תמים לחטאת והביאו אותו לפני אהל מועד ¹⁵וסמכו זקני העדה את

עצים MT ≈ העצים | SG וְשָׂרָף MT | PL ושרפו | אֵל MT [על] | SG וְהוֹצִיָּא MT | PL וְהוֹצִיָּאוּ 12 | אֵל MT [את] 8
— DEF (see §4.1.3.2.5) | 13 *tiyyāšiyinna* תעשיהן ≈ MT | (ORTH) תַּעֲשִׂינָה MT | F וְנֹדַעַה MT | M וְנֹדַע 14
[תמים] MT minus

their hands upon the head of the bull before Shema, and the bull shall be killed before Shema. ¹⁶And the anointed priest shall bring of the blood of the bull to the tent of meeting, ¹⁷and the priest shall dip his finger in the blood and sprinkle *of the blood* seven times before Shema in front of *the veil of the sanctuary*. ¹⁸And *the priest* shall put of the blood on the horns of the altar of *sweet incense* which is before Shema that is in the tent of meeting; and all the blood he shall pour out at the base of the altar of burned offering, which is at the entrance of the tent of meeting. ¹⁹And all its fat he shall take off from it and burn it on the altar. ²⁰Thus he shall do with the bull; as he did with the bull of the sin offering, so *shall be done* with it; and the priest shall make atonement for them, and they shall be forgiven. ²¹And he shall carry the bull outside the camp, and burn it as he burned the first bull; *it is* the sin offering for the assembly. : > — —

²²When a prince sins and does unwittingly anyone of all the things which Shema his God has commanded not to be done, and is guilty, ²³or

ידיהם על ראש הפר לפני יהוה ושחט את
הפר לפני יהוה ¹⁶ והביא הכהן המשיח מדם
הפר אל אהל מועד ¹⁷ וטבל הכהן את
אצבעו מן הדם והזה מן הדם שבע פעמים
לפני יהוה את פני פרכת הקדש ¹⁸ ומן הדם
יתן הכהן על קרנות המזבח קטרת הסמים
אשר לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל
הדם ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח
אהל מועד ¹⁹ ואת כל חלבו ירים ממנו
והקטיר המזבחה ²⁰ ועשה לפר כאשר עשה
לפר החטאת כן יעשה לו וכפר עליהם
הכהן ונסלח להם ²¹ והוציא את הפר אל
מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר שרף את
הפר הראשון חטאת הקהל **היא:** — —

22 אשר נשיא יחטא ועשה
אחת מכל מצות יהוה אלהיו אשר
לא תעשיהן בשגגה ואשם 23 או

17 את 1° MT minus | מן הדם MT minus | הפרכת הקדש MT minus [הכהן] 18 MT minus (= המזבח | קטרת הסמים MT minus | יעשה 20 MT minus | יעשה qal | תעשינה MT minus | תעשינה tiyyāšītyinna ≈ תעשינה 22 MT minus | הוא MT minus [היא] | הארשון ≈ āraʿišon הראשון 21 MT minus (ORTH)

his sin, which he has sinned, is made known to him, he shall bring for his offering a goat, a male without blemish, ²⁴ and he shall lay his hand upon the head of the goat, and kill it in the place where *they* kill the burned offering before Shema; *it is* a sin offering. ²⁵ And the priest shall take of the blood of the sin offering with his finger, and put it on the horns of the altar of burned offering, and its blood he shall pour out at the base of the altar of burned offering. ²⁶ And all its fat he shall burn on the altar, as the fat of the sacrifice of peace offerings; and the priest shall make atonement for him as for his sin, and he shall be forgiven. :>— —

²⁷ And if anyone of the common people sins unwittingly, in doing any of *all the commandments* of Shema which are not to be done, and is guilty, ²⁸ or his sin, which he has sinned *about*, is made known to him, he shall bring for his offering a goat, a *female without blemish*, for his sin which he has sinned. ²⁹ And he shall lay his hand upon the head of the sin offering, and kill the sin offering in the place *where they* kill the burned offering. ³⁰ And the priest shall take of its blood with his finger and put it on the horns of the altar of burned offering, and all its blood he shall pour out at

הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים ²⁴ וסמך *את* ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר *ישחטו* את העלה לפני יהוה חטאת *היא* ²⁵ ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה ²⁶ ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו: — —

²⁷ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת *מכל מצות* יהוה אשר לא תעשיהו ואשם ²⁸ או הודע אליו חטאתו אשר חטא *עליה* והביא *את* קרבנו שעירת עזים *נקבה תמימה* על חטאתו אשר חטא ²⁹ וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום אשר *ישחטו* את העלה ³⁰ ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנות מזבח העלה ואת כל דמה ישפך אל

תעשיהו | ממצות MT [מכל מצות 27] | הוא MT [היא] | SG יִשְׁחֹט MT [ישחטו] | MT minus [1° את 24] | תְּמִימָה MT [נקבה תמימה] | MT minus [את] | MT minus [עליה 28] | (ORTH) תַּעֲשִׂינָה MT ≈ tiyyšāiyyinna | MT minus [אשר ישחטו את 29] | ↓ נִקְבָּה |

the base of *the altar of burned offering*.

³¹ And all its fat he shall take away, as *he takes away* the fat from the sacrifice of peace offerings, and the priest shall burn it upon the altar for a sweet savour to Shema; and the priest shall make atonement for him, and he shall be forgiven. :> — —

³² And if he brings a *lamb* as his offering for a sin offering, he shall bring it a female without blemish. ³³ And he shall lay his hand upon the head of the sin offering, and kill it for a sin offering in the place where *they kill* the burned offering. ³⁴ And the priest shall take of the blood of the sin offering with his finger and put it on the horns of the altar of burned offering, and all its blood he shall pour out at the base of *the altar of burned offering*, ³⁵ and all its fat he shall take away, as *he takes away* the fat of the lamb of the sacrifice of peace offerings, and the priest shall burn [*them*] on the altar, on the offerings of Shema made by fire; and the priest shall make atonement for him for the sin that he has sinned, and he shall be forgiven. : > — —

יסוד **מזבח העלה** ³¹ ואת כל חלבה יסיר
כאשר **יסיר** החלב מעל זבח השלמים
והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחח ליהוה
וכפר עליו הכהן ונסלח לו: — —

32 ואם **כשבה** יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה ³³ וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר **ישחטו** את העלה ³⁴ ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העלה ואת כל דמה ישפך אל יסוד **מזבח העלה** ³⁵ ואת כל חלבה יסיר כאשר **יסיר** חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן » « המזבחה על אשה יהוה וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו: < — —

[illegible]

5

¹ And if anyone sins, in that he hears the voice of adjuration, and he is a witness, whether he has seen or known, if he does not utter it, then he shall bear his iniquity. ² Or if anyone *when* he touches any unclean thing, whether the carcass of an unclean beast or the carcass of unclean cattle or the carcass of unclean swarming creatures, and it is hidden from him and he is unclean, then he shall be guilty. ³ Or if he touches the uncleanness of man, of whatever sort the uncleanness may be with which one becomes unclean, and it is hidden from him, when he knows of it, then he shall be guilty. ⁴ Or if anyone swears uttering with lips to do evil or to do good, whatever it is that a man utters with an oath, and it is hidden from him, when he knows of it, then he shall be guilty in one of these things. ⁵ And when *he shall sin* in one of these things, he shall confess the sin he has committed, ⁶ and he shall bring his trespass offering to Shema for his sin which he has sinned, a female from the flock, a lamb or a goat, for a sin offering. And the priest shall make atonement for him *as concerning his sin which he has sinned, and he shall be forgiven.* :>— —

ה

¹ ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו ² או נפש כי תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם ³ או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם ⁴ או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להריע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה ⁵ והיה כי יחטא לאחת מאלה והתודה את אשר חטא עליה ⁶ והביא את אשמו ליהוה על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו: — —

5.2 MT אֲשֶׁר ↓ | 4 להריע *hif* INF ≈ MT לְהִרְעֵ (PHON) | יחטא 5 MT יֵאָשֶׁם 'shall be guilty' | אשר חטא ונסלח לו MT מִחֲטָאתוֹ | על חטאתו 6 MT minus ↓ | את MT minus

⁷ And if his hand does not **attain** for a lamb, then he shall bring **with** his trespass offering for that which he has sinned two turtle-doves or two young pigeons to Shema, one for a sin offering and the other for a burned offering. ⁸ And he shall bring them to the priest, who shall offer that which is for the sin offering **first**, and **the priest** shall wring off its head from its neck, but shall not divide it completely, ⁹ and he shall sprinkle of the blood of the sin offering **on** the side of the altar, and the rest of the blood shall be drained out at the base of the altar; **it is** a sin offering. ¹⁰ And he shall offer the second for a burned offering according to the ordinance. And the priest shall make atonement for him as concerning his sin which he has sinned, and he shall be forgiven. :>— —

¹¹ But if his hand does not attain for two turtle-doves or two young pigeons, then he shall bring, as his offering for the sin, which he has committed, the tenth part of an ephah of fine flour for a sin offering. *He shall **pour*** no oil on it and shall put no frankincense on it, for

⁷ ואם לא **תשיג** ידו די שה והביא **על** אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה ליהוה אחד לחטאת ואחד לעלה ⁸ והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת **ראישון** ומלק **הכהן** את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל ⁹ והזה מדם החטאת **אל** קיר המזבח והנשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח חטאת **היא** ¹⁰ ואת השני יעשה עלה כמשפט וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא ונסלח לו: <— —

¹¹ ואם לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האיפה סלת לחטאת לא **יצק** עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי

ימצא | על MT [1° אל 9 | MT minus [2° הכהן | ראשונה MT [ראישון 8 | אָת MT [על | תִּגִּיעַ MT [תשיג 7
immāši nif IMPF ≈ MT יִמָּצֵא (ORTH) | הוא MT [היא | יִשֵּׁים MT [יצק 11 |

it is a sin offering. ¹² And he shall bring it to the priest, and [*the priest*] shall take a handful of it as the memorial of it, and burn it on the altar, on the offerings of Shema made by fire; it is a sin offering. ¹³ And the priest shall make atonement for the sin which he has sinned in any of these things, and he shall be forgiven. And it shall be the priest's, as the meal offering.” :>— —

¹⁴ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁵ “If anyone commits a trespass and sins unwittingly in the holy things of Shema, then he shall bring his trespass offering to Shema, a ram without blemish out of the flock, according to the valuation in silver by shekels, after the shekel of the sanctuary, for a trespass offering. ¹⁶ And he shall make restitution for that which he has done amiss in the holy thing, and shall add the fifth part to it and give it to the priest; and the priest shall make atonement for him with the ram of the trespass offering, and he shall be forgiven. ¹⁷ And if any *one* sins, doing any of the things which Shema has commanded not to be done, though he did not know it, yet he is guilty and shall bear his iniquity.

חטאת היא ¹² והביאה אל הכהן וקמץ
 « » ממנה מלוא קמצו את אזכרתה
 והקטיר המזבחה על אשה יהוה חטאת
 היא ¹³ וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר
 חטא מאחת מאלה ונסלח לו והיתה לכהן
 כמנחה: <— —

¹⁴ וידבר יהוה אל משה לאמר
¹⁵ נפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה
 מקדשי יהוה והביא את אשמו ליהוה איל
 תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל
 הקדש לאשם ¹⁶ ואת אשר חטא מן
 הקדש ישלם ואת חמישתו יסף עליו ונתן
 אתו לכהן והכהן יכפר עליו באיל האשם
 ונסלח לו ¹⁷ ואם נפש אחת תחטא
 ועשתה אחת מכל מצות יהוה אשר לא
 תעשיהן ולא ידע ואשם ונשא עונו

12 « » MT הִלָּהָן | הִלָּהָן אִשָּׁה ≈ MT אִשָּׁה (ORTH; ↓ Lev. 4.35) | היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 16 חִיפַּי סוֹיָא yāsaf יסף ≈ MT חִיפַּי יִסָּף (MORPH; ↓ Gen. 30.24) | 17 אֶחָד MT אֶחָד | תַּעֲשִׂינָהּ ≈ MT תַּעֲשִׂינָהּ (ORTH)

¹⁸And he shall bring a ram without blemish out of the flock, according to the valuation for a trespass offering, to the priest, and the priest shall make atonement for him concerning the thing with which he erred unwittingly and did not know, and he shall be forgiven. ¹⁹It is a trespass offering; he is certainly guilty before Shema.” :>— —

²⁰And Shema spoke to Mushi, saying: ²¹“If anyone sins and commits a trespass against Shema and deals falsely with his neighbour in a matter of deposit or of security, or through robbery, or has oppressed his neighbour, ²²or has found what was lost and dealt falsely about it, and swore to a lie in any of these things that a man does sin therein, ²³then if he has sinned and is guilty, he shall restore *that which* he took by robbery, or the thing gotten by oppression, or the deposit which *he entrusted* [with him], or the lost thing which he found, ²⁴or *any thing* about which he has sworn falsely; he shall restore it in full, and shall add *the fifth part* more to it, and give it to whom it belongs, on the day he is found guilty.

¹⁸והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו ¹⁹אשם הוא אשם אשם ליהוה: <— —

²⁰וידבר יהוה אל משה לאמר ²¹נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו ²²או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהן ²³והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזל אשר גזל או את העשוק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקיד **אתו** או את האבדה אשר מצא ²⁴או מכל **דבר** אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו **וחמשיתו** יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו

22 *bēnna* ≈ MT בְּהֵנָה (ORTH) | 23 **הגזל** MT הַגְזֵלָה ↓ | *āšōq qal* PT PASS ≈ MT הָעֹשֶׂק N ‘the thing acquired by oppression’ | **הפקיד** *hif* MT הִפְקִיד ↓ | **אתו** *ūto* NOTA ACC] MT אִתּוֹ PREP ‘with him’ ↓ | 24 **דבר** MT *minus* | **וחמשיתו** *wēmišātu* SG] MT וְחֲמִשְׁתֵּי PL ↓ | *yāsaf* MT סִיף *hif* ≈ MT יָסַף יס’ ↓ (MORPH; ↓ Gen. 30.24)

²⁵ And he shall bring his trespass offering to Shema, a ram without blemish out of the flock, according to the valuation, for a trespass offering. ²⁶ And the priest shall make atonement for him before Shema, and he shall be forgiven for whatever he did so as to become guilty.” :> — —

6

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Command Ārron and his sons, saying,
 “This is the law of the burned offering:
 The burned offering shall be on the
 hearth upon the altar all night until
 morning, and the fire of the altar shall
 be kept burning on it. ³ And the priest
 shall put on linen *garments*, and his linen
 breeches he shall put on his flesh, and
 he shall take up the ashes to which the
 fire has consumed the burned offering
 on the altar, and he shall put them
 beside the altar. ⁴ And he shall put off
 his garments, and put on other gar-
 ments, and carry the ashes outside the
 camp to a clean place. ⁵ And the fire on
 the altar shall be kept burning on it;

²⁵ ואת אשמו יביא ליהוה איל תמים מן
 הצאן בערכך לאשם » « ²⁶ וכפר עליו
 הכהן לפני יהוה ונסלח לו על אחת מכל
 אשר יעשה לאשמה בה: < — —

1

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² צוי את
 אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה
 היא העלה על המוקדה על המזבח כל
 הלילה עד בקר ואש המזבח תוקד בו
³ ולבש הכהן *מדי* בד ומכנסי בד ילבש על
 בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש
 את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח
⁴ ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים
 והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל
 מקום טהור ⁵ והאש על המזבח תוקד בו

הוא MT ≈ היא | MT §2.2.2.2) SHORT צו MT ≈ (GSH §2.11.12) IMV צוי 6.2 אֶל־הַכֹּהֵן MT [» « 25
 הַבֶּקֶר MT ≈ בקר | (see §4.1.3.2.5) DEF — מוקדה MT ≈ המוקדה | (see §2.2.2.1; 4.1.3.1) ORTH;
 + DEF | *mādi* *מדי* 3 MT [» « 3 *mādi* PL CSTR] MT מְדִי SG + PRON 3MSG ‘his linen garment’

it shall not go out; and the priest shall burn wood on it every morning, and he shall lay the burned offering in order upon it, and shall burn on it the fat of peace offerings. ⁶ A perpetual fire shall be kept burning on the altar; it shall not go out. :> — —

⁷ And this is the law of the meal offering: The sons of Ārron *shall* offer it before Shema before the altar. ⁸ And one shall take up *from it* his handful of the fine flour of the meal offering and of its oil and all the frankincense which is upon the meal offering, and shall burn [it] *on the altar, an offering made by fire of* a sweet savour, as its memorial to Shema. ⁹ And the remainder *shall* eat Ārron and his sons; it shall be eaten without leaven in a holy place; in the court of the tent of meeting they shall eat it. ¹⁰ It shall not be baked with leaven. I have given it as their portion of *Shema's offerings made by fire*; it is most holy, as the sin offering and as the trespass offering. ¹¹ Every male among the children of

לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר
בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה
חלבי שלמים ⁶ אש תמיד תוקד על המזבח
לא תכבה: < — —

⁷ וזאת תורת המנחה הקריבו אתה
בני אהרן לפני יהוה אל פני המזבח
⁸ והרים ממנה בקמצו מסלת המנחה
ומשמנה ואת כל הלבונה אשר על המנחה
והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח אזכרתה
ליהוה ⁹ והגותרת ממנה יאכל אהרן ובניו
מצות תאכל במקום קדוש בחצר אהל
מועד יאכלוה ¹⁰ לא תאפה חמץ חלקם
נתתי אתה מאשי יהוה קדש קדשים
היא כחטאת וכאשם ¹¹ כל זכר בבני

5 שלמים ≈ MT השְלָמִים + DEF (see §4.1.3.2.5) | 7 הקריבו *hif* IMV MPL / PF 3CPL] MT הִקְרִיב *hif* INF ABS
↓ | אל פני (= MT אֶל־פָּנַי] *alfāni* (לפני) | 8 ממנה + PRON F] MT מִמֶּנּוּ + PRON M | המזבחה *ammaz'bā*
MT המִזְבֵּחַ ↓ | אשה] MT *minus* | 9 יאכל SG] MT יֹאכְלוּ PL | 10 מאשי יהוה] MT מֵאֲשֵׁי 'of my offerings' |
היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

Ārron shall eat of it, as his portion forever throughout your generations, from the offerings of Shema made by fire; whoever touches them shall become holy.” :>— —

¹² And Shema spoke to Mushi, saying: ¹³ “This is the offering of Ārron and of his sons, which they shall offer to Shema on the day when *he is anointed*: the tenth part of an ephah of fine flour *for a meal offering* perpetually, half of it in the morning and half of it *at twilight*.

¹⁴ On the baking-pan it shall be made with oil; when it is soaked, you shall bring it in; in baked pieces you shall offer the meal offering for a sweet savour to Shema. ¹⁵ The anointed *priest*, who shall be in his stead from among his sons, shall offer it by due forever; it shall be wholly burned to Shema. ¹⁶ And every meal offering of the priest shall be wholly burned; it shall not be eaten.” :>— —

¹⁷ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁸ “Speak to Ārron and to his sons, saying, ‘This is the law of the sin offering: In the place where *you kill*

אהרן יאכלנה חק עולם לדורותיכם מאשי יהוה כל אשר יגע בהם יקדש: <— —

¹² וידבר יהוה אל משה לאמר ¹³ זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו ליהוה ביום המשיח אתו עשירת האיפה סלת למנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בין הערבים ¹⁴ על המחבת בשמן תעשה מרבכת תביאנה תופני מנחת פתים תקריב ריח ניחח ליהוה ¹⁵ הכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם ליהוה כליל תקטיר ¹⁶ וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל: <— —

¹⁷ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁸ דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט

13 *ammāši qal* PT PASS (GSH §2.14.12, 6) MT *nif* INF CSTR ↓ | [למנחה] MT ↓ מנחה | בין | ↓ מנחה | 14 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 15 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 16 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 17 *ammāši qal* PT PASS (GSH §2.14.12, 6) MT *nif* INF CSTR ↓ | [למנחה] MT ↓ מנחה | בין | ↓ מנחה | 18 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 19 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 20 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 21 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 22 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 23 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 24 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 25 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 26 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 27 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 28 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 29 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 30 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 31 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 32 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 33 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 34 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 35 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 36 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 37 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 38 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 39 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 40 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 41 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 42 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 43 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 44 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 45 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 46 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 47 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 48 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 49 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 50 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 51 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 52 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 53 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 54 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 55 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 56 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 57 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 58 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 59 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 60 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 61 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 62 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 63 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 64 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 65 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 66 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 67 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 68 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 69 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 70 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 71 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 72 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 73 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 74 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 75 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 76 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 77 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 78 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 79 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 80 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 81 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 82 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 83 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 84 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 85 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 86 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 87 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 88 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 89 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 90 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 91 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 92 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 93 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 94 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 95 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 96 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 97 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 98 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן | 99 *tēqātər pi* B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT *hof* ↓ תקטיר | 100 *tēšāt qal* IMPF (twice) *tēšāt* | [הכהן] MT ↓ והכהן |

the burned offering *you shall kill* the sin offering before Shema; it is most holy. ¹⁹ The priest who offers it for sin shall eat it; in a holy place it shall be eaten, in the court of the tent of meeting. ²⁰ Whatever shall touch its flesh shall be holy; and when *one sprinkles* of its blood on any garment, that *which he sprinkled shall be washed* in a holy place. ²¹ And the earthen vessel in which it is boiled shall be broken; and if it is boiled in a copper vessel, it shall be scoured and rinsed in water. ²² Every male among the priests shall eat of it; it is most holy. ²³ And no sin offering, from which any of the blood *comes* into the tent of meeting to make atonement in the holy place, shall be eaten; it shall be burned with fire. :> — —

7

¹ And this is the law of the trespass offering; it is most holy. ² In the place where they kill the burned offering they shall kill the trespass offering, and its blood *they shall sprinkle* on the altar round about. ³ And all its fat he shall offer:

העלה **תשחט** החטאת לפני יהוה קדש קדשים היא ¹⁹ הכהן המחטא אתה יאכלנה במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד ²⁰ כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר **יזה** מדמה על הבגד אשר **יזה עליו יכבס** במקום קדוש ²¹ וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר ואם בכלי נחשת בשלה ומרק ושטף במים ²² כל זכר בכהנים יאכל אתה קדש קדשים היא ²³ וכל חטאת אשר **יבוא** מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף: < — —

ז

¹ וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא ² במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם ואת דמו **יזרקו** על המזבח סביב ³ ואת כל חלבו יקריב ממנו

היא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **יזה** 20 (twice) *yazze hif*] MT *qal* יזה ↓ | **עליו** + PRON M] MT *qal* עליו + PRON F | **יכבס** *yikkābbās nif B IMPF 3MSG*] MT *pi IMPF 2MSG* 'you shall wash' | **בשלה** 21 *baššēla* = MT *pu* בשלה ↓ | **ומרק** *wmārdāq* = MT *pu* ומרק ↓ | **ושטף** *wšāṭāf* = MT *pu* ושטף ↓ | היא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **יבוא** 23 *yā'bū qal*] MT *hof* 'brought' | **יזרקו** 7.2 PL] MT *yizroq* יזרק SG

the fat tail, and the fat that covers the entrails, *and all the fat that is on the entrails*; ⁴ and the two kidneys, and the fat that is on them, which is by the loins, and the appendage on the liver, with the kidneys, he shall take away. ⁵ And the priest shall burn them on the altar for an offering made by fire to Shema; it is a trespass offering. ⁶ Every male among the priests shall eat of it; it shall be eaten in a holy place; it is most holy. ⁷ As the sin offering so is the trespass offering; there is one law for them. The priest that makes atonement with it, he shall have it. ⁸ And the priest who offers any man's burned offering, that priest shall have to himself the skin of the burned offering which *they shall offer*. ⁹ And every meal offering that is baked in the oven, and all that is dressed in the stewing-pan, and on the baking-pan, shall belong to the priest who offers it. ¹⁰ And every meal offering, mingled with oil or dry, shall all the sons of Ārron have, one as well as another. :>— —

¹¹ And this is the law of the sacrifice of peace offerings, which *they shall offer* to Shema. ¹² If he offers it for a thanksgiving, then he shall offer with the sacrifice of thanksgiving unleavened cakes

את האליה ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ⁴ ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היותרת על הכבד על הכליות יסירנה ⁵ והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה ליהוה אשם הוא ⁶ כל זכר בכהנים יאכלנו במקום קדוש יאכל קדש קדשים הוא ⁷ כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה ⁸ והכהן המקריב את עלת איש עור העלה אשר יקריבו לכהן לו יהיה ⁹ וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל המחבת לכהן המקריב אתה לו תהיה ¹⁰ וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו: <— —

¹¹ וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריבו ליהוה ¹² אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות

3 *MT minus* ↓ | 8 *IMPF 3CPL* MT הקריב PF 3MSG 'has offered' | *וואת כל החלב אשר על הקרב*
9 *MT* מִחֶבֶת ≈ *MT* — DEF (see §4.1.3.2.5) | 11 *PL* MT יִקְרִיב SG | *יקריבו*

mingled with oil, and unleavened wafers anointed with oil, and cakes mingled with oil, of fine flour soaked. ¹³ With cakes of leavened bread he shall offer his gift with the sacrifice of his peace offerings for thanksgiving. ¹⁴ And of it he shall offer one out of each gift for a heave offering to Shema; it shall belong to the priest that sprinkles the blood of the peace offerings. ¹⁵ And the flesh of the sacrifice of his peace offerings for thanksgiving shall be eaten on the day of his offering; he shall not leave any of it until the morning. ¹⁶ But if the sacrifice of his gift is a vow or a freewill offering, it shall be eaten on the day that he offers his sacrifice, and on the next day what remains of it shall be eaten, ¹⁷ but what remains of the flesh of the sacrifice on the third day shall be burned with fire. ¹⁸ And if any of the flesh of the sacrifice of his peace offerings is indeed eaten on the third day, it shall not be accepted, neither shall it be imputed to him; it shall be an abomination, and the soul that eats of it shall bear his iniquity. ¹⁹ And the flesh that touches any unclean thing shall not be eaten; *the flesh* shall be burned with fire. All who are clean shall eat flesh,

בללות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן
וסלת מרבכת חלות בללות בשמן ¹³ על
חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח
תודת שלמיו ¹⁴ והקריב ממנו אחד מכל
קרבן תרומה ליהוה לכהן הזרק את דם
השלמים לו יהיה ¹⁵ ובשר זבח תודת
שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד
בקר ¹⁶ ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום
הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר
ממנו יאכל ¹⁷ והנותר מבשר הזבח ביום
השלישי באש ישרף ¹⁸ ואם אכל יאכל
מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה
המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה
והנפש האכלת ממנו עונה תשא
¹⁹ והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל
באש ישרף **הבשר** כל טהור יאכל בשר

↓ ו + וְהַבֶּשֶׂר MT [הבשר] 19 | nif הָאֵכֶל MT ≈ qal אֵכֶל 18

²⁰ but the soul that eats of the flesh of the sacrifice of peace offerings that pertains to Shema, while having his uncleanness upon him, that soul shall be cut off from his people. ²¹ And if anyone shall touch any unclean thing, the uncleanness of man or an unclean beast or any unclean *swarming creature*, and eat of the flesh of the sacrifice of peace offerings that pertains to Shema, that soul shall be cut off from his people.” :>— —

²² And Shema spoke to Mushi, saying: ²³ “Speak to the children of Yishra’el, saying, ‘you shall eat no fat of ox, or sheep, or goat. ²⁴ And the fat of that which dies of itself, and the fat of that which is torn by beasts, may be used for any task, but you shall by no means eat of it. ²⁵ For whoever eats the fat of the beast, of which *men* offer an offering made by fire to Shema, the soul that eats of it shall be cut off from his people. ²⁶ And you shall eat no blood, either of bird or of beast, in any of your dwellings. ²⁷ *And* any soul who eats any blood, that soul shall be cut off from his people.” :>— —

²⁰ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה ²¹ ונפש כי תגע בכל טמא בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל *שרץ* טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר ליהוה ונכרתה הנפש ההיא מעמיה: <— —

²² וידבר יהוה אל משה לאמר ²³ דבר אל בני ישראל לאמר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו ²⁴ וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל המלאכה ואכל לא תאכלהו ²⁵ כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר *יקריבו* ממנה אשה ליהוה ונכרתה הנפש האכלת מעמיה ²⁶ וכל דם לא תאכלו בכל מושבתיכם לעוף ולבהמה ²⁷ *וכל* הנפש אשר תאכל כל דם ונכרתה הנפש ההיא מעמיה: <— —

MT ≈ ההיא 20 | MT ≈ ההיא 21 | שרץ MT [שָׂקָץ ‘abomination’ ↓ | ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ההיא 20
PL] יקריבו 25 | DEF (see §4.1.3.2.5) — מלאכה MT ≈ המלאכה 24 | ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ההיא
MT ≈ ההיא 27 | DEF (see §4.1.3.2.5) — נפש MT (= nāfəs^ [הנפש] | ו- כל MT [וכל] 27 | MT ≈ ההיא
SG] יקריב 27 | ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

²⁸ And Shema spoke to Mushi, saying: ²⁹ *"And to the children of Yishra'el you shall speak*, saying, 'He that offers the sacrifice of his peace offerings to Shema shall bring his gift to Shema out of the sacrifice of his peace offerings; ³⁰ his own hands shall bring the fire offerings of Shema made by fire; the fat with the breast he shall bring, that the breast may be waved for a wave offering before Shema. ³¹ And the priest shall burn the fat upon the altar, but the breast shall be Ārron's and his sons'. ³² And the right thigh you shall give to the priest for a heave offering out of the sacrifices of your peace offerings. ³³ He among the sons of Ārron that offers the blood of the peace offerings, and the fat, shall have the right thigh for a portion. ³⁴ For the wave breast and the heave thigh I have taken from the children of Yishra'el, out of the sacrifices of their peace offerings, and have given them to Ārron the priest and to his sons as their due forever from the children of

²⁸ וידבר יהוה אל משה לאמר ²⁹ **ואל בני ישראל תדבר** לאמר המקריב את זבח שלמיו ליהוה יביא את קרבנו ליהוה מזבח שלמיו ³⁰ ידיו תביאנה את אשה יהוה את החלב על החזה יביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה ³¹ והקטיר הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו ³² ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם ³³ המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה ³⁴ כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ואתן אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני

29 **ואל בני ישראל תדבר** MT | דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל MT [29 **ואל בני ישראל תדבר** MT] | 30 $\tilde{e}\tilde{s}\tilde{i}$ אשה PL \approx MT אִשָּׁי (ORTH; ¶ Lev. 4.35)

Yishra'el. ³⁵ This is the anointing-portion of Ārron, and the anointing-portion of his sons, out of the offerings of Shema made by fire, in the day when *they* presented them to minister to Shema in the priest's office, ³⁶ which Shema commanded to be given them of the children of Yishra'el, in the day that he anointed them. It is a *statute* forever throughout their generations.” ³⁷ This is the law of the burned offering, *and of the meal offering*, and of the sin offering, and of the trespass offering, and of the consecration, and of the sacrifice of peace offerings, ³⁸ which Shema commanded Mushi on Mount Sini, in the day that he commanded the children of Yishra'el to offer their gifts to Shema, in the wilderness of Sini. : > — —

8

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² “Take Ārron and his sons with him, and the garments, and the anointing oil, and the bull of the sin offering, and the two rams, and the basket of unleavened bread, ³ and assemble all the congregation at the entrance of the tent of meeting.” ⁴ And Mushi did

ישראל ³⁵ זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה ביום **הקריבו** אתם לכהן ליהוה ³⁶ אשר צוה יהוה לתת להם ביום משחו אתם מאת בני ישראל **חק** עולם לדורתם ³⁷ זאת התורה לעלה **ולמנחה** ולחטאת ולאשם ולמלאים ולזבח השלמים ³⁸ אשר צוה יהוה את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ליהוה במדבר סיני: < — —

ח

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות ³ ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד ⁴ ויעש משה

³⁵ **הקריבו** INF + PRON 3MSG] MT הקריב PF 3MSG ‘he presented’ | ³⁶ **חק** ³⁶ *āqqāt* (= MT חֻקָּה) | ³⁷ **ולמנחה** MT לַמִּנְחָה | ו — לַמִּנְחָה *walmallāʾam* ≈ MT וְלַמְלֵאִים (PHON)

as Shema commanded him, and the congregation was assembled at the entrance of the tent of meeting. ⁵ And Mushi said to the congregation: “This is the thing which Shema has commanded to be done.” ⁶ And Mushi brought Ārron and his sons, and washed them with water. ⁷ And he put on him the coat, and girded him with the girdle, and clothed him with the robe, and put the ephod upon him, and he girded him with the skillfully woven band of the ephod, and bound it to him with it. ⁸ And he placed the breastplate upon him, and *on* the breastplate he put the Urim and the Thummim. ⁹ And he set the turban upon his head, and on the turban, in front, *he set* the golden plate, the holy crown, as Shema commanded Mushi. :> — —

¹⁰ And Mushi took the anointing oil, and anointed the tabernacle and all that was in it, and sanctified them. ¹¹ And he sprinkled some of it on the altar seven times, and anointed the altar and all its vessels, and the basin and its base, to sanctify them. ¹² And he poured of the anointing oil on Ārron’s head, and anointed him, to sanctify him. ¹³ And Mushi brought Ārron’s sons,

כאשר צוה יהוה אתו ותקהל העדה אל פתח אהל מועד ⁵ ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה יהוה לעשות ⁶ ויקריב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים ⁷ ויתן עליו את הכיתנת ויחגר אתו באבניט וילבש אתו את המעיל ויתן עליו את האפוד ויחגר אתו בחשב האפוד ויאפד לו בו ⁸ וישם עליו את החשן ויתן *על* החשן את הארים ואת התמים ⁹ וישם את המצנפת על ראשו *ויתן* על המצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב נזר הקדש כאשר צוה יהוה את משה: < — —

¹⁰ ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו ויקדש אתם ¹¹ ויז ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיור ואת כנו לקדשם ¹² ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו ¹³ ויקריב משה את בני אהרן

8.7 *akkittānət* N *qittālət* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT הכִּיתָנָה N *qtolet* | בָּאֲבִיט *bābānət* ≈ MT בַּאֲבִיט | *he set* ‘שׂ”ם וַיִּשֶׂם MT [נת”ן ויתן 9 | אֶל MT [על 8 (PHON)

and clothed them with coats, and girded them with *girdles*, and bound caps upon them, as Shema commanded Mushi. :>— —

¹⁴And he brought the bull of the sin offering, and Ārron and his sons *laid* their hands on the head of the bull of the sin offering, ^[15] and he killed it. And Mushi took the blood, and put it on the horns of the altar round about with his finger, and purified the altar, and poured out the blood at the base of the altar, and sanctified it, to make atonement for it. ¹⁶And he took all the fat that was on the entrails, and the appendage of the liver, and the two kidneys, and their fat; and Mushi burned it upon the altar. ¹⁷But the bull, and its skin, and its flesh, and its dung, he burned with fire outside the camp, as Shema commanded Mushi. :>— —

¹⁸And *he brought* the ram of the burned offering, and Ārron and his sons laid their hands on the head of the ram, ^[19] and he killed it. And Mushi sprinkled the blood on the altar round about. ²⁰And he cut the ram into its pieces, and Mushi burned the head, and the pieces, and the fat. ²¹And he washed the entrails *and the legs* with water,

וילבישם כיתנות ויחגר אתם **אבניטים**
ויחבש להם מגבעות כאשר צוה יהוה את
משה: <— —

¹⁴ויגיש את פר החטאת **ויסמכו**
אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר
החטאת ¹⁵וישחט. ויקח משה את הדם
ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו
ויחטא את המזבח ואת הדם יצק אל
יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו ¹⁶ויקח
את כל החלב אשר על הקרב ואת
יותרת הכבד ואת שתי הכליות ואת
חלביהן ויקטיר משה המזבחה ¹⁷ואת
הפר ואת עורו ואת בשרו ואת פרשו שרף
באש מחוץ למחנה כאשר צוה יהוה את
משה: <— —

¹⁸**ויגיש** את איל העלה ויסמכו אהרן
ובניו את ידיהם על ראש האיל ^[19]וישחט.
ויזרק משה את הדם על המזבח סביב
²⁰ואת האיל נתח לנתחיו ויקטיר משה
את הראש ואת הנתחים ואת הפדר
²¹ואת הקרב **והכרעים** רחץ במים

13 כיתנות *kittānot* N *qittālōt* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT כִּתְּנֹת N *qtolet* | **אבניטים** *ābānītām* PL] MT אֲבָנִיט SG |
14 **ויסמכו** PL] MT וַיִּסְמְכוּ SG ↓ | **ויגיש** 18 MT וַיִּקְרֵב 'presented' ↓ | **והכרעים** 21 MT וְאֶת־הַכְּרָעִים

and Mushi burned the whole ram upon the altar; it was a burned offering for a sweet savour; it was an offering made by fire to Shema, as Shema commanded Mushi. :>— —

²² And he presented the other ram, the ram of consecration, and Ārron and his sons laid their hands upon the head of the ram, ^[23] and he killed it. And Mushi took of its blood, and put it on the tip of Ārron's right ear, and on the thumb of his right hand, and on the great toe of his right foot. ²⁴ And he brought Ārron's sons, and Mushi put of the blood on the tip of their right ear, and on the thumb of their right hand, and on the great toe of their right foot, and Mushi sprinkled the blood on the altar round about. ²⁵ And he took the fat, the fat tail, and all the fat that was on the entrails, and the appendage of the liver, and the two kidneys, and *their fats*, and the right thigh. ²⁶ And out of the basket of unleavened bread that was before Shema, he took one unleavened cake, and one cake of oiled bread, and one wafer, and placed them on the fat, and on the right thigh. ²⁷ And he put

ויקטיר משה את כל האיל המזבחה עלה
הוא לריח ניחח אשה הוא ליהוה כאשר
צוה יהוה את משה: <— —

²² ויקריב את איל השני איל המלאים
ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש
האיל ^[23] וישחט. ויקח משה מדמו ויתן
על תנך און אהרן הימנית ועל בהון ידו
הימנית ועל בהון רגלו הימנית ²⁴ ויקריב
את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנך
אונם הימנית ועל בהון ידם הימנית ועל
בהון רגלם הימנית ויזרק משה את הדם
על המזבח סביב ²⁵ ויקח את החלב **את**
האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת
יותרת הכבד ואת שתי הכליות ואת
חלביהן ואת שוק הימין ²⁶ ומסל המצות
אשר לפני יהוה לקח חלת מצה אחת
וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד וישם
על החלבים ועל שוק הימין ²⁷ ויתן את

22 איל 1° ≈ MT האֵיל + DEF (see §4.1.3.2.5) | 23 תנך *tēnak qatīl* ≈ MT תִּנְנֹךְ *qatūl* | בהון *bā'on* (twice) ≈ MT בָּהֶן (↓ Exod. 24.10) | 24 תנך *tēnak qatīl* ≈ MT תִּנְנֹךְ *qatūl* | בהון *bā'on* (twice) ≈ MT בָּהֶן (↓ Exod. 24.10) | 25 **את** 2° MT וְאֵת + ו | **חלביהן** *ēlābīyyinna* PL | MT חֲלָבֵיהֶן SG

all these on the hands of Āron, and on the hands of his sons, and waved them for a wave offering before Shema.²⁸ And Mushi took them from off their hands, and burned them on the altar, on the burned offering; they were a consecration for a sweet savour, an offering made by fire to Shema. :>— —

²⁹ And Mushi took the breast, and waved it for a wave offering before Shema; it was Mushi's portion of the ram of consecration, as Shema commanded Mushi.³⁰ And Mushi took of the anointing oil, and of the blood which was on the altar, and sprinkled it on Āron, *and* on his garments, and on his sons, and on his sons' garments with him, and sanctified Āron, *and* his garments, and his sons, and his sons' garments with him. :>— —

³¹ And Mushi said to Āron and to his sons: "Boil the flesh at the entrance of the tent of meeting *in a holy place*, and there eat it and the bread that is in the basket of consecration, as I commanded, saying, 'Āron and his sons shall eat it.'³² And that which remains of the flesh and of the bread

הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו וינף אתם תנופה לפני יהוה²⁸ ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטיר המזבחה על העלה מלאים הם לריח ניחח אשה » « ליהוה: <— —

²⁹ ויקח משה את החזה וינפהו תנופה לפני יהוה מאיל המלאים למשה היה למנה כאשר צוה יהוה את משה³⁰ ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו ויקדש את אהרן ואת בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו: <— —

³¹ ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד במקום הקדש ושם תאכלו אתו ואת הלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלהו³² והנותר בבשר ובלחם

²⁸ « » MT יהוא | ³⁰ ועל¹ MT על¹ | ו- | ³¹ ואת¹ MT אַת¹ | ו- | ³² במקום¹ הקדש¹ bāmāqom qādoš
 (במקום קדוש) MT minus †

you shall burn with fire. ³³ And you shall not go out from the entrance of the tent of meeting seven days, until the days of your consecration be fulfilled, for he shall consecrate *you* seven days. ³⁴ As has been done this day, so Shema has commanded to do, to make atonement for you. ³⁵ And at the entrance of the tent of meeting you shall abide day and night seven days, and keep the charge of Shema, lest you die, for so *I commanded.*” ³⁶ And Ārron and his sons did all the things which Shema commanded by Mushi. :> — —

9

¹ And on the eighth day Mushi called Ārron and his sons, and the elders of Yishra'el, ² and he said to Ārron: “Take a calf of the herd for a sin offering, and a ram for a burned offering, both without blemish, and offer them before Shema. ³ And to the *elders* of Yishra'el you shall speak, saying, ‘Take a male goat for a sin offering, and a calf and a lamb, both a year old without blemish, for a burned offering, ⁴ and an ox and a ram for peace offerings, to sacrifice before Shema, and a meal offering mingled with oil; for today Shema

באש תשרפו ³³ ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידיכם ³⁴ כאשר עשה ביום הזה צוה יהוה לעשות לכפר עליכם ³⁵ ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת יהוה ולא תמותו כי כן צויתי ³⁶ ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה יהוה ביד משה: < — —

ט

¹ ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל ² ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקריב לפני יהוה ³ ואל זקני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה ⁴ ושור ואיל לשלמים לזבח לפני יהוה ומנחה בלולה בשמן כי היום יהוה

33 ידיכם PL] MT יִדְכֶם SG | 35 צויתי *šābīti pi B (LOT IV, 309)] MT צִוִּיתִי pu 9.3 זקני^] walzāqīni*
(ולזקני) MT וְאֶל־בְּנֵי 'and to the children of Israel'

appears to you.”⁵ And they brought that which Mushi commanded before the tent of meeting; and all the congregation drew near and stood *before* Shema. ⁶ And Mushi said: “This is the thing which Shema commanded that you should do; and the glory of Shema shall appear to you.” :> — —

⁷ And Mushi said to Ārron: “Draw near to the altar, and offer your sin offering, and your burned offering, and make atonement for yourself and for the people; and offer the offering of the people, and make atonement for them, as Shema commanded.” ⁸ So Ārron drew near to the altar, and killed the calf of the sin offering, which was for himself. ⁹ And the sons of Ārron presented the blood to him; and he dipped his finger in the blood, and put it on the horns of the altar, and poured out the blood at the base of the altar, ¹⁰ but the fat, and the kidneys, and the appendage from the liver of the sin offering, he burned on the altar, as Shema commanded Mushi. ¹¹ And the flesh and the skin he burned with fire outside the camp. :> — —

¹² And he killed the burned offering; and Ārron’s sons delivered to him the blood, and he sprinkled it on the altar

נראה אליכם ⁵ ויקחו את אשר צוה משה לפני אהל מועד ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני יהוה ⁶ ויאמר משה זה הדבר אשר צוה יהוה תעשון ויראה אליכם כבוד יהוה: <: — —

⁷ ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה יהוה ⁸ ויקרב אהרן אל המזבח וישחט את עגל החטאת אשר לו ⁹ ויקריבו בני אהרן את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם ויתן על קרנות המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח ¹⁰ ואת החלב ואת הכליות ואת היותרת מן הכבד מן החטאת הקטיר המזבחה כאשר צוה יהוה את משה ¹¹ ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה: <: — —

¹² וישחט את העלה וימציאו בני אהרן אליו את הדם ויזרקוהו על המזבח

⁵ [לפני] *al fāni* (= MT אֶל־פָּנֵי | 6 תעשון ≈ MT תַּעֲשׂוּ — PARAG *nun* | IMPF ויראה ≈ MT יִרְאֶה SHORT IMPF (see §2.2.2.2)

round about. ¹³ And they delivered the burned offering to him, piece by piece, and the head; and he burned them *on the altar*. ¹⁴ And he washed the entrails and the legs, and burned them on the burned offering on the altar. ¹⁵ And he presented the people's offering, and took the goat of the sin offering, which was for the people, and killed it, and offered it for sin, like the first. ¹⁶ And he presented the burned offering, and offered it according to the ordinance. ¹⁷ And he presented the meal offering, and filled *his hands* from it, and burned it on the altar, besides the burned offering of the morning. ¹⁸ He killed also the ox and the ram, the sacrifice of peace offerings, which was for the people; and Ārron's sons delivered to him the blood, which he sprinkled on the altar round about, ¹⁹ and the fat of the ox and of the ram, the fat tail, and that which covers the entrails, and the kidneys, and the appendage of the liver; ²⁰ and *he put* the fat on the breasts, and he burned the fat on the altar, ²¹ and the breasts and the right thigh Ārron waved for a wave offering before Shema, as *Shema* commanded Mushi. :> — —

סביב ¹³ ואת העלה המציאו אליו לנתחיה ואת הראש ויקטיר **המזבחה** ¹⁴ וירחץ את הקרב ואת הכרעים ויקטר על העלה המזבחה ¹⁵ ויקריב את קרבן העם ויקח את שעיר החטאת אשר לעם וישחטה ויחטאהו כראישון ¹⁶ ויקריב את העלה ויעשה כמשפט ¹⁷ ויקריב את המנחה וימלא **כפיו** ממנה ויקטר על המזבח מלבד עלת הבקר ¹⁸ וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם וימציאו בני אהרן את הדם אליו ויזרקוהו על המזבח סביב ¹⁹ ואת החלבים מן השור ומן האיל האליה והמכסה והכליות ויותרת הכבד ²⁰ **וישם** את החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבחה ²¹ ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה לפני יהוה כאשר צוה **יהוה את משה**: <: — —

13 **המזבחה** MT על־הַמִּזְבֵּחַ | 15 *kārā'īšon* כראישון ≈ MT קְרָאשׁוֹן (PHON) | 17 **כפיו** *kabbo* PL MT כַּפּוֹ SG | 20 **וישם** SG MT וַיִּשֶׁמֶּה PL | 21 **יהוה את** MT *minus*

²² And Ārron lifted up *his hand to-ward* the people, and blessed them; and he came down from offering the sin offering, and the burned offering, and the peace offerings. ²³ And Mushi and Ārron went into the tent of meeting, and came out, and blessed the people; and the glory of Shema appeared to all the people. ²⁴ And there came forth fire from before Shema, and consumed the burned offering and the fat on the altar; and when all the people *saw* it, they shouted, and fell on their faces.

10

¹ And Nadab and Abiyyu, the sons of Ārron, took each of them his censer, and put fire in them, and laid incense *on them*, and offered alien fire before Shema, which he had not commanded them. ² And there came forth fire from before Shema, and devoured them, and they died before Shema. :>— —

³ Then Mushi said to Ārron: “This is it that Shema spoke, saying, ‘I will be sanctified by *him that is near to me*, and before all the people I will be glorified.’” And Ārron was silent. ⁴ And Mushi called Misha’el and Elişafan, the sons of

²² וישא אהרן את ידו על העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעלה והשלמים ²³ ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם ויראה כבוד יהוה אל כל העם ²⁴ ותצא אש מלפני יהוה ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים ויראו כל העם וירגזו ויפלו על פניהם

י

¹ ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישמו עליהן קטרת ויקרבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם ² ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אתם וימתו לפני יהוה: <— —

³ ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר יהוה לאמר בקריבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן ⁴ ויקרא משה אל מישאל ואל אליצפן בני

22 ידו yēdu SG] MT ketiv ידו qere יָדָיו PL | אֶל MT | 23 ויראה IMPF ≈ MT וַיֵּרָא SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | 24 ויראו PL] MT וַיֵּרָא SG 10.1 עליהן PRON PL] MT עָלֶיהָ + PRON SG | 3 בקריבי afqarrībi SG N אֶלְצָפָן MT // אליצפן 4 | אֶלְצָפָן MT N qatōl | 4 אֶלְצָפָן MT

⁶ And Mushi said to Āron *and to Elāzar and to Itamar*, his sons: “*Do not let* the hair of your heads go loose, neither rend your clothes, lest you die, and lest wrath come upon all the congregation; but let your brothers, the whole house of Yishra’el, bewail the burning which Shema has kindled. ⁷ And you shall not go out from the entrance of the tent of meeting, lest you die; for the anointing oil of Shema is on you.” And they did according to the word of Mushi. :>— —

5 MT וישאו אתם | *afkittānūtīm* N *qittālēt* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT בְּקִיטָתָם N *qtolet* |
 6 MT וְלֹא־לְעוֹרָ וְלֹא־לְתִמְרָם | *1°* לא | MT תמותו ≈ MT תִּמְתּוּ – PARAG *nun* |
 9 IMPF ≈ MT תשתה | *wlābdāl* (= MT וְלֹא־בִדֵּל ¹⁰ *להבדיל*) |

⁶ ויאמר משה אל אהרן **ואל אלעזר**
ואל איתמר בניו ראשיכם **לא** תפרעו
ובגדיכם לא תפרמו ולא תמותו ועל כל
העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו
את השרפה אשר שרף יהוה ⁷ ומפתח
אהל מועד לא תצאו פן תמותון כי
שמן משחת יהוה עליכם ויעשו כדבר
משה: — —

וידבר יהוה אל אהרן לאמר ⁹ יין
ושכר אל תשתה אתה ובניך אתך בבאכם
אל אהל מועד ולא תמותו חקת עולם
לדרוֹתֵיכֶם ¹⁰ **להבדיל** בין הקדש ובין החל
ובין הטמא ובין הטהור ¹¹ ולהורות את בני
ישראל את כל החקים אשר דבר יהוה
אליהם ביד משה: — —

¹²And Mushi spoke to Ārron, and to Elāzar, and to Itamar, his sons that were left: “Take the meal offering that remains of the offerings of Shema made by fire, and eat it without leaven beside the altar; for it is most holy; ¹³and you shall eat it in a holy place, because it is your portion and your sons’ portion, of the offerings of Shema made by fire; for so *I commanded*. ¹⁴And the wave-breast and the heave-thigh you shall eat in a clean place, you and your sons and your daughters with you; for they are given as your portion and your sons’ portion, out of the sacrifices of the peace offerings of the children of Yishra’el. ¹⁵The heave-thigh and the wave-breast they shall bring with the offerings made by fire of the fat, to wave it for a wave offering before Shema, and it shall be yours, and your sons’, *and your daughters* with you, as a portion forever, as Shema has commanded.” :> — —

¹⁶And Mushi diligently sought the goat of the sin offering, and behold, it is burned. And he was angry with Elāzar and with Itamar, the sons of Ārron that were left, saying: ¹⁷“Why have you not eaten the sin offering in the place of

¹²וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את המנחה הנותרת מאשי יהוה ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים היא ¹³ואכלתם אתה במקום קדוש כי חקך וחקך בניך היא מאשי יהוה כי כן **צויתי** ¹⁴ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנתיך אתך כי חקך וחקך בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל ¹⁵שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך **ולבנתיך** אתך לחק עולם כאשר צוה יהוה: < — —

¹⁶ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרוף ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר ¹⁷מדוע לא אכלתם את החטאת במקום

12 היא ≈ MT הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 13 היא ≈ MT הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 14 **צויתי** *šābiti pī* MT *צויתי pu* (see LOT IV, 309) | 15 **ולבנתיך** MT *minus* | 16 *qal* PT PASS ≈ MT שָׂרַף *qal* PF PASS 3MSG (MORPH) ‘it was burned up’

the sanctuary, for it is most holy, and *it has been given* to you to bear the iniquity of the congregation, to make atonement for them before Shema? ¹⁸ Behold, its blood was not brought into the inner part of the sanctuary. You certainly ought to have eaten it in the sanctuary, as I commanded.” ¹⁹ And Ārron spoke to Mushi: “Behold, this day they have offered their sin offering and their burned offering before Shema; and such things as these have befallen me. And if I had eaten the sin offering today, would it have been well-pleasing in the sight of Shema?” ²⁰ And Mushi heard that, and it was well-pleasing in his sight. :>— —

11

¹ And Shema spoke to Mushi and to Ārron, saying to them, ² “Speak to the children of Yishra’el, saying, “These are the living things which you may eat among all the beasts that are on the earth. ³ Whatever parts the hoof, and clefts *two* hoofs, and *chews* cud among the beasts, you may eat. ⁴ Nevertheless of those that chew the cud or part the hoof you shall not eat: The camel, because it chews the cud but does not

הקדש כי קדש קדשים היא **ואתה נתן** לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה ¹⁸ הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכל תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי ¹⁹ וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני יהוה ותקראנה אתי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יהוה ²⁰ וישמע משה וייטב בעיניו: <— —

יא

¹ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר אליהם ² דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ ³ כל מפריסת פרסה ושסעת שסע **שתי פרסות מעלת** גרה בבהמה אתה תאכלו ⁴ אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו

17 היא ≈ MT הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **ואתה** *u'ūta* DEMONST] MT וְאַתָּה NOTA ACC (|| Lev. 20.14) | **נתן** *nēṭen qal* PF PASS] MT נָתַן *qal* PF ACT ‘he has given’ | 18 את *it* NOTA ACC = MT אֵת || 11.3 **שתי** MT minus | **מעלת** *māllot* PL CSTR] MT מַעֲלֹת SG CSTR

part the hoof; it is unclean to you. ⁵ And the coney, because it chews cud but does not *part* the hoof; it is unclean to you. ⁶ And the hare, because it chews cud but does not part the hoof; it is unclean to you. ⁷ And the swine, because it parts the hoof and is cloven-footed but does not chew cud; it is unclean to you. ⁸ Of their flesh you shall not eat, and their carcasses you shall not touch; they are unclean to you. :>— —

⁹ *And* this you may eat of all that are in the waters: Whatever has fins and scales in the waters, in the seas, and in the rivers, that you may eat. ¹⁰ And all that do not have fins and scales *in the waters*, in the seas, and in the rivers, of all the swarming creatures in the waters, and of all the living creatures that are in the waters, they are an abomination to you, ¹¹ and they shall be an abomination to you; you shall not eat of their flesh, and their carcasses you shall have in abomination. ¹² *And whatever* does not have fins or scales in the waters, that is an abomination to you. :>— —

מפריס טמא הוא לכם ⁵ ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא **הפריס** טמא הוא לכם ⁶ ואת הארנבת כי מעלת גרה היא ופרסה לא הפריסה טמאה היא לכם ⁷ ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגור טמא הוא לכם ⁸ מברשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם: <— —

⁹ **ואת** זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו ¹⁰ וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת **במים** בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם ¹¹ ושקץ יהיו לכם מברשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו ¹² **וכל** אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם: <— —

יגור 7 | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) הוא MT | (twice) היא 6 | IMPF יִפְרִיס MT [PF] הפריס 5
 yiggāwwār nif B ≈ MT nif יִגַּר (MORPH) | **ואת** 9 | ו- אֶת MT | **במים** 10 | MT minus [1°] **במים** 10 | **וכל** 12 |
 — 1

¹³ And these you shall have in abomination among the birds; *you shall not eat*; they are an abomination: The eagle, and the gier-eagle, and the osprey, ¹⁴ and the kite, and the falcon after its kind, ¹⁵ *and* every raven after its kind, ¹⁶ and the ostrich, and the night-hawk, and the seagull *after its kind*, and the hawk, ¹⁷ and the little owl, and the cormorant, and the great owl, ¹⁸ and the horned owl, and the pelican, and *the vulture*, ¹⁹ and the stork, *and the heron* after its kind, and *the hoopoe*, and the bat. ²⁰ *And* all winged swarming creatures that go on all fours are an abomination to you. :> — —

²¹ Yet these you may eat of all winged swarming creatures that go on all fours, which have legs above their feet, to leap *with them* on the earth. ²² These you may eat: The locust after its kind, and the bald locust after its kind, and the cricket *after its kind*, and the grasshopper after its kind. ²³ But all winged swarming creatures, which have four feet, are an abomination to you. :> — —

13 ואת אלה תשקצו מן העוף לא
תאכלו שקץ הם את הנשר ואת הפרס
 ואת העזניה 14 ואת הדאה ואת האיה
 למינה 15 **ואת** כל ערב למינו 16 ואת בת
 היענה ואת התחמס ואת השחף **למינו**
 ואת הנץ » « 17 ואת הכוס ואת השלך
 ואת הינשוף 18 ואת התנשמת ואת הקאת
 ואת **הרחמה** 19 ואת החסידה **והאנפה**
 למינה ואת **הדגיפת** ואת העטלף 20 **וכל**
 שרץ העוף ההלך על ארבע שקץ הוא
 לכם: — —

21 אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף
ההלך על ארבע אשר לו כרעים ממעל
לרגליו לנתר **בהם** על הארץ 22 את אלה
מהם תאכלו את הארבה למינהו ואת
הסלעס למינהו ואת החרגל **למינה** ואת
החגב למינהו 23 וכל שרץ העוף אשר לו
ארבע רגלים שקץ הוא לכם: — —

13 | תאכלו *tā'ūkēlu qal* IMPF 2MPL] MT אָכְלוּ *nif* IMPF 3MPL 'shall (not) be eaten' ↓ | 15 | ואת MT וְ- 1
הדגיפת | ו-הָאֲנָפָה MT וְהָאֲנָפָה 19 | הָרָחֵם MT הָרָחֵם 18 | לְמִינֵהוּ MT « » | 16 | לְמִינֵהוּ MT minus
addūgīfāt (GSH §1.1.5) MT הַדְּכִיפָת | 20 | וכל MT וְ- 1 | בהם MT בָּהֶן + PRON F | 21 | ו- 1
22 | לְמִינֵהוּ MT לְמִינֵהוּ (MORPH; ↓ Gen. 27.27) ≈ 1° לְמִינֵהוּ MT

²⁴ And by these you shall become unclean; whoever touches their carcass shall be unclean until the evening.
²⁵ And whoever carries any part of their carcass shall wash his clothes, *and bathe himself in water* and be unclean until the evening.
²⁶ Every beast which parts the hoof and does not *cleave cleft* or chews cud is unclean to you; everyone that touches them shall be unclean.
²⁷ And whatever goes on its paws, among all beasts that go on all fours, they are unclean to you; whoever touches their carcass shall be unclean until the evening.
²⁸ And he who carries any part *of their* carcass shall wash his clothes, and be unclean until the evening; they are unclean to you. :>— —

²⁹ And these are unclean to you among the swarming creatures that swarm on the earth: The weasel, and the mouse, and the great lizard after its kind, ³⁰ and the gecko, and the land-crocodile, and the lizard, and the sand-lizard, and the chameleon.
³¹ These are unclean to you *of all* that swarm; whoever touches them when they are dead shall be unclean

²⁴ ולאֵלֶּה תִּטְמָאוּ כָּל הַנִּגַּע בְּנִבְלָתָם
 יִטְמָא עַד הָעֶרֶב ²⁵ וְכָל הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם
 יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמֵיִם וְטִמָּא עַד הָעֶרֶב
²⁶ לְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא מִפְּרִיסַת פֶּרֶסָה
 וְשִׁסְעָה אֵינָנָה שִׁסְעָה וְגֵרָה אֵינָנָה מַעֲלָה
 טִמָּאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנִּגַּע בָּהֶם יִטְמָא
²⁷ וְכָל הַהֹלֶךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת
 עַל אַרְבַּע טִמָּאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנִּגַּע
 בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעֶרֶב ²⁸ וְהַנֶּשֶׂא
 מִנִּבְלָתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטִמָּא עַד הָעֶרֶב
 טִמָּאִים הֵם לָכֶם :<— —

²⁹ וְזֶה לָכֶם הַטִּמָּא בִּשְׂרָץ הַשָּׂרֶץ
 עַל הָאָרֶץ הַחֹלֵד וְהַעֲכָבוֹר וְהַצֵּב לְמִינוֹ
³⁰ וְהַאֲנָקָה וְהַכַּח וְהַלְטָאָה וְהַחֲמַט
 וְהַתְּנַשְׁמַת ³¹ אֵלֶּה הַטִּמָּאִים לָכֶם מְכָל
 הַשָּׂרֶץ כָּל הַנִּגַּע בָּהֶם בְּמוֹתָם יִטְמָא

25 [ורחץ במים] MT minus | 26 [ושסעה] *wšā sā qal* PT/PASS (GSH §2.13.6) | MT נִשְׁסַע | *šāsa* N] MT
 27 [ההלך] ≈ MT הוֹלֵךְ — DEF (see §4.1.3.2.5) | 28 [מנבלתם] MT אֶת־נִבְלָתָם | *imma* הם
 ≈ MT הָיָה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | 29 [והעכבור] *wākābor* ≈ MT וְהַעֲכָבֹר (PHON) | לְמִינָהוּ MT ≈ לְמִינוֹ
 (MORPH; ↓ Gen. 27.27) | 31 [מכל] MT בְּכָל

until the evening. ³² And anything on which any of them falls when they are dead shall be unclean, whether it is a vessel of wood or a garment or a skin or a sack, whatever vessel it is, with which any work is done, *shall be immersed* in water, and it shall be unclean until the evening; then it shall be clean. ³³ And every earthen vessel into which any of them falls, whatever is in it shall be unclean, and you shall break it. ³⁴ Any food in it that could be eaten, on which water may come, shall be unclean, and all drink that could be drunk from any such vessel shall be unclean. ³⁵ And everything on which any part of their carcass falls shall be unclean; whether oven or stove, *they shall be broken*; they are unclean and shall be unclean to you. ³⁶ Nevertheless, a spring *of water* and a cistern holding water shall be clean, but whoever touches their carcass shall be unclean. ³⁷ And if any part of their carcass falls on sowed seed which is to be sown, it is clean. ³⁸ But if anyone *puts* water on the seed, and any part of their carcass falls on it, it is unclean to you. :>— —

עד הערב ³² וכל אשר יפל עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים **יבוא** וטמא עד הערב וטהר ³³ וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו ³⁴ מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא ³⁵ וכל אשר יפל מנבלתם עליו יטמא תנור וכרים **יתצו** טמאים הם וטמאים יהיו לכם ³⁶ אך מעין **מים** ובור מקוה מים יהיה טהור ונגע מנבלתם יטמא ³⁷ וכי יפל מנבלתם על **» «** זרע זרע אשר יזרע טהור הוא ³⁸ וכי **יתן** מים על הזרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם: <— —

32 **יבוא** qal] MT יִבֹּא hof | 35 **יתצו** yittāṣu qal PASS 3MPL] MT יִתְּצוּ hof 3MSG | 36 **מים**] MT minus | 37 **» «**] MT כֵּל | זרע זרע zēra zēra ≈ MT זֶרַע זֶרַע | 38 **יתן** yēṭan ית"ן qal PF PASS] MT נת"ן qal IMPF PASS | הזרע ≈ MT זֶרַע — DEF (see §4.1.3.2.5)

³⁹ And if any beast which you may eat dies, whoever touches its carcass shall be unclean until the evening. ⁴⁰ And anyone that *skins* its carcass shall wash his clothes, and be unclean until the evening, and whoever carries its carcass shall wash his clothes, and be unclean until the evening. ⁴¹ And every swarming creature that swarms on the earth is an abomination; it shall not be eaten. ⁴² Whatever goes on the belly, and whatever goes on all fours, or whatever has many feet, any swarming creature that swarms on the earth, you shall not eat, for they are an abomination. ⁴³ You shall not make yourselves abominable with any swarming creature that swarms, neither shall you make yourselves unclean with them, and be defiled by them. ⁴⁴ For I am Shema your God. Sanctify yourselves therefore, and be holy, for I am holy. Neither shall you defile yourselves with any manner of swarming creature that moves on the earth. ⁴⁵ For I am Shema *your God* that brought you up out of the land of Miṣrem to be your God. You shall therefore be holy, for I am holy.” ⁴⁶ This is the law of the beast,

³⁹ וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב ⁴⁰ **והאכל** מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב ⁴¹ וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ⁴² כל ההלך על גחון וכל ההלך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם ⁴³ אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם ⁴⁴ כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם והייתם קדישים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ ⁴⁵ כי אני יהוה **אלהיכם** המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדישים כי קדוש אני ⁴⁶ זאת תורת הבהמה

40 **והאכל** *wākkal pi* PT] MT *qal* PT ↓ | 42 ההלך (twice) ≈ MT הולך – DEF (see §4.1.3.2.5) |
 44 קדישים *qaddiṣam qattil* ≈ MT קדשים *qatōl* | 45 **אלהיכם** MT minus | MT *qaddiṣam qattil* ≈ MT קדשים *qatōl*

and of the bird, and of every living creature that moves in the waters, of every creature that creeps on the earth, ⁴⁷ to make a distinction between the unclean and the clean and between the living thing that may be eaten and the living thing that may not be eaten. :>— —

12

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“Speak to the children of Yishra’el, saying, ‘If a woman *conceives*, and bears a male, then she shall be unclean seven days; as in the days of the impurity of her sickness, she shall be unclean.
³And on the eighth day *[one] shall circumcise* the flesh of his foreskin. ⁴And she shall continue *in the blood* of her purifying thirty-three days; she shall not touch any hallowed thing, nor come into the sanctuary, until the days of her purifying are fulfilled. ⁵But if she bears a female, then she shall be unclean two weeks, as in her impurity; and she shall continue in the blood of her purifying sixty-six days. ⁶And when the days of her purifying are fulfilled, whether for a son or for a daughter,

והעוף וכל הנפש החיה הרמשת במים
לכל הנפש השרצת על הארץ ⁴⁷ להבדיל
 בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת
 ובין החיה אשר לא תאכל: <— —

יב

¹וידבר יהוה אל משה לאמר ²דבר אל
 בני ישראל לאמר אשה כי **תזרע** וילדה
 זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה
 תטמא ³וביום השמיני **ימול את** בשר
 ערלתו ⁴ושלשים יום ושלשת ימים תשב
בדם טהרה בכל קדש לא תגע ואל
 המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה
⁵ואם נקבה תלד וטמאה שבעים כנדתה
 וששים יום וששת ימים תשב על דמי
 טהרה ⁶ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת

46 הנפש (twice) ≈ MT נִפֶּשׁ – DEF (see §4.1.3.2.5) | **לכל** MT וְלִכְלֹ 12.2 *tizzārā nif* MT תִּזְרָע
 hif (cf. ↓ Gen. 1.29) | **ימול** 3 *yēmōl qal* MT יִמּוֹל *nif* ↓ | **את** MT minus | **בדם** 4 SG CSTR MT בְּדָמֵי PL
 CSTR

she shall bring a lamb a year old for a burned offering, and a young pigeon or a turtle-dove for a sin offering, to the entrance of the tent of meeting to the priest. ⁷And he shall offer it before Shema, and *the priest* shall make atonement for her; and she shall be cleansed from the source of her blood. This is the law for her that bears a child, male *and female*. ⁸And if her means do not suffice for a lamb, then she shall take two turtle-doves or two young pigeons, one *for a sin offering* and one *for a burnt offering*, and the priest shall make atonement for her, and she shall be clean.” :> — —

13

¹And Shema spoke to Mushi and to Ārron, saying: ²“When a man shall have on the skin of his flesh a rising or a scab or a bright spot, and it becomes on the skin of his flesh the plague of leprosy, then he shall be brought to Ārron the priest or to one of his sons the priests. ³And the priest shall look at the plague on the skin of the flesh. And if the hair in the plague has turned white

תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן ⁷והקריבו לפני יהוה וכפר עליה *הכהן* וטהרה ממקור דמיה זאת תורת הילדת לזכר ולנקבה ⁸ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר עליה הכהן וטהרה: < — —

יג

¹וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר ²אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים ³וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן

MT minus | *hכהן* 7 | *ū lannāqāba* (= MT לַנְקָבָה 8 | *lחטאת* 8 | *lעלה* 7) | *lחטאת* MT | *lעלה* 7
 ↓ | *lחטאת* MT | *lעלה* 7

and the appearance of the plague is deeper than the skin of his flesh, it is the plague of leprosy; and the priest *shall look* and pronounce him unclean. ⁴ And if the bright spot is white in the skin of his flesh and its appearance is not deeper than the skin, and its hair has not turned white, then the priest shall shut up the one who has the plague for seven days. ⁵ And the priest *shall look* on the seventh day, and, behold, if in his eyes the plague is checked and the plague has not spread in the skin, then the priest shall shut him up for another seven days. ⁶ And the priest shall look again on the seventh day, and, behold, if the plague is dim and the plague has *not* spread in the skin, then the priest shall pronounce him clean; it is a scab. And he shall wash his clothes and be clean. ⁷ But if the scab spreads in the skin, after he has shown himself to the priest for his cleansing, he shall show himself to the priest again. ⁸ And the priest shall look, and, behold, if the scab has spread in the skin, then the priest shall pronounce him unclean; it is leprosy. :>— —

ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת
הוא **וראה** הכהן וטמא אתו ⁴ ואם בהרת
לבנה היא בעור בשרו ועמק אין מראה מן
העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן
את הנגע שבעת ימים ⁵ **וראה** הכהן ביום
השביעי והנה הנגע עמד בעיניו לא פשה
הנגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים
שנית ⁶ וראה הכהן » « ביום השביעי
שנית והנה כהה הנגע **לא** פשה הנגע
בעור וטהרו הכהן מספחת היא וכבס
בגדיו וטהר ⁷ ואם פשה תפשה המספחת
בעור אחרי הראתו אל הכהן לטהרתו
ונראה שנית אל הכהן ⁸ וראה הכהן
והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן
צרעת היא: <— —

13.3 **וראה** CONV PF] MT וְרָאָהוּ CONV PF + PRON 3MSG 'shall look on him' | ⁴ היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **5** **וראה** MT וְרָאָהוּ (see v. 3) | **6** « » MT אֵלָיו ↓ | **לא** MT וְלֹא | ⁸ היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

⁹ *And the plague* of leprosy, when it is in a man, then he shall be brought to the priest, ¹⁰ and the priest shall look, and, behold, if there is a white rising in the skin and it has turned the hair white, and there is raw flesh in the rising, ¹¹ it is a chronic leprosy in the skin of his flesh, and the priest shall pronounce him unclean. He shall not shut him up, for he is unclean. ¹² And if the leprosy breaks out in the skin, and the leprosy covers all the skin of him that has the plague from his head to his feet, as far as appears to the priest, ¹³ then the priest shall look, and, behold, if the leprosy has covered all his flesh, he shall pronounce him clean of the plague; it has all turned white; he is clean. ¹⁴ But when raw flesh appears on him, he shall be unclean. ¹⁵ And the priest shall look at the raw flesh and pronounce him unclean. The raw flesh is unclean; *it is* leprosy. ¹⁶ Or if the raw flesh returns and is changed to white, then he shall come to the priest, ¹⁷ and the priest shall look, and, behold, if the plague has turned white, then the priest shall pronounce him that has the plague clean; he is clean. :>— —

⁹ **ונגע** צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן ¹⁰ וראה הכהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת ¹¹ צרעת נושנת היא בעור בשרו וטמאו הכהן לא יסגירו כי טמא הוא ¹² ואם פרח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן ¹³ וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא ¹⁴ וביום הראות בו בשר חי יטמא ¹⁵ וראה הכהן את הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא צרעת **היא** ¹⁶ או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל הכהן ¹⁷ **וראה** הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את הנגע טהור הוא: <— —

9 **ונגע** MT גַּנַּע | 1 – ו | 11 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 12 פָּרוּחַ INF ≈ MT פָּרוּחַ INF ABS | 15 **היא** MT הָיָא | 17 **וראה** CONV PF] MT וַיֵּרָא הָיָא CONV PF + PRON 3MSG 'shall look on him' (see v. 3)

¹⁸ And when the flesh has a boil in it, and it heals, ¹⁹ and in the place of the boil there is a white rising or a reddish-white bright spot, then it shall be shown to the priest, ²⁰ and the priest shall look, and, behold, if *its appearance* is lower than the skin and *its hair* has turned white, then the priest shall pronounce him unclean. It is the plague of leprosy; it has broken out in the boil. ²¹ And if the priest *looks*, and, behold, there is no white hair in it and it is not lower than the skin, but is dim, then the priest shall shut him up seven days. ²² If it spreads in the skin, then the priest shall pronounce him unclean; *it is* a plague. ²³ But if the bright spot stays in its place and does not spread, it is the scar of the boil, and the priest shall pronounce him clean. :>— —

²⁴ Or when the flesh has on its skin a burn by fire and the raw flesh of the burn becomes a bright spot, reddish-white or white, ²⁵ then the priest shall look at it, and, behold, if the hair in the bright spot *has turned* white

¹⁸ ובשר כי יהיה בו « » שחין
ונרפא ¹⁹ והיה במקום השחין שאת לבנה
או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל הכהן
²⁰ וראה הכהן והנה **מראהו** שפל מן העור
ושערו הפך לבן וטמאו הכהן נגע צרעת
היא בשחין פרוחה ²¹ ואם **יראה** הכהן
והנה אין בה שער לבן ושפלה איננה מן
העור והיא כהה והסגירו הכהן שבעת
ימים ²² אם **פשה** תפשה בעור וטמא
הכהן אותו נגע **הוא** ²³ ואם תחתיה תעמד
הבהרת לא פשתה צרבת השחין היא
וטהרו הכהן: <— —

²⁴ או בשר כי יהיה בעורו מכות
אש והיתה מחית המכוה בהרת לבנה
אדמדמת או לבנה ²⁵ וראה אתה
הכהן והנה **הפכה** שער לבן בבהרת

18 « » MT בָּעוֹר | 20 **מראהו** + PRON M] MT מֵרֵאשִׁית + PRON F | **ושערו** + PRON M] MT וְשַׁעְרָה + PRON F | **היא** ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1). | 21 **יראה** IMPF] MT יִרְאֶנָּה IMPF + PRON 3FSG 'look on it' | 22 **אם** [^]] *wam* (= MT וְאִם) + ו | **הוא** MT הָיָא | 23 **הוא** ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 25 **הפכה** *ēfika qal* PASS PF 3FSG] MT נִפְּחָהּ *nif* PF 3MSG

29 And when a man or woman has a plague on the head or on the beard, 30 then the priest shall look at the plague, and, behold, if its appearance is deeper than the skin, and there is in it yellow thin hair, then *the priest* shall pronounce *him* unclean. It is an itch; *it is* leprosy of the head or of the beard. 31 And if the priest looks at the plague of the itch, and, behold, its appearance is not deeper than the skin,

29 ואיש או אשה כי יהיה בו נגע
בראש או בזקן 30 וראה הכהן את הנגע
והנה מראהו עמק מן העור ובו שער צהב
דק וטמא **הכהן אתו** נתק הוא צרעת
הראש או הזקן **היא** 31 וכי יראה הכהן את
נגע הנתק והנה אין מראהו עמק מן העור

וְהָיָה MT ≈ וְהָיָה (see v.21) | מִתְּחִלָּה MT [יְרֵאָה 26] | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | הָיָה (twice) ≈ MT
 MT ≈ [הָיָה] | הִכְהֵן אֹתוֹ MT [אֵתוּ הִכְהֵן] (see v.3) | מִתְּחִלָּה MT [וְרֵאָה 27] | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) |
 הָיָה MT ≈ וְהָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | הָיָה MT ≈ וְהָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) |
 הָיָה MT [הָיָה] | אֵתוּ הִכְהֵן MT [הִכְהֵן אֵתוּ 30] | (twice) ≈ MT (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

and there is no black hair in it, then the priest shall shut up him that has the plague of the itch for seven days,³² and on the seventh day the priest shall look at *the itch*; and, behold, if the itch has not spread, and there is no yellow hair in it, and the appearance of the itch is not deeper than the skin,³³ then he shall shave himself, but the itch he shall not shave; and the priest shall shut up him that has the itch for another seven days.³⁴ And on the seventh day the priest shall look at the itch, and, behold, if the itch has not spread in the skin and its appearance is not deeper than the skin, then the priest *shall pronounce him clean*. And he shall wash his clothes and be clean.³⁵ But if the itch spreads in the skin after his cleansing,³⁶ then the priest *shall look*, and, behold, if the itch has spread in the skin, the priest shall not seek for the yellow hair; he is unclean.³⁷ But if in his eyes the itch has stayed and black hair has grown in it, the itch is healed; he is clean, and the priest shall pronounce him clean. :> — —

ושער שחר אין בו והסגיר הכהן את נגע
הנתק שבעת ימים³² וראה הכהן את
הנתק ביום השביעי והנה לא פשה הנתק
ולא היה בו שער צהב ומראה הנתק אין
עמק מן העור³³ והתגלח ואת הנתק לא
יגלח והסגיר הכהן את הנתק שבעת ימים
שנית³⁴ וראה הכהן את הנתק ביום
השביעי והנה לא פשה הנתק בעור
ומראהו איננו עמק מן העור **וטהרו** הכהן
וכבס בגדיו וטהר³⁵ ואם פשה יפשה
הנתק בעור אחרי טהרתו³⁶ **וראה** הכהן
והנה פשה הנתק בעור לא יבקר הכהן
לשער הצהב טמא הוא³⁷ ואם בעיניו
עמד הנתק ושער שחר צמח בו נרפא
הנתק טהור הוא וטהרו הכהן: < — —

32 הנתק MT 'the plague' הַנֶּגַע | 34 וטהרו MT וְטָהַר אֹתוֹ | 36 וראה MT וְרָאָהוּ (see v.3)

³⁸ And when a man or a woman has bright spots on the skin of the flesh, white bright spots, ³⁹ and the priest shall look, and, behold, if the bright spots on the skin of their flesh are of a dull white, it is tetter that has broken out in the skin; he is clean. ⁴⁰ And if a man's hair has fallen off from his head, he is bald, but he is clean. ⁴¹ And if his hair has fallen off from the front part of his head, he is forehead bald, [but] he is clean. ⁴² But if there is on *his bald head* or on *his bald forehead* a reddish-white plague, it is leprosy breaking out on his bald head or on his bald forehead. ⁴³ Then the priest shall look at *it*, and, behold, if the rising of the plague is reddish-white on his bald head or on his bald forehead, like the appearance of leprosy in the skin of the flesh, ⁴⁴ he is a leprous man, he is unclean; the priest shall surely pronounce him unclean; his plague is on his head. ⁴⁵ And the leper who has the plague, his clothes shall be torn and the hair of his head shall be left loose, and he shall cover the upper lip and proclaim, 'Unclean, unclean.'

³⁸ ואיש או אשה כי יהיה בעור
בשרם בהרות בהרות לבנות ³⁹ וראה
הכהן והנה בעור בשרם בהרות כהות
לבנות בחק הוא פרח בעור טהור הוא
⁴⁰ ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור
הוא ⁴¹ ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבח
הוא טהור הוא ⁴² וכי יהיה בקרחתו או
בגבחתו נגע לבן אדמדם צרעת פרכת
היא בקרחתו או בגבחתו ⁴³ וראה אתה
הכהן והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת
בקרחתו או בגבחתו כמראה צרעת עור
בשר ⁴⁴ איש צרוע הוא טמא הוא טמא
יטמאנו הכהן בראשו נגעו ⁴⁵ והצרוע אשר
בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה
פרוע ועל שפם יעטא וטמא טמא יקרא

39 *bāq* (GSH §4.1.2.10) ≈ MT בָּהֶק (PHON) | 42 בקרחתו N + PRON 3MSG] MT בְּקִרְחָתָהּ N DEF |
בגבחתו N + PRON 3MSG] MT בְּגִבְחָתָהּ N + DEF | היא ≈ MT הִוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 43 אתה
PRON F] MT אָתּוּ PRON M | 45 שפם *ašfām* = MT שָׁפִם ↓ | יעטא *yēttā* עט"י *qal* IMPF ≈ MT יַעֲטֶהּ
(PHON) | טמא יקרא = MT טָמֵא יִקְרָא (PHON)

⁴⁶ All the days during which the plague is in him he shall be unclean; he is unclean. He shall dwell alone; his dwelling shall be outside the camp. :>— —

⁴⁷ The garment that the plague of leprosy is in, whether it be a wool garment or a linen garment; ⁴⁸ whether it is in warp or woof of linen or of wool, whether in a skin or in anything made of skin, ⁴⁹ if the plague is greenish or reddish in the garment or in the skin, or in the warp or in the woof, or in anything made of skin, it is the plague of leprosy and shall be shown to the priest. ⁵⁰ And the priest shall look at the plague, and shut up that which has the plague for seven days. ⁵¹ And he shall look at the plague on the seventh day. If the plague has spread in the garment, either in the warp or in the woof, or in the skin, whatever the skin is used for, the plague is an *obstinate* leprosy; it is unclean. ⁵² And he shall burn the garment, whether in the warp or in the woof, in wool or in linen, or in anything of skin the plague is, for it is an *obstinate* leprosy; it shall be burned in the fire. :>— —

⁴⁶ כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא
בדד ישב מחוץ למחנה מושבו: <: — —

⁴⁷ והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד
צמר או בבגד פשתים ⁴⁸ או בשתי או
בערב לפשתים ולצמר או בעור או בכל
מלאכת עור ⁴⁹ והיה הנגע ירקרק או
אדמדם בבגד או בעור או בשתי או בערב
או בכל כלי עור נגע צרעת הוא והראה
את הכהן ⁵⁰ וראה הכהן את הנגע והסגיר
את הנגע שבעת ימים ⁵¹ וראה את הנגע
ביום השביעי כי פשה הנגע בבגד או
בשתי או בערב או בעור לכל אשר יעשה
העור למלאכה צרעת **ממראת** הנגע טמא
הוא ⁵² ושרף את הבגד או את השתי או
את הערב בצמר או בפשתים או את כל
כלי העור אשר יהיה בו הנגע כי צרעת
ממראת היא באש תשרף: <: — —

⁵¹ **ממראת** *mām'rēt* מר"א *hif* PT (GSH §2.12.2) MT *מִמְאֶרֶת* מא"ר *hif* PT 'painful, malignant' ↓ |
⁵² **ממראת** MT *מִמְאֶרֶת* (see v. 51) | היא ≈ MT *הָוָא* (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

⁵³ And if the priest shall look, and, behold, the plague has not spread in the garment, either in the warp or in the woof, or in anything of skin, ⁵⁴ then the priest shall command that they wash the thing in which the plague is and he shall shut it up seven days more. ⁵⁵ And the priest shall look after the plague's *wash-ing*, and, behold, if the plague has not changed *its colours*, and the plague has not spread, it is unclean; you shall burn it in the fire. It is a fret whether the bareness is on the back or in the front. ⁵⁶ And if the priest looks, and, behold, the plague is dim after *they washed it*, then *they shall tear* it out of the garment or out of the skin or out of the warp or out of the woof. ⁵⁷ And if it appears again in the garment, either in the warp or in the woof or in anything of skin, it is breaking out; you shall burn that which the plague is in with fire. ⁵⁸ And the garment, either the warp or the woof, or anything of skin that *shall be washed*, if the plague departs from them, then *he shall wash* [it] a second time, and [it] shall be clean.”

⁵³ ואם יראה הכהן והנה לא פשה הנגע בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור ⁵⁴ וצוה הכהן וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו שבעת ימים שנית ⁵⁵ וראה הכהן אחרי הכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת היא בקרחתו או בגבחתו ⁵⁶ ואם ראה הכהן והנה כהה הנגע אחרי הכבסו אתו וקרעו אתו מן הבגד או מן העור או מן השתי או מן הערב ⁵⁷ ואם תראה עוד בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור פרכת היא באש תשרפנו את אשר בו הנגע ⁵⁸ והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס וסר מהם הנגע וכבס שנית וטהר

55 *akbas hif* INF] MT *הַכֶּבֶס hotp* INF | *עִינֵי* PL] MT *עִינֹו* SG ‘its color’ | MT *הָיָא* ≈ MT *הָיָא* (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 56 *akbēsu hif* INF + PRON 3MSG/PF 3MPL] MT *הַכֶּבֶס hotp* INF ↓ | *וְקָרַע* PL] MT *וְקָרַע* SG | 57 *הָיָא* ≈ MT *הָיָא* (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 58 *tikkābbās nif* B] MT *תִּכְבֹּס pi* ↓ | *wkabbas pi*] MT *וְכָבַס pu* ↓

⁵⁹This is the law of the plague of leprosy in a garment of wool or linen, either in the warp or the woof, or anything of skin, to pronounce it clean or to pronounce it unclean. :> — —

14

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“This shall be the law of the leper in the day of his cleansing. He shall be brought to the priest, ³and the priest shall go out of the camp, and the priest shall look, and, behold, if the plague of leprosy has healed in the leper, ⁴then the priest shall command *and they shall take* for him who is to be cleansed two living clean birds, and cedar wood, and scarlet, and hyssop. ⁵And the priest shall command *and they shall kill* one of the birds in an earthen vessel over running water. ⁶*And* the living bird he shall take with the cedar wood and the scarlet and the hyssop, and shall dip them and the living bird in the blood of the bird that was killed over the running water. ⁷And he shall sprinkle on him that is to be cleansed of the leprosy

⁵⁹זאת תורת נגע הצרעת בגד הצמר או הפשתים או השתי או הערב או כל כלי העור לטהרו או לטמאו: < — —

יד

¹וידבר יהוה אל משה לאמר ²זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן ³ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע ⁴וצוה הכהן **ולקחו** למטהר שתי צפורים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב ⁵וצוה הכהן **ושחטו** את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים ⁶**ואת** הצפור החיה יקח אתה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב וטבל אתם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטה על מים החיים ⁷והזה על המטהר מן הצרעת

59 הצרעת ≈ MT צָרַעַת – DEF (see §4.1.3.2.5) | העור ≈ MT עֹר – DEF (see §4.1.3.2.5) 14.4 **ולקחו** PL] MT וְלָקַח SG | **ושחטו** 5 | MT וְשָׁחַט SG | **ואת** 6 ¹] MT אֶת – ו | מים חיים ≈ MT הַמַּיִם הַחַיִּים + DEF (see §4.1.3.2.5)

seven times, and shall pronounce him clean, and shall let the living bird go into the open field. ⁸ And he who is to be cleansed shall wash his clothes, and shave off all his hair, and bathe himself in water, and he shall be clean. And after that he shall come into the camp, but shall dwell outside his tent seven days. ⁹ And it shall be on the seventh day that he shall shave all his hair off his head and his beard and his eye-brows; all his hair he shall shave off, and he shall wash his clothes, and he shall bathe his flesh in water, and he shall be clean. :>— —

¹⁰ And on the eighth day he shall take two male lambs without blemish *a year old*, and one ewe lamb a year old without blemish, and three tenth parts of an ephah of fine flour for a meal offering, mingled with oil, and *one log of oil*. ¹¹ And the priest who cleanses him shall set the man who is to be cleansed and these things before Shema, at the entrance of the tent of meeting. ¹² And the priest shall take one of the male lambs and offer it for a trespass offering, along with the log of oil, and wave them for a wave offering before Shema. ¹³ And he shall kill the male lamb in the place

שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפור החיה על פני השדה ⁸ וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהל שבועת ימים ⁹ והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו ואת ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהר: <— —

¹⁰ וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים **בני שנה** וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג **שמן אחד** ¹¹ והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני יהוה פתח אהל מועד ¹² ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת לג השמן והניף אתם תנופה לפני יהוה ¹³ ושחט את הכבש במקום

אֶחָד שֶׁמֶן MT [שמן אחד] | MT minus [בני שנה 10]

where **they** kill the sin offering and the burned offering, in the place of the sanctuary. For as the sin offering is the priest's, **so is the trespass offering**; it is most holy. :>— —

¹⁴ And the priest shall take of the blood of the trespass offering, and shall put it on the tip of the right ear of him who is to be cleansed and on the thumb of his right hand and on the great toe of his right foot. ¹⁵ And the priest shall take of the log of oil and pour it into the palm of his own left hand. ¹⁶ And the priest shall dip his right finger in the oil that is in his left hand and shall sprinkle of the oil seven times before Shema. ¹⁷ And of the rest of the oil that is in his hand the priest shall put on the tip of the right ear of him who is to be cleansed and on the thumb of his right hand and on the great toe of his right foot, on the blood of the trespass offering. ¹⁸ And the rest of the oil that is

אשר **ישחטו** את החטאת ואת העלה במקום הקדש כי כחטאת **כאשם** הוא לכהן קדש קדשים הוא: <— —

¹⁴ ולקח הכהן מדם האשם ונתן » « על תנך און המטהר הימנית ועל בהון ידו הימנית ועל בהון רגלו הימנית ¹⁵ ולקח הכהן מלג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית ¹⁶ וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית והזה מן השמן » « שבע פעמים לפני יהוה ¹⁷ ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנך און המטהר הימנית ועל בהון ידו הימנית ועל רגלו הימנית על דם האשם ¹⁸ והנותר בשמן אשר

13 **ישחטו** PL] MT ישחט SG | **כאשם** MT האשם | 14 « » MT הכהן תנך | *tēnak qatīl* ≈ MT תנך *qatūl* | תנך *tēnak qatīl* ≈ MT תנך 17 | **באצבעו** MT באצבעו | 16 « » MT בהון (↓ Exod. 24.10) | *bā'on* (twice) ≈ MT בהון *qatūl* | *bā'on* (twice) ≈ MT בהון (↓ Exod. 24.10)

in the priest's hand he shall put on the head of him who is to be cleansed. And the priest shall make atonement for him before Shema. ¹⁹ And the priest shall offer the sin offering and make atonement for him who is to be cleansed from his uncleanness. And afterward he shall kill the burned offering. ²⁰ And the priest shall offer the burned offering and the meal offering on the altar *before Shema*. And the priest shall make atonement for him, and he shall be clean. :>— —

²¹ And if he is poor and cannot afford so much, then he shall take one male lamb for a trespass offering to be waved, to make atonement for him, and one tenth part of an ephah of fine flour mingled with oil for a meal offering, and a log of oil, ²² and two turtle-doves or two young pigeons, such as he can afford. And one shall be a sin offering and the other a burned offering. ²³ And on the eighth day he shall bring them for his cleansing to the priest, to the entrance of the tent of meeting, before Shema. ²⁴ And the priest shall take the male lamb of the trespass offering and the log of oil, and shall wave them for a wave offering before Shema. ²⁵ And he shall kill the male lamb of the trespass offering. :>— —

על כף הכהן יתן על ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה ¹⁹ ועשה הכהן את החטאת וכפר על המטהר מטמאתו ואחר ישחט את העלה ²⁰ והעלה הכהן את העלה ואת המנחה המזבחה לפני יהוה וכפר עליו הכהן וטהר: <— —

²¹ ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולשמן ²² ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת ואחד עלה ²³ והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן אל פתח אהל מועד לפני יהוה ²⁴ ולקח הכהן את כבש האשם ואת לג השמן והניף אתם » « תנופה לפני יהוה ²⁵ ושחט את כבש האשם: <— —

הכהן MT] » « 24 | DEF + MT וְהֶאֱחָד ≈ ואחד 22 | MT minus] לפני יהוה 20

And the priest shall take of the blood of the trespass offering and put it on the tip of the right ear of him who is to be cleansed, and on the thumb of his right hand and on the great toe of his right foot. ²⁶ And the priest shall pour of the oil into the palm of his own left hand, ²⁷ and the priest shall sprinkle with his right finger of the oil that is in his left hand seven times before Shema. ²⁸ And the priest shall put of the oil that is in his hand on the tip of the right ear of him who is to be cleansed and on the thumb of his right hand and on the great toe of his right foot, in the place of the blood of the trespass offering. ²⁹ And the rest *of the oil* that is in the priest's hand he shall put on the head of him who is to be cleansed, to make atonement for him before Shema. ³⁰ And he shall offer one of the turtle-doves or *of the young* pigeons, whichever his hand attains, ³¹ whichever his hand attains, one for a sin offering and the other for a burned offering, with the meal offering, and shall make atonement for him who is to be cleansed before Shema. ³² This is the law for him in whom is the plague of leprosy, who is not able to get that which pertains to his cleansing. :>— —

ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנך
אזן המטהר הימנית ועל בהון ידו הימנית
ועל בהון רגלו הימנית ²⁶ ומן השמן יצק
הכהן על כף הכהן השמאלית ²⁷ והזה
הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על
כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה
²⁸ ונתן הכהן מן השמן אשר על כפו על
תנך אזן המטהר הימנית ועל בהון ידו
הימנית ועל בהון רגלו הימנית על מקום
דם האשם ²⁹ והנותר **בשמן** אשר על כף
הכהן יתן על ראש המטהר לכפר עליו
לפני יהוה ³⁰ ועשה את האחד מן התרים
או **מבני** היונה מאשר תשיג ידו ³¹ את
אשר תשיג ידו את האחד חטאת ואת
האחד עלה על המנחה וכפר **» «** על
המטהר לפני יהוה ³² זאת תורת אשר
בו נגע צרעת אשר לא תשיג ידו
בטהרתו: <— —

הימנית ²⁷ | MT בָּהֶן (Exod. 24.10) | ²⁵ *tēnak qatīl* ≈ MT תִּנְיָךְ *qatīl* | בהון *bā'on* (twice) ≈ MT בָּהֶן | *ayyammīnat N qattīl* ≈ MT הַיָּמִינִית *N qatāl* | ²⁸ *tēnak qatīl* ≈ MT תִּנְיָךְ *qatīl* | ²⁹ **בשמן** | ³⁰ **מבני** | ³¹ **» «** | MT הפֶּה | ³² זאת תורת אשר | ³⁰ **מבני** | MT מִן-הַשֶּׁמֶן 'of the oil' | ²⁹ **בשמן** | MT בָּהֶן (Exod. 24.10) |

³³ And Shema spoke to Mushî and to Ārron, saying: ³⁴ “When you come into the land of Ka'nān, which I give you for a possession, and I put the plague of leprosy in a house of the land of your possession, ³⁵ then he who owns the house shall come and tell the priest, saying, ‘There seems to me to be as it were a plague in the house.’ ³⁶ And the priest shall command that they empty the house before the priest goes in to see the plague, lest all that is in the house be made unclean. And *afterward* the priest shall go in to see the house. ³⁷ And *the priest* shall look at the plague, and, behold, if the plague is in the walls of the house with hollow streaks, greenish or reddish, and its appearance is lower than the wall, ³⁸ then the priest shall go out of the house to the door of the house and shut up the house seven days. ³⁹ And the priest shall come again on the seventh day, and shall look, and, behold, if the plague has spread in the walls of the house, ⁴⁰ then the priest shall command that they take out the stones in which the plague is and cast them into an unclean place outside the city.

³³ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר ³⁴ כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני
נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית
ארץ אחזתכם ³⁵ ובא אשר לו הבית והגיד
לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית ³⁶ וצוה
הכהן ופנו את הבית בטרם יבוא הכהן
לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר
בבית **ואחרי** כן יבוא הכהן לראות את
הבית ³⁷ וראה **הכהן** את הנגע והנה הנגע
בקירות הבית שקעררות ירקרקות או
אדמדמות ומראהו שפל מן הקיר
³⁸ ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית
והסגיר את הבית שבעת ימים ³⁹ ושב
הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה
הנגע בקירות הבית ⁴⁰ וצוה הכהן וחלצו
את האבנים אשר בהן הנגע והשלכו
אתהן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא

36 **ואחרי** MT | **הכהן** MT minus

⁴¹ And *they* shall scrape the house within round about, and they shall pour out the earth that they scrape off outside the city into an unclean place. ⁴² And they shall take other stones and put them in the place of those stones, and *they* shall take other earth, and *they* shall plaster the house. :>— —

⁴³ And if the plague comes again and breaks out in the house *after they* had taken out the stones and after scraping the house and after plastering, ⁴⁴ then the priest shall come in and look, and, behold, if the plague *broke out* in the house, [*it is*] an *obstinate* leprosy in the house; it is unclean. ⁴⁵ And *they* shall break down the house, its stones and its timber and all the mortar of the house, and *they* shall carry [them] out of the city into an unclean place. ⁴⁶ And he that goes into the house all the while that it is shut up shall be unclean until the evening. ⁴⁷ And he that lies in the house shall wash his clothes, and *he that skins* in the house shall wash his clothes.

⁴¹ ואת הבית יקצעו מביט סביב ושפכו את העפר אשר הקיצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא ⁴² ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים ועפר אחר יקחו וטחו את הבית: <— —

⁴³ ואם ישוב הנגע ופרח בבית אחרי חלצו את האבנים ואחרי הקצות את הבית ואחרי הטח ⁴⁴ ובא הכהן וראה והנה פרח הנגע בבית צרעת ממראת » « בבית טמא הוא ⁴⁵ ונתצו את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית והוציאו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא ⁴⁶ והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו יטמא עד הערב ⁴⁷ והשכב בבית יכבס » « בגדיו והאכל בבית יכבס » « בגדיו

41 יקצעו PL] MT יקצע SG | hif קו"ץ *āqīṣu* הקיצו | hif קצ"י הקצו MT | 42 יקחו PL] MT יקח SG | וטחו PL] MT יטח SG | 43 אחרי MT] אחר | חלצו PL] MT חלץ SG | טח/חט"א *ṭṭā* הטח INF *nif/hif* (GSH §2.14.15, 3) ≈ MT טו"ח הטוח *nif* INF ABS | 44 פרח MT] *qal* פר"ח *qal* פשה *qal* 'spread' | 45 ונתצו PL] MT ונתץ SG | הוציאו PL] MT והוציא SG | 46 והבא MT] הבא | 47 והשכב MT] והשכב PT | והאכל MT] האכל PT (Lev. 11.40) | » « (twice) MT] את MT

⁴⁸And if the priest shall come in and look, and, behold, the plague did not *break out* in the house, after the house was plastered, then the priest shall pronounce the house clean, because the plague is healed. :> — —

⁴⁹ And *they* shall take to cleanse the house two birds, and cedar wood, and scarlet, and hyssop. ⁵⁰ And *they* shall kill one of the birds in an earthen vessel over running water. ⁵¹ And he shall take the cedar wood and the *scarlet and the hyssop* and the living bird, and dip them in the blood of the slain bird, and in the running water, and sprinkle *on* the house seven times. ⁵² And he shall cleanse the house with the blood of the bird, and with the running water, and with the living bird, and with the cedar wood, *and with the scarlet, and with the hyssop*, ⁵³ but he shall let the living bird go out of the city *into* the open field. So he shall make atonement for the house; and it shall be clean.” ⁵⁴ This is the law for all manner of plague of leprosy, and for an itch, ⁵⁵ and for the leprosy of a garment, and for a house,

48 ואם בא יבוא הכהן וראה והנה לא **פרח** הנגע בבית אחרי הטח את הבית וטהר הכהן את הבית כי נרפא הנגע: — —

49 **ולקחו** לחטא את הבית שתי צפורים ועץ ארז ושני תולעת ואזוב 50 **ושחטו** את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים 51 ולקח את עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב ואת הצפור החיה וטבל אתם בדם הצפור השחוטה ובמים החיים והזה **על** הבית שבע פעמים 52 וחתא את הבית בדם הצפור ובמים החיים ובצפור החיה ובעץ הארז ובשני התולעת ובאזוב 53 ושלח את הצפור החיה אל מחוץ לעיר **על** פני השדה וכפר על הבית וטהר 54 זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק 55 ולצרעת הבגד ולבית

48 **פרח** MT *qal* 'פר"ח' *qal* פִּרְחָה 'spread' | MT הִטָּה *ḥṭṭā* (see v. 43 above) | 49 **ולקחו** PL MT
הָאֵלֹהִים וְגַתְּ | שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת MT [שני התולעת ואת האזוב SG] | 50 **ושחטו** PL *wšāt* (= MT וְשַׁחַטְתָּ SG) | 51 **ובאזוב ובשני התולעת ובאזוב** MT [ובשני התולעת ובאזוב SG] | 52 **על** MT *al* | 53 **על** MT *al* | 54 **על** MT *al* | 55 **על** MT *al* | 56 **על** MT *al* | 57 **על** MT *al* | 58 **על** MT *al* | 59 **על** MT *al* | 60 **על** MT *al* | 61 **על** MT *al* | 62 **על** MT *al* | 63 **על** MT *al* | 64 **על** MT *al* | 65 **על** MT *al* | 66 **על** MT *al* | 67 **על** MT *al* | 68 **על** MT *al* | 69 **על** MT *al* | 70 **על** MT *al* | 71 **על** MT *al* | 72 **על** MT *al* | 73 **על** MT *al* | 74 **על** MT *al* | 75 **על** MT *al* | 76 **על** MT *al* | 77 **על** MT *al* | 78 **על** MT *al* | 79 **על** MT *al* | 80 **על** MT *al* | 81 **על** MT *al* | 82 **על** MT *al* | 83 **על** MT *al* | 84 **על** MT *al* | 85 **על** MT *al* | 86 **על** MT *al* | 87 **על** MT *al* | 88 **על** MT *al* | 89 **על** MT *al* | 90 **על** MT *al* | 91 **על** MT *al* | 92 **על** MT *al* | 93 **על** MT *al* | 94 **על** MT *al* | 95 **על** MT *al* | 96 **על** MT *al* | 97 **על** MT *al* | 98 **על** MT *al* | 99 **על** MT *al* | 100 **על** MT *al* | 101 **על** MT *al* | 102 **על** MT *al* | 103 **על** MT *al* | 104 **על** MT *al* | 105 **על** MT *al* | 106 **על** MT *al* | 107 **על** MT *al* | 108 **על** MT *al* | 109 **על** MT *al* | 110 **על** MT *al* | 111 **על** MT *al* | 112 **על** MT *al* | 113 **על** MT *al* | 114 **על** MT *al* | 115 **על** MT *al* | 116 **על** MT *al* | 117 **על** MT *al* | 118 **על** MT *al* | 119 **על** MT *al* | 120 **על** MT *al* | 121 **על** MT *al* | 122 **על** MT *al* | 123 **על** MT *al* | 124 **על** MT *al* | 125 **על** MT *al* | 126 **על** MT *al* | 127 **על** MT *al* | 128 **על** MT *al* | 129 **על** MT *al* | 130 **על** MT *al* | 131 **על** MT *al* | 132 **על** MT *al* | 133 **על** MT *al* | 134 **על** MT *al* | 135 **על** MT *al* | 136 **על** MT *al* | 137 **על** MT *al* | 138 **על** MT *al* | 139 **על** MT *al* | 140 **על** MT *al* | 141 **על** MT *al* | 142 **על** MT *al* | 143 **על** MT *al* | 144 **על** MT *al* | 145 **על** MT *al* | 146 **על** MT *al* | 147 **על** MT *al* | 148 **על** MT *al* | 149 **על** MT *al* | 150 **על** MT *al* | 151 **על** MT *al* | 152 **על** MT *al* | 153 **על** MT *al* | 154 **על** MT *al* | 155 **על** MT *al* | 156 **על** MT *al* | 157 **על** MT *al* | 158 **על** MT *al* | 159 **על** MT *al* | 160 **על** MT *al* | 161 **על** MT *al* | 162 **על** MT *al* | 163 **על** MT *al* | 164 **על** MT *al* | 165 **על** MT *al* | 166 **על** MT *al* | 167 **על** MT *al* | 168 **על** MT *al* | 169 **על** MT *al* | 170 **על** MT *al* | 171 **על** MT *al* | 172 **על** MT *al* | 173 **על** MT *al* | 174 **על** MT *al* | 175 **על** MT *al* | 176 **על** MT *al* | 177 **על** MT *al* | 178 **על** MT *al* | 179 **על** MT *al* | 180 **על** MT *al* | 181 **על** MT *al* | 182 **על** MT *al* | 183 **על** MT *al* | 184 **על** MT *al* | 185 **על** MT *al* | 186 **על** MT *al* | 187 **על** MT *al* | 188 **על** MT *al* | 189 **על** MT *al* | 190 **על** MT *al* | 191 **על** MT *al* | 192 **על** MT *al* | 193 **על** MT *al* | 194 **על** MT *al* | 195 **על** MT *al* | 196 **על** MT *al* | 197 **על** MT *al* | 198 **על** MT *al* | 199 **על** MT *al* | 200 **על** MT *al* | 201 **על** MT *al* | 202 **על** MT *al* | 203 **על** MT *al* | 204 **על** MT *al* | 205 **על** MT *al* | 206 **על** MT *al* | 207 **על** MT *al* | 208 **על** MT *al* | 209 **על** MT *al* | 210 **על** MT *al* | 211 **על** MT *al* | 212 **על** MT *al* | 213 **על** MT *al* | 214 **על** MT *al* | 215 **על** MT *al* | 216 **על** MT *al* | 217 **על** MT *al* | 218 **על** MT *al* | 219 **על** MT *al* | 220 **על** MT *al* | 221 **על** MT *al* | 222 **על** MT *al* | 223 **על** MT *al* | 224 **על** MT *al* | 225 **על** MT *al* | 226 **על** MT *al* | 227 **על** MT *al* | 228 **על** MT *al* | 229 **על** MT *al* | 230 **על** MT *al* | 231 **על** MT *al* | 232 **על** MT *al* | 233 **על** MT *al* | 234 **על** MT *al* | 235 **על** MT *al* | 236 **על** MT *al* | 237 **על** MT *al* | 238

⁵⁶ and for a rising, and for a scab, and for a bright spot, ⁵⁷ to teach when it is unclean and when it is clean; this is the law of leprosy. :>— —

15

¹And Shema spoke to Mushi and to Ārron, saying: ²“Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When any man has a discharge out of his flesh, his discharge is unclean. ³And this shall be his uncleanness in his discharge, whether his flesh is *wet with* his discharge or *his flesh is blocked by its discharge, he is unclean all the days of the discharge of his flesh, or* [the days during which] his flesh is blocked by its discharge, it is his uncleanness. ⁴Every bed on which he who has the discharge lies shall be unclean, and everything on which he sits shall be unclean. ⁵And whoever touches his bed shall wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ⁶And he that sits on anything on which he who has the discharge has sat

⁵⁶ ולשאת ולספחת ולבהרת ⁵⁷ להורות
ביום הטמא וביום הטהור זאת תורת
הצרעת: <— —

טו

¹ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר
² דברו אל בני ישראל ואמרתם אליהם
איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא
הוא ³ וזאת תהיה טמאתו בזובו **רר** בשרו
את זובו או **חתום בשרו מזובו טמא הוא**
כל ימי זוב בשרו או החתים בשרו
מזובו טמאתו היא ⁴ כל המשכב אשר
ישכב עליו הזב יטמא וכל הכלי אשר ישב
עליו יטמא ⁵ ואיש אשר יגע במשכבו
יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב
⁶ והישב על הכלי אשר ישב עליו הזב

15.3 **רר** *rār qal* PT] MT *qal* PF | **את** *at* PREP ‘with, from’] MT *אֶת* (¶ Gen. 32.12) | **חתום בשרו מזובו**
או *MT minus* ¶ | **זוב** *zāb* (זב)] MT *minus* | **הוא** *MT minus* (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

shall wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ⁷ And he that touches the flesh of him who has the discharge shall wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ⁸ And if he who has the discharge *spit* on him who is clean, then *he shall wash* his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ⁹ And any saddle on which he who has the discharge rides shall be unclean. ¹⁰ And whoever touches anything that was under him shall be unclean until the evening. And he who carries those things shall wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ¹¹ And whomever he who has the discharge touches without having rinsed *his hand* in water *shall wash* his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ¹² And the earthen vessel, which he who has the discharge touches, shall be broken, and every vessel of wood shall be rinsed in water. :>— —

יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב
⁷ והנגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ
 במים וטמא עד הערב ⁸ וכי ירק הזב
 בטהור יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד
 הערב ⁹ וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב
 יטמא ¹⁰ וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו
 יטמא עד הערב והנשא אתם יכבס בגדיו
 ורחץ במים וטמא עד הערב ¹¹ וכל אשר
 יגע בו הזב וידו לא שטף במים יכבס
 בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב ¹² וכלי
 חרש אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ
 ישטף במים: <— —

8 ירק *yirraq* IMPF] MT יִרֹק INF | יכבס IMPF] MT וַיִּכְבֵּס CONV PF | 11 וידו SG] MT וַיִּדּוּ PL | יכבס IMPF]
 MT וַיִּכְבֵּס CONV PF

¹³And when he who has a discharge is cleansed of his discharge, then he shall count for himself seven days for his cleansing, and wash his clothes; and he shall bathe his flesh in running water, and shall be clean. ¹⁴And on the eighth day he shall take two turtle-doves or two young pigeons and come before Shema to the entrance of the tent of meeting and give them to the priest. ¹⁵And the priest shall offer them, one for a sin offering and one for a burned offering. And the priest shall make atonement for him before Shema for his discharge. ¹⁶And if any man's seed of copulation goes out from him, then he shall bathe all his flesh in water, and be unclean until the evening. ¹⁷And every garment and every skin on which the seed of copulation comes, *he shall wash* with water, and be unclean until the evening. ¹⁸And the woman *with* whom *her man* lies with seed of copulation, they shall both bathe themselves in water, and be unclean until the evening. :> — —

¹³וכי יטהר הזב מזובו וספר לו
שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ
את בשרו במים חיים וטהר ¹⁴וביום
השמיני יקח לו שתי תרים או שני בני יונה
ובא לפני יהוה אל פתח אהל מועד ונתנם
אל הכהן ¹⁵ועשה אתם הכהן אחד חטאת
ואחד עלה וכפר עליו הכהן לפני יהוה
מזובו ¹⁶ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע
ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב
¹⁷וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת
זרע **וכבס** במים וטמא עד הערב ¹⁸ואשה
אשר ישכב **אישה אתה** שכבת זרע ורחצו
במים וטמאו עד הערב: < — —

13 **את** MT minus | 15 ואחד ≈ MT וְהֵאָחֵד + DEF (see §4.1.3.2.5) | 17 **וכבס** *wkabbas pi* PF] MT וְכָבַס *pu* PF | 18 **אישה** N + PRON 3FSG] MT אִישׁ 'a man' | **אתה** *itta* PREP (see §3.3, fn. 47)] MT אַתָּה NOTA ACC (|| Gen. 34.2)

¹⁹ And if a woman has a discharge, and her discharge in her flesh is blood, she shall be in her impurity for seven days, [and] *whoever* touches her shall be unclean until the evening. ²⁰ And everything on which she lies during her impurity shall be unclean. And everything on which she sits shall be unclean. ²¹ And whoever touches her bed shall wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ²² And whoever touches anything on which she sits shall wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ²³ And if *it is* on *the bed* or on anything on which she sits, when he touches it, he shall be unclean until the evening. ²⁴ And if *her man* lies *with her* and her impurity is upon him, *he shall be unclean* for seven days, and every bed on which he lies shall be unclean. :> — —

²⁵ And if a woman has a discharge of her blood for many days, not in the time of her impurity, or if she has a discharge beyond the time of her impurity,

¹⁹ ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה כל הנגע בה יטמא עד הערב ²⁰ וכל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא וכל אשר תשב עליו יטמא ²¹ וכל הנגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב ²² וכל הנגע בכל הכלי אשר תשב עליו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב ²³ ואם על המשכבה היא או על הכלי אשר היא ישבת עליו בנגעו בו יטמא עד הערב ²⁴ ואם שכב ישכב אישה אתה ותהיה נדתה עליו יטמא שבעת ימים וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא: < — —

²⁵ ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה או כי תזוב על נדתה

19 כל MT וְכָל + ו | 22 הכלי ≈ MT כְּלִי DEF (see §4.1.3.2.5) | 23 המשכבה ammaškāba N F MT המשֶׁכֶּב N M | 24 אישה MT אִשָּׁה (see v. 18 above) | 1° היא MT הִוא ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1 | 2° היא MT הִוא ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1 | itta PREP MT אִתָּה NOTA ACC (see v. 18 above) | אתה IMPF ≈ MT וְתִהְיֶה SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | יטמא IMPF MT וְטִמָּא CONV PF

all the days of the discharge of her uncleanness she shall be as in the days of her impurity; she is unclean. ²⁶ Every bed on which she lies, all the days of her discharge, shall be to her as the bed of her impurity. And everything on which she sits shall be unclean, as in the uncleanness of her impurity. ²⁷ *Whoever* touches these things shall be unclean, and shall wash his clothes, and bathe himself in water, and be unclean until the evening. ²⁸ But if she is cleansed of her discharge, then she shall count for herself seven days, and after that she shall be clean. ²⁹ And on the eighth day she shall take two turtle-doves or two young pigeons and bring them to the priest, to the entrance of the tent of meeting. ³⁰ And the priest shall offer the one for a sin offering and the other for a burned offering. And the priest shall make atonement for her before Shema for the discharge of her uncleanness. ³¹ *You shall warn* the children of Yishra'el of their uncleanness, lest they die in their uncleanness when they defile my tabernacle that is in their midst.” ³² This is the law for him who has a discharge and for him whose

כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה תהיה
טמאה היא ²⁶ כל המשכב אשר תשכב
עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה
וכל הכלי אשר תשב עליו טמא יהיה
כטמאת נדתה ²⁷ **כל** הנגע במ יטמא וכבס
בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב ²⁸ ואם
טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים
ואחר תטהר ²⁹ וביום השמיני תקח לה
שתי תרים או שני בני יונה והביאה אתם
אל הכהן אל פתח אהל מועד ³⁰ ועשה
הכהן את האחד חטאת ואת האחד עלה
וכפר עליה הכהן לפני יהוה מזוב טמאתה
³¹ **והזהרתם** את בני ישראל מטמאתם
ולא ימותו בטמאתם בטמאם את משכני
אשר בתוכם ³² זאת תורת הזב ואשר

וזהררתם 31 | וּ+ (וְכָל = *wkal* [כָּל 27] | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) הָּוּא MT ≈ היא 25
wāzārtimma 'you shall separate' *hif* נ"ר והזרתם MT *hif* זה"ר *wāzārtimma*

seed of copulation goes from him so that he is unclean thereby,³³ and for her that is sick with her impurity, and of him that has a discharge, a man or a woman, and for a man who lies with an unclean woman. :>— —

16

¹ And Shema spoke to Mushî after the death of the two sons of Ārron, when they drew near before Shema and died. :>— —

² And Shema said to Mushî: “Tell Ārron your brother not to come at any time into the holy [place] inside the veil, before the ark-cover which is on the ark, lest he die. For I will appear in the cloud **at** the ark-cover. ³ But in this way shall Ārron come into the holy [place]: with a young bull for a sin offering and a ram for a burned offering. ⁴ **And** he shall put on the holy linen *coat*, and he shall have the linen breeches upon his flesh, and **shall be girded** with the linen girdle and with the linen turban **shall he be attired**; these are the holy garments. And he shall bathe **all** his flesh in water and put them on. :>— —

תצא ממנו שכבת זרע לטמאה בה ³³ והדבה בנדתה והזב את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה: — —<

טז

¹ וידבר יהוה אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני יהוה וימתו: — —<

² ויאמר יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות כי בענן אראה **אל** הכפרת ³ בזאת יבוא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה ⁴ **וכיתנת** בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבגית בד **יחגר** ובמצנפת בד **יצנף** בגדי קדש הם ורחץ במים את **כל** בשרו ולבשם: — —<

33 waddābā ≈ MT וְהָדְבָה (PHON) | על MT 3° אל 16.2 | wkittānət N qittālēt (GSH) **וכיתנת** 4 | qal יִצְנֵף MT **יצנף** | qal יִחַגֵּר MT **יחגר** | qtolet נִתְקַנֵּת MT [§4.1.5.9] | MT minus

⁵ And he shall take of the congregation from the children of Yishra'el two male goats for a sin offering and one ram for a burned offering. ⁶ And Ārron shall present the bull as the sin offering for himself, and make atonement for himself and for his house. ⁷ And he shall take the two goats and set them before Shema at the entrance of the tent of meeting. ⁸ And Ārron shall cast lots over the two goats, one lot for Shema and the other lot for Azazel. ⁹ And Ārron shall present the goat on which the lot fell for Shema and offer him for a sin offering, ¹⁰ but the goat on which the lot fell for Azazel, *he shall set* alive before Shema to make atonement for him, to send him away for Azazel into the wilderness. ¹¹ And Ārron shall present the bull as a sin offering for himself, and shall make atonement for himself and for his house, and shall kill the bull as a sin offering for himself. ¹² And he shall take a censer full of coals of fire from the altar before Shema, and his hands full of sweet incense beaten small, and bring it inside the veil. ¹³ And he shall put the incense on the fire before Shema, that the cloud of the incense may cover the ark-cover that is on the testimony, lest he die. :> —

⁵ ומאת עדת בני ישראל יקח שני
שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה
⁶ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו
וכפר בעדו ובעד ביתו ⁷ ולקח את שני
השערים והעמיד אתם לפני יהוה פתח
אהל מועד ⁸ ונתן אהרן על שני השעירים
גורלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד
לעזאזל ⁹ והקריב אהרן את השעיר אשר
עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת
¹⁰ והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל
יעמיד חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח
אתו לעזאזל המדברה ¹¹ והקריב אהרן
את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד
ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו
¹² ולקח מלוא המחטה גחלי אש מעל
המזבח מלפני יהוה ומלוא חופניו קטרת
סמים דקה והביא מבית לפרכת ¹³ ונתן
את הקטרת על האש לפני יהוה וכסה ענן
הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא
ימות: < —

¹⁰ **יעמיד** yāmməd hif] MT **יַעְמִיד** hof 'shall be set'

¹⁴ And he shall take of the blood of the bull and sprinkle it with his finger *toward* the ark-cover on the east side, and in front of the ark-cover shall he sprinkle of the blood with his finger seven times. ¹⁵ Then he shall kill the goat of the sin offering that is for the people and bring his blood inside the veil and do with its blood as he did with the blood of the bull, and sprinkle it on the ark-cover and in front of the ark-cover. ¹⁶ And he shall make atonement for the holy place, because of the uncleannesses of the children of Yishra'el and because of their transgressions, all their sins. And so he shall do for the tent of meeting, which dwells with them in the midst of their uncleannesses. ¹⁷ And there shall be no man in the tent of meeting when he goes in to make atonement in the holy [place] until he comes out and has made atonement for himself and for his house and for all the assembly of Yishra'el. ¹⁸ And he shall go out to the altar that is before Shema and make atonement for it. :>— —

¹⁴ ולקח מדם הפר והזה באצבעו אל פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו ¹⁵ ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת ¹⁶ וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם ¹⁷ וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל ¹⁸ ויצא אל המזבח אשר לפני יהוה וכפר עליו: <— —

על MT] אל 14

And he shall take of the blood of the bull and of the blood of the goat and put it on the horns of the altar round about. ¹⁹ And he shall sprinkle of the blood on it with his finger seven times, and cleanse it, and hallow it from the uncleannesses of the children of Yishra'el. ²⁰ And when he has made an end of atoning for the holy place and the tent of meeting and the altar, he shall present the live goat. ²¹ And Ārron shall lay both his hands upon the head of the live goat, and confess over him all the iniquities of the children of Yishra'el, and all their transgressions, all their sins; and he shall put them on the head of the goat, and shall send him away by the hand of a man who is in readiness into the wilderness. ²² And the goat shall bear upon it all their iniquities to a solitary land, and he shall let the goat go in the wilderness. ²³ And Ārron shall come into the tent of meeting, and shall take off the linen garments, which he put on when he went into the holy [place], and shall leave them there. ²⁴ And he shall bathe his flesh in water in a holy place and put on his garments and come out and offer his burned offering and the burned offering of the people

ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב ¹⁹ והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל ²⁰ וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי ²¹ וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה ²² ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר ²³ ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבאו אל הקדש והניחם שם ²⁴ ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש « » בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם

24 « »] MT אֶת

and make atonement for himself and for the people. ²⁵ And the fat of the sin offering he shall burn on the altar. :>— —

²⁶ And he who lets the goat go to Azazel shall wash his clothes and bathe his flesh in water, and afterward he shall come into the camp. ²⁷ And the bull of the sin offering and the goat of the sin offering, whose blood was brought in to make atonement in the holy [place], shall he carry out of the camp. And *one* shall burn their skins and their flesh and their dung in the fire. ²⁸ And he who burned them shall wash his clothes and bathe his flesh in water, and afterward he shall come into the camp. ²⁹ And it shall be a statute to you forever. :>— —

In the seventh month, on the tenth day of the month, you shall afflict your souls, and shall do no manner of work, either the native or the stranger that sojourns among you, ³⁰ for on this day shall atonement be made for you to cleanse you; from all your sins you shall be clean before Shema. ³¹ *It is* a Sabbath of complete rest to you, and you shall afflict your souls. It is a statute forever, ^[32] the priest, who shall be anointed

וכפר בעדו ובעד העם ²⁵ ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה: <— —

²⁶ והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה ²⁷ ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקדש יוצא אל מחוץ למחנה ושרף באש את עורתם ואת בשרם ואת פרשם ²⁸ והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המחנה ²⁹ והיתה לכם לחקת עולם: <— —

בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם ³⁰ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו ³¹ שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם. חקת עולם ^[32] יכפר הכהן אשר ימשח אתו

27 ושרף SG] MT וְשָׂרְפוּ PL | 31 הוא MT] היא | 32 יכפר IMPF] MT יִכַּפֵּר CONV PF

and who shall be consecrated to be priest in his father's stead, *shall make the atonement*, and shall put on the linen garments, the holy garments. ³³ And he shall make atonement for the holy sanctuary, and he shall make atonement for the tent of meeting and for the altar, *[and]* he shall make atonement for the priests and for all the people of the assembly. ³⁴ And this shall be a statute forever for you, to make atonement for the children of Yishra'el because of all their sins once in the year." And he did as Shema commanded Mushi. :> — —

17

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² "Speak to Ārron and to his sons and to all the children of Yishra'el, and say to them, "This is the thing which Shema has commanded, saying, ³ 'If anyone of the house of Yishra'el kills an ox or lamb or goat in the camp, or kills it outside the camp, ⁴ and has not brought it to the entrance of the tent of meeting, *to make of it a burned offering or a peace offering to Shema so that it may be accepted for a sweet savour, and he killed it outside*

ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש ³³ וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר *על* הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר ³⁴ והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה יהוה את משה: < — —

יז

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר ³ איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ⁴ ואל פתח אהל מועד לא הביאו *לעשות אתו עלה או שלמים ליהוה לרצונכם לריח ניחח וישחטו בחוץ*

MT minus [לעשות... הביאו] 17.4 (העם) *ām* (= MT) ^עם | + וַיַּקֵּל MT [על] 33

and to the entrance of the tent of meeting he did not bring it to offer it as an offering to Shema before the tabernacle of Shema, blood shall be imputed to that man. He has shed blood, and that man shall be cut off from among his people.⁵ To the end that the children of Yishra'el may bring their sacrifices, which they sacrifice in the open field, that they may bring them to Shema, to the entrance of the tent of meeting, to the priest, and sacrifice them for sacrifices of peace offerings to Shema.⁶ And the priest shall sprinkle the blood on the altar of Shema, *which is* at the entrance of the tent of meeting, and burn the fat for a sweet savour to Shema.⁷ And they shall no more sacrifice their sacrifices *at the gates* after whom they play the whore. This shall be a statute forever to them throughout their generations.⁸ And you shall say to them, 'If any-one of the house of Yishra'el or of the strangers that sojourn among them *offers* a burned offering or sacrifice,⁹ and does not bring it to the entrance of the tent of meeting, to sacrifice it to Shema, that man shall be cut off from his people. :> — —

ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריבו קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמיו⁵ למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זבחים על פני השדה והביאום ליהוה אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים ליהוה אתם⁶ וזרק הכהן את הדם על מזבח יהוה אשר פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח ליהוה⁷ ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשערים אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדורתם⁸ ואליהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעשה עלה או זבח⁹ ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו: < — —

[אשר 6 | (עָמּוֹ MT) (= SG (עמו) ammu) ^עמיו | 'to offer' לְהַקְרִיב MT + PRON 3MSG] INF להקריבו
[יעלה 8 | 'to the he-goats' שְׁעִיר N לְשַׁעֲרֵי־הָ MT (*שַׁעַר) laššārām N לשערים 7 | MT minus
'offers']

¹⁰ And if anyone of the house of Yishra'el or of the strangers *that sojourn* among them eats any manner of blood, I will set my face against that soul that eats blood and will cut him off from among his people. ¹¹ For the life of the flesh *is* in the blood, and I have given it to you on the altar to make atonement for your souls, for it is the blood that makes atonement by reason of the life.' ¹² Therefore I said to the children of Yishra'el, 'No soul among you shall eat blood, neither shall any stranger that sojourns among you eat blood. :> — —

¹³ And anyone of the *house* of Yishra'el, or of the strangers that sojourn among *you*, who takes in hunting any beast or bird that may be eaten, he shall pour out its blood and cover it with dust. ¹⁴ For the life of all flesh is its blood; its blood is its life.' Therefore *he said* to the children of Yishra'el, 'You shall not eat the blood of any flesh, for the life of all flesh *is* its blood. Whoever *eats* it shall be cut off. ¹⁵ And every soul who *skins* that which dies of itself or that which is torn by beasts, whether he is native or a sojourner, he shall wash his clothes, and bathe himself in water

¹⁰ ואיש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי את פני בנפש האכלת את הדם והכרתי אתה מקרב עמה ¹¹ כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש יכפר ¹² על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם והגר הגר בתוכם לא יאכל דם: < — —

¹³ ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר ¹⁴ כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו כי נפש כל בשר דמו הוא כל אכלו יכרת ¹⁵ וכל הנפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים

10 MT הַגֵּר | 1° את | MT minus | 11 הוא | MT מבית | 13 'of the children (of Israel)' | MT בְּתוֹכָם + PRON 2MPL | בתוכם | 14 ואמר | MT wāmār PF 3MSG | נֶפֶשׁ ≈ MT הנפש | 15 אֶכְלִי PL | MT אֶכְלִי SG | אכלו | הוא | MT | 1° את | MT הַגֵּר | 10 [אשר יגור] MT — DEF (see §4.1.3.2.5) | תאכל | MT tākkāl | Lev. 11.40

and be unclean until the evening.
¹⁶But if he does not wash [them] or bathe his flesh, then he shall bear his iniquity.” :>— —

וטמא עד הערב » « ¹⁶ ואם לא יכבס
 ובשרו לא ירחץ ונשא עונו: — —

18

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘I am Shema your God.
³You shall not do as they do in the land of Mišrem, where you dwelt, and you shall not do as they do in the land of Ka’nan, to which I am bringing you. You shall not walk in their statutes. ⁴My ordinances you shall follow and my statutes you shall keep and walk in them. I am Shema your God. ⁵You shall therefore keep my statutes and my ordinances, which if a man does, he shall live in them. I am Shema. ⁶None of you shall approach anyone who is near of kin to him to uncover their nakedness. I am Shema. ⁷The nakedness of your father or the nakedness of your mother you shall not uncover; she is your mother, you shall not uncover her nakedness. ⁸The nakedness of

יח

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני יהוה אלהיכם ³ כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו ⁴ את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם ⁵ ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחיה בהם אני יהוה ⁶ איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה ⁷ ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך היא לא תגלה ערותה ⁸ ערות

« » MT וְטָהַר 18.5 wāyā וְחַיָּה | וְחַיָּה MT 6 כל אל (= MT אֶל־כָּל) alkal (לכל)

your father's wife you shall not uncover; it is your father's nakedness. ⁹The nakedness of your sister, the daughter of your father or the daughter of your mother, whether born at home or born abroad, you shall not uncover *her nakedness*. ¹⁰The nakedness of your son's daughter or of your daughter's daughter, their nakedness you shall not uncover, for theirs is your own nakedness. ¹¹The nakedness of your father's wife's daughter, born to your father, she is your sister, you shall not uncover her nakedness. ¹²You shall not uncover the nakedness of your father's sister; she is your father's relative. ¹³You shall not uncover the nakedness of your mother's sister; she is your mother's relative. ¹⁴You shall not uncover the nakedness of your father's brother, *and* his wife you shall not approach; she is your aunt. ¹⁵You shall not uncover the nakedness of your daughter-in-law; she is your son's wife; you shall not uncover her nakedness. ¹⁶You shall not uncover the nakedness of your brother's wife; it is your brother's nakedness.

אשת אביך לא תגלה ערות אביך היא
⁹ערות אחותך בת אביך או בת אמך
 מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה
 ערותה ¹⁰ערות בת בנך או בת בתך לא
 תגלה ערותין כי ערותך הנה ¹¹ערות בת
 אשת אביך מולדת אביך אחותך היא לא
 תגלה ערותה ¹²ערות אחות אביך לא
 תגלה שאר אביך היא ¹³ערות אחות אמך
 לא תגלה » « שאר אמך היא ¹⁴ערות
 אחי אביך לא תגלה ואל אשתו לא תקרב
 דדתך היא ¹⁵ערות כלתך לא תגלה אשת
 בנך היא לא תגלה ערותה ¹⁶ערות אשת
 אחיך לא תגלה ערות אחיך היא

ערותין 10 | MT עֲרוֹתֵיךְ + PRON PL | ערותה 9 | MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | הָיָה 8
 הָיָה 12 | MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | עֲרוֹתָּהּ (MORPH) | MT *irbātān*
 הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | וְ- אֶל MT [ואל 14 | כִּי MT « » 13 | הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | הָיָה 16 | MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | הָיָה 15 | MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

¹⁷ You shall not uncover the nakedness of a woman and her daughter; you shall not take her son's daughter, or her daughter's daughter to uncover her nakedness; they are relatives; it is wickedness. ¹⁸ And you shall not take a wife *in addition to* her sister, to be a rival to her, to uncover her nakedness while she is still alive. ¹⁹ And you shall not approach a woman to uncover her nakedness while she is impure by her uncleanness. ²⁰ And you shall not lie carnally with your neighbour's wife, to defile yourself with her. ²¹ And you shall not give any of your offspring *to make them worship* Molech, neither shall you profane the name of your God. I am Shema. ²² You shall not lie with a male as with a woman; it is an abomination. ²³ And you shall not lie with any beast to defile yourself with it, neither shall any woman stand before a beast to lie with it; it is a perversion. :>— —

²⁴ Do not defile yourselves in any of these things, for by all these the nations, which I cast out from before you, are defiled, ²⁵ and the land became defiled; therefore I visited its iniquity upon it, and the land vomited out its inhabitants.

¹⁷ ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הננה זמה היא ¹⁸ ואשה על אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה ¹⁹ ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה ²⁰ ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה ²¹ ומזרעך לא תתן להעביר למלך ולא תחלל את שם אלהיך אני יהוה ²² ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא ²³ ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה ואשה לא תעמד לפני בהמה לרבעה תבל הוא: <— —

²⁴ אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם ²⁵ ותטמא הארץ ואפקיד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה

¹⁷ היא ≈ MT קוּחַ (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | אל MT [על] ¹⁸ | להעביר MT [להעביר] ²¹ ↓ 'to pass' | קוּחַ MT [קוּחַ] ²² היא ≈ MT קוּחַ (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | hif ואפקיד ²⁵ | gal ואפקיד MT ≈

²⁶ Therefore you shall keep my statutes and my ordinances and shall not do any of these abominations, neither the native nor the stranger that sojourns among you, ²⁷ for all *these* abominations the men of the land, who were before you, have done and the land is defiled, ²⁸ lest the land vomit you out when you defile it, as it vomited out the nation that was before you. ²⁹ For anyone who does any of these abominations, the souls that do them shall be cut off from among their people. ³⁰ Therefore you shall keep my charge never to practice any of these abominable customs, which were practiced before you, and to never defile yourselves *by them, for* I am Shema your God.” :> — —

19

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² “Speak to all the congregation of the children of Yishra’el and say to them, ‘You shall be holy, for I Shema your God am holy. ³ You shall fear every man his mother and his father, and you shall keep my Sabbaths. I am Shema your God. ⁴ Do not turn to idols

²⁶ ושמרתם » « את חקתי ואת משפטי ולא תעשו מכל התועבות האלה האזרח והגר הגר בתוכם ²⁷ כי את כל התועבות האלה עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ ²⁸ ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם ²⁹ כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם ³⁰ ושמרתם את משמרתִי לבלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהן כי אני יהוה אלהיכם: < — —

יט

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדישים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם ³ איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם ⁴ אל תפנו אל האלילים

MT אֲתֶם] 26 « » | MT הָאֵל [האלה] 27 | (↓ Gen. 19.8) | MT בָּהֶם + PRON M | MT בהן + PRON F] 30 | MT כִּי] 31 | MT קָדְשִׁים qatōl ≈ MT קַדִּישִׁים qaddiṣām קדישים 19.2 minus

or make for yourselves molten gods. I am Shema your God. ⁵And when you offer a sacrifice of peace offerings to Shema, you shall offer it that you may be accepted. ⁶It shall be eaten the same day you offer it or on the day after, and anything left over until the third day shall be burned with fire. ⁷And if it is eaten at all on the third day, it is an abomination; it shall not be accepted. ⁸And *he who eats* it shall bear his iniquity, because he has profaned the holy thing of Shema, and that soul shall be cut off from his people. :>— —

⁹And when you reap the harvest of your land, you shall not wholly reap the corners of your field, neither shall you gather the gleanings of your harvest. ¹⁰And you shall not glean your vineyard, neither shall you gather the fallen fruit of your vineyard. You shall leave them for the poor and for the sojourner. I am Shema your God. ¹¹You shall not steal, neither shall you deal falsely or lie to one another. ¹²And you shall not swear by my name falsely, and profane the name of *your God*. I am Shema.

ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה
אלהיכם ⁵וכי תזבחו זבח שלמים ליהוה
לרצונכם תזבחו ⁶ביום זבחכם יאכל
וממחרת והנותר עד יום השלישי באש
ישרף ⁷ואם אכל יאכל ביום השלישי פגול
הוא לא ירצה ⁸ואכלו עונו ישא כי את
קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההיא
מעמיה: <— —

⁹ובקצירכם את קציר ארצכם לא
תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא
תלקט ¹⁰וכרמך לא תעולל ופרט כרמך
לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה
אלהיכם ¹¹לא תגנבו ולא תכחשו ולא
תשקרו איש בעמיתו ¹²ולא תשבועו בשמי
לשקר וחללת את שם אלהך אני יהוה

הָאֵלֹהִים MT ≈ ההיא | וְאֶכְלֶיָּהּ MT | ⁸ וְאֶכְלֶיָּהּ wākēlu PT SG | ⁸ וְאֶכְלֶיָּהּ nif INF ABS | ⁷ אֵכֶל ākāl qal INF = MT (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ⁹ וּבִקְצִירְכֶם wafqāṣerkimma N qatīl ≈ MT | ¹² אֱלֹהֶיךָ qal INF | ¹² אֱלֹהֶיךָ ēluwwāk SG] MT | ¹² אֱלֹהֶיךָ PL (see §4.1.3.1)

¹³ You shall not oppress your neighbour or rob him. *And* the wages of a hired servant shall not remain with you all night until the morning. ¹⁴ You shall not curse the deaf or put a stumbling block before the blind, but you shall fear your God. I am Shema. ¹⁵ *You shall* do no unrighteousness in judgment. You shall not be partial to the poor or defer to the great, [but] in righteousness you shall judge your neighbour. ¹⁶ You shall not go around as a slanderer *among your people*, neither shall you stand up against the blood of your neighbour. I am Shema. ¹⁷ You shall not hate your brother in your heart. You shall surely rebuke your neighbour, lest you bear sin because of him. ¹⁸ You shall not take vengeance or bear a grudge against the children of your people, but you shall love your neighbour as yourself. I am Shema. ¹⁹ You shall keep my statutes. You shall not let your cattle breed with a different kind. *And* you shall not sow your field with two kinds of seed, nor shall you wear a garment of two materials mingled together. :> — —

¹³ לא תעשק את רעך ולא תגזל *ולא* תלין פעלת שכיר אתך עד בקר ¹⁴ לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני יהוה ¹⁵ לא *תעשה* עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט *את* עמיתך ¹⁶ לא תלך רכיל *בעמך* לא תעמד על דם רעך אני יהוה ¹⁷ לא תשנא את אחיך בלבבך הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא ¹⁸ לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יהוה ¹⁹ את חקותי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים *ושדך* לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטניז לא יעלה עליך: < — —

13 *ולא* ^{2°} $lā$ (= MT $lā$) | 15 *תעשה* SG] MT תעשׂו PL | *את* MT minus (|| Exod. 18.13) | 16 *בעמך* SG] MT בעמך PL | 17 *ולא* ^{2°} (= MT $wlā$) | 18 *תטור* $tittor$ טו"ר (<ר"ג) $qal \approx$ MT נט"ר תט"ר $qal \downarrow$ | 19 *ושדך* MT שדך — 1

²⁰ And if a man lies carnally with a woman who is a slave, assigned to another man and not at all redeemed or given *freedom*, there shall be an inquiry *on him; he shall not be put to death*, because she was not free. ²¹ And he shall bring his trespass offering to Shema, to the entrance of the tent of meeting, a ram for a trespass offering. ²² And the priest shall make atonement for him with the ram of the trespass offering before Shema for his sin that he has sinned, and the sin which he has sinned shall be forgiven him. :>— —

²³ And when you shall come into the land and shall plant all manner of trees for food, then you shall count *its fruits* as their uncircumcision. Three years shall they be as uncircumcised to you; it shall not be eaten. ²⁴ And in the fourth year all *its fruits shall be* holy, an offering of praise to Shema. ²⁵ And in the fifth year you shall eat of *its fruits*, that it may increase its yield for you. I am

20 ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או **חפשי** לא נתן לה בקרת תהיה **לו** לא **יומת** כי לא חפשה ²¹ והביא את אשמו ליהוה אל פתח אהל מועד איל אשם ²² וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני יהוה על חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא: < — —

23 וְכִי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטַּעְתֶּם כָּל
עֵץ מֵאֵכֶל וְעֵרְלַתְם אֶת הָעֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִי
שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל
24 וּבִשְׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיוּ כָּל פְּרִי קֹדֶשׁ
חֲלוּלִים לַיהוָה 25 וּבִשְׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ
אֶת פְּרִי לְהַאֲסִיף לָכֶם תִּבּוֹאוּ אֲנִי

20 והיא MT ≈ ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | *ifšī* חפשי MT ↓ | MT *minus* לו | SG יומת |
 MT PL יומתו | 23 את 1° MT *minus* | פרוי *fīro* PL | SG פרוין MT | SG יהיה MT | 24 יהיו PL | SG פרוי *fīro* PL |
 MT SG פרוין | ≈ MT הלוילים (*illūlam*) | פרוי 25 *fīro* PL | SG פרוין MT | ≈ יס"ף/סו"ף *lisəf* להאסיף |
 MT ↓ יס"ף להוסיף

³³ And if a stranger sojourns *with you* in your land, you shall not do him wrong. ³⁴ The stranger that sojourns with you shall be to you as the native among you, and you shall love him as yourself, for you were sojourners in the land of Misrem. I am Shema your God.

33 וְכִי יִגֹּר אֶתְכֶם גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא
תוֹנוּ אֹתוֹ 34 כְּאִזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר
הַגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹךְ כִּי גֵרִים
הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

536

³⁵ You shall do no unrighteousness in judgment, in measures of length, or weight, or quantity. ³⁶ Just balances, just weights, a just ephah, and a just hin you shall have. I am Shema your God, who brought you out of the land of Mišrem. ³⁷ And you shall observe all my statutes and all my ordinances, and do them. I am Shema.” :> — —

20

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² “Moreover, you shall *speak* to the children of Yishra’el, anyone of the *house* of Yishra’el or of the strangers that sojourn in Yishra’el, who gives of his offspring to Molech, he shall surely be put to death; the people of the land shall stone him with stones. ³ I also will set my face against that man, and will cut him off from among his people, because he has given of his offspring to Molech to defile my sanctuary and *profaned* my holy name. ⁴ And if the people of the land do at all hide their eyes from that man, when he gives of his offspring to Molech and do not put him to death, ⁵ then I will set my face against that man and against his family, and will cut them off from among their people, him and all

³⁵ לא תעשו עול במשפט במדה במשקול ובמשורה ³⁶ מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים ³⁷ ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם אני יהוה: — —

כ

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² ואל בני ישראל **תדבר** איש איש **מבית** ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות יומת עם הארץ ירגמהו באבן ³ ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את מקדשי **וחלל** את שם קדשי ⁴ ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למלך לבלתי המית אתו ⁵ ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו ואת כל

³⁵ *bāmašqol maqtol* ≈ MT *miqtol* במשקל במשקול | MT ^{20.2} **תדבר** 'say' תאמר | MT **מבית** 'to the children (of Israel)' | MT **וחלל** 3 *wallal* PF 3MSG] MT **וחלל** INF 'and to profane'

who follow him in whoring after Molech. ⁶And the soul that turns to those who have familiar spirits and to the wizards to play the whore after them, I will set my face against that soul, and will cut *him* off from among *his* people. ⁷And be holy, for *holy* I am Shema your God. ⁸And you shall keep *all* my statutes, and do them. I am Shema who sanctifies you. :>— —

⁹For anyone that curses his father or his mother shall surely be put to death; he has cursed his father or his mother; *his blood* shall be upon him. ¹⁰And the man that commits adultery with another man's wife, he that commits adultery with his neighbour's wife, the adulterer and the adulteress shall surely be put to death. ¹¹And the man that lies with his father's wife has uncovered his father's nakedness; both of them shall surely be put to death; their blood shall be upon them. ¹²And if a man lies with his daughter-in-law, both of them shall surely be put to death; they have committed incest;

הזנים אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם ⁶ והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי *אתה* מקרב *עמה* ⁷ » « והייתם קדישים כי *קדוש* אני יהוה אלהיכם ⁸ ושמרתם את *כל* חקתי ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם: <— —

⁹ כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל *דמו* בו ¹⁰ ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו מות יומת הנאף והנאפת ¹¹ ואיש אשר ישכב את אשת אביו ערות אביו גלה מות יומתו שניהם דמיהם במ ¹² ואיש אשר ישכב את כלתו מות יומתו שניהם תבל עשו

6 ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | MT אָהוּ + PRON M | *עמה* + PRON F] MT *אתה* + PRON F] MT *קדוש* | MT *קדוֹשׁ* qatōl ≈ MT קַדְשִׁים qaddiṣām qattil | *קדישים* | *וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם* MT] *»* « 7 | MT *עמו* + PRON M | *minus* | *כל* 8 | MT *minus* | *דמו* 9 | MT *דְּמִי* PL (cf. ↓ Gen. 25.8)

their blood shall be upon them. ¹³ And if a man lies with a male as with a woman, both of them have committed an abomination; *they shall surely be both put to death*; their blood shall be upon them. ¹⁴ And if a man takes a wife and her mother, it is wickedness; *they shall be burned* with fire, both *he and they*, so that there is no wickedness among you. ¹⁵ And if a man lies with a beast, he shall surely be put to death, and you shall kill the beast. ¹⁶ And if a woman approaches any beast and lies *with it*, you shall kill the woman and the beast; they shall surely be put to death; their blood shall be upon them. ¹⁷ And if a man takes his sister, his father's daughter or his mother's daughter, and sees her nakedness, and she sees his nakedness, it is a disgrace and they shall be cut off in the sight of the children of their people; he has uncovered his sister's nakedness; he shall bear his iniquity. ¹⁸ And if a man lies with a woman in her sickness, and shall uncover her nakedness, *the source of nakedness*, and she has exposed

דמיהם במ ¹³ ואיש אשר ישכב את זכר משכבי אשה תועבה עשו מות יומתו שניהם דמיהם במ ¹⁴ ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אתו ואתיהן ולא תהיה זמה בתוכם ¹⁵ ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו ¹⁶ ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אתה והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו דמיהם במ ¹⁷ ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחותו גלה עונו ישא ¹⁸ ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקור הערוה והיא גלתה

ישרפו | MT (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) הוא MT ≈ היא 14 | שניהם מות יומתו MT [מות יומתו שניהם 13
 ייִשָּׂרְפּוּ nif] MT יִשְׂרָפוּ qal | | וְאֵתְּהֶן MT [אתו ואתיהן ūtu u'ūtīyyinna DEMONST] MT | אתה 16
 itta PREP 'with'] MT אֵתְּהָּ NOTA ACC (cf. ↓ Gen. 34.2) | | [מקור הערוה 18 MT מְקֻרָּה הָעֵרָוָה 'he has exposed
 her flow'

the source of her blood, then both of them shall be cut off from among their people. ¹⁹ *The nakedness* of your *father's* sister you shall not uncover, nor of your *mother's* sister, for [you have uncovered] *the source of nakedness*; they shall bear their iniquity. ²⁰ And if a man lies with his uncle's wife, he has uncovered the nakedness of his uncle; they shall bear their sin; *they shall be put to death* childless. ²¹ And if a man takes his brother's wife, it is impurity; he has uncovered his brother's nakedness; they shall be childless. :>— —

²² You shall keep all my statutes and all my ordinances, and do them, that *the land*, where I bring you to dwell in, will not vomit *you* out. ²³ And you shall not walk in the customs of *the nations*, which I cast out before you, for they did all these things, and I abhorred them. ²⁴ But I have said to you, 'You shall inherit their land, and I will give it to you to possess it, a land flowing with milk and honey.' I am Shema your God, who has separated you from the peoples.

²⁵ You shall therefore make a distinction

את מקור דמיה ונכרתו שניהם מקרב
עמם ¹⁹ ערות אחות אביך ואחות אמך
לא תגלה כי את שאר הערוה עונם
ישאו ²⁰ ואיש אשר ישכב את דדתו
את ערות דדו גלה חטאם ישאו ערירים
יומתו ²¹ ואיש אשר יקח את אשת אחיו
נדה היא ערות אחיו גלה ערירים
יהיו: <— —

²² ושמרתם את כל חקתי ואת כל
משפטי ועשיתם אתם ולא תקיא הארץ
אתכם אשר אני מביא אתכם שמה לשבת
בה ²³ ולא תלכו בחקות הגוים אשר אני
משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקץ
בם ²⁴ ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם
ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת
חלב ודבש אני יהוה אלהיכם אשר
הבדלתי אתכם מן העמים ²⁵ והבדלתם

MT [שאר הערוה] | MT אָבִיךָ 'your father' | MT אָמֶךָ 'your mother' | MT [אביך] | MT [ערוה] 19
היא 21 | gal יָמָתוּ MT [יִמְתּוּ] | MT minus 2° [את 20] | שְׁאֵר הָעֵרָה 'he has made naked his near kin' ↓
SG הָגוֹי MT [הגוים 23] | אֶתְכֶם הָאָרֶץ MT [הארץ אתכם 22] | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | MT הָאָרֶץ ≈

between the clean beast and the unclean, and between the unclean fowl and the clean. And you shall not make your souls abominable by beast, or by bird, or by anything with which the ground teems, which I have separated from you as uncleanness. ²⁶ And you shall be holy to me, for I am Shema, and have set you apart from the peoples, that you should be mine. ²⁷ A man or a woman *that* has a familiar spirit or that is a wizard shall surely be put to death; *you shall stone them with stones*; their blood shall be upon them.” :>— —

21

¹ And Shema said to Mushi: “Speak to the priests, the sons of Ārron, and say to them, ‘No one shall defile himself for the dead *among his people*, ² except for his kin that is near to him, *for his father, and for his mother, for his son, and for his daughter, for his brother*, ³ and for his virgin sister, that is near to him, that has had no husband; for her he may defile himself. ⁴ He shall not defile himself as a chief man *among his people*

בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף
הטמא לטהור ולא תשקצו את נפשתיכם
בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה
אשר הבדלתי לכם לטמאה ²⁶ והייתם לי
קדישים כי » « אני יהוה ואבדיל אתכם
מן העמים להיות לי ²⁷ ואיש או אשה
אשר יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו
באבנים תרגמום דמיהם בס: — —

כא

¹ ויאמר יהוה אל משה אמר אל הכהנים
בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא
בעמו ² כי אם לשארו הקרוב אליו **לאביו**
ולאמו **לבנו** ולבתו **לאחיו** ³ ולאחותו
הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה
לאיש לה יטמא ⁴ לא יטמא בעל **בעמו**

קדישים 26 | qal לטמא $alt'e\dot{m}\bar{a}$ N F \approx MT תִּרְמָשׁ qal (↓ Gen. 9.2) $tarma\dot{s}$ hif \approx 25
 | SG בָּאֲבָן MT [PL באבנים] | MT כִּי MT [אשר 27] | קדוש MT « » | MT קִטְלִים $qaddi\dot{s}am$ $qattil$ \approx MT
 | PL בְּעֵמִיו MT [בעמו 21.1] 'they shall stone them' יִרְגְּמוּ אֹתָם MT [IMPF 2MPL + PRON 3MPL תרגמום
 | PL בעמיו MT [SG בעמו 4] | + ולאחיו MT [לאחיו] | + ולבנו MT [לבנו] | לאמו ולאביו MT [לאביו ולאמו 2]

and so profane himself. ⁵ And they shall not make bald patches on their head, neither shall they shave off the corner of their beard, nor make any *cuttings* in their flesh. ⁶ They shall be holy to their God, and not profane the name of their God; for the offerings of Shema made by fire, the bread of their God, they offer; therefore they shall be *holy*. ⁷ They shall not take a woman that is a whore or profane, neither shall they take a woman divorced from her husband, for he is holy to his God. ⁸ You shall sanctify him, for he offers the bread of your God; he shall be holy to you, for I, Shema, who *sanctifies them*, am holy. ⁹ And the daughter of any priest, if she profanes herself by playing the whore, she profanes her father; she shall be burned with fire. :>— —

¹⁰ And he who is high priest among his brothers, upon whose head the anointing oil is poured, and who is consecrated to put on the garments, shall not let [the hair of] his head go loose, nor rend his clothes, ¹¹ neither shall he go in to any dead body,

להחלו ⁵ לא יקרחו קרחה בראשם ופאת
זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו *שרטה*
⁶ קדישים יהיו לאלהיהם ולא יחללו את
שם אלהיהם כי את אשי יהוה לחם
אלהיהם הם מקרבים והיו *קדישים* ⁷ אשה
זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה
מאישה לא יקחו כי קדוש הוא לאלהיו
⁸ וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב
קדוש יהיה לך כי קדוש אני יהוה *מקדשם*
⁹ ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה
היא מחללת באש תשרף: <— —

¹⁰ והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על
ראשו שמן המשחה ומלא » « ידו ללבוש
את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא
יפרם ¹¹ ועל כל נפשות מת לא יבוא

5 לא¹ (= MT לא¹) | *wlā* (ולא) + ו | *šurtā qutla* *שרטה* | MT *qattelet* שְׂרָטָה | *qaddiṣām qattil* 1° קדישים 6 ≈
MT *qatōl* קָדָשִׁים | 1° *את* | MT *minus* | 2° *qaddiṣām* ADJ PL *qattil* | MT קָדָשׁ ABST N SG | 8 *מקדשם*
PT + PRON 3MPL | MT מְקַדְּשֵׁם PT + PRON 2MPL ↓ | 10 « » | MT אֵת | יֵדוֹ SG (= MT יָדוֹ) *yēdo* (ידי)
PL

nor defile himself for his father or for his mother, ¹² neither shall he go out of the sanctuary, nor profane the sanctuary of his God; for the crown of the anointing oil of his God is upon him: I am Shema. ¹³ And he shall take a wife in her virginity. ¹⁴ A widow, or one divorced, or a profane woman, *and a whore*, these he shall not take; but a virgin *from his own people* shall he take for a wife. ¹⁵ And he shall not profane his offspring *among his people*, for I am Shema who sanctifies him.” :> — —

¹⁶ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁷ “Speak to Ārron, saying, ‘Whoever from among your offspring throughout their generations has a blemish, do not let him approach *to bring* the bread of his God. ¹⁸ For any man who *has* a blemish, he shall not approach: a man blind or lame, or one disfigured or having a limb too long, ¹⁹ or a man that is broken-footed or broken-handed, ²⁰ or a hunchback, or a dwarf, or one with a blemish *in his eyes*, or with scurvy or scabs or a crushed testicle;

לאביו ולאמו לא יטמא ¹² ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני יהוה ¹³ והוא אשה בבתוליה יקח ¹⁴ אלמנה וגרושה וחללה *וזונה* את אלה לא יקח כי אם בתולה *מעמו* יקח אשה ¹⁵ ולא יחלל זרעו *בעמו* כי אני יהוה מקדשו: < — —

¹⁶ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁷ דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך לדרותם אשר יהיה בו מום לא יקרב *להגיש* לחם אלהיו ¹⁸ כי כל איש אשר *יהיה* בו מום לא יקרב איש עור או פסח או ערום או שרוע ¹⁹ או איש אשר יהיה בו שבר רגל או שבר יד ²⁰ או גבן או דק או תבלל *בעיניו* או גרב או ילפת או מרוח אשך

14 [וזונה] MT זִנָּה ו- | *מעמו* *miyyimu* PREP ‘am* lit: ‘from himself’ MT מֵעַמּוֹ עם ‘from his people’ | 15 [בעמו] SG] MT בְּעַמּוֹ PL | 17 [להגיש] MT לְהִקְרִיב ‘to offer’ | 18 [יהיה] MT *minus* | *ערום* *ārom* ≈ MT חָרָם | 20 [בעיניו] PL] MT בְּעֵינָיו SG (PHON) ↓ |

²¹ no man of the offspring of Āron the priest, who has a blemish, *shall bring* the offerings of Shema made by fire. He has a blemish; he shall not come near to offer ^[22] the bread of his God. He shall eat both of the most holy and of the holy, ²³ but he shall not go into the veil, nor come close to the altar, because he has a blemish, that he may not profane my sanctuaries, for I am Shema who sanctifies them.” ²⁴ So Mushi spoke to Āron, and to his sons, and to all the children of Yishra’el. :>— —

22

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Speak to Āron and to his sons, so that they separate themselves from the holy things of the children of Yishra’el, which they hallow to me, and that they do not profane my holy name. I am Shema.
³ Say to them, ‘Whoever from among your offspring throughout their generations approaches the holy things, which the children of Yishra’el hallow to Shema, having his uncleanness upon him, that soul shall be cut off from before me. I am Shema. ⁴ Any man

²¹ כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לא יגיש » « את אשי יהוה מום בו » « לא יגש להקריב ^[22] לחם אלהיו. מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל ²³ אך אל הפרכת לא יבוא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יהוה מקדשם ²⁴ וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל: <— —

כב

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדשים לי אני יהוה ³ אמר אליהם לדרתכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני יהוה ⁴ איש איש

21 shall not come near to offer the LORD’s food offerings; since he has a blemish, he shall not come near to offer the bread of his God’ 22.3 MT [לא יגיש... להקריב MT] ≈ ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) ההיא

of the offspring of Ārron who is a leper or has a discharge, he shall not eat of the holy things, until he is clean. And anyone who touches anything that is unclean by the dead or a man whose semen goes from him, ⁵or whoever touches any *unclean* swarming creature, by which he may be made unclean, or a man of whom he may take uncleanness, whatever uncleanness he has, ⁶the soul that touches any such thing *shall be unclean* until the evening, and shall not eat of the holy things, unless he has bathed his flesh in water. ⁷And when the sun goes down, he shall be clean; and afterward he shall eat of the holy things, because it is his bread. ⁸That which dies of itself or is torn by beasts, *shall not be skinned*, becoming unclean by it. I am Shema. ⁹They shall therefore keep my charge, lest they bear sin for it, and die thereby when they profane it. I am Shema who sanctifies them. ¹⁰No outsider shall eat of the holy thing. A sojourner of the priest's or a hired servant shall not eat of the holy thing. :>—

מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע ⁵או איש אשר יגע בכל שרץ **טמא** אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו ⁶נפש אשר תגע בו **וטמא** עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ⁷ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא ⁸נבלה וטרפה לא **יאכלו** לטמאה בה אני יהוה ⁹ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללהו אני יהוה מקדשם ¹⁰וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש: <— —

5 **טמא**] MT minus | 6 **וטמא** M] MT וְטִמְאָה F | 8 **יאכלו**] yiyyākēlu nif 3CPL] MT יֵאָכַל qal 3MSG (|| Lev. 11.40)

¹¹ But if a priest buys any soul, the purchase of his money, he shall eat of it; and such as *are born* in his house, they shall eat of his bread. ¹² And if a priest's daughter is married to an outsider, she shall not eat of the heave offering of the holy things. ¹³ But if a priest's daughter is a widow or divorced, and has no child, and has returned to her father's house as in her youth, she shall eat of her father's bread; but no outsider shall eat of it. ¹⁴ And if a man eats of the holy thing unwittingly, then he shall add a fifth to it, and shall give to the priest the holy thing. ¹⁵ And they shall not profane the holy things of the children of Yishra'el, which they offer to Shema, ¹⁶ and so cause them to bear the iniquity that brings guilt, when they eat their holy things, for I am Shema who sanctifies them.” :>— —

¹⁷ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁸ “Speak to Ārron, and to his sons, and to all the children of Yishra'el, and say to them, ‘When anyone of the house of Yishra'el or of the stranger *that sojourns* in Yishra'el offers his offering, for any of their vows or their freewill offerings, which they offer

¹¹ וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו *וילידי* ביתו הם יאכלו בלחמו ¹² ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל ¹³ ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו ¹⁴ ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמשתו עליו ונתן לכהן את הקדש ¹⁵ ולא יחללו את קדשי בני ישראל » « אשר ירימו ליהוה ¹⁶ והשיאו אתם עון אשמה באכלם את קדשיהם כי אני יהוה מקדשם: <— —

¹⁷ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁸ דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש מבית ישראל ומן הגר *הגר* בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבתם אשר יקריבו

הגר 18 | אֶת MT » « 15 | הִוא MT ≈ היא 12 | *וילידי* PL] *וילידי* 11 | *that sojourns* MT minus | נָדָבוֹתָם MT ≈ *nāḏābūtīm* נדבתם MT 2°]

to Shema for a burned offering, ¹⁹ [you shall offer] of your own free will a male without blemish, of the bulls, *and* of the sheep, and of the goats. ²⁰ But whatever has a blemish, you shall not offer, for it shall not be acceptable for you. ²¹ And whoever offers a sacrifice of peace offerings to Shema to accomplish a vow or [*for*] a freewill offering of the herd or of the flock, it shall be perfect to be accepted; *and* there shall be no blemish in it. ²² Blind, or broken, or maimed, or having a wen, or scurvy, or scabbed, you shall not offer to Shema, nor make an offering by fire of them upon the altar to Shema. ²³ Either a bull or a lamb that has anything superfluous or lacking in its parts, that *you may offer* for a freewill offering, but for a vow it shall not be accepted. ²⁴ That which has its testicles bruised, or crushed, or broken or cut, you shall not offer to Shema, neither shall you do [this] in your land. ²⁵ Neither from the hand of a foreigner shall you offer the bread of your God of any of these, because *corrupters* are among them; there is a blemish in them; they shall not be accepted for you.” :>— —

ליהוה לעלה ¹⁹ לרצונכם תמים זכר בבקר ובכשבים ובעזים ²⁰ כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם ²¹ ואיש כי יקריב זבח שלמים ליהוה לפלא נדר או נדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון וכל מום לא יהיה בו ²² עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה ליהוה ואשה לא תתנו מהם על המזבח ליהוה ²³ ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשו אתו ולנדר לא ירצה ²⁴ ומעוד וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו ליהוה ובארצכם לא תעשו ²⁵ ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי משחיתים בהם מום במ לא ירצו לכם: <— —

MT [תעשו 23] | 1 - כל MT [וכל] | לנדבה MT [נדבה 21] | 1 - (בכשבים MT) bakkišbām (= MT [ובכשבים 19] | תעשה SG | 25 משחיתים māsātām (משחיתים) N PL muqtal] MT מְשַׁחֲתִים N muqtal + PRON 3MPL ‘their corruption’ ↓

²⁶ And Shema spoke to Mushi, saying: ²⁷ “When a bull, or a sheep, or a goat is brought forth, it shall be seven days with its mother, and from the eighth day on it shall be accepted for the offering of an offering made by fire to Shema. ²⁸ And a bull *and* a ewe, it and its young you shall not kill in one day. ²⁹ And when you sacrifice a sacrifice of thanksgiving to Shema, *you shall sacrifice it* that you may be accepted. ³⁰ On the same day it shall be eaten, *and* you shall leave none of it until the morning. I am Shema. ³¹ Therefore you shall keep my commandments, and do them. ³² And you shall not profane my holy name; but I will be hallowed among the children of Yishra’el. I am Shema who *sanctifies them*, ³³ who brought you out of the land of Mişrem to be your God. I am Shema.” ; > — —

23

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Speak to the children of Yishra’el,
and say to them, ‘The set feasts
of Shema, which you shall proclaim
to be holy convocations, these are

26 וידבר יהוה אל משה לאמר 27 שור
או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים
תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה
לקרבן אשה ליהוה 28 ושור ושה אתו ואת
בנו לא תשחטו ביום אחד 29 וכי תזבחו
זבח תודה ליהוה לרצונכם **תזבחתהו**
30 ביום ההוא יאכל **ולא** תותירו ממנו עד
בקר אני יהוה 31 ושמרתם את מצותי
ועשיתם אתם » « 32 ולא תחללו את שם
קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יהוה
מקדשם 33 המוצא אתכם מארץ מצרים
להיות לכם לאלהים אני יהוה: — —

בג

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם

[את 31 | $l\hat{a}^{\circ}$ (= MT לֹא 30 | תִּזְבְּחוּ IMPF + PRON 3MSG] MT תִּזְבְּחוּ IMPF + PRON 3MSG] 29 | אוֹ-יְשָׁה MT [וְשֶׁה 28
 MT minus | « »] MT אֲנִי יְהוָה | 32 מְקֹדְשֶׁם PT + PRON 2MPL] MT מְקֹדְשֶׁם PT + PRON 2MPL 'hallows
 you' (↓ Lev. 21.8)

my set feasts. ³ Six days *shall* work be done, but the seventh day is a Sabbath of complete rest, a holy convocation. You shall do no manner of work. It is a Sabbath to Shema in all your dwellings. ⁴ *And these* are the set feasts of Shema, holy convocations, which you shall proclaim in their appointed season. ⁵ In the first month, on the fourteenth *day* of the month at twilight, is Shema's Passover. ⁶ And on the fifteenth day of the same month is the Feast of Unleavened Bread to Shema; seven days you shall eat unleavened bread. ⁷ In the first day you shall have a holy convocation; you shall do no servile work. ⁸ And you shall offer an offering made by fire to Shema seven days, *and the seventh day* is a holy convocation; you shall do no servile work.” :> — —

⁹ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁰ “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When you come into the land which I give to you, and shall reap its harvest, then you shall bring *the sheaf*, the first-fruits of your harvest, to the priest. ¹¹ And he shall wave the sheaf before

מועדי ³ ששת ימים *יעשה* מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת היא ליהוה בכל מושבתיכם ⁴ *ואלה* מועדי יהוה מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדם ⁵ בחדש הראשון בארבעה עשר *יום* לחדש בין הערבים פסח ליהוה ⁶ ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות ליהוה שבעת ימים מצות תאכלו ⁷ ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו ⁸ והקרבתם אשה ליהוה שבעת ימים *וביום* השביעי מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו: < — —

⁹ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁰ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את *העמר* ראשית קצירכם אל הכהן ¹¹ והניף את העמר לפני

23.3 *יעשה* [yyāšī nif IMPF 3MSG] MT תַעֲשֶׂה nif IMPF 3FSG | הוא ≈ MT היא | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ⁴ *ואלה* MT אֵלֶּה | 1-ו | ⁵ הראשון *ārā'īšon* ≈ MT הָרֵאשֹׁן (PHON) | *יום* MT minus | ⁷ הראשון *ārā'īšon* ≈ MT הָרֵאשֹׁן (PHON) | 1-ו | ⁸ *וביום* MT בְּיוֹם | ¹⁰ *העמר* DEF] MT עֶמֶר CSTR

Shema to be accepted for you; on the day after the Sabbath the priest shall wave it.
¹²And on the day when you wave the sheaf, you shall offer a male lamb a year old without blemish for a burned offering to Shema. ¹³And the meal offering with it shall be two tenths [of an ephah] of fine flour mingled with oil, an offering made by fire to Shema for a sweet savour, *and drink offerings* with it shall be of wine, the fourth part of a hin. ¹⁴And you shall eat neither bread nor parched grain or fresh ears until this same day, until you have brought the offering of your God. [It shall be a] statute forever throughout your generations in all your dwellings. :>— —

¹⁵And you shall count from the day after the Sabbath, from the day that you brought the sheaf of the wave offering, seven Sabbaths; they shall be complete. ¹⁶To the day after the seventh Sabbath shall you count fifty days, and you shall offer a new meal offering to Shema. ¹⁷You shall bring out of your habitations two loaves of bread, *cakes* of two tenths [of an ephah] of fine flour; they shall be baked with leaven, for first-fruits to Shema. ¹⁸And you shall present with the bread seven lambs a year old without blemish,

יהוה לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן ¹²ועשיתם ביום הנפכם את העמר כבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה ¹³ומנחתו שני עשרנים סלת בלולה בשמן אשה ליהוה ריח ניחח **ונסכיו** יין רביעית ההין ¹⁴ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם: <— —

¹⁵וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה ¹⁶עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה ¹⁷ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים **חלות** שני עשרנים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים ליהוה ¹⁸והקרבתם על הלחם שבעה כבשים תמימים בני שנה

13 **ונסכיו** PL] MT וְנִסְכָּהּ SG | 17 **חלות** MT minus | 18 שבעה ABS ≈ MT שְׁבַעַת CSTR

and one young bull and two rams *without blemish*; they shall be a burned offering to Shema with their meal offering and their drink offerings, an offering made by fire of a sweet savour to Shema. ¹⁹ And you shall offer one male goat for a sin offering and two male lambs a year old for a sacrifice of the peace offerings. ²⁰ And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave offering before Shema with the two lambs; they shall be holy to Shema for the priest. ²¹ And you shall make a proclamation on the same day; there shall be a holy convocation to you; you shall do no servile work; it is a statute forever in all your dwellings throughout your generations. ²² And when you reap the harvest of your land, you shall not complete *to reap* the corners of your field, neither shall you gather the gleanings of your harvest; you shall leave them for the poor and for the sojourner. I am Shema your God.” :> — —

²³ And Shema spoke to Mushi, saying: ²⁴ “Speak to the children of Yishra’el, saying, ‘In the seventh month, on the first day of the month, you shall have a complete rest, a memorial of

ופר בן בקר אחד ואילים שנים **תמימים** יהיו עלה ליהוה ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחח ליהוה ¹⁹ ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח השלמים ²⁰ והניף הכהן אתם על לחם הבכורים תנופה לפני יהוה על שני הכבשים קדש יהיו ליהוה לכהן ²¹ וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו חקת עולם בכל מושבתיכם לדרתיכם ²² ובקצירכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך **לקצר** ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם: < — —

²³ וידבר יהוה אל משה לאמר ²⁴ דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון

MT minus | 2°] **תמימים** | 19 השלמים ≈ MT שלמים — DEF (see §4.1.3.2.5) | 20 הכבשים ≈ MT כבשים — DEF (see §4.1.3.2.5) | 21 עבדה ≈ MT עבדה ↓ | 22 ובקצירכם ≈ MT wafqāṣerkimma N qatīl ≈ MT בקצירכם qal INF | **לקצר** liqṣār qal INF] MT בקצירך qal INF + PRON 2MSG ‘when you reap’

blowing of trumpets, a holy convocation. ²⁵ You shall do no servile work, and you shall offer an offering made by fire to Shema.” :>— —

²⁶ And Shema spoke to Mushi, saying: ²⁷ “But on the tenth day of this seventh month is the day of atonement. It shall be a holy convocation to you, and you shall afflict your souls, and you shall offer an offering made by fire to Shema. ²⁸ And you shall do no manner of work on that same day, for it is a day of atonement, to make atonement for you before Shema your God. ²⁹ For whatever soul shall not be afflicted on that same day, shall be cut off from his people. ³⁰ And whatever soul does any manner of work on that same day, that soul I will destroy from among *his people*. ³¹ *And* you shall do no manner of work; [it shall be] a statute forever throughout your generations in all your dwellings. ³² It shall be to you a Sabbath of complete rest, and you shall afflict your souls; on the ninth day of the month in the evening, from evening to evening, you shall rest on your Sabbath.” :>— —

³³ And Shema spoke to Mushi, saying: ³⁴ “Speak to the children of Yishra’el, saying, ‘On the fifteenth day

תרועה מקרא קדש ²⁵ כל מלאכת עבדה לא תעשו והקרבתם אשה ליהוה: <— —

²⁶ וידבר יהוה אל משה לאמר ²⁷ אך בעשור לחדש השביעי הזה יום כפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליהוה ²⁸ וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני יהוה אלהיכם ²⁹ כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה ³⁰ וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה ואבדתי את הנפש ההיא מקרב *עמיה* ³¹ *וכל* מלאכה לא תעשו חקת עולם לדדתיכם בכל מושבתיכם ³² שבת שבתון הוא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשביתו שבתכם: <— —

³³ וידבר יהוה אל משה לאמר ³⁴ דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום

27 כפורים ≈ MT הַכִּפּוּרִים + DEF (see §4.1.3.2.5) | 30 wabbidti pi ≈ MT וְהָאֲבִדְתִּי hif | *עמיה* PL MT | 31 *וכל* MT | 32 tāšbītu hif ≈ MT תִּשְׁבְּתוּ qal ↓ | 33 SG עֲמִיָּה

of this seventh month is the Feast of Tabernacles for seven days to Shema.³⁵ On the first day there shall be a holy convocation; you shall do no servile work.³⁶ Seven days you shall offer an offering made by fire to Shema, *and the eighth day* shall be a holy convocation to you, and you shall offer an offering made by fire to Shema: it is a solemn assembly, *and* you shall do no servile work.³⁷ These are the set feasts of Shema, which you shall proclaim to be holy convocations, to offer an offering made by fire to Shema, a burned offering, and a meal offering, a sacrifice, and drink offerings, each on its own day;³⁸ besides the Sabbaths of Shema, and besides *all* your gifts, and besides all your vows, and besides all your freewill offerings, which you give to Shema. :>— —

³⁹ But on the fifteenth day of the seventh month, when you have gathered in the fruits of the land, you shall keep the feast of Shema seven days. On the first day there shall be a complete rest, and on the eighth day there shall be a complete rest.

לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים ליהוה ³⁵ ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו ³⁶ שבעת ימים תקריבו אשה ליהוה **וביום** השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה ליהוה עצרת היא **וכל** מלאכת עבדה לא תעשו ³⁷ אלה מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה ליהוה עלה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו ³⁸ מלבד שבתות יהוה ומלבד **כל** מתנתיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו ליהוה: <— —

³⁹ אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יהוה שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון

³⁵ $\bar{a}r\bar{a}'i\bar{s}on$ ≈ MT הראשון (PHON) | **וביום** ³⁶ MT בַּיּוֹם | ו- ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **וכל** MT כָּל | ו- ≈ MT ³⁸ **כל** 1° | ³⁹ $\bar{a}r\bar{a}'i\bar{s}on$ ≈ MT הראשון (PHON)

⁴⁰ And you shall take on the first day the fruit of goodly trees, branches of palm-trees, *and boughs* of thick trees, and willows of the brook, and you shall rejoice before Shema your God seven days. ⁴¹ And you shall keep it a feast to Shema seven days in the year; [it shall be] a statute forever throughout your generations; you shall keep it in the seventh month. ⁴² You shall dwell in booths seven days; all that are native Yishra'elites *shall dwell* in booths, ⁴³ that your generations may know that I made the children of Yishra'el dwell in booths, when I brought them out of the land of Mišrem. I am Shema your God.” ⁴⁴ And Mushi declared to the children of Yishra'el the set feasts of Shema. :> — —

24

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Command the children of Yishra'el, that they bring you pure olive oil beaten for the light to cause a lamp to burn continually. ³ Outside the veil of the testimony, in the tent of meeting, Ārron *and his sons* shall set it up from evening to morning before Shema continually;

⁴⁰ ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים *וענפי* עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים ⁴¹ וחגתם אתו חג ליהוה שבעת ימים בשנה חקת עולם לדורותיכם בחדש השביעי תחגו אתו ⁴² בסכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל *ישב* בסכות ⁴³ למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוצאי אתם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם ⁴⁴ וידבר משה את מועדי יהוה אל בני ישראל: < — —

כד

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² צוי את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד ³ מחוץ לפרכת העדות באהל מועד יעריך אתו אהרן *ובניו* מערב עד בקר לפני יהוה תמיד

בהוצאי ⁴³ MT יִשְׁבּוּ PL | MT יִשְׁבּוּ SG | *ישב* ⁴² MT | *וענפי* PL | MT הָרָאשׁוֹן (PHON) | *āra'īšon* ≈ הראשון ⁴⁰ MT | *būšā'i* INF ≈ MT בְּהוֹצִיָּאִי INF (|| Exod. 16.32) | *24.2* צוי IMV (GSH §2.11.12) ≈ MT שָׁוִי SHORT IMV | נר ^ | *yārrak hif* ≈ MT יַעֲרֹךְ qal | *nor* (נור) || Exod. 27.20 | *ובניו* MT minus | *qal* יַעֲרֹךְ ≈ MT

[it shall be] a statute forever throughout your generations. ⁴He shall keep in order the lamps on the pure lampstand before Shema *until morning*. ⁵And you shall take fine flour, and bake of it twelve cakes; two tenths [of an ephah] shall be in one cake. ⁶And you shall set them in *two* rows, six in a row, on the pure table before Shema. ⁷And you shall put pure frankincense on each row, that it may be with the bread for a memorial, an offering made by fire to Shema. ⁸Every Sabbath day he shall set it up before Shema continually; it is from the children of Yishra'el an everlasting covenant. ⁹And it shall be for Ārron and his sons, *and they shall eat it* in a holy place, for *it is* to him the most holy [portion] of the offerings of Shema made by fire by a due forever.” :> — —

¹⁰And the son of an Yishra'elite woman, whose father was an Egyptian, went out among the children of Yishra'el; and the son of the Yishra'elite woman and a man *of Yishra'el* strove together in the camp. ¹¹And the son of the Yishra'elite woman blasphemed the Name, and cursed. And they brought

חקת עולם לדרתיכם ⁴על המנורה הטהרה יעריך את הנרות לפני יהוה *עד בקר* ⁵ולקחת סלת ואפית אתה שתיים עשרה חלות שני עשרנים יהיה החלה האחת ⁶ושמת אתם *שתי* מערכות שש המערכת על השלחן הטהור לפני יהוה ⁷ונתתה על המערכת לבונה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה ליהוה ⁸ביום השבת ביום השבת יעריכנו לפני יהוה תמיד מאת בני ישראל ברית עולם ⁹והיתה לאהרן ולבניו *ואכלוה* במקום קדוש כי קדש קדשים *היא* לו מאשי יהוה חק עולם: <— —

¹⁰ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש *ישראלי* ¹¹ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו

4 *yārrak hif* ≈ MT *qal* יַעֲרֹךְ | [עד בקר] MT תָּמִיד ‘continually’ CSTR] שְׁתֵּי 6 | MT שְׁתֵּי ABS | 8 *yārrikinnu hif* ≈ MT *qal* יַעֲרִיכֵנוּ | [ואכלוה 9 + PRON F] MT וַאֲכָלוּ + PRON M | [היא] MT הָיָא | 10 *ישראלי* INDEF] MT הַיִּשְׂרָאֵלִי DEF

²¹ And whoever kills a beast shall pay for it, and he that kills a man shall be put to death. ²² You shall have one manner of law for the sojourner and for the native, for I am Shema your God.”
²³ And Mushi spoke to the children of Yishra’el, and they brought him that cursed out of the camp, and stoned him with stones. And the children of Yishra’el did as Shema commanded Mushi. :>— —

25

¹ And Shema spoke to Mushi on Mount Sini, saying: ² “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When you come into the land which I give you, then the land shall keep a Sabbath to Shema. ³ Six years you shall sow your field, and six years you shall prune your vineyard and gather in its fruits, ⁴ but in the seventh year there shall be a Sabbath of complete rest for the land, a Sabbath to Shema; you shall not sow your field or prune your vineyard.⁵ And *those that grow on their own of your harvest* you shall not reap, and the grapes of *your undressed vine*

²¹ ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת
²² משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח
יהיה כי אני יהוה אלהיכם ²³ וידבר משה
אל בני ישראל ויוציאו את המקלל אל
מחוץ למחנה וירגמו אותו אבן ובני ישראל
עשו כאשר צוה יהוה את משה: <— —

כה

¹ וידבר יהוה אל משה בהר סיני לאמר
² דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי
תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם
ושבתה הארץ שבת ליהוה ³ שש שנים
תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך
ואספת את תבואתה ⁴ ובשנה השביעית
שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליהוה
שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר ⁵ ואת
ספיקי קציריך לא תקצר ואת ענבי נזיריך

25.5 ואת MT אַתּ ־ו | PL ספיקי | MT סִפִּיקָה SG ↓ | PL קציריך qāṣīrāk SG (= MT קִצְרִיךְ) | PL נזיריך | MT נִזְרִיךְ SG (= MT נִזְרִיךְ) ↓

you shall not pick; it shall be a year of complete rest for the land. ⁶And the Sabbath of the land shall be for food for you; for you *and for your male slaves and for your female slaves and for your hired servants and for your strangers, who are sojourners* with you, ⁷and for your cattle and for the beasts that are in your land, all its increase shall be for food. :> — —

⁸And you shall count seven Sabbaths of years to you, seven times seven years, so that the time of the seven Sabbaths of years shall be to you forty-nine years. ⁹Then you shall send abroad the loud trumpet on the tenth day of the seventh month; in the day of atonement you shall send abroad the trumpet throughout all your land. ¹⁰And you shall hallow the fiftieth year, and proclaim liberty throughout the land to all its inhabitants; *it shall be* a jubilee to you, and you shall return every man to his possession, and you shall return every man to his family. ¹¹A jubilee *shall be* that fiftieth year to you; you shall neither sow nor reap what grows of itself, nor gather its undressed vines,

לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ ⁶והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדיך ולאמתיך ולשכיריך ולתושביך הגרים עמך ⁷ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל: < — —

⁸וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה ⁹והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם ¹⁰וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו ¹¹יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזיריה

הגרים | all SG COLLECT | ולעבדיך ולאמתיך ולשכיריך ולתושביך 6 all PL] MT | ולעבדיך ולאמתיך ולשכיריך ולתושביך 6 aggirām N PL] MT | הגרים qal PT 'who sojourn' | 10 הוא MT | הוא MT | 11 הוא MT

¹²for **it is** a jubilee. It shall be holy to you. You shall eat its increase out of the field. ¹³**And** in this year of jubilee you shall return every man to his possession. :>— —

¹⁴And if **you** sell anything to your neighbour or buy of your neighbour's hand, you shall not wrong one another. ¹⁵According to the number of years after the jubilee you shall buy of your neighbour, and according to the number of years of the crops **it shall be sold** to you. ¹⁶According to the multitude of the years its price **shall increase**, and according to the fewness of the years its price shall diminish, for it is the number of the crops he is selling you. ¹⁷And you shall not wrong one another, but you shall fear your God, for I am Shema your God. ¹⁸Therefore you shall do my statutes and keep my ordinances and do them; and you shall dwell in the land in safety. ¹⁹And the land shall yield its fruit, and you shall eat your fill and dwell in it in safety. :>— —

²⁰And if you shall say, 'What shall we eat in the seventh year, if we may not sow or gather in **our crops**?' ²¹Then I will command my blessing on you

¹²כי יובל **הוא** קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה ¹³**ובשנת** היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו: <— —

¹⁴וכי **תמכר** ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שני תבואת **ימכר** לך ¹⁶לפי רב השנים **תרבה** מקנתו ולפי מעט השנים תמעט מקנתו כי מספר תבואת הוא מכר לך ¹⁷ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך כי אני יהוה אלהיכם ¹⁸ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם וישבתם על הארץ לבטח ¹⁹ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה: <— —

²⁰וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את **תבואתינו** ²¹וצויתי את ברכתי לכם

ימכר 15 | PL תמכרו MT SG **תמכר** 14 | ו- (= MT בִּשְׁנַת **afšēnāt** [ובשנת 13 | MT **הוא** 12 | **yimmakkār nif B**] MT יִמְכַּר **qal** ↓ | **תרבה** 16 | MT תִּרְבֶּה **hif** TRANS 'you shall increase' | **תבואתינו** 20 | MT תְּבֹאֲתֵינוּ SG ↓

in the sixth year, and it shall bring forth *its* crop for the three years. ²² Then you shall sow the eighth year and eat of *its* crop, the old [store], until the ninth year; until its crop comes in, you shall eat the old [store]. ²³ And the land shall not be sold in perpetuity, for the land is mine, for you are strangers and sojourners with me. ²⁴ And in all the land of your possession you shall grant a redemption for the land. :> — —

²⁵ *And* if your brother becomes poor and sells some of his possession, then his kinsman that is next to him shall come and shall redeem that which his brother has sold. ²⁶ And if a man has no one to redeem it and he becomes rich and finds sufficient means to redeem it, ²⁷ then let him reckon the years of its sale and restore the surplus to the man to whom he sold it, and he shall return to his possession. ²⁸ But if he *is* not *able* to get it back for himself, then that which he has sold shall remain in the hand of him that has bought it until the year of jubilee. And in the jubilee it shall go out, and he shall return to his possession. :> — —

בשנה הששית ועשתה את **תבואתה** לשלש השנים ²² וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן **התבואתה** ישן עד השנה התשעית עד בא תבואתה תאכלו ישן ²³ והארץ לא תמכר לצמיתת כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי ²⁴ ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ: < — —

²⁵ **וכי** ימך אחיך ומכר מאחזתו ובא גאלו הקרוב אליו וגאל את ממכר אחיו ²⁶ ואיש כי לא יהיה לו גאל והשיגה ידו ומצא כדי גאלתו ²⁷ וחשב את שני ממכרו והשיב את העדף לאיש אשר מכר לו ושב לאחזתו ²⁸ ואם לא **מצא** ידו די השיב לו והיה ממכרו ביד הקנה אתו עד שנת היובל ויצא ביובל ושב לאחזתו: < — —

MT [תבואתה] | Lev. 26.34; see §2.2.2.1) PF וְעָשְׂתָּ MT ≈ PF *wāšātā* ועשתה 21 | MT [התבואתה] 22 | MT [וכי] 25 | MT [מצא] 28 | MT [מִצָּאָה] F

²⁹ And if a man sells a dwelling-house in a walled city, then he may redeem it within a whole year after it is sold; for a full year he shall have the right of redemption. ³⁰ And if it is not redeemed within a full year, then the house that is in the walled city shall be made sure in perpetuity to him that bought it, throughout his generations; it shall not go out in the jubilee. ³¹ But the houses of the villages, which have no wall around them, *shall be reckoned* with the fields of the land; they may be redeemed and they shall go out in the jubilee. ³² Nevertheless the cities of the Libites, the houses of the cities of their possession, the Libites may redeem at any time. ³³ And if one of the Libites redeems, then the house that was sold and the city of his possession shall go out in the jubilee. For the houses of the cities of the Libites are their possession among the children of Yishra'el. ³⁴ But the field of the pastureland of their cities *they shall not sell*, for *it is* their perpetual possession. :> — —

²⁹ ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו ³⁰ ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וקם הבית אשר בעיר אשר לו חומה לצמיתת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביובל ³¹ ובתי החצרים אשר אין להם חומה סביב על שדה הארץ **יחשבו** גאלה תהיה לו וביובל יצא ³² וערי הלויים בתי ערי אחזתם גאלת עולם תהיה ללויים ³³ ואשר יגאל מן הלויים ויצא ממכר בית ועיר אחזתו ביובל כי בתי ערי הלויים היא אחזתם בתוך בני ישראל ³⁴ ושדה מגרש עריהם לא **ימכרו** כי אחזת עולם **היא** להם: < — —

31 **יחשבו** *īyyāšābu* PL] MT יִחָשְׁבוּ SG | **33** היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **34** **ימכרו** *yēmakkēru* pī] MT יִמְכְּרוּ *nif* 'may not be sold' ↓ | **היא** MT הָיָא ↓

³⁵ And if your brother becomes poor, and his hand fails with you, then you shall uphold him; as a stranger and a sojourner shall *your brother* live with you. ³⁶ Take no interest of him or increase, but fear your God, that your brother may live with you. ³⁷ You shall not give him your money at interest, nor give him your food *for increase*. ³⁸ I am Shema your God, who brought you out of the land of Miṣrem to give you the land of Ka'nan, and to be your God. :>— —

³⁹ And if your brother becomes poor with you and sells himself to you, you shall not make him serve as a slave. ⁴⁰ As a hired servant and as a sojourner he shall be with you. He shall serve with you until the year of jubilee. ⁴¹ Then he shall go out from you, he and his children with him, and shall return to his own family, and to the possession of his fathers he shall return. ⁴² For they are my servants, whom I brought out of the land of Miṣrem; they shall not be sold as slaves. ⁴³ You shall not rule over him with rigour, but shall fear your God. ⁴⁴ And as for *your male slaves* and *your female slaves* whom you shall have: of the nations that are

³⁵ וכי ימך אחיך ומטה ידו עמך וחזקת בו גר ותושב וחי *אחיך* עמך ³⁶ אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך ³⁷ את כספך לא תתן לו בנשך *ובתרבית* לא תתן אכלך ³⁸ אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים: <— —

³⁹ וכי ימך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת עבד ⁴⁰ כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היובל יעבד עמך ⁴¹ ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחזת אבותיו ישוב ⁴² כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד ⁴³ לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך ⁴⁴ *ועבדיך* *ואמתך* אשר יהיו לך מאת הגוים אשר

35 *אחיך* 2°] MT minus | 37 *ובתרבית* MT וְבִמְרִבִּית | 44 *ועבדיך ואמתך* PL] MT וְעַבְדֶּיךָ וְאִמָּתְךָ SG COLLECT

round about you, of them *you shall buy* male slaves and female slaves. ⁴⁵ Moreover of the children of the strangers *who are sojourners* with you, of them *you shall buy* and of their families that are with you, which *were born* in your land, and they shall be your possession. ⁴⁶ And you shall make them an inheritance for your children after you, to hold for a possession; them you shall treat as slaves forever, but over your brothers the children of Yishra'el you shall not rule one over another with rigour. :>— —

⁴⁷ And if a stranger or sojourner with you becomes rich, and your brother becomes poor beside him, and sells himself to the stranger *or to the sojourner* with you or to the stock of the stranger's family, ⁴⁸ after he is sold he may be redeemed. One of his brothers may redeem him, ⁴⁹ or his uncle or his uncle's son may redeem him, or anyone who is near of kin to him from his family may redeem him. Or if he becomes rich he may redeem himself. ⁵⁰ And he shall reckon with him who bought him from the year that *he was sold* to him until the year of jubilee,

סביבתיכם מהם **תקנהו** עבד ואמה ⁴⁵ וגם מבני התושבים **הגרים** עמכם מהם **תקנהו** וממשפחתם אשר עמכם **הולדו** בארצכם והיו לכם לאחזה ⁴⁶ והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעולם בהם תעבידו ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: <— —

⁴⁷ וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר **ולתושב** עמך או לעקר משפחת גר ⁴⁸ אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו ⁴⁹ או דדו או בן דדו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל ⁵⁰ וחשב עם קנהו משנת **המכר** לו עד שנת היובל

qal הגרים MT [*agīrām* N PL] 45 | *tiqnā'ē'u* IMPF 2MSG + PRON 3MSG] **תקנהו** MT | *hif* הולידו MT [*uwwālēdu* hif PASS] **הולדו** (see v. 44)] **תקנהו** MT | *hif* ≈ MT תעבידו 46 | *nif* INF + PRON 3MSG] **המכר** 50 | *nif* INF] **ולתושב** 47 | *qal*

and the price of his sale shall be according to the number of years; according to the time of a hired servant he shall be with him. ⁵¹ If there are still many years left, according to them he shall give back the price of his redemption out of the money that he was bought for. ⁵² And if there remain but few years until the year of jubilee, then he shall reckon with him; according to his years he shall give back the price of his redemption. ⁵³ As a servant hired year by year he shall be with him. He shall not rule with rigour over him in your sight. ⁵⁴ And if he is not redeemed by these [means], then he shall go out in the year of jubilee, he and his children with him. ⁵⁵ For to me the children of Yishra'el are servants. They are my servants whom I brought out of the land of Mišrem. I am Shema your God.

26

¹ You shall not make idols for yourselves or erect a graven image or a pillar, and you shall not place any figured stone in your land to bow down to it, for I am Shema your God. ² You shall keep my Sabbaths and be afraid *of my holiness*. I am Shema. :>— —

והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו ⁵¹ אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו מכסף מקנתו ⁵² ואם מעט נשאר בשנים עד שנת היובל וחשב לו כפי שניו ישיב את גאלתו ⁵³ כשכיר שנה בשנה יהיה עמו לא ירדנו בפרך לעיניך ⁵⁴ ואם לא יגאל באלה ויצא בשנת היובל הוא ובניו עמו ⁵⁵ כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם

כו

¹ לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה כי אני יהוה אלהיכם ² את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה: <— —

26.2 *wmiqqadeši* PREP מן + N *qādaš* [קֹדֶשׁ] MT 'and my sancturay' (cf. Lev. 19.30) ומקדשי

³If you walk in my statutes and keep my commandments and do them, ⁴then I will give you your rains in their season, and the land shall yield its increase, and the trees of the field shall yield *their fruits*. ⁵And your threshing shall reach to the vintage, and the vintage shall reach to the sowing time. And you shall eat your bread to the full and dwell in your land safely. ⁶And I will give peace in the land, and you shall lie down, and none shall make you afraid. And I will remove evil beasts from the land, and a sword shall not go through your land. ⁷And you shall chase your enemies, and they shall fall before you by the sword. ⁸And five of you shall chase a hundred, and one hundred of you shall chase ten thousand, and your enemies shall fall before you by the sword. ⁹And I shall turn toward you, and make you fruitful, and multiply you, and will establish my covenant with you. ¹⁰And you shall eat old [store] long kept, and you shall clear out the old because of the new. ¹¹And I will set my tabernacle among you, and my soul shall not abhor you. ¹²And I will walk among you and will be your God, and you shall be my people. ¹³I am Shema your God, who brought you out

³אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם ⁴ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו ⁵והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את הזרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם ⁶ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם ⁷ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב ⁸ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב ⁹ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקמתי את בריתי אתכם ¹⁰ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו ¹¹ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם ¹²והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם ¹³אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם

4 פִּירו *fīro* PL] MT פִּרְיִן SG | 5 הזרע ≈ MT זֶרַע – DEF (see §4.1.3.2.5)

of the land of Mišrem, that you should not be their slaves. And I have broken the bars of your yoke, and made you go upright. :>— —

¹⁴But if you will not listen to me, and will not do all these commandments, ¹⁵if you shall reject my statutes, and if your soul abhors my ordinances, so that you will not do all my commandments breaking my covenant, ¹⁶I will also do this to you: I will appoint terror over you, *consumption* and fever that consume the eyes and make the soul pine away. And you shall sow your seed in vain, for your enemies shall eat it. ¹⁷And I will set my face against you, and you shall be struck down before your enemies. And those who hate you shall rule over you, and you shall flee when no one pursues you. :>— —

¹⁸And if you will not yet for these things listen to me, then I will chastise you sevenfold for your sins. ¹⁹And I will break the pride of your power, and I will make your heaven as iron and your earth as bronze.

מארץ מצרים מהיות להם עבדים
ואשברה מטות עולכם ואוליך אתכם
קוממית: <— —

¹⁴ ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את
כל המצות האלה ¹⁵ אם בחקותי תמאסו
ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי
עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי
¹⁶ אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי
עליכם בחלה את השפחת ואת הקדחת
מכליות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק
זרעכם ואכלהו איביכם ¹⁷ ונתתי פני בכם
ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם שנאיכם
ונסתם ואין רדף אתכם: <— —

¹⁸ ואם עד אלה לא תשמעו לי
ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם
¹⁹ ושבירתי את גאון עזכם ונתתי את
שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשה

13 ואשברה LENG IMPF ≈ MT ואֲשַׁבֵּר IMPF (see §2.2.2.2) | קוממית *qūmāmat* adverbial suffix -it ≈ MT שפ"ח *aššā'fēt* השפחת | בַּהֲלָה MT ≈ בה"ל *bā'la* בחלה 16 | + ואם MT [אם 15 | קוממיות (MORPH) | השפחת MT [GSH §4.4.6] שח"ף (< | *amkalliyyot pi* PT (GSH §2.12.16) ≈ MT מכליות | שבע (Florentin 2022) = MT שֶׁבַע 18

²⁰ And your strength shall be spent in vain, for your land shall not yield its increase, and the trees of *the field* shall not yield *their fruits*. ²¹ And if you walk contrary to me and will not obey me, I will bring sevenfold plagues upon you according to your sins. ²² And I will send the beast of the field among you, which shall bereave you and destroy your cattle and diminish you, and your ways shall become desolate. :>— —

²³ And if by these things you will not be chastised by me, but will walk rebelliously against me, ²⁴ then I *too* will walk in hostility against you, and I myself will strike you sevenfold for your sins. ²⁵ And I will bring a sword upon you, that *shall execute* the vengeance of the covenant. And you shall be gathered together within your cities, and I will send pestilence among you, and you shall be delivered into the hand of the enemy. ²⁶ When I break your staff of bread, ten women shall bake your bread in one oven, and *it will deliver* your bread by weight, and you shall eat, and not be full. :>— —

²⁰ ותם לריק כוחכם ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ **השדה** לא יתן **פריו** ²¹ ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם ²² ושלחתי בכם את חית השדה ושכלה אתכם והכריתה את בהמתכם והמעטה אתכם ונשמו דרכיכם: <— —

²³ ואם באלה לא תוסרו לי והלכתם עמי קרי ²⁴ והלכתי **גם** אני עמכם בקרי והכיתי אתכם גם אני שבע על חטאתיכם ²⁵ והבאתי עליכם חרב **נקמת** נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר בתוכם ונתתם ביד אויב ²⁶ בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד **והשיב** לחמכם במשקול ואכלתם ולא תשבעו: <— —

20 [השדה] MT הָאָרֶץ 'the land' (of the trees) ↓ | [פִּרְיוֹ] MT פִּרְיָן SG | 21 שבע (Florentin 2022) = MT שָׁבַע | 22 ושלחתי *wšallātti pi* ≈ MT וְהִשְׁלַחְתִּי *hif* | 24 **גם** MT אִף | שבע (Florentin 2022) = MT שָׁבַע | 25 **נקמת** *nīqmāt* N CSTR F [(*)נִקְמַת] MT נִקְמַת *qal* PT F ↓ | 26 **והשיב** SG] MT וְהָשִׁיבּוּ PL ↓ | במשקול *bāmašqol maqtol* ≈ MT בַּמִּשְׁקָל *miqtal*

²⁷ And if you will not in spite of all this listen to me, but walk *rebelliously* against me, ²⁸ then I will walk in wrathful hostility against you, and I also will chastise you sevenfold for your sins. ²⁹ And you shall eat the flesh of your sons, and the flesh of your daughters you shall eat. ³⁰ And I will destroy your high places and cut down your sun-images and cast your dead bodies upon the bodies of your idols, and my soul shall abhor you. ³¹ And I will make your cities a waste and will bring your *sanc-tuary* to desolation, and I will not smell the savour of your sweet odours. ³² And I will bring the land into desolation, and your enemies that dwell in it shall be astonished at it. ³³ And I will scatter you among the nations, and I will draw out the sword after you, and your land shall be a desolation, and your cities shall be a waste. ³⁴ Then shall the land atone for its Sabbath years all the days of desolation, while you are in your enemies' land; then the land shall rest, and atone for its Sabbath years. ³⁵ All the days of desolation it shall observe the rest, which it did not have in your Sabbath years when you dwelt in it. :>— —

²⁷ ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי קרי ²⁸ והלכתי עמכם בחמת קרי ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם ²⁹ ואכלתם בשר בניכם ובשר בנתיכם תאכלו ³⁰ והשמדתי את במתיכם והכרתי את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם וגעלה נפשי אתכם ³¹ ונתתי את עריכם חרבה והשמתי את מקדשכם ולא אריח בריח ניחחכם ³² והשמתי אני את הארץ ושממו עליה איביכם היושבים בה ³³ ואתכם אזרה בגוים והרקתי אחריכם חרב והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה ³⁴ אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי אשמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצתה את שבתתיה ³⁵ כל ימי אשמה תשבת את אשר לא שבתה בשבתתיכם בשבתכם עליה: <— —

אשמה 34 | MT מקדשיכם PL | SG] מקדשכם 31 | שבע 28 | MT בקרי 27 קרי | *āšāmā* שם"ם *hif* INF ≈ MT הַשְׁמָה *hof* INF CSTR ↓ | *wārṣātā* והרצתה MT וְהִרְצֹתָ PF 3FSG ≈ MT אשמה 35 (see v. 34) (cf. Lev. 25.21; see §2.2.2.1) |

³⁶ And as for those of you who are left, I will send faintness into their heart in the lands of their enemies. And the sound of a driven leaf shall put them to flight, and they shall flee, as though from a sword, and they shall fall when no one pursues. ³⁷ And they shall stumble over one another, as it were before the sword, when no one pursues. And you shall have no power to stand before your enemies. ³⁸ And you shall perish among the nations, and the land of your enemies shall consume you. :>— —

³⁹ And those of you that are left shall rot in their iniquity in your enemies' lands, and also for the iniquities of their fathers *they* shall rot. ⁴⁰ And they shall confess their iniquity, and the iniquity of their fathers in their trespass which they trespassed against me, and also because they walked *rebelliously* against me. ⁴¹ I will also *walk* in hostility against them, and bring them into the land of their enemies. Then, their uncircumcised heart is humbled and they then accept of the punishment of their iniquity. :>— —

³⁶ והנשארים בכם והבאתי מרדף בלבבם בארצות איביהם ורדף אתם קול עלי נדף ונסו מנוסת חרב ונפלו ואין רדף ³⁷ וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני איביכם ³⁸ ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם: <— —

³⁹ והנשארים בכם ימקו בעונם בארצות איביהם ואף בעונות אבותם **אתם** ימקו ⁴⁰ והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי ואף אשר הלכו עמי **קרי** ⁴¹ אף אני **הלך** עמם בקרי והבאתי אתם בארץ איביהם או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם: <— —

36 עלי SG ≈ MT עֲלֵה (PHON; ↓ Gen. 8.11) | 39 **אתם** *ūtamma* NOTA ACC] MT אִתָּם PREP 'with them' ↓ | 40 **קרי** MT בִּקְרִי | 41 **הלך** *ālāk* PT MSG] MT אֵלֵךְ IMPF 1SG 'I walked'

⁴² Then I will remember my covenant with Yāqob and also my covenant with Ye'ṣaq, and also my covenant with Ab'ram I will remember, and I will remember the land. ⁴³ The land shall also be left fallow by them and *shall atone* for its Sabbath years, while in desolation of them. And they shall accept the punishment for their iniquity, because, *even because* they rejected my ordinances, and their soul abhorred my statutes. ⁴⁴ And yet for all that, when they are *in the lands* of their enemies, I will not reject them, neither will I abhor them to destroy them utterly and break my covenant with them, for I am Shema their God. ⁴⁵ But I will for their sakes remember the covenant of their ancestors, whom I brought out of the land of Miṣrem in the sight of the nations, that I might be their God. I am Shema.”
⁴⁶ These are the statutes and ordinances and laws that Shema made between him and the children of Yishra'el on Mount Sini by Mushi. : > — —

⁴² וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר ⁴³ והארץ תעזב מהם והרצתה את שבתתיה באשמה מהם והם ירצו את עונם יען *ביען* במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם ⁴⁴ ואף גם זאת בהיותם בארצות איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני יהוה אלהיהם ⁴⁵ וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יהוה ⁴⁶ אלה החקים והמשפטים והתורות אשר נתן יהוה בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה: < — —

43 *tāzzāb qal* ≈ MT תַּעֲזֹב *nif* 'shall be abandoned' ↓ | *wārṣātā hif* CONV PF] MT וְתִרְץ *qal* IMPF | ≈ MT בְּהִשְׁמָה (see v. 34) | *ביען*] MT וּבִיעֵן | 44 *בארצות* PL] MT בְּאַרְצֵי SG

27

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When a man shall make a special vow to Shema according to your estimation of persons, ³then the valuation of a male from twenty years old to sixty years old shall be fifty shekels of silver, after the shekel of the sanctuary.
⁴And if she is female, then the valuation shall be thirty shekels. ⁵And if he is from five years old to twenty years old, then the valuation shall be for a male twenty shekels and for a female ten shekels. ⁶And if he is from a month old to five years old, then the valuation shall be for a male five shekels of silver and for a female the valuation shall be three shekels of silver. ⁷And if he is from sixty years old and up, if it is a male, then the valuation shall be fifteen shekels and for the female *ten* shekels.
⁸But if he is poorer than the valuation, then he shall be set before the priest, and the priest shall value him; according to the ability of him who vowed, the priest shall value him. :>— —

⁹And if it is a beast that *one offers* as an offering to Shema, all that any man gives of it to Shema shall be holy.

כז

¹וידבר יהוה אל משה לאמר ²דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפלא נדר בערכך נפשות ליהוה ³והיה ערכך הזכר מבן עשרים שנה ועד בן ששים שנה והיה ערכך חמשים שקל כסף בשקל הקדש ⁴ואם נקבה היא והיה ערכך שלשים שקל ⁵ואם מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה והיה ערכך הזכר עשרים שקלים ולנקבה עשרת שקלים ⁶ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים והיה ערכך הזכר חמשה שקלים כסף ולנקבה ערכך שלשת שקלים כסף ⁷ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר והיה ערכך חמשה עשר שקל ולנקבה *עשרת* שקלים ⁸ואם מך הוא מערכך והעמידו לפני הכהן והעריך אתו הכהן על פי אשר תשיג יד הנדר יעריכנו הכהן: <— —

⁹ואם בהמה אשר *יקריב* ממנה קרבן ליהוה כל אשר יתן ממנו ליהוה יהיה קדש

27.4 MT ≈ היא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 7 *עשרת* CSTR] MT עֶשְׂרֵה ABS ↓ | 9 *יקריב* SG] MT יִקְרִיבו PL

¹⁰ He shall not alter it or change it, good for bad, or bad for good; and if he shall at all change beast for beast, then both it and that for which it is changed shall be holy. :>— —

¹¹ And if it is any unclean beast that *one does* not offer as an offering to Shema, then he shall set the beast before the priest, ¹² and the priest shall value *it*, whether it is good or bad; as the priest values it, so it shall be. ¹³ But if *he will* indeed *redeem it*, then he shall add a fifth to the valuation. :>— —

¹⁴ And when a man dedicates his house to be holy to Shema, then the priest shall value it, whether it is good or bad; as the priest shall value it, so it shall stand. ¹⁵ And if he that dedicated it will redeem his house, then he shall add a fifth of the money of the valuation to it, and it shall be his. :>— —

¹⁶ And if a man shall dedicate to Shema part of the field of his possession, then your valuation shall be according to its sowing; the sowing of a homer of barley shall be valued at fifty shekels of silver. ¹⁷ *And if* he dedicates his field from the year of jubilee, according to your valuation it shall stand.

¹⁰ לא יחלפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמירתו יהיה קדש: <— —

¹¹ ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריב ממנה קרבן ליהוה והעמיד את הבהמה לפני הכהן ¹² והעריך הכהן אתו בין טוב ובין רע כערכך הכהן כן יהיה ¹³ ואם גאל יגאלנו ויסף חמישתו על ערכך: <— —

¹⁴ ואיש כי יקדיש את ביתו קדש ליהוה והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אתו הכהן כן יקום ¹⁵ ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישת כסף ערכך עליו והיה לו: <— —

¹⁶ ואם משדה אחזתו יקדיש איש ליהוה והיה ערכך לפי זרעו זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף ¹⁷ ואם משנת היובל יקדיש שדהו כערכך יקום

10 *wtēmīrātu* N ותמירתו ≈ **tēmīrā* N ותמורתו MT | 11 יקריב SG] MT יקריבו PL | 12 אתו + PRON M] MT | 13 יגאלנו IMPF + PRON M] MT יגאלנה IMPF + PRON F | 17 ואם MT אם — 1

¹⁸ But if he dedicates his field after the jubilee, then the priest shall reckon to him the money according to the years that remain until the year of jubilee, and a dedication shall be made from the valuation. ¹⁹ And if he that sanctified the field will indeed redeem it, then he shall add a fifth of the valuation to it, and it shall be assured to him. ²⁰ And if he will not redeem the field, or if he has sold the field to another man, it shall not be redeemed any more. ²¹ But the field, when it goes out in the jubilee, shall be holy to Shema, as a field devoted; the possession of it shall be the priest's. :>— —

²² And if *from* a field which he has bought, which is not of the field of his possession, *one* sanctifies to Shema, ²³ then the priest shall reckon to him the *amounts* of the valuation until the year of jubilee, and he shall give the valuation on that day as a holy thing to Shema. ²⁴ In the year of jubilee the field shall return to him from whom it was bought, to him to whom the possession of the land belongs. ²⁵ And every valuation shall be according to the shekel of the sanctuary: twenty gerahs [*is*] the shekel. :>— —

¹⁸ ואם אחר היובל יקדיש שדהו וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרת עד שנת היובל ונגרע מערכך ¹⁹ ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו ויסף חמישת כסף ערכך עליו וקם לו ²⁰ ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד ²¹ והיה השדה בצאתו ביובל קדש ליהוה כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו: <— —

²² ואם *את* שדה מקנתו אשר לא משדה אחזתו יקדיש *איש* ליהוה ²³ וחשב לו הכהן את *מכסות* הערכך עד שנת היובל ונתן את הערכך ביום ההוא קדש ליהוה ²⁴ בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו לאשר לו אחזת הארץ ²⁵ וכל ערכך יהיה בשקל הקדש עשרים גרה » « השקל: <— —

22 *את* at PREP 'with, from'] MT אַתּ ׀ | [איש] MT minus | 23 *מכסות* PL] MT מִכְסֹּת SG | 25 « » MT יהיה

²⁶ Only *all* the firstling among beasts, which is made a firstling to Shema, no man shall dedicate it; whether bull or ewe, it is Shema's. ²⁷ And if it is of an unclean beast, then he shall ransom it according to the valuation, and shall add to it a fifth of it; or if it is not redeemed, then it shall be sold according to the valuation. :>— —

²⁸ But no devoted thing that a man devotes to Shema of all that he has, whether man or beast, or of the field of his possession, shall be sold or redeemed; every devoted thing is most holy to Shema. ²⁹ No one devoted, who is to be devoted for destruction from among men, shall be ransomed; he shall surely be put to death. :>— —

³⁰ And every tithe of the land, whether of the seed of the land, *and* of the fruit of the tree, is Shema's; it is holy to Shema. ³¹ And if a man will redeem any of his tithe, *then* he shall add to it *its fifth*. :>— —

³² And every tithe of the herd or the flock, whatever passes under the rod, the tenth shall be holy to Shema. ³³ He shall not search whether it be good or bad, neither shall he change it.

²⁶ אך *כל* בכור אשר יבכר ליהוה בבהמה לא יקדיש איש אתו אם שור אם שם ליהוה הוא ²⁷ ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישתו עליו ואם לא יגאל ונמכר בערכך: <— —

²⁸ אך כל חרם אשר יחרם איש ליהוה מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל כל חרם קדש קדשים הוא ליהוה ²⁹ כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת: <— —

³⁰ וכל מעשר הארץ מזרע הארץ *ומפרי* העץ ליהוה הוא קדש ליהוה ³¹ ואם גאל יגאל איש ממעשרו *וחמישתו* יסף עליו: <— —

³² וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש ליהוה ³³ לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו

1 — חֲמִישִׁיתוּ MT; (חמישתו) *ēmišātu* [וחמישתו 31] | 1 — מִפְּרִי MT [ומפרי 30] | MT minus [כל 26]

And if he changes it at all, then both it and that for which it is changed shall be holy; it shall not be redeemed.” :>— —

³⁴These are the commandments, which Shema commanded Mushi for the children of Yishra’el on Mount Sini. :>— —

ואם המר ימירנו והיה הוא ותמירתו יהיה
קדש לא יגאל: <— —

³⁴אלה המצות אשר צוה יהוה את
משה אל בני ישראל בהר סיני: <— —

ספר השלישי קצים
ק וד ול: <— —

³³ *תְּמִירָה N ותְּמִירָתוֹ *wtēmīrātu* ≈ MT *תְּמִירָה N ותְּמִירָתוֹ

NUMBERS

1

¹And Shema spoke to Mushî in the wilderness of Sini, in the tent of meeting, on the first day of the second month, in the second year after they had come out of the land of Miṣrem, saying: ²“Take a census of the congregation of the children of Yishra’el, by their families, by their fathers’ houses, according to the number of the names, every male, by their heads. ³From twenty years old and up, all that are able to go to war in Yishra’el, *you shall number* them according to their hosts, you and Ārron. ⁴And with you there shall be a man of every tribe, each man the head of his fathers’ house. ⁵And these are the names of the men that shall stand with you: Of Re’uben, Eliṣor the son of Shadiyyor; ⁶of She’mun, Shelam’il the son of Ṣurishiddi; ⁷of Ye’uda, Nēshon the son of ‘Amminadab; ⁸of Yashishakar, Natan’il the son of Ṣuwwar; ⁹of Zebulan, Ilyab the son of Ilan; ¹⁰of the children of Yusef, of Ifrem, Elishama the son of ‘Ammiyyod; of Manashi, Gam’ilil the son of Fadaṣor; ¹¹of Binyamem, Abidan the son of

במדבר

א

¹וידבר יהוה אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר ²שאו את ראש « » עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלתם ³מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל **תפקד** אתם לצבאתם אתה ואהרן ⁴ואתכם יהיו איש איש למטה איש ראש לבית אבותיו הוא ⁵ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לראובן אליצור בן שדיאור ⁶לשמעון שלמיאל בן צורישדי ⁷ליהודה נחשון בן עמינדב ⁸ליששכר נתנאל בן צוער ⁹לזבולן אליאב בן חילן ¹⁰לבני יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד למנשה גמלאל בן פדהצור ¹¹לבנימין אבידן בן

ליששכר 8 | נחשון MT (= nēššon) נחשון 7 | PL תַּפְקְדוּ MT SG **תפקד** 3 | MT קַל 'all' » 1.2 | לְיִשְׁשָׁכָר MT // לְבִנְיָמִן MT // לְבִנְיָמִן 11 | חִלָּן MT // חִילָן 9 | לְיִשְׁשָׁכָר MT

Gaduwwinni; ¹² of Dan, ʿĀyyazar the son of ʿAmmishiddi; ¹³ of Asher, Fagaʿel the son of ʿAkran; ¹⁴ of Gad, Elisaf the son of Dāwwel; ¹⁵ of Niftali, Aʿira the son of Inan.” ¹⁶ These were the ones called from the congregation, the princes of the tribes of their fathers; they are the heads of the clans of Yishraʿel. ¹⁷ And Mushi and Ārron took these men that have been mentioned by *the names*, ¹⁸ and they assembled all the congregation together on the first day of the second month, and they declared their pedigrees after their families, by their fathers’ houses, according to the number of the names from twenty years old and up, by their heads. ¹⁹ As Shema commanded Mushi, so he numbered them in the wilderness of Sini.: > — —

²⁰ And the children of Reʿuben, Yishraʿel’s first-born, their generations, by their families, by their fathers’ houses, according to the number of the names, *every male by their heads*, from twenty years old and up, all that were able to go to war. ²¹ Those of them numbered of the tribe of Reʿuben were forty-six thousand five hundred. : > — —

גדעוני ¹² לִדָּן אחיעזר בן עמישדי ¹³ לאשר פגעיאל בן עכרן ¹⁴ לגד אליסף בן דעואל ¹⁵ לנפתלי אחירע בן עינן ¹⁶ אלה קריאי העדה נשיאי מטות אבותם ראשי אלפי ישראל הם ¹⁷ ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו *בשמות* ¹⁸ ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם ¹⁹ כאשר צוה יהוה את משה ויפקדם במדבר סיני: < — —

²⁰ ויהיו בני ראובן בכור ישראל תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות *כל זכר לגלגלתם* מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ²¹ פקדיהם למטה ראובן ששה וארבעים אלף וחמש מאות: < — —

13 פגעיאל (= MT פגעיאַל) fāḡāʿal (פגעאל) | 14 אליסף // MT אַלְיִסֶּף | 16 qariāʾi PT PASS qatīl קריאי | 17 בשמות baššēmot DEF MT קרוֹאִי qere קריאי MT ketiv (GSH §4.3.8) ≈ + GENT SUFF (GSH §4.3.8) | 20 *כל זכר לגלגלתם* MT לְגִלְגְּלָתָם כָּל־זָכָר | 21 פקדיהם INDEF ↓

²²Of the children of She'mun, their generations, by their families, by their fathers' houses, *those of them who were numbered*, according to the number of the names, by their heads, every male from twenty years old and up, all that were able to go to war. ²³Those numbered of the tribe of She'mun were fifty-nine thousand three hundred. :>— —

²⁴Of the children of Gad, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go war. ²⁵Those numbered of the tribe of Gad were forty-five thousand six hundred and fifty. :>— —

²⁶Of the children of Ye'uda, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war. ²⁷Those numbered of the tribe of Ye'uda were seventy-four thousand six hundred. :>— —

²⁸Of the children of Yashishakar, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war.

²²לבני שמעון תולדתם למשפחותם
לבית אבותם **פקדיהם** במספר שמות
לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא ²³פקדיהם למטה
שמעון תשעה וחמשים אלף ושלוש
מאות: <— —

²⁴לבני גד תולדתם למשפחותם
לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא ²⁵פקדיהם
למטה גד חמשה וארבעים אלף ושש
מאות וחמשים: <— —

²⁶לבני יהודה תולדתם למשפחותם
לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא ²⁷פקדיהם
למטה יהודה ארבעה ושבעים אלף ושש
מאות: <— —

²⁸לבני יששכר תולדתם למשפחותם
לבית אבותם במספר שמות מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא

22 **פקדיהם** + PRON PL] MT פְּקֻדֵּי + PRON SG ↓ | 28 יששכר // MT יִשָּׁשכָר

²⁹ Those numbered of the tribe of Yashishakar were fifty-four thousand four hundred. :>— —

³⁰ Of the children of Zebulan, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war.

³¹ Those numbered of the tribe of Zebulan were fifty-seven thousand four hundred. :>— —

³² Of the children of Yusef, [namely], of the children of Ifrem, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war. ³³ Those numbered of the tribe of Ifrem were forty thousand five hundred. :>— —

³⁴ Of the children of Manashi, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war. ³⁵ Those numbered of the tribe of Manashi were thirty-two thousand two hundred. :>— —

³⁶ Of the children of Binyamem, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty

²⁹ פקדיהם למטה יששכר ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות: :<— —

³⁰ לבני זבולן תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ³¹ פקדיהם למטה זבולן שבעה וחמשים אלף וארבע מאות: :<— —

³² לבני יוסף לבני אפרים תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ³³ פקדיהם למטה אפרים ארבעים אלף וחמש מאות: :<— —

³⁴ לבני מנשה תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ³⁵ פקדיהם למטה מנשה שנים ושלשים אלף ומאתים: :<— —

³⁶ לבני בנימין תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים

בְּיִמִּין MT // בנימים 36 | יִשָּׁשכָר MT // יששכר 29

years old and up, all that were able to go to war. ³⁷Those numbered of the tribe of Binyamem were thirty-five thousand four hundred. :>— —

³⁸Of the children of Dan, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war. ³⁹Those numbered of the tribe of Dan were sixty-two thousand seven hundred. :>— —

⁴⁰Of the children of Asher, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war. ⁴¹Those numbered of the tribe of Asher were forty-one thousand five hundred. :>— —

⁴²*Of the children* of Niftali, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of the names, from twenty years old and up, all that were able to go to war. ⁴³Those numbered of the tribe of Niftali were fifty-three thousand four hundred. :>— —

⁴⁴These are those that were numbered, whom Mushi and Ārron numbered, and the princes of Yishra'el, being twelve men; they were each

שנה ומעלה כל יצא צבא ³⁷פקדיהם למטה בנימים חמשה ושלשים אלף וארבע מאות: <— —

³⁸לבני דן תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ³⁹פקדיהם למטה דן שנים ושלשים אלף ושבע מאות: <— —

⁴⁰לבני אשר תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ⁴¹פקדיהם למטה אשר אחד וארבעים אלף וחמש מאות: <— —

⁴²**לבני** נפתלי תולדתם למשפחותם לבית אבותם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא ⁴³פקדיהם למטה נפתלי שלשה וחמשים אלף וארבע מאות: <— —

⁴⁴אלה הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל שנים עשר איש איש

↓ בְּנֵי MT [לבני 42] | בְּנֵי MT // בנימים 37

one *for each tribe, for the tribe of their fathers' houses*.⁴⁵ So all those that were numbered of the children of Yishra'el by *their hosts*, from twenty years old and up, all that were able to go to war in Yishra'el.⁴⁶ All those numbered were six hundred and three thousand five hundred and fifty.⁴⁷ But the Libites after the tribe of their fathers were not numbered among them.: >— —

⁴⁸For Shema spoke to Mushi, saying: ⁴⁹“Only *the Libite* tribe you shall not number, neither shall you take the sum of them among the children of Yishra'el,⁵⁰ but appoint the Libites over the tabernacle of the testimony, and over all its furnishings, and over all that belongs to it; they shall bear the tabernacle, and all its furnishings, and they shall minister to it, and shall encamp round about the tabernacle.⁵¹ And when the tabernacle is to set out, the Libites shall take it down, and when the tabernacle is to be pitched, the Libites shall set it up. And the outsider that comes near shall be put to death.⁵² And the children of Yishra'el shall pitch their tents, every man by his own camp, and every man by *his own place*, according to their hosts.

אחד למטה אחד למטה בית אבותם היו⁴⁵ ויהיו כל פקדי בני ישראל לצבאתם מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל⁴⁶ ויהיו כל הפקדים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים⁴⁷ והלויים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם: <— —

⁴⁸וידבר יהוה אל משה לאמר ⁴⁹אך את מטה הלוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל⁵⁰ ואתה הפקד את הלויים על משכן העדות ועל כל כליו ועל כל אשר לו הם ישאו את המשכן ואת כל כליו והם ישרתו וסביב למשכן יחנו⁵¹ ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים ובחנות המשכן יקימו אתו הלויים והזר הקרב יומת⁵² וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על ידו לצבאתם

44 [למטה אחד למטה בית אבותם] MT לְבֵית־אֲבוֹתָיו ‘for his fathers’ house’ | 45 *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT פְּקוּדֵי *qatūl* | [לצבאתם] MT לְבֵית אֲבוֹתָם ‘by their fathers’ house’ | 49 [הלוי] MT לְוִי DEF | 50 *imma* הם ≈ MT הָמָּה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | 52 [ידו] MT דָּגְלוֹ ‘his troop’ ↓ INDEF

⁵³ But the Libites shall encamp round about the tabernacle of the testimony, that there may be no wrath upon the congregation of the children of Yishra'el; and the Libites shall keep the charge of the tabernacle of the testimony.” ⁵⁴ Thus did the children of Yishra'el; according to all that Shema commanded Mushi, so they did. :> — —

2

¹ And Shema spoke to Mushi and to Ārron, saying: ² “The children of Yishra'el shall encamp every man by his own *standards*, with the ensigns of their fathers' houses; facing the tent of meeting they shall encamp round about. ³ And those that encamp on the east side toward the sunrise shall be of the standard of the camp of Ye'uda, according to their hosts. And the prince of the children of Ye'uda shall be Nēshon the son of 'Amminadab. ⁴ And his host *and those numbered of him* were seventy-four thousand six hundred. ⁵ And those that encamp next to him shall be the tribe of Yashishakar. And the prince of the children of Yashishakar shall be Natan¹il the son of Şuwwar. ⁶ And his host and those numbered of it were fifty-four

⁵³ והלויים יחנו סביב למשכן העדות ולא יהיה קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות ⁵⁴ ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה כן עשו: < — —

ב

¹ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר ² איש על דגליו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו ³ והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה לצבאתם ונשיא לבני יהודה נחשון בן עמינדב ⁴ וצבאו ופקדיו ארבעה ושבעים אלף ושש מאות ⁵ והחנים עליו מטה יששכר ונשיא לבני יששכר נתנאל בן צוער ⁶ וצבאו ופקדיו ארבעה וחמשים

2.2 דגליו PL] MT דגליו SG | 3 נחשון Nēshon (= nēššon) // MT נחשון | 4 ופקדיו + PRON SG] MT ופקדיהם + PRON PL 'and those that were numbered' ↓ | 5 יששכר (twice) // MT יששכר

thousand four hundred. ⁷ *And the tribe of Zebulan. And the prince of the children of Zebulan shall be Ilyab the son of Ilan.* ⁸ And his host and those numbered of it were fifty-seven thousand four hundred. ⁹ All those numbered of the camp of Ye'uda were one hundred and eighty-six thousand four hundred, according to their hosts. They shall set out first. :> — —

¹⁰ On the south side shall be the standard of the camp of Re'uben according to their hosts. And the prince of the children of Re'uben shall be Elišor the son of Shadiyyor. ¹¹ And his host and those that numbered of it were forty-six thousand five hundred. ¹² And those that encamp next to him shall be the tribe of She'mun. And the prince of the children of She'mun shall be Shelam'il the son of Şurishiddi. ¹³ And his host *and those numbered of him* were fifty-nine thousand three hundred. ¹⁴ And the tribe of Gad. And the prince of the children of Gad shall be Elisaf the son of Dāwwel. ¹⁵ And his host *and those numbered of him* were forty-five thousand six hundred and fifty. ¹⁶ All those numbered of the camp of Re'uben were one hundred and fifty-one thousand four hundred and fifty,

אלף וארבע מאות ⁷ **ומטה** זבולן ונשיא לבני זבולן אליאב בן חילן ⁸ וצבאו ופקדיו שבעה וחמשים אלף וארבע מאות ⁹ כל הפקדים למחנה יהודה מאת אלף ושמונים אלף וששת אלפים וארבע מאות לצבאתם ראישונה יסעו: — —

¹⁰ דגל מחנה ראובן תימנה לצבאתם ונשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור ¹¹ וצבאו ופקדיו ששה וארבעים אלף וחמש מאות ¹² והחנים עליו מטה שמעון ונשיא לבני שמעון שלמיאל בן צורישדי ¹³ וצבאו **ופקדיו** תשעה וחמשים אלף ושלוש מאות ¹⁴ ומטה גד ונשיא לבני גד אליסף בן דעואל ¹⁵ וצבאו **ופקדיו** חמשה וארבעים אלף ושש מאות וחמשים ¹⁶ כל הפקדים למחנה ראובן מאת אלף ואחד וחמשים אלף וארבע מאות וחמשים

[**ופקדיו** 13] | (PHON) ראשנה MT ≈ *rā'isūna* ראישונה 9 | (PHON) חִלָּן MT // חילן | 1 - מֶטֶה MT [**ומטה** 7]
 (v. 4) וּפְקִדֵיהֶם MT [**ופקדיו** 15] | דְּעוּאֵל MT // דעואל | אֶלְיָסָף MT // אליסף 14 | (v. 4) וּפְקִדֵיהֶם MT

according to their hosts. And they shall set out second. ¹⁷Then the tent of meeting shall set out, with the camp of the Libites in the midst of the camps; as they encamp, so they shall set out, every man in his place, by their standards. :>— —

¹⁸On the west side shall be the standard of the camp of Ifrem according to their hosts. And the prince of the children of Ifrem shall be Elishama the son of 'Ammiyyod. ¹⁹And his host *and those numbered of him* were forty thousand five hundred. ²⁰And next to him shall be the tribe of Manashi. And the prince of the children of Manashi shall be Gam'lil the son of Fadaşor. ²¹And his host *and those numbered of him* were thirty-two thousand two hundred. ²²And the tribe of Binyamem. And the prince of the children of Binyamem shall be Abidan the son of Gaduwinni. ²³And his host *and those numbered of him* were thirty-five thousand four hundred. ²⁴All those numbered of the camp of Ifrem were one hundred and eight thousand one hundred, according to their hosts. And they shall set out third. :>— —

לצבאתם ושנים יסעו ¹⁷ונסע אהל מועד
מחנה הלוי בתוך המחנות כאשר יחנו כן
יסעו איש על ידו לדגליהם: <— —

¹⁸דגל מחנה אפרים לצבאתם ימה
ונשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד
¹⁹וצבאו **ופקדיו** ארבעים אלף וחמש
מאות ²⁰ועליו מטה מנשה ונשיא לבני
מנשה גמלאל בן פדהצור ²¹וצבאו **ופקדיו**
שנים ושלשים אלף ומאתים ²²ומטה
בנימין ונשיא לבני בנימין אבידן בן
גדעוני ²³וצבאו **ופקדיו** חמשה ושלשים
אלף וארבע מאות ²⁴כל הפקדים למחנה
אפרים מאת אלף ושמנת אלפים ומאה
לצבאתם ושלישים יסעו: <— —

23 | בְּנִימִן MT // (twice) בנימין 22 | וּפְקֻדֵיהֶם MT [ופקדיו 21] | (v. 4) וּפְקֻדֵיהֶם MT [ופקדיו 19] | (v. 4) וּפְקֻדֵיהֶם MT [ופקדיו]

²⁵ On the north side shall be the standard of the camp of Dan according to their hosts. And the prince of the children of Dan shall be 'Āyyazar the son of 'Ammishiddi. ²⁶ And his host *and those numbered of him* were sixty-two thousand seven hundred. ²⁷ And those that encamp next to him shall be the tribe of Asher. And the prince of the children of Asher shall be Faga'el the son of 'Akran. ²⁸ And his hosts *and those numbered of him* were forty-one thousand five hundred. ²⁹ And the tribe of Niftali. And the prince of the children of Niftali shall be A'ira the son of Inan. ³⁰ And his host *and those numbered of him* were fifty-three thousand four hundred. ³¹ All those numbered of the camp of Dan were one hundred and fifty-seven thousand six hundred. They shall set out last by their standards.” :>— —

³² These are they who were numbered of the children of Yishra'el by their fathers' houses; all those numbered of the camps according to their hosts were six hundred and three thousand five hundred and fifty. ³³ But the Libites were not numbered among the children of Yishra'el, as Shema commanded Mushi.

²⁵ דגל מחנה דן צפונה לצבאתם ונשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי ²⁶ וצבאו ופקדיו שנים וששים אלף ושבע מאות ²⁷ והחנים עליו מטה אשר ונשיא לבני אשר פגעיאל בן עכרן ²⁸ וצבאו ופקדיו אחד וארבעים אלף וחמש מאות ²⁹ ומטה נפתלי ונשיא לבני נפתלי אחירע בן עינן ³⁰ וצבאו ופקדיו שלשה וחמשים אלף וארבע מאות ³¹ כל הפקדים למחנה דן מאת אלף ושבעה וחמשים אלף ושש מאות לאחרנה יסעו לדגליהם: <— —

³² אלה פקדי בני ישראל לבית אבותם כל פקדי המחנות לצבאתם שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים ³³ והלויים לא התפקדו בתוך בני ישראל כאשר צוה יהוה את משה

26 ופקדיו MT ופקדיהם (|| v. 4) | 28 ופקדיו MT ופקדיהם (|| v. 4) | 30 ופקדיו MT ופקדיהם (|| v. 4) | 32 פקדי (twice) *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT פקודי *qatūl*

³⁴And the children of Yishra'el did according to all that Shema commanded Mushi; so they encamped by their standards, and so they set out, everyone by his family, according to his fathers' house. :>— —

3

¹And these are the generations of Ārron and Mushi in the day that Shema spoke with Mushi on Mount Sini. ²And these are the names of the sons of Ārron: Nadab the first-born, and Abiyyu, Elāzar, and Itamar. ³These are the names of the sons of Ārron, the priests that were anointed, whom he consecrated to minister in the priest's office. ⁴And Nadab and Abiyyu died, when they offered alien fire before Shema, in the wilderness of Sini, and they had no children, and Elāzar and Itamar ministered in the priest's office in the presence of Ārron their father. :>— —

⁵And Shema spoke to Mushi, saying: ⁶“Bring the tribe of Libi near, and set them before Ārron the priest, that they may minister to him. ⁷And they shall keep his charge, and the charge of the whole congregation before the tent of meeting, to do the work of the tabernacle. ⁸And they shall keep all

³⁴ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה כן חנו לדגליהם וכן נסעו איש למשפחותיו על בית אבותיו: <— —

ג

¹ואלה תולדת אהרן ומשה ביום דבר יהוה את משה בהר סיני ²ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר ³אלה שמות בני אהרן הכהנים המשחים אשר מלא ידם לכהן ⁴וימת נדב ואביהוא « » בהקריבם אש זרה לפני יהוה במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם: <— —

⁵וידבר יהוה אל משה לאמר ⁶הקרב את מטה לוי והעמדת אתו לפני אהרן הכהן ושרתו אתו ⁷ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל העדה לפני אהל מועד לעבד את עבדת המשכן ⁸ושמרו את כל

↓ לפני יהוה MT] « > 3.4

the furnishings of the tent of meeting, and the charge of the children of Yishra'el, to do the work of the tabernacle. ⁹ And you shall give the Libites to Ārron and to his sons; they are wholly given to *me from among* the children of Yishra'el. ¹⁰ And you shall appoint Ārron and his sons, and they shall keep their priesthood. And the outsider that comes near shall be put to death.” :>— —

¹¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹² “And I, behold, I have taken the Libites from among the children of Yishra'el. Instead of every first-born that opens the womb *among the children of Yishra'el they shall be their redemption price*. And the Libites shall be mine, ¹³ for all the first-born are mine; on the day *that I struck down* all the first-born in the land of Miṣrem, I hallowed to me all the first-born in Yishra'el, both man and beast; mine they shall be. I am Shema.” :>— —

¹⁴ And Shema spoke to Mushi in the wilderness of Sini, saying: ¹⁵ “Number the children of Libi by their fathers' houses, by their families; every male from a month old and up

כלי אהל מועד ואת משמרת בני ישראל לעבד את עבדת המשכן ⁹ ונתתה את הלויים לאהרן ולבניו נתנים נתנים הם *לי מתוך* בני ישראל ¹⁰ ואת אהרן ואת בניו תפקיד ושמרו את כהנתם והזר הקרב יומת: <— —

¹¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹² ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם *בבני* ישראל *פדויהם יהיו* והיו לי הלויים ¹³ כי לי כל בכור ביום *הכיתי* כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם עד בהמה לי יהיו אני יהוה: <— —

¹⁴ וידבר יהוה אל משה במדבר סיני לאמר ¹⁵ פקד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם כל זכר מבן חדש ומעלה

9 נתנים (twice) *nētīnām* PT PASS *qatīl* ≈ MT נתונים PT PASS *qatīl* | *imma* ≈ MT הִמָּה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | *לי מתוך* MT לֹא מֵאֵת 'to him out of' | **12** *בבני* MT מִבְּנֵי | *פדויהם* *fidwīyyimma* N *fid'wīm*] MT minus ↓ | *יהיו* MT minus | **13** *הכיתי* PF 1SG] MT הִכֵּיתִי INF + PRON 1SG

תפקדם ¹⁶ ויפקד אתם משה על פי יהוה
כאשר **צוהו** ¹⁷ ויהיו אלה בני לוי בשמותם
גרשון **קהת** ומררי ¹⁸ ואלה שמות בני
גרשון למשפחותם לבני ושמעי ¹⁹ ובני
קהת למשפחותם עמרם ויצהר חברון
ועזיאל ²⁰ ובני מררי למשפחותם מחלי
ומושי אלה הם משפחות הלוי לבית
אבותם ²¹ לגרשון משפחת הלבני
ומשפחת השמעי אלה הם משפחות
הגרשוני ²² ופקדיהם במספר כל זכר
מבן חדש ומעלה פקדיהם שבעת
אלפים וחמש מאות ²³ **משפחת** הגרשוני
אחרי המשכן יחנו ימה ²⁴ ונשיא בית אב
לגרשוני אליסף בן לאל ²⁵ ומשמרת
בני גרשון באהל מועד המשכן
והאהל **ומכסהו** ומסך פתח אהל מועד

16 *šābē'u pi B* 3MSG + PRON 3MSG] MT *pu* 3MSG (see §2.2.2.2) | 17 **קִהַת** MT וְקִהַת | 19 **פְּקִדִּיָּהֶם** MT **וּפְקִדִּיָּהֶם** | *mašf'et* (מִשְׁפָּחָה*) SG | 21 **מִשְׁפָּחוֹת** PL (= MT **מִשְׁפָּחָה**) | *mašf'et* SG | 22 **מִשְׁפָּחָה** PL | 23 **מִשְׁפָּחָה** SG | 24 **אֱלִיסָף** MT // **אֱלִיסָף** | 25 **וּמִכְסֵּהוּ** MT // **לְאֵל** MT // **לְאֵל** | 1 – מִכְסֵּהוּ

²⁶ and the hangings of the court, and the screen for the entrance of the court, which is by the tabernacle, and on the altar round about, and the cords of it for all its service. :>— —

²⁷ And of Qāt was the family of the 'Amramites, and the family of the Ya'šarites, and the family of the Ibronites, and the family of the 'Az'zilites; these are the families of the Qātites.

²⁸ According to the number of all the males, from a month old and up, there were eight thousand six hundred, keeping the charge of the sanctuary.

²⁹ The *family* of the sons of Qāt shall encamp on the side of the tabernacle to the south. ³⁰ And the prince of the father's house of the families of the Qātites shall be Elišafan the son of 'Az'zil.

³¹ And their charge shall be the ark, and the table, and the lampstand, and the altars, and the vessels of the sanctuary with which they minister, and the screen, *and the basin and its base* and all *their service*. ³² And Elāzar the son of Ārron the priest was to be prince of the princes of *the Libites*, [and to have] oversight over those who keep the charge of the sanctuary. :>— —

²⁶ וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריו לכל עבדתו: <— —

²⁷ ולקחת משפחת העמרמי ומשפחת היצהרי ומשפחת החברוני ומשפחת העזיאל אללה הם משפחות הקהתי ²⁸ במספר כל זכר מבן חדש ומעלה שמנת אלפים ושש מאות שמרי משמרת הקדש ²⁹ משפחת בני קהת יחנו על ירך המשכן תימנה ³⁰ ונשיא בית אב למשפחות הקהתי אליצפן בן עזיאל ³¹ ומשמרתם הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך והכיוור וכנו וכל עבדתם ³² ונשיא נשיאי הלויים אלעזר בן אהרן הכהן פקדת שמרי משמרת הקדש: <— —

עבדתם | MT minus | והכיוור וכנו 31 | עזיאל MT // ועזיאל 30 | MT מִשְׁפָּחַת PL | MT masfēt משפחת 29
+ PRON PL] MT עבדתו + PRON SG | 32 הלויים PL] MT הַלְוִי SG

³³ Of Merari was the family of the Mēllites, and the family of the Mushites; these are the families of Merari. ³⁴ And those numbered of them, according to the number of all the males, from a month old and up, were six thousand two hundred. ³⁵ And the prince of the father's house of the families of Merari was Šu'rīl the son of A'bil; they shall encamp on the side of the tabernacle to the north. ³⁶ And the appointed charge of the sons of Merari shall be the boards of the tabernacle, and its bars, and its pillars, and its sockets, and all its instruments, and all its service, ³⁷ and the pillars of the court round about, and their sockets, and their pins, and their cords. ³⁸ And those that encamp *before* the tabernacle to the east, before the tent of meeting toward the sunrise, shall be Mushi, Ārron and his sons, *keeping* the charge of the *sanctuary* for the charge of the children of Yishra'el. And the outsider that comes near shall be put to death. ³⁹ All those numbered of the Libites, whom Mushi numbered at the commandment of Shema, by their families, all the males from a month old and up, were twenty-two thousand. :>— —

³³ למררי משפחת המחלי ומשפחת המושי אלה הם משפחות מררי ³⁴ ופקדיהם במספר כל זכר מבן חדש ומעלה ששת אלפים ומאתים ³⁵ ונשיא בית אב למשפחות מררי צוריאל בן אביחל על ירך המשכן יחנו צפונה ³⁶ ופקדת משמרת בני מררי קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו וכל כליו וכל עבדתו ³⁷ ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם ³⁸ והחנים את פני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה אהרן ובניו שמרי משמרת הקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת ³⁹ כל פקדי הלויים אשר פקד משה » « על פי יהוה למשפחותם כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף: <— —

שְׁמָרִים MT [שמרי משמרת הקדש] | ו + וְאֶהְיֶה MT [אהרן] | לְפָנַי MT [את פני 38] | אֲבִיחָל MT // אֲבִיחָל 35
 'keeping the charge of the sanctuary' מְשַׁמֶּרֶת הַמִּקְדָּשׁ MT [פקדי 39] | fēqādi qētal (twice) פקדי 39 | qatūl פקדי MT [» «] MT §§4.1.3.7–9 ≈

⁴⁰ And Shema said to Mushi: “Number all the first-born males of the children of Yishra’el from a month old and up, and take the number of their names. ⁴¹ And you shall take the Libites for me—I am Shema—instead of all the first-born among the children of Yishra’el, and the cattle of the Libites instead of all the firstlings among the cattle of the children of Yishra’el.” ⁴² And Mushi numbered, as Shema commanded him, all the first-born among the children of Yishra’el. ⁴³ And all the first-born males according to the number of names, from a month old and up, of those numbered of them *were* twenty-two thousand two hundred and seventy-three. :>— —

⁴⁴ And Shema spoke to Mushi, saying: ⁴⁵ “Take the Libites instead of all the first-born among the children of Yishra’el, and the cattle of the Libites instead of their cattle; and the Libites shall be mine. I am Shema. ⁴⁶ And for the *redemption price* of the two hundred and seventy-three *of the first-born* of the children of Yishra’el, over and above [the number] of the Libites, ⁴⁷ you shall take five shekels per head; after the shekel

⁴⁰ ויאמר יהוה אל משה פקד כל בכור זכר לבני ישראל מבן חדש ומעלה ושא את מספר שמותם ⁴¹ ולקחת את הלויים לי אני יהוה תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת כל בכור בבהמת בני ישראל ⁴² ויפקד משה כאשר צוה יהוה אתו את כל בכור בבני ישראל ⁴³ ויהיו כל בכור זכר במספר שמות מבן חדש ומעלה לפקדיהם שנים ועשרים אלף שלשה ושבעים ומתים: <— —

⁴⁴ וידבר יהוה אל משה לאמר ⁴⁵ קח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת בהמתם והיו לי הלויים אני יהוה ⁴⁶ ואת *פדוי* השלשה והשבעים והמאתים העדפים על הלויים *מבכורי* בני ישראל ⁴⁷ ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל

43 ויהיו PL] MT וְיִהְיוּ SG | ומתים *wmāttām* ≈ MT ומֵאֲתַיִם (ORTH) | 46 *fidwi* N PL *fid'wīm*] MT פְּדֻיָּי PT
PASS PL (|| v. 12 above) | מבכורי PL] MT מִבְּכוֹרֵי SG

of the sanctuary you shall take them, the shekel of twenty gerahs, ⁴⁸ and you shall give the money to Āron and to his sons as *the redemption price* for those who are over.” ⁴⁹ And Mushi took the money of *the redemption price* that was over and above *the redemption price* of the Libites; ⁵⁰ from the *first-born* of the children of Yishra'el he took the money, one thousand three hundred and sixty-five, after the shekel of the sanctuary; ⁵¹ and Mushi gave the money of *the redemption price* to Āron and his sons, according to the word of Shema, as Shema commanded Mushi. :>— —

4

¹ And Shema spoke to Mushi and Āron, saying: ² “Take a census of the sons of Qāt from among the sons of Libi, by their families, by their fathers’ houses, ³ from thirty years old and up to fifty years old, all who entered the service, to do the work in the tent of meeting. ⁴ This is the service of the sons of Qāt in the tent of meeting: the most holy things. ⁵ When the camp is to set out, Āron and his sons shall go in,

הקדש תקח עשרים גרה השקל ⁴⁸ ונתתה הכסף לאהרן ולבניו **פדוי** העדפים בהם ⁴⁹ ויקח משה את כסף **הפדוים** מאת העדפים על **פדוי** הלויים ⁵⁰ מאת **בכורי** בני ישראל לקח את הכסף חמשה וששים ושלוש מאות ואלף בשקל הקדש ⁵¹ ויתן משה את כסף **הפדוים** לאהרן ולבניו על פי יהוה כאשר צוה יהוה את משה: <— —

ד

¹ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר ² נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחותם לבית אבותם ³ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד ⁴ זאת עבדת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים ⁵ ובא אהרן ובניו בנסע המחנה

48 *fidwi* N PL CSTR *fid'wim*] MT פְּדוּיִּי PASS PT PL (|| v. 12 above) | 49 *affid'wim* N PL] MT **הפדוים** | 50 *ḥḳōr* SG] MT **בכורי** | 51 *affid'wim* N PL] MT **הפדוים** PT PASS (|| v. 12 above) | 48 *fidwi* N PL CSTR *fid'wim*] MT פְּדוּיִּי PASS PT PL (|| v. 12 above) | 49 *affid'wim* N PL] MT **הפדוים** | 50 *ḥḳōr* SG] MT **בכורי** | 51 *affid'wim* N PL] MT **הפדוים** PT PASS (|| v. 12 above)

and they shall take down the veil of the screen, and cover the ark of the testimony with it, ⁶and shall put on it a covering of black skin, and shall spread *over it* a cloth all of blue on the top of it, and shall put in its staves. ⁷And over the table of showbread they shall spread a cloth of blue, and put on it the dishes, and the spoons, and the bowls, and the cups for the drink offering; and the continual bread shall be on it; ⁸and they shall spread over them a *covering* cloth of scarlet, and cover it with a covering of black skin, and shall put in its staves. ⁹And they shall take a cloth of blue, and cover the lampstand of the light, and its lamps, and its snuffers, and its snuffdishes, and all its oil vessels, with which they minister to it, ¹⁰and they shall put it and all its vessels in a covering of black skin, and shall put it on the carrying frame. ¹¹And over the golden altar they shall spread a cloth of blue, and cover it with a covering of black skin, and shall put its staves [in place]. ¹²And they shall take all the vessels of ministry, with which they minister in the sanctuary, and put them in

והורידו את פרכת המסך וכסו בה את ארון העדות ⁶ונתנו עליו כסוי עור תחש ופרשו *עליו* בגד כליל תכלת מלמעלה ושמנו בדיו ⁷ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקערות ואת הכפות ואת המנקיות ואת קשות הנסך ולחם התמיד עליו יהיה ⁸ופרשו עליהם *כסוי* בגד תולעת שני וכסו אתו במכסה עור תחש ושמנו *» »* בדיו ⁹ולקחו בגד תכלת וכסו את מנורת המאור ואת נרתיה ואת מלקחיה ואת מחתיתיה ואת כל כלי שמנה אשר ישרתו לה בהם ¹⁰ונתנו אתה ואת כל כליה אל מכסה עור תחש ונתנו על המוט ¹¹ועל מזבח הזהב יפרשו בגד תכלת וכסו אתו במכסה עור תחש ושמנו את בדיו ¹²ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו בהם בקדש ונתנו אל

4.6 תחש = MT תַחֲשׁ (Exod. 25.5) | *עליו* MT minus | *כסוי* 8 MT minus | תחש = MT תַחֲשׁ (Exod. 25.5) | *» »* MT אַת | *māttiyyūtiyya* PL מִחְתִּיּוֹת * ≈ MT מִחְתִּיּוֹת PL מִחְתִּיּוֹת | 10 תחש = MT תַחֲשׁ (Exod. 25.5) | *aššārad* (השרד) [השָׂרָת (= MT)] 12 | תחש = MT תַחֲשׁ (Exod. 25.5) | 11 תחש = MT תַחֲשׁ (Exod. 25.5) | 12

a cloth of blue, and cover them with a covering of black skin, and shall put them on the carrying frame. :> — —

¹³ And they shall take away the ashes from the altar, and spread a purple cloth over it. ¹⁴ And they shall put on it all its vessels, with which they minister about it, the firepans, *and* the flesh-hooks, and the shovels, and the basins, all the vessels of the altar; and they shall spread on it a covering of black skin, and put in its staves. ^{14a} *And they shall take a purple cloth, and cover the basin and its base, and they shall put them within a covering of black skin, and shall put them on the carrying frame.*

¹⁵ And when Āron and his sons have finished covering the sanctuary and all the furnishings of the sanctuary, as the camp sets out, after that the sons of Qāt shall come to carry these, but they must not touch the holy things, lest they die. These are *the things* of the tent of meeting that the sons of Qāt are *to carry*. ¹⁶ And the charge of Elāzar the son of Āron the priest shall be the oil for the light, and the sweet incense, and the continual meal offering, and the anointing oil, the charge of all the tabernacle and of all that is in it, the sanctuary and its vessels.” :> — —

בגד תכלת וכסו אתם במכסה עור תחש ונתנו על המוט: < — —

¹³ ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן ¹⁴ ונתנו עליו את כל כליו אשר ישרתו עליו בהם את המחתות **ואת** המזלגות ואת היעים ואת המזרקות כל כלי המזבח ופרשו עליו כסוי עור תחש ושמו בדיו ¹⁴[א] **ולקחו בגד ארגמן וכסו את הכיור ואת כנו ונתנו אתם אל מכסה עור תחש ונתנו על המוט** ¹⁵ וכלה אהרן ובניו לכסות את הקדש ואת כל כלי הקדש בנסע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת ולא יגעו אל הקדש ומתו אלה **משאי** בני קהת באהל מועד ¹⁶ ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה פקדת כל המשכן וכל אשר בו בקדש ובכליו: < — —

ולקחו... 14a | תַּחֵשׁ MT = תחש | MT minus [1° ואת 14 | תַּחֵשׁ MT = תחש | MT minus [המוט
SG מִשָּׂא MT [משאי 15 | תַּחֵשׁ MT = תחש | MT minus [המוט

¹⁷ And Shema spoke to Mushî and Ārron, saying: ¹⁸ “Do not cut off the tribe of the *family* of the Qātites from among the Libites. ¹⁹ *Thus* do to them, that they may live and not die when they come near *to* the most holy things: Ārron and his sons shall go in and appoint them *everyone* to his service *and to* his burden, ²⁰ but they shall not go in to see the sanctuary even for a moment, lest they die.” :> — —

²¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ²² “Take a census of the sons of Girshon also, by their fathers’ houses, by their families. ²³ From thirty years old and up *until* fifty years old you shall number them, all who enter in to wait upon the service, to do the work in the tent of meeting. ²⁴ This is the service of the *family* of the Girshonites, in serving and in bearing burdens: ²⁵ They shall carry the curtains of the tabernacle, and the tent of meeting, its covering, and the covering of black skin that is on top of it, and the screen for the entrance of the tent of meeting, ²⁶ and the hangings of the court, and the screen for the entrance of the gate of the court which is around the tabernacle and the altar, and their cords, and all the instruments

17 וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר 18 אל תכריתו את שבט **משפחת**
הקהתי מתוך הלויים 19 **זאת** עשו להם וחיו
ולא ימותו בגשתם **אל** קדש הקדשים
אהרן ובניו יבאו ושמו אתם » « איש על
עבדתו **ועל** משאו 20 ולא יבאו לראות
כבלע את הקדש ומתו: < — —

וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר ²¹
 נִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם הֵם לְבֵית ²²
 אֲבוֹתָם לְמִשְׁפְּחוֹתָם ²³ מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וּמֵעַלָּה **וְעַד** בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקַד אֹתָם
 כָּל הָבָא לַעֲבֹד צָבָא לַעֲבֹד עֲבָדָה בְּאַהֲלֵי
 מוֹעֵד ²⁴ וְזֹאת עֲבַדְתָּ **מִשְׁפַּחַת** הַגִּרְשׁוֹנִי
 לַעֲבֹד וּלְמִשָּׂא ²⁵ וְנִשְׂאוּ אֶת יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן
 וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד מִכִּסֵּהוּ וּמִכִּסֵּה הַתְּחָשׁ
 אֲשֶׁר עָלָיו מִלְמַעְלָה וְאֶת מִסְךְ פֶּתַח אֹהֶל
 מוֹעֵד ²⁶ וְאֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֶת מִסְךְ
 פֶּתַח שַׁעַר הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל
 הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת כָּל כְּלֵי

MT [ועל] | ↓ אֵישׁ MT [« »] | אֶת MT [אל] | ו + וְאֵת MT [זאת] 19 | PL מְשֻׁפָּחַת MT masʿfēt SG] משפחת 18
 MT (Exod. 25.5) (↓) התחש = התחש 25 | PL מְשֻׁפָּחַת MT masʿfēt SG] משפחת 24 | - וַעַד MT [ועד] 23 | וְאֵל

of their service; and whatever shall be done with them they shall serve. ²⁷ At the commandment of Ārron and his sons shall be all the service of the sons of the Girshonites, in all their burden and in all their service; and you shall appoint them in charge of all that they carry. ²⁸ This is the service of the *family* of the sons of the Girshonites in the tent of meeting, and their charge shall be under the hand of Itamar the son of Ārron the priest. :> — —

²⁹ As for the sons of Merari, you shall number them by their families, by their fathers' houses; ³⁰ from thirty years old and up to fifty years old shall you number them, everyone who entered the service, to do the work of the tent of meeting. ³¹ And this is the charge of their burden, according to all their service in the tent of meeting: the boards of the tabernacle, and its bars, and its pillars, and its sockets, ³² and the pillars of the court round about, and their sockets, and their pins, and their cords, with all their instruments, and with all their service; and by name you shall appoint *all* the instruments of the charge of their burden. ³³ This is

עבדתם ואת כל אשר יעשה להם ועבדו ²⁷ על פי אהרן ובניו תהיה כל עבדת בני הגרשוני לכל משאם ולכל עבדתם ופקדתם עליהם במשמרת את כל משאם ²⁸ זאת עבדת משפחת בני הגרשוני באהל מועד ומשמרתם ביד איתמר בן אהרן הכהן: < — —

²⁹ בני מררי למשפחותם לבית אבותם תפקד אתם ³⁰ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה תפקדם כל הבא לצבא לעבד את עבדת אהל מועד ³¹ וזאת משמרת משאם לכל עבדתם באהל מועד קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו ³² ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם לכל כליהם ולכל עבדתם ובשמות תפקדו את כל כלי משמרת משאם ³³ זאת

27 ^לכל (= MT לִכְלָל) [wlkal (ולכל) | 28 משפחת mas'fēt SG] MT מִשְׁפָּחָת PL | 32 כל MT minus

the service of the *family* of the sons of Merari, according to all their service, in the tent of meeting, under the hand of Itamar the son of Ārron the priest.” :>— —

³⁴ And Mushi and Ārron and the princes of the congregation numbered the sons of the Qātites, by their families, *by their fathers' houses*, ³⁵ from thirty years old and up to fifty years old, everyone who entered the service, for work in the tent of meeting. ³⁶ And those numbered of them by their families were two thousand *and seven* hundred and fifty. ³⁷ These are the numbered of the *family* of the Qātites, all who served in the tent of meeting, whom Mushi and Ārron numbered according to the commandment of Shema by Mushi. :>— —

³⁸ And those numbered of the sons of Girshon, by their families, *by their fathers' houses*, ³⁹ from thirty years old and up to fifty years old, everyone who entered the service, for work in the tent of meeting, ⁴⁰ those numbered of them, by their families, by their fathers' houses, were two thousand six hundred

עבדת משפחת בני מררי לכל עבדתם
באהל מועד ביד איתמר בן אהרן
הכהן: <— —

³⁴ ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה
את בני הקהתי למשפחותם *לבית* אבותם
³⁵ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן
חמשים שנה כל הבא לצבא לעבדה
באהל מועד ³⁶ ויהיו פקדיהם למשפחותם
אלפים *ושבע* מאות וחמשים ³⁷ אלה פקדי
משפחת הקהתי כל העבד באהל מועד
אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה ביד
משה: <— —

³⁸ ופקדי בני גרשון למשפחותם
לבית אבותם ³⁹ מבן שלשים שנה ומעלה
ועד בן חמשים שנה כל הבא לצבא לעבדה
באהל מועד ⁴⁰ ויהיו פקדיהם למשפחותם
לבית אבותם אלפים ושש מאות

33 *mas'fēt* SG] MT משפחה PL | 34 *לבית* MT ולבית | 36 *ושבע* MT שבע | 37 *fēqādi* פקדי | 38 *wfēqādi qētal* ופקדי | 39 *qatūl* פקודי | 40 *qatūl* פקודי | 33 *mas'fēt* SG] MT משפחת PL | 34 *לבית* MT ולבית | 36 *ושבע* MT שבע | 37 *fēqādi* פקדי | 38 *wfēqādi qētal* ופקדי | 39 *qatūl* פקודי | 40 *qatūl* פקודי | 33 *mas'fēt* SG] MT משפחה PL | 34 *לבית* MT ולבית | 36 *ושבע* MT שבע | 37 *fēqādi* פקדי | 38 *wfēqādi qētal* ופקדי | 39 *qatūl* פקודי | 40 *qatūl* פקודי

and thirty. ⁴¹ These are the numbered of the *family* of the sons of Girshon, all who served in the tent of meeting, whom Mushi and Ārron numbered according to the commandment of Shema. :> — —

⁴² And those numbered of the *family* of the sons of Merari, by their families, by their fathers' houses, ⁴³ from thirty years old and up to fifty years old, everyone who entered the service, for work in the tent of meeting, ⁴⁴ those numbered of them by their families, were three thousand two hundred. ⁴⁵ These are the numbered of the *family* of the sons of Merari, whom Mushi and Ārron numbered according to the commandment of Shema by Mushi. ⁴⁶ All those that were numbered of the Libites, whom Mushi and Ārron and the princes of Yishra'el numbered, by their families, *by their fathers' houses*, ⁴⁷ from thirty years old and up to fifty years old, everyone that entered to do the work of service, and the work of bearing burdens in the tent of meeting, ⁴⁸ those numbered of them were eight thousand five hundred and eighty. ⁴⁹ According to the commandment of Shema

ושלשים ⁴¹ אלה פקדי משפחת בני גרשון
כל העבד באהל מועד אשר פקד משה
ואהרן על פי יהוה: <: — —

⁴² ופקדי משפחת בני מררי
למשפחותם לבית אבותם ⁴³ מבן שלשים
שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא
לצבא לעבדה באהל מועד ⁴⁴ ויהיו
פקדיהם למשפחותם שלשת אלפים
ומאתים ⁴⁵ אלה פקדי משפחת בני מררי
אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה ביד
משה ⁴⁶ כל הפקדים אשר פקד משה
ואהרן ונשיאי ישראל את הלויים
למשפחותם לבית אבותם ⁴⁷ מבן שלשים
שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא
לעבד עבדת עבדה ועבדת משא באהל
מועד ⁴⁸ ויהיו פקדיהם שמנת אלפים
וחמש מאות ושמונים ⁴⁹ על פי יהוה

41 ופקדי *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT פְּקוּדֵי *qatūl* | משפחת *maš'fēt* SG] MT מְשֻׁפָּחַת PL | 42 ופקדי *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT וּפְקוּדֵי *qatūl* | משפחת *maš'fēt* SG] MT מְשֻׁפָּחַת PL | 45 ופקדי *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT פְּקוּדֵי *qatūl* | לבית *maš'fēt* SG] MT מְשֻׁפָּחַת PL | 46 + ולבית MT

they were numbered by Mushi, everyone according to his service, and according to his burden; thus they were numbered by him, *as* Shema commanded Mushi. :>— —

5

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Command the children of Yishra’el that they put out of the camp every leper, and everyone that has a discharge, and everyone that is unclean [through contact with] the dead. ³ You shall put *both* male and female outside the camp; put them out that they may not defile their camp, in the midst of which I dwell.” ⁴ And the children of Yishra’el did so, and put them outside the camp; as Shema spoke to Mushi, so the children of Yishra’el did. :>— —

⁵ And Shema spoke to Mushi, saying: ⁶ “Speak to the children of Yishra’el, *saying*, ‘When a man or woman commits any sin that men commit so as to trespass against Shema, and that soul is guilty, ⁷ then he shall confess his sin which he has done, and he shall make restitution for his guilt in full, and shall add a fifth to it, and give it to him to whom he did the wrong.

פקד אתם ביד משה איש איש על עבדתו ועל משאו ופקדיו **כאשר** צוה יהוה את משה: <— —

ה

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² צוי את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש ³ מזכר **ועד** נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם ⁴ ויעשו כן בני ישראל וישלחו אתם אל מחוץ למחנה כאשר דבר יהוה אל משה כן עשו בני ישראל: <— —

⁵ וידבר יהוה אל משה לאמר ⁶ דבר אל בני ישראל **לאמר** איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל ביהוה ואשמה הנפש ההיא ⁷ והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וחמישתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו

עד MT **ועד** 3 | MT SHORT IMV (see §2.2.2.2) ≈ MT אָפֶר 49 **כאשר** 5.2 צוי *ṣābi* IMV (GSH §2.11.12) ≈ MT אָפֶר 49 **כאשר** 49
 — 1 | MT *minus* **לאמר** 6 | — 1

⁸But if the man has no kinsman to whom restitution may be made for the guilt, the restitution for guilt which is made to Shema shall be the priest's, in addition to the ram of atonement with which atonement shall be made for him. ⁹And every heave offering of all the holy things of the children of Yishra'el, which they present to the priest, shall be his. ¹⁰And every man's hallowed things *shall be* his, *and* whatever *any man* gives the priest, it shall be his.” :>— —

¹¹And Shema spoke to Mushi, saying: ¹²“Speak to the children of Yishra'el, and say to them, ‘If any man's wife goes astray, and commits a trespass against him, ¹³and a man lies *with her* carnally, *and she* was hidden from the eyes of her husband, and she is undetected though she has defiled herself, and there is no witness against her, since she was not taken in the act, ¹⁴and the spirit of jealousy comes upon him, and he is jealous *of* his wife, who has defiled herself, or if the spirit of jealousy comes upon him, and he is jealous *of* his wife, and she has not defiled herself,

⁸ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו ⁹וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה ¹⁰ואיש את קדשיו לו יהיה ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה: <— —

¹¹וידבר יהוה אל משה לאמר ¹²דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל ¹³ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלמה מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והיא לא נתפשה ¹⁴ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה

10 יהיה SG] MT יִהְיֶה PL | — אִישׁ MT [ואיש] | 13 אתה itta PREP ‘with her’] MT אִתָּהּ NOTA ACC (see v. 19; ↓ Gen. 34.2) | ונעלמה F] MT וְנִעְלַמָּה M ↓ | 2° והיא ≈ MT וְהָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 14 את at (twice) PREP ‘with’] MT אֵת NOTA ACC (cf. v. 30 below) | 1° והיא ≈ MT וְהָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

¹⁵ then the man shall bring his wife to the priest, and shall bring her offering for her, a tenth of an ephah of barley meal; he shall pour no oil *on it* and put no frankincense *on it*, for *it is* a meal offering of jealousy, a meal offering of memorial, bringing iniquity to remembrance. ¹⁶ And the priest shall bring her near, and set her before Shema; ¹⁷ and the priest shall take holy water in an earthen vessel, and of the dust that is on the floor of the tabernacle the priest shall take, and put it in the water. ¹⁸ And the priest shall set the woman before Shema, and let the hair of the woman's head go loose, and put the meal offering of memorial in her hands, which is the meal offering of jealousy. And the priest shall have in his hand the water of *bitterness* that causes the curse. :>— —

¹⁹ And the priest shall cause her to swear, and shall say to the woman, 'If no man has lain *with* you, and if you have not gone astray *unclean*, being under your husband, be free from this water of *bitterness* that causes the curse. ²⁰ *Behold*,

¹⁵ והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את קרבנה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא יצק *עליה* שמן ולא יתן *עליה* לבונה כי מנחת קנאת *היא* מנחת זכרון מזכירת עון ¹⁶ והקריב אתה הכהן והעמידה לפני יהוה ¹⁷ ולקח הכהן מים קדישים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים ¹⁸ והעמיד הכהן את האשה לפני יהוה ופרע את ראש האשה ונתן על כפיה את מנחת הזכרון מנחת קנאת היא וביד הכהן יהיו מי *המארים* המאררים: <— —

¹⁹ והשביע אתה הכהן ואמר אל האשה אם לא שכב איש *אתך* ואם לא שטית *טמאה* תחת אישיך הנקי ממי *המארים* המאררים האלה ²⁰ *ואת*

15 עליה (twice) + PRON F] MT עֲלֶיּוּ + PRON M | הִיא] MT | מִזְכֶּרֶת *māzākīrāt* PT ≈ MT מִזְכֶּרֶת (MORPH) | 17 קדישים *qaddiṣəm qattil* ≈ MT קִדְּשִׁים *qatōl* | היא ≈ MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | המארים המאררים *ammarrəm ammārārəm*] MT הַמְּאָרִים 'the water of bitterness that brings the curse' ↓ | 19 אתך *ittək* PREP] MT אֶתְּךָ NOTA ACC (see v. 13; ↓ Gen. 34.2) | טמאה *tēmiy'yā* PT 'טמאה' MT טָמְאָה N F | המארים המאררים *ammarrəm ammārārəm*] MT הַמְּאָרִים 'the water of bitterness that brings the curse' (↓ v. 18) | 20 ואת *wit* NOTA ACC] MT וְאַתָּה PRON 'and you (F)' ↓

if you have gone astray, being under your husband, and if you have defiled yourself, and some man has lain with you besides your husband, ²¹ then the priest shall cause the woman to swear with the oath of cursing, and the priest shall say to the woman ‘Shema make you a curse and an oath among your people, when Shema makes your thigh fall away and your body swell. ²² And this water that causes the curse shall go into your bowels, and make your body swell and your thigh fall away.’ And the woman shall say, ‘Amen, Amen.’ :>— —

²³ And the priest shall write these curses in a book, and he shall blot them out into the water of *bitterness*, ²⁴ and he shall make the woman drink the water of *bitterness* that causes the curse, and the water that causes the curse shall enter into her and become *bitter*. ²⁵ And the priest shall take the meal offering of jealousy out of the woman's hand, and shall wave the meal offering before Shema, and bring it to the altar. ²⁶ And the priest *shall take up* from the meal offering, as its memorial, and burn it upon the altar, and afterward shall make the woman drink the water.

כִּי שְׁטִית תַּחַת אִישׁיךְ וְכִי נִטְמַאת וִיתֵן
אִישׁ בְּךָ אֶת שְׁכַבְתּוֹ מִבִּלְעָדִי אִישׁיךְ
21 וְהַשְׁבִּיעַ הִכְהֵן אֶת הָאִשָּׁה בַּשְּׁבוּעַת
הָאֵלָּה וְאָמַר הִכְהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אֶתֶּיךָ
לָאֵלָּה וּלְשִׁבְעָהּ בְּתוֹךְ עַמֶּיךָ בְּתַת יְהוָה
אֶת יָרִיכְךָ נִפְלֹת וְאֵת בִּטְנֶיךָ צָבָא 22 וּבָאוּ
הַמִּים הַמֵּאֲרָרִים הָאֵלָּה בְּמַעֲיָךְ לְצַבֵּת בְּטֶן
וּלְנַפֵּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן
אֲמֵן: < —

23 וכתב את האלות האלה הכהן
בספר ומחה אל מי **המארים** 24 והשקה
את האשה את מי **המארים** המאירים
ובאו בה המים המאירים **למארים**
25 ולקח הכהן מיד האשה את מנחת
הקנאת והניף את המנחה לפני יהוה
והקריב אתה אל המזבח 26 **והרים** הכהן
מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה
ואחר ישקה את האשה את המים

למארים | 24 המארים *ammarrām*] MT המקרים (↓ v. 18) | 23 המארים *ammarrām*] MT המקרים (↓ v. 18) | 26 והרים *almarām*] MT למרים (↓ v. 18) | 'scoop' וקמץ *almarām*] MT והרים (↓ v. 18)

²⁷ And when he has made [her] drink the water, then *it* shall come to pass, if she has defiled herself and has committed a trespass against her husband, that the water that causes the curse shall enter into her and become *bitter*, and her body shall swell, and her thigh shall fall away, and the woman shall be a curse among her people. ²⁸ And if the woman has not defiled herself, but is clean, then she shall be free, and shall conceive seed.”
²⁹ This is the law of jealousy, *and* when a wife, being under her husband, goes astray, and defiles herself, ³⁰ or when the spirit of jealousy comes upon a man and he is jealous *of* his wife; then he shall set the woman before Shema, and the priest shall execute upon her all this law.
³¹ And the man shall be free from iniquity, and that woman shall bear her iniquity. :>— —

6

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When either a man or woman shall make a special vow, the vow of a Nazirite, to separate himself to Shema,

²⁷ והשקה את המים והיה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאררים למארים וצבתה בטנה ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה ²⁸ ואם לא נטמאה האשה וטהרה היא ונקתה ונזרעה זרע ²⁹ זאת תורת הקנאת ואשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה ³⁰ או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני יהוה ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת ³¹ ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה: <— —

1

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפלא לנדר נדר גזיר להזיר ליהוה

27 והשקה PF] MT והשקה PF + PRON 3FSG ‘he made her drink’ ↓ | והיה M] MT והיתה F ↓ | למארים | ²⁸ היא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ²⁹ ואשר ²⁹ ēšār (= MT אֲשֶׁר) | ³⁰ את at PREP ‘with’] MT אֶת NOTA ACC (cf. v. 14 above) | ³¹ ההיא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

³ he shall separate himself from wine and strong drink; he shall drink no vinegar of wine or vinegar of strong drink, and he shall not drink any soaked grapes or eat grapes, fresh or dried ^[4] all the days of his separation. He shall eat nothing that is made of the grapevine, from the seeds to the skin ^[5] all the days of his vow of separation. No razor shall come upon his head; until the days in which he separates himself to Shema are fulfilled he shall be holy; the hair of his head *shall grow long*. ⁶ All the days that he separates himself to Shema he shall not go near a dead body. ⁷ He shall not make himself unclean neither for his father nor for his mother, nor for his brother or his sister, when they die, because his separation to God is upon his head. ⁸ All the days of his separation he is holy to Shema. :>— —

⁹ And if any man dies very suddenly beside him, and he defiles his separated head, then he shall shave his head in the day of his cleansing; on the seventh day he shall shave it. ¹⁰ And on the eighth day he shall bring two turtle-doves or two young pigeons to the priest, to the entrance of the tent of meeting, ¹¹ and the priest shall offer one

³ מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה וכל משארת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבישים לא יאכל ^[4] כל ימי נזרו. מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל ^[5] כל ימי נדר נזרו. תער לא יעבר על ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר ליהוה קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו ⁶ כל ימי הזירו ליהוה על נפש מת לא יבוא ⁷ לאביו ולאמו ולאחיו ולאחתו לא יטמא להם במותם כי נזר אלהיו על ראשו ⁸ כל ימי נזרו קדוש הוא ליהוה: <— —

⁹ וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו ¹⁰ וביום השמיני יביא שתי תרים או שני בני יונה אל הכהן אל פתח אהל מועד ¹¹ ועשה הכהן אחד

וַיִּבְשִׁים MT [wyabbišam qattil] ויבישים | ↓ 'soaked (grapes)' שר"י מְשָׁרֵת MT ≈ שר"י מַשְׁרָת 6.3 משארת qatel | ↓ גדל 5 PT PASS] MT גדל INF ABS '(he shall let) grow' גדל 5

for a sin offering and the other for a burned offering, and make atonement for him, for he sinned by reason of the dead body, and shall hallow his head that same day. ¹² And he shall separate himself to Shema the days of his separation, and shall bring a male lamb a year old for a trespass offering; but the former days shall be void, because *he defiled* his separation. :>— —

¹³ And this is the law of the Nazirite, when the days of his separation are fulfilled: he shall be brought to the entrance of the tent of meeting, ¹⁴ and he shall offer his offering to Shema, one male lamb a year old without blemish for a burned offering, and one ewe lamb a year old without blemish for a sin offering, and one ram without blemish for peace offerings, ¹⁵ and a basket of unleavened bread, cakes of fine flour mingled with oil, and unleavened wafers anointed with oil, and their meal offering, and their drink offerings. ¹⁶ And the priest shall present them before Shema, and shall offer his sin offering, and his burned offering, ¹⁷ and he shall offer the ram for a sacrifice of peace offerings to Shema, with the basket of unleavened bread.

לחטאת ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא ¹² והזיר ליהוה את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשונים יפלו כי **טמא** נזרו: <— —

¹³ וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו אל פתח אהל מועד ¹⁴ והקריב את קרבנו ליהוה כבש בן שנתו תמים אחד לעלה וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים ¹⁵ וסל מצות סלת חלות בללות בשמן ורקימי מצות משחים בשמן ומנחתם ונסכיהם ¹⁶ והקריב הכהן לפני יהוה ועשה את חטאתו ואת עלתו ¹⁷ ואת האיל יעשה זבח השלמים ליהוה על סל המצות

12 *ārā'isonam* ≈ MT הָרָאשִׁינָם (PHON) | 12 **טמא** *tāmma pi* PF] MT טָמָא *qal* PF 'was defiled' ↓ | 17 *šēlāmam* (= MT שְׁלָמִים) [השלמים]

The priest shall offer also its meal offering, and its drink offering. ¹⁸ And the Nazirite shall shave the head of his separation at the entrance of the tent of meeting, and shall take the hair of the head of his separation, and put it on the fire which is under the sacrifice of peace offerings. ¹⁹ And the priest shall take the boiled shoulder of the ram, and one unleavened cake out of the basket, and one unleavened wafer, and shall put them upon the hands of the Nazirite, *after* he has shaved [the head of] his separation. ²⁰ And the priest shall wave them for a wave offering before Shema; a holy portion for the priest *shall it be*, together with the wave-breast and heave-thigh, and after that the Nazirite may drink wine.” ²¹ This is the law of the Nazirite who vows, [and of] his offering to Shema for his separation, apart from what else his hand attains; according to his vow which he vows, so must he do after the law of his separation. :>— —

²² And Shema spoke to Mushi, saying: ²³ “Speak to Ārron and to his sons, saying, ‘Thus you shall bless the children of Yishra’el; *you shall say* to them, ²⁴ ‘Shema bless you,

ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו ¹⁸ וגלח הנזיר פתח אהל מועד את ראש נזרו ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ¹⁹ ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק מצה אחד ונתן על כפי הנזיר **אחרי** התגלחו את נזרו ²⁰ והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה קדש הוא לכהן **יהיה** על חזה התנופה ועל שוק התרומה ואחר ישתה הנזיר יין ²¹ זאת תורת הנזיר אשר ידר קרבנו ליהוה על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר כן יעשה על תורת נזרו: <— —

²² וידבר יהוה אל משה לאמר ²³ דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל **אמר** להם ²⁴ יברכך יהוה

19 [אחרי] MT אָהַר | 20 [יהיה] MT minus | 23 *ēmar* IMV] MT אָמַר INF ABS (see §2.2.2.2)

and keep you. ²⁵ Shema make his face to shine upon you, and be gracious to you. ²⁶ Shema lift up his countenance upon you, and give you peace.’ ²⁷ So **put** my name upon the children of Yishra’el, and I will bless them.” :>— —

7

¹On the day that Mushi had finished setting up the tabernacle, and had anointed it and sanctified it, and all its furnishings, and the altar, and all its vessels, and had anointed them and sanctified them, ²the princes of Yishra’el, the heads of their fathers’ houses, the princes of the tribes, who were over those who were numbered, made an offering, ³and they brought their offering before Shema, six covered wagons **and twelve** oxen; a wagon for every two of the princes, and for each one an ox. And they presented them before the tabernacle. :>— —

⁴And Shema spoke to Mushi, saying: ⁵“Take [it] of them, that they may be [used] in doing the service of the tent of meeting. And you shall give them to the Libites, to every man according to his service.” ⁶And Mushi took the wagons and the oxen, and gave them to the Libites. ⁷Two wagons

וישמרך ²⁵ יאיר יהוה פניו אליך ויחנך ²⁶ ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום ²⁷ ושימו את שמי על בני ישראל ואני אברכם: <— —

ז

¹ ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אתו ויקדש אתו ואת כל כליו ואת המזבח ואת כל כליו וימשחם ויקדש אתם ² ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם הם נשיאי המטות הם העמדים על הפקדים ³ ויביאו את קרבנם לפני יהוה שש עגלות צב **ושנים** עשר בקר עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד ויקריבו אתם לפני המשכן: <— —

⁴ ויאמר יהוה אל משה לאמר ⁵ קח מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתה אתם אל הלויים איש כפי עבדתו ⁶ ויקח משה את העגלות ואת הבקר ויתן אתם אל הלויים ⁷ את שתי העגלות

27 ושימו IMV PL M] MT וְשָׁמוּ CONV PF 3CPL 7.3 וּשְׁנַיִם ABS] MT וְשָׁנִי CSTR

and four oxen he gave to the sons of Girshon, according to their service, ⁸ and *four* wagons and eight oxen he gave to the sons of Merari, according to their service, under the hand of Itamar the son of Ārron the priest. ⁹ But to the sons of Qāt he gave none, because the service of the sanctuary belonged to them; they bear it upon their shoulders. ¹⁰ And the princes offered for the dedication of the altar in the day that it *was anointed*; the princes offered their offering before the altar. ¹¹ And Shema said to Mushi: “They shall offer their offering, each prince on his day, for the dedication of the altar.” :>— —

¹² And he who offered his offering on the first day was Nēshon the son of ‘Amminadab, of the tribe of Ye’uda; ¹³ and his offering was one silver platter, the weight of which was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ¹⁴ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ¹⁵ one young bull, one ram, one male lamb a year old,

ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם ⁸ ואת **ארבעת** העגלות ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם ביד איתמר בן אהרן הכהן ⁹ ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו ¹⁰ ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח ביום **המשיח** אתו ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח ¹¹ ויאמר יהוה אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנכת המזבח: <— —

¹² ויהי המקריב ביום הראישון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה ¹³ וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ¹⁴ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ¹⁵ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו

8 **ארבעת** M] MT אַרְבַּע F | 10 **המשיח** *ammāši* DEF + *qal* PT] MT הַמִּשֶּׁח *nif* INF CSTR (↓ Lev. 6.13) | 12 *ārā'išon* ≈ MT הָרִאשֹׁן (PHON) | Nēshon (= *neššon*) // MT נְחִשֹּׁן

for a burned offering; ¹⁶ **and** one male of the goats for a sin offering; ¹⁷ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Nēshon the son of 'Amminadab. :>— —

¹⁸ On the second day Natan^bil the son of Şuwwar, prince of Yashishakar, offered. ¹⁹ He offered for his offering one silver platter whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ²⁰ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ²¹ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ²² **and** one male of the goats for a sin offering; ²³ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Natan^bil the son of Şuwwar. :>— —

²⁴ On the third day Ilyab the son of Ilan, prince of the children of Zebulan; ²⁵ **and** his offering was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl

לעלה ¹⁶ **ושעיר** עזים אחד לחטאת ¹⁷ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב: <— —

¹⁸ ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר ¹⁹ הקריב את קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ²⁰ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ²¹ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ²² **ושעיר** עזים אחד לחטאת ²³ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער: <— —

²⁴ ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן חילן ²⁵ **וקרבנו** קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף

[ושעיר 22] | יששכר MT // יששכר 18 | נחשון MT // Nēshon (= nēššon) נחשון 17 | 1- שְׁעִיר MT [ושעיר 16] | 1- קָרְבָּנוּ MT [וקרבנו 25] | חֵלֶן MT // חילן 24 | 1- שְׁעִיר MT

of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ²⁶one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ²⁷one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ²⁸*and* one male of the goats for a sin offering; ²⁹and for the sacrifice of peace offerings, two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Ilyab the son of Ilan. :> — —

³⁰On the fourth day Elişor the son of Shadiyyor, prince of the children of Reʿuben; ³¹*and* his offering was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ³²one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ³³one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ³⁴*and* one male of the goats for a sin offering; ³⁵and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Elişor the son of Shadiyyor. :> — —

שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ²⁶כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ²⁷פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ²⁸**ושעיר** עזים אחד לחטאת ²⁹ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליאב בן חילן: <— —

³⁰ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור ³¹**וקרבנו** קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ³²כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ³³פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ³⁴**ושעיר** עזים אחד לחטאת ³⁵ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליצור בן שדיאור: <— —

1 - שְׁעִיר MT [ושעיר 28 | 1 - קֶרְבֶּנוֹ MT [וקרבנו 31 | חֵלֶן MT // חילן 29 | 1 - שְׁעִיר MT [ושעיר 28

³⁶ On the fifth day Shelam^{il} the son of Şurishiddi, prince of the children of She'mun; ³⁷ *and his offering* was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ³⁸ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ³⁹ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁴⁰ *and one male of the goats* for a sin offering; ⁴¹ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Shelam^{il} the son of Şurishiddi. : > — —

⁴² On the sixth day Elisaf the son of Dāwwel, prince of the children of Gad; ⁴³ *and his offering* was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ⁴⁴ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ⁴⁵ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁴⁶ *and one male of the goats* for a sin offering; ⁴⁷ and for the sacrifice of

³⁶ ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן צורישדי ³⁷ **וקרבנו** קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ³⁸ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ³⁹ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ⁴⁰ **ושעיר** עזים אחד לחטאת ⁴¹ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן צורישדי: < — —

⁴² ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן דעואל ⁴³ **וקרבנו** קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ⁴⁴ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ⁴⁵ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ⁴⁶ **ושעיר** עזים אחד לחטאת ⁴⁷ ולזבח

1 — קרבנו MT [וקרבנו] MT | 1 — שעיר MT [ושעיר] 40 | 1 — קרבנו MT [וקרבנו] MT | 42 אליסף // MT | 43 — קרבנו MT [וקרבנו] 43 | 1 — שעיר MT [ושעיר] 46

peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Elisaf the son of Dāwwel. :>— —

⁴⁸ On the seventh day Elishama the son of 'Ammiyyod, prince of the children of Ifrem; ⁴⁹ *and his offering* was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ⁵⁰ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ⁵¹ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁵² *and one male of the goats* for a sin offering; ⁵³ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Elishama the son of 'Ammiyyod. :>— —

⁵⁴ On the eighth day Gam'lil the son of Fadaṣor, prince of the children of Manashi; ⁵⁵ *and his offering* was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ⁵⁶ one golden spoon of ten [shekels], full of incense;

השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים
חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן
אליסף בן דעואל: <— —

⁴⁸ ביום השביעי נשיא לבני אפרים
אלישמע בן עמיהוד ⁴⁹ *וקרבנו* קערת כסף
אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד
כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ⁵⁰ כף
אחת עשרה זהב מלאה קטרת ⁵¹ פר
אחד בן בקר איל אחד כבש אחד
בן שנתו לעלה ⁵² *ושעיר* עזים אחד
לחטאת ⁵³ ולזבח השלמים בקר שנים
אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני
שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן
עמיהוד: <— —

⁵⁴ ביום השמיני נשיא לבני מנשה
גמלאל בן פדהצור ⁵⁵ *וקרבנו* קערת כסף
אחת שלשים ומאה משקלה מזרק
אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה
⁵⁶ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת

1 — קִרְבָּנוֹ MT [וקרבנו 55] | 1 — שְׁעִיר MT [ושעיר 52] | 1 — קִרְבָּנוֹ MT [וקרבנו 49] | אֱלִיסָף MT // אליסף 47

⁵⁷ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁵⁸ *and* one male of the goats for a sin offering; ⁵⁹ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Gam'lil the son of Fadaşor. :> — —

⁶⁰ On the ninth day Abidan the son of Gaduwinni, prince of the children of Binyamem; ⁶¹ *and* his offering was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ⁶² one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ⁶³ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁶⁴ *and* one male of the goats for a sin offering; ⁶⁵ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Abidan the son of Gaduwinni. :> — —

⁶⁶ On the tenth day 'Ayyazar the son of 'Ammishiddi, prince of the children of Dan; ⁶⁷ *and* his offering was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels],

⁵⁷ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ⁵⁸ ושעיר עזים אחד לחטאת ⁵⁹ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן גמלאל בן פדהצור: <— —

⁶⁰ ביום התשעי נשיא לבני בנימים אבידן בן גדעוני ⁶¹ וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ⁶² כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ⁶³ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ⁶⁴ ושעיר עזים אחד לחטאת ⁶⁵ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אבידן בן גדעוני: <— —

⁶⁶ ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי ⁶⁷ וקרבנו קערת אחת שלשים ומאה משקלה

1 - שעיר MT [ושעיר 58] | 1 - קרבנו MT [וקרבנו 61] | בנימן MT // בנימים 60 | 1 - שעיר MT [ושעיר 58] | 1 - קרבנו MT [וקרבנו 67]

one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ⁶⁸ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ⁶⁹ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁷⁰ *and* one *male of the goats* for a sin offering; ⁷¹ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of 'Ayyazar the son of 'Ammiss-hiddi. :> — —

⁷² On the eleventh day Faga'el the son of 'Akran, prince of the children of Asher; ⁷³ *and* his offering was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ⁷⁴ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ⁷⁵ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁷⁶ *and* one *male of the goats* for a sin offering; ⁷⁷ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of Faga'el the son of 'Akran. :> — —

מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ⁶⁸ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ⁶⁹ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ⁷⁰ ושעיר עזים אחד לחטאת ⁷¹ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בן עמישדי: <: — —

⁷² ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעאל בן עכרן ⁷³ וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ⁷⁴ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ⁷⁵ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ⁷⁶ ושעיר עזים אחד לחטאת ⁷⁷ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן פגעאל בן עכרן: <: — —

1 - שְׁעִיר MT [ושעיר 70] | 1 - קֶרֶבֶן MT [וקרבנו 73] | פְּגִעְיָאֵל MT // פגעאל 72 | 1 - שְׁעִיר MT [ושעיר 70] | פְּגִעְיָאֵל MT // פגעאל 77

⁷⁸ On the twelfth day A'ira the son of Inan, prince of the children of Niftali; ⁷⁹ *and* his offering was one silver platter, whose weight was one hundred and thirty [shekels], one silver bowl of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary, both of them full of fine flour mingled with oil for a meal offering; ⁸⁰ one golden spoon of ten [shekels], full of incense; ⁸¹ one young bull, one ram, one male lamb a year old, for a burned offering; ⁸² *and* one male of the goats for a sin offering; ⁸³ and for the sacrifice of peace offerings two oxen, five rams, five male goats, five male lambs a year old; this was the offering of A'ira the son of Inan. :> — —

⁸⁴ This was the dedication of the altar, in the day when it *was anointed*, by the princes of Yishra'el: twelve silver platters, twelve silver bowls, twelve golden spoons; ⁸⁵ each silver platter [weighing] one hundred and thirty [shekels], and each bowl [weighing] seventy [shekels]; all the silver of the vessels [weighing] two thousand four hundred [shekels], after the shekel of the sanctuary; ⁸⁶ the twelve golden spoons, full of incense, [weighing] ten

⁷⁸ ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי אחירע בן עינן ⁷⁹ וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה ⁸⁰ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת ⁸¹ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה ⁸² ושעיר עזים אחד לחטאת ⁸³ ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה התודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אחירע בן עינן: — —

⁸⁴ זאת חנכת המזבח ביום המשיח אתו מאת נשיאי ישראל קערות כסף שתים עשרה מזרקי כסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה ⁸⁵ שלשים ומאה הקערה האחת הכסף ושבעים המזרק האחד כל כסף הכלים אלפים וארבע מאות בשקל הקדש ⁸⁶ כפות זהב שתים עשרה מלאות קטרת עשרה עשרה

79 וקרבנו MT | קרבנו | 1- MT | ושעיר 82 | 1- שעיר MT | התודים 83 ≈ MT (PHON) | המשיח 84 ammāši | DEF + qal PT] MT nif INF CSTR (|| Lev. 6.13)

[shekels] each, after the shekel of the sanctuary; all the gold of the spoons [weighing] one hundred and twenty [shekels]; ⁸⁷ all the oxen for the burned offering twelve bulls, the rams twelve, the male lambs a year old twelve, and their meal offering; and the males of the goats for a sin offering twelve; ⁸⁸ and all the oxen for the sacrifice of peace offerings twenty-four bulls, the rams sixty, the male goats sixty, the male lambs a year old sixty. This was the dedication of the altar, after it *was anointed*. ⁸⁹ And when Mushi went into the tent of meeting to speak with him, then he heard the voice *speaking* to him from above the ark-cover that was upon the ark of the testimony, from between the two cherubim; and he spoke to him. :> — —

8

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² "Speak to Ārron, and say to him, 'When you light the lamps, the seven lamps shall give light in front of the lampstand.'" ³ And Ārron did so. He lighted its lamps in front of the lampstand, as Shema commanded Mushi.

הכף בשקל הקדש כל זהב הכפות עשרים ומאה ⁸⁷ כל הבקר לעלה שנים עשר פרים אילים שנים עשר כבשים בני שנה שנים עשר ומנחתם ושעירי עזים שנים עשר לחטאת ⁸⁸ וכל בקר זבח השלמים עשרים וארבעה פרים אילים ששים עשרים ששים כבשים בני שנה ששים זאת חנכת המזבח אחרי *המשיח* אתו ⁸⁹ ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול *מדבר* אליו מעל הכפרת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו: < — —

ח

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ³ ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתייה כאשר צוה יהוה את משה

88 *ammāši* DEF + *qal* PT] MT *הַמִּשָּׁח* *nif* INF CSTR (↓ Lev. 6.13) | 89 *amdabbər pi* PT] MT *מדבר* *hitp* PT ↓

⁴And this was the work of the lamp-stand, beaten work of gold; to its *bases and to its flowers*, it was beaten work; according to the pattern which Shema had shown Mushi, so he made the lamp-stand. :>— —

⁵And Shema spoke to Mushi, saying: ⁶“Take the Libites from among the children of Yishra’el, and cleanse them. ⁷And thus shall you do to them, to cleanse them: Sprinkle the water of expiation on them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves. ⁸Then let them take a young bull, and its meal offering, fine flour mingled with oil, and another young bull you shall take for a sin offering. ⁹And you shall present the Libites before the tent of meeting, and you shall assemble the whole congregation of the children of Yishra’el. ¹⁰And you shall present the Libites before Shema. And the children of Yishra’el shall lay their hands upon the Libites. ¹¹And Ārron shall offer the Libites before Shema for a wave offering, from the children of Yishra’el, that it may be theirs to do the service of Shema. ¹²And the Libites shall lay their hands upon the heads of

⁴וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכיה ועד פרחיה מקשה היא כמראה אשר הראה יהוה את משה כן עשה את המנורה: <— —

⁵וידבר יהוה אל משה לאמר ⁶קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם ⁷וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם וטהרו ⁸ולקחו פר בן בקר ומנחתו סלת כלולה בשמן ופר שני בן בקר תקח לחטאת ⁹והקרבת את הלויים לפני אהל מועד והקהלת את כל עדת בני ישראל ¹⁰והקרבת את הלויים לפני יהוה וסמכו בני ישראל את ידיהם על הלויים ¹¹והניף אהרן את הלויים תנופה לפני יהוה מאת בני ישראל והיו לעבד את עבדת יהוה ¹²והלויים יסמכו את ידיהם על ראש

8.4 ירכיה ועד פרחיה + PRON PL] MT יִרְכֶּה עַד־פְּרָחָה + PRON SG — 1

the bulls, and *he* [Ārron] *shall offer* the one for a sin offering and the other for a burned offering to Shema to make atonement for the Libites. ¹³ And you shall set the Libites before Ārron and before his sons and offer them for a wave offering to Shema. ¹⁴ Thus shall you separate the Libites from among the children of Yishra'el, and the Libites shall be mine. ¹⁵ And after that the Libites shall go in to do *the service* of the tent of meeting, and you shall cleanse them, and offer them for a wave offering. ¹⁶ For they are wholly given to me from among the children of Yishra'el; instead of *all the first-born that opens the womb among the children* of Yishra'el, have I taken them to me. ¹⁷ For all the first-born among the children of Yishra'el are mine, both man and beast; on the day that *I struck* all the first-born in the land of Miṣrem I sanctified them for myself. :> — —

¹⁸And I have taken the Libites instead of all the first-born among the children of Yishra'el. ¹⁹And I have given the Libites as a gift to Ārron and to his sons from among the children of Yishra'el, to do the service of the children of Yishra'el in the tent of meeting, and to make atonement for the

הפרים **ועשה** את האחד חטאת ואת
האחד עלה ליהוה לכפר על הלויים
¹³ והעמדת את הלויים לפני אהרן ולפני
בניו והנפת אתם תנופה ליהוה ¹⁴ והבדלת
את הלויים מתוך בני ישראל והיו לי הלויים
¹⁵ ואחרי כן יבאו הלויים לעבד את **עבדת**
אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם
תנופה ¹⁶ כי נתנים נתנים הם לי מתוך בני
ישראל תחת **כל בכור פטר רחם בבני**
ישראל לקחתי אתם לי ¹⁷ כי לי כל בכור
בבני ישראל באדם ובבהמה ביום **הכיתי**
כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אתם
לי: — —

¹⁸ ואקח את הלויים תחת כל בכור
בבני ישראל ¹⁹ ואתנה את הלויים נתנים
לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את
עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על

פְּטַרְתָּ כָּל־רַחֲם MT [כל בכור פטר רחם בבני 16 | MT minus ↓ | עבדת 15 | MT וְעִשָּׂה IMV ↓ | MT וְעִשָּׂה PF] 12
 בְּכֹר כָּל־מִבְּנֵי MT [הביתי PF 1SG] 17 | MT ↓

children of Yishra'el, that there will not be a plague among the children of Yishra'el, when the children of Yishra'el come near the sanctuary.”²⁰ Thus did Mushi, and Ārron, and all the congregation of the children of Yishra'el to the Libites; according to all that Shema commanded Mushi concerning the Libites, so the children of Yishra'el did to them.²¹ And the Libites purified themselves from sin, and they washed their clothes, and Ārron offered them for a wave offering before Shema; and Ārron made atonement for them to cleanse them.²² And after that the Libites went in to do their service in the tent of meeting before Ārron, and before his sons; as Shema had commanded Mushi concerning the Libites, so they did to them. :>— —

²³And Shema spoke to Mushi, saying:²⁴ “This is that which belongs to the Libites: From twenty-five years old and up they shall go in to wait upon the service in the work of the tent of meeting;²⁵ and from the age of fifty years they shall cease waiting upon the work, and shall serve no more,²⁶ but shall minister with their brothers in the tent of meeting, to keep the charge,

בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש²⁰ ויעש משה ואהרן וכל עדת בני ישראל ללויים ככל אשר צוה יהוה את משה ללויים כן עשו להם בני ישראל²¹ ויתחטאו הלויים ויכבסו בגדיהם וינף אהרן אתם תנופה לפני יהוה ויכפר עליהם אהרן לטהרם²² ואחרי כן באו הלויים לעבד את עבדתם באהל מועד לפני אהרן ולפני בניו כאשר צוה יהוה את משה על הלויים כן עשו להם: <— —

²³וידבר יהוה אל משה לאמר²⁴ זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד²⁵ ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד²⁶ ושרת את אחיו באהל מועד לשמר משמרת

and shall do no service. Thus *you shall do* to the Libites concerning their charges.” :>— —

ועבדה לא יעבד ככה **תעשו** ללויים
— —<: במשמרתם:

9

¹ And Shema spoke to Mushi in the wilderness of Sini, in the first month of the second year after they had come out of the land of Miṣrem, saying: ² “Let the children of Yishra’el keep the Passover in its appointed seasons. ³ In the fourteenth day of this month, at twilight, *they shall keep it in its appointed seasons*; according to all its statutes, and according to all its ordinances, you shall keep it.” ⁴ And Mushi spoke to the children of Yishra’el, that they should keep the Passover. ⁵ And they kept the Passover in the first [month], on the fourteenth day of the month, at twilight, in the wilderness of Sini; according to all that Shema commanded Mushi, so the children of Yishra’el did. ⁶ And *there were* certain men, who were unclean by reason of the dead body of a man, so that they could not keep the Passover on that day, and they came before Mushi and before Ārron on that day; ⁷ and those men said to him: “We are unclean by reason of the dead body of a man.

ט

¹ וידבר יהוה אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר ² ויעשו בני ישראל את הפסח **במועדיו** ³ בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים **יעשו** אתו **במועדיו** ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו ⁴ וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח ⁵ ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יהוה את משה כן עשו בני ישראל ⁶ **ויהיו** אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא ⁷ ויאמרו האנשים ההם אליו אנחנו טמאים לנפש אדם

26 **תעשו** PL] MT תַעֲשֶׂה SG 9.1 הראשון $\bar{a}r\bar{a}'i\bar{s}on \approx$ MT הָרָאשׁוֹן (PHON) | 2 **במועדיו** PL] MT בְּמוֹעֲדָיו SG | 3 **יעשו** 3CPL] MT תַעֲשֶׂוּ 2MPL | **במועדיו** PL] MT בְּמוֹעֲדָיו SG | 5 הראשון $\bar{b}\bar{a}r\bar{a}'i\bar{s}on \approx$ MT בְּרָאשׁוֹן (PHON) | 6 **ויהיו** PL] MT וַיְהִי SG | 7 ההם $\bar{a}'imma \approx$ MT הַהֵמָּה (ORTH; ↓ Gen. 6.4)

Why are we kept back, that we may not offer the offering of Shema *in its appointed seasons* among the children of Yishra'el?" ⁸ And Mushi said to them: "Stay that I may hear what Shema will command concerning you." :>— —

⁹ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁰ "Speak to the children of Yishra'el, saying, 'If any man of you or of your generations shall be unclean by reason of a dead body, or be on a journey far off, he shall still keep the Passover to Shema. ¹¹ In the second month on the fourteenth day at twilight they shall keep it; they shall eat it with unleavened bread and bitter herbs; ¹² they shall leave none of it to the morning, nor break a bone of it; according to all the statute of the Passover they shall keep it. ¹³ But the man that is clean, and is not on a journey, and refrains from keeping the Passover, that soul shall be cut off from his people; because he did not offer the offering of Shema *in its appointed seasons*, that man shall bear his sin. ¹⁴ And if a stranger shall sojourn among you, and will keep the Passover to Shema; according to the statute of

למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן יהוה **במועדיו** בתוך בני ישראל ⁸ ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה יהוה לכם: <— —

⁹ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁰ דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליהוה ¹¹ בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלהו ¹² לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו ¹³ והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה כי קרבן יהוה לא הקריב **במועדיו** חטאו ישא האיש ההוא ¹⁴ וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליהוה כחקת

בְּמֻעֲדָיו MT PL] **במועדיו** | בְּמֻעֲדָיו MT PL] **במועדיו** | הָיָא MT ≈ הָיָא 13 | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | בְּמֻעֲדָיו MT PL] **במועדיו** | SG

the Passover, *and according to its ordinances*, so shall he do; you shall have one statute, both for the sojourner and for the native of the land.” :> — —

¹⁵And on the day that the tabernacle *was set up*, the cloud covered the tabernacle, the tent of the testimony, and at evening it was over the tabernacle like the appearance of fire until morning. ¹⁶So it was always: the cloud covered it [by day], and the appearance of fire by night. ¹⁷And whenever the cloud was taken up from over the tent, after that the children of Yishra'el journeyed, and in the place where the cloud abode, there the children of Yishra'el encamped. ¹⁸At the commandment of Shema the children of Yishra'el journeyed, and at the commandment of Shema they encamped; as long as the cloud abode over the tabernacle they remained encamped. ¹⁹*When* the cloud continued over the tabernacle many days, then the children of Yishra'el kept the charge of Shema, and did not journey. ²⁰And sometimes the cloud was for *a few* days over the tabernacle;

הפסח וכמשפטיו כן יעשה חקה אחת
יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ: < — —

¹⁵ וביום הוקם את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר ¹⁶ כן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה ¹⁷ ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל ¹⁸ על פי יהוה יסעו בני ישראל ועל פי יהוה יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו ¹⁹ בהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת יהוה ולא יסעו ²⁰ ויש אשר יהיה הענן ימים במספר על המשכן

14 וכמשפטיו PL] MT וְכַמִּשְׁפָּטֹו SG | 15 הוקם uwwāqām hif PASS PF] MT הָקִים INF CST ↓ | 19 בהאריך^] MT מִסְפָּר | 20 במספר MT (וּבְהֶאֱרִיךְ (= MT wbārak

then according to the commandment of Shema they remained encamped, and according to the commandment of Shema they journeyed. ²¹And sometimes the cloud was from evening until morning, and when the cloud was taken up in the morning, they journeyed, or [if it continued] by day and by night, when the cloud was taken up, they journeyed. ²²Whether [it were] two days or a month or a year that the cloud tarried over the tabernacle, abiding on it, the children of Yishra'el remained encamped, and did not journey; but when it was taken up, they journeyed. ²³At the commandment of Shema they encamped, and at the commandment of Shema they journeyed; they kept the charge of Shema, at the commandment of Shema by Mushi. :>— —

10

¹And Shema spoke to Mushi, saying: ²“Make two trumpets of silver; of beaten work you shall make them, and you shall use them for the calling of the congregation, and for the journeying of the camps. ³And when they shall blow them, all the congregation shall gather themselves to you at the entrance of the tent of meeting. ⁴And if

על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו ²¹ ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו ²² או יומים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלותו יסעו ²³ על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו את משמרת יהוה שמרו על פי יהוה ביד משה: <— —

י

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² עשה לך שתי חצצרות כסף מקשה תעשה אתם והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות ³ ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד ⁴ ואם

²¹ וְלַיְלָה (= MT וְלַיְלָה) *ū līla* (או לילה) ‘or night’

they blow only one, then the princes, the heads of the thousands of Yishra'el, shall gather themselves to you. ⁵ And when you blow an alarm, the camps that lie on the east side shall take their journey. ⁶ And when you blow an alarm the second time, the camps that lie on the *north* side shall take their journey; they shall blow an alarm for their journeys. ⁷ But when the assembly is to be gathered together, you shall blow but you shall not sound an alarm. ⁸ And the sons of Ārron, the priests, shall blow the trumpets, and they shall be to you for a statute forever throughout your generations. ⁹ And when you go to war in your land against the adversary that oppresses you, then you shall sound an alarm with the trumpets; and you shall be remembered before Shema your God, and you shall be saved from your enemies. ¹⁰ Also in the day of *your joyous festivities*, and in your set feasts, and in the beginnings of your months, you shall blow the trumpets over your burned offerings, and over the sacrifices of your peace offerings; and they shall be to you for a memorial before *Shema* your God. I am Shema your God.” :> — —

באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל ⁵ ותקעתם תרועה ונסעו המחנות החנים קדמה ⁶ ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים *צפונה* תרועה יתקעו למסעיהם ⁷ ובהקיל את הקהל תתקעו ולא תריעו ⁸ ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצצרות והיו לכם לחקת עולם לדורותיכם ⁹ וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצצרות ונזכרתם לפני יהוה אלהיכם ונושעתם מאיביכם ¹⁰ וביום *שמחתיכם* ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצצרות על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני *יהוה* אלהיכם אני יהוה אלהיכם: < — —

10.6 *צפונה* MT תִּימָנָה ‘south side’ | $wbā'qīl \approx$ MT וְבִהְקִיל (PHON) | 10 *שמחתיכם* PL MT שְׂמַחְתֵּכֶם SG | *יהוה* MT *minus*

^{10a} And Shema spoke to Mushi, saying: "You have stayed long enough in this mountain. ^{10b} Turn and take your journey, and go to the hill country of the Emarites, and to all their dwellers in the 'Araba, in the hill country and in the lowland, [and] in the south and by the seacoast, the land of the Ka'nanites, and Lebanon, as far as the great river, the river Farat. ^{10c} Behold, I have set the land before you. Go in and possess the land which I swore to your fathers, to Ab'ram, to Ye'saq, and to Yāqob, to give to their offspring after them." :> — —

¹¹ And in the second year, in the second month, on the twentieth day of the month, the cloud was taken up from over the tabernacle of the testimony. ¹² And the children of Yishra'el set out according to their journeys out of the wilderness of Sini, and the cloud abode in the wilderness of Farran. ¹³ And they first took their journey according to the commandment of Shema by Mushi. ¹⁴ And the standard of the camp of the children of Ye'uda set out first according to their hosts, and over his host was Nēshon the son of 'Amminadab. ¹⁵ And over the host of the tribe of the children of Yashishakar was Natan^bil the son of

[^{10a}] וידבר יהוה אל משה לאמר רב לכם שבת בהר הזה [^{10b}] פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכיניו בערבה בהר ובשפילה בנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת [^{10c}] ראו נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת לזרעם אחריהם: < — —

¹¹ ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדות ¹² ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן במדבר פראן ¹³ ויסעו בראישונה על פי יהוה ביד משה ¹⁴ ויסע דגל מחנה בני יהודה בראישונה לצבאתם ועל צבאו נחשון בן עמינדב ¹⁵ ועל צבא מטה בני יששכר נתנאל בן

10a-c [וידבר יהוה... לזרעם אחריהם] MT minus (Deut. 1.6-8) | פֶּאֶרָן MT // פראן 12 | *bārā'īšūna* בראישונה 14 | יֶשְׁשַׁכָּר MT // יששכר 15 | נֶחֱשֹׁן MT // נחשון (= *nēššon*) | בְּרָאשֻׁנָה (PHON) MT ≈

Şuwwar. ¹⁶And over the host of the tribe of the children of Zebulan was Ilyab the son of Ilan. ¹⁷And the tabernacle was taken down, and the children of Girshon and the sons of Merari, who bore the tabernacle, set out. ¹⁸And the standard of the camp *of the children of* Re'uben set out according to their hosts, and over his host was Elişor the son of Shadiyyor. ¹⁹And over the host of the tribe of the children of She'mun was Shelam'il the son of Şurishiddi. ²⁰And over the host of the tribe of the children of Gad was Elisaf the son of Dāwwel. ²¹And the Qātites set out, bearing the sanctuary, and [the others] set up the tabernacle before their arrival. ²²And the standard of the camp of the children of Ifrem set out according to their hosts, and over his host was Elishama the son of 'Ammiyyod. ²³And over the host of the tribe of the children of Manashi was Gam'lil the son of Fadaşor. ²⁴And over the host of the tribe of the children of Binyamem was Abidan the son of Gaduwinni. ²⁵And the standard of the camp of the children of Dan, which was the rear guard of all the camps, set out according to their hosts, and over his host was 'Āyyazar the son of 'Ammis-hiddi. ²⁶And over the host of the tribe

צוער ¹⁶ ועל צבא מטה בני זבולן אליאב
בן חילן ¹⁷ והורד המשכן ונסעו בני גרשון
ובני מררי נשאי המשכן ¹⁸ ונסע דגל מחנה
בני ראובן לצבאתם ועל צבאו אליצור בן
שדיאור ¹⁹ ועל צבא מטה בני שמעון
שלמיאל בן צורישדי ²⁰ ועל צבא מטה בני
גד אליסף בן דעואל ²¹ ונסעו הקהתים
נשאי המקדש והקימו את המשכן עד
באם ²² ונסע דגל מחנה בני אפרים
לצבאתם ועל צבאו אלישמע בן עמיהוד
²³ ועל צבא מטה בני מנשה גמלאל בן
פדהצור ²⁴ ועל צבא מטה בני בנימין
אבידן בן גדעוני ²⁵ ונסע דגל מחנה בני דן
מאסף לכל המחנות לצבאתם ועל צבאו
אחיעזר בן עמישדי ²⁶ ועל צבא מטה

בנימן MT // בנימים 24 | אליסף MT // אליסף 20 | MT minus [בני] 18 | חילן MT // חילן 16

the camp. ³⁵ And when the ark set out, Mushi said: “Rise up, O Shema, and let your enemies be scattered, and let those who hate you flee before you.” ³⁶ And in *rest*, he said: “Return, O Shema, to the ten thousands of the thousands of Yishra’el.” :>— —

11

¹ And the people complained in the hearing of Shema, and when Shema heard it, his anger was kindled, and the fire of Shema burned among them, and consumed some outlying parts of the camp. ² And the people cried to Mushi, and Mushi prayed to Shema, and the fire abated. ³ And the name of that place was called Tebara, because the fire of Shema burned among them. ⁴ And the mixed multitude that was among them lusted exceedingly, and the children of Yishra’el also wept again, and said: “Who shall give us meat to eat? ⁵ We remember the fish which we ate in Miṣrem for nothing, the cucumbers, and the melons, and the leeks, and the onions, and the garlic. ⁶ But now our soul has dried away. There is nothing at all but this manna *to look at*.”

המחנה ³⁵ ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה יהוה ויפוצו איביך וינוסו משנאיך מפניך ³⁶ ובמנוחה יאמר שובה יהוה רבבות אלפי ישראל: <— —

יא

¹ ויהי העם כמתאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער במ אש יהוה ותאכל בקצה המחנה ² ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש ³ ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה במ אש יהוה ⁴ והאספסף אשר בקרבו התאוו תאווה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר ⁵ זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשואים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים ⁶ ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עיננו

*ספסף wassāfsāf N והאספסף 11.4 MT וַיָּנַח INF CSTR + PRON 3MSG ‘and when it rested’ N] ובמנוחה 36 (GSH §4.1.4.12) ≈ MT *אֶסְפֹּף N וְהֶאֱסָפְסָה PL עֵינֵינוּ inānu SG] MT עֵינֵינוּ 6 |

⁷ And the manna was like *peeled* seed, and its appearance like the appearance of bdellium. ⁸ The people went about, and gathered it, and ground it in mills, *and* beat it in mortars, and boiled it in pots, and made cakes of it, and its taste was like the taste of fresh oil. ⁹ And when the dew fell upon the camp in the night, the manna fell upon it. ¹⁰ And Mushi heard the people weeping throughout their families, every man at the door of his tent, and the anger of Shema was kindled greatly, and Mushi was displeased. :>— —

¹¹ And Mushi said to Shema: “Why have you dealt ill with your servant? And why have I not found favour in your sight, that you lay the burden of all this people on me? ¹² Did I conceive all this people? Did I give birth to them, that you should say to me, ‘Carry them in your bosom, as a nurse carries a nursing child,’ *to* the land which you swore to their fathers? ¹³ Where am I to get meat to give to all this people? For they weep before me, saying, ‘Give us

⁷ והמן כזרע *גד* הוא ועינו כעין הבדלח
⁸ שטו העם ולקטו וטחנו ברחים *ודכו*
 במדוכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות
 והיה טעמו כטעם לשד השמן ⁹ וברדת
 הטל על המחנה לילה ירד המן עליו
¹⁰ וישמע משה את העם בכה למשפחותיו
 איש לפתח אהלו ויחר אף יהוה מאד
 ובעיני משה רע: <— —

¹¹ ויאמר משה אל יהוה למה הרעת
 לעבדך ולמה לא מצאתי חן בעיניך
 לשים את משא כל העם הזה עלי
¹² האנכי הרתי את כל העם הזה אם אנכי
 ילדתי כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר
 ישא האמן את הינק *אל* האדמה אשר
 נשבעת לאבתיו ¹³ מאין לי בשר לתת לכל
 העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו

7 *gid*] MT גִּד ‘coriander’ (?) (|| Exod. 16.31) | 8 *ודכו*] MT אָז דָּכוּ || 11 לשום ≈ MT לְשׁוּם (|| Gen. 45.7) | 12 ילדתי ≈ MT יִלְדֵתִיהוּ (MORPH; || Gen. 27.27) | *אל*] MT אֵל | [נִשְׁבַּעְתָּ (= MT נִשְׁבַּעְתָּ)] נִשְׁבַּעְתִּי = var. von Gall)

meat, that we may eat.’ ¹⁴ I am not able to bear all this people alone, because it is too heavy for me. ¹⁵ And if *you* deal this way with me, kill me, I pray you, at once. *And* if I have found favour in your sight, I may not see my wretchedness.” :>— —

¹⁶ And Shema said to Mushi: “Gather for me seventy men of the elders of Yishra’el, whom you know to be the elders of the people and officers over them, and bring them to the tent of meeting, that they may stand there with you. ¹⁷ And I will come down and talk with you there, and *I will take* of the spirit which is upon you and put it upon them; and they shall bear the burden of the people with you, that you may not bear it yourself alone. ¹⁸ And say to the people, ‘Consecrate yourselves for tomorrow, and you shall eat meat; for you have wept in the hearing of Shema, saying, ‘Who shall give us meat to eat? For it was well with us in Mišrem.’ Therefore Shema will give you meat, and you shall eat. ¹⁹ You shall not eat one day, or two days, or five days, or ten days, or twenty days, ²⁰ but a whole month, until it comes out

בשר ונאכל ¹⁴ לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני ¹⁵ ואם ככה *אתה* עשה לי הרגני נא הרג *ואם* מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי: <— —

¹⁶ ויאמר יהוה אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך ¹⁷ וירדתי ודברתי עמך שם *והצלתי* מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך ¹⁸ ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני יהוה לאמר מי יאכילנו בשר כי טוב לנו במצרים ונתן יהוה לכם בשר ואכלתם ¹⁹ לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום ²⁰ עד חדש ימים עד אשר יצא

13 IMPF ≈ MT וְנִאֲכַל Leng IMPF (see §2.2.2.2) | MT אֶתְּ *אתה* 15 | MT אִם *ואם* | MT אֶצְלִי *והצלתי* 17 | MT אֶצְלִי *והצלתי* 17 | MT אֶצְלִי *והצלתי* 17

of your nostrils and becomes loathsome to you, because you have rejected Shema who is among you, and have wept before him, saying, ‘Why did we come out of Mišrem?’”²¹ And Mushi said: “The people among whom I am number six hundred thousand on foot, and you have said, ‘I will give them meat, that they may eat a whole month.’²² Shall flocks and herds be slaughtered for them, *to suffice* them? Or shall all the fish of the sea be gathered together for them, *to suffice* them?” :> — —

²³ And Shema said to Mushi: “Is Shema’s hand shortened? *You* shall see whether my word shall come to pass for you or not.”²⁴ And Mushi went out, and told the people the words of Shema. And he gathered seventy men of the elders of the people, and set them round about the tent. ²⁵ And Shema came down in the cloud and spoke to him, and *took* some of the spirit that was upon him and put it upon the seventy elders, and when the Spirit rested upon them, they prophesied, but they did not *gather*.

מאפכם והיה לכם לזרה יען כי מאסתם את יהוה אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים²¹ ויאמר משה שש מאות אלף רגלאי העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים²² הצאן והבקר ישחט להם **ומצא** להם אם את כל דגי הים יאסף להם **ומצא** להם: < — —

²³ ויאמר יהוה אל משה היד יהוה תקצר **אתה** תראה היקראך דברי אם לא²⁴ ויצא משה וידבר אל העם את דברי יהוה ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל²⁵ וירד יהוה בענן וידבר אליו **ויצל** מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא **יאספו**

21 *riggālā'i qittāl* + GENT SUFF -ay (GSH §4.3.8) ≈ MT רגְלֵי *qatl* + -i | 22 *aṣṣē'on* INTERROG *he* ≈ MT הִצָּאן INTERROG *he* ↓ | *wabbāqār* ≈ MT וּבָקֵר — DEF ↓ | **ומצא** *wmaṣi* (twice) *qal* PT PASS] MT וּמָצָא *qal* CONV PF ↓ | 23 **אתה** MT עַתָּה ‘now’ | *āyiq'rāk* ≈ MT קר"י הִיקְרָךְ ≈ קר"א *āyiq'rāk* הִיקְרָאךְ | 25 **ויצל** MT קר"י הִיקְרָךְ ≈ קר"א *āyiq'rāk* הִיקְרָאךְ | *wyāṣṣal* [נצ"ל וַיֹּצֵל MT 'I will draw, take' (↓ v. 17) | **יאספו** *īyyāṣāfu* אס"ף *nif* PF] MT יִסְּפוּ *qal* IMPF ‘(but) they did (not) continue’ ↓

²⁶ But two men remained in the camp, one of them named Ildad and the other named Mudad, and the spirit rested upon them; and they were among those registered, but had not gone out to the tent, and they prophesied in the camp. ²⁷ And a young man ran and told Mushi, and said: “Ildad and Mudad are prophesying in the camp.” ²⁸ And Ye’usha the son of Non, the minister of Mushi, one of his chosen men, answered and said: “My lord Mushi, forbid them.” ²⁹ And Mushi said to him: “Are you jealous for my sake? Would that all Shema’s people were prophets, that Shema would put his spirit upon them!” :>— —

³⁰ And Mushi returned to the camp, he and the elders of Yishra’el. ³¹ And a wind from Shema went forth, and it brought *quails* from the sea, and let them fall *toward* the camp, about a day’s journey on this side, and a day’s journey on the other side, round about the camp, and about two cubits above the ground. ³² And the people rose all that day and all the night and all the next day, and gathered the quails; he who gathered least gathered ten homers.

²⁶ וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מודד ותנח עליהם הרוח והם בכתובים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה ²⁷ וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומודד מתנבאים במחנה ²⁸ ויען יהושע בן נון משרת משה מביחריו ויאמר אדני משה כלאם ²⁹ ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם יהוה נביאים כי יתן יהוה את רוחו עליהם: <— —

³⁰ ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל ³¹ ורוח נסע מאת יהוה ויגז *שלו* מן הים ויטש *אל* המחנה כדרך יום כה וכדרך יום כה סביבת המחנה וכאמתים על פני הארץ ³² ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל היום המחרת ויאספו את השלוי הממעט אסף עשרה חמרים

26 MT מִיָּד // מודד | *wimma* ≈ MT וְהִמָּה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | 27 MT וּמִיָּד // ומודד | 28 MT מְבַחְרֵי | מביחריו | *mibbayyāro qattāl* ≈ MT מְבַחְרֵי *qatūl* | 31 *šalwi* COLLEC N (GSH §4.3.2) MT שְׁלֹוִים PL | *אל* MT על | 32 MT הַשְּׁלֹוִי | *aššalwi* (GSH §4.3.2) ≈ MT השלוי | יום ≈ MT יָם – DEF (see §4.1.3.2.5) | 32 MT ‘on’

And they slaughtered them round about the camp. ³³ While the meat was yet between their teeth, before it was consumed, the anger of Shema was kindled against the people, and Shema struck the people with a very great plague. ³⁴ And the name of that place was called Qabarot-attawwa, because there they buried the people that lusted. ³⁵ From Qabarot-attawwa the people journeyed to Aṣīrot, and they stayed at Aṣīrot. :> — —

וישחטו להם שחוטת סביבת המחנה
 33 הפשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף
 יהיה חרה בעם ויך יהיה בעם מכה רבה
 מאד 34 ויקרא « » שם המקום ההוא
 קברות התאווה כי שם קברו את העם
 המתאווים 35 מקברות התאווה נסעו העם
 החצרות ויהיו בחצרות: — —

12

¹ And Maryam and Ārron spoke against Mushi because of the *beautiful* woman whom he had married, for he had married a *beautiful* woman. ² And they said: “Has Shema indeed spoken only through Mushi? *Behold*, he has spoken also through us!” And Shema heard [it]. ³ Now the man Mushi was very humble, more than all the men that were on the face of the earth. : > — —

⁴And Shema spoke suddenly to Mushi and to Ārron and to Maryam: “Come out, you three, to the tent of

ב'

1 ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות
האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית
לקח 2 ויאמרו הרק אך במשה דבר יהוה
הלוא גם בנו דבר וישמע יהוה 3 והאיש
משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני
האדמה: — —

⁴ ויאמר יהוה פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל

שט"ח MT [[GSH §2.14.4, n. 180) PT PASS שח"ט שחטה | 'they spread' שט"ח וַיִּשְׁטְחוּ MT [שח"ט וישחטו
 akkāšət הכשית 12.1 DEF –הַצִּירָתָּה MT ≈ החצרות 35 | אַתְּ MT « 34 » | שְׁטוּתָּה INF ABS
 MT [[GSH §6.3.12) הַלּוֹא 2 INTERJ a' lū 'the Kushite' בְּשִׁיתָּ MT [kāšət כשית | הַבְּשִׁיתָּ MT
 ענו qere 'humble' ענו 3 ענו PT PASS ≈ MT ketiv ענו 3 | he + NEG PARTIC הֲלֹא INTERROG

meeting.” And the three of them came out. ⁵And Shema came down in a pillar of cloud, and stood at the entrance of the tent, and called Ārron and Maryam; and they both came forward. ⁶And he said: “Hear now my words: If there is a prophet among you, I Shema will make myself known to him in a vision, *and in a dream* I will speak with him. ⁷Not so with my servant Mushi; he is entrusted with all my house, ⁸with him I will speak mouth to mouth, *manifestly*, and not in dark speech; and the form of Shema he shall behold. Why then were you not afraid to speak against my servant, against Mushi?” ⁹And the anger of Shema was kindled against them, and he departed. ¹⁰And the cloud removed from over the tent, and behold, Maryam was leprous, as [white as] snow. And Ārron turned toward Maryam, and behold, she was leprous. ¹¹And Ārron said to Mushi: “Oh, my lord, do not, I pray you, punish us for what we have done foolishly and have sinned. ¹²Let her not, I pray, be as one dead, of whom the flesh is half consumed when he comes out of his mother’s womb.” ¹³And Mushi cried to Shema, saying: “Heal her, O God, I beseech you.” :>— —

מועד ויצאו שלשתם ⁵וירד יהוה בעמוד הענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם ⁶ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו התודע **ובחלום** אדבר בו ⁷לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא ⁸פה אל פה אדבר בו **במראה** ולא בחידת ותמונת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה ⁹ויחר אף יהוה במ וילך ¹⁰והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת ¹¹ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשית עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו ¹²אל נא תהיה כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו ¹³ויצעק משה אל יהוה לאמר אל נא רפא נא לה: <— —

תְּהִי MT ≈ IMPF תהיה 12 | וּמְרָאָה MT [**במראה** 8 | וּ— בְּחִלּוֹם MT [**ובחלום** 6 | (עֲנִן MT = *ʿanān*) ^הענן 5
SHORT IMPF (see §2.2.2.2)

¹⁴ And Shema said to Mushi: “If her father had but *spit* in her face, she should be ashamed seven days! Let her be shut up outside the camp seven days, and after that she may be brought in again.” ¹⁵ And Maryam was shut up outside the camp seven days, and the people *did* not journey until Maryam *was brought in* again. ¹⁶ And after that the people journeyed from Ašīrot, and encamped in the wilderness of Farran. :>— —

^{16a} And Mushi said to the children of Yishra'el: “You have come to the hill country of the Emarites, which Shema our God gives us. ^{16b} Behold, Shema your God has set the land before you. Go up take possession, as Shema, the God of your fathers, has told you. Do not fear or be dismayed. ^{16c} And they came near to Mushi, and said, ‘Let us send men before us, so that they may make the land beloved by us, and bring us word again of the way by which we must go up, and the cities into which we shall come.’” ^{16d} And the thing pleased Mushi well. :>— —

¹⁴ ויאמר יהוה אל משה ואביה ירק
ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים
תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר
תאסף ¹⁵ ותסגר מרים מחוץ למחנה
שבעת ימים והעם לא נסעו עד האספה
מרים ¹⁶ ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו
במדבר פראן: <— —

[^{16a}] ויאמר משה לבני ישראל
באתם עד הר האמרי אשר יהוה אלהינו
נתן לנו [^{16b}] ראה נתן יהוה אלהיך
לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר
יהוה אלהי אבותיך לך אל תירא ואל
תחת [^{16c}] ויקרבו אל משה ויאמרו
נשלחה אנשים לפנינו ויחפדו לנו את
הארץ וישיבו אתנו דבר את הדרך אשר
נעלה בה ואת הערים אשר נבוא עליהן
[^{16d}] ויטב הדבר בעיני משה: <— —

14 ירק *yirrāq* IMPF] MT יִרֵק PF | הלא *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12) MT הֲלֹא INTERROG *he* + NEG
PARTIC | 15 נסעו PL] MT נָסַע SG | האספה *īyyāsēfa hitp* PF 3FSG (GSH §2.2.1.5.3; cf. Deut. 33.5) MT
האָספּה *nif* INF CSTR | 16a–16d ויאמר משה... בעיני משה MT *minus* (Deut. 1.20–23)

13

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“Send men to spy out the land of Ka'nan, which I give to the children of Yishra'el, a man of every tribe of their fathers *you shall send*, everyone a prince among them.” ³And Mushi sent them from the wilderness of Farran, according to the command of Shema, all of them men who were heads of the children of Yishra'el. ⁴And these were their names: Of the tribe of Re'uben, Shamu the son of Zakor; ⁵of the tribe of She'mun, Shafaṭ the son of Uri; ⁶of the tribe of Ye'uda, Kilab the son of Yefanni; ⁷of the tribe of Yashishakar, Yaga'el the son of Yusef; ⁸of the tribe of Ifrem, Ye'usha the son of Non; ⁹of the tribe of Binyamem, Filṭi the son of Ribbu; ¹⁰of the tribe of Zebulan, Ga'dil the son of Sudi; ¹¹of the tribe of Yusef, [namely] of the tribe of Manashi, Gadi the son of Susi; ¹²of the tribe of Dan, 'A'mil the son of Gamli; ¹³of the tribe of Asher, Sittor the son of Mi'kil; ¹⁴of the tribe of Niftali, Nābbi the son of Wafsi; ¹⁵of the tribe of Gad, Guwwal the son of Miki. ¹⁶These are the names of the men that

יג

¹וידבר יהוה אל משה לאמר ²שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו **תשלח** כל נשיא בהם ³וישלח אתם משה ממדבר פראן על פי יהוה כלם אנשים ראשי בני ישראל הם ⁴ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור ⁵למטה שמעון שפט בן אורי ⁶למטה יהודה כלב בן יפנה ⁷למטה יששכר יגאל בן יוסף ⁸למטה אפרים יהושע בן נון ⁹למטה בנימין פלטי בן רפוא ¹⁰למטה זבולן גדיאל בן סודי ¹¹למטה יוסף למטה מגשה גדי בן סוסי ¹²למטה דן עמיאל בן גמלי ¹³למטה אשר סתור בן מיכאל ¹⁴למטה נפתלי נחבי בן ופסי ¹⁵למטה גד גואל בן מיכי ¹⁶אלה שמות האנשים אשר

13.2 **תשלח** SG] MT תשלחו PL | פֶּאֶרָן MT // פֶּרָאן 3 | *imma* הם | ORTH; ↓ Gen. 6.4) הָמָה MT | זכור 4 | יְהוֹשֻׁעַ MT // יִגְאֵל | יִשָּׁשכָר MT // יִשְׁשכָר 7 | כִּלָּב MT // כֶּלֶב 6 | חֲזָרִי MT // אֲוִרִי 5 | זָכֹר MT | הַיְּהוּשָׁע MT // גַּמְלִי 12 | גַּדִּיאֵל MT // גַּדִּיאַל 10 | רְפּוּא MT // רְפּוּא | בְּנִימִן MT // בְּנִימִים 9 | הַיְּהוּשָׁע MT | מִיכִי MT // מִיכִי | גִּזְאוּאֵל MT // גִּזְאוּאֵל 15 | מִיכָאֵל MT // מִיכִיאֵל | סִתּוֹר MT // סִתּוֹר 13

שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה
ליהושע בן נון יהושע ¹⁷ וישלח אתם » «
לתור את ארץ כנען: :— —

ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר ¹⁸ וראיתם את הארץ מה היא ואת העם הישב עליה החזק הוא **הרפא** המעט הוא אם רב ¹⁹ ומה הארץ אשר הוא ישב בה הטובה היא אם רעה ומה הערים אשר הוא ישב בהן **המבצנים או מבצרים** ²⁰ ומה הארץ השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי **בכרות** ענבים ²¹ **וילכו ויבאו** ויתורו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבוא חמתה ²² ויעלו בנגב **ויבאו** עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי ענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים ²³ ויבאו עד נחל

638

Ishkol, and cut down from there a branch with one cluster of grapes, *and they carried* [it] on a pole between two [of them]; and of the pomegranates and of the figs [they also took]. ²⁴ That place *was called* the Valley of Ishkol, because of the cluster which the children of Yishra'el cut down from there. ²⁵ And they returned from spying out the land at the end of forty days. :>— —

²⁶ And they went and came to Mushi and to Ārron and to all the congregation of the children of Yishra'el, to the wilderness of Farran, to Kadesh. And they brought back word to them and to all the congregation, and showed them the fruit of the land. ²⁷ And they told him, and said: "We came to the land to which you sent us. It flows with milk and honey, and this is its fruit. ²⁸ However, the people who dwell in the land are strong, and the cities are fortified, *and* very *great*. And moreover, we saw the children of Enaq there.

אשכול ויכרתו משם זמרה ואשכול ענבים אחד וישאו במוט בשנים ומן הרמונים ומן התאנים ²⁴ למקום ההוא קראו נחל אשכול על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל ²⁵ וישבו מתור את הארץ מקץ ארבעים יום: <— —

²⁶ וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פראן קדשה וישבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ ²⁷ ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה ²⁸ אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצרות וגדלות מאד וגם ילידי ענק ראינו שם

23 *zimra qitl(a)* ≈ MT *qətol(a)* (GSH §2.4.9, n. 49) | וישאו IMPF] MT וישאו IMPF + PRON 3MSG 'they carried it' | 24 קראו PL] MT קרא SG | 25 את it] MT minus | 26 פראן // MT פראן | 27 היא 27 | פארן MT // פראן | 28 וגדלות MT גדלות | ו- גדלת MT | ēnāq PROP N ? ≈ MT הענק (↓ v. 22)

²⁹Amaleq dwells in the land of the south, and the Atite, *and the Ibbite*, and the Yebusite, and the Emarite dwell in the hill country. And the Ka'nanite dwells by the sea, and along the side of the Yordan.” :>— —

³⁰And Kilab quieted the people *before* Mushi, and said *to him*: “Let us go up at once and occupy it, for we are well able to overcome it.” ³¹But the men that went up with him said: “We are not able to go up against the people, for they are stronger than we are.” ³²And they brought the children of Yishra'el a bad report of the land which they had spied out, saying: “The land, through which we have gone to spy it out, is a land that devours its inhabitants, and all the people that we saw in it are men of great stature. ³³And there we saw the Nefilem, the sons of Enaq, who come of the Nefilem, and we seemed to ourselves like grasshoppers, and so we seemed to them.” :>— —

^{33a}*And the children of Yishra'el murmured in their tents, and said: “Because Shema hates us, he has brought us out*

²⁹עמלק ישב בארץ הנגב והחתי **והחוי**
והיבوسی והאמרי ישב בהר והכנעני ישב
על הים ועל יד הירדן: <— —

³⁰ויהס כלב את העם **על** משה
ויאמר **לו** עלה נעלה וירשנו אתה כי יכל
נכל לה ³¹והאנשים אשר עלו עמו אמרו
לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא
ממנו ³²ויוציאו דבת הארץ אשר תרו
אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר
עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת ישביה
היא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי
מדות ³³ושם ראינו את הנפלים בני ענק
מן הנפלים ונהיה בעינינו כחגבים וכן היינו
בעיניהם: <— —

[א33] **וירגנו בני ישראל באהליהם**
ויאמרו בשנאת יהוה אתנו הוציאנו

MT [על] | כָּלֵב MT // 30 | MT minus [והחוי] | PT *qōtel* יִשְׁבֹּ/יִשְׁבֹּ PT *qēṭal* (thrice) *yēšāb* ישב 29
≈ *qal* IMPF יכ"ל *nikkāl* נכל | MT *yūkāl* יכל | MT minus [לו] | אָל
≈ *qal* IMPF יכ"ל (= MT *albāni* [אַל־בְּנֵי] לבני) | MT הוא ≈ היא | (ORTH; see §2.2.2.1;
4.1.3.1) | 33 [וירגנו בני ישראל... ובענן יומם 33a-33g] | MT ונהיה IMPF ≈ MT וְנָהִי SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | 33
MT minus (Deut. 1.27-33)

of the land of Mišrem, to deliver us into the hand of the Emarites, to destroy us.
^{33b} Where are we going up while our brothers have made our heart to melt, saying, “The people are greater and more numerous than we are, the cities are great and fortified up to heaven, and moreover we have seen the sons of the Enaqem there.” :> — —

^{33c} And Mushi said to the children of Yishra’el: “Do not be in dread or afraid of them. ^{33d} Shema your God who goes before you, he himself will fight for you, just as he did for you in Mišrem before your eyes, ^{33e} and in the wilderness, where you have seen how Shema your God carried you, as a man carries his son, all the way that you went until you came to this place. ^{33f} Yet, behold, in spite of this thing, you do not believe in Shema your God, ^{33g} who goes before you in the way to seek you out a place to encamp, in fire by night, to show you by what way you should go, and in the cloud by day.” :> — —

14

¹ And all the congregation raised a loud cry; and the people *wept* that night.
² And all the children of Yishra’el murmured against Mushi and against

מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו ^[33ב] אנה אנחנו עלים ואחינו המיסו את לבבנו לאמר עם גדול ורב ממנו ערים גדלות ובצורות בשמים וגם בני ענקים ראינו שם: < — —

^[33ג] ויאמר משה לבני ישראל לא תערצון ולא תיראון מהם ^[33ד] יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם ^[33ה] ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יהוה אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד באכם עד המקום הזה ^[33ו] והבדבר הזה אינכם מאמנים ביהוה אלהיכם ^[33ז] ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום להחנותכם באש לילה להראותכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם: < — —

יד

¹ ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבך העם בלילה ההוא ² וילנו על משה ועל

14.1 *wyēbēki* SG] MT ויבְּכוּ PL

Ārron, and the whole congregation said to them: “Would that we had died in the land of Mišrem or would that we had died in this wilderness! ³Why is Shema bringing us into this land, so that *we fall* by the sword? Our wives and our little ones will become plunder. *Behold*, it would be better for us to return to Mišrem!” ⁴And they said one to another: “Let us choose a leader and go back to Mišrem.” ⁵Then Mushī and Ārron fell on their faces before all the assembly of the congregation of the children of Yishra’el. ⁶And Ye’usha the son of Non and Kilab the son of Yefanni, who were among *those who scouted* the land, tore their clothes, ⁷and they spoke to all the congregation of the children of Yishra’el, saying: “The land, which we passed through to spy it out, is an exceeding good land. ⁸If Shema delights in us, then he will bring us into this land, and give it to us, a land which flows with milk and honey. ⁹Only do not rebel against Shema. And do not fear the people of the land, for they are bread for us.

אהרן כל בני ישראל ויאמרו אליהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו ³ ולמה יהוה מביא אתנו אל הארץ הזאת **לנפל** בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז **הלוא** טוב לנו שובה מצרימה ⁴ ויאמרו איש אל אחיו נתן ראש ונשוב מצרימה ⁵ ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל ⁶ ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן **האתורים** את הארץ קרעו בגדיהם ⁷ ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד ⁸ אם חפץ בנו יהוה והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש ⁹ אך ביהוה אל תמרדו ואתם אל תיראו **את** עם הארץ כי לחמנו הם

3 **לנפל** *alnibbāl* IMPF 1PL] MT לִנְפֹּל INF ↓ | (לבז (= MT לָבַז) *alboz* (לבז) | **הלוא** *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12)] MT הֲלֹא INTERROG *he* + NEG PARTIC | שובה *šūba* INF F ≈ MT שׁוּב INF M (↓ Gen. 8.12) | 4 *nittān* IMPF ≈ MT נִתְּנָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | ונשוב *wnēšob* IMPF ≈ MT וְנִשְׁוֶבָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | 6 // MT וְכָלֵב | **האתורים** *ātūrām* את"ר *qal* PT *qātōl*] MT הַתְּרִים *qal* PT ↓ | 8 ≈ היא *qal* PT ↓ | 9 **את** *at* PREP ‘with, from’] MT אֶת NOTA ACC (↓ Gen. 32.12) MT הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) |

The [defence of their] *idols* is removed from over them, and Shema is with us. Do not fear them.”¹⁰ But all the congregation said to stone them with stones. And the glory of Shema appeared in the tent of meeting to all the children of Yishra’el. :>— —

¹¹ And Shema said to Mushi: “How long will this people *despise* me? And how long will they not believe in me, in spite of the signs which I have wrought among them? ¹² I will strike them with the pestilence and disinherit them, and I will make of you *and of your father’s house* a nation greater and mightier than they.” ¹³ And Mushi said to Shema: “Then the Egyptians will hear of it, for you brought up this people in your might from among them, ¹⁴ and they will tell the inhabitants of this land. They have heard that you, O Shema, are in the midst of this people, for you, Shema, are seen face to face, and your cloud stands over them, and you go before them in a pillar of cloud by day and in a pillar of fire by night.

סר צלם מעליהם ויהוה אתנו אל תיראום
¹⁰ ויאמרו כל העדה לרגם אתם באבנים
 וכבוד יהוה נראה באהל מועד אל כל בני
 ישראל: <— —

¹¹ ויאמר יהוה אל משה עד אנה
 ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמנו בי
 בכל האתות אשר עשיתי בקרבם ¹² אכנו
 בדבר ואורישנו ואעשה אתך *ואת בית*
אביך לגוי גדול ועצום ממנו ¹³ ויאמר
 משה אל יהוה ושמעו מצרים כי העלית
 בכחך את העם הזה מקרבם ¹⁴ ואמרו אל
 יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה יהוה
 בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה
 יהוה ועננך עמד עליהם ובעמוד ענן אתה
 הלך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה

צלם *ṣālām* N ABS צלם*] MT צלם + PRON 3MPL ‘their protection (lit. ‘shadow’)’ | 10 *lirgām* INF לרגם
 ≈ MT לרגום (PHON) | 11 ינאצני *yēnā’ēšinni* SG] MT ינאצני PL ↓ | יאמנו *yāmēnu* (pi/hif GSH §2.2.1.2.4) ≈
 MT יאמינו *hif* | 12 *ואת בית אביך* MT *minus*

¹⁵ Now if you kill this people as one man, then the nations which have heard your fame will speak, saying, ¹⁶ 'Because Shema was not able to bring this people into the land which he swore to them, he killed them in the wilderness.' ¹⁷ And now, I pray you, let my lord's power be great as you have spoken, saying, ¹⁸ 'Shema is slow to anger, and abundant in lovingkindness *and truth*, forgiving iniquity, and transgression, *and sin, and the innocent*—he will clear *him*, visiting the iniquity of the fathers on the children *and on the children's children*, to the third and the fourth generation.' ¹⁹ Pardon, I pray you, the iniquity of this people according to the greatness of your lovingkindness, just as you have forgiven this people, from Mišrem until *now*." :>— —

²⁰ And Shema said: "I have pardoned *according to your words*, ²¹ but truly, as I live, and as the glory of Shema shall fill all the earth, ²² because all those men that have seen my glory and my signs which I wrought in Mišrem and in the wilderness, yet have put me to the test these ten times and have not obey my voice, ²³ they shall not see the land which I swore

¹⁵ והמת את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר ¹⁶ מבלתי יכלת יהוה להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר ¹⁷ ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר ¹⁸ יהוה ארך אפים ורב חסד ואמת נשא עון ופשע וחסא ונקח לו ינקה פקד עון אבות על בנים ועל שלישים ועל רבעים ¹⁹ סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד **אנה**: <— —

²⁰ ויאמר יהוה סלחתי **כדברך** ²¹ ואולם חי אני וימלא כבוד יהוה את כל הארץ ²² כי כל האנשים הראים את כבודי ואת אותתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי ²³ אם יראו את הארץ אשר נשבעתי

18 **ואמת** MT minus ↓ | **וחסאה** MT minus ↓ | **ונקה לו ינקה** *wnāqā lū yēnaqqi* MT **ונקה לא ינקה** 'and he will by no means clear [the guilty]' ↓ | **ועל** *al* (= MT על) — ו- | **שלישי** *šēlišāʾam* (GSH §4.3.8) ≈ **שלישי** MT | **אנה** *āna* MT **הנה** ↓ | **כדברך** *kādābārak* PL MT **כְּדַבְּרְךָ** SG 'according to your word' MT | **שלישי** MT

to their fathers *to give them*. And none of those who despised me shall see it.²⁴ But my servant Kilab, because he had a different spirit, and has followed me fully, him I will bring into the land into which he went, and his offspring shall possess it.²⁵ Now the 'Amaleqite and the Ka'nanite dwell in the valley. Turn tomorrow, and set out into the wilderness by the way to the sea of Sof." :> — —

²⁶ And Shema spoke to Mushi and to Ārron, saying: ²⁷ "How long shall this evil congregation murmur against me? I have heard the murmurings of the children of Yishra'el, which they murmur against me. ²⁸ Say to them, 'As I live, says Shema, what you have spoken in my hearing, so I will do to you. ²⁹ Your dead bodies shall fall in this wilderness, and all of your number, numbered from twenty years old and up, who have murmured against me, ³⁰ not one shall come into the land where I swore that I would make you dwell, except for Kilab the son of Yefanni and Ye'usha the son of Non.

לאבותם **לתת להם** וכל מנאצי לא יראוה
²⁴ ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו
וימלא אחרי והבאתיו אל הארץ אשר בא
שמה וזרעו יירשנה ²⁵ והעמלקי והכנעני
ישב בעמק מחר פנו וסעו לכם המדברה
דרך ים סוף: < — —

²⁶ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר ²⁷ עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר
הם מלנים עלי את תלנות בני ישראל
אשר הם מלנים עלי שמעתי ²⁸ אמר
אליהם חי אני נאם יהוה אם לא כאשר
דברתם באזני כן אעשה לכם ²⁹ במדבר
הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל
מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה אשר
הלנתם עלי ³⁰ אם אתם תבאו אל הארץ
אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה
כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון

23 [לתת להם] MT minus ↓ | 24 כלב // MT כָּלֵב | *yirāšinna qal* ≈ MT *hif* יורֶשְׁנָה | 25 *yēšab* PT ישב | 26 *imma* ≈ MT הם | 27 *qēṭel* ≈ MT *qōṭel* יִשָּׁב PT | 28 *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) — DIREC | 29 הלנתם *mallēnām* (twice) *hif* לנ"ן ≈ MT מְלִינִים (PHON) | 30 כלב // MT כָּלֵב | 30 *allentimma* [לנ"ן *hif*] ≈ MT הִלְיִנְתֶּם (PHON) ↓

³¹ But your little ones, who you said would become a plunder, them I will bring in, and they shall know the land which you have rejected. ³² But as for you, your dead bodies shall fall in this wilderness. ³³ And your children shall be wanderers in the wilderness forty years, and shall bear *your faithlessness*, until your dead bodies are consumed in the wilderness. ³⁴ According to the number of the days in which you spied out the land, forty days, for every day a year, shall you bear your iniquities, forty years, and you shall know my displeasure. ³⁵ I, Shema, have spoken. Surely this I will do to all this evil congregation, who are gathered together against me; in this wilderness they shall be consumed, and there they shall die.” :> — —

³⁶ And the men whom Mushi sent to spy out the land, who returned and caused all the congregation to murmur against him by bringing up a bad report against the land, ³⁷ those men that did bring up a bad report of the land, died by the plague before Shema. ³⁸ Of those men who went to spy out the land only Ye'usha the son of Non and Kilab the son of Yefanni remained alive.

³¹ וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה והבאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה ³² ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה ³³ ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את **זונתיכם** עד תם פגריכם במדבר ³⁴ במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה וידעתם את תנואתי ³⁵ אני יהוה דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימותו: < — —

³⁶ והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו וילנו עליו את כל העדה להוציא דבה על הארץ ³⁷ וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני יהוה ³⁸ ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם ההלכים לתור את הארץ

זונתיכם 33 | (PHON) וְהִבֵּיאתִי MT \approx hif ב"א wibātti והבאתי | (לבז) alboz (= MT לִבְז) ³¹ לִבְז ³¹ zūnāṭikimma N ABS PL זִנוּנוֹת* (GSH §14.3.4) MT זִנוּתֵיכֶם | זִנוּת N ABST SG זִנוּת ³⁶ qal לִנְיָן wyillānu וילנו ³⁶ | hif לִנְיָן וילנו ³⁸ ketiv וילנו ³⁸ MT // וכלב ³⁸

³⁹ And Mushi told these words to all the children of Yishra'el, and the people mourned greatly. ⁴⁰ And they rose early in the morning and went up to the heights of the hill country, saying: "Here we are. And we will go up to the place which Shema has promised, for we have sinned." :> — —

^{40a} *And Shema said to Mushi: "Say to them, 'Do not go up or fight, for I am not in your midst, lest you be defeated before your enemies.'"* ⁴¹ And Mushi said: "Why now are you transgressing the commandment of Shema, when that will not succeed? ⁴² Do not go up, for Shema is not in your midst, lest you be defeated before your enemies. ⁴³ For there the 'Amaleqite and the Ka'nanite are before you, and you shall fall by the sword. Because you have turned back from following Shema, Shema will not be with you." ⁴⁴ But they presumed to go up to the heights of the hill country, although neither the ark of the covenant of Shema nor Mushi departed out of the camp. ⁴⁵ Then the 'Amaleqite and the Ka'nanite who lived in that hill country came down *against them and chased them*

³⁹ וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאד ⁴⁰ וישכמו בבקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר יהוה כי חטאנו: — —

[^{40a}] ויאמר יהוה אל משה אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם ⁴¹ ויאמר משה למה זה אתם עברים את פי יהוה והיא לא תצליח ⁴² אל תעלו כי אין יהוה בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם ⁴³ כי העמלקי והכנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב כי על כן שבתם מאחרי יהוה ולא יהיה יהוה עמכם ⁴⁴ ויעפלו לעלות אל ראש ההר וארון ברית יהוה ומשה לא משו מקרב המחנה ⁴⁵ וירד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא לקראתם וירדפו אתם

40a [ויאמר יהוה... לפני איביכם] MT minus (Deut. 1.42) | 41 והיא ≈ MT וְהָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 40a לפני איביכם MT minus (Deut. 1.42) | 41 והיא ≈ MT וְהָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 42 אל תעלו כי אין יהוה בקרבכם MT minus (Deut. 1.42) | 43 כי העמלקי והכנעני שם לפניכם MT minus (Deut. 1.42) | 44 ויעפלו לעלות אל ראש ההר MT minus (Deut. 1.42) | 45 וירד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא לקראתם וירדפו אתם MT minus (Deut. 1.44) | תַּצְלִיחַ qal ≈ MT תַּצְלִיחַ qal | תַּצְלִיחַ tās'li hif ≈ MT תַּצְלִיחַ qal

as bees do, and struck them and beat them down, as far as Irma, and they returned to the camp. :>— —

כאשר תעשינה הדברים ויכוס ויכתום עד חרמה וישבו אל המחנה: :<— —

15

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When you come into the land of your habitations, which I give to you, ³ and you make an offering by fire to Shema, a burned offering, or a sacrifice, to accomplish a vow, or a *freewill offering*, or in your set feasts, to make a sweet savour to Shema, of the herd or of the flock, ⁴ then he who offers his offering shall offer to Shema a meal offering of a tenth part [of an ephah] of fine flour mingled with the fourth part of a hin of oil, ⁵ and wine for the drink offering, the fourth part of a hin, you shall prepare with the burned offering, or for the sacrifice, for each lamb. ⁶ Or for a ram, you shall prepare for a meal offering two tenth parts [of an ephah] of fine flour *mingled* with the third part of a hin of oil, ⁷ and for the drink offering you shall offer the third part of a hin of wine, a sweet savour to Shema. :>— —

טו

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל ארץ מושבתיכם אשר אני נתן לכם ³ ועשיתם אשה ליהוה עלה או זבח לפלא נדר או *נדבה* או במועדיכם לעשות ריח ניחח ליהוה מן הבקר או מן הצאן ⁴ והקריב המקריב *את* קרבנו ליהוה מנחה סלת עשרון כלול ברבעית ההין שמן ⁵ ויין לנסך רבעית ההין תעשה על העלה או לזבח לכבש האחד ⁶ או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרנים *כלול* בשמן שלשית ההין ⁷ ויין לנסך שלשית ההין תקריב ריח ניחח ליהוה: :<— —

MT minus | 15.3 [נדבה] MT | בְּנֵי יִשְׂרָאֵל MT | וַיִּשְׁבוּ אֶל הַמַּחֲנֶה | DEF + MT | הִתְקַמָּה // חרמה
 MT minus | 6 [כלול] M | MT | בְּלוּלָה F ↓

⁸ And when you prepare a bull for a burned offering, or for a sacrifice to accomplish a vow or for peace offerings to Shema, ⁹ then he shall offer with the bull a meal offering of three tenth parts [of an ephah] of fine flour mingled with half a hin of oil, ¹⁰ and you shall offer for the drink offering half a hin of wine, for an offering made by fire, a sweet savour to Shema. ¹¹ Thus shall it be done for each bull, or for each ram, or *for each of the male lambs*, or of the kids. ¹² According to *their number* that *you shall prepare*, so shall *you do* to everyone *according to their number*. ¹³ Every native shall do these things after this manner, in offering an offering made by fire of a sweet savour to Shema. ¹⁴ And if a stranger sojourns with you, or anyone who may be among you throughout your generations, and will offer an offering made by fire of a sweet savour to Shema, as you do, so he shall do. ¹⁵ O the assembly! There shall be one statute for you and for the stranger that sojourns [with you], a statute forever throughout your generations; as you are, so shall the sojourner be before Shema. ¹⁶ One law and one ordinance shall be for you and for the stranger that sojourns with you.” :> — —

⁸ וכי תעשה בן בקר עלה או זבח לפלא נדר או שלמים ליהוה ⁹ והקריב על בן הבקר מנחה סלת שלשה עשרונים בלול בשמן חצי ההין ¹⁰ ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח ניחח ליהוה ¹¹ ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכשבים או בעזים ¹² כמספרם אשר תעשה ככה תעשה לאחד במספרם ¹³ כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה ריח ניחח ליהוה ¹⁴ וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם לדרתיכם ועשה אשה ריח ניחח ליהוה כאשר תעשו כן יעשה ¹⁵ הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר חקת עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני יהוה ¹⁶ תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם: < — —

תעשה | MT כְּמִסְפָּר N SG | MT כְּמִסְפָּר *kāmasfārimma N + PRON 3MPL כמספרם 12 | בְּכִבְשִׁים MT [בכשבים] 11
הקֶהֱל MT ≈ (GSH §6.3.2) EXCLAM he ā'qāl הקהל 15 | MT כְּמִסְפָּר [במספרם] | MT תַּעֲשֶׂוּ PL (twice) SG

¹⁷ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁸ “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When you come into the land to which I bring you, ¹⁹ and when you eat of the bread of the land, you shall offer up a heave offering to Shema. ²⁰ Of the first of your dough you shall offer up a cake for a heave offering; as the heave offering of the threshing-floor, so shall you heave it. ²¹ Of the first of your dough you shall give to Shema a heave offering throughout your generations. ²² And when you shall err and not observe all these commandments which Shema has spoken to Mushi, ²³ all that Shema has commanded you by Mushi, *from* the day that Shema gave commandment, and onward throughout your generations, ²⁴ then it shall be, if it was done unwittingly, without the knowledge of the congregation, all the congregation shall offer one young bull for a burned offering, a sweet savour to Shema, with its meal offering, *and its drink offerings*, according to the ordinance, and one male goat for a sin offering. ²⁵ And the priest shall make atonement for all the congregation of the children of Yishra’el, and they shall be forgiven, for it was an error, and they have brought

¹⁷ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁸ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה ¹⁹ והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה ²⁰ ראשית עריסתיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה ²¹ מראשית עריסתיכם תתנו ליהוה תרומה לדדתיכם ²² וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר יהוה אל משה ²³ את כל אשר צוה יהוה אליכם ביד משה *למן* היום אשר צוה יהוה והלאה לדדתיכם ²⁴ והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה ומנחתו *ונסכיו* כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת ²⁵ וכפר הכהן על כל עדת בני ישראל ונסלח להם כי שגגה היא והם הביאו את

23 *למן* MT | מן MT | 24 *ונסכיו* PL | MT | ונסכו SG | 25 היא ≈ MT (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

their offering, an offering made by fire to Shema, and their sin offering before Shema, for their error. ²⁶ And all the congregation of the children of Yishra'el shall be forgiven, and the stranger that sojourns among them, because the whole people was involved in the error. :>— —

²⁷ And if one person sins unwittingly, then he shall offer a female goat a year old for a sin offering. ²⁸ And the priest shall make atonement for the soul that errs, when he sins unwittingly, before Shema, to make atonement for him, and he shall be forgiven. ²⁹ You shall have one law for him that does anything unwittingly, for him that is native among the children of Yishra'el, and for the stranger that sojourns among them. ³⁰ But the soul that does anything with a high hand, whether he is native or a sojourner, blasphemes Shema, and that soul shall be cut off from among *his people*. ³¹ Because he has despised the word of Shema and has broken *his commandments*, that soul shall utterly be cut off; his iniquity shall be upon him.” :>— —

קרבנם אשה ליהוה וחטאתם לפני יהוה
על שגגתם ²⁶ ונסלח לכל עדת בני ישראל
ולגר הגר בתוכם כי לכל העם
בשגגה: <— —

²⁷ ואם נפש אחת תחטא בשגגה
והקריבה עז בת שנתה לחטאת
²⁸ וכפר הכהן על הנפש השגגת בחטאה
בשגגה לפני יהוה לכפר עליו ונסלח לו
²⁹ האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם
תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה
³⁰ והנפש אשר תעשה ביד רמה מן
האזרח ומן הגר את יהוה הוא מגדף
ונכרתה הנפש ההיא מקרב **עמיה**
³¹ כי **את** דבר יהוה בזה ואת **מצותיו**
הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה
בה: <— —

³⁰ ההיא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **מצותיו** PL] MT עֲמָה SG | **את 31** MT minus | **מצותיו** PL] MT מִצְוָתוֹ SG ‘his commandment’ | ההיא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

³²And while the children of Yishra'el were in the wilderness, they found a man gathering sticks on the Sabbath day. ³³And those who found him gathering sticks brought him to Mushi and Ārron and to all the congregation. ³⁴And they put him in custody, because it had not been *declared* what should be done to him. ³⁵And Shema said to Mushi: "The man shall surely be put to death; all the congregation *shall stone* him with stones outside the camp." ³⁶And all the congregation brought him outside the camp and stoned him to death with stones as Shema commanded Mushi. :>— —

³⁷And Shema spoke to Mushi, saying: ³⁸"Speak to the children of Yishra'el, and tell them to make *fringes* on the borders of their garments throughout their generations, and put a cord of blue on the fringe of each border. ³⁹And *they shall be fringes* for you to look at *them* and remember all the commandments of Shema, and do them, and not to follow after your own heart and your own eyes, after which you used to play the whore, ⁴⁰that you may remember and do all my commandments, and be holy

³²ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקשש עצים ביום השבת ³³ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה ³⁴ויניחו אתו במשמר כי לא *פרש* מה יעשה לו ³⁵ויאמר יהוה אל משה מות יומת האיש *רגמו* אתו באבנים כל העדה מחוץ למחנה ³⁶ויוציאו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יהוה את משה: <— —

³⁷ויאמר יהוה אל משה לאמר ³⁸דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם *ציציות* על כנפי בגדיהם לדרותם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת ³⁹*והיו לכם לציציות* וראיתם *אתם* וזכרתם את כל מצות יהוה ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם ⁴⁰למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדישים

34 *פרש* *farraš pi*] MT פִּרַשׁ *pu* | 35 *רגמו* *rēgāmu* IMV MPL] MT רָגְמוּ INF ABS (see §2.2.2.2) | 38 *ציציות* PL] MT צִיצִית SG | 39 *והיו* PL] MT וְהָיָה SG | *לציציות* PL] MT לְצִיצִית SG | *אתם* + PRON PL] MT אַתֶּם + PRON SG | 40 *קדישים* *qaddiṣam qattil* ≈ MT קִדְּשִׁים *qatōl*

to your God. ⁴¹I am Shema your God who brought you out of the land of Mišrem to be your God. I am Shema your God.” :> — —

לאלהיכם ⁴¹אני יהוה אלהיכם אשר
הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם
לאלהים אני יהוה אלהיכם: < — —

16

¹ Now Qara, the son of Ya'šar, the son of Qāt, the son of Libi, and Datan and Abiram, the sons of Ilyab, and Ūn, the son of Falat, *the son* of Re'uben, took [men], ²and they rose up before Mushi, with certain of the children of Yishra'el, two hundred and fifty princes of the congregation, called to the assembly, men of reputation. ³And they assembled themselves together against Mushi and against Ārron, and said to them: “You have gone too far, for all the congregation are holy, everyone of them, and Shema is among them. Why then do you lift yourselves above the assembly of Shema?” ⁴And when Mushi heard it, he fell on his face. ⁵And he spoke to Qara and to all his company, saying: “In the morning Shema will show who is his, and the holy *he will bring near* to him. The one whom he chooses he will bring near to him. ⁶Do this: Take censers, Qara and all his company, ⁷and put fire in them and put incense on them before Shema tomorrow, and the man

טז

¹ ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן
ואבירים בני אליאב ואון בן פלת *בן* ראובן
² ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל
חמשים ומאתים נשיאי עדה קריאי מועד
אנשי שם ³ ויקהלו על משה ועל אהרן
ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כלם
קדישים ובתוכם יהוה ומדוע תתנשאו על
קהל יהוה ⁴ וישמע משה ויפל על פניו
⁵ וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר
בקר ויודיע יהוה את אשר לו ואת
הקדוש *יקריב* אליו ואת אשר יבחר בו
יקריב אליו ⁶ זאת עשו קחו לכם מחתות
קרח וכל עדתו ⁷ ותנו בהן אש ושימו
עליהן קטרת לפני יהוה מחר והיה האיש

16.1 *בן* ראובן [SG] MT | *בְּנֵי רְאוּבֵן* PL | *qaddiṣām qattil* קדישים 3 ≈ MT | *qatōl* קְדֻשִׁים MT | *יקריב* 5 [IMPF] MT | *וְהַקְרִיב* MT
CONV PF ↓

whom Shema chooses, he [shall be] holy. You have gone too far, sons of Libi.” :> — —

⁸ And Mushi said to Qara: “Hear now, you sons of Libi: ⁹Is it a small thing for you that the God of Yishra’el has separated you from the congregation of Yishra’el, to bring you near to himself, to do the service of the tabernacle of Shema, to stand before the congregation to minister to them, ¹⁰and that he has brought you near, and all your brothers the sons of Libi with you? And would you seek the priesthood also? ¹¹Therefore you and all your company have gathered together against Shema, and Ārron. What is he that you murmur against him?” ¹²And Mushi sent to call Datan and Abiram, the sons of Ilyab, and they said: “We will not come up. ¹³Is it a small thing that you have brought us up out of a land flowing with milk and honey, to kill us in the wilderness, that you must make yourself also a prince over us? ¹⁴Moreover you have not brought us into a land flowing with milk and honey, nor given us inheritance of fields *or vineyards*. Will the eyes of these men *be put out*? We will not come up.” ¹⁵And Mushi was very angry, and said

אשר יבחר יהוה הוא הקדוש רב לכם בני לוי: < — —

⁸ ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי ⁹המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן יהוה *לעמד* לפני העדה לשרתם ¹⁰ויקריב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהנה ¹¹לכן אתה וכל עדתך הנועדים על יהוה ואהרן מה הוא כי תלנו עליו ¹²וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה ¹³המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם אשתרר ¹⁴אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הבאתנו ותתן לנו נחלת שדה *או כרם* העיני האנשים ההם *תנקר* לא נעלה ¹⁵ויחר למשה מאד ויאמר

9 *לעמד* MT וְלַעֲמֹד | 11 *qal* ≈ MT *ketiv*, תלנו *tillānu* לנ"ן תלינו *qere*, | 13 *hif* לנ"ן תלינו *qere*, תלנו MT *ketiv*, | 14 *ibāttānu* ≈ MT הִבִּיאֲתָנוּ (Num. 14.29) | *או כרם* | *hitp* שו"ר ≈ MT שו"ר הִשְׁתַּחֲוּר (PHON) | 15 *tinnāqqār nif B* (GSH §2.1.4.6) IMPF 3FSG MT תִּנְקֹר *pi* IMPF 2MSG 'will you put out?' | *וכרם* MT

to Shema: “Do not respect their offering. I have not taken one of their *precious things* from them, and I have not harmed one of them.” :>— —

¹⁶ And Mushî said to Qara: “Be present, you and all your company before Shema, you and they and Ārron, tomorrow. ¹⁷ And let everyone of you take his censer and put incense on them, and everyone of you bring before Shema his censer, two hundred and fifty censers; you also, and Ārron, each his censer.” ¹⁸ And they took every man his censer, and put fire *in them*, and laid incense *on them*, and stood at the entrance of the tent of meeting with Mushî and Ārron. ¹⁹ And Qara assembled all the congregation against them at the entrance of the tent of meeting, and the glory of Shema appeared to all the congregation. :>— —

²⁰ And Shema spoke to Mushî and to Ārron, saying: ²¹ “Separate yourselves from among this congregation, that I may consume them in a moment.” ²² And they fell on their faces and said: “O God, the God of the spirits of all flesh, shall one man sin and will you be angry with all the congregation?” :>— —

אל יהוה אל תפן אל מנחתם לא **חמוד**
אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד
מהם: <— —

¹⁶ ויאמר משה אל קרח אתה וכל
עדתך היו לפני יהוה אתה והם ואהרן
מחר ¹⁷ וקחו איש מחתתו ונתתם עליהן
קטרת והקרבתם לפני יהוה איש מחתתו
חמשים ומאתים מחתות ואתה ואהרן
איש מחתתו ¹⁸ ויקחו איש מחתתו ויתנו
בהן אש וישמו **עליהן** קטרת ויעמדו פתח
אהל מועד ומשה ואהרן ¹⁹ ויקהל עליהם
קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד
וירא כבוד יהוה אל כל העדה: <— —

²⁰ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר ²¹ הבדלו מתוך העדה הזאת
ואכלה אתם כרגע ²² ויפלו על פניהם
ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל הבשר
האיש האחד יחטא ועל כל העדה
תקצף: <— —

15 **חמוד** *ēmod*] MT חֲמוֹד ‘ass’ | 18 **בהן**] MT עֲלֵיהֶם ‘on them’ | **עליהן** + PRON F] MT עֲלֵיהֶם + PRON M |
22 הבשר ≈ MT בָּשָׂר – DEF (see §4.1.3.2.5)

²³And Shema spoke to Mushi, saying: ²⁴“Speak to the congregation, saying, ‘Get away from about the dwellings of Qara, Datan, and Abiram.’” ²⁵And Mushi rose and went to Datan and Abiram, and the elders of Yishra’el followed him. ²⁶And he spoke to the congregation, saying: “Depart, I pray you, from the tents of these wicked men, and touch nothing of theirs, lest you be consumed in all *their sins*.” ²⁷So they got away from the dwellings of Qara, Datan, and Abiram, on every side, and Datan and Abiram came out, and stood at the entrance of their tents, with their wives, and their sons, and their little ones. :>— —

²⁸And Mushi said: “Hereby you shall know that Shema has sent me to do all these works, for [I have] not [done them] of my own mind. ²⁹If these men die the common death of all men, or if they are visited after the visitation of all men, then Shema has not sent me. ³⁰But if Shema creates something new, and the ground open its mouth and swallows them up with all that belongs to them, and they go down alive into Sheol, then you shall know that these men have despised Shema.” ³¹And as he finished speaking all these words,

²³וידבר יהוה אל משה לאמר ²⁴דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם ²⁵ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני ישראל ²⁶וידבר אל העדה לאמר סרו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל **חטאתם** ²⁷ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם: <— —

²⁸ויאמר משה בזאת תדעון כי יהוה שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי ²⁹אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא יהוה שלחני ³⁰ואם בריה יברי יהוה ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את יהוה ³¹ויהי ככלתו לדבר את כל הדברים האלה

> בר"א yibri יברי | בְּרִיאָה MT ≈ (GSH §1.5.3.4) biryā בריה 30 | PL חֲטָאִתָּם MT [ēṭāttima SG] **חטאתם** 26
בר"א יִבְרָא MT ≈ (GSH §2.2.3.1.6) בר"י

the ground that was under them split apart.³² And the earth opened its mouth and swallowed them up, with their households and all the men that belonged to Qara and all their goods.³³ So they, and all that belonged to them, went down alive into Sheol, and the earth closed over them, and they perished from among the assembly.³⁴ And all Yishra'el that were round about them fled at their cry, for they said: "Lest the earth swallow us up."³⁵ And fire came out from Shema and devoured the two hundred and fifty men who offered the incense. :>— —

17

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² "Tell Elāzar the son of Ārron the priest to take up the censers out of the blaze, and scatter the fire far and wide, for they are holy. ³ As for the censers of these men who have sinned at the cost of their lives, *make* them into hammered plates for a covering of the altar, for they offered them before Shema; therefore they are holy, *and they shall be* a sign to the children of Yishra'el."
⁴ And Elāzar *the son of Ārron* the priest took the bronze censers, which

ותבקע האדמה אשר תחתיהם³² ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש³³ וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל³⁴ וכל ישראל אשר סביבתיים נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ³⁵ ואש יצאה מאת יהוה ותאכל את חמשים ומאתים איש מקרבי הקטרת: <— —

יז

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר² אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתות מבין השרפה ואת האש זרה הלאה כי קדשו³ את מחתות החטאים האלה בנפשותם **ועשו** אתם רקועי פחים צפואי למזבח כי הקריבום לפני יהוה ויקדשו **והיו** לאות לבני ישראל⁴ ויקח אלעזר **בן אהרן** הכהן את מחתות הנחשת אשר

35 חמשים ≈ MT + DEF הַחֲמִישִׁים (see §4.1.3.2.5) 17.3 **ועשו** *wēšu* IMV PL M] MT וְעָשׂוּ PF 3MPL | צפואי *šābuwwi* ≈ MT צָפְוִי ↓ | **והיו** CONV PF] MT וְהָיוּ IMPF | **בן אהרן** 4 MT *minus*

those who were burned had offered, and they hammered them out as a covering for the altar, ⁵to be a reminder to the children of Yishra'el, so that no outsider, who is not of the descendants of Ārron, should come near to burn incense before Shema, lest he be like Qara and as his company, as Shema said to him through Mushi. :>— —

⁶But on the next day all the congregation of the children of Yishra'el murmured against Mushi and against Ārron, saying: “You have killed the people of Shema.” ⁷And when the congregation had assembled against Mushi and against Ārron, they looked toward the tent of meeting, and behold, the cloud covered it, and the glory of Shema appeared. ⁸And Mushi and Ārron came to the front of the tent of meeting, :>— —

⁹and Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁰“Get away from the midst of this congregation, that I may consume them in a moment.” And they fell on their faces. ¹¹And Mushi said to Ārron: “Take your censer, and put fire in it from off the altar, and lay incense on it, *and go quickly* to the congregation

הקריבו השרופים וירקעם צפוי למזבח ⁵זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני יהוה ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר יהוה ביד משה לו: <— —

⁶וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם יהוה ⁷ויהי בהקיל העדה על משה ועל אהרן ויפנו אל אהל מועד והנה כסו הענן וירא כבוד יהוה ⁸ויבא משה ואהרן אל פני אהל מועד: <— —

⁹וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁰הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע ויפלו על פניהם ¹¹ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת **והלך מהר** אל העדה

7 *bā'qīl hif* ≈ MT *בִּהְקִיל nif* | 11 *wēlāk qal* IMV] MT *וְהִלָּךְ hif* IMV ‘and carry’ | **מהר** *mā'ar*] MT *מְהֵרָה* ↓

and make atonement for them, for wrath has gone out from Shema; the plague has begun.”¹² And Ārron took [it] as Mushi said, and ran into the midst of the assembly, and behold, the plague had begun among the people. And he put on the incense, and made atonement for the people.¹³ And he stood between the dead and the living, and the plague was stopped.¹⁴ Now they that died by the plague were fourteen thousand seven hundred, besides those who died in the matter of Qara.¹⁵ And Ārron returned to Mushi to the entrance of the tent of meeting, and the plague was stopped. :>— —

¹⁶And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁷“Speak to the children of Yishra’el, and take from them rods, one for each father’s house, from all their princes according to their fathers’ houses, twelve rods. Write every man’s name on his rod,¹⁸ and write Ārron’s name on the rod of Libi, for there shall be one rod for the head of each fathers’ house.¹⁹ And you shall lay them up in the tent of meeting before the testimony, where I meet *with you*.²⁰ And the rod of the man whom I choose shall bud. Thus I will make to cease from me

וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני יהוה החל הנגף¹² ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת וכפר על העם¹³ ויעמד בין המיתים ובין החיים ותעצר המגפה¹⁴ ויהיו המיתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המיתים על דבר קרח¹⁵ וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה: <— —

¹⁶וידבר יהוה אל משה לאמר¹⁷ דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם לבית אבותם שנים עשר מטות איש את שמו תכתב על מטהו¹⁸ ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם¹⁹ והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אועד **לך** שמה²⁰ והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשכתי מעלי

13 *ammītām* (GSH §2.12.14) ≈ MT הַמִּיתִים (MORPH) | 14 *ammītām* (twice; GSH §2.12.14) MT לְכֶם PL
MT ≈ הַמִּיתִים (MORPH) | 19 **לך** SG] MT

the murmurings of the children of Yishra'el, which they murmur against you.”²¹ And Mushi spoke to the children of Yishra'el, and all their princes gave him rods, for each prince one, according to their fathers' houses, twelve rods, and the rod of Ārron was among their rods.²² And Mushi laid up the rods before Shema in the tent of the testimony.²³ And on the next day, Mushi went into the tent of the testimony, and behold, the rod of Ārron for the house of Libi had budded and put forth buds, and produced blossoms, and bore ripe almonds.²⁴ And Mushi brought out all the rods from before Shema to all the children of Yishra'el, and they looked, and took every man his rod. :>— —

²⁵ And Shema said to Mushi: “Put back the rod of Ārron before the testimony, to be kept as a sign for the children of rebellion that you may make an end of their murmurings against me, lest they die.”²⁶ And Mushi did as Shema commanded him; so he did.²⁷ And the children of Yishra'el spoke to Mushi, saying: “Behold, we perish, we are undone, we are all undone.

את תלנות בני ישראל אשר הם מלנים עליכם²¹ וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבותם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם²² וינח משה את המטות לפני יהוה באהל העדות²³ ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ויצץ ויגמל שקידים²⁴ ויוצא משה את כל המטות מלפני יהוה אל כל בני ישראל ויראו ויקחו איש מטהו: <— —

²⁵ ויאמר יהוה אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלנותם מעלי ולא ימותו ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו כן עשה²⁷ ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו

תלנותם 25 | תִּלְנוֹתָם (PHON) \approx MT $ašqīdām$ שקידים 23 | מְלִינִים (PHON) \approx MT hif לנ"ף $mallēnam$ מלנים 20 | תִּלְלוֹנֻתָם (PHON) \approx MT $tillānūtīm$ תִּלְלוֹנֻתָם

²⁸ Every *relative* that comes near to the tabernacle of Shema *shall be killed*. Are we all to perish?” :> — —

²⁸ כל **הקרוב** הקרב אל משכן יהוה **יומת**
האם תמנו לגוע: < — —

18

¹ And Shema said to Ārron: “You and your sons and your father’s house with you shall bear the iniquity of the sanctuary, and you and your sons with you shall bear the iniquity of your priesthood. ² And your brothers also, the tribe of Libi, the tribe of your father, bring near with you, that they may be joined to you, and minister to you, but you and your sons with you shall be before the tent of the testimony. ³ And they shall keep your charge, and the charge of all the tent, but they shall not come near to the vessels of the sanctuary and to the altar, lest they, and you, die. ⁴ And they shall be joined to you, and keep the charge of the tent of meeting, for all the service of the tent, and an outsider shall not come near to you. ⁵ And you shall keep the charge of the sanctuary and the charge of the altar, that there may never again be wrath on the children of Yishra’el. ⁶ And I, behold, I have taken

יח

¹ ויאמר יהוה אל אהרן אתה ובניך ובית אביך אתך תשא את עון המקדש ואתה ובניך אתך תשא את עון כהנתכם ² וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות ³ ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו גם הם גם אתם ⁴ ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא יקרב אליכם ⁵ ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל ⁶ ואני הנה לקחתי את

²⁸ **הקרוב** *aqqārob* N *qatol*] MT **הקרוב** *qal* PT ‘who comes near’ ↓ | **יומת** *yūmāt hif* PASS] MT **יומת** *qal* ‘shall die’

your brothers the Libites from among the children of Yishra'el. They are a gift to you, given to Shema, to do the service of the tent of meeting. ⁷ And you and your sons with you shall keep your priesthood for all that concerns the altar, and for that which is within the veil; and you shall serve. I give you the priesthood as a service of a gift, and the outsider that comes near shall be put to death.” :> — —

⁸ And Shema spoke to Ārron: “And I, behold, I have given you the charge of my heave offerings, all the consecrated things of the children of Yishra'el. I have given them to you and to your sons as a portion forever. ⁹ This shall be yours of the most *holy* things, [reserved] from the fire: every offering of theirs, every meal offering of theirs, and every sin offering of theirs, and every guilt offering of theirs, which *they offer* to me, shall be most holy for you and for your sons. ¹⁰ In the most holy [place] shall you eat of it; every male shall eat of it; it shall be holy to you. ¹¹ And this is yours: the heave offering of their gift, all the wave offerings of the children of Yishra'el. I have given them to you and to your sons and to your daughters with you, as a portion forever; everyone that is clean

אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים ליהוה לעבד את עבדת אהל מועד ⁷ ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת: :< — —

⁸ וידבר יהוה אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתנים למשחה ולבניך לחק עולם ⁹ זה יהיה לך *מקדשי* הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשם אשר *יאשימו* לי קדש קדשים לך הוא ולבניך ¹⁰ בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אתו קדש יהיה לך ¹¹ וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתנים ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם כל טהור

18.9 *מקדשי* PL CSTR] MT מִקְדָּשׁ SG CSTR | *יאשימו* MT יִשְׁבּוּ ‘they render ↓

in your house shall eat it. ¹² All the best of the oil, and all the best of the vintage, and of the grain, the first-fruits of them which they give to Shema, to you I have given them. :>— —

¹³ The first-ripe fruits of all that is in their land, which they bring to Shema, shall be yours; everyone that is clean in your house shall eat it. ¹⁴ Everything devoted in Yishra'el shall be yours. ¹⁵ Everything that opens the womb, of all flesh which they offer to Shema, both of man and of beast shall be yours; nevertheless the first-born of man you shall redeem, and the firstling of unclean beasts you shall redeem. ¹⁶ And take as *its redemption price*, from a month old and up, according to your estimation, for five shekels of silver, according to the shekel of the sanctuary, which is twenty gerahs. ¹⁷ But the firstling of a cow, or the firstling of a sheep, or the firstling of a goat, you shall not redeem; they are holy. You shall sprinkle their blood upon the altar, and shall burn their fat for an offering made by fire of a sweet *savour* to Shema. ¹⁸ And their flesh shall be yours, as the wave-breast and as the right thigh

בביתך יאכל אתו ¹² כל חלב יצהר וכל חלב תירש ודגן ראשיתם אשר יתנו ליהוה לך נתתים: <— —

¹³ בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו ליהוה לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו ¹⁴ כל חרם בישראל לך יהיה ¹⁵ כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליהוה באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה ¹⁶ **ופדיו** מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא ¹⁷ אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה **ריח** ניחח ליהוה ¹⁸ ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין

16 **ופדיו** *wfīdyu n fēdi* *פְּדִי + PRON 3MSG (GSH §1.5.3.4) MT וּפְדִיָּו PT PASS PL + PRON 3MSG (¶ Num. 3.12) | *bārākā* בעֶרְכְּךָ = MT **17** **ריח** MT לְרִיחַ

it shall be yours. ¹⁹ All the heave offerings of the holy things which the children of Yishra'el offer to Shema, I have given to you and to your sons and to your daughters with you, as a portion forever. *It is* a covenant of salt forever before Shema to you and to your offspring with you.” :>— —

²⁰ And Shema said to Ārron: “You shall have no inheritance in their land, neither shall you have any portion among them. I am your portion and your inheritance among the children of Yishra'el. ²¹ And to the children of Libi, behold, I have given all the tithe in Yishra'el for an inheritance, in return for their service which they serve, the service of the tent of meeting. ²² And the children of Yishra'el shall no more come near the tent of meeting, lest they bear sin and die. ²³ But the Libites shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity. [It shall be] a statute forever throughout your generations, and among the children of Yishra'el they shall have no inheritance. ²⁴ For the tithe of the children of Yishra'el which they offer as a heave offering to Shema, *I have given it* to the Libites for an inheritance. Therefore I have said

לך יהיה ¹⁹ כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל ליהוה נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתך לחק עולם ברית מלח עולם **הוא** לפני יהוה לך ולזרעך אתך: <— —

²⁰ ויאמר יהוה אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל ²¹ ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד ²² ולא יקרבו עוד בני ישראל אל אהל מועד לשאת חטא למות ²³ ועבד הלוי הוא את עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדורותיכם ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה ²⁴ כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ליהוה תרומה **נתתיו** ללויים לנחלה על כן אמרתי

19 **הוא** MT | **הוא** MT | 24 **נתתיו** PF + PRON 3MSG] MT **נתתיו** PF

to them, 'Among the children of Yishra'el they shall have no inheritance.'” :> — —

²⁵ And Shema spoke to Mushi, saying: ²⁶ “Moreover, you shall speak to the Libites and say to them, ‘When you take of the children of Yishra’el the tithe which I have given you from them *for your inheritances*, then you shall offer up a heave offering of it for Shema, a tithe of the tithe. ²⁷ And *your heave offerings* shall be reckoned to you as though it were the grain of the threshing-floor, and as the fullness of the winepress. ²⁸ Thus you also shall offer a heave offering to Shema of all your tithes which you receive of the children of Yishra’el. And from it you shall give Shema’s heave offering to Ārron the priest. ²⁹ Out of all your gifts you shall offer every heave offering of Shema; from each its best part is to be consecrated. ³⁰ Therefore you shall say to them, ‘When you heave from it the best of it, then it shall be reckoned to the Libites as the increase of the threshing-floor, and as the increase of the winepress. ³¹ And you shall eat it in every place, you *and your households*, for it is your reward in return for

להם בתוך בני ישראל לא ינחלו
נחלה: <: — —

²⁵ וידבר יהוה אל משה לאמר ²⁶ ואל
הלויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו
מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי
לכם מאתם **בנחלתיכם** והרמתם ממנו את
תרומת יהוה מעשר מן המעשר ²⁷ ונחשב
לכם **תרומתיכם** כדגן מן הגרן וכמלאה מן
היקב ²⁸ כן תרימו גם אתם את **את** תרומת
יהוה מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת
בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת יהוה
לאהרן הכהן ²⁹ מכל מתנתיכם תרימו את
כל תרומת יהוה מכל חלבו את מקדשו
ממנו ³⁰ ואמרת אליהם בהרמכם את
חלבו ממנו ונחשב ללויים כתבואת גרן
וכתבואת יקב ³¹ ואכלתם אותו בכל מקום
אתם **ובתיכם** כי שכר הוא לכם חלף

26 **בנחלתיכם** PL] MT בְּנַחֲלֹתֵכֶם SG | **את** minus | 27 **תרומתיכם** PL] MT תְּרוֹמַתֵּיכֶם SG | 28 **את** minus |
31 **ובתיכם** PL] MT וּבֵיתֵיכֶם SG

your service in the tent of meeting.
³² And you shall bear no sin by reason of it, when you have heaved from it the best of it. And you shall not profane the holy things of the children of Yishra'el, lest you die.” :> — —

19

¹ And Shema spoke to Mushi and to Ārron, saying: ² “This is the statute of the law which Shema has commanded, saying, ‘Tell the children of Yishra’el to bring you a red heifer without defect, in which there is no blemish, *and* upon which a yoke has never come. ³ And you shall give her to Elāzar the priest, and she shall be taken outside the camp and slaughtered before him. ⁴ And Elāzar the priest shall take of her blood with his finger, and sprinkle her blood toward the front of the tent of meeting seven times. ⁵ And the heifer shall be burned in his sight. Her skin, and her flesh, and her blood, with her dung, *shall be burned*. ⁶ And the priest shall take cedar-wood, and hyssop, and scarlet, and cast it into the midst of the fire burning the heifer. ⁷ Then the priest shall wash his clothes and he shall bathe his flesh in water, and afterward he shall come into

עבדתכם באהל מועד ³² ולא תשאו עליו
 חטא בהרמכם את חלב ממו ואת
 קדשי בני ישראל לא תחללו ולא
 תמותו: < — —

יט

¹ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר
² זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר
 דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה
 אדמה תמימה אשר אין בה מום *ואשר* לא
 עלה עליה עול ³ ונתתם אתה אל אלעזר
 הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה
 ושחט אתה לפניו ⁴ ולקח אלעזר הכהן
 מדמה באצבעו והזה אל נכח פני אהל
 מועד מדמה שבע פעמים ⁵ ושרף את
 הפרה לעיניו את עורה ואת בשרה
 ואת דמה על פרשה *ישרף* ⁶ ולקח הכהן
 עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל
 תוך שרפת הפרה ⁷ וכבס בגדיו הכהן
 ורחץ *את* בשרו במים ואחר יבוא אל

32 *bāremkinma hif* INF ≈ MT בְּהִרְמִיכֶם (PHON) 19.2 *וַאֲשֶׁר* MT *וַאֲשֶׁר* 5 | *yiššārāf nif* יִשְׂרָף 7 | MT *אֵת* MT *minus* יִשְׂרָף ‘he shall burn’ ↓

the camp; and the priest shall be unclean until the evening. ⁸And he who burns her shall wash his clothes in water, and bathe his flesh in water, and shall be unclean until the evening. :>— —

⁹And a man that is clean shall gather up the ashes of the heifer, and lay them up outside the camp in a clean place, and it shall be kept for the congregation of the children of Yishra'el for a water for impurity; it is a sin offering. ¹⁰And he who gathers the ashes of the heifer shall wash his clothes and be unclean until the evening. And it shall be to the children of Yishra'el and to the stranger that sojourns among them for a statute forever. ¹¹He that touches the dead body of any man *shall be unclean* seven days. ¹²He shall purify himself with it on the third day, and on the seventh day *he shall be clean*, but if he does not purify himself on the third day, then on the seventh day he shall not be clean. ¹³Whoever touches a dead person, the body of a man that has died,

המחנה וטמא הכהן עד הערב ⁸ והשרף אתה יכבס בגדיו במים ורחץ **את** בשרו במים וטמא עד הערב: <— —

⁹ ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא ¹⁰ וכבס האסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא עד הערב והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחקת עולם ¹¹ הנגע במת לכל נפש אדם **יטמא** שבעת ימים ¹² הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי **וטהר** ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר ¹³ כל הנגע במת בנפש אדם אשר ימות

8 **את**] MT minus | 9 היא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 11 **יטמא** IMPF] MT וְטָמָא CONV PF | 12 הוא^ (= MT הוא) u^lū (והוא) + ו | 13 **וטהר** CONV PF] MT וְטָהַר IMPF | 13 אדם ≈ MT הָאָדָם + DEF (SEE §4.1.3.2.5)

and does not purify himself, defiles the tabernacle of Shema, and that soul shall be cut off from Yishra'el; because the water for impurity was not sprinkled on him, he shall be unclean; his uncleanness is still upon him. :>— —

¹⁴ **And** this is the law when a man dies in a tent: Everyone who comes into the tent and everyone who is in the tent shall be unclean seven days. ¹⁵ And every open vessel, which has no covering **and** a cord upon it, is unclean. ¹⁶ And whoever in the open field touches one who was killed with a sword, or a dead body, or a bone of a man, or a grave, shall be unclean seven days. ¹⁷ And for the unclean they shall take of the ashes of the burning of the sin offering, and running water **they shall add** in a vessel. ¹⁸ And a clean person shall take hyssop and dip it in the water and sprinkle it on the tent, and on the vessels, and on the persons who were there, and on whoever touched the bone or the slain or the dead or the grave. ¹⁹ And the clean person shall sprinkle on the unclean on the third day, and on the seventh day. And on the seventh day he shall purify him, and he shall wash his clothes, and bathe himself in water,

ולא יתחטא את משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו: <— —

¹⁴ **וזאת** התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים ¹⁵ וכל כלי פתוח אשר אין צמיד **ופתיל** עליו טמא הוא ¹⁶ וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים ¹⁷ ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת **ונתנו** עליו מים חיים אל כלי ¹⁸ ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל « » הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר ¹⁹ והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים

פְּתִיל MT *wfātāl* N] **ופתיל** 15 | ו— זאת MT **וזאת** 14 | הָקוּא MT ≈ ההיא ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1 | כָּל MT « » 18 | וְנָתַן MT **ונתנו** 17 | ADJ ‘tied on’

and shall be clean in the evening.²⁰ But the man that shall be unclean and shall not purify himself, that soul shall be cut off from the midst of the assembly, because he has defiled the sanctuary of Shema; the water for impurity has not been sprinkled on him; he is unclean.²¹ And it shall be a statute forever to *you*, and he who sprinkles the water for impurity shall wash his clothes, and he who touches the water for impurity shall be unclean until evening.²² And whatever the unclean person touches shall be unclean, and the soul that touches it shall be unclean until evening.” :>— —

20

¹ And the children of Yishra'el, the whole congregation, came into the wilderness of Şen in the first month, and the people abode in Kadesh. And Maryam died there, and was buried there. ² And there was no water for the congregation, and they assembled themselves together against Mushi and against Ārron. ³ And the people quarreled with Mushi, and spoke, saying: “*Would that* we had died

וטהר בערב ²⁰ והאיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל כי את מקדש יהוה טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא ²¹ והיתה **לכם** לחקת עולם ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד הערב ²² וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עד הערב: <— —

כ

¹ ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם ² ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן ³ וירב העם עם משה ויאמרו לאמר **ולוי** גוענו

הראשון 20.1 MT לָהֶם ‘to them’ MT **לכם** 21 | MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) ≈ ההיא 20
 וְלִי MT **ולוי** 3 | MT הָרֵאשֹׁן (PHON) ≈ *ārāʾiṣon*

when our brothers died before Shema!

⁴ And why have you brought the assembly of Shema into this wilderness, that we should die there, we and our cattle?

⁵ And why have *you* made us come up out of Mišrem to bring us to this evil place? It is no place for grain, or figs, *vines*, or pomegranates, and there is no water to drink.” ⁶ And Mushi and Ārron went from the presence of the assembly to the entrance of the tent of meeting, and fell on their faces, and the glory of Shema appeared to them. :>— —

⁷ And Shema spoke to Mushi, saying: ⁸ “Take the rod and assemble the congregation, you and Ārron your brother, and speak to the rock before their eyes, so that it gives its water. And you shall bring them water out of the rock. So you shall give the congregation and their cattle drink.” ⁹ And Mushi took the rod from before Shema, as he commanded him. ¹⁰ And Mushi and Ārron gathered the assembly together before the rock, and he said to them: “Hear now, you rebels, shall we bring you water out of this rock?” ¹¹ And Mushi lifted up his hand, and struck the rock with his rod twice, and water came out abundantly, and the congregation and their cattle drank. :>— —

בגוע אחינו לפני יהוה ⁴ ולמה הבאתם את קהל יהוה אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו ⁵ ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה *גפן* ורמון ומים אין לשתות ⁶ ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אהל מועד ויפלו על פניהם וירא כבוד יהוה אליהם: <— —

⁷ וידבר יהוה אל משה לאמר ⁸ קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם ⁹ ויקח משה את המטה מלפני יהוה כאשר צוהו ¹⁰ ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו נא המרים המן הסלע הזה נוציא לכם מים ¹¹ וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשתה העדה ובעירם: <— —

5 העליתנו *ālītānu* 2MSG] MT העֲלִיתָנוּ 2MPL | 1 ותאנה (= MT תִּאֲנָה) *tīnā* | 10 גפן] MT גִּפֶן | 11 וירם (= MT וַיִּרֶם) *alfāni* (לפני) אל פני 10

¹²And Shema said to Mushi and Ārron: “Because you did not believe in me, to sanctify me in the eyes of the children of Yishra’el, therefore you shall not bring this assembly into the land which I have given them.” ¹³These are the waters of Meriba, because the children of Yishra’el quarreled with Shema, and he was sanctified in them.

^{13a} And Mushi said: “O Lord Shema, you have begun to show your servant your greatness and your strong hand. For what god is there in heaven or on earth who can do such works and mighty acts as yours?” ^{13b} Let me go over, I pray you, and see the good land that is beyond the Yarden, that goodly mountain, and Lebanon.” :>— —

^{13c} And Shema said to Mushi: “Let it suffice you. Speak no more to me of this matter. ^{13d} Get up to the top of Affasga and lift up your eyes westward and northward and southward and eastward, and behold with your eyes, for you shall not go over this Yarden. ^{13e} But charge Ye’usha the son of Non and encourage him and strengthen him, for he shall go over before this people, and he shall cause them to inherit the land which you shall see.” :>— —

¹² ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן
יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני
ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל
הארץ אשר נתתי להם ¹³ הם מי מריבה
אשר רבו בני ישראל את יהוה ויקדש בם
^[א13] ויאמר משה אדני יהוה אתה החלת
להראות את עבדך את גדלך ואת ידך
החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר
יעשה כמעשיך וכגבורתיך ^[ב13] אעבר נא
ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר
הירדן ההר הטוב הזה והלבנון: <— —

^[ג13] ויאמר יהוה אל משה רב לך אל
תוסיף דבר אלי עוד בדבר הזה ^[ד13] עלה
אל ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה
ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא
תעבר את הירדן הזה ^[ה13] וצוי את יהושע
בן נון וחזקהו ואמצהו כי הוא יעבר לפני
העם הזה והוא ינחל אתם את הארץ אשר
תראה: <— —

13 imma ≈ MT הָיָה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | 13a-i MT minus (Deut. 3.24–28; ושתיים ... ויאמר משה) 2.3–6)

^{13f} And Shema spoke to Mushi saying: “You have circled this mountain long enough. Turn northward, ^{13g} and command the people, saying ‘You are about to pass through the border of your brothers the children of Ishab, who dwell in Sha’er, and they will be afraid of you. So take good heed to yourselves. ^{13h} Do not contend with them, for I will not give you a possession of their land. No, not so much as for the sole of the foot to tread on, because I have given Mount Sha’er to Ishab for a possession. ¹³ⁱ You shall purchase food from them for money, that you may eat, and you shall also buy water from them for money, that you may drink.” :>— —

¹⁴ And Mushi sent messengers from Qadesh to the king of Edom: “Thus says your brother Yishra’el, ‘You know all the travail that has befallen us. ¹⁵ How our fathers went down into Mišrem, and we dwelt in Mišrem a long time, and *the Egyptians* dealt harshly with us, and our fathers. ¹⁶ And when we cried to Shema, he heard our voice and sent an angel and brought us out of Mišrem, and behold, we are in Kadesh, a city on the edge of your border. ¹⁷ Let us pass, I pray you, through your land. We will not pass through field or vineyard, neither will we drink water of a *cistern*.

[113] וידבר יהוה אל משה לאמר רב לכם טוב את ההר הזה פנו לכם צפונה [113] ואת העם צוי לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר וייראו מכם ונשמרתם מאד [113] אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם ירשה עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר [113] אכל תשבירו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכירו מאתם בכסף ושתיתם: <— —

¹⁴ וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיד ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו ¹⁵ וירדו אבותינו מצרימה ונשב במצרים ימים רבים ויריעו לנו *המצרים* ולאבתינו ¹⁶ ונצעק אל יהוה וישמע קולנו וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך ¹⁷ נעבר נא בארצך לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה מי *בור*

15 *wyarriyyu* רע"ע *hif* ≈ MT וִירְעוּ (PHON) | מְצָרִים MT *המצרים* | IMPF נעבר 17 ≈ MT נִעְבְּרָה LENG | מְצָרִים MT *המצרים* | IMPF (see §2.2.2.2) | בור MT בְּאֵר 'well'

We will go along the king's highway. We will not *turn aside* to the right hand or to the left, until we have passed your territory.” ¹⁸ And Edom said to him: “You shall not pass through me, lest I come out with the sword against you.” ¹⁹ And the children of Yishra'el said to him: “We will go up by the highway, and if we drink *of your water*, I and my cattle, then I will pay the price of it. Let me only pass through on my feet, nothing more.” ²⁰ And he said: “You shall not pass through.” And Edom came out against him with many men, and with a strong hand. ²¹ Thus Edom refused to give Yishra'el passage through his territory, so Yishra'el turned away from him. ²² And they journeyed from Kadesh, and the children of Yishra'el, the whole congregation, came to Mount Ar. :> — —

23 And Shema spoke to Mushi and Ārron in Mount Ar, by the border of the land of Edom, saying: 24 “Ārron shall be gathered to *his people*, for he shall not enter into the land which I have given to the children of Yishra’el, because

דרך המלך נלך לא **נסור** ימין ושמאל עד
אשר נעבר גבולך ¹⁸ ויאמר אליו אדום לא
תעבר בי פן בחרב אצא לקראתך
¹⁹ ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה
ואם **ממימד** נשתה אני ומקני ונתתי
מכרם רק אין דבר ברגלי אעבר ²⁰ ויאמר
לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבד
וביד חזקה ²¹ וימאן אדום נתון את ישראל
עבר בגבולו ויט ישראל מעליו ²² ויסעו
מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר
ההר: < — —

23 ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן
בהר ההר על גבול ארץ אדום לאמר
24 יאסף אהרן אל עמו כי לא יבוא אל
הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר

MT \approx IMPF אעבר | MT מִימִיד [מִימִיד 19] | 'we will (not) turn aside' נט"י נָטָה MT [qal סו"ר *nəṣor* נסור
 PL עֲמִי PL עָמָו MT [עָמוּ 24] (see §2.2.2.2) IMPF אעברה (Gen. 25.8) (||)

you rebelled against my word at the waters of Meriba. ²⁵ Take Ārron and Elāzar his son and bring them up to Mount Ar, ²⁶ and you *will strip* Ārron of his garments and put them on Elāzar his son, and Ārron shall be gathered [to his people], and *shall die* there.” ²⁷ And Mushi did as Shema commanded and *he brought him up* to Mount Ar in the sight of all the congregation. ²⁸ And Mushi stripped Ārron of his garments and put them on Elāzar his son, and Ārron died there on the top of the mountain, and Mushi and Elāzar came down from the mountain. ²⁹ And when all the congregation saw that Ārron was dead, all the house of Yishra'el wept for Ārron thirty days. :>— —

21

¹ And the Ka'nanite, the king of 'Arad, who dwelt in the south, heard that Yishra'el came by the way of the *scouts*, and he fought against Yishra'el, and took some of them captive. ² And Yishra'el vowed a vow to Shema,

מֵרִיתֶם אֶת פִּי לְמִי מְרִיבָה ²⁵ קַח אֶת אֶהָרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנֹו וְהַעַל אֶתְּם הָרִ הָהָר ²⁶ וְהַפְּשַׁטְתָּ אֶת אֶהָרֹן אֶת בְּגָדָיו וְהַלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר בְּנֹו וְאֶהָרֹן יֵאָסֵף וַיָּמָת שָׁם ²⁷ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלֵהוּ אֶל הָרִ הָהָר לְעֵינָיו כֹּל הָעֵדָה ²⁸ וַיַּפְשֹׁט מֹשֶׁה אֶת אֶהָרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֶתְּם אֶת אֶלְעָזָר בְּנֹו וַיָּמָת אֶהָרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן הָהָר ²⁹ וַיֵּרְאוּ כֹל הָעֵדָה כִּי גֹועַ אֶהָרֹן וַיָּבֹכוּ אֶת אֶהָרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: <— —

כא

¹ וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרֹד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב מִמֶּנּוּ שְׁבִי ² וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל נֹדֶר לַיהוָה

וַיָּמָת | וַיַּפְּשֵׁט MT | וְהַפְּשַׁטְתָּ 26 | פִּי (PHON) MT | *fiyyi* N + PRON 1SG (GSH §2.5.6.4) ≈ MT | וַיַּעֲלֵהוּ 27 | *wyāllē'u hif* IMPF 3MSG + PRON 3MSG MT | וַיֵּלְכוּ qal IMPF 3MPL MT | וַיָּבֹאוּ qal PT qātōl MT | הָאֲתָרִים 21.1 | *ā'tūrām* PROP N (|| Num. 14.6) | וַיֵּלְכוּ qal IMPF 3MPL MT | וַיָּבֹאוּ qal PT qātōl MT | הָאֲתָרִים 21.1 | *ā'tūrām* PROP N (|| Num. 14.6)

and said: “If you will indeed deliver this people into my hand, then I will utterly destroy their cities.” ³ And Shema listened to the voice of Yishra’el and delivered up the Ka’nanites *into his hand*, and they utterly destroyed them and their cities. So the name of the place was called Irma. :>— —

⁴ And they journeyed from Mount Ar by the way to the sea of Sof to go around the land of Edom, and the soul of the people was much discouraged because of the way. ⁵ And the people spoke against God and against Mushi: “Why *have you brought us out* of Miṣrem to die in the wilderness? For there is no bread and there is no water, and our soul loathes this worthless bread.” ⁶ And Shema sent *fiery* serpents among the people, and they bit the people, so that many people of Yishra’el died. ⁷ And the people came to Mushi, and said: “We have sinned, because we have spoken against Shema and against you. Pray to Shema that he take away the serpents from us.” And Mushi prayed for the people. :>— —

ויאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי וחרמתי את עריהם ³ וישמע יהוה בקול ישראל ויתן את הכנעני **בידו** ויחרם אתם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה: <— —

⁴ ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך ⁵ וידבר העם באלהים ובמשה למה **הוצאתנו** ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלכל ⁶ וישלח יהוה בעם את הנחשים **השרופים** וינשכו את העם וימת עם רב מישראל ⁷ ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דברנו ביהוה ובך התפלל אל יהוה ויסר מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם: <— —

2 *wārimti hif* ≈ MT וְהִתְרַמֵּיתִי (PHON) | **בידו** 3 MT minus ↓ | *ūtamma* ≈ MT אֶתְהֶם (↓ Gen. 32.1) | **הוצאתנו** 5 *ūṣāttānu* יצ"א 2MSG + PRON] MT הֶעֱלִיתָנוּ 2MPL + PRON (‘Why) have you brought us up?’ | **השרופים** 6 *aššārūfām* PT PASS/ACT (GSH §2.13.3)] MT הַשְּׂרָפִים N שָׂרָף

⁸ And Shema said to Mushi: “Make a *fiery* [serpent], and set it on *the* pole. And everyone who is bitten, when he sees it, shall live.” ⁹ And Mushi made a serpent of bronze, and set it on the pole. And if a serpent had bit any man, he would look at the serpent of bronze and live. ¹⁰ And the children of Yishra’el journeyed, and encamped in Abbot. ¹¹ And they journeyed from Abbot, and encamped at Ayyi-a’ibrem, in the wilderness which is before Muwwab, toward the sunrise. :>— —

^{11a} And Shema said to Mushi: “Do not harass Muwwab or contend with them, for I will not give you of his land for a possession, because I have given Ar to the children of Lot for a possession.” ¹² From there they journeyed, and encamped in the valley of Zarad. >— —

^{12a} And Shema spoke to Mushi saying: ^{12b} “You are this day to pass over Ar, the border of Muwwab. And when you come near [the border of] the children of ‘Ammon, do not harass them or contend with them, for I will not give you of the land of

⁸ ויאמר יהוה אל משה עשה לך שרוף ושים אתו על הנס והיה כל הנשך וראה אתו וחי ⁹ ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את האיש והביט אל נחש הנחשת וחי ¹⁰ ויסעו בני ישראל ויחנו באבות ¹¹ ויסעו מאבות ויחנו בעיי העברים במדבר אשר על פני מואב מזרח השמש: <— —

[^{11a}] ויאמר יהוה אל משה אל תצור את מואב ואל תתגר בם כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה ¹² משם נסעו ויחנו בנחל זרד: <— —

[^{12a}] וידבר יהוה אל משה לאמר [^{12b}] אתה עבר היום את גבול מואב את ער וקרבת מול בני עמון אל תצורם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ

8 שרוף *šārof* PT PASS/ACT] MT שָׂרַף N שָׂרַף (see v. 6 above) | DEF] MT גָּס – DEF (see §4.1.3.2.5) | הנשך *annūšāk* PT PASS (GSH §2.13.4) ≈ MT הַנְּשֹׁךְ (MORPH) | 9 האיש ≈ MT אִישׁ – DEF (see §4.1.3.2.5) | 10 באבות // MT בְּאֲבוֹת | 11 מאבות // MT מֵאֲבוֹת | מזרח] MT מִמְּזָרְחַה | 11a עד ... ויאמר יהוה... | 12a–b ירשה ... נתתיה ירשה] MT minus (Deut. 2.9) | 12a–b ירשה] MT minus (Deut. 2.18)

the children of 'Ammon for a possession, because I have given it to the children of Lot for a possession.”¹³ And they journeyed from the valley of Zarad, and encamped on the other side of the Arenan, which is by the wilderness that comes out of the border of the Emarites, for the Arenan is the border of Muwwab, between Muwwab and the Emarites.¹⁴ Therefore it is said in the book of the Wars of Shema: “Wa’eb in Sufa, and the valleys of the Arenan, ¹⁵which he caused them to inherit, and which extends toward the dwelling of a city, and leans to the border of Muwwab.”¹⁶ And from there [they journeyed] to Bir, that is the well of which Shema said to Mushi: “Gather to me the people together, and I will give them water.” :> — —

¹⁷ Then Yishra’el sang this song: “Spring up, O well! Sing to it! ¹⁸The well, which the princes dug, which the nobles of the people delved, with the scepter, and with their staves.”

בני עמון לך ירשה כי לבני לוט נתתיה ירשה¹³ ויסעו מנחל זרד ויחנו בעבר ארנן אשר על המדבר היוצא מגבול האמרי כי ארנן גבול מואב בין מואב ובין האמרי¹⁴ על כן יאמר בספר מלחמות יהוה את והב בסופה ואת הנחלים ארנן¹⁵ אשר הנחלים ואשר נטה לשבת עיר ונשען לגבול מואב¹⁶ ומשם בארה היא הבאר אשר אמר יהוה אל משה אספה לי את העם ואתן להם מים: < — —

¹⁷ אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלה באר ענו לה¹⁸ באר חפרוה שרים כרואה נדיבי העם במחקק ובמשענתם

13 in the MT [על המדבר] | MT [בעבר] | MT [ויסעו מנחל זרד] 13 wilderness' | MT [אשר הנחלים ואשר] 15 | MT [ארנן] // MT | MT [ארנן] 14 = MT ↓ | MT [את והב בסופה ואת הנחלים ארנן] 14 | MT [ואשר] | MT [עיר] N | MT [היא] 16 ≈ MT (ORTH); see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | MT [אל משה] | MT [למשה] | MT [אספה] ≈ MT [אספה] IMV (see §2.2.2.2) | MT [לי] | MT [עלי] (ORTH) | MT [עלי] ≈ MT [עלי] IMV FSG ≈ MT [עלי] 17 | MT [ואתן] IMPF ≈ MT [ואתן] IMPF (see §2.2.2.2) | MT [ענו] ≈ MT [ענו] IMPV/PF ≈ MT [ענו] IMPV ↓ | MT [קרואה] 18 ≈ MT [קרואה] qal + PRON 3FSG ≈ MT [קרואה] (PHON) | MT [ובמשענתם] 1 — —

From the wilderness [they went] to Mat-tana, ¹⁹ and from Mattana to Nēlli'el, and from Nēlli'el to Bamot, ²⁰ and from Bamot-aggiyya that is in the field of Muwwab, to the top of Affasga, **which looks down** upon the desert. :>— —

^{20a} And Shema said to Mushi: “Rise up, take your journey and pass over the valley of the Arenan. Behold, I have given into your hand Siyyon the Emarite, king of Ishbon, and his land. Begin to possess it and contend with him in battle. ^{20b} This day begin to put the dread of you and the fear of you on the peoples who are under the whole heaven, who shall hear the report of you, and shall tremble, and be in anguish because of you.” :>— —

²¹ And Yishra'el sent messengers to Siyyon king of the Emarites **with words of peace**, saying: ²² “Let me pass through your land. **I will go by the king's highway. I will not turn aside to the right hand or to the left. I will not turn aside into field or into vineyard.** ^{22a} **You shall sell me food for money, that I may eat, and give me water for money, that I may drink. Only let me pass through on my feet,**

ממדבר מתנה ¹⁹ וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ²⁰ ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה הנשקף על פני הישמון: <— —

[^{20a}] ויאמר יהוה אל משה קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה [^{20b}] היום הזה החל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעו את שמעך ורגזו וחלו מפניך: <— —

²¹ וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמרי **דברי שלום** לאמר ²² אעברה בארצך בדרך המלך אלך לא אסור ימין ושמאל לא אטה בשדה ובכרם » « [^{22a}] אכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי רק אעברה ברגלי

MT minus [ויאמר יהוה... חלו מפניך] 20a-b | MT PT F וְנִשְׁקָפָה MT PT M הנשקף 20 | 1 + וממדת MT [ממדבר] MT 1sg אטה | MT minus [בדרך המלך... ימין ושמאל] 22 | MT minus [דברי שלום] 21 | (Deut. 2.24–25) | 1PL נטה | MT > « » | We will not drink the water of a well. 'We will go by the king's highway until we have passed through your territory' | 22a-b | [היושבים בער] MT minus (Deut. 2.28–29)

^{22b} as the children of Ishab that dwell in Sha'er, and the Muwwabites that dwell in Ar, did to me." ²³ And Siyyon would not allow Yishra'el to pass through his territory. :>— —

And Shema said to Mushi: "Behold, I have begun to deliver up Siyyon and his land before you. Begin to take possession, that you may inherit his land." Siyyon gathered all his people together and went out against Yishra'el into the wilderness, and came to Yēṣṣa, and he fought against Yishra'el. ²⁴ And Yishra'el defeated him *and his sons and all his people* with the edge of the sword, *and they* possessed his land from the Arenan to the Yibbaq, as far as to the children of 'Ammon, for the border of the children of 'Ammon was strong. ²⁵ And Yishra'el took all these cities. And Yishra'el dwelt in all the cities of the Emarites, in Ishbon, and in all its towns. ²⁶ For Ishbon was the city of Siyyon the king of the Emarites, and *it is he who had fought* against the former king of Muwwab and taken all his land out of his hand, as far as the Arenan.

[22b] כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמוואבים היושבים בער ²³ ולא נתן סיחון את ישראל עבר בגבולו: <— —

ויאמר יהוה אל משה ראה החלתי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו. ויאסף סיחון את כל עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יחצה וילחם בישראל ²⁴ ויכהו ישראל ואת בניו ואת כל עמו לפי חרב ויירשו את ארצו מארנן עד יבק עד בני עמון כי עז גבול בני עמון ²⁵ ויקח ישראל את כל הערים האלה וישב ישראל בכל ערי האמרי בחשבון ובכל בנתיה ²⁶ כי חשבון עיר סיחון מלך האמרי היא והוא הנלחם במלך מואב הראישון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנן

[ואת בניו ואת כל עמו 24] | יְהֻצָּה (PHON) MT | יְהֻצָּה MT minus (Deut. 2.31) | [ויאמר יהוה... את ארצו 23] MT minus (Deut. 2.33) | [ויירשו PL] MT | יִירְשׁוּ SG | [היא 26] MT | הָאָרְצָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | [הנלחם PT] MT | נִלְחַם PF | [הראישון MT] | אֶרְנָן // אֶרְנָן (PHON) | אֶרְנָן MT | אֶרְנָן ≈ āṛā'ison הראישון |

27 Therefore the ballad singers *who come to* Ishbon say: “Let the city of Siyyon be built and established. 28 For a fire has gone out of Ishbon, a flame from the city of Siyyon. It has devoured *until* Muwwab, the lords of the high places of the Arenan. 29 Woe to you, Muwwab! You are undone, O people of Kamosh! He has given his sons as fugitives, and his daughters *into captivity*, to *the* Emarite king, Siyyon. 30 *We have caused desolation* [from] Ishbon to Dibon, *and we set on fire* Midabe *until* Anafa.” :> — —

31 Thus Yishraʾel dwelt *in the cities* of the Emarites. 32 And Mushi sent to spy out Yāzzer. And they took its towns, *and they drove out* the Emarites that were there. 33 And they turned and went up by the way of Bashan, and Ūg the king of Bashan went out against them, he and all his people, to battle at Idri. 34 And Shema said to Mushi: “Do not fear *him*, for I have delivered him into your hand, and all his people, and his land. And you shall do to him as you did to Siyyon,

27 על כן יאמרו המשלים **באי** חשבון
תבנה ותתכונן עיר סיחון ²⁸ כי אש יצאה
מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה **עד**
מואב בעלי במות ארנן ²⁹ אוי לך מואב
אבדת עם כמוש נתן בניו פליטים ובנתיו
בשבי למלך **האמרי** סיחון ³⁰ **ונירם אבדה**
חשבון עד דיבון **ונשים** עד הנפח **אש על**
מִידְבָּא: <— —

31 וישב ישראל בערי האמרי
32 וישלח משה לרגל את יעזיר וילכדו
בנתיה ויורישו את האמרי אשר שם
33 ויפנו ויעלו דרך הבשן ויצא עוג מלך
הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה
אדרעי 34 ויאמר יהוה אל משה אל תירא
אתו כי בידך נתתי אתו » « ואת כל עמו
ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון

עד 28 | (PHON) וְתִכְוֶנָּהּ *wtikūnān hitp* ≈ ותכונן | MT *בָּאָה* IMV MPL PT MPL CSTR] **בֹּאִי** 27
 | DEF ↓ – אֲמַרְי MT **הָאִמְרִי** | בְּשִׁבְתִּי MT *afšēbi* *שְׁבִי **בִּשְׁבִי** 29 | PROP N עָרָה MT PREP]
 | אָבָד PF 3MSG MT *ābāda* N/PF 3FSG] **אָבָדָה** | IMPF + PRON 3MPL MT וְנִירָם IMPF] *wnīrām*
וְנִירָם | (= MT **עָדָה**) *wad* | IMPF 1PL *hif* שְׁמָ"ם וְנָשִׁים MT *qal* שִׁ"ם IMPF 1PL] *wnāšām*
 | MT מִיָּדָבָא // מִיָּדָבָא | MT עַד 'to, till' **עַל** | MT אֲשֶׁר 'which' **אֲשֶׁר** | MT נָפַח // הִנֵּפַח | (ועד)
 | *qere* וְיִרְשֶׁהּ SG] **וְיִרְשֶׁהּ** 32 | MT *ketiv* **וְיִרְשֶׁהּ** PL] **וְיִרְשֶׁהּ** 31 | MT בְּאֶרֶץ 'in the land' **בְּאֶרֶץ** 31
 | MT *ittu* **אִתּוֹ** PREP 'with' 34 | MT *NOTA* אִתּוֹ ACC] MT [Gen. 32.12] **אִתּוֹ**

king of the Emarites, who *dwelt* at Ishbon.”³⁵ So they defeated him and all his people, until there was no one left him remaining, and they possessed his land.

22

¹ And the children of Yishra’el journeyed and encamped in the plains of Muwwab beyond the Yarden at Yariyyu. :> — —

² And Balaq the son of Šibbor saw all that Yishra’el had done to the Emarites. ³ And Muwwab was in great dread of the people because they were many. And Muwwab was distressed because of the children of Yishra’el. ⁴ And Muwwab said to the elders of Madyan: “Now will *this* horde *lick up* all that is round about us, as the ox licks up the grass of the field.” And Balaq the son of Šibbor was king of Muwwab at that time. ⁵ And he sent messengers to Ba’lam the son of Būr, *the interpreter*, which is by the river, to the land of the children of *‘Ammon*, to call him, saying: “*Behold*, a people has come out from Mišrem. *And behold*, they cover the face of the earth, and they are dwelling opposite me. ⁶ Come now, I pray you, curse

מלך האמרי אשר *ישב* בחשבון ³⁵ ויכו אתו » « ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד ויירשו את ארצו

כב

¹ ויסעו בני ישראל ויחנו בערבת מואב מעבר לירדן יריחו: < — —

² וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי ³ ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל ⁴ ויאמר מואב אל זקני מדין עתה *ילחך* הקהל *הזה* את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא ⁵ וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור *פתרה* אשר על הנהר ארץ בני *עמון* לקרא לו לאמר *הן* עם יצא ממצרים *והנה* כסה את עין הארץ והוא ישב ממולי ⁶ ועתה לכה נא ארה

יִשְׂרָאֵל yāśāb PF] MT יִשְׂרָאֵל PT ↓ | 35 « » MT וְאֵת בְּנֵי | 22.1 יְרִיחוֹ // MT יְרִיחוֹ ↓ | יִלְחָכוּ SG] MT יִלְחָכוּ PL | *הזה* MT minus | *ההיא* ≈ MT הַהִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | *פתרה* 5 fātārā N qatal DEF (ARAM)] MT *עמון* MT עַמּוֹן 'his people' ↓ | Gen. 15.5 and fn. 2) ↓ | *הנה* an] MT הִנֵּה | *והנה* wēnna] MT וְהִנֵּה — ו

this people for me, for they are too mighty for me. Perhaps I shall be able to defeat them and drive them out of the land, for I know that he whom you bless is blessed, *and he whom you curse is cursed.*” :>— —

⁷ And the elders of Muwwab and the elders of Madyan departed *with their fees for divination* in their hand. And they came to Ba'lam, and spoke to him the words of Balaq. ⁸ And he said to them: “Lodge here tonight, and I will bring back word to you, as Shema shall speak to me.” And the princes of Muwwab stayed with Ba'lam. ⁹ And God came to Ba'lam, and said: “*What* men are these with you?” ¹⁰ And Ba'lam said to God: “Balaq the son of Šibbor, king of Muwwab, has sent [them] to me, [saying], ¹¹ ‘*Behold, a people has come out from Mišrem, and it covers the face of the earth. Come now, curse them for me. Perhaps I shall be able to fight against them, and shall drive them out.*’” :>— —

¹² And God said to Ba'lam: “You shall not go with them *and* you shall not curse the people, for they are blessed.”

לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך **ואת אשר** תאר **ויאר**: <— —

⁷ וילכו זקני מואב וזקני מדין **וקסמיהם** בידם ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק ⁸ ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר יהוה אלי וישבו שרי מואב עם בלעם ⁹ ויבא אלהים אל בלעם ויאמר **מה** האנשים האלה עמך ¹⁰ ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי ¹¹ **הן עם יצא** ממצרים ויכס את עין הארץ עתה לכה קבה לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו: <— —

¹² ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמהם **ולא** תאר את העם כי ברוך הוא

N **וקסמיהם** 7 | — ו qal IMPF PASS אר"ר יואר MT [אר"ר wyār **ויאר** | ואֲשֶׁר MT [ואת אשר 6
הָגָה הָעָם הִי־צֵא MT [an 'am yāšā PF] **הן עם יצא** 11 | 'who' מִי MT [מה 9 | N יִקְסְמִים MT + PRON 3MPL] MT
'Behold, the people that has come' | (ועתה) wāṭta MT [ולא 12 | — ו

¹³ And Ba'lam rose in the morning and said to the princes of Balaq: "Go to your land, for Shema refuses to let me go with you." ¹⁴ And the princes of Muw-wab rose, and they went to Balaq, and said: "Ba'lam refuses to come with us." ¹⁵ And Balaq sent princes once again, more numerous and more honourable than they. ¹⁶ And they came to Ba'lam, and said to him: "Thus says Balaq the son of Šibbor, 'Let nothing, I pray you, hinder you from coming to me, ¹⁷ for I will promote you to very great honour, and whatever you say to me I will do. Come therefore, I pray you, curse this people for me.'" ¹⁸ And Ba'lam answered and said to the servants of Balaq: "Even if Balaq gives me his house full of silver *or gold*, I cannot go beyond the word of Shema my God, to do less or more. ¹⁹ Now therefore, I pray you, tarry here tonight also, that I may know what more Shema will say to me." :> — —

²⁰ And *the angel of* God came to Ba'lam at night, and said to him: "If the men have come to call you, rise, go with them, but only the word which I speak to you, that shall you do." ²¹ And Ba'lam rose in the morning, and saddled

13 ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק
לכו אל ארצכם כי מאן יהוה לתתי להלך
עמכם 14 ויקמו שרי מואב ויבאו אל בלק
ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו 15 ויסף עוד
בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה
16 ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר
בלק בן צפור אל נא תמנע מהלך אלי
17 כי כבוד אכבדך מאד וכל אשר תאמר
אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה
18 ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם
יתן לי בלק מלוא ביתו כסף **או זהב** לא
אוכל לעבר את פי יהוה אלהי לעשות
קטנה או גדלה 19 ועתה שבו נא בזה גם
אתם הלילה ואדעה מה יסף יהוה דבר
עמי: <— —

²⁰ ויבא **מלאך** אלהים אל בלעם לילה
ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום
לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך
אתו תעשה ²¹ ויקם בלעם בבקר ויחבש

18 MT ^{אֶת}זֶהָ | (אעבר) *ēbbār* (= MT ^{לְעֵבֶר}) | *gādalla qatal* ≈ MT ^{גְּדֻלָּה} *qatōl* |
 20 MT ^{מִלְאָד} *minus* (see §2.2.1.3)

his ass, and went with the princes of Muwwab. ²² And *Shema*'s anger was kindled because he *went*, and the angel of Shema placed himself in the way *to oppose* him. Now he was riding on his ass, and his two servants were with him. ²³ And the ass saw the angel of Shema standing in the way, with his sword drawn in his hand. And the ass turned aside out of the way, and went into the field. And Ba'lam struck the ass, to turn her into the way. ²⁴ Then the angel of Shema stood in a narrow path between the vineyards, with a wall on this side and a wall on that side. ²⁵ And the ass saw the angel of Shema, and *she was pressed* to the wall and pressed Ba'lam's foot against the wall. And he struck her again. ²⁶ And the angel of Shema went further, and stood in a narrow place, where there was no way to turn either to the right or to the left. ²⁷ And the ass saw the angel of Shema, and she lay down under Ba'lam. And Ba'lam's anger was kindled, and he struck the ass with his staff. :> — —

את אתנו וילך עם שרי מואב ²² ויחר אף יהוה כי הלך הוא ויתיצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו ושני נערי עמו ²³ ותרא האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ויכי בלעם את האתון להטותה הדרך ²⁴ ויעמד מלאך יהוה במשעל הכרמים גדר מזה וגדר מזה ²⁵ ותרא האתון את מלאך יהוה ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסף להכותה ²⁶ ויסף מלאך יהוה עבר ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל ²⁷ ותרא האתון את מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל: < — —

22 [יהוה] MT אֱלֹהִים | אלāk PF/PT (GSH §2.2.1.1.2) MT הוֹלֵךְ PT | לשטן lištān INF] MT לְשָׁטָן N 'as (his) adversary' ↓ | 23 wyakki IMPF ≈ MT וַיִּךְ SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | 24 bāmāšā'al במשעל 24 | ותלחץ 1° wtēlā'as pi B] MT ותִּלְחֹץ nif 'pressed herself' ↓ maqtel ≈ MT בְּמִשְׁעוֹל miqtōl | 25 ותלחץ 1° wtēlā'as pi B] MT ותִּלְחֹץ nif 'pressed herself' ↓

²⁸ And Shema opened the mouth of the ass, and she said *to* Ba'lam: "What have I done to you, that you have struck me these three times?" ²⁹ And Ba'lam said to the ass: "Because you have mocked me. I wish I had a sword in my hand, for then I would kill you." ³⁰ And the ass said to Ba'lam: "*Behold*, I am your ass, on which you have ridden all your life long to this day! *Was I ever accustomed* to doing so to you?" And he said: "No." ³¹ Then Shema opened the eyes of Ba'lam, and he saw the angel of Shema standing in the way, with his sword drawn in his hand, and he bowed down, and fell on his face. ³² And the angel of Shema said to him: "Why have you struck your ass these three times? Behold, I have come forth *to oppose you* because *your way is bad* before me. ³³ And the ass saw me and turned aside *from before me* these three times. If she had not turned aside from me, surely now *I would have killed* you and saved her life." ³⁴ And Ba'lam said to the angel of Shema: "I have sinned, for I did not know that you stood in the way against me.

²⁸ ויפתח יהוה את פי האתון ותאמר אל בלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים ²⁹ ויאמר בלעם לאתון כי התעללתי בי לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך ³⁰ ותאמר האתון אל בלעם הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה הסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא ³¹ ויגל יהוה את עיני בלעם וירא את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ויקד וישתחווי לאפיו ³² ויאמר אליו מלאך יהוה על מה הכית את אתנך זה שלש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטנך כי הרע דרכך לנגדי ³³ ותראני האתון ותט מלפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתך הכיתי ואתה החיתי ³⁴ ויאמר בלעם אל מלאך יהוה חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך

28 *ā'lū* הלא MT (MORPH) הִתְעַלְלָה PF 2FSG (GSH §2.0.13) ≈ MT לְבַלְעָם MT [אל בלעם] 29 INTERJ (GSH §6.3.12) MT הִלֹּא INTERROG *he* + NEG PARTIC [הסכן] MT הִסְכֵּן + INTERROG *he* ↓ | 30 *hif* PF רע"ע *āra* הרע MT לְשַׁטֵּן (v. 22) MT [לשטנך] 31 *wyištābbi* ≈ MT וַיִּשְׁתַּחֲוִי (Gen. 18.2) MT וַיִּשְׁתַּחֲוִי 32 *qal* PF 3MSG 'was steep' (?) MT יִרְט 3MSG MT [דרכך] MT הִדְרִיךְ MT [מלפני] MT לִפְנֵי MT 33 *ūtāk* ≈ MT אתך MT [הכיתי] MT הִכֵּיתִי (MORPH) | 34

Now therefore, if it displeases you, I will go back again.” :> — —

³⁵ And the angel of Shema said to Ba'lam: “Go with the men, but only the word that I shall speak to you, that *shall you keep to speak*.” So Ba'lam went with the princes of Balaq. ³⁶ And when Balaq heard that Ba'lam had come, he went out to meet him to the City of Muwwab, which is on the border of the Arenan, at the extremity of the border. ³⁷ And Balaq said to Ba'lam: “*Behold*, I earnestly sent to you to call you! Why did you not come to me? Am I not able to honour you?” ³⁸ And Ba'lam said to Balaq: “Lo, I have come to you! Have I now any power at all to speak anything? The word that God puts in my mouth, that *I shall keep to speak*.” ³⁹ And Ba'lam went with Balaq, and *he brought him* to Qaryat-iṣot. ⁴⁰ And Balaq sacrificed oxen and sheep, and sent to Ba'lam and to the princes who were with him. ⁴¹ And in the morning, Balaq took Ba'lam and brought him up to Bamot-bāl, and he saw from there the utmost part of the people. :> — —

ועתה אם רע בעיניך אשובה לי: < — —

³⁵ ויאמר מלאך יהוה אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו **תשמר לדבר** וילך בלעם עם שרי בלק ³⁶ וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על גבול ארנן אשר בקצה הגבול ³⁷ ויאמר בלק אל בלעם **הלוא** שלח שלחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבדך ³⁸ ויאמר בלעם אל בלק הנה באתי אליך עתה היוכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים בפיי אתו **אשמר לדבר** ³⁹ וילך בלעם עם בלק **ויבאהו** קרית חצות ⁴⁰ ויזבח בלק בקר וצאן וישלח לבלעם ולשרים אשר אתו ⁴¹ ויהי בבקר ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל וירא משם **את** קצה העם: < — —

35 [תשמר לדבר] MT תִּדְבֹּר ‘you shall speak’ ↓ | 37 **הלוא** *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12) MT הֲלֹא INTERROG *he* + NEG PARTIC | 38 **ויזבח** *āyūkāl* INF ≈ MT הִיכֹל INF ABS | **ויבאהו** *bāfiyyi* N + PRON 1SG (GSH §2.5.6.4) ≈ MT בָּפִי (PHON) | **אשמר לדבר** [אֲדַבֵּר] MT ‘must I speak’ ↓ | 39 **ויבאהו** *hif* 3MSG + PRON 3MSG] MT וַיָּבֵאוּ *qal* 3MPL ‘and they came’ | 41 **את** MT *minus*

23

¹ And Ba'lam said to Balaq: “**Make** for me here seven altars and prepare me here seven bulls and seven rams.” ² And Balaq did as Ba'lam had spoken, and Balaq and Ba'lam offered on every altar a bull and a ram. ³ And Ba'lam said *to* Balaq: “Stand by your *burned offerings* and I will go. Perhaps **God** will come to meet me *and will tell* me what he shows me, and I will tell you.” And he went *hidden*. ⁴ And *the angel of* God *found* Ba'lam, and he said to him: “I have prepared the seven altars, and I have offered up a bull and a ram on every altar.” ⁵ And *the angel of* Shema put a word in Ba'lam's mouth and said: “Return to Balaq, and thus you shall speak.” ⁶ And he returned to him, and lo, he was standing by *his burned offerings*, he and all the princes of Muwwab. :> — —

⁷ And he took up his parable, and said: “**From** Aram has Balaq brought me, the king of Muwwab from the mountains of the East: ‘Come, curse me

כג

¹ ויאמר בלעם אל בלק **עשה** לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים ² ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח ³ ויאמר בלעם **אל בלק** התיצב על **עלתיך** ואלכה אולי יקרא **אלהים** לקראתי ודבר מה יריאני והגדתי לך וילך **שפי** ⁴ וימצא **מלאך** אלהים **את** בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחת ערכתי ואעלה פר ואיל במזבח ⁵ וישם **מלאך** יהוה דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר ⁶ וישב אליו והנה נצב על **עלתי** הוא וכל שרי מואב: <: — —

⁷ וישא משלו ויאמר **מארם** ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם לכה ארה לי

23.1 **עשה** MT בנה 'build' | **אל בלק** 3 MT לבלק | **עלתיך** PL MT עלתך SG | *yiqqāri* קר"י nif IMPF (↓ Num. 11.23) ≈ MT יקרה קר"י nif IMPF | **אלהים** MT יהוה | **ודבר** *wdabbār pi* PF 3MSG MT ודבר N CSTR ↓ | *yarriyāni* יריאני *hif* ≈ MT יראני (MORPH) | **שפי** *ašfi* N/qal PT PASS MT שפי N 'bare height' (?)/alone (?) ↓ | **ומצא** 4 *wimṣā* מצ"א *qal* IMPF MT ויקר *nif* SHORT IMPF 'met' | **מלאך** MT minus (see §2.2.1.3) | **את** MT אל 'to' | *wālli* ואעלה ≈ MT ואעל SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | **מלאך** 5 MT minus (see §2.2.1.3) | **עלתי** 6 PL MT עלתו SG | **מארם** 7 MT מארם

Yāqob, and come, defy Yishra'el.' ⁸ How shall I curse, whom God has not cursed? And how shall I defy, *whom* Shema has not defied? ⁹ For from the top of the rocks I see him, and from the hills I *praise him*. Lo, a people dwells alone and shall not be reckoned among the nations. ¹⁰ *Who can count the dust* of Yāqob or number *the fourth part* of Yishra'el? Let me die the death of the righteous, and let my last end be like his!" :> — —

¹¹ And Balaq said to Ba'lam: "What have you done to me? I took you to curse my enemies, and behold, you have blessed them altogether." ¹² And he answered and said: "*Behold*, I must take heed to speak that which Shema puts in my mouth!" ¹³ And Balaq said to him: "Come, I pray you, with me to another place, [*so that*] you may see them. You shall see only the utmost part of them, and shall not see them all, and curse them for me from there." ¹⁴ And he took him into Shadi-ṣabbem to the top of Affasga, and built seven altars

יעקב ולכה זעמה ישראל ⁸ מה אקב לא קבו אל ומה אזעם לא *זעמו* יהוה ⁹ כי מראש צורים אראנו ומגבעות *אשורנו* הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב ¹⁰ *מעפר* יעקב *ומספר מרבעת* ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו: < — —

¹¹ ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתיד והנה ברכת ברוך ¹² ויען ויאמר *הלוא* את אשר ישים יהוה בפיי אתו אשמר לדבר ¹³ ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר » « תראנו משם אפס קצהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם ¹⁴ ויקחהו שדה צפים אל ראש הפסגה ויבן שבעה מזבחות

'I behold him' שו"ר אֲשׁוּרֵנוּ MT [שי"ר/שו"ר *āšūrinnu* *אשורנו* 9 | MT זַעַם PF + PRON 3MSG] *zāmu* PF *זעמו* 8
 | MT מִסְפָּר (ומי ספר) *wmi sāḥar* ^ ומספר | MT מִי מְנֵה יַעֲקֹב *mī 'āfār* *מעפר* 10 |
 | MT (ישירים) *yāšīrām* (= יִשְׁרָיִים MT) | MT אֶת־יָבֶע *āṭ-yābēc* (GSH §1.5.3.3, b) *מְרַבֶּעַת
 הלא MT [הלוא *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12)] 12 | MT בִּרְוֹךְ *birrok* N *qittūl* ≈ 11
 INTERROG *he* + NEG PARTIC | MT בָּפִי *bāfiyi* N + PRON 1SG (GSH §4.6.5.2) ≈ MT » « 13
 אֲשֶׁר MT

18 And he took up his parable and said: “Rise up, Balaq, and hear; listen to me, son of Šibbor. 19 God is not a man, that he should lie, neither the son of man, that he should repent. Has he said, and will he not do it? *Has he spoken*, and will he not fulfill it? 20 *Behold*, I have received [a command] *to bless. I have blessed*, and I cannot reverse it. 21 *I have* not *beheld iniquity* in Yāqob, nor have I seen perverseness in Yishra’el. Shema his God is with them, and the shout of a king is among them. 22 God

18 וישא משלו ויאמר קום בלק
ושמעה האזינה עדי בנו צפור 19 לא איש
אל ויכזב ובן אדם ויתנחם ההוא אמר
ולא יעשה **דבר** ולא יקימנה 20 **הן**
לברך לקחתי **אברך** ולא אשיבנה 21 לא
אביט עון ביעקב ולא ראה עמל בישראל
יהוה אלהיו עמו ותרועת מלך בו 22 אל

15 « » MT here' | **עלתיך** PL MT עלִיתָ SG | **אקרא** *iqra* qal MT אֶקְרָה *nif* IMPF 'I meet' |
16 **ויקרא** *iqra* qal IMPF MT וִיִּקְרָה *nif* SHORT IMPF 'met (the LORD)' | **מלאך** MT *minus* (see §2.2.1.3) |
17 **והנה** *wēnna* INTERJ MT וְהִנֵּה INTERJ + PRON 3MSG | **עלתיו** PL MT עָלִיתִי SG | **אליו** MT
הן לברך 20 | + וּדְבַר MT **19 דבר** | **ושמעא** *wšē'mā* LENG IMV ≈ MT וְשָׁמַע IMV (see §2.2.2.2) | **לז**
אברך IMPF 1SG MT וְיִבְרַךְ PF 3MSG 'he has blessed' | **21 אביט** IMPF 1SG MT הִבֵּיט PF
3MSG 'he has not beheld' | **ועון** MT אֵן 'wickedness' ↓

who brings them out of Mišrem is like the horns of a wild ox for them.²³ Surely there is no *augur* with Yāqob, neither is there anyone who *practices divination* with Yishra'el. Now it shall be said of Yāqob and of Yishra'el, 'What has God wrought!' ²⁴ Behold, the people rises up as a *lioness*, and as a *lion* does he lift himself up. He shall not lie down until he eats of the prey and drinks the blood of the slain." :>— —

²⁵ And Balaq said to Ba'lam: "Neither curse them at all, *nor* bless them at all." ²⁶ But Ba'lam answered and said to Balaq: "*Behold*, I told you, saying, 'Whatever *thing God* speaks, that I must do!' ²⁷ And Balaq said to Ba'lam: "Come now, I will take you to another place; perhaps it will please God that you may curse them for me from there. ²⁸ And Balaq took Ba'lam to the top of Fūr, which overlooks the desert. ²⁹ And Ba'lam said to Balaq: "Build me here seven altars, and prepare for me here

מוציאם ממצרים כתועפת ראם לו ²³ כי לא *נחש* ביעקב ולא *קסם* בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ²⁴ הן עם *כלביה* יקום ו*כאריה* יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה: <— —

²⁵ ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תקבנו *וגם* ברוך לא תברכנו ²⁶ ויען בלעם ויאמר אל בלק *הלוא* דברתי אליך לאמר כל *הדבר* אשר ידבר *האלהים* אתו אעשה ²⁷ ויאמר בלק אל בלעם לך נא אקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלהים וקבתו לי משם ²⁸ ויקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקף על פני הישמון ²⁹ ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה

קָסָם MT [קָסָם qāssām N qattāl NOM AG קָסָם] | נַחֲשׁ MT [נַחֲשׁ nāḥš PT נחש 23] | 'divination' | 24 *kallibiā* F *libyā* MT [לְבִיָּא *kallibiā F libyā *כלביה* 24] | 25 *birrok* N *qittūl* ≈ MT [בִּרְךְּ birrok N qittūl ≈ MT בִּרְךְּ INF ABS | 26 *lū* INTERJ *הלוא* 26] | 27 | 28 | 29 MT [הֲלֹא INTERROG he + NEG PARTIC | 27 | 28 | 29 MT *הדבר* | 27 | 28 | 29 MT *האלהים* | 27 | 28 | 29 MT *לְכָה* LENG IMV (see §2.2.2.2)]

seven bulls and seven rams.” ³⁰ And Balaq did as Ba'lam *had spoken*, and offered up a bull and a ram *on every altar*.

24

¹ And when Ba'lām saw that it pleased Shema to bless Yishra'el, he did not go, as at the other times, to meet with *the augurs*, but he set his face toward the wilderness. ² And Ba'lām lifted up his eyes and he saw Yishra'el dwelling according to their tribes, and the spirit of God came upon him. : > — —

³ And he took up his parable, and said: “The oracle of Baʿlam the son of Būr, the oracle of the man whose eye is open, ⁴ who sees the vision of the Almighty, falling down but having [his] *eye* open. ⁵ How goodly are your tents, O Yāqob, *and* your encampments, O Yishraʿel! ⁶ Like valleys *they are spread out*, like gardens by the river-side, *like tents* which Shema *has pitched*, like cedar trees beside the waters. ⁷ Water shall flow from his buckets, and his seed

שבעה פרים ושבעה אילים ³⁰ ויעש בלק
כאשר **דבר** בלעם ויעל פר ואיל **על**
המזבח

כד

¹ וירא בלעם כי טוב בעיני יהוה לברך את ישראל ולא הלך כפעם בפעם לקראת הנחשים וישת אל המדבר פניו ² וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים: — —

³ וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו
בעור ונאם הגבר שתם העין ⁴ » « אשר
מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עין ⁵ מה טבו
אהליך יעקב ומשכנתיך ישראל ⁶ כנחלים
נטוים כגנות עלי נהר באהלים נטה יהוה
כארזים עלי מים ⁷ יזל מים מדליו וזרעו

24.1 *annāʿešəm* הנחשים MT [על המזבח | *ʿal ha-mizbeḥ*] MT | *ʿamr* אָמַר MT [דבר 30
SG] *en* | נָאֻם שִׁמְעַת אֶמְרֵי־אֱלֹהִים MT [« 4 | (Num. 23.23) DEF 'enchancements' נַחֵשׁ N נְחָשִׁים MT [נוחש PT
PF 3MPL] *nif* נט"י נִפְיָו MT [PASS PT] *qal* נט"י *nātuwwi* נטוים 6 | ו- מִשְׁכַּנְתִּיד MT [ומשכנתיד 5 | PL עִינִים MT
↓ | *kaʾūlām* נטוים 5 | *āʾol* (= אָהוּל אֱהָל = אֱהָלִים MT [↓ | *nātāʾ* נטה MT [נט"ע נָטַע MT [has
planted'

shall be in many waters, and his king shall be higher *than Gog*, and his kingdom shall be exalted. ⁸ God who *has brought* him out of Mišrem is like the horns of a wild ox for them. He shall eat up the nations, his adversaries, and shall break their bones in pieces and strike [them] through with his arrows. ⁹ He crouches, he lies down as a *lion* and as a *lioness*. Who shall rouse him up? Blessed be everyone that blesses you, and cursed be everyone that curses you.” ¹⁰ And Balaq’s anger was kindled against Ba’lam, and he struck his hands together. :>— —

And Balaq said to Ba’lam: “*I called you* to curse my enemies, and behold, you have altogether blessed them these three *times*.” ¹¹ Therefore now flee to your place. I thought to promote you to great honour, but lo, Shema has kept you back from honour.” ¹² And Ba’lam said to Balaq: “*Behold*, I spoke to your messengers whom you sent to me,

במים רבים וירוס *מגוג* מלכו ותתנשא מלכותו ⁸ אל *נחגו* ממצרים כתועפת ראם לו יאכל גוים צריו ועצמתיים יגרם וחציו ימחץ ⁹ כרע שכב *כאריה* וכלביה מי יקימנו מברכיך ברוך וארריך ארור ¹⁰ ויחר אף בלק אל בלעם ויספק את כפיו: <— —

ויאמר בלק אל בלעם לקב איבי קראתי לך והנה ברכת ברוך זה שלש רגלים ¹¹ ועתה ברח לך אל מקומך אמרתי כבד אכבדך והנה מנעך יהוה מכבוד ¹² ויאמר בלעם אל בלק *הלוא* גם אל מלאכך אשר שלחת אלי דברתי

7 *māgog* INTERROG מה + PROP N ‘Gog’] MT מַגֹּג PREP מ- + PROP N ‘than Agag’ ↓ | *wtitnašša* ותתנשא | *hif* PT MSG יצ"א מוציאו] MT *qal* PF 3MSG + PRON 3MSG נח"י *nā'ē'u* נחגו 8 | (PHON) וְתִנְשָׂא MT *hitp* ≈ MT + PRON 3MSG ‘brings him out’ ↓ | 9 *kāryā* *כַּאֲרִיָּה (GSH §4.1.4.8) MT כַּאֲרִי | *wkallibiā* F וכלביה | *libyā* *לִבְיָאָה MT וכלביה F (|| Gen. 49.9) | 10 *qittil* ≈ MT בִּרְךְ *birrok* N ברוך | קראתיך MT *qittil* ≈ MT | 12 *ā'lū* INTERJ (GSH §6.3.12) MT הלא INTERROG he + NEG PARTIC

saying, ¹³ 'If Balaq would give me his house full of silver *or gold*, I cannot *go beyond* the word of Shema, to do either good or bad of my own mind. What Shema speaks *to me*, that I will speak!'
¹⁴ And now, behold, I go to my people. Come, *and I will let you know* what this people shall do to your people in the latter days." :>— —

15 And he took up his parable, and said: “The oracle of Baʿlam the son of Būr, the oracle of the man whose eye is open, 16 the oracle of him who hears the words of God, and knows the knowledge of the Most High, who sees the vision of the Almighty, falling down, and having his eyes open. 17 I see him, but not now; *I praise him*, but not near. There shall come forth a star out of Yāqob, and a scepter shall rise out of Yishraʿel. *He shall strike* through the corners of Muwwab, *and the head* of all the children of Shat. 18 And Edom shall be a possession, *Ishab* also, his enemies, shall be a possession, while Yishraʿel shall triumph. 19 And out of Yāqob shall one have dominion and shall destroy the remnant from the city.” 20 And he looked

לאמר ¹³ אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף
או זהב לא אוכל **אעבר** את פי יהוה
לעשות טובה או רעה מלבי אשר ידבר
יהוה **אלי** אתו אדברה ¹⁴ ועתה הנני הלך
לעמי לך **ואעיצד את** אשר יעשה העם
הזה לעמד באחרית הימים: < — —

15 וישא משלו ויאמר נאם בלעם
בנו בעור ונאם הגבר שתם העין 16 נאם
שמע אמרי אל וידע דעת עליון מחזה
שדה יחזה נפל וגלוי עינים 17 אראנו
ולא עתה **אשורנו** ולא קרוב דרך כוכב
מיעקב וקם שבט מישראל **מחץ** פתי מואב
וקדקד כל בני שת 18 והיה אדום ירשה
והיה ירשה **עשו** איביו וישראל עשה חיל
19 וירד מיעקב והאביד שריד מעיר 20 וירא

13 MT minus | **או זהב** [אזְהָבִי] MT | **לֵבְבָר** (*GSH §2.14.10*) (= MT לֵבְבָר) | **אלי** | MT minus | **14 ואעיצך** *wā'isāk* | שו"ר אַשּׁוּרִינוּ MT | שו"ר/שו"ר *āšūrinnu* **אשורנו** **17** | MT minus | **את** | ו- *qal – āṣeqē* יע"ץ MT | *hif* עו"ץ | I behold him' (|| Num. 23.9) | **חמץ** *wmāʿaṣ* (= MT וַחֲמֶצֶת) | פַּתִּי *fāti* ≈ MT פַּתִּי (PHON) | **וקדקד** *wqādqaḏ* MT | שְׂעִיר MT | **עשו** **18** | *šāb* 'break down (?)' וקרקר

on ‘Amaleq and took up his parable, and said: “‘Amaleq was the first of the nations, but his latter end is *to perish forever*.”²¹ And he looked on the Qenite, and took up his parable, and said: “Strong is your dwelling-place, and your nest is set in the rock.²² Nevertheless Qen shall be wasted until *your return from Ashor*.”²³ And he took up his parable, and said: “*Woe* to him *who will be counted with its name*. God^[24] *shall bring them out* of the hand of Kitem, [and] *they shall afflict Ashor, and shall afflict Ebar, and he also shall perish forever*.”²⁵ And Ba'lam rose and went and returned to his place, and Balaq also went his way. :>— —

25

¹ And Yishra'el abode in Shittim, and the people began to play the whore with the daughters of Muwwab. ² They called the people to the sacrifices of

את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים
עמלק ואחריתו עד יאבד²¹ וירא את
הקני וישא משלו ויאמר איתן מושבך
ושים בסלע קנך²² כי אם יהיה לבער קין
עד מה אשור תושבך²³ וישא משלו
ויאמר אי מי יהיה משמו.^[24] אל יוציאם
מיד כתים יענו אשור ויענו עבר וגם הוא
עד יאבד²⁵ ויקם בלעם וילך וישב למקומו
וגם בלק הלך לדרכו: <— —

כה

¹ וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות
אל בנות מואב² ותקראנה לעם לזבחי

²⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד ‘until destruction’ | ²² מה אשור *māšor* (lit. ‘until he perishes’) MT אֲשֹׁר | ²³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ²⁴ אל יוציאם *al yōšāim* (lit. ‘until he perishes’) MT אֶל־יֹצִיאֵם | ²⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ²⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ²⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ²⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ²⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³¹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³² עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³⁴ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ³⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴¹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴² עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴⁴ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁴⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵¹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵² עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵⁴ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁵⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶¹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶² עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶⁴ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁶⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷¹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷² עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷⁴ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁷⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸¹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸² עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸⁴ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁸⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹¹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹² עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹³ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹⁴ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹⁵ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹⁶ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹⁷ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹⁸ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ⁹⁹ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד | ¹⁰⁰ עד יאבד *ad yābbād* (lit. ‘until he perishes’) MT עַד־יֵאָבֵד

their gods, and the people did eat and bowed down to their gods. ³ And *[some] of the children of* Yishra'el joined themselves to Bāl-fūr. And the anger of Shema was kindled against Yishra'el. ⁴ And Shema said to Mushi: "*Command, and the people who joined themselves to Bal-fūr shall be killed*, that the fierce anger of Shema may turn away from Yishra'el." ⁵ And Mushi said to the judges of Yishra'el: "Everyone of you kill his men who have joined themselves to Bāl-fūr." ⁶ And, behold, one of the children of Yishra'el came and brought to his brothers a Madyanite woman in the sight of Mushi and in the sight of all the congregation of the children of Yishra'el, while they were weeping at the entrance of the tent of meeting. ⁷ And when Fi'nas the son of Elāzar, the son of Ārron the priest, saw it, he rose from the midst of the congregation and took a spear in his hand. ⁸ And he went *after* the man of Yishra'el into the chamber and thrust both of them through, the man of Yishra'el and the woman *through* her belly. So the plague was stayed from the children of Yishra'el. ⁹ And those

אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן ³ ויצמד מבני ישראל לבעל פעור ויחר אף יהוה בישראל ⁴ ויאמר יהוה אל משה אמר ויהרגו את האנשים הנצמדים לבעל פעור וישוב חרון אף יהוה מישראל ⁵ ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש את אנשיו הנצמדים לבעל פעור ⁶ והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והם בכים פתח אהל מועד ⁷ וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו ⁸ ויבא אחרי איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה על קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל ⁹ ויהיו

קח אֶת־כָּל־רֹאשֵׁי הָעָם וְהוֹקֵעַ אוֹתָם לַיהוָה MT minus [מבני 25.3] | "Take all the chiefs of the people and hang them in the sun before the LORD" (see §2.2.1.3) | נִגַּד הַשָּׁמֶשׁ MT minus [את 5] | אַחֲרָי MT [אחרי 8] | אֶל (= MT al [על] | וְהָקֵה MT wimma ≈ והם 6] | אֶל (אֶל)

that died by the plague were twenty-four thousand. :>— —

¹⁰ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹¹ “Fi’nas the son of Elāzar, the son of Ārron the priest, has turned my wrath away from the children of Yishra’el, in that he was jealous with my jealousy among them, so that I did not consume the children of Yishra’el in my jealousy. ¹² Therefore say, ‘Behold, I give to him my covenant of peace, ¹³ and it shall be to him and to his offspring after him, the covenant of an everlasting priesthood, because he was jealous for his God and made atonement for the children of Yishra’el.” ¹⁴ Now the name of *the* slain man of Yishra’el, who was slain with the Madyanite woman, was Zamri the son of Sillu, a prince of a father’s house among the She’munites. ¹⁵ And the name of the Madyanite woman that was slain was Kazbet, the daughter of Šor, who was the head of the *people* of a father’s house in Madyan. :>— —

¹⁶ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁷ “*Harass* the Madyanites and strike them, ¹⁸ for they have harassed you with their wiles, with which they have beguiled you

המיתים במגפה ארבעה ועשרים אלף: <— —

¹⁰ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹¹ פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי ¹² לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום ¹³ והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנה לאלהיו ויכפר על בני ישראל ¹⁴ ושם *האיש* ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ¹⁵ ושם האשה המכה המדינית כזבית בת צור ראש *אמת* בית אב במדין הוא: <— —

¹⁶ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁷ *צררו* את המדינים והכיתם אתם ¹⁸ כי צררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם

MT // סלוא | DEF (see §4.1.3.2.5) — אִישׁ MT DEF] *האיש* 14 | (MORPH) הַמִּיתִים MT ≈ *ammītam* המיתים 9
MT INF ABS צָרָר *šārāru* 17 | PL אֲמֹת MT *ammat* *אמת* | MT // כזבית 15 | סלוא

in the matter of Fūr and in the matter of Kazbet, the daughter of the prince of Madyan, their sister, who was slain on the day of the plague in the matter of Fūr.” ¹⁹ And *after* the plague. :>— —

26

¹ Shema *spoke* to Mushi and to Elāzar the son of Ārron the priest, saying: ² “Take the sum of all the congregation of the children of Yishra’el, from twenty years old and up, by their fathers’ houses, all that are able to go out to war in Yishra’el.” ³ And Mushi and Elāzar the priest spoke with them in the plains of Muwwab by the Yordan at Yariyyu, saying: ⁴ “[Take the sum of the people] from twenty years old and up, as Shema commanded Mushi and the children of Yishra’el that came out of the land of Mišrem. ⁵ Re’uben, the first-born of Yishra’el, *and the sons* of Re’uben: [of] Inok, the family of the Inokites; of Fillu, the family of the Filluites; ⁶ of Iṣron, the family of the Iṣronites; of Karmi, the family of the Karmites. ⁷ These are the families of the Re’ubenites, and they that were numbered of them were forty-three thousand seven hundred and thirty. :>— —

על דבר פעור ועל דבר כזבית בת נשיא מדין אחותם המכה ביום המגפה על דבר פעור ¹⁹ ויהי *אחר* המגפה: <— —

כו

¹ *וידבר* יהוה אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר ² שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבן עשרים שנה ומעלה לבית אבותם כל יצא צבא בישראל ³ וידבר משה ואלעזר הכהן אתם בערבת מואב על ירדן יריחו לאמר ⁴ מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה יהוה את משה ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים ⁵ ראובן בכור ישראל *ובני* ראובן חנוך משפחת החנוכי לפלוא משפחת הפלואי ⁶ לחצרון משפחת החצרוני לכרמי משפחת הכרמי ⁷ אלה משפחות הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות ושלושים: <— —

Num. (|| יִרְחוּ MT // יריחו 3 | ‘he said’ MT [וידבר 26.1] אֶחָדֵי MT [אחר 19] | כְּזִבִּי MT // כזבית 18
ו- בְּנֵי MT [ובני 5] | 22.1)

⁸ *The sons of Fillu: Ilyab.* ⁹ And the sons of Ilyab: Namuwwel, *Datan*, and Abiram. These are the *Datan* and Abiram, who were called of the congregation, who *gathered* against Mushi and against Ārron in the company of Qara, when they *gathered* against Shema, ¹⁰ and the earth opened its mouth, and *the earth* swallowed them up, when that company died, when the fire devoured *Qara and* two hundred and fifty men. And they became a sign. ¹¹ Notwithstanding, the sons of Qara did not die. :>— —

¹² The sons of She'mun *after the families of the She'munites*: of Namuwwel, the family of the Namuwwelites; of Yamen, the family of the Yamenites; of Yaken, the family of the Yakenites; ¹³ of Zara, the family of the Zaraïtes; of Sha'ol, the family of the Sha'olites. ¹⁴ These are the families of the She'munites, twenty-two thousand two hundred. :>— —

¹⁵ The sons of Gad after their families: of Ša'fun, the family of the Ša'funites; of Iggi, the family of the Iggitites; of Shuni, the family of

⁸ בני פלוא אליאב ⁹ ובני אליאב נמואל *דתן* ואבירם הוא דתן ואבירם קריאי העדה אשר הועדו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהועדתם על יהוה ¹⁰ ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם הארץ במות העדה באכל האש את קרח ואת חמשים ומאתים איש ויהיו לנוס ¹¹ ובני קרח לא מתו: <— —

¹² בני שמעון למשפחות השמעוני לנמואל משפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני ליכין משפחת היכניני ¹³ לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי ¹⁴ אלה משפחות השמעוני שנים ועשרים אלף ומאתים: <— —

¹⁵ בני גד למשפחותם לצפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת

hif נצ"י הצו MT [hif PASS (= hitp)] יע"ד *uwawā'ēdu* הועדו | + וּדְתָן MT [דתן 9] | + וּבְנֵי MT [בני 8] 'contended' (see §2.2.2.1) | hif INF נצ"י בהצתם MT [nif INF (= hitp)] יע"ד *bēwwā'ēdātīm* בהועדתם | (see §2.2.2.1) | הארץ 10 MT [קרח ואת] | קרח ואת MT [minus] | לנוס *alnos* | ומאתים: <— — MT [לגס ≈ MT] | למשפחות השמעוני 12 MT [למשפחותם] 'according to their families'

the Shunites; ¹⁶ of Ezni, the family of the Eznites; of Iddi, the family of the Iddites; ¹⁷ of *Arbaddi*, the family of the Arbadites; of Arballi, the family of the Arballites. ¹⁸ These are the families of Gad according to those that were numbered of them, forty thousand five hundred. :>— —

¹⁹ The sons of Ye'uda: Ar and Unan; and Ar and Unan died in the land of Ka'nan. ²⁰ And the sons of Ye'uda after their families were: of Shila, the family of the Shilanites; of Faraṣ, the family of the Faraṣites; of Zara, the family of the Zاراites. ²¹ And the sons of Faraṣ were: of Iṣron, the family of the Iṣronites; of Amuwwel, the family of the Amuwwelites. ²² These are the families of Ye'uda according to those that were numbered of them, seventy-six thousand five hundred. :>— —

²³ The sons of Yashishakar after their families: *of Tula*, the family of the Tulaites; of Fuwwa, the family of the Fuwwaites; ²⁴ of Yeshob, the family of the Yeshobites; of Shimron,

השוני ¹⁶ לאזני משפחת האזני לעדי משפחת העדי ¹⁷ לארודי משפחת הארודי לארולי משפחת הארולי ¹⁸ אלה משפחות » « גד לפקדיהם ארבעים אלף וחמש מאות: <— —

¹⁹ בני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען ²⁰ ויהיו בני יהודה למשפחותם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי ²¹ ויהיו בני פרץ לחצרון משפחת החצרוני לחמואל משפחת החמואלי ²² אלה משפחות יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלף וחמש מאות: <— —

²³ בני יששכר למשפחותם לתולע משפחת התולעי לפואה משפחת הפואי ²⁴ לישוב משפחת הישובי לשמרון

הָאֲרֹדִי MT // הארודי | 'of Arod' לְאֹרֹד MT // לארודי 17 | הָעֲדִי MT // העדי | לְעֲדִי MT // לעדי 16 | לְחֻמּוֹל MT // לחמואל 21 | 'the sons of' בְּנֵי MT] » « 18 | הָאֲרָאִי MT // הארולי | לְאֲרָאִי MT // לארולי | הָחֻמּוֹלִי MT // החמואלי | לְפֹאָה MT // לפואה | תּוֹלַע MT [לתולע] | יִשְׁשֹׁכָר MT // יששכר 23 | הָחֻמּוֹלִי MT // החמואלי | לְיִשׁוּב MT // לישוב 24 | הַפּוֹנִי

the family of the Shimronites. ²⁵ These are the families of Yashishakar according to those that were numbered of them, sixty-four thousand three hundred. :>— —

²⁶ The sons of Zebulan after their families: of Sarad, the family of the Saradites; of Alon, the family of the Alonites; of Yēlla'el, the family of the Yēlla'elites. ²⁷ These are the families of *Zebulan* according to those that were numbered of them, sixty thousand five hundred. :>— —

²⁸ The sons of Yusef after their families: Manashi and Ifrem. ²⁹ The sons of Manashi: of Maker, the family of the Makerites; and Maker begot Ga'lad: [*of Ga'lad*], the family of the Ga'ladites. ³⁰ These are the sons of Ga'lad: [*of*] 'Ayyazar, the family of the 'Ayyazarites; *and* [*of*] *Alaq*, the family of the Alaqites; ³¹ and [*of*] Ishruwwal, the family of the Ishruwwalites; and [*of*] Ashkem, the family of the Ashkemites; ³² and [*of*] Shemida, the family of the Shemidaite; and [*of*] 'Afar, the family of the 'Afarites.

משפחת השמרוני ²⁵ אלה משפחות
יששכר לפקדיהם ארבעה ושישים אלף
ושלש מאות: <— —

²⁶ בני זבולן למשפחותם לסרד
משפחת הסרדי לאלון משפחת האלוני
ליחלאל משפחת היחלאל ²⁷ אלה
משפחות **זבולן** לפקדיהם שישים אלף
וחמש מאות: <— —

²⁸ בני יוסף למשפחותם מנשה
ואפרים ²⁹ בני מנשה למכיר משפחת
המכירי ומכיר הוליד את גלעד » «
משפחת הגלעדי ³⁰ אלה בני גלעד
אחיעזר משפחת האחיעזרי **וחלק** משפחת
החלקי ³¹ ואשרואל משפחת האשרואלי
ושכם משפחת השכמי ³² ושמידע
משפחת השמידעי וחפר משפחת החפרי

the 'הזבולני MT [**זבולן** 27 | ה'אלני MT // האלוני | ל'אלון MT // לאלון 26 | י'ששכר MT // יששכר 25
| ל'חלק MT [**וחלק** | ה'איעזרי MT // האחיעזרי | א'יעזר MT // אחיעזר 30 | ל'גלעד MT » « 29 |
ה'אשרואלי MT // האשרואלי | ו'אשרואל MT // ואשרואל 31

³³ And Šala'fad the son of 'Afar *had* no sons, but daughters, and the names of the daughters of Šala'fad were Ma'ela, and Niyya, Igla, Milka, and Tirša. ³⁴ These are the families of Manashi *according* to those that were numbered of them, fifty-two thousand seven hundred. :>— —

³⁵ *And* these are the sons of Ifrem after their families: of Shutala, the family of the Shutalaïtes; of Bakar, the family of the Bakarites; of Tām, the family of the Tāmïtes. ³⁶ These are the sons of Shutala: of Eden, the family of the Edenites. ³⁷ These are the families of the sons of Ifrem according to those that were numbered of them, thirty-two thousand five hundred. These are the sons of Yusef after their families. :>— —

³⁸ The sons of Binyamem after their families: of Bala, the family of the Balaïtes; of Ash'bil, the family of the Ash'bilites; of A'iram, the family of the A'iramites; ³⁹ of Shufam, the family of the Shufamites; of Ufam, the family of the Ufamites; ⁴⁰ *of* Erad, the family of

³³ וצלפחד בן חפר לא היה לו בנים כי אם בנות ושם בנות צלפחד מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה ³⁴ אלה משפחות מנשה לפקדיהם שנים וחמשים אלף ושבע מאות: <— —

³⁵ ואלה בני אפרים למשפחותם לשותלח משפחת השותלחי לבכר משפחת הבכרי לתחם משפחת התחמי ³⁶ אלה בני שותלח לעדן משפחת העדני ³⁷ אלה משפחות בני אפרים לפקדיהם שנים ושלשים אלף וחמש מאות אלה בני יוסף למשפחותם: <— —

³⁸ בני בנימין למשפחותם לבלע משפחת הבלעי לאשבאל משפחת האשבאלי לאחירם משפחת האחירמי ³⁹ לשופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי ⁴⁰ » « לארד משפחת

33 היה SG] MT הָיוּ PL | 34 לפקדיהם MT וּפְקֻדֵיהֶם 'according to those that were numbered of them' | MT // לעדן | ו+ וְאֵלֶּה MT [אלה 36 | הַתַּחֲמִי MT // התחמי | לְתַחֵן MT // לתחם | ו- אֵלֶּה MT [ואלה 35 | הָאֲשָׁבָלִי MT // האשבאלי | לְאֲשָׁבָל MT // לאשבאל | בְּנֵימָן MT // בנימין 38 | הָעֵרָנִי MT // העדני | לְעֵרָן MT // לשופם 39 | וְהָיוּ בְנֵי-בֶלַע אֶרֶד וְנַעֲמָן MT [lërrád » « לארד 40 | לְשׁוּפָם MT // לשופם 39 and Naaman'

⁴² *And* these are the sons of Dan after their families: of Shuwvam, the family of the Shuwvamites. These are the families of Dan after their families.

⁴³ All the families of the Shuwvamites, *and those that were numbered of them* were sixty-four thousand four hundred. :> — —

⁴⁸ The sons of Niftali after their families: of Yeṣṣaʿel, the family of the Yeṣṣaʿelites; of Guni, the family of the Gunites; ⁴⁹ of Yaṣar, the family of the Yaṣarites; of Shillom, the family of

42 **ואלה** בני דן למשפחותם לשוחם
משפחת השוחמי אלה משפחות דן
למשפחותם 43 כל משפחות השוחמי
ופקדיהם ארבעה וששים אלף וארבע
מאות: <: — —

⁴⁸ בני נפתלי למשפחותם ליחצאל
משפחת היחצאלי לגוני משפחת הגוני
⁴⁹ ליצר משפחת היצרי לשלום משפחת

702

the Shillomites. ⁵⁰ These are the families of Niftali according to their families, and those that were numbered of them were forty-five thousand four hundred. ⁵¹ These are they that were numbered of the children of Yishra'el, six hundred and one thousand *and* seven hundred and thirty.” :>— —

⁵² And Shema spoke to Mushi, saying: ⁵³ “To these *you shall divide* the land for an inheritance according to the number of names. ⁵⁴ To the more [numerous] you shall give the more inheritance, and to the less [numerous] you shall give the less inheritance; to everyone according to those that were numbered of him shall his inheritance *be given*. ⁵⁵ Notwithstanding, *one shall divide* the land by lot; according to the names of the tribes of their fathers *they shall inherit*. ⁵⁶ According to the lot *one shall divide* their inheritance between the larger and the smaller.” :>— —

⁵⁷ And these are those who were numbered of the *Libites* after their families: of Girshon, the family of the Girshonites; of Qāt, the family of

השלומי ⁵⁰ אלה משפחות נפתלי למשפחותם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף וארבע מאות ⁵¹ אלה פקדי בני ישראל שש מאות אלף ואלף *ושבע* מאות ושלשים: <— —

⁵² וידבר יהוה אל משה לאמר ⁵³ לאלה *תחלק* הארץ בנחלה במספר שמות ⁵⁴ לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדיו *יתן* נחלתו ⁵⁵ אך בגורל *יחלק* את הארץ לשמות מטות אבותם *יתנחלו* ⁵⁶ על פי הגורל *יחלק* נחלתו בין רב למעט: <— —

⁵⁷ ואלה פקדי *הלויים* למשפחותם לגרשון משפחת הגרשוני לקהת משפחת

השלומי // MT השלמי 51 | *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT פקודי *qatūl* | MT *ושבע* | ו- שבע MT | יחלק MT *yēllāq qal* | *יחלק* 55 | *qal* PASS יתן MT | *yittən qal* ACT יתן 54 | *nif* תחלק MT | *tēllāq qal* תחלק 53 | *nif* ↓ | *yitnālu hitp* יתנחלו | *qal* ↓ יחלקו MT | *yēllāq qal* 3MSG | *יחלק* 56 | *qal* ↓ | *qal* יחלקו MT | *qatūl* פקודי MT | *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT פקודי 57 | *allībəm* PL הלויים MT | SG הלוי

the Qārites; of Merari, the family of the Merarites.⁵⁸ These are the families of *the sons of Libi*: the family of the Libnites, *and the family of the Ibronites, and the family of the Mēllites, and the family of the Qaraites, and the family of the Mushites*. And Qāt begot ‘Amram.⁵⁹ And the name of ‘Amram’s wife was Yukabed the daughter of Libi, who *was born* to Libi in Mišrem. And she bore to ‘Amram Ārron and Mushi, and Maryam their sister.⁶⁰ And to Ārron were born Nadab, and Abiyyu, Elāzar, and Itamar.⁶¹ And Nadab and Abiyyu died when they offered alien fire before Shema.⁶² And those who were numbered of them were twenty-three thousand, every male from a month old and up, for they were not numbered among the children of Yishra’el, because there was no inheritance given them among the children of Yishra’el. :>— —

⁶³ These are they that were numbered by Mushi and Elāzar the priest, who numbered the children of Yishra’el in the plains of Muwwab by the Yordan at Yariyyu.⁶⁴ But among these there was not a man

הקהתי למררי משפחת המררי⁵⁸ אלה משפחות בני לוי משפחת הלבני ומשפחת החברוני ומשפחת המחלי ומשפחת הקרחי ומשפחת המושי וקהת הוליד את עמרם⁵⁹ ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחותם⁶⁰ ויולד לאהרן את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר⁶¹ וימת נדב ואביהוא בהקרבתם אש זרה לפני יהוה⁶² ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל זכר מבן חדש ומעלה כי לא התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל: <— —

⁶³ אלה פקדי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את בני ישראל בערבת מואב על ירדן יריחו⁶⁴ ובאלה לא היה איש

מִשְׁפַּחַת MT [ומשפחת הקרחי ומשפחת המושי] | 1- MT מִשְׁפַּחַת [2°, 3°, 4°, 5° ומשפחת] | MT minus [בני 58] | MT אֵתָה [u’ūta DEMONST] אתה | MT יִלְדָה ACT | MT yālāda [ילדה 59] | 1- המושי מִשְׁפַּחַת הַקֶּרֶחַי ACC (↓ Lev. 20.14) | MT יָרְחוּ // יריחו | MT qatūl פְּקוּדֵי MT ≈ (GSH §§4.1.3.7–9) fēqādi פְּקֵדֵי 63 | (↓ Num. 22.1)

of those who were numbered by Mushi and Ārron the priest, who numbered the children of Yishra'el in the wilderness of Sini. ⁶⁵ For Shema had said of them: "They shall surely *be put to death* in the wilderness. And there was no man left of them, except Kilab the son of Yefanni and Ye'usha the son of Non. : > — —

מפקדי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני ⁶⁵ כי אמר יהוה להם מות **יומתו** במדבר ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון: — —

כז

¹ Then drew near the daughters of Šala'fad, the son of 'Afar, the son of Ga'lad, the son of Maker, the son of Manashi, of the families of Manashi the son of Yusef; and these are the names of his daughters: Ma'ela, *and Niyya, Iгла, Milka*, and Tirša. ² And they stood before Mushi and before Elāzar the priest and before the princes and all the congregation at the entrance of the tent of meeting, saying: ³ "Our father died in the wilderness, and he was not among the company of those who gathered themselves together against Shema in the company of Qara, but *our father* died in his own sin, and he *had* no sons. ⁴ Why

¹ ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד
בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן
יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה **ונעה חגלה**
מלכה ותרצה ² ותעמדנה לפני משה ולפני
אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה
פתח אהל מועד לאמר ³ אבינו מת
במדבר והוא לא היה בתוך העדה
הנועדים על יהוה בעדת קרח כי בחטאו
מת **אבינו** ובנים לא **היה** לו ⁴ למה

64 *miffēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT מִפְּקוּדֵי *qatūl* | 65 יָמָתוּ *yūmātu hif* PASS] MT יָמְתוּ *qal*
 ‘will die’ | וּמְלָכָה MT [מַלְכָּה | וּ + וְחַגְלָה MT [חַגְלָה | וּ – נָעָה MT [וּנְעָה 27.1 כָּלָב // MT כָּלָב
 3 MT *minus* [אֲבִינוּ MT *minus* | הִיא SG] MT *PL* הִיא

should the name of our father be taken away from among his family, because he had no son? *Give* to us *a possession of an inheritance* among the brothers of our father.”⁵ And Mushi brought their cause before Shema. :>— —

⁶ And Shema *spoke* to Mushi, saying: ⁷ “The daughters of Šala’fad are right. You shall give *them* a possession of an inheritance among *their father’s* brothers, and you shall cause the inheritance of their father to pass to them. ⁸ And you shall speak to the children of Yishra’el, saying, ‘If a man dies and has no son, *then you shall give* his inheritance to his daughter. ⁹ And if he has no daughter, then you shall give his inheritance to his brothers. ¹⁰ And if he has no brothers, then you shall give his inheritance to his father’s brothers. ¹¹ And if his father has no brothers, then you shall give his inheritance to his kin that is near to him from his family, *and he shall possess him*; and it shall be to the children of Yishra’el a statute [and] ordinance, as Shema commanded Mushi.” :>— —

יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו
בן **תנו** לנו **אחזת נחלה** בתוך אחי אבינו
⁵ ויקריב משה את משפטן לפני
יהוה: <— —

⁶ **וידבר** יהוה אל משה לאמר ⁷ כן
בנות צלפחד דברות נתון תתן **להן** אחזת
נחלה בתוך אחי **אביהן** והעברת את
נחלת אביהן להן ⁸ ואל בני ישראל תדבר
לאמר איש כי ימות ובן אין לו **ונתתם** את
נחלתו לבתו ⁹ ואם אין לו בת ונתתם את
נחלתו לאחיו ¹⁰ ואם אין לו אחים ונתתם
את נחלתו לאחי אביו ¹¹ ואם אין אחים
לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב
אליו ממשפחתו **ויירש אתו** והיתה לבני
ישראל לחקת משפט כאשר צוה יהוה
את משה: <— —

4 **תנו** IMV PL] MT תָּנָה LENG IMV SG | [אחזת נחלה] MT אֶחָזָה ‘possession’ ↓ | 6 **וידבר** MT וַיֹּאמֶר ‘he said’ |
7 **להן** + PRON F] MT לָהֶם + PRON M | [אביהן] MT אֲבֵיהֶם + PRON M | 8 **ונתתם** MT וַהֲעִבְרַתֶּם
‘you shall transfer’ ↓ | 11 **ויירש** *wyīrāš* IMPF] MT וַיִּירֶשׁ CONV PF | **אתו** + PRON M] MT אֹתָהּ + PRON F

¹²And Shema *spoke* to Mushi, *saying*: “Get up into this Mount A’ibrem and behold the land which I have given to the children of Yishra’el. ¹³And when you have seen it, you also shall be gathered to your *people* as Ārron your brother was gathered, ¹⁴*because* you rebelled against my word in the wilderness of Şen, in the strife of the congregation, to sanctify me at the waters before their eyes.” (These are the waters of Maribat-qadesh in the wilderness of Şen.) ¹⁵And Mushi spoke to Shema, saying: ¹⁶“Let Shema, the God of the spirits of all flesh, appoint a man over the congregation, ¹⁷who may go out before them and who may come in before them, and who may lead them out and who may bring them in, that the congregation of Shema may not be as sheep which have no shepherd.” :> — —

¹⁸And Shema said to Mushi: “Take Ye’usha the son of Non, a man in whom is the spirit, and lay your hand upon him, ¹⁹and set him before Elāzar the priest and before all the congregation, and give him a charge in their sight.

¹²וידבר יהוה אל משה *לאמר* עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל ¹³וראית אתה ונאספת אל *עמך* גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך ¹⁴*אשר* מריתם *את* פיי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מי מריבת קדש מדבר צן ¹⁵וידבר משה אל יהוה *לאמר* ¹⁶יפקד יהוה אלהי הרוחות לכל הבשר איש על העדה ¹⁷אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יהוה כצאן אשר אין להם רעי: < — —

¹⁸ויאמר יהוה אל משה קח לך את יהושע בן נון האיש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו ¹⁹והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצוית אתו לעיניהם

12 וידבר MT ויאמר | ‘and he said’ MT minus | *לאמר* MT // העברים | 13 עמך SG] MT עמך PL | 14 אשר MT כִּאֲשֶׁר | *את* MT minus | פיי fyyi N + PRON 1SG (GSH §2.5.6.4) ≈ MT פִּי (PHON) | 16 הבשר ≈ MT בָּשָׂר – def (see §4.1.3.2.5) | 17 רעי rā’i SG ≈ MT רֵעָה (PHON)

²⁰ And you shall put of your honour upon him, *that* all the congregation of the children of Yishra'el may obey. ²¹ And he shall stand before Elāzar the priest, who shall inquire for him by the judgment of the Urim before Shema. At his word *he shall go out*, and at his word *he shall come in*, both he, and all the children of Yishra'el with him, the whole congregation.” ²² And Mushi did as Shema commanded him, and he took Ye'usha, and set him before Elāzar the priest, and before all the congregation, ²³ and he laid *his hand* on him, and gave him a charge, as Shema spoke by Mushi. ^{23a} *And he said to him: “Your eyes have seen what Shema your God has done to these two kings. So shall Shema do to all the kingdoms into which you are going over. You shall not fear them, ^{23b} for it is Shema your God who fights for you”.* :> — —

28

¹ And Shema spoke to Mushi, saying:
² “Command the children of Yishra'el, and say to them, ‘My offering, my food for *offering made by fire* of a sweet savour to me, shall you observe to offer

²⁰ ונתתה מהודך עליו ולמען ישמעון כל עדת בני ישראל ²¹ ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט הארים לפני יהוה על פיהו יצא ועל פיהו יבוא הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה ²² ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה ²³ ויסמך את ידו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד משה ^[23a] ויאמר אליו עיניך הראות את אשר עשה יהוה לשני המלכים האלה כן יעשה יהוה לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה לא תיראם ^[23b] כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם: < — —

כח

¹ וידבר יהוה אל משה לאמר ² צוי את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשה ריח ניחחי תשמרו להקריב

יִצְאוּ MT SG] יצא | ↓ פִּיז MT ≈ (twice) פִּיז 21 | PARAG *nun* – יִשְׁמְעוּ MT] ישמעון | ו – לִקְחֶנּוּ MT] ולמען 20
 MT minus (Deut. 23a–b) ויאמר אליו... הנלחם לכם 23 | ↓ יִדְּיוּ MT SG] ידו 23 | PL | יָבֹאוּ MT SG] יבוא | PL
 MT] לֵשִׁי ^{28.2} צוי *ṣābi* IMV (GSH §2.11.12) ≈ MT] שָׁמְרוּ SHORT IMV (see §2.2.2.2) | לֵאשָׁה MT
 PL + PRON 1SG ‘my offerings’ ↓

to me *in its due seasons*.³ And you shall say to them, 'This is *the fire* which you shall offer to Shema: male lambs a year old without blemish, two day by day, for a continual *burned offering*.⁴ The one lamb you shall offer in the morning, and the other lamb you shall offer at twilight;⁵ and the tenth part of an ephah of fine flour for a meal offering, mingled with the fourth part of a hin of oil.⁶ It is a continual burned offering, which was ordained in Mount Sini for a sweet savour, an offering made by fire to Shema.⁷ And *its drink offerings* shall be the fourth part of a hin for the one lamb. In the holy [place] shall you pour out a drink offering of strong drink to Shema.⁸ And the other lamb you shall offer at twilight. As the meal offering of the morning *and as its drink offerings* you shall offer it, an offering made by fire of a sweet savour to Shema.⁹ And on the Sabbath day two male lambs a year old without blemish, and two tenth parts [of an ephah] of fine flour for a meal offering, mingled with oil, *and its drink offerings*.¹⁰ This is the burned offering of *every* Sabbath, besides the continual burned offering *and their drink offerings*. :>— —

לי במועדיו³ ואמרת להם זה האש אשר תקריבו ליהוה כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלת⁴ תמיד את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים⁵ ועשירת האיפה סלת למנחה בלולה בשמן » « רביעית ההין⁶ עלת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחח אשה ליהוה⁷ ונסכו רבעית ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר ליהוה⁸ ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר ונסכו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה⁹ וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכיו¹⁰ עלת שבת בשבת על עלת התמיד ונסכיהם: <— —

» « 5 | ABS עלה MT [CST עלת | 'offering made by fire' האשה MT [3 האש | SG במועדיו MT [PL במועדיו
[('beaten' כתיית MT | PL (ונסכו) wnisko | PL/SG (= MT (ונסכו) 7 | MT כתיית MT
[PL (ונסכו) wkānisko | PL (ונסכו) 9 | MT (ונסכו) 10 | MT (בשבת 10 | SG (ונסכו) 9 | PL (ונסכו) 9
SG + PRON 3MSG (ונסכו) MT

¹¹And in the beginnings of your months you shall offer a burned offering to Shema: two young bulls, and one ram, seven male lambs a year old without blemish; ¹²and three tenth parts [of an ephah] of fine flour for a meal offering, mingled with oil, for each bull, and two tenth parts [of an ephah] of fine flour for a meal offering, mingled with oil, for the one ram; ¹³and a tenth part [of an ephah] of fine flour mingled with oil for a meal offering to every lamb; for a burned offering of a sweet savour, an offering made by fire to Shema. ¹⁴And their drink offerings [shall be] half a hin of *wine* for *each* bull, and the third part of a hin for the ram, and the fourth part of a hin for *each* lamb. This is the burned offering of every month throughout the months of the year. ¹⁵And one male goat for a sin offering to Shema; *it shall be offered* besides the continual burned offering, and *their drink offerings*. :>— —

¹⁶*In the first month*, on the fourteenth day of the month, is Shema's Passover. ¹⁷And on the fifteenth day of this month shall be a feast. Seven days

¹¹וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פְּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם ¹²וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינָם סֶלֶת מִנְחָה בִּלְוֵלָה בְּשֶׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרִינָם סֶלֶת מִנְחָה בִּלְוֵלָה בְּשֶׁמֶן לְאֵיל הָאֶחָד ¹³וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן סֶלֶת מִנְחָה בִּלְוֵלָה בְּשֶׁמֶן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחָח אֲשֶׁה לַיהוָה ¹⁴וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הֵהִין יָיִן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁלֹשִׁית הֵהִין לְאֵיל וּרְבִיעִית הֵהִין לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד יָיִן זֹאת עֹלֹת הַחֹדֶשׁ בַּחֲדָשׁוֹ לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה ¹⁵וְשַׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל עֹלֹת הַתְּמִיד יַעֲשׂוּ וְנִסְכֵּיהֶם: <— —

¹⁶בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בָּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ פֶּסַח לַיהוָה ¹⁷וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חַג שִׁבְעַת יָמִים

14 יָיִן MT 'shall be' יִהְיֶה | (twice) הָאֶחָד MT minus ↓ | 15 יַעֲשׂוּ PL | יַעֲשֶׂה SG | וְנִסְכֵּיהֶם PL
+ PRON 3MPL MT וְנִסְכֵּיהֶם SG + PRON 3MSG | 16 בַּחֲדָשׁ MT וּבַחֲדָשׁ | ו + MT אֲרָאִישׁוֹן ≈ MT הָרִאשׁוֹן (PHON)

you shall eat unleavened bread. ¹⁸ In the first day shall be a holy convocation. You shall do no servile work, ¹⁹ but you shall offer an offering made by fire, a burned offering to Shema: two young bulls, and one ram, and seven male lambs a year old; they shall be to you without blemish; ²⁰ and their meal offering, fine flour mingled with oil; three tenth parts [of an ephah] shall you offer for a bull, and two tenth parts for the ram; ²¹ *and a tenth part* [of an ephah] [*you shall offer*] for every lamb of the seven lambs; ²² *and one male goat for a sin offering*, to make atonement for you. ²³ You shall offer these besides the burned offering of the morning, which is for a continual burned offering. ²⁴ After this manner *you shall daily offer*, for seven days, the food of the offering made by fire, *of* a sweet savour to Shema. *It shall be offered* besides the continual burned offering, *and their drink offerings*. ²⁵ And on the seventh day you shall have a holy convocation; you shall do no servile work. :> — —

מצות **תאכלו** ¹⁸ ביום הראישון מקרא
קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו
¹⁹ והקרבתם אשה עלה ליהוה פרים בני
בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני
שנה תמימים יהיו לכם ²⁰ ומנחתם סלת
בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר ושני
עשרנים לאיל תעשו ²¹ **ועשרון** עשרון
» « לכבש האחד לשבעת הכבשים
²² ושעיר **עזים אחד לחטאת** לכפר עליכם
²³ מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד
תעשו את אלה ²⁴ כאלה **ליום תעשו**
שבעת הימים לחם אשה **לריח ניחח**
ליהוה על עלת התמיד **יעשו ונסכיהם**
²⁵ וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם
כל מלאכת עבדה לא תעשו: — —

17 תֹּאכְלוּ *tā'ūkēlu qal* IMPF 2MPL] MT יֹאכַל *nif* IMPF 3MSG | 18 הָרִישׁוֹן *ārā'išōn* ≈ MT הָרִישׁוֹן (PHON) |
 21 וְעָשִׂיתָ *MT* «
 22 לְעֵשִׂי אֶחָד לַחֲטָאָה *MT* לְעֵשִׂי אֶחָד לַחֲטָאָה
 24 לַיּוֹם תַּעֲשׂוּ *layyom tēššū* MT תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם | 25 יְעֲשֶׂה *nif* 3MSG MT יְעֲשֶׂה *iyyašū nif* 3MPL] MT וְנִסְכָּהּ *PL + PRON 3MPL* MT וְנִסְכָּהּ *SG + PRON 3MSG*

²⁶ *In the day of the first-fruits, when you offer a new meal offering to Shema in your Feast of Weeks, you shall have a holy convocation. You shall do no servile work,* ²⁷ *but you shall offer a burned offering, an offering made by fire of a sweet savour to Shema: two young bulls, and one ram, seven male lambs a year old; they shall be to you without blemish;* ²⁸ *and their meal offering, fine flour mingled with oil, three tenth parts [of an ephah] for each bull, and two tenth parts [of an ephah] for the one ram,* ²⁹ *and a tenth part [of an ephah] for every lamb of the seven lambs;* ³⁰ *and one male goat, for a sin offering, to make atonement for you.* ³¹ *Besides the continual burned offering and its meal offering, you shall offer them; they shall be to you without blemish, and their drink offerings. :>—*

29

¹ And in the seventh month, on the first day of the month, you shall have a holy convocation. You shall do no servile work. It is a day of blowing of trumpets to you. ² And you shall offer

²⁶ **ביום** הבכורים בהקרבכם מנחה חדשה ליהוה בשבעתיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו ²⁷ והקרבתם עלה **אשה ריח** ניחח ליהוה פרים בני בקר שנים **ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם** ²⁸ ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד **ושני** עשרנים לאיל האחד ²⁹ **ועשרון** עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים ³⁰ **ושעיר** עזים אחד **לחטאת** לכפר עליכם ³¹ מלבד עלת התמיד **ומנחתה** תעשו תמימים יהיו לכם ונסכיהם: <—

כט

¹ ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם ² ועשיתם

one 'אֵיל אֶחָד שְׁבַעַת כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה MT [ואיל אחד... יהיו לכם] | לְרִיחַ MT [אשה ריח 27] | וּ + MT [ביום 26] ram, seven male lambs a year old' | וְשְׁנֵי MT [ושני 28] | וְ - MT [ועשרון 29] | וְ - MT [ועשיתם 2] | וְשְׁעִיר MT [ושעיר 30] | וְ - MT [לחטאת 31] | + PRON F MT [ומנחתה 31] | + PRON M MT [ומנחתה 31]

a burned offering for a sweet savour to Shema: one young bull, one ram, seven male lambs a year old without blemish; ³and their meal offering, fine flour mingled with oil, three tenth parts [of an ephah] for the bull, *and two* tenth parts [of an ephah] for the ram, ⁴and *a tenth part* [of an ephah] for every lamb of the seven lambs; ⁵and one male goat *for a sin offering*, to make atonement for you; ⁶besides the burned offering of the new moon, and its meal offering, and the continual burned offering and its meal offering, *and its drink offerings*, according to their ordinance, for a sweet savour, an offering made by fire to Shema. :>— —

⁷And on the tenth day of this seventh month you shall have a holy convocation, and you shall afflict your souls, *and* you shall do no manner of work, ⁸but you shall offer a burned offering to Shema for a sweet savour: one young bull, *and* one *ram*, seven male lambs a year old; they shall be to you without blemish; ⁹and their meal offering, fine flour mingled with oil,

עלה לריח ניחח ליהוה פר בן בקר אחד איל אחד אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים ³ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר *ושני* עשרנים לאיל ⁴ועשרון *עשרון* לכבש האחד לשבעת הכבשים ⁵ושעיר עזים אחד *לחטאת* לכפר עליכם ⁶מלבד עלת החדש ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה *ונסכיה* כמשפטם לריח ניחח אשה ליהוה: <— —

⁷ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם *וכל* מלאכה לא תעשו ⁸והקרבתם עלה ליהוה ריח ניחח פר בן בקר אחד *ואיל* אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם ⁹ומנחתם סלת בלולה בשמן

29.3 *ושני* MT | 1 - שני MT | 4 *עשרון* MT | 5 *לחטאת* MT | 6 *ונסכיה* MT + PRON 3FSG | 7 *וכל* MT | 8 *ואיל* MT | 1 - איל MT | 9 *ונסכיהם* MT + PRON 3MPL

three tenth parts [of an ephah] for the bull **and** two tenth parts [of an ephah] for the one ram, ¹⁰ **and a tenth part** [of an ephah] for every lamb of the seven lambs; ¹¹ **and one male goat for a sin offering**, besides the sin offering of atonement and the continual burned offering and its meal offering, **and its drink offerings**. :>— —

¹² And on the fifteenth day of **this** seventh month you shall have a holy convocation. You shall do no servile work, and you shall keep a feast to Shema seven days. ¹³ And you shall offer a burned offering, an offering made by fire of a sweet savour to Shema, thirteen young bulls, two rams, fourteen male lambs a year old; they shall be **to you** without blemish; ¹⁴ and their meal offering, fine flour mingled with oil, three tenth parts [of an ephah] for every bull of the thirteen bulls, **and two tenth parts** [of an ephah] for each ram of the two rams, ¹⁵ and a tenth part [of an ephah] for every lamb of the fourteen lambs **and their drink offerings**; ¹⁶ and one male goat **for a sin offering**, besides the continual burned offering **and its meal offering and its drink offerings**. :>— —

שלשה עשרנים לפר **ושני** עשרנים לאיל
האחד ¹⁰ **ועשרון** עשרון לכבש האחד
לשבעת הכבשים ¹¹ **ושעיר** עזים אחד
לחטאת מלבד חטאת הכפורים ועלת
התמיד ומנחתה **ונסכיה**: <— —

¹² ובחמשה עשר יום לחדש השביעי
הזה מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת
עבדה לא תעשו וחגתם חג ליהוה
שבעת ימים ¹³ והקרבתם עלה אשה
ריח ניחח ליהוה פרים בני בקר שלשה
עשר אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה
עשר תמימים יהיו **לכם** ¹⁴ ומנחתם סלת
בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר
האחד לשלשה עשר הפרים **ושני** עשרנים
לאיל האחד לשני האילים ¹⁵ ועשרון
עשרון לכבש האחד לארבעה עשר
הכבשים **ונסכיהם** ¹⁶ ושעיר עזים אחד
לחטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה
ונסכיה: <— —

ונסכיה | חטאת MT | לחטאת | ו- שעיר MT | ושעיר 11 | ו- עשרון MT | ועשרון 10 | ו- שני MT | ושני 9
+ PRON 3FSG MT | ונסכיהם + PRON 3MPL | הזה 12 MT minus | לכם 13 MT minus ↓ | הפרים ≈ 14 MT
| ו- שני MT | ושני | ו- שעיר MT | ושעיר | ו- עזים MT | עזים - DEF (see §4.1.3.2.5) | ונסכיהם 15
| ו- מנחתה MT | ומנחתה | ו- חטאת MT | לחטאת 16 | ונסכיהם 15

¹⁷ And on the second day [you shall offer] twelve young bulls, two rams, fourteen male lambs a year old without blemish; ¹⁸ and their meal offering and their drink offerings for the bulls, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance; ¹⁹ and one male goat *for a sin offering*, besides the continual burned offering, and its meal offering, *and its drink offerings*. :>— —

²⁰ And on the third day eleven bulls, two rams, fourteen male lambs a year old without blemish, ²¹ and their meal offering and their drink offerings for the bulls, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance; ²² and one *male goat for a sin offering*, besides the continual burned offering and its meal offering *and its drink offerings*. :> — —

23 And on the fourth day ten bulls, two rams, fourteen male lambs a year old without blemish, 24 *and their meal offering and their drink offerings for the bulls, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance;*

17 וביום השני פרים בני בקר שנים
עשר אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה
עשר תמימים 18 ומנחתם ונסכיהם לפרים
לאילים ולכבשים במספרם כמשפט
19 ושעיר עזים אחד **לחטאת** מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכיה: < — —

20 וביום השלישי פרים עשתה עשר
אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה
עשר תמימים 21 ומנחתם ונסכיהם לפרים
לאילים ולכבשים במספרם כמשפט
22 ושעיר עזים אחד לחטאת מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכיה: < — —

23 וביום הרביעי פרים עשרה אילים
שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר
תמימים 24 ומנחתם ונסכיהם לפרים
לאילים ולכבשים במספרם כמשפט

וְנִסְבֵּיהֶם MT [PRON 3FSG + ונסביה | חֲטָאֵת MT [לחטאת 19 | וְנִסְבֵּיהֶם MT [PRON 3FSG + ונסביה
 + PRON 3MPL | עֲזִים אֶחָד MT [חטאת אחד 22 | חֲטָאֵת MT [PRON 3FSG + ונסביה
 3FSG | מִנְחָתָם MT [ומנחתם 24 | וְנִסְבֵּיהֶם MT [PRON 3FSG + ונסביה

²⁵ and one male goat *for a sin offering*, besides the continual burned offering, *and its meal offering, and its drink offerings*. :>— —

26 And on the fifth day nine bulls, two rams, fourteen male lambs a year old without blemish, 27 and their meal offering and their drink offerings for the bulls, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance, 28 and *one male goat for a sin offering*, besides the continual burned offering, and its meal offering *and its drink offerings*. :> — —

29 And on the sixth day eight bulls,
two rams, fourteen male lambs a year
old without blemish, 30 and their meal
offering and their drink offerings for the
bulls, for the rams, and for the lambs,
according to their number, after the
ordinance, 31 and *one male goat for a sin
offering*, besides the continual burned
offering *and its meal offering*, and its
drink offerings. :> — —

³²And on the seventh day seven bulls, two rams, fourteen male lambs a year old without blemish, ³³and their meal offering and their drink offerings

25 ושעיר עזים אחד **לחטאת** מלבד עלת התמיד **ומנחתה ונסכיה**: < — —

26 וביום החמישי פרים תשעה אילים
שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר
תמימים 27 ומנחתם ונסכיהם לפרים
לאילים ולכבשים במספרם כמשפט
28 ושעיר עיזים אחד לחטאת מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכיה: < — —

29 וביום הששי פרים שמנה אילים
שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר
תמימים 30 ומנחתם ונסכיהם לפרים
לאילים ולכבשים במספרם כמשפט
31 ושעיר עיזים אחד לחטאת מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכיה: < — —

32 וביום השביעי פרים שבעה
אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה
עשר תמימים 33 ומנחתם ונסכיהם

עזים 28 | MT וְנִסְכָּהּ + PRON 3FSG | וְנִסְכָּהּ MT [ומנחתה] | חֲטָאתָּ MT [לחטאת] 25
 [עזים אחד לחטאת] 31 | MT וְנִסְכָּהּ SG + PRON 3FSG | וְנִסְכָּהּ MT [אחד לחטאת] | חֲטָאתָּ MT
 וְנִסְכָּהּ MT [ומנחתה] | חֲטָאתָּ MT

for the bulls, for the rams, and for the lambs, according to their number, *after the ordinance*,³⁴ and one *male goat for a sin offering*; besides the continual burned offering *and its meal offering and its drink offerings*. :> — —

³⁵ *And* on the eighth day you shall have a solemn assembly; you shall do no servile work,³⁶ but you shall offer a burned offering, an offering made by fire of a sweet savour to Shema: one bull, one ram, seven male lambs a year old without blemish,³⁷ *and their meal offering and their drink offerings for the bull, for the ram, and for the lambs, shall be according to their number, after the ordinance*,³⁸ and one *male goat for a sin offering*, besides the continual burned offering and its meal offering *and its drink offerings*.³⁹ These you shall offer to Shema in your set feasts, besides your vows and your freewill offerings, for your burned offerings, and for your meal offerings, and for your drink offerings, and for your peace offerings.”

30

¹ And Mushi told the children of Yishra'el according to all that Shema commanded Mushi. :> — —

לפרים לאילים ולכבשים במספרם
כמשפט³⁴ ושעיר עזים אחד לחטאת
מלבד עלת התמיד ומנחתה
ונסכיה: < — —

³⁵ וביום השמיני עצרת תהיה לכם כל
מלאכת עבדה לא תעשו³⁶ והקרבתם
עלה אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד איל
אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים³⁷
ומנחתם ונסכיהם לפר לאיל ולכבשים
במספרם כמשפט³⁸ ושעיר עזים אחד
לחטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה
ונסכיה³⁹ אלה תעשו ליהוה במועדיכם
לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם
ולמנחתיכם ולנסכיכם ולשלמיכם

ל

¹ ויאמר משה אל בני ישראל ככל אשר
צוה יהוה את משה: < — —

1- MT מְנַחֲתָהּ [ומנחתה] | חֲטָאת אֶחָד [עזים אחד לחטאת 34] | MT חֲטָאת אֶחָד + PRON 3MPL ↓ | 33 [כמשפט] MT
מְנַחֲתָם [ומנחתם 37] | 1- בַּיּוֹם [וביום 35] | MT וְנִסְכָּהּ SG + PRON 3FSG | 38 [עזים אחד לחטאת] MT חֲטָאת אֶחָד + PRON 3FSG | 39 [ונסכיה]
1- | 38 [עזים אחד לחטאת] MT חֲטָאת אֶחָד + PRON 3FSG | 39 [ונסכיה] MT וְנִסְכָּהּ SG + PRON 3FSG

² And Mushi spoke to the heads of the tribes of the children of Yishra'el saying: "This is the thing which Shema has commanded: ³ When a man vows a vow to Shema, or *swears* an oath to bind his soul with a bond, he shall not break *his words*; he shall do according to all that proceeds out of his mouth. ⁴ Also when a woman vows a vow to Shema and binds herself by a bond, being in her father's house, in her youth, ⁵ and her father hears *her vows and her bonds* by which she has bound her soul, and her father remains silent to her, then all her vows shall stand, *and her bonds* by which she has bound her soul *shall stand*. ⁶ But if her father *diligently opposes* her on the day that he hears, none of her vows or of her bonds by which she has bound her soul *shall stand*. And Shema will forgive her because her father opposed her. ⁷ And if she is married to a husband, while her vows are upon her or the rash utterance of her lips by which she has bound her soul, ⁸ and her husband hears it and remains silent to her on the day that he hears it,

² וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה ³ איש כי ידר נדר ליהוה או *השבע* שבועה לאסר אסר על נפשו לא יחל *דבריו* ככל היוצא מפיו יעשה ⁴ ואשה כי תדר נדר ליהוה ואסרה אסר בבית אביה בנעריה ⁵ ושמע אביה את *נדריה ואסריה* אשר אסרה על נפשה וחריש לה אביה וקמו כל נדריה *ואסריה* אשר אסרה על נפשה *יקומו* ⁶ ואם *הנא יניא* אביה אתה ביום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא *יקומו* ויהוה יסלח לה כי הניא אביה אתה ⁷ ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה ⁸ ושמע אישה ביום שמעו וחריש לה

30.3 *asšāba qal* PT *השׁוֹבֵעַ* (GSH §2.14.12, 6) MT *nif* INF ABS ↓ | *דבריו* PL] MT *דְּבָרָיו* SG | *נדריה ואסריה* PL] MT *נְדָרָה וְאַסְרָה* SG | *wārraš hif* PF ≈ MT *וְהִחְרִישׁ* (PHON) | *ואסריה* MT *וְכָל־אֲסָר* | *הנא יניא* MT *annī* IMPF] MT *annī* IMPF] MT *minus* | *הנא* 6 MT *annī* INF ABS] MT *יקום* SG ↓ | *יקומו* PL] MT *יקומו* PL] MT *יקום* SG (↓ v. 5) | *wārraš hif* PF ≈ MT *וְהִחְרִישׁ* (PHON) 8

then *all* her vows shall stand, and her bonds by which she has bound her soul shall stand. ⁹ But if her husband opposes her on the day that he hears it, then he shall make void *her vows* which are upon her *or* the rash utterance of her lips by which she has bound her soul. And Shema will forgive her. :>— —

¹⁰ But the vow of a widow or of a divorced woman, anything by which she has bound her soul, shall stand against her. ¹¹ And if she vowed in her husband's house or bound her soul by a bond with an oath, ¹² and her husband heard it and remains silent to her and does not oppose her, then all her vows shall stand, and all *her bonds* by which she bound her soul *shall stand*. ¹³ But if her husband made them null and void on the day that he heard them, then whatever proceeded out of her lips concerning her vows or concerning the bond of her soul, *shall* not stand. Her husband has made them void. And Shema will forgive her. ¹⁴ Every vow and every binding oath to afflict the soul, her husband may establish or her husband may make void. ¹⁵ But if

וקמו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה יקומו ⁹ ואם ביום שמע אישה ינא אתה והפר את נדריה אשר עליה או מבטא שפתייה אשר אסרה על נפשה ויהוה יסלח לה: <— —

¹⁰ ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה ¹¹ ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבועה ¹² ושמע אישה וחריש לה לא הנא אתה וקמו כל נדריה וכל אסריה אשר אסרה על נפשה יקומו ¹³ ואם הפר יפיר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתייה לנדריה ולאסר נפשה לא יקומו אישה הפירם ויהוה יסלח לה ¹⁴ כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש אישה יקימו ואישה יפירנו ¹⁵ ואם

כל] MT minus ↓ | 9 נדריה PL] MT נְדָרָה SG | או] MT וְאֵת NOTA ACC | 11 nēdārā qal PF 3FSG/N נְדָרָה] MT nēdār (נִדְרָר) + PRON 3FSG (GSH §0.16, d) = MT נְדָרָה qal PF 3FSG | 12 wārāš hif PF ≈ MT וְהִחְרִישׁ | 13 יקומו PL] MT יָקֻמוּ SG ↓ | אסריה] MT אֶסֶר 'and every bond' (PHON) |

her husband remains silent to her from day to day, then he establishes all her vows or all her bonds, which are upon her; he has established them because he remained silent to her on the day that he heard them. ¹⁶ But if he shall make them null and void after that he heard them, then he shall bear *his iniquity.*" ¹⁷ These are the statutes which Shema commanded Mushi between a man and his wife, *and between* a father and his daughter, being in her youth, *in* her father's house. :>— —

חריש יחריש לה אישה מיום אל יום
והקים את כל נדריה או את כל אסריה
אשר עליה הקים אתם כי חריש לה ביום
שמעו ¹⁶ ואם הפר יפיר אתם אחרי שמעו
ונשא את **עונו** ¹⁷ אלה החקים אשר צוה
יהוה את משה בין איש לאשתו **ובין** אב
לבתו בנעריה **בבית** אביה: < — —

לא

¹ And Shema spoke to Mushi, saying: ² “Avenge the children of Yishra’el on the Madyanites *and afterward* you shall be gathered to *your people*.” ³ And Mushi spoke to the people, saying: “Arm men from among you for the war, that they may go against Madyan to execute Shema’s vengeance on Madyan. ⁴ Of every tribe a thousand, throughout all the tribes of Yishra’el, shall you send to the war.” ⁵ So there were provided, out of the thousands of Yishra’el, a thousand

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר ² נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים וְאַחֵר תֹּאסֹף אֵל עַמֶּךָ ³ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הִחְלִיצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיו עַל מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת יְהוָה בְּמִדְיָן ⁴ אֵלֶיךָ לְמֹטָה אֵלֶיךָ לְמֹטָה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלָחוּ לְצַבָּא ⁵ וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֶיךָ

עונן 16 | MT הַחֶרֶשׁ (PHON) ≈ MT *ḥarəš hif* PF 2° חריש | MT הָחֵרֶשׂ (PHON) ≈ MT *ḥarəš hif* INF 1° חריש 15
 עמד | ו- אָהָר MT **ואחר** 31.2 בְּיָת MT [בבית] | ו- בֵּין MT [ובין] 17 + PRON M] MT עוֹנָהּ + PRON F
 MT עֲמִידָה SG] MT עֲמִידָה PL 3 | MT *ālišu hif* החליצו 3 | MT *nif* ‘arm’ הִקְלָצוּ ≈ MT *wyimmāsāru nif* = MT וימסרו 5
 וימסרו ↓

of every tribe, twelve thousand armed for war. ⁶And Mushi sent them, a thousand of every tribe, to the war, them and Fi'nas the son of Elāzar the priest, to the war, with the vessels of the sanctuary and the trumpets for the alarm in his hand. ⁷And they warred against Madyan as Shema commanded Mushi, and they killed every male. ⁸And they killed the kings of Madyan with the rest of their slain: Uwwi, and Raqqam, and Şor, and Ūr, and Reba, the five kings of Madyan. Also Ba'lam the son of Būr they killed with the sword. :>— —

⁹And the children of Yishra'el took captive the women of Madyan and their little ones; and all their cattle, and all their flocks, and all their goods, they took as plunder. ¹⁰And all their cities in the places where they dwelt, and all their encampments, they burned with fire. ¹¹And they took all the spoil and all the booty, both of man and of beast. ¹²And they brought the captives and the booty and the spoil to Mushi, and to Elāzar the priest, and to **all** the congregation of the children of Yishra'el, to the camp on the plains of Muwwab, which are by the Yordan at Yariyyu. :>— —

למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא ⁶וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחצצרות התרועה בידו ⁷ויצבאו על מדין כאשר צוה יהוה את משה ויהרגו כל ⁸זכר ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב: <— —

⁹וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בזו ¹⁰ואת כל עריהם במושבתם ואת כל טירתם שרפו באש ¹¹ויקחו את כל השלל ואת כל המלקח באדם ובבהמה ¹²ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל **כל** עדת בני ישראל את השבי ואת המלקח ואת השלל אל המחנה אל ערבת מואב אשר על ירדן יריחו: <— —

8 רקם // MT יִקֶּם | 11 ammalqa המלקח ≈ MT הפִּלְקוֹחַ (PHON) | 12 **כל** MT minus | ammalqa המלקח ≈ MT הפִּלְקוֹחַ (PHON)

¹³ And Mushi and Elāzar the priest and all the princes of the congregation *went forth* to meet them outside the camp. ¹⁴ And Mushi was angry with the officers of the army, the captains of thousands and the captains of hundreds, who had come from the service in the war. ¹⁵ And Mushi said to them: “*Why* did you let all the women live ^[16] *here*? These caused the children of Yishra’el, through the counsel of Ba’lam, to commit trespass against Shema in the matter of Fūr, and so the plague came among the congregation of Shema. ¹⁷ Now therefore, kill every male among the little ones, and kill every woman who has known a man by lying with him. ¹⁸ But all the young girls who have not known a man by lying with him keep alive for yourselves. ¹⁹ And you, encamp outside the camp seven days. Whoever has killed any person and whoever has touched any slain, purify yourselves on the third day and on the seventh day, you *and your captives*. ²⁰ And every garment, and anything made of skin, and all work of goats’ [hair], and anything made of wood, you shall purify.” :>— —

¹³ **ויצא** משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה ¹⁴ ויקצף משה על פקדי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה ¹⁵ ויאמר אליהם משה **למה** החייתם כל נקבה ^[16] **הנה**. הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל ביהוה על דבר פעור ותהי המגפה בעדת יהוה ¹⁷ ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש למשכב זכר הרגו ¹⁸ וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם ¹⁹ ואתם חנו **לכם** מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל הנגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם **ושביתכם** ²⁰ וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו: <— —

יריחו // MT יִרְחוֹ (¶ Num. 22.1) | **ויצא** 13 SG] MT וַיֵּצְאוּ PL | ¹⁴ פקדי *fēqādi qētal* (GSH §§4.1.3.7–9) ≈ MT פְּקוּדֵי *qatūl* | **למה** 15 MT minus | **הנה** 16 *āna* ‘here’] MT הֵן ‘behold’ | **לכם** 19 MT minus | **ושביתכם** N F שביתת] MT וּשְׁבִיתֵכֶם N M שְׁבִי

^{20a} And Mushi said to Elāzar the priest: “Say to the men of war who went to the battle, ‘This is the statute of the law which Shema has commanded: ^{20b} Only the gold, and the silver, and the bronze, and the iron, and the tin, and the lead, ^{20c} everything that can stand the fire, you shall pass through the fire, and it shall be clean. Nevertheless it shall be purified with the water for impurity. And whatever cannot stand the fire, you shall pass through the water. ^{20d} And you shall wash your clothes on the seventh day, and you shall be clean. And afterward you shall come into the camp.” :>— —

²¹ And Elāzar the priest said to the men of war who went to the battle: “This is the statute of the law which Shema has commanded Mushi: ²² Only the gold, and the silver, *and* the bronze, *and* the iron, *and* the tin, and the lead, ²³ everything that can stand the fire, you shall pass through the fire, and it shall be clean. Nevertheless it shall be purified with the water for impurity. And whatever cannot stand the fire, you shall pass through the water. ²⁴ And you shall wash your clothes on the seventh day, and you shall be clean. And afterward you shall come into the camp.” :>— —

[א20] ויאמר משה אל אלעזר הכהן
אמר אל אנשי הצבא הבאים למלחמה
זאת חקת התורה אשר צוה יהוה [ב20] אך
את הזהב ואת הכסף ואת הנחשת ואת
הברזל ואת הבדיל ואת העופרת [ג20] כל
דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר
אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבוא
באש תעבירו במים [ד20] וכבסתם בגדיכם
ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל
המחנה: <— —

²¹ ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי
הצבא הבאים למלחמה זאת חקת
התורה אשר צוה יהוה את משה ²² אך
את הזהב ואת הכסף *ואת* הנחשת
ואת הברזל *ואת* הבדיל ואת העופרת
²³ כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש
וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא
יבוא באש תעבירו במים ²⁴ וכבסתם
בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר
תבאו אל המחנה: <— —

20a-d אל המחנה ... ויאמר משה MT minus (Num. 31.21–24) | 22 ואת 2°, 3°, 4° MT אַת 1-א

²⁵ And Shema spoke to Mushi, saying: ²⁶ “Take the sum from *the booty that was taken*, both of man and of beast, you and Elāzar the priest and the heads of the fathers’ [houses] of the congregation, ²⁷ and divide the booty into two parts, between the warriors who went out to battle and all the congregation. ²⁸ And levy a tribute to Shema of the men of war who went out to battle, *one* soul of five hundred, of the persons and of the oxen and of the asses and of the flocks, *of all the cattle*. ²⁹ Take it from their half and give it to Elāzar the priest for Shema’s heave offering. ³⁰ And from the children of Yishra’el’s half you shall take one drawn out of every fifty, of the persons, *and* of the oxen, and of the asses, *and* of the flocks, of all the cattle, and give them to the Libites who keep the charge of the tabernacle of Shema.” ³¹ And Mushi and Elāzar the priest did as Shema commanded Mushi. :> — —

²⁵ ויאמר יהוה אל משה לאמר ²⁶ שא את ראש המלקח השבי באדם ובבהמה אתה ואלעזר הכהן וראשי אבות העדה ²⁷ וחצית את המלקח בין תפשי המלחמה היוצאים לצבא ובין כל העדה ²⁸ והרמת מכס ליהוה מאת אנשי המלחמה היוצאים לצבא אחת נפש מחמש מאות מן האדם ומן הבקר ומן החמרים ומן הצאן מכל הבהמה ²⁹ ממחציתם תקח ונתתה לאלעזר הכהן את תרומת יהוה ³⁰ וממחצית בני ישראל תקח אחד אחז מן החמשים מן האדם ומן הבקר ומן החמרים ומן הצאן מכל הבהמה ונתתה אתם ללויים שמרי משמרת משכן יהוה ³¹ ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה יהוה את משה: < — —

26 *ammalqa* DEF] MT מִלְקָחָהּ — DEF | *aššēbi qal* PT PASS] MT הַשְּׁבִי N ‘the captured (booty)’
 ↓ | 27 *ammalqa* ≈ MT הַמְלָקָח (PHON) | 28 אחת *‘āt* F] MT אֶחָד M | מאות ≈ MT הַמֵּאוֹת + DEF
 (see §4.1.3.2.5) | מכל הבהמה *wmikkal abūmma* (ומכל הבהמה) MT minus ↓ | 29 תקח *tiqqa* SG] MT תִּקְחוּ
 PL ↓ | את] MT minus | 30 ומן *2°, 3°*] MT מִן — 1

³²Now the booty over and above the plunder which the men of war took was six hundred and seventy-five thousand sheep, ³³and seventy-two thousand oxen, ³⁴and sixty-one thousand asses, ³⁵and thirty-two thousand persons of the women that had not known a man by lying with him. ³⁶And the half, which was the portion of those who went to war, was in number three hundred and thirty-seven thousand five hundred sheep. ³⁷And Shema's tribute of the sheep was six hundred and seventy-five. ³⁸And the oxen were thirty-six thousand, of which Shema's tribute was seventy-two. ³⁹And the asses were thirty thousand five hundred, of which Shema's tribute was sixty-one. ⁴⁰And the persons were sixteen thousand, of which Shema's tribute was thirty-two persons. ⁴¹And Mushi gave the tribute, which was Shema's heave offering, to Elāzar the priest, as Shema commanded Mushi. :>— —

⁴²And of the children of Yishra'el's half, which Mushi divided from that of the men who had gone to war. ⁴³Now the congregation's *half* was three hundred and thirty *and seven* thousand five hundred sheep, ⁴⁴and thirty-six thousand oxen,

³²ויהי המלקח יתר הבז אשר בזזו עם הצבא צאן שש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים ³³ובקר שנים ושבעים אלף ³⁴וחמרים אחד וששים אלף ³⁵ונפש אדם מן הנשים אשר לא ידעו משכב זכר כל נפש שנים ושלשים אלף ³⁶ותהי המחצה חלק היוצאים בצבא מספר צאן שלש מאות אלף ושלשים אלף ושבעת אלפים וחמש מאות ³⁷ויהי המכס ליהוה מן הצאן שש מאות **חמשה** ושבעים ³⁸ובקר ששה ושלשים אלף ומכסם ליהוה שנים ושבעים ³⁹וחמרים שלשים אלף וחמש מאות ומכסם ליהוה אחד וששים ⁴⁰ונפש אדם ששה עשר אלף ומכסם ליהוה שנים ושלשים נפש ⁴¹ויתן משה את מכס תרומת יהוה לאלעזר הכהן כאשר צוה יהוה את משה: <— —

⁴²וממחצית בני ישראל אשר חצה משה מן האנשים הצבאים ⁴³ותהי **מחצית** העדה מן הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף **ושבעת** אלפים וחמש מאות ⁴⁴ובקר ששה ושלשים אלף

³² ammalqa ≈ MT המלקוח (PHON) | ³⁷ **חמשה** emišša M] MT חֲמֵשׁ F | ³⁸ wbāqār ≈ MT ובקר | ⁴³ מחצית mā'ēšet N מחצית*] MT מִחְצֵת N מִחְצָה N מִחְצָה | ⁴⁴ **ושבעת** MT שְׁבַעַת MT — 1

⁴⁵and thirty thousand five hundred asses, ⁴⁶and sixteen thousand persons. ⁴⁷And Mushi took from the children of Yishra'el's half one drawn out of every fifty, of man and of beast, and gave them *to the Libites*, who kept the charge of the tabernacle of Shema, as Shema commanded Mushi. :>— —

⁴⁸And the officers who were over the thousands of the army, the captains of thousands and the captains of hundreds, came near to Mushi, ⁴⁹and they said to Mushi: "Your servants have counted the men of war who are under our charge, and there is not a man missing from us. ⁵⁰And we have brought Shema's offering, what each man found, articles of gold, armlets, and bracelets, signet rings, earrings, and beads to make atonement for our souls before Shema." ⁵¹And Mushi and Elāzar the priest received from them the gold, all wrought articles. ⁵²And the gold of the heave offering that they offered up to Shema, from the captains of thousands and from the captains of hundreds was sixteen thousand *and* seven hundred and fifty shekels. ⁵³(The men of war had taken plunder, every man for himself.) ⁵⁴And Mushi and Elāzar the priest received the gold from the captains of thousands

⁴⁵וחמרים שלשים אלף וחמש מאות ⁴⁶ונפש אדם ששה עשר אלף ⁴⁷ויקח משה ממחצית בני ישראל את אחז אחד מן החמשים מן האדם ומן הבהמה ויתן אתם אל הלוים שמרי משמרת משכן יהוה כאשר צוה יהוה את משה: <— —

⁴⁸ויקרב אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות ⁴⁹ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש ⁵⁰ונקריב את קרבן יהוה איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני יהוה ⁵¹ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי מעשה ⁵²ויהי » « זהב התרומה אשר הרימו ליהוה ששה עשר אלף *ושבע* מאות וחמשים שקל מאת שרי האלפים ומאת שרי המאות ⁵³אנשי הצבא בזו איש לו ⁵⁴ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאת שרי האלפים

ו — שִׁבְעַת MT [ושבע] | 'all' MT [» « 52 | לְלוֹיִם MT [אל הלוים] | (הָאֲחִיזָהּ (= MT ⁴⁷ אֲחִיזָהּ

and of hundreds and brought it into the tent of meeting, as a memorial for the children of Yishra'el before Shema. :> — —

והמאות ויביאו אתו אל אהל מועד זכרון
לבני ישראל לפני יהוה: :< — —

32

לב

¹Now the children of Re'uben and the children of Gad *and the half-tribe of Manashi* had a very great multitude of cattle, and when they saw the land of Yāzzer and the land of Ga'lad, that behold, the place was a place for cattle, ²the children of Gad and the children of Re'uben *and the half-tribe of Manashi* came and spoke to Mushi and to Elāzar the priest and to the princes of the congregation, saying: ³“Aṭṭirot, and Dibon, and Yāzzer, and Nimra, and Ishbon, and Alela, and Shabbema, and Nabbu, and Būn, ⁴the land which Shema struck down before the congregation of Yishra'el is a land for cattle, and your servants have cattle.” ⁵And they said: “If we have found favour in your sight, *give* this land to your servants for a possession *and do not* bring us over the Yordan.” :> — —

¹ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד
ולחצי שבט המנשה עצום מאד ויראו
את ארץ יעזיר ואת ארץ גלעד והנה
המקום מקום מקנה ²ויבאו בני גד ובני
ראובן *וחצי שבט המנשה* ויאמרו אל
משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה
לאמר ³עטרות ודיבון ויעזיר ונמרה
וחשבון ואלעלה ושבמה ונבו ובעון
⁴הארץ אשר הכה יהוה לפני עדת ישראל
ארץ מקנה היא ולעבדיך מקנה ⁵ויאמרו
אם מצאנו חן בעיניך *יתן* את הארץ הזאת
לעבדיך לאחזה *ואל* תעבירו את
הירדן: :< — —

32.1 *ולחצי שבט המנשה* MT minus | *וחצי שבט המנשה* MT minus | 3 עטרות // MT עטרות | // ואלעלה |
MT ואלעלה | ושבמה // MT ושבמה | ונבו // MT ונבו | 4 היא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) |
ו — אל MT *ואל* | 5 *yitten qal* ACT] MT *qal* PASS ‘shall be given’ ↓ |

⁶And Mushi said to the children of *Reuben* and to the children of *Gad and to the half-tribe of Manashi*: “Shall your brothers go to the war, and you shall sit here? ⁷And why will you discourage the heart of the children of Yishra’el from going over into the land which Shema has given them? ⁸Your fathers did this, when I sent them from Qadesh-birna to see the land. ⁹For when they went up to the valley of Ishkol and saw the land, they discouraged the heart of the children of Yishra’el from going into the land which Shema had given them. ¹⁰And Shema’s anger was kindled on that day, and he swore, saying, ¹¹‘Surely none of the men that came up out of Miṣrem, from twenty years old and up, shall see the land which I swore to Ab’ram, to Ye’ṣaq, and to Yāqob, because they have not wholly followed me, ¹²except for Kilab the son of Yefanni the Qenazite and Ye’usha the son of Non, because they have wholly followed Shema.’ ¹³And Shema’s anger was kindled against Yishra’el, and he made them wander in the wilderness forty years, until all the generation that had done evil in the sight of Shema was consumed. ¹⁴And behold, you have risen up in your fathers’ stead, a brood of

⁶וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי גַד וּלְחֻצֵי שִׁבְטֵי הַמִּנְשֶׁה הָאֵחִיכֶם יָבֹאוּ לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה ⁷וְלָמָּה תִּנְיָאוּן אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם יְהוָה ⁸כֹּה עָשׂוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּשַׁלְחִי אֶת־מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ לִרְאוֹת אֶת הָאָרֶץ ⁹וַיַּעֲלוּ עַד נַחֵל אֲשָׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת הָאָרֶץ וַיִּנְיָאוּ אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִבְלֹתִי בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם יְהוָה ¹⁰וַיַּחַר אָף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר ¹¹אִם יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה אֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא מִלְּאוּ אַחֲרַי ¹²בְּלֹתִי כָל־בֶּן יִפְנֶה הַקִּנְזִי וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון כִּי מִלְּאוּ אַחֲרַי יְהוָה ¹³וַיַּחַר אָף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנְעַם בַּמִּדְבָּר אַרְבַּעַיִם שָׁנָה עַד תָּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה ¹⁴וְהִנֵּה קָמְתֶם תַּחַת אֲבוֹתֵיכֶם תִּרְבוּ

// כלב 12 | מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ MT // מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ 8 | לְבְנֵי־גַד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן MT [לְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי גַד וּלְחֻצֵי שִׁבְטֵי הַמִּנְשֶׁה 6
MT כָּל־בְּנֵי

sinful men, to increase still more the fierce anger of Shema **toward** Yishra'el.
¹⁵ For if you turn away from following him, he will yet again *make them wander* in the wilderness, and you will destroy all this people.” :>— —

¹⁶ And they came near to him, and said: “We will build sheepfolds here for our cattle, and cities for our little ones, ¹⁷ but we ourselves will take up arms, ready to go before the children of Yishra'el, until we have brought them to their place, and our little ones shall dwell in the fortified cities because of the inhabitants of the land. ¹⁸ We will not return to our houses until the children of Yishra'el *have inherited* every man his inheritance. ¹⁹ For we will not inherit with them on the other side of the Yordan and beyond, because our inheritance has fallen to us on this side *of the Yordan* to the east.” :>— —

²⁰ And Mushi said to them: “If you will do this thing, **and** if you will take up arms to go before Shema to the war, ²¹ and every armed man of you will pass over the Yordan before Shema, until he has driven out his enemies

אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף יהוה **על** ישראל ¹⁵ כי תשובון מאחריו ויסף עוד **להניחו** במדבר ושחתם לכל העם הזה: <— —

¹⁶ ויגשו אליו ויאמרו גדרות צאן נבנה למקנינו פה וערים לטפנו ¹⁷ ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנום אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני יושבי הארץ ¹⁸ לא נשוב אל בתינו עד **התנחלו** בני ישראל איש את נחלתו ¹⁹ כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר **לירדן** מזרחה: <— —

²⁰ ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה **ואם** תחלצו לפני יהוה למלחמה ²¹ ועבר לכם כל חלוצי את הירדן לפני יהוה עד הורישו את אויביו

MT ≈ למקנינו 16 | ↓ ג'ח'ח לְהִנְיָחָו MT [ג'ח'ח/ג'ח'ח] **להניחו** 15 | אַל MT [al] **על** 14
 אם MT [ואם] 20 | ↓ הִירְדֵּן MT [לירדן] 19 | minus MT [את] | INF הִתְנַחֵל MT [התנחלו] 18 | (PHON) לְמִקְנֵנוּ

from before him, ²² and the land is subdued before Shema, then after that *you shall return* and be guiltless toward Shema and toward Yishra'el, and this land shall be for you a possession before Shema. ²³ But if you will not do so, behold, you have sinned against Shema, and be sure *your sins* will find you out. ²⁴ Build cities for your little ones and folds *for your sheep*, and *do* that which has proceeded out of your mouth.” ²⁵ And the children of *Re'uben* and the children of *Gad and the half-tribe of Manashi spoke* to Mushi, saying: “Your servants will do as my lord commands. ²⁶ Our little ones, *and our wives, and our flocks*, and all our cattle shall be there in the cities of Ga'lad, ²⁷ but your servants will pass over, every man that is armed for war, before Shema to battle, as my lord says.” :>— —

²⁸ So Mushi gave command concerning them to Elāzar the priest and to Ye'usha the son of Non and to the heads of the fathers' [houses] of the tribes of the children of Yishra'el. ²⁹ And Mushi said

מפניו ²² ונכבשה הארץ לפני יהוה ואחר **תשובון** והייתם נקואים מיהוה ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני יהוה ²³ ואם לא תעשון כן הנה חטאתם ליהוה ודעו **חטאתיכם** אשר תמצא אתכם ²⁴ בנו לכם ערים לטפכם וגדרות **לצאנכם** והיוצא מפיכם **תעשון** ²⁵ **ויאמרו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה** אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה ²⁶ טפנו **ונשינו ומקנינו** וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד ²⁷ ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני יהוה למלחמה כאשר אדני דבר: <— —

²⁸ ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל ²⁹ ויאמר משה

חטאתיכם 23 | נְקִי ADJ נְקִיִּים MT ≈ *נְקִי ADJ *nēquwwam* נקואים | PARAG *nun* — תְּשֻׁבוּ MT **[תשובון]** 22
 MT **[תעשון]** | *צֹנֶה N לְצֹנְאֲכֶם MT [צֹאן *] *alsēonkimma* **לצאנכם** 24 | MT *ēṭā'ūtikimma* PL תַּעֲשֻׂוּ — PARAG *nun* —
 MT **[בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה]** | *וַיֹּאמְרוּ PL *wyā'ūmēru* **ויאמרו** 25 | PARAG *nun* — תַּעֲשֻׂוּ
 MT **[ונשינו ומקנינו]** | *וּמִקְנֵנוּ MT **[ומקנינו]** | *וּנְשֵׁינוּ MT **[ונשינו]** 26 | *בְּהֵמַתְנוּ (= MT) **[בהמתנו]** | *bīmūtīnu* SG
 (בהמותינו) PL

³³ And Mushi gave to them, to the children of *Reʿuben* and to the children of *Gad* and to the half-tribe of Manashi the son of Yusef, the kingdom of Siyyon king of the Emarites and the kingdom of Ūg king of Bashan, a land, according to its cities with [their] borders, the cities of the land round about. ³⁴ And the children of Gad built Dibon, and ʿAṭṭirot, and ʿAr^lcar, ³⁵ and ʿAttivot-shabbem,

33 ויתן להם משה לבני **ראובן** ולבני **גד** ולחצי שבט המנשה בן יוסף את ממלכת סיחון מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן ארץ לעריה בגבולת ערי הארץ סביב 34 ויבנו בני גד את דיבון ואת עטרות ואת ערער 35 ואת עטרות שפים

[ראובן 33 | (see §2.2.2.1) MT נָחֲנוּ] **אנחנו 32** | בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן MT [בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה 29, 31] | $\text{MT } \text{גֹּד} \approx \text{MT } \text{מְנִישָׁה} - \text{DEF (see §4.1.3.2.5)}$ | $\text{MT } \text{רְאוּבֵן} \approx \text{MT } \text{גֹּד} \mid \text{MT } \text{גֹּד} \approx \text{MT } \text{הָאֶרֶץ} + \text{DEF (see §4.1.3.2.5)}$ | $\text{MT } \text{הָאֶרֶץ} \approx \text{MT } \text{אַרָּץ}$ | $\text{MT } \text{עֲטֻרֹת שָׁפִים 35}$ // $\text{MT } \text{עֲטֻרֹת 34}$ //

and Yāzzer, and *they expanded it*,³⁶ and Bet-nimra, and Bet-arran, fortified cities, and folds for sheep.³⁷ And the children of Reʿuben built Ishbon, and Alela, and Qaryatem,³⁸ and Nabbu, and Bālmon, encircled *there*, and Shabbema, and they gave *the names* to the cities which they built.³⁹ And the children of Maker the son of Manashi went to Ga'lad, and took it, and *dispossessed* the Emarites that were in it.⁴⁰ And Mushi gave Ga'lad to Maker the son of Manashi, and he settled in it.⁴¹ And Ya'er the son of Manashi went and took *Uwwatem*, and called them Uwwat-ya'er.⁴² And Naba went and took Qenat and its villages, and called it Naba, after his own name. :>— —

33

¹ These are the journeys of the children of Yishra'el, when they went out of the land of Mišrem by their hosts under the hand of Mushi and Ārron. ² And Mushi wrote their starting places according to their journeys by the commandment of Shema, and these are their journeys according to their starting places.

ואת יעזיר ויגבהה³⁶ ואת בית נמרה ואת בית הרן ערי מבצר וגדרות צאן³⁷ ובני ראובן בנו את חשבון ואת אלעלה ואת קריתים³⁸ ואת נבו ואת בעלמון מוסבות שם ואת שבמה ויקראו בשמות את שמות הערים אשר בנו³⁹ וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדוה ויורישו את האמרי אשר בה⁴⁰ ויתן משה את הגלעד למכיר בן מנשה וישב בה⁴¹ ויאיר בן מנשה הלך וילכד את חותים ויקרא אתהן חות יאיר⁴² ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנתיה ויקרא לה נבח בשמו: <— —

לג

¹ אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן ² ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי יהוה ואלה מסעיהם למוצאיהם

בית הרן // MT בֵּית הָרָן | 36 | wyigbā'uwwa גב"ה qal IMPF 3MPL + PRON 3FSG] MT ויגבהה PROP N ↓ | 37 | אֶלְעֵלָה // MT אֶלְעֵלָה | 38 | נָבֹו // MT נָבֹו | בעלמון // MT בְּעֵל מְעֹון | שם šamma ADV] MT שֵׁם 'name' | 39 | ויורישו PL] MT ויִירֶשׁ SG | 40 | שְׁבִמָה // MT שְׁבִמָה | בשמות baššēmot DEF] MT בְּשֵׁמֹת 'by names' – DEF | 41 | uwwātēm PROP N] MT חֲזֵיהֶם N חֲזֵיהֶם + PRON 3MPL 'their villages' ↓

³And they journeyed from Rāmses in the first month, on the fifteenth day of the first month. On the day after the Passover the children of Yishra'el went out with a high hand in the sight of all the Egyptians, ⁴while the Egyptians were burying all their first-born, whom Shema had struck down among them. Upon their gods also Shema executed judgments. ⁵And the children of Yishra'el journeyed from Rāmses and encamped in Sakkot. ⁶And they journeyed from Sakkot and encamped in Atem, which is in the edge of the wilderness. ⁷And they journeyed from Atem *and they settled* at Fi-a'irat, which is before Bāl-ṣafon, and they encamped before Magdal. ⁸And they journeyed from Fi-a'irat and passed through the midst of the sea into the wilderness, and they went three days' journey in the wilderness of Atem and encamped in Mirra. ⁹And they journeyed from Mirra, and came to Ilem. And in Ilem were twelve springs of water, and seventy palm trees. And they encamped there. ¹⁰And they journeyed from Ilem and encamped by the sea of Sof.

³ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים ⁴ומצרים מקברים את אשר הכה יהוה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה יהוה שפטים ⁵ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכות ⁶ויסעו מסכות ויחנו באתם אשר בקצה המדבר ⁷ויסעו מאתם **וישבו** על פי החירת אשר על פני בעל צפון ויחנו לפני מגדל ⁸ויסעו מפי החירת ויעברו בתוך הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה ⁹ויסעו ממרה ויבאו אילים ובאילים שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם ¹⁰ויסעו מאילים ויחנו על ים סוף

33.3 *ārā'īšon* (twice) ≈ MT הָרָאשׁוֹן (PHON) | בְּאֵתָם MT // באתם 6 | מֵאֵתָם MT // מאתם 7 | מִפִּי הַחִירָת MT // מפי החירת 8 | עַל = MT על | **וישבו** *wyāšābu* [יש"ב וַיָּשָׁב MT 'turned back' שו"ב וַיָּשָׁב MT 'before Hahiroth' ↓ | אֵתָם MT // אתם | בְּמִרָה MT // במרה | מִמִּרָה MT // ממרה 9 | אֵילָמָה MT // אילים | + DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2)

¹¹ And they journeyed from the sea of Sof and encamped in the wilderness of Sen. ¹² And they journeyed from the wilderness of Sen and encamped in Difqa. ¹³ And they journeyed from Difqa and encamped in Illesh. ¹⁴ And they journeyed from Illesh, and encamped in Refidem, where there was no water for the people to drink. ¹⁵ And they journeyed from Refidem and encamped in the wilderness of Sini. ¹⁶ And they journeyed from the wilderness of Sini and encamped in Qabarot-attawwa. ¹⁷ And they journeyed from Qabarot-attawwa and encamped in Aṣirot. ¹⁸ And they journeyed from Aṣirot and encamped in Ritma. ¹⁹ And they journeyed from Ritma, and encamped in Rimmon-faraṣ. ²⁰ And they journeyed from Rimmon-faraṣ and encamped in Lebuna. ²¹ And they journeyed from Lebuna and encamped in Rissa. ²² And they journeyed from Rissa and encamped in Qēllata. ²³ And they journeyed from Qēllata and encamped in Mount Ashfar. ²⁴ And they journeyed from Mount Ashfar and encamped in Aridda. ²⁵ And they journeyed from Aridda and encamped in Maqēllat. ²⁶ And they journeyed from Maqēllat and encamped in Te'at.

¹¹ ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין
¹² ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה ¹³ ויסעו
מדפקה ויחנו באליש ¹⁴ ויסעו מאליש
ויחנו ברפידים ולא היה שם מים לעם
לשתות ¹⁵ ויסעו מרפידים ויחנו במדבר
סיני ¹⁶ ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות
התאווה ¹⁷ ויסעו מקברות התאווה ויחנו
בחצרות ¹⁸ ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה
¹⁹ ויסעו מרתמה ויחנו ברמון פרץ
²⁰ ויסעו מרמון פרץ ויחנו בלבונה
²¹ ויסעו מלבונה ויחנו ברסה ²² ויסעו
מרסה ויחנו בקהלטה ²³ ויסעו מקהלטה
ויחנו בהר שפר ²⁴ ויסעו מהר שפר
ויחנו בחרדה ²⁵ ויסעו מחרדה ויחנו
במקהלת ²⁶ ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת

13 בְּאֵלִישׁ // MT בְּאֵלִישׁ | 14 מֵאֵלִישׁ // MT מֵאֵלִישׁ | 20 בְּלִבְנָה // MT בְּלִבְנָה | 21 מִלְבֹּנָה // MT מִלְבֹּנָה |
24 בְּחֶרְדָּה // MT בְּחֶרְדָּה | 25 מִחֶרְדָּה // MT מִחֶרְדָּה

²⁷ And they journeyed from Te'at and encamped in Tirra. ²⁸ And they journeyed from Tirra and encamped in Mاتيqa. ²⁹ And they journeyed from Mاتيqa and encamped in Ashmuna. ³⁰ And they journeyed from Ashmuna and encamped in Masirot. ³¹ And they journeyed from Masirot, and encamped in Bani-yaqan. ³² And they journeyed from Bani-yaqan and encamped in Mount Aggidgeda. ³³ And they journeyed from Mount Aggidgeda and encamped in Yeṭibta. ³⁴ And they journeyed from Yeṭibta and encamped in Ebirna. ³⁵ And they journeyed from Ebirna and encamped in Iṣṣiyyon-gebar. ³⁶ And they journeyed from Iṣṣiyyon-gebar and encamped in the wilderness of Şen—that is, Kadesh. ³⁷ And they journeyed from Qadesh and encamped in Mount Ar, on the edge of the land of Edom. ³⁸ And Ārron the priest went up Mount Ar at the command of Shema and died there, in the fortieth year after the children of Yishra'el had come out of the land of Mişrem, in the fifth month,

²⁷ ויסעו מתחת ויחנו בתרח ²⁸ ויסעו מתרח ויחנו במתקה ²⁹ ויסעו ממתקה ויחנו בחשמונה ³⁰ ויסעו מחשמונה ויחנו במסרות ³¹ ויסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן ³² ויסעו מבני יעקן ויחנו בהר הגדגדה ³³ ויסעו מהר הגדגדה ויחנו ביטבתה ³⁴ ויסעו מיטבתה ויחנו בעברנה ³⁵ ויסעו מעברנה ויחנו בעציון גבר ³⁶ ויסעו מעציון גבר ויחנו צן היא קדש ³⁷ ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום ³⁸ ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי יהוה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי

27 | ממתקה // MT | במתקה // MT | מתרח // MT | 28 | בתרח // MT | בתרח // MT | 29 | ממתקה // MT | במתקה // MT | מתרח // MT | 30 | בחשמונה // MT | מחשמונה // MT | 31 | ממסרות // MT | במסרות // MT | 32 | בבני יעקן // MT | מבני יעקן // MT | 33 | בהר הגדגדה // MT | מהר הגדגדה // MT | 34 | ביטבתה // MT | מיטבתה // MT | 35 | בעברנה // MT | מעברנה // MT | 36 | בעציון גבר // MT | מעציון גבר // MT | 37 | צן היא קדש // MT | מקדש ויחנו // MT | 38 | ויעל אהרן הכהן אל הר ההר בקצה ארץ אדום // MT | וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי // MT | הוא MT ≈ (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

on the first day of the month. ³⁹ And Ārron was one hundred and twenty-three years old when he died on Mount Ar. ⁴⁰ And the Ka'nanite, the king of 'Arad, who dwelt in the south in the land of Ka'nan, heard of the coming of the children of Yishra'el. ⁴¹ And they journeyed from Mount Ar and encamped in Şalamuna. ⁴² And they journeyed from Şalamuna and encamped in Finan. ⁴³ And they journeyed from Finan and encamped in Abbot. ⁴⁴ And they journeyed from Abbot and encamped in Ayyi-a'ibrem, in the territory of Muw-wab. ⁴⁵ And they journeyed from Ayyem and encamped in Dibon-gad. ⁴⁶ And they journeyed from Dibon-gad and encamped in Alamon-adbalatima. ⁴⁷ And they journeyed from Alamon-adbalatima and encamped in the mountains of A'ibrem, before Nabbu. ⁴⁸ And they journeyed from the mountains of A'ibrem and encamped in the plains of Muwwab by the Yarden at Yariyyu. ⁴⁹ And they encamped by the Yarden, from Bet-ayyashimot as far as Ebel-shittem in the plains of Muwwab. :> —

באחד לחדש ³⁹ ואהרן בן שלש ועשרים
ומאת שנה במותו בהר ההר ⁴⁰ וישמע
הכנעני מלך ערד והוא ישב בנגב בארץ
כנען בבוא בני ישראל ⁴¹ ויסעו מהר ההר
ויחנו בצלמונה ⁴² ויסעו מצלמונה ויחנו
בפינן ⁴³ ויסעו מפינן ויחנו באבות ⁴⁴ ויסעו
מאבות ויחנו בעיי העברים בגבול מואב
⁴⁵ ויסעו מעיים ויחנו בדיבון גד ⁴⁶ ויסעו
מדיבון גד ויחנו בעלמון דבלתימה ⁴⁷ ויסעו
מעלמון דבלתימה ויחנו בהרי העברים
לפני נבו ⁴⁸ ויסעו מהרי העברים ויחנו
בערבת מואב על ירדן יריחו ⁴⁹ ויחנו על
הירדן מבית הישמות עד אבל שטים
בערבת מואב: <— —

בעיי העברים | מאבֹּת MT // מאבֹּת 44 | באבֹּת MT // באבֹּת | מפינן MT // מפינן 43 | בפינן MT // בפינן 42
| מעלמון דבלתימה MT // מעלמון דבלתימה 47 | בעלמון דבלתימה MT // בעלמון דבלתימה 46 | בעיי העברים MT //
| ירחו MT // ירחו (¶ Num. 22.1) | העברים MT // העברים 48 | נבו MT // נבו | העברים MT // העברים
אבל השטים MT // אבל שטים 49

⁵⁰ And Shema spoke to Mushi in the plains of Muwwab by the Yordan at Yariyyu, saying: ⁵¹ “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When you pass over the Yordan into the land of Ka’nan, ⁵² then you shall drive out all the inhabitants of the land from before you, and destroy all their figured [stones], and destroy all their molten images, and demolish all their high places, ⁵³ and you shall take possession of the land, and dwell in it, for to you I have given the land to possess it. ⁵⁴ And you shall inherit the land by lot according to your families. To the more [numerous] *you shall give the more* inheritance, and to the less [numerous] you shall give the less inheritance. Wherever the lot falls *to* any man, that shall be his. According to the tribes of your fathers shall you inherit. ⁵⁵ But if you will not drive out the inhabitants of the land from before you, then those of them whom you let remain shall be as pricks in your eyes, and as *thorns* in your sides, and they shall trouble you in the land where you dwell. ⁵⁶ And as I thought to do to them, *so* I will do to you.” :> — —

⁵⁰ וידבר יהוה אל משה בערבת מואב על ירדן יריחו לאמר ⁵¹ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את הירדן אל ארץ כנען ⁵² והורשתם את כל ישבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משכיתם ואת כל צלמי מסכותם תאבדו ואת כל במתם תשמידו ⁵³ והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה ⁵⁴ והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם לרב **תרבה** את נחלתו ולמעט תמעט את נחלתו **על** אשר יצא לו שם הגורל לו יהיה למטות אבותיכם תתנחלו ⁵⁵ ואם לא תורישו את ישבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם **ולצנים** בצדיכם וצרו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה ⁵⁶ והיה כאשר דמיתי לעשות להם **כן** אעשה לכם: < — —

50 MT יִרְחוּ // יריחו Num. 22.1) | 52 *tabbidu hif* ≈ MT תִּאֲבְדוּ *pi* | 54 **תרבה** *tirbi* SG] MT תִּרְבּוּ | 55 **ולצנים** *walšinnam* N [צֵן*] MT וְלִצְנִיָּם | 56 **כן** MT *minus*

34

לד

¹And Shema spoke to Mushi, saying:
²“Command the children of Yishra’el,
 and say to them, ‘When you come into
 the land of Ka’nan (this is the land that
 shall fall to you for an inheritance, the
 land of Ka’nan according to its borders),
³then your south side shall be from the
 wilderness of Şen along by the side of
 Edom, and your south border shall be
 from the end of the Salt Sea on the east.
⁴And your border shall turn south of
 Mala-‘aqrabbem, and pass along to Şen,
 and *its end shall be* south of Qadesh-
 birna. And it shall go on to Aşar-adar,
 and pass along to ‘Aşamuna. ⁵And the
 border shall turn from ‘Aşamuna to the
 brook of Mişrem, and *its end shall be*
 at the sea. ⁶And your western border *shall
 be*: The great sea *shall set up the border*.
 This shall be your western border. ⁷And
 this shall be your northern border: from

¹וידבר יהוה אל משה לאמר ²צוי את
 בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם
 באים אל ארץ כנען זאת הארץ אשר תפל
 לכם בנחלה ארץ כנען לגבולתיה ³והיה
 לכם פאת נגבה ממדבר צן על ידי אדום
 והיה לכם גבול נגבה מקצה ים המלח
 קדמה ⁴ונסב לכם הגבול מנגב למעלה
 עקרבים ועבר צנה **והיה תוצאתו** מנגב
 לקדש ברנע ויצא חצר אדר ועבר עצמונה
⁵ונסב הגבול מעצמונה נחל מצרים
והיה תוצאתו הים ⁶וגבול ימה **יהיה**
 לכם הים הגדול **יגבל** זה יהיה לכם גבול
 ימה ⁷וזה יהיה לכם גבול צפונה מן

34.2 ¹צוי *šābi* IMV (GSH §2.11.12) ≈ MT ¹צו SHORT IMV (see §2.2.2.2) | ארץ *āraṣ* ≈ MT הארץ + DEF (see §4.1.3.2.5) | ³נגבה *nigba* 1°, 2° ≈ MT נגב – DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | ⁴**והיה** *weyya* SG] MT *ketiv* והיה SG, *qere* והיו PL | **תוצאתו** *tūṣā’itu* N תוצאת* SG] MT תוצאתו N תוצאה PL | לקדש ברנע // MT לקדש ברנע | אדר // MT אדר | עצמונה PROP N עצמונה // MT עצמונה PROP N עצמונה + DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) || | ⁵מעצמונה PROP N עצמונה // MT מעצמונה PROP N עצמונה | נחל *nēl*] MT נחלה N + DIREC *he* | **והיה** *weyya* SG] MT והיו PL | **תוצאתו** *tūṣā’itu* N תוצאת* SG] MT תוצאתו N תוצאה PL | הים *ayyām* ≈ MT הים + DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | ⁶ימה 1°, 2° *yāmā* ≈ MT ים – DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | **יגבל** *yigbal* IMPF] MT וגבול N || | **יהיה** *yēyyi* IMPF] MT והיה CONV PF ||

the great sea you shall draw a line to Mount Ar. ⁸ *And from Mount Ar* you shall draw a line to the entrance of Amet, *and its end shall be the border* at Şared. ⁹ And the border shall go to Zifrinna, *and its end shall be* at Aşar-inan. This shall be your northern border. ¹⁰ And you shall draw a line for your eastern border from Aşar-inan to Ashfema. ¹¹ And the border shall go down from Ashfema to Arebi'la, on the east side of Ain. And the border shall go down and shall reach *to* the side of the sea of Kinnaret on the east. ¹² And the border shall go down to the Yardan, *and its end shall be* at the Salt Sea. This shall be your land according to its borders round about.” :>— —

¹³ And Mushi commanded the children of Yishra'el, saying: "This is the land which you shall inherit by lot, which Shema has commanded to give to the nine tribes and to the half-

הים הגדול תתאו לכם הר ההר ⁸ **ומהר**
ההר תתאו לבוא חמתה **והיה תוצאיתו**
הגבול צרדה ⁹ **ויצא הגבול זפרנה והיה**
תוצאיתו חצר עינן זה יהיה לכם גבול
צפונה ¹⁰ **והתאיותם לכם לגבול קדמה**
מחצר עינן שפמה ¹¹ **וירד הגבול**
משפמה הארבלה מקדם לעין וירד הגבול
ומחה אל כתף ים כנרת קדמה
¹² **וירד הגבול הירדנה והיה תוצאיתו ים**
המלח זאת תהיה לכם הארץ לגבולתיה
סביב: — —

13 ויצו משה את בני ישראל לאמר
זאת הארץ אשר תתנחלו אתה בגורל
אשר צוה יהוה לתת לתשעת המטות וחצי

חֲמַת MT // חמתה | ו- יָהֵר MT [ומהר 8 | DIREC he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | *šibbūna* ≈ MT צָפוֹן 7
 MT SG] *תּוֹצְאִית *tūšā'itu* N תּוֹצְאִיתוּ | PL וְהָיָה MT weyya SG] ויהי | DIREC he (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) |
 תּוֹצְאִיתוּ | PL וְהָיָה MT weyya SG] ויהי | זָכְרָהּ MT // זכרנה 9 | צָדָהּ MT // צדה | PL תּוֹצְאָהּ N תּוֹצְאָהּ
tūšā'itu N תּוֹצְאִיתוּ MT SG] *תּוֹצְאִית *tūšā'itu* N תּוֹצְאָהּ PL תּוֹצְאָהּ N תּוֹצְאִיתוּ MT SG] *תּוֹצְאִית *tūšā'itu* N
 | 2) | PROP נ שָׁפָם + DIREC he (↓ v. 5; ↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | PROP נ שָׁפָמָּה MT // *שָׁפָמָּה N PROP שפמה 10 |
 | הָרְבֵלָה MT // *אֲרַבְלָהּ הארבלה | PROP נ מִשְׁפָּם MT // *שָׁפָמָּה N PROP משפמה 11 |
 PL תּוֹצְאָהּ N תּוֹצְאִיתוּ MT SG] *תּוֹצְאִית *tūšā'itu* N תּוֹצְאִיתוּ MT SG] ויהי PL weyya SG] ויהי 12

¹⁶ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁷ “These are the names of the men that shall divide the land to you for inheritance: Elāzar the priest and Ye’usha the son of Non. ¹⁸ And you shall take one prince of every tribe to divide the land for inheritance. ¹⁹ And these are the names of the men: Of the tribe of Ye’uda, Kilab the son of Yefanni. ²⁰ *Of the tribe of* the children of She’mun, Shamuwwel the son of ‘Ammiyyod. ²¹ Of the tribe of Binyamem, Ildad the son of Kislan. ²² *Of the tribe of* the children of Dan a prince, Beqi the son of Yigli. ²³ Of the children of Yusef: Of the tribe of the children of Manashi a prince, A’nil the son of Ibbod. ²⁴ And of the tribe of the children of Ifrem a prince, Qamuwwel the son of Shiftan. ²⁵ And of the tribe of

16 וידבר יהוה אל משה לאמר
17 אלה שמות האנשים אשר ינחילו לכם
את הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון
18 ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו
לנחל את הארץ 19 ואלה שמות האנשים
למטה יהודה כלב בן יפנה 20 למטה בני
שמעון שמואל בן עמיהוד 21 למטה
בנימין אלדד בן כסלן 22 למטה בני דן
נשיא בקי בן יגלי 23 לבני יוסף למטה בני
מנשה נשיא חנאל בן אפוד 24 ולמטה בני
אפרים נשיא קמואל בן שפטן 25 ולמטה

740

the children of Zebulan a prince, Eliṣafan the son of Farenak. ²⁶And of the tribe of the children of Yashishakar a prince, Fil'til the son of 'Izzan. ²⁷And of the tribe of the children of Asher a prince, Āyyod the son of Shalmi. ²⁸And of the tribe of the children of Niftali a prince, Fada'el the son of 'Am-miyyod. ²⁹These are they whom Shema commanded to divide the inheritance to the children of Yishra'el in the land of Ka'nan.” :> — —

35

¹And Shema spoke to Mushi in the plains of Muwwab by the Yordan at Yariyyu, saying: ²“Command the children of Yishra'el to give to the Libites from the inheritance of their possession cities to dwell in, and pastureland for the cities round about them you shall give to the Libites. ³And the cities they shall have to dwell in *and their pasturelands* shall be for their cattle and for their substance and for all their beasts. ⁴And the pasturelands of the cities which you shall give to the Libites shall be from the wall of the city

בני זבולן נשיא אליצפן בן פרנך ²⁶ ולמטה
בני יששכר נשיא פלטאל בן עזן ²⁷ ולמטה
בני אשר נשיא אחיהוד בן שלמי ²⁸ ולמטה
בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד
²⁹ אלה אשר צוה יהוה לנחל את בני
ישראל בארץ כנען: < — —

לה

¹ וידבר יהוה אל משה בערבת מואב על
ירדן יריחו לאמר ² צוי את בני ישראל
ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת
ומגרש לערים סביבתהם תתנו ללויים
³ והיו הערים להם לשבת *ומגרשיהן* יהיו
לבהמתם ולרכושם ולכל חיתם ⁴ ומגרשי
הערים אשר תתנו ללויים מקיר העיר

26 יששכר // MT יִשְׁשַׁכָּר | 27 אחיוד // MT אַחִיְהוּד | שלמי // MT שְׁלֹמִי 35.1 יריחו // MT יִרְחוֹ (¶ Num. 22.1) | 2 *ṣābi* IMV (GSH §2.11.12) ≈ MT צָו SHORT IMV (see §2.2.2.2) | 3 *wmagrēšīyyinna* *ומגרשיהן* 3 + PRON F] MT ומְגַרְשֵׁיהֶם + PRON M

outward one thousand cubits round about. ⁵ And you shall measure outside the city, on the east side two thousand cubits, and on the south side two thousand cubits, and on the west side two thousand cubits, and on the north side two thousand cubits, the city being in the middle. This shall be to *you* the pasturelands of the cities. ⁶ And the cities which you shall give to the Libites, they shall be the six cities of refuge which you shall give for the murderer to flee to, and besides *them* you shall give forty-two cities. ⁷ All the cities which you shall give to the Libites shall be forty-eight cities, them and their pasturelands. ⁸ And concerning the cities which you shall give from the possession of the children of Yishra'el, from the larger [tribes] you shall take many, and from the smaller [tribes] you shall take few; each according to his inheritance which *he inherits* shall give of his cities to the Libites.” :> — —

החוצה אלף אמה סביב ⁵ ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגבה אלפים באמה ואת פאת ימה אלפים באמה ואת פאת צפונה אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה **לכם** מגרשי הערים ⁶ ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנוס שמה הרצח **ועליהן** תתנו ארבעים ושתיים עיר ⁷ כל הערים אשר תתנו ללויים ארבעים ושמונה עיר אתהן ואת מגרשיהן ⁸ והערים אשר תתנו מאחזת בני ישראל מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעטו איש כפי נחלתו אשר **ינחל** יתן מעריו ללויים: < — —

4 **החוצה** *ā'ūšā'* MT | יְחֻצָה | *nigba* נגבה 5 — DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | *yāmā* ימה MT — DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | *šibbūna* צפונה — DIREC *he* (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | **לכם** *lākimma* SUFF 2MPL MT | לָהֶם SUFF 3MPL 'to them' | **ועליהן** 6 *wālīyyinna* + PRON F] MT | **ינחל** 8 *yin'nāl nif B* SG] MT | יִנְחֹלוּ *qal* PL + PRON M

⁹ And Shema spoke to Mushi, saying: ¹⁰ “Speak to the children of Yishra’el, and say to them, ‘When you pass over the Yarden *into the land* of Ka’nan, ¹¹ then you shall appoint cities to be cities of refuge for you, that the murderer that kills any person unwittingly may flee there. ¹² And the cities shall be to you for refuge from the avenger, that the murderer shall not *be put to death* until he stands before the congregation for judgment. ¹³ And the cities which you shall give shall be for you six cities of refuge. ¹⁴ You shall give three cities beyond the Yarden, and three cities you shall give in the land of Ka’nan; they shall be cities of refuge. ¹⁵ For the children of Yishra’el, and for the stranger, and for the sojourner among them, these six cities shall be a refuge, that anyone who kills any person unwittingly may flee there. :>—

¹⁶ But if he struck him with an instrument of iron, so that he died, he is a murderer. The murderer shall surely be put to death. ¹⁷ And if he struck him with a stone that could cause death in hand, and he died, he is a murderer.

⁹ וידבר יהוה אל משה לאמר ¹⁰ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את הירדן אל ארץ כנען ¹¹ והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה הרצח מכה נפש בשגגה ¹² והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא יומת הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט ¹³ והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה לכם ¹⁴ את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה ¹⁵ לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש הערים האלה למקלט לנס שמה כל מכה נפש בשגגה: <— —

¹⁶ ואם בכלי ברזל הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח ¹⁷ ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימת רצח הוא

10 [אל ארץ] MT אֶרֶץ | 11 הרצח ≈ MT רִצָּח – DEF (see §4.1.3.2.5) | 12 יומת yūmât hif PASS] MT יָמוּת qal ‘shall die’

The murderer shall surely be put to death. ¹⁸ *And if* he struck him with a weapon of wood that could cause death in hand, and he died, he is a murderer. The murderer shall surely be put to death. ¹⁹ The avenger of blood shall himself put the murderer to death; when he meets him, he shall put him to death. ²⁰ And if he pushed him out of hatred, or hurled [something] at him, lying in wait, so that he died, ²¹ or in enmity struck him with his hand so that he died, he that struck him shall surely be put to death; he is a murderer, the avenger of blood shall put the murderer to death when he meets him. ²² But if he pushes him suddenly without enmity, or hurled something at him without lying in wait, ²³ or with any stone that could cause death, and without seeing him dropped it on him, so that he died, and he was not his enemy and did not seek his harm, : > — —

²⁴ then the congregation shall judge between the murderer and the avenger of blood according to these ordinances. ²⁵ And the congregation shall deliver *the murderer* from the hand of the avenger of blood, and the congregation shall restore him to his city of refuge

מות יומת הרצח ¹⁸ ואם בכלי עץ יד אשר ימות בו הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח ¹⁹ גאל הדם הוא ימית את הרצח בפגעו בו הוא ימיתנו ²⁰ ואם בשנאה יחדפנו או השליך עליו בצדיה וימת ²¹ או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת המכה רצח הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו ²² ואם בפתע בלא איבה הדיפו או השליך עליו כל כלי בלא צדיה ²³ או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו: < — —

²⁴ ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה ²⁵ והצילו העדה את המכה מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו

הדיפו ²² | *qal* הד"ף יה־פִּנּוּ MT ≈ *hif* (GSH §2.14.13) הד"ף/דו"ף *yāddifinnu* יחדפנו ²⁰ | MT או' *or* ¹⁸ ואם ¹⁸ *idifu* דו"ף *hif* (GSH §2.14.13) ≈ MT הד"ף יה־פִּנּוּ MT | *qal* הד"ף יה־פִּנּוּ MT ≈ *ammakki* המכה ²⁵ | MT 'the manslayer' הרצח *ammakki* ²⁵ ↓

to which he had fled, and he shall dwell in it until the death of the high priest who was anointed with the holy oil.²⁶ But if the murderer shall at any time go beyond the border of his city of refuge to which he fled,²⁷ and the avenger of blood finds him outside the border of his city of refuge, and the avenger of blood kills the murderer, he shall not be guilty of blood.²⁸ Because he must remain in his city of refuge until the death of the high priest, but after the death of the high priest the murderer may return to the land of his possession. :> — —

²⁹ And these things shall be for a statute of ordinance to you throughout your generations in all your dwellings. ³⁰ If anyone kills a person, the murderer shall be put to death on the evidence of witnesses. But a single witness shall not *be accepted* for a sentence of death. ³¹ Moreover, you shall take no ransom for the life of a murderer, who is guilty of death, but he shall surely be put to death. ³² And you shall take no ransom for him who has fled to his city of refuge, that he may return to dwell in the land before the death of

אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן
הגדול אשר משח אתו בשמן הקדש
ו²⁶אם יצא יצא הרצח את גבול עיר
מקלטו אשר ינוס שמה ²⁷ומצא אתו גאל
הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצח גאל
הדם את הרצח אין לו דם ²⁸כי בעיר
מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול ואחרי
מות הכהן הגדול ישוב הרצח אל ארץ
אחזתו: < — —

29 והיו אלה לכם לחקת משפט
לדרכיכם בכל מושבתיכם³⁰ כל מכה
נפש לפי עדים ירצח את הרצח ועד אחד
לא יענה בנפש למות³¹ ולא תקחו כפר
לנפש רצח אשר הוא רשע למות כי מות
יומת³² ולא תקחו כפר לנוס אל עיר
מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות

30 יענה *iyyāne nif*] MT יענה *qal* 'shall testify' ↓

the high priest. ³³ So you shall not pollute the land which you *inhabit*, for blood, it pollutes the land, and no expiation can be made for the land for the blood that is shed in it, but by the blood of him who shed it. ³⁴ And *you* shall not defile the land which you inhabit, in the midst of which I dwell, for I Shema dwell in the midst of the children of Yishra'el.” :> — —

36

¹ And the heads of the fathers' [houses] of the families of the children of Ga'lad, the son of Maker, the son of Manashi, of the families of the sons of Yusef, came near and spoke before Mushi and before the princes, the heads of the fathers' [houses] of the children of Yishra'el. ² And they said: “Shema commanded my lord to give the land for inheritance by lot to the children of Yishra'el, and my lord *commanded* by Shema to give the inheritance of Šala'fad our brother to his daughters. ³ And if they are married to any of the sons of the [other] tribes of the children of Yishra'el,

הכהן הגדול ³³ ולא תחניפו את הארץ אשר אתם יושבים בה כי הדם הוא יחניף את הארץ ולא יכפר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שפכו ³⁴ ולא תטמאו את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכה כי אני יהוה שכן בתוך בני ישראל: < — —

לו

¹ ויקרבו ראשי האבות למשפחות בני גלעד בן מכיר בן מנשה ממשפחות בני יוסף וידברו לפני משה ולפני הנשיאים ראשי האבות לבני ישראל ² ויאמרו את אדני צוה יהוה לתת את הארץ בנחלה בגורל לבני ישראל ואדני צוה ביהוה לתת את נחלת צלפחד אחינו לבנותיו ³ והיו לאחד מבני שבטי בני ישראל לנשים

יְכַפֵּר MT minus ↓ | 33 יושבים MT minus ↓ | yēkāfār pi B PASS/ACT (GSH §2.10.9) ≈ MT יְכַפֵּר | 32 הגדול MT minus ↓ | תטמאו tēṭāmmiyyu PL | 34 תטמאו MT minus ↓ | 36.1 למשפחות almas'fūt PL | 36.1 למשפחות MT minus ↓ | האבות ≈ | שכן שכן pu (Moses) was commanded' | 2 צוה šāba pi B | 36.1 צוה MT minus ↓ | אבות — DEF (see §4.1.3.2.5) | אבות MT minus ↓

then their inheritance will be taken away from the inheritance of our fathers, *and it will be added* to the inheritance of the tribe to which they shall belong. So it will be taken away from the lot of our inheritance. ⁴And when the jubilee of the children of Yishra'el comes, then their inheritance will be added to the inheritance of the tribe to which they shall belong, so their inheritance will be taken away from the inheritance of the tribe of our fathers.” :> — —

⁵And Mushi commanded the children of Yishra'el according to the word of Shema, saying: “The tribe of the sons of Yusef is right. ⁶This is the thing which Shema commands concerning the daughters of Şala'fad, saying, ‘Let them marry whom they think best, only *into the families* of the tribe of *their father* they shall be married. ⁷So no inheritance of the children of Yishra'el shall be removed from one tribe to another, for the children of Yishra'el shall hold on everyone to the inheritance of the tribe of his fathers. :> — —

ונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו **ונוספה** על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומגורל נחלתנו יגרע ⁴ואם יהיה היובל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומנחלת מטה אבותינו יגרע נחלתן: < — —

⁵ויצו משה את בני ישראל על פי יהוה לאמר כן מטה בני יוסף דברים ⁶זה הדבר אשר צוה יהוה לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה לנשים אך **למשפחות** מטה **אביהן** תהיינה לנשים ⁷ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה אחר כי איש בנחלת מטה אבתיו ידבקו בני ישראל: < — —

3 **ונוספה** *wnūsifa F*] MT וְנוֹסְפָה M ↓ | 6 **למשפחות** *almasʿfūt PL*] MT לְמִשְׁפָּחָת SG | **אביהן** *ābīyyinna* + PRON F] MT אֲבִיהֶם + PRON M | 7 **תסוב** (= MT תִּסָּב) *tissāb* (תסב)

⁸ And every daughter that possesses an inheritance in any tribe of the children of Yishra'el shall be wife to one of the families of the tribe of her father, so that the children of Yishra'el may possess every man the inheritance of his fathers. ⁹ So no inheritance shall be removed from one tribe to another tribe, for the tribes of the children of Yishra'el shall hold on everyone to his own inheritance.” ¹⁰ As Shema commanded Mushi, so did the daughters of Şala'fad. :>— —

¹¹ And Ma'ela, and Niyya, Igla, Milka, and Tirşa, the daughters of Şala'fad, were married to the sons of their father's brothers. ¹² They were married into the families of the sons of Manashi the son of Yusef, and their inheritance remained in the tribe of the family of their father. :>— —

¹³ These are the commandments and the ordinances which Shema commanded by Mushi to the children of Yishra'el in the plains of Muwwab by the Yardan at Yariyyu. :>— —

⁸ וכל בת ירשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחות מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש את נחלת אבתיו ⁹ ולא תסוב נחלה ממטה אל מטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל ¹⁰ כאשר צוה יהוה את משה כן עשו בנות צלפחד: <— —

¹¹ ותהיינה מחלה ונעה חגלה מלכה ותרצה בנות צלפחד לבני דדיהן לנשים ¹² ממשפחות בני מנשה בן יוסף היו לנשים ותהי נחלתן על מטה משפחת אביהן: <— —

¹³ אלה המצות והמשפטים אשר צוה יהוה ביד משה אל בני ישראל בערבת מואב על ירדן יריחו: <— —

ספר הרביעי: <— —

קצים ר ויח: <— —

8 | (תסב) *tissāb* (= MT תסב) ⁹ | MT minus | [את] SG | MT ממשפחות | *mimmašfūt* PL | ממשפחות 8 | (Num. ↓) | MT // יריחו | 13 | | תרצה וְחַגְלָה וְנָעָה | MT | [ונעה חגלה מלכה ותרצה] 11 | | לְמִטָּה | MT | [אל מטה] 22.1)

DEUTERONOMY

דברים

1

¹These are the words which Mushi spoke to all Yishra'el beyond the Yarden, in the wilderness in the 'Araba, opposite Sof, between Farran and Atfal and Libban and Aṣirot and Di-zāb. ²It is eleven days' [journey] from Ureb by the way of Mount Sha'er to Qadesh-birna. ³And in the fortieth year, in the eleventh month, on the first day of the month, Mushi spoke to the children of Yishra'el, according to all that Shema had given him in commandment to them, ⁴after he had struck Siyyon the king of the Emarites, who *dwelt* in Ishbon, and Ūg the king of Bashan, who *dwelt* in Ishtarot, at Idri. ⁵Beyond the Yarden, in the land of Muwwab, Mushi undertook *to write* this law, saying: ⁶"Shema our God spoke to us in Ureb, saying, 'You have stayed long enough in this mountain. ⁷Turn and take your journey, and go to the hill country of

א

¹אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פראן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זהב ²אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע ³ויהי בארבעים שנה בעשתה עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה יהוה אתו אליהם ⁴אחרי הכותו את סיחון מלך האמרי אשר **ישב** בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר **ישב** בעשתרות באדרעי ⁵בעבר הירדן בארץ מואב הואל משה **באר** את התורה הזאת לאמר ⁶יהוה אלהינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה ⁷פנו וסעו לכם ובאו הר

1.1 פראן // MT | פֶּאֶרָן MT // ולבן | וּלְבָן MT // קדש ברנע 2 | קִדְשׁ בְּרִנְעַת MT // 1°, 2° *yāšāb* PF] MT יוֹשֵׁב PT | **ישב** 4 | *bayyār* INF] MT **באר** 5 | (¶ Num. 21.34) |

the Emarites, and to all their dwellers in the 'Araba, in the hill country and in the lowland [and] in the south and by the seacoast, the land of the Ka'nanites, and Lebanon, as far as the great river, the river Farat. ⁸ Behold, I have set the land before you. Go in and possess the land which I swore to your fathers, to Ab'ram, to Ye'saq, and to Yāqob, to give to their offspring after them. :> — —

⁹ And I spoke to you at that time, saying, 'I am not able to bear you alone. ¹⁰ Shema your God has multiplied you, and behold, you are today as numerous as the stars of heaven. ¹¹ Shema, the God of your fathers, will make you a thousand times as many as you are, and bless you, as he has promised you! ¹² How can I alone bear your encumbrance, your burden, and your strife? ¹³ Take wise, and understanding, and experienced men, according to your tribes, and I will make them heads over you.' ¹⁴ And you answered me, and said, 'That which you have spoken of doing is good.' ¹⁵ So I took the heads of your tribes, wise and experienced men, and made them heads over you, captains of thousands, and captains of hundreds,

האמרי ואל כל שכיניו בערבה בהר ובשפלה בנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פרת ⁸ ראו נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת » « לזרעם אחריהם: < — —

⁹ ואמר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם ¹⁰ יהוה אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב ¹¹ יהוה אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם ¹² איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם ¹³ הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם ¹⁴ ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות ¹⁵ ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים ואתן אתם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות

7 ⁷ שכיניו PL (= MT שְׁכִינֵי) [šēkīnu (שכנו) SG ↓ | בנגב MT | 8 ראו PL MT | SG רָאָה MT | נשבע יהוה 'the LORD swore' | לזרעם MT | » « לזרעם 'to them and to their seed' | 9 ההיא MT ≈ היא | 12 משאכם MT | 12 ומשאכם MT (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) |

captains of fifties, and captains of tens, and officers, according to your tribes.¹⁶ And I charged your judges at that time, saying, '**Hear** [the cases] between your brothers, and judge righteously between a man and his brother, and the sojourner that is with him.¹⁷ You shall not be partial in judgment. You shall hear the small and the great alike. You shall not be afraid of the face of man, for the judgment is God's. And the case that is too hard for you, you shall bring to me, and I will hear it.'¹⁸ And I commanded you at that time all the things which you should do. >— —

¹⁹And we journeyed from Ureb, and went through all that great and terrible wilderness which you saw, on the way to the hill country of the Emarites, as Shema our God commanded us. And we came to Qadeshbirna.²⁰ And I said to you, 'You have come to the hill country of the Emarites, which Shema our God gives us.²¹ Behold, Shema your God has set the land before you. Go up, take possession, as Shema, the God of your fathers, has told you. Do not fear or be dismayed.'

שרי חמשים ושרי עשרות ושטרים לשבטיכם ¹⁶ ואצוה את שפטיכם בעת ההיא לאמר **שמעו** בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו ¹⁷ לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדול תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו ¹⁸ ואצוה אתכם בעת ההיא את כל הדברים אשר תעשון: <— —

¹⁹ונסעה מחורב ונלכה את כל המדבר הגדול והנורא ההוא אשר ראיתם דרך הר האמרי כאשר צוה יהוה אלהינו אתנו ונבוא עד קדש ברנע ²⁰ ואמר אליכם באתם עד הר האמרי אשר יהוה אלהינו נתן לנו ²¹ ראה נתן יהוה אלהיך לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר יהוה אלהי אבותיך לך אל תירא ואל תחת

15 שרי MT 2°] MT וְשָׂרֵי | 16 ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | שמעו šēmā'u IMV MT | 17 שפטיכם INF (see §2.2.2.2) | 18 ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 19 ונסעה LENG IMPF ≈ MT וְנָסַע IMPF (see §2.2.2.2) | 20 קדש ברנע // MT קִדְשׁ בְּרִנֶּע | 21 תחת MT תַּחַת

²⁹ Then I said to you, 'Do not be in dread or afraid of them. ³⁰ Shema your God who goes before you, he himself will fight for you, just as he did for you in Mišrem before your eyes, ³¹ and in the wilderness, where you have seen how Shema your God carried you, as a man carries his son, all the way that you went until you came to this place.' ³² Yet, *behold*, in spite of this thing, you did not believe in Shema your God, ³³ who goes before you in the way to seek you out a place to *encamp, in fire* by night, to show you by what way you should go, and in the cloud by day. :>— —

³⁴ And Shema heard the voice of your words and was angered, and he swore saying, ³⁵ 'Surely not one of these men of this evil generation shall see the good land that I swore [*to give*] to your fathers, ³⁶ except Kilab the son of Yefanni. He shall see it, and to him and to his children I will give the land on which he has trodden, *because* he has wholly followed Shema.' ³⁷ Shema was angry with me also for your sakes, saying, 'You also shall not go in there.

²⁹ ואמר אליכם לא תערצון ולא תיראון מהם ³⁰ יהוה אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם ³¹ ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יהוה אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד באכם עד המקום הזה ³² והבדבר הזה אינכם מאמנים ביהוה אלהיכם ³³ ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום להחנותכם באש לילה להראותכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם: <— —

³⁴ וישמע יהוה את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר ³⁵ אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי » « לאבתיכם ³⁶ זולתי כלב בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען כי מלא אחרי יהוה ³⁷ גם בי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שמה

32 והבדבר wābaddēbār EXCLAM ā + DEF N] MT ובדבר DEF N ↓ | 33 להחנותכם lānotkimma hif] MT להִנְתִּיכֶם | 34 וישמע יהוה את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר 35 אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי » « לאבתיכם 36 זולתי כלב בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען כי מלא אחרי יהוה 37 גם בי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שמה

qal | (לילה) baš CSTR] MT באש ABS 'in fire (by night)' ↓ | lērrā'utkimma INF hif/nif (GSH §2.14.18) ≈ MT לִרְאִיתְכֶם INF hif | 35 « » MT לִתֵּת | 36 כלב // MT כָּלֵב | 37 אֲשֶׁר MT [כי] | šamma ≈ MT שָׁמָּה

³⁸ Ye'usha the son of Non, who stands before you, he shall go in there. Encourage him, for he shall cause Yishra'el to inherit it. ³⁹ Moreover your little ones, who you said would become plunder, and your children, they shall go in there, and to them I will give it, and they shall possess it. ⁴⁰ But as for you, turn, *and take your journey* into the wilderness in the direction of the sea of Sof.' ⁴¹ Then you answered, and said to me, 'We have sinned against Shema *our God*. We will go up *and fight against him*, just as Shema our God commanded us.' And everyone of you fastened his weapons of war, and thought it easy to go up into the hill country. :>— —

⁴² And Shema said to me, 'Say to them, 'Do not go up or fight, for I am not in your midst, lest you be defeated before your enemies.' ⁴³ So I spoke to you, and you did not listen, but you rebelled against the commandment of Shema *your God*,

³⁸ יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבוא שמה אתו אחזיק כי הוא ינחלנה את ישראל ³⁹ וטפכם אשר אמרתם לבוז יהיה ובניכם « » הם יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה ⁴⁰ ואתם פנו וסעו לכם המדברה דרך ים סוף ⁴¹ ותענו ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אלהינו אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו יהוה אלהינו ותחגרו איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלות ההרה: <— —

⁴² ויאמר יהוה אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם ⁴³ ואדברה אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי יהוה אלהיכם

בו"ז MT ≈ (LOT IIIa, 92) ב"ז *alboz* לבוז 39 | MT *pi* חִזַּק ≈ IMV (GSH §2.11.5) *āzzəq hif/pi* אחזיק 38
 ≈ *imma* הם | 'that this day have no knowledge of good or evil' אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וָרָע MT [« »] | לְבָזוּ
 ≈ *minus* MT [אלהינו 41] | פָּנּוּ לָכֶם וּסְעוּ MT [פנו וסעו לכם 40] | (ORTH; ↓ Gen. 6.4) הָמָּה MT
 [נלחמנו] *wnēlā'imnu pi* IMPF 1PL + PRON 3MSG (GSH §2.2.2.3.2, n. 49; cf. Gen. 37.20) MT *nif* וְנִלְחַמְנוּ *CONV PF* |
 ≈ MT *minus* [אלהיכם] (see §2.2.2.2) וְאִדְבַּר MT ≈ LENG IMPF ואדברה 43

and were presumptuous and went up into the hill country. ⁴⁴ And the *‘Amaleqite and the Ka’nanite* that dwelt in that hill country, came out against you, and chased you as bees do, and beat you down in Sha’er, as far as Irma. ⁴⁵ And you returned and wept before Shema, but Shema did not listen to your voice or gave ear to you. ⁴⁶ So you remained at Qadesh many days according to the days that you remained [there].

2

¹ Then we turned and journeyed into the wilderness in the direction of the sea of Sof, as Shema told me. And we circled Mount Sha’er many days. :> —

² And Shema spoke to me, saying, ³ ‘You have circled this mountain long enough. Turn northward, ⁴ and command the people, saying, ‘You are about to pass through the border of your brothers the children of Ishab, who dwell in Sha’er, and they will be afraid of you. So take good heed to yourselves. ⁵ Do not contend with them, for

ותזידו ותעלו ההרה ⁴⁴ ויצא העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשיהן הדברים ויכתו אתכם בשער עד חרמה ⁴⁵ ותשבו ותבכו לפני יהוה ולא שמע יהוה בקולכם ולא האזין אליכם ⁴⁶ ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם

ב

¹ ונפנה ונסעה המדברה דרך ים סוף כאשר דבר יהוה אלי ונסוב את הר שער ימים רבים: < — —

² ויאמר יהוה אלי לאמר ³ רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה ⁴ ואת העם צוי לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשער וייראו מכם ונשמרתם מאד ⁵ אל תתגרו במ כי

44 [העמלקי והכנעני] MT הַאֶמְלִי ‘the Emorite’ ↓ | (ORTH) תַעֲשִׂינָה *tēššīyyinna* IMPF 3FPL ≈ MT תַעֲשִׂינָה | 2.1 *wnēfāna* IMPF ≈ MT וְנָפְנָן SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | ונסעה ≈ LENG IMPF] MT וְנָסַע IMPF (see §2.2.2.2) | ונסוב *wnēsob* סו"ב *qal* ≈ MT וְנָסַב *nif* סב"ב | 4 *šābi* IMV (GSH §2.11.12) ≈ MT צָו SHORT IMPV (see §2.2.2.2)

I will not give you *a possession* of their land. No, not so much as for the sole of the foot to tread on, because I have given Mount Sha'ar to Ishab for a possession. ⁶You shall purchase food from them for money, that you may eat, and you shall also buy water from them for money, that you may drink.' ⁷For Shema your God has blessed you in all the work of *your hands*. He has known your going through this great wilderness. These forty years Shema your God has been with you. You have lacked nothing. :>— —

7^a And I sent messengers to the king of Edom, saying, 7^b ‘Let me pass, I pray you, through your land. I will not pass through field or vineyard, neither will we drink water of a cistern. We will go along the king’s highway. We will not turn aside to the right hand or to the left, until we have passed your territory.’ 7^c And He said, ‘You shall not pass through me, lest I come out with the sword against you.’ 8 So we went on, away from our brothers the children of Ishab, who dwell in Sha’er,

לֹא אֶתֶן לָכֶם מֵאֶרֶץ יִרְשָׁה עַד מִדְרָךְ כַּף
וְגַל כִּי יִרְשָׁה לַעֲשׂוֹ נִתְּתִי אֶת הָרָה שְׁעִיר
אֶכֶל תִּשְׁבִּירוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף וְאֶכְלֹתֶם וְגַם
מִים תִּכִּירוּ מֵאֲתָם בַּכֶּסֶף וּשְׁתִּיתֶם ⁷ כִּי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ יָדַע
לִכְתּוֹךְ אֶת הַמַּדְבָּר הַגָּדוֹל הַזֶּה זֶה אַרְבָּעִים
שָׁנָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חִסְרָת
דְּבַר: <—

וַאֲשַׁלְחָה מַלְאָכִים אֶל מֶלֶךְ אֲדוֹם
לֵאמֹר ^ב**אֵעֲבֶרָה בָּאָרֶץ לֹא אֶטָה בַּשָּׂדֶה**
וּבְכֶרֶם וּלֹא נִשְׁתָּה מִי בּוֹר. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ
נֶלְךָ לֹא נִסּוֹר יְמִין וּשְׂמָאל עַד אֲשֶׁר
נֵעֲבֹר גְּבוּלְךָ ^ג**וַיֹּאמֶר לֹא תֵעָבֶר בִּי**
פֶּן בַּחֲרֹב אֵצֶא לִקְרֹאתְךָ ^ד**וְנֵעֲבֶרָה**
מֵאֵת אַחֵינוּ בְּנֵי עֲשׂו הַיּוֹשְׁבִים בְּשֶׁעִיר

כר"י MT \approx hif נכ"ר takkīru | תַּקְבְּרוּ qal MT \approx תַּשְׁבִּירוּ tašbīru hif | 6 ירשה yārišša N] MT minus | 5
 | MT minus (Num. 20.14, 17–18) **ואשלחה... לקראתך** 7a-7c יִדֶּךָ yēdək PL] MT יִדְּךָ SG | 7 תַּקְבְּרוּ qal |
 8 וְנִעְבְּרָה 1°, 2° LENG IMPF \approx MT וְנִעְבְּרָה IMPF (see §2.2.2.2)

away from the 'Araba road from Ayyalat and Iṣṣiyyon-gebar. And we turned and went in the direction of the wilderness of Muwwab. :>— —

⁹ And Shema said to me, 'Do not harass Muwwab or contend with *him*, for I will not give you of his land for a possession, because I have given Ar to the children of Loṭ for a possession.'¹⁰ (The Imem dwelt there formerly, a people great and many, and tall as the Enaqem. ¹¹ But the Muwwabites call them Imem. ¹² The *Arrites* also dwelt in Sha'er formerly, but the children of Ishab dispossessed them, and *God* destroyed them from before them, and *they dispossessed them* and dwelt in *their stead*, as Yishra'el did to the land of his possession, which Shema gave to them.)¹³ '*And now rise up, take your journey* and get over the brook Zarad.' And we went over the brook Zarad. ¹⁴ And the days in which we came from Qadesh-birna until we went over the brook Zarad were thirty-eight years, until all the generation of the men of war was consumed from the midst of the camp,

מדרך הערבה מאילת ומעציון גבר ונפנה
ונעברה דרך מדבר מואב: <— —

⁹ ויאמר יהוה אלי אל תצור את
מואב ואל תתגר בו » « כי לא אתן לך
מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער
ירשה ¹⁰ האימים לפנים ישבו בה עם גדול
ורב ורם כענקים ¹¹ » « והמואבים יקראו
להם אימים ¹² ובשעיר ישבו החרי לפנים
ובני עשו יירשום וישמדם יהוה מפניהם
ויירשום וישבו תחתיהם כאשר עשה
ישראל לארץ ירשתו אשר נתן יהוה להם
¹³ ועתה קומו סעו ועברו לכם את נחל
זרד ונעברה את נחל זרד ¹⁴ והימים אשר
הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את
נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם כל
הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה

9 | IMPF ≈ MT וְנָפַן SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | ומעציון גבר MT // ומעציון גבר MT // מאילת MT // מאילת
(contend) with them in battle' | IMPF ≈ MT תָּצַר SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | » « | תִּשְׁבּוּ אֲרֵיהֶם כְּעֲנָקִים MT » « 11 |
'and they destroyed them' | IMPF ≈ MT וַיִּשְׁמְדוּם MT [וישמדם יהוה] | הַחֲרִים MT [החרי] 12 |
IMPF ≈ MT וַיִּירְשׁוּם MT [ויירשום]	וְעַתָּה MT [ועתה] 13	וְעַתָּה MT [ועתה] 13	וְעַתָּה MT [ועתה] 13
IMPF ≈ MT וַיִּירְשׁוּם MT [ויירשום]	וְעַתָּה MT [ועתה] 13	וְעַתָּה MT [ועתה] 13	וְעַתָּה MT [ועתה] 13
IMPF ≈ MT וַיִּירְשׁוּם MT [ויירשום]	וְעַתָּה MT [ועתה] 13	וְעַתָּה MT [ועתה] 13	וְעַתָּה MT [ועתה] 13

as Shema had sworn to them.¹⁵ More-over the hand of Shema was against them, to destroy them from the midst of the camp, until they were consumed.¹⁶ So when all the men of war were consumed and were dead from among the people, :>— —

¹⁷ Shema **said** to me, saying, ¹⁸ 'You are this day to pass over Ar, the border of Muwwab.¹⁹ And when you come near [the border of] the children of 'Ammon, do not harass them or contend with them, for I will not give you of the land of the children of 'Ammon for a possession, because I have given it to the children of Loṭ for a possession.²⁰ (That also is accounted a land of Refa'em. Refa'em dwelt there formerly, but the 'Ammonites call them Zam-zamem,²¹ a people great and many, and tall as the Enaqem, but Shema destroyed them before them, and they dispossessed them and dwelt *in their stead*,²² as he did for the children of Ishab that dwell in Sha'er when he destroyed the Arrites from before them, and they dispossessed them and dwelt *in their stead* even to this day.²³ And the Ibbem that dwelt in Aṣirem as far as 'Azza, the Kaftarrem that came out of Kaftar destroyed them and dwelt *in their stead*.)

כאשר נשבע יהוה להם¹⁵ וגם יד יהוה היתה בם להמם מקרב המחנה עד תמם¹⁶ ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם: <— —

¹⁷ **ויאמר** יהוה אלי לאמר¹⁸ אתה עבר היום את גבול מואב את ער¹⁹ וקרבת מול בני עמון אל תצורם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירשה כי לבני לוט נתתיה ירשה²⁰ ארץ רפאים תחשב אף היא רפאים ישבו בה לפנים והעמונים יקראו להם זמזמים²¹ עם גדול ורב ורם כענקים וישמדם יהוה מפניהם וירשום וישבו **תחתיהם**²² כאשר עשה לבני עשו היושבים בשעיר אשר השמיד את החרי מפניהם וירשום וישבו **תחתיהם** עד היום הזה²³ והעוים היושבים בחצרים עד עזה כפתרים היוצאים מכפתר השמידם וישבו **תחתיהם**

MT // זמזמים | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) MT הוא ≈ היא 20 | 'and he spoke' MT וַיִּדְבֹּר MT **ויאמר** 17
כַּפְתָּרִים MT // כפתרים 23 | (Deut. 2.12) SG תַּחְתֵּיהֶם MT **תחתיהם** 21, 22, 23 | זְמִזְמִים

²⁴ 'Rise up, take your journey and pass over the valley of the Arenan. Behold, I have given into your hand Siyyon the Emarite, king of Ishbon, and his land. Begin to possess it and contend with him in battle. ²⁵ This day *begin* to put the dread of you and the fear of you on the peoples who are under the whole heaven, who shall hear the report of you, and shall tremble, and be in anguish because of you. :>— —

²⁶ And I sent messengers out of the wilderness of Qadamot to Siyyon king of Ishbon with words of peace, saying, ²⁷ 'Let me pass through your land. I will go along by the king's highway; I will not turn aside neither to the right hand nor to the left. ²⁸ You shall sell me food for money, that I may eat, and give me water for money, that I may drink. Only let me pass through on my feet, ²⁹ as the children of Ishab that dwell in Sha'er, and the Muwwabites that dwell in Ar, did to me, until *I shall* pass over the Yordan into the land which Shema our God gives us.' ³⁰ But Siyyon king of Ishbon would not let us pass by him, for

²⁴ קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה ²⁵ היום הזה **החל** תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעו **את** שמעך ורגזו וחלו מפניך: <— —

²⁶ ואשלחה מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר ²⁷ אעברה בארצך בדרך בדרך אלך לא אסור ימין ושמאל ²⁸ אכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי רק אעברה ברגלי ²⁹ כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער עד אשר **אעברה** את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהינו נתן לנו ³⁰ ולא אבה סיחון מלך חשבון העבירנו בו כי

25 **החל** *ḥl* IMPV] MT אֶחֱל IMPF 'I will begin' ↓ | ישמעו ≈ MT יִשְׁמְעוּ + PARAG *nun* | **את** MT minus |
 26 ואשלחה LENG IMPF ≈ MT וְאַשְׁלַח IMPF (see §2.2.2.2) | קדמות // MT קְדֻמוֹת | 29 **אעברה** LENG IMPF]
 MT אֶעְבֵּר IMPF ↓

Shema your God hardened his spirit and made his heart obstinate, that he might deliver him into your hand, as at this day. :> — —

³¹ And Shema said to me, ‘Behold, I have begun to deliver up Siyyon *the Emarite, king of Ishbon*, and his land before you. Begin to take possession, that you may inherit his land.’ ³² Then Siyyon came out against us, he and all his people, to battle at Yēṣṣa. ³³ And Shema our God delivered him up before us, and we struck down him and his sons and all his people. ³⁴ And we took all his cities at that time and *completely* devoted to destruction all *his cities, the women* and the little ones, without *leaving him* any remaining. ³⁵ Only the cattle we took for plunder to ourselves, with the spoil of the cities which we had taken. ³⁶ From ‘Ar^lar, which is on the edge of the valley of the Arenan, and [from] the city that is in the valley, as far as to Ga^llad, there was not a city too high for us. Shema our God delivered up all *into our hands*. ³⁷ Only to the land of

הקשה יהוה אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך כיום הזה: < — —

³¹ ויאמר יהוה אלי ראה החלתי תת לפניך את סיחון מלך חשבון האמרי ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו ³² ויצא סיחון לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה יחצה ³³ ויתנהו יהוה אלהינו לפנינו ונכה אותו ואת בניו ואת כל עמו ³⁴ ונלכדה את כל עריו בעת ההיא ונחרימה את כל עריו מתם הנשים והטף לא השאירנו שריד ³⁵ רק הבהמה בזזנו לנו ושלל הערים אשר לכדנו ³⁶ מערער אשר על שפת נחל ארנן והעיר אשר בנחל ועד הגלעד לא היתה קריה אשר שגבה ממנו את הכל נתן יהוה אלהינו בידנו ³⁷ רק אל ארץ

31 MT minus ↓ | 32 יחצה // MT יִחַצֵּה | 33 IMPF ≈ MT SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | 34 ונלכדה LENG IMPF ≈ MT וְנִלְכְּדָה IMPF (see §2.2.2.2) | ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ונחרימה LENG IMPF ≈ MT וְנַחֲרִימָה SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | עריו *arro* PL + PRON 3MSG | MT עִיר SG ‘town’ | מתם *mittām* ADV (see §4.1.1.5) | MT מְתָם N PL ‘men’ | ו + וְהַנָּשִׁים [הנשים] MT | ו + וְהַנָּשִׁים [הנשים] MT | בידנו *āširinnu* hif INF PRON 3MSG | MT הִשְׁאִירָנוּ hif PF 1PL ‘we left’ ↓ | 36 בידנו MT לְפָנֵינוּ ‘before us’

the children of ‘Ammon no hand *drew near*, [that is] the river Yibbaq and the cities of the hill country and whatever Shema our God had forbidden us.

3

¹Then we turned and went up the way to Bashan, and Ūg the king of Bashan came out against us, he and all his people, to battle at Idri. :>— —

²And Shema said to me, ‘Do not fear *him*, for I have delivered him and all his people and his land into your hand, and you shall do to him as you did to Siyyon king of the Emarites, who *dwelt* at Ishbon.’ ³So Shema our God delivered into our hand Ūg also, the king of Bashan, and all his people, and we struck him down until none was left remaining. ⁴And we took all his cities at that time—there was not a city which we did not take from them—sixty cities, all the region *of Argab*, the kingdom of Ūg in Bashan. ⁵All these were cities fortified with high walls, gates, and bars, besides the great many unwallled towns.

בני עמון לא *קרבת* כל יד נחל היבק וערי
ההר וכל אשר צונו יהוה אלהינו

ג

¹ונפנה ונעלה דרך הבשן ויצא עוג מלך
הבשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה
אדרעי: <— —

²ויאמר יהוה אלי אל תירא *אתו* כי
בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו
ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך
האמרי אשר *ישב* בחשבון ³ויתן יהוה
אלהינו בידנו גם את עוג מלך הבשן ואת
כל עמו ונכנו עד בלתי השאיר לו שריד
⁴ונלכדה את כל עריו בעת ההיא לא היתה
קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר
כל חבל *הארגב* ממלכת עוג בבשן ⁵כל
אלה ערים בצרות חומה גבחה דלתים
ובריח לבד מערי הפרזי הרבה מאד

37 *qārābāt* 3FSG] MT קָרַבְתָּ 2MSG ‘(Only to the land of the children of Ammon) you did not draw near’ ↓ 3.1 IMPF ≈ MT וּנְפַנָּה IMPF (see §2.2.2.2) | וּנְעַל IMPF ≈ MT וַיַּעַל SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | *ittu* PREP ‘with’ (↓ Gen. 32.12)] MT אִתּוֹ NOTA ACC | *yāšāb* PF] MT יָשַׁב PT (↓ Num. 21.34) | וּנְלַכְדָּה LENG IMPF ≈ MT וַיִּלְכְּדוּ IMPF (see §2.2.2.2) | הָיָא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | *argab* DEF] MT אֶרֶגֶב – DEF ↓ | גִּבְחָה ≈ MT גִּבְחָה (PHON)

8 And we took the land at that time out of the hand of the two kings of the Emarites that were beyond the Yarden, from the valley of the Arenan *to* Mount ‘Armon 9 (the Şidonites call ‘Armon Sharen, and the Emarites call it Shinner), 10 all the cities of the plain and all Ga’lad and all Bashan, to Silka and Idri, cities of the kingdom of Ūg in Bashan. 11 For only Ūg king of Bashan remained of the remnant of the Refa’em. *Behold*, his bedstead was a bedstead of iron. It is in Ribbat-bani-‘ammon! Nine cubits was its length, and four cubits its breadth, after the cubit of a man! :>— —

⁸ ונקח בעת ההיא את הארץ מיד
שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מנחל
ארנן **ועד** הר חרמון ⁹ צידנים יקראו
לחרמון שרין והאמרי יקראו לו שניר
¹⁰ כל ערי המישור וכל הגלעד וכל הבשן
עד סלכה ואדרעי ערי ממלכת עוג בבשן
¹¹ כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר
הרפאים הנה ערשו ערש ברזל **הלא** היא
ברבת בני עמון תשע אמות ארכה וארבע
אמות רחבה באמת איש: — —

762

¹² And this land we took for possession at that time: from 'Ar'ar, which is on *the edge of* the valley of the Arenan, and half the hill country of Ga'lad, and its cities, I gave to the Re'ubenites and to the Gadites. ¹³ And the rest of Ga'lad, and all Bashan, the kingdom of Ūg, that is, all the region of Argab, I gave to the half-tribe of Manashi. (All that [portion] of Bashan is called the land of Refa'em. ¹⁴ *And* Ya'er the son of Manashi took all the region *of Argab*, to the border of the Gishurites and the Makkeites, and called them—that is, Bashan—after his own name, Uwwat-ya'er, to this day.) ¹⁵ And I gave Ga'lad to Maker. ¹⁶ And to the Re'ubenites and to the Gadites I gave from Ga'lad as far as the valley of the Arenan, the middle of the valley, and [its] border, *as far as over* the river Yibbaq, which is the boundary of the children of 'Ammon; ¹⁷ the 'Araba also, and the Yordan, and [its] border, [*from*] *Amkinnaret* as far as the sea of the 'Araba, the Salt Sea, under Ashadot-affasga on the east. :>— —

¹² ואת הארץ הזאת ירשנו בעת
ההיא מערער אשר על שפת נחל ארנן
וחצי הר הגלעד ועריו נתתי לראובני ולגדי
¹³ ויתר הגלעד וכל הבשן ממלכת עוג
נתתי לחצי שבט המנשה כל חבל הארגב
לכל הבשן ההוא יקרא ארץ רפאים
¹⁴ ויאיר בן מנשה לקח את כל חבל
הארגב עד גבול הגישורי והמכעתי ויקרא
אתם על שמו את הבשן חות יאיר עד
היום הזה ¹⁵ ולמכיר נתתי את הגלעד
¹⁶ ולראובני ולגדי נתתי מן הגלעד ועד נחל
ארנן תוך הנחל וגבול עד יבק הנחל גבול
בני עמון ¹⁷ והערבה והירדנה וגבול
מכנרת ועד ים הערבה ים המלח תחת
אשדות הפסגה מזרחת: <— —

הארגב | ו- יאיר MT [ויאיר 14] | MT minus [שפת] | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) MT ההוא ≈ ההיא 12
| ו+ ועד MT [עד 16] | והמכעתי // MT והמכעתי | הגישורי // MT הגישורי | DEF - ארגב MT | DEF
מן PREP מכנרת MT // *מכנרת PROP N מכנרת | (Gen. 15.5 and fn. 2) DIREC he - והירדנה MT ≈ והירדנה 17
+ PROP N כנרת MT

¹⁸And I commanded you at that time, saying, 'Shema your God has given you this land to possess. You shall pass over armed before your brothers the children of Yishra'el, all the men of valour. ¹⁹But *your little ones and your wives* and your cattle—I know that you have much cattle—shall abide in your cities which I have given you, ²⁰until Shema gives rest to your brothers, as to you, and they also possess the land which Shema your God gives them beyond the Yordan. Then you shall return every man to his possession which I have given you.' ²¹And I commanded Ye'usha at that time, saying, 'Your eyes have seen what Shema has done to these two kings. So shall Shema do to all the kingdoms into which you are going over. ²²You shall not fear them, for it is Shema your God who fights for you.' :> — — —

²³And I besought Shema at that time, saying, ²⁴'O Lord Shema, you have begun *to show* your servant your greatness and your strong hand.

¹⁸ואצוה אתכם בעת ההיא לאמר יהוה אלהיכם נתן לכם את הארץ הזאת לרשתה חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל ¹⁹רק **טפכם ונשיכם** ומקניכם ידעתי כי מקנה רב לכם ישבו בעריכם אשר נתתי לכם ²⁰עד אשר יניח יהוה לאחיכם ככם ויירשו גם הם את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן להם בעבר הירדן ושבבתם איש לירשתו אשר נתתי לכם ²¹ואת יהושע צויתי בעת ההיא לאמר עיניך הראות את » « אשר עשה יהוה » « לשני המלכים האלה כן יעשה יהוה לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה ²²לא תיראם כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם: < — —

²³ואתחננה אל יהוה בעת ההיא לאמר ²⁴אדני יהוה אתה החלת **להראות** את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה

18 *wēṣābi pi* B IMPF ≈ MT *pi* SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 19 **טפכם ונשיכם** MT **נְשִׁיכֶם וְטַפְכֶּם** ↓ | 21 ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | » « MT כָּל 'all' | » « MT אֱלֹהֵיכֶם 'your God' | 22 *tirā'umma* PL ≈ MT תִּירָאֻם (ORTH) ↓ | 23 ואתחננה LENG IMPF ≈ MT וְאַתְחַנֵּן IMPF (see §2.2.2.2) | ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 24 **להיראות** *lērāot nif* MT לְהִירָאוֹת *hif*

For what god is there in heaven or on earth who can do such works and mighty acts as yours? ²⁵Let me go over, I pray you, and see the good land that is beyond the Yordan, that goodly mountain, and Lebanon.’ ²⁶But Shema was angry with me because of you and would not listen to me. :> — —

And Shema said to me, ‘Let it suffice you. Speak no more to me of this matter. ²⁷Get up *to* the top of Affasga and lift up your eyes westward and northward and southward and eastward, and behold with your eyes, for you shall not go over this Yordan. ²⁸But charge Ye’usha, and encourage him, and strengthen him, for he shall go over before this people, and he shall cause them to inherit the land which you shall see.’ ²⁹So we abode *in Giyya* opposite Bet-fūr. :> — —

4

¹And now, O Yishra’el, listen to the statutes and to the ordinances which I teach you, to do them, that you may live and go in and possess the land which Shema, the God of your fathers, gives you. ²You shall not add

אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתיך ²⁵אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנון ²⁶ויתעבר יהוה בי למענכם ולא שמע אלי: < — —

ויאמר יהוה אלי רב לך אל תוסיף דבר אלי עוד בדבר הזה ²⁷עלה אל ראש הפסגה ושם עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבר את הירדן הזה ²⁸וצוי את יהושע וחזקהו ואמצוהו כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחל אתם את הארץ אשר תראה ²⁹ונשב בגיא מול בית פעור: < — —

ד

¹ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיון ובאתם וירשתם את הארץ אשר יהוה אלהי אבותיכם נתן לכם ²לא תוסיפו

27 אל MT minus | 28 wṣābi IMV (GSH §2.11.12) ≈ MT וְצוֹ SHORT IMV (see §2.2.2.2) | בגיא 29 | 4.1 תִּיּוֹן tiyyon ≈ MT תִּיּוֹן – PARAG nun
afgiyyā PREP ב- + PROP N giyyā] MT בְּגִיָּא ‘in the valley’

to the word which I command you **today**, neither shall you diminish from it, that you may keep the commandments of Shema your God which I command you. ³Your eyes have seen what Shema did because of Bāl-fūr, for all the men that followed Bāl-fūr, Shema your God has destroyed them from your midst. ⁴But you that did cleave to Shema your God are alive everyone of you this day. :>— —

⁵**See**, I have taught you statutes and ordinances, as Shema my God commanded me, that you should do so in the land which you are going into to take possession of it. ⁶Keep them and do them, for this is your wisdom and your understanding in the sight of the peoples that shall hear all these statutes, and say, 'Surely this great nation is a wise and understanding people.' ⁷For what great nation is there, that has a god so near to them as Shema our God is whenever we call upon him? ⁸And what great nation is there, that has statutes and ordinances so righteous as all this law which I set before you this day? :>— —

על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם **היום** ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם ³עיניכם הראות את אשר עשה יהוה בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו יהוה אלהיך מקרבך ⁴ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום: <— —

⁵**ראו** למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני יהוה אלהי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה ⁶ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעו את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ⁷כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כיהוה אלהינו בכל קראנו אליו ⁸ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום: <— —

2 היום MT minus | 5 ראו *rē'u* PL] MT רִאָּה SG | 6 היא ≈ MT הָיָא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | ישמעו *yīsmā'u* ≈ MT יִשְׁמְעוּ + PARAG *nun* | חכם *ākom* ≈ MT חָכָם ‖

⁹Only take heed to yourself and keep your soul diligently, lest you forget the things which your eyes saw, and lest they depart from your heart all the days of your life, but make them known to your children and your children's children. ¹⁰The day that you stood before Shema your God in Ureb when Shema **said** to me, 'Gather the people to me, and I will make them hear my words, so that they may learn to fear **me** all the days that they live upon the earth, and that they may teach their children.' ¹¹And you came near and stood at the foot of the mountain, and the mountain burned with fire to the **heart** of heaven, [with] darkness, cloud, and thick darkness. :>— —

¹²And Shema spoke to you out of the midst of the fire. You heard the voice of words, but you saw no form, nothing but a voice. ¹³And he declared to you his covenant which he commanded you to perform, the ten commandments, and he wrote them on two tablets of stone. ¹⁴And Shema commanded me at that time to teach you statutes and ordinances, that you might do them in the land which

⁹רק השמר לך ושמור נפשך מאד
פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן
יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך
ולבני בניך ¹⁰יום אשר עמדת לפני יהוה
אלהיך בחורב **באמר** יהוה אלי הקהל לי
את העם ואשמיעם את דברי אשר ילמדון
ליראה **אתי** כל הימים אשר הם חיים על
האדמה ואת בניהם ילמדון ¹¹ותקרבון
ותעמדון תחת ההר וההר בער באש עד
לבב השמים חשך ענן וערפל: <— —

¹²וידבר יהוה אליכם מתוך האש
קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם
ראים זולתי קול ¹³ויגד לכם את בריתו
אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים
ויכתבם על שני לוחת אבנים ¹⁴ואתי צוה
יהוה בעת ההיא ללמד אתכם חקים
ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר

בְּאֵמַר MT [GSH §2.14.9] **באמר** ¹⁰ *bē'ūmar* PT (INF? GSH §2.14.9) | *wšēmor* INF (GSH §2.11.4) ≈ MT וְשִׁמֹּר ⁹ *ittī* PREP 'with' (|| Gen. 32.12) MT אִתִּי ¹¹ *lēbāb* MT **לבב** ¹¹ | *ābānīm* (= אֲבָנִים ¹³ | *lēbāb* MT **לבב** ¹¹ | *ābānīm* MT [אֲבָנִים]) + DEF | *hāhā* MT ≈ ¹⁴ *hāhā* (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

you go over to possess. ¹⁵Take then good heed to yourselves, for you saw no manner of form on the day that Shema spoke to you in Ureb out of the midst of the fire, ^[16]lest you act corruptly, and make yourselves a graven image in the form of any figure, the likeness of male or female, ¹⁷the likeness of any beast that is on the earth, the likeness of any winged bird that flies in the heavens, ¹⁸the likeness of anything that creeps on the ground, the likeness of any *fish* that is in the water under the earth, ¹⁹and lest you lift up your eyes to heaven, and when you see the sun and the moon and the stars, all the host of heaven, you be drawn away and worship them and serve them, [things] which Shema your God has allotted to all the peoples under the whole heaven. ²⁰But Shema has taken you and brought you out of the iron furnace, out of Miṣrem, to be to him a people of inheritance, as at this day. :>— —

²¹Furthermore, Shema was angry with me because of you, so that I should not go over the Yarden, and that I should not go into the good land which Shema your God gives you

אתם עברים שמה לרשתה ¹⁵ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחורב מתוך האש ^[16]פן תשחתון. ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה ¹⁷תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעף בשמים ¹⁸תבנית כל רמש באדמה תבנית כל *דגי* אשר במים מתחת לארץ ¹⁹ופן תשא עיניך השמים וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחווית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים ²⁰ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה: <— —

²¹ויהוה התאנף בי על דבריכם » « לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר יהוה אלהיך נתן לך

17 עפ"י תע"ף *tāf* MT ≈ עו"ף תע"ף MT | 18 *dēgi* PL CSTR] MT דגה SG F ABS ↓ | 19 *aššāmam* MT ≈ השמים MT | 21 » « MT וישבע 'and he swore' | 21 » « MT וישבע 'and he swore' + DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2)

for an inheritance. ²² For I must die in this land. I must not go over the Yarden, but you shall go over and possess that good land. ²³ Take heed to yourselves, lest you forget the covenant of Shema your God, which he made with you, and make a graven image in the form of anything which Shema your God has forbidden you. ²⁴ For Shema your God is a devouring fire, a jealous God. :>— —

²⁵ When *you* shall beget children and children's children, and you shall have been long in the land and shall corrupt yourselves, and make a graven image in the form of anything, and shall do that which is evil in the sight of Shema *your* God, to provoke him to anger, ²⁶ I call heaven and earth to witness against you this day, that you shall soon utterly perish from off the land which you are going over the Yarden to take possession of it. You will not prolong your days in it, but shall utterly be destroyed. ²⁷ And Shema will scatter you among the peoples, and you shall be left few in number among the nations, where Shema shall lead you away. ²⁸ And there you shall serve gods, the work of men's hands, wood and stone, which neither see, nor hear, nor eat, nor smell.

נחלה ²² כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת ²³ השמרו לכם פן תשכחו את ברית יהוה אלהיכם אשר כרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוץ יהוה אלהיך ²⁴ כי יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: <— —

²⁵ כי תולידו בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיכם להכעיסו ²⁶ העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכון ימים עליה כי השמד תשמדון ²⁷ והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג יהוה אתכם שמה ²⁸ ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא ירחיון

25 תולידו *tūlīdu* PL] MT תוליד SG | אלהיכם + PRON PL] MT אֱלֹהֵיךָ + PRON SG | 28 רי"ח *yāriyyon hif* ירחיון 28
≈ MT יִרְחִינָּה (PHON)

²⁹ But from there *you shall ask after* Shema your God, *and you shall find him*, when you seek after him with all your heart and with all your soul. ³⁰ When you are in tribulation, and all these things have come upon you, in the latter days you shall return to Shema your God and obey his voice. ³¹ For Shema your God is a merciful God. He will not fail you or destroy you or forget the covenant of your fathers which he swore to them. :>— —

³² For ask now of the days that are past, which were before you, since the day that God created man upon the earth, and from one end of heaven to the other, *whether there has been* [any such thing] as this great thing is, or has been heard like it. ³³ Did ever a people hear the voice of a *living* God speaking out of the midst of the fire, as you have heard, and live? ³⁴ Or has God attempted to go and take him a nation from the midst of [another] nation, by trials, by signs, and by wonders, and by war, and by a mighty hand,

²⁹ **ובקשת** משם את יהוה אלהיך **ומצאתו** כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך ³⁰ בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד יהוה אלהיך ושמעת בקולו ³¹ כי אל רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם: <— —

³² כי שאל נא לימים הראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים **הן היה** כדבר הגדול הזה או הנשמע כמהו ³³ השמע עם קול אלהים **חיים** מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי ³⁴ או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באתות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה

²⁹ **ובקשת** SG] MT וּבְקִשְׁתֶּם PL | **ומצאתו** *wmašattu* PF + PRON 3MSG] MT וּמָצָאתָ PF 'you shall find' | **הן היה** | (see §4.1.3.2.5) DEF – ראשונים MT ≈ הראשונים ³² | **ובצר** (*wafṣār*] MT (= ³⁰ **בצר** ^) INTERROG + *qal* PF] MT הֲנִהְיָה INTERROG *he* + *nif* PF '(as this) has happened?' | ³³ **חיים** *ayyam*] MT minus ↓

and by an outstretched arm, and by great *sights*, according to all that Shema your God did for you in Mišrem *before your eyes?* :> — —

³⁵To you it was shown, that you might know that Shema is God. There is none else besides him. ³⁶Out of heaven he let you hear his voice, that he might instruct you, and upon earth he let you see his great fire, and you heard his words out of the midst of the fire. ³⁷And because he loved your fathers, therefore he chose *their descendant after them* and brought you out with his presence *and with his great power*, out of Mišrem, ³⁸to drive out nations greater and mightier than you from before you, to bring you in, to give you their land for an inheritance, as at this day. ³⁹Know therefore this day, and lay it to your heart, that Shema is God in heaven above and upon the earth beneath. There is none else. ⁴⁰And you shall keep his statutes and his commandments, which I command you this day, that it may go well with you and with your children after you, and that you may prolong your days in

ובזרוע נטויה ובמראים גדלים ככל אשר עשה לכם יהוה אלהיכם במצרים לעיניכם: < — —

³⁵אתה הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד מלבדו ³⁶מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדלה ודבריו שמעת מתוך האש ³⁷ותחת כי אהב את אבותיך ויבחר בזרעם אחריהם ויוציאך בפניו ובכחו הגדול ממצרים ³⁸להוריש גוים גדלים ועצמים ממך מפניך להביאך לתת לך את ארצם נחלה כיום הזה ³⁹וידעת היום והשיבות אל לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד ⁴⁰ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על

34 *linikimma* לעיניכם | ↓ 'deeds of terror' מִרְאֵה נ יר"א ובמִרְאֵים MT [מִרְאֵה נ ר"א *wbāmārā'ām* ובמראים 34 + PRON PL] MT [לְעִינֶיךָ + PRON SG] | 36 הגדולה *aggādalla* ≈ MT [הגדולה 36 + PRON PL] MT [בְּיָרְעוּ + PRON SG] | 37 הזרעם *afzērā'imma* + PRON PL] MT [אֲחֵרָיו + PRON SG] | 38 אחריהם *ā'ūrīyyimma* + PRON PL] MT [בְּיָרְעוּ + PRON SG] | 39 וידעת היום והשיבות אל לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד ⁴⁰ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על

the land which Shema your God gives you forever.” :> — —

⁴¹ Then Mushi set apart three cities beyond the Yordan in the east, ⁴² that the murderer might flee there, anyone that kills his neighbour unwittingly, and did not hate him in time past, and in fleeing to one of *these* cities he might live: ⁴³ Buṣar in the wilderness, in the plain country, for the Reʿubenites, and Rimot in Gaʿlad for the Gadites, and Gulan in Bashan for the Manashites. ⁴⁴ And this is the law which Mushi set before the children of Yishraʿel: ⁴⁵ These are the testimonies, *the statutes* and the ordinances, which Mushi spoke to the children of Yishraʿel when they came out of Miṣrem, ⁴⁶ beyond the Yordan, in Giyya opposite Bet-fūr, in the land of Siyyon king of the Emarites, who *dwelt* at Ishbon, whom Mushi and the children of Yishraʿel struck down when they came out of Miṣrem. ⁴⁷ And they took his land in possession, and the land of Ūg king of Bashan, the two kings of the Emarites, who were beyond the Yordan to the east.

האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך כל הימים: < — —

⁴¹ אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרח השמש ⁴² לנוס שמה הרצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמול שלשום ונס אל אחת מן הערים **האלה** וחי ⁴³ את בוצר במדבר בארץ המישור לראובני ואת רמות בגלעד לגדי ואת גולן בבשן למנשי ⁴⁴ וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל ⁴⁵ אלה העדות **החקים** והמשפטים אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם ממצרים ⁴⁶ בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחון מלך האמרי אשר **ישב** בחשבון אשר הכה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים ⁴⁷ ויירשו את ארצו ואת ארץ עוג מלך הבשן שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מזרח השמש

41 MT ≈ מִזְרָחָה שָׁמַשׁ DIREC he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 42 MT ≈ *arrēšā* PT *qētal* ≈ הרצח | 43 MT // רמות | בוצר MT // 44 MT *āʾilla* **האלה** | 45 MT *lammānāši* GENT SUFF // למנשי | 46 MT *albāni* (לבני) | 47 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 48 MT *yāšāb* PF **ישב** | 49 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 50 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 51 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 52 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 53 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 54 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 55 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 56 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 57 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 58 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 59 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 60 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 61 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 62 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 63 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 64 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 65 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 66 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 67 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 68 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 69 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 70 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 71 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 72 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 73 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 74 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 75 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 76 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 77 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 78 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 79 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 80 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 81 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 82 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 83 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 84 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 85 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 86 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 87 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 88 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 89 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 90 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 91 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 92 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 93 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 94 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 95 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 96 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 97 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 98 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 99 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5) | 100 MT ≈ שָׁמַשׁ DEF (see §4.1.3.2.5)

⁴⁸From 'Ar^car, which is on the edge of the valley of the Arenan, as far as Mount Shiyyon—that is, 'Armon, ⁴⁹and all the 'Araba beyond the Yordan eastward as far as the sea of the 'Araba, *the Salt Sea*, under Ashadot-affasga. :>— —

5

¹ And Mushi called to all Yishraʿel and said to them: “Hear, O Yishraʿel, the statutes and the ordinances which I speak in your hearing this day, that you may learn them, and be careful to do them. ² Shema our God made a covenant with us in Ureb. ³ Shema did not make this covenant with our fathers, but with us, who are all of us here alive this day. ⁴ Shema spoke with you face to face in the mountain, out of the midst of the fire, ⁵ *as* I stood between Shema and you at that time, to show you the *words* of Shema, for you were afraid because of the fire, and did not go up into the mountain, saying, :>— —

6 I am Shema your God, who brought you out of the land of Misrem, out of the house of bondage. 7 A You shall have no other gods before me. 7 You shall not make yourself

48 מערער אשר על שפת נחל ארנן ועד
הר שיחון הוא חרמון 49 וכל הערבה עבר
הירדן מזרחה ועד ים הערבה **ים המלח**
תחת אשדות הפסגה: <— —

ה

1 ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר
 אליהם שמע ישראל את החקים ואת
 המשפטים אשר אנכי דבר באזניכם היום
 ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם 2 יהוה
 אלהינו כרת עמנו ברית בחורב 3 לא את
 אבותינו כרת יהוה את הברית הזאת כי
 אתנו אנחנו אלה פה היום כלנו חיים
 4 פנים בפנים דבר יהוה עמכם בהר מתוך
 האש 5 ואנכי עמד בין יהוה ובינכם בעת
 ההיא להגיד לכם את דברי יהוה כי
 יראתם מפני האש ולא עליתם בהר
 לאמר: —

⁶ אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. ⁷ לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ⁷ לא תעשה לך

[ואנכי 5 | (לכל) *alkal*] (= MT אֶל־כָּל 5.1 ↓ MT *minus* [ים המלח 49 | MT (PHON) שִׁיחַן // 48
MT אֶנְכִי | ו- אֶנְכִי MT ≈ *wbinkimma* ובינכם | (↓ Gen. 26.28) וְבִינֵיכֶם MT ≈ *ORTH*; see §§2.2.2.1;
4.1.3.1) | דְּבַר MT *PL* דְּבַר SG ‘the word’ דְּבַר]

a graven image, **or** any likeness [of anything] that is in heaven above, or that is in the earth beneath, or that is in the water under the earth. ⁸ You shall not worship nor serve them, for I, Shema your God, am a jealous God, visiting the iniquity of the fathers on the children, on the third and on the fourth generation of those who hate me, ⁹ and showing lovingkindness to thousands of those who love me and keep my commandments. ^{10 B} You shall not take the name of Shema your God in vain, for Shema will not hold him guiltless who takes his name in vain. :>— —

^{11 C} Observe the Sabbath day, **for it is holy**, as Shema your God commanded you. ¹² Six days you shall labour, and do all your work, ¹³ but the seventh day is a Sabbath to Shema your God. **In it** you shall not do any work: you, or your son, or your daughter, [**or**] your *man-servant*, or your maid-servant, [**or**] your *ox*, or your ass, or any of your cattle, or your stranger that is within your cities, that your man-servant and your maid-servant may rest as well as you.

פסל **וכל** תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ ⁸ לא תשתחוי להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבות על בנים **על** שלישים ועל רביעים לשנאי ⁹ ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי ¹⁰ לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא: <— —

¹¹ שמור את יום השבת **לקדשהו** כאשר צוך יהוה אלהיך ¹² ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ¹³ ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה **בו** כל מלאכה אתה ובנך ובתך **עבדך** ואמתך **שורך** וחמורך וכל בהמתך וגרך אשר בשעריך למען ינוח עבדך ואמתך כמוד

*רביעי *rēbiyyā'am* רביעים | + וַעַל MT [**על**] | (PHON) תִּשְׁתַּבֵּחַ MT \approx *tīštābbi* תשתחוי 8 | - וַכָּל MT [**וכל**] 7 | רַבִּיעִים MT [GSH §4.3.8] | 11 [**לקדשהו**] MT | (see Exod. 20.7) לְקַדְּשׁוֹ MT | 13 [**בו**] MT *minus* | **עבדך** MT [**עבדך**] | + וַשּׁוֹרְךָ MT [**שורך**] | + וַ

¹⁴And you shall remember that you were a servant in the land of Miṣrem, and Shema your God brought you out from there by a mighty hand and by an outstretched arm. Therefore Shema your God commanded you to keep the Sabbath day. :>— —

15 ^D Honour your father and your mother, as Shema your God commanded you, that your days may be long, and that it may go well with you in the land which Shema your God gives you.

16 ^E You shall not kill. ^F You shall *not* commit adultery. ^G You shall *not* steal.

^H You shall *not* bear false witness against your neighbour. 17 ^I You shall *not* covet your neighbour's *house*, neither *shall you covet* your neighbour's *wife*, his field, *his man-servant*, or his maid-servant, his ox, or his ass, or anything that is your neighbour's. :>— —

^{J 17a} And when Shema your God shall bring you into the land of the Ka'nanite to which you are entering to take possession of it, ^{17b} you shall set up large stones, and plaster them with plaster. ^{17c} And you shall write upon the stones

¹⁴וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים
ויוציאך יהוה אלהיך משם ביד חזקה
ובזרוע נטויה על כן צוך יהוה אלהיך
לעשות את יום השבת: — —

כְּבֹד אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר
צֻוֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִמְעַן יֵאָרִיכוֹן יָמֶיךָ וּלְמַעַן
יֵיטֵב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ ¹⁶ ה' לֹא תִרְצַח ¹ לֹא תִנְאַף ² לֹא
תִגְנֹב ³ לֹא תַעֲנֶה בִרְעֶךָ עַד שׁוֹא ¹⁷ ט' לֹא
תַחֲמַד בֵּית רֵעֶךָ וְלֹא תַחֲמַד אִשְׁתּוֹ רֵעֶךָ
שְׁדֵהוּ עֲבָדוֹ וְאִמְתּוֹ שׁוֹרוֹ וַחֲמוּרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר
לְרֵעֶךָ: < — —

17א ' והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל
ארץ הכנעני אשר אתה בא שמה לרשתה
17ב והקמת לך אבנים גדלות ושדת
אתם בשיד 17ג וכתבת על האבנים את

וְלֹא תִתְאָוֶה MT [ולא תחמד אשת | MT אִשְׁתְּ [בית | ו + וְלֹא MT [לא 17 | ו + וְלֹא MT [2°, 3°, 4° לא 16
 MT [והיה ... שכס 17a-h | ו + וְעֵבְדוּ MT [עבדו | MT 'and you shall not desire your [neighbour's] house' בְּיֵית
 minus (Deut. 7.1; 27.2-7; 11.30)

all the words of this law. ^{17d} And when you have passed over the Yarden, you shall set up these stones, which I command you this day, in [Mount] Ārgarizem. ^{17e} And there you shall build an altar to Shema your God, an altar of stones; you shall lift up no iron tool upon them. ^{17f} You shall build an altar to Shema your God of unhewn stones, and you shall offer burned offerings on it to Shema your God. ^{17g} And you shall sacrifice peace offerings, and shall eat there. And you shall rejoice before Shema your God. ^{17h} That mountain beyond the Yarden, behind the way of the setting of the sun, in the land of the Ka'nanites who live in the 'Araba, opposite Galgal, beside Alon-mura, opposite Ashkem.' :> — —

¹⁸ These words Shema spoke to all your assembly in the mountain out of the midst of the fire, [with] **darkness**, cloud, and thick darkness, [with] a great voice, and he added no more. And he wrote them upon two tablets of stone, and gave them to me. ¹⁹ And when you heard the voice out of the midst of the darkness, while the mountain was burning with fire, you came near to me, all the heads of your tribes,

כל דברי התורה הזאת ^{17d} והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהרגריזים ^{17e} ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבנים. לא תניף עליהם ברזל ^{17f} אבנים שלמות תבנה את מזבח יהוה אלהיך והעלית עליו עלות ליהוה אלהיך ^{17g} וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך ^{17h} ההר ההוא בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלון מורא מול שכם: < — —

¹⁸ את הדברים האלה דבר יהוה אל כל קהלכם בהר מתוך האש **חשך** ענן וערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי ¹⁹ ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך וההר בער באש ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם

¹⁸ **חשך**] MT minus ↓

and your elders,²⁰ and you said, 'Behold, Shema our God has shown us his glory, and his greatness, and we have heard his voice out of the midst of the fire. We have seen this day that God does speak with man, and he lives.²¹ Now therefore why should we die? For this great fire will consume us. If we hear the voice of Shema our God any more, then we shall die.²² For who is there of all flesh, that has heard the voice of the living God speaking out of the midst of the fire, as we have, and has still lived?²³ Go near and hear all that Shema our God shall say, and *you* will speak to us all that Shema our God will speak to you, and we will hear it and do it.'²⁴ And Shema heard the voice of your words when you spoke to me. :> — —

And Shema said to me, 'I have heard the voice of the words of this people, which they have spoken to you. They have well said all that they have spoken.²⁵ Oh that there were such a heart in them, that they would fear *me*, and keep my commandments always, that it might be well with them, and with their children forever!²⁶ Go say to them, 'Return to your tents.'

וזקניכם²⁰ ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו את כבודו את גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי²¹ ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם יספים אנחנו לשמע את קול יהוה אלהינו עוד ומתנו²² כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כמונו וחי²³ קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר יהוה אלהינו **ואתה** תדבר אלינו את כל אשר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו²⁴ וישמע יהוה את קול דבריכם בדברכם אלי: < — —

ויאמר יהוה אלי שמעתי את קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל אשר דברו²⁵ מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה **אתי** ולשמר את **» «** מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעולם²⁶ לך אמר להם שובו לכם לאהליכם

20 wit (= MT וַיֹּאמֶר) + ו | 23 wāttā] MT וַיֹּאמֶר | 25 itti PREP 'with' (|| Gen. 32.12) MT **אתי** | 26 לך אמר להם שובו לכם לאהליכם | MT כָּל **» «** | ACC NOTA

²⁷ But you, stand here by me, and I will speak to you all the commandment, *the statutes*, and the ordinances, which you shall teach them, that they may do them in the land which I give them to possess.’ ²⁸ You shall be careful to do therefore as Shema your God has commanded you. You shall not turn aside to the right hand or to the left. ²⁹ You shall walk in all the way which Shema your God has commanded you, that you may live, and that it may be well with you, and that you may prolong your days in the land which you shall possess. :>— —

6

¹ Now this is the commandment, the statutes, and the ordinances, which Shema your God commanded to teach you, that you might do them in the land to which you go over to possess, ² that you might fear Shema your God, to keep all *his statutes* and his commandments, which I command you *today*, you and your son and your son’s son, all the days of your life, and that your days may be long. ³ Hear therefore, O Yishra’el, and be careful to do [it], that it may be well with you, and that *you may increase* mightily,

27 [החקים] MT + וְהַחֲקִים | 29 תֵּלְאֶכֶן *tēlākon* ≈ MT תֵּלְכֶם – PARAG *nun* 6.2 את *at* PREP ‘with’ (|| Gen. 32.12) MT אֶת *NOTA ACC* | [חֲקִי] *aqqo* N M [חֲקָה] MT חֲקִי *minus* || 3 תִּרְבִּי *tirbi* SG] MT תִּרְבֶּן PL + PARAG *nun*

²⁷ ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה **החקים** והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה ²⁸ ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסורו ימין ושמאל ²⁹ בכל הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם תלכון למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון: <— —

1

¹ וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ² למען תירא **את** יהוה אלהיך לשמר את כל **חקיו** ומצותיו אשר אנכי מצוך **היום** אתה ובנך ובן בנך כל ימי חיך ולמען יאריכון ימך ³ ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר **תרבה** מאד

as Shema, the God of your fathers, has promised you, [in] a land flowing with milk and honey. :>— —

⁴ Hear, O Yishra'el: Shema our God is one Shema. ⁵ And you shall love Shema your God with all your heart, and with all your soul, and with all your might. ⁶ And these words which I command you this day shall be upon your heart. ⁷ And you shall teach them diligently to your children, and shall talk of them when you sit *in the house*, when you walk by the way, when you lie down, and when you rise up. ⁸ And you shall bind them for a sign upon *your hands*, and they shall be for frontlets between your eyes. ⁹ And you shall write them upon the door-posts of *your houses* and upon your gates. :>— —

¹⁰ And it shall be, when Shema your God shall bring you into the land which he swore to your fathers, to Ab'ram, to Ye'šaq, and to Yāqob, to give you, great and goodly cities which you did not build, ¹¹ *houses* full of all good things which you did not fill, *cisterns* hewn out, which you did not hew, vineyards and olive-trees which you did not plant, and you shall eat and be full, ¹² then take heed

כאשר דבר יהוה אלהי אבותיך לך ארץ
זבת חלב ודבש: <— —

⁴ שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה
אחד ⁵ ואהבת את יהוה אלהיך בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ⁶ והיו
הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום
על לבבך ⁷ ושננתם לבניך ודברת במ
בשבתך בבית בלכתך בדרך בשכבך
ובקומך ⁸ וקשרתם לאות על ידיך והיו
לטטפות בין עיניך ⁹ וכתבתם על מזוזות
בתיך ובשעריך: <— —

¹⁰ והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל
הארץ אשר נשבע לאבותיך לאברהם
ליצחק וליעקב לתת לך ערים גדלות
וטובות אשר לא בנית ¹¹ בתים מלאים
כל טוב אשר לא מלאת בורות חצובים
אשר לא חצבת כרמים וזיתים אשר
לא נטעת ואכלת ושבעת ¹² השמר לך

וּבְשֹׁכְבְּךָ MT [בשכבך] | וּ + וּבְלִכְתְּךָ MT [בלכתך] | MT בְּבֵיתְךָ N DEF] babbət N DEF] בבית 7
וּ + | 8 yēdāk PL] MT יָדְךָ SG 'your hand' | 9 battək PL] MT בְּתִיךָ SG 'your house' | 11 בתים
וּ + | MT וּבִרְתָּ [בורות] | וּ + | MT וּבְתָאִים

lest you forget Shema *your God* who brought you out of the land of Mišrem, out of the house of bondage. ¹³ You shall fear Shema your God, and him you shall serve, and shall swear by his name. ¹⁴ You shall not go after other gods, of the gods of the peoples that are round about you, ¹⁵ for Shema your God in your midst is a jealous God, lest the anger of Shema your God be kindled against you, and he destroy you from off the face of the earth. ¹⁶ You shall not try Shema your God, as you tried [him] in Massa. ¹⁷ You shall diligently keep the commandments of Shema your God, and his testimonies and his statutes, which he has commanded you. ¹⁸ And you shall do that which is right and good in the sight of Shema *your God*, that it may be well with you and that you may go in, and possess the good land which Shema swore to your fathers, ¹⁹ to thrust out all your enemies from before you, as Shema has spoken. :>— —

²⁰ *And it shall be*, when your son asks you in time to come, saying, 'What mean the testimonies, the statutes and the ordinances, which

פן תשכח את יהוה **אלוהיך** אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים ¹³ **את** יהוה אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע ¹⁴ לא תלכו אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבתיכם ¹⁵ כי אל קנא יהוה אלהיך בקרבך פן יחר אף יהוה אלהיך בך והשמידך מעל פני האדמה ¹⁶ לא תנסו את יהוה אלהיכם כאשר נסיתם במסה ¹⁷ שמר תשמרון את מצות יהוה אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צוך ועשית הישר והטוב בעיני יהוה **אלהיך** ¹⁸ למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטובה אשר נשבע יהוה לאבתך ¹⁹ להדיף את כל איביך מפניך כאשר דבר יהוה: <— —

²⁰ **והיה** כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות **החקים** והמשפטים אשר

12 **אלהיך** MT minus | 13 **את** at PREP 'with' (↓ Gen. 32.12) MT אַתּ NOTA ACC | 15 **חר** *qal* חר"י *yār* יחר 15 | 17 שמר *šāmār qal* INF ABS ≈ MT שָׁמַר *qal* IMPF חר"י יִשְׁמַר MT | 18 **אלהיך** MT minus | 19 להדיף *lidaf* חר"י דו"ף *hif* (GSH §2.14.13) ≈ MT להִדִּיף *qal* | 20 **והיה** MT minus | **החקים** MT וְהַחֲקִים + וְהַחֲקִים

צוה יהוה אלהינו אתכם ²¹ ואמרת לבנך
עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו
יהוה ממצרים ביד חזקה ²² ויתן יהוה
אותת ומופתים גדלים ורעים במצרים
בפרעה ובכל ביתו לעינינו ²³ ואתנו הוציא
משם למען הביא אתנו לתת לנו את
הארץ אשר נשבע **יהוה** לאבותינו ²⁴ ויצונו
יהוה לעשות את כל החקים האלה ליראה
את יהוה אלהינו לטוב לנו כל הימים
ולהחיותנו כיום הזה ²⁵ וצדקה תהיה לנו
כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת
לפני יהוה אלהינו כאשר צונו: — —

١

¹ כי יביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונשל גוים רבים מפניך החתי והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי והחוי והיבوسی שבעה גוים רבים ועצמים ממך ² ונתנם יהוה אלהיך

חִי"י *wliyyūtīnu* **וְלַחֲיִיתָנוּ** | MT **אֶת** NOTA ACC | *at* PREP 'with' (‖ Gen. 32.12) | **אֶת** 24 | MT *minus* [יהוה] 23
 וּ - *pi* חִי"י לַחֲיִיתָנוּ MT *hif*

before you, and you strike them down, then you must utterly destroy them. You shall make no covenant with them and show them no mercy. ³You shall not make marriages with them; your daughter you shall not give to his son, or his daughter you shall not take to your son. ⁴For he will turn away your son from following me, *that he may serve* other gods, and the anger of Shema will be kindled against you, and he will destroy you quickly. ⁵But thus *you shall deal* with them: You shall break down their altars, and dash in pieces their pillars, and hew down their Asherim, and burn their graven images with fire. ⁶For you are a *holy* people to Shema your God, *and* Shema your God has chosen you to be a people for his own possession above all peoples that are upon the face of the earth. :>— —

⁷Shema did not set his love upon you or choose you because you were more in number than any people, for, *oh*, you were the fewest of all peoples, ⁸but because Shema loves you, and because he would keep the oath which he swore to your fathers, has Shema brought you out with a mighty hand

לפניך והכיתם החרים תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם ³ ולא תתחתן במ בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך ⁴ כי יסיר את בנך מאחרי *ועבד* אלהים אחרים וחרה אף יהוה בכם והשמידך מהר ⁵ כי אם כה *תעשה* להם מזבחתיים תתצון ומצבתיים תשברון ואשריהם תגדעון ופסליהם תשרפון באש ⁶ כי עם *קדש* אתה ליהוה אלהיך *ובך* בחר יהוה אלהיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה: <— —

⁷ לא מרבכם מכל העמים חשק יהוה בכם ויבחר בכם כי אתם *המעט* מכל העמים ⁸ כי מאהבת יהוה אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם הוציא יהוה אתכם ביד חזקה

7.4 *ועבד* SG] MT וְעָבַדוּ PL | 5 *תעשה* SG] MT תַּעֲשֶׂה PL | תתצון ≈ MT תִּתְּצֻן – PARAG *nun* | תשברון ≈ MT תִּשְׁבְּרוּן – PARAG *nun* | 6 *קדש* qādaš N [קֹדֶשׁ*] MT קָדוֹשׁ ADJ ‘holy’ | *ובך* MT בְּךָ ו- | 7 *המעט* a māṭ EXCLAM *he* (LOT IIIa, 108; GSH §6.3.2)] MT הַמְעַט DEF

and redeemed you out of the house of bondage, from the hand of Faru king of Mišrem. ⁹Know therefore that Shema your God he is God, the faithful God, who keeps covenant and lovingkindness with those who love him and keep his commandments to a thousand generations, ¹⁰and repays those who hate him *while they are living*, by destroying them. He will not be slack with *them who hate him*. He will repay them *while they are living*. ¹¹You shall therefore keep the commandment, the statutes and the ordinances, which I command you this day, to do them. :>— —

¹²And because you listen to these ordinances and keep and do them, Shema your God will keep with you the covenant and the lovingkindness which he swore to your fathers. ¹³And he will love you, and bless you, and multiply you. He will also bless the fruit of your body and the fruit of your ground, your grain, *your new wine*, and your oil, the increase of your cattle, and the young of your flock, in the land which *Shema* swore to your fathers to give you. ¹⁴You shall be blessed above all peoples.

ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים ⁹ וידעת כי יהוה אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור ¹⁰ ומשלם לשנאיו *על* פניו להאבידו לא יאחר *לשנאיו על* פניו ישלם לו ¹¹ ושמרת את המצוה *את* החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם: <— —

¹² והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יהוה אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך ¹³ ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך *תירשך* ויצהרך שגר אלפיך ועשתרות צאנך על האדמה אשר נשבע *יהוה* לאבתך לתת לך ¹⁴ ברוך תהיה מכל העמים

MT [תירשך] 13 | + וְאֵת MT [את] 11 | אֶל MT [על] 1°, 2° | SG לְשִׁנְאוֹ MT [alšānn'āo] 2° לְשִׁנְאוֹ 10
minus MT [יהוה] | + וְתִירְשֶׁךָ

There shall not be male or female barren among you, or among your cattle. ¹⁵ And Shema will take away from you all sickness, and none of the evil diseases of Mišrem which you know, will he put upon you, but will lay them upon all those who hate you. ¹⁶ And you shall consume all the peoples that Shema your God shall deliver to you. Your eye shall not pity them, neither shall you serve their gods, for that will be a snare to you. :>— —

¹⁷ If you shall say in your heart, "These nations are more than I; *how* can I dispossess them?" ¹⁸ you shall not be afraid of them, [but] you shall well remember what Shema your God did to Faru and to all Mišrem, ¹⁹ the great trials which your eyes saw, *the signs*, and the wonders, and the mighty hand, and the outstretched arm, whereby Shema your God brought you out, so shall Shema your God do to all the peoples of whom you are afraid. ²⁰ Moreover Shema your God will send the hornet among them, until they that are left and hide themselves perish from before you. ²¹ You shall not be in dread of them, for Shema your God is in your midst, a great and terrible God. ²² And Shema your God will cast out

לא יהיה בד עקר ועקרה ובבהמתך ¹⁵ והסיר יהוה ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בד ונתנם בכל שנאיך ¹⁶ ואכלת את כל העמים אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תחוס עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך: <— —

¹⁷ כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני **איך** אוכל להורישם ¹⁸ לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה יהוה אלהיך לפרעה ולכל מצרים ¹⁹ המסות הגדלות אשר ראו עיניך **האתות** והמופתים והיד החזקה והזרוע הנטויה אשר הוציאך יהוה אלהיך כן יעשה יהוה אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם ²⁰ וגם את הצרעה ישלח יהוה אלהיך במ עד אבד הנשאים והנסתרים מפניך ²¹ לא תערץ מפניהם כי יהוה אלהיך בקרבך אל גדול ונורא ²² ונשל יהוה אלהיך את

ו + וְהֵאֵתָהּ MT [האתות] 19 | אִיכָּה MT [איך] 17

those nations from *before* you little by little. You may not consume them at once, lest the beasts of the field increase upon you. ²³ But Shema your God will deliver them up before you and will throw them into great confusion, until *he destroys them*. ²⁴ And he will deliver their kings into your hand, and you shall make their name perish from under heaven. No man shall be able to stand *before* you, until you have destroyed them. ²⁵ The graven images of their gods you shall burn with fire. You shall not covet the silver or the gold that is on them, or take it for yourselves, lest you be ensnared by it, for it is *abominations* to Shema your God. ²⁶ And you shall not bring an abomination into your house, and become devoted to destruction like it. You shall utterly detest it, and you shall utterly abhor it, for it is devoted to destruction. :>— —

8

¹ All the commandment which I command you this day you shall be careful to do, that you may live and multiply, and go in and possess the land which

הגוים האלה מלפניך מעט מעט לא תוכל כלותם מהר פן תרבה עליך חית השדה ונתנם יהוה אלהיך לפניך והמם מהמה גדלה עד השמידם ²⁴ ונתן מלכיהם בידך ואבדת את שמם מתחת השמים לא יתיצב איש לפניך עד השמידך אתם ²⁵ פסלי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת יהוה אלהיך הוא ²⁶ ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא: <— —

ח

¹ כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר

≈ (GSH §4.2.3.10) *מְהֵמָה *mā'mā* מהמה 23 | מִפְּנֵיךְ MT [מלפניך] | הָאֵל MT [האלה 22] | (¶ Gen. 19.8) | מְהֵמָה MT | מְהֵמָה MT | מְהֵמָה MT | *ašmīdimma hif* PF 3MSG/INF [השמידם] MT | *nif* INF 'until they are destroyed' | *tuwwēbot* PL [תועבת 25] | מִפְּנֵיךְ MT [לפניך 24] | SG תועבת MT

Shema swore to your fathers. ² And you shall remember all the way which Shema your God has led you these forty years in the wilderness, that he might humble you, testing you to know what was in your heart, whether you would keep his commandments, or not. ³ And he humbled you and let you hunger and fed you with manna, which you did not know, nor did your fathers know, that he might make you know that man does not live by bread alone, but by everything that proceeds out of the mouth of Shema does man live. ⁴ Your clothing did not wear out upon you, and *your feet* did not swell these forty years. :>— —

⁵ And you shall consider in your heart that as a man disciplines his son, so Shema your God disciplines you. ⁶ And you shall keep the commandments of Shema your God, to walk in his ways and to fear *him*. ⁷ For Shema your God brings you to a good *and broad* land, a land *of brooks of* water, of fountains and springs, flowing in valleys and hills; ⁸ a land of wheat and barley, *vines, fig-trees,* and pomegranates, a land of olive-trees

נשבע יהוה לאבותיכם² וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך יהוה אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענותך לנסותך לדעת » » אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא³ ויענך וירעבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעו אבותיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם⁴ שמתלך לא בלחה מעליך **ורגליך** לא בצקה זה ארבעים שנה: < — —

⁵ וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר
איש את בנו יהוה אלהיך מיסרך ⁶ ושמרת
את מצות יהוה אלהיך ללכת בדרכיו
וליראה **אתו** ⁷ כי יהוה אלהיך מביאך אל
ארץ טובה **ורחבה** ארץ **נחליה** מים עינות
ותהומות יצאים בבקעה ובהר ⁸ ארץ חטה
ושערה **גפן תאנה** ורמון ארץ זית שמן

8.2 לנסות[^] (= MT לִנְסוּתָךְ) *walnassūtāk* (ולנסותך) + ו | « » MT אַת | 3 ידעו PF ≈ MT יִדְעוּן PF + PARAG
nun | 4 רגליך *wrēgālāk* PL MT וְרַגְלֶךָ SG 'and your foot' | 6 אתו *ittu* PREP 'with' (↓ Gen. 32.12) MT אִתּוֹ
NOTA ACC | 7 ורחבה MT *minus* ↓ | נחליה[^] *nēlli* (= MT נַחְלֵי) | וְהַמּוֹת[^] (= MT וְהַמּוֹת) *tūmot*
(תהומות) -ו ↓ | 8 גפן MT וּגְפֵן + ו ↓ | ותאנה MT תֵּאֲנָה + ו

and honey, ⁹ a land in which you shall eat bread without scarceness, you shall not lack anything in it, a land whose stones are iron, and out of whose hills you may dig copper. ¹⁰ And you shall eat and be full, and you shall bless Shema your God for the good land which he has given you. :> — —

¹¹ Take heed lest you forget Shema your God in not keeping his commandments and his ordinances and his statutes, which I command you this day, ¹² lest when you have eaten and are full and have built goodly houses and dwelt [in them], ¹³ and when your herds and your flocks multiply, and your silver and your gold is multiplied, and all that you have is multiplied, ¹⁴ then your heart be lifted up, and you forget Shema your God, who brought you out of the land of Mišrem, out of the house of bondage, ¹⁵ who led you through the great and terrible wilderness, [with its] *fiery* serpents, *scorpions*, and thirsty ground where there was no water, who brought you water out of the rock of flint, ¹⁶ who fed you in the wilderness with manna, which your fathers did not know, that he might humble you and test you, to do you good

ודבש ⁹ ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת ¹⁰ ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך: — —

¹¹ השמר לך פן תשכח את יהוה אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום ¹² פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת ¹³ ובקרך וצאנך ירבון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה ¹⁴ ורם לבבך ושכחת את יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים ¹⁵ המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש *שרוף* *עקרב* וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש ¹⁶ המאכילך מן במדבר אשר לא ידעו אבותיך למען ענותך ולמען נסותך להטיבך

ו + יַעֲקֹב MT [עקרב] | (Num. 21.6,8) שָׁרָף MT N [שרוף] *šārof* PT PASS 15 | יִרְבֹּן MT | יִרְבֹּן יִרְבֹּן 13

in the end. ¹⁷ [Beware lest] you say in your heart, 'My power and the might of my hand has gotten me this wealth.' ¹⁸ But you shall remember Shema your God, for it is he that gives you power to get wealth, *that* he may establish his covenant which he swore to your fathers *to Ab'ram, to Ye'saq and to Yāqob*, as at this day. ¹⁹ And it shall be, if you shall forget Shema your God and walk after other gods and serve them and worship them, I testify against you this day that you shall surely perish. ²⁰ As the nations that Shema makes to perish before you, so shall you perish, because you would not obey the voice of Shema your God. :>— —

9

¹ Hear, O Yishra'el: You are to pass over the Yarden this day, to go in to dispossess nations greater and mightier than yourself, cities great and fortified up to heaven, ² a people great and tall, the sons of the Enaqem, whom you know and of whom you have heard said 'Who can stand before the sons of Enaq?' ³ Know therefore this day that Shema your God is he who goes over before you

באחריתך ¹⁷ ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה ¹⁸ וזכרת את יהוה אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל **ולמען** הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך **לאברהם ליצחק וליעקב** כיום הזה ¹⁹ והיה אם שכח תשכח את יהוה אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחוית להם העדתי בכס היום כי אבד תאבדון ²⁰ כגוים אשר יהוה מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון בקול יהוה אלהיכם: <— —

ט

¹ שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבוא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים גדלות ובצורות בשמים ² עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק ³ וידעת היום כי יהוה אלהיך הוא העבר לפניך

MT minus [לאברהם ליצחק וליעקב] | 1-1 MT [ולמען] 18

as a devouring fire. He will destroy them and he will bring them down before you. So shall you drive them out and make them perish quickly, as Shema has spoken to you. ⁴Do not say in your heart, after Shema your God has thrust them out *before* you, saying, 'For my righteousness Shema has brought me in to possess this land,' whereas for the wickedness of these nations Shema does drive them out before you. ⁵Not for your righteousness or for the uprightness of your heart are you going in to possess their land, but for the wickedness of these nations Shema is driving them out before you, and that he may establish the word which he swore to your fathers, to Ab'ram, to Ye'saq, and to Yāqob. :>— —

⁶Know therefore that Shema your God does not give you this good land to possess for your righteousness, for you are a stiff-necked people. ⁷Remember *and do not* forget how you provoked Shema your God to wrath in the wilderness. From the day that *you went out* of the land of Mišrem until you came to this place, you have been rebellious

אש אכלה הוא ישמידם והוא יכנעם לפניך והורשתם ואבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך ⁴ אל תאמר בלבבך בהדיף יהוה אליהיך אתם **מפניך** לאמר בצדקתי הביאני יהוה לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך ⁵ לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה יהוה » מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע » » לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: <— —

⁶ וידעת כי לא בצדקתך יהוה אליהיך נתן לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם קשה ערף אתה ⁷ זכור **ואל** תשכח את אשר הקצפת את יהוה אליהיך במדבר למן היום אשר **יצאתם** מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם

9.3 (= MT והוא) \bar{u} (הוא) | $yiknā'imma\ qal \approx$ MT hif יכניעם | $bīdāf$ דו"ף בהדיף 4 | hif (GSH §2.14.13) \approx MT qal הד"ף בהיף | **מפניך** MT | qal הד"ף בהיף | $zēkor$ זכור 7 | hif דו"ף בהדיף | hif (GSH §2.11.4) \approx MT IMV זכר | **ואל** MT | SG PL **יצאתם** | IMV זכר | SG PL **יצאתם**

against Shema. ⁸ Also in Ureb you provoked Shema to wrath, and Shema was angry with you to destroy you. :>— —

⁹ When I went up into the mountain to receive the tablets of stone, the tablets of the covenant which Shema made with you, then I abode in the mountain forty days and forty nights. I neither ate bread nor drank water.

¹⁰ And Shema delivered to me the two tablets of stone written with the finger of God, and on them were all the words which Shema spoke *to* you in the mountain out of the midst of the fire in the day of the assembly. ¹¹ And at the end of forty days and forty nights Shema gave me the two tablets of the covenant.

¹² And Shema said to me, 'Arise, get down quickly from here, for your people that you have brought out of Miṣrem have corrupted themselves. They have turned aside quickly out of the way which I commanded them. They have made themselves a molten *calf*.' :>— —

¹³ Furthermore Shema spoke to me, saying, 'I have seen this people, and behold, it is a stiff-necked people.

¹⁴ Let me alone, that I may destroy them and blot out their name from under

עם יהוה ⁸ ובחורב הקצפתם את יהוה ויתאנף יהוה בכם להשמיד אתכם: :<— —

⁹ בעלותי ההרה לקחת לוחת האבנים לוחת הברית אשר כרת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי ¹⁰ ויתן יהוה אלי את שני לוחת האבנים כתובים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר יהוה אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ¹¹ ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי את שני » « לוחת הברית ¹² ויאמר יהוה אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה: :<— —

¹³ ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא ¹⁴ הרף ממני ואשמידם ואמחה את שמם מתחת

MT minus [עגל 12] | 'the tables of stone' לַחֹת הָאֲבָנִים MT [» « 11] | 'with you' בְּעִמָּכֶם MT [אליכם 10]

heaven. And I will make of you a nation mightier and greater than they.’ ¹⁵ So I turned and came down from the mountain, and the mountain was burning with fire, and the two tablets of the covenant were in my two hands. ¹⁶ And I looked, and behold, you had sinned against Shema your God. You had made yourselves a molten calf. You had turned aside quickly out of the way which Shema had commanded you. ¹⁷ And I took hold of the two tablets and cast them out of my two hands and broke them before your eyes. :>— —

¹⁸ And I fell down before Shema as at the first, forty days and forty nights. I neither ate bread nor drank water, because of all *your sins* which you sinned in doing that which was evil in the sight of Shema to provoke him to anger. ¹⁹ For I was afraid of the anger and hot displeasure which Shema was wroth against you to destroy you. But Shema listened to me *that* time also. ²⁰ And Shema was very angry with Ārron, [wanting] to destroy him, and I prayed for Ārron also at the same time.

השמים ואעשה אתך לגוי עצום ורב ממנו¹⁵ ואפנה וארדה מן ההר וההר בער באש ושני לוחת הברית על שתי ידי¹⁶ ואראה והנה חטאתם ליהוה אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן הדרך אשר צוה יהוה אתכם¹⁷ ואתפשה בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם: — —

18 ואתנפלה לפני יהוה כראישונה
ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא
אכלתי ומים לא שתיתי על כל **חטאתיכם**
אשר חטאתם לעשות הרע בעיני יהוה
להכעיסו 19 כי יגרתי מפני האף והחמה
אשר קצף יהוה עליכם להשמיד אתכם
וישמע יהוה אלי גם בפעם **ההוא**
20 ובאהרן התאנף יהוה מאד להשמידו
ואתפללה גם בעד אהרן בעת ההיא

15 *wēfāna* IMPF ≈ MT וַאֲפֶן SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | וַאֲרִי LENG IMPF ≈ MT וַאֲרִי IMPF (see §2.2.2.2) | 16 *wērēʾi* IMPF ≈ MT וַאֲרִי SHORT IMPF (see §2.2.2.2) | 17 וַאֲתַפֵּשׂה LENG IMPF ≈ MT וַאֲתַפֵּשׂ IMPF (see §2.2.2.2) | 18 וַאֲתַנְפִּלֵּה LENG IMPF ≈ MT וַאֲתַנְפִּלֵּה IMPF (see §2.2.2.2) | חֲטָאִיכֶם *etāʾūtikimma* PL | MT חֲטָאִיכֶם SG | 19 הָהוּא *āhū* MT הָהוּא | 20 וַאֲתַפְּלֵה LENG IMPF ≈ MT וַאֲתַפְּלֵה IMPF (see §2.2.2.2) | הָהוּא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

²¹ And I took *your sins*, the calf which you had made, and burned it with fire and stamped it, *grinding* it very small, until it was as fine as dust, and I cast the dust of it into the brook that descended out of the mountain. ²² And at Tebara and at Massa and at Qabarot-attawwa you provoked Shema *to* wrath. ²³ And when Shema sent you from Qadesh-birna, saying, 'Go up and possess the land which I have given you,' then you rebelled against the commandment of Shema your God, and you did not believe him or obey his voice. ²⁴ You have been rebellious against Shema from the day that *he knew* you. :>— —

²⁵ So I fell down before Shema the forty days and forty nights that I fell down, because Shema had said he would destroy you. ²⁶ And I prayed to Shema, and said, 'O Lord Shema, do not destroy

²¹ ואת **חטאתיכם** אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרפה אתו באש ואכתה אתו **טחון** הייטב עד אשר דק לעפר ואשליכה את עפרו אל הנחל היורד מן ההר ²² ובתבערה ובמסה ובקברות התאווה מקצפים הייתם **את** יהוה ²³ ובשלח יהוה אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם ותמרו את פי יהוה אלהיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקולו ²⁴ ממרים הייתם עם יהוה מיום **דעתו** אתכם: <— —

²⁵ ואתנפלה לפני יהוה את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר יהוה להשמיד אתכם ²⁶ ואתפללה אל יהוה ואמרה אדני יהוה אל תשחית

21 **חטאתיכם** *ḥṭā'ūtikimma* PL] MT *ḥṭā'ūtāḵ* SG | | *וַאֲשַׁרְפָּה* IMPF ≈ MT *וַאֲשַׁרְפָּה* IMPF (see §2.2.2.2) | | *וַאֲכַתְהָ* IMPF ≈ MT *וַאֲכַתְהָ* IMPF (see §2.2.2.2) | | **טחון** *tā'on* PT PASS (*GSH* §2.12.11)] MT *טָחֹן* INF ABS | | *אֵיטֵב* ADV (*GSH* §6.3.2) ≈ MT *הֵיטֵב* (PHON) | | *וַאֲשַׁלֶּכְהָ* IMPF ≈ MT *וַאֲשַׁלֶּכְהָ* IMPF (see §2.2.2.2) | | **את** *at* PREP 'with'] MT *אֶת* NOTA ACC ↓ | | **דעתו** *dā'tu* // MT *מִקְדָּשׁ בְּרַנֶּעַ* | | ²² **את** *at* PREP 'with'] MT *אֶת* NOTA ACC ↓ | | ²³ **דעתו** *dā'tu* // MT *מִקְדָּשׁ בְּרַנֶּעַ* | | ²⁴ **דעתו** *dā'tu* // MT *מִקְדָּשׁ בְּרַנֶּעַ* | | ²⁵ ואתנפלה *u'tānāpālā* IMPF ≈ MT *וַאֲתַנַּפֵּל* IMPF (see §2.2.2.2) | | ²⁶ ואתפללה *u'tāpālālā* IMPF ≈ MT *וַאֲתַפְּלֵל* IMPF (see §2.2.2.2) | | *וַאֲמַרְהָ* IMPF ≈ MT *וַאֲמַרְהָ* IMPF (see §2.2.2.2) | | *תַּשְׁחִית* IMPF ≈ MT *תַּשְׁחִית* SHORT IMPF

your people and your inheritance, that you have redeemed through your greatness, that you have brought out of Mišrem with *your mighty hand*.²⁷ Remember your servants, Ab'ram, Ye'šaq, and Yāqob. Do not look to the stubbornness of this people, or to their wickedness or to their sin,²⁸ lest *the people of the land* from which you brought us out say, 'Because Shema was *not* able *to bring them* into the land which he promised to them, and because he hated them, he has brought them out to kill them in the wilderness.'²⁹ Yet they are your people and your inheritance, which you brought out *from Mišrem* by your great power and by your outstretched arm.' :> — —

10

¹ At that time Shema said to me, 'Hew two tablets of stone like the first, and come up to me on the mountain and make an ark of wood. ² And I will write on the tablets the words that were on the first tablets, which you broke, and you shall put them in the ark.'

עמד ונחלתך אשר פדית בגדלך אשר הוצאת ממצרים *בידך החזקה*²⁷ זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשה העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו²⁸ פן יאמרו *עם* הארץ אשר הוצאתנו משם *מבלתי* יכלת יהוה *להביא אתם* אל הארץ אשר דבר להם ומשנאתו אתם הוציאם להמיתם במדבר²⁹ והם עמד ונחלתך אשר הוצאת *ממצרים* בכחך הגדול ובזרועך הנטויה: < — —

י

¹ בעת ההיא אמר יהוה אלי פסל לך שני לוחות אבנים כראישונים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ² ואכתבה על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראישונים אשר שברת ושמתם בארון

קשה | IMV זֶכֶר MT ≈ (GSH §2.11.4) *zēkor* זכור²⁷ | 'with a mighty hand' בְּיָד חֲזָקָה MT [*בידך החזקה*] *qāšī* ≈ MT קָשִׁי (ORTH) | *minus* MT [*עם*]²⁸ | *minus* MT [*מבלתי*] | *minus* MT [*להביא אותם*] | *minus* MT [*ממצרים*]²⁹ | *minus* MT [*אכתב*] ≈ (LENG IMPF) ואכתבה² | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) הָיוּ ≈ MT ההיא^{10.1} | *minus* MT (see §2.2.2.2) IMPF

3 וַאֲעָשָׂה אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וּאִפְסָלָהּ שְׁנֵי
לְוַחַת אַבְנִים כְּרָאִישׁוֹנִים וְאָעֻלָּה הַהֵרָה
וּשְׁנֵי הַלְּוַחוֹת בִּידֵי⁴ וַיִּכְתֹּב עַל הַלְּוַחוֹת
כַּמְּכַתֵּב הָרָאִישׁוֹן אֶת עֶשְׂרֵת הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֲלֵיכֶם בַּהֵר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ
בְּיוֹם הַקֹּהֵל וַיִּתֵּן שְׁנֵי יְהוָה אֵלַי⁵ וְאִפְנָה
וְאֶרְדָּה מִן הָהָר וְאֶשְׁמָמָה אֶת הַלְּוַחוֹת
בְּאֲרוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיְהִיו שֵׁם כַּאֲשֶׁר צֻוֵּי
יְהוָה: — —

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְעוּ מִמִּסְרוֹת וַיֵּחָנוּ
בְּבֵנֵי יַעֲקֹב ⁷ מִשָּׁם נִסְעוּ וַיֵּחָנוּ הַגְּדֹגְדָה
מִשָּׁם נִסְעוּ וַיֵּחָנוּ בִּיטְבַתָּה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם.
מִשָּׁם נִסְעוּ וַיֵּחָנוּ בְּעֵבְרָנָה מִשָּׁם נִסְעוּ וַיֵּחָנוּ
בְּעִצְיֹון גִּבֹר מִשָּׁם נִסְעוּ וַיֵּחָנוּ בַּמַּדְבָּר צֶן
הָיָא קֹדֶשׁ. מִשָּׁם נִסְעוּ וַיֵּחָנוּ בְּהַר הָהָר

794

And Ārron *died there*, and he was buried there. And Elāzar his son ministered in the priest's office in his stead. :>— —

⁸At that time Shema set apart the tribe of Libi to bear the ark of the covenant of Shema, to stand before Shema to minister to him and to bless in his name, to this day. ⁹Therefore Libi has no portion or inheritance with his brothers; Shema is his inheritance, as Shema your God said to him. ¹⁰And I stayed on the mountain, as at the first time, forty days and forty nights, and Shema listened to me *that* time also, *and* Shema was unwilling to destroy you. ¹¹And Shema said to me, 'Arise, take your journey before *this* people, and they shall go in and possess the land which I swore to their fathers to give to them.' :>— —

¹²And now, Yishra'el, what does Shema your God require of you, but to fear Shema your God, to walk in all his ways, and to love him, and to serve Shema your God with all your heart and with all your soul, ¹³*and to keep* the commandments of Shema *your God* and his statutes, which I command you this day for your good? ¹⁴Behold, to Shema your God belongs heaven

וימת שם אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר
בנו תחתיו: <— — » «

⁸בעת ההיא הבדיל יהוה את שבט הלוי לשאת את ארון ברית יהוה לעמד לפני יהוה לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה ⁹על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו יהוה הוא נחלתו כאשר דבר יהוה אלהיך לו ¹⁰ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא ולא אבה יהוה השחיתך ¹¹ויאמר יהוה אלי קום לך למסע לפני העם הזה ויבאו ויירשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם: <— —

¹²ועתה ישראל מה יהוה אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את יהוה אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ¹³ולשמר את מצות יהוה אלהיך ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך ¹⁴הן ליהוה אלהיך השמים

8 ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 10 ההוא MT הָהוּא | ולא MT לא | 11 הזה MT הַזֶּה | 12 את at PREP 'with' (¶ Gen. 32.12) MT אֶת | 13 ולשמר MT וְלִשְׁמֹר | 14 הן ליהוה MT הֵן לַיהוָה

and the heaven of heavens, the earth, with all that is in it. ¹⁵ Only Shema had a delight in your fathers to love them, and he chose their offspring after them, you above all peoples, as at this day. ¹⁶ Circumcise therefore the foreskin of your heart, and be stiff-necked no more. ¹⁷ For Shema your God is God of gods *and Lord* of lords, the great *and mighty* and terrible God, who is not partial and takes no bribe. ¹⁸ He executes justice for the orphan and widow, and loves the sojourner, giving him food and clothing. ¹⁹ Love therefore the sojourner, for you were sojourners in the land of Miṣrem. ²⁰ You shall fear Shema your God, *and him* you shall serve, and to him you shall cleave, and by his name you shall swear. ²¹ He is your praise, and he is your God, that has done for you these great and terrible things which your eyes have seen. ²² Your fathers went down to Miṣrem seventy persons, and now Shema your God has made you as the stars of heaven for multitude.

11

¹ Therefore you shall love Shema your God and keep his charge, *his ordinances and his commandments and his statutes* always. :> — —

17 וְאֵדֹנָי MT | וְהַגְבֹּר MT | 1 – וְהַגְבֹּר MT | 20 אֵת at PREP 'with' (|| Gen. 32.12) MT | NOTA ACC | וְחֻקֵּי וּמִשְׁפָּטָיו MT | חֻקֵּי וּמִצְוֹתָיו MT | 11.1 – אֵתוּ MT | וְאֵתוּ MT

ושמי השמים הארץ וכל אשר בה ¹⁵ רק באבותיך חשק יהוה לאהבה אתם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה ¹⁶ ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד ¹⁷ כי יהוה אלהיכם הוא אלהי האלהים *ואדון* האדונים האל הגדול *והגיבור* והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד ¹⁸ עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה ¹⁹ ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים ²⁰ *את* יהוה אלהיך תירא *ואתו* תעבד ובו תדבק ובשמו תשב ²¹ הוא תהלתך והוא אלהיך אשר עשה אתך את הגדלות ואת הנוראות האלה אשר ראו עיניך ²² בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך יהוה אלהיך ככוכבי השמים לרב

יא

¹ ואהבת את יהוה אלהיך ושמרת משמרתו *חקתיו ומצותיו ומשפטיו* כל הימים: < — —

²And know this day, for [I speak] not with your children, that have not known and that have not seen the chastisement of Shema your God, his greatness, *and* his mighty hand *and* his outstretched *arm*, ³his signs, and his works, which he did in the midst of Mišrem to Faru and to all his land, ⁴and what he did to the army of Mišrem, to their horses, and to their chariots; how he made the water of the sea of Sof flow over them as they pursued after you, and how Shema has destroyed them to this day, ⁵and what he did to you in the wilderness until you came to this place, ⁶and what he did to Datan and Abiram, the sons of Ilyab, the son of Re'uben; how the earth opened its mouth, and swallowed them up *and all the men that appertained to Qara*, and their households and their tents, and every living thing that followed them in the midst of all Yishra'el. ⁷But your eyes have seen all the great work of Shema which he did. ⁸Therefore you shall keep all the commandment which I *command you* this day, that you may be strong, and go in and possess the land which *you are going* into to take possession of it,

²וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו את מוסר יהוה אלהיכם את גדלו *ואת* ידו החזקה *ואת* זרועו הנטויה ³*את* אתתיו ואת מעשיו אשר עשה בתוך מצרים לפרעה » « ולכל ארצו ⁴ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם ברדפם אחריכם ויאבדם יהוה עד היום הזה ⁵ואשר עשה לכם במדבר עד באכם עד המקום הזה ⁶ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם *ואת כל האדם אשר לקרח* ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל ⁷כי עיניכם הראות את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה ⁸ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי *מצוה אתכם* היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם *באים* שמה לרשתה

ואת כל האדם אשר 6 | מִלְד־מִצְרַיִם MT » « | + וְאֵת MT [את 3 | וְזִרְעוֹ MT [ואת זרועו | - וְאֵת MT [ואת 2
 'go over' עֲבָרִים MT [באים | 'I command you (SG)' מִצְוֶה MT [מצוה אתכם 8 | ↓ MT minus [לקרח

⁹ and that you may prolong your days in the land which Shema swore to your fathers to give *to their offspring*, a land flowing with milk and honey. :>— —

¹⁰ For the land which *you are going* into to take possession of it is not like the land of Miṣrem, from which you came out, where you sowed your seed and watered it *with your feet*, as a garden of herbs, ¹¹ but the land which you go over to take possession of it, is a land of hills and valleys, [which] drinks water of the rain of heaven, ¹² *the land* which Shema your God cares for. The eyes of Shema your God are always upon it, from the beginning of the year to the end of the year. :>— —

¹³ And if you shall listen diligently to my commandments which I command you this day, to love Shema your God, *to serve him* with all your heart and with all your soul, ¹⁴ *he* will give the rain of *your land* in its season, the former rain and the latter rain, that you may gather in your grain, *your new wine*,

⁹ ולמען תאריכון ימים על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיכם לתת » « לזרעם ארץ זבת חלב ודבש: <— —

¹⁰ כי הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגליך כגן הירק ¹¹ והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים ¹² הארץ אשר יהוה אלהיך דרש אתה תמיד עיני יהוה אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה: <— —

¹³ והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את יהוה אלהיכם לעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם ¹⁴ ונתן מטר ארצך בעתו יורא ומלקוש ואספת דגינך תירשך

אתם 10 | 'to them and to their seed' להם ולזרעם MT | » « לזרעם | PARAG *nun* — תאריכון ≈ MT | SG ברגליך MT | PL ברגליך MT | הוא ≈ MT | היא ≈ MT | אֶתָּה בָּא MT | PL באים | SG וְנָתַתִּי MT | 3MSG ונתן 14 | + וּלְעַבְדּוֹ MT | [לעבדו] 13 | DEF — (אֶרֶץ MT) = ¹² הארץ | דגינך | יר"י יורה MT ≈ יר"א *yūra* יורא | + אֶרְצְכֶם MT | PRON SG ארצך | 'give' | digānāk ≈ MT | (MORPH) דגנך | + וְתִרְשֶׁךָ MT | [תירשך] |

and your oil. ¹⁵ And **he** will give grass in your fields for your cattle, and **it** shall eat and be full. ¹⁶ Take heed to yourselves, lest your heart be deceived, and you turn aside and serve other gods and worship them, ¹⁷ and the anger of Shema will be kindled against you, and he shut up the heavens, so that there shall be no rain and the land shall not yield its fruit, and you perish **quickly** from off the good land which Shema gives you. ¹⁸ Therefore you shall lay up these words of mine in your heart and in your soul, and you shall bind them for a sign on *your hands*, and they shall be for frontlets between your eyes. ¹⁹ And you shall teach them to your children, talking of them when you sit in **the house**, when you walk by the way, when you lie down, and when you rise up. ²⁰ And you shall write them upon the door-posts of *your houses* and upon your gates, ²¹ that your days and the days of your children may be multiplied in the land which Shema swore to your fathers to give them, as the days of the heavens above the earth. :> —

ויצהרד ¹⁵ ונתן עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת ¹⁶ השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם ¹⁷ וחרה אף יהוה בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם **מהר** מעל הארץ הטובה אשר יהוה נתן לכם ¹⁸ ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על **ידיכם** והיו לטטפות בין עיניכם ¹⁹ ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך **בבית** **בלכתך** בדרך **בשכבך** ובקומך ²⁰ וכתבתם על מזוזת **בתיך** ובשעריך ²¹ למען ירבוני ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: < — —

15 ונתן 3MSG] MT וְנָתַתִּי 1SG 'I will give' | ואכלת wākālāt 3FSG] MT וְאָכַלְתָּ 2MSG 'and you shall eat' ↓ | 16 ושבעת wšā'bāt 3FSG (GSH §2.2.3.1.4)] MT וְשָׂבַעְתָּ 2MSG 'and you shall be full' ↓ | 17 מהר MT מְהֵרָה ↓ | 18 ידיכם + PRON PL] MT יָדְכֶם + PRON SG 'your hand' | 19 בבית babbət N DEF] MT בְּבֵיתְךָ 'in your house' | 20 בלכתך MT וּבְלַכְתֶּךָ | 21 בשכבך MT וּבְשָׁכְבְךָ | 22 בתיך battək PL] MT בֵּיתְךָ SG 'your house' | 21 ירבוני ≈ MT יִרְבּוּ — PARAG nun

²² For if you shall diligently keep all this commandment which I command you *today*, to do it, to love Shema your God, to walk in all his ways, and to cleave to him, ²³ then Shema will drive out all these nations from *before you*, and you shall dispossess nations greater and mightier *than yourself*. ²⁴ Every place on which the sole of your foot shall tread shall be yours; from the wilderness and Lebanon *and* from the river, the river Farat, to the western sea shall be your territory. ²⁵ No man shall be able to stand *before you*. Shema your God shall lay the fear of you and the dread of you upon all the land that you shall tread on, as he has spoken to you. :>— —

²⁶ Behold, I set before you this day a blessing and a curse: ²⁷ the blessing, if you shall listen to the commandments of Shema your God which I command you this day, ²⁸ and the curse, if you shall not listen to the commandments of Shema your God, but turn aside out of the way which I command you this day,

²² כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם **היום** לעשותה לאהבה את יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולהדבקה בו ²³ והוריש יהוה את כל הגוים האלה **מלפניך** וירשתם גוים גדלים ועצמים **ממך** ²⁴ כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון **ומן** הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבולכם ²⁵ לא יתיצב איש **לפניכם** פחדכם ומראכם יתן יהוה אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם: <— —

²⁶ ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה ²⁷ את הברכה אשר תשמעון אל מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום ²⁸ והקללה אם לא תשמעון אל מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום

22 MT minus | *wlēddābēqa nif* INF ≈ MT *qal* INF | **מלפניך** 23 + PRON SG] MT
 [לפניכם] 25 | ו- מן MT | **ומן** 24 + PRON PL | *mimmāk* + PRON SG] MT | מלפניכם
 תשמעון MT ≈ תשמעון 27 | (cf. Gen. 9.2) ומוראכם MT ≈ *wmārākkimma* ומראכם | 'against you' בפניכם MT
 — PARAG *nun* | 28 תשמעון ≈ MT — PARAG *nun* | *almēšābot* (למצות) (= אל-מצות MT)

to go after other gods which you have not known. ²⁹ And when Shema your God brings you into the land which you are entering to take possession of it, you shall set the blessing on [Mount] Ārgarizem and the curse on Mount Ibal. ³⁰ *Behold*, they are beyond the Yarden, behind the way of the setting of the sun, in the land of the Ka'nanites that dwell in the 'Araba, opposite Galgal, beside Alon-mura, *opposite Ashkem!* :>— —

³¹ For you are to pass over the Yarden to go in to possess the land which Shema your God gives you. And when you possess it and dwell in it, ³² you shall be careful to do all the statutes and *all* the ordinances which I set before you this day.

12

¹ These are the statutes and the ordinances which you shall be careful to do in the land which Shema, the God of your fathers, has given you to possess, all the days that you live upon the earth. ² You shall surely destroy all the places in which the nations that

ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ²⁹ והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל ³⁰ **הלוא** הם בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלון מורא **מול שכם** :<— —

³¹ כי אתם עברים את הירדן לבוא לרשת את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה ³² ושמרתם לעשות את כל החקים ואת **כל** המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום

יב

¹ אלה החקים והמשפטים אשר תשמרו לעשות בארץ אשר נתן יהוה אלהי אבותיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה ² אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר

הלא MT [GSH §6.3.12] *ā'lū* INTERJ **הלוא** 30 | (הרגריזים) *ārgārīzəm* (הַר גְּרִיזִים MT (= ^הר גריזים 29 INTERROG *he* + NEG PARTIC | *imma* ≈ MT הֲמָה (ORTH; ↓ Gen. 6.4) | MT אֵלֹנֵי מֶרֶה // אלון מורא | Gen. 12.6) | **מול שכם** MT minus (see §1.2) | **כל** 32 MT minus

you shall dispossess served their gods, on the high mountains, and on the hills, and under every green tree. ³And you shall break down their altars, and dash in pieces their pillars, and burn their Asherim with fire, and you shall hew down the graven images of their gods, and you shall destroy their name out of that place. ⁴You shall not do so to Shema your God. ⁵But you shall seek the place which Shema your God *has chosen* out of all your tribes to make his name *dwell* there, and there *you shall come*, ⁶and there you shall bring your burned offerings, and your sacrifices, and your tithes, and *your heave offerings*, and your vows, and your freewill offerings, and the firstlings of your herd and of your flock, ⁷and there you shall eat before Shema your God, and you shall rejoice in all that you put *your hands*, you and your households, in which Shema your God has blessed you. :>—

⁸You shall not do after all the things that we do here this day, every man whatever is right in his own eyes,

אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן ³ונתצתם את מזבחותיהם ושברתם את מצבתיהם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא ⁴לא תעשו כן ליהוה אלהיכם ⁵כי אם אל המקום אשר **בחר** יהוה אלהיכם מכל שבטיכם לשים את שמו שם **לשכינו** תדרשו **ובאתם** שמה ⁶והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת **תרומתיכם** ונדריכם ונדבתיכם ובכרות בקרכם וצאנכם ⁷ואכלתם שם לפני יהוה אלהיכם ושמחתם בכל משלח **ידיכם** אתם ובתיכם אשר ברכך יהוה אלהיך: <— —

⁸לא תעשו ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש כל הישר בעיניו

12.3 MT ≈ מצבתיהם (|| Exod. 36.34) | MT ≈ תעשו 4 | MT ≈ לשון (|| Gen. 45.7) | לשון MT ≈ לשים | 'will choose' IMPF יבחר MT [PF **בחר** 5 | תעשון + PARAG nun | MT [SG וּבְאֵת **ובאתם** | INF לְשַׁכְּנוּ MT [PRON 3MSG *שָׁכַן alšēkinu **לשכינו** | MT [SG תְּרֹמֶת יָדְכֶם 'the heave-offering of your hand' **ידיכם** 7 | MT [SG תַּעֲשׂוּ + PARAG nun

⁹ for you have not as yet come to the rest and to the inheritance which Shema *your* God gives *you*. ¹⁰ But when you go over the Yarden and dwell in the land which Shema your God causes you to inherit, and he gives you rest from all your enemies round about, so that you dwell in safety, ¹¹ then to the place which Shema your God *has chosen* to cause his name to dwell there, there you shall bring all that I command you: your burned offerings, and your sacrifices, *and your tithes, and your heave offerings, and your freewill offerings*, and all your choice vows which you vow to Shema. ¹² And you shall rejoice before Shema your God, you, and your sons, and your daughters, *your men-servants*, and your maid-servants, and the Libite that is within your cities, since he has no portion or inheritance with you. : > — —

¹³ Take heed to yourself that you do not offer your burned offerings in every place that you see, ¹⁴ but in the place which Shema *has chosen* in one of your tribes, there you shall offer your burned offerings, and there you shall do all that

⁹ כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר יהוה **אלהיכם** נתן **לכם** ¹⁰ ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר יהוה אלהיכם מנחיל אתכם והניח לכם מכל איביכם מסביב וישבתם בטח ¹¹ והיה המקום אשר **בחר** יהוה אלהיכם בו לשכן **את** שמו שם שם תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עלתיכם וזבחיכם ומעשרתיכם **ותרומתיכם ונדבתיכם** וכל מבחר נדריכם אשר תדרו ליהוה ¹² ושמחתם לפני יהוה אלהיכם אתם ובניכם ובנותיכם **עבדיכם** ואמתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם: < — —

¹³ השמר לך פן תעלה עלתיך בכל המקום אשר תראה ¹⁴ כי אם במקום אשר **בחר** יהוה באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה **את** כל אשר

יִבְחַר⁹ MT [PF] **בחר** 11 | לְךָ + PRON SG | לְךָ + PRON PL] MT אֱלֹהֶיךָ + PRON SG | **אלהיכם** 9 IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | **את** MT minus | שָׁמָּה 2° *šamma* ≈ MT שָׁמָּה (ORTH) | **ומעשרתיכם** MT [ומעשרתיכם] **עבדיכם** 12 | וְתִרְמֶת יָדְכֶם MT [ותרומתיכם ונדבתיכם] | וְ- מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם MT [עבדיכם] 12 | וְאִמָּהֶיכֶם MT [ואמתיכם] *wāmā'ūtikimma* ≈ MT וְאִמָּהֶיכֶם (ORTH) | וְ- עֲבָדֵיכֶם MT [את] MT minus | **את** MT minus | **בחר** 14 [PF] MT יִבְחַר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | **בחר** 14 [PF] MT

I command you. ¹⁵ However, you may kill and eat flesh within all your cities, after all the desire of your soul, according to the blessing of Shema your God which he has given you; the unclean and the clean may eat of it, as of the gazelle and as of the hart. ¹⁶ Only *you shall* not eat the blood. You shall pour it out upon the earth like water. :>— —

¹⁷ You may not eat within your cities the tithe of your grain, of *your new wine*, or of your oil, or the firstlings of your herd or of your flock, or any of your vows which you vow, or your freewill offerings, or the heave offering of *your hands*, ¹⁸ but you shall eat them before Shema your God in the place which Shema your God *has chosen*, you, and your son, and your daughter, *your man-servant*, and your maid-servant, and the Libite that is within your cities, and you shall rejoice before Shema your God in all that you put *your hands*. ¹⁹ Take heed to yourself that you do not forsake the Libite as long as you live in your land. :>— —

²⁰ When Shema your God shall enlarge your territory as he has promised you, and you shall say, 'I will eat flesh,'

אנכי מצוך ¹⁵ רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל ¹⁶ רק הדם לא **תאכל** על הארץ תשפכנו כמים: <— —

¹⁷ לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך **תירשך** ויצהרך ובכרות בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתך ותרומת **ידיך** ¹⁸ כי אם לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום אשר **בחר** יהוה אלהיך בו אתה ובנך ובתך **עבדך** ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני יהוה אלהיך בכל משלח **ידיך** ¹⁹ השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימך על אדמתך: <— —

²⁰ כי ירחיב יהוה אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר

יְבַחֵר MT PF] **בחר** 18 | SG יִדֶּךָ MT PL] **ידיך** yēḏāk | וּ + וְתִרְשֶׁךָ MT] **תירשך** 17 | PL תֹּאכְלֵי MT SG] **תאכל** 16
IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | וּ + וְעַבְדְּךָ MT] **עבדך** | SG יִדֶּךָ MT PL] **ידיך** yēḏāk

because your soul desires to eat flesh, you may eat flesh after all the desire of your soul. ²¹ If the place which Shema your God *has chosen to cause* his name *to dwell* there is too far from you, then you shall kill of your herd and of your flock which Shema has given you, as I have commanded you, and you may eat within your cities, after all the desire of your soul. ²² Just as the gazelle and as the hart are eaten, so you shall eat of it; the unclean *amongst you* and the clean *may eat of it alike*. ²³ Only be sure that you do not eat the blood, for the blood is the life, and you shall not eat the life with the flesh. ²⁴ You shall not eat it; you shall pour it out upon the earth like water. ²⁵ You shall not eat it, that it may go well with you and with your children after you, when you shall do that which is right in the eyes of Shema. :>— —

²⁶ Only your holy things which you have, and your vows, you shall take, and go to the place which Shema *has chosen*. ²⁷ And you shall offer your burned offerings, the flesh and the blood, on the altar of Shema your God, and the blood of your sacrifices

כי תאווה נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך תאכל בשר ²¹ כי ירחק ממך המקום אשר **בחר** יהוה אלהיך **לשכן את** שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך ²² אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא **בך** והטהור **יאכלנו יחדו** ²³ רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר ²⁴ לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים ²⁵ לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני יהוה: <— —

²⁶ רק קדשך אשר יהיו לך ונדרריך תשא ובאת אל המקום אשר **בחר** יהוה ²⁷ ועשית עלתך הבשר והדם על מזבח יהוה אלהיך ודם זבחיך

21 **בחר** PF] MT יִבְחֹר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | **לשכן את** MT לְשֹׁכִים | 22 **בך** MT minus | **יאכלנו יחדו** MT יִחַדּוּ יֹאכְלֻנוּ | 26 **בחר** PF] MT יִבְחֹר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4)

shall be poured out on the altar of Shema your God, and you shall eat the flesh. ²⁸ Observe and obey **and do** all these words which I command you **today**, that it may go well with you and with your children after you forever, when you do what is **right and good** in the eyes of Shema your God. :>— —

²⁹ When Shema your God shall cut off from before you the nations whom you go in to dispossess, and you dispossess them and dwell in their land, ³⁰ take heed to yourself that you are not ensnared to follow them, after **he destroyed them** from before you, and that you do not inquire after their gods, saying, '**How** do these nations serve their gods?—that I also may do likewise.' ³¹ You shall not do so to Shema your God, for all the **abominations** to Shema, which he hates, they have done to their gods, for even their sons and their daughters they burn in the fire to their gods.

ישפך על מזבח יהוה אלהיך והבשר תאכל ²⁸ שמור ושמעת **ועשית** את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך **היום** למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי תעשה **הישר והטוב** בעיני יהוה אלהיך: <— —

²⁹ כי יכרית יהוה אלהיך את הגוים אשר אתה בא שמה לרשת אתם מפניך וירשת אתם וישבת בארצם ³⁰ השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי **השמידם** מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר **איך** יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני ³¹ לא תעשה כן ליהוה אלהיך כי **את כל תועבת** יהוה אשר שנא עשו לאלהיהם כי גם את בנייהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם

28 **הישר** | ↓ MT minus [היום] MT minus | [ועשית] MT minus IMPV שְׁמַר MT (GSH §2.11.4) ≈ **שמור** *šēmor* INF 28
 | אִיכָה MT [איך] *ik* INF | *nif* INF הַשְׁמִידָם MT 3MSG/INF *ašmīdimma* hif PF 30 | ↓ הַטֹּב וְהַיָּשָׁר MT [והטוב] |
 SG תִּוְעַבֹּת MT [תועבת] *tuwwēbot* PL | MT minus [את] 31

13

¹ Everything that I *command you today*, you shall observe to do. *You shall* not add to it or *diminish* from it. :> — —

² If there arises in your midst a prophet or a dreamer of dreams and gives you a sign or a wonder, ³ and the sign or the wonder that he spoke to you comes to pass, and if he says, 'Let us go after other gods which you have not known and let us serve them,' ⁴ you shall not listen to the words of that prophet, or to that dreamer of dreams, for Shema your God is testing you, to know whether you love Shema your God with all your heart and with all your soul. ⁵ You shall walk after Shema your God and fear *him* and keep his commandments and obey his voice, and you shall serve him and cleave to him. ⁶ And that prophet or that dreamer of dreams shall be put to death, because he has spoken rebellion against Shema *your God, who brought you out* of the land of Miṣrem

יג

¹ את כל הדבר אשר אנכי מצוך היום אתו תשמרו לעשות לא תוסיפו עליו ולא תגרעו ממנו: < — —

² כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת ³ ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם ⁴ לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל החלם החלום ההוא כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם ⁵ אחרי יהוה אלהיכם תלכון ואתו תיראון ואת מצותיו תשמרון ובקולו תשמעון ואתו תעבדו ובו תדבקו ⁶ והנביא ההוא או החלם החלום ההוא יומת כי דבר סרה על יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים

13.1 MT תגרעו SG | MT תגרעו PL | MT תסר SG | MT תוסיפו PL | MT 'command you (PL)' מצוה אתכם MT [מצוך היום 13.1
MT (חלם) ⁴ *ālām* ^ החלם 4 | חולם MT | תלכון ≈ MT תלכוו PARAG nun | ואתו wittu PREP 'with' (|| Gen. 32.12) MT | תשמרון ≈ MT תשמרון PARAG nun | תיראון ≈ MT תיראו PARAG nun | ואתו MT [NOTA ACC
MT תשמעון ≈ MT תשמעו PARAG nun | תדבקו ≈ MT תדבקון PARAG nun | המוציאך MT [המוציא אתכם MT | חלם
MT [אלהיך + PRON SG | אלהיכם MT | אלהיך + PRON PL | חלם

and redeemed you out of the house of bondage, to draw you aside out of the way which Shema your God commanded you to walk in. So you shall purge the evil from your midst. :>— —

⁷ If your brother, the *son of your father, or* the son of your mother, or your son, or your daughter, or the wife of your bosom, or your friend, that is as your own soul, entice you secretly, saying, 'Let us go and serve other gods,' which you and your fathers have not known, ⁸ of the gods of the peoples that are round about you, near to you or far off from you, from the one end of the earth to the other end of the earth, ⁹ you shall not consent *to him* or listen to him, nor shall your eye pity him, nor shall you spare him, nor shall you conceal him, ¹⁰ but you shall surely kill him. Your hand shall be first upon him to put him to death, and afterward the hand of all the people. ¹¹ And you shall stone him to death with stones, because he has sought to draw you away from Shema your God, who brought you out of the land of Miṣrem, out of the house of bondage. ¹² And all Yishra'el shall hear, and fear, and shall *never again* do any such wickedness as this in your midst. :>— —

והפדך מבית עבדים להדיחך מן הדרך אשר צוה יהוה אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך: <— —

⁷ כי יסיתך אחיך *בן אביו או בן אמו* או בנך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשו בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך ⁸ מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרובים אליך או הרחוקים ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ ⁹ לא תאבה *אליו* ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו ¹⁰ כי הרג תהרגנו ידך תהיה בו בראישונה להמיתו ויד כל העם באחרונה ¹¹ וסקלתו באבנים ומת כי בקש להדיחך מעל יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים ¹² וכל ישראל ישמעו וייראו ולא יוסיפו *עוד* לעשות כדבר הרע הזה בקרבך: <— —

7 MT minus [בן אביו או 7 | לֹא MT [אליו 9 | MT ≈ וייראו 12 | + PARAG nun [וַיִּרְאוּ MT minus [עוד |

¹³ If you shall hear in one of your cities, which Shema your God gives you to dwell there, ¹⁴ saying “Certain base fellows have gone out from your midst and have drawn away the inhabitants of their city, saying, ‘Let us go and serve other gods, which you have not known,’” ¹⁵ then you shall inquire and search and ask diligently. And behold, if it is true and certain that such an abomination has been done in your midst, ¹⁶ you shall surely strike down the inhabitants of that city with the edge of the sword devoting it to destruction, and all that is in it and its cattle with the edge of the sword. ¹⁷ And you shall gather all its spoil into the midst of its open square and shall burn with fire the city and all its spoil as a whole burned offering to Shema your God, and it shall be a heap forever; it shall never be built again. ¹⁸ And none of the devoted things shall cleave to your hand, that Shema may turn from the fierceness of his anger, and show you mercy and have compassion on you, and multiply you, as he swore to your fathers, ¹⁹ when you shall obey the voice of Shema your God,

¹³ כי תשמע באחת עריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבת שם לאמר ¹⁴ יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם ¹⁵ ודרשת וחקרת ושאלת הייטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך ¹⁶ הכה תכה את ישבי העיר ההיא לפי חרב החרים אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב ¹⁷ ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל ליהוה אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד ¹⁸ ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יהוה מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבותיך ¹⁹ כי תשמע בקול יהוה אלהיך

15 $\dot{a}^{\prime}u\dot{a}b$ ADV (GSH §6.3.2) \approx MT הֵיטֵב (PHON) | 16 הָהִיא \approx הָהִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

to keep all his commandments which I command you this day, to do what is right *and good* in the eyes of Shema your God. :> — —

14

¹You are the children of Shema your God. You shall not cut yourselves or make any baldness between your eyes for the dead. ²For you are a *holy* people to Shema your God, and Shema *your God* has chosen you to be a people for his own possession, above all peoples that are upon the face of the earth. ³*You shall not eat* any abominable thing. ⁴*And these* are the beasts which you may eat: the ox, *and the sheep*, and the goat, ⁵the hart, and the gazelle, and the roebuck, and the wild goat, and the ibex, *the antelope*, and the mountain-sheep. ⁶*Every* beast that parts the hoof and has the hoof cloven in two, [and] *chews* the cud, among the beasts, that may you eat. ⁷Nevertheless these you shall not eat of those who chew the cud or of those who parts the hoof: the camel, and the hare, and the coney, because they chew the cud

לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר *והטוב* בעיני יהוה אלהיך: < — —

יד

¹בנים אתם ליהוה אלהיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת ²כי עם *קדש* אתה ליהוה אלהיך ובך בחר יהוה *אלהיך* להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה ³לא *תאכלו* כל תועבה ⁴*וזאת* הבהמה אשר תאכלו שור *ושה* כשבים ושה עזים ⁵איל וצבי ויחמור ואקו ודישון *תהי* וזמר ⁶*כל* בהמה מפריסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות *מעלת* גרה בבהמה אתה תאכלו ⁷אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה *» «* את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה הם

19 *והטוב* MT minus ↓ 14.2 *קדש* qāḏāš N קֹדֶשׁ*] MT קדוש ADJ 'holy' | *אלהיך*] MT minus | 3 *תאכלו* PL] MT minus | *תהי* tā'ī] (אקו) āqu (= MT ואקו) ^ 5 | — 1° *ושה* | — 1° *וזאת*] MT וְזֹאת | 4 *תאכלו* SG | 6 *כל*] MT וְכָל | 7 *מעלת* māllot PL] MT מַעֲלֵת SG | 7 *» «*] MT הַשְּׂסוּעָה 'cloven' | 1° הם | imma ≈ MT הֶמָּה (ORTH; ↓ Gen. 6.4)

but do not part the hoof; they are
unclean to you. ⁸ And the swine, because
it parts the hoof *and is cloven-footed but
does not chew the cud*, is unclean to you.
Of their flesh you shall not eat, and their
carcasses you shall not touch. :>— —

⁹ *And* these you may eat of all that are in the waters: whatever has fins and scales you may eat, ¹⁰ and whatever does not have fins and scales you shall not eat; it is unclean to you. ¹¹ Of all clean birds you may eat. ¹² But these are they of which you shall not eat: the eagle, *and the gier-eagle, and the osprey,* ¹³ *and the kite,* and the falcon after its kind, ¹⁴ and every raven after its kind, ¹⁵ and the ostrich, and the night-hawk, and the seagull *after its kind,* and the hawk, ¹⁶ *and the little owl, and the cormorant,* and the great owl, *and the horned owl,* ¹⁷ *and the pelican,* and the vulture, ¹⁸ *and the stork,* and the heron after its kind, *and the hoopoe, and the bat.* ¹⁹ All winged swarming creatures are unclean to you; *you shall not eat of them.*

וּפְרָסָה לֹא הִפְרִיסוּ טִמְאִים הֵם לָכֵם ⁸ וְאַתָּה
הַחֲזִיר כִּי מִפְרִיס פְּרָסָה הוּא **וְשֵׁסַע שֵׁסַע**
פְּרָסָה וְהוּא גֵרָה לֹא יִגֹּר טִמְאָה הוּא לָכֵם
מִבֶּשֶׂרֶם לֹא תֹאכְלוּ וּבִנְבִלְתֶּם לֹא
תִּגְעֹזוּ: — —

9 **ואת** זה תאכלו מכל אשר במים כל
אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו ¹⁰ וכל
אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו
טמא הוא לכם ¹¹ כל צפור טהרה תאכלו
¹² וזה אשר לא תאכלו מהם **את** הנשר
ואת הפרס ואת העזניה ¹³ **ואת הדאה**
ואת האיה » » למינה ¹⁴ **ואת** כל ערב
למינו ¹⁵ **ואת** בת היענה **ואת** התחמוס
ואת השחף למינו **ואת הנץ** » » ¹⁶ **ואת**
הכוס ואת השלך ואת הינשוף ואת
התנשמת ¹⁷ **ואת הקאת ואת הרחמה** » »
¹⁸ **ואת החסידה והאנפה למינה ואת**
הדגיפת ואת העטלף ¹⁹ **כל** שרץ העוף
טמא הוא לכם לא תאכלו מהם

MT [ואת הפרס | MT minus] **את 12** | ו- אַת MT [ואת 9 | ךְּ וְלֹא גִרָה MT [ושענע פרסה הוא והוא גרה לא יגור 8 attāmos התחמוס 15 | והדיה MT » « | והרָאֵל MT *ad'dā* **ואת הדאה 13** | והעֲזִינְיָה MT [ואת העזניה | והפֶּרֶס [את השלך | ו- אַת MT [1° **ואת 16** | 'after its kind' לְמִינֵהוּ MT » « | MT minus [למינו | התחמס MT ≈ 'and the וְאֶת־הַשֶּׁלֶךְ MT » « | והקָאָת MT [ואת הקאת 17 | והתנשַׁמַּת MT [ואת התנשמת | MT minus MT [ואת העטלף | והדוכיפת MT *wit addūgīfāt* **ואת הדגיפת** | והחסיִדָּה MT [ואת החסידה 18 | cormorant' MT *tā'ūkēlu qal* **תאכלו מהם** | וכל־ MT [כל] *wkal* **כל 19** | והעטלף

20 Of all clean birds you may eat. 21 *You shall not **skin** any carcass. You may give it to the sojourner that is within your cities, **that he may skin** it, or **you may sell it** to a foreigner, for you are a **holy** people to Shema your God. You shall not boil a kid in its mother's milk. :>— —*

²² You shall surely tithe all the increase of your seed that comes forth from the field year *by year*. ²³ And you shall eat *it* before Shema your God in the place which *Shema your God has chosen* to cause his name to dwell there, the tithe of your grain, of your new wine, and of your oil, and the firstlings of your herd and of your flock, that you may learn to fear Shema your God always. ²⁴ And if the way is too long for you, so that you are not able to carry it, because the place is too far from you, which Shema your God *has chosen to cause* his name *to dwell* there, when Shema your God shall bless you, ²⁵ then you shall turn it into money, and bind up

20 כל עוף טהור תאכלו 21 לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכרה לנכרי כי עם קדש אתה ליהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמנו: <: —

עֲשֵׂר תַעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאָת זֶרַעְךָ ²²
 יוֹצֵא הַשְּׂדֵה שָׁנָה **בְּשָׁנָה** ²³ **וְאָכַלְתּוּ** לִפְנֵי
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר **בָּחַר** **יְהוָה**
אֱלֹהֶיךָ לִשְׁכֹּן **אֶת** שְׁמוֹ שָׁם מֵעַשְׂרֵי דֹגָנְךָ
 תִּירֶשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ וּבִכְרוֹת בַּקֶּרֶךְ וּצְאֲנֶךָ לִמְעַן
 תִּלְמַד לִירְאָה **אֶת** יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים ²⁴
 וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תֹכֵל שְׂאֲתוֹ
 כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר **בָּחַר** **יְהוָה**
 אֱלֹהֶיךָ לִשְׁכֹּן **אֶת** שְׁמוֹ שָׁם כִּי יִבְרַכְךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ²⁵ וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וּצְרַת

21 תאכלו *tā'ūkelu*] MT תאכלו 'you shall (not) eat' (↓ the next word) | ואכלה *wākēla* PF 3MSG + PRON 3FSG] MT ואכלה 'he may eat it' ↓ | מכרה *makkēra pi* IMV MSG + 3FSG] MT מכל *qal* INF ABS | קדש *qāḏāš* N [קֹדֶשׁ*] MT קדוש ADJ 'holy' | 22 בשנה MT שנה ↓ | 23 ואכלתו *wākālittu* PF + PRON 3MSG (*LOT* IIIa, 123; *GSH* §2.3.6)] MT ואכלתה PF 'and you shall it' | בחר יהוה אלהיך MT יבחר 'he will choose' (see §2.2.1.4) | את MT minus | את *at* PREP 'with' (↓ Gen. 32.12)] MT את *NOTA* ACC | 24 בחר PF] MT יבחר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | לשכן את MT לשון (↓ Deut. 12.5)

the money in your hand and go to the place which Shema your God *has chosen*,²⁶ and you shall bestow the money for whatever your soul desires, for oxen, or for sheep, *for wine*, or for strong drink, or for whatever your soul asks of you, and you shall eat there before Shema your God, and you shall rejoice, you and your household.²⁷ And the Libite that is within your cities, you shall not forsake him, for he has no portion or inheritance with you. :>— —

²⁸ At *the end* of [every] three years you shall bring forth all the tithe of your increase in the same year, *and shall lay it* up within your cities,²⁹ and the Libite, because he has no portion or inheritance with you, and the sojourner, and the orphan, and the widow, that are within your cities, shall come and eat and be full, that Shema your God may bless you in all the work of *your hands* which you do. :>— —

הכסף בידך והלכת אל המקום אשר **בחר** יהוה אלהיך בו²⁶ ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן **ביין** ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני יהוה אלהיך ושמחת אתה וביתך²⁷ והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך: <— —

²⁸ **מקץ** שלש שנים תוצא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא **והנחתו** בשעריך²⁹ ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה **ידיך** אשר תעשה: <— —

25 **בחר** PF] MT יִבְחֵר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | 26 **ביין** MT ו + וּבַיִן | 28 **מקץ** *miqqas*] MT מִקְצָה (|| Gen. 8.3) | **והנחתו** *winēttu* הִיף + PRON 3MSG] MT הָהוּא ≈ הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 29 **ידיך** *yēdāk* PL] MT יָדְךָ SG] MT הִיף + PRON 3MSG] MT הָיָה ≈ הָיָה (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 29 **ידיך** *yēdāk* PL] MT יָדְךָ SG

טז

¹ At the end of [every] seven years you shall make a release. ² And this is the manner of the release: every creditor shall release that which he has lent to his neighbour; he shall not exact it of his neighbour, his brother, because Shema's release has been proclaimed. ³ Of a foreigner you may exact it, but whatever of yours is with your brother your hand shall release. ⁴ But there shall be no poor with you, for Shema *your God* will surely bless you in the land which Shema your God gives you for an inheritance to possess, ⁵ if only you diligently obey the voice of Shema your God, to observe *and to do* all this commandment which I command you this day. ⁶ For Shema your God will bless you, as he promised you, and you shall lend to many nations, but you shall not borrow, and you shall rule over many nations, but they shall not rule over you. :> — —

7 If there is among you a poor man,
one of your brothers, *within any* of your
cities *in the land* which Shema your God

1 מקץ שבע שנים תעשה שמטה ² וזה
דבר השמטה שמת כל בעל משא ידו
אשר ישא ברעהו לא יגיש את רעהו **את**
אחיו כי קרא שמטה ליהוה ³ את הנכרי
תגיש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט
ידך ⁴ אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברוך
יברכך יהוה **אלהיך** בארץ אשר יהוה
אלהיך נתן לך נחלה לרשתה ⁵ רק אם
שמע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר
ולעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי
מצוך היום ⁶ כי יהוה אלהיך ברוך כאשר
דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא
תעבט ומשללת בגוים רבים ובך לא
ימשלו: — —

7 כי יהיה בך אביון מאחד אחיך
באחת שעריך בארץ אשר יהוה אלהיך

15.2 $\text{asm} \dot{\text{et}} \text{ hif} \text{ INF} \approx \text{MT } \text{שְׁמוֹט} \text{ qal} \text{ INF ABS} \mid \text{qal} \approx \text{MT } \text{נִשֵּׂא} \text{ hif} \mid \text{yagg} \dot{\text{a}}\text{s} \approx \text{hif} \text{ MT } \text{נִשֵּׂא} \text{ qal} \mid \text{2}^{\text{a}} \text{ MT } \text{וְאַתָּה} \mid \text{3} \text{ tagg} \dot{\text{a}}\text{s} \text{ hif} \approx \text{MT } \text{תִּגַּשׁ} \text{ qal} \mid \text{4} \text{ [אלהיך]} \text{ MT minus} \mid \text{5} \text{ שמע} \text{ } \dot{\text{s}}\text{ama} \text{ qal} \text{ INF} \approx \text{MT } \text{שָׁמַעַתְּ} \text{ qal} \text{ INF ABS} \mid \text{ולעשות} \text{ MT } \text{לַעֲשׂוֹת} \mid \downarrow \text{1} \mid \text{7} \text{ באחת} \text{ b} \dot{\text{a}}\text{t} \text{ F} \text{ MT } \text{בְּאַחַד} \text{ M} \mid \downarrow \text{בארץ} \text{ MT } \text{בְּאַרְצְךָ} \text{ 'in your land'}$

gives you, you shall not harden your heart or *shut* your hand from your poor brother, ⁸ but you shall surely open your hand to him, [*and*] you shall *surely* lend him sufficient for his need [in that] which he wants. ⁹ Take heed lest there be a base *saying* in your heart, saying, 'The *satiation* year, the year of release, *is near*,' and your eye be evil against your poor brother, and you give him nothing, and he cry to Shema against you, and it be sin in you. ¹⁰ You shall surely give him, and your *heart* shall not be grieved when you give to him, because for this thing Shema your God will bless you in all *your works* and in all that you put *your hands*. ¹¹ For the poor will never cease out of the land; therefore I command you, saying, 'You shall surely open your hand to your brother, to your needy, and to your poor, in your land.' :> —

¹² If your brother, a Hebrew man, or a Hebrew woman, is sold to you and serves you six years, then in the seventh year you shall let him go free from you. ¹³ And when you let him go free from you, you shall not let him go

נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תכפץ את ידך מאחיד האביון ⁸ כי פתח תפתח » « ידך לו העביט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו ⁹ השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרובה שנת השבעה שנת השמטה ורעה עינך באחיד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא ¹⁰ נתון תתן לו ולא ירע בלבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל מעשיך ובכל משלח ידיך ¹¹ כי לא יחדל האביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח » « ידך לאחיד לעניך ולאביונך בארצך: < —

¹² כי ימכר לך אחיד העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך ¹³ וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו

MT ^N דָּבַר *dabbār pi* INF | 9 | ו + וְהַעֲבִיט *abbat* MT | העביט | אָת *MT* | » « 8 | ↓ תִּקְפֹּץ *tikfāš* MT | תכפץ | | F | הַשְׁבַּע *MT* | *aššē'ba* M (*LOT* III:1, 125) | השבעה | PF 3FSG | קָרְבָּה *qārūba* ADJ | MT | קרובה | | | MT ¹⁰ בִּלְבָבְךָ | *māššak* PL | מעשיך | SG | MT | ידיך *yēdāk* PL | MT | 11 | אָבִיוֹן *MT* ≈ האביון | | < » | — DEF (see §4.1.3.2.5)

empty-handed. ¹⁴ You shall furnish him liberally out of your flock, and out of your threshing-floor, and out of your winepress. **As** Shema your God has blessed you, you shall give to him. ¹⁵ And you shall remember that you were a slave in the land of Miṣrem, and Shema your God redeemed you; therefore I command you this thing today. ¹⁶ And it shall be, if he says to you, 'I will not go out from you,' because he loves you and your house, because he is well with you, ¹⁷ then you shall take an awl and thrust it through his ear to the door, and he shall be your servant forever. And also to your maid-servant you shall do likewise. ¹⁸ **And** it shall not seem hard to **you**, when you let him go free from you, for at half the cost of a hired worker he has served you six years. And Shema your God will bless you in all that you do. :>— —

¹⁹ All the firstling males that are born of your herd and of your flock you shall consecrate to Shema your God. You shall do no work with the firstling of your herd, nor shear the firstling of your flock. ²⁰ You shall eat it before Shema your God year by year in the place which Shema **has chosen**, you

ריקם ¹⁴ העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך **כאשר** ברכך יהוה אלהיך תתן לו ¹⁵ וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך יהוה אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום ¹⁶ והיה כי יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך ¹⁷ ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן ¹⁸ **ולא** יקשה **בעיניך** בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך יהוה אלהיך בכל אשר תעשה: <— —

¹⁹ כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליהוה אלהיך לא תעבד בבכור שורך ולא תגז **את** בכור צאנך ²⁰ לפני יהוה אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר **בחר** יהוה אתה

14 **כאשר** MT אֲשֶׁר | 18 **ולא** MT לא | 19 **את** MT minus | 20 **בחר** MT בִּחַר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4)

and your household. ²¹ And if it has any blemish, [if it is] lame or blind, *or* any serious blemish whatever, you shall not sacrifice it to Shema your God. ²² You shall eat it within your cities, the unclean and the clean [shall eat it] alike, as the gazelle, and as the hart. ²³ Only you shall not eat its blood. You shall pour it out upon the earth like water. :>— —

16

¹ Observe the month of Abib and keep the Passover to Shema your God, for in the month of Abib Shema your God brought you out of Miṣrem by night. ² And you shall sacrifice the Passover to Shema your God of the flock and the herd, in the place which Shema *your God has chosen* to cause his name to dwell there. ³ *You shall eat* no leavened bread with it. Seven days *you shall eat* it with unleavened bread, the bread of affliction, for you came out of the land of Miṣrem in haste, that you may remember the day when you came out of the land of Miṣrem all the days of your life. ⁴ And there shall be no leaven seen with you in all your territory seven days, nor shall any of the flesh

וביתך ²¹ וכי יהיה בו מום פסח או עור **או**
כל מום רע לא תזבחנו ליהוה אלהיך
²² בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו
כצבי וכאיל ²³ רק את דמו לא תאכל על
הארץ תשפכנו כמים: <— —

טז

¹ שמור את חדש האביב ועשית פסח
ליהוה אלהיך כי בחדש האביב הוציאך
יהוה אלהיך ממצרים לילה ² וזבחת פסח
ליהוה אלהיך צאן ובקר במקום אשר **בחר**
יהוה **אלהיך** לשכן **את** שמו שם ³ לא
תאכלו עליו חמץ שבעת ימים **תאכלו** עליו
מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ
מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ
מצרים כל ימי חיך ⁴ ולא יראה לך שאר
בכל גבולך שבעת ימים ולא ילין מן הבשר

21 MT minus 2°] **או** 16.2 PF] MT יִבְחַר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | **אלהיך** MT minus | **את** MT minus | **תאכלו** 3 (twice) PL] MT תֹּאכַל SG

which you sacrifice the first day *at twilight* remain all night until the morning. ⁵ You may not sacrifice the Passover *within any* of your cities which Shema your God gives you, ⁶ but *in the place* which Shema your God *has chosen* to cause his name to dwell there, *there* you shall sacrifice the Passover at the evening, at the setting of the sun, in the time that you came out of Mišrem. ⁷ And you shall roast and eat it in the place which Shema your God *has chosen*, and you shall turn in the morning and go to your tents. ⁸ Six days you shall eat unleavened bread, and on the seventh day there shall be a *feast* to Shema your God; you shall not do *any servile work*. :>— —

⁹ Seven weeks you shall number to you; *from the time you begin* to put the sickle to the standing grain you shall begin to number seven weeks. ¹⁰ And you shall keep the Feast of Weeks to Shema your God with a tribute

אשר תזבח **בין הערבים** ביום הראשון לבקר ⁵ ולא תוכל לזבח את הפסח **באחת** שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך ⁶ כי אם במקום אשר **בחר** יהוה אלהיך לשכן את שמו שם שם **שם** תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים ⁷ ובשלת ואכלת במקום אשר **בחר** יהוה אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך ⁸ ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי **חג** ליהוה אלהיך לא תעשה **כל מלאכת עבדה**: <— —

⁹ שבעה שבועות תספר לך **מהחלך** חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבועות ¹⁰ ועשית חג שבעות ליהוה אלהיך מסת

4 **בין הערבים** MT בֵּעֶרֶב ‘on the evening’ | $\bar{a}r\bar{a}'i\bar{s}on \approx$ MT הָרֵאשֹׁן (PHON) | 5 **באחת** *bāt f* MT | 6 **במקום** MT אֶל־הַמָּקוֹם | 7 **בחר** PF MT יִבְחַר IMPF ‘will choose’ (see §2.2.1.4) | 8 **חג** MT *minus* | **שם** *šamma 2* MT *minus* | 9 **מהחלך** *miyyā'ēlāk* INF + PRON | 10 **כל מלאכת עבדה** MT מְלָאכָה | **חג** MT עֲצֵרָה ‘a solemn assembly’ | 2MSG MT מִהֶחָל INF

of a freewill offering of *your hands*, which you shall give as Shema your God *has blessed* you. ¹¹ And you shall rejoice before Shema your God, you, and your son, and your daughter, *your man-servant*, and your maid-servant, and the Libite that is within your cities, and the sojourner, and the orphan, and the widow, that are in your midst, in the place which Shema your God *has chosen* to cause his name to dwell there. ¹² And you shall remember that you were a slave *in the land of Mişrem*, and you shall observe and do these statutes. :>— —

¹³ You shall keep the Feast of Tabernacles seven days, after you have gathered in from your threshing-floor and from your winepress. ¹⁴ And you shall rejoice in your feast, you, and your son, and your daughter, *your man-servant*, and your maid-servant, and the Libite, and the sojourner, and the orphan, and the widow, that are within your cities. ¹⁵ Seven days you shall keep a feast to Shema your God in the place which Shema *your God has chosen*, because Shema your God will bless you in all your increase and in all the work of your hands, and you shall be

נִדְבַת יֵדִיד אֲשֶׁר תֵּתֵן כֹּאשֶׁר בִּרְכֶּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ ¹¹ וּשְׂמַחַת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵתָּה
וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עֲבָדְךָ וְאִמְתֶּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֱלֻמָּנָה אֲשֶׁר
בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר בְּתֶר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לִשְׁכֹּן אֵת שְׁמוֹ שֶׁם ¹² וּזְכַרְתָּ כִּי עַבְדֵּי הָיִיתָ
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּשְׁמַרְתָּ וַעֲשִׂיתָ אֵת הַחֻקִּים
הָאֵלֶּה: — —

¹³ חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים
באספך מגרנד ומיקבך ¹⁴ ושמחת בחגך
אתה ובנך ובתך **עבדך** ואמתך והלוי והגר
והיתום והאלמנה אשר בשעריך ¹⁵ שבעת
ימים תחג ליהוה אלהיך במקום אשר
בחר יהוה **אלהיך** כי יברכך יהוה אלהיך
בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית

[illegible]

altogether joyful. ¹⁶ Three times a year all your males shall appear before Shema your God in the place which he *has chosen*: in the Feast of Unleavened Bread, and in the Feast of Weeks, and in the Feast of Tabernacles, and *they shall* not *appear* before Shema *empty-handed*. ¹⁷ Every man shall give as he is able, according to the blessing of Shema your God which he has given you. :>— —

¹⁸ Judges and officers you shall appoint in all your cities which Shema your God gives you, according to your tribes, and they shall judge the people with righteous judgment. ¹⁹ You shall not pervert justice, *and* you shall not show partiality, and you shall not take a bribe, for a bribe blinds the eyes of the wise and subverts the words of the righteous. ²⁰ That which is altogether just shall you follow, that you may live and inherit the land which Shema your God gives you. ²¹ You shall not plant an Asherah of any kind of tree beside the altar of Shema your God which you shall make. ²² And you shall not set up a pillar, which Shema your God *hates*.

אך שמח ¹⁶ שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יהוה אלהיך במקום אשר *בחר בו* בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא *יראו* את פני יהוה *רקים* ¹⁷ איש כמתנת ידו כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך: <— —

¹⁸ שפטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבטך ושפטו *את* העם משפט צדק ¹⁹ לא תטה משפט *ולא* תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים ²⁰ צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ²¹ לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יהוה אלהיך אשר תעשה לך ²² ולא תקים לך מצבה אשר *שנאה* יהוה אלהיך

16 *בחר* PF] MT יבְחַר IMPF ‘will choose’ (see §2.2.1.4) | *בו*] MT *minus* | *יראו* *yirrā’u* PL] MT יִרְאוּ SG | *ולא* *19* | *את* *18* *at* PREP ‘with’] MT אֶת NOTA ACC (↓ Exod. 18.13) | *רקים* *riqəm*] MT רִיקָם (↓ Exod. 3.21) | *שנאה* *šā’nā* PF + PRON 3FSG] MT שָׂנְאָה PF | *לֹא* *1°*] MT לֹא

17

¹ You shall not sacrifice to Shema your God an ox or a sheep in which there is a blemish [or] anything evil, for those are *abominations* to Shema your God. :>— —

² If there is found in your midst, *within any* of your cities which Shema your God gives you, a man or woman, who does that which is evil in the sight of Shema your God, in transgressing his covenant, ³ and has gone and served other gods, and worshipped them, or the sun or the moon or any of the host of heaven, which *I have not commanded him*, ^[4] and *it was told* you, and you have heard [of it], then you shall inquire diligently, and behold, if it is true and certain that such an abomination has been done in Yishra'el, ⁵ then you shall bring that man or that woman, who has done this evil thing, to your gates, and you shall stone that man or woman to death with stones. ⁶ At the mouth of two

יז

¹ לא תזבח ליהוה אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי **תועבת** יהוה אלהיך הוא: <— —

² כי ימצא בקרבך **באחת** שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני יהוה אלהיך לעבר בריתו ³ וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחוי להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא **צויתיו** ^[4] **והגידו** לך. ושמעת ודרשת הייטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל ⁵ והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו ⁶ על פי שני

17.1 **תועבת** *tuwwēbot* PL] MT תועבת SG | **באחת** *bāt* F] MT באתד M (|| Deut. 15.7) | **ושתחוי** *wyištābbi* ≈ MT וישתחוי (|| Gen. 18.2) | **צויתיו** PF + PRON 3MSG] MT צויתי PF 'I have (not) commanded' | **והגידו** *hif* PF 3MPL] MT והגיד *hof* PF 3MSG 'it is told' || **הייטב** *āṭāb* ADV (GSH §6.3.2) ≈ MT היטב (PHON) | **ההיא** ≈ MT הלווא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

witnesses or *at the mouth of* three witnesses shall he that is to die be put to death; at the mouth of one witness he shall not be put to death. ⁷ The hand of the witnesses shall be first against him to put him to death, and afterward the hand of all the people. So you shall purge the evil from your midst. :>— —

⁸ If there arises a matter too hard for you in judgment, between blood and blood, *and* between plea and plea, and between stroke and stroke, being matters of controversy within your cities, then you shall rise, and get up to the place which Shema your God *has chosen*, ⁹ and you shall come to the Libitical priests, and to the judge that shall be in those days, *and they shall inquire* and show you the sentence of judgment. ¹⁰ And you shall do according to what they declare to you from that place which Shema *your God has chosen*, and you shall be careful to do according to all that they shall teach you. ¹¹ According to the instructions that they give you, and *according* to the judgment which they shall tell you, you shall do. *And* you shall not turn aside

עדים או *על פי* שלשה עדים יומת המת
לא יומת על פי עד אחד ⁷ יד העדים תהיה
בו בראשונה להמיתו ויד כל העם
באחרונה ובערת הרע מקרבך: <— —

⁸ כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם
לדם *ובין* דין לדין ובין נגע לנגע דברי
ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום
אשר *בחר* יהוה אלהיך » « ⁹ ובאת אל
הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה
בימים ההם *ודרשו* והגידו לך את דבר
המשפט ¹⁰ ועשית על פי הדבר אשר יגידו
לך מן המקום ההוא אשר *בחר* יהוה
אלהיך ושמרת לעשות ככל אשר יורוך
¹¹ על פי התורה אשר יורוך ועל *פי*
המשפט אשר יאמרו לך תעשה *ולא* תסור

6 על פי 2°] MT minus | 7 *ובין* 8 | 1 - בִּין MT | *בחר* PF] MT יִבְחֶר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | » «
MT בִּי | 9 *ואל* (= MT *ואל*) *u al* (או אל) | *ודרשו* 3MPL] MT וְדִרְשׁוּ 2MSG 'and you shall inquire' |
10 *בחר* PF] MT יִבְחֶר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | *אלהיך*] MT minus | 11 *פי* 2°] MT minus | *ולא*
MT לֹא - 1

from the sentence which they shall show you, to the right hand or to the left.
¹²And the man who acts presumptuously, by not obeying the priest who stands to minister there before Shema your God and to the judge, that man shall die. And you shall purge the evil from Yishra'el. ¹³And all the people shall hear, and fear, and shall act presumptuously no more. :>— —

¹⁴When you come to the land which Shema your God gives you, and shall possess it, and shall dwell in it, and shall say, 'I will set a king over me, like all the nations that are round about me,'
¹⁵you shall surely set as king over you him whom Shema your God shall choose. One from among your brothers you shall set as king over you; you may not put a foreigner over you, who is not your brother. ¹⁶Only he shall not multiply horses for himself, or cause the people to return to Mišrem in order to multiply horses, since Shema has said to you, 'You shall never return that way again.' ¹⁷And he shall not multiply wives for himself, lest his heart turn away, nor shall he greatly multiply for himself silver and gold.

מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל
¹²והאיש אשר יעשה בזידון לבלתי שמע
 אל הכהן העמד לשרת שם את יהוה
 אלהיך ואל השופט ומת האיש ההוא
 ובערת הרע מישראל ¹³וכל העם ישמעו
 וייראו ולא יזידו עוד: <— —

¹⁴כי תבוא אל הארץ אשר יהוה
 אלהיך נתן לך וירשתה וישבת בה ואמרת
 אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי
¹⁵שים תשים עליך מלך אשר יבחר יהוה
 אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך
 לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא
 אחיך הוא ¹⁶רק לא ירבה לו סוסים ולא
 ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס
 ויהוה אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך
 הזה עוד ¹⁷ולא ירבה לו נשים ולא יסור
 לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד

12 $afzidon \approx MT$ בִּזְדוֹן (MORPH) | \wedge ואל (= MT וְאַל) $\bar{u} al$ (או אל) | 13 $\approx MT$ יִזְדוֹן + PARAG
 nun | 15 $\approx MT$ שִׁים $\bar{s}im$ INF | 15 $\approx MT$ שִׁים INF ABS (|| Deut. 12.5)

¹⁸ And when he sits on the throne of his kingdom, he shall write for himself a copy of this law in a book, from [that which is] before the Libitical priests.
¹⁹ And it shall be with him, and he shall read *in it* all the days of his life, that he may learn to fear Shema his God, to keep all the words of this law and these statutes, to do them, ²⁰ that his heart may not be *lifted up* above his brothers, and that *he turns* not *aside* from the commandment, to the right hand or to the left, to the end that he may prolong his days in the *throne of* his kingdom, he and his children, in the midst of Yishra'el. :>— —

18

¹ The Libitical priests, all the tribe of Libi, shall have no portion or inheritance with Yishra'el. The offerings of Shema made by fire and his share they shall eat. ² And they shall have no inheritance among their brothers. Shema is their inheritance, as he has spoken to them. ³ And this shall be the priests' due from the people, from those who offer a sacrifice, whether it be ox or sheep, that they shall give to the priest:

¹⁸ והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים ¹⁹ והיתה עמו וקרא **בה** כל ימי חייו למען ילמד ליראה **את** יהוה אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשותם ²⁰ לבלתי **רם** לבבו מאחיו ולבלתי **סר** מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים על **כסא** ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: <— —

יה

¹ לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי יהוה ונחלתו יאכלון ² ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו יהוה הוא נחלתו כאשר דבר לו ³ וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שם ונתן לכהן

19 **בה** F] MT בִּי M | **את** at PREP 'with' (↓ Gen. 32.12)] MT אֶת NOTA ACC | 20 **רם** *rām* PF] MT רוֹם INF | **סר** *sar* PF] MT סֹר INF | **כסא**] MT *minus* ↓

the shoulder, and the two cheeks, and the stomach. ⁴The first-fruits of your grain, of your new wine and of your oil, and the first of the fleece of your sheep, you shall give him. ⁵For Shema your God has chosen him out of all your tribes, to stand *before Shema your God to serve him and to bless in his name*, he and his sons forever. ⁶And if a Libite comes from *one* of your cities out of all Yishra'el, where he sojourns, and he comes with all the desire of his soul to the place which Shema *has chosen*, ⁷then he shall minister in the name of Shema his God, as all his brothers the Libites do, who stand there before Shema. ⁸He shall have equal portions to eat, beside [that which comes of] *the sale of his patrimony*. :> — —

⁹When you come into the land which Shema your God gives you, you shall not learn to do like the abominations of those nations. ¹⁰There shall not be found among you anyone who makes his son or his daughter pass through fire, an enchanter, a diviner, a soothsayer, a sorcerer,

הזרוע והלחיים והקבה ⁴ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו ⁵כי בו בחר יהוה אלהיך מכל שבטיך לעמד לפני יהוה אלהיך לשרתו ולברך בשמו הוא ובניו כל הימים ⁶וכי יבוא הלוי מאחת שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר בחר יהוה ⁷ושרת בשם יהוה אלהיו ככל אחיו הלויים העמדים שם לפני יהוה ⁸חלק כחלק יאכלון לבד ממכרו על האבות: < — —

⁹כי אתה בא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם ¹⁰לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מענן מנחש מכשף

18.5 MT [לפני ... בשמו] | לְשֵׁרֵת בְּשֵׁם־יְהוָה F MT [מאחת 6] | (Deut. 15.7) M MT [בחר] PF MT [יבחר IMPF] | יִבְחָרוּ PL MT [ממכרו] SG MT [ממכרו] | יִבְחָרוּ MT [יאכלון 8] | yā'ūkal MT [מנחש ומכשף] MT [מנחש מכשף] | מעונן MT mānnan ≈ מענן MT 10

¹¹ a charmer, a consulter with a spirit, a wizard, or a necromancer. ¹² For *abominations* to Shema *your God* are all who do these things, and because of these abominations Shema your God *is dispossessing them* from before you. ¹³ You shall be wholehearted with Shema your God. ¹⁴ For these nations, which *you shall dispossess*, listen to the diviners and to the enchanters; but as for you, Shema your God has not permitted you to do so. ¹⁵ Shema your God will raise up for you a prophet *from among your brothers*, like me, *and to him* you shall listen, ¹⁶ according to all that you desired of Shema your God in Ureb in the day of the assembly, saying, 'Let me not hear again the voice of Shema my God or see this great *fire of him*, lest I die.' :>— —

¹⁷ And Shema said to me, 'They have well said that which they have spoken. ¹⁸ I will raise them up a prophet from among their brothers, like you, and I will put my words in his mouth, and he shall speak to them all that I shall command him. ¹⁹ And whoever

¹¹ **חבר** חבר **שאל** אוב וידעוני ודרש אל המיתים ¹² כי **תועבת** יהוה **אלהיך** כל עשה אלה ובגלל התועבות האלה יהוה אלהיך **מורישם** מפניך ¹³ תמים תהיה עם יהוה אלהיך ¹⁴ כי הגוים האלה אשר **אתם ירשים** אתם אל המענגים ואל הקסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך יהוה אלהיך ¹⁵ נביא **מקרב אחיך** כמוני יקים לך יהוה אלהיך **ואליו** תשמעון ¹⁶ ככל אשר שאלת מעם יהוה אלהיך בחורב ביום הקהל לאמר לא אוסיף לשמע את קול יהוה אלהי ואת **אשו** הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות: <— —

¹⁷ ויאמר יהוה אלי הטיבו אשר דברו ¹⁸ נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצוונו ¹⁹ והיה האיש אשר

11 **חבר** MT וְחָבֵר | + וּשְׁאֵל MT **שאל** | ammitam (GSH §2.12.14) ≈ MT המיתים (MORPH) |
 12 **תועבת** MT תוֹעֲבֹת | tuwwēbot PL | **אלהיך** MT minus | **מורישם** MT מוֹרִישׁ אוֹתָם | **אתם ירשים** 14 | מוֹרִישׁ אוֹתָם MT **מורישם** |
 MT אֶתְּהָ יוֹרֵשׁ SG | אֶתְּהָ יוֹרֵשׁ MT ≈ MT מְעַנְגִים DEF (see §4.1.3.2.5) | המענגים ≈ MT מְעַנְגִים DEF (see §4.1.3.2.5) | **מקרב אחיך** 15 | מְקַרְבֵּךְ מֵאֲחִיךָ MT **מקרב אחיך** 15 |
 MT אֶלָּיו MT **ואליו** | - וּ אֶלָּיו MT **ואליו** | **אשו** 16 | אֶשׁ MT **אשו** 16 | 'the fire' MT אֶשׁ MT **אשו** 16

will not listen to *his* words which he shall speak in my name, I will require [it] of him. ²⁰ But the prophet who presumes to speak a word in my name which I have not commanded him to speak, or who speaks in the name of other gods, that same prophet shall die. ²¹ And if you say in your heart, '*How may* the word which Shema has not spoken *be known*?' ²² When a prophet speaks in the name of Shema, [if] the word *does not* come to pass or come true, that is a word which Shema has not spoken; the prophet has spoken it presumptuously; you shall not be afraid of him. :> —

19

¹ When Shema your God shall cut off the nations, whose land Shema your God gives you, and you dispossess them, and dwell in their cities, and in their houses, ² you shall set apart three cities for you in the midst of your land, which Shema your God gives you to possess. ³ You shall prepare the roads, and divide into three parts the territory of your land, which Shema your God gives you to inherit, that every murderer may flee there. ⁴ And this is the case of the murderer, who shall flee there and live:

לא ישמע אל **דבריו** אשר ידבר בשמי
אנכי אדרש מעמו ²⁰ אך הנביא אשר יזיד
לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו
לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים
ומת הנביא ההוא ²¹ וכי תאמר בלבבך
איך נודע את הדבר אשר לא דברו יהוה
²² אשר ידבר הנביא בשם יהוה **לא** יהיה
הדבר ולא יבוא הוא הדבר אשר לא דברו
יהוה בזידון דברו הנביא לא תגור
ממנו: < —

יט

¹ כי יכרית יהוה אלהיך את הגוים
אשר יהוה אלהיך נתן לך את ארצם
וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם ² שלש
ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר יהוה
אלהיך נתן לך לרשתה ³ תכן לך הדרך
ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך
יהוה אלהיך והיה לנוס שמה כל רצח
⁴ וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי

19 **דבריו** MT **דְּבָרַי** 'my words' | 21 **איך** *ik* MT **אִיכָה** | **נודע** *nif* PF 3MSG MT **נִדַּע** *qal* IMPF 1PL 'shall we know' | 22 **לא** MT **וְלֹא** + ו | **afzidon** ≈ MT **בְּזִדוֹן** (MORPH)

Anyone who kills his neighbour unintentionally and did not hate him in time past—⁵and when a man goes into the forest with his neighbour to hew wood, and *he wields* the axe to cut down the tree, and the head slips from the helve, and strikes his neighbour so that he dies—he shall flee to one *of* these cities and live, ⁶lest the avenger of blood pursue the murderer, while his heart is hot, and overtakes him, because the way is long, and strikes him mortally, though he did not deserve to die, since he did not hate him in time past. ⁷Therefore I command you, saying, ‘You shall set apart three cities.’ :>— —

⁸And if Shema your God enlarges your territory, as he has sworn to your fathers, and gives you all the land which he promised to give to your fathers, ⁹if you shall keep all this commandment to do it, which I command you today, to love Shema your God and to walk always in his ways, then you shall add three more cities, besides these three, ¹⁰lest innocent blood be shed in the midst of your land, which Shema your God gives you for an inheritance, and so blood be upon you.

אשר יכה את רעהו בבלי דעת והוא לא שגא לו מתמול שלשום ⁵ואשר יבוא את רעהו ביער לחטב עצים ונדח ידו בגרזן לכרת העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא ינוס אל אחת מן הערים האלה וחי ⁶פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות כי לא שגא הוא לו מתמול שלשום ⁷על כן אנכי מצוך לאמר שלש ערים תבדיל לך: <— —

⁸ואם ירחיב יהוה אלהיך את גבולך כאשר נשבע לאבתך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבתך ⁹כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשותה אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יהוה אלהיך וללכת בדרכיו כל הימים ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה ¹⁰ולא ישפך דם נקיא בקרב ארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים

19.5 ונדח *wnāddā qal* PF 3 MSG] MT ונדחָה *nif* PF 3FSG ↓ | [מן] MT minus | 9 ^וללכת (= MT וללכת)]
↓ ו - (ללכת) *lallēkat*

¹¹ *If* any man hates his neighbour, and lies in wait for him, and rises up against him, and strikes him mortally so that he dies, and he flees into one *of these* cities, ¹² then the elders of his city shall send and fetch him from there, and deliver him into the hand of the avenger of blood, *that he may be put to death.* ¹³ Your eye shall not pity him, but you shall put away the innocent blood from Yishra'el, that it may go well with you. :>— —

¹⁴ You shall not remove your neighbour's landmark, which the men of old have set, in your inheritance which you shall inherit, in the land that Shema your God gives you to possess. ¹⁵ One witness shall not rise up against a man for any iniquity or for any *sin*, in any sin that he sins; at the mouth of two witnesses or at the mouth of three witnesses shall a matter be established. ¹⁶ *And if* a malevolent witness rises up against any man to testify against him of wrongdoing, ¹⁷ then both men, between whom the controversy is, shall stand before Shema, *and before* the priests and the judges that shall be in those days.

¹¹ **כי** יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ונס אל אחת **מן** הערים **האלה** ¹² ושלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו אתו ביד גאל הדם **והומת** ¹³ לא תחוס עינך עליו ובערת הדם הנקיא מישראל וטוב לך: <— —

¹⁴ לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך לרשתה ¹⁵ לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל **חטא** בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר ¹⁶ **וכי** יקום עד חמש באיש לענות בו סרה ¹⁷ ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני יהוה **ולפני** הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם

11 **כי** MT וְכִי +1 | **מן** MT minus | **האלה** MT הָאֵלִים | 12 **והומת** hif PASS MT וְמָת qal | 13 **addām** הדם DEF ≈ MT דָם CSTR (see §4.1.3.2.5) | 15 **חטא** MT חַטָּאת | 16 **וכי** MT כִּי -1 | 17 **ולפני** **alfāni** (= MT לִפְנֵי) | 18 **יהיה** **yēyyi** (= MT יְהִי) | 19 **וטוב לך** MT וְטוֹב לְךָ

¹⁸ And the judges shall make diligent inquisition, and behold, the witness is a false witness; *a liar* testified against his brother. ¹⁹ You shall do to him, as he had thought to do to his brother; so shall you purge the evil from your midst. ²⁰ And those that remain shall hear, and fear, and shall never *do again* any such evil in your midst. ²¹ Your eye shall *not* pity; [it shall be] life for life, eye for eye, tooth for tooth, hand for hand, foot for foot. :> — —

20

¹ When you go to battle against your enemies, and see horses, and chariots, *and people* more numerous than you, you shall not be afraid of them, for Shema your God, who brought you up out of the land of Mišrem, is with you. ² And when you draw near to the battle, the priest shall approach and speak to the people, ³ and shall say to them, 'Hear, O Yishra'el, you draw near today to battle against your enemies, do not let your heart be faint, do not fear or *be in dread* or *panicked* by them, ⁴ for Shema your God is he that goes with you, to fight for you against your enemies, *and to save*

¹⁸ ודרשו השפטים הייטב והנה עד שקר העד *שקר* ענה באחיו ¹⁹ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך ²⁰ והנשארים ישמעו וייראו ולא יוסיפו *עוד לעשות* כדבר הרע הזה בקרבך ²¹ *לא* תחוס עינך נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל: < — —

כ

¹ כי תצא למלחמה על איביך וראית סוס ורכב *ועם* רב ממך לא תירא מהם כי יהוה אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים ² והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם ³ ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל *תערצו* ואל *תחפזו* מפניהם ⁴ כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם *ולהושיע*

18 *ā'itāb* ADV (GSH §6.3.2) ≈ MT הֵיטֵב (PHON) | *šaqqār* NOM AG ² שקר | (GSH §4.1.4.7, n. 28) MT שָׁקַר 'lie' | *עוד לעשות* MT | *לא* MT ²¹ | *ועם* MT ^{20.1} | *תערצו* MT ³ | *תחפזו* MT ⁴ | *ולהושיע* MT | *תערצו* MT | *תחפזו* MT

you.’⁵ And the officers shall speak to the people, saying, ‘What man is there that has built a new house and has not dedicated it? Let him go and return to his house, lest he die in the battle and another man dedicate it.’⁶ And what man is there that has planted a vineyard and has not enjoyed its fruit? Let him go and return to his house, lest he die in the battle and another man enjoy its fruit.’⁷ And what man is there that has betrothed a wife and has not taken her? Let him go and return to his house, lest he die in the battle and another man take her.’⁸ And the officers *shall* speak *further* to the people, and they shall say, ‘What man is there that is fearful and faint-hearted? Let him go and return to his house, lest he make his brother’s heart melt as his heart.’⁹ And when the officers have made an end of speaking to the people, then they shall appoint captains of hosts at the head of the people. :>— —

¹⁰ When you come near *to* a city to fight against it, [first] proclaim peace to it. ¹¹ And if its answer to you is peace and it opens to you, then all the people

אתכם⁵ ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו⁶ ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו⁷ ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה⁸ **ויוסיפו** השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימיס את לבב אחיו כלבבו⁹ והיה ככלות השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם: <— —

¹⁰ כי תקרב **על** עיר להלחם עליה וקראתה אליה לשלום¹¹ והיה אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם

qal יס"ף וַיִּסְפוּ MT *hif* IMPF יס"ף *wyūsifu* **ויוסיפו** 8 | ↓ חֲלְלוּ MT = *allēlu pi* PF 3MSG + PRON 3MSG = חללו 6
↓ אֶל MT [על 10] | *nif* מס"ס יָמַס MT ≈ *hif* מו"ס *yāmas* ימיס PF |

that are found in it shall do forced labour for you and shall serve you. ¹²And if it will not make peace with you, but will make war against you, then you shall besiege it. ¹³And when Shema your God delivers it into your hand, you shall strike down all of its males with the edge of the sword, ¹⁴but the women and the little ones, and the cattle, and all that is in the city, its spoil, you shall take for plunder to yourself; and you shall eat the spoil of your enemies, which Shema your God has given you. ¹⁵Thus you shall do to all the cities which are very far off from you, which are not of the cities of these nations. ¹⁶But of the cities of these peoples, that Shema your God gives you for an inheritance, you shall save alive nothing that breathes, ¹⁷but you shall utterly destroy them, *the Ka'nanite*, and the Emarite, *and the Atite, and the Girgeshite*, and the Ferizzite, *and the Ibbite*, and the Yebusite, as Shema your God has commanded you, ¹⁸that they may not teach you to do after all their abominations, which they have done to their gods, and so you would sin against Shema your God. :> — —

הנמצא בה יהיו לך למוס ועבדוך ¹² ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה ¹³ ונתנה יהוה אלהיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב ¹⁴ רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבז לך ואכלת את שלל איביך אשר נתן יהוה אלהיך לך ¹⁵ כן תעשה לכל הערים הרחוקות ממך מאד אשר לא מערי הגוים האלה הנה ¹⁶ רק מערי העמים האלה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה ¹⁷ כי החרים תחרימם **הכנעני והחתי והגרגשי** והפרזי **והחוי** והיבوسی כאשר צוך יהוה אלהיך ¹⁸ למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחסאתם ליהוה אלהיכם: < — —

MT [והגרגשי] | הכנעני MT [והחתי] | החתי MT [הכנעני] 17 | למוס almos ≈ MT למוס 11 | minus | החתי MT [והחוי] 1

¹⁹ When you besiege **a** city a long time, making war against it to take it, you shall not destroy its trees by wielding an axe against them; for you may eat of them, but you shall not cut them down, for is the tree of the field a man that it should be besieged by you?

²⁰ Only the trees which you know are not trees for food you shall destroy and cut them down, that you may build bulwarks against the city that **made** war with you, until it falls. :>— —

21

¹ If anyone is found slain in the land which Shema your God gives you to possess, lying in the field, and it is not known who has struck him, ² your elders *and your officers* shall come, and they shall measure the distance *to* the cities which are round about him that is slain. ³ And the city which is nearest to him that is slain, the elders of that city shall take a heifer of the herd, which has not been worked *and which has not been drawn by an owner*. ⁴ And the elders of that city shall bring down

19 כי תצור **על** עיר ימים רבים
להלחם עליה לתפשה לא תשחית את
עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו
לא תכרית כי האדם עץ השדה לבוא
מפניך במצור ²⁰ רק עץ אשר תדע כי לא
עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית
מצור על העיר אשר היא **עשתה** עמך
מלחמה עד רדתה: — —

כא

¹ כי ימצא חלל באדמה אשר יהוה אלהיך
נתן לך לרשתה נפל בשדה לא נודע מי
הכהו ² ויצאו זקניך **ושטריך** ומדדו **על**
הערים אשר סביבת החלל ³ והיה העיר
הקרובה אל החלל ולקחו זקני העיר ההיא
עגלת בקר אשר לא עבד בה **ואשר** לא
משכה בעל ⁴ והורידו זקני העיר ההיא

19 **על**] MT אֶל (↓ v. 10) | 20 **הוא** ≈ MT הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **עשה** PF 3FSG] MT עָשָׂה PT FSG | 21.2 **ושפטיך**] MT וְשֹׁפְטֶיךָ ‘and your judges’ | **על**] MT אֶל (↓ Deut. 20.10) | 3 **הוא** ≈ MT הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **ואשר**] MT וְאֲשֶׁר | **משכה** *māsāka* PF 3MSG + PRON 3FSG] MT מִשְׁכָּה PF 3FSG ‘has not drawn’ ↓ | **בעל** *bāl*] MT בָּעַל ‘a yoke’ ↓ | 4 **הוא** ≈ MT הוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1)

the heifer to a valley with running water, which is neither plowed nor sown, and shall behead the heifer there in the valley. ⁵And the priests, the sons of Libi, shall come near, for Shema your God has chosen them *to minister* and to bless in the name of Shema, and according to their word every controversy and every blow shall be [settled]. ⁶And all the elders of that city, who are nearest to him that is slain, shall wash their hands over the beheaded heifer in the valley, ⁷and they shall answer and say, 'Our hands have not shed this blood, neither have our eyes seen it. ⁸Forgive, O Shema, your people Yishra'el, whom you have redeemed, and do not set the innocent blood in the midst of your people Yishra'el.' And the blood shall be atoned for them. ⁹So shall you put away the innocent blood from your midst, when you shall do that which is right in the eyes of Shema. :> — —

¹⁰When you go to battle against your enemies, and Shema your God delivers them into your hands, and you carry away their captives, ¹¹and see among *their captives* a beautiful *woman*,

את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל ⁵ונגשו הכהנים בני לוי כי בס בחר יהוה אלהיך **לשרת** ולברך בשם יהוה ועל פים יהיה כל ריב וכל נגע ⁶וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל ⁷וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו ⁸כפר לעמך ישראל אשר פדית יהוה ואל תתן דם נקיא בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם ⁹ואתה תבער הדם הנקיא מקרבך כי תעשה הישר בעיני יהוה: < — —

¹⁰כי תצא למלחמה על איביך ונתנו יהוה אלהיך בידך ושבית שביו ¹¹וראית **בשביו** **אשה** יפת תאר

5 **לשרת** INF] MT לְשָׁרְתוֹ INF + PRON 3MSG 'to minister to him' | פים *fīyyimma* N + PRON 3MPL (GSH §2.5.6.4) ≈ MT פִּיהֶם (PHON) | 6 ההיא ≈ MT הָהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 7 שפכו *šāfāku* (GSH §2.0.13)] MT *ketiv* שפכה *qere* שָׁפְכוּ | 11 **בשביו** *afšibyu* N M שְׁבִי* + PRON 3MSG] MT בְּשִׁבְיָהּ N F 'in the captivity' ↓ | **אשה** ABS] MT אִשָּׁה CSTR

and you have a desire for her, *and would take her* for yourself as a wife, ¹² then you shall bring her home to your house, and she shall shave her head, and pare her nails. ¹³ And she shall put off the clothes of her captivity from off her, and shall remain in your house, and bewail her father and her mother a full month, and after that you shall go in to her, and be her husband, and she shall be your wife. ¹⁴ Then, if you have no delight in her, you shall let her go wherever she wants; but you shall not sell her at all for money, nor shall you deal with her maliciously, because you have humbled her. :>— —

¹⁵ If a man has two wives, one beloved and one hated, and they have borne him children, [both] the beloved and the hated, and if the first-born son is *hers that is hated*, ¹⁶ then in the day that he causes his sons to inherit that which he has, he may not treat the son of the beloved as the first-born in preference to the son of the hated, who is the first-born; ¹⁷ but he shall acknowledge the first-born, the son of the hated,

וחשקת בה ולקחתה לך לאשה ¹² והבאתה אל תוך ביתך וגלחתה את ראשה ועשתה את צפרניה ¹³ והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה ¹⁴ והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר ענייתה: <— —

¹⁵ כי תהיינה לאיש שתי נשים אחת אהובה ואחת שנואה וילדו לו בנים האובה והשנואה והיה הבן הבכור לשנואה ¹⁶ והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור ¹⁷ כי את הבכור בן השנואה יכיר

~āt אחת 15 | ~lēqqāttā PF 2MSG +PRON 3FSG] MT ולקחתה | ~wāt ואחת | ~qal PT PASS DET ≈ MT האהובה | ~qatūl PT לשנואה
 ~āt אחת 15 | ~lēqqāttā PF 2MSG +PRON 3FSG] MT ולקחתה | ~wāt ואחת | ~qal PT PASS DET ≈ MT האהובה | ~qatūl PT לשנואה
 MT לשנואה qatūl PT לשנואה

by giving him a double portion of all that he has, for he is the beginning of his strength, *and his* is the right of the first-born. :>— —

¹⁸If a man has a stubborn and rebellious son that will not obey the voice of his father or the voice of his mother, and, [though] they chasten him, will not obey them, ¹⁹then his father and his mother *shall lay hold* on him, and bring him out to the elders of his city, *to* the gate of his place. ²⁰And they shall say to the *men* of his city, 'This our son is stubborn and rebellious; he will not obey our voice; he is a glutton and a drunkard.' ²¹And all the men of his city shall stone him to death with stones; so shall you purge the evil from your midst, and all Yishra'el shall hear and fear. :>— —

²²*If* a man has committed a sin worthy of death, and he is put to death, and you hang him on a tree, ²³his body shall not remain all night on the tree, but you shall surely bury him the same day, for he that is hanged is accursed by God; you shall not defile your land which Shema your God gives you for an inheritance.

לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו
כי הוא ראשית אונו **ולו** משפט
הבכורה: <— —

¹⁸כי יהיה לאיש בן סורר ומורא
איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו
אתו ולא ישמע אליהם ¹⁹**ותפש** בו אביו
ואמו והוציאו אתו אל זקני עירו **אל** שער
מקומו ²⁰ואמרו אל **אנשי** עירו בננו זה
סורר ומורא איננו שמע בקולנו זולל
וסובא ²¹ורגמהו כל אנשי עירו באבנים
ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל
ישמעו ויראו: <— —

²²**כי** יהיה באיש חטא משפט מות
והומת ותלית אתו על העץ ²³לא תלין
נבלתו על העץ כי קבר תקברנו ביום
ההוא כי קללת אלהים תלאי ולא תטמא
את אדמתך אשר יהוה אלהיך נתן לך
נחלה

17 **ולו** MT לו 1- | 19 **ותפש** SG] MT ותפש PL | **אל** MT ואל 1+ | 20 **אנשי** PL CSTR] MT זקני PL CSTR 'the elders' | 22 **כי** MT וכי 1+ | העץ ≈ MT עץ - DEF (see §4.1.3.2.5) | 23 **תלאי** ^{tālo} (תלוי) ^{qal} PT PASS (= MT תלוי) ↓

22

¹ You shall not see your brother's ox or his sheep *or all of his livestock* go astray, and ignore them; you shall surely bring them back to your brother. ² And if your brother is not near you, or if you do not know him, then you shall bring it home to your house, and it shall be with you until your brother *shall ask* it *from you*, and you shall restore it to him. ³ So you shall do with his ass, and so you shall do with his garment, and so you shall do with any lost thing of your brother's, which he has lost and you have found; you may not ignore [it]. ⁴ You shall not see your brother's ass or his ox, *or all of his livestock*, fallen down by the way, and ignore them; you shall surely help him to lift them up. ⁵ A woman shall not wear a man's garment, neither shall a man put on a woman's garment, for [these are] *abominations* to Shema your God, whoever does these things. :>— —

⁶ If a bird's nest happens to be before you along the way, in any tree or on the ground, [with] young ones or

כב

¹ לא תראה את שור אחיך או את שהו **או** את כל בהמתו נדחים והתעלמת מהם השיב תשיבם לאחריך ² ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד **דרש** אחיך אתו **מעמד** והשיבתו לו ³ **כן** תעשה לחמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם ⁴ לא תראה את חמור אחיך או את שורו **או את כל בהמתו** נפלים בדרך והתעלמת מהם הקים תקים עמו ⁵ לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי **תועבת** יהוה אלהיך כל עשה אלה: <— —

⁶ כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או

22.1 *šȳyū* ≈ MT שִׁיּוּ (ORTH) | **או את כל בהמתו** MT minus | 2 *dārāš* PF 3MSG MT דָּרַשׁ INF | **מעמד** MT minus | 3 **כן** MT כֵּן + ו | 4 **את** 2° MT minus | **או את כל בהמתו** MT minus | 5 **תועבת** 5 MT minus | *tuwwēbot* PL MT תוֹעֵבֶת SG

eggs, and the mother is sitting on the young or on the eggs, you shall not take the mother with the young. ⁷You shall surely let the mother go, but the young you may take for yourself, that it may be well with you, and that you may prolong your days. ⁸When you build a new house, you shall make a parapet for your roof, that you may not bring blood upon your house, if anyone falls from it. ⁹You shall not sow your vineyard with two kinds of seed, lest the whole fruit be forfeited, the seed which you have sown, and the increase of the vineyard. ¹⁰You shall not plow with an ox and an ass together. ¹¹You shall not wear a mingled stuff, wool and linen together. ¹²You shall make yourself fringes on the four borders of your clothing with which you cover yourself. :>— —

¹³If any man takes a wife, and goes in to her, and hates her, ¹⁴and lay on her words of slander, and gives her a bad reputation, saying, 'I took this woman, and when I came near her, I did not find in her the [evidence of] virginity,' ¹⁵then the father of the young woman and her mother shall take and bring out the [evidence of] the young woman's virginity to the elders of the city

בצים והאם רבצת על האפרחים או על הבצים לא תקח האם על הבנים ⁷שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים ⁸כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו ⁹לא תזרע כרמך כלאים פן תקדיש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם ¹⁰לא תחריש בשור ובחמור יחדו ¹¹לא תלבש שעטניז צמר ופשתים יחדו ¹²גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה: <— —

¹³כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה ¹⁴ושם לה עלילת דברים והוציא עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרבה אליה ולא מצאתי לה בתולים ¹⁵ולקח אבי הנערה ואמה והוציאו את בתולי הנערה אל זקני העיר

9 *taqdaš hif* ≈ MT תִּקְדֹּשׁ *qal* | 10 *tārraš hif* ≈ MT תַּחְרֹשׁ *qal* | 15 (twice) ≈ MT הַנְּעִירָה *qere*, הַנְּעִיר *ketiv* (ORTH)

at the gate. ¹⁶ And the young woman's father shall say to the elders, 'I gave my daughter to this man for a wife, and he hated her, ¹⁷ and lo, he has laid *on her* words of slander, saying, 'I did not find in your daughter the [evidence of] virginity,' and yet these are the [evidence of] my daughter's virginity.' And *he* shall spread the garment before the elders of the city. ¹⁸ And the elders of that city shall take *that* man and chastise him, ¹⁹ and they shall fine him one hundred [pieces of] silver, and give them to the father of the young woman, because he gave the *virgins* of Yishra'el a bad reputation. And she shall be his wife. He may not *put her away* all his days. ²⁰ But if the matter is true, that the [evidence of] virginity were not found in the young woman, ²¹ then they shall bring out the young woman to the door of her father's house, and the men of her city shall stone her to death with stones, because she has wrought folly in Yishra'el by playing the whore *in* her father's house; so shall you purge

השערה ¹⁶ ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה ¹⁷ והנה הוא שם *לה* עלילת דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי *ופרש* השמלה לפני זקני העיר ¹⁸ ולקחו זקני העיר ההיא את האיש *ההוא* ויסרו אותו ¹⁹ וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על *בתולת* ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל *שלחה* כל ימיו ²⁰ ואם אמת היה הדבר » « לא נמצאו בתולים לנערה ²¹ והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כי עשתה נבלה בישראל להזנות *את* בית אביה ובערת

≈ ההיא 18 | PL ופרשו MT SG | *ופרש* | MT minus | *לה* 17 | (ORTH) הנערה *qere*, הנער MT *ketiv* ≈ הנערה 16 | SG בתולת MT | PL *bētūlot* בתולת 19 | MT minus | *ההוא* | (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) ההוא MT | *לשלחה* MT | (ORTH) לנערה *qere*, לנער MT *ketiv* | הנערה ≈ הנערה 21 | (ORTH) לנערה *qere*, לנער MT *ketiv* | *הזה* MT | *» «* 20 | *לשלחה* MT | *לזנות* MT minus | *את* | (= MT *liznot qal* INF | *hif* INF ^ להזנות | (ORTH) הנערה *qere* ↓

the evil from your midst. ²² If a man be found lying with a woman married to a husband, then they shall both die, the man that lay with the woman and the woman; so shall you purge the evil from Yishra'el. :> — —

23 If there is a young woman that is a virgin betrothed to a husband, and a man finds her in the city, and lies with her, 24 you shall bring them both out to the gate of that city, and you shall stone them to death with stones, the young woman because she did not cry being in the city, and the man because he has humbled his neighbour's wife; so you shall purge the evil from your midst. 25 But if the man finds the young woman who is betrothed in the field, and the man forces her and lies with her, then only the man that lay with her shall die, 26 but to the young woman *you shall do nothing*; there is in the young woman no sin worthy of death, for as when a man rises against his neighbour and kills him, so is this matter; 27 for he found her in the field, the betrothed young woman cried, and there was no one to save her. :> — —

הרע מקרבך ²² כי ימצא איש שכב עם
אשה בעילת בעל ומתו גם שניהם האיש
השכב עם האשה והאשה ובערת הרע
מישראל: — —

כִּי יִהְיֶה נִעְרָה בַּתֹּלָה מֵאַרְשָׁהּ²³
לְאִישׁ וּמִצָּאָה אִישׁ בְּעִיר וּשְׁכָב עִמָּה
וְהוֹצֵאתָם אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר²⁴
וְהָיָא וּסְקַלְתָּם אֹתָם בְּאַבְנִים וּמָתוּ אֶת
הַנִּעְרָה עַל דָּבָר אֲשֶׁר לֹא צִעְקָה בְּעִיר וְאֶת
הָאִישׁ עַל דָּבָר אֲשֶׁר עָנָה אֶת אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ
וּבִעֲרַת הָרֶעַ מִקִּרְבָּךְ²⁵ וְאִם בִּשְׂדֵה יִמְצָא
הָאִישׁ אֶת הַנִּעְרָה הַמֵּאַרְשָׁה וְהַחֲזִיק בָּהּ
הָאִישׁ וּשְׁכָב עִמָּה וּמָת הָאִישׁ אֲשֶׁר שְׁכָב
עִמָּה לְבָדּוּ²⁶ וּלְנִעְרָה לֹא תִעָשֶׂה דָּבָר אֵין
לְנִעְרָה חֲטָא מוֹת כִּי כֹאשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל
רַעְהוּ וּרְצַחוּ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה²⁷ כִּי
בִּשְׂדֵה מִצָּאָה צִעְקָה הַנִּעְרָה הַמֵּאַרְשָׁה
וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ: < — —

22 בעילת *bilât* PASS **qatûl* ≈ MT הַעֲלָהּ PASS *qatûl* | **23** נערה ≈ MT *ketiv* נער *qere* הַנְּעָרָה (ORTH) | **24** ההיא ≈ MT הַהוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | **25** הנערה ≈ MT הַנְּעָרָה *qere* הנערה (ORTH) | **26** ולנערה ≈ MT *ketiv* ולנער *qere* וְלַנְּעָרָה (ORTH) | **27** תעשה PL MT תַּעֲשֶׂה *qere* תעשה (ORTH)

²⁸If a man finds a young woman that is a virgin, that is not betrothed, and seizes her, and lies with her, and they are found, ²⁹then the man that lay with her shall give the young woman's father fifty [pieces of] silver, and she shall be his wife, because he has humbled her; he may not put her away all his days.

23

¹A man shall not take his father's wife, and shall not uncover his father's skirt. ²He whose testicles are crushed or whose *male member* is cut off shall not enter the assembly of Shema. ³A bastard shall not enter the assembly of Shema; even to the tenth generation shall none of his [descendants] enter into the assembly of Shema. ⁴An 'Ammonite or a Muwvabite shall not enter the assembly of Shema; even to the tenth generation shall none of their [descendants] enter into the assembly of Shema forever, ⁵because they did not meet you with bread and with water on the way, when you came out of Mišrem, and because they hired Ba'lām the son of Būr,

²⁸כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו ²⁹ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו

כג

¹לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו ²לא יבוא פצע דכה וכרות *שפכת* בקהל יהוה ³לא יבוא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבוא לו בקהל יהוה ⁴לא יבוא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל יהוה עד עולם ⁵על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור

שפכת 23.2 (ORTH) הַנְּעִרָה *qere*, הנער MT *ketiv* ≈ הנערה 29 | (ORTH) הַנְּעִרָה *qere*, נער MT *ketiv* ≈ נערה 28
[MT שְׁפִיכוֹת *ašfīkot* N SG] MT שְׁפָכָה N SG ↓

the soothsayer of Aram-naram, against you to curse you. ⁶ Nevertheless, Shema your God would not listen to Ba'lam, but Shema your God turned the curse into a blessing to you, because Shema your God loved you. ⁷ You shall not seek their peace nor their prosperity all your days forever. ⁸ You shall not abhor an Edomite, for he is your brother; you shall not abhor an Egyptian, because you were a sojourner in his land. ⁹ Children of the third generation that are born to them shall enter into the assembly of Shema. :>— —

¹⁰ When you are encamped against your enemies, then you shall guard yourself from every evil thing. ¹¹ If there is among you any man who is not clean because of emission by night, then he shall go out of the camp; he shall not come within the camp. ¹² *But if he washes his flesh* in water, and *when* the sun *sets, then afterward* he shall come to the camp. ¹³ And *you shall* have a place outside the camp, and you shall go out to it, ¹⁴ and you shall have a peg on your belt, and when you sit down

פתרה ארם נהרים לקללך ⁶ ולא אבה יהוה אלהיך לשמע אל בלעם ויהפך יהוה אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך ⁷ לא תדרש שלמם וטובתם כל ימך לעולם ⁸ לא תתעב אדומי כי אחיך הוא ולא תתעב מצרי כי גר היית בארצו ⁹ בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבוא להם בקהל יהוה: — —

¹⁰ כי תצא מחנה על איביך ונשמרת
מכל דבר רע ¹¹ כי יהיה בך איש אשר לא
יהיה טהור מקרי לילה ויצא » « מחוץ
למחנה לא יבוא אל תוך המחנה ¹² כי
אם רחץ בשרו במים ובא השמש ואחרי
כן יבוא אל » « המחנה ¹³ ויד יהיה
לך מחוץ למחנה ויצאת שם החוצה
¹⁴ ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבת

| קָרָה N מְקָרָה MT ≈ *קָרִי *miqqēri* N מקרי 11 | 'from Pethor' מִפֶּתוֹר MT *fātārā* פתרה 5
 PF וּבָא | וְהָיָה לְפָנוּתֵי עָרָב יִרְחַץ בְּמַיִם וּבְכֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל־תְּרוֹד הַמַּחֲנֶה MT « כִּי אִם... » המחנה 12 | אֶל MT « »
 MT יָבֹא CONJ + PREP + INF (cf. Lev. 22.7) | 13 הָיָה M] MT תִּהְיֶה F | הַחוּצָה ≈ MT חוּץ – DEF, – DIRECTION
 he (|| Gen. 15.5 and fn. 2)

outside, you shall dig a hole with it, and shall turn back and cover your excrements. ¹⁵ For Shema your God walks in the midst of your camp, to deliver you, and to give up your enemies before you; therefore your camp shall be holy, that he may not see an unclean thing among you, and turn away from you. :>— —

¹⁶ You shall not deliver to his master a servant that has escaped from his master to you. ¹⁷ He shall dwell with you in your midst in the place which he shall choose in *one of* your cities, where it pleases him best. You shall not oppress him. ¹⁸ There *shall live* no [cult] prostitute of the daughters of Yishra'el, neither *shall live* a male [cult] prostitute of the sons of Yishra'el. ¹⁹ You shall not bring the hire of a whore or the wages of a dog into the house of Shema your God for any vow, for both of these are *abominations* to Shema your God. ²⁰ You shall not charge interest on loans to your brother, interest on money, interest on food, interest on anything that is lent for interest. ²¹ A foreigner you may charge interest, but to your brother

החוצה וחפרת בה ושבט וכסית את צאתך ¹⁵ כי יהוה אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך: <— —

¹⁶ לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליך מעם אדניו ¹⁷ עמך ישב בקרבך במקום אשר יבחר *באחת* שעריך בטוב לו לא תוננו ¹⁸ לא *תחיה* קדישה מבנות ישראל ולא *יחיה* קדיש מבני ישראל ¹⁹ לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית יהוה אלהיך לכל נדר כי *תועבת* יהוה אלהיך גם שניהם ²⁰ לא תשיך לאחיד נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר אשר ישך ²¹ לנכרי תשיך ולאחיד

החוצה ≈ MT הוץ DEF, — DIREC *he* (¶ Gen. 15.5 and fn. 2) | 17 *באחת* F] MT בָּאֶחָד M (¶ Deut. 15.7) | *קְדִישָׁה *qēdīša* SG קדישה | ¶ *qal* 'to be' הי"י תִּהְיֶה... יִהְיֶה MT *qal* 'to live' חי"י *tiyya... yiyya* *תחיה... יחיה* 18 *תועבת* PL] MT *tuwēbot* *תועבת* 19 | MT קָדַשׁ SG | *קְדִישׁ *qēdāš* SG קדיש | MT קְדִישָׁה SG

you shall not charge interest, that Shema your God may bless you in all that you put your *hands* in the land which you are entering to take possession of it. :>— —

²²When you shall vow a vow to Shema your God, you shall not delay to pay it, for Shema your God will surely require it of you, and it be sin in you. ²³But if you refrain from vowing, no sin shall be in you. ²⁴That which is gone out of your lips you shall observe and do, for you have voluntarily vowed to Shema what you have promised with your mouth. ²⁵When you come into your neighbour's vineyard, you may eat your fill of grapes at your own pleasure, but you shall not put any in *your vessels*. ²⁶When you come into your neighbour's standing grain, you may pluck the ears with your hand, but you shall not put a sickle to your neighbour's standing grain.

24

¹When a man takes a wife, *and goes into her*, and marries her, if she finds no favour in his eyes, because he has found some uncleanness in her, he shall write her a bill of divorce, and give it

לא תשיך למען יברכך יהוה אלהיך בכל משלח *ידיך* על הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: <— —

²²כי תדר נדר ליהוה אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו יהוה אלהיך מעמך והיה בך חטא ²³וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא ²⁴מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת ליהוה » « נדבה אשר דברת בפיו ²⁵כי תבוא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל *כליך* לא תתן ²⁶כי תבוא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך: <— —

כד

¹כי יקח איש אשה *ובא אליה* ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן

MT [ובא אליה 24.1] SG ↓ *כְּלִיךְ* MT [כִּלְאֵךְ *kilak* PL] MT [אֱלֹהֶיךָ] MT [» « 24] | SG ↓ *yēdak* PL [יָדִיךְ 21] minus ↓

in her hand, and send her out of his house. ² And when she has departed out of his house, she may go and be another man's [wife]. ³ And if the latter husband hates her, and writes her a bill of divorce, and puts it in her hand, and sends her out of his house, or if the latter *husband*, who took her to be his wife, dies, ⁴ her former husband, who sent her away, may not take her again to be his wife, after she has been defiled, for that is abomination before Shema. And *you* shall not *bring sin* upon the land, which Shema your God gives you for an inheritance. ⁵ When a man takes a new wife, he shall not go out with the army, neither shall he be charged with any business. He shall be free at home one year, and *shall be happy with* his wife whom he has taken. ⁶ No man shall take a mill or an upper millstone in pledge, for he would be taking a life in pledge. :>— —

⁷If a man is found stealing one of his brothers of the children of Yishra-^{el}, and he deals with him maliciously *or sells him*, then that thief shall die; so you shall purge the evil from your midst. ⁸Take heed in the plague

בִּידָה וּשְׁלַחָה מִבֵּיתוֹ ² וַיֵּצֵא מִבֵּיתוֹ
וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ אֲחֵר ³ וּשְׁנָאָה אִישׁ
הָאֲחֵרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וּנְתַן בִּידָה
וּשְׁלַחָה מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת **בַּעֲלָהּ** הָאֲחֵרוֹן
אֲשֶׁר לָקַחָה לוֹ לְאִשָּׁה ⁴ לֹא יוּכַל בַּעֲלָהּ
הָרְאִישׁוֹן אֲשֶׁר שְׁלַחָה לָשׁוּב לִקְחָתָהּ
לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ כִּי
תֹעֵבָה הִיא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא **תַּחֲטָא** אֵת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה ⁵ כִּי
יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא וְלֹא
יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נִקְיָא הִיָּה לְבֵיתוֹ
שְׁנָה אַחַת **וּשְׂמַח אֵת** אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח
⁶ לֹא יַחְבֹּל רַחִים וּרְכַב כִּי נֶפֶשׁ הוּא
חֲבָלִ: < — —

⁷ כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו **או מכרו** ומת הגנב ההוא ובערת הרע מקרבך ⁸ השמר בנגע

3 [בעלה] MT הָאִישׁ ‘the man’ | 4 *ārāʾiṣon* ≈ MT הָרְאִישׁוֹן (PHON) | ≈ MT הָוּא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | *tāṭṭiyyu hif* PL | *hif* SG | 5 *wšāmā at qal* and PREP *at* ‘with’ MT וְשָׂמָח אֵת *pi* and NOTA ACC ‘and he shall cheer (his wife)’ | 7 [אוּמְכָר] MT וּמְכָרָוּ

of leprosy, to be very careful to do according to all *the law* that the Libitical priests shall teach you. As I commanded them, so you shall be careful to do. ⁹Remember what Shema your God did to Maryam on the way as you came out of Misrem. :> — —

¹⁰ When you lend your neighbour any manner of loan, you shall not go into his house to collect his pledge. ¹¹ You shall stand outside, and the man to whom you make a loan, *he* shall bring the pledge out to you. ¹² And if he is a poor man, you shall not sleep with his pledge, ¹³ you shall surely restore to him the pledge at the setting of the sun, that he may sleep *in his garment*, and bless you. And it shall be righteousness for you before Shema your God. :> — —

¹⁴ You shall not oppress a hired servant, who is poor and needy, whether he is one of your brothers or *of your sojourners* that are in your land within your cities. ¹⁵ On his day you shall give him his hire, before the sun sets, for he is poor and sets his heart on it, lest he cry against you to Shema, and it be sin in you.

הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל **התורה**
אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר
צויתם תשמרו לעשות ⁹זכור את אשר
עשה יהוה אלהיך למרים בדרך בצאתכם
ממצרים: — —

¹⁰ כי תשא ברעך משאת מאומה לא
תבוא אל ביתו לעבט עבוטו ¹¹ בחוץ
תעמד והאיש אשר אתה נשא בו **הוא**
יוצא אליך את העבוט החוצה ¹² ואם
איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ¹³ השיב
תשיב לו את העבוט כבוא השמש ושכב
בשמלתו וברכך ולך תהיה צדקה לפני
יהוה אלהיך: < — —

14 לא תעשק שכיר עני ואביון
מאחיד או **מגריך** אשר בארצך בשעריך
15 ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש
כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו
ולא יקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא

8 ^{qal} PT (GSH) נש"י *nāša* 11 | MT *minus* [התורה] | ו- (לעשות) *lāššot* [לְעָשׂוֹת] (= MT ולעשות) 8
 §2.8.13) ≈ MT נָשָׂה (MORPH) | MT *minus* [הוא] | 13 ^{בשלתו} MT [בְּשִׁלְתּוֹ] (↓ Exod. 22.8) | 14 ^{מגיד} MT
 PL] *miggīrāk* SG (= MT מגרד) ↓ | 15 ^{אל יהוה} (= MT אֱלֹהֵי הוֹה) *alšēmā* [אֱלֹהֵי הוֹה]

¹⁶ Fathers shall not be put to death because of their children, nor shall children be put to death because of their fathers. Every man *shall be put to death* for his own sin. ¹⁷ You shall not distort the justice [due to] an orphan sojourner, or take the widow's garment in pledge, ¹⁸ but you shall remember that you were a slave in Mišrem, and Shema your God redeemed you; therefore I command you to do this thing. :>—

¹⁹ When you reap your harvest in your field, and have forgotten a sheaf in the field, you shall not go back to fetch it; it shall be for the sojourner, for the orphan, and for the widow, that Shema your God may bless you in all the work of your hands. ²⁰ When you beat *your olive-trees*, you shall not go over the boughs again; it shall be for the sojourner, for the orphan, and for the widow. ²¹ When you gather [the grapes of] your vineyard, you shall not glean it after you; it shall be for the sojourner, for the orphan, and for the widow. ²² And you shall remember that you were a slave in the land of Mišrem; therefore I command you this thing. :>—

¹⁶ לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על האבות איש בחטאו **יומת** ¹⁷ לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה ¹⁸ וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך יהוה אלהיך » « על כן אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה: <— —

¹⁹ כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידיך ²⁰ כי תחבט **זיתך** לא תפאר אחריו לגר ליתום ולאלמנה יהיה ²¹ כי תבצר כרמך לא תעולל אחריו לגר ליתום ולאלמנה יהיה ²² וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים על כן אנכי מצוך » « את הדבר הזה: <— —

16 האבות ≈ MT אָבוֹת DEF (see §4.1.3.2.5) | יומתו MT SG | **יומת** | 18 » « MT 'from there' משם | 20 **זיתך** *zītak* PL MT | יִתְּךָ SG | 22 » « MT 'to do' לעשות

25

¹ If there is a dispute between men, and they come into court, and [the judges] judge between them, they shall justify the righteous and condemn the wicked.

² And if the wicked man deserves to be beaten, the judge shall cause him to lie down and be beaten before his face, according to his wickedness by number.

³ Forty [lashes] he may beat him, [but] he shall not exceed [these], lest, if he should exceed beating him above these with many lashes, then your brother should be debased in your eyes. ⁴ You shall not muzzle an ox in his threshing. :>— —

⁵ If brothers dwell together, and one of them dies and has no sons, the wife of the dead shall not be married out to a stranger; her husband's brother shall go in *to her*, and take her as his wife, and perform the duty of the levirate to her. ⁶ And the first-born *son* that she bears shall succeed in the name of his brother that is dead, that his name may not be blotted out of Yishra'el. ⁷ And if the man would not wish to take his brother's wife, then his brother's wife shall go up to the gate to the elders, and say, 'My husband's brother refuses to

כה

¹ כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע ² והיה אם בן הכות הרשע והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר ³ ארבעים יכנו לא יסף פן יסף להכתו על אלה מכה רבה ונקל אחיך לעיניך ⁴ לא תחסם שור בדישו: <— —

⁵ כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבוא *אליה* ולקחה לו לאשה ויבמה ⁶ והיה *הבן* הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחי שמו מישראל ⁷ ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי

25.3 *wniqqāl* ונקל *nif* קל"ל ≈ MT *nif* קל"י ונקלה | 5 *iliyya* אליה | 6 *minus* [הבן] | ימחי
im'mi nif ≈ MT ימחה (PHON)

perpetuate his brother's name in Yishra'el. He will not perform the duty of the levirate to me.' ⁸ Then the elders of his city shall call him and speak to him, and if he stands, saying, 'I do not wish to take her,' ⁹ then his brother's wife shall come to him in the presence of the elders, and pull his shoe off from his foot, and spit in his face. And she shall answer and say, 'So shall it be done to the man that does not build up his brother's house.' ¹⁰ And his name shall be called in Yishra'el, 'the house of him who had his shoe pulled off.' :>— —

¹¹ If men fight with one another, and the wife of the one draws near to deliver her husband out of the hand of him who is beating him, and puts out her hand, and seizes *his flesh*, ¹² then you shall cut off her hand. Your eye shall have no pity. ¹³ You shall not have in your bag diverse weights, a great one and a small one. ¹⁴ You shall not have in your house diverse measures, a great one and a small one. ¹⁵ A perfect and just weight you shall have, a perfect and just measure you shall have, that your days may be long in the land which Shema your God gives you.

להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי
⁸ וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד
 ואמר לא חפצתי לקחתה ⁹ ונגשה יבמתו
 אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו
 וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה
 לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו
¹⁰ ונקרא שמו בישראל בית חלוצ
 הנעל: <— —

¹¹ כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו
 וקרבה אשת אחד להציל את אישה מיד
 מכהו ושלחה **את** ידה והחזיקה **בבשרו**
¹² וקצת את כפה לא תחוס עינך ¹³ לא
 יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדלה וקטנה
¹⁴ לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדלה
 וקטנה ¹⁵ אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה
 שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכון ימך
 על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך

11 MT minus | [בבשרו] MT במבשריו ↓ | 13, 14 גדלה *gādalla qatal* ≈ MT גדולה *qatōl* | 15 יאריכון ≈ MT יאריכו *nun* — PARAG

¹⁶For all who do such things, all who act unrighteously, are *abominations* to Shema your God. ¹⁷Remember what ‘Amaleq did to you by the way as you came out of Miṣrem, ¹⁸how he attacked you by the way, and struck your rear, all who were feeble behind you, when you were faint and weary, and he did not fear God. ¹⁹Therefore, when Shema your God has given you rest from all your enemies round about, in the land which Shema your God gives you for an inheritance to possess, you shall blot out the remembrance of ‘Amaleq from under heaven; you shall not forget. :>— —

26

¹And when you come in to the land which Shema your God gives you for an inheritance, and have taken possession of it, and dwell in it, ²you shall take of the first of the fruit of the ground, which you shall bring in from your land that Shema your God gives you, and you shall put it in a basket, and shall go to the place which Shema your God *has chosen* to cause his name to dwell there. ³And you shall go to the priest that shall be in those days, and say

¹⁶כי **תועבת** יהוה אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול ¹⁷זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים ¹⁸אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים ¹⁹והיה בהניח יהוה אלהיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח: <— —

כו

¹והיה כי תבוא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה ²ולקחת מראשית « » פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר **בחר** יהוה אלהיך לשכן **את** שמו שם ³ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת

16 **תועבת** *tuwēbot* PL] MT תועבת SG | 18 ^{אשר} (= MT ^{אשר}) *wēšār* (ואשר) + ו | *qārāk* קרד ≈ (קראד) *qārāk* קרד | *Num. 11.23* (¶ קר"י קרד) MT 26.2 « » כל MT | **בחר** PF] MT יבחר IMPF 'will choose' (see §2.2.1.4) | **את**] MT *minus*

to him, 'I declare this day to Shema your God that I have come to the land which Shema swore to our fathers to give us.'
⁴ And the priest shall take the basket out of your hand and set it down before the altar of Shema your God. ⁵ And you shall answer and say before Shema your God, 'An Aramean oppressed my father, and he went down to Mišrem and sojourned there, few in number. And he became there a nation, great, *and mighty*, and populous. ⁶ And the Egyptians dealt ill with us and afflicted us, and laid on us hard bondage. ⁷ And we cried to Shema, the God of our fathers, and Shema heard our voice, and saw our affliction, and our toil, and our oppression. ⁸ And Shema brought us out of Mišrem with a mighty hand and with an outstretched arm, *and with a great revelation*, and with signs, and with wonders. ⁹ And he brought us to this place and gave us this land, a land flowing with milk and honey. ¹⁰ And now, behold, I brought the first of the fruit of the ground, which you, O Shema, have given me.' And you shall set it down before Shema your God, and worship before Shema your God.

אליו הגדתי היום ליהוה אלהיך כי באתי
 אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבותינו
 לתת לנו ⁴ ולקח הכהן הטנא מידך והניחו
 לפני מזבח יהוה אלהיך ⁵ וענית ואמרת
 לפני יהוה אלהיך ארמי אבד אבי וירד
 מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי
 גדול **ועצום** ורב ⁶ ויריעו אתנו המצרים
 ויעננו ויתנו עלינו עבדה קשה ⁷ ונצעק אל
 יהוה אלהי אבותינו וישמע יהוה את קולנו
 וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו
⁸ ויוציאנו יהוה ממצרים ביד חזקה ובזרוע
 נטויה **ובמראה** גדול ובאתות ובמופתים
⁹ ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את
 הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש
¹⁰ ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי
 האדמה אשר נתתה לי יהוה והנחתו לפני
 יהוה אלהיך והשתחוית לפני יהוה אלהיך

hif ≈ רע"ע wyarriyyu ויריעו 6 | 1 - עצום MT [ועצום] | PT qal אבד MT ≈ 'oppressed'? PF abbəd pi אבד 5
 MT [מִרְאָה N ר"ה wbāmā'ri **ובמראה** 8] | (PHON) ויריעו MT (Deut. 4.34) מִרְאָה N יר"א ובמִרְאָה MT

¹¹ And you shall rejoice in all the good which Shema your God has given you and your house, you, and the Libite, and the sojourner who is in your midst. :> — —

¹² When you have made an end of tithing all the tithe of your crop in the third year, which is the year of tithing, *then you shall give it* to the Libite, to the sojourner, to the orphan, and to the widow, that they may eat within your cities and be full, ¹³ then you shall say before Shema your God, 'I have put away the sacred portion out of my house, and also have given it to the Libite, *to the sojourner*, to the orphan, and to the widow, according to all *your commandments* which you have commanded me. I have not transgressed any of your commandments, neither have I forgotten them. ¹⁴ I have not eaten of it in my sadness, or removed any of it *while being unclean*, or given of it to the dead. I have obeyed the voice of Shema my God. I have done according to all that you have commanded me. ¹⁵ Look down from your holy abode, from heaven,

¹¹ ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך יהוה
אלהיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר
בקרבך: < — —

¹² כי תכלה לעשר את כל מעשר
תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר
ונתתו ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו
בשעריך ושבעו ¹³ ואמרת לפני יהוה
אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו
ללוי **לגר** ליתום ולאלמנה ככל **מצותיך**
אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא
שכחתי ¹⁴ לא אכלתי באוני ממנו ולא
בערתי ממנו **בטמא** ולא נתתי ממנו למת
שמעתי בקול יהוה אלהי עשיתי ככל אשר
צויתני ¹⁵ השקף ממעון קדשך מן השמים

מצותיך | ו + וְלִגְרָא MT [לגר 13] | וְנָתַתָּה PF 'and you shall give' | וְנָתַתָּה PF + PRON 3MSG] **ונתתו** 12
mēšābūtāk PL] MT מְצֻתְךָ SG | **בטמא** | בְּאִי MT = **באוי** 14 | **בטמא** aftāma N M טָמֵא* (GSH §4.1.3.19)] MT
בְּטָמֵא ADJ | **השקף** 15 ≈ MT הִשְׁקִיףֶהָ LENG IMV (see §2.2.2.2)

and bless your people Yishra'el and the ground which you have given us, as you swore to our fathers, a land flowing with milk and honey.' :>— —

¹⁶This day Shema your God commands you to do these statutes and ordinances; you shall keep and do them with all your heart and with all your soul. ¹⁷*Behold*, you have *proclaimed* Shema today to be your God, and that you would walk in his ways, and keep his statutes, and his commandments, and obey his voice. ¹⁸And *behold*, Shema has *proclaimed* you today to be a people for his own possession, as he has promised you, and that you should keep all his commandments, ¹⁹and to make you high above all nations that he has made, in praise, *in name*, and in honour, and that you may be a *holy* people to Shema your God, as he has spoken.” :>— —

27

¹And Mushi and the elders of Yishra'el commanded the people, saying: “*Keep* all the commandment which I command you this day. ²And on the day you pass

וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: <— —

¹⁶היום הזה יהוה אלהיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אתם בכל לבבך ובכל נפשך ¹⁷את יהוה **האמרת** היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו » « ולשמע בקולו ¹⁸ויהוה **האמרך** היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו ¹⁹ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה **לשם** ולתפארת ולהיותך עם **קדש** ליהוה אלהיך כאשר דבר: <— —

כז

¹ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר **שמרו** את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום ²והיה ביום אשר תעברו

¹⁷ *āmartā* EXCLAM he + *qal* PF (GSH §2.3.5) MT הִאֲמַרְתָּ *hif* PF ‘you have proclaimed’ | ^וללכת | *lallēkət* (= MT לַלְכֶת) | 1 - | « » MT ומשפּטֵי *āmarāk* EXCLAM he + *qal* PF + PRON (GSH §2.3.5) MT הִאֲמַרְךָ *hif* PF + PRON ‘(the LORD) has proclaimed you’ | ¹⁹ **לשם** MT | *קִדֵּשׁ *qādaš* N **קדש** | 1 + | וְלִשְׁמֹר *šēmāru* IMV MPL] MT שְׁמֹר 27.1 | *קִדֵּשׁ ADJ ‘holy’ | 27.1 | וְלִשְׁמֹר INF ABS (see §2.2.2.2)

over the Yarden to the land which Shema your God gives you, you shall set you up large stones, and plaster them with plaster. ³And you shall write on them all the words of this law, when you pass over, that you may go in to the land which Shema your God gives you, a land flowing with milk and honey, as Shema, the God of your fathers, has promised you. ⁴And when you have passed over the Yarden, you shall set up these stones, which I command you today, on [Mount] *Āgarizem*, and you shall plaster them with plaster. ⁵And there you shall build an altar to Shema your God, an altar of stones; you shall lift up no iron [tool] upon them. ⁶You shall build the altar to Shema your God of unhewn stones, and you shall offer burned offerings on it to Shema your God. ⁷And you shall sacrifice peace offerings, and shall eat there, and you shall rejoice before Shema your God. ⁸And you shall write on the stones all the words of this law very plainly.” :>— —

⁹And Mushi and the Libitical priests spoke to all Yishra'el, saying: “Pay attention and hear, O Yishra'el:

את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדלות ושדת אתם בשיד ³ וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבוא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהי אבותיך לך ⁴ והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום **בהרגריזים** ושדת אתם בשיד ⁵ ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל ⁶ אבנים שלמות תבנה את מזבח יהוה אלהיך והעלית עליו עלות ליהוה אלהיך ⁷ וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך ⁸ וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר הייטב: <— —

⁹ וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל

4 **בהרגריזים** // MT בְּהָר עֵיבָל | *āṭāb* ADV (GSH §6.3.2) ≈ MT הֵיטָב (PHON)

This day you have become a *holy* people to Shema your God. ¹⁰ You shall therefore obey the voice of Shema your God, and keep his commandments and *his statutes*, which I command you today.” ¹¹ And Mushi charged the people the same day, saying: ¹² “These shall stand to bless the people on [Mount] Ārgarizem, when you pass over the Yardan: She’mun, and Libi, and Ye’uda, and Yashishakar, *Yusef*, and Binyamem. ¹³ And these shall stand for the curse on Mount Ibal: Re’uben, Gad, and Asher, *Zebulan*, Dan, and Niftali. ¹⁴ And the Libites shall answer, and say to all the men of Yishra’el with a loud voice, ¹⁵ ‘Cursed be the man who makes a graven or molten image, *abominations* to Shema, the work of the hands of the craftsman, and sets it up in secret.’ And all the people shall answer and say, ‘Amen.’ ¹⁶ ‘Cursed be he who debases his father or his mother.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ¹⁷ ‘Cursed be he who removes his neighbour’s landmark.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’

היום הזה נהית לעם **קדש** ליהוה אלהיך
 10 ושמעת בקול יהוה אלהיך ועשית את
 מצותיו ואת **חקתי** אשר אנכי מצוך היום
 11 ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר
 12 אלה יעמדו לברך את העם על
 הרגריזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי
 ויהודה ויששכר **יוסף** ובנימין 13 ואלה
 יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד
 ואשר **זבולן** דן ונפתלי 14 וענו הלויים
 ואמרו אל כל איש ישראל קול רם
 15 ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה
תועבת יהוה מעשה ידי חרש ושם בסתר
 וענו כל העם ואמרו אמן 16 ארור מקלה
 אביו ואמו **ואמרו** כל העם אמן 17 ארור
 מסיג גבול רעהו **ואמרו** כל העם אמן

MT // הרגריזים 12 | חק N MPL חָקִי MT [חקה*] FPL *aqqūto* N חקתיו 10 | MT minus [קדש*] N *qāḏəš* קדש 9
| ו + יוֹסֵף MT [יוסף] | וּשְׁכַר MT // ושכר | ו - (יהודה) *ye'uda* (= מִן יהודה) | הָר גְּרָזִים
[זבול*] PL 16-17 | SG תועבת *tuwwēbot* PL 15 | ו + זְבוּלָן MT [זבול] 13 | ובנימן MT // ובנמים
SG ואמר MT

¹⁸‘Cursed be he who misleads a blind man on the road.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ¹⁹‘Cursed be he who perverts the justice [due] to the orphan, the sojourner, and the widow.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ²⁰‘Cursed be he who lies with his father’s wife, because he has uncovered his father’s skirt.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ²¹‘Cursed be he who lies with any beast.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ²²‘Cursed be he who lies with his sister, the daughter of his father or the daughter of his mother.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ²³‘Cursed be he who lies with his mother-in-law.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ²⁴‘Cursed be he who strikes down his neighbour in secret.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ²⁵‘Cursed be he who takes a bribe to slay an innocent person.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ ²⁶‘Cursed be he who does not confirm *all* the words of this law *to do them*.’ And all the people *shall* say, ‘Amen.’ :> — —

28

¹And if you shall obey diligently the voice of Shema your God, to observe *and to do* all his commandments which I

¹⁸ ארור משגה עור בדרך **ואמרו** כל העם
אמן ¹⁹ ארור מטה משפט גר יתום
ואלמנה **ואמרו** כל העם ²⁰ אמן ארור שכב
עם אשת אביו כי גלה כנף אביו **ואמרו** כל
העם ²¹ אמן ארור שכב עם כל בהמה
ואמרו כל העם ²² אמן ארור שכב עם
אחותו בת אביו או בת אמו **ואמרו** כל
העם ²³ אמן ארור שכב עם חתנתו **ואמרו**
כל העם ²⁴ אמן ארור מכה רעהו בסתר
ואמרו כל העם ²⁵ אמן ארור לקח שחד
להכות נפש דם נקיא **ואמרו** כל העם ²⁶ אמן
ארור אשר לא יקים את **כל** דברי
התורה הזאת **לעשותם ואמרו** כל העם
אמן: < — —

כח

¹ והיה אם שמע תשמע בקול יהוה אלהיך
לשמר **ולעשות** את כל מצותיו אשר אנכי

18–25 **ואמרו** PL] MT וְאָמַר SG | 26 **כל** MT minus | **לעשותם** INF + PRON 3MPL] MT לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
28.1 **ולעשות**] MT וְלַעֲשׂוֹת 1- וּ

command you today, Shema your God will set you on high above all the nations of the earth. ²And all these blessings shall come upon you and reach you, if you obey the voice of Shema your God. ³Blessed shall you be in the city, and blessed shall you be in the field. ⁴Blessed shall be the fruit of your body, and the fruit of your ground, and the fruit of your beasts, the offspring of your cattle, and the young of your flock. ⁵Blessed shall be your basket and your kneading-trough. ⁶Blessed shall you be when you come in, and blessed shall you be when you go out. ⁷Shema will cause your enemies that rise up against you to be struck down before you; they shall come out against you *one* way, and shall flee before you seven ways. ⁸Shema will command the blessing on you *in your barn*, and in all that you put *your hands*, and he will bless you in the land which Shema your God gives you. ⁹Shema will establish you as a *holy* people to himself, as he has sworn to you, if you shall keep the commandments of Shema your God, and walk in his ways.

מצוד היום ונתנך יהוה אלהיך עליון על כל גוי הארץ ² ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול יהוה אלהיך ³ ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה ⁴ ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך ⁵ ברוך טנאך ומשאתך ⁶ ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך ⁷ יתן יהוה את איביך הקאמים עליך נגפים לפניך בדרך **אחת** יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך ⁸ יצוה יהוה אתך את הברכה **באסימך** ובכל משלח ידיך וברכך בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ⁹ יקימך יהוה לו לעם **קדש** כאשר נשבע לך כי תשמר את מצות יהוה אלהיך והלכת בדרכיו

↓ | (MORPH) הקמים MT ≈ qal PT PL קו"ם aqqā'ēmam הקאמים 7 | (PHON) גווי MT ≈ guwwi PL CSTR גוי
 | *אָסִים bāsīmāk SG **באסימך** | (see §2.2.2.2) יָצוּ SHORT IMPF MT ≈ יצוה 8 | M אָחַד MT [āt F] **אחת**
 *קֹדֶשׁ qādaš N **קדש** 9 | MT יִדְּךָ SG | MT yēdāk PL **ידיך** | PL בְּאֶסְמֶיךָ MT

¹⁰ And all the peoples of the earth shall see that you are called by the name of Shema, and they *shall* be afraid of you.

¹¹ And Shema will make you plenteous for *good*, in the fruit of your body, and in the fruit of your cattle, and in the fruit of your ground, in the land which Shema swore to your fathers to give you. :>— —

¹² Shema will open to you his good treasure *from* the heavens, to give the rain of your land in its season, to bless all the work of *your hands*, and you shall lend to many nations, but you shall not borrow. ¹³ And Shema will make you a head and not a tail, and you shall be above only, and you shall not be beneath, if you shall obey the commandments of Shema your God, which I command you today, to observe and to do [them], ¹⁴ and shall not turn aside from any of the words which I *command you* today, to the right hand or to the left, to go after other gods to serve them. :>— —

¹⁵ But if you will not obey the voice of Shema your God, to observe his commandments and his statutes which

¹⁰ וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך **וייראו** ממך ¹¹ והותירך יהוה **לטוב** בפרי בטן ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לתת לך: <— —

¹² יפתח יהוה לך את אוצרו הטוב **את** השמים לתת **את** מטר ארצך בעתו **לברך** את כל מעשה ידיך והלויית גוים רבים ואתה לא תלוה ¹³ ונתנך יהוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כי תשמע אל מצות יהוה אלהיך אשר אנכי מצוך היום לשמר ולעשות ¹⁴ ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי **מצוך** היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם: <— —

¹⁵ והיה אם לא תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר **» «** מצותיו וחקתיו אשר

10 **וייראו** *wyīrā'u* IMPF] MT וַיִּירְאוּ CONV PF | 11 **לטוב** *alṭob* M] MT לְטוֹבָה F | 12 **את** 2° *at* PREP] MT אֶת
NOTA ACC | **את** 3° *it* NOTA ACC] MT minus | **לברך** *walbarək* (= MT וּלְבָרַךְ) + וּ | **ידיך** *yēdək* PL] MT
יָדְךָ SG | 14 **מצוך**] MT מִצְוָה אֶתְּכֶם ↓ | 15 **» «**] MT לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל 'to do all'

I command you today, all these curses shall come upon you and reach you:
¹⁶ Cursed shall you be in the city, and cursed shall you be in the field.
¹⁷ Cursed shall be your basket and your kneading-trough. ¹⁸ Cursed shall be the fruit of your body, and the fruit of your ground, *and the fruit of your beast*, the offspring of your cattle, and the young of your flock. ¹⁹ Cursed shall you be when you come in, and cursed shall you be when you go out. ²⁰ Shema will send upon you *the bitterness, and* the dismay, and the rebuke, in all that you put *your hands* to do, until *he destroys you*, and until *he ruins you* quickly, because of the evil of your doings by which you have forsaken me. ²¹ Shema will make the pestilence cleave to you, until he has consumed you from off the land which you are entering to take possession of it. :>— —

²² Shema will strike you *with consumption*, and with fever, and with inflammation, and with fiery heat, and with sword, and with blasting,

אנכי מצוך היום ובאו עליך כל הקללות
האלה והשיגוך ¹⁶ ארור אתה בעיר וארור
אתה בשדה ¹⁷ ארור טנאך ומשאריתך
¹⁸ ארור פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי
בהמתך שגר אלפך ועשתרות צאנך
¹⁹ ארור אתה בבאך וארור אתה בצאתך
²⁰ ישלח יהוה בך את **המרה ואת** המהמה
ואת המגערת בכל משלח **ידיך** אשר
תעשה עד **השמידך** ועד **אבידך** מהר מפני
רע מעלליך אשר עזבתני ²¹ ידבק יהוה בך
את הדבר עד כלותו אתך מעל האדמה
אשר אתה בא שמה לרשתה: <— —

²² יככה יהוה **בשפחת** ובקדחת
ובדלקת ובחרחר ובחרב ובשדפון

1 ו-אָת MT [1' ואת] | 'the curse' אר"ר הַמָּאֲרָה MT [מר"ר *ammirra* המרה] 20 | MT minus ↓ [ופרי בהמתך 18
MT [abbīdāk hif INF] אבידך | MT [nif INF] הַשְּׁמִידָךְ MT [ašmīdāk hif INF] השמידך | MT [yēdāk PL] ידיך
MT [afšā'fēt] שפ"ח (*afšā'fēt* בשפחת 22 | (cf. השמידך above) qal INF אַבְדָּךְ

and with mildew; *they shall pursue* you until *they ruin you*.²³ And your heaven that is over your head shall be brass, and the earth that is under you shall be iron. ²⁴ Shema will make the rain of your land powder and dust from heaven. It shall come down on you until *he destroys you*.²⁵ Shema will cause you to be struck down before your enemies; you shall go out *one* way against them, and shall flee seven ways before them. And you shall be a *terror* among all the kingdoms of the earth. ²⁶ And your carcass shall be food *to the birds* of the heavens, and to the beasts of the earth. And there shall be no one to frighten [them] away. :>— —

²⁷ Shema will strike you with the boils of Mišrem, and with *haemorrhoids*, and with scurvy, and with the itch of which you can not be healed. ²⁸ Shema will strike you with madness and blindness and confusion of heart. ²⁹ And you shall grope at noonday, as the blind grope in darkness, and *your way* shall not prosper. And you shall *only* be oppressed and robbed continually,

ובירקון ירדפוך עד אבידוך²³ והיו שמידך אשר על ראשך נחשת והארץ אשר תחתך ברזל²⁴ יתן יהוה את מטר ארצך אבק ועפר מן השמים ירד עליך עד השמידך²⁵ יתנך יהוה נגף לפני איביך בדרך אחת תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו והיית לזועה לכל ממלכת הארץ²⁶ והיתה נבלתך למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד: <— —

²⁷ יככה יהוה בשחין מצרים ובעפלים ובגרב ובחרס אשר לא תוכל להרפא²⁸ יככה יהוה בשגעון ובעורון ובתמהון לבב²⁹ והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה ולא תצליח « דרכך והיית רק עשוק וגזול כל הימים

ירדפוך IMPF] MT וַיִּרְדְּפוּךָ CONV PF | אבידוך *abbidok hif* PF 3MPL + PRON 2MSG] MT אֲבִידְךָ *gal* INF + PRON 2MSG ‘your destruction’ | אחת 25 F] *ašmīdāk hif* INF] MT הַשְׁמִידְךָ *nif* INF (|| v. 20 above) | לעוף 26 MT לְכָל־עוֹף ‘to every bird’ | ובעפלים 27 MT *ketiv* MT אֶחָד M | לזועה *alzuw'wa*] MT לְזַעֲוָה || | רק MT אֶךָ ‘only’ || > « 29 | וּבִטְחָרִים *qere*, ובעפלים

and there shall be no one to save you. ³⁰ You shall betroth a wife, and another man *shall lie with her*; you shall build a house, and you shall not dwell in it; you shall plant a vineyard, and shall not use its fruit. ³¹ Your ox shall be slaughtered before your eyes, and you shall not eat of it; your ass shall be violently taken away from before your face, and shall not be restored to you; your sheep shall be given to your enemies, and you shall have no one to save you. ³² Your sons and your daughters shall be given to another people, and your eyes shall look on and fail with longing for them all day long, and it shall not be in the power of your hand [to prevent it]. ³³ A nation that you have not known shall eat up the fruit of your ground and of all your labours, and you shall only be oppressed and crushed continually. ³⁴ And you shall be driven mad by the sight of your eyes which you shall see. ³⁵ Shema will strike you with a sore boil on the knees and on the legs, of which you can not be healed, from the sole of your foot to the crown of your head. :> — —

ואין מושיע ³⁰ אשה תארש ואיש אחר
ישכב עמה בית תבנה ולא תשב בו כרם
 תטע ולא תחללנו ³¹ שורך טבוח לעיניך
 ולא תאכל ממנו חמורך גזול מלפניך ולא
 ישוב לך צאנך נתנות לאיביך ואין לך
 מושיע ³² בניך ובנתיך נתנים לעם אחר
 ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום ואין
 לאל ידך ³³ פרי אדמתך וכל יגעך יאכל
 עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוץ
 כל הימים ³⁴ והיית משגע ממראה עיניך
 אשר תראה ³⁵ יככה יהוה בשחין רע
 על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל
 להרפא מכף רגלך ועד קדקדך: — —

משג *amsaggi* 34 | יִיַע N יֵיעָד MT ≈ *yā^agāk N יעד 33 | יְשַׁבְּנָה *qere*, ישלנה MT *ketiv* [ישב עמה 30
 pu PT ‘mad’ שג”ע משגע MT ≈ pi PT PASS (*GSH* §2.12.16) שג”י

³⁶ Shema will bring you and your king whom you shall set over you to a nation that you have not known, neither you nor your fathers, and there you shall serve other gods of wood and stone. ³⁷ And you shall become *a fame and a proverb, and an object of hatred* among all the peoples where Shema shall lead you away. ³⁸ You shall carry much seed into the field and shall gather little in, for the locust shall consume it. ³⁹ You shall plant vineyards and dress them, but you shall neither drink of the wine nor store [the grapes], for the worm shall eat them. ⁴⁰ You shall have olive-trees throughout all your territory, but you shall not offer libation, for *your olives shall drop off*. ⁴¹ You shall beget sons and daughters, but they shall not be yours, for they shall go into captivity. ⁴² All your trees and the fruit of your ground the locust shall consume. ⁴³ The sojourner that is in your midst shall mount up above you higher and higher, and you shall come down lower and lower. ⁴⁴ He shall lend to you, and you shall not lend to him; he shall be the head, and you shall be the tail.

36 יוליך יהוה אתך ואת מלכך אשר
תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה
ואבותיך ועבדת שם אלהים אחרים עץ
ואבן 37 והיית לשם ולמשל ולשנאינה בכל
העמים אשר ינהגך יהוה שמה 38 זרע רב
תוצא השדה ומעט תאסף כי יחסלנו
הארבה 39 כרמים תטע ועבדת ויין לא
תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התולעת
40 זיתים יהיו לך בכל גבולך ושמן לא תסך
כי ישעל זיתך 41 בנים ובנות תוליד ולא
יהיו לך כי ילכו בשבי 42 כל עצך ופרי
אדמתך יורש הצלצל 43 הגר אשר בקרבך
יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד
מטה מטה 44 הוא ילוך ואתה לא תלונו
הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב

37 לשם *alšəm* lit. ‘a name’ MT לְשִׁמָּה ‘astonishment’ | ולשמאניה *walmāšāl* MT לְמִשָּׁל ו- | *qal* סו”ד תסוד ≈ MT נס”ד *tissāk* תסד **40** | *qal* נש”ל ישל MT שח”ל *yēšāʾəl* ישעל | *pi* יירש MT *pi* יירש **42** | *yūrəš hif* יורש **42** זיתך *zītək* PL MT זיִתְךָ SG

⁴⁵And all these curses shall come upon you and pursue you and reach you until *they destroy you*, because you did not obey the voice of Shema your God, to keep his commandments and his statutes which he commanded you. ⁴⁶And they shall be upon you for a sign and for a wonder, and upon your offspring forever. ⁴⁷Because you did not serve Shema your God with joy, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all [things]. ⁴⁸Therefore you shall serve your enemies that Shema shall send against you, in hunger, and in thirst, and in nakedness, and in want of all [things]. And he shall put a yoke of iron on your neck, until he has destroyed you. :>— —

⁴⁹Shema will bring a nation against you from afar, from the end of the earth, as the eagle *sees*, a nation whose language you shall not understand, ⁵⁰a nation of fierce countenance, that shall not regard the old or show favour to the young, ⁵¹and shall eat the fruit of your cattle and the fruit of your ground, until *he destroys you*, who also shall not leave you grain, *or new wine*, or oil, the offspring of your cattle, or the young of your flock, until he has caused you to perish.

⁴⁵ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך עד **השמידוך** כי לא שמעת בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו אשר צוך ⁴⁶והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם ⁴⁷תחת אשר לא עבדת את יהוה אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל ⁴⁸ועבדת את איביך אשר ישלחנו יהוה בך ברעב ובצמא ובערום ובחסר כל ונתן עול ברזל על צוארך עד השמידו אתך: <— —

⁴⁹ישא יהוה עליך גוי מרחק מקצה הארץ כאשר **יראה** הנשר גוי אשר לא תשמע לשנו ⁵⁰גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחן ⁵¹ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך עד **השמידך** אשר לא ישאיר לך דגן **ותירש** ויצהר שגר אלפיך ועשתרות צאנך עד האבידו אתך

45 **השמידוך** *ašmīdok hif* PF 3MPL + PRON 2MSG] MT **הַשְׁמִידֶךָ** *nif* INF + PRON 2MSG (|| v. 20 above) | 49 **יראה** *yērē'i* *qal* 'soars' MT **יִרְאֶה** *qal* 'soars' | 51 **השמידך** *ašmīdāk hif* INF] MT **הַשְׁמִידֶךָ** *nif* INF (|| v. 20 above) | 1 - **ותירש** *wtīrāš*] MT **וְתִירֹשׁ**

⁵² And he shall besiege you in all your cities, until your high and fortified *walls*, in which you trusted, shall come down throughout all your land. And he shall besiege you in all your cities throughout your land, which Shema your God has given you. ⁵³ And you shall eat the fruit of your own body, the flesh of your sons and daughters, whom he has given you, in the siege and in the distress with which *your enemies shall distress* you. :>— —

⁵⁴ The man that is tender among you, and very delicate, his eye shall be evil toward his brother, and toward the wife of his bosom, and toward the remnant of his children who *remained*,
⁵⁵ so that he will not give to any of them of the flesh of his children whom he shall eat, because he has nothing left, in the siege and in the distress with which *your enemies shall* distress you in all your cities. :>— —

⁵⁶ The tender and delicate woman among you, who would not venture *to set* the sole of her foot on the ground *for fastidiousness* and tenderness,

52 והצר לך בכל שעריך עד רדת **חומתך**
הגבחות והבצרות אשר אתה בטח בהן
בכל ארצך והצר לך בכל שעריך בכל
ארצך אשר נתן יהוה אלהיך לך 53 ואכלת
פרי בטנך בשר בניך ובנתיך אשר נתן לך
» « במצור ובמצוק אשר **יציקו** לך
איביך: < — —

54 האיש הרך בך והענג מאד תרע
עינו באחיו ובאשת חיקו וביתר בניו אשר
יותר 55 מתת לאחד מהם מבשר בניו
אשר יאכל מבלי השאיר לו כל במצור
ובמצוק אשר **יציקו** לך **איביך** בכל
שעריך: —

56 הרכה בך והענגה אשר לא נסתה
כף רגלה **הציגה** על הארץ **מתענג** ומרד

52 *umâtāk* SG] MT חומתך PL ↓ | *aggābā'ot* ≈ MT הגְּבוּהוֹת SG (PHON) | 53 « » MT יְהוּה | *hif* 'he has left' | *yuwwātār nif* MT יוֹתֵר | 54 *iyyābək* PL] MT אֵיבֶּךָ SG | *iyyābək* PL] MT אֵיבֶּךָ SG (see v. 53) | 55 *iyyābək* PL] MT יֵצִיק IMPF SG | *iyyābək* PL] MT יֵצִיק IMPF SG | 56 *aššiga hif* INF | *mittānnāg* PREP מ + N מתענג MT מ-התענג | *hif* INF | *mittānnāg* PREP מ + N מתענג

her eye shall be evil toward the husband
of her bosom, *toward her son*, and
toward her daughter, ⁵⁷ and toward her
afterbirth that comes out from between
her feet, and toward her children whom
she bears, for she shall eat them for
want of all [things] secretly, in the
siege and in the distress with which *your*
enemies shall distress you in your
cities. :>— —

⁵⁸ If you will not be careful to do all the words of this law that are written in this book, that you may fear this glorious and awful name, Shema your God, ⁵⁹ then Shema *your God* will make your plagues prodigious, and the plagues of your offspring great and enduring plagues, and sicknesses sore and enduring. ⁶⁰ And he will bring upon you again all the *diseases* of Miṣrem, which you were afraid of, *and they shall cleave* to you. ⁶¹ Also every sickness, and everyone *who strikes*, which is not written in *this* book of law, them will Shema bring upon you, until *he destroys you*. ⁶² And you shall be left few in number, whereas you were as the stars of

תרע עינה באיש חיקה **בבנה** ובבתה
⁵⁷ ובשליתה היוצאת מבין רגליה ובבניה
 אשר תלד כי תאכלם בחסר כל בסתר
 במצור ובמצוק אשר **יציקו** לך **איביך**
 בשעריך: — —

58 אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את יהוה אלהיך 59 והפלא יהוה אלהיך את מכותך ואת מכות זרעך מכות גדלות ונאמנות וחלים רעים ונאמנים 60 והשיב בך את כל מדוי מצרים אשר יגרת מפניהם ודבק בך 61 גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזה יעלם יהוה עליך עד השמידך 62 ונשאתם במתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי

את 58 | *at* | MT SG אֵיבֶךְ *īyyābāk* | PL אֵיבֶךְ | SG יַעֲקֹב MT | PL יַעֲקֹב 57 | 1 + וּבִבְנָה MT [בבנה
 | SG מִדֹּה MT | PL *māduwwi* מְדִי 60 | *minus* MT [אלהיך 59 | (↓ Gen. 32.12) אֵת MT PREP ‘with, from’
 | SG וּדְבָקוּ MT | PL וּדְבָקוּ SG | *makki hif* מַכֵּה PT MSG MT [מכה 61 | (↓ v. 20) *nif* הַשְׁמִדָּה MT | *minus* MT [הזהר
 | *āšmīdāk hif* INF MT [הַשְׁמִדָּה INF MT]

heaven for multitude, because *you did* not obey the voice of Shema *your* God.⁶³ And as Shema rejoiced over you to do you good and to multiply you, so Shema will rejoice over you to cause you to perish and to destroy you. And you shall be plucked from off the land which you are entering to take possession of it. :>— —

⁶⁴And Shema will scatter you among all peoples, from the one end of the earth to the other end of the earth, and there you shall serve other gods, which you have not known, neither you nor your fathers, of wood and stone.⁶⁵ And among these nations you shall find no ease, and there shall be no rest for the sole of your foot, but Shema will give you there a trembling heart, *failing* of eyes, and pining of soul.⁶⁶ And your life shall hang in doubt before you, and you shall fear night and day, and shall have no assurance of your life.⁶⁷ In the morning you shall say, 'If only it were evening!' and at evening you shall say, 'If only it were morning!' for the fear of your heart which you shall fear, and for the sight of your eyes which you shall see.⁶⁸ And Shema will bring you back to Mišrem in ships, by the way

השמים לרב כי לא שמעתם בקול יהוה אלהיכם⁶³ והיה כאשר שש יהוה עליכם להטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישש יהוה עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה: <— —

⁶⁴והפיצך יהוה בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ ועבדת שם אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך עץ ואבן⁶⁵ ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך ונתן יהוה לך שם לב רגז כליון עינים ודיבון נפש⁶⁶ והיו חייד תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמן בחייד⁶⁷ בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר מפחד לבבך אשר תפחד וממראה עיניך אשר תראה⁶⁸ והשיבך יהוה מצרימה באוניות בדרך

62 שמעתם PL] MT שְׁמַעְתָּ SG | אלהיכם + PRON PL] MT אֱלֹהֶיךָ + PRON SG | 63 ישש *yāšās* ש"ש *qal* ≈ MT
 65 כליון MT וְכִלְיוֹן | 66 ודיבון *wdibon* ≈ MT וְדִבְיוֹן (PHON) | 68 באוניות (= MT
 67 בחייד *banyot* (באניות) ↓

which I told *you* ‘*you shall never see again,*’ and there you shall sell yourselves to *your* enemies as male and female slaves, but no man shall buy you.”⁶⁹ These are the words of the covenant which Shema commanded Mushi to make with the children of Yishra’el in the land of Muwwab, besides the covenant which he made with them in Ureb. :>— —

29

¹ And Mushi called all Yishra’el and said to them: “You have seen all that Shema did before your eyes in the land of Mişrem to Faru, and to all his servants and to all his land, ²the great trials which your eyes saw, the signs, and those great wonders. ³But Shema has not given you a heart to know and eyes to see and ears to hear to this day. ⁴And I have led you forty years in the wilderness. Your *clothes* have not worn out on you, and your *shoes* have not worn off your *feet*. ⁵You have not eaten bread, and have not drunk wine or strong drink, that you may know that I am

אשר אמרתי לכם לא תוסיפון עוד לראותה והתמכרתם שם לאיביכם לעבדים ולשפחות ואין קנה ⁶⁹אלה דברי הברית אשר צוה יהוה את משה לכתת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב: <— —

כט

¹ ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם אתם ראיתם את כל אשר עשה יהוה לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו ²המסות הגדלות אשר ראו עיניך האתות והמופתים הגדלים ההם ³ולא נתן יהוה לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה ⁴ואוליך אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שמלתיכם מעליכם ונעליכם לא בלו מעל רגליכם ⁵לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני

לכם + PRON PL] MT לְךָ + PRON SG | [תוסיפון PL] MT תִּסִּיף SG | לאיביכם + PRON PL] MT לְאִיְבֵיכֶם + PRON SG | [שמלתיכם 29.4 MT שְׁמַלְתִּיכֶם (|| Exod. 22.8) | [ונעליכם PL + PRON 2PL] MT וְנַעֲלֶיךָ SG + PRON 2SG | [רגליכם PL + PRON 2PL] MT רַגְלֶיךָ SG + PRON 2SG

Shema your God. ⁶ And when you came to this place, Siyyon the king of Ishbon and Ūg the king of Bashan, came out against us to battle. And we struck them down, ^[7] and we took their land, and *it was given as inheritance* to the Re'ubenites, and to the Gadites, and to the half-tribe of the Manashites. ⁸ Keep the words of this covenant, and do them, that you may succeed in all that you do. :>— —

⁹ You stand today all of you before Shema your God: your heads, your tribes, your elders, and your officers, all the men of Yishra'el, ¹⁰ your little ones, *and your wives*, and your sojourner that is in the midst of your camps, from the hewer of your wood *and* to the drawer of your water, ¹¹ that you may enter into the covenant of Shema your God, and into his oath, which Shema your God makes with you today, ¹² that he may establish you today for himself as a people, and that he may be to you a God, as he told you, and as he swore to your fathers, to Ab'ram, to Ye'saq, and to Yāqob. :>— —

¹³ And not with you only do I make this covenant and this oath, ¹⁴ but with

יהוה אלהיכם ⁶ ותבאו אל המקום הזה ויצא סיחון מלך חשבון ועוג מלך הבשן לקראתנו למלחמה. ונכם ^[7] ונקח את ארצם ונתנה נחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה ⁸ ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשון: <— —

⁹ אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל ¹⁰ טפכם ונשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עציך ועד שאב מימך ¹¹ להעברך בברית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך כרת עמך היום ¹² למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: <— —

¹³ ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת ¹⁴ כי את

[נחלה] | *wnētina qal* PF PASS 3FSG] MT ונתנה ⁷ | *qal* CONV IMPF 1PL + PRON 3FSG 'and we gave it' ↓ | [נשיכם] MT ¹⁰ | (ORTH) הקנשי MT ≈ *ammānāši* GENT SUFF 'the Manassite' ≈ *ammānāši* GENT SUFF 'the Manassite' | [נחלה] MT | [ועד] MT | —ו | [למען] MT (= MT ¹² | (ORTH) לעברך MT ≈ *lābārāk qal* INF + PRON | ¹¹ | —ו | [ועד] MT | —ו | [למען] MT | *wal'mān* (ולמען) +ו ↓

him that stands here with us today before Shema our God, and also with him that is not here with us today,¹⁵ for you know how we dwelt in the land of Mišrem, and how we came through the midst of the nations through which you passed,¹⁶ and you have seen their abominations, and their idols, wood and stone, silver and gold, which were among them,¹⁷ lest there should be among you man, or woman, or family, or tribe, whose heart turned away today from Shema our God, to go serve the gods of those nations, lest there should be among you a root bearing poisonous and wormwood,¹⁸ and when he hears the words of this curse, he will bless himself in his heart, saying, 'I shall have peace, though I walk in the stubbornness of my heart,' to destroy *the moist* with the dry.¹⁹ Shema will not be willing *to pardon* him, but then the anger of Shema and his jealousy *will be kindled* against that man, and all the curses that are written in this book *shall lie upon* him, and Shema will blot out his name from under heaven.

אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה
אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום
¹⁵ כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ
מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים
אשר עברתם ¹⁶ ותראו את שקציהם ואת
גלוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם
¹⁷ פן יש בכם איש או אשה או משפחה
או שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה
אלהינו ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם
פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה
¹⁸ והיה בשמעו את דברי האלה הזאת
והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי
בשרירות לבי אלך למען ספות **הרואה**
את הצמאה ¹⁹ לא יאבה יהוה **לסלח** לו כי
אז **יחר** אף יהוה וקנאתו באיש ההוא
ורבצו בו כל האלה הכתובה בספר הזה
ומחה יהוה את שמו מתחת השמים

18 **הרואה** *arrēbā* רי"י *qal* PT F 'the watered'/רו"ח *qal* PT *qatel* F *רְוַחָה 'comfortable' MT רי"י הָרְוָה |
19 **לסלח** MT סָלַח | **יחר** MT יַעֲשֶׂן 'will smoke' | **ורבצו** 3CPL MT וַרְבִּצָּה 3FSG

²⁰ And Shema will set him apart for evil out of all the tribes of Yishra'el, according to all the curses of the covenant *that **red** written* in this book of the law. :>— —

²¹ And the generation to come shall say, your children that shall rise up after you, and the foreigner that shall come from a far land, when *he sees* the plagues of that land, and the sicknesses with which Shema has made it sick: ²² ‘[By] brimstone and salt *burned* is all its land. *It yields* no *seed*, and grows nothing, and no grass can sprout on it. [It is] overthrow like that of Sadem and Emirra, Idma and Şabuwem, which Shema overthrew in his anger, and in his wrath.’ ²³ And all the nations shall say, ‘Why has Shema done thus to this land? *And why* the great heat of this anger?’ ²⁴ Then men shall say, ‘Because they forsook the covenant of Shema, the God of their fathers, which he made with them when he brought them out of the land of Mişrem, ²⁵ and went and served other gods, and worshipped them, gods that they did not know, and that he had not given to them.

²⁰ והבדילו יהוה לרעה מכל שבטי ישראל
ככל אלות הברית **הכתובים** בספר התורה
הזה: — —

²¹ ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה **וראה** את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה אשר חלא יהוה בה ²² גפרית ומלח **שרפה** כל ארצה לא **תזריע** ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצבאים אשר הפך יהוה באפו ובחמתו ²³ ואמרו כל הגוים על מה עשה יהוה ככה לארץ הזאת **ומה** חרי האף הגדול הזה ²⁴ ואמרו על אשר עזבו את ברית יהוה אלהי אבותם אשר כרת עמם בהוצאו אתם מארץ מצרים ²⁵ וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם

20 הכתובים[^] *akkātūba* (הכתובה = MT הַכְּתוּבָה) ↓ | 21 וראה[^] SG] MT וְרָאוּ PL ‘they see’ ↓ | ≈ ההיא MT
הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | חלא *ālā qal* ≈ MT חֲלָה *pi* | 22 שרפה[^] *šērifa qal* PT PASS F] MT
שָׂרְפָה N F ‘fire’ | תזרע[^] *tāz’rī hif* MT תִּזְרַע *nif* ‘it is (not) sown’ | 23 ומה[^] MT וְ – | 24 עמהם[^]
immimma ≈ MT עִמָּם ↓ | בּוֹשָׁא *būsā’u* INF ≈ MT בּוֹשִׁיאִי INF (↓ Exod. 16)

²⁶And the anger of Shema was kindled against this land, to bring upon it all the curses written in this book. ²⁷And Shema rooted them out of their land in anger, and in wrath, and in great indignation, and cast them into another land, as at this day.’ ²⁸The secret things belong to Shema our God, but the things that are revealed belong to us and to our children forever, that we may do all the words of this law. :>— —

30

¹And when all these things come upon you, the blessing and the curse, which I have set before you, and you shall call them to mind among all the nations, to which Shema your God *will drive you*, ²and you shall return to Shema your God, and shall obey his voice according to all that I command you today, you and your children, with all your heart, and with all your soul, ³then Shema your God will return [to you] *with your repentance*, and have compassion on you, and will return and gather you from all the peoples, in which Shema your God has scattered you. ⁴If your outcasts are

²⁶ויחר אף יהוה בארץ ההיא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה ²⁷ויתשם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה ²⁸הנסתרות ליהוה אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת: <— —

ל

¹והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשיבות אל לבבך בכל הגוים אשר *ידיחך* יהוה אלהיך שמה ²ושבת עד יהוה אלהיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך ³ושב יהוה אלהיך *את שובתך* ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה ⁴אם יהיה נדחך

26 ≈ MT הָהִיא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 28 *wanniglā'ot* גל"י nif PT (GSH §2.8.3) ≈ MT וְהַנְּגִלָּת (PHON) 30.1 *ידיחך* IMPF MT הַדִּיחָךְ PF 'has driven you' | *wšab... at* ושב... *את שובתך* 3 | *šūbātāk* MT אֶת־שְׁבוּתְךָ 'and... will return your captivity' ↓

in the uttermost parts of heaven, from there Shema your God will gather you, and from there he will fetch you. ⁵ And Shema your God will bring you into the land which your fathers possessed, and you shall possess it. And he will multiply you above your fathers. ⁶ And Shema your God will circumcise your heart, and the heart of your offspring, to love Shema your God with all your heart, and with all your soul, that you may live. ⁷ And Shema your God will put all these curses on your enemies, and on those who hate you, who persecuted you. ⁸ And you shall return and obey the voice of Shema *your God*, and do all his commandments which I command you today. ⁹ And Shema your God will make you plenteous in all the work of *your hands*, in the fruit of your body, and in the fruit of *your ground*, and in the fruit of *your cattle*, for good. For Shema will again rejoice over you for good, as he rejoiced over your fathers, ¹⁰ when you shall obey the voice of Shema your God, to keep his commandments and his statutes which are written in this book of the law, [and] when you turn to Shema your God with all your heart and with all your soul. :> — —

בקצה השמים משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחך ⁵ והביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה » « והרבך מאבותיך ⁶ ומל יהוה אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייד ⁷ ונתן יהוה אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך ⁸ ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה *אלהיך* ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום ⁹ והותירך יהוה אלהיך בכל מעשה *ידיך* בפרי בטנך ובפרי *אדמתך* ובפרי *בהמתך* לטובה כי ישוב יהוה לשש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך ¹⁰ כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: < — —

5 « » MT יהיטבך 'and he will make you more prosperous' | 8 *אלהיך* MT minus | 9 *yēdāk* PL MT ידיך | שׁוֹ qal INF ≈ שׁוֹ *alšāš* לשש | אֲדַמְתֶּךָ MT *בהמתך* | בְּהִמְתֶּךָ MT *אדמתך* | יָדְךָ SG |

¹¹ For this commandment which I command you today is not remote from you, neither is it far off. ¹² It is not in heaven, that you should say, 'Who shall go up for us to heaven, and bring it to us, that we may hear it and do it?' ¹³ Neither is it beyond the sea, that you should say, 'Who shall go over the sea for us, and bring it to us that we may hear it and do it?' ¹⁴ For the word is very near to you, in your mouth and in your heart, that you may do it. :> — —

¹⁵ See, I have set before you life, and good, and death, and evil, ¹⁶ in that I command you today to love Shema your God, to walk in his ways, and to keep *his statutes, and his commandments*, and his ordinances, that you may live and multiply, and that Shema your God may bless you in the land in to which you are entering to take possession of it. ¹⁷ But if your heart turns away, and you will not obey, but shall be drawn away, and worship other gods, and serve them, ¹⁸ I declare to you today, that you shall surely perish; you shall not prolong your days in the land, which *you go* over the Yarden to enter

¹¹ כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא ¹² לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה ¹³ ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה ¹⁴ כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו: < — —

¹⁵ ראה נתתי לפניך » « את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ¹⁶ אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יהוה אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר *חקיו ומצותיו* ומשפטיו וחיית ורבית וברכך יהוה אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ¹⁷ ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחווית לאלהים אחרים ועבדתם ¹⁸ הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכון ימים על האדמה אשר *אתם עברים* את הירדן לבוא שמה

11 היא ≈ MT הוא (twice) (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 12 היא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | השמים ≈ MT השמיים + DIREC he (|| Gen. 15.5 and fn. 2) | 13 היא ≈ MT הוא (ORTH; see §§2.2.2.1; 4.1.3.1) | 15 « » MT היום 'today' | 16 *חקיו ומצותיו* MT מצותיו וחקתיו PL *אתם עברים* 18 MT אתה עבר SG

to take possession of it. ¹⁹ I call heaven and earth to witness against you today, [that] I have set before you the life and the death, the blessing and the curse; therefore choose life, that you may live, you and your offspring, ²⁰ to love Shema your God, *and* to obey his voice, and to cleave to him, for he is your life, and the length of your days, that you may dwell in the land which Shema swore to your fathers, to Ab'ram, to Ye'ṣaq, and to Yāqob, to give to *you*.” :>— —

31

¹ And Mushi went and spoke these words to all Yishra'el. ² And he said to them: “I am one hundred and twenty years old today. I am no longer able to go out and come in. And Shema *bold* me, ‘You shall not go over this Yordan.’ ³ Shema your God is he *who* is going over before you. He will destroy these nations from before you, and you shall dispossess them. *And* Ye'usha is he *who* is going over before you, as Shema has spoken. ⁴ And Shema will do to them as he did to Siyyon and to Ūg, the kings of the Emarites,

לרשתה ¹⁹ העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך ²⁰ לאהבה את יהוה אלהיך ולשמע בקולו ולהדבקה בו כי הוא חייד וארך ימך לשבת על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת לכם: — —

לא

¹ וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל ² ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויהוה האמר אלי לא תעבר את הירדן הזה ³ יהוה אלהיך הוא העבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם ויהושע הוא העבר לפניך כאשר דבר יהוה ⁴ ועשה יהוה להם כאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי האמרי

לָהֶם MT + PRON 2PL] לָכֶם | *qal* INF וְלִדְבָקָה MT ≈ *wlēddābēqa nif* INF ולהדבקה | 1 - לְשַׁמַּע MT [ולשמע 20 + PRON 3MPL 'to them' 31.2 *āmār* (= MT אָמַר) ↓ | 3 *ābār* (= MT עָבַר) DEF (twice)] *ābār* (= MT עָבַר) 3 | 1 - יְהוֹשֻׁעַ MT [ויהושע] - DEF ↓ |

and to their land, when he destroyed them. ⁵ And Shema will deliver them up before you, and you shall do to them according to all the commandment which I have commanded you. ⁶ Be strong and firm; do not fear or be in dread of them, for Shema your God is he who goes with you; he will not abandon you or forsake you.” :> — —

⁷ And Mushi called Ye’usha, and said to him in the sight of all Yishra’el: “Be strong and firm, for you *shall bring* this people into the land which Shema has sworn to their fathers to give them, and you shall cause them to inherit it. ⁸ And Shema is he who goes before you. He will be with you; he will not abandon you, or forsake you. Do not fear or be dismayed.” ⁹ And Mushi wrote this law, and delivered it to the priests, the sons of Libi, who bore the ark of the covenant of Shema, and to all the elders of Yishra’el. ¹⁰ And Mushi commanded them saying: “At the end of [every] seven years, in the set time of the year of release, in the Feast of Tabernacles, ¹¹ when all Yishra’el comes to appear before Shema your God, in the place

ולארצם אשר השמיד אתם ⁵ ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם ⁶ חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי יהוה אלהיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך: < — —

⁷ ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה **תביא** את העם הזה אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבותם לתת להם ואתה תנחלנה אתם ⁸ ויהוה הוא ההלך לפניך והוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת ⁹ ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית יהוה ואל כל זקני ישראל ¹⁰ ויצו משה אתם לאמר מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות ¹¹ בבוא כל ישראל להראות את פני יהוה אלהיך במקום

7 **תביא** *hif*] MT תבוא *qal* ‘you shall go’ | **את** *it* NOTA ACC] MT אַתּ PREP ‘with’ | 11 להראות *lerrá’ot nif* ≈ MT לְרֹאוֹת (ORTH)

14 And Shema said to Mushi: "Behold, your days approach so that you must die. Call Ye'usha, and present yourselves in the tent of meeting, that I may give him a charge." And Mushi and Ye'usha went and presented themselves in the tent of meeting. 15 And Shema appeared in the tent in a pillar of cloud. And the pillar of cloud stood *by* the entrance of the Tent. :> — —

14 ויאמר יהוה אל משה הן קרבו
 ימִיךְ למוֹת קרא את יהושע והתיצבו
 באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע
 ויתיצבו באהל מועד 15 ויראה יהוה באהל
 בעמוד ענן ויעמד עמוד הענן **אל** פתח
 האהל: — —

876

¹⁶ And Shema said to Mushi: “Behold, you are about to lie down with your fathers, and this people will rise up, and play the whore after the foreign gods of the land, to which they go to be among them, *and they will forsake me, and break my covenant which I have made with them.* ¹⁷ Then my anger shall be kindled against them in that day, and I will forsake them, and I will hide my face from them, *and they shall be plundered, and many evils and troubles shall come upon them.* And they will say in that day, ‘*Behold,* evils have come upon us because our God is not with us!’ ¹⁸ And I will surely hide my face *from them* in that day for all the evil which *they wrought*, when *they turned* to other gods. :> — —

¹⁹ Now therefore write this song for you, and teach it the children of Yishra’el. Put it in their mouths, that this song may be a witness for me against the children of Yishra’el. ²⁰ For when I shall have brought them to the land which I swore to their fathers *to give them*, flowing with milk and honey, and they shall eat and be full, and grow fat,

¹⁶ ויאמר יהוה אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבוני והפרו את בריתי אשר כרתי אתו ¹⁷ וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיו לאכלה ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה ¹⁸ ואנכי אסתיר פני מהם ביום ההוא על כל הרעה אשר עשו כי פנו אל אלהים אחרים: < — —

¹⁹ ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל ²⁰ כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבותיו לתת להם זבת חלב ודבש ואכל ושב ודשן

16 ועזבוני PL] MT וְעִזְבוֹנִי SG | 17 והפרו PL] MT וְהִפְּרוּ SG | 17 והיו PL] MT וְהָיוּ SG | *lākāla* N F ≈ MT | *istār* INF 18 אסתיר MT | *he* + NEG PARTIC | *ā’lū* INTERJ (GSH §6.3.12) | הלא MT | *lākāla* INF 19 ועתה MT | *lākāla* INF 20 כי MT | *lākāla* INF 20 לתת MT | *lākāla* INF 20 להם MT | *lākāla* INF

then they will turn to other gods, and serve them, and despise me, *and break* my covenant. ²¹ And when many evils and troubles have come upon them, this song shall testify before them as a witness, for it shall not be forgotten out of the mouths of their offspring, for I know their inclination which they form today, before I have brought them into *the land* which I swore *to his fathers*.” :>— —

²² And Mushi wrote this song the same day, and taught it to the children of Yishra’el. ²³ And he gave Ye’usha the son of Non a charge, and said: “Be strong and firm, for you shall bring the children of Yishra’el into the land, which I swore to them, and I will be with you.” ²⁴ And when Mushi had finished writing the words of this law in a book, until they were finished, :>— —

²⁵ Mushi commanded the Libites, who bore the ark of the covenant of Shema, saying: ²⁶ “*Take* this book of the law, and put it by the side of the ark of the covenant of Shema your God, that it may be there for a witness against you. ²⁷ For I know your rebellion,

ופנה אל אלהים אחרים ועבדום ונאצוני **והפרו** את בריתי ²¹ והיה כי תמצאנה אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום בטרם אביאנו אל **האדמה** אשר נשבעתי **לאבותיו**: :>— —

²² ויכתב משה את השירה הזאת ביום ההוא וילמדה את בני ישראל ²³ ויצו את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך ²⁴ ויהי ככלות משה לכתב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמס: :>— —

²⁵ ויצו משה את הלויים נשאי ארון ברית יהוה **לאמר** ²⁶ **לקחו** את ספר התורה הזה ושמתם אתו מצד ארון ברית יהוה אלהיכם והיה שם בד לעד ²⁷ כי אנכי ידעתי את מריך

והפרו PL] MT וְהִפָּר SG | 21 [האדמה] MT הָאָרֶץ ‘the land’ ↓ | [לאבותיו] MT minus ↓ | 26 [לקחו] lēqā’u IMV PL] MT לָקַח INF ABS (see §2.2.2.2)

and your stiff neck. Behold, while I am yet alive with you today, you have been rebellious against Shema, and how much more after my death! ²⁸ Assemble to me all the elders of your tribes, and your officers, that I may speak these words in their hearing, and call heaven and earth to witness against them. ²⁹ For I know that after my death you will utterly corrupt yourselves, and turn aside from the way which I have commanded you, and evil will befall you in the latter days, because you will do that which is evil in the sight of Shema, to provoke him to anger through the work of your hands.” :>— —

³⁰ And Mushi spoke in the hearing of all the assembly of Yishra'el the words of this song, until they were finished: :>— —

32

¹ “Give ear, O heavens, and I will speak;
and let the earth hear the
words of my mouth.

² My teaching shall drop as the rain,
my speech shall *flow* as the dew,
as gentle rain upon grass,

ואת ערפך הקשה הן בעודני חי עמכם
היום ממרים הייתם עם יהוה ואף כי אחרי
מותי ²⁸ הקהל אל את כל זקני שבטיכם
ושטריכם ואדברה באזניהם את הדברים
האלה ואעידה בם את השמים ואת
הארץ ²⁹ כי ידעתי אחרי מותי כי השחת
תשחתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי
אתכם וקראתה אתכם הרעה באחרית
הימים כי תעשו את הרע בעיני יהוה
להכעיסו במעשה ידיכם: <— —

³⁰ וידבר משה באזני כל קהל
ישראל את דברי השירה הזאת עד
תמם: <— —

לב

¹ האזינו השמים ואדברה
ותשמע הארץ אמרי פיי

² יערף כמטר לקחי
ותאזל כטל אמירתי
כשערים עלי דשא

²⁹ *wqārāttā qal* PF 3FSG (GSH §2.3.6) ≈ MT וְקָרְאתָ (MORPH) **32.1** *fiyyi* N + PRON 1SG (GSH §2.5.6.4) ≈ MT פִּי (PHON) | **2** *wtiyyāzāl* **ותאזל** *nif* (GSH §2.15.7) MT תִּזְלָה *qal* (¶ Exod. 15.8) | כְּשֶׁעִירָם... *kaššīrām... wkarrēbībām* = MT כְּשֶׁעִירָם... וכרבבים | אֶמְרָהּ N אֶמְרָתִי MT אֶמְרָתִי **ēmirti* N אֶמְרִיתִי | וְכַרְבִּיבִים ‘as the small rain... and as the showers’ ¶

and as showers upon the herb.

³ For I will invoke *the name* of Shema,
and ascribe greatness to our God.

⁴ The rock, his work is perfect,
for all his ways are justice.

A God of faithfulness and without
iniquity,
just and right is he.

⁵ *They have dealt corruptly, not his [are]
the children of blemish,*
a generation perverse and crooked.

⁶ Do you thus requite Shema,
O foolish people and unwise?
Behold, he is your father that possesses
you!

He has made you, and
established you.

⁷ *Remember* the days of old,
consider the years of all
generations.

Ask your father, and he will inform you;
your elders, and they will tell you.

⁸ When the Most High gave to the
nations their inheritance,
when he separated the
children of men,
he set the boundaries of peoples

וכרבבים עלי עשב

³ כי בשם יהוה אקרא

והבו גדל לאלהינו

⁴ הצור תמים פעלו

כי כל דרכיו משפט

אל אמונה ואין עול

צדיק וישר הוא

⁵ שחתו לא לו בני מום

דור עקש ופתלתל

⁶ הליהוה תגמילו זאת

עם נבל ולא חכם

הלוא הוא אביך קנך

הוא עשך ויכוננך

⁷ זכרו יומת עולם

בינו שנת דור ודור

שאל אביך ויגידך

זקניך ויאמרו לך

⁸ בהנחיל עליון גוים

בהפרידו בני אדם

יצב גבלות עמים

שַׁחַת לוֹ לֹא MT [שחתו לא לו בני מום 5 | הַצּוֹר MT = הצור 4 | וְהָבוּ | שֵׁם MT [afšam] בשם 3
הַלּוֹא INTERROG MT [הלוא a'lu INTERJ (GSH §6.3.12) | תִּגְמְלוּ qal ≈ MT תגמילו 6 | בְּנֵי מוֹמִים
he + NEG PARTIC | יוֹמַת yūmāt (GSH §4.6.5.1) ≈ MT יומת 7 | זְכָרוּ zēkārū IMV PL MT [זכרו 7
דור | דָּר וְדוֹר (dar wdor) (= MT דוֹר־דוֹר)]

He made him to suck honey out of the
rock,

and oil out of the flinty rock.

¹⁴ Butter of the herd, and milk of the
flock,

with *butter* of lambs and rams,
herds of Bashan and goats,

with the finest of the wheat,
and of the blood of grape you drank
wine.

¹⁵ *Yāqob ate and was sated,*
Yasharon waxed fat and kicked.

You waxed fat, you grew
thick, you became *beautiful*.

Then he forsook God who made him,
and *they* spurned the rock of
his salvation.

¹⁶ They stirred him to jealousy with alien
[gods],

and with the abominations they
provoked him to anger.

¹⁷ They sacrificed to demons, which
were not gods,

gods that they had not known,
[to] new ones that came in *of late*,

whom your fathers did not fear.

יִנְקֶהוּ דבש מסלע

ושמן מחלמיש צור

¹⁴ חמת בקר וחלב צאן

עם **חמת** כרים ואילים

בני בשן ועתודים

עם חלב כליות חטה

ודם ענב תשתה עמר

¹⁵ **יאכל יעקב וישבע**

ישמן ישרון ויבעט

שמנת עבית **כשית**

ויטש אלה עשהו

וינבלו צור ישועתו

¹⁶ יקנאהו בזרים

ובתועבת יכעיסהו

¹⁷ יזבחו לשדים לא אלה

אלהים לא ידעום

חדשים **מקרב** באו

ולא שערום אבתיכם

^{2°} **חמת** | \downarrow (PHON) $\hat{a}m\hat{a}t$ FSG CSTR \approx MT $\hat{a}m\hat{a}t$ FSG CSTR | ^{1°} חמת **14** | $\hat{a}m\hat{a}r$ \approx MT $\hat{a}m\hat{a}r$ 'wine' (PHON) | **יאכל יעקב וישבע** ¹⁵ MT minus | **ישמן** MT $\hat{y}i\hat{s}h\hat{m}\hat{e}n$ + ו | **כשית** $\hat{k}\hat{a}\hat{s}\hat{s}\hat{i}t\hat{a}$ MT $\hat{k}\hat{s}\hat{i}t$ 'you grew fat' \downarrow | **וינבלו** $\hat{w}y\hat{e}n\hat{a}b\hat{b}\hat{e}lu$ PL] MT $\hat{w}y\hat{e}n\hat{a}b\hat{b}\hat{e}lu$ SG \downarrow | **ובתועבת** ¹⁶ MT $\hat{b}\hat{t}\hat{u}e\hat{b}\hat{e}t$ - ו | **מקרב** ¹⁷ MT $\hat{m}i\hat{q}\hat{q}\hat{e}r\hat{a}b$ PREP - מ + N $\hat{k}\hat{r}\hat{b}$ MT $\hat{k}\hat{r}\hat{b}$ = צור \downarrow | **ולא** $\hat{l}\hat{a}$ (= MT $\hat{l}\hat{a}$) \downarrow | **יִנְקֶהוּ** $\hat{y}\hat{i}n\hat{i}k\hat{e}^u$ IMPF] MT $\hat{y}\hat{i}n\hat{i}k\hat{e}^u$ CONV IMPF

¹⁸ The rock who begot you, you
disdained,

and have forgotten the God
who *praised* you.

¹⁹ And Shema saw [it], and became
vexed,

because of the provocation of
his sons and his daughters.

²⁰ And he said, 'I will hide my face from
them,

and I will see what their end
shall be,

for they are a generation of *perversity*,
sons in whom there is no
faithfulness.

²¹ They have angered me with what is
no god;

they have enraged me with
their idols.

So I will anger them with those who are
no people,

with a foolish nation I will
enrage them.

²² For a fire is kindled by my anger,
and it burns to the lowest Sheol.

It devours the earth with its increase.

¹⁸ צור ילדך תשא

ותשכח אל מהללך

¹⁹ וירא יהוה וינאץ

מכעס בניו ובנתיו

²⁰ ויאמר אסתיר פני מהם

ואראה מה אחריתם

כי דור הפכות הם

בנים לא האמן במ

²¹ הם קנאוני בלא אל

כעסוני באבליהם

ואני אקניאם בלא עם

בגוי נבל אכעיסם

²² כי אש קדחה באפי

ותוקד עד שאל תחתית

תאכל ארץ ויבולה

¹⁸ תשא *tišša* נש"י *qal* ≈ MT תָּשִׂי (MORPH) ↓ | מהללך *māllēlāk* ה"ל *pi* 'praise' MT מְהַלֵּל *pol* 'bring forth' | ¹⁹ וינאץ *wyenā'əṣ pi* ≈ MT וַיִּנְאֹץ *qal* ↓ | ²⁰ אסתיר IMPF ≈ MT אֶסְתִּירָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | ²¹ אַרְיָה MT [ואראה] | *תִּהְיֶינָה N תִּהְיֶינָה MT [הפכות] *ēfikot* N *הִפְכּוּת (GSH §4.3.14) | *אֲמֵן N אֲמֵן MT [אמן] *āmən hif* INF/DEF N *אֲמֵן (GSH §0.16c) | ²² ותוקד עד שאל תחתית *bēbāliyyimma* N הב"ל ≈ MT בְּהַבְלִיָּהֶם | ²¹ ותאכל ארץ ויבולה *tā'ūkəl* IMPF [תאכל] MT *qal* יק"ד ותיקד MT *hif* (GSH §2.15.8) ≈ *wtūqəd* ותוקד יק"ד (PHON) ↓ | ²² CONV IMPF

It sets on fire the foundations
of the mountains.

²³ I will *gather* evils upon *them*.

And my arrows I will spend
upon them.

²⁴ *From this* hunger *their food* is flame.

Striving predators

and teeth of beasts I will send upon
them,

with venom of creepers in dust.

²⁵ In the open shall the sword bereave,
in chambers shall be terror.

[Destroying] both young man and virgin

and suckling [child] with the
man of age.

²⁶ I said, '*they provoke me to anger*,

I would make the remembrance of them
to cease from among men,'

²⁷ *were it not* that I feared the provoca-
tion of *my enemy*,

lest *our adversaries* should
boast themselves,

תלהט מוסדי ההרים

²³ אספה עליהם רעות

וחצי אכלה במ

²⁴ מזה רעב לחמו רשף

קטף מררים

ושן בהמות אשלח במ

עם חמת זחלי עפר

²⁵ מחוץ תשכל חרב

ומחדרים אימה

גם בחור גם בתולה

וינק עם איש שיבה

²⁶ אמרתי אפיהם

אשבית מאנוש זכרם

²⁷ לו לא כעס איבי אגור

פן ינכרו צרינו

תלהט *tēlāṭ pi* IMPF] MT ותלהט *pi* CONV IMPF | *āram* (= MT ההרים) – DEF ↓ | ²³ אספה *āsēfa*
[וחצי *ālīyyimma*] MT עלימו ARCH | *hif* IMPF 'I will sweep' ↓ | אספה *pi* B LENG IMPF] MT
מזי רעב *mizze* PREP -מ + DEMONST זה [מזי ADJ מזה 'wasted'? | ²⁴ מזה *mizze* PREP -מ + DEMONST זה
MT וחצי | *lēmu* N לָחֵמוּ*] MT וְלָחֵמוּ PT PASS PL CSTR 'and devoured (by dryness)' |
'wasted by hunger' (?) ↓ | *qēṭāf*] MT וְקָטַב + ו 'and pestilence' ↓ | *mērārām*] MT מְרִירָי 'bitter' ↓ | ²⁵ וינק *wyānāq qal* PT
qātal (GSH §2.12.4)] MT יִנְק *qal* PT *qotel* –ו | ²⁶ אפיהם *abbyyīmma* N PL אָפִי* + 3MPL] MT אֶפְיָהֶם
אשבית IMPF ≈ MT אֶשְׁבִּיתָה LENG IMPF (see §2.2.2.2) | ²⁷ לו לא *lū lā*] MT לוֹלִי (|| Gen. 31.42) |
איבי *īyyābi* N אִיבִי* + PRON 1SG] MT אוֹיֵב ABS 'enemy' | ינכרו *yēnakkēru* נכ"ר *pi* IMPF = MT יִנְכְּרוּ ↓ |
צרינו *ṣārrīnu* N PL צָרֵינוּ* + 3MPL ARCH 'their enemies' ↓

sealed up in my storehouses!
³⁵ *To the day* of vengeance and recompense,
 at the time when their foot
 shall slide.
 For the day of their calamity is at hand,
 and their doom comes swiftly.
³⁶ For Shema will vindicate his people,
 and have compassion for his
 servants,
 when he sees that [their] power is gone,
 and there is none remaining,
 bond or free.
³⁷ *And they will say*, ‘*Where* are their
 gods,
 the rock in which they took refuge,
³⁸ which ate the fat of *their* sacrifices,
and drank the wine of their
 drink offering?
 Let them rise up and help you,
 let *them* be your protection.’
³⁹ See now that I, even I, am he,
 and there is no god beside me.
 I kill, and I make live;
 I wound, and *I* heal.
 And there is none that can deliver out of
 my hand.

חתום באוצרתי
³⁵ ליום נקם ושלם
 לעת תמוט רגלם
 כי קרוב יום אידם
 וחש עתידות למו
³⁶ כי ידין יהוה עמו
 ועל עבדיו יתנחם
 כי יראה כי אזלת יד
 ואפס עצור ועזוב
³⁷ ואמרו איה אלהימו
 צור חסיו בו
³⁸ אשר חלב זבחיהם יאכלו
 וישתו יין נסכם
 יקומו ויעזרוכם
 יהיו עליכם סתרה
³⁹ ראו עתה כי אני הוא
 ואין אלהים עמדי
 אני אמית ואחיה
 מחצתי ואנכי ארפא
 ואין מידי מציל

35 ליום *alyom*] MT לִי ‘(vengeance is) mine’ ↓ | | *waš* = MT וַחֲשׁ ↓ | 37 ואמרו PL] MT וַאֲמָר SG | איה |
 ayye] MT אֵי (↓ Gen. 4.9) | 38 זבחיהם *zēbīyimma* N + PRON 3MPL] MT זִבְחֵימוֹ N + PRON 3MPL ARCH |
 וישתו MT יִשְׁתּוּ | 1 – יִשְׁתּוּ MT | 39 ואנכי MT וַאֲנִי

⁴⁰ For I lift up my hand to the
heaven,
and say, 'As I live forever,
⁴¹ if I whet my glittering sword,
and my hand takes hold on judgment,
I will render vengeance to my
adversaries,
and will requite those who hate me.
⁴² I will make my arrows
drunk with blood,
and my sword shall devour flesh;
with the blood of the slain
and the captives,
from the head of the enemy's rioters.'
⁴³ Praise, O nations, his people,
for he will avenge the blood of his
servants,
and will render vengeance to
his adversaries,
and will make expiation for *the land of*
his people." : > — —

⁴⁴ And Mushi came and spoke all
the words of this song in the hearing of
the people, he and Ye'usha the son of
Non. ⁴⁵ And when Mushi finished *speaking*
these words to all Yishra'el, ⁴⁶ he
said to them: "Set your heart *to all*

⁴⁰ כי אשא אל השמים ידי
ואמרתי חי אנכי לעולם
⁴¹ אם שנתי ברק חרבי
ותאחז במשפט ידי
אשיב נקם לצרי
ולמשנאי אשלם
⁴² אשכיר חצי מדם
וחרבי תאכל בשר
מדם חלל ושביה
מראש פרעת אויב
⁴³ הרנינו גוים עמו
כי דם עבדיו יקם
ונקם ישיב לצריו
וכפר *אדמת* עמו: < — —

⁴⁴ ויבא משה וידבר את כל
דברי השירה הזאת באזני העם הוא
ויהושע בן נון ⁴⁵ ויכל משה *מדבר* את
« » הדברים האלה אל כל ישראל
⁴⁶ ויאמר אליהם שימו לבבכם *על כל*

⁴⁰ מראש ⁴² | ⁴¹ שנת *šanti* שן *qal* ≈ MT שנותי (MORPH) | DEF (see §4.1.3.2.5) — שְׁמִים MT ≈ השמים ⁴⁰
(= MT (מְרָאשׁ] *wmirre'oš* (ומראש) + ו ↓ | ⁴³ יקם *yiqqām* | MT פְּרָעוֹת (PHON) ↓ | *farr'āt* PL CSTR ≈ פרעת | ⁴⁴ ויהושע | MT אֶדְבָּרְתִּי FSG + PRON 3MSG 'his land' | *ādāmāt* *אדמת* (PHON) יְקוֹם MT ≈ נק"ם
// MT והושע | ⁴⁵ *amdabbər pi* PT MSG] *מדבר* ⁴⁵ | *pi* INF | MT לְדַבֵּר | ⁴⁶ « » | MT כָּל 'all' | *על כל* ⁴⁶ MT לְכָל

the words which I testify to you today, which you shall command your children to observe *and to do*, all the words of this law. ⁴⁷ For it is no vain thing for you, because it is your life, and through this thing you shall prolong your days in the land, which you go over the Yordan to possess.” :> — —

48 And Shema spoke to Mushi on that very day, saying: 49 “Go up this Mount Aʿibrem, Mount Naba, which is in the land of Muwwab, which is opposite Yariyyu, and behold the land of Kaʿnan, which I give to the children of Yishraʿel for a possession. 50 And die on the mountain which you ascend, and be gathered to *your people*, as Ārron your brother died in Mount Ar, and was gathered to *his people*, 51 because you trespassed against me in the midst of the children of Yishraʿel at the waters of Maribat-qadesh, in the wilderness of Šen, because you did not sanctify me in the midst of the children of Yishraʿel. 52 For you shall see the land before you, but you shall not go into the land which I give the children of Yishraʿel.” :> — —

הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר
תצום את בניכם לשמר **ולעשות** את כל
דברי התורה הזאת ⁴⁷ כי לא דבר ריק
הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר הזה
תאריכון ימים על האדמה אשר אתם
עברים את הירדן שמה לרשתה: < — —
⁴⁸ וידבר יהוה אל משה בעצם היום
הזה לאמר ⁴⁹ עלה אל הר העברים הזה
הר נבא אשר בארץ מואב אשר על פני
יריחו וראה את ארץ כנען אשר אני נתן
לבני ישראל לאחזה ⁵⁰ ומוות בהר אשר
אתה עלה שמה ויאסף אל **עמד** כאשר
מת אהרן אחיד בהר ההר ויאסף אל
עמו ⁵¹ על אשר מעלתם בי בתוך בני
ישראל במי מריבת קדש מדבר צן על
אשר לא קדשתם אתי בתוך בני ישראל
⁵² כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא
תבוא אל הארץ אשר אני נתן לבני
ישראל: < — —

// נבא | הַעֲבָרִים MT // העברים 49 | PARAG *nun* ↓ - תַּאֲרִיכּוֹ MT ≈ תאריך 47 | ו- לַעֲשׂוֹת MT [ולעשות
 MT (PHON) וְהָאֶסֶף MT ≈ *wiyyāsāf nif* 1° ויאסף 50 | (↓ Num. 22.1) יִרְחוּ MT // ירחו | בְּנוֹ MT
 (↓ Gen. 25.8) עֲמִי MT [עמו *‘ammu* SG] | עַמְּךָ MT [עמך *‘ammāk* SG] עַמְּךָ

33

¹ And this is the blessing, with which
Mushi the man of God blessed the
children of Yishra'el before his death.

² And he said:

“Shema came from Sini,
and rose from Sha'er to them.

He shone forth from Mount Farran,
with him ten of thousands of holy ones.

At his right hand was a fiery law for them.

³ Yea, *he is beloved* by peoples,

and all his consecrated ones are in your
charge.

And they *are submitted at your feet*,
receiving your words.

⁴ Mushi commanded us a law,
an inheritance [for] the assembly of
Yāqob.

⁵ There was a king in Yasharon,
when the heads of the people *gathered*,
all the tribes of Yishra'el *together*.

⁶ May Re'uben live, and not die,
and may *from him* be a number.

⁷ And this is for Ye'uda, and he said,

לג

¹ וזאת הברכה אשר ברך משה איש
האלהים את בני ישראל לפני מותו
² ויאמר

יהוה מסיני בא

וזרח משעיר למו

הופיע מהר פראן

ואתו מרבבות קדש

מימנו אשדת למו

³ אף חובב עמים

וכל קדשיו בידך

והם תכו לרגליך

ושאו מדברתך

⁴ תורה צוה לנו משה

מורשה קהלת יעקב

⁵ ויהי בישרון מלך

בהתאסף ראשי העם

יחדו שבטי ישראל

⁶ יחי ראובן ואל ימות

ויהי מאתו מספר

⁷ וזאת ליהודה ויאמר

33.2 הופיע^א (= MT הופיע) *u'ūfi* (והופיע) + ו | פראן // MT | *wittu* PREP + PRON 3MSG] MT ואתו | *qal* PF 3MSG 'and he came' | אשדת *aš dat* (אש דת) ≈ MT *ketiv* אשדת, *qere* אשדת | *qal* PT PASS] MT חבב *qal* PT ACT | *ūbāb* *qal* PT PASS] MT וכל | *qal* PF] MT תכו | *tāku* תכו | *qal* IMPF 'will carry' | *qal* PF] MT ושא *wšā'u* ושא | *alrēgālāk* PL] MT לרגליך | *bētāsēfu* (בהתאסף) *hitp B* INF/PF (GSH §2.2.1.5.3) | *yaddu* יחדו | *miyyittu* PREP] MT יחי | *qal* PF] MT יחי ראובן ואל ימות | *qal* IMPF 'will carry' | *qal* PF] MT ויהי מאתו מספר | *qal* PF] MT וזאת ליהודה ויאמר

‘*Hear*, Shema, the voice of Ye’uda,
and *bring him* in to his people.
His hand is his *struggle*,
and you shall be a help against his
adversaries.’ :> — —
⁸ And of Libi he said,
‘Your Thummim and your Urim are with
your loyal one,
whom you did test at Massa,
and strove at the waters of Mariba,
⁹ who said of his father and of his mother,
‘*I have not seen*,’
neither did he acknowledge his brother,
nor knew he *his own child*.
For they have observed your word,
and keep your covenant.
¹⁰ They shall teach Yāqob your ordinances,
and Yishra’el *your laws*.
They shall put incense before you,
and whole burned offering upon your
altar.
¹¹ Bless, Shema, his substance,
and accept the work of *his hand*,

שמע יהוה קול יהודה
ואל עמו תביאנה
ידו ריב לו
ועזר מצריו תהיה: — —
⁸ וללוי אמר
תמיד ואריך לאיש חסידך
אשר נסיתו במסה
ותריבהו על מי מריבה
⁹ האמר לאביו ולאמו
לא ראיתי
ואת אחיו לא הכר
ואת בנו לא ידע
כי שמרו אמירתך
ובריתך ינצרו
¹⁰ יורו משפטִיך ליעקב
ותורותיך לישראל
ישימו קטרה באפך
וכליל על מזבחך
¹¹ ברך יהוה חילו
ופעל ידו תרצה

7 שמע *šāma* PF 3MSG/IMV 2M (GSH §2.11.2) MT שָׁמַע IMV 2M ↓ | תביאנה *tibiyyinna hif* IMPF 3FSG + PRON 3FSG MT תְּבִיאֵנּוּ *hif* IMPF 3FSG + PRON 3MSG ↓ | ידו *yēdu* SG MT יָדָיו PL ↓ | ריב *rib* N M] MT רִיב *qal* PT ‘contending’ | 8 נסיתו *nassitē’u pi* PF 2MSG + PRON ≈ MT נָסִיתָ (MORPH; ↓ Gen. 27.27) | ותריבהו *qal* PF MT תְּרִיבֵהוּ | 9 ראיתי *qal* PF MT רָאִיתִי + PRON 3MSG ‘I have not seen him’ | בנו *bēnu* SG MT ketiv בנו, *qere* בָּנָיו PL | אמירתך *emirātāk* ≈ MT אִמְרָתְךָ (see Deut. 32.2) | ותורותיך *qittārā* (GSH §4.1.5.9) ≈ MT קִטּוֹרָה (MORPH) | 11 ידו *yēdu* SG MT יָדָיו PL

891

[Let] *its harvest* [be] on *the head* Yusef,
and on *the leader*, the one crowned
[among] his brothers.
¹⁷ The firstling of *a bull*, majesty is his,
and his horns are the horns of a *wild-ox*.
With them he shall gore peoples,
together the ends of the earth.
They are the ten thousands of Ifrem,
and they are the thousands of Manashi.
: > — —

¹⁸ And of Zebulan he said,
'Rejoice, Zebulan, in your going out,
and Yashishakar, in your tents.
¹⁹ Peoples shall be summoned to *My*
mountain,
and there shall they offer sacrifices of right-
eousness.

For *they* shall suck abundance of seas,
and hidden treasures of sand.' : > — —

²⁰ And of Gad he said,
'Blessed be he who enlarges Gad.
He couches *like a lioness*,
tearing arm *and* brow.

תבואתה לראש יוסף
ולקדקד נזיר אחיו

¹⁷ בכור שור הדר לו
וקרני ראמי קרניו
בהם עמים ינגח
יחדו אפסי הארץ
הם רבבות אפרים
והם אלפי מנשה: < — —

¹⁸ ולזבולן אמר
שמח זבולן בצאתך
ויששכר באהליך
¹⁹ עמים הרי יקראו
ושם יזבחו זבחי צדק

כי שפע ימים יינק
ושפוני טמוני חול: < — —
²⁰ ולגד אמר
ברוך מרחיב גד
כלביה שכן
טרף זרוע גם קדקד

לראש | *tēbuwwāta* N FSG בו"א תבואתה MT *qal* IMPF 3FSG 'come' | *larre'oš* N ABS DEF MT *wlaqqādqād* N ABS DEF ולקדקד MT *āraš* ≈ *āraš* N CSTR | *rāmi* N + PARAG *yod* (GSH §4.3.2) MT ראם | *šāmā* PF MT *qāṣ* IMV (v. 7) | *āri* N SG + PRON 1SG MT *yīqrā'u* = MT יקראו | *yīnāq* SG (COLLEC) MT יינקו PL | *kallibya* F *libya* MT כלביה | *tāraf qal* PT MT *qal* PF + ו | *gim* MT גים | 49.9)

²¹ And he chose the first part for himself,
for there was the lawgiver's portion reserved.

And he *admonished* the heads of the
people.

He executed the righteousness of Shema,
and his ordinances with
Yishra'el.' :> — —

²² And of Dan he said,
'Dan is a lion's whelp,
and he leaps forth from the Bashan.'

²³ And of Niftali he said,
'Niftali is *sated and favoured*,
and full with the blessing of Shema,
possesses west and south.' :> — —

²⁴ And of Asher he said,
'Blessed be Asher above children,
and let him be acceptable to his brothers,
and let him dip *his feet* in oil.

²⁵ Your *bars* are iron and brass,
and as your days, so is your *greatness*.'

²⁶ There is none like God, O Yasharon,
[who] rides upon heavens for your help,
and in his excellency on *skies*,

²¹ וירא ראשית לו
כי שם חלקת מחוקק ספון
ויתא ראשי העם

צדקת יהוה עשה
ומשפטיו עם ישראל: <: — —

²² ולדן אמר
דן גור אריה
ויזנק מן הבשן
²³ ולנפתלי אמר
נפתלי **שבע ורצון**
ומלא ברכת יהוה
ימה ודרום **יירש**: <: — —
²⁴ ולאשר אמר
ברוך מבנים אשר
ויהי רצוי אחיו
וטבל בשמן **רגליו**
²⁵ ברזל ונחשת **מנעליך**
וכימך **רביך**
²⁶ אין כאל ישרון
רכב שמים בעזרך
ובגאותו **שחוקים**

²¹ **ויתא** *wyāttā* את"א/חת"י [GSH §2.8.14] MT וַיָּתָא 'and he came' ↓ | ≈ העם MT — DEF (see §4.1.3.2.5) | ²² **ויזנק** MT יִזְנֹק | ו-יזנק MT ²³ **שבע ורצון** *šēbi wrāṣon* APP MT שָׁבַע רָצוֹן CSTR 'satisfied with favour' ↓ | ≈ ימה MT יָמָה — DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2) | **יירש** *yīrāš qal* IMPF MT יִירָשָׁה *qal* LENG IMV 2MSG | ²⁴ **ויהי** MT יִהְיֶה | ו-יהי MT ²⁵ **רגליו** PL MT רַגְלָיו SG 'his foot' | ²⁵ **מנעליך** PL MT מְנַעְלֶיךָ SG ^וכימך | ²⁶ **שחוקים** *šā'ūqam qal* PT ACT? PL [GSH §2.12.11] 'elevated' MT שְׁחֻקִּים N PL 'heights' (= MT (וכימך) *kāyāmāk* (כימך) ו-י (וכימך) MT

²⁷ the abode of the eternal God.

And underneath *his* everlasting *arms*.

And he thrust out the enemy from before you.

And said, '*I shall destroy.*':>— —

²⁸ And Yishra'el dwells in safety,

the fountain of Yāqob alone,

on a land of grain and new wine,

and even your heavens drop down dew.

²⁹ *Happy are* you, Yishra'el.

Who is like you, the people saved by

Shema,

the shield of your help,

and the sword of your excellency!

And your enemies shall submit themselves to you,

and you shall tread upon *their* high place.” :>— —

²⁷ מעונה אלהי קדם

ומתחת זרועתו עולם

ויגרש מפניך אויב

— —<: :שמיד: — —

28 וישכן ישראל בטח

בדד עין יעקב

על ארץ דגן ותירש

ואף שמיד יערפו טל

29 **אשרד** ישראל

מי כמוך העם הנושע ביהוה

מגן עזרד

ואשר חרב גאתך

ויכחשו איביד לך

וואתה על **במתם** תדרך: :< — —

27 *mūnā* N F (GSH §4.2.3.10; 7.2) = MT מְעֵנָה ↓ | זרועתו *zāruwātu* N F DUAL + PRON 3MSG
 *זרועותיו (↓ Gen. 11.31)] MT זְרָעַת N FPL CSTR ‘arms’ | השמיד *ašməd hif* 1SG IMPF] MT הִשְׁמַד *hif* IMV 2MSG
 ↓ | על 28 MT אֵל | ואף MT אֶף – ו | שמיד + PRON 2MSG] MT שָׁמִי + PRON 3MSG ‘his heavens’ |
 29 אשרך *āšārāk* SG] MT אֲשֶׁרֶךְ PL | העם ≈ MT עַם – DEF (see §4.1.3.2.5) | הנושע ≈ MT נוֹשַׁע – DEF
 (see §4.1.3.2.5) | במתם *bāmātimma* SG] MT בְּמוֹתֵימָו PL ARCH

34

¹ And Mushi went up from the plains of Muwwab to Mount Naba, to the top of Affasga, which is opposite Yariyyu. And Shema showed him all the land *from the river of Mišrem to the great river, the river Farat, and to* the western sea. ⁴ And Shema said to him: "This is the land which I swore *to your fathers*, to Ab'ram, to Ye'saq, and to Yāqob, saying, 'I will give it to your offspring.' I have caused you to see it with your eyes, but you shall not go over there." :>— —

⁵ So Mushi the servant of Shema died there in the land of Muwwab, according to the word of Shema. ⁶ And he buried him in Giyya in the land of Muwwab, opposite Bet-fūr, but no man knows the place of his burial to this day. ⁷ And Mushi was one hundred and twenty years old when he died. *His eyes* were not dim, nor his vitality abated. :>— —

⁸ And the children of Yishra'el wept for Mushi in the plain of Muwwab thirty days. Then the days of weeping in the mourning for Mushi ended. ⁹ And Ye'usha the son of Non was full of the

לד

¹ ויעל משה מערבת מואב אל הר נבא ראש הפסגה אשר על פני יריחו ויראיהו יהוה את כל הארץ **מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת ועד הים האחרון** » ⁴ « ויאמר יהוה אליו זאת הארץ אשר נשבעתי **לאבותיך** לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה הראתיך בעיניך ושמה לא תעבר: <— —

⁵ וימת שם משה עבד יהוה בארץ מואב על פי יהוה ⁶ ויקבר אתו בגיא בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה ⁷ ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה **עיניו** ולא נס לחה: <— —

⁸ ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה ⁹ ויהושע בן נון מלא

MT [מנהר מצרים... » | (MORPH) וַיַּרְאֵהוּ MT \approx hif רא"י wyarriyyē'u ויראיהו | נבא MT // 34.1 אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן: וְאֵת כָּל־נִפְתָּלִי וְאֶת־אֲרָץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּל־אֲרָץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֵרֹן: וְאֶת־הַנָּגֶב וְאֶת־הַכְּזָר בְּקֶעֶת יְרִיחוֹ **עֵינָיו** 7 | (MORPH) הִרְאִיתִיךָ MT \approx hif רא"י arrāttak הראתך | MT minus [לאבותיך 4 | עיר הַתְּמָרִים עַד־צֶעֱר ino PL] MT עֵינָו SG 'his eye'

spirit of wisdom, for Mushi had laid *his hand* upon him. And the children of Yishra'el obeyed him, and did as Shema commanded Mushi. :> — —

¹⁰ And there has not arisen *since a prophet* in Yishra'el like Mushi, whom Shema knew face to face, ¹¹ in all the signs and the wonders, which Shema sent him to do in the land of Miṣrem, to Faru, and to all his servants, and to all his land, ¹² and in all the mighty hand, and in all the great *vision*, which Mushi performed in the sight of all Yishra'el.

רוח חכמה כי סמך משה את **ידו** עליו
וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה
יהוה את משה: < — —

¹⁰ ולא קם **עוד נביא** בישראל כמשה
אשר ידעו יהוה פנים אל פנים ¹¹ לכל
האותות והמפתים אשר שלחו יהוה
לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו
ולכל ארצו ¹² ולכל היד החזקה ולכל
המראה הגדול אשר עשה משה לעיני כל
ישראל: < — —

הספר החמישי =:

קצים . ק . וס . וו =: אל: < — —
תורה תמימה ברוך נותינה:

9 *yēdu* SG] MT יָדָיו PL 'his hands' | 10 **עוד נביא** MT נָבִיא עוֹד | *yādā'ē'u* ≈ MT יָדָעוּ (|| Gen. 27.27) | 11 *šallā'e'u* ≈ MT שָׁלְחוּ (|| Gen. 27.27) | 12 **המראה** MT *ammā'ri* נרא"י *מִרְאָה | *deeds of terror* מוֹרָא נ יר"א המוֹרָא (|| Deut. 4.34)

ENDNOTES

Genesis 1

11 [ועץ MT עץ – ו. SP's *waw* conjunctive clarifies the syntactic structure of the sentence, preventing understanding of the noun עץ 'tree' as an appositive of עשב 'herb'.

14 [להאיר על הארץ ולהבדיל MT לְהַבְדִּיל. SP harmonises with v. 15.

28 [החיה DEF] MT חַיָּה INDEF. The use of the definite article in SP is in line with בכל החיה in Lev. 11.27.

29 [זריע *zārī* (twice) *qal* PT PASS] MT זָרַע *qal* PT. The SP passive participle functions as the attribute of the preceding 'plant'; likewise, the following זריע, in reference to the fruit of trees.

30 [הרמש *arrēmāš* N רָמַשׁ] MT רֹמֵשׁ *qal* PT '(everything that) creeps'. The definite article aligns the noun with the previous nouns, which are determined by force of their *nomen rectum*.

Genesis 2

4 [שמים וארץ MT אֲרֶץ וְשָׁמַיִם 'earth and heaven'. The SP word order follows that of v. 1.

7 [אדם *ādām* PROP N] MT הָאָדָם 'the man'. The Samaritan tradition considers the present instance of אדם a proper noun, distinct from the common noun 'man' articulated in the first hemistich (=MT). This is reflected in SAV آدَم, as opposed to الانسان 'the man'. ST is inconclusive, due to the poor state of the few extant ancient manuscripts. LXX has ὁ ἄνθρωπος and Vulgate *homo* in both instances. To be sure, SAV treats both אדם and האדם as proper names in most of their occurrences. See, however, Gen. 3.8.

14 [הדקל // MT הַדֶּקֶל. The initial ה in MT הַדֶּקֶל is hardly justified, given the Akkadian *diglat*, Targumic דקלת/דגלת, Josephus's Διγλαθ (Ant. 1.39), etc. One may assume that SP הדקל, pronounced *addēqal*, is not simply another instance of the erosion of the gutturals in SH, which changed ה to ה, but a reflection of the actual form of the noun. SP adopted the current form, and its initial ה represents the article, as SAV الدجلة (var. دجلة) attests. This understanding is not shared by ST, as the corrupted manuscript shows: [ל]ק[ד] (the other extant manuscript has the cryptic קפלוסה).

21 **תחתיה** MT תַּחְתֶּנָּה. SP rejects MT's linking of the verbal pronominal suffix -נה to the preposition תחת (for the scarcity of this phenomenon see GKC §103d).

25 **עֲרֵמָם** *ārēmām* ≈ MT עֲרֻמִּים (MORPH). As far as nominal (viz. adjectival) patterns are concerned, MT makes little distinction between the present עֲרֻמִּים and עֲרֵמָם in Gen. 3.7. Both forms mean 'naked', although the former reflects the singular עֵרָם*, while the latter, with an unchangeable vowel in its initial syllable, is the plural of עֵרָם (Gen. 3.10–11). The despicable character of the serpent is represented by a totally different form, עָרוּם (Gen. 3.1), which has no plural in the Pentateuch (see, however, עֲרֻמִּים in Job 5.12, etc.). SP is more consistent, inasmuch as the singular is always *ārōm*, whether 'naked' (Gen. 3.10–11) or 'subtle' (Gen. 3.1), and the plural *ārēmām*. The singular abstract noun *ārōm* 'nakedness' (MT עֵרָם) occurs in Deut. 28.48.

Genesis 3

7 **עָלִי** *ālī* PL] MT עֲלֶה SG. The final *yod* may be intended to emphasise the plural construct, which is latent in the pseudo-singular of MT עֲלֶה. The variant עָלִי occurs in many manuscripts of SP, too. Accordingly, ST renders עָלִי as טרפי. Actually, SH does not discern between the singular עֶלֶה and the plural עָלִי, both being pronounced *ālī*. Undoubtedly, in Gen. 8.11 the spelling עָלִי denotes the singular.

8 **לְרוּחַ** *alrēba* N MT לְרוּחַ 'at the breeze (of the day)'. SAV طول النهار follows this reading. Note that the noun רוּחַ is pronounced *rū* (Gen. 1.2).

9 **אֵיכָה** *ika* INTERROG] MT אֵיכָה INTERROG OF PLACE + PRON 2MSG 'where are you?' In contrast with MT אֵיכָה 'where are you?', the SP pronunciation is *ika*, equivalent to MT אֵיכָה 'how' (cf. Deut. 1.12). This avoids the notion of God's ignorance of Adam's whereabouts. Accordingly, MS E of the ST renders the word אֵיךְ אַתָּה, as does SAV according to AS كيف انت. However, the older ST (MS J) has אֵיכָה, and, according to AH, SAV renders אֵיכָה as אין אנת, i.e., 'Where are you?', in line with MT (the expected Samaritan form equivalent to MT locative אֵיכָה is **ayyāk*).

13 עשיתי *aššiti* PF 2FSG (*GSH* §2.0.13) ≈ MT עשית (MORPH). The affirmative תי- of the PF 2FSG is standard in SP (*GSH* §2.0.13), but rare in MT (*GKC* §§44h–i).

16 והרינוך *warriyyūnāk*] MT והרינוך. Contrasting with MT's irregular והרינוך, SP prefers a suffixed form of common הריון, according to the standard MT form (cf. Ruth 4.13; Hos. 9.11), also frequent in Mishnaic Hebrew (e.g., Mekh. Nez. 8).

בעצבון MT בְּעֵצָב. SP apparently harmonises with עצבונך in the same verse and with בעצבון in v. 17. Yet, the choice is probably also motivated by the fact that עצב is merely a state of mind, viz. 'sadness' (Gen. 6.6; 34.7; 45.5, etc.) while the intended meaning here is 'toil, travail' (Gen. 5.29).

תשוקתך *tēšūqāttāk*] MT תְּשׁוּקָתְךָ 'your desire'. ST renders the word עזרותיך (spelling of חזרותיך) 'your return', as if the *Vorlage* were תשובתך. This understanding is shared by Onqelos and LXX. Actually, חזרותיך may well mean 'desire', as the verb חזר denotes 'longing' in Rabbinic Hebrew, e.g., Bab. Talmud Qiddushin 2^b (see Asatir, 175). תשובה and תשוקה interchange in Qumran Hebrew, e.g., Manual of Discipline 11.22 has ולעפר תשובתו, while Hodayot 18.4 reads ולעפר תשוקתו. The pronunciation *tēšūqāttāk* exhibits an uncommon geminated ת (*GSH* §1.5.3.3, d). On the meaning 'walking' of ש"ק see Ben-Hayyim (1973–1974, 51).

Chapter 4

1 את 3° *at* PREP 'with, from' = MT אֶת. Contrary to Masoretic Hebrew, which has no distinction between the *nota accusativi* אֶת and the preposition אֶת (meaning 'with', מִן 'from'), SH has *it* for the former and *at* for the latter (*GSH* §7.3). Accordingly, ST renders the phrase קנית אנש מן יהוה 'I have gained a man from the Lord' (var. מלכת גבר מיהוה). Actually, this is how Jewish exegesis perceives the word, too. ↓ Exod. 1.7.

2 רעי *rā'i* SG CSTR ≈ MT רֵעָה (PHON). The SP spelling reflects the pronunciation *rā'i*. The spelling רעה is found in other SP manuscripts (cf. עלי Gen. 8.11).

7 לפתח *alfēta* INDEF] MT לַפֶּתַח DEF. Indefinite in pronunciation, *alfēta* forms with the following חטאת a construct sequence, denoting the place where Cain, the subject of the

whole phrase, is commanded to crouch. In MT the subject is חֲטָאֵת, which lies at the door (לְפֶתַח) in ambush.

רבץ *rēbāṣ* IMV] MT רבץ PT. The MT participle רבץ is the predicate of the subject חֲטָאֵת. SP has the imperative *rēbāṣ*, addressed to Cain.

9 איה *ayye*] MT אִי. MT אִי does not exist in SP.

14 אסתיר *issātār nif* ≈ MT אֶסְתִּיר. The pronunciation *issātār* indicates the passive *nifʿal*, in line with MT, rather than the apparent *hifʿil*. The spelling אסתיר is found in other SP manuscripts.

16 בארץ *bārāṣ* DEF?] MT בְּאַרְץ INDEF. Modern pronunciation *bārāṣ* connects the word to the following נד, taken as a proper noun (see below). We prefer the determined *bārāṣ*, following ST בארעה. This is implied by the disjunctive accent placed by MS Cambr. Add. 714 after the word, separating it from the following נד (see below), which acts as an adverbial in a distinct sentence.

נד *nad* נ"ד *qal* PT] MT נֹד PROP N. The pronunciation *nad* identifies the word with the participle (cf. vv. 12, 14 above: *wnad*). ST renders it as such: כלי ‘isolated’ (var. טמי. See DSA, 388). SAV has شريد (var. طريداً), both denoting ‘exiled, expelled’. Obviously, this may be an interpretative rendering, shared by Onqelos גלי ומטלטל ‘exiled and wandering’ and Vulgate *profugus*. In LXX, however, the word is a proper name, Ναιδ (criticised by Jerome in his Quaestiones *ad loc.*), and so too in the Peshitta, בארעה דנוד. Cf. Josephus Ναιδ (Ant. 1.60).

21 כנר *kinnār* N *qittal* ≈ MT כְּנֹר N *qittol*. SP and MT differ in nominal patterns, the former being close to the Aramaic type כְּנִרָא (Onqelos, *ad loc.*); cf. Akkadian *kinnāru* (von Soden I, 480b).

25 ויקרא M] MT וַיִּקְרָא F ‘she called’. SP assigns to Adam the prerogative of naming his son.

26 החל *ḥal* *hif*] MT הוֹחִיל *hof*. Unlike the (impersonal?) passive MT הוֹחִיל, the SP pronunciation *ḥal* reflects the active (GSH §2.10.3), which presents Enosh as the one who commenced invocation of the Lord’s name, cf. Tibat Marqe II, §47 (p. 145). This is also the

position of the book of Jubilees, which more directly attributes invocation of God's name to Enosh: 'he began to call on...' (IV, 12), shared by the Vulgate *iste coepit invocare nomen Domini*.

Genesis 5

1 **ברא** *bārā* PF] MT **בָּרָא** INF. SP *bārā* heads an asyndetic relative clause, syntactically similar to Gen. 1.1. MT's infinitive construct **בָּרָא** results in a construct phrase with the preceding **בְּיוֹם**: 'in the day of God's creation of man'.

23 **ויהיו** PL] MT **וַיְהִי** SG. The SP plural fits the recurrent formula used in the chapter (e.g., vv. 4, 11, 14, 17).

29 **ממעשינו** PL] MT **מִמַּעֲשֵׂנוּ** SG. This is not just a matter of *plene* vs defective spelling, as ST attests the plural **מִן עֹבְדֵינָן**.

Genesis 6

1 ילדו *yēlēdu* PASS/ACT = MT יִלְדוּ PASS. The ambiguous pronunciation *yēlēdu* apparently points to the active voice (*GSH* §2.10.3). However, syntactic considerations demand the passive, as the subject of the verb is impersonal. Accordingly, ST takes the word as passive and renders it **אֶת־יִלְדוּ**.

3 ידון *yēdon* דו"ן *qal* = MT יִדְּוֹן. The approximate translation 'strive' is the nearest to those of both the Masoretic and Samaritan versions, as some Jewish Targumim (יתדנון) as well as the ST (ידון) attest, both renderings having the root דו"ן 'judgement' in mind. The latter is also attested by Hammeliṣ: יתקנס 'shall be punished' (*LOT* II:446). A different rendering quoted by Hammeliṣ (ibid.), יכנס 'shall be gathered', refers to a (lost) reading ידור 'shall abide', attested by LXX, Vulgate, and Peshitta. A Qumran paraphrastic fragment, namely 4Q252 1.2, has לא ידור רוחי באדם. This reading is probably the *Vorlage* of the rendering 'abide' (RSV, etc.).

4 **ויולידו** *hif*] MT **וַיִּלְדוּ** *qal*. The MT **וַיִּלְדוּ** refers to 'the daughters of men', while in SP the subject of the verb is 'the Nephilim'.

הם *imma* = MT הִמָּה. SP never spells *plene* the final vowel of the 3MPL pronoun, to which MT הִמָּה is related.

13 את *at* PREP ‘with, from’ = MT אֶת. For these meanings of *at* see ↓ Gen. 4.1 above. The meaning ‘from’ (rather than ‘with’) is clearly attested in both ST מִן אֶרֶעָ and SAV مِنَ الرُّض. For the very same perception of the Hebrew preposition אֶת in this verse see Qimḥi *ad loc.*: “*at* like ‘from,’ as in ‘I have gone out of the city’ (Exod. 9.29), ‘they had gone out of the city’ (Gen. 44.4), and the like. Or its meaning may be ‘with the land’....”

17 לשחית (= להשחית) *lāšīt hif* ≈ MT לְשַׁחַת *pi*. MT is rather inconsistent in its use of conjugations as far as ‘destruction’ is concerned. While in vv. 12, 13 *hifʿil* is used, here and in Gen. 9.11, 16, the *piʿel* infinitive לְשַׁחַת occurs. SP uniformly puts all these forms in the *hifʿil*. See, however, Gen. 13.10.

20 [מִן הָעוֹף] MT מִהָעוֹף. SP is consistent in using the regular string מִן הָעוֹף, while MT מִהָעוֹף is used only here.

[וּמִכָּל אֲשֶׁר] MT מִכָּל – ו. SP harmonises with Gen. 7.8.

רִמַּשׁ *rēmaš* PT] MT רָמַשׁ N. Although SP makes no distinction between the noun רִמַּשׁ and the participle רִומַשׁ, both being pronounced *rēmaš*, the context here demands the participle. Cf. Gen. 1.30 and Exod. 7.8.

[עַל] MT *minus*. SP harmonises with Gen. 7.8.

Genesis 7

1 [אֱלֹהִים] MT יְהוָה. SP is consistent in using אֱלֹהִים as part of the string אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר/וַיִּדְבֹּר אֵל נָח (cf. Gen. 8.15; 9.8, 16).

[אֵל נָח] MT לֵנָח. SP is consistent in using אֵל נָח as part of the string אֵל נָח וַיֹּאמֶר/וַיִּדְבֹּר אֵל נָח (cf. Gen. 8.15; 9.8, 16).

2 הַטְּהוֹרָה *attāʿēra* ≈ MT הַטְּהוֹרָה (MORPH). SH attributes the masculine and the feminine to two different nominal patterns: טְהוֹר *tāʿor* for the former and טְהוֹרָה *tāʿēra* for the latter. In Masoretic Hebrew, the feminine טְהוֹרָה is related to the masculine טְהוֹר.

שנים] MT *minus*. SP harmonises with vv. 9, 15.

9 [יהוה] MT אֱלֹהִים ‘God’. It is only in this MT verse and Ps. 68.29 that a form of צוֹה is followed by אֱלֹהִים rather than the regular subject יְהוָה (cf. Gen. 2.16; Exod. 8.6, 10, 20, etc.).

19, 20 ויכסו *wyēkassu pi*] MT ויכסו *pu*. In SP the subject of the active verb *wyēkassu* is ‘the waters’, in harmony with the previous verb גברו, while its direct object is ‘the mountains’. MT has ‘the mountains’ as subject, with a passive verb.

23 וימח *wyim'mī hitp B*] MT וימח *qal*. The passive *hitpa'el B wyim'mī* displays a syntactic structure according to which הַיָּקוֹם is the subject, albeit preceded by אֶת; cf. וַיִּגְדֹּל לְחִנּוּךְ (Gen. 4.18); וַיִּגְדֹּל לְרִבְקָה אֶת־דָּבָרִי עָשׂוּ בְנֵהּ הַגָּדֹל (Gen. 27.42) (see the end of §2.2.2.1 and fn. 38; cf. Num. 9.15; 19.5). In this, SP differs from MT, whose active *qal* וימח makes הַיָּקוֹם the object of the sentence, but is in harmony with the passive וימחו *wyim'mū* later in the verse (MT *nif'al* וימחו).

Genesis 8

2 ויכל *wyēkalla pi*] MT ויכל *nif*. In contrast with the MT passive (*nif'al*) ויכל, which serves as the predicate of הַגֶּשֶׁם ‘the rain’, SP has the active (*pi'el*) ויכל *wyēkalla*, the subject of which is אֱלֹהִים ‘God’, mentioned in the preceding verse. However, the ST manuscripts render the verb with the passives ואתם (סכ"ם) and ואתם (חס"ל), both with the intransitive meaning ‘(the rain) finished’. This approach may reveal the common SH use of *pi'el*, the once intensive conjugation, in the sense of *qal* (see Ben-Hayyim 1958, 236–42). As such, *qal* also functions as intransitive, which the ST renders as passive.

3 [מקץ] MT מִקְצָה. SP is consistent with regard to the use of מקץ versus מקצה, the former denoting time, i.e., ‘after, at the end of’ (cf. v. 6), the latter place, i.e., ‘from one end of’ (e.g., Gen. 47.21).

5 אחדש *ādaš* (החדש)] MT החדש. The extra-long vowel *ā* is the result of the merger of the article with the first syllable of the noun *ādāš* (חדש). Several SP manuscripts read אחדש.

10 *wyāʾal* ויחל *hif* = MT חל"ל/ח"ל *hif*. ST MSS B, C, and J render ויחל as ושרי, which has the sense of both 'begin' and 'wait'. Though Hammeliš testifies in favour of the former sense—'he began' (*LOT* II, 461)—the latter is to be preferred, in view of MS A ואמן 'he stood still' (< ואמתן?; *DSA*, 493). It is also supported by SAV, which has وانتظر 'he waited'.

11 טרף *tārāf* PT PASS] MT טרף N. MT טרף is a noun serving in apposition to the previous עלה-זית 'olive leaf'. ST עטף (i.e., חטף) 'torn off, plucked' reflects understanding of the passive participle *tārāf* in the role of the adjective (*GSH* §2.12.2).

12 שובה *šūba* N = INF F ≈ MT שוב INF M. שובה also occurs in Num. 14.3 and in Deut. 30.3. The interpretation of the form as an infinitive with a feminine ending cannot be excluded. Cf. ליראה (Deut. 8.6); לאהבה (Deut. 11.22), albeit in such cases, the distinction between noun and infinitive is not totally clear.

21 עוד לקלל] MT לקלל עוד. SP is aligned with the order later in the verse: עוד להכות.

22 עד *ad* PREP] MT עד ADV 'again'. The Samaritan pronunciation *ad* represents the preposition 'until', supported by ST עד, סעד. What SP intends to say is 'until the end of days, seedtime, etc. shall not cease'.

יומם ולילה ADV] MT ויום ולילה N. MT displays a fourth pair of antonyms that regulate the life of the universe, whence the copula. In SP the locution exhibits the frequent adverbial יומם denoting continuity (Exod. 13.21; Lev. 8.35; Num. 9.21). In this very spirit, MS BL Or 1446 translates نهائًا وليلاً.

Chapter 9

2 וחתתכם *wātākimma* N חתת*] MT וחתתכם N חתת*. While the MT Pentateuch displays the two variants חתת* and חתת* (Gen. 35.5; SP *ātāt*), with a third one, חתת*, occurring in Job 6.21, SP has only the latter, i.e., *ātāt*.

תרמש *tarmāš* *hif* ≈ MT תרמש *qal*. The *hif'il* pronunciation *tarmāš* clearly places the earth in the position of subject. The ambiguity of MT's *qal* led most ancient versions to take אשר כל as subject and to add a preposition before האדמה, which thus becomes a complement of

place. Onqelos and Peshitta are exceptions, both putting the verb in the causative *afʿel*, i.e., *דְּתַרְחַשׁ* and *מִרְחַשׁ*, respectively. It is noteworthy that while ST translates the phrase *דְּתַרְחַשׁ אֶרְעָה*, making the syntactic structure clear, SAV shares the rendering of the versions, *كلما يدب علي الارض*.

3 *הכל* ≈ MT *כָּל* – DEF. SP is in accord with the syntactic rule that demands a definite noun after the *nota accusativi* *את*. See also §4.1.3.2.5.

12 *החיה* DEF] MT *חַיָּה* INDEF. SP is consistent in using the locution *נפש החיה*, while MT sometimes omits the article, i.e., *נֶפֶשׁ חַיָּה*. See also §4.1.3.2.5.

15 *אשר אתכם*] MT *minus*. SP harmonises with v. 10.

16 *וראיתה* *wraʾitā* PF 2MSG] MT *וְרָאִיתִיהָ* PF 1CSG + PRON 3FSG ‘and I shall see it’. MT *וְרָאִיתִיהָ* places the speaker (God) in the position of the subject and also has an object pronoun: ‘and I shall see it’. By contrast, according to the pronunciation *wraʾitā*, SP makes Noah the subject: ‘and you shall see’ (no pronoun). Interestingly, ST reads *ואחזי* (var. *ואחזי*), which agrees with the MT reading. The ST contained in MS C (Nablus 6) reads *ותחזי* ‘and you shall be shown’ or, perhaps, ‘(the rainbow) shall be shown’.

לאזכרה *lēzākārā* ABST N] MT *לִזְכֹּר* INF. The SP abstract noun *לאזכרה* (LOT IV, 88) is rendered as such in the ST: *לאדכרות* (var. *לדכר*, *לאדכרה*). In fact, the pronunciation *lēzākārā* may also be considered a kind of infinitive, constructed on analogy with the imperfect *qal yēzākār*, with a pronominal suffix: ‘to remember it’ (the regular infinitive would be **lizkār*). However, no targumic support for such an alternative is extant. At any rate, the noun *אזכרה*, found in both MT and SP in Lev. 2.2, 9, 16, etc., should be kept in mind.

27 *יפת* *yēfāt* PF] MT *יִפְתָּ* *hif* SHORT IMPF ‘may (God) enlarge’. SP, as attested by the pronunciation *yēfāt*, apparently attributes the word to *יפת* ‘beauty, welfare’ (GSH §4.1.3.6, n.), a rather common word in Late Samaritan Hebrew (LSH, 288). Accordingly, a gloss in MS B of the ST reads *יִטַּב אֱלֹהִים לִיפַת*, which is reminiscent of Pseudo-Jonathan *ישפר דיפת תחומיה* ‘may God embellish Japhet’s territory’. To be sure, there is no agreement among the few extant manuscripts of ST with regard to the meaning of the word. The late MS B simply reproduces it as *יפת*, and the early MSS C and J render it *יפתי* ‘(may God)

enlarge'. It is MS A that apparently adopts the notion of beauty, making use of the Hebrew יפה. It is related to SAV يحسن. For perfect with imperative sense, see comments at Deut. 33.7, s.v. שמע.

28 אחרי MT אחר. SP prefers the common preposition אחרי.

Genesis 10

5 ayi = MT אֵי. The synecdochic use of 'islands' as representative of their inhabitants is quite frequent in biblical literature, such as Isa. 41.1, where לְאֻמִּים parallels אֵי, and Isa. 49.1, where 'islands' are requested to hearken: שְׁמַעוּ אֵי אֵלַי, etc. In the same spirit, ST here interprets אֵי as אקרי 'foundations' (originally 'roots', עק"ר). Most SAV manuscripts render the word جزائر 'islands', though two of them have اصول 'roots'. Since the word occurs a second time in v. 32 (not in MT), the 18th-century Samaritan grammarian and poet Ibrahim al-Ayya distinguishes between the two meanings of the same word (*LOT* I, 238–39; see notes).

8 הוליד *ulad hif*] MT ילד *qal*. SP consistently expresses 'beget' by the *hif'il* (or *pi'el*, e.g., ילד *yallad* in v. 15 below) and 'give birth' by the *qal*. Cf. comment at v. 21 (see §4.1.3.2.2 and fn. 64).

9 כנמרוד *kannimrod* PROP N = MT כְּנִמְרֹד. The determination arguably reflects a late tradition, according to which *Nimrod* is considered a common noun denoting 'wicked one' (*DSA*, 530). A 14th-century liturgical piece opposes צדיקים 'righteous' to נמרודים 'wicked ones' (Cowley, p, 234). The negative approach to Nimrod is shared by Jewish traditions that derive the name from the root מר"ד 'rebellion' (Genesis Rabba §42). Targum Neofiti refers to Nimrod ironically as גיבר בחטא 'a hero in sin' (Gen. 10.8–9). In a more neutral note, MS A of ST renders נמרוד as נמקס 'law giver' (νομοδότης), in view of his immense kingdom (v. 10).

10 וכלנה *wkallinna* כל + PRON 3FPL] MT וְכָלנָה PROP N. In view of the SP pronunciation *wkallinna*, the MT proper noun וְכָלנָה is understood as a summative particle, derived from

בל, referring to the previously mentioned territories. Accordingly, the word is rendered in ST as וּבְהַלִּין, וּבְהַלִּין.

15 חַת[^] (= MT חַת) *ḥat*. The pronunciation *ḥat* is supported by the spelling החת in several manuscripts. It is apparently the result of the proximity of the following definite gentilic names (vv. 16–18). See the recurring string והחוי והגרנשי והפרזי והאמרי והכנעני החתי (Exod. 3.8, 17; 13.5; different order Exod. 23.28; Deut. 7.1).

19 מְצִידִין בְּאֶבְרָה גְּרָרָה עַד־עֵזָה בְּאֶבְרָה סְדֻמָּה וְעַמְרָה וְאַדְמָה וְצִבְיִים עַד־לֶשֶׁע MT [מְנַהֵר... האחרון] SP harmonises with Deut. 34.1.

20 אֲפֻוּוּוּיִימָּה[^] (בגויהם) MT בגויהם SP agrees with v. 31. The pronunciation *afguwwīyyimma* (בגויהם) is supported only by a Bodleian fragment (see von. Gall, *ad loc.*).

21 יָלַד *yallad pi* MT יָלַד *qal* PASS. The active conjugation *yallad* parallels the regular *hif'il* in similar instances, when 'beget' is intended. This apparently creates a conflict with the previous preposition prefixed to the subject ולשם, unless the ל- is taken as an emphatic particle (GKC §143e; *GSH* §2.10.6, b, fn. 126). ST אולד (var. ילד) hardly clarifies the matter, but AS improves the syntax with وسام اولد (AH retains the passive: ولد). Cf. comment at v. 8 (see §4.1.3.2.2 and fn. 64).

32 מְאַלָּה MT וּמְאַלָּה + ו. SP harmonises with v. 5.

איי MT *minus*. SP harmonises with v. 5 (see also comment there).

Genesis 11

3 לִמְאָר *līmār* ≈ MT לְחָמָר. The pronunciation does not distinguish between the previous *līmār* (var. לְחָמָר) and the present *līmār*, both with the meaning 'clay'. However, ST draws a clear distinction between וְחִימְרָה (var. לְחִימְרָה, נִילֹס) for the former and טִינָה (var. טִינָה) for the latter.

6 יֶזְעָמֶנֻ *yēzāmēnu* MT יֶזְעָמֻ *qal* PF. SP prefers this Aramaic loan, prevalent in Second Temple Hebrew (Wagner 1966, 49), to the rather rare MT יֶזְעָמֻ. The latter is irregular for expected יֶזְעָמֻ* (זמ"ם), which occurs in the Pentateuch only once more, namely

as he schemed’ (Deut. 19.19, *q.v.*), which ST, with כמד זמן, also treats as belonging to this root.

7 **ונבלה** *wnēballi* *pi* IMPF] MT **ונבלה** *qal* LENG IMPF (irregular for *נבלה*) ‘let us confuse’. The pronunciation *nēballi* is opposed to *bāllāl* in v. 9. ST MS C (Nablu 6) **נבלל** rectifies the disagreement.

שפתים *ašfātām* PL **שפתים**] MT **שפתם** SG + PRON 3MPL ‘their language’. ST ספואן (var. ספבן) is in keeping with SP, except for MS C (Nablu 6) **שועאן** ‘speech’ (PL), which explains the metaphor. SAV **لغات** ‘languages’ does likewise.

8 **ואת המגדל**] MT *minus*. SP harmonises with vv. 4, 5.

31 **כלותו** *kallūtu* dual] MT **כלתו** SG ‘his daughter in law’. The pronunciation *kallūtu* presents peculiarities, having both the plural marker *-ut* (< *-ot*) and the 3MSG suffixed pronoun *-u*, a combination that in Masoretic terms would appear as **כלותו*** (the expected plural would be **kalluto*, matching standard Masoretic **כלותיו**). The pronunciation apparently refers to the two daughters-in-law, Sarai and Milcah. A similar case of feminine dual occurs in Gen. 19.15, where **בנותך** refers to the two daughters of Lot, and so too in Gen. 46.7 (and probably **זרועתו** Deut. 33.27). See GSH §§3.2.3; 4.5.7.

Genesis 12

2 **היו"י והיו"י** ≈ MT **היו"י והיו"י**. SP distinguishes between **היו"י** and **היו"י**. The former is used only in the 2nd person singular (M and F) of the imperative, while in other cases the latter, more common **היו"י** is used.

6 **אלון מורא** // MT **אלון מורה**. Fearing association with **אלון** ‘terebinth, oak’ (see *HALOT*, *s.v.*), considered a place for idolatry condemned in prophetic literature (Isa. 6.13; Ezek. 6.13; Hos. 4.13), Jewish exegesis, as expressed in the Targumim, everywhere renders **אלון** as **מישר** ‘valley’. So do Jerome (*convallis*), ST, and SAV (**مرج**). This was not a concern in the Septuagint and Peshitta, which both translate ‘terebinth’. The same holds true for the place name **אלוני ממרא**.

הלֹךְ וְנָסַע PF] MT הִלְךְ וְנָסַע INF ABS. MT displays two consecutive absolute infinitives: הִלְךְ וְנָסַע. As far as SP is concerned, only for the first of them is this parsing possible, as the ambiguous pronunciation *ālōk* shows. To be sure, given SH's disinclination to use the absolute infinitive, one may construe הִלְךְ as a *qal* participle of the *qātōl* type, rather abundant in Second Temple Hebrew (*GSH* §2.13.3). For the identity of these two parts of speech see §2.14.8. See also comments at Gen. 8.3, 5, 7. As for וְנָסַע, pronounced *wnāsa*, it is analysable as either the participle or the perfect. ST renders the sequence אֵל וְנָסַע (var. הֵזֵל וְנָסַע), certainly not infinitives.

הִיטֵב *hif* PASS] MT הִיטֵב *hif*. According to the MT active הִיטֵב, 'Pharaoh' is the subject of the verb (*Qimḥi*). In order to avoid the idea that Pharaoh was the source Abraham's wealth, SP supplants the active verb with the passive *āṣṭāb* (*GSH* §§2.4.4; 2.10.8) with an unspecified subject.

וְלֹט עָמוּ MT *minus*. SP harmonises with Gen. 13.1.

Genesis 13

אִם-הִשְׁמַאל וְאִימָנָה וְאִם-הַיְמִינִי וְאִשְׁמְאִילָה 9] MT אִם-הִשְׁמַאלָה וְהַיְמִינָה וְאִם-הַיְמִינָה וְהַשְׁמַאלָה 9 'If you take the left hand, then I will go to the right, or if you take the right hand, then I will go to the left'. MT combines nouns with verbs in both clauses. Each noun is definite and each verb is in the 1st person imperfect cohortative of *hif'il*. The SP pronunciation *am aššēmāla wayyammīna wam ayyammīna waššēmāla* exhibits two rather strange syntactic structures, in which there is no verb, all four nouns being definite and ending in the fossilised directional *he*. See *GSH* §2.4.11, b.

וַיֵּאָהֵל אֹהֶל וַיֵּאָהֵל אֹהֶל *qal* IMPF ≈ MT וַיֵּאָהֵל אֹהֶל *qal* IMPF. While MT has a denominative verb derived from אֹהֶל 'tent', SP's pronunciation *wyā'ol* attests the *qal* imperfect of אֹהֶל 'begin' (*LOT* IV, 306). However, the manuscripts of ST agree with MT: וַיֵּאָהֵל אֹהֶל. The exception is the late MS B, which follows the present pronunciation: וַיֵּאָהֵל אֹהֶל. SAV, too, renders the word as denoting encampment: وحييم. In translation, we opt

for the alternative parsing of the verb as denominative of אהל ‘tent’, which in SH is pronounced *āʾol* (GSH §2.6.10; cf. §4.1.3.20).

18 **ויאל** *wyāʾal* hif IMPF] MT **ויאל** *qal* IMPF. As in v. 12, SP exhibits the root אל, albeit in the hifʿil: *wyāʾal* (see Ben-Hayyim 1967, 13; LOT IV, 306). The manuscripts of ST render the word in similar terms, i.e., **ואתריש** ‘and he began’, except the late MS A, which has **ופרס** ‘he pitched (his tent)’, probably under the influence of v. 12. The earlier version of SAV (AH) has an interpretative translation: **امعن** ‘was rich in cattle’; the later one (AS) renders the word in line with the ST: **ابتدا** ‘he began’.

Genesis 14

3 **חברו** *ābāru* ≈ MT **חברו** ‘joined’. The SP *ābāru* is ambiguous, as it is equally attributable to **חבר** ‘join’ and **עבר** ‘pass, cross’, given that the present initial א, when preceding the vowel *a*, represents historical ע or ח, albeit the latter inconsistently (see GSH §§1.1.8; 1.1.8.3; Florentin 1995, 114–15). At any rate, verbal derivatives of **חבר** do not start with א. Accordingly, the association of the present form with **עבר** is by no means unjustifiable. However, ST renders the word **אדבקו** (var. **אתחברו**) ‘they joined’, as does SAV: **اصطحبوا**. By contrast, the Arabic column of MS J, which has a peculiar position among SAV manuscripts, displays **عبروا**, which may be responsible for the present pronunciation (LOT IV, 307).

4 **ושלש עשרה** MT **ושלש-עשרה**. SP has the preposition **ב-**, which makes clear that the rebellion took place in the thirteenth year of subjugation. This is also the way the ancient versions (LXX, Vulgate, Peshitta, etc.) treat the word, as MT’s cardinal number **ושלש-עשרה** creates the misimpression that the rebellion lasted thirteen years.

5 **הרפאים** DEF] MT **רפאים** INDEF (see §4.1.3.2.5). The determination in SP is in accordance with **הזוזאים** and **האימים**, which occur in the same verse.

10 **ומלך עמרה** MT **ומלך**. SP harmonises with v. 8.

ההרה *ārā* DEF] MT **הרה** INDEF. As against the peculiar MT **הרה** (GKC §93aa), SP adopts the standard form of the locative, which occurs ten times in the Pentateuch (e.g., Gen. 12.8;

19.17, 19; Exod. 24.12, etc).

14 *wyiddāq* [דק"ק MT ויִדֶק] 'and he led forth'. The translation follows ST ויִאֵן 'and he equipped (for battle)', which actually does not differ greatly in meaning from MT ויִדֶק. The latter is similarly understood in Jewish exegesis, as reflected in Onqelos וזרין, and Neofiti וזאין (var. Pseudo-Jonathan וזין). It probably emanates from the traditional association of the verb with אריק חרבי 'I will draw my sword' (Exod. 15.9). The SP וידק belongs to דק"ק, a variant of דו"ק 'observe, scrutinise' in Aramaic, apparently associated with the Akkadian *dekû* 'mobilise troops' (CAD, 58).

15 *wyēllāq qal* [ויחלק MT נִיִּלַּק *nif*]. The SP *wyēllāq* is faithfully rendered by ST as ופלג 'and he divided'. This makes Abram the subject of the clause, and implies an implicit direct object, with the following לילה adequately translated as adverbial לילי. SAV, however, takes לילה as the object of the verb: وقسم عليهم الليل. MT's *nif'al* ויחלק is rather problematic. Jewish medieval exegesis was compelled to construe לילה as the (albeit indefinite) subject of the phrase 'the night was divided' (Qimḥi, in line with Pseudo-Jonathan לילה, both dependent on Gen. Rab. §42). However, Onqelos attributes the verb to Abram, taking לילה as adverbial: ואתפלג עליהון בלילה.

19 [ויברך את אברם MT ויברכהו] SP avoids the ambiguity of MT ויברכהו, which is rather unclear with regard to the object of Melchizedek's blessing, whether Abram or אל עליון, mentioned at the end of the preceding verse.

20 *amgān* מגן MT *hif* PF/N of מג"ן ≈ MT *pi* PF מג"ן 'who has delivered'. Most Targumim and exegetes, both ancient and modern, classify MT מגן as a *pi^{el}* of מג"ן 'hand over'; cf. Hos. 11.8; Prov. 4.9. Thus, LXX says παρέδωκεν, Onqelos מסר, Peshitta אשלם, etc. Jerome, however, attributes the word to גנ"ן 'protect', and renders the phrase as *Deus excelsus quo protegente hostes in manibus tuis sunt*. SP's pronunciation *amgān* apparently assumes a similar position as far as etymology is concerned, presupposing a noun derived from גנ"ן as well, i.e., מגן, rendered by some manuscripts of ST as דתורס (θετός, frequent in the form תריס in MH). If this is the case, the phrase means 'the God most high, who (delivered) your enemies' shield into your hands'. On the other hand, *amgān* may be analysed as a *hif'il*

perfect, in which case SP corresponds to MT. This is probably the meaning manifested by *amgān* in the rest of the ST manuscripts. Note that the SP's pronunciation *amgān* is identical to that of the noun *mān* in Gen. 15.1.

24 *bālāddi* PREP CSTR ST] MT *בלעדי* PREP + PRON 1CSG 'without me'. The difference between Tiberian *בלעדי* and *בלעדי* has been neutralised in SH due to the standard contraction of the final diphthong *ay*. In translation, we have opted for the latter.

Genesis 15

1 *ērābbi pi* 1CSG IMPF] MT *הרבה* *hif* INF ABS '(your reward shall be very) great'. SP *ērābbi* places God in the position of sentential subject. MT has a nominal sentence, where *הרבה* is predicate of the subject *שכרך*.

3 *yīrāš* MSG *qal* PT] MT *ירש* MSG *qal* PT. SP is in line with the verb *ירשך* (twice) in the following verse.

4 *dabbār pi* 3MSG PF/INF] MT *דבר* N CSTR 'the word (of the LORD)'. The SP perfect *dabbār* is faithfully rendered by SAV as *خاطبه* 'he spoke to him'. Actually, *dabbār* may also be interpreted as the infinitive 'speaking', the two forms being identical in pronunciation. In this case the word would denote 'speech', much like MT. ST is inconclusive, as its rendering *מלל* fits both SP and MT. To be sure, the Aramaic column of MS C (Nablu 6) has the noun *ממלל* 'word, speech'. In translation we have opted for the perfect.

5 *השמים* ≈ MT *השמימה* + DIREC *he*. In fact, there is no real difference between SP *השמים* and MT *השמימה*, the latter of which bears the formal directional *he*. The SP locative *השמים* with no formal marker is rather frequent in Biblical Hebrew, e.g., *וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו הַשָּׁמַיִם* 'and he spread forth his hands towards heaven' (1 Kgs 8.22); *וַיַּעַל אֵלְיָהוּ בַסְעָרָה הַשָּׁמַיִם* 'and Elijah went up to heaven in a whirlwind' (2 Kgs 2.11), etc. (see *GSH* §7.2; Gen. 15.5 and fn. 2).

13 *wiyyāmār nif*] MT *וַיֹּאמֶר* *qal*. According to MT's active *וַיֹּאמֶר*, God continues the speech started in vv. 7–9. By contrast, the SP pronunciation *wiyyāmār* features a 3rd person passive *nif'al*, which renders the subject indefinite, perhaps because the speaker is not mentioned; cf. ST *וַאֲתֵאמַר* 'and it was said'.

14 **יעבדו** *yābbidu hif*] MT **יַעֲבֹדוּ** *qal* ‘(the nation that) they serve’. In MT **יַעֲבֹדוּ**, the subject of the verb is Abram’s descendants, who will serve a foreign nation. The SP *hif’il* refers to the nation that will enslave Israel. This syntactic arrangement is in harmony with the narrative in Exod. 1.13: **ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך**: ‘and the Egyptians imposed rigorous service on the Israelites’.

Genesis 16

2 **אבנה** *ibbanni nif B* ≈ MT **אֲבִנֶּנָּה** *nif*. The verb is apparently used in the metaphorical sense of ‘building a progeny’. On the other hand, some ancient versions interpret it as a denominative of **בן**, whence ‘to obtain a son’ (LXX, Vulgate), followed by most modern English translations. This is probably also the interpretation of the Jewish Targumim and the Peshitta, although, formally, their translation is etymologically inconclusive, as in ST **אתבני, אבני**. SAV is more explicit: **ارزق** (Kazimirski 1860, 855a). In his *Quaestiones in Genesis* (*ad loc.*), Jerome attempts to provide linguistic logic for the verb: *procreatio filiorum in hebraeo aedificatio scripta est*. He evokes Exod. 1.21, whereby ‘building houses’ means establishing families. See also Gen. 30.3.

8 **אוי** *uwwi* INTERROG/INTERJ] MT **אֵי** INTERROG. Against the MT interrogative **אֵי** ‘where from’, SP has *uwwi*, interpreted differently by various manuscripts of ST. The early MSS C, J, and M render the word **אֵי**, in line with MT. The later MS A translates it **ויליך**, a compound meaning ‘woe to you’, and continues **מן אתיתי**. This obviously follows a tradition that considers the word the interjection *uwwi* ‘woe’ (found in Num. 21.29; 24.23), probably a subtle way of creating the impression that the angel of God knows where she came from, and does not need to ask her; he rather shows her sympathy. However, this reading produces syntactic unease, and raises the question whether it is not a corrupt borrowing from SAV: **ويلك من اين اتيتي** ‘Woe to you! Where are you coming from?’. Nevertheless, in translation we have opted for the received pronunciation and its graphic representation.

12 **פרה** *fāri* פִּרְיָ *‘prolific’*] MT **פָּרָא** ‘wild’. This is not just a difference in spelling. The MT **פָּרָא** is a wild ass, in contrast to SP, whose **פרה** has traditionally been understood as an adjective denoting fertility (cf. Gen. 1.22, 28, etc.). Accordingly, MS A of the ST translates

פשה ‘fruitful’ (secondary root, derivative of נפ"ש [DSA, 713]). The early manuscripts have פרה, which does little to clarify our version. SAV وحشيا ‘savage’, however, does not differ from MT.

13 ראה 1° *rāʾi* PT] MT רִאִי N. MT רִאִי is a segholate noun, while SP displays a *qal* participle pronounced *rāʾi*, which is rendered by ST as حזי. This is also the sense of SAV الناظر ‘the (God) who sees’.

Genesis 17

5 « » MT אָת. SP avoids here use of the *nota accusativi* with the *nifʿal* passive verb *yiqqāri*. See, however, the comment at Gen. 7.23.

10 המול *āmol* EXCLAM *ā* + *qal* IMV/INF] MT הַמּוֹל *nif* INF. Differing from MT הַמּוֹל (*nifʿal* infinitive of מול), SP shows a compound of the interjection *ā* and the infinitive *mol* (GSH §2.14.15, 1a, and n. 193), which is expressed by various manuscripts of ST (A, B, J, M (המגור). On the other hand, *mol* is also the standard form of the *qal* imperative (GSH, 369b), according to which we have translated.

12 ימול *yāmōl qal*] MT יִמּוֹל *nif*. SP’s *qal* imperfect *yāmōl* assumes an unspecified, generic subject, which makes בן שמנת ימים the object of the circumcision. ST passive יתגור, however, is in line with MT.

13 המול ימול *āmol yāmōl*] MT יִמּוֹל | הַמּוֹל. Both SP forms are *qal*, as in the preceding verses, i.e., *āmol yāmōl*, which, being active, leave the subject unspecified. ST prefers the passive rendering יתגור, like MT יִמּוֹל | הַמּוֹל. As the form מול may express the passive participle, we have adopted the translation ‘one circumcised’, with Exod. 4.25 in mind. For a discussion of the phrase, see GSH §2.14.15, and n. 193.

ומקנות *wmaqnat* (ומקנת) = MT וּמִקְנֶת SG. The form ומקנות, which also occurs in vv. 23 (מקנות) and 27 (ומקנות)—all in the construct state—belongs to the category of *nomina abstracta*, having the denotation ‘acquisition, purchase’. As such, it bears the ending -ot, originally -ut (GSH §4.3.14). Note the hebraised Aramaic מִזְבִּנּוֹת ‘from purchase’ in Murabaʿat letter No. 42 (Benoit, Milik, and de Vaux 1961, 155–59). No other manuscript

of SP has this form. Alternatively, one may construe מקנות as a pseudo-plural due to attraction to the preceding plural ילידי (also in v. 23; in v. 27 ומקנות is determined by the previous אנשי). At any rate, the pronunciation is unanimously (w)maqnât.

14 ימול *yāmōl*] MT ימול. The active *qal* in the present context permits the use of the following *nota accusativi*, avoiding the awkwardness of passive MT ימול.

ביום השמיני] MT *minus*. The SP *plus* is according to Lev. 12.3.

17 אוליד *ūlad hif* 1CSG IMPF] MT ילד *nif* 3MSG IMPF ‘shall (a child) be born?’. A conflict arises between the 1st person IMPF, which assigns the verb to the subject Abram, and the preposition ל- prefixed to בן with the interrogative ה- to form הלבן, which apparently makes the word an indirect object. Perhaps ל- is taken as an emphatic particle, rather than a preposition, in which case the syntax is not disturbed. Note the omission of ל- in the rendering of the Aramaic column of our manuscript: הבר מאה שנה. SAV renders the two particles as a single interrogative: هل. The whole problem is non-existent in MT, which has a 3rd person verb.

24 בהמלו *bāmālu*] MT בָּהֶמְלוֹ. As in v. 14, the active *qal* does not exclude the following *nota accusativi*, in harmony with v. 25. MT has the passive *nif'al* בָּהֶמְלוֹ in both verses, although in the latter the *nota accusativi* produces unusual syntax.

25 בהמלו *bāmālu*] MT בָּהֶמְלוֹ (see v. 12, above). Our translation follows the ST noun במגורה, i.e., a noun with a 3rd person possessive suffix. Cf. SAV عند ختنه.

26 נמל *nēmāl* ל *qal* PF PASS ≈ MT מול *nif* PF. In SH the preformative נ- of several ancient *nif'al* forms of ע"ו verbs has assimilated, creating secondary פ"נ roots (*GSH* §2.5.5). Such is the case in the plural *nēmīlu* in v. 27 (for MT נָמְלוּ) and the *qal* PASS PART *nēmīlām* in Gen. 34.22 (MT נָמְלִים). Cf. *nēmēgu* for MT נָמְגוּ (Exod. 15.15). The same tendency is detectable in MH, e.g., נמיגה, Mekhilta, 147.

Genesis 18

2 אנשים *ēnūšām* < אנוש PROP N] MT אַנְשִׁים. This peculiar form, pronounced *ēnūšām*, is probably a derivative of the proper name אנוש, who ‘began to call upon the name of the

LORD' (Gen. 4.26). The form אנוש (singular) comes in place of MT אנשים (singular) when the referent is a supernatural person, in this case God's messengers to Abraham. In Samaritan exegesis, these are angels: 'and מלאכיה דאתחזו לזכאי... אתחזי מנון תלתה לאברהם: 'the angels who appeared to the righteous... three of them appeared to Abraham' (TM II, §2). SP thus draws a distinction between them and human beings, whose denomination is אנשים *ēnāšm*, e.g., Gen. 13.8.

וַיִּשְׁתַּחֲוֶי *wyīštābbi* ≈ MT וַיִּשְׁתַּחֲוֶי. The SP form corresponds to the MT regular imperfect form וַיִּשְׁתַּחֲוֶי. The apocopated MT form וַיִּשְׁתַּחֲוֶי does not exist in SP.

4 יקה *yiqqa* ACT? ≈ MT יקה PASS. The pronunciation *yiqqa* does not exclude a passive interpretation of this *qal* imperfect, which would equate with MT יקה. In fact, the stable SH sound shift that eliminated the vowel *u* in closed unstressed syllables (*GSH* §1.5.2.3) abolishes the distinction between active and passive in many cases (*GSH* §2.10.7).

13 צָחָה *šā'ēqa* ≈ MT צָחָה (PHON) 'she laughed'. SP and MT צחקה seemingly differ only orthographically, as the guttural consonants lost their phonetic value in SH (*GSH* §§1.1.8–1.1.8.3; and note that in v. 15 the orthography is indeed צחקה). In fact, Samaritan exegesis is divided with regard to the understanding of the verb. One tradition, represented by most ST manuscripts, takes it as צח"ק and renders it as 'wondered' (i.e., תמ"ה), out of reverence for the divine messenger. Note that reverence is disregarded in v. 12 by MS A וקטרגת 'she decried', which assumes צע"ק. It is apparently linked with Tibat Marque, Book V, §50, where Sarah is actually portrayed as crying out, in connection with Moses's cry (Exod. 8.8), and the peoples' cry (Exod. 14.10). Ab Isda's earlier SAV version وعجت 'she wondered' aligns itself with the mainstream. The later version, however, prefers ضحكت 'she laughed', which assumes צח"ק.

25 השפט *āšūfāt* EXCLAM *he?*] MT השפט INTERROG *he*. The pronunciation *āšūfāt* hardly differs from that of MT השפט, which prefixes the interrogative *he* to the participle. Nevertheless, the ST manuscripts treat it as an interjection, whether by the particle 'O' (MSS A, B, and J) or by disregarding it altogether (C, M). This involved rendering the

following verb יעשה as passive יתעבד: ‘O, Judge of all the earth! Shall justice not be done?’ (A, J).

29 **אשחית** MT אַשְׁחִית. SP ‘destroy’, which harmonises with vv. 28, 31, 32, is more explicit than MT’s somewhat vague אַשְׁחִית ‘I will do’. Note that LXX ἀπολέσω ‘destroy’, Vulgate *percutiam*, Onqelos גמירא אעביד, and Neofiti אשיצא agree with SP.

Genesis 19

5 **האנשים** ^ā*ēnūšām*] MT הָאֲנָשִׁים. This is a defective spelling of the pronunciation ^ā*ēnūšām* (see Gen. 18.2). A significant number of manuscripts have the spelling האנושים (see von Gall, *ad loc.*; Schorch 2021, *ad loc.*).

7 תריעו *tariyyu* רע"ע *hif* ≈ MT תִּרְעוּ (PHON). ST and other Targumim render the verb תבע(א)שון.

8 **האלה** MT הָאֵל. The rare demonstrative האל is not attested in SP (see §2.2.2.1).

15 **בנותך** *bānūtāk* DUAL] MT בְּנוֹתֶיךָ PL. The pronunciation *bānūtāk* is not that of the plural, which would have been pronounced *bānūtāk* (cf. MT בְּנוֹתֶיךָ). The possessive pronoun -āk designates the singular, and its affixation to non-singular nouns may attest to the dual (|| Gen. 11.31).

20 **מצער** (twice) *miš'šār* PREP מ- + N **מצער**] MT מִצְעָר N. MT מִצְעָר presents a syntactic problem, as there is no gender congruence between מִצְעָר and the previous feminine pronoun וְהִיא. Ibn Ezra was, therefore, compelled to view the word as epicene: “Adjective with no feminine marker, like שגל.” The Samaritan pronunciation *miš'šār* circumvents the formal problem by transforming the word into an adverbial compound of צער with the prefixed preposition מן, in the shape of מתם (Deut. 2.34, *q.v.*; see *GSH* §6.3.16), to which the SAV reading من زغر (var. من صغر) corresponds. However, the perception of the word in its context remains the same as that in MT.

29 **בהפכו** *bāfāku* INF + PRON 3MSG] MT בְּהִפְכּוֹ ‘when overthrowing’. SP has an anaphoric pronoun referring to God.

30 **עמו**] MT *minus*. SP harmonises with the previous hemistich.

32 לְכִי F] MT לֵכָה M. As against the fossilised MT masculine lengthened imperative, SP has the feminine in accordance with the context.

33 הֵוָא DEF] MT הָוָא INDEF. SP is consistent with the rules of determination as manifested in v. 35.

Genesis 20

9 חַטָּאתִי *ēṭātti* N F חָטְאת + PRON 1CSG/VB *qal* 1CSG PF] MT חָטָאתִי VB *qal* 1CSG PF. Where MT exhibits the verb חָטָאתִי ‘I sinned’, SP has the noun *ēṭā* with the suffixed possessive pronoun: *ēṭātti* ‘my sin’. However, classifying the form as a verb meaning ‘I sinned’ is also possible (*GSH* §0.16d), and, indeed, this is expressed by ST אַתְּחַיֵּבֶת. On the other hand, SAV خطيئتي presupposes identification as a noun.

12 אָמֵנָם *āmēnimma*] MT אָמְנָה. SP prefers the frequent adverb אָמֵנָם (also in Gen. 18.13; Num. 22.37; 14 times in the entire Bible) to the rare אָמְנָה (occurs in MT only here and in Josh. 7.20).

13 וּמֵאֲרָץ מוֹלַדְתִּי] MT *minus*. SP harmonises with Gen. 24.7.

14 אֵלַי בְּסֹף וְצֹאן] MT צֹאן. SP harmonises with v. 16.

18 אֱלֹהִים] MT יְהוָה. SP harmonises with the preceding verse (and, more generally, with the whole chapter, in which יְהוָה is not mentioned at all).

Genesis 21

2 אִתּוֹ *ittu* PREP ‘with’] MT אֵתוֹ *nota accusativi*. SP is consistent in using the preposition אֵת ‘with’ after the verb דִּבֵּר ‘speak’, while MT uses here the *nota accusativi* אֵת.

7 לוֹ] MT *minus*. SP harmonises with v. 5 לוֹ.

8 בְּנוֹ] MT *minus*. SP harmonises with v. 5 בְּנוֹ.

13 הַזֹּאת] MT *minus*. SP harmonises with v. 10.

גְּדוֹלַ] MT *minus*. SP harmonises with v. 18.

17 [^]מלכִי *mā liki* (מה לך) MT מֶלֶךְ־לִי. This is a rare case of joining two particles into one (var. מה לִיךְ). It also presents a unique case of vowel-final *-ki* as the 2nd person feminine pronominal suffix, as against the more frequent *-ak*, usually spelled as *plene* יך־ (*GSH* §3.2.2.1).

20 רבי קשת *rābi qāṣṣet* MT רַבִּיהַ קֶשֶׁת. SP has a twofold interpretation in ST. Some manuscripts, among them the early MSS C and J, consider רבי a derivative of רב־י 'greatness', and render the expression as סגִי קֶשֶׁת 'great in bows', while the later MS A has מרמי קשתה 'archer' (cf. Vulgate *iuvenis sagittarius*). SAV is also divided. AH renders the expression شديד المعنه 'strong in power', while AS has شديد القس 'strong in bow' (var. رامي قواسا 'archer'). Apparently, the actual pronunciation attests the meaning 'archer boy', which is not far from the Masoretic understanding, which takes רַבִּיהַ as 'youngster' (cf. Aramaic (רביה), and קֶשֶׁת as *nomen agentis* (see Ben-Hayyim 1993, 98–102; Schorch 2004, 155).

23 [^]ולנגדי MT וּלְנִגְדִי. MT וּלְנִגְדִי refers to 'descendant, progeny', parallel with the preceding בְּנִי. Due to blurring of the distinction between voiced *g* and voiceless *k* (*GSH* §1.1.5), this *hapax* (other MT occurrences at Isa. 14.22; Job 18.19, which are outside the Samaritan sphere) has been supplanted by the frequent preposition נגד 'in front of'. This is faithfully rendered by the ST as [^]ולדלקבלי 'and who is in front of me'. SAV, however, uses عقب, in line with MT.

Genesis 22

2 יחִידֶיךָ *yā'idāk* = MT יְחִידֶיךָ (MORPH). The uncommon SP spelling may be due to Aramaic influence. Cf. v. 12.

[^]המורה *ammūriyya* (= MT הַמִּרְיָה). Jewish tradition connects the place of the supreme sacrifice with the site of Solomon's Temple in Jerusalem (cf. 2 Chron. 3.1; Josephus, Ant. 1.226; Gen. Rab. §55, §7; referred to by Onqelos as ארע פולחנה 'the land of worship', etc.). Accordingly, MT, at least in terms of vocalisation, presents the word as a proper name: אֲרִיָּה הַמִּרְיָה. This is unacceptable in SP, which rejects identification of the place with Jerusalem and treats the word as a common noun, as expressed in ST ארע חזיבִיהַ 'the land of vision' (cf. Vulgate *in terram visionis*). The SP spelling המורה is apparently related to אלון מורה, which is

in the vicinity of Shechem, rendered in ST as מִיִּשְׁרָאֵל חִיבָה. A connection with Mount Gerizim is thus established. However, the pronunciation *ammūriyya* hardly corresponds to the present spelling.

3 העלה DEF] MT עָלָה INDEF (see §4.1.3.2.5). SP harmonises with v. 6.

13 אחד *‘ād* NUM] MT אֶחָד PREP. SP’s reading has the number ‘one’ functioning as an indefinite article, which is shared by many ancient versions, such as LXX, Peshitta, and Targum Neofiti (cf. Jub. 18.12). Their reading is syntactically the *lectio facilior*, unlike MT’s אֶחָד, which posed many problems for medieval Jewish exegetes. It is nevertheless supported by Vulgate *post tergum*.

16 ממני] MT *minus*. SP harmonises with v. 12.

18 גוי *guwwi* PL CSTR ≈ MT גִּוִּי The plural construct is identical with the singular. In view of the context, we have preferred the plural in translation.

20 אחר] MT אַחֲרָי. SP is consistent in using the preposition אחר in the locution ויהי אחר ‘and it came to pass after these things’.

Genesis 23

3 מיתו *mittu qal* F PT + PRON] MT מָתָו *qal* M PT + PRON. While MT uses the masculine participle מָתָו for both genders, SP affixes the feminine marker to the participle before the possessive pronominal suffix *-u*, in order to stress that it is Sarah that is to be buried. This resulted in the geminated *t* in SP here and in the following verses (see *GSH* §2.12.14, n. 2). Note the SAV feminine participle مَيِّتَتِ.

6 שמענו *šāmānnu* 2MSG IMV + 1CPL PRON/1CPL PF] MT שָׁמַעְנוּ 2MSG IMV + 1CPL PRON ‘Hear us’. SP seemingly contradicts the *qal* imperative in MT שָׁמַעְנוּ, instead exhibiting the 1st person common plural perfect ‘we have heard’. However, the form may alternatively be parsed as the imperative with the object pronoun: ‘hear us’ (cf. שמעני *šāmānni* ‘hear me’, below, vv. 11, 13, 15). ST שמען is inconclusive, as it fits both alternatives. SAV opts for the latter, i.e., اسمع منا ‘hear us’, in line with MT, which we have preferred in translation.

מקבר *maqbar* N [מקבר*] MT **מקבר** PREP -מ + *qal* INF. Most ST manuscripts render the word **מקבר**, in line with the SP reading. Exceptional is the oldest one, namely MS J, which takes the word as the infinitive **מקבר** with the initial preposition -מ, and renders it **ממקבר**. This is also how SAV, with **מן דפן**, understands it.

8 *yāšāt qal* 3FSG PF] MT **יֵשׁ אֵת**. The fusion of **יש** and **את** into a single word produced in SP a unique quasi-verbal 3FSG perfect (*GSH* §4.1.4.13), which is the natural predicate of the subject **נפשכם**. This is how ST perceives it, with **אתרעית** ‘was pleased’, with which SAV **ان هویت** agrees. Only ST MS C (Nabluš 6) **אית ית** follows MT. The Arabic column of MS Cambr. 714 (1219/20 CE) with **אן כאן** has a similar rendering.

Genesis 24

8 *wnēquṭtā* COMP: PASS PT *nēqu* *נָקִי + 2MSG INDEP PRON *attā* (*GSH* §1.5.3.4)] MT **וְנָקִיָּתָּ** *nif* 2MSG PF. Ben-Ḥayyim (*LOT* IV, 555) testifies to the variant pronunciation *nēqitta*, recorded in 1951. The latter reflects *nēqi*, similar to MH **נָקִי** (see v. 41 below).

14 **אברהם**] MT *minus*. SP is in line with v. 12 (see also v. 27).

15 **אל לבו**] MT *minus*. SP is in line with v. 45.

20 **ותוריד** *wtūrād* **יר"ד** *hif*] MT **וְתָעַר** *pi* (see §2.2.2.1). SP is in line with v. 18.

21 **משתה** *mašti* **שת"י** *hif* PT] MT **מִשְׁתָּא** *hitp* PT ‘contemplate’. The pronunciation *mašti* reflects *hif'il* derivation of the participle of **שת"י**, probably connecting the verse with those preceding it: Abraham’s delegate drank the water from Rebekah’s jar. MS A of the ST renders the word **שתי** ‘drinking’, reading *hif'il* with the meaning of *qal*. MS M has a similar rendering, albeit *aʿel* **אשקה**. Notwithstanding the present reading, most ST manuscripts translate the verb as **שאם** ‘examination, contemplation’ (var. **מסתכל**), as does SAV with **مستأمل**, in line with MT, LXX, and the Vulgate. Both traditions have ancient roots, as several Targums demonstrate by combining the translations, e.g., Onqelos **שתי בה מסתכל**

‘drinks examining her’; Neofiti **בה ומסתכל בה**; cf. Peshitta **משקא ומתבקא בה**. The matter is amply treated in *GSH* §2.12.16.

22 וישם על אפה MT *minus*. SP harmonises with v. 47.

25 ללין ≈ MT **ללון**. Against MT’s inconsistent use of the construct infinitive of **ללון**—note **ללון** in v. 23—SP has **ללין** in both cases.

27 אחי (*āḥi* SG) MT **אחֵי** PL. The difference between singular and plural in both spelling and pronunciation of SP **אחי** (*āḥi*) is neutralised. However, ST **אחווה**, **תלים** attest to the singular, reflecting harmonisation with v. 48.

45 מעט מים מכדיך MT *minus*. SP is in line with v. 17.

55 חדש MT **עשור**. SP harmonises with Gen. 29.14.

60 איביו MT **שנאיו** ‘those who hate him’. SP harmonises with Gen. 22.17.

65 הלז MT **הלזה** ‘this’. SP avoids the archaistic MT demonstrative **הלזה**, replacing it with the common Mishnaic **הלז** ‘that’ (see m. Yebamot 13.7; Eduyot 4.5, etc.; cf. Naḥal Hever 44, l. 22, etc.). ST takes the pronunciation *allāz* as representing the reading **עלז** ‘joyful’ and renders it accordingly, as **זהיה** (var. **זעיה**). The AH rendering **אלמסתבשר** ‘joyful’ is in the same spirit. This may result from a homily *en vogue* at the time, which attributed to Isaac a radiant appearance. **זהי** in the sense of ‘joy’ occurs in several instances in ST, such as **זהי** for **יתרו** for **יחד יתרו** ‘Jethro rejoiced’, etc. (*DSA*, 222). On the other hand, a homily making Isaac a ‘shining’ person also exists, as AS puts it: **البهى** ‘the glowing’. This is probably the expression of a homiletic tradition that extended beyond the borders of the Samaritan community, since a homily that occurs in the Jewish Midrash says **ראת אתו הדור** ‘she saw him gracious’ (Gen. Rab. §60; see Geiger 1858, 140–41; Ben-Ḥayyim 1977, 70). Noteworthy is Targum Pseudo-Jonathan *ad loc.*: **הדור ויאי** ‘gracious and handsome’. At any rate, the original demonstrative meaning of **הלז** still endures in a targumic quotation given

in Hammeliş אכית for הלז, which is no longer extant (p. 499; see Ben-Hayyim's note *ad loc.* and GSH §3.3.1.2).

Genesis 25

3 אשורם וְלִטְוִשִׁים וְלִאֲמִים MT = PROP NS (DSA, 81) = אשורים וְלִטְוִשִׁים וְלִאֲמִים 3. The Samaritan tradition takes these words as common nouns, attributes of the sons of Dedan, and translates them as such. ST derives אשורים from ש"ר 'song' and renders it as ריטורים 'poem singers' (DSA, 832; cf. LOT IV, 308). SAV has (plural) مرندجين, a Persian loanword meaning 'wood polisher'. וְלִטְוִשִׁים is rendered by ST as ולטטשין (var. מבדאים, 'and workmen' and by SAV as وصياقل 'and metal polishers' (DSA, 81). ומרמין is וְלִאֲמִים 'and craftsmen' in SAV (DSA, 838). ST has the inconclusive וְלִאֲמִים, but Hammeliş quotes צבורין 'clans' (DSA, 722), which attest to a tradition that considers the third noun a designation of tribes or families. Jewish exegesis is divided, too. Targum Neofiti reads תגון 'merchants, and metal forgers, and heads of nations', from which Onqelos differs in some measure by taking the words as characterisations of the descendants of Dedan: למשרין ולשכונין ולנגון 'nomads, and people living (in the desert) and in remote areas'. The Midrash maintains that 'they (all) are heads of nations' (Gen. Rab. §61). Jerome in the Vulgate gives three proper names: *Assurim et Lathusim et Loommim*, but in his Quaestiones (*ad loc.*) states that *Laomim* are *principes multarum tribuum atque populorum* 'princes of many tribes and nations'. The medieval Jewish exegetes Rashi, Qimhi, and Ibn Ezra reject the Targumim, accepting the view that these are proper names. Yet, in translation, we have decided to render them as proper nouns, as they have no distinct features that suggest otherwise.

8 [ימים] MT *minus*. SP harmonises with Gen. 35.29 (see v. 27).

עמו SG] MT עמיו PL. SP always displays the singular עמו in the locution אל עמו vs MT ויאסף אל-עמיו.

26 [ויקראו] PL] MT ויקראו SG. SP harmonises with the preceding verse.

34 עד שים *ad šem*] MT עדשים. MT עדשים ‘lentils’, which defines the potage, is divided into two words in all SP manuscripts, rendered in ST as עד שוי (var. סאד שוה) and in SAV as حتى شيع. The variant טלופחין occurs in the margin and between the lines of MS M alone, and was probably interpolated from Onqelos. However, Hammeliš’s טלפעיה attests to a reading עדשים, now lost (*LOT* II, 543, along with עד שוה). The widespread reading as two words reveals its perception as an adverbial expression: ‘until satiation’. To Ben-Ḥayyim this is a homiletic division (*GSH*, 299, n. 76), based on the interpretation of שים as a passive participle ‘put’; its Aramaic translation as שוי *šāba* may also reflect שבע, whence the projection of the homily on the text of SP.

Genesis 26

5 אביך] MT *minus*. SP harmonises with v. 3.

20 התעשקו *ētaššāqu* [עש"ק הִתְעַשְׁקוּ] MT. The Samaritan phonetic inventory has no ש. Every ש is pronounced š (*GSH* §1.1.6). Accordingly, the present התעשקו, pronounced *ētaššāqu*, is attributed to the root ‘šq ‘oppression’ (cf. Lev. 19.13), explicitly rendered by an interlinear variant in ST MS M as אתעצו (the other manuscripts have the inconclusive אתעשקו). In the same note, SAV has غشمو.

עמו *ammu* N] MT עִמּוֹ PREP ‘with him’. The pronunciation ‘*ammu* reflects interpretation as the noun ‘his people’, the object of the preceding verb, i.e., ‘because they oppressed his people’, fully supported by SAV قومه ‘his people’. Noteworthy is the rendering עצותה in ST MS E, whose pronominal object suffix תה- ‘him’ is linked to the verb עצו ‘they oppressed’, attesting to a *Vorlage* similar to MT.

22 ויחפרו] 3MPL] MT וַיִּחְפְּרוּ 3MSG. SP harmonises with the preceding verse.

26 כל // MT וּפִי כָל. The Samaritan tradition is divided as to the rendering of this proper name. Many SP manuscripts display it as a single word, while others divide it into פי and כל, which reflects the pronunciation *fī kāl* here, as well as in v. 22 and in Gen. 26.26. Our manuscript vacillates between the two, displaying the split form only in Gen. 26.26. The latter reflects a midrashic approach to the word, best expressed in a late ST manuscript

with **כל** 'the speech of all'. This is supported by **ומימר** in another late manuscript (in v. 22, the same manuscript has **כל** (וּפִסְלָא). A similar approach appears in the Jewish Gen. Rab. §54. However, SAV **وفیکال** (var. **وفیکال**) reflects understanding of a single word.

28 **binātānu** SG ≈ MT **בִּינוּתָנוּ** (PHON). Note that SH is consistent in attaching the pronoun to the consonant-final base **binat-** (**בִּינוּת**), as opposed to MT **בִּינוּתִי**. Cf. **binānu** (base **bin-**) vs MT **בִּינוּתִי** (base **בִּינוּתִי**) below, **wbinkimma** vs MT **וּבִינְכֶם**, etc.

31 **לרעהו** MT **לְאַחֵיו**. SP harmonises with Exod. 18.7.

Genesis 27

4 **ואכל** IMPF] MT **וְאָכַל** LENG IMPF (see §2.2.2.2). MT harmonises with v. 7.

12 **והבאת** **wibātti** 2FSG (*GSH* §2.0.13)/1CSG] MT **וְהִבֵּאתִי** 1CSG 'and I shall bring'. The equivocal pronunciation **wibātti** is amenable to both 1st person common singular perfect and 2nd person feminine singular perfect interpretation. The former differs only orthographically from MT **וְהִבֵּאתִי**. The latter conforms with ST, which makes Rebekkah the subject of the sentence, using the 2nd person feminine singular imperfect **ותנדי** 'and you shall bring' (var. **ותיתי**, **ותיעל**). SAV follows the same path: AH has **وتات** and AS **فتجلبي**, with **لعنة** 'curse' as object. We have opted for this interpretation, which fits both the Aramaic version and the spelling.

24 **האתה** **ā'attā** INTERROG *he* + PERS PRON] MT **אַתָּה** PERS PRON. SP harmonises with v. 21.

27 **ברכהו** **barrēkē'u**] MT **בִּרְכּוּ**. For the PRON **הו** vs **ו**, see *GSH* §3.2.3.2. SP **ברכהו** is related to **ויברכהו** in the same verse.

28 **ומשמני** **wmiššāmāni** PREP **מ** + N **שמן**] MT **וּמִשְׁמֵנִי** N **שמן**. The *miqṭal* noun of MT **וּמִשְׁמֵנִי** disturbs the parallelism with the previous **מטל**, which consists of the noun **טל** and the prefixed preposition **מ**. With the pronunciation **miššāmāni**, SP restores the inner equilibrium of the blessing, displaying the noun **שמן** **šāmān** 'fat' with the same prefixed preposition **מ**.

36 **הכו** **akku**] MT **הֲכִי**. Against MT **הֲכִי**, whose initial **הֲ** is the interrogative particle, SP prefixes the interjection **ה** to the adverb **כֹּה** 'here' (pronounced elsewhere **kā**) (*GSH*

§6.3.11), resulting in an exclamatory adverb that emphasises the following statement. Cf. ST אשפיר (var. יאות).

40 תהדר *tādār* MT *qal* 'ר"ד תְּהִיד *hif*. ST has the equivalent תתקן 'you shall be able', var. תשתבח 'you shall improve', תתוקר 'you shall become honourable'. Cf. SAV تستقيم 'you shall improve'.

Genesis 29

10 ויגל *wyēgalli* MT *qal* IMPF 'rolled'. The SP pronunciation *wyēgalli* exhibits the IMPF *pi^{cc}el* of גל"י 'reveal', which hardly fits the object, i.e., the stone. Indeed, it is the well that is revealed by rolling the stone away from its mouth. In this respect, MT *qal* consecutive imperfect ויגל of גל"י apparently fits better. Indeed, ST renders the verb properly as וגלל. However, MS M has וגלה, corrected by a later hand to וגלגל. Obviously, two interpretive traditions existed side by side. Both are reflected in the SAV. AH renders the word وكشف 'he revealed', the later AS ودحرج 'he rolled'.

34 קראה F] MT *qāra* M. SP reflects the standard way the mother names the new-born. Cf. vv. 32, 33, 35, and elsewhere in the next chapter.

Genesis 30

3 ברכי *birrūki* N SG *qittūl*] MT בְּרָכִי N DUAL בְּרָךְ 'my knees'. The pronunciation *birrūki* connects the word to בִּרְךָ 'blessing' (of the *qittūl* pattern). Cf. ST ברוכי, var. ברכתי, and SAV برکتی. Thus, the symbolic expression 'giving birth on somebody else's knees' (MT בְּרָכִי) is homiletically interpreted as Rachel's consent to the concubine's rise in rank. To be sure, *birrūki* allows the assertion that a different pattern of בְּרָכִי 'my knees' is intended (*GSH* §4.1.4.3). See also Gen. 48.12.

11 בגד *afgad*] MT *qere* 'fortune has come' (*qere*; *ketiv* בגד). The two versions exhibit identical spellings, though the MT *qere* divides the word into two, translated by Onqelos as גוד 'fortune has come', developed further by Pseudo-Jonathan into טובא אתא 'good fortune has come'. Medieval Jewish exegesis vacillated between the interpretation 'fortune', and its attribution to גָּדוּד 'squad' (Gen. 49.19), in order to separate the word from

the idol named גִּד in Isa. 65.11 (Rashi, Qimḥi, and Ibn Ezra). This is echoed in SAV جاء عسكر 'army has come'. The Samaritan tradition reflected in ST בסור divides בגד into the preposition ב- and the noun גד, which is attributed to נגיד 'speech' (cf. הגיד) > 'bringing good news'. See also comment at Gen. 49.19.

14 דודים *dūd'im* ≈ MT דודאים (PHON). SP stress on the last syllable in *dūd'im* represents contraction of the final two syllables, as in MT דודאים, into one (GSH 1.4.6.1).

24 יסף *yāsaf* סו"ף *hif* ≈ MT יסף *hif*. On fluctuations between סו"ף and יסף, see GSH §§2.4.2; 2.4.11; LOT IV, 308.

25 [ואל ארצי MT וְאֶל־אֶרְצִי. SP harmonises with the preceding מקומי.

36 הנותרת *annūtārət* SG] MT הנותרת PL. Unlike vv. 41 and 43, where the feminine collective noun צאן has plural attributes (see also the verb תבאהן in v. 38), in the present case in SP צאן is related to a singular participial attribute.

38 בהשקות *bāšqot* SG] MT בַּשְׁקֹתוֹת PL. ST reads במשקי (var. בהשקות, בהשקאות), which represents the infinitive construct, taking the preceding ברהטים as the equivalent of 'water troughs'. In translation, we have adopted its interpretation.

40 איל *il* N] MT אֵל PREP. Parallel to the MT אֵל, SP has the noun איל 'ram' that Jacob set before (ST קדם) the flocks. Therefore, עקוד is the attribute of the ram, rendered by ST as דכר. This is also the interpretation in LXX and Peshitta.

41 ויהי SHORT IMPF] MT וַיְהִי CONV PF. SP harmonises with Gen. 31.10.

Genesis 31

19 לגוז *algoz* גוז"ז (*qal* INF ≈ MT לְגַזּוּ. On the merger of *media w* and geminate verbs see GSH §§2.6.4; 2.7.5.

26 בנותי *bānūti* DUAL] MT בָּנֹתַי PL. The Samaritan pronunciation distinguishes between the plural and dual forms of certain nouns to which possessive pronominal suffixes are attached. Thus, *bānūtāk* (singular pronominal suffix) denotes the dual form 'your two daughters', while *bānūtək* (plural pronominal suffix) denotes the plural 'your daughters' (see v. 41). The present form בנותי has the inconclusive ending -i, which is equally

interpretable as the singular pronominal suffix (< long -i) or the plural pronominal suffix (contracted final diphthong -ay). The neutralisation of the pronominal endings blurred the dual character of בְּנוֹתַי, for which we opted in translation.

27 בְּשִׁירִים *afšārām* PT PL ‘singers’/N שִׁיר* (= (שִׁיר) MT וּבְשִׁירִים + ו ‘and with songs’. The SP pronunciation *afšārām* is ambiguous. On the one hand, it may reflect the otherwise unattested noun *šār* ‘song’ (*LOT* IV, 281), in line with MT וּבְשִׁירִים, or the *qal* participle ‘singer’. This is the interpretation of AS والسرور ‘and (with) joy’. On the other hand, given the realisation of ancient *ś* as *š*, the word may be attributed to שֹׂר ‘dignitary’, which underlies the translation in most ST manuscripts: בַּרְבָּנוֹם, i.e., the notables of the land would have accompanied Jacob’s departure. AH shares this interpretation: בַּאֲלִירִסָּא. In MS J the word belongs to שׁוֹר ‘watch’, being rendered as בַּתְרִים ‘scouts’, which would have accompanied Jacob’s party (*DSA*, 945).

29 מְדַבֵּר *amdabbār* PT] MT מְדַבֵּר PREP מ- + INF. On SA use of the participle with another verb in a predicative expression, see *LOT* IIb, 43, 81. See also Exod. 34.33.

42 לוֹ לֹא MT לוֹלִי. Neither לוֹלִי nor לוֹלִא is attested in SP (cf. Gen. 43.10; see *GSH* §6.3.14).

51 יָרֵאתָ *yārītā* י"י/י"ר/א"ר/א"י *qal* PF 2MSG] MT יָרֵיתִי *qal* PF 1CSG ‘I have set’. Unlike MT יָרֵיתִי, for which verb Laban serves as subject, in SP Jacob is the subject, and therefore the verb is in the 2nd person. However, when it comes to meaning, the Samaritans display two opposing traditions. One is represented in a single late ST manuscript with דַּאֲטֵרִית ‘which you have cast’, followed by SAV التي القيت, in agreement with MT. The other is manifest in the early ST manuscripts, in which the verb is related to יָרֵא and therefore rendered חֲזִית ‘you have seen’. In both cases, the מַצֵּבָה ‘pillar’ is separated from the גִּל ‘heap’ in accord with v. 50. In translation, we have opted for the former approach (see, however, *GSH* §2.4.13, n.).

Genesis 32

1 אֶתִּמָּא *ūtīmā* ≈ MT אֶתִּמָּם. The rare MT form, which also occurs in Exod. 18.20 and Num. 21.3, is unattested in SH.

12 **אתו** *ittu* PREP ‘with, from’] MT **אתו** *nota accusativi*. SP connects the verb **ירא** ‘fear’ with the preposition **את**, which, apart from its denotation ‘with’, also frequently means ‘from’ (|| Exod. 1.7). Thus, **את ירא** means ‘afraid of’.

31 **פנואל** // MT **פניאל**. SP harmonises the form of the name with that occurring in the following verse.

Genesis 33

13 **עאלת** *uwwállāt* PT PASS FPL ≈ MT **עלות** PT. The SP pronunciation *uwwállāt* (var. spellings **עאלת**, **עלת**) attests the feminine plural passive participle of **על**, as against MT **עלות**, which is active (GSH §§1.5.3.1, e; 2.13.6, B).

14 **לאטי** MT **אתנהלה לאטי**. The verse has embarrassed both ancient and modern commentators (see details in Ben-Hayyim 1973–1974, 46–58). Samaritan interpretations of the verse are far from homogenous. While our translation ‘I will lead on slowly’ (for **לאטי** and **המלאכה**, see below) follows the simple analysis of its words, MS J of the ST is vague in showing **המלאכה** as derived from **נחל** ‘possession’ (נח in SA) and **לאטי** as derived from **נטי** ‘depart’ or **טי** ‘bring’. MS A **אסתובר למהכה** means perhaps ‘I will make an effort to walk’ (DSA, סבר I). SAV renders *ad sensum* **اترفق رويدا** ‘I will join walking’.

לאטי (= MT **לאטי**) *lētā* (**לאטה**). The spelling **לאטה** is shared by many manuscripts (von Gall, *ad loc.*; Schorch 2021, *ad loc.*; GSH §6.2A, 315).

המלאכה *ammállēka* ה^ל *pi* PT FSG] MT **המלאכה** N. Obviously, the pronunciation *ammállēka* is not the expected equivalent of MT **המלאכה**, which is pronounced elsewhere *mālāka* (Exod. 12.16; Deut. 5.14). The geminated *l* is clear evidence that the word is a feminine *pi^{el}* participle of ה^ל (cf. **ותהלך** Exod. 9.23). The ST manuscripts render the word similarly to MT, i.e., as **פלחנה** ‘the work’, with the exception of MS A, which has **האולה** ‘the pace’ (see Ben-Hayyim 1973–1974, 46–58). This may reveal an innovative approach to the word, as MS A is one of the latest manuscripts of ST and differs from the rest of them. At any rate, its reading is supported by SAV **الماشية** ‘the marching ones’.

Genesis 34

1 להראות *lěrrā'ot nif* INF] MT לראות *qal* INF. MT *qal* לראות has produced some embarrassment in translation since it has no direct object, as in most cases the indirect object is introduced by the preposition ב-. For example, ASV, WEB, etc. render the verb 'to see' and place the following 'daughters' in the position of direct object. So does Ségond: 'pour voir'. JPS, RSV, NRSV prefer 'to visit', obviously *ad sensum*. The SP reflexive *nif'al lěrrā'ot* 'to see (each other)' is used in the sense of 'meeting with' the daughters of the land (cf. MT נתראה פנים 'let us see each other' [2 Kgs 14.8]). Most ST manuscripts render the word accordingly, i.e., למתחזאה 'to see each other', with which SAV للتفرج مع 'to stroll with' agrees. Two ST manuscripts, however, have למחזי, which corresponds to the MT *qal* 'to see' (see §3.3).

2 אתה *itta* PREP 'with'] MT אתה *nota accusativi*. MT is inconsistent with regard to the particle the verb שָׁכַב 'to have sexual intercourse' uses in order to express its object. In 24 cases the preposition עִם 'with' is chosen, while in 18 the *nota accusativi* אֶת is preferred, vocalised אתה, etc. SP is uniform in this respect. While in orthography it does not differ from MT, its vocalisation attests to the preposition *at*, *itta* 'with' etc., which differs from the Samaritan object marker *it*, *ūta*, etc.

16 כעם MT לָעַם. Reading 'like (one) people', SP states that circumcision does not imply total unification 'to be one people', as one might deduce from MT וְהָיִינוּ לְעַם אֶחָד 'and we shall become one people'.

31 הך זונה *ik zūna* הַזֹּנָה* + N] MT הַזֹּנָה INTERROG. *he* + כ- + N. MT's initial interrogative *he* makes הַזֹּנָה part of a rhetorical question: 'Should he treat our sister as a harlot?' Instead, SP uses the comparative הך 'like' in order to make a factual assertion: 'They treated our sister like a harlot'.

יעשו *yēššu* PL] MT יַעֲשֶׂה SG. The plural makes all the Shechemites equally guilty and seeks to justify the indiscriminate mass murder, which Jacob harshly condemns.

Genesis 37

20 ואמרנו *wāmārinnu* PF + PRON 3MSG (GSH §2.3.6) MT ואמרנו PF. The pronunciation *wāmārinnu* is utterly contradicted by the testimony of ST ונימר ‘and we shall say’, which does not differ from MT ואמרנו. Cf. also SAV ونقول. Apparently, the SH pronunciation resulted from attraction to the preceding verbs, to which the 3rd person pronominal suffix is affixed.

25 ההלכים *ālēkam* (הלכים) (= MT הולכים). The pronunciation *ālēkam* does not attest the article exhibited in the spelling, which is shared by many manuscripts (see von Gall, *ad loc.*; Schorch 2021, *ad loc.*).

Genesis 38

5 בכזבה *afkazzība* PROP N כזיבה // MT בכזיב PROP N כזיב. The SP proper noun is interpreted hermeneutically in ST as בכזובה ‘in her deceit’. It was not merely the word’s apparent kinship with כז"ב (Num. 23.19) that yielded this interpretation, but also the name of her son שלה, which implies ‘deceit’. Cf. 2 Kgs 4.28: לא תשלה אתי ‘do not deceive me’.

21 המקום DET] MT מקמה N + PRON 3FSG ‘her place’. SP harmonises with the following verse.

25 החתים *ā‘ātām*] MT החתמת.

והפתיל SG] MT והפתילים PL. While the signet and the cord given to Tamar are represented in MT once by חתמת (FSG) and פתיל (MSG) and once by חתם (MSG) and פתילים (MPL; v. 18), SP is consistent with חתים ופתיל.

Genesis 39

13 ויצא] MT *minus*. SP is harmonised with v. 15.

15 הרמי *ārēmi* *hif*. INF. + PRON 1CSG] MT הרמיתי *hif* PF 1CSG. SP harmonises with v. 18.

בידי] MT אצלי ‘with me’. SP corresponds to vv. 12, 13 בגדיו בידה.

20 אסורי *āsūri qatūl* ≈ MT אסורי (*ketiv*), אסירי (*qere*) *qatīl*. The form אסיר is not attested in SP.

Genesis 40

10 כאפרחת *kāf'rāt* N FSG [פִּרְחַת*] MT כַּפְּרַחַת *qal* PT F. The pronunciation *kāf'rāt* presupposes a morphologically feminine derivative of *fārā*, i.e., פָּרַח (cf. Num. 17.23), namely פִּרְחַת*, by analogy with גִּבְרַת vs גִּבֵּר. Its exact meaning is a matter of dispute. Only one ST manuscript, MS V, renders the word as a noun, i.e., כאפרחותה 'in its blossoming'. The rest treat it as a verb: כמד אפרחת 'when it blossoms' (var. בד אפרחת, etc.). So also does SAV: عند ما افرعت. Formally, MT כַּפְּרַחַת is a feminine participle. However, in Lev. 13.57 פִּרְחַת is clearly a noun, not a participle (see Ben-Hayyim 1993b, 431).

Genesis 41

3 [ורקות] MT וְדָקוֹת 'and thin'. In fact, there is little difference between MT וְדָקוֹת and SP וּרְקוֹת, since both have the basic meaning 'thinness'. For the latter, cf. רִקְיִי מִצוֹת in Num. 6.19, etc., which confirms its belonging to a geminate רַק"ק, whose general meaning is 'to be thin' (DSA, 852b). As far as MT is concerned, דָּקוֹת occurs in Pharaoh's dream regardless of the noun it characterises, whether cows (vv. 3, 4) or ears of grain (vv. 6, 7). Things change when Pharaoh recounts his dream to Joseph: the cows are then רְקוֹת (vv. 19, 20), and ears of grain דָּקוֹת (vv. 23, 24). This is not faithfully followed in Joseph's response, which has הָרְקוֹת for the cows, but הֶרְקוֹת 'empty', for ears (v. 27). By reading רְקוֹת in vv. 3, 4, and 27, SP systematises the narration, assigning this adjective to the cows alone. This is followed by ST, which renders רְקוֹת as רַקְרִיקוֹן and דָּקוֹת as דַּקִּיקוֹן (alt. דַּקִּיקָאָתָה and רַקְרִיקָאָתָה, respectively).

14 ויריעהו *wyārīṣē'u* רו"ן *hif* + PRON ≈ MT וַיִּרְיֵצֵהוּ. Initially, SP did not differ from MT, both displaying the *hif'il* IMPF of רו"ן, meaning 'rush somebody'. Accordingly, some ST manuscripts render the word ואריטה (for וארהטה). Other manuscripts legitimately interpret SP as a *hif'il* IMPF of רח"ץ 'wash' and translate ואסחיה (var. וארעתה for וארחתה), the *hif'il* of רח"ץ 'wash'.

16 בלעדי *bālāddi* PREP CSTR ST] MT בְּלִעְדִּי PREP + PRON 1CSG 'without me'. SP differs structurally from MT. The former puts *bālāddi* in the construct state with אלהים as *nomen*

rectum; the latter has בְּלִעְדִּי in pausal position. As both SH construct state and pronominal suffix are -i (GSH §§1.4.4b; 3.2.1), they are indistinguishable except by context. Only MS C (Nablus 6) of ST has a manifestly construct form (the rest are inconclusive). Similarly, SAV says clearly *سوى الله* ‘other than God’, viz., the particle *سوى* is in the construct state. Thus, a nominal phrase is conceived whose nucleus is God, without whom no answer can be found to the riddle of Pharaoh’s dreams; *bālāddi* is therefore his attribute.

יַעֲנָה *yānna* ענ"י *qal* IMPF ≈ MT יַעֲנֶה. According to MT, this verb’s subject is God: ‘Without me; it is God who will answer’. The *qal* conjugation fits the MT understanding of Joseph’s words. Since SP has already said ‘without God’, the particle *לא* is required to negate the verb, which excludes God from the position of its subject. But the active *qal* conjugation produces much unease, which ST resolves by putting the verb in the passive: יתעני ‘will (not) be answered’. For א before subject (שלום פרעה), see fn. 38.

25 *aggəd hif* IMPF 1CSG] MT הִגִּיד *hif* PF 3MSG. Beyond the *hif’il* IMPF 1CSG, the pronunciation *aggəd* is also that of the *hif’il* PF 3MSG, the form according to MT. It is ST that reveals the intended meaning of the form: אחוי (var. אחבי). Thus, the subject of the verb is Joseph, not God, as in MT. See below, v. 28.

28 *āri* IMPF 1CSG] MT הִרְאָה PF 3MSG ‘(God) has shown’. SP’s use of the 1st person sets Joseph as a middleman in order to avoid the idea that direct contact might be established between God and Pharaoh (see, however, GSH §2.10.8).

33 *wākom nomen agentis qatōl* ≈ MT וְחָכְם. Though in late Hebrew and Aramaic literature חכום is very common, it is attested in SP only as part of the locution ונבון חכום (Gen. 41.39; Deut. 4.6).

35 *uqəbēz* SG] MT וַיִּקְבְּצוּ PL. SP is in line with the preceding verses, in which Pharaoh is the subject.

הָאֵכֶל + DET *ākal* (אכל)] MT אֶכֶל – DET (cf. v. 48). MT exhibits a tri-member construct state: כָּל-אֶכֶל הַשָּׁנִים ‘all the food of the years’. SP differs, creating a *status adverbialis*: כָּל הָאֵכֶל ‘(he gathered up) all the food (during) the seven years’. Indeed, SAV renders the phrase as *كل القوت في سبعة السنين* ‘all the food within the seven years’.

43 ויקרא SG] MT וִיקְרָא PL. SP coordinates the verb with the other verbs in the verse, whose subject is Pharaoh. MT's plural implies an indefinite subject.

אברך *abrāk*] MT אֲבִרְךָ. This *hapax* is a longstanding object of interest and source of dispute. The earliest disagreement is recorded in the 3rd-century Sifre Devarim, §I, where two Tannaim argue about its meaning. R. Yehuda elaborates a homily dividing the word into אב, i.e., 'father in wisdom' and רך 'young in years'. R. Yose, on the other hand, accuses him of 'distorting the Scriptures', claiming that the word is a derivative of ברכים 'knees'. This dispute is an echo of the ancient twofold interpretation of this most obscure word, one suggesting a midrashic understanding, the other seeking an etymological explanation. The ancient translations reflect the binary division of interpretation. Peshitta and the Targumim follow the view expressed by R. Yehuda in various ways. All of them infer 'king' or 'ruler' from רך, which they probably attribute to the Latin *rex*. For Ibn Ezra, the form is a 1st person *hif'il* imperfect meaning 'I shall kneel', while Qimḥi sees it as an infinitive with an initial א instead of a ה, functioning as an imperative, in parallel with the following infinitive וְנִתְּנָה. The old Samaritan perception of the word is reflected in the ST כרוז 'herald', which we have preferred in our translation. In this it follows a tradition based on the context, already expressed in LXX ἑρμῆς 'herald', which is the object of the previous verb: 'Pharaoh appointed a herald before him (Joseph)'. A later tradition expressed by ST MS A adopts the midrashic interpretation of the word אב אחס 'a merciful father' (רך = 'mild'), which is also present in SAV الاب الشفق. Significantly, a later part of the Samaritan midrash interprets the word in the same way, when relating the words of the Israelites to Moses: 'you are like an אברך, which raises his sons in glory' (TM II, §25). See Stadel 2012, 705–13.

ונתן *wnātān* PF 3MSG] MT וְנָתַן INF ABS. In line with the preceding verbs, וירכב and ויקרא, SP attributes the action to Pharaoh, in contrast with MT, which assumes an indefinite subject, expressed by the absolute infinitive.

45 צפנתי פענה *šēfinti fāne* // MT צָפַנְתִּי פִּעְנָה. In MT, צָפַנְתִּי פִּעְנָה is an Egyptian proper name expounded as such by ancient authors, e.g., Philo (*De Iosepho*, XXI) Aquila, Symmachus,

and Jerome. On the other hand, Josephus presents a different understanding, based on the etymology of צפ"ן 'concealing', namely 'revealer of secrets' (Ant. 2.9), a tradition found in some Jewish Targumim as well, e.g., גברא דטמירתא גליו ליה 'the man to whom the concealed things are revealed' (Neofiti, *ad loc.*). This is in agreement with SP, rendered by ST as טמירתי גלה 'he has revealed my secrets', taking צפינתי as a common noun with 1st person pronominal suffix attached in the status of direct object and פענה as its governing verb.

MT אן בִּהְיֶה // כהנא SP apparently reflects an intentional merger into one word to obfuscate Joseph's marriage to the daughter of an idolatrous priest. See *GSH* §4.1.4.13.

Genesis 42

1 תִּתִּירָא *tittirā'u* יר"א *hitp* IMPF 2MPL MT תִּתְרָא *hitp* IMPF 2MPL. SP displays the only instance of the *hitpa* 'el of יר"א 'fear'. However, it is rather common in MH. One may, therefore, say that SP adapted the cryptic תִּתְרָא (MT) to the standard language of its time. ST translates accordingly תדחלון 'you are afraid' (var. תשתפלון, see *DSA*, 922). MS A renders the word according to context as תחסכון 'abstain'.

21 הַצֶּרֶה MT הַצֶּרֶה. Judging from the pronunciation *aṣṣā'ra*, whose ultima stress attests a dropped guttural (*GSH* §1.4.6.1), the word is reminiscent of the identically pronounced הַצֶּרֶה 'wasp, hornet' (Exod. 23.28, *q.v.*). Apparently, the Samaritan tradition does not clearly discern between צרה and צרעה, since the latter is rendered by MS C (Nabluṣ 6) of ST as עִקְתָּה, the same way all the manuscripts translate our case (the rest have צִרִיתָה, *צרעותה* for the case in Exodus).

Genesis 43

18 בֵּיתָה MT בֵּיתָה – DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2). SP harmonises with the preceding verse.

27 עֹדֵנִי MT הָעֹדֵנִי. Jewish exegesis deals in several ways with the difficult structure of Joseph's question, asking first if the old father is well and only then if he is still alive. Note also that in Gen. 42.32 the brothers have already told Joseph that Jacob is still alive. The

absence of the interrogative *he* in SP clarifies the whole sentence: ‘Is your father well, the old man of whom you said he is yet alive?’

30 [על MT אֶל. The use of the preposition על with the verb נבמר in SP parallels the use in 1 Kgs 3.26: קִי־נִבְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל־בְּנָהּ.

33 [בְּכִיר *abbākār* MT הַבְּכֹר. SP הבכיר בבכירתו is in line with the following words, הצעיר, בצעירתו.

Genesis 44

8 *ūšabnu* הוּשַׁבְנוּ MT ≈ יש"ב הִשְׁיִבְנוּ ST's rendering עזרנן (spelling of חזרנן) ‘we brought again’ attests interchange of bi-consonantal roots in SH, leading to a merger of roots (*GSH* §2.15, especially §2.15.3). Accordingly, SP does not contradict MT in meaning.

20 [וילד *wyūlad hif* IMPF] MT וַיֵּלֶד N. The SP verbal form, as opposed to the MT nominal וַיֵּלֶד, changes the entire structure of the verse. MT reports that in addition to the brothers who came to buy grain, ‘we have an old father and a little brother born in his father’s old age’. Replacing וַיֵּלֶד with a verb, SP creates a relative sentence: ‘we have an old father who begot a little one in his old age’. Nearly all ST manuscripts follow this reading, with ואולד, and so does SAV, with واولد. The only exception is the late MS A, which has וילד (unless it is the causative *pi^{cc}el*). In accordance with the above, the following זקנים is treated adverbially, rendered as בסיבותה by most ST manuscripts.

28 [ואמר *wēmār qal* PF PASS 3MSG] MT וְאָמַר *qal* CONSEC IMPF ‘and I said’. According to MT וְאָמַר, it was Jacob who made the statement. Already LXX *εἶπατε* attributes it to the brothers, as does Vulgate *dixistis*. SP has the passive *wēmār*, which makes the subject of the verb impersonal: ‘it has been said’. This is followed by MS A ואיתמר and by SAV وقيل. Being unvocalised, the rest of the ST manuscripts, with ואמר, are inconclusive.

אך [*ik* EMPH PARTIC/INTERROG PARTIC] MT אֲךָ EMPH PARTIC ‘surely’. Judging from the pronunciation, this interrogative, functioning as an exclamation of sorrow, differs from the common emphatic particle אֲךָ pronounced *ak* (= MT), although both are rendered as ברן in ST. Notably, the earlier version of SAV omits it altogether (see Gen. 37.30), while the later

version renders it as the conjunction *وَقِيلَ إِنَّ خَطَفَا خُطِفَ*, viz. ‘and it has been said that surely he has been torn’ (see *LOT* IV, 306).

Genesis 45

7 לשים \approx MT לָשׁוּם. In SP, the infinitive לִשֹּׁם and the imperfect יִשֹּׁם are without exception of the same pattern, while in MT, infinitive forms are normally שׁוּם(לִ) (exceptions in Job 20.4 and the *qere* in 2 Sam. 14.7 and Isa. 10.6) and the imperfect forms are יִשֵּׁם, תִּשֵּׁם, etc. \Downarrow Exod. 4.11.

23 [ארץ] MT *minus*. SP טוב ארץ מצרים corresponds to the exact same phrase occurring in v. 18, above.

Genesis 46

7 [^]בנתו *wbintu* (ובנתו) SG] MT בְּנֵתוּ PL. The pronunciation reflects the singular, since Dinah was Jacob's only daughter. Although the spelling with a נ is rather unusual, it occurs in the majority of manuscripts (von Gall *ad loc.*; Schorch 2021, *ad loc.*), and is followed closely by ST ברתה. SAV is divided: while AS keeps to the singular, the older AH has בְּנֵתָה בְּנֵאתָה, with a dot over the ת that apparently represents its spirant pronunciation. Obviously, the plural is intended, in line with MT. See *GSH* §§1.5.3.1, h; 3.2.3 and fn. 7.

22 יָלְלָהּ *yālāda qal* PF 3FSG] MT יָלַד *qal* PASS PF 3MSG. The verb *yālāda* makes Rachel the subject, as opposed to the impersonal subject of the MT passive.

עֲרֵבָה ^{arba} ʿāṣārā F (ארבע עשרה) MT עֲרֵבָה M. The pronunciation *arba* ameliorates the spelling עֲרֵבָה, which is incongruent with the feminine noun נֶפֶשׁ it defines and is incompatible with the following עֲשֶׂה. MT עֲרֵבָה is aberrant as an adjective defining a feminine noun.

30 **ראיתי** *rā'iti qal* PF 1CSG/*qal* INF + PRON 1CSG (GSH §2.14.17)] MT **ראיתי** *qal* INF + PRON 1CSG. Most ST manuscripts take *rā'iti* as the 1st person common singular perfect of **ראה** and render it accordingly as **חזית** and **דחזית**. The latter makes the phrase smoother, by creating a relative clause governed by the relative particle **ד**. One manuscript considers **ראיתי** the

infinitive/noun חזותי, which is followed by SAV نظري. This rendering is equally probable as a strategy to avoid the difficult (and rare) combination of the preposition אחרי with a finite verb (GSH, §2.4.17).

34 רעי *rā'i* PL] MT רעה SG. Neither spelling (רעי vs רעה; cf. comment at Gen. 3.7; ↓ 4.2; 8.11; 13.7; 30.36; 37.2) nor pronunciation reveals the noun's grammatical number. Yet, the context (PL תועבת and the plural רעי צאן in v. 32) suggests a plural.

Genesis 47

21 העביר MT הֶעֱבִיר 'he removed'. SP is in accordance with v. 19 (see §2.2.1.1). The MT's initial וְאֶת־הָעָם is in the position of *casus pendens*, to which the following *nota accusativi* אֹתוֹ refers: 'and as for the people—he removed them to the cities'. In SP אֶתוֹ is prepositional, creating a different syntactic structure. ST is ambiguous in this respect. Some of its manuscripts, the oldest J included, render אֶתוֹ as a preposition, עִמָּה, while others, among which the old MS M, have the *nota accusativi*, יִתָּה, in line with MT. This is also the rendering of most SAV manuscripts: استعبدهم 'he enslaved them'. A few, however, follow the reading of SP: استخدم معه 'he enslaved (the people) with him'.

26 לבדה PRON 3FSG] MT לְבָדָם PRON 3MPL. SP assigns the attribute to the land, while in MT לְבָדָם delimits the priests.

Genesis 48

1 ויאמר *wiyyāmar nif*] MT וַיֹּאמֶר *qal*. The passive represents the subject as impersonal. As MT וַיֹּאמֶר has no subject, Rashi was compelled to explain: "this is an elliptic expression (מקרא קצר) for 'one'."

7 2° // MT אֶפְרָתָה. ST (MSS C, E, and V) לַאֲפֶרְתָּה, as well as SAV (in all its manuscripts) الى افرتة, show that the directional *he* is an integral part of the Samaritan toponym. Similar evidence is found in Gen. 45.7 (MS J לַאֲפֶרְתָּה and SAV الى افرتة).

10 כבדה 3FPL] MT כָּבְדָהּ 3PL. The rather rare affirmative *-a* for the 3FPL occurs in several biblical verses (GKC §44m). It is employed in larger measure in the Dead Sea Scrolls

(Kutscher 1974, 144), where Aramaic is a factor in its occurrence (it is standard in Onqelos, as well as in the Genesis Apocryphon [col. 22.28]). It seems that our case also stems from Aramaic influence. See also Deut. 34.7 (*GSH* §2.0.13).

22 שכם *aškəm* PROP N] MT שֶׁכֶם N ‘shoulder’. MT שֶׁכֶם is uncertain and syntactically difficult, being incongruent with the following masculine numeral אֶחָד (see GKC §130g). Most ancient versions reflect the meaning ‘shoulder’ (cf. Gen. 9.23; 21.14), and, taking the word as a metaphor, render it as ‘part’ (Vulgate, Peshitta, Onqelos). Though unetymological, this interpretation is followed by Qimḥi and Ibn Ezra. Rashi, however, adopts the view that the city of Shechem is involved, but, as he is aware of Onqelos’s rendering, writes: “Shechem will be the exceeding part, beyond that of your brothers.” This interpretation is much encouraged by the following relative clause, which evokes conquest, probably leaning on ch. 34, with Shechem as scene of the action. In accordance with the perception expressed by LXX Σικιμα ἐξάλετο ‘Shechem the chosen’, SP’s pronunciation stresses the matter (‘shoulder’ is pronounced *šēkām*). MS A of ST renders the phrase as אַחַד עַל אֶחָד ‘Neapolis—glory above your brothers’ (see §2.2.1.4).

אחד^ (= MT אֶחָד)] ‘āt (אחת). The reading אחד occurs in some old fragments of SP Genesis as well, recorded in von Gall’s edition (recently, Schorch 2021, 430). One may assume that אחד was also in circulation in some Samaritan circles, which considered the pronunciation שכם sufficient indication of the toponymic nature of the grapheme. Note that due to the phonetic nature of the phoneme /d/ in the numeral אחד, it is prone to the realisation [t] and thus could have been written אחת.

Genesis 49

4 פחות *fā’iztā pi* B PF 2MSG] MT פָּחוּ N. SP obviously rejects the cryptic MT פָּחוּ, a segholate noun that results in confused syntax with which exegetes have struggled from time immemorial (see, for example, Gen. Rab. §98). Setting a verb in the 2nd person in agreement with the following verbs makes the sentence uniform. Noteworthy is a Qumran fragment of a commentary on Genesis (4Q252 f4.4), which also reads פחות. Judging from the great variation in renderings in ST manuscripts, there is little agreement with regard to

the meaning of the word. ארתעת in some of them suggests ‘you have been flowing’, perhaps in view of the following במים. Interestingly enough, SAV also has a noun, جرة, which is related to the swallowing of water.

5 כלו *kallu pi* PF 3PL] MT כלי N PL CSTR ‘weapons’. MT condemns the brothers for their aggression against the people of Shechem, calling their weapons כלי חמס ‘instruments of iniquity’. SP, on the other hand, praises them for their act of punishment, wiping away the iniquity of Dinah’s rape (whence our translation: ‘They consumed iniquity’). See below.

מכרתיהם *makrētiyyimma* N מכרת [*] MT מכרתיהם. The obscure MT מכרתיהם has generated a plethora of interpretations and translations, reflecting attribution to a diversity of Hebrew and non-Hebrew words. Jewish exegesis varies. Qimḥi and Ibn Ezra, following the Targumim, ascribe it to מכרה ‘land (of origin)’, a derivative of כו"ר (cf. Ezek. 16.3), and to מכרה ‘digging, mine’, a derivative of כר"י, aiming at the sense ‘origin’. Without rejecting the meaning *Vaterland*, Rashi mentions a tradition that assigns the word to μάχαιρα ‘weapon’ (Gen. Rab. 99.7). SP derives the word from כר"ת, in the sense of ‘make a covenant’ (cf. Gen. 21.27, 32, etc.), where the verb occurs with the object ברית. This is obvious also from ST בקימיון ‘in their covenants’. Use of ‘covenant’ probably refers to the arrangement proposed to Hamor. A variant, בקטעותון, has a similar meaning, as it often occurs with ברית (DSA, 772). However, it may represent a different interpretative tradition, namely ‘cut off’, referring to the circumcision of the Shechemites related in Gen. 34. Indeed, כרת is the verb employed where the performance of circumcision is mentioned (Exod. 4.25). A third tradition exists: one manuscript has במעקריון, which may denote ‘their annihilation’ (the usual meaning of עק"ר is ‘uproot’; see Florentin, 2000–2001, 189–202).

7 אדיר *ādār*] MT אדיר. Samaritan exegesis attributes אדיר to הד"ר ‘splendour’, rendered in ST משבח ‘splendid’ (var. חסין). Accordingly, Jacob praises their deeds, denigrated according to MT אדיר ‘cursed’.

וחברתם *wābārātīmma* [חב"ר] MT ועברתם. The merger of the gutturals links עברתם, initially ‘their wrath’, with חברתם ‘their company’. Accordingly, ST renders it

and ודביתון (var. וחברתון), and SAV وصحبتهما (dual), all denoting ‘company’. Thus, SP continues the preceding verse, which describes the brothers as a group of people: ‘council, assembly’.

9 **וכלביא** *wkallibyā* F *libyā* [לְבִיָּא *] MT **וכלביא** F. MT **וכלביא** is considered a feminine noun without the feminine marker (i.e., epicene: GKC §122c). According to Ben-Hayyim, the feminine **לביא** is an innovation of MH, with which SP is strongly linked (*GSH* §4.5.2, n. 60).

10 **דגליו** *dēgālō* ‘his troops’] MT **רגליו** ‘his feet’. The metaphorical MT **ומתקק מבין רגליו** ‘the ruler’s staff from between his feet’ describes the majesty of Judah, less than acceptable to the historic rivals of Judea. SP limits the extent of Judah’s dominion to ‘his own troops’. ST accordingly renders the word **סדריו** (var. **טכסיו**) (*DSA*, 311, 570). For **דגל** as a military unit see e.g., Num. 1.52; 2.25, etc.

שלה PROP N?] MT **שילה** (*ketiv*), **שילו** (*qere*). The MT *qere* **שילה** *ketiv* **שילו** has been a *crux interpretum* for ages. Jewish Targumim interpreted it as a reference to Messiah, supposed to be a descendant of David, the descendant of Judah, and Jewish medieval exegetes tend to adopt this view. This is incompatible with the Samaritan attitude towards David, the king who established Jerusalem as the centre of the land. SP is pronounced therefore *šilā*, and considered the proper name of Judah’s eldest son (Gen. 38.5, 11, etc.). Amazingly, AS renders it as سليمان ‘Solomon’.

יקהתו *yīqqātu* ת"ק *nif* IMPF 3PLSG] MT **יקהת** N ‘obedience’? Though incongruent with the plural עמים, MT **יקהת** is rendered by Onqelos as a verb in the plural: **וליה ישתמעון עממיה** ‘nations will obey him’ (likewise other Targumim, albeit with different wording). SP goes in the same direction, putting the verb in the plural, rendered by ST as **ידברון** (var. **יתנגדון**) ‘will follow’, which corresponds with the position AS takes: **تتقاد**. AS has **יגתמע** ‘will assemble’, in accordance with the Aramaic column of our manuscript, with **יתכנשון**, probably considered a derivative of **קו"ה**. For the etymology of **ת"ק** see Schorch 1997, 76–84.

11 אסורי *āsūri* PT PASS] MT אסרי PT ACT ‘binding’. As against MT אסרי, which describes the abundance Judah enjoys among prosperous vineyards, not hesitating to bind his ass to a vine, SP promotes the idea that Judah is vainly tied up to Jerusalem (see below).

לגפן *algāfān* PROP N] MT לִגְפָן N DEF. SP resorts to the derogatory epithet of Jerusalem *Gafna* (DSA, 156).

עירו *īru*] MT עירה (*ketiv*), עירו (*qere*) ‘his foal’. MT’s uncommon vocalisation עירו (for expected עירו*) determined its understanding as both ‘foal’ and ‘city’. The former is the rendering of LXX τὸν πῶλον, Vulgate *pullum*, and Peshitta עילא. Onqelos, perhaps on homiletic grounds, adopts the latter, לקרתיה, referring to Jerusalem. This is also the position of SP, albeit on completely different grounds. ST renders it as קרתיה, which functions in apposition to גפן. SAV, however, has عيره ‘his foal’.

ולשריקה *walšēriqa*] MT ולשרקה ‘to the choice vine’. Judging from ST ולריקנו (var. ולריקנו), it is clear that ‘emptiness’ is meant. Apparently, the Samaritan tradition considers the word a compound consisting of the conjunction -ו-, the preposition -ל-, and the relative particle -ש-, all prefixed to ריקה ‘emptiness’ (see Ben-Hayyim in *LOT* II, 598, note). Alternatively, one may attribute the translation to a homiletic perception of the word, which, reminiscent of the old ש, attributed the word to Aramaic סרק ‘empty, valueless’ (cf. סרקין in Targ. Jdg 9.4). The same relic occurs in the ST translation of תשטה (Num. 5.12) as תסטי (var. תסתטי).

בני איתנו *bēni itānu*] MT בְּנֵי אֶתָנּוּ ‘his ass’s colt’. Completely different from MT בְּנֵי אֶתָנּוּ ‘the colt of his she-ass’, SP hints at David, the descendant of Judah, with terms of rebuke reminiscent of ראשית אוני, previously addressed to Reuben (v. 3).

12 הכלילו *iklilu* חכל"ל PF 3PL/N] MT חִכְלִילִי ADJ. In accordance with SP’s tendency to defame Judah, or at least to limit his praise in Jacob’s ‘blessing’, the verse opens with a verb which the ST renders עכירן, a passive participle denoting ‘turbid’. MS A reads אתלפס, the Latin loanword *lippus* ‘having inflamed eyes’ (Kohn 1865, 170). The latter is employed in the same manuscript in the case of Noah: ואתלפס נח מן חמרה (Gen. 9.24). MT Prov. 23.29–30 mentions turbidity of the eyes in connection with drunkenness: לְמִי חִכְלִלוֹת

עֵינָיִם: לְמֵאחֲרֵי עַל־הַיֵּין rendered by Jerome as *cui suffusio oculorum nonne his qui morantur in vino*.

14 גִּרָם *gīrām* N PL גִּרָ*] MT גִּרָם ‘bone’. SP preserves a tradition expressed in the Jewish Midrash as well: יששכר חמור לגרים (Gen. Rab. §98.15).

הַמִּשְׁפָּחָה *ammašfātām*] MT הַמִּשְׁפָּחָה. Only one additional manuscript has this spelling, with an unpronounced ח (von Gall, *ad loc.*; Schorch 2021, *ad loc.*). However, ST derives the word from משפחה ‘family’ and renders it accordingly: כַּרְנִיָּה ‘families’ (var. לְשׁוֹנֵי ‘tongues’, i.e., nations, cf. Gen. 10.20).

17 שַׁפְּפוֹן *šāfāfon*] MT שַׁפְּפוֹן. According to MT, שַׁפְּפוֹן is a sort of snake (*HALOT* s.v.), equivalent to the preceding נָחָשׁ, the two phrases forming a poetic parallelism. Judging from the ST rendering מַכְמֵן (var. מַלְשֵׁם), SP regards the second sequence as a circumstantial clause related to נָחָשׁ: ‘laying in ambush on the path’ (see LXX, *ad loc.*). For the meaning ‘low’ of שַׁפְּפוֹן see DSA, 923. See also ↓ Num. 23.3.

וַיִּפֹּל *wyabbal hif*] MT וַיִּפֹּל *qal* ‘falls’. In MT, the subject of the intransitive וַיִּפֹּל is the rider. Putting the verb in the causative *hif’il*, SP continues the preceding verse, making the serpent the subject of the phrase.

19 יַגְדִּינֻ *yaggīdinu* גִּד/גִּד"ד *hif*] MT גִּד/גִּד"ד *qal*. Both spelling and pronunciation attribute the verb to the *hif’il* of גִּד"ד ‘tell’, whence the connotation ‘tidings’. Apparently, the perception of גִּד as ‘novelty’ (cf. جديد) contributes to this interpretation. Accordingly, the phrase is rendered in ST as גִּד בַּסּוּר יִבְסְרָנָה וְהוּא יִבְסֵר עֲקֵב, obviously a homily on Gad’s name, which also denotes ‘omen’ (↓ Gen. 30.11). The later manuscript of ST, MS A, has שׂוֹר יִשְׁוֹרָנָה, based on the understanding of גִּד"ד as ‘weaving’; cf. גִּדֵּי מַגְבָּעָה for ‘the lace of the headbands’ (Exod. 39.28). To be sure, SAV renders the entire phrase in agreement with the Jewish perception, كردوس يتكردس وهو يتكردس الساقاة, probably borrowed from Saadia’s Tafsir.

20 מַאֲשֵׁר *māšar* INTERROG מה + PROP N] MT מֵאֲשֵׁר PREP + מֵן PROP N. The pronunciation reflects the initial interrogative מה, with the function of an interjection of amazement: ‘how!’ (cf. Num. 24.7, 22; see GSH §6.3.15). AS renders it as the exclamatory اِنَّ, while AH

ignores it altogether with אשר, which may be interpreted as exclamatory, too. As for ST מן, it is apparently a secondary Aramaic form of מה (DSA, 476) and has no connection with the preposition מ- in MT מאשר ‘out of Asher’.

שמן *šāmān* N M [שמן*] MT שמנה ADJ F. In contrast with MT שמנה, which provides an incongruous description of the noun לחמן, ST has a nominal phrase, in which oil symbolises richness. This is in harmony with וטבל בשמן רגלו (Deut. 33.24), pronounced *afšāmān* (the adjective שמן is pronounced *šammān* in Exod. 29.23, etc.).

מעודני *miyyūdāni* PREP + מ N] MT מעדני N. The construction, different from the MT *maqṭal* pattern of מעדני, presupposes עדן, in the sense of ‘delight’, as found in the liturgy: תהומה עדן לעולם ‘the space of Sabbath is a delight to the world’ (LOT IIIb, 68). Some ST manuscripts separate the prefixed PREP מ-, e.g., MS C (Nabluṣ 6) מן עדני (var. מן תעתידי, מן תעתידי). See LOT IIIa:35.

21 שופר *šūfār*] MT שפר ‘goodly, lovely’. In principle, SP שופר barely differs from MT שפר. It appears that its middle radical פ influenced the preceding vowel, which shifted to *u* (Tal 2013, §2.6.2.3), resulting in resemblance to the noun שופר ‘trumpet’. This gave rise to a homiletic interpretation, based on the role of the trumpet in marking the process of redemption of land and slaves (Lev. 25.9–13), rendered in ST as פרקן ‘redemption’. Cf. Gen. Rab. 98.21: אמרי שופר.

22 בני צעירי *bēni šīrī*] MT בנות צעירה ‘(his) branches run (over the wall)’. The SP reading, supported by ST ברי זעורי and by SAV ابني صغيري, is related to LXX υἱός μου νεώτατος ‘my youngest son’, rather than to MT בנות צעירה.

23 ויריבהו *wyārībēu* רי"ב *hif* IMPF 3PL + PRON 3MSG] MT ורב"ב *qal*? ‘they shot at him’. SP’s reading, derived from רי"ב ‘quarrel’, is clearer than MT ורב"ב, which is of dubious descent. The 3MSG pronominal suffix assimilates the verb to the other verbs in the verse, וימררהו and וישטמו.

חצים *iṣṣām* = MT חצים ‘arrows’. In translation we disregard the rendering פלגים ‘dissension, conflict’, shared by all ST manuscripts and by Onqelos פלגותיה, in favour of גרים ‘arrows’ in

the 14th-century glossary Hammeliṣ (also attested by a later hand between the lines of MS M of ST). SAV too, has سهام, PL of سهم ‘arrow’.

24 מִשָּׁם *miššam*] MT מִשָּׁם ‘from there’. The SP pronunciation intends to establish a parallel with the preceding מִיָּד, in contrast with MT מִשָּׁם (whose pronunciation in SH would be *miššamma*). The ST manuscripts are divided with respect to the word. MSS A, V, C, and E render it in accordance with its pronunciation, while the rest, B, M, and J, have מִתֵּמֶן ‘from there’, in line with MT (see §3.3 and fn. 45).

26 בִּרְכַּת (twice) *bārākāt* PL ≈ MT בִּרְכַּת (PHON). The feminine affix -āt is classified in the preceding verse as singular, since as a rule it represents the singular. In the present case, however, the plural is contextually required, considering the plural verb גִּבְרוּ (see §4.2.1.4 and *GSH* §1.5.2.5). We have translated the word accordingly (*contra* the singular SAV تَرَكَة, followed by the late MS A of ST בְּרוּךְ, both due to attraction to v. 25).

הָרִי *āri* SG] MT הָרִי PL ‘my parents’. In view of the parallel singular גִּבְעַת עֵלָם (*q.v.*), the SP reading is also to be considered singular, referring to Mount Gerizim. Obviously, SP creates a link between Joseph, father of the Samaritans, and the sacred mountain (LXX ὄρεών ‘mountain’), similar to Moses’s blessing of Joseph in Deut. 33.15 (*q.v.*). Both verses have גִּבְעַת עֵלָם in the singular as an epithet for the holy site. ST is divided with respect to the meaning of הָרִי. Some manuscripts render the word as טוֹרִי (var. טְבֵרָה) ‘my mountain’, others as בְּטוֹנִי ‘my conception’, in line with MT הָרִי (see Schorch 2004).

גִּבְעַת עֵלָם *gābāt ūlām* SG] MT גִּבְעַת עֵלָם PL. Tibat Marqe mentions גִּבְעַת עֵלָם among the thirteen epithets of Mount Gerizim (TM II, § 50, 149).

לְרֹאשׁ *larrēʾoš* N ABS DEF] MT לְרֹאשׁ N CSTR INDEF. Unlike MT’s indefinite noun in לְרֹאשׁ, SP is definite (double *r*; see however *GSH* §6.3.1), making the word an appositive to the following Joseph: ‘to the head, i.e., Joseph’. This seems to be a relatively late interpretation represented mostly in SAV, which regards the word as definite, للرئيس, indicating its metaphorical position: ‘the leader’. At any rate, all ST manuscripts (save the late MS A, with לְרִישָׁה) display an indefinite noun in the construct state, לְרִישׁ, like MT (see, in detail, Florentin 2018).

ולקדקד *wlaqqādqād* N ABS DEF] MT **וּלְקַדְקַד** N CSTR INDEF. The word is treated here as a metaphor for ‘leader’ (DSA, 758; see the previous comment).

Genesis 50

3 מצרימה *miṣrīma*] MT **מִצְרַיִם** – DIREC *he* (¶ Gen. 15.5 and fn. 2). Though the locative form occurs in very few manuscripts (von Gall, *ad loc.*; Schorch 2021, *ad loc.*), it is well rooted in pronunciation. It probably intends to change the subject, i.e., the reference is not to the Egyptians’ mourning; it was the brothers who mourned in Egypt. In any case, ST renders unanimously **מצראי** ‘the Egyptians’, in line with MT **מִצְרַיִם**. As for SAV, AH **אלמצריון** goes with ST, but AS **במצר** ‘in Egypt’ agrees with the pronunciation.

5 כרתי *kārātti* [כר"ת MT **כָּרִיתִי**. While MT **כָּרִיתִי** speaks about digging a grave in the ground (כר"י means ‘dig’ [Gen. 26.25]), for SP the burial place is a family cave cut (כר"ת) into the stone of the hill area. This is in perfect harmony with the story of the Cave of Machpelah (Gen. 23), as recounted in Gen. 49.29–32.

כאשר השביעני] MT *minus*. SP refers to Gen. 49.29 and to the following verse.

14 קברו *qābāru* PF 3MPL] MT **קָבְרוּ** INF +3MSG ‘(after) burying (his father)’. The form *qābāru* is grammatically ambiguous. Apart from expressing the 3MPL of the perfect tense, it may also be parsed as the infinitive with a pronominal suffix (LOT IV, 242), just as the MT vocalisation represents it. Indeed, this is how MS A of ST renders: **מקבר**. However, the rest of the ST manuscripts prefer the first alternative, taking **קברו** as a finite verb, **בתר קברו ית**, **אביו**, with MSS C and V adding the relative pronoun in order to avoid an asyndetic clause, **בתר דקברו ית אבוה**. Thus, the act of burial is attributed to all the brothers and not to Joseph alone.

19 התחת *ā'tāt* = MT **הַתַּחַת**. Initially, the pronunciation represented the preposition **תחת** with the prefixed interrogative *he*. However, it is rendered as such only by the early ST MS J: **החליפת אלהים** ‘am I in God’s stead’. All other manuscripts, early and late, render it as **דחול** ‘fearing’ (var. **דחל**), apparently because of the perception of its belonging to **חתת** ‘fear’

pronounced *ātāt*; cf. Gen. 35.5, where the word occurs in proximity to אֱלֹהִים. SAV follows this path: اخايت (AH), خائف (AS).

Exodus 1

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים MT [ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב: איש וביתו באו 1 מִצְרַיִם. The two versions differ with respect to verse division: SP positions יעקב at the end of the first hemistich (via the disjunctive *nagad*), while MT marks מִצְרַיִם with the disjunctive *ʾatnah* (thus: ‘And these are the names of the sons of Israel, who came into Egypt, every man and his household came with Jacob’).

5 ויהיו PL] MT ויהי SG. The SP verb is congruent in number with its subject (see §2.2.2.1).

7 אתם *ētimma* PREP ‘with, from’] MT אתם NOTA ACC. MT has the *nota accusativi* את, which with the intransitive *nifʿal* verb וּתְמָלֵא creates somewhat awkward syntax. Note that the preposition את also means מִן ‘from’ (↓ Gen. 4.1). Following this reading, ST renders the word מנון (= Onqelos). The verb מלא is followed by את ‘from’ in Exod. 8.17 as well.

10 תקראנו *tigrānnu* IMPF 3FSG + PRON 1PL] MT תִּקְרָאנָה IMPF 3FPL/IMPF 3FSG + PARAG *nun* ‘befall’. SP with its pronominal suffix avoids the vague MT form. LXX, Vulgate, Peshitta, and Onqelos follow suit.

11 מסכנת *maskēnat* SG] MT מִסְכְּנוֹת PL. Our translation ‘dwelling’ is based on the probably relatively late Samaritan exegesis as reflected in ST שכונן, שכונן (ש/סכ"ן) and SAV مسكونه.

14 בחימר *bīmār* ≈ MT בְּחֶמֶר. SP does not distinguish between the equivalents to MT חֶמֶר ‘clay’ and חֶמֶר ‘tar’, both translated in ST as טיאם/ן ‘clay, mortar’ (see DSA, טים).

עבדו *abbēdu pi* PASS (GSH §2.10.9)] MT עֲבָדוּ *qal*. SP emphasises the slavery of the Israelites. The passive verb harmonises with ויעבדו (*hif*) in v. 13; cf. the reading in Gen. 15.14.

19 המלדות *amyallēdot* PL] MT הַמִּלֻּדֹת SG. The SP plural המלדות follows all the occurrences of the word in vv. 15–21, though in this case the plural form produces atypical incongruence with the preceding singular תבוא.

20 וירבו PL] MT וַיִּרְבּוּ SG. SP harmonises with the following ויעצמו as well as with v. 7: וירבו. ויעצמו במאד מאד.

22 לעברים] MT *minus*. SP specifies the indirect object of the verb.

תשליכון IMPF] MT תשליכֶהוּ IMPF + PRON 3MSG –PARAG *nun* ‘you shall cast him’. SP avoids the repetition of the object ‘every son’ embedded in the pronominal suffix.

Exodus 2

3 הצפנהו *āsfīnēu*] MT הִצְפִּינֵהוּ. The SP suffix agrees with וְהִצְפִּנָהוּ in the preceding verse. For the pronominal suffix cf. comment at Gen. 27.27.

4 לדעת MT לִדְעָה. SP displays the standard infinitive for I-*yod qal* verbs, while MT exhibits a rare form of יד"ע, occurring only here. See §2.2.2.1.

6 ותפתחה ותראה MT וְתִפְתָּח וְתִרְאֶהוּ ‘and she opened and saw him’. The syntactic structure of SP is more standard in two respects: first, it presents the object of the verb ותפתחה (the ark), as opposed to MT וְתִפְתָּח, which ignores the object; second, it omits the pronominal object in the verb ותראה, avoiding the double indication of the object in MT וְתִרְאֶהוּ אֶת־הַלֵּל (cf. comment at Exod. 1.22).

7 מינקת *mīnqot* N *maqталut* (GSH §4.2.3.11) MT מִיִּנְקָה *hif* PT ‘nurse’. As pronounced, the SP word seems to be an abstract noun, which disturbs the syntactic flow of the sentence. We have therefore opted in translation for a rendering in agreement with ST מינקה, i.e., the feminine *hif'il* participle, supported by the SAV II-form 3FSG مَرْضَعَةٌ ‘nursing (woman)’.

9 הלכי *ālīki* EXCLAM *ā-* + *-l* + PRON 2FSG/EXCLAM *ā-* + יל"ך *qal* IMV FSG] MT הִילִיכִי *hif* IMV FSG. The SP and MT forms are both uncommon. Both traditions, as reflected in the Targumim, consider the form an imperative, rendered by ST as הלכי, and by SAV as تسلمي (AH) and اذهبي (AS), all imperatives. This rendering corresponds to the Jewish Targumim הלכי, אובילי, etc. One ST witness, MS (V), however, renders the word הֵא לִיך ‘behold, what is yours’, with the interjection הֵא followed by the preposition לִ- to which the 2FSG pronominal suffix is affixed. This corresponds to the actual pronunciation (*LOT* IV, p. 147). Incidentally, this is also the reading of Peshitta הֵא לִכִּי, as well as that underlying the Babylonian Talmud dictum הֵא לִיך ‘this is yours’, which refers to our passage (R. Hama b. Hanina, b. Sota 12b).

10 הנער MT הַנֶּעָר. SP harmonises with v. 6.

20 ואיה wayye INTERROG] MT ואי INTERROG + PRON 3MSG ‘where is he’. As in Gen. 3.9 (איכה), SP avoids the pronominal suffix of the interrogative ואיה. However, ‘where’ alone in the context of the verse creates vague phraseology, and indeed, ST renders it ואהנו ‘and where is he?’ For the possibility that wayye includes the Aramaic 3MSG pronominal suffix -e, see *GSH* §3.2.3.5.

21 **ויאל** *wyāʿal* או"ל *hif]* MT ויִּזְעַל *hif*. SP ויאל *wyāʿal* may represent a blend of ויאל and ויחל. Our translation 'began' follows ST ואתרשי. See comments at Gen. 8.10; 13.12, 18.

[לאשה MT *minus*. SP לאשה ...ויתן follows the regular structure: 'A gave (or: took) B (a woman) to wife' (cf. Gen. 12.19; 16.3; 25.20, etc.).

23 **וַיִּזְעַק** MT [זע"ק וַיִּזְעַקוּ] SP harmonises with the noun **זַעֲקָתָם**, which occurs in the same context in 3.7. Note that **זע"ק** does not occur in SP (in Gen. 18.20 **זַעֲקָתָם** parallels MT **וַיִּזְעַקוּ**).

24 נקאתם *neqāttimma* [נק"ט] MT נִקְטָתֶם. The SP noun is *nēlqā* (< **niq'a*), while the MT noun is נִקְטָה*. As to the difference between the two roots, cf. זוּעָה in Deut. 28.25.

Exodus 3

4 אלהים] MT יהוה. SP harmonises with אלהים in the same verse.

6 אבותיך PL] MT אֲבֹתֶיךָ SG. SP is in line with the rest of the verse, which mentions the three patriarchs.

14 אל בני MT לבני. SP harmonises with the following verse.

15 [דוד] MT ו-ג. The locution דוד דוד, without conjunctive ו- (also MT Exod. 17.16), does not occur in SP.

16 בני] MT *minus*. SP harmonises with Exod. 4.29.

18 **נקרא** *niqqāra* א [קר"א MT נִקְרָה קר"י 'has met with us'. SP harmonises with Deut. 28.10: כִּי שֵׁם יְהוָה נִקְרָא עֲלֶיךָ 'the name of LORD is called upon you'. Accordingly, ST renders the verb מתקרי (var. אזדעק).

21 **רקים** *riqam* PL] MT **רִיקָם** ADV. While **רִיקָם** is an adverb, *riqam* is the plural form of the adjective **ריק** (*GSH* §4.3), functioning as an adverb. ST presents the adjective **ריקנין**, SAV the adverb **صفرا**.

22 **ושאל איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה** MT **וְשָׁאַל אִישׁ מֵאֶת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֶת רֵעוּתָהּ**. SP harmonises with Exod. 11.2.

Exodus 4

9 **יהיו** IMPF] MT **וְהָיוּ** CONSEC PF. SP **יהיו** prevents the repetition of the verb **והיו** in the same sentence: **והיו המים אשר תקח מן היאר יהיו לדם ביבשת**. The form **והיו** serves as a *casus pendens* of the following discourse, very much like v. 16: **והיה הוא יהיה לך לפה**. Note also that **והיו** *wāyyu* in SP can be parsed as an infinitive (not only as the finite perfect verb). In this case, the verse means: ‘and the water which you take out of the river shall **indeed** become blood upon the dry land’.

11 **שׁים** MT **שׁוֹׁם**. The relatively rare forms of **שׁוֹׁם** do not exist in SH (cf. **שׁים** versus **שׁוֹם** in Deut. 17.15). ↓ Gen. 45.7

18 **יתרו** MT **יִתְרֹ**. SP avoids the variant name **יתר** on harmonising grounds. Avoidance of confusion with other persons bearing this name (Judg. 8.20; 1 Kgs 2.5, 22, etc.) arguably also played a role in this choice.

19 **מצרימה** MT **מִצְרַיִם** – DIRECT *he* (↓ Gen. 15.5 and fn. 2). SP **שוב מצרימה** is in line with v. 21 **לשוב מצרימה**.

21 **אחזיק** *āzzāq pi/hif*] MT **אֶחָזֵק** *pi*. Due to the loss of gutturals (*GSH* §1.1.8) and the neutralisation of the vowels *i* and *e* in post-tonic closed syllables (*GSH* §1.2.2), it is difficult in SH to distinguish between the parallels to MT *piʿel* **אֶחָזֵק** and *hifʿil* **אֶחָזֵק**. Even the vowel contrast between *hifʿil* *i* and *piʿel* *e* is not stable (*GSH* §§2.2.1.2.2–4; 2.11.5). Moreover, in Biblical Hebrew **החזיק** means not only ‘hold’, but also ‘strengthen’. Accordingly, ST renders the word as **תקף** ‘strengthen’. Thus, if there is any difference at all between the two versions, it is in structure (i.e., using two different stems), not meaning.

24 **המיתו** *āmitu* MT **הִמִּיתוּ** *hif* INF + PRON = MT **הִמִּיתוּ**. The SP pronunciation reflects the same meaning of the word as in MT, i.e., ‘to kill him’, which is confirmed by the rendering

למקטלה of several ST manuscripts. Later the attitude changed and Samaritan exegesis attributed the word to המ"י (which has the same meaning as standard המ"ם, i.e., 'to stun') in order to exclude the interpretation that God intended to kill his messenger Moses. Accordingly, a late ST manuscript renders the Hebrew infinitive המיתו by למעצמתה 'pressure' (see DSA, עצם, 654). In an ancient manuscript, a second hand wrote למרתתנה 'to frighten him' (see in detail, LOT IV:309–10). Note that in Exod. 23.27 the opposite case exists: the verb וְהָמַתִּי 'I will stun' in MT is interpreted by the Samaritans as וְהָמַתִּי 'I will kill'.

25 *binna* N *ban*] MT בְּנָה 'her son'. Samaritan tradition is variegated with regard to the whole passage. The idea that a woman might perform circumcision is alien to the community, as the pronunciation *wtiqqa šibbūrā šār wtikrāt it* 'arillāt *binna* suggests. Consequently, the basic elements of the phrase are interpreted in various ways in the Aramaic and Arabic translations. The mainstream, as reflected in most ST manuscripts (B, C, E, J, and M), renders צר *šār* as נאר (N) 'enlightenment, insight': Sipporah was enlightened. However, a late hand in the margin of one manuscript (M) takes צר as 'distress' (cf. צרה), and offers עיוק, with which the later SAV ضائقة of Abu Sa'id agrees, as do several entries in Hammeliš: עיוק, ארצים, עקה (573–74). This may imply that Sipporah was in despair when she performed the act. On the other hand, the later manuscript A leaves צר 'flint' as is, which corresponds to other annotations in the margins of MS M: צנם, טינר. A different understanding is found in Ab Hisda's SAV ماضي'a, i.e., 'a sword' (Kazimirski 1860, 1121), in agreement with interlinear קטועי 'cutting instrument' in MS M. This seems to be the plain interpretation of the word.

The object being cut, בנה *binna*, is also a matter of dispute. The pronunciation *binna*, rendered בנואה (MSS A, B, E, M, N; DSA, 135), may derive from the root בנ"ן, whose meaning is 'strength, insolence' (DSA, 105). It expresses the idea that Sipporah cut off, i.e., abandoned, her insolence (for ערלה as metaphor for stubbornness, see Deut. 10.16 ומלתם את ערלת לבבכם; thus SAV تبنيها). Yet, בנ"ן may be a cognate of בי"ן 'understand'. Based probably on this assumption, the 12th-century Samaritan sage Munajja b. Šadaqa Abū l-Faraj understood the verse as '(Šibbura) cut off the (metaphorical) foreskin of her understanding'

(see a detailed discussion in *GSH*, 15). We believe, however, that *binna* in the sense of ‘understanding’ should be interpreted ‘place of understanding’, i.e. the heart. We base our assumption on the secondary meaning ‘heart’ of the words סוד ‘secret’ and רז ‘secret’ in SA, e.g., ואני אקשה את לב פרעה vs ואנא איטם ית סוד פרעה, (Exod. 7.3); וכל יצר מחשבות לבו רק רע vs וכל רזענין סודה לחוד ביש; ‘and that every intent of the thoughts of his heart was only evil’ (Gen. 6.5).

28 *šallāʿēu* MT שלחו *šābēʿu* SP is in line with צוהו *šābēʿu* in the same verse. For the object pronoun, cf. the comment at Gen. 27.27.

Exodus 5

5 *qal* MT עם ‘the people (of the land are now many)’. SP is in line with בני *qal* ‘were urgent’. The different meaning of אצוים is reflected also in the context of SP, אצוים בעם. ST renders the word as עצימן, derived from עצם ‘pressure’ (*DSA*, 654). As a matter of fact, אצ is unattested elsewhere in Hebrew. A cognate of this root is the Aramaic אצ, which also denotes ‘pressure’ (*DSA*, I, 653).

13 *qal* MT או"ן אצוים *qal* ‘were urgent’. The different meaning of אצוים is reflected also in the context of SP, אצוים בעם. ST renders the word as עצימן, derived from עצם ‘pressure’ (*DSA*, 654). As a matter of fact, אצ is unattested elsewhere in Hebrew. A cognate of this root is the Aramaic אצ, which also denotes ‘pressure’ (*DSA*, I, 653).

14 *wyakku hif* MT ויכו *hof* ‘were beaten’. The SP verb is active (the Samaritan passive form contains—against the rule!—an *u* vowel, e.g., *ammukkā* ‘who was slain’, Num. 25.14). Accordingly, the officers were those who were beating the people. Indeed, several ST manuscripts render the word with explicitly active verbs, e.g., אלקו (לכ"י) ומחו (מח"י). On the other hand, other manuscripts have ולקו, which is probably intransitive, in accordance with MT (the reading אלקו may well be passive too, derived from *ואתלקו). See מכים, pronounced *makkām* (v. 16 below).

16 *makkām hif* PT MT מכים *hof* PT ‘are beaten’. See above. Note that ST renders the word using only passive forms: מעיבים ‘convicted, condemned’ (*DSA*, 250), קטילים, לקים/.

עמד *immāk* PREP MT עמך N ‘your people’. While ST עמד is ambiguous, MS A’s rendering עלך (PREP על) is clearly in line with the pronunciation *immāk*.

20 MT *minus*. SP is in agreement with פני פרעה (Exod. 10.11). **פני**

Exodus 6

2 MT [יהוה] אֱלֹהִים. SP is in line with the common string אל משה וידבר יהוה אל (cf., e.g., vv. 10, 13, 28; Exod. 7.8, 14 [SP; MT ויאמר]; 13.1; 14.1; 16.11; Lev. 4.1; 5.14; Num. 1.1, 48; 3.5; Deut. 32.48, etc.). MT אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה occurs only here.

6 MT [ובמשפטים] וּבְשִׁפְטִים. The noun שפטים occurs in SP only in the locution עשה שפטים ‘execute judgments’ (Exod. 12.12; Num. 33.4).

20 MT *minus*. SP harmonises with Num. 26.59. **ואת מרים אחותם**

27 MT [ממצרים] מִמִּצְרַיִם. SP harmonises with the preceding verse. **מארץ מצרים**

30 MT [ישמעני] יִשְׁמַע אֵלַי. SP harmonises with v. 12. **ישמעני**

Exodus 7

5 MT *minus*. SP harmonises with כל מצרים וידעו כל מצרים (Exod. 14.18). **כל**

18a–18c MT *minus*. The addition in SP repeats the preceding three verses. **הואר ... מן היאר**

22 MT [בלטייהם] בְּלִטְיָהֶם. SP is in agreement with v. 11. **בלהטיהם**

29a–29d MT *minus*. The addition in SP repeats the preceding four verses. **העפרדעים ... יעלו**

Exodus 8

3 MT [חרטמי מצרים בלהטיהם] הַחֲרָטְמִים בְּלִטְיָהֶם ‘the magicians [did the same] with their enchantments’. SP harmonises with 7.22. **חרטמי מצרים בלהטיהם**

5 MT *minus*. SP harmonises with v. 7. **ומעבדיך ומעמך**

17 MT [משלח] מִשְׁלַח 2° *amšalla pi* \approx *hif*. The rare *hif* of שלח does not occur in SP (cf. Lev. 26.22). **משלח**

MT [הערב... הערב] הָעֶרֶב... הָעֶרֶב ‘the swarms... swarms’. The SP pronunciation *‘ārāb* is that of both ערב and עֹרֵב ‘raven’ (Gen. 8.7), rendered in ST equally as **הערב**. It

appears that what is interpreted by the Jewish tradition as the plague of swarms is understood by the Samaritans as an invasion of ravens. Note that SAV distinguishes between الخليط ‘the mixture (of peoples?)’ in our case and الغراب ‘the raven’ in Gen. 8.7. See TM, 78 (33a), n. 5; DSA, ערב II, 661.

19a–19d [ויבא משה... האות הזה] MT *minus*. The addition in SP is a repetition of the preceding four verses.

20 [בכל] MT וּבְכָל + ו. Note that the differences בשחח/תשחח and בכל/ובכל change the whole syntactic structure of the sentence, which in MT is וַיָּבֹא עָרֹב כָּבֵד בֵּיתָהּ פָּרְעֹה וּבֵית עֲבָדָיו וּבְכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁחַח הָאָרֶץ מִפְּנֵי הָעָרֹב ‘There came great swarms of flies into the house of Pharaoh and into his servants’ houses. Throughout all the land of Egypt the land was ruined by the swarms of flies’.

27 *wyīsar hif* = MT וַיִּסַּר *hif/qal*. SP unequivocally represents a causative action, while MT is formally ambiguous, as וַיִּסַּר may reflect either *hif* (cf. Gen 8.11 with a direct object) or *qal*, which denotes intransitivity, i.e., the ‘the raven went away’ (see e.g., Ibn Ezra, *ad loc.*). Interestingly enough, some ST manuscripts render the verb as transitive ואסטה with God as subject, while others are utterly intransitive, with וסטה. SAV prefers the first alternative: وازال.

Exodus 9

1 [ואמרת] MT וְדִבַּרְתָּ ‘speak’. SP harmonises with v. 13.

4 *wāfla* והפלא ≈ פל"י וְהִפְלִיָּה MT. SP פל"א and MT פל"י are mere byforms (see BDB and HALOT, *ad loc.*), both denoting ‘separation’. Cf. ST יפרש and SAV يميز.

5a–[5e] [ויבא משה... הזה בארץ] MT *minus*. SP repeats the preceding five verses.

16 [הראתך] MT הִרְאִיתְךָ INF. The perfect tense in SP makes little sense, as the context demands an infinitive, which is how it is indeed rendered in both ST אזהותך (var. מחזינך, etc.) and SAV ارشادك. The SP reading is obviously influenced by the preceding העמדתך.

19a–19g [ויבא משה... הברד ומתו] MT *minus*. SP repeats the preceding six verses.

31 *nāku qal* 3PL] MT *pu* 3FSG. SP is congruent with the plural subject and harmonises with v. 32. For the form, see *GSH* §§2.5.3; 2.10.3.

34 *הברד והמטר*] MT *המטר והברד*. SP harmonises with the preceding verse.

Exodus 10

2a–2d *אלהיכם... היום הזה*] MT *minus*. SP repeats the following four verses.

3 *lānot qal*] MT *nif*. The unusual SP *qal* pronunciation is disregarded by most manuscripts of ST, which render it למתכנעה ‘to humble oneself’ (see BDB, ענה III), in agreement with the Jewish Targumim. This may attest to a common *Vorlage*. Only one manuscript (the late A) has לאגבותה ‘to respond (to my demand)’ (cf. SAV *الاجابة من*).

5 *עשב הארץ ואת כל פרי*] MT *minus*. SP harmonises with v. 15.

8 *wyīšab hif*] MT *hof*. SP probably harmonises with the following active verb *ויאמר*, whose subject is Pharaoh. ST renders the verb as active, e.g., *וחרזר*, with the exception of the Aramaic column of MS C (Nablus 6), which takes the verb as passive *ואתעזר*.

11 *ויגרשו* PL] MT *ויגרש* SG. The SG form in MT has attracted the attention of interpreters throughout the generations. Since it is not plausible that the agent of the expulsion was Pharaoh, who is mentioned in the same sentence, the verb was interpreted as impersonal and translated ‘and they were driven’. SP removes the difficulty by using the plural, which is more commonly denotes impersonal semantics.

12 *פרי העץ*] MT *minus*. SP is in line with v. 5.

13 *ידו*] MT *מטהו* ‘his rod’. SP harmonises with the preceding verse.

Exodus 11

2 *ושמלות*] MT *minus*. SP harmonises with Exod. 3.22.

Exodus 13

6 [ששת MT שבעת SP reflects the separation between חג הפסח ‘Passover’ and חג המצות ‘the Feast of Unleavened Bread’, the latter of which is celebrated on the seventh day (cf. Deut. 16.8).

15 [אדם בבני MT בְּנֵי ‘(all the first-born of) my sons’. SP harmonises with v. 13.

16 [והיו לך MT וְהָיָה SP harmonises with v. 9.

20 [אשר MT *minus*. SP harmonises with Num. 33.6.

22 ימוש *yēmoš* ≈ MT יִמָּוֶשׁ. While the MT imperfect forms of this verb fluctuate between II-*waw* and II-*yod*, e.g., יָמוּשׁ (Josh. 1.8) vs יִמָּוֶשׁ (Isa. 46.7), SH recognises the II-*waw* ימוש alone, which occurs only here and in Exod. 33.11.

Exodus 14

3 סגר *səgar* PT PASS] MT סָגַר PF ‘the [wilderness] has shut [them in]’. Using the passive, SP avoids the personification of the desert (cf. ST צניק var. מצטנק).

9 וחיליו^ PL *wīlu* (וחילו) SG] MT וְחִילּוֹ SG. The spelling is apparently influenced by the parallel passage מרכבת פרעה וחיליו in Exod. 15.4. At any rate, it is contradicted by the SG pronunciation *wīlu* (the expected pronunciation of the plural with a suffixed pronoun is *wīlo*).

18 [ובכל חילו MT *minus*. SP harmonises with the previous verse.

20 [החשך הענן *ānān āšāk*] MT הָעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ ‘the cloud and the darkness’. Syntactically different from MT, SP is unclear, since its understanding depends on analysis of the ambiguous form *āšāk* as either (1) the noun חשך ‘darkness’ with the definite article, (2) a *qal* passive participle with the definite article (according to which we have translated), or (3) a *hif’il* perfect (for the form, see *GSH* §2.2.1.2.1; for the syntactic structure, cf. e.g., ויהי השמש באה ‘When the sun had set’ Gen. 15.17). Most Samaritan Aramaic and Arabic sources interpret it as a passive form; thus ST חשיך, מחשך and SAV يظلم. These renderings may also suggest the translation ‘and the cloud was darkening and lightening the night’.

25 [ויאסר את אפן מרכבתו MT] MT וַיֹּסֶר אֶת אַפְּנֵי מַרְכָּבֹתָיו ‘And he caused their chariot wheels to come off’. The Samaritan tradition takes אפן as ‘first’, whence ‘ruler’ (see Ben-Hayyim 1993, 103–5). In accordance with the pronunciation *markabtu* (SG), the older ST manuscripts render אפן as a singular, probably collective, noun: וַאֲסַר ית קמאי מרכבתה ודחקנה. The later MS A renders it as a plural: קמאי מרכבתה ודחקנן.

[הנלחם MT] MT נִלָּחֵם. Cf. והוא הנלחם במלך מואב הראשון ‘it is he who had fought against the former king of Moab’ (Num. 21.26); כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם ‘for it is Shema your God, who fights for you’ (Deut. 3.22). For further on cleft sentences, ↓ Deut. 31.3.

Exodus 15

1 אשירו *āšīru hif* IMV PL] MT אֶשְׁיִירָה *qal* LENG IMPF 1SG ‘I will sing’. SP harmonises with the imperative form שירו in v. 21.

גוי *guwwi* N] MT גָּאָה *qal* INF ABS ‘for he (God) has triumphed gloriously’. Preferring the noun גוי ‘nation’, SP avoids the infinitive absolute גָּאָה (see §2.2.2.2) and situates גוי, i.e., the Egyptians, in the position of object of the phrase: ‘He [Shema] has thrown into the sea a powerful nation, [its] horse and its rider’. This interpretation is in line with ST אתגבר (MS B) and with SAV على الشعب اقتدر, which render גָּאָה. However, most ST manuscripts interpret גָּאָה as an adjective meaning ‘powerful’ (יכלה). MSS A and C render it with a relative clause, i.e., דאגחי, דאגח, respectively (cf. Hammeliš, 441: דאגח), which seems to attribute the word to גוי ‘to battle’: ‘The nation who fought’.

2 זמרתיה *wzimrāti* N *zimrā* + PRON 1SG] MT יְהִי זִמְרָתִי ‘Yah is (my strength) and my praise (or ‘might’)’. Though several SP manuscripts have זמרתיה, others have two words יה זמרת = MT, along with additional attempts to reproduce the difficult word(s) (see von Gall *ad loc.*), ST unequivocally displays nouns with the pronominal suffix, e.g., גלגי ‘my praise’, תקופי ‘my strength’. For a discussion of the semantic value of זמ"ר see HALOT s.v.; for the uncommon form see Talmon (1954, 206–8). To be sure, according to the earlier Ab Isda, SAV renders the word(s?) ופח'רתי אללה (i.e., وفخرتي الله) ‘and my glory is God’, presupposing a Masoretic-like *Vorlage*, while the later Abu Sa'id skips الله, considering the pronunciation alone.

8 *nāzzēlām* גזלים MT *nif* גזל *qal* גזל. ST interprets *nāzzēlām* in two different ways: (1) ‘going down’, as reflected in ST MSS A, C, E, and V, which render it נחותיה (DEF *qal* PL PART) ‘descending’, and likewise in Hammeliş (531) מדיביה (DEF *af^{el}* PART of דו"ב) and אזליה (= Onqelos!) ‘going’ (on the connection between גזל and גזל see Ben-Hayyim (1978, 282)—thus our rendering; (2) ‘being high’, as reflected in ST MS B תלילין ‘high’ and TM איליים רמים ‘high mountains’ (TM 83a, 135, referring to our verse). For גזל/גזל see also ↓ Deut. 32.2.

11 נאדרי MT נאדרי. SP harmonises with v. 6.

13 זה MT זו. SH does not attest the archaic relative pronoun זו. ST renders it דן ‘this’.

נחלת *nā'iltā* נח"ל MT *pi B* נח"ל *pi*. SP *nā'iltā* may also be derived from נה"ל, as in MT. Yet ST renders it סחנת (א), i.e., ‘you have assigned’.

17 תבאמו ותטעמו בהר נחלתך, מכון לשבתך. פעלת יהוה מקדש, כוננו ידך MT תבאמו ותטעמו בהר נחלתך. You will bring them in and plant them on your own mountain, the place, O LORD, which you have made for your abode, the sanctuary, O Lord, which your hands have established’. Since SP ידך ‘your hand’ is singular (cf. MT ידיך ‘your hands’), it cannot be the subject of the verb כוננו. Accordingly, the ST manuscripts render it with an imperative with object suffix, e.g., כוננה ‘establish it!’. This syntactic structure lacks the preposition ב- ‘with’. MS B solved the problem by adding it, i.e., כוננה באדך ‘establish it with your hand’, probably following SAV بيدك (var. بقدرتك).

22 *hif* IMPF + PRON 3MPL MT ויצאו *qal* IMPF ‘and they went’. SP attributes the action to Moses, who is also the subject of the preceding verb ויסע.

דרך MT minus. SP harmonises with Exod. 3.18, etc.

24 וילן SG MT וילנו PL. SP harmonises with Exod. 16.2.

Exodus 16

14 *kākūfār* ככופר MT ככפר. SP does not distinguish between the form of this word and that of כפר ‘ransom’ (e.g., Exod. 21.30).

21 לפי MT כפי. SP harmonises with v. 18.

וחמה *wāma* PF 3MSG] MT חמ"ם וְחָם PF 3MSG. The pronunciation *wāma* attests the adaptation of the geminate root to a III-yod root. Note that in Rabbinic Hebrew, ‘defective’ roots are rather nomadic (see Segal, 1908, 700–1), especially in the perfect and participle. The present form assumes masculine gender for שמש, as in Gen. 19.23; 32.32; etc. (see *HALOT* s.v.). Actually, the verb is rendered by ST in the masculine as וְאַרְתַּע שֶׁמֶשׁ according to MSS E, J, and N, as well as by Hammeliş (461). MSS B and V, however, have the feminine verb וְאַרְתַּעַת, as does MS A, with וְחַמַּאת, apparently with the alternative feminine gender of שמש in mind (cf. *LOT* IV, חום).

גִּד *gid*] MT גִּל ‘coriander’ (?). Apparently, *gid* differs from MT גִּל only in pronunciation, not meaning. Yet it was understood by ST as an adjective modifying the preceding זֶרַע ‘seed’, namely קְלִיף ‘peeled’ (probably construed as a passive participle of גִּד"ד). However, the denotation ‘coriander’ is rather old, as it is found already in LXX, Vulgate, Peshitta, and the Jewish Targumim. This interpretation is shared by Sa‘adya’s אֶלְכִזְבֶּר and SAV الكزبرة.

32 *būṣā'i* INF ≈ MT בְּהוּצִיאִי INF. SP distinguishes between two *hif'il* infinitive forms of יִצַּא, one characterised by an *a* theme vowel referring to God, the other by an *i* theme vowel (as in MT) referring to human beings (see Florentin 1995; 1996).

36 (= MT עֲשִׂרִית *ēširāt*) For evidence concerning the antiquity of the pronunciation *ēširāt*, see *GSH* §0.19. Note that a spelling corresponding to the pronunciation actually occurs in our manuscript in Num. 28.5 (var. וְעִשְׂרִית).

Exodus 17

12 *bā qal* INF/PF 3MSG] MT בָּא *qal* INF. The SH counterparts of the Tiberian infinitive בָּא and perfect בָּא are both pronounced *bā*. We have opted for the latter analysis on account of SH’s tendency to use finite verbs rather than infinitives (see §§2.2.2.1; 4.1.3.2.3), as well as ST’s rendering of the word with finite verbs (אתה, על ‘came’).

14 *basfār*] MT בַּסְפָּר + DEF. It is possible that the difference in use of the definite article here is purely grammatical, having nothing to do with the text or its understanding (see §4.1.3.2.5). Yet, perhaps SP’s indefinite noun alludes to the non-specificity of the

book in question, while MT refers to a specific book, as Ibn Ezra wrote: “this is the Book of the Torah or another book which they possessed.”

15 *nāsi* = MT נָסִי. Almost all ST manuscripts have an interpretative rendering of the word, such as נצ"ח (נצ"ח) ‘victor’, which refers to God’s victory over Amaleq, narrated in the preceding verses. SAV علمي ‘my banner’ is probably influenced by Num. 21.8–9, where נס is perceived as a ‘standard’ according to ST MSS C, E, and N סכי, var. סימתה (MS J has נטלה ‘pole’). Naturally, SAV also renders this נס as العلم. Indeed, the Samaritan pronunciation does not distinguish between our נסי and נס in Num. 21.8–9. To be sure, in SH the two words belong to the same root.

Exodus 18

7 למשה MT *minus*. According to MT, it was Moses who bowed down.

13 את at PREP ‘with’ MT אָתּ NOTA ACC ‘judge the people’. In SP the verb שפט is followed by the preposition אֶת ‘with’ (GSH §7.3, 1; cf. Exod. 18.22, 26; Lev. 19.15; Deut. 16.18).

18 עשותו MT עֲשֶׂהוּ. SP avoids the irregular infinitive form עֲשֶׂה attested in MT.

22 יביאון MT יִבְיִאוּ –PARAG *nun*. SP harmonises with v. 22.

26 הגדול MT הַקָּשֶׁה ‘hard’. SP harmonises with v. 22.

Exodus 19

13 יראה *yārā yārā'i* ≈ MT יִרְאֶה. In SP, both the infinitive ירא and the finite verb יראה are vague. The forms should be parsed as passive *qal* or *hif'il* of רִא"י (see GSH §§2.4.13; 2.10.7), whose literal meaning is ‘he shall surely be seen’ (parallel to MT *qal* passive יִרְאֶה). Accordingly, ST renders it as חזו יחזי, which hardly fits the context (unless יחזי, *hif'il* of רִא"י ‘to spatter’, is intended?). Is it possible that this rare use of רִא"י is connected to the use of רִא"י ‘to gloat over the downfall of one’s enemy’ (HALOT, Ps. 22.18, etc.). Yet, in our translation we have opted for the expected and simpler interpretation ‘shall be shot’ attested in both ST יתגושב (MS V; see DSA) and SAV رَشَقًا يُرَشَقُ.

19 בקול *baqqol* DEF] MT בקול INDEF. It is possible that the definite article in SP is not essential (see Exod. 17.14, above). However, it may have been intended to hint that the voice in which God spoke with Moses is the voice of the trumpet mentioned at the beginning of the verse.

22 במ *bimma*] MT בהם. SP harmonises with v. 24. Note that SP discerns both in spelling and pronunciation between במ *bimma* and בהם *bēmma* (*GSH* §§1.5.3.4; 3.2.6).

24 והעם MT והכהנים והעם. 'and the priests and the people'. The pause in the Samaritan reading changes the content of the verse, i.e., the priests should accompany Moses.

25 מן ההר MT *minus*. SP harmonises with v. 14.

Exodus 20

7 שמור MT זכור. SP harmonises with Deut. 5.12 (see §2.2.1.2).

13 שדו עבדו MT ועבדו. SP harmonises with SP Deut. 5.17.

האלהים MT אלהים. SP is in accordance with vv. 16–17.

19 תעשו MT תעשון + PARAG *nun*. SP harmonises with תעשו in the same verse.

מצאנך ומבקרך MT אֶת־צֹאֲנֶךָ וְאֶת־בְּקִרְךָ. SP harmonises with Deut. 12.21.

22 במעלות *bāmālot* MT במעלת 'by steps'. Both SP *bāmālot* and MT במעלת (the singular of both being מעלה = *māla*) can be parsed as if deriving from either על"י, i.e., 'by steps', or from מע"ל, i.e., 'deceitfully'. We have opted in our translation for the latter, following ST בשקרין and Hammeliš בשקרות (505). The metaphorical use of the verb תעלה, i.e., 'you shall not offer (or 'sacrifice')' is probably hinted at by the reading *tāla* (versus the expected *tēlli*; see *GSH* §2.8.12, n. 97). This position is shared by SAV تمراق, تغدر.

Exodus 21

10 וענתה *wānātā*] MT וענתה. Though the SP reading attests a noun equivalent to MT עונה, several SP manuscripts have וענותה, which corresponds to the rendering ואתלבטתה, ולבטה in some ST manuscripts (לב"ט 'affliction, distress'; see *DSA*, 423, 647). Apparently, they

understood *wānātā* 'her affliction' in the sense of 'sexual intercourse'. Cf. MT וַיִּשְׁכַּב וַיַּעֲנֶה (Gen. 34.2), where וַיַּעֲנֶה parallels וַיִּשְׁכַּב. It is therefore quite possible that *wānātā*, with singleton *n*, is a variant of **wannātā*, with geminated *n* (see Ben-Hayyim, 1973–1974, 55).

22 *bāfelālam* בפללים ≈ בפללים. ST renders בפללים as בשדלין (var. בצלואן), which attributes the word to פל"ל 'entreat, pray', apparently referring to a class of mediators, who, by virtue of their holy status, have authority to decide the amount of compensation (note the plural). Interestingly, the Arabic column of MS J reads באנצאף (i.e., بانصاف; see GSH §4.1.3.10, n. 13), arguably meaning 'giving fairly'. This may be the idea behind LXX δώσει μετὰ ἀξιώματος and Vulgate *arbitri*. Peshitta and the Jewish Targumim render the word as 'by judges', probably dependent on cases such as אִם־יַחֲטִא אִישׁ לְאִישׁ וּפָלְלוּ אֱלֹהִים (1 Sam. 2.25), understood as 'If one sins against another, God may judge him' (KJV). So, too, SAV بالحكم. In translation we have followed the ST rendering בשדלין, ↓ Deut. 32.31.

Exodus 22

8 שמלה MT שלמה. The lexical variant שלמה is not attested in SP.

17 תחיה *tiyya qal* MT תחיה *pi* 'You shall (not) permit (a sorceress) to live'. ST properly follows the intransitive pronunciation, rendering the verb as תתוחי (var. תתקים) '(she) shall (not) live'. MS A, with תוחי, follows the reading of MT.

22 תענו PL MT תענה SG. The plural in SP is in line with the verbs in the adjacent verses.

Exodus 23

7 ונקיא MT מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל-תהרג 'Keep far from a false matter; and the innocent and righteous slay you not'. SP separates ונקיא from the following וצדיק, creating a separate sentence. Consequently, ונקיא (synonym of וצדיק in MT), has the status of a final clause, as expressed in ST by the verbal form וברי (MS J, more explicit in M, S, B, C, and V ותברי). This is supported by SAV فتبأ (var. لتبأ).

הצדיק *ašdāq hif* IMPF 1SG] MT אֲצַדִּיק (ORTH). The SP reading does not differ from MT. However, the spelling הצדיק is understood in most ST manuscripts as a noun, e.g., זכאי, זכה. Some of them take the initial ה- as the definite article, e.g., זכאה. MS J is an exception, rendering the word as אזכי ‘I will justify’, in line with the reading reflected in our translation.

8 עיני MT *minus*. SP is in agreement with Deut. 16.19: השחד יעור עיני חכמים.

17 את at PREP ‘with, from’] MT אֶל. SP harmonises with Exod. 34.23.

אֲרוֹן^א *āron*] MT הָאֲרוֹן ‘the Lord’. Several SP manuscripts have the indefinite noun ארון, which is in line with the pronunciation (the definite noun הארון is pronounced *āron*).

19a שכח *šāka qal* INF] MT *minus*. The meaning of the whole addition with an emphasis on the words זבח שכח ועברה is discussed in detail in Florentin (2023).

ועברה *wābārā* N F עֲבָרָה/*עֲבָרָה] MT *minus*. See the previous note.

20 מלאכי N + PRON 1 SG] MT מִלְאָךְ ‘an angel’. SP harmonises with v. 23.

21 תמרי *timri* מר"י *qal* ≈ MT תִּמְרֵי מר"ר *hif*. SP is more transparent than MT תִּמְרֵי, which, though derived from מר"ר ‘be bitter’, has the same meaning as SP, i.e., ‘rebel, provoke’.

28 הצרעה ≈ MT הצִרְעָה. The SP pronunciation *šā'rā* is in accordance with MT. However, the pronunciation of the noun צָרָה *šarra* ‘trouble’ is similar, although different in terms of stress (ultima vs penultima) and simple vs geminated *r*. Therefore, the word is rendered in ST manuscripts as צריתה (צר"י) and עקתה (עו"ק), both meaning ‘trouble, sorrow’. Cf. Gen. 42.21.

את־הַחֲתָנִי אֶת־הַכִּנְעֹנִי וְאֶת־הַחֲתָנִי MT MT [את הכנעני ואת האמרי... ואת היבوسی] In contrast with MT, SP is in line with v. 23.

Exodus 24

1 אמר *ēmār qal* PF PASS] MT אָמַר *qal* PF ACT ‘he said’. SP commonly uses passive forms to denote an impersonal action (cf. Gen. 18.60).

10 לטוור *laṭṭā'or qatol*] MT לְטוֹר –DET *qotel*. The preposition ל- in this case seemingly means ‘with regard to, in respect of’ (see BDB, ל). Since this ל- is preceded by a noun, one must

assume that *ṭāʿor* is not an adjective of the pattern *qatol*, but rather an abstract noun of the original *qutl* pattern (like the MT טהר), which is sometimes replaced with the *qatol* pattern (cf. חלם vs חלום ‘dream’ in Aramaic and Hebrew, respectively; MT בהן vs SP באֹן *bāʿon* in Exod. 29.20 (↓ Exod. 24.10)).

11 אציל *ēṣili*] MT אַצִּיל. MT distinguishes between the noun אַצִּיל and the preposition אַצִּל, and the Jewish tradition interprets אַצִּיל as ‘noble’ (Onqelos, LXX) or ‘lad’ (the Jerusalem Targum). SP does not distinguish between the two words, both pronounced *ēṣal*, with which ST is in line with the rendering אס(צ)טר ‘side, end’. The meaning ‘side, end’ is clearly attested in Isa. 41.9: אֲשֶׁר הִחֲזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאַצִּילֶיהָ קִרְאתִיךָ ‘you whom I have taken hold of from the ends of the earth, and called from the corners thereof’.

12 האבנים PL] MT האבִּנִּים SG. MT uses the sequence אבִּנִּים (ה) only twice, here and in 31.18, as against ten occurrences of אבִּנִּים (ה) (ו)ח(ו)ת in the Pentateuch. SP is consistent in using only לוחת (ה) אבנים.

Exodus 25

5 תחשים = MT תַּחֲשִׁים. Alongside the common interpretation ‘a kind of animal’ (whose identity is unclear), the Samaritan translations into Aramaic (מח/עכמין) and Arabic (أب"ם; likewise Saadia, see Blau 2006, 211) point to the interpretation ‘black’, and thus we have chosen to present in our translation.

11 לו] MT עָלֵיו. SP harmonises with v. 24.

18 יעשו *iyāššu nif* IMPF 3MPL] MT וַיַּעֲשֶׂה *qal* IMV MSG. While MT וַיַּעֲשֶׂה opens a new sentence (v. 19), SP passive יעשו *iyāššu* is added to v. 18 as the predicate of שני כרובים.

20 אחד אל אחד] MT אֶחָד אֶל-אֶחָד. SP uses the expression איש אל אחיו (and אשה אל אחתה) only in reference to human beings (cf. Exod. 26.3, 37.9, on the one hand, and Num. 14.4, on the other).

37 חבר PREP *ēbār* ≈ MT עִבֵּר PREP (PHON). The difference is merely orthographic. Accordingly, the word is rendered in ST as לקבל, למקבל ‘against’. Yet, two manuscripts (E, V) follow the orthographic tradition with חבר, e.g., לגו דבוק. Cf. Exod. 28.26; 39.19.

Exodus 26

4 **בקצה** *afqışā*] MT **מִקְצֵה** ‘from the selvedge’. SP does not discern between the nouns **קצה** and **קצה**.

25 **שני אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וְשֵׁנִי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד**] MT **שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וְשֵׁנִי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד**. SP harmonises with Exod. 36.30.

35 **יִרְדּוּ**] MT **יִצְלַע**. SP harmonises with Exod. 40.22.

Exodus 27

5 **אָתָּה** PRON m] MT **אָתָּה** PRON F. While the pronominal suffix attached to the *nota accusativi* in MT refers to the ‘net’ (**רֶשֶׁת** F) in v. 4, in SP it refers to the ‘grating’ (**מִכְבָּר** M).

20 **נֵר** *nor*] MT **נֵר** ‘lamp’. SP discerns between the singular **נֵר** *nor*, which occurs only twice (here and Lev. 24.2), both in the locution **נֵר תָּמִיד**, and the plural **נֵרוֹת** *nīrot* ‘lamps’. Our translation is thus based on the pronunciation of the word, which in Aramaic means ‘fire’. It seems that this interpretation is in line with Rashi’s **עוֹלָה מֵעֵלִיָּה** ‘he lights (the lamp) until the flame burns by itself’. Yet, ST does not discern between the two, rendering both **בּוֹצִיץ** ‘lamps’.

Exodus 28

7 **יִחוּבֵר** *īyyābār nif* IMPF] MT **וְיִחוּבֵר** *pu* PF. The different verbal forms reflect distinct verse divisions: SP **יִחוּבֵר** ‘It shall have two joined shoulder-pieces // on its two ends may it be joined together’; MT **וְיִחוּבֵר** ‘It shall have two shoulder-pieces joined to its two ends // that it may be joined together’.

12 **כְּתֻפָּתָיו**] MT **כְּתֻפָּתָיו** ‘his shoulders’. SP harmonises with v. 12.

20 **מִשְׁבָּצִים**] MT **מִשְׁבָּצִים**. SP harmonises with Exod. 39.13.

26 **חֶבֶר** *ābār*] MT **עֶבֶר**. According to SP, the rings are positioned on the edge of the breastplate, which is *linked* to the Ephod, as expressed by ST **עַל דְּבוּק**. According to MT,

they are situated on the *side* of the Ephod (the corresponding SH pronunciation for Tiberian עֵבֶר is *ēbār*).

Exodus 29

10 [יהוה פתח MT *minus*. SP is in line with the following verse.

15 [וסמך SG] MT וְסָמְכוּ PL. SP is in line with v. 10.

26 [מאשר MT אֲשֶׁר SP harmonises with the following verse.

43 [ונדרשתי MT וְנִדְרַשְׁתִּי 'I will meet with'. For this meaning of נדרש cf. נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא שְׁאֵלִי 'I responded to those who did not ask for me' (Isa. 65.1). Cf. also AS استجيب.

^ (= MT וְנִקְדַּשׁ) [wniqqāddāšu (ונקדשו). These two traditions are explicitly reflected both in ST (J וְנִקְדַּשׁ vs A וְיִתְקַדְּשׁוּ) and SAV (AH ويتقدس vs AS ويتقدسون). In translation we opted for the tradition reflected in MS Nablus 6 (C) and the written evidence which confirms it.

Exodus 30

21 [ירחצו IMPF] MT וְיָרַחְצוּ CONSEC PF. The SP imperfect shows that the verb is part of the previous sentence, producing a clear syntactic structure, whereas MT starts a new, general directive (see Rashi, Ibn Ezra, etc.).

35 [אתו ūtu PRON M] MT אֹתָהּ PRON F. The SP masculine pronominal suffix refers to the masculine noun (משחת קדש) שמן 'oil (for holy anointing)' mentioned in v. 31. The feminine suffix in MT אֹתָהּ refers to the feminine noun קִטְרֶת 'incense'.

ממלחת *mam'lēṭ hif* PT PASS] MT מִמְלַח *pu* PT. SP and MT differ only in form, both meaning 'mixed'. The SP feminine ממלחת *mam'lēṭ* refers to קטרת 'incense', while the masculine MT מִמְלַח refers to שֶׁמֶן 'oil' (see above). All modern translations render the MT מִמְלַח as 'seasoned with salt'. However, both classical Jewish and Samaritan interpreters and translators understood it as 'mixed' (Onqelos מערב; Vulgate *mixtum*; LXX μεμιγμένον). Probably based on context, ST renders ממלחת as מדוכה, a noun or passive participle derived from דו"ך 'grind' (see DSA, 172).

Exodus 32

4 **בחרט** *bāraṭ*] MT **בְּחָרַט**. The SP reading ‘with a graving tool’ corresponds to that of MT. However, the weakening of the guttural *ḥ* in SH results in the pronunciation *bāraṭ*, equivalent to **בְּרֵהַט** ‘in a trough’ (cf. Gen. 30.38; Exod. 2.17; see DSA, רכ"י, 835), perceived as ‘in a mold’ (definite **בְּרֵהַט** would have been pronounced *bāṛāṭ*, the ultima stress alone distinguishing the two words). ST, consequently, renders the word **במרכי** (cf. MS Neophiti **בטופסא** *fi qalb*, too).

10 **עד אהרן** MT *minus*. SP harmonises with Deut. 9.20 (see §2.2.1.2).

11 **ויחל** *wyāḥal* as **ושרה** ‘began’ (שר"י; see DSA, 931), apparently a mechanical translation. See, however, SAV **وابتهل** ‘entreated’.

13 **הרבה** *arbi* INF] MT *minus* (cf. Gen. 22.17).

17 **ברעה** *bar'ra* PREP + ב- + DET N **רָעָה**] MT **בְּרָעָה** PREP + ב- + *hif* INF + PRON 3MSG ‘as they shouted’ (lit ‘in its shouting’). For the Jewish interpretative tradition, see, e.g., Rashi, Ibn Ezra, and Ibn Janah, *ad loc.*, who explain **בְּרָעָה** as **בְּהִרְעוּ** ‘as they shouted’. SP is supported by ST **בבישו**, var. **בב"ש** (‘bad’).

18 **ענות** (twice) *qal* INF] MT **עָנוּת** ... **עָנוּת** *qal* INF. Due to the loss of gutturals in SH (GSH §1.1.8), the roots ‘answer’ (or ‘sing’) and ‘encamp’ merged in several forms of their inflection, e.g., **ויחנו** *wyānnu* ‘and they encamped’ (Exod. 13.20) **ויענו** *wyānnu* ‘and they answered’ (Gen. 23.5). ST interprets the word as if derived from **חנ"י** ‘encamp’, whence the rendering **סיעה** ‘group, company’.

גברה *gēbēra qal* PT] MT **גְּבוּרָה** N. The SP participle **גברה** *gēbēra* is rendered in ST as participles derived from **גב"ר** and **נצ"ח**, namely **מגברה** (var. **מתגברה**) and **מנצעה**, respectively. Thus, **סיעה מנצחה** or **סיעה מתגברה** mean ‘overpowering group’, a meaning which may also fit SP **ענות גברה** *ānot gēbēra*.

חלושה *ālūša qal* PT PASS] MT חֲלוּשָׁה N ABSTR. The SP reading may be interpreted as an abstract noun meaning ‘weakness, defeat’, as in MT (so analysed in *LOT* IV:100). However, the context and the fact that ST manuscripts unanimously render the word as the (passive) *itpaʿel* participle מתנצחה (נצ"ח) indicate that SP ענות חלושה means ‘defeated company’ (see also Exod. 17.13 ויחלש יהושע).

22 פרוע MT בָּרַע '[set] on evil'. SP harmonises with v. 25.

25 לשמצו *alšammēšu* INF + PRON 3MSG] MT לְשַׁמָּצָה. SP is more explicit than MT, using the pronominal suffix which refers to העם. Most Jewish commentators interpret לְשַׁמָּצָה as ‘contempt, derision’, e.g., Nachmanides ‘to diminish them’, ascribing the word to שמץ (Job 4.12; 26.14). The interpretation ‘contempt’ is probably reflected in ST למשתפתה (see *LOT* II:601; *DSA*, שפ"י II, 921). ST (MS V) renders it למרברבתה, apparently from רב"ב ‘to quarrel’ (*DSA*, 808).

בקומיהם *afqūmīyyima* INF *qūm*] MT בְּקִמְיָהֶם N קָם ‘among their enemies’. While the grammatical parsing of SP is unequivocal, in the given context its exact meaning is questionable. Since קו"ם means, inter alia, ‘rise up, rebel’ (cf. Exod. 15.7; Deut. 33.11), *afqūmīyyima*—in the greater context—may mean ‘Aaron had let them loose to detract them because they rebelled’. However, בקומיהם ‘when they rose up’ may refer to v. 6 ויקמו לצחק ‘and they rose up to play’.

Exodus 33

22 בנקירות *banqīrot* N SG בְּנִקְרוֹת MT נִקְרָה N SG. SP נקירות may represent the plural (נְקִירוֹת). However, ST בנקירות (not נקירת) attests the singular.

Exodus 34

7 ונקח לו *wnāqā lū yēnaqqi*] MT וְנִקְחָה לָּא יִנָּקֶה ‘but he will by no means acquit [the guilty]’. SP *nāqā*, parsed as a *qal* infinitive (*LOT* IV:186), is understood as a noun, parallel to Tiberian נָקִי ‘clean, innocent’. Accordingly, ST renders the word as a noun in וזכאה ‘and the innocent’ (var. ונקח, וזכאי). The late MS A has דמודכי ‘the purified’. As for לו (vs MT לָּא), it is unclear whether it expresses the accusative, i.e., ‘and the innocent—He will clear him’, or a

preposition with object suffix (SAV ٥) referring to God ‘and the innocent towards Him, He will clear’. In translation we have opted for the former approach.

10 *immāk* PREP *am* [עם MT עִמָּךְ ‘your people’. Both the preposition *am* and the pause (*paseq*) after כל create syntax substantially different from that of MT: ‘before your people I will do marvels...’. On pauses in SP, see *GSH* §7.7.

12 *elī* PRON M] MT עֲלֶיהָ PRON F. While the pronominal suffix in MT עֲלֶיהָ refers to the modifying *nomen rectum* הָאָרֶץ ‘the land’, in SP the pronominal suffix of *elī* refers to the *nomen regens* יושב ‘dweller’.

19 *tazkər hif* IMPF 2MSG] MT תִּזְכֹּר *nif* IMPF 2MSG. Judging from the ancient translations, such as LXX ἀρσεναῖα, Vulgate *generis masculini*, and Jewish Targumim דכרייה, the best interpretation of this unique verb is as a denominative derived from the noun זכר ‘male’. ST renders the word as תדכר, which though not contradicting the Targumim, does not explicitly support them either. SAV apparently has another interpretative reading in تزكي ‘you shall purify’. Yet, SP might seem clearer than MT if one considers it as a result of harmonisation with Deut. 15.19 כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליהוה. Note that Onqelos interprets דכרין תקדיש דכרין, and כול בעירך תקדיש דכרין, similar to his rendering in Deut. 15.19 (דכרין תקדיש).

20 [אדם בבניך MT בְּנֶיךָ. SP harmonises with Exod. 13.13.

24 [רבים MT *minus*. SP גוים רבים is in line with several verses, e.g., Deut. 7.1; 15.6.

בהעלותך *bāllūtāk qal/hif* INF ≈ MT בְּעֹלְתְּךָ *qal* INF. The SP reading fits both *qal* and *hif’il* (cf. *lālōt*, the pronunciation of both לעלות in Exod. 19.23 and להעלות in Exod. 27.20). ST renders בהעלותך as בסקותך (א), obviously *hif’il* (which may be homiletic). SAV, on the other hand, has عند صعودك ‘your ascension’.

Exodus 35

3 *tābīru hif* ≈ MT תִּבְעֲרוּ *pi*. While for the sense of ‘burn, kindle fire’ MT uses *pi’el* along with *hif’il* (Exod. 22.5), SP is consistent in using only the latter.

17 [ואת עמדין MT אֶת־עַמְּדָיו ו-. SP harmonises with Exod. 39.40.

25 טוה *tuwwā* N **tū* + PRON 3FSG] MT טוה *qal* PF 3PL. The SP noun has a parallel in MH טוי (Tosefta, Bava Qamma 11.12; see also Hammeliş, 477). The analysis of a pronominal suffix (attached to the masculine noun) is supported both by MS J of ST עולה (see DSA, עול, 630) and (מ)טוה in the same verse, in which the pronominal suffix is plausible.

מטוה *mittuwwā* PREP -מ + N **tū* + PRON 3FSG] MT מטוה N. ST עולה מן is ambiguous with regard to the final vowel, whether it represents the definite article or the 3FS possessive pronoun. SAV, according to AH, prefers the former alternative מן אלע'ל (i.e., من الغل), while Abu Sa'id, with من غزلها, adopts the latter one. So does the Arabic column of Hammeliş (477), and we, too, have chosen this option in our translation. For further discussion on the noun, see GSH §1.5.3.3b, and n. 129.

35 וחשבי *wāšābi* N *āšāb* *חשב PL CSTR] MT וחשבי PT PL CSTR. MT עשי כל-מלאכה וחשבי מחשבת means 'those who do any workmanship and those who devise skilful works', referring to all the workers who did the crafts mentioned in the verse. By contrast, SP עשו כל מלאכה וחשבי is an independent sentence, the 3CPL subject (implicit in עשו) of which refers to those mentioned in v. 34. This is reflected not only in the syntax, but also in the pronunciation of וחשבי *wāšābi*, the plural construct of *āšāb* 'work', which is distinct from the *nomen agentis* 'aššāb.

Exodus 36

2 לקרב *liqrāb* *qal* INF ≈ MT לקרבה *qal* INF F. SP prefers the regular masculine form of the infinitive construct.

5 מדי *mādi* CONJ מה + *di* [די] MT מדי 'more than enough'. MT מדי denotes 'more than enough (for the service of the work)' (cf. Rashi יותר מדי צורך העבודה). According to the SP pronunciation, מדי *mādi* means 'enough'. Most ST manuscripts render מדי as משחה 'measure', probably because of מדה 'measure' (e.g., Exod. 26.2), pronounced *māddā* (מד"ד). It is therefore possible that the pronunciation *mādi* reflects its perception as a derivative of מד"ד (variant of מד"ד; see GSH §§4.1.1.1; 4.1.2.8 [note]). In any case, ST משחה reflects the Samaritan interpretation 'by measure'. SP *mādi* is apparently parallel to RH כדי, e.g., המוציא

כדי גמיעה 'he who takes out wine enough to mix a cup, milk enough for a gulp' (Shabbat 8.1).

7 *dem* ADV *di* די PL] MT דִּים N + PRON 3MPL. On the plural form in *dem*, see *GSH* §4.1.1.1. Note that along with adverbs ending in *-am*, such as *חָנָם* 'for nothing', SH has adverbs with the ending *-im*, e.g., *riqam* (for *riqām*; see *GSH* §4.3.9). *dem* (< **diim*) is one of these (see the note above). All ST manuscripts attest an adverb; none render it as a form with a pronominal suffix: תוֹתָרוּ (see *DSA*, יתר, 37), ספקה (*DSA*, ספק I, 606).

8 *bāšā'i* בִּעֲשָׂי + INF *qatal* (*GSH* §2.14.9)] MT בָּעֲשִׂי PT PL. SP *bāšā'i* presupposes *עֲשִׂי**, a presumptive masculine form of the verbal noun *עֲשִׂיה*. Accordingly, ST renders the word as a noun, i.e., בעובדי, בעבדאי, etc. 'doings'.

11 *baqqā* בַּקְצָה MT מְקַצָּה. SP harmonises with Exod. 26.4 (*q.v.*).

וכן MT כֵּן ו-. SP harmonises with Exod. 26.4.

34 טבעתיהם ≈ MT טִבְעָתָם. Alongside the common 3MPL pronominal suffix *-imma* attached to the plural *-ot* ending (spelled *-תם*, e.g., *ābūtamma* Exod. 4.5), SP also less frequently displays *-iyyimma* (spelled *-תיהם*), e.g., *almašfūtiyyimma* (Gen. 8.19), *sābībūtiyyimma* (Gen. 35.5; Num. 16.34; 35.2), *makrētiyyimma* (Gen. 49.5), *māššibūtiyyimma* (Exod. 23.24; 34.13 [MT מַצִּבָּתָם]; Deut. 7.5 [MT מַצִּבָּתָם]; 12.2 [MT מַצִּבָּתָם]), *ṭābbē'ūtiyyimma* (Exod. 26.29; 36.34 [MT טִבְעָתָם]), *mazbā'ūtiyyimma* (Exod. 34.13 [MT מִזְבְּחָתָם]; Deut. 7.5; 12.3 [MT מִזְבְּחָתָם]), *wbaqqūtiyyimma* (Lev. 18.3), *tātiyyimma* (Num. 16.31; Deut. 2.12 [MT תִּתְּתָם]), 21 [MT תִּתְּתָם], 22 [MT תִּתְּתָם], 23 [MT תִּתְּתָם]) *wāšāmūtiyyimma* (Num. 24.8), *bānūtiyyimma* (Deut. 12.31). For this phenomenon in BH and other Hebrew texts see Bar-Asher (2004).

Exodus 38

8 *aššābā'ot* PT = MT הַצִּבָּאוֹת. The Samaritan pronunciation *šāba'ot* does not discern between the participle *צוֹבֵא* 'ministering, serving', and the noun *צֶבֶא* 'host' (though ST חִלִּיה, חיליה).

var. חיליה, seem to render the noun). Therefore, neither the pronunciation nor ST clearly attests a distinction similar to that found in MT.

10 [ועמודיו] MT וְעַמּוּדֵיהֶם ‘their pillars’. SP harmonises with Exod. 27.10. In both verses עמודיו ‘its pillars’ probably refers to חצר המשכן ‘the court of the tabernacle’, mentioned in the preceding verse.

Exodus 39

24 [ושש] MT *minus*. SP ושש משזר corresponds to all the other 20 occurrences of this locution, shared by MT.

26 [זהב] (twice) MT *minus*. SP harmonises with Exod. 28.34.

32 [המשכן] MT מִשְׁכָּן –DEF. The phrase משכן אהל מועד occurs in MT three more times (Exod. 40.2, 6, 28), whereas SP consistently displays המשכן אהל מועד. By using the definite article in המשכן, SP puts אהל מועד in apposition to משכן, apparently because they are synonyms.

Leviticus 1

6 **והפשיטו** PL] MT **והפשיט** SG. With the plural verb **והפשיטו**, and further with **ונתחיו**, SP assigns the sons of Aaron a central position in the process of offering sacrifices, equal to that of their father (see v. 12). In this respect, MT is consistent in assigning the principal actions to the high priest alone, while the sons are employed only in secondary activities.

7 **הכהנים** PL] MT **הכהן** SG. SP harmonises with v. 8.

9 **הוא**] MT *minus*. SP harmonises with v. 13.

אל פתח אהל מועד יקריב אתו] MT *minus*. SP harmonises with v. 3.

12 **יעריך** *yārrāk hif* IMPF] MT **וערך** *qal* CONV PF. According to SP's syntax, the clause ends after **לנתחיו**, the word being marked by a *paseq* in most manuscripts. Thus, the sons of the high priest are those who perform the slaughtering, in conformity with v. 6.

16 **מרתו** *martu* N *mirra* *מרה (GSH §4.1.5.4)] MT **מראתו** N *māra* 'bird's crop'. The Samaritan pronunciation *martu* (< **marratu*) identifies the word with מרה 'gall-bladder'; cf. SAV **مراه** (var. **لقاطنه**). MT **מראתו** is perceived in Jewish halakha as 'bird's crop' (Sifra, Nedava 5.2).

Leviticus 2

1 **מנחה היא**] MT *minus*. SP harmonises with v. 15.

Leviticus 3

5 **אשר על המזבח**] MT *minus*. SP harmonises with Lev. 1.8, 12.

Leviticus 4

7 **המזבח** *mazba* (מזבח)] MT **מזבח**. The definite form disturbs the chain of construct forms. The frequent **המזבח** (Exod. 29.12; Lev. 4.18; 8.18; 9.9; 16.18) may have been the source of this aberration. Note that this reading is common to many other manuscripts (von Gall, *ad loc.*), though two of them have a *punctum occultans* over the ה-. See also v. 18.

8 **את** 2°] MT **על**. SP is in accordance with the regular string **החלב המכסה את הקרב** 'The fat that covers the entrails' (Exod. 29.13; Lev. 3.3, 9, 14; 7.3).

28 [נקבה תמימה MT תְּמִימָה נְקִיָּה SP harmonises with v. 32.

29 [אשר ישחטו את MT *minus*. SP harmonises with v. 33; 7.1; 14.13; etc.

35 אשה *ēšī* PL ≈ MT אִשִּׁי. This is one of the three cases (cf. Lev. 5.12; 7.30) in which the spelling אשה in MS C (Nabluš 6) denotes the plural (usually אִשִּׁי). The pronunciation *ēšī* does not distinguish between singular and plural. However, ST קרבני attests the latter; see Num. 28.2.

Leviticus 5

2 כי MT אֲשֶׁר SP is consistent in using כי after נפש/או נפש (cf. vv. 1, 4, 15).

5 [את MT *minus*. SP is consistent in using כי after התודה (cf. Lev. 16.21; 26.40; Num. 5.7).

7 [תשיג MT תִּגֵּיעַ. The sequence of the *hif'īl* השיג 'reach, obtain' and the noun יד 'hand' is the regular way of expressing possession of the wealth necessary for a person to offer an animal as sacrifice (Lev. 5.11; 14.22, 30–31; 25.26, 47, 49; 27.8; Num. 6.21). It is MT that deviates in the present case, using the synonymous verb הגיע 'reach, arrive'.

11 [יצק MT יָשִׁים 'put'. Only here does MT use the verb שים 'put' with שמן 'oil' as object; elsewhere יצק 'pour' is used (Gen. 28.8; 35.14; Lev. 2.1, 6; 8.12; 14.15, 26; 21.10; Num. 5.15). By using יצק in the present verse, SP makes matters uniform.

17 [אחת MT כִּי. SP has אחת in similar circumstances (Lev. 4.27; Num. 15.27).

23 [הגזל MT הִגְזִלָּה. SP harmonises with v. 21.

הפקיד אתו *hif*] MT הִפְקִיד אֹתוֹ *hof*. The MT passive has the fraud as object: 'the deposit that was entrusted to him (אתו)'. SP takes the victim of the fraud as the subject of the phrase, i.e., the deposit that **he** entrusted in the hands of the felon, with the following preposition אתו related to the felon. ST, however, supports the vocalisation in MT: עִמָּה 'with him'.

24 [וחמשתו *wēmīšātu* SG] MT וְחִמְשָׁתָּיו PL] SP harmonises with Lev. 27.31.

Leviticus 6

7 הקריבו *hif* IMV MPL/PF 3PL] MT הִקְרִיב *hif* INF ABS. The ambiguous הקריבו is variously interpreted in Samaritan sources. Unfortunately, ST הקרבו is also indecisive, as it denotes

both IMV PL and PF 3PL, very much like SP. SAV in AS adopts the imperative, adding a supporting vocative: *الهدية قربوها يا بني هرون*. On the other hand, AH's earlier translation takes *אלהדיה* as the perfect positioned in a relative clause referring to the meal offering: *אלהדיה التي يقربوها بني هرون* (i.e., *אלתי יקרבוהא בני הרון*). In translation we have opted for the latter.

8 *ammaz'ba*] MT *הַמִּזְבֵּחַ*. SP harmonises with all other occurrences of the verb *הקטיר* 'burn' with *המזבחה* (e.g., Lev. 7.5, 31; 8.16, 21; 9.10, 14, etc.).

13 *ammāši qal* PT PASS (*GSH* §2.14.12, 6.)] MT *הַמִּשֶּׁח* *nif* INF CSTR. SP *ammāši* denotes '(the day) he is anointed' (cf. v. 15). The initial *ה-* plays the role of the relative pronoun and the following *אָתוּ* of the demonstrative, rather frequent in Mishnaic Hebrew. It occupies here the position of the subject (|| Lev. 20.14; *GSH* §3.3.1.3).

למנחה] MT *מִנְחָה*. SP harmonises with Num. 28.5.

15 *tēqāṭar pi* B PASS/ACT (*GSH* §2.10.9) ≈ MT *תִּקְטָר* *hof*. MS J of ST renders the verbal form in the passive, *תתועד* 'shall be burnt', and so does SAV, *تُقْتَر* (vocalisation according to Abu Sa'id). The rest of ST manuscripts regard it as active, related to Moses as subject, in agreement with *תביאנה* and *תקריב* in the preceding verse.

20 *yazze hif*] MT *יִזֶּה* *qal*. SP *hif* has the priest as subject of the phrase (MT *qal* presupposes an unspecified subject). ST is divided concerning the conjugation. Some manuscripts render both verbs *דידי*, which corresponds with the *hif* pronunciation. Others use the passive *hitpe'el*, *דית(א)די*, which is in line with MT. The ancient versions are divided, too. The first case in LXX is in the passive, while it is in the active in Onqelos and the Peshitta (*pa''el*). So, too, is the second case, except in the Peshitta, which agrees with LXX.

21 *baššēla* = *בַּשְּׂלָה* *pu*, *wmāraq* = *וּמָרַק* *pu*, *wšāṭāf* = *וּשְׂטָף* *pu*. Given SH's preference for the active, formally all three verbs may be in the active voice (*GSH* §2.10.3; 2.10.9). Indeed, MS J of ST renders them by active conjugations: *בשלת... וימרק... וישטף*. However, the rest of the manuscripts have passive forms: *אתבשלת... ויתמרק... ויצטבע*. Our translation follows this latter approach.

Leviticus 7

3 [ואת כל החלב אשר על הקרב] MT *minus*. SP harmonises with Lev. 3.14, 8.25 etc.

19 [הבשר] MT וְהִבְשֵׁר + ו. SP puts the word at the end of the phrase, making it the subject of the previous verb. This is marked in the manuscript by the disjunctive *paseq*, which separates the word from what follows. The syntax differs from MT, which puts והבשר in the position of *casus pendens* at the head of the following phrase: ‘And as for the (other) flesh...’.

21 [שרץ] MT שֶׁקֶץ ‘abomination’. SP uses the locution שרץ טמא in Lev. 5.2; 22.5 (SP), while שרץ טמא occurs in MT only in this verse.

Leviticus 8

14 [ויסמכו] PL] MT וַיִּסְמְדוּ SG. SP harmonises with v. 18.

18 [ויוגיש] MT וַיִּקְרֹב ‘presented’. SP harmonises with v. 14.

31 [במקום הקדש] MT *minus*. *bāmāqom qādoš* (במקום קדוש) is in line with Lev. 10.17.

Leviticus 10

3 [בקריבי] *afqarrībi* SG N *qattīl*] MT בִּקְרִבִּי PL N *qatōl*. The singular of SP is well attested by SAV بالقريب مني. Neither the pronunciation nor ST בקריבי (var. בגבאי) distinguish between singular and plural.

18 את *it* NOTA ACC = MT אֶת. ST is ambiguous regarding the rendering of את: while MSS J and A display the *nota accusativi* ית in accordance with the pronunciation, the rest render it as מן, reflecting construal as the Hebrew PREP את *at*.

Leviticus 11

5 [הפריס] MT יִפְרִיס. SP harmonises with v. 6.

10 [במים] MT *minus*. SP harmonises with vv. 9, 12.

13 תאכלו *tā'ūkēlu qal* IMPF 2MPL] MT יאכלו *nif* IMPF 3MPL 'shall (not) be eaten'. SP *tā'ūkēlu* is a direct address to the audience in harmony with the preceding verses. By contrast, יאכלו makes the following animals the subject of the verb.

18 [הרחמה] MT הרחם. While MT has both the masculine רחם and the feminine רחמה (Deut. 14.17), SP only has the latter.

22 למינה F] MT למינהו M. SP apparently takes the preceding חרגל as feminine.

37 זרע זרע *zēra zēra* ≈ MT זרע זרוע. The sequence pronounced *zēra zēra* has various renderings in ST. MSS C, E, and N read זרע זרע, which, in absence of vocalisation offers no clarification. MSS A, B, M, and V read זרע זרעה, which may be interpreted as a construct state functioning as a hendiadys. MS J is the only one that renders the sequence as זרע זריע, presenting the phrase as a noun followed by its definer (PASS PART of *qal*). In doing so it is close to MT זרע זרוע 'sown seed'.

40 והאכל *wākkal pi* PT] MT והאכל *qal* PT. Rendering the word as ודגרף, ST excludes the possibility that a carcass could be eaten, and diverts the verb to a less abominable meaning: 'to skin'. This is also the intention of its attribution to an uncommon conjugation, as far as the root אכל is concerned. One ST manuscript translates it as תגר 'to sell, handle', having in mind Deut. 14.21 ומכרה.

Leviticus 12

3 ימול *yēmōl qal*] MT ימול *nif*. SP is active and is, therefore, followed by the *nota accusativi*, which governs the object בשר ערלתו. Obviously, the syntax is deficient: ערלתו refers to the newborn, while ימול has no explicit subject. ST mends this deficiency by using the passive יתגור, or, alternatively, the targumist may have had before him a Masoretic-like *Vorlage*. The accusative marker is absent from MT, since ימול is passive with בשר ערלתו functioning as its subject.

8 [לחטאת] MT לעלה 'for a burnt offering'. SP shows the common string אחד לעלה ואחד לחטאת (Lev. 5.7; Num. 6.11), while אחד לעלה ואחד לחטאת occurs only here in MT.

Leviticus 13

6 « »] MT אָתּוּ. SP harmonises with the preceding verse.

34 [וְטָהַר MT אָתּוּ. SP harmonises with Lev. 13.6, 23, 28.

45 שָׁפָם = MT שָׁפָם. In spite of the pronunciation *ašfām*, ST renders this word as the plural 'lips', probably based on the pronunciation **ašfām*. SAV, however, reads الشارب 'moustache'.

טָמֵא | טָמֵא יִקְרָא MT = וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. In spite of the pronunciation *wṭēmi* (noun), ST treats the first טָמֵא as an intransitive verb (**wṭēma*) and renders it as such: וְיִסְתַּב 'and he will be unclean'. Thus, the word is separated from what follows and is attached to the preceding וְיִסְתַּב 'and he will cover lips and be unclean'. Indeed, many manuscripts of SP have a disjunctive *paseq* after וְטָמֵא (von Gall, *ad loc.*). ST renders the following טָמֵא יִקְרָא as a separate phrase יִתְקַרֵּי, as if the verb were in the *nif'al* conjugation: **yiqqāri* 'he shall be called unclean'. This contrasts with the SP transitive pronunciation *yiqra*, whose subject is the leper, in accordance with MT יִקְרָא.

51 מַמְרָת *mām'rēt* מַר"א *hif* PT (GSH §2.12.2) MT מִמָּאֲרַת *hif* PT 'painful, malignant'. Unlike MT, which derives מִמָּאֲרַת from מַר"א 'pain, malignancy', SP מַמְרָת belongs to מַר"א, a cognate of מַר"י 'rebellion, obstinacy', cf. Deut. 9.7, etc. (see Hammeliş, p. 507). The word is rendered by ST as מַמְרִיָּה.

56 הִכְבִּסוּ *akbēsu* *hif* INF + PRON 3MSG/PF 3MPL] MT הִכְבִּס *hot* INF. Actually, הִכְבִּסוּ may also be taken as the 3PL PF *hif* 'they washed', having an impersonal subject. This is the interpretation of most manuscripts of ST: דָּרְעוּ (var. דָּאֲתָרְחוּ), albeit with the addition of a relative pronoun. However, MS J has the neutral רָעוּ (asyndetic perfect or infinitive?). SAV treats the word as an infinitive with a possessive suffixed pronoun: غسله 'its washing'.

58 תִּכְבֹּס *tikkābbās* *nif* B] MT תִּכְבֹּס *pi*. The active MT is impersonal, albeit in the style of a 2MS commandment: '(that) you shall wash'. SP has the verb in the passive, impersonal as well, in the feminine, which MSS A, E and M render accordingly as דִּתְתָּרַע. MS J renders it freely in the masculine, דִּיתָרַע, in harmony with the following וִירַע.

וכבס *wkabbas pi*] MT **וּכְבַּס** *pu*. ST render as passive *ad sensum* in MS N **וַיִּתְרַע**, which is similar to SAV **تُغْسَل** according to Abu Sa'īd.

Leviticus 14

42 **וַיִּטָּח** PL] MT **וְטָח** SG. The action is perceived by the manuscripts of ST in different ways. MS E renders it as **וַיִּטְעֶשֶׂן**, which is similar to Pseudo-Jonathan **וַיִּתַּשׁ** ‘and he will plaster’, with which Onqelos agrees, albeit with the synonymous verb **וַיִּשׁוּעַ**. On the other hand, MSS A, B, J, and M translate the verb as **וַיִּשְׁטֹפוּן** ‘they shall cleanse’. This rendering is possibly based on a pronunciation **wāṭā'u*, representing **וַיִּחַטְאוּ** (see the following verse), which may have arisen due to the influence of the sequence **וַיִּלְקְחוּ לַחֲטָא** ‘they took to cleanse’ (v. 49).

43 **הָטָח** *ḥṭṭā* טח"ח/ח"ט INF *nif/hif* (GSH §2.14.15, 3) ≈ MT **הִטָּח** *nif* INF ABS. MT displays the INF ABS *nif* **הִטָּח** of טח"ח. Apparently, this is also the SP reading, meaning ‘to plaster’, albeit with a different grammatical character. However, judging by the pronunciation *ḥṭṭā*, **הָטָח** is of a completely different nature. The initial **ḥ** shows that the word should be attributed to **חָטָא**, which in certain passages denotes ‘cleansing, purging’ (Lev. 8.15; Num. 19.9). ST accordingly renders the verb as **אִשְׁתַּטַּף** ‘cleansed’. This is also how certain manuscripts of ST render **וַיִּטָּח** in the preceding verse: **וַיִּשְׁטֹפוּן**. Ben-Hayyim supposed that the attribution of the word to **חָטָא** was a later development (GSH §2.14.15, 3). Note that MSS C and E have **אִשְׁטַעַשׁ** ‘plastering’.

44 **פָּרַח** *qal*] MT **פָּשַׁח** *qal* ‘spread’. SP harmonises with the preceding verse.

50 **וַיִּשְׁחָטוּ** PL] **wsḥṭ** (= MT **וַיִּשְׁחָט**) SG. The unique plural **וַיִּשְׁחָטוּ**, followed by its Aramaic and Arabic columns (**ويذبحو**, **ויכסו**), is attracted by v. 5, where the plural is shared by all SP manuscripts.

51 **שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת וְאֵת הָאֵזֹב** MT **שְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת | וְאֵת הָאֵזֹב**. SP harmonises with the preceding verse.

Leviticus 15

3 **כָּל יָמֵי זִבּוּ בִּשְׂרֹוֹ אֵין** MT *minus*. **כָּל יָמֵי זִבּוּ בִּשְׂרֹוֹ** harmonises with v. 25: **כָּל יָמֵי זִבּוּ בִּשְׂרֹוֹ**.

Leviticus 17

7 **לשערים** *laššārām* N (שער) MT לשעיר 'to the he-goats' שער. The MT לשעיר is traditionally understood as the cult of demons, and rendered as such in the Targumim and versions: Onqelos לשידין, Vulgate *daemonibus*, Peshitta לשארא, LXX *μῆταιροις* 'useless things', etc. It is probably connected with the previous chapter, where שער לעזאזל is treated. SP apparently differs. Its pronunciation *laššārām* 'to the gates' implies an 'external' cult, as MS J of the ST puts it: לתעריה. On the other hand, the rest or the ST manuscripts read לתרועין (MSS A, C, and M), var. לתרועים (MS B), displaying the *nomen agentis* of the Aramaic root תר"ע, which denotes 'breaking', from which 'corruption, lawlessness' (cf. פריץ שפך דם 'lawbreaker, shedder of blood' in Ezek. 18.10). It is not impossible that MS J has a similar rendering, though its letters are differently disposed because of the loss of gutturals. SAV similarly renders لالوثان 'to the idols'. Two valuable manuscripts of SP have a small stroke over the letter עין, intended to highlight the special denotation of this שער, as against its usual meaning 'gate' (see DSA, 965–66).

10 **אשר יגור** MT הגר. SP harmonises with v. 8.

Leviticus 18

21 **להעביר** MT להעביר למלך 'to pass'. According to MT להעביר למלך is an elliptical phrase for להעביר באש למלך 'to pass over the fire to Moloch', a reference to child sacrifice, attested in 2 Kgs 3.27, and particularly in 2 Kgs 16.3. Such sacrifice is unknown to SP, which speaks about unspecified idolatrous worship, in the terms of Exod. 20.5; Deut. 7.4; 12.30, etc.

Leviticus 19

18 **תטור** *tittor* טו"ר (נט"ר) *qal* ≈ MT טו"ר תטר *qal*. J, the main ST manuscript, renders תטור as תסדר, an elliptic for סדר קרבא, the usual translation of מלחמה 'set array for battle' (GSH §2.6.13; see also Hammeliş 477). Nevertheless, we have followed in translation the reading of MSS B, C, E, M, and N תנטר, which is supported by SAV تحقد. Significantly, a marginal note in MS M reads תרצד '(you shall not) ambush'.

20 חפשי *ifši*] MT חפשה. SP is in harmony with Exod. 21.2, 26.27; Deut. 15.12, 13, 18. MT חפשה is a *hapax*.

25 סו"ף/יס"ף *lisaf* להאסוף ≈ MT להוסיף. The pronunciation *lisaf* represents the infinitive of סו"ף (*GSH* §2.3.4), which in certain cases denotes ‘increase’ and mingles with אס"ף in MT, too, e.g., אסף אסף ‘I shall consume’ (Zeph 1.2), etc. (see *GSH* §2.14.13). In the present verse, two different meanings are attributed to the word. One is represented by the ST למכנשה ‘to gather’, the other by SAV ليضاعف ‘to double’. The latter involves the pronunciation *lisaf*, which implies that the one who keeps the commandment of the ערלה will have his trees yield a greater crop in the fifth year. Apparently, this is an old interpretative tradition, not different from MT להוסיף.

Leviticus 20

14 ישרפו *yiššārefu nif*] MT ישרפו *qal*. MT ישרפו has אתו and ואתה as direct objects, the subject being indeterminate. SP has a different structure, as אתו and אתיה play the role of the subject of the passive *nif'al*. Obviously, both function as demonstratives, after the model of Lev. 26.39, *q.v.* (see *GSH* §3.3.1.3).

19 שאר הערוה *MT* שארו הערה ‘he has made naked his near kin’. This phrase has produced much confusion among the Samaritan translators. Due to the merger of š and ś, שאר ‘kin’ and שאר ‘leaven’ have fused, both being pronounced šār. As a result, ST ascribes שאר to שאר ‘leaven’ and renders the word as עמיר, i.e., חמיר (Exod. 12.15, etc.), probably for the sake of euphemism. This makes the entire phrase appositional to the subject of the verse: the nakedness. This transformation makes the preceding כי redundant and positions the accusative את in front of the subject. Only SAV اقارب reflects a tradition that regards the word’s meaning as ‘relatives’, adducing a solution which seemingly departs from the Hebrew source: يتحملون فان اقارب السوه اوزارهم ‘for the relatives of the nakedness shall bear their iniquity’.

Leviticus 21

8 מקדשם *PT + PRON 3MPL*] MT מקדשם *PT + PRON 2MPL*. SP harmonises with vv. 23; 22.9.

18 ערום *ārom* ≈ MT חָרָם (PHON). Actually, there is no essential difference between the ערום reading and MT חָרָם, as the pronunciation *ārom* fits both. ST's reading סטיר confuses חרום 'deformed' with the homophone ערום 'villain' in Gen. 3.1. So does Hammeliş (471, 544), which renders the two words identically. As in Syriac, סטר means 'perversion, treachery' (Sokoloff 2009, 997b), and renders perfectly the serpent's character in Gen. 3.1. Apparently, ST applies this word to the present reading. SAV, conversely, makes a clear distinction between اخبث 'villain' when referring to the serpent and مؤوف 'deformed' in reference to the present case.

Leviticus 22

25 משחיתים *māšāttam* (משחיתים) N PL *muqtal*] MT מְשַׁחֲתֵם N *muqtal* + PRON 3MPL 'their corruption'. MT מְשַׁחֲתֵם aroused doubt as to its root and meaning, whether it is a derivative of מש"ח or שח"ת (Ibn Ezra). In any case, the word is an attribute of the offering, parallel to the following בם מום. The spelling משחיתים in SP represents the participle, clearly attributed to the following בן נכר 'foreigner' suspected of offering a blemished offer. ST מחבלין confirms this perception of the word. However, the pronunciation *māšāttam* (PL of משחת) reveals a different understanding, namely that of a noun meaning 'blemish', as the SAV فساد understands it, too (cf. Saadia, *ad loc.*).

Leviticus 23

21 עבדה *ēbida* ≈ MT עֲבָדָה. *ēbida* is the regular SP form parallel to MT עֲבָדָה, spelled *plene* only here (elsewhere: עבדה).

32 תשביתו *tāšbītu hif* ≈ MT תִּשְׁבְּתוּ *qal*. SP *hif* functions here as intransitive (see above, comments on Lev. 12.2). In this respect, it does not differ from MT *qal* תִּשְׁבְּתוּ. Alternatively, understanding the *hif'il* as transitive 'to put an end to' would put the following שבתכם in the position of its direct object, which would distort the meaning of the phrase. However, in all other cases, the *hif'il* of שב"ת is transitive, and has a direct object (Exod. 5.5; 12.5; Lev. 2.13; 26.6; Deut. 32.26).

Leviticus 24

12 וינחהו SG] MT וַיִּנְחֵהוּ PL ‘they put him’. Neither spelling (וינחהו) nor pronunciation (*wyanniyēʾu*) unambiguously indicate whether the subject is ‘they’ or ‘he’ (see *LOT* IV, s.v. נוח). However, the ST וּאִנְחָה and SAV وَاقَرِه (only AH and two other manuscripts show وَأَقَرِه) unequivocally attest the singular, i.e., Moses.

Leviticus 25

5 ספּיחי PL] MT סִפְיָיִךְ SG. SP harmonises with v. 11.

נזיריך[^] PL] *nēzīrāk* SG (= MT נְזִירֶיךָ). The pronunciation is supported by many manuscripts of SP that have the word spelled נזירך, as well as by some manuscripts of ST which render it כלילך, in contrast with others, which have the plurals כליליך, בחוריך, באהריך (i.e., choicest, בח"ר). SAV has the singular, too, albeit with a different meaning: AH תנסכך, AS تجنبك ‘your ascetic’.

15 ימכר *yimmakkār nif B*] MT יִמְכַּר *qal*. The pronunciation *yimmakkār* makes ממכר of v. 14 the subject of the verb. No translation supports this arrangement. MT יִמְכַּר assigns the position of subject to עֲמִיתְךָ.

16 תרבה *tirbi qal* INTRANS] MT תִּרְבֶּה *hif* TRANS. The subject of the MT transitive *hifʿil* תִּרְבֶּה is the ‘buyer’ of the field. By contrast, the pronunciation *tirbi* (*qal* intransitive) assigns to מקנתו the role of the sentence subject. This arrangement does not hold for the following תמעט, which is transitive, and therefore has the ‘buyer’ as subject. Obviously, this disturbs the parallelism of the two verbs and the harmony of the two clauses, unless תמעט is understood as intransitive. For the capability of *hifʿil* to function as intransitive, see comments at Lev. 12.2. This is how we chose to translate תמעט.

22 התבואתה] MT הַתְּבוּאָה ‘the crop’. The irregular article prefixed to the declined noun produced a long controversy among Samaritan grammarians (see *GSH* §7.1, p. 325).

34 ימכרו *yēmakkeru pi*] MT יִמְכְּרוּ *nif* ‘may not be sold’. The MT יִמְכְּרוּ has the singular וְיִשְׁדְּרָה as subject. By contrast, SP takes it *ad sensum* as plural, in agreement with its *nomen rectum*,

which is manifestly plural: עריהם. Therefore, ST reads יזבנון, and SAV يبيعون. Notably, MS J of ST puts the *nomen regens* in the plural, ועקלת, in order to resolve the difficulty.

MT היא. The feminine pronoun היא in SP refers to the immediate feminine noun אחזת (עולם), while MT is directed at the remote וישדה.

MT ובמרבית 37. SP harmonises with v. 36.

MT תקנו IMPF 2MPL. MT's plural תקנו is problematic, as most references in the rest of the verse are singular—ועבדך, וצמחך, וזרעך—with only סביבתיכם in the plural. In an effort to create reasonable congruence, SP vocalises the verb as singular with the suffixed object pronoun: *tqnā'ē'u* 'you shall buy him'. Cf. ויקנהו *wyiqnā'ē'u* (Gen. 39.1). On the other hand, the pronunciation *tqnā'ē'u* may well represent an expanded plural form, a result of the vowel shift $\bar{u}u > \bar{e}u$ (*GSH* §1.5.3.2b), still with the affixed object pronoun, which makes the following עבד ואמה an appositive of the object pronominal suffix. This is arguably how ST perceives the form, albeit ignoring the (fossilised?) pronoun: תזבנון 'you shall buy'. This is in line with MT, as in SAV تشترون, which we followed in translation (see *GSH* §2.2.2.3.2, fn. 49).

Leviticus 26

MT הארץ (the trees of) the land'. הארץ in MT is a *hapax*, while SP עץ השדה occurs also in Exod. 9.25; Lev. 26.4; Deut. 20.19.

MT נקמת (**nqmāt*) N CSTR F. The pronunciation creates the rather strange construct chain חרב נקמת נקם, to which ברית is added (as an intensifying element?). ST remains faithful to syntax similar to that found in MT: חרב גבי פריית קיאם: 'a sword that punishes the violation of the covenant'. Similarly, SAV reads سيفاً يقتصّ ثأر العهد. In translation we opted for this reading.

MT והשיבו PL. MT והשיבו has the ten women as subject, while the SP singular presupposes the oven as subject.

MT השמה *hof* INF CSTR. The absence of a geminated *m* in SP may lead to the erroneous attribution of the word to אש"ם 'guilt'. The spelling אשמה

may be influenced by such cases as Lev. 5.26; 22.15. In fact, gemination is rather frequently dropped in such cases (see *GSH* §2.7.4).

39 אתם *ūtīmma* NOTA ACC] MT אֲתֶם PREP ‘with them’. The *nota accusativi* plays the role of the demonstrative pronoun (see above, Lev. 20.14). Indeed, MSS A and J render the word as אַנּוּ ‘you’, in the position of the subject. Cf. ST יֵת הָלֹא שְׁטִיתִי ‘since you acted foolishly’ (Num. 5.20). See *GSH* §3.3.1.3.

43 תַּעֲזֹב *tāzzāb qal* ≈ MT תַּעֲזֹב *nif* ‘shall be left’. The SP *qal* pronunciation *tāzzāb* is hardly justified because it assumes that the following מֵהֶם is its direct object: ‘the land shall leave them’. Such an arrangement is impossible even if the initial נ is partitive. The MT *nifʿal* תַּעֲזֹב is preferable and is supported by the ST passive תִּשְׁתַּבַּק in most of its manuscripts (MSS B, C, E, J, M, and V). The reading תִּשְׁבַּק in MSS A and N does not contradict the passive, as the assimilation of ת in the passive/reflexive conjugations is regular in Western Aramaic (*LOT* IIIb: 54). SAV supports ST, exhibiting the intransitive تخلو ‘will be empty’. On the possibility that SH may use the *qal* as intransitive see *GSH* §§2.15.7.

Leviticus 27

7 עשרת CSTR] MT עֶשְׂרֵה ABS. SP harmonises with v. 5.

22 את *at* PREP ‘with, from’] MT אֶת. ST is ambiguous with regard to the rendering of את: while all manuscripts, except MS J, follow the pronunciation by displaying מֵן, the latter renders it as the *nota accusativi* יֵת (↓ Gen. 4.1; Lev. 10.18).

Numbers 1

3 **תפקדו** SG] MT **תפקדו** PL. SP harmonises with Num. 4.23.

17 **בשמות** *baššēmot* DEF] MT **בשמות** INDEF. The definite SP noun suggests that the names mentioned in the preceding verses are implied.

20 **כל זכר לוגללתם** MT **לוגללתם כל-זכר**. SP harmonises with v. 2.

22 **פקדיהם** PRON PL] MT **פקדיו** PRON SG. SP prefers the plural suffix, consistent with the pronoun found in the preceding and following verses.

42 **לבני** MT **בני**. SP prefers the prefixed preposition, consistent with the preceding and following verses.

52 **ידו** MT **דגלו** 'his troop'. For **יד** in the meaning 'place' see DSA, s.v. **אתר**.

Numbers 2

4 **ופקדיו** PRON SG] MT **ופקדיהם** PRON PL 'and those that were numbered'. SP is consistent in using the locution **וצבאו ופקדיו**.

14 **דעואל** // MT **דעואל**. SP harmonises with Num. 1.14; 7.42, 47; 10.20. The Vulgate, with *Duhel*, follows the same pattern.

Numbers 3

4 **» «**] MT **לפני יהוה**. SP harmonises with Num. 26.61.

12 **פדויהם** *fidwīyyimma* N *fid'wīm*] MT *minus*. In contrast with MT (cf. vv. 46, 48, 49, 51), the SP spelling **פדוים** does not refer to the passive participle **פְּדוּי***, but rather to the *plurale tantum* noun *fid'wīm* (GSH §§4.3.9; 4.5.9).

38 **הקדש** **שמרי** משמרת MT **שמרים משמרת המקדש**. SP harmonises with v. 28.

Numbers 4

8 **» «**] MT **אָת**. SP harmonises with v. 6, while MT is in line with v. 11.

12 [^]השרת (= MT הַשָּׂרֵת) *aššārād* (השרד). There is confusion in the use of *aššārāt* שרת and *aššārād* שרד resulting from the pronunciation of the two words, which differs in the last consonant alone: *t* versus *d*. Since these consonants undergo neutralisation in final position, they were copied promiscuously by scribes, as shown by the critical apparatus of von Gall's edition in Exod. 31.10; 39.41. This may be the cause of the difference in spelling and pronunciation here. Yet, meaning is also a factor in this process. שרד occurs four times in the Pentateuch (Exod. 31.10; 35.19; 39.1, 41), always as part of the locution בגדי שרד, referring to the vestments of the priest during ministry, which is expressed by לשרת in Exod. 35.19. In our verse, the object of packing, כלי השרת, initially 'the utensils of the ministry', was attributed by the oral tradition to the 'vestments of ministry', by force of the meaning 'garments' of כלי in Deut. 22.4, frequent in MH, e.g., כלי לבן 'white garments' (m. Shabbat 1.9); כלים תפורים 'sewn garments' (m. Beṣa 1.10), etc. Notably, both שרד and שרת are rendered in most ST manuscripts as תשמיש 'service'.

19 « »] MT אַיִשׁ. MT harmonises with v. 49.

Numbers 5

13 ונעלמה MT וְנִעְלַם. MT וְנִעְלַם refers to the event, while SP refers to the woman and, therefore, agrees with the other verbs in the verse: ונסתרה, ונטמאה, and נתפשה.

18 המארים *ammarrəm ammārārəm*] MT המַאֲרִים 'the water of bitterness that brings the curse'. In comparison with MT מֵי הַמָּרִים המַאֲרִים 'the water of bitterness that causes the curse', SP is rather obscure. On the one hand, both words may be attributed either to מר"ר 'bitterness' or to אר"ר 'curse'. In both cases, the passage remains vague. It is ST that reveals the way these verbs were understood. Arguably, המארים is perceived by the Samaritan interpretational tradition as cognate with the following המארים, the latter being assigned to the *palpel* conjugation of ער"ר, namely ערער 'inquire'. Accordingly, *ammārārəm* is the phonetic realisation of המערערים (*LOT* IIIa, 74; cf. IIIb, 141, n. to l. 86; *GSH* §2.12.15, d). This is expressed by ST rendering both verbs identically: מי בחורה דמבארים (var. מי בחורה) 'the water ordeal that tests'. Obviously, דמבארין is a spelling of דמבחרין, with בח"ר

functioning in the sense of ‘test’ (DSA, 91). It is noteworthy that in vv. 19 and 24 המארים is rendered by MS J alone as מרירה ‘the bitter (water)’, in agreement with MT. In all these cases SAV renders both words as محق and ماحقة ‘curse’ (semantic development from the meaning ‘to be devoid of God’s blessing’; see Blau 2006, 651).

20 ואת wit NOTA ACC] MT ואת PRON ‘and you (F)’. The *nota accusativi* in SP functions—as in post-biblical Hebrew and Palestinian Aramaic—as a demonstrative pronoun (GSH §3.3.1.3). This tradition is supported by all ST manuscripts, which render the Hebrew ואת by the Aramaic *nota accusativi* וית. See also Lev. 20.14; 26.39. Our translation follows SAV according to Ab Hisda: ואד קד תעדיתי, i.e., واذا قد تعدّيتي.

26 והרים MT וקמץ ‘scoop’. SP harmonises with Lev. 2.9.

27 והשקה PF] MT והשקה PF + PRON 3FSG ‘he made her drink’. SP harmonises with the same verbal form in v. 24.

והיה M] MT והיתה F. SP is consistent in using the masculine in the opening formulae of conditional sentences—e.g., Gen. 38.9; Exod. 4.8, 9; Num. 15.24; 21.9; Deut. 8.19—a total of 14 times. MT deviates only here, probably under the influence of the following feminine נטמאה.

Numbers 6

3 משארת *māššārāt* שא"ר ≈ MT מִשְׁרֶת שר"י ‘soaked grapes’. Apart from the secondary gemination of the š and the *mater lectionis* א, SP actually exhibits the same lexeme and meaning as MT. The graphic resemblance to משארת ‘kneading trough’, pronounced *māššārāt* (Exod. 12;34, Deut. 28.5, etc. [Geiger 1857, 382]), led some manuscripts of ST to attribute the word to שא"ר rendering it as מן עמירת (see DSA, s.v. חמר). Other manuscripts, however, render it as מורשורת (DSA, 458), pointing to a Masoretic-like understanding (not very different from SAV ما ينتج من العنب ‘that which is poured out from grapes’ [A. Barthélemy 1935, 814]), which we have preferred. The verb שרי is abundantly present in MH (e.g., m. Shabbat 1.5). Significantly, Luther’s Bible translates: ‘das aus Weinbeeren gemacht wird’.

5 גדל *gēdal* PT PASS] MT גָּדַל INF ABS. For MT גָּדַל, the subject of the verb is the nazirite: ‘he shall let grow (the locks of his hair)’. Onqelos renders it accordingly as ירבי; cf. Ibn Ezra גדל. SP considers the hair the subject and puts the verb in the passive, followed by SAV alone: مجدولا. ST unanimously renders גדל as מרבי, which is active, supporting MT (unless an assimilated ה is to be supposed: מתרבי).

12 טמא *tāmma pi* PF] MT טָמָא *qal* PF. SP harmonises with v. 9, where the nazirite is the subject. SAV نجس renders the word in the same spirit. ST, however, takes נזרו ‘his consecration’ as subject of the verb אסתב (var. סיב) ‘was defiled’, understanding the SP *tāmma* as intransitive.

Numbers 7

89 מדבר *amdabbār pi* PT] MT מְדַבֵּר *hitp* PT. The unusual MT passive led Rashi to interpret “(God) speaks to himself, and Moses hears incidentally” (מדבר בינו לבין עצמו ומשה שומע מאליו). Less sensitive to anthropomorphic representations of God (see §2.2.1.3), SP has a regular active form, which tells the reader that God actually spoke with Moses. SP *amdabbār* is supported by the active ממלל attested in ST.

Numbers 8

12 ועשה *wāša* PF] MT וַעֲשֵׂה IMV. The perfect form in SP functions as a modal verb whose subject is Aaron mentioned in the preceding verse. Several LXX manuscripts attest to ויעשה as *Vorlage*. As the imperative form in MT is not clear, Ibn Ezra explains: “the imperative is used since it was Aaron who sacrificed” (בציווי כי אהרן היה המקריב).

15 עבדת] MT *minus*. SP is in line with Num. 7.5 and elsewhere.

16 כל בכור פטר רחם בבני] MT כָּל־בְּכוֹרֵם בְּכֹרֵם כָּל־מִבְּנֵי. SP harmonises with Num. 3.12.

Numbers 9

15 הוקם *uwwāqām hif* PASS PF] MT הָקָם INF CST. For finite verbs in SP vs MT infinitives, see introduction §2.2.2.2. For the use of the *nota accusativi* את before the subject, see comment at Gen. 7.23 (וימית). For the possibility that *uwwāqām* is an infinitive, see GSH §2.14.15, 4.

Numbers 10

18 בני] MT *minus*. SP harmonises with vv. 14, 15, etc.

Numbers 11

8 ודכו] MT אָז דָּכוּ. SP accords with the sequence of the *waw conjunctivum* in the verse.

15 אתה] MT אַתָּה. On the tendency of SP to use common forms see §2.2.2.1.

ואם] MT אִם – ו. SP explicitly separates the following hemistich by means of the *waw conjunctivum* (preceded by the cessation marker *paseq*), making the following phrase a conditional clause of the subsequent sentence וְאִל אֲרֵאָה בְּרַעֲתִי. In MT, אִם-מִצָּאֲתִי הֵן בְּעֵינֶיךָ refers to the previous phrase: ‘And if you deal thus with me, kill me, I pray you, out of hand, if I have found favour in your sight; and let me not see my wretchedness’.

17 והצלתי *wāṣṣilti* נצ"ל] MT וְאַצִּלְתִּי אֶצֶ"ל ‘I will draw, take’. The verb אֶצֶ"ל occurs two additional times in MT, in v. 25 below and in Gen. 27.36. In all these instances, SP associates it with נצ"ל, which has the sense ‘take away’, e.g., וַיִּצֶל יְהוָה אֶת מִקְנֵה אֲבִיכָן, ‘Thus Shema has taken away the cattle of your father’ (SP Gen. 31.9).

22 *aṣṣē'on* INTERROG *he* ≈ MT הֲצִאָן INTERROG *he*. The gemination following the initial -ה does not necessarily indicate determination. It is, rather, secondary, occurring elsewhere, too (GSH §6.3.3). Both *aṣṣē'on* and *wabbāqār* open rhetorical interrogative sentences, presupposing a negative answer. ST עֲאֹנָה וְתוֹרִיָּה does not indicate their character (or failed to detect their nuance) and renders the words with the article appended. SAV, however, opens the second sentence with the particle אִם, clearly treating them as interrogative sentences.

wabbāqār ≈ MT וּבָקָר – DEF (see above).

ומצא *wmaši* (twice) *qal* PT PASS] MT וַיִּמְצָא *qal* CONSEC PF. As mentioned in §2.2.2.2, SH tends to substitute passive forms for intransitive ones.

23 *āyiq'rāk* קר"א ≈ MT קר"י הִיִּקְרָךְ. Though derived from קר"א ‘call’, as clearly attested both in spelling and reading, SP הִיִּקְרָךְ does not differ in meaning from MT הִיִּקְרָךְ.

‘happen’. This meaning is well reflected in ST הירענך (ער"ע, DSA, 665; cf. comment at Exod. 3.18; Gen. 42.4). Note that only קר"א is attested in SP, where ‘happen’ is expressed by the *qal* imperfect. For the use of קר"א in the *qal* perfect in the same meaning, see comment at Gen. 44.29. For the blending of קר"א and קר"י in MT, see e.g., Joüon-Muraoka 1996, §78k; Blau 1976, §37, fn. 1.

25 יאספו *yyāsāfu* אס"ף *nif* PF] MT יספו *qal* IMPF ‘but they did not continue’. The reading ולא יספו means that the seventy elders prophesied only once (Rashi, Ibn Ezra; but Onqelos לא יספין probably reflects parsing of the verb as ספ"י). SP aligns itself with אספה (v. 16) and ויאסף (v. 24), rendered by ST as אתכנשו.

32 שחוטת *shḥṭṭ* שח"ט PT PASS (GSH §2.14.4, fn. 180)] MT שטוֹחַ INF ABS. Though a passive participle in form, שחוטת stands for an abstract noun that strengthens the action expressed by the finite verb: ST ויבחר אתם בתור; ויבחרו להון נביסה cf. Gen. 15.10 (SP).

Numbers 12

1 הכשית *akkāšat*] MT הַכְשִׁית ‘the Kushite’. The Samaritan interpretation of the word, based on the conception that Moses’s wife could not be black, is reflected in both reading and translations. ST renders the word כשירתה ‘beautiful’, cf. SAV חסנא. The fact that the place name כוש is pronounced *koš* versus הכשית *akkāšat* shows that the Samaritans did not connect the two. For a detailed discussion, see LSH 289.

3 ענו *ānu* PT PASS ≈ MT *ketiv* ענו, *qere* עָנִי ‘humble’. The Samaritan tradition is divided in its interpretation of ענו. Some ST manuscripts render the word חיוֹל ‘strong’ (MSS A, B, and M, corroborated by Hammeliš); others, in contrast, render בני(ע) ‘humble’, which corresponds to SAV متواضع. Noteworthy, ענו מאד is rendered by ST MS J רבה שריר ‘became very great’, apparently by association with Isaac (Gen. 26.13).

Numbers 13

18 הרפה *arfi*] MT הרפה + INTERROG *he*. Unlike MT, SP's initial -ה does not indicate the interrogative *he* (the *a* in *arfi* is a prosthetic vowel). Some ST manuscripts display a disjunctive particle: MS V או רפי, MSS B and M אי חלש.

19 המבחנים *āmābānām* N מִבְחָנִים MT. MT is clear: מִחָנֶה N הַמִּבְחָנִים. MT is clear: 'open' camps' versus מְבַצְרִים 'strongholds'. SP מבחן is probably related to MT בִּחָן 'watch-tower' (Isa. 32.14). Accordingly, ST renders the word as כְּבִישָׁן, i.e., '(cities surrounded by walls of) trodden (earth)'. See DSA, 376. Cf. SAV احصون.

22 ענק *ēnāq* PROP N ? ≈ MT הענק + DEF. The absence of the definite article in SP supports the assumption that ענק is to be considered a proper noun. It is accordingly rendered as the very same word, ענק, in ST. SAV العنوج and גבאר in the Arabic column of Hammeliš show that it was (later?) interpreted as the common noun 'giant'.

Numbers 14

3 לנפל *alnibbāl* IMPF 1CPL] MT לִנְפֹל INF. Though the SP form is unambiguous, it should be noted that the appending of the preposition *l-* to a finite verb is uncommon (*GSH* §2.14.10). Accordingly, most ST manuscripts render it with the infinitive למפל, in line with MT. The rendering לנפל in MS J probably follows the pronunciation.

6 האתורים *ātūrām* את"ר *qal* PT *qātōl*] MT תו"ר *qal* PT. The meaning in SP is reflected both in ST גשושיה and SAV الجواسيس. את"ר is probably a cognate of Arabic اثر (*GSH* §2.12.11).

11 ינאצני *yēnā?ēšinni* SG] MT יִנְאָצְנִי PL. In SP, the verb agrees in number with its (singular) subject, העם הזה.

18 ואמת] MT *minus*. SP harmonises with Exod. 34.6.

וחטאה] MT *minus*. SP harmonises with Exod. 34.7.

ונקה לו ינקה *wnāqā lū yēnaqqi*] MT וְנִקְהָ לֹא יִנְקֶה 'and who will by no means clear [the guilty]'. SP harmonises with Exod. 34.7; see note *ad loc*.

19 אנה *āna*] MT הנה. SP does not have the parallel MT adverb הנה. In its stead, the adverb אנא *āna* is used.

23 לתת להם] MT *minus*. SP is in line with the common phraseology נשבע(תי) לאבותם לתת להם, e.g., Deut. 10.11.

29 הלנתם *allentimma* לנ"ן *hif* ≈ MT הלינתם (PHON). Only the type הקמתי, הלנתם, rather than הקימותי, הליותם, exists in SH (GSH §2.6.7).

Numbers 15

6 בלול] MT בלולה F. SP is in line with the locution עשרנים בלול בשמן (vv. 4, 9).

Numbers 16

5 יקריב] MT וְהִקְרִיב *waw* + PF. SP differs from MT in verse division. While MT has the verse divider (*ʿatnaḥ*) after the first אֱלֹהֵי, SP puts the *caesura* after לו, as pointed out by the traditional *paseq*, making לו ואת הקדוש the second object of the verb ויודיע. The following ואת ואת, etc., thus, constitutes an appositional sentence.

14 תנקר *tinnāqqār nif B* (GSH §2.1.4.6) IMPF 3FSG] MT תִּנְקֹר *pi* IMPF 2MSG ‘will you put out?’. According to the SP pronunciation, the subject עיני ‘eyes’ does not agree in number with the singular predicate תנקר, a phenomenon well attested, mainly with a dual subject (GSH §7.4). Yet, the pronunciation *tinnāqqār* is not supported by ST, all manuscripts of which render the word תנקר using active verbs (e.g., תנקר). It is only the later SAV which renders it by the passive قُلعت.

Numbers 17

3 צפואי *ṣābuwwi* ≈ MT צפוי. On the splitting of the diphthong (MT *uy*) into two syllables, see GSH, §1.4.4.

11 מהר *māʿar*] MT מהרה. The adverb מהרה does not exist in SH. SP מהר is also the common adverb in MH, מהרה being used only in liturgy.

28 **הקרוב** *aqqārob* N *qatol*] MT **הַקָּרֵב** *qal* PT ‘who comes near’. The meaning ‘kindred who comes near’ of **הקרוב** (a *nomen agentis* followed by a participle) fits the context which establishes the Aaronide prerogative, excluding any other person from approaching the tabernacle. It is fully supported by ST **קריבה דקרב**, as well as by SAV **القريب الداني**.

Numbers 18

9 **יאשימו** MT **יָשִׁיבוּ** ‘they render’. Unlike the regular *qal* conjugation (e.g., Num. 5.6, etc.) which denotes ‘be guilty, transgress the law’, the present unique SP *hifʿil* is a denominative of **אש"ם**, meaning ‘to offer a guilt offering’. Notably, MT **יָשִׁיבוּ** also refers to the offering, in accordance with Num. 7–8, which couples **אשם** with **השיב**. ST, however, understands the verb as the regular **אשם**, referring to the members of the community who offer the offering, rendering it **דיתחיבון** ‘who transgress’, as did SAV with the translation **يأثمون التي**.

16 *bārākā* = MT **בָּרַךְךָ**. On this case of fossilised pronominal suffix, see *GSH* §3.2.2.2 fn. 6 and §3.2.3.4.

Numbers 19

5 **ישרף** *yiššārāf nif*] MT **יִשְׂרֹף** ‘he shall burn’. The passive, supported by ST **יתוקד**, puts the preceding **דמה**, **בשרה**, **עורה**, and **פרשה** in the position of the subject, albeit preceded by **את**, which otherwise marks the accusative (|| Gen. 9.25). On the other hand, one may consider the *caesura* marked by the *paseq* placed after **דמה** in a 14th-century manuscript (von Gall, *ad loc.*). The copyist followed a different tradition, which detaches **ישרף** from the rest of the verse, as a kind of recapitulation. In that case, all the mentioned nouns are in fact direct objects: ‘And one shall burn the heifer in his sight. Her skin, and her flesh, and her blood with her dung, (all) *shall be burnt*’. In translation we have opted for the latter.

Numbers 20

3 **ולוי** *wlēbi*] MT **וְלֵוִי**. The SP form is cognate with MH **לְוִי**, unattested in MT.

Numbers 21

3 בידו 3 MT *minus*. SP harmonises with the preceding verse.

11 מזרח 11 MT מְזֹרַח. The locution ‘toward the sunrise’ is always expressed in SP by מזרח השמש, while MT exhibits inconsistency: מְזֹרַח הַשֶּׁמֶשׁ (Num. 21.11), מְזֹרְחָה שָׁמֶשׁ (Deut. 4.41), מְזֹרַח שָׁמֶשׁ (Deut. 4.47).

14 את והב בסופה ואת הנחלים ארנן 14 = MT. The English translation of this obscure verse reflects its understanding among the existing versions (with slight differences, see NRSV), which take והב as a proper noun. However, ST reflects a totally different, midrashic, attitude. It takes wāʿab as ‘love’ (seemingly derived from אה"ב) and הנחלים as active participle of נה"ל ‘lead on, walk’ (note that ואתנהלה ‘I will lead on, walk’ in Gen. 33.14 is written in our manuscript (ואתנחלה): עם רחמה בסופה ועם געוֹזי ארנן: (ואתנחלה עם רחמה בסופה ועם געוֹזי ארנן ‘with (God’s) love in Sufa, and with those who pass the Arnon’. Accordingly, the first hemistich refers to the crossing of the Red Sea, ים סוף (SAV الْقَلْزَم), when Israel escaped Pharaoh and his army, the second refers to the entrance to the promised land.

16 לי 16 MT *minus*. לי אספה is in line with the same locution in Num. 16.

17 ענו 17 ānu IMV/PF ≈ MT עָנוּ IMV. For the possibility that ānu is an imperative, despite the first vowel, see GSH §2.11.12.

20 הנשקף 20 PT M] MT וְנִשְׁקָפָה PT F. SP harmonises with Num. 23.28.

21 דברי שלום 21 MT *minus*. SP harmonises with Deut. 2.26.

29 האמרי 29 DEF] MT אֲמָרִי – DEF. Only here does MT lack the definite article in the common locution מִלֶּךְ הָאֲמָרִי.

30 ונירם 30 wnīrām IMPF] MT וְנִירָם IMPF + PRON 3MPL. This cryptic passage has produced a multitude of translations. Considering ונירם a verb derived from יר"ם, a cognate of יר"י or רמ"י ‘to shoot, throw’ (GSH §2.4.9, n. 58; cf. Ibn Ezra, *ad loc.*), with אבדה as its object, the phrase denotes ‘we have cast desolation’ over the referred places. Our translation is based on this understanding.

For SAV according to AH, the final ם functions as an object pronoun: ורשקאנהם (for 'we have shot them' (presupposing יר"י). Introducing a preposition, AH reveals the extent of the destruction אלי הלאלכ 'to annihilation' (i.e., الى هلاك), with Heshbon and Madaba (sic!) as its goal. Most ST manuscripts render ונירם as 'we destroyed' (DSA, 295). This implies that the following אבדה is the 'inner' object of the preceding verb. For the late ST MS A, however, ונירם is a proper name, the subject of the following verb מאבדה, probably inspired by SAV according to AS ونيرم هلكت 'Niram has been destroyed'.

Some ST manuscripts take הנפה as a verb preceded by the relative, i.e., הנפה // MT גִּנְפָה. This apparently reveals a homiletic approach. Cf. b. Bava Batra, fol. 79a: שתבוא אש שאינה צריכה ניפוח '[we have laid waste] until there comes a fire which requires no fanning' (see LOT III/a, 176).

Some Masoretic manuscripts have a dot over the final ך, apparently a *punctum occultans*, which may attest to a reading similar to SP and the Septuagint (Biblia Rabbinica, Venice 1524–25, *ad loc.*; see E. Tov 2012, 51).

MT יֹשֵׁב PT. SP uses the perfect to stress the fact that the Amorite king was not dwelling in Heshbon at the time of narration.

MT וְאַת־בְּנֵי ׀ SP harmonises with Deut. 3.3.

Numbers 22

MT יִרְחוּ // יריחו 1. Note that in the entire MT Pentateuch only יִרְחוּ is attested.

MT פְּתוּרָה DIREC he (↓ Gen. 15.5 and n. 1). ST פתורה, פשורה, and פתורה are in line with SP in both form and meaning (displaying definite nouns). This interpretation is also known outside Samaritan circles, such as Pseudo-Jonathan, who says about Balaam's place חלמיה פתיר 'that is Pator after the name of the dream's interpreter', and the Vulgate *ariolum*. The Samaritan interpretation stems from the fact that sometimes the directional *he* was understood as the definite article (GSH §7.2; LOT I, 159; cf. comment at Deut. 23.5).

22 **לִשְׁטֹן** *lišṭān* INF] MT **לִשְׁטֹן** N. SP has an infinitive in v. 32 as well: **לִשְׁטֹן** versus **לִשְׁטֹן**.

25 **וּתְלַחֵץ** 1° *wtēlāḥṣ pi* B] MT **וּתְלַחֵץ** *nif* ‘pressed herself’. In line with MT, ST MSS J, A, and B render the verb with passive **וּתְלַחֵץ**. The rest of the ST manuscripts follow the current reading, rendering the Hebrew verb with the active **וּתְלַחֵץ**. SAV is ambiguous: some manuscripts have the active **وَزَحَمَتْ**, while others the passive **وُزِحِمَتْ**.

30 **הֲהִסֵּבָה** MT **הֲהִסֵּבָה** + INTERROG *he*. **הֲהִסֵּבָה** opens an unmarked rhetorical question indicated in the extant manuscripts by the interrogative sign **הֲהִסֵּבָה**.

33 **הִכֵּתִי** MT **הִכֵּתִי**. SP harmonises with the preceding verses, in which the verb **הִכֵּה** ‘smite’ occurs.

35 **תִּשְׁמַר לְדַבָּר** MT **תִּדְבֹּר**. SP harmonises with Num. 23.12.

38 **אֲשַׁמֵּר לְדַבָּר** MT **אֲדַבֵּר**. SP harmonises with Num. 23.12.

Numbers 23

3 **וּדְבַר** *wdabbār pi* PF 3MSG] MT **וּדְבַר** N **וּדְבַר**. This difference changes the syntax of the verse, making the following **מֶה** a relative pronoun (as against the correlative particle in MT **וּדְבַר מֶה**; *GSH* §3.3.3.2).

שָׁפִי *ašfi* N/*qal* PT PASS] MT **שָׁפִי** N ‘bare height’(?)/‘alone’(?). While SP is not morphologically unequivocal (for similar forms of the passive participle of ל"י verbs, see *GSH* §2.13.2), the meaning ‘hiding’ of **שָׁפִי** is reflected in both the ST manuscripts (מִכְמוֹן, מתחגב) and SAV **متخفيا**. Cf. comment to Gen. 49.17.

9 **אֲשִׁירֵנוּ** *āšūrinnu* **שִׁיר/ר** MT **אֲשִׁירֵנוּ** **שִׁיר** ‘I behold him’. The roots **שִׁיר** and **שִׁיר** merged in the Samaritan tradition, which attributes to them the meaning ‘sing, praise’ (אֲשִׁירֵנוּ || Exod. 15.1; Num. 24.17). It is normally rendered by ST as **שָׁבַח**. The meaning ‘see’ of **שִׁיר** (= MT), however, is attested in late liturgy, e.g., **וְעַמִּי לֹא יִשְׁוֹרֵנוּ** ‘and one who sees cannot see him’ (Cowley, 213). Moreover, SAV translates the word **المح** ‘I behold him’, which may attest to a tradition not different from the MT perception.

10 מעפר *mī* 'āfār/מי מנה עפר MT מי מנה עפר. According to von Gall's edition, only one manuscript displays the sequence מי מנה עפר 'who can count the dust' (=MT). In six manuscripts, *puncta occultantes* over the letters of מנה call for the word's deletion, leaving the sequence מי עפר. One manuscript has just the sequence מי עפר, in line with the present pronunciation *mī* 'āfār. One manuscript has a *punctum occultans* over the *yod* of the preceding מי to achieve מעפר, associating the reading with two manuscripts that read מעפר. No fewer than 16 manuscripts read מעפר, which corresponds to our spelling. However, the scribe of Shechem 6 displayed hesitations: he wrote the initial מ, then another letter, which he thoroughly erased and replaced with ע, finishing with פר. Unsatisfied with the result and having in mind the spelling מעפר, he put a dot in the wrong place, resulting in מעפר. MS Shechem 3 has מי מנה עפר with מנה deleted by erasure, while in its translation מן יספר in the Aramaic column יספר remains. Its twin manuscript, in the private possession of Zebulon, reads מי עפר יעקב, but the Aramaic column has the equivalent תנה for the absent מנה. The same ambiguity is manifest in SAV, which has يعد for מנה only in some of its manuscripts. It should be noted that the present reading *mī* 'āfār excludes the spelling מעפר, for the 'ayin at the beginning of the word 'āfār can only occur in initial position. In fact, the form מעפר present in the majority of manuscripts would have been pronounced *miyyāfār* according to the grammatical rules of SH. The ST manuscripts are divided in their translation. Two of them, Nablus 6 (C) included, have מן מני עפר (var. יספר), which represents the reading of the minority. Four manuscripts skip מני. No targum renders the reading of the majority: מעפר. Interestingly, the late Samaritan sage Israel Sedaqa reported: "Nowadays the members of the community read *mī māni* 'āfār, because they found it written in ancient books. Some decades ago the accepted reading was *mī* 'āfār, to which some people still stick." This is why *māni* is absent from Ben-Ḥayyim's transcription.

21 עון MT און 'wickedness'. The noun און is not attested in SP.

23 נחש *nāṣ* PT נחש MT נחש N 'enchantment'.

קסם *qāssām* N *qattāl* [קָטַל *] MT קָסַם ‘divination’. Cf. Rashi and Sifra (be-Huqqotay, 2.4): ‘and I will cut down your sun-images, that is the augurs and those who practice divination in Israel’.

26 האלהים MT יהוה. SP harmonises with the following verse.

Numbers 24

4 עין SG] MT עֵינַיִם PL. SP harmonises with v. 3.

6 נטוים *nāṭuwwi* נט"י *qal* PT PASS] MT נָטְיוּ *nif* PF 3MPL. The singular reading corresponds to the spelling נטוי attested in many manuscripts, others displaying the plural נטוים (von Gall, *ad loc.*). The latter tradition is followed by ST, which treats the word as plural: נציבים, אנחים (part. of נט"ח, see DSA, 553). SAV has كالادية المبسوطة.

כאהלים *kā'ūlam* N *ā'ol* (אָהֹל = אֶהֱלֹ) MT בָּאֵהֳלִים N אֶהֱלֹ * ‘as aloes’. The Samaritan pronunciation ignores the MT *hapax* and takes כאהלים as plural of the ordinary אהל *ā'ol* ‘tent’ (e.g., Gen. 4.20), neatly rendered by ST as משכנים and by SAV as مضارب.

נטה *nāṭā* נט"י MT נָטַע נָטַע ‘has planted’. The loss of gutturals facilitated the use of the verb נטה, initially ‘spread out, pitch a tent’ (e.g., Gen. 12.8), in the sense of נטע ‘to plant’. ST has here קבע (var. נצב) ‘to pitch’.

7 מגוג *māḡog* INTERROG מה + PROP N ‘Gog’] MT מֶאֱגֹג ‘than Agag’. The SP pronunciation is rather puzzling, as the presence of the interrogative (interjectional?) מה makes little sense in its context (but see מאשר, Gen. 49.20). One may consider the position of ST MS J מן עוג, which, albeit midrashically, attributes the name to the subdued king עוג (Num. 21.33; 32.33, etc.), thereby testifying to a *Vorlage* that contains the preposition -מ, not different from that found in MT מֶאֱגֹג (the variant ST readings מגוג, מגיג, and מגוה are inconclusive). This is also the way SAV understood the word, rendering it ען אע'אע, i.e., عن اغاغ (AH) and عن اجوج (AS). LXX displays a similar approach: καὶ ὑψωθήσεται ἡ Γωγ βασιλεία αὐτοῦ ‘and his kingdom shall be increased beyond Gog’; this interpretation is accentuated by Aquila, Symmachus, and Theodotion: ὑπερ Γωγ (Field, *ad loc.*). All these attest to a *Vorlage* **miggog*,

involving the legendary גוג of Ezek. 38.2–3, etc.; cf. Rev. 20.8, etc. Possibly, the gemination of **miggog* was lost at a certain point as a result of phonological changes (cf. *GSH* §1.5.3.3).

8 נָחֵוּ *nā'ē'u* qal PF 3MSG + PRON 3MSG] MT יצ"א מוֹצִיָּא *hif* PT MSG + PRON 3MSG 'brings him out'. Though מוֹצִיָּא occurs in Num. 23.22 in the very same context, SP prefers a verb derived from נָח, which is used in a similar context in Exod. 13.17, 21; 15.13; 32.34; Deut. 32.12.

22 מָה אֲשׁוּר *māšor* (מאשור) MT מָה אֲשׁוּר 'till) when Asshur'. Different traditions collide here. The prefixed interrogative מָה (see *GSH* §6.3.15), though shared by most manuscripts, is ignored by ST, which supposes a *Vorlage* מֵאֲשׁוּר, and, taking the prefix מ- as the preposition 'from', renders the word מִן אֲשׁוּר. This is shared by SAV, which renders it من الموصل. The only exception is MS Or. Vat. 2 מֵהֶאֱשׁוּר, rendered in its Aramaic column as מָה מִשְׁבַּח 'how praised (is your dwelling)'. It probably refers to the enthusiastic description of the Kenite in v. 21. At any rate, we have translated the sequence by taking its last word, תוֹשֵׁבֶת, in the sense adopted by most manuscripts of ST: תַּתּוֹבֶתֶת, var. חֲזֵרוֹתֶת, though some manuscripts have מִדְרָךְ, var. תוֹתִבֶתֶת 'your dwelling' (see discussion in *LOT* IIIa, 85–86).

23 אֵי מִי יִחְיֶה מִשְׁמֹו אֵל *uwwi mī yēyyi* (אוי מי יִחְיֶה מִשְׁמֹו) *qal* (הי"י) *miššēmu* MT 'Alas, who shall live when God does this'. SP has the *caesura* after מִשְׁמֹו, establishing a different content, supported by ST יהי משמה מן בילה מן יהי משמה, i.e., 'Woe to him who will be counted with his name (the Kenite)'.

Numbers 26

10 לָנוֹס *alnos* ≈ MT לָגַס. The phonetic character of the word caused its merger with the infinitive *qal* of נוֹס 'to flee', which occurs six times in the Pentateuch (Gen 19.20; Num. 35.6, 15, 32; Deut. 4.42; 19.3). This led ST to the mechanical rendering לַעְרוֹק 'for flight'. However, SAV put it correctly as עֲלָמָ 'as a sign'. A similar process occurred in connection with the bi-consonantal MT לָמַס, for which SP has לָמוֹס 'as tribute' (Gen 49.15; Deut. 20.11).

55 **יחלק** *yēllāq qal*] MT **יחלק** *nif*. The pronunciation of **יחלק** in both verses, 55 and 56, adopts the *qal* active conjugation in order to define the subject of the action as impersonal.

יתנחלו *yitnālu hitp*] MT **ינחלו** *qal*. SP harmonises with Num. 33.54.

59 **ילדה** *yālāda* PASS] MT **ילדה** ACT. Avoiding passive forms with the vowel *u* (*GSH* §2.10.6) such as **ילד** (Gen. 4.26) and **ילדה** (Gen. 24.15), SP introduces other passive patterns—*yālād* and *yālāda*, respectively. Using the passive *yālāda* (identical in form to the active) and the following **אתה** as a demonstrative (functioning as a subject; see the following note), SP clarifies a verse whose vague Masoretic form embarrassed Jewish exegetes (some supposing an elided subject, others suggesting that **אתה** was the name of Jochebed's mother!). The Samaritan approach is followed by two ST manuscripts, MS V (דילידה) and MS B (דאתילדת), while the rest have דילדה. Ignoring the apparent *nota accusativi* **אתה**, SAV goes the same direction with **التي ولدت للاوي**.

Numbers 27

4 **אחזת נחלה**] MT **אחזה** 'possession'. SP harmonises with v. 7.

8 **ונתתם**] MT **והעברתם** 'you shall transfer'. SP harmonises with the following verses.

21 **פיהו** (twice) ≈ MT **פיו**. SP discerns between **פיו** and **פיהו**. *fiyyu* functions as a noun meaning 'his mouth', while *fiyye'u* occurs only as a part of the compound preposition **על פיהו** 'at his word' (cf. Exod. 4.15; see *GSH* §3.2.3.2, n. 9).

23 **ידו** SG] MT **ידיו** PL. SP harmonises with the common locution **וסמך את ידו** (e.g., Lev. 3.20).

Numbers 28

2 **לאשה** *lēši* SG] MT **לאשתי** PL + PRON 1CSG 'my offerings'. The SP reading itself does not reveal the number (↓ Lev. 4.35). Yet, the rendering of the majority of ST manuscripts, לקרבני, attests to the singular. One manuscript alone (MS C [Nablu 6]) has plural לקרבני.

14 **האחד** (twice)] MT *minus*. SP harmonises with vv. 12, 13

Numbers 29

4 [עשרון] MT אֶחָד ‘one’. SP is in line with the common locution ועשרון עשרון while MT וְעֶשְׂרֹן occurs only here.

5 [לחטאת] MT חֲטָאת. SP is consistent in using the locution שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת, while MT omits the preposition ל- in four verses, all of them in this chapter (also vv. 11, 19, 25): (ו)שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת.

13 [לכם] MT *minus*. SP is in line with v. 9.

33 [במשפט] MT כְּמִשְׁפָּט + PRON 3MPL. SP is in line with the common phrase repeated throughout the chapter (vv. 18, 21, 24, 27, 30, 37): בַּמִּסְפָּר כְּמִשְׁפָּט.

Numbers 30

3 [השבע] *aššāba qal* PT הִשְׁוֹבַע* (GSH §2.14.12, 6) MT הִשְׁבַּע *nif* INF ABS. The *qal* of שָׁב is not attested elsewhere in Hebrew. ST renders the word as אֶשְׁתַּבַּע ‘he swore’ (parallel to the common נִשְׁבַּע), as if the translator had in mind the pronunciation *iššāba* (*nif^{al}*).

[יקומו] PL] MT יָקוּם SG. The SP verb is congruent with the multiple subjects בָּל נְדָרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ.

8 [כל] MT *minus*. SP harmonises with v. 5.

12 [יקומו] PL] MT יָקוּם SG. SP harmonises with the same wording in the preceding verses (e.g., vv. 5, 8).

13 [יקומו] PL] MT יָקוּם SG. SP harmonises with v. 8.

Numbers 31

3 החליצו *ālīṣu hif* ≈ MT הִחָלֵצוּ *nif* ‘arm’. Our translation follows ST זִינוּ and SAV جردوا, which correspond to all the ancient translations, including the Aramaic Targumim, the Peshitta, the Septuagint, and the Vulgate. Obviously, it is a translation *ad sensum* of a verb, basically denoting ‘withdraw, draw off’ (HALOT s.v.). It probably implies pulling out a sword.

5 *wyimmāsāru nif* = MT וַיִּמְסְרוּ. Our translation follows ST ואתבחרו (with several phonetic variants derived from בחר"ר). In fact, the verb may also be translated as ‘they were counted’ (see Ben-Hayyim 1992b, 405–16).

26 *aššēbi qal* PT PASS] MT הַשְׁבִּי N ‘the captured (booty)’. Judging by the following *caesura* marked by a *paseq*, הַשְׁבִּי is not the attribute of the preceding הַמֶּלֶךְ, in contrast to MT’s construct state הַשְׁבִּי מֶלֶךְ. It rather opens the subsequent specification: men and beast. Cf. SAV السبي من النساء والبهايم.

28 *wmikkal abimma* (ומכל הבהמה) MT minus. SP harmonises with v. 30.

29 *tiqqa* SG] MT תִּקָּחוּ PL. SP harmonises with the following verse.

43 *mā'ēṣat* N מִחְצֵי־ MT מִחְצֵי. SP harmonises with the preceding verse.

Numbers 32

5 *yittan qal* ACT] MT יִתֵּן *qal* PASS ‘shall be given’. In SP, Moses is the subject of the verb, with the subsequent הָאָרֶץ as direct object. The active verb is therefore consistent with the following תַּעֲבִירֵנוּ. By contrast, the passive in MT has הָאָרֶץ as subject, uncommonly governed by the *nota accusativi*. Remarkably, ST variants have the passive rendering תִּתֵּיבָה (versus active יִתֵּן, יהב in most of the manuscripts).

15 *lānniyyu* הָנוֹ/עֵ/נוֹ"ח MT לְהַנִּיחוּ ‘abandon, leave’. Given the destabilisation of the ancient guttural consonants, it is doubtful whether SP aims at הָנוֹ ‘move’, rendered as לְמַטְעָתָה ‘to make him wander’ by ST MSS C and E, or at הָנוֹ ‘abandon’, as understood by MS J. SAV opts for the former alternative, as we have in our translation.

19 *lirdan* MT הִירְדָן. SP harmonises with מֵעֵבֶר לִירְדֵן in the same verse, and elsewhere (v. 32; Num. 22.1; 34.15; 35.14). In fact, the preposition מֵעֵבֶר is followed by the definite article only in this MT verse.

22 *ṭašbu* –PARAG *nun*. SP harmonises with תַּעֲשֹׂן in the following verse.

24 *alṣē'onkimma* (צֹאֵן) MT לְצִנְאֲכֶם (*צֹנָה). SP avoids the rare Masoretic form צֹנָה.

ṭa'asū MT תַּעֲשֹׂן. SP harmonises with the previous verse.

35 **ויגבהה** *wyigbā'uw'wa* qal IMPF 3MPL + PRON 3FSG] MT **וַיִּגְבְּהָ** PROP N. The unequivocal SP pronunciation is supported by both ST **ויגבחה** (MS J, *afel* of גב"ה; see DSA, s.v. גבה), var. **ורוממותה** and SAV **وعلوها**, which all mean 'and they elevated it', i.e., 'they expanded (or fortified) Jazer'. This attitude is shared by LXX **ὑψωσαν αὐτάς** and Onqelos **ורמתא** 'the highland'.

41 **חותים** *uwwātām* PROP N] MT **חֻתֵּיהֶם** + PRON 3MPL 'their villages'. SP has the suffix **-ים** (*ayim* in MT) which is common in place names, e.g., קריתים, קרנים (Gen. 14.5).

Numbers 33

7 על = MT על. Though identical in form, the meaning of the preposition in the two versions is different: following **וישבו** 'they settled' in SP it means 'at, by', while following MT **וַיָּשֹׁב** 'they turned back' it means 'to'.

8 **מפי החירת** *miffi ā'irāt* // MT **מִפְּנֵי הַחִירֹת** 'from before Hahiroth'. SP harmonises with the preceding verse.

32 **בהר הגדגדה** MT **בְּחֹר הַגְּדִגְדָּה**. While in MT the place name has several versions—**הגדגדה**, **חר**, **הגדגדה**—in SP only **הגדגדה** is attested.

54 **תרבה** *tirbi* SG] MT **תִּרְבּוּ** PL. SP is in agreement with the verb **תִּמְקַעַט** in the same verse.

Numbers 34

4 **עצמונה** PROP N ***עֲצֻמוֹנָה** // MT **עֲצֻמוֹן** PROP N + DIREC *he* (↓ Gen. 15.5 and n. 1). SP **עצמונה** does not regard the final **-ה** as the MT directional *he*, as proven by **מעצמונה** in the next verse.

6 **יהיה** *yēyyi* IMPF] MT **וְהָיָה** PF.

יגבל *yigbal* IMPF] MT **וַיִּגְבֹּל** N. In translation we have followed the Samaritan punctuation mark *arkanu* (marking a command), with the first occurrence of **לכם**, and *paseq* (*caesura*) with the verb **יגבל**.

Numbers 35

25 **המכה** *ammakki*] MT הַרצִיחַ ‘the manslayer’. SP harmonises with the preceding verse.

30 **יענה** *iyyāne nif*] MT יַעֲנֶה *qal* ‘shall testify’. Literally *iyyāne* denotes ‘shall be answered’, which is indeed rendered by ST as יתעני (var. גו"ב יתגב). SAV is explicit in its rendering يستشهد ‘shall (not) bear evidence’. Our translation follows the context ‘shall (not) be accepted’ (see *HALOT* s.v.).

32 **הגדול**] MT *minus*. SP harmonises with v. 25.

33 **ישבים**] MT *minus*. SP harmonises with v. 34.

Numbers 36

3 **ונוספה** *wnūsifa* F] MT וְנוֹסַף M. SP agrees in gender with its subject and harmonises with the following verse.

Deuteronomy 1

5 באר *bayyār* INF] MT בַּאֲר. For the form see *LOT* IIIa, 90; for the meaning *DSA*, s.v. באר².

7 שכניו PL (= MT שְׁכֵנָיו) *šēkinu* (שכנו) SG. Most manuscripts of SP have the PL SUFF שכניו (**šēkīno*) ‘his neighbours’ (see *LOT* IIIa, 90, and von Gall *ad loc.*), which is supported by ST משרויו (PL PRON).

22 ויחפרו *wyāfādu* [חפ"ד MT וַיִּחְפְּרוּ חפ"ר. For the metaphorical MT ‘that they may search’, SP has a midrashic interpretation. It departs from חפ"ר, which elsewhere denotes ‘dig’, by changing one letter, obtaining the meaningless חפ"ד. This is rendered by ST as וישעדון, an alternative spelling of ישחדון, which denotes ‘that they make (the land) beloved (upon us)’ (see *LOT* II, 472, and *DSA*, 885). In translation we have opted for this interpretation. However, ST MS J renders the word as וישגון ‘that they search’, in line with MT. Notably, SAV is divided as well. The old AH translates with MS J וישגו (i.e., ويجسو) while the later AS says ويرومو ‘that they make desirable’.

28 ורב *wrāb*] MT וְרַב ‘and tall’. SP harmonises with Deut. 2.10.

32 והבדבר *wābaddēbār* EXCLAM *ā* + DEF N] MT וּבְדָבָר ‘yet for this thing’. SP has a contracted interjection (= הא), which stresses the contrast between God’s grace and Israel’s behaviour. MT indicates the same contrast by the -ו conjunctive alone. Remarkably, only one manuscript of ST (MS V) explicitly supports SP והא בממלה ‘and behold, for this thing’. The rest apparently go with MT ובממלה.

33 באש *baš* CSTR] MT בָּאֵשׁ ABS ‘in fire (by night)’. SP differentiates between באש *bēš* (= MT בָּאֵשׁ, e.g., Deut. 4.11) and באש *baš* (= MT בָּאֵשׁ). Accordingly, *baš lila* is a construct phrase: ‘by fire of night’. Yet, in light of the use of the definite article in SP (see §4.1.3.2.5), *baš lila* may well mean ‘by fire by night’, thus translated.

44 העמלקי והכנעני MT הָעַמְלָקִי ‘the Emorite’. SP is in accordance with Num. 14.43.

Deuteronomy 2

9 בו » « MT בָּם מִלְחָמָה ‘(contend) with them in battle’. By using the singular suffix, SP shows congruence with the singular מואב and with the suffix of the following ארצו. As for

the MT מלחמה, SP follows v. 19.

12 החרי *āri*] MT החריים. SP harmonises with v. 22.

וישמידם יהוה] MT וישמידום ‘and they destroyed them’. SP harmonises with v. 21.

ויירשום] MT *minus*. SP harmonises with v. 21.

תחתיהם *tāttīyyimma* PL] MT תחתם SG. Note that SH is consistent in attaching the pronoun to the vowel-final base *tāttī-* (= MT תחת־), while MT has תחתם in this verse (also in Deut. 2.21, 22, 23) versus תחתיהם in Num. 16.31.

13 סעו] MT *minus*. SP is in accordance with v. 24.

25 החל *āl* IMV] MT אֶחָל IMPF ‘I will begin’. Though similar in pronunciation to the 1CSG imperfect, *āl* is arguably an imperative, as reflected in ST אשרי (not שרי).

29 אעברה LENG IMPF] MT אֶעְבֹּר IMPF. SP harmonises with vv. 27, 28.

31 מלך חשבן האמרי] MT *minus*. SP harmonises with v. 24.

34 השאירנו *āširinnu* *hif* INF PRON 3MSG] MT השאִירְנוּ *hif* PF 1CPL ‘we left’. The SP infinitive with suffixed direct object pronoun attested by the pronunciation is unique in the sense that elsewhere the verb governs an indirect object expressed by the preposition ל- (Num. 21.35; Deut. 3.3; 28.51, 55). ST renders the verb as שיארנן and SAV as نبقي, both in line with MT. This apparently suggests a later development in the pronunciation. In translation we have preferred the oral tradition.

37 קרבת *qārābāt* 3FSG] MT קִרְבָּתָּ 2MSG ‘(Only to the land of the children of Ammon) you did not draw near’. Contrary to MT, where Israel is the subject of the verb, in SP the subject is יד כל, which is separated from the rest of the verse by a *paseq* (GSH §7.7). For the infrequent occurrence of *-at* as the 3FSG perfect ending, see GSH §§2.2.2.1.2, n. 46, and 2.2.3.1.4.

Deuteronomy 3

4 הארגב + DEF] MT אֲרֻגָּב – DEF. SP harmonises with v. 13.

7 *bāzāznu* בז"ז *qal* ≈ MT בז"ז *qal*. SP follows the Rabbinic Hebrew tendency of inflecting geminated roots like sound roots, especially in the *qal* perfect and participle (see Segal 1908, 700).

12 **שפת** MT *minus*. SP harmonises with Deut. 4.48.

14 **הארגב** + DEF] MT אַרְגֵּב – DEF. SP harmonises with v. 13.

17 **מכנרת** *amkinārət* PROP N מְכַנְרֶת] MT מְכַנְרֶת PREP מִן + PROP N כְּנֶרֶת. ST מגנסר (not גנסר; cf. ים מגנסר in Num. 34.11) and LXX Μαχαναρεθ support the SP pronunciation (see LOT III, 1, 97). SAV من جنسر (not جنسر) both lacks a preposition and ignores the initial מ-.

19 **נשיכם וטפכם** MT נְשִׁיכֶם וְטַפְכֶם. SP harmonises with Deut. 29.10.

22 **tirā'umma** PL ≈ MT תִּירְאָוּם (ORTH). For the alternative singular pronunciation *tirā'imma*, see LOT IIIa, 98.

Deuteronomy 4

6 **ākom** ≈ MT חָכָם. *qatol* (חכום) occurs in SP only in the locution חכום ונבון. Elsewhere *ākam* is used (e.g., Exod. 31: 6; see LOT IIIa, 98).

18 **dēgi** PL CSTR] MT דִּגָּה FSG ABS. On nouns in the construct state governing a relative clause, see Joüon-Muraoka 1996, §129q.

33 **ayyām** חַיִּים] MT *minus*. SP harmonises with Deut. 5.22.

34 **wbāmārā'əm** ובמראים *wbāmārā'əm* יר"א ובמורא'ים] MT מְרָאָה N רֵא"י *מְרָאָה N רֵא"י. See GSH §4.2.3.3, n. 46. Cf. SP ובמראה גדול versus MT וּבְמֶרְאָה גָּדֹל (Deut. 26.8); SP המראה הגדול versus MT הַמֶּרְאָה הַגָּדֹל (Deut. 34.12).

49 **ים המלח**] MT *minus*. SP harmonises with Deut. 3.17.

Deuteronomy 5

18 **חשך**] MT *minus*. SP harmonises with Deut. 4.11.

23 ואתה *wāttā*] MT וְאַתָּה. SP avoids the rare personal masculine pronoun אַתָּה (*GSH* §3.1.2). See §2.2.2.1.

Deuteronomy 6

2 היום] MT *minus*. SP harmonises with vv. 6; 7.11; 8.1, 11, etc.

Deuteronomy 7

10 על ^{1°, 2°}] MT אֶל. It seems that SP עַל פְּנֵי, as opposed to MT אֶל פְּנֵי, is not rooted merely in the common interchange of עַל/אֶל (Gen. 22.12; 24.11, 20 [twice]; 30.39; 34.3; 37.35; 38.12; 40.11; 42.25, 28; 43.30, 33; 50.16, 21; Exod. 9.14, 21; 12.22 [twice]; 14.5, 24; 18.23; 19.11; 20.22; 26.12, 13; 24; 28.7, 24, 26, 30; 30.16; 32.33; 39.19; Lev. 1.15; 4.12; 5.9; 8.8; 9.22; 14.51, 52; 16.2, 14; 18.18; Num. 4.19; 11.12, 31; 13.30; 25.8; 32.14; 33.54; 34.11; Deut. 7.10 [twice]; 20.10, 19; 21.2; 31.15; 33.28). The compound preposition עַל פְּנֵי is recorded in Biblical Hebrew in verses such as וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תֵרַח אָבִיו ‘And Haran died in the presence of his father Terah’ (i.e., while his father was still alive) (Gen. 11.28).

It seems therefore that at least SP (and probably MT as well) means that the punishment is inflicted on the sinner immediately, while he is still alive. Note that the second appearance of עַל פְּנֵי in the verse specifies the words לֹא יִאָּחַר ‘He will not be delay’.

Such an understanding is clearly expressed in the Vulgate, *et reddens odientibus se statim ita ut disperdat eos et ultra non differat protinus eis restituens quod merentur* ‘and repaying forthwith them that hate him, so as to destroy them, without further delay immediately rendering to them what they deserve’.

This view emerges from the *targumim* as well, e.g. Onqelos די אנון עבדין ומשלם לסגאוהי טבן די אנון עבדין ‘and repays those who hate him for the good deeds that they perform before him during their life’. The Samaritan translations into Aramaic and Arabic are of no use at this point since they are literal (קדמיו in ST and بخدمته in SAV).

Deuteronomy 8

7 ורחבה] MT *minus*. SP harmonises with Exod. 3.8.

13 *yirbon*] MT יִרְבֹּן. SP avoids the rare form that retains consonantal *yod*.

18 *ולמען*] MT לְמַעַן – ו. SP harmonises with Deut. 9.5.

Deuteronomy 9

22 *את* at PREP ‘with’] MT אֵת NOTA ACC. ST renders עם in agreement with SP. Note that in vv. 7, 8 the same verb—*hif’il* הִקְצִיף—is used with the *nota accusativi* את *it* (which ST renders ית).

28 *מבלתי*] MT מִבְּלִי. SP harmonises with Num. 14.16.

29 *ממצרים*] MT *minus*. Whenever the verb הוציא occurs in reference to Egypt, מצרים is explicitly mentioned. SP is in line with this use.

Deuteronomy 11

6 *ואת כל האדם אשר לקרח*] MT *minus*. SP harmonises with Num. 16.32.

15 *ואכלת* *wākālāt* 3FSG] MT וְאָכַלְתָּ 2MSG ‘and you shall eat’.

ושבעת *wšābāt* 3FSG] MT וְשָׂבַעְתָּ 2MSG ‘and you shall be sated’. On the 3FSG perfect ending *-at*, see comment to Deut. 2.37.

Deuteronomy 12

5 *לשכינו* *alšēkinu* N *שָׁכַן + PRON 3MSG] MT לְשָׁכְנֵנוּ INF + PRON 3MSG. ST למשרואה and SAV لسكانه are in accordance with SP. For Hebrew parallels in Jewish texts see *LOT* IIIa, 117.

21 *לשכן את*] MT לְשֹׁכִים. SP harmonises with Deut. 14.23, 24; 16.2, 6, 11; 26.2, all regarding the chosen place: אשר בחר ה' לשכן את שמו שם.

28 *הישר והטוב*] MT הַטֹּב וְהַיָּשָׁר. SP harmonises with Deut. 6.18, 13.19.

Deuteronomy 13

12 *עוד*] MT *minus*. SP harmonises with Deut. 19.20.

19 *הישר והטוב*] MT הַיָּשָׁר. SP harmonises with Deut. 6.18; 12.28.

Deuteronomy 14

8 [ושסע פרסה הוא והוא גרה לא יגור 8] MT ולא גרה. SP harmonises with Lev. 11.7.

21 ואכלה *wākēla* PF 3MSG + PRON 3FSG] MT ואכלה PF 3MSG + PRON 3FSG ‘he may eat it’. Our translation ‘skin’ (↓ Lev. 11.40) is based on the rendering ואשלעה in ST MSS C and E (supported by Hammeliš 562). The special meaning of the verb is hinted at by the uncommon vowel of *wākēla* (usually *ākāl*), mentioned in *GSH* §2.2.1.1.2.

22 [בשנה 22] MT שנה שנה שנה occurs in MT only in this verse. SP harmonises with Lev. 25.53; Deut. 15.20.

Deuteronomy 15

5 [ולעשות 5] MT לעשות ו-. SP harmonises with Deut. 28.1, 13; 32.46.

7 באחת *bāt F*] MT באחד M. SP is congruent with the following שער, which in the sense of ‘town’ is feminine in SP (Deut. 16.5; 17.2; 18.6; 23.17).

תכפץ *tikfāš*] MT תקפץ. כפ"ץ in SP is due to dissimilation of the emphatic *q* near *š* (see *LOT* IIIa, 124).

Deuteronomy 16

6 [במקום 6] MT אלה המקום. SP harmonises with all verses that include the string אשר במקום אשר. The preposition אל is used in this context only to denote a destination, e.g., ועלית ויבחר. The preposition אל is used in this context only to denote a destination, e.g., ועלית ויבחר. The preposition אל is used in this context only to denote a destination, e.g., ועלית ויבחר. (Deut. 17.8).

8 [חג 8] MT עֲצֻרַת ‘a solemn assembly’. SP harmonises with Exod. 13.6.

כל מלאכת עבדה [כל מלאכת עבדה] MT מלאכה. The phrase לא תעשה מלאכה occurs in MT only in this verse. SP is in line with the common phrase כל מלאכת עבדה, e.g., Lev. 23.7, 8, 21, 25; Num. 28.25.

Deuteronomy 17

4 [והגידו 4] *hif* PF 3MPL] MT והגיד *hof* PF 3MSG ‘it is told’. SP harmonises with v. 9. On SP active forms versus MT passive forms, see *GSH* §2.10.3.

20 [בסא 20] MT *minus*. SP harmonises with v. 18.

Deuteronomy 18

8 ^איֹאכֵלוּ *yā'ūkāl* (יֹאכֵל) MT יֹאכֵלוּ. Many SP manuscripts recorded in von Gall's apparatus display the singular יֹאכֵל, in harmony with the preceding verses. Some have the plural ending erased. ST oscillates between יֹאכֵלוּ and יֹאכֵל, as does SAV, which oscillates between יֹאכֵלוּ and יֹאכֵל.

15 **מִקְרָב אֶחָד** MT מִקְרָבֶּךָ מֵאֶחָד. SP harmonises with v. 18.

Deuteronomy 19

5 **וְנָדָה** *wnādā qal* PF 3MSG] MT וְנִדְּחָה *nif* PF 3FSG. In SP, the wood cutter is the subject of the phrase, with יָדוֹ as object, while in MT the hand is the subject of a passive verb. Two SAV manuscripts support SP with فِطْوَاح, فِطْوَاح. ST renders the verb וְנָדָה, and both AH and AS render فِطْوَاح 'strayed', all of them in the feminine, congruent in gender with יָדוֹ.

9 ^אוּלְלַכַּת (= MT וּלְלַכַּת) *lallēkat* (לִלְכַת) – ו. The pronunciation represents the majority of SP manuscripts, though von Gall's apparatus displays a number of manuscripts which have the conjunction. The earlier ST manuscript reads לְמַהֲכָה, while the latest one has וּלְמַהֲכָה. All SAV sources lack the conjunction, except for one, which reads وَلِلْسُلُوكِ.

11 **הָאֵלֹהִים** MT הָאֵלִים ↓ Gen. 19.8. SP harmonises with v. 5.

15 **חֹטֵא** MT חֹטְאָת. SP harmonises with the following חֹטֵא.

17 **וּלְפָנַי** *alfāni* (לְפָנַי) MT לְפָנַי. Two ST manuscripts support the conjunction—וְלִקְדָּם—while two reject it—לְקִדָּם (see von Gall, *ad loc.*).

Deuteronomy 20

6 חֲלָלוּ *allēlu pi* PF 3MSG + PRON 3MSG = MT חֲלָלוּ. According to the law that forbids consumption of a tree's fruit in the first three years after its planting, during which time the fruit are considered 'holy' (see Lev. 19.23–25), חֲלָל is understood as 'desacralise, render suitable for common use'. Cf. SAV يَسْبِذْهُ.

10 **עַל** MT אֶל. There is no practical difference between עַל and the Masoretic אֶל in this case. Cf. SAV الى.

Deuteronomy 21

3 **משכה** *māšāka* PF 3MSG + PRON 3FSG] MT **מְשַׁכָּה** PF 3FSG ‘has (not) drawn’. Following the Samaritan oral tradition, SAV renders **משכה** as **يجذبها** ‘draws her’. ST translates this with the feminine passive participle **נגידה**, taking the last vowel as the regular feminine marker: ‘(she is not) drawn’. The latter follows the passive of the preceding **עבד** ‘*ābad* (GSH §2.10.6). The interpretation is ambiguous, as some ST manuscripts read **משכה** as a 3FSG in the active voice: **נגדה** in agreement with MT *qal* 3FSG perfect **מְשַׁכָּה**.

בעל *bāl*] MT **בָּעַל** ‘a yoke’. The pronunciation *bāl* is rendered by ST **מסחן** ‘owner’, which reflects **בָּעַל**. SAV renders it **يجذبها** ‘a male’; see GSH §0.16, b.

11 **בשביו** *afšībyu* N M **שָׁבִי*** + PRON 3MSG] MT **בְּשִׁבְיָהּ** N F ‘in the captivity’. SP harmonises with v. 10.

ולקחתה *wlēqqāttā* PF 2MSG + PRON 3FSG] MT **וְלָקַחְתָּ** PF 2MSG ‘and you would take’. The object pronoun is in harmony with **והבאתה** in the following verse. It is supported by ST **وتأخذها** and SAV **وتأخذها**.

15 **לשנואה** *laššānuw'wā* PT *qatūl*] MT **לְשִׁנְיָאָה** PT *qatīl*. SP harmonises with the standard passive participle **שנואה** that occurs earlier in the verse.

23 **תלאי** *tālo* (תלוי) *qal* PT PASS (= MT **תָּלִי**). The spelling **תלאי** probably follows the pronunciation **tālūwwi*, which reflects another form of the diphthong’s reduction (cf. **נטוי** *nāṭūwwi* Num. 24.6; GSH §1.4.4, 2c).

Deuteronomy 22

19 **שלחה**] MT **לְשַׁלְּחָהּ**. SP harmonises with v. 29.

21 **את** *at* PREP] MT *minus*. The pronunciation *at* is that of the preposition ‘with, from’, i.e., she played harlotry while being in her father’s house. This is supported by two ST manuscripts that render **את** as **מן** ‘from’. However, three other manuscripts render it as **ית**, which, coupled with the preceding causative **להיונות**, offers the translation ‘to desecrate her fathers’s house’.

Deuteronomy 23

2 *šfīkot* N SG שְׁפִיכוֹת] MT שְׁפָכָה N SG. The ending *-ot* probably denotes the singular of the *nomina abstracta* category with the ending *-ut* in Masoretic Hebrew (*LOT* IIIa, 137).

18 *tiyya... yiyya* חַיִּי *qal* ‘live’] MT *qal* יָהִי... תְּהִיָּה. Obviously, this is not a graphic variation resulting from the loss of gutturals (*GSH* §1.1.8–1.1.82), but a real variant with its own meaning, as the oral tradition attests, corroborated by ST תַּחוּי (var. תוּחַי) (the relevant SP imperfect forms of חַיִּי are pronounced *tēyyi... yēyyi*, respectively). The reading may be inspired by Exod. 22.17.

25 *kīlak* PL] MT כָּלִיךְ SG. SP represents the plural as well as the singular (*GSH* §4.1.3.2). The translation follows ST מַנִּיךְ and SAV اوعيتك, both plural.

Deuteronomy 24

1 *minus*. SP harmonises with Deut. 22.13.

14 *miggīrāk* SG (= MT מִגְרֵךְ). The singular of the pronunciation contradicts the plural of the written tradition, which is supported by most SP manuscripts (von Gall *ad loc.*), as well as the ST evidence, which renders it מִן תוֹתִיךְ and מִן גִּיּוֹרֶיךָ, and of SAV, which renders it من جيرانك.

20 *zītāk* PL] MT זֵיתָךְ SG. The plural expressed by the pronunciation is supported by some manuscripts, which have זֵיתֶיךָ (von Gall, *ad loc.*). ST and SAV maintain the collective זֵיתָךְ and زيتونك.

Deuteronomy 25

5 *iliyya*] MT עֲלֶיָּה. SP harmonises with 22.13. Note that the corresponding Samaritan pronunciation of MT עֲלֶיָּה is ‘*āliyya*, e.g., Deut. 22.14.

11 *ḡmḡšū*] MT בְּמִבְשָׁיו. For the denotation ‘genitals’ of בֶּשֶׁר see Lev. 15.2, 7, 19.

18 *wēšār* (וַאֲשֶׁר) + ו. The conjunction occurs in some SP manuscripts (von Gall, *ad loc.*), as well as in three out of six ST manuscripts.

Deuteronomy 26

5 אבד *abbad pi* PF ‘oppressed’? ≈ MT אבד *qal* PT. Despite the grammatical difference between SP and MT, the two traditions know the interpretation ‘the Aramean oppressed my father’. The Samaritan exposition is represented by SAV, which renders it *الارمي اهلك ابي* ‘the Aramean destroyed my father’. Note that the definite *الارمي* may allude to Laban as oppressor of Jacob. A Jewish interpretation, too, considers Laban the subject of the verb. It is first manifested in the 3rd-century composition *Sifre* to parasha *Ki Tavo* (Finkelstein [ed.] 1939, 319), followed by the medieval interpreter Rashi. This tradition is also reflected in the Vulgate *Syrus persequebatur patrem meum*, etc. Naturally, there are other interpretations too, which take the intransitive verb אבד *as the predicate of* אבִי: ‘my father is a wandering Aramean’ (RSV, JPS, Luther’s Bible, etc., as well as the Jewish interpreters Ibn Ezra and Qimḥi *ad loc.*). In fact, there is nothing in either SP or MT to categorically support or reject either interpretation, since in SP, as well as in Rabbinic Hebrew, the *pi^{el}* conjugation may well express intransitivity, just as *qal* does (see *GSH* §2.15.5).

12 ונתתו *wnātattu* PF + PRON 3MSG] MT ונתתה PF ‘and you shall give’. SP harmonises with v. 13.

14 באוני *būni* = MT באִנִּי. The variety of interpretations stems from the ambiguity of the word און. The earliest ST manuscript, followed by MSS C and E, render it במסכינותי ‘in my poverty’, identifying it as עוני, as the guttural consonants were no longer pronounced in SH. MSS B and V ascribed באוני to און ‘vigour’ (cf. Gen. 49.3), rendering the word חילי. Our translation follows SAV *في حزني* ‘in my mourning’ (Lane 1865, 502). It probably evokes the avoidance of mourner impurity (cf. Ibn Ezra, *ad loc.*) in agreement with the following ולא נתתי ממנו למת, which suggests a ceremony of offerings to the dead.

Deuteronomy 27

10 חקתיו *aqquṭto* N FPL חֲקֵי *חֲקָה] MT חֲקֵי N MPL חֶק. SP harmonises with Deut. 28.45, etc.

12 ויהודה (= MT וְיְהוּדָה) *yēṭuda* (יהודה) ו-. The conjunction is supported by some manuscripts (von Gall, *ad loc.*) and by SAV ويهوذه.

Deuteronomy 28

1 [ולעשות MT] *l'ēšūt* 1. SP harmonises with v. 13.

7 *aqqā'ēmām* הקמים *qal* PT PL ≈ MT (MORPH). The longer form of the participle follows the Aramaic pattern קאם (Dan. 2.31). It occurs in parallel with the shorter one, e.g., pronounced *qāmo* (Deut. 33.11). See *GSH* §1.5.3.4, 3.

12 [ולברך MT] *walbarāk* (= MT וּלְבָרַךְ) + 1. The conjunction is shared by many manuscripts: ולברך (von Gall, *ad loc.*).

14 [מצוה MT] *māzūh* SP harmonises with v. 13.

18 [ופרי בהמתך MT] *min* SP harmonises with v. 4.

20 [השמידך *ašmīdāk hif* INF] MT *nif* INF. SP harmonises with v. 48. In SP, God is the subject of the verb, while MT ascribes this syntactic status to Israel.

25 [לזועה *alzuw'wa*] MT *l'zūh*. MT has the *qere* זועה for the *qetiv* זועה in Jer 15.4; 24.9; 28.18; 34.17 (see Bergsträsser 1918–1929, I:20d; *GSH* §4.4.3).

29 [רק MT] *q*. SP harmonises with v. 33 *q*. *q* is in line with Rabbinic Hebrew, in which this adverb is dominant, while its biblical parallel *q* is extinct (except for biblical quotations).

30 [ישכב עמה MT] *ketiv* ישגלנה, *qere* ישכבנה. SP harmonises with 22.22, 23; 25, etc.

34 *amšaggi* משגע *pi* PT PASS (*GSH* §2.12.16) ≈ MT *pu* PT 'mad'. Due to the loss of guttural consonants, the roots 'go mad' and 'err' merged into *amšaggi*. As a result, the passive *amšaggi* belongs to the same root that in 27.18 is an active participle *amšaggi* (q.v.).

37 [ולשנאינה *walšānā'ina*] MT *l'šānā'ina* (שנא < ש, *GSH* §4.3.6). The merger of ש and ש in SH led to derivation of the word from שנא 'hatred', the way LXX perceived the same word in a similar environment in Jer 24.9: εἰς μῖσος. Accordingly, ST renders ולשנאינה as ולסנה and SAV as بغضة.

40 *tissāk* תסך *qal* ≈ MT תסך *qal* ‘anoint’. SP ascribes the verb to תסך, which occurs also in Exod. 25.29 and 37.16, expressing the act of pouring liquids for worship. MT תסך ‘anoint’ has no specific religious connotation (BDB s.v., *HALOT* s.v.).

ישעל *yēšāl* שח"ל pi B] MT ישל *qal*. SP שח"ל is common in Mishnaic Hebrew in this sense (see *LOT* IIIa, 148, further developed in Ben-Hayyim, 1968, 170).

52 חומתך *ūmātāk* SG] MT חמתיך PL. Apparently, the SP singular is a collective noun. ST and SAV render it with plurals. سوارك and שוריד, respectively.

56 הציגה *aṣṣīga hif* INF F] MT הציג *hif* INF M. SP displays a rare infinitive with feminine ending of the type *haqtila*, which occurs in Mishnaic Hebrew, too (*GSH* §§2.14.4, n. 180, 2.14.12). ST renders it accordingly, as קעמה (var. הקעמת, etc.). Some of its manuscripts, however, interpret the final vowel as the feminine object suffix, e.g., מקמתה, as does SAV بوقوفها.

68 באוניות *banyot* (באניות) = MT באניות. The written text and its pronunciation represent two distinct traditions. באניות, which equates to MT באניות ‘in ships’, is supported by the earliest manuscripts of the ST, with באספינון (var. בספינון), as well as by SAV في السفن. Two ST manuscripts render the word as בלבוטין ‘in afflictions’, which relies on the pronunciation *banyot*, allegedly related to אנ"י (or perhaps ענ"י). A fierce debate over this passage is found in Jewish exegesis. For a full discussion see Florentin (2003/4, 11–24).

Deuteronomy 29

7 ונתנה *wnētina qal* PF PASS 3FSG] MT ונתנה *qal* CONVER IMPF 1CPL + PRON 3FSG ‘and we gave it’. SP resorts to the passive in order to avoid the idea expressed in MT ונתנה ‘and we gave it’, and to attribute the act of giving the land to God, according to 27.2, 3, etc.

12 ולמען (= MT למען) *wal'mān* + ו. The conjunction is supported by several SP manuscripts (von Gall, *ad loc.*).

18 הרואה *arrē'bā* רוי"י *qal* PT F ‘the watered’/רו"ח *qal* PT *qatel* F *רוחה ‘comfortable’] MT רוי"י רוי"י. ST רוי"י and SAV الریان unequivocally assign the word to רוי"י, in negative parallel with the following הצמאה ‘the dry’. However, the actual pronunciation *arrē'bā* leaves room for

attributing the word to ר"ח, feminine *qal qatel* participle: *רַחוּחָ 'comfortable'. Cf. Gen. 3.8 (see *GSH* §§2.12.11e, 2.12.16e).

19 **יחר** MT יַעֲשֶׂן 'will smoke'. SP prefers the recurrent collocation חרה אף to express anger, which appears 26 times in the Pentateuch, e.g., Gen. 30.2; 39.19; Deut. 11.17, etc. MT יַעֲשֶׂן is unique in this respect.

20 **הכתובים** [^] *akkātūba* (= MT הַכְּתוּבִים). The singular pronunciation actually reflects the *secunda manu*, which overwrote a ה on the plural ending -ים (as shown by many SP manuscripts; see von Gall, *ad loc.*).

21 **וראה** SG] MT וְרָאוּ PL 'they see'. SP is attracted by its immediate constituent הנכרי.

24 **עמהם** *immimma* ≈ MT עִמָּם. Both spellings, עמהם (Num. 22.12; Deut. 29.16) and עמם (Gen. 18.16; 29.9; Lev. 26.41), differently vocalised in MT, are equally pronounced in SP *immimma*.

Deuteronomy 30

3 **את שובתך** [^] *wšab... at šūbātāk*] MT אֶת־שְׁבוּתְךָ 'and... will return your captivity'. With שְׁבוּתְךָ in the sense of 'captivity' (derived from שב"י) in the accusative, MT uncommonly employs the intransitive verb וָשַׁב as transitive. This provoked unease in Jewish exegesis, best expressed by Rashi: 'והשיב' היה לו לכתוב והשיב 'he should have written', i.e., the causative conjugation. SP has a different pattern of the noun, namely a derivative of שו"ב, originally 'to return'. As for the preceding את, its pronunciation *at* attests to the preposition 'with'. This puts the verse in line with those preceding it, viz., God's return to Israel is conditional on Israel's repentance. This is also how ST ויעזר יהוה אלהך עם עזרותך and SAV ويعود الله الهك مع عودتك render the phrase.

Deuteronomy 31

2 **האמר** [^] *āmār* (= MT אָמַר). The redundant ה was apparently attracted by העבר in the following verse. At any rate, it occurs in several manuscripts (von Gall, *ad loc.*), as well as in ST. Consequently, the initial ה may represent the interjection *ā*.

3 ^{העבר} (twice)] ^{ābār} (= MT עֲבָר) – DEF. The definite (written) form creates a sort of cleft sentence, after the model of Deut. 3.22; 8.18; 9.3, etc., all related to God. See also Gen. 2.11, 13, 14, etc.

11 יקרא 3MSG] MT תִּקְרָא 2MSG ‘you will read’. SP probably intends to charge the priest with the reading, while MT תִּקְרָא refers to Joshua (or to the priests).

12 ^{אלהיכם} (= MT אֱלֹהֵיכֶם) ^{ēluwwīyyimma} (אלהיהם). The pronunciation is supported by many SP manuscripts, though some manuscripts have אלהיכם. This discrepancy is manifest in ST אלהכון in the early manuscripts versus אלהון in one late manuscript. SAV manuscripts are also divided between אלהכם and אלההם. Note, however, the undisputed occurrence of אלהיהם in the following verse.

13 ^{ישמעו} (= MT וְיִשְׁמְעוּ) ^{wyīšmā'u} (וישמעו) + ו. The conjunction is not supported by any manuscript, nor by the translations. ST has וישמעון, SAV يسمعوا.

20 ^{לתת להם}] MT *minus*. SP harmonises with v. 7.

21 ^{האדמה}] MT הָאָרֶץ ‘the land’. SP harmonises with the preceding verse.

^{לאבתיו}] MT *minus*. SP is consistent in having the indirect object (להם, לאבתיד, etc.), which elsewhere follows the string אשר נשבעתי.

Deuteronomy 32

2 כשערים... וכרבים ^{kaššīrām... wkarrebībām} = MT כְּשַׁעֲרִים... וְכַרְבִּיבִים ‘as the small rain... and as the showers’. Translated as ‘goats’ and ‘deers’, respectively, according to the Samaritan understanding, as reflected in ST: כצפירים... וכטבים. SAV, however, has كالريخ and كالطش, respectively, both denoting ‘light rain’. In this SAV corresponds to the Jewish interpretation as expressed by the Targumim: כרוחי מטר... וכרסי מלקושא ‘like the winds of the rain... and like the drops of the late rain’. In the same spirit are LXX ὄμβρος... υφέτος (Deut. 32.2) and Vulgate *imber... stilla*.

3 ^{בשם} ^{afšam}] MT שֵׁם. SP harmonises with other similar locutions, where -ב precedes שם (Gen. 4.26; 12.8; 21.33; 26.5; Exod. 33.19; 34.5).

4 הצור = MT הַצֹּרֶן. The word is used here in the sense of ‘creator’, as attested by ST צעורה, cf. ‘creator of the bodies’ in a poem by the 4th-century Amram Dare (*LOT* IIIb, 93). In what follows (vv. 15, 18), צור ‘Rock’ is a metaphorical representation of God.

5 [שחתו לא לו בני מום] MT שָׁחַת לֹו לֹא בְנֵי מוֹמִים. MT is difficult to understand and has led to a multitude of attempts at explanation (see *BHQ Deuteronomy*, 93, 141*). SP is by no means easier. It is followed literally by ST חבלו לא לה בני מום, which hardly clarifies the text. A late manuscript says טבלו לאלה ברי ערברב ‘the sons of rabble (cf. Exod. 12.38) immersed themselves to god’ (perhaps an anti-Christian homily). Apparently, SP intends to say that those who acted corruptly are not God’s sons, viz., are expelled from the community. Note that the word order לא לו is shared by both the Peshitta and Onqelos.

7 דור ודור (= MT דֹּר־דֹּרֶר dar wdor (דר ודור)). The Samaritan pronunciation of the first member of this collocation is always *dar* (also Exod. 3.15; 17.16). The matter is discussed in *GSH* §1.5.2.7.

9 [עמו יעקב] MT עֲמֹו יַעֲקֹב. SP differs from MT in verse division. While MT has the verse divider (*ʿatnah*) on עֲמֹו, connecting יַעֲקֹב with the following hemistich, SP puts a *paseq* (:) after יַעֲקֹב, including it in the first hemistich. Thus, the additional parallel ישראל in the second hemistich creates a balanced verse.

10 [יבננהו] MT בִּנְיָנוּהוּ – Cf. SAV ويبننه, which is in line with ST יבננה, both denominative verbs of בן ‘son’.

כאישן ≈ MT כְּאִישׁוֹן (PHON). ST translates it כאנש עינה, meaning ‘as a man guards his eye’. However, one manuscript reads כניצוץ עינה ‘as the light of his eye’ (*DSA*, 564), which fits SAV كالانسان عينه ‘the pupil of his eye’ (Lane 1865, 115).

11 אבירתו ≈ MT אֲבִירָתוֹ (PHON). ST attributes אבירתו to חברתו ‘its company’ and renders it as דביקאתה ‘its help’ (for the meaning ‘help’ of דב see *DSA*, 165–66). SAV opts for جناحيه (var. منكييه) ‘his wings’.

14 חמת ≈ MT חֲמָאֵת (PHON). We have translated as ‘butter’ following SAV زبد and MT חֲמָאֵת (cf. Gen. 18.8). ST confuses this vocable with its homophone אַמַּת ‘anger’ (CSTR) and translates it ארתע ‘fury’ (רת ‘boil’) in both its instances in the verse.

15 כְּשִׁית *kāšitā* MT] MT קְשִׁית 'you grew fat'. Following the description of Moses's wife as אִשָּׁה, interpreted as 'beautiful woman' in Num. 12.1, (Ben-Hayyim 1939, 368; *LSH*, 289), Jeshurun is depicted as a prosperous person.

וַיִּנְבְּלוּ *wyēnabbēlu* PL] MT וַיִּנְבֵּל SG. Apparently, the SP plural is in line with the verbs ...יִקְנְאוּהוּ in the following verses. This is readily rendered by ST as וַנִּבְּלוּ. SAV has the singular اسخط, similar to MT. One modern source of SAV, however, has the 3MS object pronoun, i.e., ويسقطه, implying a change in subject: 'the Rock of his salvation spurned him'. This is the reading of a late 19th-century completion of MS 6 (C) of the Shechem synagogue. The original reading of AH at this point is אִסְחָט (= AS). It lies in the torn-off leaves of the original manuscript, now located in the British Library, where it is catalogued under the siglum Or 5036 (see Tal, 1980–1983, III:38–39). Unfortunately, these precious folios were omitted from Shehade's edition of SAV.

17 מִקְרֵב *miqqērēb* PREP -מ + N קִרְבַּי*] MT מִקְרֵב. ST renders the word as מקרב (var. מקריב = SAV عن قريب), in line with MT מִקְרֵב.

וְלֹא *lā* (= MT לֹא). Many manuscripts confirm the conjunction (von Gall, *ad loc.*).

18 תִּשָּׁא *tīšša* qal ≈ MT תִּשֵּׂי (MORPH). We have translated on the basis of ST אִשַּׁפַּת 'you despised' (*DSA*, 923); SAV تطرح 'you abandoned'. ST and SAV's translations differ in meaning, though they both stem from MT-like תִּשֵּׂי 'you forgot'. See *GSH* §2.8.13, fn. 98.

21 בְּהַבְלִיָּיִם *bēbālīyīm* N הַבִּלִּי ≈ MT בְּהַבְלִיָּהִם (PHON). ST MS E translates the word as 'with their vanities', aligned with SAV بهباتلهم 'with their stupidities'. The spelling with א does not make the reading different from MT בְּהַבְלִיָּהִם, as the guttural letters are used promiscuously in Samaritan scribal practice (cf. v. 14 חמר/עמר).

22 אֲרָם *ārām* (= MT אֲרָם) – DEF. Some manuscripts have the word definite (von Gall *ad loc.*), and so reads SAV with الجبال. ST טברין, however, supports the indefinite form.

23 אִסְפָּה *āsēfa* אִסְפִּי B LENG IMPF] MT אִסְפָּה hif IMPF 'I will sweep'. ST אכנש and SAV اجمع both denote 'I will gather'.

24 **מזה** רעב MT **מִזֵּי רָעַב** 'wasted by hunger' (?). SP has a secondary cessation that divides the cryptic hemistich into **רשף קטף מררים** and **מזה רעב לחמו** 'his food'. The second phrase is appositional to that preceding it: 'flame, rancorous predator'. ST ignores this division: **מִדֵּן כַּפְנָה לַחֲמוֹ רִשְׁפוֹ** 'because of this famine, his food is flame (i.e., scorched)'. **קטף מררים** is related to the following sentence **אֶשְׁלַח בָּוֹן קִטְפָן הוֹרִין וְשֵׁן בַּהֲמָהֶן אֲשַׁלַּח בָּוֹן** 'a ferocious predator and fangs of beasts I shall send upon them'. It corresponds to SAV **من هذا قفط قوتهم شرر قاصم المخالفين واسنان البهائم** 'اطلق بهم'.

מררים **mērārām**] MT **מְרִירֵי** 'bitter'. ST translates the word as **הורין**, a peculiar spelling of a noun (PL) derived from **חר"י** 'strive, wrath'. SAV translates **قاصم المخالفين**.

קטף **qētāf**] MT **וְנִקְטַב** + **ו** 'and pestilence'. ST has **קטפן**, synonym of **חטפן** 'predator' (DSA, 774).

26 **אפיהם** **abbyyūmma** N אף + 3MPL] MT **אֶפְאִיָּהֶם**. The Samaritan tradition as expressed in ST considers **אפיהם** a compound of two separate words: **אפי** and **הם**. Accordingly, it renders it as the nominal sentence **אנון רוגזי**, literally 'they are my anger' (which another manuscript combines as **רגזינון**). To SAV however, the word is a verb in the 1st person imperfect with pronominal object suffix **افنيهم** 'I will annihilate them' (var. **ازويهم** 'I will remove them'). Both interpretations exist in Jewish exegesis. Already the 3rd-century CE *Sifre Devarim* §322 homiletically divides the word **אפיהם** 'in my anger I said: where are they', i.e., **הם**, **איפה הם**. Rashi explains: so that everyone asks 'Where are they?' Onqelos shares this division, with **יחול רוגזי עליהון** 'My anger will befall them', and the Peshitta, taking **אפאיהם** as **איפה הם**, reads **איכא אנון** 'where are they'. Rashi himself combats this interpretation and construes the word as a verb in the imperfect of **פא"ה** 'corner' denoting 'removal, scattering', much like SAV. So, too, do Ibn Ezra and Qimḥi.

27 **ינכרו** **yēnakkēru** נכ"ר **pi** IMPF = MT **יִנְכְּרוּ**. ST interprets **ינכרו** (נכ"ר) as related to **הכיר** 'distinguish, acknowledge' and translates it **גִּלְגֹּן**, **hitpa^{al}** of **גל"ג** 'praise'. This interpretation is shared by the Jewish Targumim with **יתרברבון** and by the Vulgate's *superbirent*.

צרינו **ṣārrīnu** N PL + PRON 1CPL] MT **צָרֵינוּ** N PL + 3MPL ARCH 'their enemies'. SP harmonises with the following **דינו**.

ולא (= MT וְלֹא) *lā* (לֹא) –ו. Many manuscripts have the conjunction erased. ST has ולא, too.

28 אַבְדַּד *abbəd pi* PF] MT אַבְדַּד *qal* PT CSTR. Samaritan Hebrew hardly differentiates between *pi^cel* and *qal*, both having a similar use (Ben-Hayyim 1958, 236–42). Therefore, it is improbable that SP differs in meaning from MT אַבְדַּד at this point.

29 לֹא *lā* NEG PARTIC] MT לוֹ OPT PARTIC. According to MT, the verse constitutes an irrealis conditional sentence, governed by the optative particle לוֹ: ‘They are not wise, and [do not] understand this, and [do not] consider’. SP has a negative sentence in which all three verbs are connected by the conjunction -ו and are governed by the negator לֹא: ‘They are not wise, and [do not] understand this, and [do not] consider...’ Cf. ST לא חכמו ואסתכלו דה ואתבוננו לחראיתון.

31 פִּלְלִים *fallālēm* ≈ MT פְּלִלִים (MORPH). Our translation follows ST’s סכאים, a noun derived from פל"ל ‘hope, expectation’. It shows that פללִים was attributed to פל"ל ‘prayer’ (DSA, 586). SAV, however, translates the word حَكَّام ‘judges’, following Exod. 21.22 (where the form differs phonologically). See also Ab Isda’s commentary (Halkin 1968, 232).

32 wmiššādāmōt = MT וּמִשְׁדָּמוֹת ‘fields’. There is no consensus among translations regarding this word. According to SAV, it is a kind of vine, دوالي (PL), probably interpretational. The Jewish Targumim offer various homilies, and only the Targum Jonathan to Isa. 37.27 renders שדמות as חקליא ‘fields’. ST’s rendering ומשפתינת, which is arguably a corrupt form of ומשפפינת (שפ"ף, see DSA, 923), a kind of vine with low branches (cf. גפן סרחת ‘low spreading vine’ in Ezek. 17.6).

33 אַכְזָרִי *ak zarri*] MT אַכְזָר ‘cruel’. SP has two words, for which ST has ברין בראי, obviously, a mechanical translation. SAV الحقة ‘hostility’ is closer to MT אַכְזָר ‘cruel’. At any rate, *ak zarri* may testify, albeit indirectly, to the basic adjectival אכזרי, frequent in Mishnaic Hebrew, e.g., m. Bava Qama 8.7, etc. It is also the normal form in Aramaic, e.g., Targum Job 30.21; 41.2. For an etymological explanation, see GSH §4.2.1.3.

35 לַיּוֹם *alyom*] MT לִי ‘(vengeance is) mine’. The ‘Day of Vengeance and Recompense’ is a focal concept in Samaritan theology, according to which the universe is situated between two poles: creation (בראשית) and the Day of Vengeance (יום נקם). The latter is the

eschatological day of judgement, amply described in various Samaritan treatises (see Dexinger, 1989, 285–87). The reading is matched by the LXX ἐν ἡμέρᾳ, though Vulgate *mea est ultio* supports MT לִי. See McCarthy (2007, 150*–51*).

38 יְהִי^ *wyāyyu* (ויהיו) PL] MT יְהִי SG. The conjunction is not attested in the SP manuscripts (von Gall, *ad loc.*), nor is it recorded in ST and SAV.

42 מֵרֵאשׁ^ (= MT מֵרֵאשׁ) *wmirrē'oš* (ומראש) +ו. According to the apparatus of von Gall's edition, only one manuscript has ומראש. Two fragments have the -ו- erased. The translation 'beginning' follows SAV ابتداء.

פִּרְעוֹת *farr'āt* PL CSTR ≈ MT פִּרְעוֹת (PHON). The denotation of this word is no longer clear to Samaritans. According to ST, אִפְרָעוֹת is an abstract noun, probably associated with 'disorder', after Exod. 32.25. SAV has انْهَتَاك 'dishonour', apparently related to Num. 5.18, where the ceremony of humiliation of the unfaithful wife includes the verb פָּרַע, which SAV translates as يَهْتِك (see DSA, 707). Jewish exegesis oscillates between 'running wild' (Rashi, Ibn Ezra) and 'revenge' (Ibn Janah, Qimḥi). According to Ben-Ḥayyim, the word is in a peculiar plural form meaning 'leaders' (GSH §4.1.4.8).

47 תִּאֲרִיכוּ ≈ MT תִּאֲרִיכוּ –PARAG *nun*. SP harmonises with 4.26, and perhaps also with Exod. 20.12.

Deuteronomy 33

2 הוֹפִיעַ^ (= MT הוֹפִיעַ) *u'ūfi* (והופיע) +ו. No trustworthy manuscript evidence for the conjunction exists (von Gall *ad loc.*).

אֲשֶׁדֶת *aš dat* (אש דת) ≈ MT *qere* אֲשֶׁדֶת, *ketiv* אֲשֶׁדֶת. Both SP and MT made efforts to derive some meaning from the cryptic אֲשֶׁדֶת by dividing it in two words. According to von Gall's edition, nine manuscripts have the single word אֲשֶׁדֶת, against three which have it divided into אש דת by a dot that serves as word divider. Four manuscripts display the variant אֲשֶׁדוֹת, divided in one manuscript into אש דוֹת, again, by the word divider. As far as the ST is concerned, unfortunately, only one fragment exists, its rendering being נֹר אֹרֶה 'fire of law', in two words. Such is also the case with SAV: نار دين. To be sure, the division is of

relatively old age, already known to Aquila, Symmachus, and Jerome (*ignea lex*) (see McCarthy 2007, 155*–56*).

3 תכו *tāku* qal PF] MT תכו? תכו *pu* PF. Our translation is according to ST יכנען, SAV يخضعون. See GSH §2.6.4, and n. 67; cf. Syriac תכו 'subdue' (Sokoloff 2009, 1644).

ושאו *wsā'u* qal PF] MT ישא *qal* IMPF 'will carry'. ST renders as יקבלון 'they accept (a duty)', cf. Rabbinic Hebrew קיבל עליו, with which SAV يتحملون 'they bear a burden' is aligned. Given these renderings, one may assume that ושא is a late derivative of ישא, which lost its initial consonant, a rather frequent phenomenon in early medieval Jewish liturgy (Yahalom 1985, 73–75).

5 בהתאספו *bētāsēfu* (*hitp B* INF/PF (GSH §2.2.1.5.3). The variant בהתאספו, supported by the oral tradition, represents the infinitive with the *u* ending of abstract nouns. This is the understanding of the Samaritan translations: SP בתכנש (for באתכנש), SAV عند اجتماع. According to GSH §2.2.1.5.3, there is room to consider בהתאספו a perfect tense, which determined our translation.

יחדו *yaddu*] MT יחד. SP harmonises with v. 17. In fact, MT יחד occurs only here. In all other cases of this adverb in the Torah in MT, and in all cases in SP, it takes the form יחדו.

6 מאתו *miyyittu* PREP] MT מתי *N* 'his people'. MT מתי 'his people', together with the following מספר, expresses fewness (cf. Gen. 34.30), which hardly fits a blessing. SP reverses this reservation.

7 שמע *šāma* PF 3MSG/IMV 2M] MT שמע *IMV* 2M. Whether imperative or perfect (GSH §§0.16, 2.11.2), *šāma* expresses a request, a command, very much like MT שמע. Though SAV takes the verb as perfect سمع (ST is inconclusive), the context requires the imperative, like in the case of Reuben, Levi, etc., as the chapter consists of a string of blessings involving God's grace right from its beginning: וזאת הברכה.

תביאנה *tibiyyinna* *hif* IMPF 3FSG + PRON 3FSG] MT תביאנו *hif* IMPF 3FSG + PRON 3MSG. Improper feminine pronominal object suffix related to the masculine Ye'uda. It is followed by SAV تجلبها. The variant تدخله reflects a source text with תביאנו, which is the basic text of von Gall's edition.

ידו *yēdu* SG] MT יָדוּ PL. SP attributes to ידו the sense of ‘might’. Cf. Num. 20.20; Deut. 8.17, etc.

11 [^]מי יקימנו *wmi* (ומי) *yāqīminnu* INTERROG and *hif* IMPF 3MSG + PRON 3MSG] MT מִן־יָקִימוּנָהּ PREP מִן and *qal* IMPF 3MPL + PARAG *nun* ‘from rising’. Borrowed from Gen. 49.9 and Num. 24.9 (*q.v.*). SAV مَنْ يَقَاوِمُهُ ‘who can withstand him’ is rather interpretative. There is no manuscript evidence for the (oral) conjunction.

12 יָד יָד *yad yad*] MT יָדִיד. SAV يَد قُدْرَةِ اللَّهِ takes the first *yad* as a preposition and the second one as the representation of God’s protective might. SP אָד אָד is inconclusive.

15 גִּבְעַת *gābāt* SG] MT גִּבְעוֹת PL. The locution גִּבְעַת עוֹלָם is one of the thirteen sobriquets of Mount Gerizim (see TM, Book II, §50).

19 אֵרִי *āri* N SG + PRON 1CSG] MT הָר ‘mountain’. A reference to Mount Gerizim.

יִקְרָאוּ *yiqrā’u* = MT יִקְרָאוּ. Notwithstanding the vocalisation, ST reasonably takes the verb as the passive *itpə’el* יִזְדַּעְקוּן.

21 וַיָּתָא *wyāttā* את/א"ח"י (GSH §2.8.14) MT וַיָּתָא ‘and he came’. י" means initially ‘scald’ (GSH §2.8.14) and is used here in its metaphorical sense ‘rebuke, admonish’, rendered by ST as כָּבַהּ (DSA, 383, s.v. כוּע).

23 שִׁבְעָה *šēbi wrāṣon* APP] MT שִׁבְעָה רָצוֹן CSTR ‘satisfied with favour’. רָצוֹן has an adjectival status in late liturgy, e.g., עֲשֵׂה כָלָה רָצוֹנִים ‘make all of them favored’ (Cowley 1909, 87).

27 מַעוֹנָה *mūnā* N F (GSH §§4.2.3.10; 7.2) = MT מַעֲנֶה. The hemistich מַעוֹנָה אֱלֹהֵי קֹדֶם is an appositional description of שְׁחֻקִּים in the previous verse.

הַשְׁמִיד *ašmad* *hif* 1CSG IMPF] MT הַשְׁמִיד *hif* IMV 2MSG. The SP imperfect is supported by ST אַשְׁמִיד. A variant, however, has the imperative שִׁמְדִּי, which is reminiscent of MT. SAV اَهْلِك is inconclusive.

Deuteronomy 34

1 מְנַהֵר מְצִרִים... וְעַד *MT* [מְנַהֵר מְצִרִים... וְעַד הַיָּם] וְאֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן: וְאֶת־כָּל־נַפְתָּלִי וְאֶת־אֶרֶץ אֲפֹרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֶת־כָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם. הָאֲחֵרוֹן: וְאֶת־הַנֶּגֶב וְאֶת־הַכֶּכֶר בִּקְעַת יִרְחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד־צֶעֱרָה. From the end of v. 1 up to the the end

of v. 3, SP is completely different from MT. The latter is less idealistic and more concrete, describing the actual extent of the land about to be conquered by Joshua. MT gives very precise details, to the point of an atomistic delineation of the borders. By contrast, SP gives the ideal extent of the promised land, using the description of the covenant made with Abraham in Gen. 15.18 and Moses's discourse in Deut. 11.24.

INDICES

1.0. Index of Proper Nouns

Remarks

1. All PNs are introduced according to their Samaritan pronunciation, e.g., Mushi (rather than the common Moses, Ye'usha (rather than Joshua).
2. The adjectives 'Egyptian', 'Hebrew', and 'Philistine', derived from the PNs מצרים, עבר, and פלשת, respectively, are introduced by their common English counterparts (rather than *Mišrite, *Ibrite, and *Falshetite).
3. 'The Salt Sea' (rather than 'Sea of Ammela') stands for the Hebrew ים המלח.

1.1. Transcription Order

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Abar	חבר	<i>ābār</i>	חָבֵר	
(the) Abarites	חברי(ה)	<i>(ā:)bāri</i>	חֲבָרִי(ה)	
Abba	חווה	<i>ābbā</i>	חָוָה	
Ābbel	חוויל	<i>ābbəl</i>	חֹוֹל	
Abbem	אפים	<i>abbəm</i>	חָפִים	
Ābbila	חווילה	<i>ābbīla</i>	חֹוִילָה	
Ābbila (TOP)	חווילה	<i>ābbīla</i>	חֹוִילָה	
Abbot (TOP)	אבות	<i>abbot</i>	אֲבֹת	
Abida	אבידע	<i>ābida</i>	אֲבִידַע	
Abidan	אבידן	<i>ābidān</i>	אֲבִידָן	
A'bil	אביחל	<i>āb'il</i>	אֲבִיחִיל	
Abima'el	אבימאל	<i>ābīmā'el</i>	אֲבִימָאֵל	
Abimelek	אבימלך	<i>ābīmēlāk</i>	אֲבִימֶלֶךְ	
Abisaf	אביסף	<i>ābisāf</i>	אֲבִיסָף	
Abiram	אבירם	<i>ābīrām</i>	אֲבִירָם	
Abiyyu	אביהו	<i>ābiyyu</i>	אֲבִיהוּ	
Ab'lan	בלהן	<i>ab'lān</i>	בִּלְהָן	
Abram	אברם	<i>ābrām</i>	אֲבְרָם	
Ab'ram	אברהם	<i>āb'rām</i>	אֲבְרָהָם	
Ād	אחד	<i>ād</i>	אָדָם	
Adad	הדד	<i>ādād</i>	הָדָד, הִדְרָה, הִדְרָה	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Adam	אדם	<i>ādām</i>	אָדָם	
Ad'bil (TOP)	אדבאל	<i>ad'bīl</i>	אָדְבָאָל	
Addeqel	הדקל	<i>addēqəl</i>	חֲדָקֶל	
A'ezat	אחזת	<i>ā'ēzāt</i>	אָחֲזִית	
Afar	אפר	<i>āfār</i>	אָפָר	Gen. 10.29
			עָפָר	Gen. 25.4
Affasga (TOP)	(ה)פסגה	<i>affasga</i>	(ה)פסגה	
Afša'lil	בצלאל	<i>afšā'līl</i>	בְּצִלְאֵל	
Aftuwwel	בתואל	<i>aftuwwəl</i>	בְּתוּאֵל	
A'i	עי(ה)	<i>ā'ī</i>	(ה)עֵי	
A'ira	אחירע	<i>ā'īra</i>	אָחִירֵעַ	
A'iram	אחירם	<i>ā'īrām</i>	אָחִירָם	
(the) A'iramites	(ה)אחירמי	<i>ā'īrāmi</i>	(ה)אָחִירָמִי	
Agar	הגר	<i>āgār</i>	הָגָר	
Aggidgeda (TOP)	(ה)גדגדה	<i>aggidgēda</i>	גְּדִגְדָּה	
Aggidgeda (TOP)	(ה)גדגדה (ה)ר	<i>ār aggidgēda</i>	(ח)ר (ה)גְּדִגְדָּה	
Alamon-ad-	(ב)עלמון	<i>(b)ālāmon</i>	(ב)עֶלְמוֹן דְּבִלְחִימָה	
balatima (TOP)	דבלתימה	<i>adbālātima</i>		
Alaq	חלק	<i>ālāq</i>	חֶלֶק	
(the) Alaqites	(ה)חלקי	<i>(ā:)lāqi</i>	(ה)חֶלְקִי	
Alasar	אלסר	<i>ālāsār</i>	אֶלְסָר	
Ale	אלה	<i>āle</i>	אֵלָה	
Alela (TOP)	אלעלה	<i>ālēla</i>	אֶלְעֵלָה	
Alon	אלון	<i>ālon</i>	אֵלֹן	
Alonites	(ה)אלוני	<i>ā:lūni</i>	(ה)אֵלֹנִי	
Alon-beket (TOP)	אלון בכית	<i>ālon bēkāt</i>	אֵלֹן בְּכוֹת	
Alon-mura (TOP)	אלון מורא	<i>ālon mūra</i>	אֵלֹן מוֹרָה	
Aluni-mamri (TOP)	אלוני ממרא	<i>ālūni mamri</i>	אֵלֹנִי מִמְרָא	
Alwe	עלוה	<i>alwe</i>	עֵלוֹה	
Ālyab	אהליאב	<i>ālyāb</i>	אֶהְלִיאָב	
Ām	חם	<i>ām</i>	חָם	
Ām (TOP)	חם	<i>ām</i>	חָם	
Amar	אמר	<i>āmār</i>	אֹמֵר	
Amet (TOP)	חמת	<i>āmāt</i>	חֶמֶת	
(the) Ametite	(ה)חמתי	<i>ā:mitti</i>	(ה)חֶמְתִּי	
Amrafel	אמרפל	<i>amrāfəl</i>	אֶמְרָפֶל	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Amuwwel (the) Amuwwel- ites	חמוואל (ה)חמוואלי	<i>āmuwwəl</i> <i>ā:muwwīli</i>	חַמוּל (ה)חַמוּלִי	
An (TOP)	אן (כהנ)אן	<i>ān</i>	אֵן (כֵּהֵן)	
Anafa (TOP)	הנפח	<i>ānāfā</i>	נַפַּח	
A'nil	חנאל	<i>ā'nīl</i>	חַנִּיאל	
Aqan	עקן	<i>āqān</i>	עֶקֶן	
Ar	ער	<i>ār</i>	עֶר	
Ar (TOP)	ער	<i>ār</i>	עֶר	
Ar-ār (TOP)	הר הר	<i>ār ār</i>	הֶר הֶרֶר	
Ar-a'ibrem (TOP)	הר העברים	<i>ār ā'ibrām</i>	הֶר הָעִבְרִים	
(Mount) Ar- garizem (TOP)	הרגריזים	<i>ārgārizəm</i>	הַר גְּרִיזִים	
Arran	הרן	<i>ārrān</i>	הֶרֶן	
Aram	ארם	<i>ārām</i>	אַרְם	
Aram-naram (TOP)	ארם נהרים	<i>ārām nārām</i>	אַרְם נְהָרִים	
Aramean	ארמי	<i>ārāmmi</i>	אַרְמִי	
Araraṭ	הררט	<i>ārārāṭ</i>	אַרְרַט	
(the) Arbadites	ארודי	<i>arbaddi</i>	(Gen. 10.18), אַרְוָדִי, אַרְוָדִי (Num. 26.17)	
Arballi	ארולי	<i>arballi</i>	אַרְבָּלִי	
Arebi'la (TOP)	(ה)ארבלה	<i>ārēbī'lā</i>	רְבֵּלָה	
Arek	ארך	<i>ārək</i>	אַרְךָ	
Arenan (TOP)	ארנן	<i>ārēnān</i>	אַרְנֹן, אַרְנָן	
Arfakshad	ארפכשד	<i>arfaksād</i>	אַרְפַּכְשָׁד	
Argab (TOP)	ארגב	<i>argāb</i>	אַרְגָּב	
Arida (TOP)	חרדה	<i>ārida</i>	חַרְדָּה	
Arran (TOP)	חרן	<i>arrān</i>	חֶרֶן	(SP Gen. 11.31) הרן
Arri	חרי	<i>arri</i>	חֶרִי	
Arron	אהרן	<i>ārron</i>	אַהֲרֹן	
Aryabok	אריוך	<i>aryābok</i>	אַרְיֹךְ	
Asor	אסור	<i>āsor</i>	אַסִּיר	
Aşar	אצר	<i>āsār</i>	אַצֵּר	
Aşar-adar (TOP)	חצר אדר	<i>āsār ādār</i>	חֶצֶר אֶדֶר	
Aşar-inan (TOP)	חצר עינן	<i>āsār inān</i>	חֶצֶר עֵינָן	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Aṣaṣon-tamar (TOP)	חצצון תמר	<i>āṣāṣon tāmār</i>	חֲצִצֹן תָּמָר	
Aṣirem (TOP)	חצרים	<i>āṣīrēm</i>	חֲצִירִים	
Aṣirot (TOP)	חצרות	<i>āṣīrot</i>	חֲצִירוֹת, חֲצִרוֹת	
Ashadot affasga (TOP)	אשדות הפסגה	<i>āṣādot affasga</i>	אֲשֹדֹת הַפְּסָגָה	
Asham	חשם	<i>āšām</i>	חָשָׁם	
Ash'bil	אשבאל	<i>aš'bīl</i>	אֲשָׁבֵל	
(the) Ash'bilites	אשבאלי (ה)	<i>āšbīli</i>	הָאֲשָׁבֵלִי	
Asher	אשר	<i>āšār</i>	אָשֶׁר	
Ashfar (TOP)	שפר	<i>ašfār</i>	שָׁפָר	
Ashfema (TOP)	שפמה	<i>ašfēma</i>	שָׁפָם	
Ashkenez	אשכנז	<i>aškēnəz</i>	אֲשֶׁכְנִז	
Ashkem	שכם	<i>aškəm</i>	שָׁכָם	
Ashkem (TOP)	שכם	<i>aškəm</i>	שָׁכָם	
Ashmuna (TOP)	חשמונה	<i>ašmūna</i>	חֲשִׁמְנָה	
Ashor	אשור	<i>āšor</i>	אָשׁוּר	
Ashurem	אשורים	<i>āšūrēm</i>	אֲשׁוּרִים	
At	חת	<i>at</i>	חָת	
Atfal (TOP)	תפל	<i>atfāl</i>	תָּפֵל	
(the) Atite	חתי (ה)	<i>ā'itti</i>	חֲתִי (ה)	
Atem (TOP)	אתם	<i>ātəm</i>	אֲתָם	
Ayyalat (TOP)	אילת	<i>ayyālāt</i>	אֵילָת	
Ayyalon	אילון	<i>ayyālon</i>	אֵילָן	
Ayye	איה	<i>ayye</i>	אֵיָה	
Ayyem	עיים	<i>ayyēm</i>	עֵיִם	
Ayyi-a'ibrem (TOP)	עיי העברים	<i>ayyi ā'ibrēm</i>	עֵיִ הָעִבְרִים	
Āyyod	אחיהוד	<i>āyyod</i>	אֲחִיהוּד	
‘Ada	עדה	<i>‘āda</i>	עָדָה	
‘Adillamite	עדלמי	<i>‘adillāmi</i>	עֲדִלְמִי	
‘A'em	אחים	<i>‘ā'am</i>	אֲחִי	
‘Afar	חפר	<i>‘āfār</i>	חָפָר	
(the) ‘Afarites	חפרי (ה)	<i>‘ā:fāri</i>	חֲפְרִי (ה)	
‘A'iman	אחימן	<i>‘ā'imān</i>	אֲחִימָן	
‘A'isamek	אחיסמך	<i>‘ā'isāmək</i>	אֲחִיסָמֶךְ	
‘Akabor	עכבור	<i>‘ākābor</i>	עֲכָבוּר	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
‘Akran	עכרן	‘akrān	עֶכְרָן	
‘Amaleq	עמלק	‘āmlāq	עֶמְלָק	
(the) ‘Amaleqite	(ה)עמלקי	‘āmlāqi	(ה)עֶמְלָקִי	
‘A‘mil	עמיאל	‘ā‘mil	עֶמִיֶּאֵל	
‘Ammiyyod	עמיהוד	‘ammiyyod	עֶמִיֶּהוּד	
‘Amminadab	עמינדב	‘amminadab	עֶמִיֶּנָדָב	
‘Ammishiddi	עמישדי	‘ammišiddi	עֶמִיֶּשְׁדִּי	
‘Ammon	עמון	‘ammon	עֶמוֹן	
‘Ammonite	עמוני	‘mmūni	עֶמוֹנִי	
‘Amram	עמרם	‘āmrām	עֶמְרָם	
(the) ‘Amramites	(ה)עמרמי	‘āmrāmi	(ה)עֶמְרָמִי	
‘Ane	ענה	‘āne	עֶנָּה	
‘Araba	(ה)ערבה	‘ārābā	עֶרְבָּה	
‘Arabat-muwwab (TOP)	ערבת מואב	‘ārābāt muwwāb	עֶרְבַת מוֹאָב	
‘Arad (TOP)	ערד	‘ārād	עֶרֶד	
(the) ‘Aroqite	(ה)ערוקי	‘ā:rūqi	(ה)עֶרְקִי	
‘Ar‘ar (TOP)	ערער	‘ār‘ār	עֶרְעֵר	
‘Armon (TOP)	חרמון	‘armon	חֶרְמוֹן	
‘Ašamuna (TOP)	עצמונה	‘āšāmūna	עֶצְמוֹן	
‘Ashaq (TOP)	עשק	‘āšāq	עֶשֶׁק	
‘Aṭṭirot (TOP)	עטרות	‘aṭṭirot	עֶטְרוֹת, עֶטְרוֹת	
‘Aṭṭirot-shabbem (TOP)	עטרות שפים	‘aṭṭirot šabbem	עֶטְרוֹת שׁוֹפָן	
‘Awwet (TOP)	עוית	‘awwāt	עוֹיֵת	
‘Ayyare	חירה	‘ayyāre	חִירָה	
‘Āyyazar	אחיעזר	‘āyyāzār	אֶחְיָעָזָר	
‘Āyyazar	אחיעזר	‘āyyāzār	אֶחְיָעָזָר	Num. 26.30
(the) ‘Āyyazarites	(ה)אחיעזרי	‘āyyāzri	(ה)אֶחְיָעָרִי	
‘Azza (TOP)	עזה	‘azza	עֶזָּה	
‘Az‘zil	עזיאל	‘az‘zīl	עֶזִּיאֵל	
(the) ‘Az‘zilites	(ה)עזיאלי	‘āzzīli	(ה)עֶזִּיאֵלִי	
‘Izzan	עזן	‘izzān	עֶזֶן	
Ba‘eri	בארי	bā‘ēri	בֶּאֱרִי	
Babel (TOP)	בבל	bābəl	בָּבֶל	
Badad	בדד	bādād	בָּדָד	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Bakar	בכר	<i>bākār</i>	בְּכָר	
(the) Bakarites	(ה)בכרי	<i>(ab)bākāri</i>	(ה)בְּכָרִי	
Bāl-‘anan	בעל חנן	<i>bāl ‘ānān</i>	בְּעַל חֲנָן	
Bāl-fūr	בעל פעור	<i>bāl fūr</i>	בְּעַל פְּעוֹר	
Bāl-fūr (TOP)	בעל פעור	<i>bāl fūr</i>	בְּעַל פְּעוֹר	
Bāl-ṣafon (TOP)	בעל צפון	<i>bāl ṣāfon</i>	בְּעַל צָפוֹן	
			בְּעַל צָפֹן	
Bala	בלע	<i>bāla</i>	בָּלַע	
(the) Balaites	(ה)בלעי	<i>(ab)bālā’i</i>	(ה)בָּלְעִי	
Bala (TOP)	בלע	<i>bāla</i>	בָּלַע	
Ba’la	בלהה	<i>bā’lā</i>	בָּלְהָה	
Ba’lam	בלעם	<i>bā’lām</i>	בָּלְעָם	
Balaq	בלק	<i>bālāq</i>	בָּלַק	
Bālmon (TOP)	בעלמון	<i>bālmon</i>	בְּעַל מְעוֹן	
Bamot (TOP)	במות	<i>bāmot</i>	בְּמוֹת	
Bamot-bāl (TOP)	במות בעל	<i>bāmot bāl</i>	בְּמוֹת בְּעַל	
Bamot-aggiyya (TOP)	במות הגיא	<i>bāmot aggiyyā</i>	בְּמוֹת הַגֵּיא	
Ban-‘ammi	בן עמי	<i>ban ‘ammi</i>	בֶּן עָמִי	
Ban-uni	בן אוני	<i>ban ūni</i>	בֶּן אוֹנִי	
Bani-yaqan (TOP)	בני יעקן	<i>bāni yāqān</i>	בְּנֵי יַעֲקֹן	
Bara	ברע	<i>bārā</i>	בָּרַע	
Barad (TOP)	ברד	<i>bārād</i>	בָּרַד	
Barye	בריעה	<i>barye</i>	בָּרִיעָה	
(of) Barye	(ה)בריעי	<i>(ab)bār’yī</i>	(ה)בָּרִיעִי	
Başra	בצרה	<i>bāṣrā</i>	בָּצְרָה	
Bashamat	בשמח	<i>bāšāmāt</i>	בְּשִׁמַּח	daughter of Elon the Hittite (in SP only Gen. 26.34)
Bashan	בשן	<i>bāšān</i>	בָּשָׁן	
Beqi	בקי	<i>bēqi</i>	בְּקִי	
Bet-arran (TOP)	בית הרן	<i>bet arrān</i>	בֵּית הָרָן	
Bet-ayyashimot (TOP)	בית הישמות	<i>bat ayyāšimot</i>	בֵּית הַיִּשְׁמוֹת	
Bet-fūr (TOP)	בית פעור	<i>bet fūr</i>	בֵּית פְּעוֹר	
Bet-nimra (TOP)	בית נמרה	<i>bet nimra</i>	בֵּית נִמְרָה	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Bir (TOP)	באר	<i>bīr</i>	בָּאֵר	only with DIREC <i>he</i> : בָּאֵרָה <i>bīrā</i>
Bir-la'i-ra'i (TOP)	באר לחי ראי	<i>bir lā'i rā'i</i>	בָּאֵר לַחֵי רֹאִי	
Bir-shaba (TOP)	באר שבע	<i>bir šāba</i>	בָּאֵר שְׁבַע	
Bit-el (TOP)	בית אל	<i>bit el</i>	בֵּית אֵל	
Bit-lēm (TOP)	בית לחם	<i>bit lēm</i>	בֵּית לָחֶם	
Binyamem	בנימים	<i>binyāmēm</i>	בְּנִימִין	
Birsha	ברשע	<i>bīrša</i>	בְּרִשָּׁע	
Boz	בוז	<i>boz</i>	בּוֹז	
Būn (TOP)	בעון	<i>būn</i>	בְּעוֹן	
Būr	בעור	<i>būr</i>	בְּעוֹר	
Buṣar (TOP)	בוצר	<i>būṣār</i>	בְּצָר	
Dabri	דברי	<i>dabri</i>	דְּבָרִי	
Dadan	דדן	<i>dādān</i>	דָּדוֹן	
Damsheq	דמשק	<i>damsḥaq</i>	דְּמֶשֶׁק	
Dan	דן	<i>dān</i>	דָּן	
Dan (TOP)	דן	<i>dān</i>	דָּן	
Daqle	דקלה	<i>daqle</i>	דְּקָלָה	
Datan	דתן	<i>dātān</i>	דָּתָן	
Dāwwel	דעואל	<i>dāwwel</i>	דְּעוּאֵל	דְּעוּאֵל (Num. 2.14)
Di-zāb (TOP)	די זהב	<i>dī zāb</i>	דֵּי זָהָב	
Dibbura	דבורה	<i>dibbūrā</i>	דְּבָרָה	
Dibon (TOP)	דיבון	<i>dibon</i>	דִּיבּוֹן	
Dibon-gad (TOP)	דיבון גד	<i>dibon gād</i>	דִּיבּוֹן גָּד	
Dina	דינה	<i>dīnā</i>	דִּינָה	
Dinabe (TOP)	דינבה	<i>dīnābē</i>	דִּנְהָבָה	
Dishan	דישן	<i>dīšān</i>	דִּישָׁן	
Dishon	דישון	<i>dīšon</i>	דִּישׁוֹן	
Difqa (TOP)	דפקה	<i>difqa</i>	דְּפָקָה	
Duma	דומה	<i>dūma</i>	דוּמָה	
Duten (TOP)	דوتין	<i>dūtān</i>	דוּתָן	
Ebar	עבר	<i>ēbār</i>	עֶבֶר	
Ebel	הבל	<i>ēbāl</i>	הֶבֶל	
Ebel-miṣrem (TOP)	אבל מצרים	<i>ēbāl miṣrām</i>	אֶבֶל מִצְרַיִם	
Ebel-shiṭtem (TOP)	אבל שטים	<i>ēbāl šittām</i>	אֶבֶל הַשְּׁטִימִים	
Ebirna (TOP)	עברנה	<i>ēbirna</i>	עֶבְרָנָה	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Eden	עדן	<i>ēdan</i>	עֵדֶן	
(the) Edenites	עדני(ה)	<i>ēdni</i>	עֵדְנִי(ה)	
Eden (TOP)	עדן	<i>ēdan</i>	עֵדֶן	
Edom	אדום	<i>ēdom</i>	אֶדוֹם	
Edomite	אדומי	<i>ēdūmi</i>	אֶדְמוֹי	
Eduram	אדורם	<i>ēdūrām</i>	הָאֶדוּרָם	
El-bit-el (TOP)	אל בית אל	<i>el bit el</i>	אֵל בֵּית אֵל	Gen. 35.7
Elāzar	אלעזר	<i>elā:zār</i>	אֶלְעָזָר	
Elibama	אהליבמה	<i>ēlibāmā</i>	אֶהְלִיבְמָה	
Elifaz	אליפז	<i>ēlifāz</i>	אֶלִּיפֹז	
Elisaf	אליסף	<i>ēlisāf</i>	אֶלִּיסָף	
Elišafan	אליצפן	<i>ēlišāfān</i>	אֶלִּיצָפָן	אֶלְעָפָן (Exod. 6.22; Lev. 104)
Elišor	אליצור	<i>ēlišor</i>	אֶלִּיצוֹר	
Elishaba	אלישבוע	<i>ēlišāba</i>	אֶלִּישָׁבַע	
Elishama	אלישמע	<i>ēlišāma</i>	אֶלִּישָׁמַע	
Eliyyazar	אליעזר	<i>ēliyyāzār</i>	אֶלִּיעֶזֶר	
Emarite	אמרי	<i>ēmarri</i>	אֶמְרִי	
Emirra (TOP)	עמרה	<i>ēmirra</i>	עֶמְרָה	
Emeq-ammalek (TOP)	עמק המלך	<i>ēmāq ammālāk</i>	עֶמֶק הַמֶּלֶךְ	
Emeq asshebi (TOP)	עמק השוי	<i>ēmāq aššēbi</i>	עֶמֶק שׁוּה	
Emeq-asshiddem (TOP)	עמק השדים	<i>ēmāq aššiddām</i>	עֶמֶק הַשְּׁדִים	
Emor	חמור	<i>ēmor</i>	חֶמּוֹר	
Enaq	ענק	<i>ēnāq</i>	עֲנָק	
Enosh	אנוש	<i>ēnoš</i>	אֲנוֹשׁ	
Erad	ארד	<i>ērād</i>	אֶרֶד	
(the) Erradites	ארדי(ה)	<i>ērādi</i>	אֶרְדִּי(ה)	
Esenet	אסנת	<i>ēsēnāt</i>	אֶסְנַת	
Ezni	אזני	<i>ezni</i>	אֶזְנִי	
Ezu	חזו	<i>ēzu</i>	חֶזוּ	
Faga'el	פגעאל	<i>fāgā'el</i>	פְּגַעִיאל	
Fada'el	פדהאל	<i>fādā'el</i>	פְּדֵה־אֵל	
Fadašor	פדהצור	<i>fādāšor</i>	פְּדֵה־צוֹר	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Faddan-aram (TOP)	פדן ארם	<i>fāddān ārām</i>	פָּדָן אֲרָם	
Falag	פלג	<i>fālāg</i>	פָּלָג	
Falat	פלת	<i>fālāt</i>	פָּלַת	
Falshet (TOP)	פלשת	<i>falšət</i>	פָּלֶשֶׁת	
Philistines	פלשתים	<i>fēlišṭām</i>	פְּלִשְׁתִּים	
Fanuwwel (TOP)	פנואל	<i>fānuwwəl</i>	פְּנוּאֵל	
Faraş	פרץ	<i>fārāş</i>	פָּרֵץ	
(the) Faraşites	(ה)פרצי	<i>(af)fārāši</i>	(ה)פָּרָצִי	
Farat (TOP)	פרת	<i>fārāt</i>	פָּרַת	Euphrates
Farenak	פרנד	<i>fārēndāk</i>	פָּרְנָד	
Farran	פראן	<i>fārrān</i>	פָּאָרָן	
Faru	פרעה	<i>fāru</i>	פָּרְעָה	
Fatara	פתרה	<i>fātārā</i>	פָּתוּרָה (TOP)	SP the interpreter (N)
(the) Ferizzites	(ה)פרזי	<i>(af)fērizzī</i>	(ה)פָּרִיזִי	
Fi-A'irat (TOP)	פי החירת	<i>fī ā'irāt</i>	מִפְּנֵי הַחִירָת	(MT Num. 33.8) פני החירת
Fi-kal	פיכל, פי כל	<i>fī kāl</i>	פִּיכָל	
Fildash	פילדש	<i>fildāš</i>	פָּלְדָשׁ	
Fillu	פלוא	<i>fillu</i>	פְּלוּא	
(the) Filluites	(ה)פלואי	<i>(af)filluwwi</i>	(ה)פָּלְאִי	
Filṭi	פלטי	<i>filṭi</i>	פָּלְטִי	
Fil'til	פלטיאל	<i>fil'til</i>	פָּלְטִיאֵל	
Finan	פינן	<i>finān</i>	פִּינָן	
Finan (TOP)	פינן	<i>finān</i>	פּוֹנָן	
Fi'nas	פינחס	<i>fī'nās</i>	פִּינְחָס	
Fishon (TOP)	פישון	<i>fīšon</i>	פִּישׁוֹן	
Fiton (TOP)	פיתון	<i>fiton</i>	פֶּתֶם	
Fitrasem	פתרסים	<i>fitrāsəm</i>	פֶּתְרָסִים	
Foṭ	פוט	<i>foṭ</i>	פּוֹט	
Fū (TOP)	פעו	<i>fū</i>	פָּעוּ	
Fūr	פעור	<i>fūr</i>	פָּעוּר	
Fuṭifar	פוטיפר	<i>fūṭifār</i>	פּוֹטִיפָר	
Fuṭifara	פוטיפרע	<i>fūṭifārā</i>	פּוֹטִי פָּרַע	
Fu'til	פוטיאל	<i>fū'til</i>	פּוֹטִיאֵל	
Fuwwa	פואה	<i>fuwwa</i>	פָּוָה	
(of the)	(ה)פואי	<i>(af)fuwwā'i</i>	(ה)פּוּנִי	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Fuwwaites				
Fuwwa	פועה	<i>fuwwa</i>	פועה	
Gad	גד	<i>gād</i>	גָּד	
Gadi	גדי	<i>gādi</i>	גָּדִי	
Ga'dil	גדיאל	<i>gā' dīl</i>	גָּדִיֶּאֱל	
Gaduwwinni	גדעוני	<i>gāduwwinni</i>	גָּדְעוֹנִי, גָּדְעוֹנִי	
Gal-ed	גל עד	<i>gāl ed</i>	גָּלְעַד	
Ga'lad	גלעד	<i>gā' lād</i>	גָּלְעַד	
Ga'lad (TOP)	גלעד	<i>gā' lād</i>	גָּלְעַד	
(the) Galaddites	(ה)גלעדי	<i>(ag)gā' lāddi</i>	(ה)גָּלְעָדִי	
Galgal	(ה)גלגל	<i>gālgāl</i>	גָּלְגָּל	
Gām	גחם	<i>gām</i>	גָּחַם	
Gamar	גמר	<i>gāmār</i>	גָּמָר	
Gamli	גמלי	<i>gāmli</i>	גָּמְלִי	
Gam'lil	גמלאל	<i>gām' līl</i>	גַּמְלִיֶּאֱל	
Garan-‘aṭad (TOP)	גרן האטד	<i>gārān ‘āṭād</i>	גרן האטד	
Gashen (TOP)	גשן	<i>gāšān</i>	גָּשָׁן	
Gatar	גתר	<i>gātār</i>	גָּתָר	
Gerar (TOP)	גרר	<i>gērār</i>	גָּרָר	
Gēttam	געתם	<i>gēttām</i>	גָּעֲתָם	
Gira	גרה	<i>gīrā</i>	גָּרָא	
(the) Girgeshite	(ה)גרגשי	<i>(ag)gīrgēši</i>	(ה)גָּרְגִּשִׁי	
(the) Gishurites	(ה)גישורי	<i>(ag)gīšūri</i>	(ה)גָּשֻׁרִי	
Girshon	גרשון	<i>gīršon</i>	גָּרְשׁוֹן	
(the) Girhonites	(ה)גרשוני	<i>(ag)gīršūni</i>	(ה)גָּרְשׁוֹנִי	
Girsham	גרשם	<i>gīršām</i>	גָּרְשָׁם	
Giyya (TOP)	גיא	<i>giyyā</i>	גֵּיא	SP – DEF PN <i>afgiyyā</i>
Giyyon (TOP)	גיחון	<i>giyyon</i>	גֵּיחֹן	
Gog	גוג	<i>gog</i>	גֹּג	
Gulan (TOP)	גולן	<i>gūlān</i>	גֹּלָן	
Guni	גוני	<i>gūni</i>	גֹּנִי	
Guwwal	גואל	<i>guwwāl</i>	גֹּאֲוֶאֱל	
Guwwem	גוים	<i>guwwām</i>	גֹּוִים	
Ibal	עיבל	<i>ibāl</i>	עֹבָל	
Ibal (TOP)	עיבל	<i>ibāl</i>	עֵיבָל	
Ibbem	עוים	<i>ibbām</i>	עֹוִים	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
(the) Ibbites	חוי(ה)	(<i>ā</i>) <i>ibbi</i>	חוי(ה)	
Ibbod	אפוד	<i>ibbod</i>	אָפּד	
Ibri	עברי	<i>ibri</i>	עִבְרִי	
Ibron	חברון	<i>ibron</i>	חֶבְרוֹן	
Ibron (TOP)	חברון	<i>ibron</i>	חֶבְרוֹן	
(the) Ibronites	חברוני(ה)	(<i>ā</i>) <i>brūni</i>	חֶבְרוֹנִי(ה)	
Iddan	אדן	<i>iddān</i>	אָדָן	
Iddi	עדי	<i>iddi</i>	עִדִּי	
Idma (TOP)	אדמה	<i>idma</i>	אִדְמָה	
Idri (TOP)	אדרעי	<i>idri</i>	אִדְרֵעִי	
Ifa	עיפה	<i>ifa</i>	עִיפָה	
Ifrata (TOP)	אפרתה	<i>ifrāta</i>	אִפְרָתָה	SP only אפרתה <i>ifrāta</i> ; אִפְרָתָה (MT Gen. 48.7)
Ifrem	אפרים	<i>ifrām</i>	אִפְרַיִם	
Ifron	עפרון	<i>ifron</i>	עִפְרוֹן	
Iggi	חגי	<i>iggi</i>	חִגִּי	
Igla	חגלה	<i>igla</i>	חִגְלָה	
Ikkad (TOP)	אכד	<i>ikkād</i>	אִכְדָּה	
Ilam	עילם	<i>ilām</i>	עִילָם	
Ilam (TOP)	עילם	<i>ilām</i>	עִילָם	
Ilwan	עלון	<i>ilwān</i>	עִלְוֹן	
In-mashfat (TOP)	עין משפט	<i>in mašfāt</i>	עֵין מִשְׁפָּט	
Inamem	ענמים	<i>ināmēm</i>	עֲנָמִים	
Inan	עינן	<i>inān</i>	עֵינָן	
Inem (TOP)	עינים	<i>inēm</i>	עֵינִים	חזבים ST
Irad	עירד	<i>irād</i>	עִירָד	
Iram	עירם	<i>irām</i>	עִירָם	
Il-farran (TOP)	איל פראן	<i>il fārrān</i>	אֵיל פָּאָרָן	
Ilan	חילן	<i>ilān</i>	חֵלָן	
Il'da	אלדעה	<i>ild'ā</i>	אֵלְדֵּעָה	
Ildad	אלדד	<i>ildād</i>	אֵלְדָּד	also Num. 34.21
Ilem (TOP)	אילים	<i>ilēm</i>	אֵילָם	
Illesh	אליש	<i>illāš</i>	אֵלִישָׁה	
Illesh (TOP)	אליש	<i>illāš</i>	אֵלִישָׁה	Num. 33.13, 14
Ilmudad	אלמודד	<i>ilmūdād</i>	אֵלְמוּדָד	
Ilqane	אלקנה	<i>ilqāne</i>	אֵלְקָנָה	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Ilyab	אליאב	<i>ilyāb</i>	אֵלִיאָב	Gen. 36.22
Imam	הימם	<i>imām</i>	הִימָם	
Imdan	חמדן	<i>imdān</i>	חִמְדָּן	
Imem	אימים	<i>iməm</i>	אִימָם	
Inniram	ענרם	<i>innīrām</i>	עֲנָר	
Inok	חנוך	<i>inok</i>	חֲנוּךְ	
(the) Inokites	(ה)חנוכי	<i>(ā)nūki</i>	(ה)חֲנֻכִּי	
Irma (TOP)	חרמה	<i>irma</i>	חֲרָמָה	
Iṣ'bun	אצבעון	<i>iṣ'būn</i>	אֶצְבָּן	
Iṣrimot	חצרימות	<i>iṣrīmot</i>	חֲצֵרְמוֹת	
Iṣron	חצרון	<i>iṣron</i>	חֲצֹרֹן	
(the) Iṣronites	(ה)חצרוני	<i>ēṣrūni</i>	(ה)חֲצֹרֹנִי	
Iṣṣiyyon-gebar (TOP)	עציון גבר	<i>iṣṣiyyon gēbār</i>	עֲצִיּוֹן גִּבֹּר	
Ishab	עשו	<i>išāb</i>	עֲשׂוֹ	
Ishban	אשבן	<i>išbān</i>	אֶשְׁבָּן	
Ishbon (TOP)	חשבון	<i>išbon</i>	חֲשָׁבוֹן	
Ishem	חשים	<i>išəm</i>	חֲשִׁים	
Ishkol	אשכול	<i>iškol</i>	אֶשְׁכּוֹל	
Ishkol (TOP)	אשכול	<i>iškol</i>	אֶשְׁכּוֹל	
Ishruwwal	אשרואל	<i>išruwwāl</i>	אֶשְׂרָאֵל	
(the) Ishruw-walites	(ה)אשרואלי	<i>(ā)šruwwīli</i>	(ה)אֶשְׂרָאֵלִי	
Ishtarot (TOP)	עשתרות	<i>ištārot</i>	עֲשֻׁתָּרֶת	
Ishtarot-qarnem (TOP)	עשתרות קרנים	<i>ištārot qarnəm</i>	עֲשֻׁתָּרֶת קַרְנִים	
Itamar	איתמר	<i>itāmār</i>	אִיתְמָר	
Izal	איזל	<i>izāl</i>	אִזּוֹל	
Kadar-lamar	כדר לעמר	<i>kādār lāmār</i>	כְּדָרְלַעְמָר	
Kaftar (TOP)	כפתר	<i>kaftār</i>	כְּפָתָר	
Kaftarrem	כפתרים	<i>kaftarrəm</i>	כְּפָתָרִים	
Kalla (TOP)	כלח	<i>kalla</i>	כָּלַח	
*kallinna	כלנה	all of them	כָּלָנָה	in SP N rather than TOP
Kamosh	כמוש	<i>kāmoš</i>	כְּמוֹשׁ	
Ka'nan	כנען	<i>kā'nān</i>	כְּנַעַן	
Ka'nanite	כנעני	<i>kānanni</i>	כְּנַעֲנִי	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Karmi	כרמי	<i>karmi</i>	כַּרְמִי	
Kasla'em	כסלחים	<i>kaslā'əm</i>	כַּסְלָחִים	
Kashad	כשד	<i>kāšād</i>	כַּשְׁד	
Kazbet	כזבית	<i>kazbət</i>	כַּזְבִּי	
Kaziba (TOP)	כזבה	<i>kāzība</i>	כַּזִּיב	
Kilab	כלב	<i>kilāb</i>	כַּלָּב	
Kinnaret (TOP)	כנרת	<i>kinnārət</i>	כַּנְרֶת	
Kirran	כרן	<i>kirrān</i>	כַּרְן	
Kislan	כסלן	<i>kislān</i>	כַּסְלוֹן	
Kitem	כתים	<i>kittəm</i>	כַּתִּים	
Kosh	כוש	<i>koš</i>	כּוֹשׁ	
Laban	לבן	<i>lābān</i>	לָבָן	
Lābbem	להבים	<i>lābbəm</i>	לְהָבִים	
Lāddem	לדים	<i>lāddəm</i>	לְוִדִים	
Lāmmem	לאמים	<i>lāmməm</i>	לְאָמִים	
Laṭṭashem	לטשים	<i>lāṭṭāšəm</i>	לְטוֹשִׁים	
Lebanon (TOP)	לבנון	<i>lēbānon</i>	לְבָנוֹן	
Lebuna (TOP)	לבונה	<i>lēbūna</i>	לְבָנָה	
Led	לד	<i>led</i>	לֹדֶד	
Lel	לאל	<i>lel</i>	לְאֵל	
Lemek	למד	<i>lēmək</i>	לְמֶדֶד	
Libban (TOP)	לבן	<i>libbān</i>	לָבָן	
Libi	לוי	<i>Libi</i>	לְוִי	
Libni	לבני	<i>libni</i>	לְבָנִי	
Liyya	לאה	<i>liyyā</i>	לְאָה	
Loṭ	לוט	<i>loṭ</i>	לֹט	
Luṭan	לוטן	<i>lūṭān</i>	לֹטָן	
Luza (TOP)	לוזה	<i>lūzā</i>	לֹזָה	
Mabaşer	מבצר	<i>mābāşər</i>	מַבְצָר	
Mabasham	מבשם	<i>mābāšām</i>	מַבְשָׁם	
Mabbem	מפים	<i>mabbəm</i>	מַפִּים	
Maddan	מדן	<i>maddān</i>	מַדָּן	
Madi	מדי	<i>mādi</i>	מַדִּי	
Madyan	מדין	<i>madyān</i>	מַדְיָן	
Madyanite	מדיני	<i>madyāni</i>	מַדְיָנִי	
Ma'ela	מחלה	<i>mā'ēla</i>	מַחְלָה	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Ma'elat	מחלת	<i>mā'ēlāt</i>	מַחֲלַת	in MT only Gen. 28.9
Magdal	מגדל	<i>magdāl</i>	מַגְדָּל	
Magdal-ʿadar	מגדל עדר	<i>magdāl ʿādār</i>	מַגְדָּל עֶדְרָא	
Mag'dil	מגדאל	<i>mag'dil</i>	מַגְדִּיאל	
Magog	מגוג	<i>māgog</i>	מָגוֹג	
Maker	מכיר	<i>mākār</i>	מָכִיר	
(the) Makerites	(ה)מכירי	<i>(am)mākīri</i>	(ה)מִכִּירִי	
Makfela (TOP)	מכפלה	<i>makfēla</i>	מַכְפֵּלָה	
Mākke	מעכה	<i>mākke</i>	מַעֲכָה	
(the) Makkeites	(ה)מעכתי	<i>(am)mākkētti</i>	(ה)מַעֲכֵתִי	
Mala-ʿaqrabbem (TOP)	מעלה עקרבים	<i>māla ʿāqrābbem</i>	מַעֲלָה עֶקְרָבִים	
Malki-šedeq	מלכי צדק	<i>malki šēdāq</i>	מַלְכֵי צֶדֶק	
Mal'kil	מלכיאל	<i>malk'il</i>	מַלְכִּיאל	
(of) Mal'kil	(ה)מלכיאלי	<i>(am)malkīli</i>	(ה)מַלְכִּיאלִי	
Māllelel	מהללאל	<i>māllēlāl</i>	מַהֲלֵלָאֵל	
Mamri	ממרא	<i>mamri</i>	מַמְרָא	
Mamri (TOP)	ממרא	<i>mamri</i>	מַמְרָא	
Manashi	מנשה	<i>mānāši</i>	מְנַשָּׁה	
Ma'nat	מנחת	<i>mā'nāt</i>	מְנַחַת	
Manem (TOP)	מחנים	<i>mānəm</i>	מַחְנֵי	
Maqēllat (TOP)	מקהלת	<i>māqēllāt</i>	מַקְהֵלַת	
Maribat-qadesh (TOP)	מריבת קדש	<i>māribāt qādaš</i>	מְרִיבַת קֹדֶשׁ	
Maryam	מרים	<i>maryām</i>	מְרִיָּם	
Masirot (TOP)	מסרות	<i>māsīrot</i>	מַסְרוֹת	
Masha	משא	<i>māša</i>	מֶשֶׁא	Gen. 10.23
Masha	משא	<i>māša</i>	מֶשֶׁא	Gen. 25.14
Masha (TOP)	משא	<i>māša</i>	מֶשֶׁא	Gen. 10.30
Mashreqa (TOP)	משרקה	<i>mašrēqa</i>	מֶשֶׁרְקָה	
Mashma	משמע	<i>mašma</i>	מֶשֶׁמַע	
Massa	מסה	<i>massa</i>	מֶסָה	
Massa-wmariba (TOP)	מסה ומריבה	<i>massa wmarība</i>	מֶסָה וּמְרִיבָה	
Mattana (TOP)	מתנה	<i>māttāna</i>	מַתָּנָה	
Matiqa (TOP)	מתקה	<i>mātiqa</i>	מַתָּקָה	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Maṭrad	מטרד	<i>māṭrād</i>	מֶטְרָד	
Mēlli	מחלי	<i>mēlli</i>	מֶחְלִי	
Merari	מררי	<i>mērārī</i>	מֶרְרִי	
Metusha'el	מתושאל	<i>mētūšā'el</i>	מֶתוּשָׁאֵל	
Mi-zāb	מי זהב	<i>mī zāb</i>	מִי זֶהָב	
Midabe (TOP)	מידבא	<i>mīdābe</i>	מִידְבָּא	
Miki	מיכי	<i>mīki</i>	מִכִּי	
Mi'kil	מיכאל	<i>mī'kil</i>	מִיכָאֵל	
Milka	מלכה	<i>milka</i>	מִלְכָּה	
Mirra (TOP)	מרה	<i>mirra</i>	מֶרָה	
Mišrem	מצרים	<i>mišrēm</i>	מִצְרַיִם	
Misha'el	מישאל	<i>mīšā'el</i>	מִישָׁאֵל	
Miṭabel	מחיטבאל	<i>mīṭābəl</i>	מִחֵיטְבָּאֵל	
Miyya'el	מחיאאל	<i>miyyā'el</i>	מִחֵיָאֵל, מֶחֱיִיאֵל	
Mizze	מזה	<i>mizze</i>	מִזָּה	
Mudad	מודד	<i>mūdād</i>	מִידָד	
Muriyya (TOP)	מורה(ה)	<i>(am)mūriyya</i>	מֶרֶיָה	
Mushak	מושך	<i>mūšāk</i>	מִשְׁךְ	
Mushi	משה	<i>mušī</i>	מֹשֶׁה	
Mushi	מושי	<i>mūšī</i>	מוֹשִׁי	
Muwwab	מואב	<i>muwwāb</i>	מוֹאָב	
Muwwabite	מואבי	<i>muwwābi</i>	מוֹאָבִי	
Na	נח	<i>nā</i>	נֹחַ	
Naba (TOP)	נבא	<i>nāba</i>	נָבוּ	
Naba	נבח	<i>nāba</i>	נִבְחַ	
Naba (TOP)	נבח	<i>nāba</i>	נִבְחַ	
Naba'ot	נבאות	<i>nābā'ot</i>	נִבְיֹות	
Nābbi	נחבי	<i>nābbi</i>	נִחְבִּי	
Nabbu (TOP)	נבו	<i>nabbu</i>	נָבוּ	
*Nad	נד	wandering	נוד (TOP)	in SP v rather than TOP
Nadab	נדב	<i>nāddāb</i>	נִדָּב	
Nafag	נפג	<i>nāfāg</i>	נִפָּג	
Nafta'em	נפתחים	<i>naftā'em</i>	נִפְתָּחִים	
Namuwwel	נמואל	<i>nāmuwwəl</i>	נִמּוּאֵל	
(the) Namuwwel-ites	נמואלי(ה)	<i>(an)nāmuwwīli</i>	נִמּוּאֵלִי(ה)	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Na'or	נחור	<i>nā'or</i>	נָחֹר	
Nāt	נחת	<i>nāt</i>	נָחַת	
Natan'il	נתנאל	<i>nātān'il</i>	נָתַנְאֵל	
Nefesh	נפש	<i>nēfəš</i>	נֶפֶשׁ	
Nefilem	נפלים	<i>nēfiləm</i>	נֶפִילִים	
Nēlli'el (TOP)	נחליאל	<i>nēlli'əl</i>	נְחֻלְיָאֵל	
Nēmma	נעמה	<i>nēmma</i>	נַעֲמָה	
Nēmman	נעמן	<i>nēmmān</i>	נַעֲמָן	
(the) Nemmanites	(ה)נעמני	<i>(an)nēmmāni</i>	(ה)נַעֲמָנִי	
Nēsshon	נחשון	<i>nēššon</i>	נְחֻשׁוֹן	
Niftali	נפתלי	<i>niftālī</i>	נִפְתָּלִי	
Nimra (TOP)	נמרה	<i>nimra</i>	נִמְרָה	
Nimrod	נמרוד	<i>nimrod</i>	נִמְרֹד	
Ninabe	נינוה	<i>ninābe</i>	נִינּוּהַ	
Niyya	נעה	<i>niyya</i>	נֶעָה	
Non	נון	<i>non</i>	נוֹן	
Or-kishdem (TOP)	אור כשדים	<i>or kišdām</i>	אֹר כְּשָׁדִים	
Oş	עוז	<i>oş</i>	עוֹץ	son of Nahor
Qabarot-attawwa (TOP)	קברות התאוה	<i>qābārot attāwwā</i>	קִבְרֵת הַתְּאֻוָּה	
Qadad	קדד	<i>qāddād</i>	קִדְדָר	
Qadama	קדמה	<i>qāddāmā</i>	קִדְמָה	
(the) Qadamonites	(ה)קדמוני	<i>(aq)qāddāmūni</i>	(ה)קִדְמָנִי	
Qadamot (TOP)	קדמות	<i>qāddāmōt</i>	קִדְמוֹת	
Qadesh (TOP)	קדש	<i>qādāš</i>	קִדְשׁ	
Qadesh-birna (TOP)	קדש ברנע	<i>qādāš birna</i>	קִדְשׁ בְּרִנֵּעַ	
Qamuwwel	קמואל	<i>qāmuwwəl</i>	קִמוּאֵל	
Qara	קרח	<i>qāra</i>	קִרַח	
(the) Qaraites	(ה)קרחי	<i>(aq)qāra'i</i>	(ה)קִרְחִי	
Qaryat-a'arba (TOP)	קרית הארבע	<i>qaryāt ā'arba</i>	קִרְיַת אַרְבַּע, קִרְיַת הָאֲרָבַע	
Qaryat-iṣot (TOP)	קרית חצות	<i>qaryāt iṣot</i>	קִרְיַת חֲצוֹת	
Qaryatem	קריתים	<i>qaryātēm</i>	קִרְיָתִים	
Qāt	קהת	<i>qāt</i>	קִהַת	
(the) Qātites	(ה)קהתי	<i>(aq)qātti</i>	(ה)קִהָתִי	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Qēllata (TOP)	קהלתה	<i>qēllātā</i>	קהלתה	
Qen	קין	<i>qen</i>	קין	
(the) Qenite	קיני(ה)	<i>aqqīni</i>	קיני(ה)	
Qenat (TOP)	קנת	<i>qēnāt</i>	קנת	
Qenaz	קנז	<i>qēnāz</i>	קנז	
(the) Kenazite	קנזי(ה)	<i>(aq)qēnāzi</i>	קנזי(ה)	
Qidma (TOP)	קדמה	<i>qidma</i>	קדמה	
Qinan	קין	<i>qīnān</i>	קין	
Qittūra	ק(י)טורה	<i>qittūrā</i>	קטורה	
Rāb (TOP)	רחב	<i>rāb</i>	רחב	
Rabot (TOP)	רחבות	<i>rābot</i>	רחבת, רחבות	
Rabot-an'nar (TOP)	רחבות הנהר	<i>rābot an'nār</i>	רחבות הנהר	
Rabot-īr (TOP)	רחבות עיר	<i>rābot īr</i>	רחבת עיר	
Ra'el	רחל	<i>rā'əl</i>	רחל	
Rāmses (TOP)	רעמסס	<i>rāmses</i>	רעמסס, רעמסס	
Raqqam	רקם	<i>raqqām</i>	רקם	
Rawwel	רעואל	<i>rāwwəl</i>	רעואל	
Reba	רבע	<i>rēba</i>	רבע	
(the) Refa'em	רפאי(ה)	<i>(ar)rēfā'i</i>	רפאי(ה)	
Refa'em	רפאים	<i>rēfā'im</i>	רפאים	
Refidem (TOP)	רפידים	<i>rēfidəm</i>	רפידים	
Rēmma	רעמה	<i>rēmma</i>	רעמה	
Re'osh	ראש	<i>rē'oš</i>	ראש	
Re'u	רעו	<i>rē'u</i>	רעו	
Re'uben	ראובן	<i>rē'ūbən</i>	ראובן	
(the) Re'ubenites	ראובני(ה)	<i>(ar)rē'ūbēni</i>	ראובני(ה)	
Ribbat-bani-‘am-mon (TOP)	רבת בני עמון	<i>ribbāt bāni ‘ammon</i>	רבת בני עמון	
Ribbu	רפוא	<i>ribbu</i>	רפוא	
Rifat	ריפת	<i>rīfāt</i>	ריפת	
Rimmon-faraṣ (TOP)	רמון פראץ	<i>rimmon fārāṣ</i>	רמון פראץ	
Rimot (TOP)	רמות	<i>rīmot</i>	רמות	
Rissa (TOP)	רסה	<i>rissā</i>	רסה	
Rissan (TOP)	רסן	<i>rissān</i>	רסן	
Ritma (TOP)	רתמה	<i>ritma</i>	רתמה	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Rubqa	רבקה	<i>rubqā</i>	רְבִקָּה	
Rudanem	רודנים	<i>rūdānēm</i>	רְדָנִים	
Ruma	רומה	<i>rūma</i>	רְאוּמָה	
Saba	סבא	<i>sāba</i>	סָבָא	
Sabbitka	סבתכה	<i>sabbitka</i>	סַבִּיתְכָּא	
Sābta	סבתה	<i>sābtā</i>	סַבִּתָּה	
Sadem	סדם	<i>sādām</i>	סָדָם	
Sakkot (TOP)	סכות	<i>sakkot</i>	סִכּוֹת, סִכְת	
The Salt Sea (TOP)	ים המלח	<i>yām ammēla</i>	יָם הַמֶּלַח	
Sarad	סרד	<i>sārād</i>	סָרָד	
(the) Saradites	(ה)סרדי	<i>(ass)sārādi</i>	(ה)סִרְדִּי	
Satri	סתרי	<i>satri</i>	סַתְרִי	
Sen (TOP)	סין	<i>sen</i>	סִין	
(the) Senite	(ה)סיני	<i>(as)sini</i>	(ה)סִינִי	
Sifra (TOP)	ספרה	<i>sifra</i>	סִפְרָה	ST and SAV אל ספרה
Silka (TOP)	סלכה	<i>silka</i>	סִלְכָּה	
Sillu	סלוא	<i>sillu</i>	סָלוּא	
Sini (TOP)	סיני	<i>sini</i>	סִינִי	
Sittor	סתור	<i>sittor</i>	סִתּוֹר	
Siyyon	סיחון	<i>siyyon</i>	סִיחוֹן	
(the sea of) Sof (TOP)	יום סוף	<i>yām sof</i>	יָם סוּף	the Red Sea
Sudi	סודי	<i>sūdi</i>	סוּדִי	
Susi	סוסי	<i>sūsi</i>	סוּסִי	
Ša'bun	צבעון	<i>šā'būn</i>	צִבְעוֹן	
Šabuwwem (TOP)	צבואים	<i>šābuwwēm</i>	צִבְיִים	
Šafu	צפו	<i>šāfu</i>	צָפוּ	
Ša'fun	צפון	<i>šā'fūn</i>	צִפְיוֹן	
Šafon	צפון	<i>šāfon</i>	צָפוֹן	
(the) Šafonites	(ה)צפוני	<i>(aš)šāfūni</i>	(ה)צִפְוִנִי	
Šala	צלה	<i>šāla</i>	צָלָה	
Šala'fad	צלפחד	<i>šālā'fād</i>	צִלְפָּחַד	
Šalamuna (TOP)	צלמונה	<i>šālāmūna</i>	צִלְמוֹנָה	
(the) Šamrites	(ה)צמרי	<i>(aš)šāmri</i>	(ה)צִמְרִי	
Šār	צהר	<i>šār</i>	צָחַר	
Šār	צער	<i>šār</i>	צָעַר	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Şared (TOP)	צַרַד	şārəd	צָרַד	only with DIREC <i>he</i> : צַרַדָּה şāridda/צָרַדָּה
Şefinti-fane	צַפִּינְתִּי פַענָה	şēfinti fāne	צָפִּנְת פֶּעֶנְח	‘he revealed my secrets’
Şen (TOP)	צֵן	şen	צֶן	
Şēn (TOP)	צֵעֵן	şēn	צָעֵן	
Şibbor	צַפּוֹר	şibbor	צָפּוֹר	
Şibbura	צַפּוֹרָה	şibbūrā	צָפּוֹרָה	
Şidon	צִידוֹן	şīdon	צִידֹן	
Şidonite(s)	צִידְנִי(ם)	şīdān(əm)	צִידְנִי(ם)	
Şor	צוֹר	şor	צוֹר	
Şu'ril	צוֹרִיאֵל	şū'rīl	צוֹרִיאֵל	
Şurishiddi	צוֹרִישִׁדִּי	şūrīšiddi	צוֹרִישִׁדִּי	
Şuwwar	צוּעַר	şuwwār	צוּעַר	
Shaba	שָׁבָא	šāba	שָׁבָא	
Shabbema (TOP)	שַׁבְמָה	šabbēma	שָׁבְמָה, שָׁבָם	
Shabbu	שָׁפּו	šabbu	שָׁפּו	
Shadi-şabbem (TOP)	שָׁדָה צַפִּים	šādi şabbəm	שָׁדָה צַפִּים	
Shadiyyor	שַׁדִּיאוֹר	šādiyyor	שָׁדִיאוֹר	
Sha'er	שַׁעִיר	šā'ər	שָׁעִיר	
Shafaṭ	שַׁפֵּט	šāfāṭ	שָׁפֵט	
Shala	שַׁלַּח	šāla	שָׁלַח	
Shalef	שַׁלֵּף	šāləf	שָׁלֵף	
Shalem (TOP)	שַׁלֵּם	šāləm	שָׁלֵם	
Shalmi	שַׁלְמִי	šalmi	שָׁלְמִי	
Shama	שַׁמָּה	šāmā	שָׁמָה	
Sham'abbad	שַׁמְאָבַד	šam'abbād	שָׁמְאָבַד	
Shama'i	שַׁמְעִי	šāmā'i	שָׁמְעִי	
Shamla	שַׁמְלָה	šamla	שָׁמְלָה	
Shamu	שַׁמוּעַ	šāmu	שָׁמוּעַ	
Shamuwwel	שַׁמוּוֹאֵל	šāmuwwəl	שָׁמוּוֹאֵל	
Sha'nab	שַׁנְאָב	šā'nāb	שָׁנְאָב	
Sha'ol	שַׁאוּל	šā'ol	שָׁאוּל	
(the) Sha'olites	שַׁאוּלִּי(ה)	(aš)šā'ūli	שַׁאוּלִּי(ה)	
Shara	שַׁרַח	šārā	שָׁרַח	
Sharen (TOP)	שַׁרֵן	šārən	שָׁרֵן	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Sharog	שרוג	<i>šārog</i>	שָׂרוּג	
Sharra	שרה	<i>šārrā</i>	שָׂרָה	
Sharri	שרי	<i>šārri</i>	שָׂרִי	
Shat	שת	<i>šāt</i>	שֶׁת	
She'ba (TOP)	שבעה	<i>šē' bā</i>	שֶׁבַעַה	
Shebi-qaryatem (TOP)	שבי קריתים	<i>šēbi qaryātəm</i>	שְׁבִי קָרִיתִים	
Shekam	שכם	<i>šēkām</i>	שָׁכָם	
(the) Shekamites	שכמי (ה)	<i>(aš)šikmi</i>	שָׁכְמִי (ה)	
Shelam'il	שלמיאל	<i>šēlām'il</i>	שֶׁלְמִיאל	
Shem	שם	<i>šem</i>	שֵׁם	
Shema	יהוה	<i>šēmā</i>	יְהוָה	
Shemida	שמידע	<i>šēmida</i>	שְׁמִידַע	
(the) Shemidaites	שמידעי (ה)	<i>(aš)šēmīdā'i</i>	שְׁמִידְעִי (ה)	
She'mun	שמעון	<i>šē'mūn</i>	שְׁמַעוֹן	
(the) She'munites	שמעוני (ה)	<i>(aš)šēmuwwinni</i>	שְׁמַעֲנִי (ה)	
Shifra	שפרה	<i>šifra</i>	שִׁפְרָה	
Shiftan	שפטן	<i>šiftan</i>	שִׁפְטָן	
Shila (TOP)	שילה	<i>šilā</i>	שִׁילָה	
Shila	שלה	<i>šilā</i>	שִׁלָּה, שְׁלָה	
(the) Shilanites	שלני (ה)	<i>(aš)šilāni</i>	שִׁלְנִי (ה)	
Shillom	שלום	<i>šillom</i>	שִׁלֹּם	
(the) Shillomites	שלומי (ה)	<i>(aš)šillumi</i>	שִׁלְמִי (ה)	
Shillumet	שלומית	<i>šillūmēt</i>	שִׁלְמִית	
Shimron	שמרון	<i>šimron</i>	שִׁמְרֹן	
(the) Shimronites	שמרוני (ה)	<i>(aš)šimrūni</i>	שִׁמְרָנִי (ה)	
Shinner (TOP)	שניר	<i>šinnər</i>	שְׁנִיר	
Shinniyyar (TOP)	שנער	<i>šinniyyār</i>	שְׁנַעַר	
Shishi	ששי	<i>šišī</i>	שִׁשִּׁי	
Shiṭna (TOP)	שטנה	<i>šitnā</i>	שִׁטְנָה	
Shiṭtem (TOP)	שטים	<i>šittəm</i>	שִׁטִּים	
Shiyyon (TOP)	שיחון (שיאון)	<i>šiyyon</i>	שִׁיאֹן	
Shor (TOP)	שור	<i>šor</i>	שֹׁר	
Shu	שוח	<i>šū</i>	שׁוּחַ	
Shu	שוע	<i>šū</i>	שׁוּעַ	
Shubal	שובל	<i>šūbāl</i>	שׁוּבָל	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Shufam	שופם	<i>šūfām</i>	שְׁפּוּפָם	
(the) Shufamites	(ה)שופמי	<i>(aš)šūfāmi</i>	(ה)שְׁפּוּפָמִי	
Shuni	שוני	<i>šūni</i>	שׁוּנִי	
(the) Shunites	(ה)שוני	<i>(aš)šūni</i>	(ה)שְׁוּנִי	
Shutala	שותלח	<i>šūtāla</i>	שׁוּתְלַח	
(the) Shutalaite	(ה)שותלחי	<i>(aš)šūtālā'i</i>	(ה)שְׁתְּלַחִי	
Shuwwam	שוּחם	<i>šuwwām</i>	שׁוּחָם	
(the) Shuwwa- mites	(ה)שוּחמי	<i>(aš)šuwwāmi</i>	(ה)שׁוּחָמִי	
Tagrema	תגרמה	<i>tagrēma</i>	תַּגְרָמָה	
Talmi	תלמי	<i>talmi</i>	תַּלְמִי	
Tām	תחם	<i>tām</i>	תַּחֵן	
(the) Tāmites	(ה)תחמי	<i>(at)tām̄mi</i>	(ה)תַּחְמִי	
Tamar	תמר	<i>tāmār</i>	תַּמָּר	
Tamne	תמנע	<i>tamne</i>	תַּמְנָע	
Tara	תרח	<i>tārā</i>	תַּרְחַ	
Tarshesh	תרשיש	<i>taršāš</i>	תַּרְשִׁישׁ	
Tāsh	תחש	<i>tāš</i>	תַּחֲשׁ	
Te'at	תחת	<i>tē'āt</i>	תַּחַת	
Tebara (TOP)	תבערה	<i>tēbāra</i>	תַּבְעָרָה	
Te'dal	תדעל	<i>tē'dāl</i>	תַּדְעָל	
Tima	תימה	<i>tīma</i>	תִּימָא	
Timan	טימן	<i>tīmān</i>	תִּימָן	
(the) Timanites	(ה)טימני	<i>(at)tīmāni</i>	(ה)תִּימָנִי	
Timna (TOP)	תמנתה	<i>timnāta</i>	תַּמְנָתָה	
Tiras	תירס	<i>tīrās</i>	תִּירָס	
Tirra (TOP)	תרח	<i>tirra</i>	תַּרְחַ	
Tirša	תרצה	<i>tiršā</i>	תַּרְצָה	
Tubal	תובל	<i>tūbāl</i>	תַּבָּל	
Tubal-qen	תובל קין	<i>tūbāl qen</i>	תַּבָּל קִין	
Tula	תולע	<i>tūla</i>	תַּוְלָע	
(the) Tulaite	(ה)תולעי	<i>(at)tūlā'i</i>	(ה)תַּוְלָעִי	
Ṭaba	טבח	<i>ṭābā</i>	טַבַּח	
Uba	חובה	<i>ūba</i>	חֻבָּה	
Ubab	חובב	<i>ūbāb</i>	חֻבָּב	
Ufam	חופם	<i>ūfām</i>	חֻפָּם	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
(the) Ufamites	חופמי	<i>ūfāmi</i>	חופמי	
Ūg	עוג	<i>ūg</i>	עוג	
Ūn	און	<i>ūn</i>	און	
Unam	אונם	<i>ūnām</i>	אונם	
Unan	אונן	<i>ūnān</i>	אונן	
Ūr	חור	<i>ūr</i>	חור	
Ureb	חורב	<i>ūrāb</i>	חורב	
Uri	אורי	<i>ūri</i>	חורי	Num. 13.5
Uri	חורי	<i>ūri</i>	אורי	
Ūṣ	עוץ	<i>ūṣ</i>	עוץ	son of Aram
Uwwat-ya'er	חות יאיר	<i>uwwāt yā'ər</i>	חַוַּת יֶאִיר	
Uwwatem	חותים	<i>uwwātəm</i>	חַוַּתֵּיהֶם	
Uwwi	אוי	<i>uwwi</i>	אֻוִי	
Wa'eb	והב	<i>wā'ēb</i>	וְהַב	
Wafsi	ופסי	<i>wafsi</i>	וּפְסִי	
Yabal	יבל	<i>yābāl</i>	יָבַל	
Yaban	יון	<i>yābān</i>	יֹון	
Ya'er	יאיר	<i>yā'ər</i>	יֶאִיר	
Yaga'el	יגאל	<i>yāgā'əl</i>	יִגְאֵל	
Yagar-sha'eduta	יגר שהדותא	<i>yāgār šā'ēdūtā</i>	יִגְרֵי שְׁהֶדוּתָא	
Yaken	יכין	<i>yākən</i>	יָכִין	
(the) Yakenite	(ה)יכני	<i>(ay)yākīni</i>	(ה)יִכְנִי	
Yamen	ימין	<i>yāmən</i>	יָמִין	
(the) Yamenites	(ה)ימיני	<i>(ay)yāmīni</i>	(ה)יִמִּינִי	
Yamne	ימנה	<i>yamne</i>	יָמְנָה	
(the) Yamnites	(ה)ימני	<i>(ay)yamni</i>	(ה)יִמְנֵה	
Yamuwwel	ימואל	<i>yāmuwwəl</i>	יְמוּאֵל	
Yāqob	יעקב	<i>yā:qob</i>	יַעֲקֹב	
Yara	ירח	<i>yārā</i>	יָרַח	
Yarad	ירד	<i>yārād</i>	יָרַד	
Yardan (TOP)	ירדן	<i>yārdān</i>	יַרְדֵּן (TOP)	
Yariyyu (TOP)	יריחו	<i>yāriyyu</i>	יֶרִיחוֹ (TOP)	
Ya'sar	יצהר	<i>yā šār</i>	יֶצְהָר	
(the) Ya'sarites	(ה)יצהרי	<i>(ay)yāšāri</i>	(ה)יִצְהָרִי	
Yašar	יצר	<i>yāšār</i>	יָצַר	
(the) Yašarites	(ה)יצרי	<i>(ay)yāšāri</i>	(ה)יִצְרִי	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Yasharon	ישרון	<i>yāšāron</i>	יִשְׂרֹן	
Yashbe	ישוה	<i>yašbe</i>	יִשְׁוֶה	
Yashbi	ישוי	<i>yašbi</i>	יִשְׁוִי	
Yashishakar	יששכר	<i>yāšišākār</i>	יִשְׁשַׁכָּר	
Yatat	יתת	<i>yātāt</i>	יִתַּת	
Ya'udet	יהודית	<i>yā'ūdət</i>	יְהוּדִית	
Yāzzer	יעזר	<i>yāzzər</i>	יַעְזֹר	
(the) Yebusite	יבوسی	<i>yēbūsi</i>	(ה)יְבוּסִי	
Yefanni	יפנה	<i>yēfanni</i>	יִפְנָה	
Yefet	יפת	<i>yēfət</i>	יִפֶּת	
Yēlla'el	יחלאל	<i>yēllā'al</i>	יִחְלָאֵל	
(the) Yēlla'elites	(ה)יחלאלי	<i>(ay)yēllā'ili</i>	(ה)יִחְלָאֵלִי	
Yēllam	יעלם	<i>yēllām</i>	יַעֲלָם	
Ye'saq	יצחק	<i>yē'sāq</i>	יִצְחָק	
Yēšša	יחצה	<i>yēššā</i>	יִהְצָה	
Yēšša'el	יחצאל	<i>yēššā'al</i>	יִחְצָאֵל	
(the) Yēšša'elites	(ה)יחצאלי	<i>(ay)yēššā'ili</i>	(ה)יִחְצָאֵלִי	
Yeshob	ישוב	<i>yēšob</i>	יִשׁוּב	
(the) Yeshobites	(ה)ישובי	<i>(ay)yēšūbi</i>	(ה)יִשְׁבִּי	
Yeṭbita (TOP)	יטבתה	<i>yeṭbitā</i>	יִטְבְּתָהּ	
Yeṭor	יטור	<i>yēṭor</i>	יִטּוֹר	
Ye'uda	יהודה	<i>yē'ūda</i>	יְהוּדָה	
Ye'usha	יהושע	<i>yē'ūša</i>	יְהוֹשֻׁעַ	
Yewwash	יעוש	<i>yēwwāš</i>	יַעֲוֹשׁ	
Yibbaq (TOP)	יבק	<i>yibbāq</i>	יִבֶּק	
yidlaf	ידלף	<i>yidlāf</i>	יִדְלֹף	
Yigba'uw'wa	יגבהה	<i>yigbā'uw'wā</i>	יִגְבְּהָהּ	
Yigli	יגלי	<i>yigli</i>	יִגְלִי	
Yiqshan	יקשן	<i>yiqšān</i>	יִקְשָׁן	
Yiqṭan	יקטן	<i>yiqṭān</i>	יִקְטָן	
Yiska	יסכה	<i>yiska</i>	יִסְכָּה	
Yishbaq	ישבק	<i>yīšbāq</i>	יִשְׁבָּק	
Yishma'el	ישמעאל	<i>yīshmā'al</i>	יִשְׁמַעְאֵל	
Yishma'elite(s)	ישמעאלי(ם)	<i>yīshmā'ila(m)</i>	יִשְׁמַעְאֵלִי(ם)	
Yishra'el	ישראל	<i>yīšrā'al</i>	יִשְׂרָאֵל	
Yishra'elite	ישראלי	<i>yīšrā'ili</i>	יִשְׂרָאֵלִי	

Transcription	SP	Oral Tradition	MT	Remarks
Yitru	יתרו	<i>yitru</i>	יִתְרוֹ	
Yitran	יתרן	<i>yitrân</i>	יִתְרָן	
Yubab	יובב	<i>yūbāb</i>	יֹובָב	
Yubal	יובל	<i>yūbāl</i>	יֹובָל	
Yukabed	יוכבד	<i>yūkābəd</i>	יֹוכְבֵד	
Yusef	יוסף	<i>yūsəf</i>	יֹוסֵף	
Zakor	זכור	<i>zākōr</i>	זֹכּוֹר	
Zakri	זכרי	<i>zakri</i>	זֹכְרִי	
Zamri	זמרי	<i>zamri</i>	זֹמְרִי	
Zara	זרח	<i>zārā</i>	זֹרַח	
(of) Zara	זרחי(ה)	<i>(az)zārāʾi</i>	זֹרַחִי(ה)	
Zamzamem	זמזמים	<i>zāmzāməm</i>	זֹמְזָמִים	
Zarad (TOP)	זרד	<i>zārād</i>	זֹרֵד	
Zebulan	זבולן	<i>zēbūlān</i>	זֹבּוּלָן	
Zifrinna (TOP)	זפרנה	<i>zifrinna</i>	זֹפְרָנָה	ST and SAV אל זפרנה
Zilfa	זלפה	<i>zilfā</i>	זֹלְפָה	
Zimron	זמרון	<i>zimron</i>	זֹמְרֹן	
Zuwwan	זוען	<i>zuwwān</i>	זֹעֲנֹן	
(the) Zuza'em	זוזאים(ה)	<i>(az)zūzāʾem</i>	זֹוזִים(ה)	

1.2. Hebrew Order

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
אבות (TOP)	<i>abbot</i>	Abbot	אֲבֹת	
			אֲבִיאָסָף	see אֲבִיסָף
אבִידן	<i>ābīdān</i>	Abidan	אֲבִידָן	
אבִידע	<i>ābīda</i>	Abida	אֲבִידָע	
אבִיהו	<i>ābiyyu</i>	Abiyyu	אֲבִיהוּ	
אבִיחל	<i>ā'bīl</i>	A'bil	אֲבִיחִל	
אבִימאל	<i>ābīmā'el</i>	Abima'el	אֲבִימָאֵל	
אבִימלך	<i>ābīmēlāk</i>	Abimelek	אֲבִימֶלֶךְ	
אבִיסָף	<i>ābīsāf</i>	Abisaf	אֲבִיאָסָף	
אבִירם	<i>ābīrām</i>	Abiram	אֲבִירָם	
			אֲבֵל הַשְּׁטִים	see אֲבֵל שְׁטִים
אֲבֵל מִצְרַיִם	<i>ēbāl miṣrām</i>	Ebel-miṣrem	אֲבֵל מִצְרַיִם	
(TOP)				
אֲבֵל שְׁטִים	<i>ēbāl šittām</i>	Ebel-shittēm	אֲבֵל הַשְּׁטִים	
(TOP)				
אֲבֵרָם	<i>āb'rām</i>	Ab'ram	אֲבֵרָהָם	
אֲבֵרָם	<i>ābrām</i>	Abram	אֲבֵרָם	
			אֲבֹת	see אֲבֹת
			אֲנִי	see גֹּג
אֲדָבָא	<i>ad'bīl</i>	Ad'bil	אֲדָבָא	
אֲדוֹם	<i>ēdom</i>	Edom	אֲדוֹם	
אֲדוּמִי	<i>ēdūmi</i>	Edomite	אֲדָמִי	
אֲדוּרָם	<i>ēdūrām</i>	Eduram	הָאֲדוּרָם	
אֲדָם	<i>ādām</i>	Adam	אָדָם	
אֲדָמָה (TOP)	<i>idma</i>	Idma	אֲדָמָה	
			אֲדָמִי	see אֲדוּמִי
			אֲהָד	see אֲחָד
אֲדָן	<i>iddān</i>	Iddan	אֲדָן	
אֲדָרְעִי (TOP)	<i>idri</i>	Idri	אֲדָרְעִי	
אֲהִלְיָאָב	<i>ālyāb</i>	Ālyab	אֲהִלְיָאָב	
אֲהִלְיָבָמָה	<i>ēlibāmā</i>	Elibama	אֲהִלְיָבָמָה	
אֲהֵרֹן	<i>ārron</i>	Ārron	אֲהֵרֹן	
			אוּזָל	see אוּזָל
אוּי	<i>uwwi</i>	Uwwi	אוּי	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
			אֹמֶר	see אמר
און	<i>ūn</i>	Ūn	אֹן	
			אֹן	see אן
אונם	<i>ūnām</i>	Unam	אֹנָם	
אונן	<i>ūnān</i>	Unan	אֹנָן	
			אֹפֶר	see אפר
אור כשדים (TOP)	<i>or kišdām</i>	Or-kishdem	אֹר כְּשָׁדִים	
			אֹרִי	see חורי
אורי	<i>ūri</i>	Uri	חֹרִי	Num. 13.5
אזני	<i>ezni</i>	Ezni	אֶזְנִי	
אחד	<i>ād</i>	Ād	אֶהָד	
אחזת	<i>ā'ēzāt</i>	A'ezat	אֶחְזַת	
			אֶחִי	see אחים
אחיהוד	<i>āyyod</i>	Āyyod	אֶחִיהוּד	
אחים	<i>ā'am</i>	A'em	אֶחִי	
אחימן	<i>ā'imān</i>	A'iman	אֶחִימָן	
אחיסמך	<i>ā'isāmāk</i>	A'isamek	אֶחִיסְמָךְ	
אחיעזר	<i>āyyāzār</i>	Āyyazar	אֶחִיעֶזֶר	
אחיעזר	<i>āyyāzār</i>	Āyyazar	אֶיעֶזֶר	Num. 26.30
אחיעזרי (ה)	<i>āyyāzri</i>	(the) Āyyaza-rites	אֶיעֶזְרִי (ה)	
אחירם	<i>ā'irām</i>	A'iram	אֶחִירָם	
אחירמי (ה)	<i>ā'irāmi</i>	(the) A'iramites	אֶחִירָמִי (ה)	
אחירע	<i>ā'ira</i>	A'ira	אֶחִירֵעַ	
איה	<i>ayye</i>	Ayye	אֶיָּה	
איזל	<i>izāl</i>	Izal	אֹזֶל	
			אֹפֶר	see אפר
איל פראן (TOP)	<i>il fārrān</i>	Il-farran	אִיל פָּאָרָן	
			אֶיעֶזֶר	see אחיעזר
אילון	<i>ayyālon</i>	Ayyalon	אִילָן	
אילים (TOP)	<i>ilām</i>	Ilem	אִילָם	
אילת (TOP)	<i>ayyālāt</i>	Ayyalat	אִילָת	
אימים	<i>imām</i>	Imem	אִימָם	
איתמר	<i>itāmār</i>	Itamar	אִיתָמָר	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
אכד (TOP)	<i>ikkād</i>	Ikkad	אֲכַד	
אל בית אל (TOP)	<i>el bit el</i>	El-bit-el	אֵל בֵּית אֵל	Gen. 35.7
אלדד	<i>ildād</i>	Ildad	אֶלְדָּד	also Num. 34.21
אלדעה	<i>il'dā</i>	Il'da	אֶלְדֵּעָה	
אלה	<i>āle</i>	Ale	אֵלָה	
אלון	<i>ālon</i>	Alon	אֵלֹן	
אלוני (ה)	<i>ā:lūni</i>	Alonites	(ה) אֵלֹנִי	
אלון בכית (TOP)	<i>ālon bēkət</i>	Alon-beket	אֵלֹן בְּכֵת	
אלון מורא (TOP)	<i>ālon mūra</i>	Alon-mura	אֵלֹן מוֹרָה	
אלוני ממרא (TOP)	<i>ālūni mamri</i>	Aluni-mamri	אֵלֹנִי מִמְרָא	
אליאב	<i>ilyāb</i>	Ilyab	אֵלִיאָב	
אליסר	<i>ēlisāf</i>	Elisaf	אֵלִידָד	Num. 34.21; see אֶלְדָּד
אליעזר	<i>eliyyāzār</i>	Eliyyazar	אֵלִיִּסָּף	
אליפז	<i>ēlifāz</i>	Elifaz	אֵלִיעֶזֶר	
אליצור	<i>ēlišor</i>	Elišor	אֵלִיפֹז	
אליצפן	<i>ēlišāfān</i>	Elišafan	אֵלִיצוֹר	
אליש	<i>illāš</i>	Illesh	אֵלִיצָפָן	Exod. 6.22; Lev. 10.4
אליש (TOP)	<i>illāš</i>	Illesh	אֵלִישָׁה	
אלישבע	<i>ēlišāba</i>	Elishaba	אֵלִישׁ	Num. 33.13, 14
אלישמע	<i>ēlišāma</i>	Elishama	אֵלִישָׁבַע	
אלמודד	<i>ilmūdād</i>	Ilmudad	אֵלִישָׁמַע	
אלסר	<i>ālāsār</i>	Alasar	אֵלְמוֹדָד	
אלעזר	<i>elā:zār</i>	Elāzar	(ה) אֵלֹנִי	see (ה) אֵלֹנִי
אלעלה (TOP)	<i>ālēla</i>	Alela	אֶלְסָר	
אלקנה	<i>ilqāne</i>	Ilqane	אֶלְעֶזֶר	
אמר	<i>āmār</i>	Amar	אֶלְעֵלָה	Num. 32.37; see אֶלְעֵלָה
אמרי	<i>ēmarri</i>	Emarite	אֶלְעָפָן	see אֶלְעָפָן
			אֶלְקָנָה	
			אֶמָר	
			אֶמָרִי	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
אמרפל	<i>amrāḥāl</i>	Amrafel	אַמְרָפֶל	
אן (TOP) (כהנ)אן	<i>ān</i>	An	אָן (כהן)און	
אנוש	<i>ēnoš</i>	Enosh	אַנוֹשׁ	
אסור	<i>āsor</i>	Asor	אַסִיר	
אסנת	<i>ēsēnat</i>	Esenet	אַסְנַת	
אפוד	<i>ibbod</i>	Ibbod	אַפֹד	
אפים	<i>abbām</i>	Abbem	חֲפִים	
אפר	<i>āfār</i>	Afar	אֹפֶר (Gen. 10.29); עֶפֶר (Gen. 25.4)	
אפרים	<i>ifrām</i>	Ifrem	אַפְרִים	
אפרתה (TOP)	<i>ifrāta</i>	Ifrata	אַפְרָת	SP only <i>ifrāta</i> ; MT אַפְרָת Gen. 48.7
אצבעון	<i>iš'būn</i>	Iš'bun	אַצְבֹן	
אצר	<i>āṣār</i>	Aṣar	אַצֵר	
			אַרְאֵלִי	see ארולי
ארבלה (ה) (TOP)	<i>ārēbi'lā</i>	Arebi'la	רְבֵלָה	
ארגב (TOP)	<i>argāb</i>	Argab	אַרְגֵב	
ארד	<i>ērād</i>	Erad	אַרְדִּי	
ארדי (ה) (ה)ארדי	<i>errādi</i>	(the) Erradites	(ה)אַרְדִּי אַרֹד	Num. 26.17; see ארודי
ארודי	<i>arbaddi</i>	(the) Arbaddites	(Gen. 10.18), אַרְוֹדִי, אַרְוֹדִי (Num. 26.17)	
ארולי	<i>arballi</i>	Arballi	אַרְאֵלִי	
אריוך	<i>aryābok</i>	Aryabok	אַרְיֹכִי	
ארך	<i>ārāk</i>	Arek	אַרְכִּי	
ארם	<i>ārām</i>	Aram	אַרָם	
ארם (TOP)נהרים	<i>ārām nārām</i>	Aram-naram	אַרָם נְהָרִים	
ארמי	<i>ārāmmi</i>	Aramean	אַרְמִי	
			אַרְן	see אדן
ארנן (TOP)	<i>ārēnān</i>	Arenan	אַרְנוֹן, אַרְנָן	
ארפכשד	<i>arfaksād</i>	Arfakshad	אַרְפַכְשָד	
			אַרְרָט	see הררט
אשבאל	<i>aš'bīl</i>	Ash'bil	אַשְבָל	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
ה(אשבאלי	<i>āšbīli</i>	(the) Ash'bilites	הָאֲשָׁבִילִי	
אשבן	<i>išbān</i>	Ishban	אִשְׁבָּן	
אשדות הפסגה (TOP)	<i>āšādōt affasga</i>	Ashadot-affasga	אֲשָׁדוֹת הַפִּסְגָּה	
אשור	<i>āšor</i>	Ashor	אֲשׁוֹר	
אשורים	<i>āšūrām</i>	Ashurem	אֲשׁוּרִים	
אשכול	<i>iškōl</i>	Ishkol	אִשְׁכּוֹל	
אשכול (TOP)	<i>iškōl</i>	Ishkol	אִשְׁכּוֹל	
אשכנז	<i>aškēnāz</i>	Ashkenez	אֲשַׁכְנַז	
אשר	<i>āšar</i>	Asher	אֲשֶׁר	
אשרואל	<i>išruwwāl</i>	Ishruwwal	אִשְׁרֻוּאֵל	
ה(אשרואלי	<i>(ā)šruwwīli</i>	(the) Ish- ruwwalites		
אתם (TOP)	<i>ātām</i>	Atem	אַתֶּם	
			ה(אַתְרִים	see הַאֲתָרִים
באר לחי ראי (TOP)	<i>bir lā'i rā'i</i>	Bir-la'i-ra'i	בְּאֵר לַחֵי רְאִי	
באר שבע (TOP)	<i>bir šāba</i>	Bir-shaba	בְּאֵר שֶׁבַע	
באר (TOP)	<i>bīr</i>	Bir	בְּאֵר	only with DIREC <i>he</i> : בְּאֵרָה <i>bīrā</i>
בארי	<i>bā'ēri</i>	Ba'eri	בְּאֵרִי	
בבל (TOP)	<i>bābāl</i>	Babel	בָּבֶל	
בדד	<i>bādād</i>	Badad	בָּדָד	
בוז	<i>boz</i>	Boz	בּוֹז	
בוצר (TOP)	<i>būṣār</i>	Buṣar	בֹּצֵר	
בחקי				see בקי
בית אל (TOP)	<i>bit el</i>	Bit-el	בֵּית אֵל	
בית הישמות (TOP)	<i>bāt ayyāšimot</i>	Bet-ayyashimot	בֵּית הַיִּשְׁמוֹת	
בית הרן (TOP)	<i>bet arrān</i>	Bet-arran	בֵּית הָרָן	
בית לחם (TOP)	<i>bit lēm</i>	Bit-lēm	בֵּית לָחֶם	
בית נמרה (TOP)	<i>bet nimra</i>	Bet-nimra	בֵּית נִמְרָה	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
בית פעור (TOP)	<i>bet fūr</i>	Bet-fūr	בֵּית פְּעוֹר	
בכר	<i>bākār</i>	Bakar	בָּכָר	
(ה) בכרי	<i>(ab)bākāri</i>	(the) Bakarites	(ה) בִּכְרִי	
בלהה	<i>bā'la</i>	Ba'la	בִּלְהָה	
בלהן	<i>ab'lan</i>	Ab'lan	בִּלְהָן	
בלע	<i>bāla</i>	Bala	בָּלַע	
בלע (TOP)	<i>bāla</i>	Bala	בָּלַע	
(ה) בלעי	<i>(ab)bālā'i</i>	(the) Balaites	(ה) בִּלְעִי	
בלעם	<i>bā'lām</i>	Ba'lam	בִּלְעָם	
בלען				see בלהן
בלק	<i>bālāq</i>	Balaq	בָּלַק	
במות (TOP)	<i>bāmot</i>	Bamot	בָּמוֹת	
במות בעל	<i>bāmot bāl</i>	Bamot-bāl	בָּמוֹת בַּעַל	
(TOP)				
במות הגיא	<i>bāmot aggiyyā</i>	Bamot-aggiyya	בָּמוֹת הַגֵּיא	
(TOP)				
בן אוני	<i>ban ūni</i>	Ban-uni	בֶּן אוֹנִי	
בן עמי	<i>ban 'ammi</i>	Ban-'ammi	בֶּן עַמִּי	
(TOP) בני יעקן	<i>bāni yāqān</i>	Bani-yaqan	בְּנֵי יַעֲקֹן	
בנימים	<i>binyāmēm</i>	Binyamem	בְּנֵימִיָּם	
(TOP) בעון	<i>būn</i>	Būn	בָּעוֹן	
בעור	<i>būr</i>	Būr	בַּעֹר	
בעל חנן	<i>bāl 'ānān</i>	Bāl-'anan	בַּעַל חֲנָן	
			בַּעַל מְעוֹן	see בעלמון
בעל פעור	<i>bāl fūr</i>	Bāl-fūr	בַּעַל פְּעוֹר	
בעל פעור	<i>bāl fūr</i>	Bāl-fūr	בַּעַל פְּעוֹר	
(TOP)				
בעל צפון	<i>bāl šāfon</i>	Bāl-šafon	בַּעַל צָפוֹן	
(TOP)			בַּעַל צָפוֹן	
(TOP) בעלמון	<i>bālmon</i>	Bālmon	בַּעַל מְעוֹן	
בצלאל	<i>afšā'lil</i>	Afša'lil	בְּצַלְאֵל	
			בָּצָר	see בוצר
בצרה	<i>bāšrā</i>	Başra	בְּצָרָה	
בקי	<i>bēqi</i>	Beqi	בְּקִי	
ברד (TOP)	<i>bārād</i>	Barad	בָּרָד	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
בריעה	<i>barye</i>	Barye	בָּרִיעָה	
(ה)בריעי	<i>(ab)bār'yī</i>	(of) Barye	(ה)בָּרִיעִי	
ברע	<i>bārā</i>	Bara	בָּרַע	
ברשע	<i>birša</i>	Birsha	בִּרְשָׁע	
בשמת	<i>bāšāmāt</i>	Bashamat	בְּשִׁמַּת	daughter of Elon the Hit- tite; in SP only in Gen. 26.34
בשן	<i>bāšān</i>	Bashan	בָּשָׁן	
בתואל	<i>aftuwwəl</i>	Aftuwwel	בְּתוֹאֵל	
			גְּאוֹאֵל	see גואל
גד	<i>gād</i>	Gad	גָּד	
(ה)גדגדה	<i>aggidgēda</i>	Aggidgeda	גְּדִגְדָּה	
(ה ר ה)גדגדה	<i>ār aggidgēda</i>	Aggidgeda	(ח ר ה)גְּדִגְדָּה	
גדי	<i>gādi</i>	Gadi	גָּדִי	
גדיאל	<i>gā' dīl</i>	Ga'dil	גְּדִיֶּאֱל	
גדעוני	<i>gāduwwinni</i>	Gaduwwinni	גְּדַעֲוִנִי, גְּדַעֲוִנִי	
גואל	<i>guwwāl</i>	Guwwal	גְּאוֹאֵל	
גוג	<i>gog</i>	Gog	גֹּג	
גוים	<i>guwwəm</i>	Guwwem	גוֹיִם	
גולן (TOP)	<i>gūlān</i>	Gulan	גּוֹלָן	
גוני	<i>gūni</i>	Guni	גּוֹנִי	
גחם	<i>gām</i>	Gām	גַּחַם	
גיא (TOP)	<i>giyyā</i>	Giyya	גֵּיָא	SP – DET PN <i>afgiyyā</i>
גיוון (TOP)	<i>giyyon</i>	Giyyon	גֵּיחוֹן	
(ה)גישורי	<i>(ag)gišūri</i>	(the) Gishurites	(ה)גִּישּׁוּרִי	
גל עד	<i>gāl ed</i>	Gal-ed	גֶּלְעָד	
(ה)גלגל	<i>gālgāl</i>	Galgāl	גֶּלְגָּל	
גלעד	<i>gā' lād</i>	Ga'lād	גֶּלְעָד	
(TOP)גלעד	<i>gā' lād</i>	Ga'lād	גֶּלְעָד	
(ה)גלעדי	<i>(ag)gā' lāddi</i>	(the) Ga'lādites	(ה)גֶּלְעָדִי	
גמלי	<i>gāmli</i>	Gamli	גַּמְלִי	
גמלאל	<i>gām'līl</i>	Gam'lil	גַּמְלִיאֵל	
גמר	<i>gāmār</i>	Gamar	גָּמָר	
געתם	<i>gēttām</i>	Gēttam	גַּעְתָּם	
			גָּרָא	see גרה
(ה)גרגשי	<i>(ag)girgēši</i>	(the) Girgeshite	(ה)גִּרְגִּשִׁי	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
גרה	<i>gīrā</i>	Gira	גִּרָא גִּרְזִים	הרגריזים הרגריזים
גרזים				
גרן האטד (TOP)	<i>gārān ʿāṭād</i>	Garan-ʿaṭad	גרן האטד	
גרר (TOP)	<i>gērār</i>	Gerar	גִּרָר	
גרשון	<i>giršon</i>	Girshon	גִּרְשׁוֹן	
(ה)גרשוני	<i>(ag)giršūni</i>	(the) Girhonites	(ה)גִּרְשׁוֹנִי	
גרשם	<i>giršām</i>	Girsham	גִּרְשָׁם גִּשׁוּרִי	גישורי
גשן (TOP)	<i>gāšən</i>	Gashen	גִּשְׁן	
גתר	<i>gātār</i>	Gatar	גִּתָּר	
דבורה	<i>dibbūrā</i>	Dibbura	דִּבְרָה	
דברי	<i>dabri</i>	Dabri	דִּבְרִי	
דדן	<i>dāḏān</i>	Dadan	דִּדָּן דִּדְנִים	רודנים
דומה	<i>dūma</i>	Duma	דוּמָה	
דותין (TOP)	<i>dūtān</i>	Duten	דוּתָן	
די זהב (TOP)	<i>dī zāb</i>	Di-zāb	דִּי זָהָב	
דיבון (TOP)	<i>dibon</i>	Dibon	דִּיבֹן	
דיבון גד (TOP)	<i>dibon gād</i>	Dibon-gad	דִּיבֹן גָּד	
דינה	<i>dīnā</i>	Dina	דִּינָה	
דינבה (TOP)	<i>dīnābē</i>	Dinabe	דִּנְהָבָה	
דינהבה (TOP)				דינבה (TOP)
דישון	<i>dīšon</i>	Dishon	דִּישׁוֹן	
דישן	<i>dīšān</i>	Dishan	דִּישָׁן	
דמשק	<i>damšəq</i>	Damsheq	דִּמְשֶׁק	
דן	<i>dān</i>	Dan	דָּן	
דן (TOP)	<i>dān</i>	Dan	דָּן	
דעואל	<i>dāwwəl</i>	Dāwwel	דְּעוּאֵל	Num. 2.14
דפקה (TOP)	<i>difqa</i>	Difqa	דִּפְקָה	
דקלה	<i>daqle</i>	Daqle	דִּקְלָה	
דתן	<i>dātān</i>	Datan	דִּתָּן הַאֲתָרִים	in SP <i>qal</i> PART N ʿātūrəm 'the scouts'
הבל	<i>ēbəl</i>	Ebel	הֶבֶל	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
הגדגדה				see (ה)גדגדה
הגר	<i>āgār</i>	Agar	הָגָר	
הדד	<i>ādād</i>	Adad	חֲדַד, הָדַר, הָדַד	
			הַדּוּרָם	see אדורם
			הוֹשַׁע	see יהושע
הדקל (TOP)	<i>addēqal</i>	Addeqel	חֲדַקְלָל	
			הָדַר	see הדד
הימם	<i>īmām</i>	Imam	הִימָם	Gen. 36.22
הם			הֵם	see חם (TOP)
הנפח (TOP)	<i>ānāfā</i>	Anafa	נָפַח	
הר הר ההר (TOP)	<i>ār ār</i>	Ar-ār	הַר הָהָר	
הר העברים (TOP)	<i>ār ā'ibrām</i>	Mount a'ibrem	הַר הָעִבְרִים	
הרגריזים (TOP)	<i>ārgārizēm</i>	(Mount) Ar-garizem	הַר גְּרִיזִים	
הרן	<i>ārrān</i>	Arran	הָרָן	
הררט	<i>ārārāt</i>	Ararat	אַרְרָט	
והב	<i>wā'eb</i>	Wa'eb	וְהַב	
ופסי	<i>wafsi</i>	Wafsi	וּפְסִי	
זבולן	<i>zēbūlān</i>	Zebulan	זְבוּלָן	
(ה)זוזאים	<i>(az)zūzā'ēm</i>	(the) Zuza'em	(ה)זוּזִים	
זוען	<i>zuwwān</i>	Zuwwan	זַעֲוֹן	
זכור	<i>zākor</i>	Zakor	זָכּוֹר	
זכרי	<i>zakri</i>	Zakri	זָכְרִי	
זלפה	<i>zilfā</i>	Zilfa	זִלְפָּה	
זמזמים	<i>zāmzāmēm</i>	Zamzamem	זִמְזָמִים	
זמרון	<i>zimron</i>	Zimron	זִמְרֹן	
זמרי	<i>zamri</i>	Zamri	זִמְרִי	
			זַעֲוֹן	see זוען
זפרנה (TOP)	<i>zifrinna</i>	Zifrinna	זִפְרִנָּה	ST and SAV אל זפרנה
זרד (TOP)	<i>zārād</i>	Zarad	זָרַד	
זרח	<i>zārā</i>	Zara	זָרַח	
(ה)זרחי	<i>(az)zārā'i</i>	(of) Zara	(ה)זִרְחִי	
חבר	<i>ābār</i>	Abar	חֶבֶר	
חברון	<i>ibron</i>	Ibron	חֶבְרוֹן	
חברון (TOP)	<i>ibron</i>	Ibron	חֶבְרוֹן	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
חברוני (ה)	(<i>ā</i>) <i>brūni</i>	(the) Ibronites	חֶבְרֹנִי (ה)	
חברי (ה)	(<i>ā</i> :) <i>bāri</i>	(the) Abarites	חֶבְרִי (ה)	
חגי	<i>iggi</i>	Iggi	חֲגִי	
חגלה	<i>igla</i>	Igla	חֲגֻלָּה	
			חֲדָד	see הדד
			חֲדָקָל	see הדקל
חובב	<i>ūbāb</i>	Ubab	חֲבָב	
חובה	<i>ūba</i>	Uba	חֲבָה	
חזה	<i>ābbā</i>	Abba	חֲזָה	
חוי (ה)	(<i>ā</i>) <i>ibbi</i>	(the) Ibbites	חֲוִי (ה)	
חויל	<i>ābbāl</i>	Ābbel	חֲוִל	
חווילה	<i>ābbīla</i>	Ābbila	חֲוִילָּה	
חווילה (TOP)	<i>ābbīla</i>	Ābbila	חֲוִילָּה	
חופם	<i>ūfām</i>	Ufam	חֲוֹפָם	
חופמי	<i>ūfāmi</i>	(the) Ufamites	חֲוֹפְמִי	
חור	<i>ūr</i>	Ūr	חֲוֹר	
חורב	<i>ūrāb</i>	Ureb	חֲוֹרָב	
חורי	<i>ūri</i>	Uri	חֲוֹרִי	
חות יאיר	<i>uwwāt yaʿār</i>	Uwwat-ya'er	חֲוֹת יֵאִיר	
חותים	<i>uwwātām</i>	Uwwatem	חֲוֹתִיָּהֶם	
חזו	<i>ēzu</i>	Ezu	חֲזֹו	
חילן	<i>ilān</i>	Ilan	חֲלָן	
חירה	<i>ʿayyāre</i>	ʿAyyare	חֲיִרָה	
חישם, חישים				see חשים
חלק	<i>ālāq</i>	Alaq	חֲלָק	
חלקי (ה)	(<i>ā</i> :) <i>lāqi</i>	(the) Alaqites	חֲלָקִי (ה)	
חם	<i>ām</i>	Ām	חָם	
חם (TOP)	<i>ām</i>	Ām	חָם	
חמדן	<i>imdān</i>	Imdan	חֲמָדָן	
חמואל	<i>āmuwwāl</i>	Amuwwel	חֲמוּל	
חמואלי (ה)	<i>ā:muwwīli</i>	(the) Amuwwel-ites	חֲמוּלִי (ה)	
חמור	<i>ēmor</i>	Emor	חֲמוֹר	
חמת (TOP)	<i>āmāt</i>	Amet	חֲמָת	
חמתי (ה)	<i>ā:mitti</i>	(the) Ametite	חֲמָתִי (ה)	
חנוך	<i>īnok</i>	Inok	חֲנוּךְ	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
חֲנוּכִי (ה)	(ā:)nūki	(the) Inokites	חֲנוּכִי (ה)	
חֲנָאֵל	ā'nīl	A'nīl	חֲנִיָּאֵל	
			חָפִים	see אִפִּים
חֶפֶר	ʿāfār	ʿAfar	חֶפֶר	
חֶפְרִי (ה)	ʿā:fāri	(the) ʿAfarites	חֶפְרִי (ה)	
חֲצֹזֶן תָּמָר	āḥṣōn tāmār	Aḥṣōn-tamar	חֲצֹזֶן תָּמָר	
(TOP)				
חֲצָר אָדָר	āḥṣār ādār	Aḥar-adar	חֲצָר אָדָר	
(TOP)				
חֲצָר עֵינָן	āḥṣār inān	Aḥar-inan	חֲצָר עֵינָן	
(TOP)				
חֲצֹרֹן	iṣron	Iṣron	חֲצֹרֹן	
חֲצֹרֹנִי (ה)	ēṣrūni	(the) Iṣronites	חֲצֹרֹנִי (ה)	
חֲצֹרֹת (TOP)	āḥīrot	Aḥīrot	חֲצֹרֹת, חֲצֹרֹת	
חֲצִירִים (TOP)	āḥīrēm	Aḥīrem	חֲצִירִים	
חֲצִירֹת	iṣrīmot	Iṣrimot	חֲצִירֹת	
			חֶרֶגְדָּה	see הֶרֶה (ה) גִּדְגָּדָה
			חֶרֶב	see חוּרֶב
חֲרִידָה (TOP)	āridda	Aridda	חֲרִידָה	
חָרִי	arri	Arri	חָרִי	
חֲרִמָּה (TOP)	irma	Irma	חֲרִמָּה	
חֲרִמֹן (TOP)	ʿarmon	ʿArmon	חֲרִמֹן	
חָרָן (TOP)	arrān	Arran	חָרָן	(SP Gen. 11.31, 32) הָרָן
חֲשָׁבוֹן (TOP)	iṣbon	Ishbon	חֲשָׁבוֹן	
חֲשִׁים	iṣām	Ishem	חֲשִׁים	
חֲשָׁם	āṣām	Asham	חֲשָׁם	
חֲשִׁמוֹנָה (TOP)	aṣmūna	Ashmuna	חֲשִׁמוֹנָה	
חָת	at	At	חָת	
חֲתִי (ה)	ā'itti	(the) Atite	חֲתִי (ה)	
חֲבָבָה	ṭābā	Ṭaba	חֲבָבָה	
חֲבִירָה	yā'ēr	Ya'er	חֲבִירָה	
חֲבִיטָה	yēbūsi	(the) Yebusite	חֲבִיטָה (ה)	
חֲבָלָה	yābāl	Yabal	חֲבָלָה	
חֲבִיבָה (TOP)	yibbāq	Yibbaq	חֲבִיבָה	
חֲבָלָה	yāgā'el	Yaga'el	חֲבָלָה	
חֲבִיבָה	yigbā'uw'wā	Yigba'uw'wa	חֲבִיבָה	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
יגלי	<i>yigli</i>	Yigli	יְגִלִּי	
יגר שהדותה	<i>yāḡār šā'edūtā</i>	Yagar-sha'eduta	יְגַר שְׁהִדּוּתָא	
ידלף	<i>yidlāf</i>	Yidlaf	יְדִלֵּף	
יהודה	<i>yē'ūda</i>	Ye'uda	יְהוּדָה	
יהודית	<i>yā'ūdət</i>	Ya'udet	יְהוּדִית	
יהוה	<i>šēmā</i>	Shema	יְהוָה	
יהושע	<i>yē'ūša</i>	Ye'usha	יְהוֹשֻׁעַ	
			יְהִצָּה	see יחצה
			יֹב	see ישוב
יובב	<i>yūbāb</i>	Yubab	יֹבָב	
יובל	<i>yūbāl</i>	Yubal	יֹבָל	
יוכבד	<i>yūkābəd</i>	Yukabed	יֹכְבֵּד	
יון	<i>yābān</i>	Yaban	יֹן	
יוסף	<i>yūsəf</i>	Yusef	יֹסֵף	
יחלאל	<i>yēllā'al</i>	Yēlla'el	יְחִלְאֵל	
(ה)יחלאלי	<i>(ay)yēllā'ili</i>	(the) Yēlla'elites	(ה)יְחִלְאֵלִי	
יחצאל	<i>yēššā'al</i>	Yēšša'el	יְחִצְאֵל	
(ה)יחצאלי	<i>(ay)yēššā'ili</i>	(the) Yēšša'elites	(ה)יְחִצְאֵלִי	
יחצה	<i>yēššā</i>	Yēšša	יְהִצָּה	
יטבתה (TOP)	<i>yeṭbūtā</i>	Yeṭbita	יְטַבְתָּה	
יטור	<i>yētor</i>	Yeṭor	יְטוֹר	
יכין	<i>yākən</i>	Yaken	יְכִין	
(ה)יכיני	<i>(ay)yākīni</i>	(the) Yakenite	(ה)יְכִינִי	
ים המלח (TOP)	<i>yām ammēla</i>	The Salt Sea	יָם הַמֶּלַח	
ימואל	<i>yāmuwwəl</i>	Yamuwwel	יְמוּאֵל	
ימין	<i>yāmən</i>	Yamen	יְמִין	
(ה)ימיני	<i>(ay)yāmīni</i>	(the) Yamenites	(ה)יְמִינִי	
ימנה	<i>yamne</i>	Yamne	יְמִנָּה	
(ה)ימני	<i>(ay)yamni</i>	(the) Yamnites	(ה)יְמִנָּה	
יסכה	<i>yiska</i>	Yiska	יְסָכָה	
יעוש	<i>yēwwāš</i>	Yewwash	יְעוֹשׁ	
יעזר	<i>yāzzər</i>	Yāzzər	יְעִזֵּר	
			יְעִישׁ	see יעוש
יעלם	<i>yēllām</i>	Yēllam	יְעָלָם	
יעקב	<i>yā:qob</i>	Yāqob	יַעֲקֹב	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
יפנה	<i>yēfanni</i>	Yefanni	יִפְנֶה	
יפת	<i>yēfāt</i>	Yefet	יִפֹּת	
יצהר	<i>yā'šār</i>	Ya'šar	יִצְהָר	
(ה)יצהרי	<i>(ay)yā'šāri</i>	(the) Ya'šarites	(ה)יִצְהָרִי	
יצחק	<i>yē'šāq</i>	Ye'šaq	יִצְחָק	
יצר	<i>yā'šār</i>	Yašar	יִצָּר	
(ה)יצרי	<i>(ay)yā'šāri</i>	(the) Yašarites	(ה)יִצְרִי	
יקטן	<i>yiqṭān</i>	Yiqṭan	יִקְטָן	
יקשן	<i>yiqṣān</i>	Yiqshan	יִקְשָׁן	
ירד	<i>yārād</i>	Yarad	יִרַד	
ירדן (TOP)	<i>yārdān</i>	Yardan	יַרְדֵּן (TOP)	
ירח	<i>yārā</i>	Yara	יִרַח	
יריחו (TOP)	<i>yāriyyu</i>	Yariyyu	יְרִיחוֹ (TOP)	
ישבק	<i>yīšbāq</i>	Yishbaq	יִשְׁבָּק	
			(ה)יִשְׁבִּי	see (ה)ישובי
ישוב	<i>yēšob</i>	Yeshob	יִשׁוֹב	
(ה)ישובי	<i>(ay)yēšūbi</i>	(the) Yeshobites	(ה)יִשְׁבִּי	
ישוה	<i>yašbe</i>	Yashbe	יִשְׁוֶה	
ישוי	<i>yašbi</i>	Yashbi	יִשְׁוִי	
ישמעאל	<i>yīsmā'el</i>	Yishma'el	יִשְׁמַעֵאל	
ישמעאלי(ם)	<i>yīsmā'ila(m)</i>	Yishma'elite(s)	יִשְׁמַעֵאֲלִי(ם)	
ישראל	<i>yīsrā'el</i>	Yishra'el	יִשְׂרָאֵל	
ישראלִי	<i>yīsrā'īli</i>	Yishra'elite	יִשְׂרָאֵלִי	
ישרון	<i>yāšāron</i>	Yasharon	יִשְׂרוֹן	
יששכר	<i>yāšišākār</i>	Yashishakar	יִשְׁשַׁכָּר	
			יִתָּר	Exod. 4.18; see יתרו
יתרו	<i>yitru</i>	Yitru	יִתְרוֹ	
יתרן	<i>yitrān</i>	Yitran	יִתְרָן	
יתת	<i>yātāt</i>	Yatat	יִתַּת	
כדר לעמר	<i>kādār lāmār</i>	Kadar-lamar	כְּדָרִלְעָמָר	
כוש	<i>koš</i>	Kosh	כּוֹשׁ	
כזבה (TOP)	<i>kāziba</i>	Kaziba	כְּזִיב	
כזבית	<i>kazbāt</i>	Kazbet	כְּזִבִּי	
כלב	<i>kilāb</i>	Kilab	כְּלָב	
כלח (TOP)	<i>kalla</i>	Kalla	כְּלַח	
כלנה (TOP)	<i>kallinna</i>	all of them	כְּלָנָה	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
כמוש	<i>kāmoš</i>	Kamosh	כְּמוֹשׁ	
כנען	<i>kā'nān</i>	Ka'nan	כְּנַעַן	
כנעני	<i>kānanni</i>	Ka'nanite	כְּנַעֲנִי	
כנרת (TOP)	<i>kinnārət</i>	Kinnaret	כְּנָרֶת	
			כְּסִלּוֹן	see כסלן
כסלחים	<i>kaslā'əm</i>	Kasla'em	כְּסִלְחִים	
כסלן	<i>kislān</i>	Kislan	כְּסִלּוֹן	
כפתר (TOP)	<i>kaftār</i>	Kaftar	כְּפָתָר	
כפתרים	<i>kaftarrəm</i>	Kaftarrem	כְּפָתָרִים	
כרמי	<i>karmi</i>	Karmi	כְּרָמִי	
כרן	<i>kirrān</i>	Kirran	כְּרָן	
כשד	<i>kāšād</i>	Kashad	כְּשָׁד	
כתים	<i>kittəm</i>	Kitem	כְּתִים	
לאה	<i>liyyā</i>	Liyya	לְאָה	
לאל	<i>lel</i>	Lel	לְאֵל	
לאמים	<i>lāmməm</i>	Lāmmem	לְאָמִים	
לבונה (TOP)	<i>lēbūna</i>	Lebuna	לְבָנָה	
לבן	<i>lābān</i>	Laban	לְבָן	
לבן (TOP)	<i>libbān</i>	Libban	לְבָן	
			לְבָנָה	see לבונה
לבנון (TOP)	<i>lēbānon</i>	Lebanon	לְבָנוֹן	
לבני	<i>libni</i>	Libni	לְבָנִי	
לד	<i>led</i>	Led	לֹד	
להבים	<i>lābbəm</i>	Lābbem	לְהָבִים	
לדים	<i>lāddəm</i>	Lāddem	לֹדִים	
לוזה (TOP)	<i>lūzā</i>	Luza	לֹז	
לוט	<i>loṭ</i>	Loṭ	לֹט	
לוטן	<i>lūṭān</i>	Luṭan	לֹטָן	
לטשים	<i>laṭṭāšəm</i>	Laṭṭashem	לְטוֹשִׁים	
לוי	<i>libi</i>	Libi	לְוִי	
למד	<i>lēmək</i>	Lemek	לְמַד	
מבצר	<i>mābāṣər</i>	Mabaṣer	מְבָצָר	
מבשם	<i>mābāšām</i>	Mabasham	מְבָשֶׁם	
מגדאל	<i>mag'dil</i>	Mag'dil	מְגַדִּיאל	
מגדל	<i>magdāl</i>	Magdal	מְגַדֵּל	
מגדל עדר	<i>magdāl 'ādār</i>	Magdal-'adar	מְגַדֵּל עֵדֶר	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
מגוג	<i>māgog</i>	Magog	מָגוּג	
מדי	<i>mādi</i>	Madi	מָדִי	
מדין	<i>madyān</i>	Madyan	מָדְיָן	
מדיני	<i>madyāni</i>	Madyanite	מָדְיָנִי	
מדין	<i>maddān</i>	Maddan	מָדְן	
מהיטבאל				see מחיטבאל
מהללאל	<i>māllēlāl</i>	Māllelel	מֶהֱלֵלָאֵל	
מואב	<i>muwwāb</i>	Muwwab	מוּאָב	
מואבי	<i>muwwābi</i>	Muwwabite	מוּאָבִי	
מודד	<i>mūdāḏ</i>	Mudad	מִידָד	
(ה)מוראה*				see (ה)מורה
(ה)מורה	<i>(am)mūriyya</i>	Ammuriyya	הַמְרִיָּה	
מושי	<i>mūšī</i>	Mushi	מוּשִׁי	
מושך	<i>mūšāk</i>	Mushak	מִשְׁךְ	
מזה	<i>mizze</i>	Mizze	מִזָּה	
מחיאֵל	<i>miyyā'el</i>	Miyya'el	מַחִיֵּאֵל, מְחִיֵּאֵל	
מחיטבאל	<i>mīṭābāl</i>	Mīṭabel	מֶהֱיִטְבָּאֵל	
מחלה	<i>mā'ēla</i>	Ma'ela	מַחְלָה	
מחלי	<i>mēlli</i>	Mēlli	מַחְלִי	
מחלת	<i>mā'ēlāt</i>	Ma'elat	מַחְלַת	in MT only in Gen. 28.9
מחנים (TOP)	<i>mā:nām</i>	Mānem	מַחְנִים	
מטרד	<i>māṭrād</i>	Maṭrad	מַטְרָד	
מי זֶבֶב	<i>mī zāb</i>	Mi-zāb	מִי זֶבֶב	
מידבא (TOP)	<i>mīdābe</i>	Midabe	מִידְבָּא	
			מִידָד	see מודד
			מִיכָאֵל	see מיכאל
מיכי	<i>mīki</i>	Miki	מִכִּי	
מיכאל	<i>mī'kīl</i>	Mi'kil	מִיכָאֵל	
מישאל	<i>mīšā'el</i>	Misha'el	מִישָׁאֵל	
			מִכִּי	see מיכי
מכיר	<i>mākār</i>	Maker	מָכִיר	
(ה)מכירי	<i>(am)mākīri</i>	(the) Makerites	(ה)מָכִירִי	
(ה)מבעתי				see (ה)מעבתי
מכפלה (TOP)	<i>makfēla</i>	Makfela	מַכְפֵּלָה	
מלכה	<i>milka</i>	Milka	מִלְכָּה	
מלכי צדק	<i>malki šēdaq</i>	Malki-šedeq	מִלְכֵי צֶדֶק	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
מלכיאל	<i>mal'kil</i>	Mal'kil	מלכיאַל	
(ה)מלכיאלי	<i>(am)malkili</i>	(of) Mal'kil	(ה)מלכיאַלי	
ממרא	<i>mamri</i>	Mamri	ממְרָא	
ממרא (TOP)	<i>mamri</i>	Mamri	ממְרָא	
מנחת	<i>mā'nāt</i>	Ma'nat	מנְחַת	
מנשה	<i>mānāši</i>	Manashi	מנְשָׁה	
מסה	<i>massa</i>	Massa	מסָה	
מסה ומריבה (TOP)	<i>massa wmarība</i>	Massa-wmariba	מסָה ומְרִיבָה	
מסרות (TOP)	<i>māsīrot</i>	Masirot	מסְרוֹת	
מעכה	<i>mākke</i>	Mākke	מעְכָה	
(ה)מעכתי	<i>(am)mākkētti</i>	(the) Makkeites	(ה)מעְכְּתִי	
מעלה עקרבאים (TOP)	<i>māla 'āqrābbēm</i>	Mala-'aqrabbem	מעְלָה עֶקְרָבִים	
מפים	<i>mabbēm</i>	Mabbem	מפִים	
מצרי	<i>mišri</i>	Egyptian	מצְרִי	
מצרים	<i>mišrēm</i>	Mišrēm	מצְרִים	
מקהלת (TOP)	<i>māqēllāt</i>	Maqēllat	מקְהֶלֶת	
מרה (TOP)	<i>mirra</i>	Mirra	מְרָה	
מריבת קדש (TOP)	<i>māribāt qādāš</i>	Maribat-qadesh	מְרִיבַת קֹדֶשׁ	
מרים	<i>maryām</i>	Maryam	מְרִים	
מררי	<i>mērāri</i>	Merari	מְרָרִי	
משא	<i>māša</i>	Masha	מֶשֶׁא	Gen. 10.23
משא	<i>māša</i>	Masha	מֶשֶׂא	Gen. 25.14
משא (TOP)	<i>māša</i>	Masha	מֶשֶׂא	Gen. 10.30
משרקה (TOP)	<i>mašrēqa</i>	Mashreqa	מִשְׁרְקָה	
משה	<i>muši</i>	Mushi	מֹשֶׁה	
משמע	<i>mašma</i>	Mashma	מִשְׁמָע	
מתושאל	<i>mētūšā'el</i>	Metusha'el	מֶתוּשָׁאֵל	
מתנה (TOP)	<i>māttāna</i>	Mattana	מִתְנָה	
מתקה (TOP)	<i>mātīqa</i>	Matiqa	מִתְקָה	
נבא (TOP)	<i>nāba</i>	Naba	נְבוֹ	mountain
נבאות	<i>nābā'ot</i>	Naba'ot	נְבִיּוֹת	
נבו (TOP)	<i>nabbu</i>	Nabbu	נְבוֹ	
נבח	<i>nāba</i>	Naba	נְבַח	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
נבח (TOP)	<i>nāba</i>	Naba	נִבְח	נִבְיָה, נִבְיָוֹת see נבאות
נד	<i>nad</i>	wandering	נֹד (TOP)	
נדב	<i>nādāb</i>	Nadab	נָדָב	נֹד see נד
נון	<i>non</i>	Non	נוֹן	
נח	<i>nā</i>	Na	נָח	נֶחֱבִי נְחוֹר נְחִלְיָאֵל נְחִשׁוֹן נָחַת נִינְוָה נְמוּוֹאֵל (ה)נְמוּוֹאֵלִי נִמְרָה נִמְרֹד נֵעָה נְעֻמָּה (ה)נְעֻמִּי נְעֻמָּן (ה)נְעֻמָּנִי נִפְג נִפְח נִפְיֵשׁ נִפְלִים נִפְתָּחִים נִפְתָּלִי נִתָּנָאֵל סָבָא סָבְתָה סַבְבִּיתְכָא סָדֵם סוּדִי
נחבי	<i>nābbi</i>	Nābbi		
נחור	<i>nā'or</i>	Na'or		
נחליאל (TOP)	<i>nēlli'el</i>	Nēlli'el		
נחשון	<i>nēššon</i>	Nēsshon		
נחת	<i>nāt</i>	Nāt		
נינוה	<i>nīnābe</i>	Ninabe		
נמואל	<i>nāmuwwəl</i>	Namuwwel		
(ה)נמואלי	<i>(an)nāmuwwili</i>	(the) Namuww-elites		
נמרה (TOP)	<i>nimra</i>	Nimra		
נמרוד	<i>nimrod</i>	Nimrod		
נעה	<i>niyya</i>	Niyya		
נעמה	<i>nēmma</i>	Nēmma		
נעמן	<i>nēmmān</i>	Nēmman		
(ה)נעמני	<i>(an)nēmmāni</i>	(the) Nem-manites		
נפג	<i>nāfāg</i>	Nafag		see הנפח
נפח				
נפיש	<i>nēfəš</i>	Nefesh		
נפלים	<i>nēfīlām</i>	Nefilem		
נפתחים	<i>naftā'em</i>	Nafta'em		
נפתלי	<i>niftāli</i>	Niftali		
נתנאל	<i>nātān'il</i>	Natan'il		
סבא	<i>sāba</i>	Saba		
סבתה	<i>sābtā</i>	Sābta		
סבתכה	<i>sabbitka</i>	Sabbitka		
סדם	<i>sādām</i>	Sadem		
סודי	<i>sūdi</i>	Sudi		

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
סוסי	<i>sūsi</i>	Susi	סוסי	
סוף (ים) (TOP)	<i>sof</i>	the Sea of Sof	סוף	the Red Sea
סופה (TOP)	<i>sūfa</i>	Sufa	סופה	
סיחון	<i>siyyon</i>	Siyyon	סיחון	
סין (TOP)	<i>sen</i>	Sen	סין	
סיני (ה) (סיני)	<i>(as)sīni</i>	(the) Senite	סיני (ה) (סיני)	
סיני (TOP)	<i>sīni</i>	Sini	סיני	
סכות (TOP)	<i>sakkot</i>	Sakkot	סכות, סכות	
סלוא	<i>sillu</i>	Sillu	סלוא	
סלכה (TOP)	<i>silka</i>	Silka	סלכה	
ספרה (TOP)	<i>sifra</i>	Sifra	ספרה	ST and SAV אל ספרה
סרד	<i>sārād</i>	Sarad	סרד	
סרדי (ה) (סרדי)	<i>(ass)sārādi</i>	(the) Saradites	סרדי (ה) (סרדי)	
סתור	<i>sittor</i>	Sittor	סתור	
סתרי	<i>satri</i>	Satri	סתרי	
עבר	<i>ēbār</i>	Ebar	עבר	
עברי	<i>ibri</i>	Ibri	עברי	
עברנה (TOP)	<i>ēbirna</i>	Ebirna	עברנה	
עדה	<i>‘āda</i>	‘Ada	עדה	
עדי	<i>iddi</i>	Iddi	עדי	
עדלמי	<i>‘ādillāmi</i>	‘Adillamite	עדלמי	
			עובל	see עיבל
עדן	<i>ēdān</i>	Eden	עדן	
עדני (ה) (עדני)	<i>ēdni</i>	(the) Edenites	עדני (ה) (עדני)	
עדן (TOP)	<i>ēdān</i>	Eden	עדן	
עוג	<i>ūg</i>	Ūg	עוג	
עויס	<i>ibbām</i>	Ibbem	עויס	
עוית (TOP)	<i>‘awwāt</i>	‘Awwet	עוית	
עוץ	<i>ūṣ</i>	Ūṣ	עוץ	son of Aram
עוץ	<i>oṣ</i>	Oṣ	עוץ	son of Nahor
עזה (TOP)	<i>‘azza</i>	‘Azza	עזה	
עזיאל	<i>‘az'zīl</i>	‘Az'zil	עזיאל	
עזיאל (ה) (עזיאל)	<i>‘āzzīli</i>	(the) ‘Az'zilites	עזיאל (ה) (עזיאל)	
עזן	<i>‘izzān</i>	‘Izzan	עזן	
עטרות	<i>‘atṭīrot</i>	‘Atṭirot	עטרות, עטרות	
עטרות שפים	<i>‘atṭīrot šabbām</i>	‘Atṭirot-shabbem	עטרות שופן	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
עי (ה)	ā'i	A'i	עִי (ה)	
עיבל	ībāl	Ibal	עֹבֵל	
עיבל (TOP)	ībāl	Ibal	עִיבֵל	
עיי העברים	ayyi ā'ibrām	Ayyi-a'ibrem	עֵי הָעִבְרִים	
עיים (TOP)	ayyām	Ayyem	עֵיִם	
עילם	īlām	Ilam	עֵילִם	
עילם (TOP)	īlām	Ilam	עֵילִם	
עין משפט (TOP)	īn mašfāt	In-mashfat	עֵין מִשְׁפָּט	
עינים (TOP)	īnām	Inem	עֵינִים	חזבים ST
עינמים	īnāmām	Inamem	עֵנְמִים	
עין	īnān	Inan	עֵינָן	
עיפה	īfa	Ifa	עִיפָה	
עירד	īrād	Irād	עִירָד	
עירם	īrām	Iram	עִירָם	
עכבור	ākābor	'Akabor	עֲכָבוֹר	
עכרן	ākran	'Akran	עֲכָרָן	
עלוה	alwe	Alwe	עֲלוֹה	
עלון	ilwān	Ilwan	עֲלוֹן	
(ב)עלמון	(b)ālāmōn	Alamon-ad-	(ב)עֲלֹמֹן דְּבִלְתִּימָה	
דבלתימה	adbālātīma	balatima		
עמון	'ammon	'Ammon	עַמּוֹן	
עמוני	'mmūni	'Ammonite	עַמּוֹנִי	
עמיאל	'ā'mil	'A'mil	עַמִּיאֵל	
עמיהוד	'ammiyyod	'Ammiyyod	עַמִּיהוּד	
עמינדב	'amminadab	'Amminadab	עַמִּינָדָב	
עמישדי	'ammišiddi	'Ammishiddi	עַמִּישְׁדִּי	
עמלק	'āmālāq	'Amaleq	עַמְלָק	
(ה)עמלקי	'āmālqi	(the) 'Amaleqite	(ה)עַמְלָקִי	
עמק המלך (TOP)	ēmaq ammālāk	Emeq-ammalek	עַמְקֵי הַמֶּלֶךְ	
עמק השדים (TOP)	ēmaq aššiddām	the Valley of Shiddem	עַמְקֵי הַשְּׂדִים	
עמק השוי (TOP)	ēmaq aššēbi	the Valley of Asshebi	עַמְקֵי שְׁוִי	
עמרה (TOP)	ēmīrra	Emirra	עַמְרָה	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
עמרם	‘āmrām	‘Amram	עֶמְרָם	
עמרמי (ה)	‘āmrāmi	(the) ‘Amramites	עֶמְרָמִי (ה)	
ענה	‘āne	‘Ane	עֵנָה	
ענרים				ענרם see
ענק	ēnāq	Enaq	עֶנֶק	
ענרם	innirām	Inniram	עֶנֶר	
			עֶפֶר	אפר see
עפרון	ifron	Ifron	עֶפְרוֹן	
עציון גבר (TOP)	iṣṣiyyon gēbār	Iṣṣiyyon-gebar	עֶצְיוֹן גִּבֹּר	
עצמונה (TOP)	‘āṣāmūna	‘Aṣamuna	עֶצְמוֹן	
עקן	āqān	Aqan	עֶקֶן	
ער	ār	Ar	עֵר	
ער (TOP)	ār	Ar	עֶר	
ערה (ה)	‘ārābā	‘Araba	עֶרְבָה	
ערבת מואב (TOP)	‘ārābāt muwwāb	‘Arabat-muwwab	עֶרְבַת מוֹאָב	
ערד (TOP)	‘ārād	‘Arad	עֶרֶד	
ערוקי (ה)	‘ā:rūqi	(the) ‘Aroqite	עֶרְקִי (ה)	
ערער (TOP)	‘ār'ār	‘Ar'ar	עֶרְעֵר	
עשו	išāb	Ishab	עֵשָׂו	
עשק (TOP)	‘āšāq	‘Ashaq	עֵשֶׂק	
עשתרות (TOP)	ištārot	Ishtarot	עֵשְׁתָּרֶת	
עשתרות קרנים (TOP)	ištārot qarnām	Ishtarot-qarnem	עֵשְׁתָּרֶת קַרְנִים	
			פֶּאֶרֶן	פראן see
פגעאל	fāgā'al	Faga'el	פֶּגַעִיאל	
פדהאל	fādā'al	Fada'el	פֶּדְהִיאל	
פדהצור	fādāṣor	Fadaṣor	פֶּדְהִצֹּר	
פדן ארם (TOP)	fāddān ārām	Faddan-aram	פֶּדֶן אֲרָם	
פואה	fuwwa	Fuwwa	פֹּוּה	
פואי (ה)	(af)fuwwā'i	(of the) Fuwwaites	פֹּוּי (ה)	
פוט	foṭ	Foṭ	פֹּוֹט	
פוטיאל	fū'īl	Fu'īl	פֹּוֹטִיאל	
פוטיפר	fūṭifār	Fuṭifar	פֹּוֹטִיפֶר	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
פוטיפרע	<i>fūṭīfārā</i>	Fuṭifara	פוֹטִי פָרַע	
פועה	<i>fuwwa</i>	Fuwwa	פּוּעָה	
פי החירת (TOP)	<i>fi ā'īrāt</i>	Fi-a'irat	מִפְּנֵי הַחִירָת	פני החירת (MT Num. 33.8)
פיכל, פי כל	<i>fi kāl</i>	Fi-kal	פִּיכָל	
פילדש	<i>fildāš</i>	Fildash	פִּלְדָּשׁ	
פינחס	<i>fi'nās</i>	Fi'nas	פִּינְחָס	
פינן	<i>finān</i>	Finan	פִּינָן	
פינן (TOP)	<i>finān</i>	Finan	פּוֹנָן	
פישון (TOP)	<i>fišon</i>	Fishon	פִּישׁוֹן	
פיתון (TOP)	<i>fiton</i>	Fiton	פִּתּוֹן	
פלג	<i>fālāg</i>	Falag	פֶּלֶג	
פלוא	<i>fillu</i>	Fillu	פְּלוּא	
פלואי (ה)	<i>(af)filluwwi</i>	(the) Filluites	פְּלוּאִי (ה)	
פלטי	<i>filṭi</i>	Filṭi	פִּלְטִי	
פלטיאל	<i>fil'til</i>	Fil'til	פִּלְטִיאל	
פלשת (TOP)	<i>falšat</i>	Falshet	פִּלְשֶׁת	
פלשתים	<i>fēlišṭam</i>	Philistines	פְּלִשְׁתִּים	
פלת	<i>fālāt</i>	Falat	פָּלַת	
פנואל (TOP)	<i>fānuwwəl</i>	fanuwwel	פְּנוּאֵל	
			פְּנֵי הַחִירָת	פי החירת
			פְּנִיאֵל	פנואל
פסגה (ה)	<i>affasga</i>	Affasga	פִּסְגָּה (ה)	
פסגה (TOP)				
פעו (TOP)	<i>fū</i>	Fū	פָּעוּ	
פעור	<i>fūr</i>	Fūr	פָּעוּר	
פראן	<i>fārrān</i>	Farran	פָּאָרָן	
פרזי (ה)	<i>(af)fērizzī</i>	(the) Ferizzites	פְּרִזִּי (ה)	
פרנג	<i>fārēnāk</i>	Farenak	פֶּרֶנֶךְ	
פרעה	<i>fāru</i>	Faru	פֶּרַעָה	
פרץ	<i>fārāš</i>	Faraš	פֶּרֶץ	
פרצי (ה)	<i>(af)fārāši</i>	(the) Farašites	פְּרִצִּי (ה)	
פרת (TOP)	<i>fārāt</i>	Farat	פָּרַת	Euphrates
			פְּתוֹר (TOP)	פתרה
פתרה	<i>fātārā</i>	the interpreter	פְּתוּרָה (TOP)	
פתרסים	<i>fitrāsəm</i>	Fitrasem	פְּתַרְסִים	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
צבואים (TOP)	<i>ṣābuwwəm</i>	Ṣabuwwem	צָבִיִּים	
צבעון	<i>ṣā'būn</i>	Ṣa'bun	צָבְעוֹן	
צהר	<i>ṣār</i>	Ṣār	צָהָר	
צוער	<i>ṣuwwār</i>	Ṣuwwar	צוֹעָר	
			צוער	see צער
צור	<i>ṣor</i>	Ṣor	צוֹר	
צוריאל	<i>ṣū'rīl</i>	Ṣu'rīl	צוֹרִיאֵל	
צורישדי	<i>ṣūrišiddi</i>	Ṣurishiddi	צוֹרִישְׁדִּי	
			צָהָר	see צהר
צידון	<i>ṣīdon</i>	Ṣīdon	צִידוֹן	
צידני(ם)	<i>ṣīdān(əm)</i>	Ṣīdonite(s)	צִידְנִי(ם)	
צלה	<i>ṣāla</i>	Ṣala	צָלָה	
צלמונה (TOP)	<i>ṣālāmūna</i>	Ṣalamuna	צִלְמוֹנָה	
צלפחד	<i>ṣālā'fād</i>	Ṣala'fad	צִלְפָּחַד	
(ה)צמרי	<i>(aṣ)ṣāmri</i>	(the) Ṣamrites	(ה)צִמְרִי	
צן (TOP)	<i>ṣen</i>	Ṣen	צֵן	
צען (TOP)	<i>ṣēn</i>	Ṣēn	צֵעֵן	
צער	<i>ṣār</i>	Ṣār	צָעָר	
צפו	<i>ṣāfu</i>	Ṣafu	צָפוּ	
צפון	<i>ṣā'fūn</i>	Ṣa'fun	צָפוֹן	
צפון	<i>ṣāfon</i>	Ṣafon	צָפוֹן	
(ה)צפוני	<i>(aṣ)ṣāfūni</i>	(the) Ṣafonites	(ה)צָפוֹנִי	
צפור	<i>ṣibbor</i>	Ṣibbor	צָפוֹר	
צפורה	<i>ṣibbūrā</i>	Ṣibbura	צָפֹרָה	
צפינתי פענה	<i>ṣēfinti fāne</i>	he revealed my secrets	צָפִינְתִּי פִעְנַח	
צרד (TOP)	<i>ṣārād</i>	Ṣared	צָרַד	only with DIREC he: צרדה ṣāridda/צָרִידָה
קברות התאווה (TOP)	<i>qābārot attāwwā</i>	Qabarot-attawwa	קִבְרֹת הַתְּאֹוָה	
קדד	<i>qāddād</i>	Qadad	קָדַד	
קדמה	<i>qāddāmā</i>	Qadama	קָדְמָה	
קדמה (TOP)	<i>qidma</i>	Qidma	קָדְמָה	
(ה)קדמוני	<i>(aq)qāddāmūni</i>	(the) Qada-monites	(ה)קָדְמוֹנִי	
קדמות (TOP)	<i>qāddāmōt</i>	Qadamot	קָדְמוֹת	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
קדש (TOP)	<i>qādāš</i>	Qadesh	קִדְשׁ	
קדש ברנע (TOP)	<i>qādāš birna</i>	Qadesh-birna	קִדְשׁ בִּרְנַע	
קהלתה (TOP)	<i>qēllātā</i>	Qēllata	קִהְלֶתָהּ	
קהת	<i>qāt</i>	Qāt	קִהְתַּ	
קהתי (ה)	<i>(aq)qātti</i>	(the) Qātites	קִהְתִּי (ה)	
קטורה (י)	<i>qittūrā</i>	Qittura	קִטּוּרָה	
קין	<i>qen</i>	Qen	קִין	
קיני (ה)	<i>aqqīni</i>	(the) Qenite	קִינִי (ה)	
קינן	<i>qinān</i>	Qinan	קִינָן	
קמואל	<i>qāmuwwəl</i>	Qamuwwel	קִמּוּאֵל	
קנז	<i>qēnāz</i>	Qenaz	קִנְזִי	
קנזי (ה)	<i>(aq)qēnāzi</i>	(the) Qenazite	קִנְזִי (ה)	
קנת (TOP)	<i>qēnāt</i>	Qenat	קִנְתַּ	
קרח	<i>qāra</i>	Qara	קִרַח	
קרחי (ה)	<i>(aq)qāra'i</i>	(the) Qaraites	קִרַחִי (ה)	
קרית הארבע (TOP)	<i>qaryāt ā'arba</i>	Qaryat-a'arba	קִרְיַת אֶרְבַּע	
קרית חצות (TOP)	<i>qaryāt īṣot</i>	Qaryat-iṣot	קִרְיַת חֲצוֹת	
קריתים	<i>qaryātəm</i>	Qaryatem	קִרְיַתִּים	
ראובן	<i>rē'ūbən</i>	Re'uben	רְאוּבֵן	
ראובני (ה)	<i>(ar)rē'ūbēni</i>	(the) Re'ubenites	רְאוּבֵנִי (ה)	
			רְאוּמָה	see רומה
			רְאֻמֹת	see רמות
ראש	<i>rē'oš</i>	Re'oosh	רֹאשׁ	
רבע	<i>rēba</i>	Reba	רְבַע	
רבקה	<i>rubqā</i>	Rubqa	רְבֵקָה	
רבת בני עמון (TOP)	<i>ribbāt bāni 'am-mon</i>	Ribbat-bani-'am-mon	רִבַּת בְּנֵי עַמּוֹן	
רודנים	<i>rūdānəm</i>	Rudanem	רֹדְנִים	
רומה	<i>rūma</i>	Ruma	רְאוּמָה	
רחב (TOP)	<i>rāb</i>	Rāb	רַחֲבִי	
רחבות (TOP)	<i>rābot</i>	Rabot	רַחֲבוֹת, רַחֲבוֹת	
רחבות הנהר (TOP)	<i>rābot an'nār</i>	Rabot-an'nar	רַחֲבוֹת הַנָּהָר	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
רחבות עיר (TOP)	<i>rābot ʾir</i>	Rabot-īr	רַחֲבֹת עִיר	
רחל רימות	<i>rāʾel</i>	Raʾel	רַחֵל	see רמות
ריפת	<i>rīfāt</i>	Rifat	רִיפַת	
רמון פרץ (TOP)	<i>rimmon fārāṣ</i>	Rimmon-faraṣ	רִמּוֹן פֶּרֶץ	
רמות (TOP)	<i>rīmot</i>	Rimot	רִאמוֹת	
רסה (TOP)	<i>rissā</i>	Rissa	רִסָּה	
רסן (TOP)	<i>rissān</i>	Rissan	רִסָּן	
רעו	<i>rēʾu</i>	Reʾu	רְעוּ	
רעואל	<i>rāwwāl</i>	Rawwel	רְעוּאֵל	
רעמה	<i>rēmma</i>	Rēmma	רְעֻמָּה	
רעמסס (TOP)	<i>rāmses</i>	Rāmses	רְעֻמְסֵס, רְעֻמְסֵס	
(ה)רפאי	<i>(ar)rēfāʾi</i>	(the) Refaʾem	(ה)רְפָאִים	
רפאים	<i>rēfāʾem</i>	Refaʾem	רְפָאִים	
רפוא	<i>ribbu</i>	Ribbu	רְפוּא	
רפידים (TOP)	<i>rēfīdām</i>	Refidem	רְפִידִים	
רקם	<i>raqqām</i>	Raqqam	רִקֵּם	
רתמה (TOP)	<i>ritma</i>	Ritma	רִתְמָה	
שאול	<i>šāʾol</i>	Shaʾol	שָׂאוֹל	
(ה)שאולי	<i>(aš)šāʾūli</i>	(the) Shaʾolites	(ה)שָׂאוֹלִי	
שבא	<i>šāba</i>	Shaba	שָׁבָא	
שבי קריתים (TOP)	<i>šēbi qaryātām</i>	Shebi-qaryatem	שְׁבִי קְרִיתִים	
שבמה (TOP)	<i>šabbēma</i>	Shabbema	שַׁבְּמָה, שַׁבְּמָה	
שבעה (TOP)	<i>šēʾbā</i>	Sheʾba	שַׁבְּעָה	
שדיאור	<i>šādiyyor</i>	Shadiyyor	שְׁדִיאֹר	
שדה צפים (TOP)	<i>šādi šabbām</i>	Shadi-šabbem	שְׁדֵה צָפִים	
שובל שוה קריתים (TOP)	<i>šūbāl</i>	Shubal	שׁוּבָל	see שבי קריתים
שוח	<i>šū</i>	Shu	שׁוּחַ	
שוחם	<i>šuwwām</i>	Shuwwam	שׁוּחָם	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
(ה)שוחמי	(aš)šuwwāmi	(the) Shuwwa- mites	(ה)שוּחְמִי	
שוני	šūni	Shuni	שוּנִי	
(ה)שוני	(aš)šūni	(the) Shunites	(ה)שוּנִי	
שוע	šū	Shu	שוּעַ	
שופם	šūfām	Shufam	שְׁפוּפָם	
(ה)שופמי	(aš)šūfāmi	(the) Shufamites	(ה)שְׁפוּפְמִי	
			שופן	עטרות שפים see
שור (TOP)	šor	Shor	שׁוֹר	
שותלח	šūtālā	Shutala	שׁוּתְלַח	
(ה)שותלחי	(aš)šūtālā'i	(the) Shutalaïtes	(ה)שְׁתְּלַחִי	
שטים (TOP)	šittām	Shittēm	שְׁטִימִים	
שטנה (TOP)	šitnā	Shitna	שְׁטִנָּה	
שיחון (שיאון) (TOP)	šiyyon	Shiyyon	שִׁיאֵן	
שילה (TOP)	šilā	Shila	שִׁילָה	
שכם	aškām	Ashkem	שְׁכָם	
שכם (TOP)	aškām	Ashkem	שְׁכָם	
שכם	šēkām	Shekam	שְׁכָם	
(ה)שכמי	(aš)šikmi	(the) Shekamites	(ה)שְׁכָמִי	
שלה	šilā	Shila	שְׁלָה, שִׁלָּה	
(ה)שלני	(aš)šilāni	(the) Shilanites	(ה)שְׁלָנִי	
שלום	šillom	Shillom	שֶׁלֶם	
(ה)שלומי	(aš)šillumi	(the) Shillomites	(ה)שְׁלֹמִי	
			שֶׁלֶם	שלום see
שלומית	šillūmat	Shillumet	שְׁלֹמִית	
שלח	šāla	Shala	שָׁלַח	
שלם (TOP)	šālām	Shalem	שָׁלַם	
שלמי	šalmi	Shalmi	שְׁלָמִי	
שלמיאל	šēlām'il	Shelam'il	שְׁלָמִיאֵל	
			שְׁלֹמִית	שלומית see
(ה)שלני			(ה)שְׁלָנִי	שלה see after
שלף	šālāf	Shalef	שָׁלַף	
שם	šem	Shem	שֵׁם	
שמאבד	šam'abbād	Sham'abbad	שְׁמַאבֵּד	
שמה				שמח see

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
שמואל	<i>šāmuwwəl</i>	Shamuwwel	שְׁמוּאֵל	
שמוע	<i>šāmu</i>	Shamu	שְׁמוּעָה	
שמח	<i>šāmā</i>	Shama	שְׁמַחָה	
שמידע	<i>šēmīda</i>	Shemida	שְׁמִידָע	
שמידעי (ה)	<i>(aš)šēmīdā'i</i>	(the) Shemi-daiteš	שְׁמִידָעִי (ה)	
שמלה	<i>šamla</i>	Shamla	שְׁמֶלֶחַ	
שמעון	<i>šē'mūn</i>	She'mun	שְׁמֶעוֹן	
שמעוני (ה)	<i>(aš)šēmuwwinni</i>	(the) She'munites	שְׁמֶעוֹנִי (ה)	
שמעי	<i>šāmā'i</i>	Shama'i	שְׁמַעִי	
שמרון	<i>šimron</i>	Shimron	שְׁמֶרֶן	
שמרוני (ה)	<i>(aš)šimrūni</i>	(the) Shimronites	שְׁמֶרֶנִי (ה)	
שנאב	<i>šā'nāb</i>	Sha'nab	שְׁנַאבָּה	
שניר (TOP)	<i>šinnər</i>	Shinner	שְׁנִיר	
שנער (TOP)	<i>šinniyyār</i>	Shinniyyar	שְׁנַעֲרָה	
שעיר	<i>šā'ər</i>	Sha'er	שְׁעִיר	
שפו	<i>šabbu</i>	Shabbu	שְׁפֹה	
שפט	<i>šāfāt</i>	Shafaṭ	שְׁפָטָה	
שפטן	<i>šifṭan</i>	Shiftan	שְׁפָטָן	
שפמה (TOP)	<i>ašfēma</i>	Ashfema	שְׁפָמָה	
שפר (TOP)	<i>ašfār</i>	Ashfar	שְׁפָרָה	
שפרה	<i>šifra</i>	Shifra	שְׁפָרָה	
שרה	<i>šārrā</i>	Sharra	שָׂרָה	
שרוג	<i>šārog</i>	Sharog	שָׂרוּגָה	
שרח	<i>šārā</i>	Shara	שָׂרַחָה	
שרי	<i>šārri</i>	Sharri	שָׂרִי	
שרין (TOP)	<i>šārən</i>	Sharen	שָׂרִין	
ששי	<i>šišī</i>	Shishi	שִׁשִּׁי	
שת	<i>šāt</i>	Shat	שֵׁת	
תבערה (TOP)	<i>tēbāra</i>	Tebara	תְּבַעֲרָה	
תגרמה	<i>tagrēma</i>	Tagrema	תְּגַרְמָה	
תדעל	<i>tē'dāl</i>	Te'dal	תְּדַעֲלָה	
תובל	<i>tūbāl</i>	Tubal	תְּבַל	
תובל קין	<i>tūbāl qen</i>	Tubal-qen	תְּבַל־קִין	
תולע	<i>tūla</i>	Tula	תּוֹלַעַת	

SP	Oral Tradition	Transcription	MT	Remarks
(ה)תולעי	(at)tūlā'i	(the) Tulaite	(ה)תולעי	
תחם	tām	Tām	תחן	
(ה)תחמי	(at)tām̄mi	(the) Tāmites	(ה)תחמי	
תחש	tāš	Tāsh	תחש	
תחת	tē'āt	Te'at	תחת	
תימה	tīma	Tima	תימא	
טימן	tīmān	Timan	טימן	
(ה)טימני	(at)tīmāni	(the) Timanites	(ה)טימני	
תירס	tīrās	Tiras	תירס	
תלמי	talmi	Talmi	תלמי	
תמנע	tamne	Tamne	תמנע	
תמנתה (TOP)	tīm̄nāta	Timna	תמנתה	
תמר	tāmār	Tamar	תמר	
תפל (TOP)	atfāl	Atfal	תפל	
תרח	tārā	Tara	תרח	
תרח (TOP)	tirra	Tirra	תרח	
תרצה	tirṣā	Tirṣa	תרצה	
תרשיש	taršāš	Tarshesh	תרשיש	

2.0. Index of Editorial Corrections

2.1. Genesis

Reference	Editorial correction	MS Reading
6.19	להחיות	להיות
7.3	להחיות	להמיות (erased מ)
10.3	ריפת	ריפד
10.20	למשפחותם	superlinear ח
14.5	קריתים	קרתים
14.16	הנשים	האנשים
15.2	הוא	והוא
15.20	הרפאים	superlinear ס
18.2	נצבים	second hand in the margin
18.11	לשרה	interlinear
18.17	אשר	missing
18.24	הצדיקים	הצידיקים
18.31–32	לא אשחית בעבור העשרים ויאמר	interlinear
20.5	ובנקיון	ובנקון
21.30	תהיה	interlinear
22.3	ויבקע עצי העלה	interlinear
22.16	ממני	מנני
23.17	לפני	superlinear ע by second hand: על פני
25.8	וימת	interlinear
26.10	עלינו	superlinear נ
27.1	בני ויאמר אליו	interlinear
27.16	ידיו	second י superlinear
27.33	ואברכהו	ואברככו
27.36	הלא	erased ו (הלוא)
28.9	עשו ויקח	interlinear
29.28	יעקב	missing
30.43	ועבדים	interlinear
32.26	בהאבקו	בהבאקו
33.10	ותרציני	first י erased
36.23	ועיבל	interlinear
37.16	הם	in the margin
37.19	ויאמרו	final superlinear ו

Reference	Editorial correction	MS Reading
37.32	הכר נא	interlinear
39.5	ועל כל	superlinear על
40.13	בידו	interlinear
40.14	זכרתני	זכרתי
41.6	ושדיפת	ושידפת
41.27	העלות	interlinear
41.56	בר וישביר	וישביר בר
42.19	אחיכם	האחיכם
41.22	אתם לאמר הלוא דברתי	interlinear
41.34	אתם כי כנים	interlinear
41.38	תלכו	תכלו
43.24	ויתן	superlinear ן
43.32	לבדם	לבדהן
43.33	האנשים	interlinear
44.14	בית	superlinear ה (ביתה)
45.26	ויגידו לו	interlinear
47.17	הבקר	in the margin
48.22	אחד	corrected to אחד by second hand
48.22	על	in the margin
50.14	וכל	in the margin

2.2. Exodus

Reference	Editorial correction	MS Reading
3.21	הזה	interlinear
5.15	ישראל	interlinear
5.20	בצאתם	interlinear
7.16	אלהי	interlinear
7.28	ובמשארתיד	superlinear מ
7.29 ^b	ובמשארתיד	superlinear מ
8.10	חמרים (השנייה)	interlinear
8.17	ובעבדך	interlinear
9.19	ולא	לא
9.24	מתלקחת	מתלחקת
14.5	ויאמרו	superlinear ם
16.1	לחדש	interlinear
16.1	מצרים	in the margin

Reference	Editorial correction	MS Reading
16.18	החסיר	superlinear ה
17.14	אמחה	interlinear
19.13	היובל	היבול
19.23	יוכל	יכול
20.13 ^b	אלהיך	interlinear
20.13 ^d	אבנים	אבים
20.17 ^b	תלמדם	תמלדם
23.2	רבים	רביו
25.9	תבנית ²	interlinear
27.7	לשאת	second hand בשאת
27.15	אמה	interlinear
30.38	יעשה	in the margin
31.7	הארון	ארון
32.11	בכח	superlinear ו (בכוח) by second hand
34.24	בהעלותך	superlinear ה
35.18	מיתריהם	מיתיריהם
35.19	השרד	השרת
35.24	הביא	superlinear ו (הביאו) by second hand
36.3	הביאו	הבימו
37.1	ואמה וחצי רחבו	interlinear
37.17	ופריחה	ופריחה
38.6	את	in the margin
38.27	ככר ¹	הככר
38.27	לצקת	לקצת
39.17	הטבעות	הטבות
39.27	המעיל	interlinear
39.39	ואת מכבר הנחשת	interlinear
39.41	השרד	השרת
40.38	כי	כן

2.3. Leviticus

Reference	Editorial correction	MS. Reading
1.3	לרצונו	לרצונו
1.8	האש	interlinear
1.10	ומן	superlinear א (או מן) by second hand
3.6	ונקבה	superlinear א (או נקבה) by second hand

Reference	Editorial correction	MS. Reading
3.15	היותרת	היתורת
4.5	אשר מלא את ידו	interlinear
4.5	והביא אתו	missing
4.22	אשר (השני)	in the margin
6.11	אשר	interlinear
8.24	ועל (twice)	ו in the margin
11.46	הנפש	ה in the margin
13.55	תשרפנו	תשרנו
14.5	ושחט	ושחטו
14.6	החיים	ה in the margin
14.10	תמימם	interlinear
14.27	על	interlinear
14.50	ושחטו	final erased (?) ו
17.9	יביאנו	הביאנו
17.11	הוא	interlinear
19.9	ובקצירכם	ובקצריכם
19.9	והיא	superlinear ו by second hand
20.11	אביו	in the margin
22.16	והשיאו	והשאי
22.25	בהם	second hand in the margin
23.14	הביאכם	הבאיכם
25.47	ולתושב	superlinear ל
26.15	אם	ו (erased) ואם
26.40	עמי	עמו
27.20	עוד	in the margin

2.4. Numbers

Reference	Editorial correction	MS Reading
2.16	ושנים	superlinear ס
2.31	הפקדים	interlinear
3.30	אב	in the margin
3.31	והמסך	superlinear ה
3.43	ומאתים	ומתים
4.25	ומכסה	superlinear ו by second hand
4.30	לעבד	partly erased ה
5.8	לכהן	interlinear

1087

Reference	Editorial correction	MS Reading
6.10	וביום	ו in the margin
7.23	כבשים בני שנה חמשה	interlinear
9.14	ולאזרח	ולזרח
9.23	יסעו	interlinear
11.25	ויתנבאו	ויתנאבו
12.8	ותמונת	ותמנות
14.2	אליהם	interlinear
14.17	כאשר דברת	interlinear
14.19	הזה	interlinear
14.24	אשר	in the margin
14.50	ועלינו	first superlinear ו by second hand
15.12	(1x) תעשה	ה on ו (תעשו) by second hand
15.28	בשגגה	interlinear
15.39	לציציות	לציצות
16.35	מקרבי	ב – some letters covered by second hand
20.13 ^h	אתן	in the margin
22.6	נא	interlinear
22.17	נא	in the margin
22.20	אם	או
22.38	באתי	באת
23.10	מעפר	dividing point after the ע
23.10	מרבעת	superlinear ת by sec. man
24.18	(2x) ירשה	ישרה
26.2	שנה	in the margin
26.35	השותלחי	השתולחי
26.41	ופקדיהם	ו by second hand
28.23	לעלת התמיד	interlinear
29.19	ושעיר	ושער
30.2	לבני	אל בני
30.15	יחריש	יחירש
31.30	מן	ומן
32.16	למקנינו	second hand over לטפנו
32.17	הביאנום	הבאינום
32.20	ואם	ואת
33.6	המדבר	המדברה
33.52	(2x) כל	in the margin

2.5. Deuteronomy

Reference	Editorial correction	MS. Reading
1.32	והבדבר	superlinear ה
2.34	השאירו	ל over נ (השאיר לו) by second hand
3.5	ובריח	וברחי
4.28	ולא ירחיון	interlinear
5.3	יהוה	interlinear by second hand
7.12	אלהיך	superlinear י
7.16	כל	in the margin
7.18	לא תירא מהם	interlinear
8.1	תשמרון	inserted ך by second hand
8.1	ורביתם	inserted in the word-space
8.3–4	כי על... מעליך	inserted over erasure
8.7	נחלי	נחליה
11.29	הר גריזים	word-divider after הר
14.18	הדיגפת	הדיגפת
15.10	נתון	superlinear ו
15.11	אנכי	missing
15.13	וכי תשלחנו חפשי מעמך	interlinear
19.7	אנכי	interlinear
20.17	והחוי	interlinear
22.24	מקרבך	מקרבך
23.23	תחדל	תדחל
24.7	ומכרו	א added (או מכרו) by second hand in the margin
25.9	יבמתו	יבתו
25.17	עמלק	ק over ם by second hand
26.14	אכלתי	אכלה
28.9	קדש	interlinear
28.27	יככה	unclear ה
28.37	לשם	in the margin
28.59	אלהיך	interlinear
29.6	ונכם	interlinear
29.20	הכתובים	ה over ים (הכתובה) by second hand
31.17	כי	interlinear

3.0. Index of Differences between Ms. Nablus 6 and the Samaritan Reading Tradition

Presented here are words whose spelling in the manuscript reflects a form different from that heard in the corresponding pronunciation tradition. The 'Oral Tradition' column includes a an orthographic reconstruction representing the pronunciation according to Masoretic norms. The reconstruction is normally based on what is found in a considerable proportion of Samaritan manuscripts. Excluded here are the majority of differences involving defective spelling, e.g., shortened (*way*)*yiqtol* forms like ויגל, for which a vowel-final pronunciation like (*w*)*yagli* is standard, and similar, as these reveal no textual differences. Defective spelling are adduced only when it contradicts the reading tradition and corresponds to the Masoretic Text.

3.1. Genesis

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
4.24	ושבעה	ושבע <i>w'sāba</i>	וְשַׁבְעָה
5.3	כצלמו	וכצלמו <i>wkāṣālāmu</i>	כְּצִלְמוֹ
5.32	את (חס)	את ואת <i>wit</i>	אֶת־חֶם
6.10	את (חס)	את ואת <i>wit</i>	אֶת־חֶם
6.13	לנח	אל נח <i>al nā</i>	לְנֹחַ
7.32	וימיו	וימיו <i>wim'mū</i>	וַיִּמְיוּ
9.20	האדמה	אדמה <i>ādāmā</i>	הָאֲדָמָה
9.27	ליפת	אל יפת <i>al yēfət</i>	לִי־פֶת
10.15	חת	החת <i>āṭ</i>	חַת
10.20	לגויהם	בגויהם <i>afguwwīyyima</i>	בְּגוֹיֵיהֶם
11.26	את (נחור)	את ואת <i>wit</i>	אֶת
11.27	את (נחור)	את ואת <i>wit</i>	אֶת
12.2	ואגדלה	ואגדילה <i>wagdila</i>	וַאֲגַדְלָהּ
12.16	מקנה	ומקנה <i>wmaqni</i>	—
	חמורים	וחמורים <i>wēmūrām</i>	—
14.2	הוא	היא <i>ī</i>	הִיא
14.8	היא	הוא <i>ū</i>	הִוא
15.20	הרפאים	הרפאי <i>arrēfā'i</i>	הַרְפָּאִים
17.13	ומקנות	ומקנת <i>wmaqnāt</i>	וּמִקְנֹתַי
17.19	ולזרעו	ולזרעו <i>walzērā'u</i>	לְזַרְעוֹ
17.23	מקנות	מקנת <i>maqnāt</i>	מִקְנֹתַי
17.27	ומקנות	ומקנת <i>wmaqnāt</i>	וּמִקְנֹתַי

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
18.8	והחלב	wālāb וחלב	וְחֶלֶב
19.5	האנשים	ā'enūsām האנושים	הָאֲנָשִׁים
21.17	מלכי	mā liki מה לכי	מֶה־לְךָ
21.30	הכשבות	akkābāšot הכבשות	כְּבָשׁוֹת
21.32	ופיכל	wfi kāl ופי כל	וּפִיכָל
22.2	המורה	ammūriyya המוריה	הַמְרִיָּה
23.17	לפני	al fāni על פני	לִפְנֵי
24.20	אל	al על	אֶל
24.21	הצליח	āṣ'li ההצליח	הִצְלִיחַ
24.35	וגמלים	gāmālām וגמלים	וּגְמָלִים
25.4	חנוך	wīnok וחנוך	וְחֲנוּךְ
25.15	ונפיש	nēfəš נפיש	נִפְּשׁ
26.29	רע	rā: רעה	רָעָה
27.16	ידיו	yēdu ידיו	יָדָיו
27.28	ויתן	yittən ויתן	וַיִּתֵּן
27.36	הלוא (waw erased)	ālā הלא	הֲלֹא
27.39	ומטל	miṭṭāl מטל	וּמִטָּל
27.45	שב	šob שוב	שׁוּב
28.6	בברכו	bābirrūku בברוכו	בְּבָרְכוֹ
29.21	הבה	ibi הביא	הִבֵּה
30.3	ברכי	birrūki ברוכי	בִּרְכֵּי
30.43	ועבדים	ābādām עבדים	וְעֲבָדִים
31.27	ובכנור	wafkinnār ובכנר	וּבְכִנּוֹר
31.31	בנתיך	bānūtāk בנותך	בְּנֹתֶיךָ
31.40	וקרח	wqū'rā וקרח	וְקָרַח
31.41	ארבעה	arba ארבע	אַרְבַּע
	בנתיך	bānūtāk בנותך	בְּנֹתֶיךָ
32.10	ולמולדתך	wal ואל מולדתך mūlēdētāk	וּלְמֹלֶדֶתְךָ
33.13	עאלת	uwwāllāt עולת	עֲלֹת
33.14	המלאכה	ammāllēkā המהלכה	הַמְלָאכָה
35.29	עמיו	ammu עמו	עַמּוֹ
36.6	קנינו	qinyānu קנינו	קִנִּינוּ
36.11	צפו	wšāfu וצפו	צָפוּ
37.4	דברו	dēbāro דבריו	דִּבְרֹוּ
37.25	ההלכים	ālēkām הלכים	הוֹלְכִים

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
37.27	ונמכרנו	נמכרנו <i>nēmākērinnu</i>	ונמכרנו
37.32	ויביאו	wyībiyyuw'wā ויביאוה	ויביאו
38.12	על	אל <i>al</i>	על
38.16	ואבוא	אבוא <i>ā'bū</i>	אבוא
40.14	אל פרעה	לפרעה <i>alfāru</i>	אל-פרעה
41.32	אל פרעה	לפרעה <i>alfāru</i>	אל-פרעה
41.35	האכל	אכל <i>ākāl</i>	אכל
42.19	רעבות	רעבון <i>rā:bon</i>	רעבון
42.27	האחד	אחד <i>ād</i>	האחד
44.14	בית	ביתה <i>bīta</i>	ביתה
44.20	ואחיו	אחיו <i>ā'o</i>	ואחיו
44.34	ימצא	תמצא <i>timṣā</i>	ימצא
45.9	ואל	אל <i>al</i>	אל
46.2	לישראל	אל ישראל <i>al yiśrā'el</i>	לישראל
46.4	ידיו	ידו <i>yēdu</i>	ידו
46.7	בנתו	ובנתו <i>wbintu</i>	בנתו
46.12	ושלה ופרץ	שלה פרץ <i>šilā fārāṣ</i>	ושלה ופרץ
46.19	בני	ובני <i>wbāni</i>	בני
46.22	ארבעה	ארבע <i>arba</i>	ארבעה
46.34	תועבת	תועבות <i>tuwwēbot</i>	תועבת
47.18	גויתנו ואדמתנו	גויתנו ואדמותינו <i>gibyūtīnu wādāmūtīnu</i>	גויתנו ואדמתנו
47.19	אדמתנו	אדמותינו <i>ādāmūtīnu</i>	אדמתנו
	אדמתנו	אדמותינו <i>ādāmūtīnu</i>	אדמתנו
	ואדמתנו	ואדמותינו <i>wādāmūtīnu</i>	ואדמתנו
48.12	ברכיו	ברוכיו <i>birrūko</i>	ברכיו
48.22	אחד	אחת <i>āt</i>	אחד
49.13	אוניות	אניות <i>anyot</i>	אניות
49.20	מעדני	מעודני <i>miyyūdāni</i>	מעדני
49.25	ואל	אל <i>il</i>	ואת
49.33	עמיו	עמו <i>ammu</i>	עמיו
50.20	ואתם	אתם <i>attimma</i>	ואתם

3.2. Exodus

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
3.15	לדור	לדר <i>aldār</i>	לדר

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
5.11	קחו	קחו <i>wqā'u</i>	קחו
5.17	ונזבחה	נזבחה <i>niz'bā</i>	נזבחה
5.19	ברע	ברעה <i>ab'rā</i>	ברע
8.22	תועבת	תועבות <i>tuwwēbot</i>	תועבת
	תועבת	תועבות <i>tuwwēbot</i>	תועבת
10.5	הנשארת	הנשארות <i>annišārot</i>	הנשארת
12.38	ערברב	ערב רב <i>ārāb rāb</i>	ערב רב
14.9	וחילו	וחילו <i>wilu</i>	וחילו
15.5	יכסימו	יכסימו <i>yikkassiyyāmu</i>	יכסימו
15.7	גאונך	גאונך <i>gā'ūnāk</i>	גאונך
15.18	ועוד	ועד <i>wād</i>	ועד
16.24	הבאיש	הבאש <i>ā'bēš</i>	הבאיש
16.36	עשרית	עשירת <i>ēšīrāt</i>	עשרית
17.10	אל	על <i>al</i>	—
17.16	מדור	מדר <i>middār</i>	מדר
20.11	את (הים)	את <i>it</i>	את (הים)
20.14	בהר גריזים	בהרגריזים <i>bārgārīzəm</i>	—
20.17	בעבור	ובעבור <i>wbēbor</i>	ובעבור
20.21	במקום	ובמקום <i>wbammāqom</i>	בכל המקום
20.22	ולא	לא <i>lā</i>	ולא
21.15	מכה	ומכה <i>wmakki</i>	ומכה
21.28	וכל (בהמה)	או כל (בהמה) <i>ū kal</i>	—
22.22	שמע	ושמע <i>wšāma</i>	שמע
23.11	ולזיתך	ולזיתך <i>walzītāk</i>	לזיתך
23.17	הארון	ארון <i>āron</i>	הארון
23.19	ביתה	בית <i>bit</i>	בית
23.31	וגרשתם	וגרשתים <i>wgarreštīmā</i>	וגרשתמו
24.5	זבחי	זבחים <i>zē'bīm</i>	זבחים
27.16	עמודיהם	ועמודיהם <i>wammūdiy-yimma</i>	עמודיהם
29.41	וכנסכו	וכנסכיו <i>wkānisko</i>	וכנסכה
29.43	ונקדשו	ונקדשו <i>wniqāddāšu</i>	ונקדשו
30.23	מרדרור	מרדרור <i>mardārōr</i>	מרדרור
31.7	את (הכפרת)	ואת (הכפרת) <i>wit</i>	ואת (הכפרת)
34.7	על (שלישים)	ועל (שלישים) <i>wal</i>	על (שלישים)
34.26	ביתה	בית <i>bit</i>	בית

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
35.15	ואת (מזבח) ואת (מסך)	<i>it</i> את (מזבח) <i>it</i> את (מסך)	וְאֶת־מִזְבֵּחַ וְאֶת־מִסְכָּה
35.18	ואת (יתדות המשכן)	<i>it</i> את (יתדות המשכן)	אֶת־יִתְדֵי הַמִּשְׁכָּן
36.2	כל (אשר)	<i>wkal</i> וכל (אשר)	כָּל־אֲשֶׁר
36.31	האחד	<i>ā'āt</i> הַאֶחָד	הָאֶחָד
37.3	ושתי ¹	<i>šitti</i> שתי	וּשְׁתֵּי
37.13	ויצק	<i>wyāṣāq lū</i> ויצק לוֹ	וַיִּצֶק לוֹ
38.30	ואת (מזבח)	<i>it</i> את (מזבח)	וְאֶת־מִזְבֵּחַ
39.39	ואת (מזבח)	<i>it</i> את (מזבח)	אֶת־מִזְבֵּחַ

3.3. Leviticus

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
1.10	ומן	<i>ū man</i> או מן	אוּ מִן
3.6	ונקבה	<i>ū nāqāba</i> או נקבה	אוּ נִקְבָּה
4.7	המזבח	<i>mazba</i> מזבח	מִזְבֵּחַ
4.18	המזבח	<i>mazba</i> מזבח	הַמִּזְבֵּחַ
6.7	אל פני	<i>alfāni</i> לפני	לפְּנֵי
7.27	הנפש	<i>nāfəš</i> נפש	נֶפֶשׁ
7.36	חק	<i>āqqāt</i> חקת	חֻקַּת
8.31	הקדש	<i>qādoš</i> קדוש	—
9.3	ואל זקני	<i>walzāqīni</i> ולזקני	וְאֶל־בְּנֵי
9.5	לפני	<i>al fāni</i> אל פני	אֶל־פְּנֵי
10.10	להבדיל	<i>wlābdəl</i> ולהבדיל	וְלִהְבְּדִיל
12.7	ולנקבה	<i>ū lannāqāba</i> או לנקבה	אוּ לְנִקְבָּה
13.22	אם	<i>wam</i> ואם	וְאִם
15.3	זוב	<i>zāb</i> זב	—
15.27	כל	<i>wkal</i> וכל	וְכָל־
16.33	עם	<i>ām</i> העם	עַם־
17.4	עמיו	<i>ammu</i> עמו	עַמּוֹ
18.6	אל כל	<i>alkal</i> לכל	אֶל־כָּל־
19.13	ולא (תלין)	<i>lā</i> לא (תלין)	לֹא־תִלִּין
19.16	לא (תעמד)	<i>wlā</i> ולא (תעמד)	לֹא־תַעֲמֹד
21.5	לא (יקרחו)	<i>wlā</i> ולא (יקרחו)	לֹא־יִקְרְחוּ [יקרחה]
21.10	ידו	<i>yēdo</i> ידיו	יָדוֹ
22.19	ובכשבים	<i>bakkišbəm</i> בכשבים	בְּכִשְׁבִּים
22.25	משחיתים	<i>māsāttəm</i> משחיתים	מִשְׁחִיתִים

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
22.30	ולא	לא <i>lā</i>	לֹא
24.2	נר	נור <i>nor</i>	נֹר
25.5	קצירך	קצירך <i>qāṣīrāk</i>	קִצְרִיךָ
	נזירך	נזירך <i>nēzīrāk</i>	נִזְרִיךָ
25.13	ובשנת	בשנת <i>afšēnāt</i>	בְּשָׁנָה
27.31	וחמישתו	חמישתו <i>ēmišātu</i>	חֲמִשְׁתּוֹ

3.4. Numbers

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
3.21	משפחות	משפחת <i>mašfēt</i>	מִשְׁפָּחָה
4.12	השרת	השרד <i>aššarrəd</i>	הַשָּׂרָה
4.27	לכל	ולכל <i>wlkal</i>	וְלִכָּל
5.29	ואשר (תשטה)	אשר (תשטה) <i>ēšār</i>	אֲשֶׁר (תִּשְׁטָה)
6.17	השלמים	שלמים <i>šēlamməm</i>	שְׁלָמִים
7.10	המשח	המשיח <i>ammāši</i>	הַמָּשִׁיחַ
9.19	בהאריך	ובהאריך <i>wbārək</i>	וּבְהֶאֱרִיךְ
9.21	ולילה	או לילה <i>ū līla</i>	וְלַיְלָה
10.29	והטיבנו	והיטבנו <i>wiṭābnu</i>	וְהִטַּבְנוּ
11.12	נשבעת	נשבעת <i>niššābātti</i>	נִשְׁבַּעְתָּ
12.5	הענן	ענן <i>ānān</i>	עָנָן
13.32	אל בני	לבני <i>albāni</i>	אֶל-בְּנֵי
14.3	לבז	לבז <i>alboz</i>	לְבָז
14.18	ועל (שלישים)	על (שלישים) <i>al</i>	עַל- (שְׁלִישִׁים)
14.31	לבז	לבז <i>alboz</i>	לְבָז
19.12	הוא	והוא <i>u'ū</i>	הוּא
20.5	ותאנה	תאנה <i>tīnā</i>	וּתְאָנָה
20.10	אל פני	לפני <i>alfāni</i>	אֶל פָּנַי
20.13 ^b	אעבר	אעברה <i>ēbbāra</i>	—
21.30	עד (הנפח)	ועד (הנפח) <i>wad</i>	עַד (יִנְפַח)
22.11	עתה	ועתה <i>wātta</i>	עַתָּה
22.18	לעבר	אעבר <i>ēbbār</i>	לְעֵבֶר
23.10	ומספר	ומי ספר <i>wmī sāfər</i>	וּמִסְפָּר
	ישרים	ישירים <i>yāšīrəm</i>	יְשָׁרִים
24.6	נטוים	נטוי <i>nātuwwi</i>	נִטְוִי
24.13	אעבר	לעבר <i>lēbbār</i>	לְעֵבֶר
24.17	מחץ	ומחץ <i>wmā'as</i>	וּמַחֲץ

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
24.22	מה אשור	מאשור <i>māšor</i>	מֶה אֲשׁוּר
24.23	אי	אוי <i>uwwi</i>	אֹי
24.25	למקומו	אל מקומו <i>al māqūmu</i>	לְמִקְוֹמוֹ
25.8	על	אל <i>al</i>	אֶל
28.7	ונסכו	ונסכיו <i>wnisko</i>	וְנִסְכּוֹ
28.8	וכנסכו	וכנסכיו <i>wkānisko</i>	וְכִנְסְכּוֹ
30.2	אל בני	לבני <i>albāni</i>	לְבָנִי
31.28	מכל	ומכל <i>wmikkal</i>	—
31.30	ומן (האדם)	מן (האדם) <i>man</i>	מִן־הָאָדָם
31.47	אחז	האחז <i>ā'āz</i>	הָאָחַז
32.26	בהמתנו	בהמתינו <i>bīmūtīnu</i>	בְּהִמָּתָנוּ
33.55	את ישבי הארץ	kal (את) כל (ישבי הארץ)	אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
36.7	תסוב	תissāb	תִּסָּב
36.9	תסוב	תissāb	תִּסָּב

3.5. Deuteronomy

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
4.30	בצר	ובצר <i>wafṣār</i>	בְּצָר
4.45	אל בני	לבני <i>albāni</i>	אֶל־בְּנֵי
5.1	אל כל	לכל <i>alkal</i>	אֶל־כָּל
5.21	את (גדלו)	וית (גדלו) <i>wit</i>	גָּדְלוֹ
8.2	לנסותך	ולנassūtāk <i>walnassūtāk</i>	לְנִסּוֹתְךָ
8.7	נחליה	נחלי <i>nēlli</i>	נַחֲלִי
	ותהומות	ותהומות <i>tūmot</i>	וְתֵהוֹמוֹת
9.3	והוא (יכנעם)	ū הוא (יכנעם)	וְהוּא
11.12	הארץ	ארץ <i>ārəṣ</i>	אֶרֶץ
11.28	אל מצות	למצוות <i>almēṣābot</i>	אֶל־מִצְוֹת
11.29	הר גריזים	הרגריזים <i>ārgārīzəm</i>	הַר גְּרִיזִים
13.4	החלם	חלם <i>ālām</i>	חֹלֶם
13.6	החלם	חלם <i>ālām</i>	חֹלֶם
14.5	ואקו	אקו <i>āqu</i>	וְאִקּוֹ
14.19	כל	וכל <i>wkal</i>	וְכָל
17.9	ואל	ū al או אל	וְאֵל
17.12	ואל	ū al או אל	אֵל
18.8	יאכלון	יאכל <i>yā'ūkāl</i>	יֵאָכְלוּ
19.9	וללכת	ללכת <i>lallēkət</i>	וְלָלְכָת

Reference	MS 6	Oral Tradition	MT
19.17	ולפני (הכהנים)	alfāni לפני (הכהנים)	לפני (הכהנים)
	יהיו	yēyyi יהיה	יהיו
21.23	תלאי	tālo תלוי	תלוי
22.21	להזנות	liznot לזנות	לזנות
24.8	ולעשות	lāššot לעשות	ולעשות
24.14	מגריך	miggīrāk מגריך	מגריך
24.15	אל יהוה	alšēmā ליהוה	אל־יהוה
25.18	אשר	wēšār ואשר	אשר
	קרא	qā'rāk קרא	קרא
26.17	וללכת	lallēkāt ללכת	וללכת
27.12	ויהודה	yē'ūda ויהודה	ויהודה
28.12	לברך	walbarrāk ולברך	ולברך
28.68	באוניות	banyot באניות	באניות
29.12	למען	wal'mān ולמען	למען
29.20	הכתובים	akkātūba הכתובה	הכתובה
31.2	האמר	āmār אמר	אמר
31.12	אלהיכם	ēluwwīyyima אלהיהם	אלהיכם
31.13	ישמעו	wišmā'u וישמעו	ישמעו
32.7	דור	dār דר	דור
32.17	ולא (שערום)	lā לא (שערום)	לא שערום
32.22	ההרים	ārām הרים	הרים
32.27	ולא	lā לא	ולא
32.38	יהיו	wyāyyu ויהיו	יהי
32.42	מראש	wmirrē'oš ומראש	מראש
33.2	הופיע	u'ūfi והופיע	הופיע
	אשדת	aš dat אש דת	qere אש דת, ketiv
33.11	מי	wmī ומי	מן
33.25	וכימך	kāyāmāk כימך	וכימך

4.0. Index of Additions in the Samaritan Pentateuch

Exod. 6.9a = Exod. 14.12
Exod. 7.18a–c = Exod. 7.16–18
Exod. 7.29a–d = Exod. 7.26–29
Exod. 8.1a = Exod. 8.1
Exod. 8.19a–d = Exod. 8.16–19
Exod. 9.5a–e = Exod. 9.1–5
Exod. 9.19a–g = Exod. 9.13–19
Exod. 10.2a–d = Exod. 10.3–6
Exod. 11.3 = Exod. 11.4–7
Exod. 11.4 = Exod. 4.22–23
Exod. 18.24a–g = Deut. 1.9–15
Exod. 18.25a–c = Deut. 1.16–18
Exod. 20.13a–f = Deut. 27.2–7; 11.30
Exod. 20.15 = Deut. 5.20–23
Exod. 20.17a–i = Deut. 5.24–25; 18.18–22; 5.26–27
Exod. 26.35a–j = Exod. 30.1–10
Exod. 27.19a = an independent addition
Exod. 29.28a = Lev. 8.30
Exod. 39.21a = with affinity to Exod. 28.30

Num. 4.14a
Num. 10.10a–c = Deut. 1.6–8
Num. 12.16a–d = Deut. 1.20–23
Num. 13.33a–f = Deut. 1.27–33
Num. 20.13a–i = Deut. 3.24–28; 2.3–6
Num. 21.11a = Deut. 2.9
Num. 21.12a–b = Deut. 2.17–18
Num. 21.20a–b = Deut. 2.24–25
Num. 21.23 = Deut. 2.31
Num. 27.23a–b = Deut. 3.21–22
Num. 31.20a–d = Num. 31.21–24

Deut. 2.7a–c = with affinity to Deut. 2.26; Num. 20.17–18
Deut. 5.17a–f = Deut. 7.1; 27.2–7; 11.30
Deut. 10.6–7 = with affinity to Num. 33.31–38

5.0. Index of Peculiar Readings in MS 6

These readings are not to be regarded as instances of *lapsus calami* on the part of the manuscript's copyist. We have not change them, since, in most cases, they faithfully reflect the Samaritan pronunciation tradition.

5.1. Genesis

Reference MS Reading	Reference MS Reading	Reference MS Reading
4.14 אסתר	30.14 דודים	41.7 והמליאת
6.17 לשחית	30.14 מדודי	41.13 תלא
7.23 וימיה	30.15 דודי (2x)	41.18 בריות
7.23 וימיו	30.16 בדודי	41.18 ותריענה
11.3 להחמר	30.36 רעי	41.20 והבריות
11.31 הרן (2x)	30.38 ברחטים	41.22 מליות
12.3 אהר	30.41 ברחטים	41.45 פענה
14.14 נשבא	31.27 נחבת	41.51 נשאני
14.23 אעשרתי	31.51 יראת	41.52 הפרני
16.12 פרה	32.33 הנשיא	42.19 רעבות
18.4 והשעינו	33.14 אתנחלה	43.10 התמאמנו
18.6 סים	34.5 וחריש	43.24 מספה
18.15 צעקה	34.30 להבישני	44.8 הושבנו
19.15 בנותך	35.2 וחליפו	44.10 נקואים
20.17 ואמתיו	36.39 מחיטבאל	46.10 ואחד
21.16 כמטוי	37.2 רעי	46.10 וצהר
22.2 יחידאך	37.30 הנה	46.34 רעי
22.2 המורה	38.14 בפתע	47.4 מרעי
22.12 יאחידך	40.19 ותלא	49.12 הכלילו
22.16 יאחידך	40.22 תלא	49.14 המשפחתים
24.41 תנקיא	41.2 ובריות	50.3 מצרימה
25.9 צהר	41.2 ותריענה	
27.8 מצויה	41.4 והבריות	

5.2. Exodus

Reference MS Reading	Reference MS Reading	Reference MS Reading
2.16 ותדלאנה	11.7 יפלא	25.37 חבר
2.16 הרחטים	14.24 ויחם	26.30 הראת
2.19 דלא (2x)	14.25 וינחגהו	28.19 ואהלמה
2. 23 וינחו	15.4 ירא	28.28 יזה
3.1 רעי	15.13 נחלת	31.2 חורי
3.21 רקים	15.16 ידמאו	31.30 חורי
6.15 ואחד	21.13 אנח	38.22 חורי
6.15 וצהר	22.24 כנשיא	39.12 ואהלמה
6.24 ואלקנא	23.7 הצדיק	39.21 יזה
6.24 ואביסף	23.15 רקים	
9.4 והפלא	23.17 הארון	

5.3. Leviticus

Reference MS Reading	Reference MS Reading	Reference MS Reading
13.39 בחק	19.12 אלהך	26.16 השפחת
13.45 יעטא	19.24 חלולים	26.16 מכליות
15.33 והדבה	23.21 עבדה	
17.9 הביאנו	26.16 בחלה	

5.4. Numbers

Reference MS Reading	Reference MS Reading	Reference MS Reading
3.35 אביחל	17.3 צפואי	24.13 אעבר
3.43 ומתים	17.7 בהקיל	24.17 פתי
7.83 התודים	17.25 תלנותם	27.14 פיי
10.7 ובהקיל	20.11 ¹ ובעירם	27.17 רעי
10.29 והטיבנו	20.24 פיי	30.5 וחריש
13.5 אורי	21.2 וחרמתי	30.8 וחריש
13.5 אורי	21.2 וחרמתי	30.12 וחריש
13.33 ^b והבדבר	21.18 כרואה	30.15 וחריש (2x)
14.19 אנה	21.23 יחצה	32.38 בעלמון
16.13 אשתרר	22.38 בפיי	34.27 אחיוד
16.30 בריה	23.3 יריאני	35.20 יחדפנו
16.30 יברי	23.12 בפיי	

¹ Redundant ו was erased.

5.5. Deuteronomy

<u>Reference MS Reading</u>	
2.32	יחצה
2.32	יחצה
3.5	גבחה
4.28	ירחיון
4.48	שיחון
11.14	יורא
11.14	דגינד
12.12	ואמתיכם

<u>Reference MS Reading</u>	
15.2	ישא
16.16	רקים
21.15	האובה
24.11	נשא
28.37	ולשנאינה
28.40	ישעל
28.52	הגבחות
29.11	להעברך

<u>Reference MS Reading</u>	
29.21	חלא
31.12	אלהיכם
32.11	ירעף
32.49	נבא
32.50	ויאסף
34.1	נבא

6.0. Index of Special ‘Amidot Pauses in the Samaritan Pentateuch

The pauses (*‘amidot*) have normally been determined according to what is found in MS 6 and *LOT* IV. An *‘amida* has occasionally been determined according to the testimony of the Samaritan Yisra’el Tsedaka *z”l*. Pauses in the Samaritan Pentateuch are signaled in two ways: (1) by means of the verse number, when there is a pause in both traditions; (2) by means of a dot marking a pause in the Samaritan Pentateuch alone. If the Samaritan Pentateuch has uninterrupted reading against a pause in the Masoretic Text, the reading continuity is marked by the placement of the verse number in square brackets.

6.1. Genesis

6.19	22.3	30.31	41.21
8.21	23.5	32.14	41.45
10.10	23.10	35.4	47.13
17.22	23.14	37.32	49.16
19.15	27.41	39.7	49.28
21.17	28.16	41.4	50.4

6.2. Exodus

3.17	13.3	23.7	38.25
8.20	13.6	25.18	40.31
10.6	14.9	29.32	

6.3. Leviticus

8.14	8.22	16.18	21.21
8.18	14.25	16.29	

6.4. Numbers

6.3	13.17	24.10	31.15
6.4	21.23	24.23	

6.5. Deuteronomy

1.23	4.15	17.3
3.26	5.24	29.6

7.0. Index of Differences in Meaning

MT	SP	Reference
אֲדָנִי 'My Lord' (human being)	<i>āḏanni</i>	All occurrences of אֲדָנִי except the following cases.
'God'	<i>āḏāni</i>	אֲדָנִי יהוה (Gen. 4.2, 8; Exod. 5.22; 9.30; Num. 14.17; 20.13 ¹ ; Deut. 3.24; 9.26);
אֲדָנִי יהוה		אֲדָנִי בִי (Exod. 4.10, 13); אֲדָנִי (Exod. 34.9, 9)
תַּאֲוָה 'desire, passion'	<i>tāwwā</i>	Gen. 3.6; Num. 11.4
'utmost bound'	<i>tēwwā</i>	תַּאֲוָה גְּבֻעַת עוֹלָם (Gen. 49.26)
אֵיָה 'falcon'	<i>ayyā</i>	Num. 11.14; Deut. 14.13
'son of Ša'bun'	<i>ayye</i>	Gen. 36.24
תֹּאכַל, אָכַל 'eat food'	<i>qal</i> , e.g., <i>tā'ūkāl</i> , <i>ākāl</i>	נִבְלָה (Lev. 17.15); נִבְלָה וְהֹאכַל מִנִּבְלָתָהּ (Lev. 22.8); וְהֹאכַל בְּבֵית יִכְבֵּס בְּגָדָיו (Lev. 11.40); וְהֹאכַל בְּבֵית יִכְבֵּס בְּגָדָיו (Lev. 14.47)
'skin'	<i>pi'el</i> , e.g., <i>tākkāl</i> , <i>yākkāl</i> , <i>ākkāl</i>	
אֱלֹהִים, אֱלֹהִי singular	<i>ēluwwāk</i> , <i>ēluwwiyyu</i> ²	(277x) (13x)
אֲנָשִׁים 'men'	<i>ēnāšām</i>	(76x)
'angels'	<i>ēnūšām</i>	Gen. 18.2, 16, 22; 19.5, 10, 16
אֵת NOTA ACC	<i>it</i>	
PREP	<i>at</i>	
בְּכֹר 'firstborn'	<i>bākōr</i>	Deut. 15.19 (כל הבכור ... בבכרך ... תקדיש [3x])
consecrated firstborn	<i>bikkōr</i>	

² Rather than **ēluwwāk*, *ēluwwiyyo*.

MT	SP	Reference
בָּכָה 'weep' 'bewail, mourn' (בכה) (את)	<i>qal</i> , e.g., <i>yēbēku</i> <i>pi^cel</i> , e.g., <i>yēbakku</i>	Gen. 23.2; 37.35; 43.30; 50.3; Lev. 6.10; Num. 20.29; Deut. 21.13; 34.8
בִּקְעָה (בקה (והר) (וימצאו) בקעה	<i>bē^lqā</i> <i>bā^lqā</i>	Deut. 8.7; 11.11 Gen. 11.2
חַטָּאת 'sin'	<i>ē^ltāt</i>	Gen. 4.7; 18.20; 31.36; 43.30; 50.3, 17; Exod. 5.16; 10.17; 32.30, 32; 34; Lev. 4.3, 14, 23, 26, 28 (2x), 35; 5.6 (2x), 10, 13; 16.16, 21; 30, 31; 19.22 (2x); 26.18, 24, 28; Num. 5.6, 7; 12.11; 16.26; 32.23; Deut. 9.18, 21, 27; 34.8
'sin offering'	<i>ā^ctāt</i>	Exod. 29.14, etc. (104x)
חֶכֶם חכם (חכם (ונבון)	<i>ākām</i> <i>ākōm</i>	Exod. 28.3, etc. (16x) Gen. 41.33, 39; Deut. 4.6
חִלְלָה 'defile' 'profane'	<i>āllāltā</i> <i>ālliltā</i>	אז חללתי יצוֹעִי (Gen. 49.4) וחללתי את שם אלהיך (Lev. 19.12)
יָד 'hand' (N) 'by' (PREP)	<i>yad</i> <i>al yed</i>	Gen. 38.28, etc. Gen. 41.42; Exod. 2.5; Num. 13.29
יָלַד 'bear' 'beget'	<i>qal</i> , e.g., <i>yālādā</i> <i>pi^cel</i> , e.g., <i>yalləd</i> <i>hif^cil</i> , e.g., <i>ūləd</i>	Gen. 4.22, etc. Gen. 4.18 (3x); 10.13, 15, 24; 25.3 Gen. 10.8; 22.23
יָמִין 'right' 'son of She'mun'	<i>yammən</i> <i>yāmən</i>	Num. 20.2, etc. Gen. 46.8; Exod. 6.15; Num. 26.12 (2x)
מוֹעֵד 'meeting'	<i>muwwəd</i>	Exod. 27.21, etc.

Index of Differences in Meaning

MT	SP	Reference
בְּהוֹצִיאַ-		
‘when (God) brought out’	<i>būṣā'i</i> <i>būṣā'u</i>	Exod. 16.32; Lev. 23.43; Deut. 29.49
‘when (human being) brought out’	<i>būṣiyyāk</i>	Exod. 3.12, etc.
יוֹשֵׁב		
(יושב (הארץ)	<i>yūṣāb</i>	Gen. 50.11, etc.
יושב	<i>yēṣāb</i>	Gen. 4.20, etc.
תִּשְׁבוּ		
‘dwell’	<i>tāšābu</i>	Gen. 34.10; 46.34; Lev. 8.35; Num. 32.6
‘dwell in booths’	<i>tiššābu</i>	Lev. 23.42
יֹשֶׁבֶת		
‘sit, dwell’	<i>qal – yāšāb</i>	Gen. 13.12, etc.
‘dwell permanently’	<i>pi‘el – yaššēba</i>	Deut. 21.13
כּוֹס		
‘glass, cup’	<i>kuwwās</i>	Gen. 40.11 (3x), 13, 21
‘little owl’	<i>kēwās</i>	Lev. 11.17; Deut. 14.16
כֶּכָּר		
‘plain’	<i>kēkār</i>	Gen. 13.10, 11, 12; 19.17, 25, 28, 29
‘talent’	<i>kakkār</i>	Exod. 25.39; 29.23; 37.24; 38.24, 25, 27 (3x), 29
כְּעָס		
‘provocation of Israel’	<i>kā'as</i>	Deut. 32.19
‘provocation of the enemy’	<i>kā'os</i>	Deut. 32.27
כַּפּוּרִים		
(איל) הכפורים	<i>kēfūrām</i>	Num. 5.8
הכפורים	<i>kibbūrām</i>	Exod. 26.35 ¹⁰ ; 29.36; 30.16; Lev. 23.27, 28; 25.9; Num. 29.11
לָבָן		
‘white’	<i>lābān</i>	Gen. 30.35, etc.
‘Rubqā's brother’	<i>lābān</i>	Gen. 24.29, etc.
toponym	<i>libbān</i>	Deut. 1.1

MT	SP	Reference
מָת 'dead'	<i>met</i>	Gen. 23.4, 8, 11, 13, 14, 15; 30.1; 35.18; Exod. 12.30, 33; 21.34, 35, 36; Num. 12.12; 17.13, 14 (2x); 19.11, 13, 16, 18; Deut. 14.1; 17.6; 18.11; 25.5, 6, 9; 26.14
'about to die'	<i>mat</i>	Gen. 20.3; 23.3, 4, 6 (2x), 8, 11, 13, 15; 48.21; 50.5, 24; Exod. 14.30; Lev. 21.11; Num. 6.6, 9; Deut. 4.22
נֵר (נר (תמיד)	<i>nor</i>	Exod. 27.20; Lev. 24.2
נֵר	<i>nīrot</i> (*ner)	Exod. 39.37, etc.
סָפִיר ספיר	<i>sēfār</i>	Exod. 28.18; 39.11
(לבנת) הספיר	<i>sāfār</i>	Exod. 24.10
עב"ד - תַּעֲבֹד 'till, work'	<i>tēbbād</i> ³	Gen. 41.12; 27.40; 29.27; Exod. 20.9; 30.21; Lev. 25.39; Deut. 5.13; 15.19
'serve God'	<i>tābbād</i>	Exod. 23.33; Deut. 6.13; 7.16; 10.20
עוֹן 'son of Aram'	<i>Ūṣ</i>	Gen. 10.23; 36.28
'son of Na'or'	<i>Oṣ</i>	Gen. 22.21
עָלִי 'go up'	<i>yēlli</i>	Gen. 2.6; 44.33; Exod. 24.2; 34.3; 40.37; Lev. 19.19; Deut. 29.22; 30.12
'overcome'	<i>yālli</i>	Deut. 28.43
'offer, sacrifice'	<i>tā:la</i>	Exod. 20.23
פְּלִילִים 'intercessors'	<i>fēlālām</i>	Exod. 21.22
'expectant, hopeful'	<i>fallālām</i>	Deut. 32.31
קִדְמָה 'eastward'	<i>qidma</i>	Gen. 25.6, etc.
'son of Yishma'el'	<i>qāḏāmā</i>	Gen. 25.15

³ Also *yēbbād*/*yābbād*.

Index of Differences in Meaning

MT	SP	Reference
קם		
‘stand’	<i>qāʿam</i>	Gen. 37.7; Exod. 22.5; Deut. 28.7
‘adversary’	<i>qam</i>	Exod. 15.7; Deut. 33.11
רמ"ש		
‘creep’ (animal)	<i>qal</i> – <i>rūmāš</i>	Gen. 1.21, 26, 28; 6.20; 7.8, 14, 17, 21; Lev. 11.44, 46; Deut. 4.18
‘teems’ (the ground)	<i>hifʿil</i> – <i>tarmāš</i>	Gen. 9.2; Lev. 20.25
שב"ר		
‘break’	<i>qal</i> – <i>tišbāru</i>	Exod. 12.46, etc.
‘sell/purchase grain’	<i>hifʿil</i> – <i>yašbār</i> <i>tašbīru</i>	Gen. 41.56 Deut. 2.6
שי"ר		
‘sing’	<i>yāšār</i>	Num. 21.17
‘praise’	<i>yāšār</i>	Exod. 15.1
שם		
‘name’	<i>šam</i>	Gen. 2.11, etc.
‘reputation’	<i>šem</i>	Gen. 11.4; Num. 16.2; Deut. 22.14, 19
שעיר		
‘hairy’	<i>šāʿar</i>	Gen. 27.11, 23
‘goat’	<i>šīr</i>	Gen. 37.31, etc.
שר"ץ		
‘swarm’ (water)	<i>šārāṣu</i>	Gen. 1.21
‘creep’ (animal)	<i>šērēṣu</i>	Gen. 8.17
יש		
‘six’	<i>šaš</i>	Gen. 5.30, etc.
‘fine linen’	<i>šeš</i>	Gen. 41.42, etc.
תחת		
‘under’	<i>tēt</i>	Gen. 7.19, etc.
‘instead of’	<i>tāt</i>	Gen. 4.25, etc.

About the Team

Geoffrey Khan and Alessandra Tosi were the managing editors for this book.

Aaron Hornkohl performed the copyediting of the book. The fonts used in this volume are Charis SIL, SBL Hebrew, SBL Greek and Scheherazade New.

Cameron Craig created all of the editions — paperback, hardback, and PDF. Conversion was performed with open source software freely available on our GitHub page at <https://github.com/OpenBookPublishers>.

Jeevanjot Kaur Nagpal designed the cover of this book. The cover was produced in InDesign using Fontin and Calibri fonts.

The Samaritan Pentateuch

An English Translation with a Parallel Annotated Hebrew Text

Moshe Florentin and Abraham Tal

This new translation into English seeks to introduce the reader to the character of the Samaritan version of the Pentateuch, while emphasising the fundamental differences between it and the Masoretic version.

The translation is based on a grammatical analysis of each and every word in the text according to its oral pronunciation, informed by examination of the Samaritan translations into Aramaic and Arabic as well as other Samaritan and non-Samaritan sources.

One of the most ancient and important Samaritan manuscripts of the Pentateuch, MS Nablus 6, copied in 1204 CE, serves to represent the Samaritan version.

The English translation is placed in the left-hand column of each page, while the Samaritan original is displayed in the right-hand column. For the reader's convenience, differences between the Samaritan and Masoretic versions are marked in red.

In addition to translating the Hebrew text and highlighting the differences between it and the Masoretic text, each difference is explained in a brief note in an apparatus at the bottom of the page. Where expansion is appropriate, the reader is referred to extended notes at the end of the edition.

This is the author-approved edition of this Open Access title. As with all Open Book publications, this entire book is available to download for free on the publisher's website. Printed and digital editions, together with supplementary digital material, can also be found at <http://www.openbookpublishers.com>.

Cover image: Garrett Collection (Princeton University library) Samaritan 48, p.1. Right column: Gen. 9:6b – 18.

Left column: Aramaic Targum of these verses.

Cover design: Jeevanjot Kaur Nagpal

